ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAŢIUNILE FONDULUI PRINCESA AI INA STIRBEI

No I

ACTE ŞI DOCUMENTE

RELATIVE LA

ISTORIA RENASCEREI ROMANIEI

PUBLICATE

DE

DIMITRIE A STURDZA şi C COLESCU-VARTIC

VOLUMUL VI

PARTEA I

DIVANUL AD HOC AL MOLDOVEI DIN 1857

PRETUL 15 LEI

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GOBL

16 STRADA DOAMNEI 16

1896

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAŢIUNILE FONDULUI PRINCESA ALINA STÎRBEI

No. I.

ACTES ET DOCUMENTS

RELATIFS A

L'HISTOIRE DE LA RÉGÉNÉRATION

DE LA ROUMANIE

PUBLIÉS

PAR

DÉMÈTRE A. STURDZA ET C. COLESCU-VARTIC

TOME VI.

I-ère PARTIE.

LE DIVAN AD-HOC DE MOLDAVIE DE 1857.

BUCAREST

L'INSTITUT D'ARTS GRAPHIQUES CHARLES GÖBL

16, STRADA DOAMNEI, 16

1896.

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAŢIUNILE FONDULUI PRINCESA ALINA STIRBEI

No. I.

ACTE ŞI DOCUMENTE

RELATIVE LA

ISTORIA RENASCEREI ROMANIEI

PUBLICATE

DE

DIMITRIE A. STURDZA şi C. COLESCU-VARTIC

VOLUMUL VI.

PARTEA I.

DIVANUL AD-HOC AL MOLDOVEI DIN 1857.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

BUCURESCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL
16, STRADA DOAMNEI, 16
1896.

www.dacoromanica.ro

XI.

PROCESELE VERBALE

ALE

ADUNARII AD-HOC A MOLDOVEI

22 Septembre până la 21 Decembre 1857.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

No. 1980.—Procesele verbale ale Adunării ad-hoc a Moldovei, din 22 Septembre până la 21 Decembre 1857. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

(Buletinul ședințelor Adunării ad-hoc a Moldovei, însoțit de procesele verbale ale Comitetului proprietarilor mari. Iași, Tipografia Buciumul român, 1858.)

1. Lista alegătorilor cari au luat parte la alegerile din 29 și 30 August, 2, 4 și 5 Septembrie 1857.

1. Clerul.

A. Egumenii monastirilor neînchinate.

1. Prea Sfinția Sa Iosif Râșcanu, Episcop Efhaiton, Egumen. mon. Râșca. 2. Pr. Sf. Sa Filaret Scriban, Ep. Stavropoleos, Eg. mon. Socola. 3. Pr. Sf. Sa Calinic Miclescu, Ep. Hariupoleos, Eg. mon. Slatina. 4. Pr. Sf. Sa Marchian Folescu, Ep. Iropoleos, Eg. mon. Coșula. 5. Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Nicon, Egumen. mon. Bisericanii. 6. Pr. Cuv. Sa Arhim. Varnava, Eg. mon. Pângarații. 7. Pr. Cuv. Sa Arhim. Antonie, Eg. mon. Bogdana. 8. Pr. Cuv. Sa Arhim. Veniamin, Eg. mon. Zagavia. 9. Pr. Cuv. Sa Arhim. Vitalie, Eg. mon. Goroveiu.

B. Preoții din reședința Mitropoliei.

Biserica Sf. Crucĭ. 1. Iconomul Costachi Pantaziu. 2. Sachelariul Ioan. 3. Preotul Vasilie Mihălescu.

Biserica Sf. Nicolaĭ din Iarmaroc. 4. Sachelariul Ioan. 5. Preotul Costache.

Biserica Sf. Constantin. 6. Sachelariul Ioan Hristea. 7. Preotul Gheorghie Ionescu. 8. Iconomul Vasilie Teodor.

Biserica Sf. Andreĭ. Iconomiĭ: 9. Ioan Gheorghiu. 10. Gheorghie Scânteĭ. 11. Preotul Teodor Agapi.

Biserica Sf. Lazăr. 12. Iconomul Costachi Stefănescu. 13. Preotul Mihail Constantiniu.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Paraclisul din palatul Gospod. 14. Iconomul Gheorghie Ionescul.

Biserica Sf. Neculaĭ Gospod. Iconomiĭ: 15. Ioan Silvanu. 16. Ioan Poenariu. 17. Gheorghie Solomon. 18. Lazar Tiron. 19. Petru Hârlea. 20. Ioan Matasă. 21. Stefan Teodorescu. 22. Sachelariul Gheorghie Banişevschi.

Biserica pronumită Vinere. 23. Iconomul Teodor Giorza. 24. Preotul Pintelĭ.

Monast. Sf. Sava. Iconomiĭ: 25. Gheorghie Simionescu. 26. Apostol Ionescu.

Monast. Sf. Treĭ Erarhĭ. 27. Iconomul Manoil Tighineanu. 28. Preotul Constandin Cornescu.

Paraclisul din casele D-s. Vist. Necolae Roset Rosnovanu. 29. Iconomul Ioan Rafailescu.

Monast. Dancu. Iconomiĭ. 30. Ioan Frunzete. 31. Costachi.

Monast. Frumoasa. 32. Preotul Anania Nistor. 33. Ieromonahul Domiţian.

Biserica Sf. Dimitrie pronumită Balş. Iconomiĭ: 34. Gheorghie Ionescu. 35. Costache Mihailovicĭ.

Biserica Sf. Gheorghie pron. Lozonschi. Iconomiĭ: 36. Antonie Gheorghiu. 37. Vasilie Coroiŭ. 38. Grigorie Budeanu.

Biserica Sf. Ilie. 39. Iconomul Dimitrie. 40. Preotul Vasilie.

Biserica pronumită a Talpalarilor. Iconomiĭ: 41. Gheorghie. 42. Ioan. 43. Preotul Andreiŭ.

Biserica Sf. Neculaĭ din Muntenime. Iconomiĭ: 44. Ilie Băicanu. 45. Ioan Vasiliu.

Biserica Cuvioasa, Mitocu Maicilor. Iconomiĭ: 46. Costache. 47. Ilie. 48. Preotul Dimitrie.

Biserica pronumită Banu. Iconomiĭ: 49. Dimitrie Mârzescu. 50. Atanasie Herescu. 51. Vasilie Garofeanu.

Biserica Sf. 40 Mucenicĭ. 52. Iconomul Ioan Grigoriu. 53. Sachelariul Constantin Agapi.

Paraclisul de la Criminal. 54. Iconomul Vlasie.

Biserica Cuvioasa din Muntenime. 55. Iconomul Costache. Preoţiĭ: 56. Ioan. 57. Vasilie.

Biserica Sf. Toma. Iconomiĭ: 58. Alecsandru. 59. Teodor. 60. Preotul Mihail.

Biserica Sf. Treimĭ. 61. Sachelariul Ioan Pălăduţă.

Biserica Buneĭ-Vestirĭ. Iconomiĭ: 62. Petru Poea. 63. Gheorghie Badaşc Preoţiĭ: 64. Alecsandru. 65. Andreiŭ.

Monast. Sf. Spiridon. Iconomiĭ: 66. Andreĭ Bănescu. 67. Dimitrie. 68. Gheorghie. 69. Vasilie Pompileanu. 70. Vasilie.

Biserica Sf. Atanasie. Preoţiĭ: 71. Alecsandru Ionescu. 72. Alecsandru Lohan.

Biserica Sf. Haralambie. 73. Icon. Vasilie Dioghinide. 74. Preotul Grigorie.

Biserica Sf. Stefan. Iconomiĭ: 75. Costantin. 76. Dimitrie. 77. Preotul Gheorghie.

Biserica pronumită Vulpe. 78. Iconomul Vasilie. 79. Protosingelul Paisie. 80. Preotul Vasilie.

www.dacoromanica.ro

Biserica Sf. Teodor. 81. Iconomul Gheorghie Savinescu.

Biserica pronumită a Curalarilor. Preoţiĭ: 82. Ioan Gogelea. 83. Neculaĭ Dulcescu. 84. Andreiŭ.

Biserica Vovidenia. 85. Iconomul Vasilie. Preoţiĭ: 86. Mihail. 87. Antonie.

Biserica Sf. Ioan Botezătorul. 88. Iconomul Costache Ţonescu. Preoţiĭ: 89. Ioan. 90. Teodor.

Monast. Golieĭ. 91. Iconomul Dimitrie.

Biserica Sf. Panteleĭmon. Iconomiĭ: 92. Gheorghe Bĕtrânu. 93. Iorgu Leonescu. 94. Preotul Necolae Zmeu.

Moṇast. Bărboiŭ. Iconomiĭ: 95. Zaharia Carnovan. 96. Grigorie Savin.

Biserica Albă. 97. Icon. Ioan Ionescu. 98. Sachelariul Gheorghie Profiriu.

Monast. Bărnoschi. Iconomiĭ: 99. Vasilie Arbore. 100. Constantin Cucu.

Biserica Sf. Ioan Gură-de-aur. Icon.: 101. Ioan. 102. Gheorghie Forăscu.

Biserica Sf. Vasilie. 103. Iconomul Zaharia. 104. Preotul Ioan. 105. Sachelariul Teodor Borş.

Biserica Sf. Neculaĭ din Ciurchiĭ. Preoţiĭ: 106. Ioan Bontăş. 107. Costache Şoĭmariu. 108. Gheorghie Gavrilescu.

Monast. Necoriţa. Iconomiĭ: 109. Zaharia Dimitriu. 110 Ioan Gheorghiu.

Biserica Sf. Dimitrie pronum. Mihaiŭ. 111. Iconomul Grigorie Apostoliu. 112. Sachelariul Gheorghie Huşanu.

Biserica Sf. Voevoḍiĭ pronum. Roşca. 113. Iconomul Gheorghie Porfiriu. 114. Preotul Ioan Agapi.

Biserica Sf. Voevoḍiĭ pronum. Rufeniĭ. 115. Preotul Vasilie Irimiu.

Paraclisul Ospitaluluĭ din Tataraşiĭ. 116. Iconomul Ioan Nemţeanu.

Paraclisul din palatul fostuluĭ Domn Sturdza. 117. Arhim. Costandie.

Monast. Socola. 118. Arhimandritul Neofit Scriban. Protosingeliĭ: 119. Iosif Bobulescu. 120. Ierimia. 121. Isaia.

Catedrala Sf. Mitropoliĭ. Arhimandriţiĭ: 122. Varlaam. 123. Gherontie. 124. Iosif. Protosingeliĭ: 125. Ierofteĭ. 126. Iachinf Iurașcu. 127. Ionichie. 128. Iconomul Costachi Mărgineanu. 129. Nectarie Ieromonah.

Preoţiĭ fără popor, dară nu sunt opriţiĭ a lucra preoţia, şi uniĭ aŭ şi deosebite însărcinărĭ.

130. Arhimandritul Neofit Arbore. 131. Preotul Costache Romano, la Institutul de Orfanotrofie. 132. Iconomul Anfilohie Ionescu, catihet la şcoala publică. Iconomiĭ: 133. Vasilie Bĕtrânu. 134. Mihail Stihi. 135. Vasilie Ilarie. 136. Vasilie Bĕtrânu ce aŭ fost maĭ nainte servitor la biserica Talpalariĭ. 137. Ioan Lohan, la şcoala publică de fete.

Biserica Sf. Vasilie din Tîrguşor. 138. Arhim. Teodosie Ivanov. 139. Iconomul Stefan.

C. Preoţiĭ din reşidenţa episcopală a Romanuluĭ.

Protosingeliĭ: 1. Ghenadie. 2. Costandie. 3. Isaia Bradiş. 4. Calinic. 5. Ieromonahul Chesarie. Iconomiĭ: 6. Neculaĭ Pascu. 7. Andreiŭ Nistor. 8. Vasilie Popo-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. vicĭ. 9. Ioan Mavrodin. 10. Stefan Cucu. 11. Vasilie Brăescu. 12. Gheorghie Teodor.
1857 13. Dimitrie Matcaş, protoiereŭ. 14. Teodor Gheorghiu, prot. 15. Gheorghie Stamatin,
Sept.-Dec. catih. 16. Constantin Banĭ-mărunţĭ. 17. Gheorghie Drăgan. 18. Andreĭ Berescu. 19. Stefan Ţobolcă. 20. Scarlat Onu. 21. Ioan Şofrăcescu. 22. Vasilie Loghin. 23. I. Şofrăcescu tînĕrul. 24. Constantin Brăescu. Sachelarĭĭ: 25. Constantin Iliescu. 26. Constantin Teodor. 27. Ionică Ţobolcă. 28. Costachi Sârbuleţ. 29. Vasilie Nicolau. 30. Neculaĭ Dornescu.

D. Preoţiĭ din reşidenţa episcopală a Huşuluĭ.

Arhimandriţiĭ: 1. Melhisedec. 2. Isidor. 3. Protosingelul Veniamin Adrian. Ieromonahiĭ: 4. Climent. 5. Varnava. 6. Nectarie. Iconomiĭ: 7. Teodor Gavriluţă. 8. Ioan Râşcanu. 9. Constantin Bendescu. 10. Vasilie Tataranu. 11. Neculaĭ Roiu. 12. Teodor Mandre. 13. Teodosie Rascarachi 14. Vasilie Macsim. 15. Anastasie Frimu. 16. Pavel Neculau. 17. Gheorghie Corlac. 18. Ilie Stefănescu. 19. Neculaĭ. Doni. 20. Vasilie Frumuzachi. 21. Gavril Andrian. 22 Neculaĭ Ioan. 23. Toma Graur. 24. Petrachi Darie. 25. Ioan Băndescu. Sachelarĭĭ: 26. Gheorghie Arişmo. 27. Alecsandru Savin. 28. Neculaĭ Ghibănescu. 29. Mardarie. 30. Gheorghie Bucur. Preoţiĭ: 31. Neculaĭ Harnage. 32. Ioan Tataran. 33. Ioniţă Purpulină. 34. Gheorghie Arhiri. 35. Ioan Florescu.

2. Ţinutul Iaşilor.

A. Proprietarii marĭ.

Logofeţiĭ: 1. Teodor Balş. 2. Dimitrie Cantacuzin. Vornicĭĭ: 3. Gheorghie Sturdza. 4. Costache Negruţi. 5. Vasile Pogor. 6. Dimitrie Miclescu. 7. Manuil Hrisovergi. 8. Costachi Rolla. Postelnicĭĭ: 9. Dimitrie Corne. 10. Costache Luca. 11. Costache Carp. 12. Gheorghie Cuciureanu. Colonelĭĭ: 13. Alecu Mavrocordat. 14. Mihalachi Mavrodin. Agiĭ: 15. Manolachi Paladi. 16. Vasilie Bosie. 17. Iorgu Voinescu. 18. Neculaĭ Miclescu. 19. Dimitrie Geleme. Spatarĭĭ: 20. Teodor Vasiliu. 21. Teodor Aslan. 22. Ioan Stroescu. Comişiĭ: 23. Dimitrie Burduja. 24. Gheorghie Stroescu. 25. Sard. Mihalachi Teodor. Spatarĭĭ: 26. Vasilie Bogonos. 27. Neculaĭ Antoniu. Slugerĭĭ: 28. Iancu Anastasiu Stoica. 29. Grigorie Codrescu. 30. Vasile Poroeneanu. 31. Jignic. Neculaĭ Bădărău. 32. Sard. Petrachi Voinescu. 33. Nobilul Mihalachi Bădărău. Comişiĭ: 34. Neculaĭ Stroescu. 35. Costache Cuza. 36. Alecu Tomşa. 37. Costachi Ciorneiŭ. 38. Beizadea Iorgu Şuţu.

B. Proprietarii micĭ.

Alegĕtorii de al doilea grad.

Ocolul Copouluĭ. Privilegeţĭ. 1. Manolachi Codrescu. 2. Scarlat Codrescu. 3. Antoni Burghele. 4. Grigorie Ciolan. 5. Gheorghie Ciolan.

Ocolul Turieĭ. 6. Stol. Vasile Popovicĭ. 7. Nobilul Alecu Tomşa. 8. Vasile Racoviţă. 9. Cluc. Costachi Bădărău. 10. Scarlat Lavroschi.

Ocolul Cârligăturei. 11. Aga Manolachi Codrescu. 12. Neculaĭ Armaşu. 13. Andreĭ Gagea. 14. Iordachi Săcară. 15. Iordachi Ghemu.

www.dacoromanica.ro

C. Locuitorii sătenĭ.

Alegĕtorii de al treilea grad.

Ocol. Bahluiului. 1. Ioan Lazăr din Irghicenĭ. 2. Constantin al Vărvariĭ din Băicenĭ. No. 1980. 1857

Ocol. Turiĭ. 3. Dumitrachi Timofti din Cămilăreștĭ. 4. Neculaĭ Broșteanu dın Andrieșenĭ. Sept.-Dec.

Ocol. Copouluĭ. 5. Gheorghie Rotariu. 6. Toader al Ileniĭ.

« Braniștei. 7. Niță Zămurcă. 8. Dănilă Balan din Cristeștĭ.

« Stavniculuĭ. 9. Vasilie Conac. 10. Lupu Polcovnicu.

« Codruluĭ. 11. Chirica Hariton. 12. Gheorghie Rotariul.

« Cârligătureĭ. 13. Ioan Duca. 14. Ioan Craciu.

D. Orășenii.

Proprietarii de case.

Vornicii: 1. Iacovachi Leon. 2. Dimitrie Manu. 3. Grigorie Carp. Postelnicii: 4. Manolachi Drăghicĭ. 5. Costachı Teodoru. 6. Petrachi Manu. 7. Iacovachi Roset. Agii: 8. Panaite Radu. 9. Costachi Poliz. 10. Spiridachi Baldovicĭ. 11. Costachi Balaiș. 12. Grigorie Drăghicĭ. 13. Vasilie Caramfil. 14. Iorgu Papafil. 15. Iancu Alecsandrescu. 16. Vasilie Grigoriu. 17. Dimitrie Hasnaș. 18. Temistocli Bastachi. 19. Dimitrie Meleghie. 20. Teodor Codrescu. 21. Scarlat Baragini. 22. Evdochiu Ianov. Maiorii: 23. Iordachi Chiriac. 24. Gheorghie Cucu. Colonelii: 25. Alecu Cristea. 26. Andrieș Stamati. 27. Alecu Mavrodi. 28. Costachi Milicescu. 29. Aga Stefanachi Grigoriu. Spatarii: 30. Iancu Neculce. 31. Neculaĭ Tacu. 32. Alecu Vârnav. 33. Costachi Pangrati. 34. Eliseiŭ Cantacuzin. 35. Dimitrie Urzică. 36. Alecu Vuluță. 37. Costachi Mile. 38. Alecu Cerne. 39. Mihalachi Edieriu. 40. Haralamb Cerne. 41. Petrachi Dorneanu. 42. Iancu Boian. 43. Mihalachi Șendre. 44. Dimitrie Filipescu. 45. Panaite Criste. 46. Gheorghie Seulescu. 47. Neculaĭ Lupu. 48. Teodor Sion. 49. Alecu Manu. 50. Costachi Figa. 51. Dimitrie Cozadini. 52. Grigorie Rizu. 53. Ioan Cernat. 54. Iancu Antoniadi. 55. Vasilie Panopulo. 56. Costachi Gusti. 57. Ioan Scorpan. 58. Nicu Șarbandovicĭ. 59. Dimitrie Gusti. 60. Iancu Anghelichi. 61. Dimitrie Manoliu 62. Gheorghie Stihi. 63. Iordachi Balica. Banii: 64. Iancu Zagură 65. Dimitrie Alecsa. 66. Ilie Iconomul. 67. Panaite Ismirliu. 68. Neculaĭ Alecsa. 69. Petrachi Neculau. 70. Anastasie Leon. 71. Neculaĭ Borș. 72. Vasilie Neculescu. 73. Toma Antoniadi. 74. Gheorghie Capșa. 75. Sandulachi Dudescu. 76. Vasilie Chendrino. Comișii: 77. Vasilie Gafencu. 78. Costachi Chiruș. 79. Manolachi Zalariu. 80. Mihalachi Stamatiu. 81. Climenti Haritonescu. 82. Neculaĭ Proca. 83. Panaite Mangirov. 84. Iancu Dimitriu. 85 Vasilie Costandachi. 86. Neculaĭ Neculce. 87. Lucachi Zira. 88. Neculaĭ Malcocĭu. 89. Petrachi Cervinov. 90. Tuchidide Durmuz. 91. Ioan Climenti. 92. Costachi Dediu. 93. Petrachi Cardani. 94. Toma Voinov. Caminarii : 95. Iancu Măcărescu. 96. Gheorghie Machedon. 97. Teodor Grosu. 98. Alecu Arghiropol. 99. Costachi Ciurea. 100. Costin Tudure. 101. Iancu Mironescu. 102. Teodor Bucicov. 103. Gheorghie Tiron. 104. Iancu Neculau. 105. Costachi Țonea. 106. Neculaĭ Manu. 107. Alecu Bușilă. 108. Costin Cocătă. 109. Macsim Damian. Paharnicii: 110. Stefan Păltinescu. 111. Costachi Cocea. 112. Dimitrie Ioan.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. 113. Iorgu Gafencu. 114. Dimitrachi Dragoş. 115. Gheorghie Caramfil. 116. Neculaĭ Saulescu. 117. Gheorghie Sirian. 118. Vasilie Petrovan. 119. Iancu Mihail. 120. Costachi Caliarhi. 121. Costachi Sion. 122. Vasilie Lazarachi. 123. Ioan Balomir. Sardariĭ: 124. Ioan Ciorneiŭ. 125. Hristachi Ioan. 126. Costachi Munteanu. 127. Gheorghie Stamati. 128. Panaite Malcociŭ. 129. Sava Ţiplica. 130. Dimitrie Miler. 131. Costachi Corjescu. 132. Gheorghie Miler. 133. Vasilie Macsimovicĭ. 134. Gheorghie Cuparencu. 135. Alecu Miler. 136. Costachi Găluşcă. 137. Teodor Harhaz 138. Dimitrie Gheorghiescu. 139. Mihalachi Vişinescu. 140 Ioan Săcărescu. 141. Neculaĭ Mihăilescu. 142. Iordachi Andreĭ. Stolniciĭ: 143. Iorgu Stamatiu. 144. Vasilie Stamati. 145. Vasilie Botez. 146. Costachi Micşunescu. 147. Iancu Dumitriu 148 Dimitrie Pascal. 149. Ioan Apostolescu. 150. Gheorghie Neculau. 151. Vasilie Procopie. 152. Costachi Gavriliu. 153. Costachi Ţimbală. 154. Anastasie Popovicĭ. 155. Simion Dămienescu. 156. Gheorghe Hristofor. 157. Hriste Zarifopulo. 158. Mihalache Popovicĭ. 159. Iancu Vasiliu. 160. Dimitrie Ionescu. 161. Aga Scarlat Şişcală. Medelniceriĭ: 162. Costachi Panaitescu. 163. Gheorghie Ciuleiŭ. 164. Mihalachi Holban. 165. Neculaĭ Ioan. 166. Alecsandru Gheorghiade. 167. Neculaĭ Stoianovicĭ. 168. Dimitrie Simionescu. 169. Prap. Costachi Manole. 170. Leit. Alecu Neculau. Slugeriĭ: 171. Neculaĭ Mancăş. 172. Iordachi Dimachi. 173. Constantin Dimitriu. 174. Gheorghie Pralea. 175. Iordachi Harnav. 176. Ioan Grigorovicĭ. 177. Vasilie Popovicĭ. 178. Lazar Trantomir. 179. Neculaĭ Papadopolo. 180. Anghel Constantin. 181. Costachi Lazarache. 182. Costachi Terinte. 183. Alecseiŭ Cuşu. 184. Dimitrie Haralamb. 185. Grigorie Pavlov. 186. Ioan Popovicĭ. Cluceriĭ: 187. Costachi Dimitriu. 188. Haralamb Ianoliu. 189. Panaite Papadopulo. 190 Costachi Butu. 191. Gheorghie Papazoglu. 192. Neculaĭ Stefăniu. Pitariĭ: 193. Vasilie Chiriac. 194. Stefan Borcilă. 195. Grigorie Popârda. 196. Petrachi Sacune. 197. Neculaĭ Cujbă. 198. Mihalachi Dimitriu. 199. Vasilie Ratcu. 200. Alecu Popovicĭ. 201. Ioan Bondrescu. 202. Toma Ilievicĭ. 203. Iordachi Perju. 204. Toader Burghele. Sardariĭ: 205. Călin Chirilovicĭ. 206. Mihalache Dimitriu. 207. Vasile Gheorghiu. 208. Stefan Elefteriu. 209. Vasilie Tăutu. 210. Iamandi Başotă. 211. Gheorghie Ulinievicĭ. 212. Ilie Hristofor. 213. Gheorghie Mincu. 214. Neculaĭ Braşovanu. 215. Costachi Teodor. 216. Ioan Călin. 217. Gheorghie Carp. 218. Costachi Stefăniu. 219 Sava Stoian. 220. Gavril Mihail. Vornicĭ: 221. Anastasie Panu. 222. Iancu Cantacuzin. Agiĭ: 223. Anastasie Fătul. 224. Alecsandru Greceanu. 225. Maior. Vasilie Mălinescu. Spatariĭ: 226. Dimitrie Zisu. 227. Alecu Vârlănescu. 228. Gheorghie Platon. 229. Alecu Avram. 230. Stefan Dunca. Comişiĭ: 231. Anton Velini 232. Ioan Fătu. 233. Fotachi Gheţu. 234. Toader Bonciu. Caminariĭ: 235. Dimitrie Pop. 236. Neculaĭ Măcărescu. 237. Partenı Antoni. 238 Ioan Triandaf. Paharnicĭ: 239. Dimitrie Sucevanu. 240. Vasilie Antipa. Sardariĭ: 241. Mihail Alboteanu. 242. Ioan Praja. 243. Stefan Zăhăreanu. 244. Gheorghie Giuşcă 245. Neculaĭ Turculeţ. 246. Iancu Corjăscu. 247. Spat. Gheorghie Hristodor. 248. Sard. Gheorghie Ieremia Dubău. Stolniciĭ: 249. Ioan Stavrat. 250. Cost. Rojniţă. 251. Medeln. Ioan Cartu. Slugeriĭ: 252. Alecu Coşula. 253. Teodor Zăhăreanu. 254. Ioan Gusti. 255. Pit. Gheorghie Ţinţu. 256. D. Costachi Păunu. 257. Nicu Chinezu. Sardariĭ: 258. Mihalachi Gheorghiu. 259. Teodor Vasiliu. Stolniciĭ: 260 Vas. Cucu. 261. Gheorghie Pop. Şatrariĭ: 262. Sandu Bonciu. 263. Vasilie Buiucliu. 264. Vasilie Ilievicĭ.

www.dacoromanica.ro

Negutătorii și Corporațiile.

265. D. Anastasie Gheorghiu Ciuleĭ. 266. Panaite Ioan Spițeriu. 267. Ioan Carp, 268. Ioan Iordachi Sprânceană. 269. Toma Buză. 270. Costachi Popovicĭ. 271. Dimitrie Mane. 272. Ion sîn Stefan Ifrim. 273. Gavril Dimitrie Baldovicĭ. 274. Ioan Popovicĭ. 275. Ioan Bonea. 276. Ioan Casian. 277. Anania Popovicĭ. 278. Gheorghie Spiru. 279. Neculaĭ Motohoiu. 280. Nastasă Talmaciu. 281. Procop Nichifor. 282. Dimitrie Dumbravă. 283. Dimitrie Popescu. 284. Tanasă Ennescu. 285. Ioan Morariu. 286. Alecu Dimitriu Zurba. 287. Neculaĭ Gheorghiu. 288. Stefan Tuduriu. 289. Anton Neculau. 290. Toader Profiriu. 291. Gheorghie Grigoriu. 292. Vasilie Beșleaga. 293. Vasilie Chirica. 294. Toader al Rotăriței. 295. Ioan Pânzariu. 296. Dimitrie Teodor. 297. Costachi Petrovicĭ. 298. Filip Vasiliu Pădurariu. 299. Ilie Horodincă. 300. Iancu Costinescu. 301. Costachi Popovicĭ. 302. Neculaĭ Sandu. 303. Gheorghie Vasiliu. 304. Pavel Lupașcu. 305. Petrachi Cheneche. 306. Ioan Cheneche. 307. Alecu Negruți 308. Ioan Munteanu. 309. Filip Sârbu. 310. Ioan Ivanovicĭ. 311. Ilie Zaharia. 312. Ioan Grigoriu. 313. Andreĭ Zaharia. 314. Gheorghie Vasiliu. 315. Ioan Marcan. 316. Vasile Zaharia. 317. Tanasă Ioan. 318. Sandulache Givilic. 319. Mihalachi Andrievicĭ. 320. Anastasie Grubea. 321. Ienachi Scorțăscu. 322. Vasilie Botoșăneanu. 323. Tanasă Munteanu. 324. Tanasă Mihail. 325. Neculaĭ Ivanov. 326. Alecu Stanciu. 327. Anton Ivanov. 328. Gheorghie Stefániu. 329. Costachi Anastasiu. 330. Stefan Dascalu. 331. Panaite Ilie. 332. Gheorghie Ioan. 333. Ioan sîn Toader Ocneanu. 334. Niță sîn Ioan Vechiul. 335. Dimitrie Sârbu. 336. Ioan Stefaniu. 337. Neculaĭ Armașu. 338. Ursachi Gavriliu. 339. Ioan Andronic. 340. Gheorghie Dimitriu. 341. Stan sîn Petru. 342. Ioan Voinescu. 343. Costachi Frunză. 344. Grigorie Haĭgara. 345. Costachi sîn Iordachi. 346. Gheorghie Roma. 347. Stef Ianoan. 348. Hristea Dimitriu. 349. Panaite Boian. 350. Ivanciu Neculaĭ. 251. Andreĭ Brăhariu. 352 Dimitrie Sprânceană. 353. Neculaĭ Leonti. 354. Neculaĭ Stat. 355. Ioan Hușeanu. 356. Grigorie Lefter. 357. Alecu Grigoriu. 358. Alecsandru Grigoriu. 359. Vasilie Leonti. 360. Dimitrie Balan. 361. Ionică Neculau. 362. Dimitrie Mihail. 363. Costachi Stroicĭ. 364. Neculaĭ Petrea. 365. Ioan Timuș. 366. Dimitrie Marcov. 367. Ieremia Bacalbașa. 368. Iordachi Calciu. 369. Toader Verdeș. 370. Grigorie Hristodor. 371. Vasilie Gheorghiu. 372. Sava Corniță. 373. Neculaĭ Știubeiŭ. 374. Toader Ioniță. 375. Vasilie Barbu. 376. Gheorghie Barbu. 377. Ilie Scoboiŭ. 378. Nastasă Anghel. 379. Ioan Lazar. 380. Toader Carâtașu. 381. Gheorghie Damir. 382. Vasilie Deliu. 383. Mateĭ Leonti. 384. Ioan Mihail. 385 Mihalachi Luponi. 386. Ioan Brătuleanu. 387. Grigorie Ioan 388. Costachi Sandu. 389. Toader Vasiliu. 390. Vasile Manoli. 391. Ioan Zăporojanu. 392. Dimitrie Tudosă 393. Dimitrie Teodor. 394. Dănilă Isac. 395. Ioan Titu. 396. Dimitrie Dobre. 397. Petrachi Sârbu. 398. Costachi Chirica. 399. Tanasă Munteanu. 400. Anania Coste. 401. Gheorghie Diță.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

3. Ținutul Dorohoiuluĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

1. Colon. Gheorghie Stroicĭ. 2. Vorn. Mihail Kogălniceanu. Postelniciĭ: 3. Teodor Scobihorn. 4. Costache Vârnav. 5. Mihalache Gherghel. 6. Mihalache Holban. Agiĭ: 7. Iancu Silion. 8. Stefan Silion. 9. Gheorghie Sânjorj. 10. Iancu Docan.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 11. Neculaĭ Miclescu. 12. Teodor Silion. 13. Costachi Cerchez. 14. Alecu Jieanu.
1857 15. Neculaĭ Chiriac. 16. Vasilie Miclescu. Spatariĭ: 17. Costachi Ciomărtan. 18. Teo-
Sept.-Dec. dor Gherghel. 19. Manolachi Gavril. 20. Gheorghie Codrescu. 21. Mihăiță Danu. 22. Manolachi Mavrodin. 23. Iancu Anastasiu. 24. Neculaĭ Sofian. 25. Banul Iordachi Popovicĭ. 26. Căpt. Manolachi Stroicĭ. Comișiĭ: 27. Scarlat Greceanu. 28. Teodor Pisoțchi. 29. Ioan Tăutu. 30. Neculaĭ Gherghel. 31. Neculaĭ Holban. Caminariĭ: 32. Ienachi Lipan. 33. Stefan Ciocea. 34. Costea Haret. Paharnicĭi: 35. Neculaĭ Marcu. 36. Vasilie Pisoțchi. 37. Sard. Apostol Macriniote Teioșanu. 38 Stol. Neculaĭ Mișoglu. 39. Cornet. Iorgu Manoli. Clucerĭ: 40. Ilie Galeri. 41. Iordachi Ciomârtan. Slugerĭ: 42. Alecu Cocotă. 43. Iordachi Nacu. Nobilĭ: 44. Iorgu Curtu. 45. Costachi Silion. 46. Dimitrache Gherghel. 47. Dimitrie Davidel. 48. Costachi Jieanu. 49. Teodor Ghițescu. 50. Iorgu Holban. 51. Gheorghie Gherghel.

B. Proprietarĭi micĭ.

Alegĕtorĭi de al doilea grad

Ocol. Prutuluĭ-de-sus. 1. Dumitrachi Brahă. 2. Polcovn. Vasilie Cazacencu 3. Matachi Calcântraur. 4. Comisul Iorgu Mavrodin. 5. Costachi Brahă.

Ocol. Berhometeĭ. 6. Pitarul Costachi Apostiu. 7. Mihalachi Tăutul.

» Herțeĭ. 8. Pitarul Gheorghie Matfian. 9. Panaite Țintă. 10. Gheorghe Țintă. 11. Nobilul Ioan Brăescu. 12. Dimitrie Sârbu.

Ocol. Coșuleĭ. 13. Alecsandru Moțoc. 14. Ilie Moțoc. 15. Tudurachi Godinescu. 16. Toader Șăptilicĭ. 17. Constantin Lepădatu.

Ocol. Prutuluĭ-de-jos. 18. Gheorghie Moșanul.

» Bașăuluĭ. 19. Grigorie Pancu. 20. Dimitrie Menca. 21. Iacovachi Vartic. 22. Zamfirachi Brahă. 23. Săndulachi Bațiura.

C. Locuitorĭi sătenĭ.

Alegĕtorĭi de al treilea grad.

Ocolul Herțeĭ. 1. Neculaĭ Gherasim din Târnauca. 2. Ioan al Onuluĭ din osebițĭ Lacovița-de-jos.

Ocolul Prutuluĭ-de-sus. 3. Gheorghie Chiriac din Mitenĭ. 4. Gheorghie Mirăuțĭ din Hudeștiĭ-marĭ.

Ocolul Prutuluĭ-de-jos. 5. Dumitru Savin din Tătărășănĭ. 6. Iordachi Baltă din Hudeștiĭ-micĭ.

Ocolul Coșuleĭ. 7. C. Zderiu din Voculeștĭ. 8. Gheorghie Pupoșoĭ din Broscăeți.

Ocolul Bașăuluĭ. 9. Vasile Hodărogea din Vornicenĭ. 10. Constantin al Iacoboaeĭ din Dragușănĭĭ-de-jos.

Ocolul Berhometeĭ. 11. Ioan al Marieĭ din Grămăhĭ. 12. Ioan Mulia din Botoșnițu.

www.dacoromanica.ro

D. Orășenii.

Proprietarii de case și neguțătorii.

1. Spat. Ioan Calinovschi. 2. Stoln. Mihaĭ Stefanovicĭ. 3. Slug. Manolachi Budișteanu. 4. Șatr. Costachi Mironescu. Nobiliĭ: 5. Iancu Florea. 6. Gheorghie Ciorneiŭ. 7. D. Petrea Formagiu. 8. Gheorghie Aftanasiu. 9. Gheorghie Suvac. 10. Ioan al Vieriței. 11. Savin Straton. 12. Onofreĭ Ciubotariu. 13. Costachi Teodosie. 14. Iordachi Mândrescu. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

4. Ținutul Botoșanilor.

A Proprietarii marĭ.

Vornicii: 1. Dimitrie Ralet. 2. Alecu Ventura. Postelnicii: 3. Iorgu Aslan. 4. Nicu Vârnav. 5. Șerban Cananău. Colonelĭ: 6. Costachi Vârnav. 7. Iancu Brăniștean. Agiĭ: 8. Vasile Cananău. 9. Panaite Cazimir. 10. Lascar Iamandi. 11. Costachi Ciolacu. Spatarii: 12. Neculaĭ Cananău. 13. Costachi Cananău. 14. Ioniță Herescu. 15. Nicu Vasiliu. 16. Iorgu Miclescu. Comișiĭ: 17. Alecu Maghistan. 18. Manoil Sălceanu. 19. Vasile Stârcea. 20. Toader Buzilă. Camînariĭ: 21. Costachi Maghistan. 22. Iancu Herescu. 23. Banul Gheorghie Hasnaș. 24. Pahar. Gheorghie Clopoțăl. Sardariĭ. 25. Petrachi Bobeică. 26. Grigore Soroceanu. 27. Vasile Arapu. 28. Iordachi Isăcescu. 29. Iancu Stavri. Stolniciĭ: 30. Costachi Timuș. 31. Costachi Jieanu. Clucerii: 32. Mihalache Dimitriu. 33. Dimitri Sofoceanu. Slugeriĭ: 34. Costachi Ciogolea. 35. Hurmuzachi Tăutu. 36. Petrachi Maican. Dvor. 37. Alecu Cuza. 38. Dumitrachi Cristea. 39. Teodor Maican. 40. Nicu Stihi.

B. Proprietarii micĭ.

Alegătorii de al doilea grad.

Ocolul Tîrguluĭ. 1. Dvor. Dimitrie Stavără. 2. Alecu Moțoc.

» Jijieĭ. 3. Cluc. Ștefan Calin. 4. Gheorghie Ghermian. 5. Ioan Popovicĭ. 6. Ioniță Dima. 7. Dumitrachi Onu.

Ocolul Seletinuluĭ. 8. Dimitrie Romano. 9. Polc. Iordachi Scarlat. 10. Stoln. Ioan Morțun.

C. Locuitorii sătenĭ.

Alegătorii de al treilea grad.

Ocolul Ștefăneștilor. 1. T. Onofreĭ din Durneștĭ. 2. V. al Hareteneĭ din Băghicenĭ.

Ocolul Jijieĭ. 3. Ioan Lazăr din Trușăștĭ. 4. Ioan Călin din Albeștĭ.

» Seletinuluĭ. 5. V. Diac. din Zlătnoaia. 6. Ioan Onofreĭ din Cerchejănĭ.

» Tîrguluĭ. 7. Gavril Ciubotariu din Stăneștĭ. 8. Lupu Bosciăncianu din Costeștĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. Ocolul Siretuluĭ. 9. Simion Stance din Salce. 10. Dumitru Feodor din Bursăceni.

Ocolul Coşuleĭ. 11. Manolachi aĭ Ştefănucăĭ din Flămânzĭ. 12. Niţă al Chihăiĭ din Storeştĭ.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case.

1. Vorn. Sebastian Canano. 2. Colonel. Fotachi Mavromati. 3. Posteln. Neculaĭ Pisoţchi. Spatariĭ: 4. Gheorghie Buzilă. 4. Gheorghie Cantemir. 6. Aga Costachi Codrescu. Caminariĭ: 7. Gheorghie Cocotă. 8. Iordachi Sanurcaş. 9. Manoil Vasilievicĭ. 10. Cost. Florescu. 11. Iorgu Hristofor. 12. Iancu Roset. 13. Teodor Ioan. 14. Gheorghie Sancec. 15. Toader Pisoţchi. 16. Cornet. Iancu Cocotă. Paharniciĭ: 17. Costachi Bobeica. 18. Dimitrie Botez. 19. Vasile Neculescu. 20. Leitenant. Nicu Costandachi. Sardariĭ: 21. Dimitrie Teodoritu. 22. Alecu Belciu. 23. Neculaĭ Haretu 24. Mihalachi Haretu. 25. Costachi Mavroeni. 26. Petrachi Hristea. 27. Costachi Enescu. Paharniciĭ: 28. Mihalachi Culciu. 29. Mihaĭ Brănişteanu. Medelniceriĭ: 30. Dimitrie Volcenschi. 31. Gheorghie Popovicĭ. 32. Gheorghie Homuz. 33. Anania Lepădatu. 34. Costachi Pandala. Clucerii: 35. Vasilie Rigu. 36. Vasilie Climescu. 37. Costachi Burchi. 38. Costachi Pisoţchi. 39. Gheorghie Mavroeni. 40. Alecu Straja. Slugeriĭ: 41. Costachi Placa. 42. Mihalachi Vladovicĭ. 43. Panaite Gheorghiadi. 44. Gheorghie Iacovachi. 45. Manolachi Ionescu. Pitariĭ: 46. Costachi Pisoţchi. 47. Dimitrie Aranovicĭ 48. Niculaĭ Albutu. 49. Dimitrie Jirea. 50. Petrachi Mărgărit. 51. Şatr. Neculaĭ Teodor. 52. Vel Căpit. Panaite Carpovicĭ. 53. D. Costachi Enescu. 54. Simion Popa. 55. Vasilie Hodorogea. 56. Lupu Buzne. 57 Costachi Popovicĭ. 58. Ioan Florescu. 59. Dimitrie Manolescu. 60. Vasilie Ivanovicĭ. 61. Dimitrie Oleab.

Neguţătoriĭ şi Corporaţiile.

62. D. Vasile al Tuduriĭ. 63. Ioan sîn Iftimi Răileanu. 64. Manolachi Sărariu. 65. Stefan Pompiş. 66. Gheorghie Mânzatu Voinicu. 67. Costachi Simionovicĭ. 68. Andreĭ Dimitriu. 69 Costachi Popovicĭ. 70. Darie Simiranu. 71. Gheorghie Sirghie. 72. Ionică Sirghie. 73. Ionică Crucinuc. 74. Vasilie Macoveiŭ. 75. Ioan Apostol. 76. Ioan sîn Dumitru Gorbănescu. 77. Iordachi Iftodi. 78 Costachi Lazăr. 79. Manolachi Gafencu. 80. Ilie Talabă. 81. Dumitru Popovicĭ. 82. Ionică Paraschiv. 83. Costachi Caras. 84. Nastasă Paraschiv. 85. Ionică Popovicĭ. 86. Costachi sîn Toader. 87. Iordachi Ciritel. 88. Ivan Savovicĭ. 89. Enacachi Carna. 90. Gheorghie Huluţă. 91. Ioan Dragomir. 92. Gheorghie Ţânbău. 93. Vasilie Chindescu. 94. Ioan Vodieriu. 95. Gheorghie Bogăneţ. 96. Ioan Grigoriu. 97. Nastasă Dumitriu. 98. Lupu Coval. 99. Macsim Morariu. 100. Costachi Amorţitu. 101. Iordachi Pagu. 102. Nechifor Ciuburuc. 103. Ioan Ramanuc. 104. Dorofteiŭ sîn Costaş. 105. Vasilie Calin. 106. Hriste Neculau. 107. Vasile Savovicĭ. 108. Anania Popovicĭ. 109. Vasilie Covaşĭ. 110. Grigorie al Saviĭ. 111. Ioan Panparău. 112. Costachi Barbălată. 113. Alecsandru Strat. 114. Ionică Ieremia. 115. Enacachi Cornea. 116. Ioan Fanaragiu. 117. Andronachi Stanciu. 118. Petrachi Botezatu. 119. Costachi Vasiliu. 120. Adamachi Teodor. 121. Gheorghie Tudosi. 122. Ieremia Sirbu. 123. Vasile Ficioru. 124. Neculaĭ Timofti. 125. Dumitru Eni. 126. Dumitru Nucă. 127. Iancu Dumitriu. 128. Gheorghie sîn Andreĭ. 129. Vasilie Popovicĭ.

www.dacoromanica.ro

5. Ţinutul Suceveĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

Vornicĭĭ: 1. Iorgu Vârnav. 2. Alecu Botez-Forăscu. 3. Colonel. Neculaĭ Singurov. 4. Post. Mateiŭ Gane. Agiĭ: 5. Lupu Botez. 6. Costandache Neculau. 7. Costachi Botez. 8. Iordachi Vârnav. 9. Iancu Botez. Spatariĭ: 10. Grigorie Răhtivanu. 11. Dimitrie Borş. 12. Alecu Milu. 13. Vasilie Cantacuzin. 14. Banul Iancu Borş. Comişiĭ: 15. Stefan Botez-Forăscu. 16. Lupu Răhtivan. 17. Dimitrie Brânză. Caminariĭ: 18. Petrachi Softa. 19 Neculaĭ Softa. 20. Dimitrie Mârza. 21. Constantin Pleşoc. 22. Gheorghie Ghiţăscu. 23. Leitenant. Mihaiŭ Botez. 24. Paharnicul Constantin Hermeziu. Sardariĭ: 25. Vasilie Dimitriu. 26. Neculaĭ Ganciu. Stolniciĭ: 27. Lascar Răhtivan. 28. Costachi Ghiţăscu. 29. Clucer. Dimitrie Borş. 30. Slug. Neculaĭ Marcovicĭ. Pitariĭ: 31. Alecu Ciudin. 32. Costachi Ciudin. 33. Nobilĭ. Gheorghie Pleşoc. No· 1980. 1857 Sept.-Dec.

B. Proprietariĭ micĭ

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Munteluĭ. 1. Gavril sin Dascalu Vasile. 2. Vasile sin Ştefan Artoanu. 3. Chifor Rogin. 4. Ieremia Mendrea. 5. Ioan sin Toader Boca.

Ocolul Moldoveĭ. 6. Costachi Morţun. 7. Tanasă Frunzăti. 8. Costachi Rafailă. 9. Dimitrie Borş. 10. Petrachi Moţoc.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Munteluĭ. 1. Iacob Scutăreanu. 2. Ioan Măhălău.

» Şomuzuluĭ. 3. T. sin Pavel Ioanei din Rădăşănĭ. 4. Ioan Ocheană.

Ocolul Moldoveĭ. 5. Constantin al Popiĭ. 6 Ioan al Petroaeĭ.

» Siretuluĭ. 7 Gheorghie Dămieanu. 8. Ioan Neclufor.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case şi neguţătoriĭ.

1. Post. Dimitrie Grigoriu. Spatariĭ: 2. Dimitrie Plastira. 3. Gheorghie Dumitriu. Comişiĭ: 4. Constantin Balomir. 5. Mateiŭ Ciudin. Caminariĭ: 6. Neculaĭ Boian. 7. Costin Dragoş. 8. Toader Romano. Paharniciĭ: 9. Ioan Teodor. 10. Enachi Cozmulicĭ. 11. Ioan Haubiţ. Sardariĭ: 12. Alecsandru Ciure. 13. Vasilie Clucerescu. 14. Leon Dumitrovicĭ. 15. Panaite Răhtivan. 16. Neculaĭ Verdeanu. 17. Stoln. Iordachi Radu. 18. Leitenant. Teodor Cazabulo. Medelniceriĭ: 19. Dimitrie Alevra. 20. Alecsandru Agioglu. Cluceriĭ: 21. Toader Nicolaievicĭ. 22. Vasilie Ludvic. 23. Ioan Cumpătă. Slugeriĭ. 24. Neculaĭ Măcărescu. 25. Dumitrie Gheorghiu. 26. Gheorghie Calimmas. 27. Vasilie Cristian. 28. Iorgu Grigoriu. 29. Mateiŭ Pleşescu. 30. Ioan Tinu. 31. Neculaĭ Rojniţă. Pitariĭ: 32. Ştefan Gogoşescu. 33 Dimitrie Pă-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

dure. 34. Ioan Vasiliu. 35. Gheorghie Crivăț. 36. Gheorghie Popovicĭ. 37. Șatr. Mihaĭ Vedeanu. 38. Col. Registr. Costachi Cristea. Nobiliĭ: 39. Dimitrie Filipovicĭ. 40. Alecu Grigoriu. 41. D. Manolachi Nicolau. 42. Iorgu Nicolau. 43. Constantin Ciute. 44. Alecu Popovicĭ. 45. Toma Gavrilescu. 46. Alecu Lupu. 47. Neculaĭ Petrovicĭ. 48. Neculaĭ Romanescu. 49. Neculaĭ Desăscu. 50. Tudurachi Stefanovicĭ. 51. Arsanachi Dragonciu. 52. Teodor Gherghel. 53. Dimitrie Botezatu. 54. Neculaĭ Daşchevicĭ. 55. Constantin Pruteanu. 56. Neculaĭ Manoliu. 57. Dimitrie Dimitriu.

6. Ţinutul Neamţuluĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

Logofeţiĭ: 1. Petrachi Roset. 2. Stefan Catargiu. 3. Iancu Cantacuzin. Vornicĭi: 4. Alecu Cantacuzin. 5. Grigorie Balş. 6. Costachi Catargiu. Postelnicĭi: 7. Grigorie Crupenschi. 8. Mihăiţă Jora. 9. Alecu Crupenschi. 10. Alecu Catargiu. Agiĭ: 11. Costachi Angonescu. 12. Alecu Jora. Spatarĭi: 13. Manolachi Crupenschi. 14. Iordachi Crupenschi. 15. Banul Iancu Eni. 16. Comisul Dimitrie Radu. Caminarĭi: 17. Alecu Mateeş. 18. Costachi Sainoglu. 19. Căpit. Dimitrie Drăghicĭ. 20. Dv. Nicu Calino. 21. Stoln. Mihaĭ Iuga. 22. Slug. Ioan. Ciornea. 23. Șatr. Iorgu Dimitriu. 24. Com. Manolachi Calino.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Munteluĭ. 1. Comisul Vasilie Zaharia.

» Pietriĭ. 2. Căpit. Ioan Lozonschi. 3. Mateiŭ Mancăş. 4. Petrachi Pleşca. 5. Căpitanul Iordachi Cheşcu. 6. Neculaĭ Şova.

Ocolul Bistriţeĭ. 7. Ioan Hensu. 8. Postelnicelul Gheorghie Crivăţ. 9. Iordachi Postolachi. 10. Ioan Barbu. 11. Vasilie Gherasim.

Ocolul Mijloculuĭ. 12. Iancu Carp. 13. Căpit. Ioan Ciurde. 14. Iamandi Calin. 15. Gheorghie Stihi. 16 Iorgu Mateeş.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul de sus. 1. G. Manolachi din Răuceştĭ. 2. T. sin Filip din Urechenĭ.

» Munteluĭ. 3. C. al Dăscăliţeĭ din Călugărenĭ. 4. N. Olariu din Stejar.

» Bistriţeĭ. 5. Constantin sin Vasile Ostahi din Slobozia. 6. Vasile al Nichiteĭ din Zbereştĭ.

Ocolul Mijloculuĭ. 7. I. Telul din Ruginoasa. 8. I. Mihalache din Bălăneştĭ.

» Pietriĭ. 9. Gheorghie Hriste din Almaş. 10. Toader Ivan din Crăcăoanĭ.

www.dacoromanica.ro

D. Orăşenii.

Proprietarii de case.

1. Aga. D. Gheorghiadi. 2. Spat. Iosif Carameli. 3. Banul Lascar Radu. Comişii: 4. Scarlat Rujinschi. 5. Dimitrie Neculau. Caminarii: 6 Neculaĭ Miloş. 7. Dimitrie Gheorghiadi. 8. Scarlat Osvald. 9. Iordachi Grigoriu. 10. Gheorghie Calapod. 11. Paharnicul Ioan Homiceanu. Sardarii: 12. Neculaĭ Albu. 13. Costachi Dimitriu. 14. Filip Manoliu. 15. Vasilie Dimitriu. 16. Alecu Manoliu. 17. Alecu Dimitriu. 18. Neculaĭ Fâpa. 19. Costachi Rujinschi. 20. Ştefanachi Dimitriu. 21. Toader Teodoru. 22. Alecu Ecsinov. Stolnicii: 23. Constantin Albu. 24. Neculaĭ Dimitriu. 25. Gheorghie Tistu. Medelniceriĭ: 26. Dimitrie Albu. 27. Neculaĭ Vicol. Clucerii: 28. Costachi Gheorghiu. 29. Vasilie Chirica. Slugerii: 30. Vasilie Andrieş. 31. Ioan Anastasiu. 32. Costachi Popovicĭ. 33. Ioan Lazariu. 34. Iancu Albu. 35. Iancu Vasile. 36. Ioan Liciu. 37. Dimitrie Gheorghiu. Pitarii: 38. Grigoraş Şoimariu. 39. Hristea Stavăr. 40. Sotir Panaitiu. 41. Toader Budeanu. 42. Manolachi Albu 43. Neculaĭ Dafinescu. 44. Grigorie Andrievicĭ. 45. Constantin Crăcăoanu. 46. Vasilie Hambariu. 47. Constantin Ştefănescu. 48. Stere Matasar. Şatrarii: 49. Teodor Mitescu. 50. Alecsandru Mateiŭ. 51. Gheorghie Gorea. 52. Jign. Ilie Dafinescu. Polcovniciĭ: 53. Enachi Hârjăŭ. 54. Ioan Stegariu. Dvornicii: 55. Grigorie Isăcescu. 56. Costachi Feştilă. 57. Grigorie Stan. 58. Mihalachi Stere. 59. Mihalachi Filipovicĭ. 60. Nastasă Manoliu. 61. Costachi Colboschi. 62. Ioan Harovin. 63. Teodor Şoimariu. 64. Cam. Constantin Stavăr.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Negutătorii şi Corporatiile.

65 D. Timofti Şoarec. 66. D. Şoarec. 67. Ioan Livezan. 68 Toma Corbu. 69. Constantin Corbu. 70. Vasile Livezan. 71. Neculaĭ Popovicĭ. 72. Lupu Lipţcăneanu. 73. Stefan Albiş. 74. Ioan Radu. 75. Ioan al Sofroniĭ. 76. Iordachi Corbu. 77. Dumitrachi Dascalu. 78. Dumitru al Vrăjitoareĭ. 79. Ioniţă Pleşa. 80. Marin Orşa. 81. Vasilie Almaşanu. 82. Vasilie Mazilu. 83. Vasile al luĭ Grigore Zimbre. 84. Ioan Barsan. 85. Neculaĭ Cordoneanu. 86. Iordachi Zamfir. 87. Manolachi Obadă. 88. Timofti Ţaranu. 89. Ion Mitroiu. 90. Ion Alister. 91. Iordachi Leonti. 92. Negoiţă Brăileanu. 93. Grigorie Nacu. 94. Iacob Ungureanu. 95. Ioan Croitoriu. 96. Gheorghie Diaconu. 97. Mihalachi Zăhărescu. 98. Tanasă Chiribiu. 99. Ioan Bodic. 100. Alecsandru Nichifor. 101. Enachi Orza. 102. Ion sîn Neculaĭ Mihaĭ. 103. Iancu Talpălată. 104. Neculaĭ Danu. 105. Toader al Tănăsoaeĭ. 106. Ioan Popa Burcă. 107. Ioan Mihaĭ. 108. Iordachi Nazarie. 109. Gheorghe Blehaciu. 110. Stefan al Voicăĭ. 111. Costachi Pintili. 112. Costachi Imbru. 113. Sava Popovicĭ. 114. Neculaĭ Drăguşanu. 115. Iordachi al Magdaliniĭ. 116. Petre Mocanu. 117. Ioan Munteanu. 118. Ioan Baroiu. 119. Timofti Cojocariu. 120. Gheorghie sîn Toader Apostu. 121. Gheorghie sîn Constantin Pale. 122. Vasile Mihaĭ. 123. Ion Verşăc. 124. Toader Dediul. 125. Mihaiŭ sîn Mihaiŭ. 126. Costachi Gheorghiu Floricică. 127. Enachi Săidacarıu. 128. Enachi Panu. 129. Petrachi Vasiliu. 130. Ioan Giudele. 131. Gheorghie Budală. 132. Gheorghie Bogheanu. 133. Grigorie al Vadaneĭ. 134. Panaite Ciubotariu. 135. Andreĭ Vele. 136. Vasilie Bătrănescu. 137. Gavril Stoleriu. 138. Dumitrachi Morariu.

www.dacoromanica.ro

7. Ţinutul Romanuluĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. Logofeţiĭ. 1. Gheorghie Sturdza. 2. Costachi Sturdza. 3. Vorn. Dimitrie Miclescu. Postelniciĭ: 4. Iancu Iamandi. 5. Dimitrie Drăghicĭ. Agiĭ: 6. Iorgu Ghica. 7. Alecu Miclescu. 8. Gheorghie Scorţăscu. 9. Dimitrie Stepan. 10. Alecu Rusu. 11. Dimitrie Vărnav. Spatariĭ: 12. Grigorie Vărnav. 13. Constantin Vărnav. 14. Alecu Scorţăscu. 15. Banul Neculaĭ Delimarc. 16. Comis. Costachi Eni. 17. Camin. Gavril Cilibiu. 18. Pah. Costachi Roată. 19. Sard. Iordachi Morţun. 20. Stol. Şărban Boteanu. 21. Med. Gheorghie Langa. 22. Cluc. Ionţă Onuţ. 23. Slug. Ioan Stroiu. 24. Şatr. Ilie Giosanu. 25. Dv. Grigorie Barbu. 26. Gheorghie Tataru.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Funduluĭ. 1. Ioan Frăteanu. 2. Ioan Zambel. 3. Grigorie Nechifor. 4. Dimitrie Tiron. 5. Neculaĭ Velişcu.

Ocolul Siretuluĭ-de-jos. 6. Sardarul Gheorghie Răzmiriţă. 7. Ioan Todiraşcu. 8. Gheorghie Buga. 9. Căpit. Petrachi Eni. 10. Constantin Turachi.

Ocolul Siretuluĭ-de-sus. 11. Vorn. Costache Hurmuzachi. 12. Costachi Turtureanu. 13. Ioan Focşa. 14. Medel. Ioan Agaricĭ. 15. Alecu Zota.

Ocolul Moldoveĭ. 16. Post. Gheorghie Vlad. 17. Toderaşcu Ianoli.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Funduluĭ. 1. Ion sin Vasile Crăescu din Crăeştĭ. 2. Gheorghie Berbecĭ din Drăgeştĭ.

Ocolul Moldoveĭ. 3. Ianoş Rubu din Săboanĭ. 4. Ioan Olariu din Stărp.

» Siretuluĭ-de-jos. 5. Ioan sin Vasile Levărdă din Sofrăceştĭ. 6. Ioan Crăciun din Cârligĭ.

Ocolul Siretuluĭ-de-sus. 7. Dumitraşc Olariu din Boghicea. 8. Vasile Ungureanu.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case.

Postelniciĭ: 1. Scarlat Vărnav. 2 Alecsandru Teodori. 3. Aga Gheorghie Mardarie. Spatariĭ: 4. Dimitrie Poliz. 5. Iordachi Gheorghiadi. 6. Dimitrie Milicescu. 7. Iordachi Milicescu. 8. Emanoil Luponi. Baniĭ: 9. Iancu Fabian. 10. Iorgu Vucenic. 11. Chiriac Corban. 12. Costachi Andreĭ. Comişiĭ: 13. Teodor Gheorghiu. 14. Alecu Andreĭ. 15. Dimitrie Avram. 16. David Litinschi. Caminariĭ: 17. Vasile Macarovicĭ. 18. Grigorie Giosanu. 19. Stefan Atanasiu. 20. Gheorghie Clucevicĭ. 21. Pahar. Ioan Zamfirescu. Sardarĭ: 22. Iancu Teodor. 23. Tanasă Gheorghiu. 24. Costach

www.dacoromanica.ro

Mile. 25. Ilie Dimitriu. 26. Costin Brăescu. 27. Stoln. Costachi Manoliu. Medelniceriĭ: 28. Neculaĭ Naum. 29. Neculaĭ Cârjă. 30. Ioan Viorescu. Clucerii: 31. Costachi Cazimir. 32. T. Gherghel. Slugerii: 33. Iordachi Momitcu. 34. Vasilie Stepleanu. 35. Neculaĭ Finichi. 36. Dimitrie Leca. 37. Iancu Stefănescu. Pitarii: 38. Alecsandru Preda. 39. Dimitrie Cocea. 40. Jignic. Gerasim Procopiu. 41. Şatr. Neculaĭ Petrovici. Dv.: 42. Costachi Morţun. 43. Neculaĭ Diamandi. 44. Antonie Vlahu. Polcovniciĭ. 45. Ioan Filip Bucur. 46. Ioan Popovicĭ Calcântraur. 47 Ioan Popovicĭ Veşmântar. 48. Ioniţă Mustea. 49. Andreĭ Şăndrea. 50. Andreĭ Zaharia. 51. Posteln. Gheorghie Dimitriu. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Negutătorii şi Corporaţiile.

52. D. Toader Chiriga. 53. Hagi Iamandi. 54. Petrachi Constantin. 55. Gheorghie Petrovicĭ. 56. Costachi Constantin. 57. Panaite Constantin. 58. Pashal Toncu. 59. Toader Rojniţă. 60. Ioan al Anicăĭ. 61. Neculaĭ Ichim. 62. Alecsandru Trepte. 63. Iordachi Nicolau. 64. Stefan Cartuş. 65. Toader Coţeanu. 66 Ilie Bârjovanu 67. Stefan Mreană. 68. Mihalachi Marin. 69. Toader zăt Scărlat. 70. Constantin Barbu. 71. Stefan Pricopi. 72. Vasile sîn Bade Mocanu. 73. Mihaĭ Mocanu. 74. Ioan Florea Rotariu. 75 Gheorghie Ţânţu. 76. Constantin Dănceanu 77. Gheorghie Botez. 78. Tacu Botez. 79. Toader Prutu. 80. Neculaĭ Botez. 81. Gheorghie Vasilie. 82. Ioan Dumitru. 83. Grigorie al Tiniceseĭ. 84 Alecsandru sîn Ioniţă Curălariu. 85. Gavril al Stărostoaeĭ. 86. Dumitru Şufariu. 87. Enachi Trăistariu. 88 Stefan Ioan. 89. Ioan Vartic. 90. Constantin Lupu. 91. Toader Morariu. 92. Gheorghie Morariu. 93 Gavril Creţu. 94. Vasilie Zaharia. 95. Ioan Iamandi. 96 Dumitru Bărbieriu. 97. Stefanachi Gheorghiu. 98. Gheorghie Neagu. 99. Constantin Vasile. 100. Neculai al Gherghineĭ. 101 Alecu Marcu. 102. Constantin Lungu. 103. Iordachi Marin. 104. Niţă Frunză. 105. Neculai sîn Gheorghe. 106. Gavril Turcu.

8. Ţinutul Bacăului.

A. Proprietarii marĭ.

Agiĭ: 1. Costachi Roset 2. Iancu Donicĭ. 3. Dimitrie Crupenschi. 4. D. Strat. 5. N. Donicĭ. 6. Post. Alecu Crupenschi. Spatariĭ: 7. Sandu Sturdza. 8. Manolachi Donicĭ. 9. Sandu Chiriac. 10. Teodor Brăescu. 11. Dimitrie Done. 12. Iancu Pandeli. 13. Hat. Alecu Aslan. 14. Comis. Petrachi Pandeli. 15. Cornet. Iancu Pandeli 16. Com. Costachi Lupaşcu. 17. Dimitrie Sacară. 18. D. Manolachi Crupenschi. 19. Costachi Crupenschi. 20. Camin. Lucachi Venier. 21. Pah. Ioan Giuşcă. 22 Stol. Alecu Avram. 23. D. Grigorie Roset. 24. Costin Roset. Spatariĭ: 25. Mateiu Crupenschi. 26. Iancu Csanti. 27. Ianacachi Mârzac. 28. Banul Alecu Dimitriu. Comişiĭ: 29. Iorgu Anastasiu. 30. Neculaĭ Sacară. 31. Gheorghe Negel. Caminariĭ: 32. Iordachi Jorăscu. 33. Ştefan Codreanul. 34. Pah. Iordache Popovicĭ. 35. Sard. Dimitrie Zdrobicĭ. 36. Slug. Dimitrie Velisar. Sardariĭ: 37. Costachi Brăescu. 38. Iancu Lupaşcu. 39. Slug. Iordachi Pascal. 40. Stoln. Teodor Lupaşcu. 41. Pit. Enachi Chiriac. 42. Medelni. Dragomir Chiriac. Dv.: 43. Mihalachi Rafailă. 44. Dimitrie Rafailă. 45. Cluc. Răducanu Manoliu. 46. Dv. Manolachi Galeri. 47. D. Costachi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Murguleţ. 48. Ion Sion. 49. Sard. Iancu Ianoli. 50. Medeln. Gheorghe Botez. 51. D.
1857 Dimitrie Leca. 52. Gheorghe Leca. 53. Stol. Vasilie Condurat. 54. Camn. Iordachi
Sept.-Dec. Jorăscu. 55. Slug. Costachi Petrache. 56. Pit. Panaite Popovicĭ. 57. Dv. Tomiţa Rafailă. 58. Slug. Ion Tacu. 59. Sătr. Neculaŭ Tisăscu.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Bistriţeĭ-de-jos. 1. Ioan Nicul. 2. Sion Gherasim 3. Toader Spoială. 4. Polc. Pavăl Stoianu. 5. Ioan Nour.

Ocolul Bis.-de-sus. 6. Spat. Dimitrie Cracti. 7. Apostol Volcinschi saŭ Nidelca. 7. Alecsandru Chiribău. 9. Vasile Ciucă. 10 Iordachi Popescu.

Ocolul Trotuşuluĭ. 11. Stoln. Sandu Cristea. 12. Simion Zăbrăuţeanu. 13. Ursachi Ţiganiş. 14. Postelnicelul Ioan Bontăş. 15. Constantin Dughenariul.

Ocolul Taslăuluĭ-de-jos. 16 Ştefan Găburicĭ. 17. Post. Toma Nour. 18. Iordachi Patrichi 19. Mihalachi Dobrovicĭ. 20. Neculaĭ Tătaru.

Ocolul Tasl.-de-sus. 21. Sard. Vasilie Popovicĭ. 22. Căpit. Neculaĭ Bujor. Polcovniciĭ: 23. Alecsandru Mazilu. 24 Constantin Paladi. 25. Mazilul Dumitru al Diaconuluĭ.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Taslăuluĭ-de-sus. 1. Stoica Cojocariu. 2. Ioan Chiriac.
» Trotuşuluĭ. 3. Dumitru Danciul. 4. Ioan Durlan.
» Bistriţeĭ-de-jos. 5. Lefter Criste. 6. Giurgiu Sabin.
» Taslăuluĭ-de-jos. 7. Toader Munteanu. 8. Vasilie Stir.
» Bist-de-sus. 9. Toader Cojocariu. 11. Ion al Babeĭ din Blăgeştĭ.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case.

Postelniciĭ: 1. Grigorie Roset. 2. Mateiu Crupenschi. 3. Spat. Panaite Ianoli. Baniĭ.: 4. Const. Prodan. 5. Const. Beler. Comişiĭ: 6. Petrachi Brăescu. 7. Costachi Platon. 8. Costachi Biberi 9. Vasile Rugină. 10. Gheorghie Greceanu. Căpitaniĭ: 11. Gheorghie Botezatu. 12. Grigorie Ioan. 13. Cornetu Panaite Ducan. Caminariĭ: 14. Alecu Anastasiu. 15. Iorgu Dimitriu. 16. Gheorghie Neculau. Paharniciĭ: 17. Iordache Iuraşc. 18 Mihalachi Fotea. Sardariĭ: 19. Gheorghie Cocea 20 Alecu Morţun. 21. Tudurachi Tăutu. Stolniciĭ: 22. Dimitrie Goga. 23. Neculaĭ Sion. 24. Ghiţă Petrovicĭ. 25. Gheorghie Dimitriu. Medelniceriĭ: 26. Dimitrie Grigoriu. 27. Neculaĭ Dimitriu. 28. Alecs. Dimitriu. 29. Tanasachi Ţărţăscu. 30. Costachi Popovicĭ. 31. Dimitrie Mihăilescu. 32. Adam Păun. 33. Alecu Simionovicĭ. Cluceriĭ: 34. Iacovachi Constantin. 35. Ioniţă Popovicĭ. 36. Ioan Nicu Forăscu. 37. Chirilă Petrovicĭ. 38. Alecu Vilmer. Slugeriĭ: 39. Const. Dămian. 40. Ioan Frunză. 41. Geeorghie

www.dacoromanica.ro

Mihail. 42. Grigorie Livescu. 43. Iancu Mancaş. 44. Ioniţă Florescu. 45. Ioan Popovicĭ. 46. Grigorie Radovicĭ. Pitarii: 47. Costachi Gane. 48 Costachi Ciobârcan. 49. Neculaĭ Ioan. Şatrarii: 50. Ioan Popovicĭ. 51. Const. Livescu. 52. Pavăl Ioan. Nobilii: 53. Const. Surăşc. 54. Const. Genadiu. 55. Const. Tăetu. 56. Nicu Dămianu. 57. Iorgu Meleca. 58. Alecu Rugină. 59. Mihăiţă Frunză. 60. Costachi Bârzu. 61. Petrachi Hâncu. 62. Iancu Gheorghiu. Cinovnicii: 63. Ioan Zămescu. 64. Neculaĭ Dragoevicĭ. 65. Iordachi Petrovicĭ. 66. Iorgu Teodoru. 67. Costachi Micu. 68. Gheorghie Pascu. 69. Mateiŭ Vasiliu. 70. Vasile Băloşescu. 71. Gheorghie Mihailescu. 72. Grigoraş Mihaiŭ. 73. Costachi Pavăl. 74. Toader Musteaţă. 75. Alecu Botezatu. 76. Tachi Vârlan. Polcovnicii: 77. Simion Biberi. 78. Ionică Biberi. 79. D. Leon Botezatu. 80. Alecu Drăghicĭ. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Neguţătorii şi Corporaţiile.

81. D. Ioniţă Abagieriu. 82. Ion Stanciu 83. Costachi MihaiI. 84. Şarban Matasariu. 85. Moisi Iacomi. 86. Pavăl Stanciu. 87. Ioan Ivanovicĭ. 88. Gheorghie Iamandi. 89. Dimitrie Ioan. 90. Gheorghie al Vasilinoaeĭ. 91. Dănilă Ţeară-Lungă. 92. Gheorghie Andreĭ Gălăţeanu. 93. Toader Ignat. 94 Mihaiŭ Giurgiu. 95. Gheorghie al Buzateĭ. 96. Neculaĭ Grosariu. 97. Lupu al Enişoaeĭ. 98. Gheorghie al Enişoaeĭ. 99. Vasile al Enişoaeĭ. 100. Andreĭ al Lupuluĭ. 101. Gheorghie Savin. 102. Ilie Mocanu. 103. Stefan Sitariu. 104. Dumitrachi sîn Ion Avram. 105. Călin Păloşanu. 106. Neculaĭ Sascăŭ. 107. Simion Ganciu. 108 Andreĭ Dabija. 109. Petre Sascăŭ. 110. Toader Dolsan. 111. Const. Dumitraşcu. 112. Nastasă Pădure. 113. Ioniţă Putică. 114. Iord. Constant. Păuţ. 115. Nob. Filip. Formărache. 116. D. Gheorghie Sascău. 117. Ion sîn Ion Avram. 118. Gheorghie Berilă. 119. Vasile Huţagu. 120. Vasile Melinte. 121 Andronachi Vasiliu. 122. Grigorie Vasiliu. 123. Toader Munteanu. 124. Iordachi Neculau. 125. Petrachi Dimitriu. 126. Iordachi Mârza. 127. Ilie Paladi. 128. Mihaiŭ Botca. 129. Anton Botca. 130. Neculaĭ sîn Ianoş Olariu. 131. Chircov Sucevanu. 132 Milcon Avram. 133. Ovanes Mogârdicĭ. 134. Iacob Ţăţu. 135. Ovanes Cerches. 136. Tatos Acsinti. 137. Ariton Popovicĭ. 138. Chircor Vartirez. 139. Chircor Carabet. 140. D. Constantin Suditu. 141. Martin Arvat. 142. Gheorghie Spiridon. 143. Mateiŭ Iacovicĭ. 144. Ion sîn Sava. 145 Dumitrachi Didibacă. 146. Ghiţă Teodor. 147. Const. Postavariu. 148. Gheorghie Melinti. 149. Neculaĭ Chiriac. 150. Iordachi Abagieriu. 151. Andreĭ Didibacă. 152. Andreĭ zăt Iordachi. 153. Const. Vremeră. 154. Stefan Curpăn. 155. Lupu al Olăriţeĭ. 156. Ion Cobuz. 157. Iancu Lebădă. 158. Ieremia Dabija. 159. Ioan Crăescu. 160. Ioan sîn Toader Stoica. 161. Gheorghie Dinu. 162. Costachi Stoica. 163. Gheorghie sîn Ianoş Olariu. 164. Petrea sîn Ionaş Sascăŭ. 165. Stefan Sechel. 166. Anton Cojocariu. 167. Ilie Ursu.

9. Ţinutul Tecuciuluĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

1. Vorn. Vasilie Sturdza. 2. Post. Alecu Teriachiu. 3. Colon. Emanuil Frunză. Agii: 4. Dimitrie Lupu. 5. Hristodor Ecsarhu. Spatarii: 6. Strătulat Chiriac.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. 7. Neculaĭ Bontăş. 8. Iancu Buzdugan. 9. Constantin Sturdza. Baniĭ: 10. Alecu Baiardi. 11. Vasilie Ursachi. 12. Petru Şendre. 13. Comis. Petrachi Veisa. 14. Camin. Iamandi Juvara. Paharniciĭ: 15. Dimitrie Frunză. 16. Ioachim Vasiliu. Sardariĭ: 17. Gheorghie Vidraşcu. 18. Chiriac Bontăş. 19. Manolachi Galeri. 20. Anastasie Anastasiu. 21. Grigorie Motăş. Stolniciĭ: 22. Lascar Moldovanu. 23. Ioniţă Ghilţă. 24. Neculaĭ Ghilţă. 25. Medeln. Andreĭ Ignat. Cluceriĭ: 26. Şerban Avram. 27. Dimitrie Motoş. 28. Neculaiŭ Neculiţă. Slugeriĭ: 29. Tudurachi Şendre. 30. Nicu Vârlănescu. 31. Dimitrie Velic. 32. Constantin Lupaşcu. 33 Iancu Sâmilachi. Pitariĭ: 35. Dimitrie Zamfirescu. 35. Iancu Şendre. Nobiliĭ: 36. Teodor Sturdza 37. Neculaĭ Turculeţ. 38. Ion Ifrim. 39. Iancu Stoienescu. 40. Vasile Zorilă. 41. Gheorghie Cuza. 42. Teodor Vasiliu. 43. Iancu Corban. 44. Neculaĭ Tacu. 45. Alecu Corban. 46. Alecu Chiriac.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Bârladuluĭ. 1. Sard. Ioniţă Hrisanti. 2. Polc. Ioan Bulaiu. 3. Cluc. Gheorghie Buţac. 4. Cluc. Ioan Pricopi. 5. Căpit. Ioniţă Condurachi.

Ocolul Berheciuluĭ. 6. Şatr. Ioniţă Ţeară lungă. 7. Polc. Ioan Oprişanu. 8. Post. Iordachi Breahnă. 9. Vasile Coroiŭ. 10. Vasile Glod.

Ocolul Zeletinuluĭ. 11. Slug. Anton Popovicĭ. Postelniciĭ: 12. Ioan Cruceanu. 13. Gheorghie Pagul. 14. Neculaĭ Negruţi. 15. Gheorghie Popa.

Ocolul Nicoreştilor. 16. Paharn. Vasilie Lenţu 17. Nobil. Alecu Radovicĭ. 18. Ştefanachi Marteş. 19. Gheorghie Mazilu. 20. Nobilul Alecu Barbu.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Nicoreştilor. 1. Simeon Zahiu din Poenarĭ. 2. Gheorghie Călin din Furcenĭ.

Ocolul Bârladuluĭ. 3. Mihaiŭ Curcă din Şerbăneştĭ. 4. Vasile Balaş din Drăgăneştĭ.

Ocolul Zeletinuluĭ. 5. Stan Stoian din Glăvăneştĭ. 6. Grigorie Plăean din Strâmba.

Ocolul Berheciuluĭ. 7. Ioan sin Gavrilă Paiu din Hurueştĭ. 8. Vasile Mihalachi din Tarniţa.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case.

Spatariĭ: 1. Constantin Iacovachi. 2. Scarlat Motăş. 3. Banul Toader Moisi. 4. Maior. Iancu Diamandescu. Comişiĭ: 5. Alecu Vuceticĭ. 6. Petru Anastasiu. 7. Nicu Vârnav. Caminariĭ: 8. Constantin Boteanu. 9. G. Neculeanu. 10. Gr. Iosifescu. 11. Panaite Ciuhureanu. 12. Sard. Stefan Atanasiu. Medelniceriĭ: 13 Costachi Panai-

www.dacoromanica.ro

tescu. 14. Toader Săndulescu. Clucerii: 15. Iancu Neculau. 16. Costachi Popovicĭ. 17. Costachi Grasa. 18. Gheorghie Istrati. Slugerii: 19. Marin Parteni. 20. Neculaĭ Aslan. 21. Gheorghie Zamfir. 22. Dimitrie Mironescu. Pitarii: 23. Marin Atanasiu. 24. Manolachi Necolau. Şatrarii: 25. Tanasă Stoian. 26. Toader Neca. Nobilii: 27. Const. Stoienescu. 28. Const. Racoviţă 29 D. Ioan Antoniu. 30. Petrachi Popovicĭ. 31. Iordachi Popovicĭ. 32. Sâre Ivanovicĭ. 33. Polcov. Vasilie Dimitrescu. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Neguţătorii şi Corporaţiile.

34. D. Hagi Lupu Negoeţ. 35. Antonie Brăileţ. 36. Şarban Radovicĭ. 37. Gheorghie Mateiŭ. 38. Dumitru Sârea. 39. Tanasă Vasilie. 40. Ivancu Valcu. 41. Const. Radu. 42. Iftimi Ureche. 43. Lupu Peleĭ. 44. Răducanu Mane. 45. Stoian Danciu. 46. Lumitrachi Marin. 47. Ioan Marin. 48. Iac. Dimitriu. 49. Alecu Bordeianu. 50. Stefan Ciocârlan. 51. Andronachi Botoşanu. 52. Toader Mândrescu. 53. Costandachi Andronachi. 54. Const. Andronachi. 55. Vasilie Toader. 56. Ioan Ţuguiŭ. 57. Lazăr Aţeadeanu. 58. David Arhirĭ. 59. Gheorghie Caprariu. 60. Enachi Munul. 61. Toader Gheorghiu. 62. Manciu Tărâlă. 63. Vasile Hrumosu. 64. Gheorghie Paladi. 65. Haralamb Neagu. 66. Petre Sârbul. 67. Mihalachi Codreanu. 68 Mihalachi Sâre. 69. Gheorghie Bostan. 70. Tanasă Ceaciu. 71. Filip Deciu. 72. Toader Bălteanu. 73. Strătulat Văsăiu. 74. Iancu Neagu. 75. Dumitru Vrabie. 76. Gheorghie Stefăniu. 77. Sandu Mihaiŭ. 78. Mihaiŭ Porumb. 79 Meluş Gheorghiu. 80. Hristea Bulaiu. 81. Panaite Penovecĭŭ. 82. Ion Vasilie. 83. D. Neculaĭ Vlad. 84. Ioniţă Radovicĭ. 85. Gheorghie Stefan. 86. Vasilie Şărban. 87. Gheorghie Saulea. 88. Neculaĭ Scarabet. 89. Toader Ţigănuş. 90. Dumitrachi Badeo. 91. Gheorghie Stancu. 92. Iancu Gologan. 93. Neculaĭ Andronic. 94. Ganea Stoian. 95. Iancu Stănilă. 96. Costachi Calistru. 97. Grigorie Alecsandrovicĭ. 98. Ioan Grecul. 99. Stefan Acsinte. 100. Costachi Trifan. 101. Costaci Tanasă. 102. Ion Cojocariul. 103. Neculaĭ Iorul. 104. Neculaĭ Tămăşanul. 105. Andreĭ Sava. 106 Ivan Dămian.

10. Ţinutul Putneĭ.

A. Proprietarii marĭ.

1. Beizade Neculaĭ Suţu. 2. Cneazu Dimitrie Cantacuzinu. 3. Logofătul Alecu Balş. 4. Vorn. Iordachi Pruncu. Postelnicii: 5. Dimitrie Sturdza. 6. Costin Stamatin. Agii: 7. Stefan Dăscălescu. 8. Costachi Dăscălescu. 9. Teodor Gâţă. Spatarii: 10. Nicu Cotescu. 11. Constantin Gâţă. 12. Vasilie Arămache. 13. Costachi Tudurea. 14. Dimitrie Dăscălescu. 15. Neculaĭ Dimitrescu. Banii: 16. Costache Vidraşcu. 17. Neculaĭ Lipan. Comişii: 18. Scârlat Bontăş. 19. Ioan Valar. 20. Pahar. Asanache Pamfile. Sardarii: 21. Ioan Neculau. 22. Vasile Pătrăşcan. 23. Gheorghe Ghindar. 24. Alecu Balţat. 25. Costache Buzdugan. 26. Costache Neagu. 27. Iancu Vârgoliciŭ. 28. Stol. Iordache Angonescu. 29. Cluc. Ioan Langa. 30. Slug. Ioan Gâţă. Pitarii: 31. Costache Ciorneiu. 32. Teodor Neagu. Şatrarii: 33. Petrachi Neculaĭ. 34. Constantin Gâzdovăţu. Dv.: 35. Mihalache Tacu. 36 Tachi Zalariu. 37. Teodor Vîrgoliciŭ. 38. Gheorghe Zalaru. 39. Iancu Sclavonea.

www.dacoromanica.ro

B. Proprietarii micĭ.

Alegĕtorii de al doilea grad.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Ocolul Răcăciunilor. 1. Pitar. Chirilă Ciocârlie. 2. Polc. Iordachi Popa. 3. Gheorghie Gârbe. 4. Toma Dănulachi. 5. Ioan al Post. Sava.

Ocolul Gârlilor. 6. Constantin Fonaşcu. 7. Tatu Buga. 8. Gheorghie Aleraş. 9. Alecsa Hornea. 10. Filip Banu.

Ocolul Vranceĭ. 11. Polc. Ioniţă Şărban. 12. Ioan Şăndrea. 13. Constantin Chilian. 14. Ioan sin Ioan Mircea. 15. Neculaĭ Păslariul.

Ocolul Bilişteĭ. 16. Neculaĭ Olteanu. 17. Ioan Băloşoiu. 18. Stan Boboce. 19. Nastasă Lazăr. 20. Costachi Toderaşcu.

Ocolul Zăbrăuţilor. 21. Cam. Costachi Ghindar. 22. Dasc. Constantin Burgă. 23. Vornicul de Poartă Gheorghie Balaciu. Polcovniciĭ: 24. Costachi Găuroiu. 25. Dinu Chelariu.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtorii de al treilea grad.

Ocol. Răcăciunilor. 1. Macsim Mihaiŭ. 2. Anton Săcară.
» Zăbrăuţilor. 3. Ioan Guriţă din Soveja. 4. Ioan Roată din Câmpurĭ.
» Bilişteĭ. 5. Iordachi Cotescu. 6. Patraşc Olariu.
» Gârlilor. 7. Stanciu Gegea. 8. Moisi Istrati.

D. Orăşenii.

Proprietarii de case.

1. Aga Alecu Sihleanu. Spatariĭ: 2. Iancu Lupu. 3. Gheorghie Dimitriu. 4. Costachi Sihleanu. 5. Anastasă Lascar Doctor. 6. Maiorul Tufelcică. Paharniciĭ: 7. Ion Similache. 8. Tanasachi Petroviciĭ. 9. Camin. Gheorghie Corbu. 10. Comis. Gheorghie Ianoli. 11. Căpit. Grigorie Pavlov. Sardariĭ: 12. Luca Teodoru. 13. Pavăl Dimitriu. 14. Gheorghie Burlacu. 15. Lamvrachi Triandaf. 16. Neculaĭ Cerchez. Stolniciĭ: 17. Iancu Vârcolciĭ. 18. Gheorghie Rozali. 19. Neculaĭ Costin. Clucerii: 20. Ilie Teodor. 21. Nicu Giurge. 22. Neculaĭ Ionaşcu. 23. Costachi Ionaşcu. Slugeriĭ: 24. Dimitrie Gheorghiu. 25. Neculaĭ Săvălescu. 26. Enachi Pofito. 27. Alecu Bontăş. Pitariĭ: 28. Ştefan Matasar. 29. Ghiţă Ion. 30. Gheorgachi Vasiliu. 31. Costachi Botez. 32. Andronachi Ţiroiu. 33. Zamfirache Gafencu. 34. Manolache Chetele. 35. Ghiţă Galiţeanu. 36. Ştefan Ciocârlie. Şatrariĭ: 37. Stoian Popoviciĭ. 38. Ion Cardaş. 39. VV. Neculaĭ Spiridon. 40. Pit. Gheorghie Popoviciĭ. 41. D. Dinu Murguleţ. 42. Anastasă Tasoviţĭ. 43. Teodor Mandrea. 44. Ion Ionaşcu. 45. Neculaĭ Gaicu. 46. Iorgu Fulger. 47. Neculaĭ Pravăţ. 48. Marin Bălănescu. 49. Tachi Danu.

Neguţătoriĭ şi Corporaţiile.

50. D. Gheorghe Ilie Mititelu. 51. Costachi Lascar. 52. Hagi Neculaĭ Nuţu. 53. Ivanciu Colea 54. Constantin Stoean. 55. Ion Gheorghiu. 56. Ieni Bele. 57. Polc.

www.dacoromanica.ro

Ion Lazăr. 58. Costandin Gheorghiu. 59. Ghiță Gheorghiu. 60. Ghiță Calosă. 61. Dacu Petrea. 62. Stanciu Sacară. 63. Ion Velniță. 64. Ianachi Dimitriu. 65. Gheorghe Curelea. 66. Dimitrie Chicioc. 67. Ion sîn Gavril al Milii. 68. Neculaï Curele. 69. Neculaï Berilă. 70. Neculaï Catană. 71. Gheorghie Făinariu. 72. Adam Mania. 73. Ispas Neculau. 74 Neculaï Sacară. 75. Neagu Chiriac. 76. Hagi Dimitrie Ștefăniu. 77. Dediu Curelea 78. Neculaï Hagi Agachi. 79. Gheorghie Velniță. 80. Gheorghie Hagi Petcu. 81. Iordachi Gheorghiu. 82. Toma Teodor. 83 Hagi Simion Drian. 84 Petcu Belde. 85. Gheorghie Cucu. 86. Ioan Pecete. 87. Ioan Vel Căpitan. 88. Ioniță Rachieriu. 89. Petrea Alecsandru. 90. Panaite Vasiliu. 91. Vasilie Vasiliu. 92. Apostol Ioan. 93. Gheorghie Jan. 94. Dragomir Dancu. 95. Hagi Gheorgh e Nuțu. 96. Ion Cristea Vel Căpitan. 97. Stoica Mincu. 98. Raicu Ivan. 99. Dimitrie Maruzan. 100. Ghiță Vasiliu. 101. Gheorghe Ilie Munteanu. 102. Costandin Antimir. 103. Neculaï Barca. 104. Ștefan Crăciun. 105. Ilie Mărgărit. 106. Alecsandru Dimitriu. 107. Gheorghie Moisi. 108. Vasilie Hagi Nuțu. 109. Dine Mihăescu. 110. Ștefan Mihăescu. 111. Mile al Pălădoaiï. 112. Necolaï Gheorghie Dimitriu. 113. Costandin Gheorghie Dimitriu. 114. Toader Paraschiv. 115. D. Gavril Trohin. 116. Mihalache Jecu. 117. Toma Ionașcu. 118. Gheorghie Iamandi. 119. Hagi Mihalea Hagi Dachi. 120. Hagi Ivan Hagi Dachi. 121. Hagi Jele Baștav. 122. Neculaï Crângu. 123. Dumitru Duminică. 124. Ion Barcan. 125. Vasilie Bădicu. 126. Panaite Gheorghiu. 127. Marcu Simon. 128. Dumitrache Vasiliu. 129. Toma Ioan. 130. Hristachi Vasiliu. 131. Gheorghie Faur. 132. Ioan Țiroiu. 133. Luca Ilie. 134. Vasilie Ștefăniu. 135. Badio Răileanu. 136. Hagi Costachi Popovicï. 137. Neculaï Manoli. 138. Dima Ursu. 139. Ion Chiriță. 140. Neculaï Chiriță. 141. Dragomir Ghizar. 142. Ștefan Radovicï. 143. Eni Ștefăniu. 144. Vasilie Ștefăniu. 145. Dumitru Ion. 146. Ion Bondrea. 147. Nastasă Petrachi. 148. Costandin Manoli. 149 Gheorghie Albu. 150. Neculaï Chiriac. 151. Gheorghie Anghelachi 152. Ion Dima. 153. Ion Mărgărit. 154. Petrachi Ifrim. 155. Anton Ion. 156. Costandin Apostol. 157. Gheorghie Neagu. 158. Stan Mardari. 159. Radu Cermat. 160. Ianov Dima. 161. Marin Iordachi. 162. Ștefan Calpanciu. 163. Neculaï Toader. 164. Gheorghie Coșniceriu. 165. Gheorghie Ivanciu Dimitriu. 166. Andreï sîn Ilie. 167 Dumitru Bocovineanu. 168. Petrea Mojicu. 169. Ion Curele. 170. Toader Mihaï. 171. Vasilie Răduți. 172. Ion Vasiliu. 173. Nastasă Ioan. 174. Toader Dinu.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

11. Ținutul Covurluiului.

A. Proprietariï marï.

1. Vorn. Iorgu Ghica. 2. Polc. Gheorghe Filipescu. Postelniciï: 3. Gheorghe Iamandi. 4. Iancu Fotea. Agiï: 5. Gheorghie Constantin. 6. Panaite Malacsa. Spatariï: Gavril Stamatin. 8. Costachi Miclescu. 9. Banul Lupu Pangrate Comișiï: 10. Grigore Codreanu. 11. Costachi Codrescu. 12. Camn. Neculaï Cernat. Sardariï: 13. Ion Macarie. 14. Lupu Budișteanu. 15. Med. Constantin Chebac. 16. Cluc. Ștefanache Gheorghiu. 17. Pit. Ioan Popovicï. 18. Stoln. Gheorghe Cernat. 19. Jign. Iordachi Sălceanu. 20. Șat. Ghiță Rugeanu. Nobiliï: 21. Gheorghe Plesnilă. 22. Ioan Macarie. 23. Dimitrie Cernat. 24. Anton Alecsă. 25. Iordachi Miclescu.

www.dacoromanica.ro

B. Proprietarii micĭ.

Alegĕtorii de al doilea grad.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Ocolul Siretuluĭ. 1. Poroşnicul G. Vârlan. Polcovnicii: 2. Gheorghie Vârlan. 3. Ioniţă Râpă. 4. Costin Drăguş. 5. Post. Costantin Dodu.'

Ocolul Horinceĭ. 6. Post. Vasilie Caramanu. 7. Ioan Popa Mihaiŭ. 8. Vasilie Nistor. 9. Vasilie Mihaiŭ. 10. Constantin Nadă.

Ocolul Prutuluĭ. 11. Dumitrachi Onu. 12. Ilie Barbu. 13. Neculaĭ Vârgolicĭ. 14. Gheorghie Vârgolicĭ. 15. Alecsandru Florea.

C. Locuitorii sătenĭ.

Alegĕtorii de al treilea grad.

Ocolul Prutuluĭ. 1. Răducanu Sava din Tămăoanĭ. 2. Vlad Oprea.
» Horinceĭ. 3. Gheorghie Funariul. 4. Ioan Mânzu.
» Siretuluĭ. 5. Gheorghie Roşca. 6. Toader Stroia.

D. Orăşenii.

Proprietarii de case, neguţătorii şi Corporaţiile.

1. Prinţul A. Moruz. Vornicii: 2. C. Negre. 3 A. Cuza. 4. Post. A. Malacsa. Agii: 5. P. Şărban. 6. M Chicuş. Colonelii: 7. I. Duca. 8. A. Franga. Comişii: 9. G. Lepădatu. 10. G. Samaca. 11. I. Panaitescu. 12. M. Balaban. 13. G. Pandeli. 14. N. Balaban. 15. I. Viţu. 16. N. Vârgolicĭ. 17. A. Ambelicopolo. 18. G. Filipescu. 19. A. Cernat. Sardarii: 20. N. Rufu. 21. G. Mălinescu. 22. G. Atanasiu. 23. N Zisu 24 C. Ioan. 25. C. Bohocĭ. 26. V. Caraman. 27. G. Alevra. 28. G. Mamucolu. Medelniceriĭ: 29. I. Florea. 30. D. Iconomu. 31. G. Sălceanu. 32. G. N. Balaban. Caminarii: 33. Z. Herescu. 34. I. Balaban. 35. H. Alicsandri. 36. M. Lalupolu. Stolnicii: 37. M. Duca. 38. V. Ştiucă. 39. I. Pantof. 40. D. Balaban. 41. Pit. V. Matuşeicu. Şatrarii: 42. G. Costantinescu. 43. St. Popovicĭ. Banii: 44. I. Mihail. 45. C. Mihail. 46. Cam. P. Covrig. 47. D. C. Popovicĭ. 48. St Tataru. 49. I. Vasiliu. 50. C. Davidescu. 51. A. Petrovicĭ. 52. G. Plesnilă. 53. C. Alevra. 54. P. Dimiscu. 55. I. Marcache. 56. V. Miuşcă. 57. I. Tataru. 58. G. Isac. 59. P. Candopulo. 60. H. Batizmaschi. 61. H. D. Chebec. 62. H. Copcea. 63. T. Palade. 64. I. Vlad. 65. C. Ropotanu. 66. V. Brănişteanu. 67. V. Viorică. 68. I. Iorga. 69. I. Popovicĭ. 70. S. Galăc. 71. St. Popovicĭ. 72. S. Ioan. 73. N. Grigoriu. 74. C. Necoreşteanu. 75. I. Neculau. 76. M. Petrovicĭ. 77. C. Musteaţă. 78. P. Caraman. 79. V. Motea. 80. C. Stoian. 81. C. Burguj. 82. T. Filimon. 83. I. Bancianu. 84. T. Constantin. 85. T. Filea. 86. A. Gurău. 87. I. Dobrea. 88. T. Dobrea. 89. H. Necolau. 90. G. Burca. 91. I. Enachi. 92. D. Chiriţa. 93. T. Petrovicĭ. 94. T. Abagieriu. 95. N. Marin. 96. G. Penciu. 97. I. Cojocea. 98. D. Sârbu. 99. T. Vasiliu. 100. C. Franga. 101. A. Grădinariu. 102. G. Chiriac. 103. H. Iancu. 104. P. Panciu. 105. St. A. Chebac. 106. J. Gheorghiu. 107. M. Ciubotariu. 108. B. Ivan. 109. H. Simion. 110. G. Popovicĭ. 111. P. Teodor. 112. T. Dămio-

www.dacoromanica.ro

nescu. 113. G. Marcu. 114. B. Popa. 115. V. Popa. 116. D. I. Popa. 117. N. Toader. 118. N. Stoianovicĭ. 119. C. Deleanu. 120. P. H. Stoian. 121. I. Popescu. 122. C. Bușilă. 123. M. Tanasă. 124. D. Nedelcu. 125. I. Duțu Munteanu. 126. C. Sacară. 127. T. Vasel. 128. P. H. Neculaĭ. 129. G. Pavăl. 130. V. Verga. 131. I. Simion. 132. G. Stavrică. 133. A. Hristovicĭ. 134. H. Neculau. 135. St. Milea. 136. St. Marin. 137. V. Bălăuță. 138. A. Milea. 139. P. Papadopul. 140. G. Boncu. 141. A. Stroia. 142. P. Popovicĭ. 143. H. C. Dumitriu. 144. H. Petrovicĭ 145. S. Petrovicĭ. 146. G. Leondarĭ. 147. P. Chiriac. 148. S. Trifan. 149. T. Costinescu. 150. I. Cărăbuș. 151. I. Stoianovicĭ. 152. G. Stoianovicĭ. 153. I. Atanasiu. 154. G. Constantin. 155. G. Tudurachi. 156 C. Dimitriu. 157. T. Feiul. 158. G. Dimitriu. 159. Stefan Vasiliu. 160. T. Ioan. 161. G. Paraschiv. 162. H. Stoian. 163. U. Mihail. 164. V. Caracudă. 165. T. Jorică. 166. H. I. Hristea. 167. N. Țucă. 168. D. Brătariu. 169. R. Vlasie. 170. V. Tuluceanu. 171. S. Mocanu. 172. D. Nechita. 173. D. Nedelcu. 174. V. Răducanu. 175. C. Hristea. 176. N. Mihail. 177. C. Dobrogeanul. 178. St. Gheorghiu. 179. V. Ivan. 180. V. Simion. 181. N. Caracriste. 182. S. Martin. 183. N. Filip. 184. S. Filimon. 185. P. Caraman. 186 C. Musteață. 187. M. Ciortan. 188. S. Covaciu. 189. C. Stoian. 190. R. Marin. 191. I. Nastasă. 192. G. Penu. 193. I. H. Neculau. 194. M. Rusovicĭ. 195. I. E. Mitachi. 196. A. Gheorghiu. 197. P. Vasiliu. 198. I Iancu. 199. N. Antoniu. 200. M. Sandovicĭ. 201. S. Caramfil. 202. G. Vasiliu. 203. C. Burlacu. 204. N. Neagu. 205. T. Dărmănescu. 206. V. Butură. 207. C. Beșleaga. 208. T. Neculau. 209. T. Vasiliu. 210. N. St. Moisi. 211. D. sîn G. Popa. 212. N. Ursu. 213. N. Ivanovicĭ. 214. S. Pastramagiu. 215. L. Ioan. 216. St. Nedelcovicĭ. 217. L. Coroiu. 218. I. Iancu. 219. T. Popovicĭ. 220. G. Vasiliu. 221 C. Chiriac. 222. L. Oprea. 223. R. Florea. 224. H. Musteață. 225. C. Necolau. 226. A. Banata. 227. I. Bohociu. 228. N. Cornia. 229. A. Colacin. 230. V. Petrica. 231. M. Ioan. 232. V. Costachi. 233. C. Șoimu. 234. N. Hâncu. 235. I. Puiu. 236. N. Munteanu. 237. S. Costin. 238. St. Ciubotariu. 239. V. Sacana. 240. M. Lepădatu. 241. I. Pricopi. 242. V. Zamfir. 243. D. Gheorghiu. 244. C. Ungureanu. 245. D. Cozma. 246. St. Budescu. 247. C. Mișcoiu. 248. I. Bineață. 249. I. Răuță. 250. F. Stanciu. 251. I. sîn Nae. 252. C. Visante. 253. C. G. Mantu. 254. S. A. Zaharia. 255. M. Filip. 256. M. T. Râmniceanu. 257. S. A. Petin. 258. P. S. Stefănescu. 259. P. S. Chiriac. 260. I. Petini. 261. G. Covalschi. 262. G. Profiriu. 263. N. Chiriac. 264. G. Noisi. 265. D. Alecsa. 266. A. H. Vasilie. 267. H. Ioan. 268. I. Petrovicĭ. 269. T. Ciubotariu. 270. St. Oprea. 271. A. Chetroiu. 272. M. Bușătu. 273. B. Caramfil. 274. G. Nedelcu. 275. A. Lupu. 276. C. Grigoraș. 277. G. Merariu. 278. H. Sevescu. 279. N. Casapu. 280. C. Deleanu. 281. A. Cazan. 282. S. Necolau. 283. I. F. Bâra. 284. G. Penciu. 285. H. Vasiliu. 286. T. Ilie. 287. M. Mocanu. 288. T. Popa. 289. I. Drăgan. 290. G. Chiriac. 291. I. Ionică. 292. D. Pătrașcu.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

12. Ținutul Tutoveĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

Vornicĭĭ: 1. Grigorie Suțu. 2. Iancu Greceanu. 3. Manolachi Costachi. Postelnicĭĭ: 4. Gheorghie Iamandi. 5. Costachi Iamandi. 6. Colon. Neculaĭ Boteanu. Agiĭ: 7. Gheorghie Costachi. 8. Iancu Palade. 9. Iordachi Ganea. 10. Alecu Romalo. 11. Vasilie Iamandi. 12. Maiorul Iordache Dimcea. Spatarĭĭ: 13. Iorgu Radu. 14. Alecu

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. Tuduri. Comişiĭ: 15. Ioan Vişan. 16. Ioan Cuza. 17. Iordachi Gălcă. 18. Iordachi Lambrino. 19. Neculaĭ Pogonat. Caminar.: 20. Ioan Ciuhoreanu. 21. Dimitrie Cerchez. 22. Prap. Costachi Costăchescu. Paharniciĭ: 23. Iordachi Popa. 24. Ioan Coroiu. 25. Hristodur Juvara. Sardariĭ: 26. Ioniţă Vrabie. 27. Iancu Avrămescu. 28. Pavăl Apostolea. 29. Petrachi Macoveiŭ. 30. Petrachi Constantin. Stolniciĭ: 31. Gheorghe Popescu. 32. Ioan Angheluţă. 33. Iorgu Gâlcă. 34. Cluc. Gheorghie Bugeacu. Pitariĭ: 35. Neculaĭ Pomană. 36. Simion Geaca. Nobiliĭ: 37. Simion Bontăş. 38. Costachi Ciucă. 39. Neculaĭ Lambrino. 40. Iorgu Gâlcă. 41. Gheorghie Gâlcă.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Tîrguluĭ. Nobiliĭ: 1. Costachi Racleş. 2. Nicu Filipide 3. Slug. Vasile Dabija. 4. Post. Ioan Cozma. 5. Poroşn. Ioan Duma.

Ocolul Coroduluĭ. Căpitaniĭ: 6. Constantin Negru. 7. Panaite Portasă. 8. Simion Toniţă. 9. Porun. Ioan Zaharia. 10. Post. Ioan Gane.

Ocolul Pereschivuluĭ. 11. Slug. Dimitrie Petrovicĭ. 12. Dv. Scarlat Filipide. 13. Sard. Vasilie Gânţu. 14. Căp. Ştefan Tânjală. 15. Toader Albu.

Ocolul Tutoveĭ. 16. Cluc. Neculaĭ Oniseiŭ. 17. Vasilie sîn Ioan. 18. Post. Grigore Oatu. 19. Pitar, Petrachi Geuca. 20. Constantin Merăuţĭ.

Ocolul Sâmileĭ. 21. Cluc. Ioan Bujoranu. 22. Pitar. Gheorghie Buţa. 23. Căpit. Constantin Buişilă. 24. Medeln. Vasile Nicolau. 25. Şatr. Vasile Ghigă.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Tîrguluĭ. 1. Vasilie Stan din Sloboziĭ. 2. Andreĭ Ionaşcu.
» Coroduluĭ. 3. Gheorghie Cotanul. 4. Ioan Mărgărit.
» Pereschivuluĭ. 5. Marin Teliba. 6. Gavril Curălariul.
» Tutoveĭ. 7. Gavrilă Pruteanu 8. Iordachi Borcilă.
» Sâmileĭ. 9. Ioan Mateiŭ. 10. Gheorghie Tatarul.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case, neguţătoriĭ şi Corporaţiile.

1. Spat. Ioan Buhnilă. 2. Maiorul Neculaĭ Cachi. Clucериĭ: 3. Dimitrie Ivanovicĭ. 4. Dimitrie Popa. 5. Costachi Chebac. 6. Slug. Gheorghie Dudescu. 7. Pit. Ioan Teodor. 8. Aga Ioan Neculcescu. 9. Nob. Iancu Filipide. 10. Sard. Grigorie Dănuleţu. 11. Medeln. Mihăiţă Stefănescu. 12. Căp. Stefan Paruş. 13. D. Constant. Gheorghiu. 14. Com. Cost. Nanu 15. D. Ioan Gaiu. 16. Sard. Gheorghe Renza. 17. Stoln. Gheorghie Filipide. 18. D. Dimitrie Brănză. 19. Ioniţă Dragomir. 20. Stoln. Iancu Iepure. 21. D. Ioan Cazacu. 22. Dimitrie Chicioroga. 23. Stefan Diaconul. 24. Vasile al Peniĭ. 25. Gheorghie Dudescu. 26 Toader Ţonea. 27. Paraschiv Iconomul. 28. Cluc. Lascarachi Gheorghiu. 29. Pit. Neculaĭ Hamangiu. 30. Anton Vâlcovicĭ. 31. Sard. Iacob Fătu. 32. Spat. Toma Giuşcă. 33. D. Dí-

www.dacoromanica.ro

mitrie Albu. 34. Dimitrie Hristea. 35. Cluc. Constantin Negruţi. 36. Sard. Gheorghie Neculau. 37. Şatr. Neculaï Bulete. 38. Parucï. Gheorghie Budu. 39. D. Costachi Mihail. 40. Vasile Mile. 41. Dimitrie Hagi Vasile. 42. Medeln. Panaite Neculau. 43. D. Const. Budu. 44. Ganciu Ioan. 45. Toader Bordaiu. 46. Iordachi Bucureştianu. 47. Ioan Lolovicï. 48. Com. Costachi Vidraşcu. 49. D. Vasilie Lupaşcu. 50. Manolachi Lupaşcu. 51. Slug. Gheorghie Vasiliu. 52. Cam. Hriste Cambur. 53. Emanuil Costin. Sardariï: 54. Vasile Cole. 55. Gheorghie Dămian. 56. Slug. Bratoiŭ Stoianovicï. 57. Pit. Chiriac Dobrovicï. 58. Slug. Costachi Manciu. 59. Sard. Costachi Alecsă. 60. D. Tudurachi Dimitriu. 61. Cluc. Ioan Nicorescu. 62. D. Ioniţă Chirănuş. 63. Colea Vasiliu. 64. Neculaï Drăgan. 65. Lupu Pavel. 66. Dimitrie Menciu. 67. Ioachim Manoliu. 68. Petrachi Manoliu. 69. Petrachi Stoianovicï. 70. Radu Mirciu. 71. Petrachi Ganciu. 72. Gavril Ienachi. 73. Haralamb Hagi Anghel. 74. Gheorghie Teni. 75. Constantin Stan. 76 Cost. Teni. 77. Sandu Bărbieriu. 78. Anton Hagi Constantin. 79. Ieni Atanasiu. 80. Ganciu Lalovicï. 81. Const. Ghiţă. 82. Petrea Codreanu. 83. Sard. Vasilie Chirul. 84. Cluc. Costachi Chirul. 85. Şatr. Anghel Neculau. 86. D. Vasilie Uţă. 87. Slug. Ioan Hristea. Pitariï: 88. Ioan Samson. 89. Nec. Teodoriu. 90. Ioan Anastasiu. 91. Şatr. Const. Pavlov. 92. Nob. Pavel Gâlcă. 93. Căpit. I. Altănţiu. 94. D. Ieni Doschim. 95. Gheorghie Pavlov. 96. Gheorghie Gâlcă. 97. Costandachi Popovicï. 98. Dimitrie Robu. 99. Ioan Mitachi. 100. Petre Sărdeşna. 101. Toader Toma. 102. Alecsandru Cardaş. 103. Panaite Neacşu. 104. Chiriacu Toma. 105. Iordachi Diribeu. 106. Cam Vasile Ioan. 107. Medeln. Timofti Dragomir. 108. Pit. Ioan Parteni. 109. D. Const. Gâlcă 110. Sard. Ioan Bora. 111. D. Dimitrie Telipciu. 112. Costachi Ioan. 113. Mihaiŭ Gurăŭ. 114. Anton Chicioroga. 115. Ştefan Giuntă. 116. Nob. Iordachi Panu. 117. D. Ioniţă Bou. 118. Stefan Balmuş. 119. Ioan Cardaş. 120. Panaite Dolea. 121. Pit. Ioan Antonescu. 122. Medeln. Costachi Dimitriu. 123. D. Ioan Crăciun. 124. D. Dimitrie Vasiliu. 125. Manolachi Bărbieriu. 126. Chiriac Gheorghiu. 127. Neculaï Ardeleanu. 128. Ioniţă Stan. 129. Ioan Vârgolicï. 130. Const. Levizan. 131. Toader Luncă. 132. Petrachi Culicï. 133. Panaite Angâeluţă. 134. Costin Vasiliu. 135. Gavril Hagi Vasile. 136. Panaite Vasiliu. 137. Neculaï Rusu. 138. Dimitrie Manoli. 139. Stefan Rusu. 140. Const. Raţă. 141. Dimitrie Darie. 142. Costea Hiton. 143. Enachi Popovicï. 144. Marcu sin Radu. 145. Gheorghie Vârlan. 146. Toader Forţu. 147. Neculaï Perju. 148. Ioan Vlad. 149. Dimitrie Diaconu. 150. Marin Toia. 151. Gheorghie Toia. 152. Mateiŭ Nechita. 153. Ioan Beldiï. 154. Petrachi Popa. 155 Stefan Gâlcă. 156. Dimitrie Paruş. 157. Panaite Nostiï. 158. Toader Popa. 159. Gheorghie Gane. 160. Stefan Călugăru. 161. Ioan Hriste. 162. Toader Angheluţă. 163. Vasile Chirvan. 164. Ioan Cole. 165. Tanasă Zaharia. 166. Pavăl Mihail. 167. Gavril Popa. 168. Petrachi Paşcanu. 169. Tanasă Tataru. 170. Ioan Andronic. 171. Ilie Dragomir.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

13. Ţinutul Vasluiuluï.

A. Proprietariï marï.

1. Spat. Stefan Angheluţă. 2. Aga Costachi Miclescu. 3. Spat. Săndulache Miclescu. Agiï: 4. Gheorghe Racoviţă. 5. Neculaï Chiriac. 6. Cam. Teodor Carp. 7. Sard. Ioan Băndacu. 8. Spat. Stefan Handoca. 9. Comis. Alecu Ciurea. 10. No-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. bilul Teodor Cuza. 11. Sard. Costache Caracaş. 12. Slug. Panaite Calın. 13. Căpit. Costache Duca. Spatariĭ: 14. Neculaĭ Carp. 15. Petrachi Carp. 16. Vorn. Grigore Cuza. 17. Banul Alecu Velisariu 18. Gheorghe Ganea. 19. Comis. Neculaĭ Racoviţă. 20. Pah. Costantin Sion. Caminariĭ: 21. Gheorghe Lazarini. 22. Petrachi Ciurea. 23. Aga Gheorghe Ciurea. Pitariĭ: 24. Costachi Dimitriu. 25. Vasile Solomon. 26. Camin. Costachi Carp. 27. Medel. Mihălache Dospinescu. Spatariĭ: 28. Iancu Bădărău. 29. Răducanu Botezatu. 30. Maiorul Gavril Pangrate. 31. Nobilul Alecu Cuza. 32. Sard. Costachi Voinescu. Postelniciĭ: 33. Costachi Voinescu. 34. Teodor Râşcanu. 35. Prapor. Gheorghe Stârcea. 36. Spat. Alecu Străjăscu. 37. Maiorul Dimitrie Miclescu. 38. Sard. Dimitrie Rizu. 39. Comisul Neculaĭ Rizu. 40. Post. Alecu Râşcanu. 41. Comisul Costachi Marcu. Caminariĭ: 42. Anastasie Costantin. 43. Anastasie Petriman. 44. Sard. Gingiru. 45. Spat. Neculaĭ Anghelicĭ. 46. Stol. Gheorghe Motăş. 47. Pah. Dimitrie Lazu. 48. Slug. Costache Mirea. 49. Sard. Gheorghe Ghigă. Pitariĭ: 50. Ioniţă Ciuhodariu. 51. Ioan Tiron. 52. Ipate Gărlea. Slugeriĭ: 53. Neculaĭ Vasiliu. 54. Ioan Faur.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Fundurilor. 1. Pah. Costachi Ioan. 2. Sard. Gheorghie Carp. 3. Cluc. Teodor Gafencu. 4. Ioan Mihăilă. 5. Toader Vatră.

Ocol. Stemniculuĭ. 6. Paharn. Mihalachi Motăş. 7. Post. Vasilie Oprişanu. 8. Polc. Ioan Petrişor. 9. Şatr. Ioan Motăş 10. Ioan Motăş.

Ocol. Racoveĭ. 11. Vel Căp. Dimachi Negruş. 12. Căpit. Ioan Burghele. 13. Andreiŭ Visu. 14. Post. Ioniţă Caracaş. 15. Vasilie Adam.

Ocol. Mijloculuĭ. 16. Nob. Costachi Sturdza. 17. Cam. Iacovachi Racoviţă 18. Constantin Dragu. 19. Com. Ioan Racoviţă. 20. Polc. Constantin Moga.

Ocol. Crasneĭ. 21. Cluc. Mihalachi Romaşcu. 22. Polc. Neculai Cocuz. 23. Petrachi Popa. 24. Pit. Ioan Popovicĭ. 25. Post. Costachi Darie.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Crasneĭ. 1. Ioniţă Olariul din Băhnarĭ. 2. Ioan Bucşă din Delenĭ.

» Mijloculuĭ. 3. Vasilie Carp din Valeră. 4. Tanasă al Mărinii din Ghergheleŭ.

Ocol. Fundurilor. 5. Ioan Horobegiu din Dumeştĭ. 6. Vasile Munteanu din Şăndrenĭ.

Ocol. Stemniculuĭ. 7. Ioan Gane din Băltenĭ. 8. Toader Rotariu din Delenĭ.

» Rahovcĭ. 9. Iordache Pamfile din Laza 10. Toader Necoară din Stângacĭ.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case şi neguţătoriĭ.

1. Vorn. Polidor Ventura. 2. Aga Dimitrie Duca. 3. Spat. Mihaiŭ Ciurea. 4. Banul Toma Buzdugan. Comişiĭ: 5. Gheorghie Buzdugan. 6. Stefan Grigoriu. 7. Va-

www.dacoromanica.ro

silie Cumbate. Sardariĭ: 8. Iancu Ion. 9. Alecu Plastira. 10. Stoln. Ioan Grigorescu. Medelniceriĭ: 11. Ioan Popovicĭ. 12. Cozma Dobranicĭ. 13. Alecu Rășcanu. 14. Ioan Andoniu. 15. Clucerul Mihaĭ Isăcescu Slugeriĭ: 16. Ioan Cotăescu. 17. Mihalache Vasiliu. 18. Grigorie Bordănescu. 19. Stefan Desila. 20. Pinteliĭ Stefăniu. 21. Ftori Vist Dimitrie Budeanu. 22. D. Dimitrie Ghidionescu. 23. Gheorghie Botezatu. 24. Gheorghie sîn Ion Botez. 25. Ion Țurcanu. 26. Ghiță Botezatu. 27. Gheorghie Calamaz. 28. Iorgu Pitole. 29. Costandin sîn Gheorghe Negureanu. 30. Sandu Romanov. 31. Ilie Botezatu. 32. Vasile Ciubotariu. 33. Gheorghie Vasiliu. 34. Iancu Rachiș 35. Stefan Cristescu. 36. Costachi Cherțu. 37. Pavăl Mimăilescu. 38. Gheorghie Țurcan. 39. Costantin Popa. 40. Ioan Panaite. 41. Gheorghie Popa. 42. Gavril Tăbăcariu. 43. Neculaĭ Botezatu. 44. Costandin Munteanu. 45. Gheorghie Băsăscu. 46. Costandin al Moloaeĭ. 47. Iancu Vepujinschi. 48. Ion Botezatu. 49. Toader Leuștean. 50. Ion Pricope. 51. Neculaĭ Gheorghiu. 52. Ion Cărmoajă. 53. Ion Harța. 54. Neculaĭ Tiulen. 55. Pitar. Stefan Stavăr. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

14. Ținutul Fălciuluĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

Sardariĭ: 1. Neculaĭ Turbure. 2. Iordachi Peiol. 3. Stoln. Alecsandru Popov. 4. Spat. Costachi Roseti 5. Vorn. Lascar Roseti. 6. Aga Dimitrie Roseti. 7. Comis. Gavril Butucea. 8. Vorn. Scarlat Roseti. 9. Cluc. Vasilie Ioan. 10. Sard. Petrache Vrabie. 11. Spat. Dimitrie Castroeanu. 12. Vorn. Nicu Catargiu. Slugeriĭ: 13. Grigore Gălușcă. 14. Gheorghe Rășcanu. 15. Vorn. Petrachi Mavrogheni. 16. Comis. Scarlat Labrino. 17. Post. Scarlat Mavroghene. 18. Aga Neculaĭ Cocri. 19. Alecu Catargiu. 20. Aga Dinu Catargiu. 21. D. Costachi Alecsa. 22. Aga Dimitrie Raletu. 23. Post. Iorgu Prăjăscu. 24. Nobilul Alecu Roseti. Paharn. Mihail Lara.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Crasneĭ. 1. Slug. Neculaĭ Bosie. 2. Mateiŭ Darie. 3. Petrachi Popa. 4. Nobilul Alecsandru Bosie. 5 Vasile Zaharia.

Ocolul Mijloculuĭ. 6. Sardarul Carp Gălescu. 7. Slug. Ioan Teodor. 8. Gheorghie Stegariu. 9. Cluc. Vasilie Mitacu. 10. Ioan Ghețăŭ.

Ocolul Prutuluĭ. 11. Slug. Costin Adam. 12. Șatr. Panaite Tăutul. 13. Căpit. Neculaĭ Crăciun. 14. Pit. Costachi Gălușcă. 15. Ioan Jomir.

Ocolul Podoleniĭ. 16. Priv. Alesandru Buznea. 17. Costachi Chitic. 18. Dimitrie Popovicĭ. 19. Dumitrachi Zaharia. 20. Ioan Michiu.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Podoleniĭ. 1. Ioan Frunză. 2. Gavril Hanu.
» Crasneĭ. 3. Petre Mocanul. 4. Gheorghie Butnariul.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 Sept.-Dec. Ocolul Mijloculuĭ. 5. Gheorghie Colance. 6. Toader Timofti.

» Prutuluĭ. 7. Vasilie Răşăescul. 8. Paindelachi Croitoriul din Săminesti.

D. Orăşenii.

Proprietarii de case.

1. Post. Anastie Emanoil. 2. Colonelul Neculaĭ Iamandi 3. Comis. Iancu Arghiropol. 4. Căpit. Iancu Constantinov. 5. Comis. Dimitrie Mardarie. Caminarii: 6. Vasilie Tutov. 7. Dimitrie Bode. 8. Pintilie Andriescu. 9. Pah. Petre Dobre. Sardarii: 10. Eni Holban. 11. Anastasie Condra. 12. Daniil Hristodor. 13. Grigorie Tulbure. 14. Gheorghie Buţa. 15. Tudurachi Ţurcaneanu. 16. Gheorghie Ghibănescu. Stolnicii: 17. Dimitrie Codreanu. 18. Niţă Buznea. 19 Iordachi Lare. Medelniceriĭ: 20. Dimitrie Neacu. 21. Dimitrie Galian. 22. Panaite Neacu. 23. Ioan Neacu. Clucerii: 24. Marin Dobre. 25. Alecu Ghiţăscu. 26. Mitachi Iliescu. 27. Ion Gheorghiu. Slugerii: 28. Ioan Mărza. 29 Gheorghie Vasilie. 30. Vasilie Ţugulea. 31. Costachi Ulea. 32. Enachi Atanasiu. 33. Costachi Bosie. 34. Gheorghie Tacu. 35. Vasile Burghele. 36. Petrache Trifan. Pitarii: 37. Ioan Hatnog. 38. Mihalache Jămir. 39. Anastasie Darie. 40. Enachi Micle. Şatrarii: 41. Andreĭ Antoniu. 42. Iordachi Ianculescu. 43. Nob. Teodor Dachilescu. 44. D. Pavăl Marta. 45. Căp. Dimitrie Velincov. 46. D. Ioan Macarie. 47. Gheorghie Penciu. 48. Gheorghie Cocuz. 49. Andreĭ Curteză. 50. Ion Vasiliu. 51. Toader Profir. 52. Neculaĭ Grigoriu. 53. Alecsa Coşeriŭ. 54. Praporc. Cost. Vasiliu. 55. D. Lefter Teodorescu. 56. Neculaĭ Stălinescu. 57. Ioniţă Ilie. 58. Vasile Buzna.

Negutătorii şi Corporatiile.

59. D. Vasile Petrov. 60. Stefan Hristodor. 61. Teodor Frincu. 62. Teodor Curuivan. 63. Pavăl Necolau. 64. Toader Stoian. 65. Sava Donciu 66. Gheorghie Buznea. 67. Neculaĭ Dănilă. 68. Ivanciu Lambu. 69. Mihalachi Iotu. 70. Neculaĭ Gheorghiu. 71. Vasilie Timofti. 72. Neculaĭ Popof. 73. Sava Iamandi. 74. Ivanciu Vele. 75. Gheorghie Popa. 76 Gavril Negre. 77. Stefan Armaşu. 78. Gheorghie Dimitriu. 79. Dumitru Ciutunoĭ. 80. Gheorghie Stan. 81. Tudurachi sin Iordan. 82. Ilie Băzăitu. 83. Ţacu Lalu. 84. Stoian Lupu. 85 Nastasie Mutuv. 86. Vasilie Mane. 87. Donicĭ Neculaŭ. 88 Dumitru Tătărcuţă. 89. Gheorghie Zamfirachi. 90. Sfetcu Ciuţuman. 91. Nitachi sin Iancu. 92. Vasile Ienachi. 93. Ioan Tătărcuţă. 94. Dănilă Dinu. 95. Ioan Ţintemir. 96. Avram Chirivan. 97. Stan Nedelcu. 98. Simion Dimitriu. 99. Costachi Pricopi. 100. Vasile Vedreanu. 101. Chinciu Petrov. 102. Marin Gheorghiu. 103. Sandu Cojan. 104. Niţă Toderaşcu. 105. Vasile Coşniţă. 106. Gheorghie Zaharia. 107. Ioan Danu. 108. Dumitrachi Postu. 109. Gheorghie Paladi. 110. Gheorghie sin Manolachi Rotariu. 111. Ioan Curuivan. 112. Vâlcu Cismariu. 113. Ivan Dinu. 114. Toader Argintariu.

www.dacoromanica.ro

15. Ţinutul Cahululuĭ.

A. Proprietariĭ marĭ.

1. Vorn. Iancu Cantacuzin. 2. Aga Grigore Costachi Epureanu. Spatariĭ: 3. Alecsandru Plachida. 4. Ioan Anuş. 5. Căpit. Dimitrie Tutovanu. 6. Parucin. Savastian Vişnovschi. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

B. Proprietariĭ micĭ.

Alegĕtoriĭ de al doilea grad.

Ocolul Cajdagalieĭ 1. Ivan Cordagiu. 2. Tudosă Şoatu. 2. Radu Cola. 4. Sandu Dermergi. 5. Ivanciu Caramfil.

Ocolul Tegheciuluĭ. 6. Vasile Boboc. 7. Toader Ţipordeĭ. 8. Ioan David Lupu. 9. Ioan Bordea. 10. Marin Zaharia.

Ocolul Cotul-Moriĭ. 11. Petrachi Tomşa. 12. Iftimi Sârvuleţ. 13. Neculaĭ Cioinag. 14. Vasilie Tomşa. 15. Constantin Ştiun.

C. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Cajdagalieĭ. 1. Apost Ciobotariu. 2. Ioan Ravloc.
» Tegheciuluĭ. 3. Toader Popa. 4. Ioan Roşca din Tartaul
» Cotul-Moriĭ. 5. Iftimi Ţition 6. Toader Falobă.

D. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case şi neguţătoriĭ.

1. D. Costandin Tuliade. 2. Stefan Griborovicĭ. 3. Timofte Sacalov. 4. Costandin Hasiade. 5. Mihalache Bacalu. 6. Feodor Ivlev. 7. Filimon Nichita. 8. Perea Sizom. 9. Toma Glohiĭ. 10. Andreĭ Gribinicov.

16. Ţinutul Ismailuluĭ

A. Locuitoriĭ sătenĭ.

Alegĕtoriĭ de al treilea grad.

Ocolul Caramahlieĭ. 1. Macsim Ciomaceicu. 2. Nechifor Bendersca.
» Ismailuluĭ. 3. Dimitrie Vasiliev Romov. 4. Todor Bajioglo.
» Cahulo-Prutuluĭ. 5. Gheorghie Popovicĭ. 6. Bolţan Radov.

B. Orăşeniĭ.

Proprietariĭ de case şi neguţătoriĭ.

1. D. Neculaĭ Iliade. 2. Aristarh Cilibidache. 3. Pinteliĭ Cardolea. 4. Filip Cardolea. 5. Iancu Cardolea. 6. Teodosie Cardolea. 7. Teodor Tulceanov. 8. A-

www.dacoromanica.ro

No. 1980 lecsandru Alecsandrite. 9. Ion Camburopulu. 10. Gherasim Vargote. 11. Ion
1857 Dispotopol. 12. Dimitrie Riga. 13. Aristid Caladino. 14. Neculaĭ Candulo. 15. Anton
Sept.-Dec. Covaropol. 16. Pavăl Psihă. 17. Vasilie Papazoglu. 18. Petru Sorocolitov. 19. Nichita Trubaev. 20. Mihail Filipov. 21. Elarion Filipov 22. Aristid Fotiano. 23. Neculaĭ Gadidov. 24. Gheorghie Cara-Petrov. 25. Costandin Dumitrașcu. 26. Dimitrie Savastianov. 27. Sava Marinov. 28. Vanghelie Marinov. 29. Neculaĭ Politopol. 30. Ierimia Gheorghiu. 31. Sterie Cheselevicĭ. 32. Costandin Popovicĭ. 33. Neculaĭ Hagioglu. 34. Hristea Nicolaide. 35. Alecsandru Varniote. 36. Costandin Ajdiriv. 37. Mitache Armenciu. 38. Pavăl Andriev. 39 Ivan Tomov Dimitrov. 40. Panaite Dimitrov. 41. Dimitrie Filipov. 42. Neculaĭ Minciov. 43. Dămian Neculaev. 44. Doicea Umilianov. 45. Ion Dromamcu. 46. Matveĭ Ciumacencu. 47. Teodosie Stepanescu. 48. Anton Poștarencu. 49. Marcu Iacovichi. 50. Finoghie Capusten. 51. Pavel Crijanovschi. 52. Carp Coluhnia. 53. Alecsie Velilicov. 54. Ivan Gavliț schi. 55. Grigorie sîn Cinco. 56. Iacov Șpacovicĭ. 57. Simion Șpacovicĭ. 58. Timofteĭ Fisincò. 59. Petru Chirilinco. 60. Marcu Caliujnisa. 61. Ion Zăline. 62. Iftim Mascalencu. 63. Grigorie Masnea. 64. Neculaĭ Bozacovschi. 65. Dorofteĭ Iacolovschi. 66. Aftanasie Barbenco. 67. Stepan Puntir Nocenco. 68 Vasilie Motaricoĭ. 69. Timofteĭ Hincenco. 70. Iacov Htalivo. 71. Clim Scarobogatie. 72. Timofteĭ Hrisanca. 73. Iacov Carji. 74. Chirila Haidaenco. 75. Cozma Garcușa. 76. Iacov Joean. 77. Petrea Vasălenco. 78. Procop Derevenciug. 79. Grigorie Peleavschi. 80. Nichita Nișt iïco. 81. Petru Tunul. 82. Ion Dachie. 83. Petcu Hadite. 84. Petru Fomen. 85. Fadie Filimonov. 86. Lavro-Serbin. 87. Alecsie Volcov. 88. Alecsie Volodov. 89. Soica Bercu. 90. Cost. Morariŭ. 91. Cost. Barcu. 92. Antonie Mastrov. 93. Cateli Balaiov. 94. Alecsandru Doicev. 95. Gheorghie Sava. 96. Dimitrie Enachie. 97. Rusu Savan.

2. Lista Deputaților Adunăriĭ ad-hoc din Iași.

Clerul. 1. Înalt Prea Sfințitul Părintele Mitropolit Sofronie Miclescu. 2. Prea Sfințitul Părintele locotenent de Episcop de Roman. 3. Prea Sfințitul Părintele Ghenadie Tripoleos, locotenentul de Episcop de Huși. 4. Prea Sfința Sa Păr. Filaret Stavropoleos Scriban, Egumen. monastiriĭ Socola. 5. Prea Sfința Sa Părintele Calinic Hariopoleos, Egumen. monastiriĭ Slatina. 6. Prea Cuviosia Sa Părintele Arhimandr. Neofit Scriban, din partea cleruluĭ Capitalieĭ. 7. Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melhisedec din partea Cleruluĭ de la Huși. 8. Sfința Sa Iconomul Matcaș, deputatul cleruluĭ tîrguluĭ Romanul.

Ținutul Iașilor.

9. Vornicul Costachi Rola, dep. proprietarilor marĭ. 10. Vornicul Dimitrie Miclescu, dep. proprietarilor marĭ. 11. Clucer. Costachi Bădărău, dep. proprietarilor micĭ. 12. Dănilă Balan, deputat sătean. 13. Vornicul Anastasie Panu, deputat de oraș. 14. Doctorul Aga A. Fătul, deputat de oraș. 15. Spatarul Dimitrie Cozadin, deputat de oraș. 16. Maiorul V. Mălinescu, deputat de oraș.

www.dacoromanica.ro

Ţinutul Dorohoiuluĭ.

17. Vornicul. Mihail Kogălniceanu, dep. proprietarilor marĭ. 18. Aga Iancu Docan, dep. proprietarilor marĭ. 19. Pitar. Gheorghie Masian, dep. proprietarilor micĭ. 20. Dumitru Savin, deputat sătean. 21. Doctorul Post. Costachi Vârnav, deputat de oraş. No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

Ţinutul Botoşanilor.

22. Vornicul Dimitrie Rallet, dep. proprietarilor marĭ. 23. Spat. Neculaĭ Cananău, dep. proprietarilor marĭ. 24. Clucerul Stefan Calin, dep. proprietarilor micĭ. 25. Simion al Stanceĭ, deputat sătean. 26. Vornicul Sevastian Cananău, deputat de oraş. 27. Doctorul Aga Alecu Jieanu, deputat de oraş.

Ţinutul Suceaveĭ.

28. Vornicul Iorgu Vârnav (Liteanu), dep. proprietarilor marĭ. 29. Vornic. Alecu Botez (Forăscu), dep. proprietarilor marĭ. 30. Costachi Morţun, dep. proprietarilor micĭ. 31. Toader sin Pavel, deputat sătean. 32. Postelnicul Dimitrie Grigoriu, deputat de oraş.

Ţinutul Neamţuluĭ.

33. Vornicul Gr. Balş, dep. proprietarilor marĭ. 34. Post. Mihăiţă Jora, dep. proprietarilor marĭ. 35. Comisul Vasilie Zaharia, dep. proprietarilor micĭ. 36. Costachi sîn Vasile Ostahi, deputat sătean. 37. Aga Dimitrie Gheorghiadi, deputat de oraş.

Ţinutul Romanuluĭ.

38. Logofătul Gheorghieş Sturdza, dep. proprietarilor marĭ. 39. Logofătul Costachi Sturdza, dep. proprietarilor marĭ. 40. Vornicul Costachi Hurmuzachi, dep. proprietarilor micĭ. 41. Ioan Levărdă, deputat sătean. 42. Aga Grigorie Vârnav, deputat de oraş.

Ţinutul Bacăuluĭ.

43. Post. Vasilie Alecsandri, dep. proprietarilor marĭ. 44. Aga Costachi Roseti, dep. proprietarilor marĭ. 45. Spatarul Dim. Cracte, dep. proprietarilor micĭ. 46. Ioan al Babeĭ, deputat sătean. 47. Com. Petrachi Brăescu, deputat de oraş.

Ţinutul Putneĭ.

48. Logof. Alecu Balş, dep. proprietarilor marĭ. 49. Vornic. Iordachi Pruncu, dep. proprietarilor marĭ. 50. Pitar. Chirilă Ciocârlie, dep. proprietarilor micĭ. 51. Ioan Roată, deputat sătean. 52. Gheorghie Ilie, deputat de oraş.

www.dacoromanica.ro

Ţinutul Tecuciuluĭ.

No. 1980. 1857 Sept.-Dec.

53. Vorn. Vasilie Sturdza, dep. proprietarilor marĭ. 54. Post. Alecu Tıriachiu, dep. proprietarilor marĭ. 55. Sard. Ioniţă Hrisanti, dep. proprietarilor micĭ. 56. Vasile Balaiş, deputat sătean. 57. Spat. Const. Iacovachi, deputat de oraş.

Ţinutul Galaţilor.

58. Vorn. Lascar Catargiu, dep. proprietarilor marĭ. 59. Post. Iancu Fotea, dep. proprietarılor marĭ. 60. Postelnicelul Gheorghi Vârlan, dep. proprıetarilor micĭ. 61. Răducanu Sava, deputat sătean. 62. Vorn. Costachi Negre, deputat de oraş. 63. Maiorul Alecu Cuza, deputat de oraş.

Ţinutul Tutoveĭ.

64. Vorn. Grigorie Suţu, dep. proprıetarilor marĭ. 65. Vorn. Manolachi Costachi, dep. proprietarilor marĭ. 66. Medelnicerul Vasilie Nicolaŭ, dep. proprietarilor micĭ. 67. Vasilie Stan, deputat sătean. 68. Doctorul Aga Manolachi Costin, deputat de oraş.

Ţinutul Vasluiuluĭ.

69. Spat. Neculaĭ Carp, dep. proprietarilor marĭ. 70. Spat. Sandu Miclescu, dep. proprietarilor marĭ. 71. Nobılul Costachi Sturdza, dep. proprietarilor micĭ. 72. Ioniţă Olariul, deputat sătean. 73. Dimitrie Ghidionescu, deputat de oraş.

Ţinutul Fălciuluĭ.

74. Vorn. Petrachi Mavrogheni, dep. proprietarilor marĭ. 75 Vorn. Nicu Catargiu, dep. proprietarilor marĭ. 76. Slugeı ul Neculaĭ Bosie, dep. proprietarilor micĭ. 77. Pandelachi Croitoriu, deputat sătean 78. Colonelul Neculaĭ Iamandi, deputat de oraş.

Ţinutul Ismailuluĭ.

79. Dimitrie Vasiliev Romov, deputat sătean. 80. Lazar Galiardi, deputat de oraş.

Ţinutul Cahululuĭ.

81. Vorn. Iancu Cantacuzin, dep. proprietarılor marĭ. 82. Aga Grigorie Costachi, dep. proprietarilor marĭ. 83. Costachi Ştiun, dep. proprietarılor micĭ. 84. Ioniţă Roşca, deputat sătean. 85. Tımofti Sacalov, deputat de oraş.

www.dacoromanica.ro

3. Programă pentru deschiderea Adunăriĭ ad-hoc a Moldoveĭ, Dumineca în 22 Septembre 1857.

No. 1980. 1857 22 Sept.

I. La şeapte oare dimineaţa nouĕ detunărĭ de artilerie vor vesti Capitaleĭ ḑiua menită pentru deschiderea Adunăriĭ ad-hoc.

II. La 10 oare se va celebra în vechia biserică a Sf. Neculaĭ-cel-Mare un Te-Deum, sĕrbat de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit şi la care va asista Ecs. Sa Prinţul Caimacam cu ministriĭ, funcţionariĭ Statuluĭ şi înaltul Stab. Vornicia de aproḑĭ va face poftire d-lor deputaţĭ de a se aduna la această sĕrbare religioasă, menită pentru a chema bine-cuvîntările Ceruluĭ asupra lucrărilor representanţilor naţieĭ.

III. Oastea de toate armele, în mare uniformă, va fi înşirată de ambe părţile de la uşile bisericiĭ până la scara cea mare conducĕtoare la sala şedinţelor Adunăriĭ.

IV. După sĕvîrşirea Te-Deumuluĭ, d-niĭ deputaţĭ, avênd în capul lor pe presidentul Prea Sfinţitul Mitropolit, în sunetul clopotelor se vor îndrepta pe jos spre sala şedinţelor. La eşirea lor din biserică vor fi salutaţĭ de o bandă de musică militară. Artileria va slobozi 101 tunurĭ şi, în trecerea Adunăriĭ până la Palat, oastea va presenta armele. O altă bandă de musică, pusă la scara cea mare, va saluta Adunarea.

V. Ajungênd la Palat, d-niĭ deputaţĭ vor fi întimpinaţĭ la scară de patru domneştĭ adjutanţĭ, carĭ vor preceda Adunarea până la sala şedinţelor.

VI. Întrarea publiculuĭ în sala Adunăriĭ va fi liberă cu bilete, date maĭ nainte de presidentul eĭ şi de Vornicul de aproḑĭ. Locurĭ deosebite vor fi reservate pentru dd. representanţiĭ Puterilor, carĭ vor fi invitaţĭ la această solemnitate prin secretariatul de Stat.

VII. După ce domniĭ deputaţĭ se vor aşeḑa la locurile lor, Prea Sfinţitul Mitropolit, în însuşire de president al Adunăriĭ ad-hoc, va ordona cetirea ofisuluĭ de deschiderea Adunăriĭ, dat de Ecs. Sa Prinţul Caimacam, după care se va proceda la cele maĭ departe ale sale lucrărĭ.

VIII. După aceasta Ecs. Sa Prinţul Caimacam va trece en revue oastea, ce va fi aşeḑată pe piaţa Palatuluĭ.

IX. După sĕvîrşirea ceremonieĭ, din ordinul Ecs. Sale Prinţuluĭ Caimacam, se va da soldaţilor de linie, jandarmerieĭ şi pompierilor câte un douĕ-ḑecer, iar sub-oficerilor câte doĭ; la rangurile de jos, căḑute sub vine uşoare disciplinare, li se va face iertarea osândeĭ.

X. La arestele publice se vor face de către municipalitate distribuţiĭ de pâne şi de carne; la această ocasie Ecs. Sa Prinţul Caimacam,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. 1857 22 Sept.

prin Departamentul dreptăţii, va ierta un numĕr de osândiţĭ dintre ceĭ mai demnĭ de o asemenea graţie.

XI. Seara tot oraşul va fi iluminat; Depart. lucrărilor publice şi municipalitatea se vor îngriji de iluminarea zidirilor publice; la 8 oare seara un foc de artificie se va arde pe piaţa Palatuluĭ.

XII. Departamentul din lăuntru va da ordine tuturor administraţiilor ţinutale, ca prin toate oraşele să se sĕrbeze ḑiua de 22 Septemvrie ca o sĕrbare naţională. Dimineaţa se vor ţine Te-Deum, la care funcţionariĭ Statuluĭ vor asista în uniformă. Seara oraşele vor fi iluminate. Municipalităţile vor face distribuţiĭ de pâne şi carne la săracĭ şi arestanţĭ.

4. Cuvîntul Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit, la deschiderea Adunăriĭ Ad-hoc.

Moldo-Românie!

Înoi-se-vor ca ale vulturuluĭ tinereţile tale. Ps. 103.

Iubiţilor fraţĭ compatrioţĭ şi fiĭ în Domnul Hristos.
Cinstiţilor deputaţĭ aĭ tuturor claselor Moldoveĭ.

Dumneḑeŭ părintele a toată mângăierea a suflat în inimile prea puternicilor împĕraţĭ aĭ Europeĭ, ca la deschiderea Congresuluĭ de Paris prin plenipotenţiĭ lor, să îngrijească şi de ţĕrile noastre. Art. 24 al Tratatuluĭ de Paris statorniceşte, că un Divan ad-hoc, compus în mod de a constitua representaţia cea maĭ esactă a intereselor tuturor claselor societăţiĭ, va fi convocat în Principat sub presidenţa Mitropolituluĭ ţĕriĭ. Şi după împĕrătescul firman al Înalteĭ Porţĭ primind acum ofisul Ecselenţieĭ Sale Prinţuluĭ Caimacam sub No. 108 spre deschiderea şedinţelor, iată că această mult dorită ḑi a sosit. Divanul îşĭ deschide şedinţele de astăḑi, şi înainte. || Decĭ iubiţilor! de la toţĭ ni se cere acum, de a avea cea maĭ mare luare aminte în vorbirile noastre, ca şi în lucrările noastre, şi cea maĭ adâncă cumpĕtare şi înţelepciune în rostirea dorinţelor noastre; căcĭ acestea, precum se ştie, vor fi temelia fericiriĭ viitoare a ţĕriĭ întregĭ şi a fie-căruĭ în parte. || Acum a sosit timpul, ca fie-care să ne arĕtăm cu faptele, nu numaĭ cu vorbele; cât ne iubim naţia noastră cea cu un renume aşa de antic şi aşa de frumos; cât preţuim ţeara ce ne-a dat toată fiinţa noastră, şi cât ţinem la canoanele şi religia părinţilor nostri, şi la biserica care cu luminile sale ne-a scos din întunerec şi din

www.dacoromanica.ro

umbra neştiinţeĭ; ne-a păstrat limba şi ne-a făcut o literatură a noastră proprie, şi care de la origina sa combate împreună cu fiiĭ sĕĭ, cu naţia sa, asupra orĭ şi cărĭĭ împilărĭ. || Vĕ maĭ repetez, iubiţilor compatrioţĭ, că acum a sosit timpul de a dovedi lumiĭ prin fapte nobilimea sângeluĭ care circulează în noĭ, de a ne recomanda Europeĭ întregĭ că merităm îngrijirea ceĭ şi că suntem vrednicĭ de garanţia ce ne-a dat. || Să fim dară înţelepţĭ şi cumpĕtaţĭ întru toate, căcĭ întru acestea stă toată mântuirea noastră! Nu vorbe multe şi marĭ, nu împărecherĭ şi părtinirĭ, ci cu un gând şi o inimă, pentru folosul tuturor fără osebire. || Moldo-Româniĭ de astăḑĭ sunt toţĭ tot una, eĭ aŭ o origină, un sânge, o patrie, o istorie, o credinţă, un Dumneḑeŭ! să ne silim dară ca tot-deauna să fim aşa ca să fim viĭ, şi ca să învieze întru noĭ iubita noastră patrie. Să ne întrecem numaĭ prin lucrarea virtuţilor. Numaĭ virtuţile şi meritul să ne deosebească înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi înaintea scumpeĭ noastre naţiĭ. || Decĭ credinţă, iubiţilor, către Dumneḑeŭ, credinţă către patrie şi către naţie. O reciprocă şi o reală dragoste să ne însufleţească pe toţĭ, pentru ca tinereţele iubiteĭ noastre Moldo-Românie, dupre Proroc-Impĕratul: să se înoiască ca ale vulturuluĭ; iar Dumneḑeul părinţilor să dea nouĕ una să gândim întru toate spre tot lucrul bun. Darul Domnuluĭ nostru Isus Hristos cu duhul vostru fraţilor, Amin.

No. 1980. 1857 22 Sept.

5. Procesul-verbal No. 1. — Şedinţa din 22 Septembre 1857.

În urmarea Tratatuluĭ de Paris desăvîrşindu-se alegerile deputaţilor pentru Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, conform cu legea electorală, prescrisă prin firmanul împĕrătesc din întâia ḑecime a luneĭ Gemazil Achîr 1273, şi Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul, presidentul Adunăriĭ, primind mesajul Căimăcămieĭ de sub No. 108 Septemvrie 20, prin care îl încunoştiinţează despre săvîrşirea alegerilor şi întrunirea deputaţilor în Iaşĭ, propuind de a se deschide Adunarea la 22 Septemvrie; astăḑĭ dar deschiderea Adunăriĭ s'a inaugurat prin un Te-Deum în biserica Sf. Neculaĭ-cel-Mare, vechia catedrală a Moldoveĭ, şi Înalt Prea Sfinţia Sa, dimpreună cu feţile din cler ce sunt deputaţĭ, şi cu d-lor ceia-lalţĭ deputaţĭ ce aŭ fost faţă, s'aŭ întrunit apoĭ în sala menită provisoriŭ pentru acest sfîrşit.

No. 1980. Proc.-verb. 1. 1857 22 Sept.

Aicĭ după cetirea mesajuluĭ Căimăcămieĭ citat maĭ sus, Înalt Prea Sfinţia Sa a deschis Adunarea prin un cuvînt potrivit cu solemnitatea de faţă. După acestea aŭ ales doĭ secretarĭ provisorĭ, şi anume pe

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 1. 1857 22 Sept.

d-lor Vornicii Costachi Rolla și Anastasie Panu; apoĭ cetindu-se firmanul împĕrătesc s'a rădicat ședința cu strigarea unanimă a deputaților: **„Să trăiască Puterile care aŭ subscris Tratatul de Paris“**; și s'a hotărît întrunirea Adunării pe mâne la 10 oare dimineața.

Presidentul Adunării, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarii provisorĭ, Rolla, Panu.

6. Procesul-verbal No. 2.—Ședința din 23 Septembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 2. 1857 23 Sept.

Astădĭ, în a doua ședință a Adunării ad-hoc, s'a cetit întâiŭ jurnalul pentru ședința din 22 Septemvrie, care s'a aprobat de Adunare și s'a subscris de president și de secretarii provisorĭ.

La apelul nominal al d-nilor deputați s'aŭ găsit față opt-decĭ și treĭ, iar absenți patru, și anume: Prea Cuviosia Sa Starețul monastirii Neamțul, d-luĭ Logofătul Alecu Balș, d-luĭ Postelnicul Vasilie Alecsandri și d-luĭ maiorul Alecu Cuza.

În urmă Adunarea a păsit la alegerea a douĕ comisiĭ, compuse de șeapte membri, pentru cercetarea titlurilor deputaților, și anume:

1. La comisia I. s'aŭ ales cu majoritatea voturilor d-lor: Prea Cuviosia Sa Părintele Arhimandritul Melhisedec, Logofătul Gheorghieș Sturdza, Vornicii Dimitrie Rallet, Constantin Negre, Constantin Hurmuzachi, Spatarul Dimitrie Cracte și locuitorul pontaș Ioan Roată, însărcinați cu cercetarea ținuturilor Iașiĭ, Dorohoiŭ, Botoșanĭ, Neamțu, Suceava, Romanul și Bacăŭ;

2. Iar la a doua comisie aseminea cu majoritatea voturilor d-lor: Sfinția Sa Iconomul Dimitrie Matcaș, Vornicul Lascar Catargiu, Aga Costachi Roseti, Spatarul Dimitrie Cozadini, Spatarul Constantin Iacovachi, Slugerul Neculaĭ Bosie și locuitorul pontaș Ioan Levărdă, însărcinați cu cercetarea ținuturilor Vasluiul, Bârladul, Fălciul, Tecuciul, Focșaniĭ, Galațiĭ, Ismailul și Cahulul;

După care a rĕmas a se face comisiilor cuvenitele împărtășirĭ, iar ședința s'a rădicat.

Presidentul Adunării, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarii provisorĭ, Rolla, Panu.

www.dacoromanica.ro

7. Procesul-verbal No. 3.—Ședința din 27 Septembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 3. 1857 27 Sept.

Astădĭ, în a treia ședință a Adunării ad-hoc, s'a cetit jurnalul ședinței trecute din 23 Septemvrie, care s'a aprobat și s'a subscris de presidentul Adunării și de secretarii provisorĭ.

La apelul nominal s'aŭ găsit față opt-ḑecĭ și doĭ membri, iar absenți cincĭ, și anume: Prea Cuviosiile Lor Starețul monastirii Neamțu și Egumenul monastirii Vorona, d-lor Logofĕtul Alecu Balș, Vornicul Petru Mavrogheni și Postelnicul Vasilie Alecsandri.

Amîndouĕ comisiile însărcinate cu verificarea mandatelor deputaților aŭ presentat apoĭ raporturile lor, care s'aŭ cetit și s'aŭ alăturat la actă.

Adunarea aprobând lucrările, a încuviințat și mandatele deputaților proprietarilor marĭ de Cahul, și anume d-lor Vornicul Iancu Cantacuzin și Aga Grigorie Costachi și a hotărît a li se adeveri aceste. Însă în ceia-ce privește pe Prea Cuviosiile Lor Starețul monastireĭ Neamțu și Egumenul monastirii Vorona, Adunarea a amînat decisia eĭ pe viitoarea ședință și d-luĭ *Vornicul Mihail Kogălniceanu* s'a înscris pentru a vorbi asupra acesteĭ chestiĭ.

În urmă Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul rădicându-se a declarat în numele Tratatuluĭ de Paris, că Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ este constituată și că de acum îșĭ începe lucrările sale

Pășindu-se la alegerea comisieĭ însărcinate cu prelucrarea Regulamentuluĭ Adunării, s'aŭ numit cu majoritatea voturilor șeapte membri, și anume d-lor Vornicii Constantin Negre, Mihail Kogălniceanu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Doctorul Anastasie Fătul și maiorul Vasilie Mălinescu, cărora li s'a comunicat aceasta pentru a păși de îndată la lucrare. Tot-odată ședința s'a rădicat.

Presidentul Adunării, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarii provisorĭ, Rolla, Panu.

8. Procesul-verbal No. 4.— Ședința din 2 Octombre.

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 2 Octom.

Astădĭ, în a patra ședință a Adunării, s'a cetit procesul-verbal al ședinței din 27 Septemvrie, care s'a încuviințat de Adunare și s'a subscris de presidentul eĭ și de secretarii provisorĭ.

La apelul nominal s'aŭ găsit presenți opt-ḑecĭ și treĭ deputați,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5 1857 2 Octom.

iar absenţĭ doĭ, şi anume d-lor Postelnicul Vasilie Alecsandri, bolnav, şi Spatarul Grigorie Vărnav, care se află în congediu.

Chestia atingĕtoare de Prea Cuvioşiile Lor Stareţul sf. monastirĭ Neamţul şi Egumenul sf. monastirĭ Vorona s'a amînat a se decida în viitoarea şedinţă, iar adunarea a hotărît că Prea Cuvioşiile Lor nu vor lua parte la lucrările Adunăriĭ.

Adunarea a luat în urmă în deliberare proiectul de Regulament al Adunăriĭ ad-hoc, înfăţoşat de d-luĭ Vornicul Anastasie Panu, raportatorul comisieĭ însărcinate cu această lucrare. Acest proiect, tipărit, împărţit d-sale deputaţilor cu douĕ ḑile înainte, s'a cetit de d-luĭ Vornicul Panu de întâiŭ fie-care cap în întregul sĕŭ, şi apoĭ fie-care articul în deosebĭ.

§. 1 s'a încuviinţat.

§. 2 s'a încuviinţat în următorul mod:

«Deputaţiĭ în sinul Adunăriĭ generale reprezentează ţeara, iar nu numaĭ ţinutul saŭ clasa care i-a numit».

Iar cele-lalte cuvinte s'aŭ şters.

§ 3 s'a încuviinţat.

D-luĭ Vornicul Manolachi Costachi a propus ca §§. 4, 5, 6 să se înlocuiască prin următorul articul:

«Tratatul de Paris închizăşluind sloboda rostire a dorinţilor ţĕriĭ, «de la sine se înţelege, că nicĭ un deputat nu poate fi prigonit, nicĭ «urmărit pentru opiniile şi voturile sale rostite şi date în întrebu-«inţarea mandatuluĭ sĕŭ»

Propunerea d-luĭ Manolachi Costachi s'a respins de majoritatea Adunăriĭ, care a încuviinţat la

§. 4 următoarea modificare:

«Nicĭ un deputat nu poate fi prigonit saŭ urmărit pentru opi-«niile sale rostite şi date în întrebuinţarea mandatuluĭ sĕŭ».

§. 5 s'a încuviinţat.

La §. 6 s'a adoptat în loc de «a raporta presidentuluĭ Adunăriĭ», «se aduce la cunoştinţa presidentuluĭ Adunăriĭ».

§§. 7, 8, 9, 10, 11, 12 s'aŭ încuviinţat.

§§ 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 s'aŭ încuviinţat, însă cu aceasta, ca să se însemneze o adnotaţie, că

«§§. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 rĕmân fără aplicaţie, lucrarea «fiind făcută înainte de Regulamentul acesta».

§§. 20, 21, 22 s'aŭ încuviinţat.

La §. 23. d-luĭ *Vornicul Vasilie Sturdza* a propus, ca vice-presidentul şi secretariĭ să fie aleşĭ pe tot timpul şedinţeĭ. D-luĭ *Vornicul Mihail Kogălniceanu* a susţinut redacţia făcută de comisie. Viind

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 4.
1857
2 Octom.

apoĭ hotărîrea Adunăriĭ prin apelul nominal, s'a aflat o majoritate de cinci-ḑeci și șease voturi pentru încuviințarea art. 23, și numaĭ douĕ-ḑeci și șeapte pentru alegerea vice-presidentuluĭ și a secretarilor pe tot timpul ședinței.

§§. 24, 25, 26 s'aŭ încuviințat.

La §. 27 cuvintele «a se folosi de însușire de deputat și» s'aŭ suprimat și glăsuește prin urmare:

«Presidentul, și prin urmare și vice-presidentul, nu poate a in-«terveni într'o desbatere de cât pentru a arĕta starea chestieĭ și a o «mărgini în cuprinsul eĭ; dacă vice-presidentul voește a lua parte «la discuție, el trebue să se scoale de pe scaun și să lese biuroul, «și nu poate a-l reocupa de cât după ce discuția asupra chestieĭ «s'a săvîrșit».

La §. 28 s'a adoptat, în loc de «cel maĭ în vrîstă dintre **„președinții comitetelor“**, «cel maĭ în vrîstă **dintre deputați**».

§§. 29, 30, 31, 32 s'aŭ încuviințat.

§. 33 s'a modificat în următorul chip:

«Pe lângă ceĭ cincĭ secretarĭ, Adunarea alege din sinul eĭ și doĭ secretarĭ suplenți».

§. 34 s'a încuviințat.

§. 35 s'a modificat în următorul mod:

«Presidentul deschide seanțele. El vestește închiderea lor în «urma încuviințăriĭ Adunăriĭ. El arată, la sfîrșitul fie-căreia din ele, «după ce consultă Adunarea, ḑiua seanțeĭ viitoare și ordinul zileĭ «(ordre du jour) care se va afișa în sală».

§. 36. Timpul s'a hotărît a fi la «ḑece oare», și la §. 37 «ḑece și un pătrar».

§§. 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 s'aŭ încuviințat.

§. 47 s'a modificat în următorul mod:

«Deputatul care vorbește nu poate a se adresa de cât către president saŭ către Adunare. Deputații pot vorbi de pe tribună saŭ de la locul lor.

«Raporturile comisiilor, esposițiile de proiecte saŭ de amandamente și toate propunerile și alte împărtășirĭ scrise se cetesc însă pururea pe tribună».

§§. 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58 s'aŭ încuviințat.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a rădicat în urmă ședința.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarĭ provisorĭ, Rolla, Panu.

www.dacoromanica.ro

9. Procesul-verbal No. 5.— Ședința din 3 Octombre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

Astădi, în a cincea ședință a Adunăriĭ, s'a cetit procesul-verbal al ședinței din 2 Octomvrie, care s'a încuviințat de Adunare și s'a subscris de presidentul eĭ și de secretariĭ provisorĭ.

La apelul nominal s'aŭ găsit presenți opt-decĭ și unul, iar absenți patru, și anume Log. Alecu Balș, Post. Vasilie Alecsandri, Spat. Grigorie Vârnav și Medel. Vasilie Neculaŭ.

D-luĭ *Vorn. Mihail Kogălniceanu*, care se înscrisese în ședința din 27 Septemvrie pentru a vorbi asupra raportuluĭ comisieĭ No. I., însărcinată cu verificarea mandatelor deputaților, în ceia-ce privește pe Prea Cuviosiile Lor Starețul sf. monastirĭ Neamțul și Egumenul sf. monastirĭ Vorona, a luat cuvîntul și a cetit raportul aceleĭ comisiĭ, care cuprinde în casul de față următoarele:

«Pe lângă acestĭ deputați aĭ cleruluĭ s'a maĭ înfățoșat cu ofiția Prea Sfințituluĭ Mitropolit din 16 Septemvrie sub No. 1418 și adresa Depart. cultuluĭ la această comisie ca deputat și Prea Cuviosia Sa Arhim. Iosif, Egum. sf. monastirĭ Vorona, însă fără a înfățoșa mandatul cuvenit, pe care nicĭ îl poate avea, fiind-că nicĭ Prea Cuviosia Sa, nicĭ Prea Cuviosia Sa Starețul de Neamțu nu s'aŭ **ales**, ci amîndoĭ s'aŭ numit de-a dreptul deputați de către Depart. din lăuntru.

«Împrejurarea aceasta nu lasă nicĭ o îndoială, cum că Prea Cuviosia Lor, Egum. sf. monastirĭ Vorona și Starețul sf. monastirĭ Neamțu nu au dreptul de a întra ca deputați la Divanul ad-hoc, pentru că:

«1. După firmanul împĕrătesc pentru convocarea aceluĭ Divan, numaĭ Prea Sfințiile Lor Mitropolitul țĕriĭ și Episcopiĭ eparhioți sunt după drept (de jure) membri aĭ Divanuluĭ, iar toțĭ ceia-lalțĭ deputați trebue să fie aleșĭ;

«2. Pentru că după acelașĭ înalt firman, Egumeniĭ monastirilor închinate, precum și Egumeniĭ monastirilor neînchinate sunt chemați a alege **numaĭ câte doĭ** deputațĭ clericĭ și indigenĭ, așa dar peste tot **patru**;

«3. Pentru că această dispositie a firmanuluĭ, în cât privește monastirile pămînteștĭ **neînchinate**, s'a și pus în lucrare prin alegerea de **doĭ** deputați în persoanele Prea Sfințiilor Sale Filaret Scriban, Egumenul sfinteĭ monastiri Socola, și Calinic Miclescu, Egum. sf. mon. Slatina;

«4. Pentru că prin recunoașterea Prea Cuviosiilor Sale Egumenuluĭ sf. mon. Vorona și Starețuluĭ sf. mon. Neamțu de deputați, s'ar înmulți

www.dacoromanica.ro

numaĭ numĕrul representanţilor monastirilor **neînchinate din doĭ la patru**, fără însă a se representa prin aceasta şi monastirile **închinate**, care, după cum se vede din rĕspunsul Egumenilor acestor monastirĭ către Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul, din 28 Martie 1857 No. 231, aŭ refusat toată împărtăşirea la alegerĭ, şi prin urmare nicĭ pot fi representate prin deputaţĭ **nealeşĭ de dînşiĭ**, deputaţĭ numiţĭ de-a dreptul de către Ministeriul din lăuntru dintre Egumenĭi monastirilor care, după cum se dovedeşte prin legiuirea obşteştiĭ Adunărĭ din anul 1835, sunt **neînchinate**. No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

«Dar luând în privire:

«1. Că numirea de deputaţĭ a Prea Cuviosieĭ Lor Egumenul mon. Vorona şi Stareţul mon. Neamţuluĭ este un fact îndeplinit prin puterea şi dispoziţiile luate de guvern, şi

«2. Spiritul de moderaţie de care este însufleţită Adunarea;

«Apoĭ comisia lasă la înţeleapta chibzuire a onoratĕĭ Adunărĭ cea de pe urmă hotărîre, care, orĭ şi cum ar fi, după convingerea ce avem, va şti a păstra în deplină putere drepturile şi legiuirile ţĕriĭ, amerinţate prin interpretarea şi aplicarea arbitrară a împĕrătesculuĭ firman în chestia monastirilor».

D. Kogălniceanu a desvĕlit în urmă, că ar fi a rĕsturna simţul limbeĭ, a istorieĭ, a sute de legĭ votate de Adunările ţĕriĭ, a firmanuluĭ, şi a jigni autonomia noastră, adoptând interpretarea guvernuluĭ în privirea monastirilor închinate şi neînchinate. Pe temeiurile aceste propune următorul **proiect de încheiare**:

«În şedinţă publică a Adunăriĭ ad-hoc a Moldoveĭ, cetindu-se raportul comisieĭ sale No. I., însărcinată cu verificarea titlurilor deputaţilor aleşĭ de ţeara de sus;

«Luând în privire factul recunoscut de comisie, că după firmanul aprobat de representanţiĭ Puterilor garante Principatelor, membri de drit aĭ Adunăriĭ ad-hoc nu sunt de cât Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit şi Prea Sfinţiţiĭ Episcopĭ eparhioţĭ, şi că toţĭ ceia-laltĭ membri trebue să fie **deputaţi**, adecă aleşi de către o clasă saŭ un corp electoral;

«Luând în privire că acestaşĭ firman hotăreşte ca monastirile închinate şi neînchinate să-şĭ aibă **deputaţĭ aleşi**, statornicind că Egumenĭi saŭ cârmuitoriĭ monastirilor proprietare de averĭ închinate şi Egumenĭi monastirilor proprietare de averĭ neînchinate vor alege în deosebĭ doĭ deputaţĭ clericĭ şi pămînteni, adecă patru în total;

«Luând în privire, că atât după simţul limbeĭ, cât şi după sute de acturĭ legislative ale vechilor noastre Adunărĭ naţionale, nu maĭ puţin şi după legea din 1835, atât în Moldova cât şi în Ţeara-Românească acele monastirĭ sunt şi se cunosc de **închinate**, care de către

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

ctitorii lor s'aŭ pus sub privigherea scaunelor saŭ monastirilor din **locurile de jos,** adecă Patriarhiile de Constantinopoli, Ierusalim, Alecsandria şi Antiohia, orĭ comunităţilor religioase din munţiĭ Atos şi Sinaĭ, de la Drianon ş. c. l.; şi dimprotivă sunt şi se cunosc de **neînchinate** toate acele monastirĭ care nu atîrnă de nicĭ o altă monastire saŭ loc străin, avênd orĭ comunităţĭ libere, precum Neamţu, Săcu, Vorona, orĭ fiind ocârmuite de Egumeniĭ numiţĭ de puterea bisericească a ţĕriĭ, precum Slatina, Râşca ş. c. l.;

«Luând în privire neesacta interpretaţie dată cuvintelor de **închinat** şi **neînchinat** de către Departamentul din lăuntru, care prin instrucţiile sale vroeşte a cunoaşte de **monastirĭ închinate** pe acele care de la 1835 se ocârmuesc în privirea materială de către departamentul averilor monăstireştĭ, iar ca **monastirĭ neînchinate** numaĭ pe acele care prin o escepţie a legiĭ şĭ-aŭ păstrat libera ocârmuire a averilor lor;

«Luând în privire rĕspunsul ce Egumeniĭ mon. închinate locurilor de jos aŭ făcut Înalt Prea Sfinţituluĭ Mitropolit, carele i-a învitat ca potrivit firmanuluĭ să procedeze la alegerea de doĭ deputaţĭ clericĭ şi pămîntenĭ;

«Luând în privire că interpretaţia dată de Departamentul din lăuntru cuvintelor de închinate şi neînchinate, şi refusul Egumenilor grecĭ de a trimite în sinul Adunărĭĭ legiuiţĭ representanţĭ, ar ţinti de a forma din monastirile închinate un stat în stat, când aceste monastirĭ pururea şi sub toate guvernele aŭ fost atîrnate de ocârmuirea ţĕriĭ, precum un şir de acte legislative ale ţĕriĭ noastre dovedesc;

«Luând în privire că Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit, ca firescul şi legiuitul apĕrător al drepturilor bisericiĭ noastre, cu necontenire a stăruit pentru a se aplica cuvintele de **închinate** şi **neînchinate** în adevĕratul şi legiuitul lor sinţ, şi prin urmare pentru ca şi proprietăţile monastirilor pămînteştĭ închinate să fie representate în Adunarea ad-hoc;

«Luând în privire că Egumeniĭ acestor monastirĭ în însuşire de ocârmuitorĭ de averĭ pămînteştĭ pururea, în vechile noastre Adunărĭ naţionale, aŭ fost faţă şi aŭ lucrat alăturea cu ocârmuitoriĭ monastirilor neînchinate, precum o dovedesc sute de acturĭ legislative;

«Pe temeiul simţuluĭ firesc şi legiuit al cuvintelor **închinate** şi **neînchinate,**

«Pe temeiul actelor legislative votate de vechile noastre Adunărĭ obşteştĭ, în care se vĕd Egumeniĭ monastirilor închinate subscrişĭ alăturea cu Egumeniĭ monastirilor neînchinate;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octom.

«Pe temeiul a însuși firmanuluĭ slobozit pentru convocarea Adunăriĭ ad-hoc în Principate, în puterea Tratatuluĭ de Paris;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, datoare în această chestie ca și în toate de a păstra întreagă autonomia ab antiquo a Principatelor, încheie:

«1. Stareții de Neamțu și de Vorona nu pot fi primiți în sinul Adunăriĭ ca membri de drit, pentru că membri de drit sunt numaĭ Mitropolitul țăriĭ și Episcopiĭ eparhioțĭ;

«Prea Cuviosia Lor asemenea nu pot fi primiți ca **deputați aleși**, neavênd mandate de la vre-un corp electoral al cleruluĭ; pentru că deputațĭ cu mandate din partea Egumenilor monastirilor neînchinate s'aŭ înfățoșat și s'aŭ recunoscut Egumeniĭ de Slatina și de Socola; iar Egumeniĭ mon. închinate s'aŭ refusat de a se întruni după convocarea Prea Sfințituluĭ Mitropolit, de a-și alege representanțĭ și prin urmare de a slobozi mandate;

«2 Locurile destinate prin firman la doĭ deputațĭ clericĭ și pămînteniĭ, aleșĭ de monastirile închinate în sinul Adunăriĭ ad-hoc, le rĕmân reservate orĭ când Cuviosia Lor vor voi a se înfățoșa spre a le ocupa;

«3. Adunarea votează mulțămirĭ venerabiluluĭ eĭ president, Înalt Prea Sfințituluĭ Mitropolit, pentru stăruințele sale de a păstra în această chestie întregĭ driturile bisericiĭ și ale autonomieĭ noastre».

Acest proiect de încheiare, subscris de d-luĭ Mihail Kogălniceanu și sprijinit de d-lor Lascar Catargiu, Sandu Miclescu, Sebastian Cananăŭ, Constantin Iacovachi, Iancu I. Cantacuzin, Alecu Jiean, se primește în întregul sĕŭ de întreaga Adunare, și se hotărește neprimirea Prea Cuviosieĭ Lor Starețul de Neamțu și Egumenul de Vorona ca membri de drit aĭ eĭ.

În urmă se pășește la votarea Regulamentuluĭ Adunăriĭ ad-hoc. D-luĭ Vorn. Constantin Negre iea în locul d-luĭ Vorn. Anastasie Panu locul de raportator al comisieĭ însărcinate cu prelucrarea acestuĭ Regulament.

§. 59 s'a modificat de majoritatea Adunăriĭ (54 votuĭ în contra a 26) în următorul mod:

«Votarea asupra uneĭ propunerĭ nu este legiuită întru cât nu sunt față în seanță **două treimĭ** din totalul membrilor Adunăriĭ».

§§. 60, 61, 62 s'aŭ încuviințat.

§. 63 s'a modificat în următorul chip:

«Alegerile biurouluĭ, a comisiilor saŭ orĭ-ce alte însărcinărĭ personale se fac prin vot saŭ **scrutin tainic**: 1. prin bilete în care fiecare deputat scrie numele candidatuluĭ saŭ al candidaților sĕĭ, și care

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

apoĭ se depun în urnă, și 2. prin **balotație** saŭ bile albe și negreĭ orĭ când se cere majoritatea absolută, și când pentru unĭ candidaț, scrutinul cu bileturĭ n'a înfățoșat-o».

§. 64 s'a adoptat în următorul chip:

«Deputatul care nu știe a scrie, are dritul de a însărcina cu «scrisul în lista votațieĭ publice, saŭ în biletul scrutinuluĭ pe unul «din membriĭ Adunăriĭ în care are încredere».

§§. 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78 s'aŭ încuviințat.

§. 79 s'a adoptat în următorul chip:

«Când autorul uneĭ propuneriĭ nu este membru al comisieĭ însăr- «cinate cu cercetarea lucrăriĭ, el are drit de a asista la ședințele «comisieĭ și a da toate lămuririle, fără însă a lua parte la votația în «sinul eĭ».

§§ 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86 s'aŭ încuviințat.

§. 87 s'a adoptat în următorul mod:

«Toate încheierile asupra propunerilor făcute Adunăriĭ se fac de «către Adunare prin majoritatea absolută a voturilor (afară de cât în «casurile anume prevĕdute prin acest Regulament, în privirea alege- «rilor și altor presentațiĭ de persoane)».

§. 88 s'a încuviințat.

§. 89 s'a modificat în următorul chip:

«Adunarea nu poate face o încheiare, de cât fiind adunați **două** «**treimĭ** din totalul membrilor Adunăriĭ».

§. 90 s'a încuviințat.

§. 91 s'a modificat în următorul mod:

«Adunarea ad-hoc, pentru chestiile speciale, se împarte în cinci «comitete».

§. 92 s'a modificat în următorul mod:

«Fie-care comitet numește din sinul sĕŭ cu majoritatea absolută «a glasurilor și cu scrutin tainic un president, ales pe o lună. La «clasa locuitorilor pontași se face aceasta prin vot public».

§§. 93, 94, 95, 96, 97 s'aŭ încuviințat.

§. 98 s'a modificat în următorul mod:

«După deliberația asupra acestora, comitetul împărtășește Adu- «nării generale resultatul lucrărilor sale. Aceste, cu arĕtarea soco- «tinței atât a majorității, cât și a minorității, se împărtășesc comisieĭ «europene prin presidentul saŭ prin vice-presidentul Adunăriĭ «ad-hoc, după ce însă și Adunarea generală se va fi esprimat asupră-le».

§§. 99, 100, 101 s'aŭ încuviințat.

§. 102 s'a șters de tot de către Adunare.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octom.

§§. 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115 s'aŭ încuviinţat.

La §. 116 s'a şters la început cuvîntul **„numaĭ“**.

§§. 117, 118, 119, 120 s'aŭ încuviinţat.

Cap. al un-spre-ḑecelea are de titlu «Despre arhivă şi bibliotecă».

§§. 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 s'aŭ încuviinţat.

§. 129 s'a modificat în următorul mod:

«Nicĭ un representant nu poate lipsi de la şedinţele Adunăriĭ «generale fără un congediŭ dat de president pentru un termin de «opt ḑile, şi de însaşĭ Adunarea pentru un termin maĭ lung. Se în- «ţelege însă că congediile acestea nu se vor putea da de-odată şi «în acelaşĭ timp la un numĕr de deputaţĭ ce ar covîrşi a opta parte «din completul Adunăriĭ, cuprinḑêndu-se în acest numĕr şi deputaţiĭ «bolnavĭ».

§. 130 s'a adoptat în următorul mod:

«Nevenirea unuĭ deputat la una şi la a doua şedinţă se înscrie în procesul verbal.

«Dacă însă lipseşte treĭ şedinţe de-a rîndul fără a fi primit «congediŭ de la president saŭ de la Adunare, saŭ cel puţin fără să «o fi încunoştiinţat prin înscris despre legiuita împedecare, atuncĭ «deputatul prin însaşĭ lipsirea sa se socoate demisionat».

§. 131 s'a modificat în următorul chip:

«Deputatul carele în cele şease de întâĭ şedinţe după votarea «acestuĭ Regulament nu s'a înfăţoşat spre a împlini mandatul sĕŭ, «saŭ cerêndu-l n'a dobândit de la adunare un termin spre a se putea «înfăţoşa, se socoate demisionat».

§§. 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139 s'aŭ încuviinţat.

În urmă d-luĭ *Vornicul Manolachi Costachi* a cerut voe a pune pe masa biurouluĭ următoarea propunere, subscrisă de d-luĭ şi de d-lor Constantin Sturdza, Grigorie Suţu, Gheorghie Sturdza, Conştantin Rolla, Iancu Fotea, Petru Mavroghenĭ, Iancu Docan, Iancu Cantacuzin, Vasilie Sturdza, Grigorie Balş, Alecu Cuza, Mihail Jora, Sebastian Cananăŭ, Dimitrie Miclescu, Grigorie Costachi, Sandu Miclescu, Colonelul Iamandi, Alecu Botez Forăscu, Alecu Jiean, Lascar Catargiu, Neculae Cananăŭ, Dr. Costin, Neculaĭ Catargiu, Constantin Sturdza, Lazar Galiardi, Timofteiŭ Sacalof, Dimitrie Romov, Neculae Carp, Chirilă Ciocârlie, Nectarie Episcop Sotiriopoleos, Ghenadie Episcop Tripoleos, Filaret Episcop Stavropoleos, Calinic Episcop Hariupoleos, Constantin Bădărăŭ, Dimitrie Gheorghiadi, Vasile Zaharia, Dimitrie Cracte, Vasile Nicolaŭ şi Vasile Mălinescu:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

«În puterea §. 12 din Cap. I. al Regulamentuluĭ Divanuluĭ ad-hoc, subscrișiĭ luând aminte:

«1. Că §§. 4, 5, 6 cuprind nișteDisposițiĭ care pot avea tărie legală numaĭ când s'ar face de către o putere legiuitoare și s'ar întări de către puterea esecutivă,

«2. Că Divanul acesta nu are putere legiuitoare de cât misia de a rosti dorințele țĕrĭĭ,

«3. Că sloboda rostire a dorințelor țĕrĭĭ resultă din chiar ființa Divanuluĭ, convocat în puterea Tratatuluĭ de Paris;

«Propun ștergerea sus citatelor articole.

«În cât privește însă înțelegerea cu Adunarea din Valahia, Divanul ad-hoc nefiind împuternicit de Tratatul de Paris, nicĭ de cuprinderea împĕrătesculuĭ firman de convocare; — de aceea dar din §. 25 propunem să se șteargă cuvintele «**și Adunărĭĭ ad-hoc din țeara surorĕ**», precum și din §. 26 cuvintele «**cu adunarea ad-hoc din Țeara-Românească**».

«Maĭ propunem și înlăturarea a întreg Cap. al doilea și a §§. 18 și 19, ca unele ce nu pot fi aplicabile pentru lucrările săvîrșite în acest Divan, maĭ înainte de înființarea acestuĭ Regulament».

D-luĭ *Vornicul Mihail Kogălniceanu* a întimpinat: «că reclamă «și se opune cu toată puterea convicțieĭ sale în contra propuneriĭ «d-sale Manolachi Costachi, de a se șterge din Regulament princi- «pul neviolabilităților deputaților, ca unul ce isvorește din însușĭ man- «datul de deputat; și facultatea recunoscută Adunărĭĭ de a se pune «în relație cu Adunarea din Țeara-Românească, fiind-că această fa- «cultate a avut-o și adunarea obștească din 1830, și că o cere și re- «gularea a maĭ multor chestiĭ de interes comun ambelor Principate; «că reclamă păstrarea acestor articule ca neapĕrat trebuitoare, cel «întâiŭ în privirea închizășluiriĭ deputaților, cel al doilea pentru vii- «toarele lucrărĭ; tot-odată însă împrotivește adoptarea propuneriĭ «spre a nu se jigni principul, că ce s'a votat într'o ḑi, nu se des- «votează în altă ḑi, că ceea-ce s'a făcut într'o ședință nu se poate «desface în a doua ședință, și că chiamă toată serioasa luare aminte «a Adunărĭĭ asupra unuĭ asemenea antecedent».

D-luĭ *Vornicul Manolachi Costachĭ* luând cuvîntul, a rĕspuns: «că în espresia simțemintelor patriotice nu esistă nicĭ o diferință între «membriĭ Adunărĭĭ. Toțĭ voesc a lucra în înțelegere pentru binele «țĕrĭĭ. Însă numaĭ purtarea noastră cea moderată poate să ne asigure «isbânda dorințelor noastre».

Propunerea d-luĭ Vorn. M. Costachi s'a adoptat în întregul sĕŭ de majoritatea Adunărĭĭ, și așa dar:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octom.

1. Art. 4, 5, 6 s'aŭ şters din Regulament.

2. §§. 25 şi 26 s'aŭ modificat în următorul chip:

§. 25. «Adunarea ad hoc a Moldoveĭ fiind aşa constituită în toate părţile sale, prin mijlocirea Înalt Prea Sfinţituluĭ Mitropolit, saŭ în lipsă, a vice-presidentuluĭ, înştiinţează pe comisia europeană din Bucureştĭ despre constituirea sa şi începerea lucrărilor sale.

«O altă asemenea încunoştiinţare se face guvernuluĭ ţĕrĭĭ».

§. 26. «Funcţiile presidentuluĭ şi, în neființă saŭ prin delegaţie a vice-presidentuluĭ, sunt de a păstra rînduiala în Adunare, de a priveghia la păzirea Regulamentuluĭ, de a ţine rîndul între deputaţiĭ ce aŭ cerut învoirea de a vorbi, de a pune chestiĭ spre lămurirea desbaterilor începute, de a vesti resultatul voturilor, de a rosti hotărîrile Adunărĭĭ, de a împărtăşi Adunărĭĭ notificaţiile ce o privesc, de a se pune în comunicaţie cu comitetele deosebitelor clase, cu guvernul, şi în sfîrşit de a împărtăşi comisieĭ europene dorinţele ţĕrĭĭ».

3. Întreg Cap. al doilea şi §§. 18 şi 19 s'aŭ şters din Regulament.

În urmă Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul a rădicat şedinţa.

Presidentul Adunărĭĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarĭĭ provisorĭ, Rolla, Panu.

10. Regulămîntul Adunărĭĭ ad-hoc a Moldoveĭ.

Cap. I.—Dispositiĭ generale.

§. 1. Divanul, saŭ Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, instituată prin Tratatul de Paris pentru a rosti dorinţele ţĕrĭĭ, representează însaşĭ ţeara Moldoveĭ.

§. 2. Deputaţiĭ, în sinul Adunărĭĭ generale, representează ţeara, iar nu numaĭ ţinutul saŭ clasa care i-a numit.

§. 3. Nicĭ un deputat, în tot timpul sesieĭ Adunărĭĭ, nu poate primi vr'o funcţie saŭ vre-un rang, fără ca însuşĭ prin aceasta să se socoată dimisionat.

§. 4. Adunarea, fiind chemată de a rosti dorinţele ţĕrĭĭ, şi prin urmare de a cunoaşte starea ţĕrĭĭ, fie-care deputat are drit de a cere de la autorităţĭ, prin biuroul Adunărĭĭ, toate ştiinţele ce i-ar trebui despre orĭ-ce ram al administraţieĭ publice.

§. 5. Şedinţele Adunărĭĭ generale sunt publice. Adunările în comitete sunt închise.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

§. **6**. Fie-care şedinţă, atât a Adunăriĭ generale cât şi a comitetelor în deosebĭ, se constatează prin procese-verbale, unul de fie-care şedinţă. Aceste procese-verbale se aduc la cunoştinţa publică prin *Buletinul şedinţelor Adunăriĭ ad-hoc a Moldoveĭ.*

§. **7**. Acest Buletin se va publica de către biuroul Adunăriĭ, adecă presidentul saŭ vice-presidentul şi secretariĭ. El se va publica românește şi franţuzeşte şi nu va fi supus alteĭ censurĭ de cât a însaşĭ Adunăriĭ.

§. **8**. Dacă un deputat ar vroi să publice in extenso, în acest Buletin, vre-un cuvînt ţinut în Adunare, saŭ vre-o altă a sa lucrare, aceasta nu se va putea face fără învoirea biurouluĭ; la cas de refus deputatul apelează la hotărîrea Adunăriĭ.

§. **9**. Adunarea are singură dritul de a-şĭ face saŭ a-şĭ preface Regulamentul sĕŭ.

Orĭ când 15 membri ar socoti că este trebuinţă de a se adăogi, orĭ a se modifica Regulamentul în totul saŭ în parte, adunarea încuviinţează discuţia, şi hotărîrea se dă prin majoritatea absolută a voturilor.

Cap. II.—Despre biuroul definitiv.

§. **10**. Îndată ce Regulamentul s'a desbătut şi s'a adoptat, Adunarea procedează la formarea biurouluĭ definitiv.

§. **11**. Biuroul se completează prin alegerea:

1. A unuĭ vice-president al întregiĭ Adunărĭ, menit de a asista pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit, şi care se alege dintre boeriĭ din clasa I., potrivit instrucţieĭ electorale adoptată de representanţiĭ Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris;

2. A cincĭ secretarĭ în numĕr potrivit cu acel al claselor representate, aleşĭ din sinul Adunăriĭ generale;

3. A doĭ secretarĭ suplenţĭ.

4. A. treĭ chestorĭ meniţĭ de a se ocupa cu trebile materiale ale Adunăriĭ.

§. **12**. Alegerea tuturor acestora se face cu scrutin tainic şi cu majoritatea absolută a glasurilor, adecă jumĕtate şi unul din membriĭ de faţă aĭ Adunăriĭ.

Când însă nu s'a dobândit majoritatea absolută, atunce se procedează la balotaţie cu bile între aceĭ cariĭ aŭ avut maĭ multe voturĭ, fără a avea majoritatea absolută.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octom.

§. **13**. Alegerea vice-presidentuluĭ şi a secretarilor se face pe o lună, iar a chestorilor pentru toată sesia.

§. **14**. Alegerea biurouluĭ definitiv al Adunăriĭ generale fiind desăvîrşită, fie-care din clase se trage în comitetul sĕŭ respectiv şi procedează la alegerea unuĭ president din sinul sĕŭ şi cu majoritate absolută.

Alegerea presidenţilor claselor se face asemenea pe o lună.

§. **15**. Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, fiind aşa constituată în toate părţile sale, prin mijlocirea Înalt Prea Sfinţituluĭ Mitropolit înştiinţează pe comisia europeană din Bucureştĭ despre constituirea sa şi începerea lucrărilor sale.

O altă asemenea încunoştiinţare se face Căimăcămieĭ ţĕriĭ.

§. **16**. Funcţiile presidentuluĭ şi, în nefiinţă, saŭ prin delegaţie, a vice-presidentuluĭ sunt de a păstra rînduiala în Adunare, de a priveghia asupra păzirĭĭ Regulamentuluĭ, de a ţine rîndul între deputaţiĭ ce aŭ cerut învoire de a vorbi, de a pune chestiĭ spre lămurirea desbaterilor începute, de a vesti resultatul voturilor, de a rosti horărîrile Adunăriĭ, de a împărtăşi Adunăriĭ notificaţiile ce o privesc, de a se pune în comunicaţie cu comitetele deosebitelor clase, cu Căimăcămia locală, şi în sfîrşit de a împărtăşi comisieĭ europene dorinţele ţĕriĭ.

§. **17**. Presidentul, şi prin urmare şi vice-presidentul nu poate a interveni într'o desbatere de cât pentru a arĕta starea chestieĭ şi a o mărgini în cuprinsul eĭ; dacă vice presidentul voeşte a lua parte la discuţie, el trebue să se scoale de pe scaun şi să lese biuroul, şi nu poate a-l reocupa de cât după ce discuţia asupra chestieĭ s'a săvîrşit.

§. **18**. La întîmplare de nefiinţă saŭ de amestecare în chestie a vice-presidentuluĭ, nefiind faţă presidentul, Adunarea se presidează de către cel maĭ în vrîstă dintre deputaţĭ.

§. **19**. Funcţiile secretarilor sunt de a priveghia redacţia procesuluĭ-verbal, pentru ca să cuprindă relaţia lămurită şi îndestulătoare a tuturor împrejurărilor şedinţeĭ, de a ceti aceste procese-verbale, de a înscrie după rînd pe deputaţiĭ ce au cerut voia de a vorbi, de a da cetire de propunerile, amandamentele şi alte asemenea împărtăşirĭ ce trebue a fi supuse Adunăriĭ, de a însemna resoluţiile saŭ hotărîrile Adunăriĭ, de a face apelul nominal, de a socoti voturile; într'un cuvînt de a îndeplini tot ce priveşte biuroul.

§. **20**. Secretariĭ pot lua parte la discuţie, însă trebue atunce a se coborî de la biurou.

§. **21**. Secretariĭ aleg unul dintre eĭ, ca înadins însărcinat cu pri-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

vegherea publicării Buletinului şedinţelor Adunării şi a tuturor tipăririlor menite pentru trebuinta Adunării.

§. **22** Secretarii aleşi de Adunare sunt tot-odată de drit şi secretarĭ aĭ comitetelor, câte unul de fie-care comitet. Împărţirea lor între comitete se face în şedinţă publică a Adunării prin sorţi, şi anume: Presidentul pune într'o urnă numele a tus-cinci secretarii, şi în ceia-laltă cinci bilete purtând fie-care numele unuĭ comitet. După aceea trage din fie-care urnă câte un bilet, şi fie-care secretar se orînduesţte la comitetul ce i s'a hotărît prin sorţi.

§. **23**. Presidentul şi secretarii votează pururea ceĭ de pe urmă.

Cap. III. — Despre ţinerea şedinţelor.

§. **24**. Presidentul deschide şedinţele. El vesteşte închiderea lor în urma încuviinţării Adunării. El arată, la sfîrşitul fie-căreia din ele, după ce consultă Adunarea, ţiua şedinţeĭ viitoare şi ordinea ţileĭ (ordre du jour) care se va afişa în sală.

§. **25**. Afară de casurĭ grabnice, începutul şedinţelor este hotărît la ţece oare dimineaţa.

§. **26**. La 10 oare şi un pătrar presidentul, prin un secretar, face apelul nominal al deputaţilor; acest apel este urmat de cetirea numelor deputaţilor carĭ lipsesc cu congediĭ şi a acelor carĭ lipsesc fără congediĭ; lista acestor din urmă se trece în procesul-verbal.

§. **27**. Apelul nominal se face pe ţinuturĭ, cuprinţênd sub rubrica fie-căruĭ ţinut pe toţĭ deputaţiĭ din acel ţinut.

§. **28**. Înainte de a se începe şedinţa, presidentul şi secretarii subscriŭ lista apeluluĭ nominal.

§. **29**. Fie-care şedinţă începe prin cetirea procesuluĭ-verbal al şedinţeĭ trecute.

§. **30**. Dacă se ridică vre-o reclamaţie în contra redacţieĭ procesuluĭ-verbal, secretarul cetitor dă Adunării lămuririle cuvenite.

Dacă şi după aceste lămuriri reclamaţia tot urmează, presidentul consultă Adunarea, şi aceasta hotăreşte.

§. **31**. După încuviinţarea procesuluĭ-verbal, unul din secretarĭ dă cetire adunării de mesagele, scrisorile şi alte împărtăşirĭ ce o privesc, afară de scrisorile anonime.

§. **32**. Adunarea trimite la comisiĭ saŭ amînă pentru o altă şedinţă împărtăşirile care aŭ trebuinţă de a fi studiate maĭ întâiŭ, şi se rosteşte asupra acelora care n'au trebuinţă de a fi supuse uneĭ studiărĭ prealabile.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octom.

§. **33**. În urma acestora, discuţia începe asupra obiectelor ce sunt la ordinul ţileĭ, adecă care în şedinţa trecută s'aŭ hotărît de a se supune discuţieĭ.

§. **34**. Nicĭ un deputat nu poate vorbi de cât după ce s'a înscris maĭ înainte la biuroŭ, saŭ după ce de la locul sĕŭ a cerut de la president învoirea de a vorbi şi după ce a primit-o. Această învoire se dă după rîndul cererilor şi al înscrierilor.

O singură escepţie se face de president, pentru a clasifica pe deputaţĭ, în chip ca să vorbească alternativ, adecă după ce unul vorbeşte *pentru*, altul să vorbească *contra* saŭ *asupra* chestieĭ. Învoirea pentru a vorbi asupra chestieĭ se dă numaĭ acelor deputaţĭ carĭ voesc a propune un amandament, şi care amandament eĭ sunt datorĭ a-l depune de îndată pe biuroŭ.

§. **35**. Este învoit fie-căruĭ deputat de a da rîndul sĕŭ altuĭ deputat.

§. **36**. Deputatul care vorbeşte nu poate a se adresa de cât către president saŭ către adunare. Deputaţiĭ pot vorbi de pe tribună saŭ de la locul lor.

Raporturile comisiilor, esposiţiile de proiecte saŭ de amandamente şi toate propunerile şi alte împărtăşirĭ scrise se cetesc însă pururea pe tribună.

§. **37**. Orĭ-ce imputare defăimătoare, orĭ-ce altă personalitate sunt oprite în discuţiĭ. La întâia abatere presidentul rechiamă pe vorbitor la ordin; la a doua, după ce consultă Adunarea, îĭ adresează o mustrare personală, care se şi înscrie în procesul-verbal. La a treia abatere presidentul, după întrebarea şi încuviinţarea Adunăriĭ, îl opreşte de a maĭ vorbi în tot cursul aceleĭ şedinţe, şi interdicţia se înscrie în procesul-verbal.

§. **38**. Nimenea nu poate fi întrerupt când vorbeşte, afară dacă se atinge de un rapel la păzirea Regulamentuluĭ.

§. **39**. Dacă un deputat se depărtează cu totul din chestie, presidentul îl învită ca să reîntre în ea. Dacă un deputat, după ce a fost rechemat la chestie de douĕ orĭ în acela-şĭ discurs, tot urmează înainte a trata chestiĭ străine de discuţia de faţă, presidentul consultă Adunarea spre a şti dacă aceluĭ deputat nu trebue a i se opri de a maĭ vorbi asupra aceleiaşĭ chestiĭ în acea şedinţă. Camera se rosteşte prin sculare şi şedere, fără discuţie.

§. **40**. Nimenea nu poate vorbi de cât de douĕ orĭ asupra aceleia-şĭ chestiĭ, afară dacă Adunarea nu hotăreşte alt-fel.

§. **41**. Este pururea liber de a cere învoire de a vorbi în favoarea păziriĭ Regulamentuluĭ, pentru o chestie personală, saŭ pentru a da esplicaţie despre rĕul înţeles al cuvintelor sale.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

§. **42**. Reclamaţiile de ordine de ḑi, de întâietate şi de rapel la păzirea Regulamentuluĭ aŭ pururea preferinţa asupra chestieĭ principale şi suspendează pururea discuţia.

§. **43**. *Chestia prealabilă*, adecă chestia că nu se primeşte propunerea în discuţie, *chestia de amînare*, adecă de a se urni propunerea pentru altă ḑi hotărîtă saŭ nehotărîtă, şi *amandamentele* sunt puse la glasurĭ înaintea propuneriĭ principale, şi *sub-amandamentele* înaintea amandamentelor.

§. **44**. Dacă ḑece deputaţĭ cer închiderea discuţieĭ, presidentul supune această cerere Adunăriĭ. Înainte însă de a se da hotărîrea, este învoit fie-căruĭ deputat de a cere a vorbi pentru saŭ contra închideriĭ discuţieĭ.

Nu este învoit de a cere a maĭ vorbi între ambele cercărĭ, adecă atuncĭ când Adunarea a şi început a se rosti pentru saŭ contra închideriĭ discuţieĭ.

§. **45**. Înainte de a închide discuţia asupra orĭ-ce propuneriĭ, presidentul întreabă pe Adunare, dacă ea este îndestul de lămurită asupra chestieĭ; la cas de îndoială, discuţia urmează.

§. **46**. Dacă un membru turbură buna rînduială, el este rechemat la ordine de către president. La cas de reclamaţie din partea deputatuluĭ în contra acesteĭ mustrărĭ, presidentul consultează Adunarea. Dacă aceasta încuviinţează mĕsura luată de president, casul se înscrie în procesul-verbal al şedinţeĭ.

§. **47**. Dacă Adunarea se face tulburătoare, saŭ că nu se supune Regulamentuluĭ orĭ presidentuluĭ în cele de competinţa luĭ, atuncĭ presidentul vesteşte că va suspenda şedinţa. Dacă tulburarea tot urmează, presidentul suspendează şedinţa pe o oară, în timpul căreia deputaţiĭ se retrag în sala conferinţelor saŭ în comitete. După trecerea acestuĭ timp, şedinţa se redeschide de drit.

Cap. IV. — Despre votare.

§. **48**. Votarea asupra uneĭ propunerĭ nu este legiuită întru cât nu sunt faţă în şedinţă douĕ treimĭ din totalul membrilor Adunăriĭ.

§. **49**. Votul se face saŭ public prin apel nominal orĭ prin sculare şi şedere, saŭ secret prin bilete orĭ balotaţie.

§. **50**. La rostirea dorinţelor ţĕriĭ, în Adunarea generală, saŭ a uneĭ clase în deosebĭ în comitete, votul se face pururea public şi deschis, adecă prin apel nominal. Fie-care deputat chemat pe nume,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octom.

respunde cu glas mare, că votează pentru saŭ contra, şi apropiindu-se de biuroŭ, îşĭ adeverește votul cu subscrierea în anume listă, sub privegherea presidentuluĭ saŭ a vice-presidentuluĭ. Această listă se cetește apoĭ în glas mare, şi subscriindu-se de biuroŭ se cuprinde în procesul-verbal al şedinţeĭ.

§. **51**. La chestiile de păzirea Regulamentuluĭ, de închiderea discuţieĭ, de prioritate, de chestie prealabilă şi alte asemenea, Adunarea îşĭ esprimă opinia prin sculare şi şedere.

Presidentul învită pe deputaţiĭ ce sunt pentru, a se scula, şi aceĭ contra, a şedea. Presidentul şi secretariĭ hotăresc despre resultatul votuluĭ, care se poate repeta până la a treia oară. Dacă este îndoială încă, saŭ dacă o cer ḑece deputaţĭ, atuncĭ votul se face prin apel nominal.

§. **52**. Alegerile biurouluĭ, a comisiilor saŭ orĭ-ce alte însărcinărĭ personale se fac prin vot saŭ scrutin tainic: 1. prin bilete, în care fie-care deputat scrie numele candidatuluĭ saŭ al candidaţilor sĕĭ, şi care apoĭ se depun în urnă, şi 2. prin balotaţie saŭ bile albe şi negre, orĭ când se cere majoritate absolută şi când pentru unĭĭ candidaţĭ scrutinul cu bileturĭ n'a înfăţoşat-o.

§. **53**. Deputatul, care nu ştie scrie, are dritul de a însărcina cu scrisul în lista votaţieĭ publice, saŭ în biletul scrutinuluĭ pe unul din membriĭ Adunărĭĭ în care are încredere.

§. **54**. Când asupra uneĭ propoşiţiĭ, chiar cuprinḑênd maĭ multe părţĭ, nu urmează nicĭ o contestaţie, atuncĭ se votează asupra întregeĭ propoşiţiĭ; iar dacă urmează contestaţie din partea a douĕ-ḑecĭ deputaţĭ, se votează articol după articol.

§. **55**. Presidentul şi secretariĭ sunt însărcinaţĭ cu adunarea voturilor. Presidentul vestește resultatul.

Cap. V. — Despre propunerĭ.

§. **56**. Propunerile de interes general se fac, se discutează şi se hotăresc în Adunarea generală.

§. **57**. Propunerile privitoare la interesele speciale ale uneĭ singure clase, se fac, se discutează şi se hotăresc maĭ întâiŭ în comitetul claseĭ respective.

§. **58**. Propunerile privitoare pe clase în deosebĭ nu se discută în comitetele respective, de cât după ce în Adunarea generală se va declara, că rostirea dorinţelor de interes general s'a făcut.

Aceasta nu împedecă pe Adunarea generală de a maĭ adăogi la

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

dorinţele de interes general, şi chiar după întrunirea comitetelor speciale.

§. **59**. Fie-care membru al Adunăriĭ are drit de a face propuneri şi de a presenta amandamentele la propunerile făcute de alţiĭ.

§. **60**. Fie-care membru care voeşte să facă o propunere, este dator a o subscrie şi a o depune pe biuroŭ, carele îndată o clasifică şi o afişează spre a fi cunoscută de toţi.

Fie-care propunere însă pentru a putea fi cetită în Adunarea generală, trebue a fi sprijinită de cinci membri. — Aceasta-şĭ condiţie se impune şi amandamentelor şi sub-amandamentelor.

§. **61**. Fie-care propunere trebue să fie redigiată în formă de proiect saŭ de moţie (motion) cu toate considerantele desvĕlitoare.

§ **62**. După cetirea propuneriĭ după rîndul în care s'a înscris, autorul va însemna ḑiua în care va voi a da lămuririle cuvenite.

§. **63**. În ḑiua pe care Adunarea o hotăreşte pentru discuţia aceleĭ propuneri, autorul se înfăţoşează spre a-şĭ espune motivele.

§. **64**. Înainte de a se pune propunerea în discuţie, presidentul întreabă pe Adunare, dacă iea în consideraţie propunerea ce-ĭ este făcută, dacă o amînă, saŭ dacă socoate de prisos de a o primi în deliberaţie.

§. **65**. După ce Adunarea declară că iea propunerea în deliberaţie, atunci hătăreşte, dacă această propunere se cuvine a se trimite spre cercetare unuia saŭ maĭ multor comitete, orĭ uneĭ comisiĭ deosebite, orĭ dacă ca chestie urgentă o primeşte de îndată în deliberaţie.

§. **66**. Toate propunerile, câte de către Adunare se hotăresc de a se trimite în cercetarea comitetelor saŭ a uneĭ comisiĭ, înainte de a se supune discuţieĭ în Adunarea generală, se tipăresc şi se împărtăşesc tuturor membrilor, şi discuţia în Adunare nu se poate începe, de cât treĭ ḑile în urma distribuţieĭ.

§. **67**. Comitetele, saŭ deosebita comisie, luând propunerea în cercetare, sunt datoare a opina în scris şi a adresa raport Adunăriĭ generale.

§. **68**. Când autorul uneĭ propuneri nu este membru al comisieĭ însărcinate cu cercetarea lucrăriĭ, el are drit de a asista la şedinţele comisieĭ şi a da toate lămuririle, fără însă a lua parte la votare în sinul eĭ.

§. **69**. Pentru sprijinirea raportuluĭ înaintea Adunăriĭ, comitetul saŭ comisia rînduieşte un raportator, carele comunică Adunăriĭ socotinţa şi a majorităţiĭ şi a minorităţiĭ.

§. **70**. După cetirea raportuluĭ, discuţia începe în ḑiua aceia, saŭ se amînă pentru altă şedinţă.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

§. **71**. Discuţia se împarte în două, întâiŭ asupra propunerii în totul, al doilea asupra fie-căruĭ articul al propunerii în deosebĭ.

§. **72**. După ce se sĕvîrşeşte discuţia asupra întregeĭ propuneri, se începe discuţia asupra fie-căruĭ articul în parte, unul după altul, şi asupra amandamentelor ce le privesc.

§. **73**. Dacă discuţia este amînată pe altă ḑi, atunci şi amandamentele se afişează sub biuroŭ spre a se cunoaşte de toţĭ membriĭ Adunăriĭ.

§. **74**. Dacă unele din amandamente sunt încuviinţate, saŭ unele din articulele propunerii sunt respinse, atunci votul asupra întregeĭ propuneri se face în altă ḑi de cât aceia când cele de pe urmă articole se vor fi votat.

Între aceste două şedinţe va trebui să treacă cel puţin o ḑi.

În a doua şedinţă se vor supune uneĭ discuţiĭ şi unuĭ vot definitiv amandamentele încuviinţate şi articulele respinse. Asemenea se va face şi cu amandamentele ce ar fi motivate asupra acesteĭ primiriĭ saŭ respingeriĭ. Orĭ-ce amandament străin de aceste două puncte este oprit.

§. **75**. Chiar fiind discuţia deschisă asupra uneĭ propuneri, acel ce a făcut-o poate să o retragă; dară dacă un alt membru şĭ-o însuşeşte, discuţia urmează.

§. **76**. Toate încheierile asupra propunerilor făcute Adunăriĭ se fac de către Adunare prin majoritatea absolută a voturilor (afară de cât în casurile anume prevĕḑute prin acest Regulament, în privirea alegerilor şi altor presentaţiĭ de persoane).

§. **77**. În cas când voturile sunt împărţite drept în două, propunerea supusă deliberaţieĭ este respinsă.

§. **78**. Adunarea nu poate face o încheiare, de cât fiind adunaţĭ două treimĭ din totalul membrilor Adunăriĭ.

§. **79**. Resultatul deliberaţiilor Adunăriĭ se proclamă de către president prin următoarele cuvinte: *Adunarea încuviinţează saŭ Adunarea nu încuviinţează.*

Cap. VI. — Despre comitetele claselor.

§. **80**. Adunarea ad-hoc, pentru chestiile speciale se împarte în cincĭ comitete.

§. **81**. Fie-care comitet numeşte din sinul sĕŭ cu majoritatea absolută a glasurilor şi cu scrutin tainic un president, ales pe o lună. La clasa locuitorilor pontaşĭ se face aceasta prin vot public.

§. **82**. Aceste alegeri se fac îndată după alegerea vice-presiden-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

tuluĭ şi a secretarilor Adunăriĭ generale, întrunindu-se fie-care comitet în camera sa.

§. 83. Îndată ce aceste alegerĭ s'aŭ săvîrşit, numirea presidenţilor se comunică în scris presidentuluĭ Adunăriĭ ad-hoc, carele despre aceste dă cunoştinţă adunăriĭ în cea întâĭ şedinţă.

§. 84. Protocoalele alegerilor se publică în Buletinul şedinţelor Adunăriĭ.

§. 85. Fie-care comitet primeşte câte un secretar din aceĭ cincĭ aleşĭ de Adunare şi însemnat prin sorţĭ (veḑĭ §. 22 al Regulamentuluĭ).

§. 86. Fie-care comitet cercetează chestiile, propunerile şi amandamentele ce-l privesc în deosebĭ, şi care orĭ i se adresează de unul din membriĭ sĕĭ, saŭ i se recomândă de Adunarea generală.

§. 87. După deliberaţia asupra acestora, comitetul împărtăşeşte Adunăriĭ generale resultatul lucrărilor sale. Aceste, cu arĕtarea socotinţeĭ atât a majorităţiĭ, cât şi a minorităţiĭ, se împărtăşesc comisieĭ europene prin president saŭ prin vice-presidentul Adunăriĭ ad-hoc, după ce însă şi Adunarea generală se va fi esprimat asupră-le.

§. 88. Hotărîrea deliberaţiilor se dă cu majoritate absolută a glasurilor şi cu vot pe faţă, întocmaĭ după §§. 50, 51.

§. 89. Presidentul fie-căruĭ comitet este de drit însărcinat cu apĕrarea lucrărilor acestuia în Adunarea generală. Aceasta nu împedecă şi pe ceia-lalţĭ membri aĭ comitetuluĭ de a lua parte la apĕrare saŭ la discuţie în şedinţa Adunăriĭ generale.

§. 90. Toate raporturile comitetelor înainte de a se supune discuţieĭ, în Adunarea generală, se tipăresc şi se comunică tuturor deputaţilor.

§. 91. Între distribuţia acestor raporturĭ la membriĭ Adunăriĭ şi între începerea discuţieĭ, trebue să treacă cel puţin treĭ ḑile pline.

§. 92. În fie-care comitet se afişează chestiile hotărîte şi acele ce sunt de ordinul ḑileĭ, precum şi ḑiua în care ele aŭ a se comunica Adunăriĭ.

§. 93. Prescripţiile acestuĭ Regulament sunt îndatoritoare pentru comiteturile claselor. Este însă învoit fie căruĭ comitet de a le potrivi saŭ de a le complecta după trebuinţele sale.

Cap. VII. — Despre deputaţiĭ şi adrese.

§. 94. Deputaţiile însărcinate de a representa Adunarea ad-hoc, se aleg prin scrutin tainic. Adunarea hotăreşte numĕrul deputaţilor ce le compun. Presidentul este pururea membru de drit al deputa-

www.dacoromanica.ro

ţieĭ. El ţine cuvîntul în numele Adunăriĭ, însă după ce s'a înţeles cu deputaţia asupra cuprinderiĭ. No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

§. **95**. Adresele, făcute în numele Adunăriĭ, se redigează de o comisie, compusă de presidentul saŭ vice-presidentul şi de şease membri, aleşĭ de Adunarea generală. Aceste proiecte se supun încuviinţăriĭ Adunăriĭ şi, după ce se încuviinţează, se trec şi în procesul-verbal al şedinţeĭ.

Cap. VIII.—Despre redactorĭ, procese-verbale şi tipăririĭ.

§. **96**. Biuroul Adunăriĭ are dritul de a-şĭ adăogi unul saŭ maĭ mulţĭ redactorĭ şi scriitorĭ în limbile română şi franceză, pururea revocabilĭ de către biuroŭ.

§. **97**. Toţĭ acestĭ funcţionarĭ aĭ Adunăriĭ sunt datorĭ a jura înaintea presidentuluĭ şi în faţa Adunăriĭ generale, că vor fi cu credinţă Ţăriĭ şi Adunăriĭ, că vor îndeplini cu sfinţenie îndatoririle lor, şi că vor păzi taina pentru toate lucrările ce li se vor încredinţa, neputênd a comunica niměruĭ vre-o hârtie saŭ orĭ-ce relaţie despre lucrările Adunăriĭ, fără ordinul biurouluĭ.

§. **98**. Redactoriĭ românĭ sunt maĭ cu deosebire însărcinaţĭ cu compunerea proceselor-verbale, iar aceĭ francezĭ cu traducerea lor, precum şi a hotărîrilor Adunăriĭ; şi unele şi altele se vor face sub nemijlocita priveghere a secretarilor.

§. **99**. Procesul-verbal al fie-căreĭ şedinţe nu se ceteşte în Adunare de cât după ce se verifică de secretarul ce-l ceteşte.

§ **100**. Procesele-verbale ale şedinţelor, atât ale Adunăriĭ generale, cât şi ale comitetelor, după ce s'aŭ aprobat cele întâĭ de Adunare, cele al doilea de comitete, se prescriŭ pe douĕ registre şi se subscriŭ de respectiviĭ presidenţĭ şi secretarĭ.

§. **101**. Toate procesele verbale ale şedinţelor, atât ale Adunăriĭ generale, cât şi ale comitetelor, se publică în Buletinul şedinţelor Adunăriĭ ad-hoc.

§. **102**. Apelul nominal făcut în şedinţele publice ale Adunăriĭ se publică pururea înaintea procesuluĭ-verbal, arĕtându-se sub anume rubrică numele deputaţilor presenţĭ, a celor ce lipsesc cu congediĭ şi ale acelora ce lipsesc fără congediĭ.

§. **103**. La toată încheiarea făcută de Adunare, fie-care deputat are drit să ceară de a se trece în procesul-verbal nu numaĭ dacă a votat *pentru* saŭ *contra*, dară şi partea ce a luat în discuţie, reproducêndu-se cât s'ar putea maĭ esact însĕşĭ cuvintele sale.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

§. **104**. Biuroul hotăreşte şi încuviinţează tipărirea pe conta Adunăriĭ a propunerilor ce-ĭ sunt supuse, a raporturilor comitetelor şi ale comisiilor, şi alte documente privitoare la lucrările sale, şi în general cuvintele rostite în şedinţă. La cas de împrotivire din partea biurouluĭ, deputatul saŭ deputaţiĭ ce se socot jigniţi apelează la hotărîrea Adunăriĭ generale.

§. **105**. Onorarele redactorilor şi ale scriitorilor se hotăresc de către biuroŭ, şi trecêndu-se în bugetul cheltuelilor sesieĭ, se încuviinţează de către Adunarea generală.

Cap. IX. — Despre chestură şi comisia de contabilitate.

§. **106**. Chestoriĭ sunt însărcinaţi cu toate mĕsurile materiale, cu ceremonialul, privegherea buneĭ rînduelĭ prin tribunele publice, regularea publicităţiĭ şedinţelor, şi în deosebĭ cu toate cheltuelile Adunăriĭ.

§. **107**. Presidenţiĭ comitetelor, secretariĭ şi chestoriĭ, presidaţĭ de vice-presidentul Adunăriĭ, formează comisia de contabilitate, care la începutul fie-căreĭ luni face bugetul cheltuelilor ordinare ale Adunăriĭ, şi la sfîrşitul fie-căreĭ luni cercetează cheltuelile făcute de chestoriĭ, şi apoĭ le supune Adunăriĭ generale.

§. **108**. Chestoriĭ, după mijlocirea presidentuluĭ saŭ a vice-presidentuluĭ, primesc de la guvern fondurile trebuitoare pentru cheltuelile Adunăriĭ.

Cap. X. — Despre arhivă şi bibliotecă.

§. **109**. Bugetul cheltuelilor Adunăriĭ cuprinde şi o sumă menită pentru cumpĕrarea cărţilor trebuitoare Adunăriĭ.

§. **110**. Chestoriĭ cumpĕră din această sumă, după trebuinţa ce urmează, cărţile şi documentele ce pot fi maĭ folositoare lucrărilor Adunăriĭ.

§. **111**. Biuroul rînduieşte un scriitor însărcinat înadins cu ţinerea biblioteceĭ şi a arhiveĭ Adunăriĭ.

§. **112**. Nicĭ o carte saŭ alt document din biblioteca saŭ arhiva Adunăriĭ nu se poate da unuĭ deputat fără recepise, şi nu maĭ mult de cât pe 24 oare.

§. **113**. Catalogul cărţilor aflate în bibliotecă, saŭ care se adaog în ea, este depus atât pe biuroul Adunăriĭ generale, cât şi pe masa fie-căruĭ comitet.

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA - MUNICIPIULUI - BUCUREȘTI

§. **114.** Instrucția electorală și Regulamentul ședințelor se va comunica de îndată fie-căruĭ membru al Adunăriĭ. No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

§. **115.** Fie-care membru al Adunăriĭ primește de drit un esemplar al Buletinuluĭ ședințelor Adunăriĭ.

Cap. XI. — Despre ușierĭ, aprodĭ și alțĭ funcționarĭ aĭ Adunăriĭ.

§. **116.** Ușierii, aprodiĭ și în general toțĭ ceĭ-lalțĭ funcționarĭ trebuitorĭ serviciuluĭ Adunăriĭ sunt numițĭ și revocațĭ cu majoritatea absolută de către presidentul, vice-presidentul, secretariĭ și chestoriĭ Adunăriĭ generale.

Cap. XII. — Despre congediĭ.

§. **117.** Nicĭ un representant nu poate lipsi de la ședințele Adunăriĭ generale fără un congediŭ dat de president pentru un termin de opt ḑile, și de însașĭ Adunarea pentru un termin maĭ lung. Se înțelege însă că congediile acestea nu se vor putea da de-odată și în acelașĭ timp la un numĕr de deputațĭ ce ar covîrși a opta parte din completul Adunăriĭ, cuprinḑêndu-se în acest numĕr și deputațiĭ bolnavĭ.

§. **118.** Nevenirea unuĭ deputat la una și la o a doua ședință se înscrie în procesul-verbal.

Dacă însă lipsește în treĭ ședințe de-a rîndul, fără a fi primit congediŭ de la president saŭ de la Adunare, saŭ cel puțin fără să o fi încunoștiințat prin înscris despre legiuita împedecare, atuncĭ deputatul prin însașĭ lipsirea sa se socoate demisionat.

§ **119.** Deputatul, carele în cele șease întâĭ ședințe după votarea acestuĭ Regulament nu s'a înfățoșat spre a împlini mandatul sĕŭ, saŭ cerêndu-l n'a dobândit de la Adunare un termin spre a se putea întățoșa, se socoate demisionar.

§. **120.** În ambele casurĭ prevĕḑute prin §§. 118, 119 Adunarea prin presidentul sĕŭ mijlocește către puterea esecutivă convocarea colegiilor electorale spre a alege alțĭ deputațĭ.

Cap. XIII. — Despre poliția Adunăriĭ și a tribunelor.

§. **121.** Poliția Adunăriĭ este a însŏșĭ Adunăriĭ. Această poliție se întrebuințează în numele Adunăriĭ de către presidentul sĕŭ, saŭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octom.

de către vice-presidentul, carele singur poate da ordine gardeĭ de serviciŭ.

§. **122**. Este oprit de a intra în sala Adunăriĭ înarmat. Nicĭ o putere înarmată nu se poate pune pe la uşĭ fără învoirea Adunăriĭ.

§. **123**. Nicĭ un străin nu poate, sub nicĭ un pretext, a se introduce în partea săliĭ reservată numaĭ membrilor Adunăriĭ.

§. **124**. Tribunele destinate publiculuĭ sunt încredinţate în special poliţieĭ chestorilor.

§. **125**. În tot timpul şedinţeĭ, persoanele aflate în tribune se ţin şeḑênd, cu capul descoperit şi în tăcere. În fie-care tribună se ţin câte unul saŭ doĭ uşieriĭ, menitĭ de a priveghia la păzirea buneĭ rînduelĭ.

§. **126**. Orĭ-ce persoană tulbură rînduiala, întrerupe tăcerea recomândată publiculuĭ, dă semne de aprobaţie saŭ de desaprobaţie, din ordinul presidentuluĭ se scoate de îndată afară din sală, şi la cas de scandal se trimite sub escortă în judecată dinaintea autorităţiĭ competente.

§. **127**. §§. de la 114 până şi 127 din acest Regulament se tipăresc şi se afişează în fie-care tribună.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

10. Procesul-verbal No. 6.—Şedinţa din 4 Octombre 1857.

No. 1890. Proc.-verb. 6. 1857 4 Octom.

Astăḑĭ, în a şeasa şedinţă a Adunăriĭ ad-hoc, la apelul nominal s'aŭ găsit faţă opt-ḑecĭ şi unul, iar absenţĭ patru, şi anume d-lor Logofătul Alecu Balş, Postelnicul Vasilie Alecsandri, Aga Iancu Docan şi Spatarul Grigorie Vârnav.

Procesul-verbal al şedinţeĭ din treĭ Octomvrie s'a cetit, şi încuviinţându-se de Adunare, s'a subscris de presidentul eĭ şi de secretariĭ provisorĭ.

În urmă Adunarea a păşit la constituirea biurouluĭ definitiv, care a produs următorul resultat:

1. Votarea cu bilete pentru alegerea de vice-president al Adunăriĭ, dând numaĭ majoritatea relativă d-lor Vornicilor Constantin Negre cu treĭ-ḑecĭ şi nouĕ voturĭ, şi Constantin Hurmuzachi cu treĭ-ḑecĭ şi unul voturĭ, s'a procedat la balotaţie între d-lor, şi d-luĭ Vorn. Constantin

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
4 Octom.

Negre a eşit cu cinci-ḑeci şi una bile albe, drept care s'a şi prochemat de vice-president al Adunării ad-hoc.

2. Alegerea a cinci secretarĭ a dat majoritatea absolută d-lor Vornicilor Anastasie Panu cu şeapte-ḑeci şi opt, Constantin Hurmuzachi cu şeapte-ḑeci şi şease, Constantin Rolla cu şease-ḑeci şi opt, şi Dimitrie Rallet cu patru-ḑeci şi nouĕ voturĭ; iar pentru al cincilea, fiind numaĭ majoritatea relativă între d-lor Vornicul Petru Mavrogheni şi Spat. Constantin Iacovachi, a eşit d-luĭ Petru Mavrogheni cu cinci-ḑeci şi nouĕ bile albe.

3. La alegerea de treĭ secretarĭ suplenţi aŭ avut majoritatea absolută de cinci-ḑeci şi douĕ voturĭ d-luĭ Postelnicul Alecu Teriachiu; iar majoritatea relativă d-lor Aga Iancu Docan cu treĭ-ḑeci şi douĕ şi Costachi Morţun cu şease-spre-ḑece voturĭ şi balotându-se între d-lor, patru-ḑeci şi douĕ bile albe aŭ eşit pentru d-luĭ Costachi Morţun, carele a rĕmas al doilea secretar suplent.

4. Alegerea de treĭ chestorĭ a dat majoritatea absolută d-lor Spat. Dimitrie Cozadin cu opt-ḑeci voturĭ, şi Vorn. Lascar Catargiu cu patru-ḑeci şi unul voturĭ; iar pentru al treilea urma a se face balotaţie între d-luĭ Med. Vasilie Neculau şi Comisul Petru Brăescu, cărora scrutinul le dăduse numaĭ o majoritate relativă; Adunarea a primit renunciarea ce a făcut d-luĭ Brăescu în favoarea d-luĭ Neculau, şi a rĕmas al treilea chestor d-luĭ Med. Vasilie Neculau.

În urmă Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul a numit, conform cu §. 22 din Regulamentul Adunărieĭ, la împărţirea secretarilor eĭ între comitete; şi sorţiĭ aŭ orînduit pe d-luĭ Vornic. A. Panu la comitetul cleruluĭ, pe d-luĭ Vorn. D. Rallet la comitetul proprietarilor marĭ, pe d-luĭ Vorn. C. Hurmuzachi la comitetul proprietarilor micĭ, pe d-luĭ Vorn. C. Rolla la comitetul sătenilor şi pe d-luĭ Vorn. P. Mavrogheni la comitetul orăşenilor.

D-luĭ *Vornic. M. Kogălniceanu* s'a înscris pentru a face în viitoarea şedinţă a Adunării o propunere.

Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul a rădicat şedinţa după ce a consultat maĭ întâiŭ Adunarea.

Presidentul Adunării, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarii Adunării, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

11. Procesul-verbal No. 7. — Ședința din 7 Octombre 1857.

Astădĭ, în a șeaptea ședință a Adunării ad-hoc, la apelul nominal cetit de d-luĭ Vornic. Dimitrie Rallet, unul din secretarĭ, s'aŭ găsit față opt-ḑecĭ și treĭ membri, iar absenți doĭ, și anume d-lor Postelnicul Vasilie Alecsandri, carele este încă bolnav în Franța, și Vornicul Iorgu Vârnav Liteanu, absent.

Procesul-verbal al ședinței din 4 Octomvrie s'a cetit de d-luĭ Vornicul Constantin Rolla, unul din secretarĭ, s'a aprobat de Adunare și s'a subscris de președintul și de secretariĭ eĭ.

D-luĭ Vorn. Petru Mavrogheni, unul din secretarĭ, a cetit pe urmă încunoștiințările primite de la comitetele speciale despre constituirea și alegerile președinților lor, carĭ sunt: Prea Sfînția Sa Episcopul Filaret Scriban la comitetul cleruluĭ, d-luĭ Vorn. Vasilie Sturdza la acel al proprietarilor marĭ, d-luĭ Spat. Dimitrie Cracte la acel al proprietarilor micĭ, d-luĭ Simion Stanciu la acel al locuitorilor sătenĭ, și d-luĭ Post. Dimitrie Grigoriu la acel al orășenilor.

D-luĭ *Vornicul Constantin Hurmuzachĭ*, cerênd cuvîntul, a cetit Adunăriĭ următorul proiect de încheiare, subscris de d-luĭ și de d-lor Constantin Negre, Mihail Kogălniceanu, Constantin Rolla, Dimitrie Rallet și Mihail Jora:

«Astădĭ, Lunĭ, în șeapte Octomvrie, una mie opt sute cincĭ-ḑecĭ și șeapte, Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, instituată prin Tratatul de Paris pentru a rosti dorințele țĕriĭ asupra viitoareĭ organisațiĭ a Principatelor române;

«Cunoscênd că, înainte de a rosti aceste dorințĭ, ea are maĭ întâiŭ o sfântă datorie de împlinit;

«Recunoscĕtoare pentru dreptatea și generositatea puternicilor suveranĭ, carĭ subscriind Tratatul de Paris, n'aŭ trecut cu vederea și suferințele și drepturile seculare a cincĭ milioane de Românĭ și de creștinĭ; ci dimprotivă, adevărațĭ representanțĭ aĭ divineĭ dreptățĭ pe pămînt, ne-aŭ recunoscut și ne-aŭ consfințit dreptul de a ne rosti liber dorințele pentru viitoarea organisație a patrieĭ noastre,

«Unindu-se prin simțirile inimiĭ cu unanimitatea poporuluĭ Moldoveĭ;

«Adunarea generală chiamă bine-cuvîntările Ceruluĭ asupra străluciților monarhĭ, făcĕtoriĭ de bine aĭ neamuluĭ nostru.

«Dumneḑeŭ atot puternicul sĕ-ĭ păstreze plinĭ de anĭ, de sănătate, de glorie și de mulțumire sufletească pentru fericirea supușilor lor!

«Dumneḑeul părinților nostri să întărească și să ție ștaturile și

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

populiĭ lor în capul naţiilor celor marĭ, pentru ca aşa să fie sprijinul civilisaţieĭ, apĕrătoriĭ dreptăţiĭ şi păstrătoriĭ păciĭ lumiĭ!

«Acest act, mic semn al recunoştinţeĭ eterne a Românilor Moldoveĭ, Presidentul Adunăriĭ îl va împărtăşi Escelenţiilor Sale membrilor comisieĭ internaţionale din Bucureştĭ, cu rugăminte de a-l aduce la cunoştinţă generoşilor suveranĭ, carĭ prin subscrierea Tratatuluĭ de Paris aŭ pus sub puternica lor garanţie viitorul Principatelor Române».

După aceea d-luĭ *Logofătul Alecu Balş* s'a adresat către Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolit, ţicênd că are deosebită socotinţă. Presidentul, poftindu-l să vie la biuroŭ pentru a o depune, d-luĭ Logofătul declară că ea priveşte chestia Unirii. La aceasta i s'a rĕspuns că actul cetit de d-luĭ Hurmuzachi cuprinde rostirea recunoştinţeĭ către Puterile garante. Atuncĭ d-luĭ Logofătul s'a retras la locul sĕŭ.

După acest incident, Adunarea întreagă a primit în unanimitate propunerea actuluĭ de recunoştinţă cu cele maĭ viĭ şi de treĭ orĭ repeţite aclamaţiĭ: «Să trăiască Puterile garante».

D-luĭ *Vornicul Mihail Kogălniceanu* roagă pe presidentul Adunăriĭ să i se încuviinţeze cetirea uneĭ propunerĭ subscrisă de d-lor, dd. Gheorghie Sturdza, Dimitrie Rallet, Petru Mavrogheni, Constantin Hurmuzachi, Anastasie Panu, Vasilie Mălinescu, Constantin Rolla, Dimitrie Cozadini, Vasilie Sturdza, Dimitrie Cracte, Episcopul Ghenadie Şendre Tripoleos, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melhisedec, Iconomul Dimitrie Matcaş, Manolachi Costachi-Epureanu, Grigorie A. Vârnav, Alecu Botez-Forăscu şi Simion Stanciu.

Presidentul dă învoirea şi *d-luĭ Mihail Kogălniceanu* cetește propunerea următoare:

«Astă-ţĭ, Lunĭ, în şeapte Octomvrie, anul una mie opt sute cinciţecĭ şi şeapte, în a şeaptea şedinţă publică, Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, instituată prin Tratatul de Paris pentru a rosti dorinţele ţĕriĭ asupra viitoareĭ organisaţiĭ a Principatelor Române;

«Simţind că cea întâie dorinţă a fie-căruĭ popul este dorinţa de a fi;

«Luând în privire că un popol, pentru a fi, trebue să-şĭ asigure fiinţa sa în marea famĭlie a naţiilor;

«Că acesta a fost ţălul tuturor stăruinţelor, luptelor şi suferinţelor neamuluĭ nostru într'un timp de maĭ mult de cincĭ secolĭ;

«Că fiinţa politică şi naţională, că dritul de staturĭ suverane, Principatele pururea şi le-aŭ asigurat prin tratatele ce vechiĭ nostri Domnĭ aŭ încheiat cu regiĭ de Polonia, de Ungaria, şi alţĭ domnitorĭ, şi în care suveranitatea Principatelor este scrisă cu litere marĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 7 Octom.

«Că numaĭ pentru apăstra această suveranitate şi a găsi o puternică garanţie în contra a orĭ-ce eventualităţĭ, strămoşiĭ nostri aŭ încheiat cu glorioşiĭ Padişahĭ otomanĭ Tratatele saŭ Capitulaţiile din aniĭ 1393, 1460, 1511 şi 1634; .

«Luând în privire, că aceste tratate, după dritul gintelor, n'aŭ şters Principatele din rîndul statelor suverane, pentru că ele şĭ-aŭ reservat toate drepturile suveranităţiĭ, şi în special dreptul de guvernămînt neatîrnat, dreptul de legislaţie, adică o întreagă şi deplină autonomie, şi că, prin urmare, nu s'a supus nicĭ uneĭ puterĭ legislative străine,

«Că chiar după încheiarea capitulaţiilor cu înalta Poartă, Principatele aŭ urmat a fi privite de către Puterile europene ca Staturĭ suverane, precum de dovadă staŭ maĭ multe tratate încheiate cu Domniĭ Moldavieĭ şi aĭ Valahieĭ şi în urma capitulaţiilor;

«Luând în privire că aceste capitulaţiĭ, paladiul naţionalităţiĭ române, nu s'aŭ desfiinţat prin deosebite tratate şi stipulaţiĭ ale marilor Puterĭ şi anume:

«1. Prin Tratatul de Andrianopoli, articulul V.;

«2. La Conferinţele de Viena, prin plenipotenţiĭ Francieĭ şi aĭ Angliеĭ, carĭ chiar în seanţa întâie, ţinută în 15 Martie 1855, aŭ declarat «că scopul guvernelor lor nu era de a aduce vătămare Prin«cipatelor, ci dimprotivă de a îmbunătăţi soarta lor, combinând noile «întocmirĭ ce sunt a se face pentru ele într'un chip de a da o deplină «şi întreagă îndestulare drepturilor înalteĭ Porţĭ, drepturilor Prin«cipatelor şi intereselor generale ale Europeĭ»;

«3. La aceleaşĭ conferinţe, prin protocolul al treilea din 19 Martie 1855, în care după proiectul Baronuluĭ de Prokesch, capitulaţiile s'aŭ recunoscut ca basa drepturilor Principatelor (articolul I.);

«4. Prin cercularea Escelenţieĭ Sale Ministruluĭ trebilor din afară al Maiestăţiĭ Sale Imperiale împĕratuluĭ Napoleon III., cu data din 23 Maiŭ 1855, statornicind că: «relaţiile dintre înalta Poartă şi Prin«cipatele sunt resultatul uneĭ alcătuirĭ liber încheiate, cu sute de anĭ «maĭ înainte, între înalta Poartă şi Ţĕrile de la Dunăre»;

«5. De către însaşĭ Poarta Otomană prin maĭ multe Haturĭ ale glorioşilor Padişahĭ, şi în capul cărora se întrebuinţaŭ următoarele cuvinte:

«În tot chipul, cu toată libertatea obiceiurilor lor să fie aceste «ţĕrĭ, şi să se stăpânească numaĭ singure de sine deosebite şi despărţite «de stăpânirea împĕrăţieĭ otomane»;

«6. Tot de către Poartă prin protocolul Conferinţelor din Constantinopole, cu data din 11 Februarie 1856, şi în care se declară:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

«că întăreşte din noŭ privilegiile şi imunităţile de care ḑisele Prin-«cipate s'aŭ bucurat de la Capitulaţiile ce li s'aŭ dat de către «Sultaniĭ Baiazed I. şi Mohamed II»;.

«Luând în privire că aceste Capitulaţiĭ recunosc şi întăresc Principatelor nu numaĭ privilegiĭ şi imunităţĭ, ci toate drepturile suveranităţiĭ, şi între altele o ocârmuire neatîrnată şi naţională, o deplină libertate de legislaţie, precum maĭ cu deosebire o dovedesc articolul I al Capitulaţieĭ încheiate la 1511 între Sultanul Baiazed I. şi Domnul Bogdan, şi înoite în secolul al XVII-lea, între Sultanul Murad şi Domnul Vasilie Lupu, şi care ḑice anume: «Poarta cunoaşte «Moldova de pămînt «slobod şi nesupus», şi Articolul al IV-lea al «aceleiaşĭ Capitulaţiĭ, care rosteşte că: «Moldova va fi stăpânită şi ocâr-«muită după legile şi aşeḑămintele sale, fără să se amestece Poarta «cât de puţin»;

«Luând în privire că Tratatul de Paris nu numaĭ că n'a rostit nimic în contra vechilor noastre Capitulaţiĭ, ci dimprotivă a recunoscut şi a întărit Principatelor o administraţie neatîrnată şi naţională, libertate de legislaţie, o putere naţională înarmată şi un sistem defensiv spre păzirea hotarelor şi respingerea a orĭ-ce năvăliri străine, şi în sfîrşit o viitoare organisaţie conformă cu drepturile şi cu doriţele naţieĭ, puindu-se Principatele sub garanţia colectivă a Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris;

«Luând în privire că atât în puterea vechilor Capitulaţiĭ, cât şi după stipulaţiile Tratatuluĭ de Paris, întinderea viitoareĭ organisaţiĭ, cerută de trebuinţele noastre naţionale, materiale şi morale, nu poate avea altă mărginire, de cât nejignirea drepturilor Înalteĭ Porţĭ anume precisate în acele Capitulaţiĭ şi pe care Româniĭ le-aŭ respectat şi le vor respecta în toată întregimea lor;

«Luând în privire că, pentru a pune un capĕt suferinţelor, abusurilor şi discordiilor din lăuntru, care aŭ paralisat toată desvoltarea în ţeară; şi pentru a precurma înrîuririle din afară, care aŭ jignit autonomia Principatelor, şi a introduce un regim de stabilitate, de bună rînduială, de pace şi de prosperitate în Principatele Române, este neapĕrat de a da o deplină şi întreagă îndestulare trebuinţelor şi doriţelor naţieĭ;

«Luând în privire că doriţa cea maĭ mare, cea maĭ generală, acea hrănită de toate generaţiile trecute, acea care este sufletul generaţieĭ actuale, acea care împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare, este Unirea Principatelor într'un singur stat, o unire care este firească, legiuită şi neapĕrată, pentru că în Moldova şi în Valahia suntem acelaşĭ popul, omogen, identic ca nicĭ un altul, pentru

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

că avem acelaşĭ început, acelaşĭ nume, aceiaşĭ limbă, aceiaşĭ religie, aceiaşĭ istorie, aceiaşĭ civilisaţie, aceleaşĭ instituţiĭ, aceleaşĭ legĭ şi obiceiurĭ, aceleaşĭ temerĭ şi aceleaşĭ speranţe, aceleaşĭ trebuinţe de îndestulat, aceleaşĭ hotare de păzit, aceleaşĭ durerĭ în trecut, acelaşĭ viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşĭ misie de împlinit;

«Luând în privire că această unire o dorim, nu pentru ca să lovim drepturile şi să amerinţăm pacea altora, ci numaĭ pentru ca să asigurăm drepturile şi pacea noastră, şi că dimprotivă această unire — la care aŭ contribuit toate generaţiile trecute, lucrând de a ne da aceleaşĭ instituţiĭ şi legĭ — împlinind o vie dorinţă a naţieĭ noastre, şi făcêndu-se pentru noĭ un isvor de bună rînduială, de iconomie, de legalitate, de dignitate şi de regeneraţie generală — prin însaşĭ aceasta ar da Înalteĭ Porţĭ şi staturilor vecine o închizăşluire de pace şi de stabilitate la hotarele lor;

«Luând în privire că Unirea Principatelor este înscrisă în chiar instituţiile actuale, recunoscute de Înalta Poartă, şi anume prin Articolul 425 Cap. IX. din Regulamentul Organic, care rosteşte textual că «Începutul, religia, obiceiurile şi aseměnarea limbeĭ locuitorilor «acestor douĕ Principate, precum şi trebuinţele ambelor părţĭ cu«prind din însaşĭ descălecarea lor elementele nedespărţiteĭ unirĭ, «care s'a împedecat şi s'a întârziat numaĭ de întîmplătoarele împre«jurărĭ. Mântuitoarele folosurĭ ale roduluĭ ce s'ar naşte din întrunirea «acestor douĕ popoare sunt netăgăduite»;

«Luând în privire că, după protocolul VI. al Congresuluĭ de Paris, consultarea dorinţelor ţĕrĭĭ a fost motivată maĭ cu deosebire de propunerea făcută de contele Walewski, atingĕtoare de Unirea Principatelor;

«Luând însă în privire că, pentru ca Unirea Principatelor să producă tot binele ce se aşteaptă şi în lăuntru şi în afară, este trebuinţă de a se institua un guvern tare, stabil, respectaf în lăuntru de toţi, şi sprijinit în afară de marea familie a caselor domnitoare; că un asemenea guvern nu ni-l poate da regimul viţios al Domnilor electivĭ şi schimbătorĭ, carĭ, istoria este martură, n'aŭ produs de cât anarhie prin rivalităţile şi ambiţiile deşilor şi mulţilor aspiranţĭ, slăbiciune şi corupţie prin abusurile şi nepotismul lor, şi maĭ ales năvăliri şi resbele prin despărţirea ţĕrilor şi prin supunerea Domnilor la toate înrîuririle străine;

«Luând în privire că Principatele sunt însetate de legalitate, de stabilitate şi de dignitate naţională, voind a trăi cu însăşĭ viaţa lor, şi că aceste nu se pot dobândi de cât reîntorcêndu-se la vechiul princip al ereditaţiĭ tronuluĭ, care în întâile timpurĭ ale fun-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

dațieĭ Principatelor, și chiar în urma Capitulațiilor, aŭ esistat în familiile luĭ Radu Negru și a luĭ Bogdan Dragoș, și puindu-se în capul Principatelor-Unite un prinț străin, ales dintre dinastiile domnitoare ale Europeĭ, afară de acele ale staturilor vecine, spre a nu motiva străine înrîuririĭ;

«Luând în privire că, spre a dobândi un asemenea princip, menit de a pune un capĕt relelor trecutuluĭ și de a pregăti patrieĭ o eră nouă, Româniĭ renunță la dreptul ce aŭ prin Capitulațiiĭ, de a-șĭ alege singurĭ pe șeful Statuluĭ, încredințând numirea prințuluĭ străin însușĭ glorioșilor monarhĭ, carĭ aŭ luat în mânile lor soarta Principatelor;

«Luând în privire că, spre a întemeia cea maĭ grabnică și maĭ intimă legătură între noua Dinastie și națiia română, este trebuință ca moștenitoriĭ Domnitoruluĭ să fie crescutĭ în dogmele sfinteĭ noastre biserică a Rĕsărituluĭ;

«Luând în privire că pentru ca prințul străin să poată împlini tot ce ar aștepta de la dînsul și țeara și Europa, este trebuință ca el să fie încungiurat de toate garanțiile de pace și de putere, și să fie asigurat în contra pericolelor din afară și în contra tulburărilor din lăuntru;

«Că periculele din afară se pot înlătura numaĭ prin neutralitatea pămîntuluĭ Principatelor, neutralitate recunoscută în princip prin Art. 26 și 27 ale Tratatuluĭ de Paris;

«Că tulburările din lăuntru se pot depărta numaĭ întru cât Domnitorul va căuta puterea sa în însașĭ țeara, și va cârmui după legĭ făcute de către însașĭ țeara;

«Luând în privire că, după vechiul obiceiŭ, pururea și sub toate guvernele, puterea legiuitoare în Principate a fost încredințată uneĭ Adunărĭ obștești, care, maĭ mult saŭ maĭ puțin, a representat țeara;

«Că această Adunare, pentru ca să fie bine primită, pentru ca legile votate de ea să aibă toată puterea morală, ea trebue să fie astfel compusă în cât să cuprindă în sinul eĭ toate marile interese ale națieĭ;

«Luând în privire, în sfîrșit, că drepturile Principatelor anume cuprinse în capitulațiiĭ, și unirea țĕrilor sub un prinț străin și ereditar, asigurat prin neutralitatea pămîntuluĭ românesc, și sprijinit prin o putere legislativă, care să cuprindă toate elementele vitale ale societățiĭ, atuncĭ vor fi stabile, atuncĭ vor contribui cu toată eficacitatea la desvoltarea națională, morală și materială a patrieĭ noastre, când ele se vor pune sub garanția a-tot-puternică și salutară a marilor Puterĭ ale Europeĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7. 1857
7 Octom.

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, păşind pe calea ce i s'a prescris de către Tratatul de Paris, adecă începênd a rosti dorinţele ţĕriĭ, — în faţa luĭ Dumneḑeŭ şi a oamenilor, în toată curăţenia cugetuluĭ, neavênd în privire de cât drepturile şi folosul naţieĭ române, declară că cele întâĭ, cele maĭ marĭ, maĭ generale şi maĭ naţionale dorinţi ale ţĕriĭ sunt:

«1. Respectarea drepturilor Principatelor şi în deosebĭ a autonomieĭ lor, în cuprinderea vechilor lor Capitulaţiĭ încheiate cu Înalta Poartă în aniĭ 1393, 1460, 1511 şi 1634.

«2. Unirea Principatelor într'un singur Stat sub numele de România.

«3. Prinţ străin cu moştenirea tronuluĭ, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europeĭ, şi aĭ căruĭ moştenitorĭ să fie crescuţĭ în religia ţĕriĭ.

«4. Neutralitatea pămîntuluĭ Principatelor.

«5. Puterea legiuitoare încredinţată uneĭ obşteştĭ Adunărĭ, în care să fie representate toate interesele naţieĭ.

«Toate aceste sub garanţia colectivă a Puterilor care aŭ subscris Tratatul de Paris».

După cetirea acesteĭ propuneri şi depunerea eĭ pe biuroul presidentuluĭ, d-luĭ *Constantin Hurmuzachi* se sue pe tribună şi o sprijineşte.

Cuvîntul d-luĭ C. Hurmuzachi.

«În sfîrşit, după atâtea lupte şi suferinţĭ, după atâtea temerĭ şi speranţe, am ajuns în faţa momentuluĭ rostiriĭ dorinţelor ţĕriĭ.

«Momentul este mare, este critic; căcĭ de la el atîrnă soarta şi viitorul Principatelor, înaintirea saŭ înapoirea lor în privinţa politică, morală şi materială, fericirea saŭ nefericirea lor, înălţarea saŭ decăderea neamuluĭ românesc, viaţa saŭ moartea luĭ, stima saŭ dispreţul lumiĭ, bine-cuvîntarea saŭ blestemul semințiilor viitoare.

«Într'acest moment, atât de mare, unic în cartea vieţiĭ neamurilor —tot Românul bine-cugetător se întreabă: ce trebue să dorim?

«Rĕspunsul atîrnă de la patriotismul nostru, iar mĕsura dorinţelor noastre trebue să o căutăm în cercul drepturilor noastre şi în respectul cuvenit legăturilor seculare ce esistă între Principatele-Române şi imperiul otoman.

«Ca să ştim ce se cuvine să cerem, trebue maĭ întâiŭ să ştim, ce avem şi ce nu avem, pentru că numaĭ acele dorinţĭ, ce nu trec peste domeniul drepturilor noastre, pot aştepta împlinire. — Mĕsura do-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

rinţelor ce suntem chemaţi a rosti trebue să o căutăm şi în cunoştinţa trecutuluĭ nostru, în cunoştinţa suferinţelor, nevoilor şi trebuinţelor noastre; căcĭ numaĭ de la deplina cunoştinţă a relelor de care voim să scăpăm atîrnă aflarea mijloacelor de vindecare. — Să cercetăm dară înainte de toate drepturile noastre.

«Avem drepturĭ marĭ şi frumoase! Drepturile aceste, fiinţa politică şi naţională a Principatelor Moldoveĭ şi Valahieĭ, se întemeiază pe tratate încheiate între ele şi înalta Poartă Otomană. Tratatele aceste se numesc capitulaţiĭ, căcĭ aşa se numesc toate tratatele încheiate până în secolul trecut intre imperiul otoman şi Puterile creştine ale Europeĭ.

«Tratatele noastre nu numaĭ nu s'aŭ desfiinţat vre-odată, ci încă din timp în timp s'aŭ recunoscut şi s'aŭ întărit cu solemnitate de către Înalta Poartă, după cum dovedesc acturile publice, enumerate în propunerea ce am onoare de a sprijini. Ca să cunoaştem mărimea şi întinderea drepturilor noastre, trebue să nu scăpăm din vedere, când şi sub ce încungiurărĭ s'aŭ încheiat capitulaţiile noastre.

«Istoria ne spune că Bogdan, suveranul Moldoveĭ, fiiul luĭ Stefan-cel-Mare, a încheiat cea întâia capitulaţie cu Sultanul Baiazed II., în anul 1511.

«După unanima mărturie a tuturor istoricilor, Moldova se bucura atuncea de cea maĭ mare pace şi linişte şi de o putere foarte însemnătoare, întărită prin alianţa ofensivă şi defensivă ce, cu un an maĭ înainte, Bogdan încheiase cu Polonia şi Ungaria; iar Sultanul Baiazid II., obosit de bĕtrâneţe, pe atuncĭ era ocupat cu combaterea rĕsboiuluĭ civil ce se iscase între uniĭ din fiiĭ sĕĭ şi cu combaterea rĕsculăriĭ unuia din eĭ în contra luĭ.

«Aceasta nu lasă nicĭ umbră de îndoială, că un tratat, încheiat de bună voe, sub încungiurărĭ atât de favorabile pentru Moldova, a trebuit să cuprindă şi cele maĭ favorabile condiţiĭ pentru ea.

«Într'adevĕr! Capitulaţia aceasta, înoită şi întărită de maĭ multe orĭ, şi anume în domnia luĭ Vasilie Lupu Voivod, precum şi capitulaţiile Valahieĭ, aŭ asigurat Principatelor-Române toate drepturile care, după principiile dreptuluĭ public al Europeĭ, recunoscut de toate naţiile civilisate, constituesc deplina suveranitate a staturilor. Dovadă chiar întâiul articol al Capitulaţieĭ din 1511, carele dice: «Poarta cunoaşte pe Moldova de pămînt slobod şi nesupus». Dovadă Art. 4. al aceleiaşĭ capitulaţiĭ, carele a stipulat foarte lămurit că «Moldova va fi stăpânită şi ocârmuită după legile şi aşedămintele sale, fără să se amestice Poarta cât de puţin». Dovadă Regulamentul Organic Art. 61 Cap. I., Art. 299 Cap. VIII.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

și Art. 432. Cap. IX., care anume aŭ recunoscut și aŭ consfințit suveranitatea Principatelor.

«Suveranitatea este internă saŭ esternă.

«Cum că Principatele Române aŭ esercitat tot-deauna, chiar și în cele maĭ nefericite ḑile ale istorieĭ lor și până astăḑĭ deplina suveranitate din lăuntru, dovedesc toate legiuirile și așezămintele lor, din care cele maĭ multe și astăḑĭ încă aŭ putere legală, fără să se fi supus vre-odată încuviințăriĭ saŭ confirmăriĭ Înalteĭ Porțĭ. Din nenumĕrabilul numĕr al actelor, care dovedesc deplina suveranitate din lăuntru, voiŭ cita numaĭ legiuirea pentru desrobirea vecinilor, votată de o adunare mare în sf. monastire a Treĭ-Ierarchilor, în 6 Aprilie 1749.

«Cum că Principatele Române aŭ esercitat și deplina suveranitate din afară, în curgere de maĭ multe sute de anĭ, după încheiarea capitulațiilor cu Înalta Poartă, mărturisesc o mulțime de rĕsboaie ce aŭ avut Principatele atât între sine, cât și cu staturile vecine; mărturisesc o mulțime de tratate de alianță, de pace, de comerț ș. a., ce ele aŭ încheiat atât între sine, cât și cu alte staturĭ suverane (Polonia, Ungaria, Transilvania, Anglia și Rusia). — Spre maĭ mare dovadă voiŭ cita aicĭ numaĭ Tratatul de comerț încheiat între Domnul Petru Șchiopul, suveranul Moldoveĭ și Elisabeta, Regina Angliei, în anul 1588, așa dar șeapte-ḑecĭ și șeapte de anĭ după încheiarea Capitulațieĭ luĭ Bogdan cu Baiazed II. Cum că capitulațiile Principatelor Române nu numaĭ n'aŭ oprit, ci nicĭ aŭ mărginit suveranitatea lor din afară, dovedesc și nenumĕrabilele soliĭ ce suveraniĭ Moldoveĭ și aĭ Valahieĭ aŭ trimis altor staturĭ suverane, saŭ aŭ primit de la ele în curgere de maĭ multe sute de anĭ după încheiarea capitulațiilor cu Înalta Poartă. Pravila luĭ Vasilie Vodă, publicată în anul 1646, cuprinde chiar un capitul special despre pedepsele crimenilor în contra solilor ce veniaŭ la Domnie saŭ se trimiteaŭ din partea eĭ. Și astăḑĭ încă Principatele-Române esercitează unile din drepturile cuvenite suveranităților esterne, precum de esemplu: dreptul de a trimite și de a întreține la Poarta Otomană solĭ (Capuchehaiale), drept ce datează încă din anul 1511, fiind stipulat prin Art. al șeaptelea al Capitulațieĭ luĭ Bogdan și anume întărit prin Tratatul de la Cuciuc-Cainargi, care recunoaște pe Domniĭ Principatelor Române de suveranĭ, iar pe representanțiĭ lor la Poartă de oamenĭ pușĭ sub scutul drituluĭ gintelor.

«Am avut dar cuvînt a ḑice, că avem marĭ și frumoase drepturĭ; căcĭ pe când cele maĭ multe din staturile suverane n'aveaŭ încă

www.dacoromanica.ro

nicĭ o relaţie cu Înalta Poartă, Moldova avea la ea solĭ şi residenţă de solĭ (Bogdan-Seraĭ) şi o biserică pentru soliĭ eĭ. No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

«Şi astădĭ încă Principatele aŭ dreptul de a încheia convenţiĭ, din care aicĭ voiŭ cita numaĭ convenţia între Moldova şi Valahia pentru unirea vămilor.

«Aceste facte istorice sunt cele maĭ necontestabile dovezĭ şi lămuriri ale drepturilor noastre. Atâta spre rĕspuns acelora, carĭ se încearcă a aduce în îndoială saŭ esistenţa saŭ cuprinderea şi întinderea capitulaţiilor noastre.

«Maĭ sunt uniĭ carĭ, voind a ne micşura drepturile, ne întîmpină că la clasificarea staturilor, publiciştiĭ aŭ pus Principatele Române în clasa staturilor semi-suverane. Acestora le rĕspundem, că publiciştiĭ, chiar şi ceĭ maĭ învĕţatĭ, n'aŭ avut cea maĭ mică cunoştinţă despre capitulaţiile noastre, care abia în secolul nostru s'aŭ publicat, şi că eĭ şĭ-aŭ întemeiat opinia lor numaĭ pe cunoştinţa tratatelor ruso-turceştĭ, care, după principul recunoscut şi de dreptul gintelor, ca niştе alcătuirĭ între doĭ nu pot folosi nicĭ păgubi pe un al treilea.

«Aceste sunt drepturile Principatelor Române, pe care Tratatul de Paris din 30 Martie 1856 le-a pus sub generosul scut al Puterilor care aŭ subscris acel act mare. Aceste sunt drepturile Principatelor, pe care înalta Poartă le-a recunoscut şi le-a întărit cu solemnitate în faţa lumiĭ prin Art. 23 al citatuluĭ tratat, prin care ea s'a îndatorit anume a conserva Principatelor între altele un guvern neatîrnat şi naţional, precum şi deplina libertate de legislaţie (autonomia) ş. c. l.

«Principatele Române fiind staturĭ suverane, de la sine se înţelege, că ele aŭ necontestabilul drept de a-şĭ legiui reorganisarea lor, de a-şĭ consolida şi a-şĭ întări esistenţa lor naţională, morală, politică şi materială, în cât aceasta nu jigneşte drepturile cuvenite înalteĭ Porţĭ după capitulaţiĭ drepturĭ pe care Româniĭ tot-deauna le-aŭ respectat şi voesc a le respecta. Întinderea reorganisărиĭ noastre nu are dar altă mărginire de cât respectarea legăturilor noastre cu imperiul otoman. Este un princip, recunoscut şi de dritul public, că acel ce face întrebuinţare de un drept al sĕŭ, nu vatămă pe nimenea.

«Maĭ sus am arĕtat, că Principatele-Române, ca staturĭ suverane, aŭ avut şi aŭ dreptul de a încheia tratate atât cu alte staturĭ, cât şi între sine. De la sine dar urmează că ele aŭ şi dreptul de a încheia între sine tratat pentru Unirea lor într'un singur stat şi sub un singur guvern.

«Cerem Unirea Principatelor. Cererea noastră este dreaptă, pentru că noĭ voim Unirea cu respectarea drepturilor Înalteĭ Porţĭ. Noĭ cerem Unirea Principatelor pentru că ea este un mijloc de întărire na-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

ţională, politică, morală şi materială, prin urmare folositoare chiar şi Înalteĭ Porţĭ. Aceasta spre rĕspuns acelora, care pretind că cererea Unirĭĭ este o rĕscoală în contra Turcieĭ.

«Unirea nu este o dorinţă nouă. Ea este prevĕdută chiar prin Regulamentul Organic, şi în unele privinţĭ chiar şi aplicată (Art. 425—430). Unirea este înscrisă în inimile tuturor Românilor. Ea s'a discutat în curgere de maĭ mulţĭ anĭ de toată ţeara, de toată presa Europeĭ. Dorinţa Unirĭĭ a rĕsunat de la o margine a lumiĭ până la ceia-laltă. Ea s'a primit cu aclamaţie de către alegĕtorĭĭ nostri, de către întreaga ţeară. Noĭ dorim Unirea, pentru că: Unirea dă tăria, tăria dă siguranţă, siguranţa dă încredere, încrederea dă suflet şi sbor comerţuluĭ şi civilisaţieĭ. Dorim Unirea pentru că nu maĭ voim să fim pomul discordieĭ între puterĭ rivale, nu voim să vedem legioane de candidaţĭ de Domnie, nu voim ca Domnĭĭ să fie posesorĭ carĭ se grăbesc a se folosi de scurtul termin al posesieĭ, până ce nu-l rĕstoarnă alt amator de Domnie.

«Adversarĭĭ nostri ne numesc revoluţionarĭ, pentru că nu voim să conservăm starea de faţă, şi ce să conservăm? Ce să vecĭnicim? Demoralisaţia, corupţia, nepotismul, impunitatea, nerușinarea viţiilor?

«Unirea Principatelor este dorinţa tuturor claselor. Cine dintre noĭ n'a avut prilejul de a vedea bucuria şi mulţămirea obştească de câte orĭ se cântă Hora ‚Unirĭĭ! Şi cine nu ştie că numaĭ câţĭva amatorĭ de Domnie, şi micul numĕr al clienţilor lor, maĭ combat astăzĭ dorinţa naţională — Unirea Principatelor?

«Perit-a separatismul ca fumul mînat de vifor.

«Dorim Unirea, dar tot aşa de fierbinte dorim şi un prinţ străin, dintr'una din familiile suverane de-ale Europeĭ, cu înlăturarea staturilor vecine, pentru că numaĭ un asemine prinţ poate însufla în lăuntru şi în afară respectul, fără de care cele maĭ bune legĭ rĕmân litere moarte; numaĭ un prinţ străin poate să ne asigureze drepturile, poate impune partidelor, poate să ne scutească de nepotism; numaĭ un prinţ străin poate pune capĕt ambiţiilor nenumĕraţilor aspiranţĭ la Domnie şi intrigilor acestora şi ale partisanilor lor, care paralisează chiar şi cele maĭ bune plecărĭ; pentru că numaĭ un prinţ străin se poate lupta cu succes în contra influinţelor străine, cărora Tratatul de Paris a voit să facă sfîrşit.

«Maĭ dorim şi cerem moştenirea în familia prinţuluĭ străin, pentru că desele schimbărĭ ale Domnilor aŭ împedecat propăşirea morală şi materială, ba chiar şi neatîrnarea guvernelor Principatelor; si pentru că numaĭ moştenirea dă stabilitate. Dritul moşteniriĭ nu este un drit noŭ în istoria Principatelor. El a avut fiinţă multă vreme după în-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

cheiarea Capitulațiilor noastre. După Bogdan a venit la tron fiiul sĕŭ Stefan-Tînĕrul; după acesta Petru Rareș, fiiŭ natural al luĭ Stefan-cel-Mare. Așa de tare se observa dreptul moșteniriĭ, ḑice analistul Ureche, încât țeara a preferit a încredința tronul unuĭ fiiŭ nelegiuit al luĭ Stefan-cel-Mare, de cât să aleagă Domn din altă familie. Petru Rareș a avut succesor pe fiiul sĕŭ, iar acesta murind fără copiĭ, pe fratele sĕŭ.

«Iată că nu cerem un drit noŭ, ci numaĭ recunoașterea unuĭ drept ce l'am avut, unuĭ drept vechiŭ ca și istoria noastră.

«După capitulațiĭ și chiar după Regulamentul Organic am avut și avem dreptul de a ne alege noĭ singurĭ pe Domn. Dreptul moșteniriĭ era combinat cu dreptul alegeriĭ. În puterea acestuĭ drept putem dar chiar noĭ singurĭ alege un prinț străin. Dacă cu toate aceste astăḑĭ renunțăm la acest drept, și-l încredințăm generoaselor Puterĭ care aŭ garantat soarta noastră, o facem numaĭ pentru ca din bine-făcĕtoarele lor mânĭ să primim un prinț străin ereditar, și prin aceasta o nouă garanție de stabilitate, pe care o dorim din tot sufletul, un scut în contra rivalităților și influințelor străine.

«Maĭ dorim un guvern representativ. Nicĭ acesta nu este un drit noŭ. De la întemeiarea Domniilor de către Radu Negru și Dragoș până astăḑĭ, Principatele aŭ avut tot-deauna representare națională, concentrată într'o singură Adunare legislativă, compusă de toate clasele. Nicĭ odată suveraniĭ Principatelor n'aŭ fost autocrațĭ. Din contra puterea legislativă tot-deauna s'a esercitat numaĭ de către obștească Adunare, totdeauna a fost despărțită de puterea esecutivă.

«Maĭ dorim și cerem respectarea drepturilor Principatelor, în cuprinderea capitulațiilor. Dorința aceasta este foarte legitimă și firească pentru orĭ cine cunoaște istoria trecutuluĭ și n'a uitat aceia a presentuluĭ nostru.

«Maĭ dorim și cerem Neutralitatea teritoriuluĭ nouluĭ stat România, pentru că neutralitatea este cel maĭ bun preservativ în contra înoiriĭ complicațiilor care aŭ adus în urma lor resbelul oriental, și pentru că numaĭ ea ne va scuti de neměsurate cheltuelĭ pentru trebuințĭ militare.

«Scris este: «cereți și vi se va da». Am cerut și suntem bine încredințați, că dreptatea Puterilor garante ne va împlini dorințele, pentru că ele sunt legitime și întemeiate pe drepturĭ necontestabile și neprescriptibile, pe drepturĭ recunoscute și consfințite prin garanția colectivă a Europeĭ.

«Înainte de a vĕ da voturile, nu uitați, Domnilor, că toată Europa, ce ḑic? toată lumea civilisată privește la noĭ cu cea maĭ mare luare aminte, ca să afle de suntem vrednicĭ de a fi o nație, vrednicĭ de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

bine-facerea marinimoaselor Puteri garante, vrednici de încrederea țării care ne-a ales și ne-a trimis aici, ca să cerem :

«1. Respectarea drepturilor Principatelor și în deosebi a autonomiei lor, în cuprinderea vechilor lor Capitulații, încheiate cu Înalta Poartă în anii 1393, 1460, 1511 și 1634.

«2. Unirea Principatelor într'un singur Stat sub nume de România.

«3. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei, și ai căruĭ moștenitori să fie crescuți în religia țării.

«4. Neutralitatea pământului Principatelor.

«5. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, în care să fie representate toate interesele nației.

«Toate aceste sub garanția colectivă a Puterilor care aŭ subscris Tratatul de Paris.

«Nu credem că în momentul acest suprem, de la care atîrnă viitorul și fericirea a cinci milioane de frați, să se afle între noi măcar unul, carele n'ar dori împlinirea cererilor rostite de țeara întreagă prin alegii sĕi. Cine este în stare de a le combate, acela nu este Român, ci dușman al fraților sĕi, dușman al țării, unealtă a intereselor străine. Unul ca acela aibá curajul rătăciteĭ sale opinii, vie pe tribună. Noi îi vom rĕspunde».

D-luĭ *Logofătul Alecu Balș* se înaintează spre biuroŭ și depune o hârtie subscrisă de d-luĭ și de Prea Sfinția Sa locotenentul de Episcop de Roman Nectarie Hermeziŭ, Episcop Sotiriopoleos, care în puterea §. 60 din Regulamentul Adunării, neputêndu-se primi ca propunere, se cetește numaĭ sub titlul de întîmpinare la propunerea despre rostirea dorințelor țării, și în deosebi ca întîmpinare în contra dorinței Unirii Principatelor.

Întîmpinarea d-luĭ A. Balș.

«Sub iscălitul mare Logofăt și cavalerių Alecu Balș, unul din deputații ținutuluĭ Putneĭ, proprietar de 80 mii fălci în Moldova, iubita sa patrie, declară, că în locul rĕpaosuluĭ atât de dorit, după o lungă agonie și calamități provenite din felurite strămutări și prefaceri ce s'aŭ urmat în țeară, în care moșii și strămoșii sĕi și fiii fiilor lor s'aŭ născut, nu poate dori a da în schimb Moldova cu privilegiurile eĭ, ce sunt maĭ avantagioase de cât ale învecinatuluĭ Principat, pentru un viitor eventual și necunoscut, care privilegii sunt recunoscute de către prea puternicii Sultanĭ aĭ curții suzerane, consfin-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

ţite şi prin Tratatul de Paris a anexelor Articol. 23, şi nicĭ poate a se uni cu încorporarea patrieĭ sale în aceia a Principatuluĭ Valahieĭ. Asemine tusie nu ar produce de cât elemente de discordiĭ, lupte, vrăjmăşiĭ şi neprevĕdute amerinţătoare intervenţiĭ de-a pururea vătămătoare. Către aceste apoĭ maĭ este de luat aminte că întrunirea unuĭ Divan ad-hoc chiar, după textul Art. 24 al acelor anecse, fiind compus de a esprima dorinţile locuitorilor ţĕriĭ numaĭ în privirea reorganisăriĭ Principatuluĭ; asemenea şi firmanul împĕrătesc pentru convocarea luĭ nu cuprinde vre-o altă chestie de cât numaĭ însaşĭ aceea a reorganisăriĭ ţĕriĭ cu revisia statutelor eĭ. Prin urmare şi dorinţa sub-iscălituluĭ se mărgineşte în păstrarea Moldoveĭ, autonomia sa cu toate privilegiile şi imunităţile eĭ ab antico. Acesta este singurul mijloc pe care se razimă liniştea şi fericirea poporuluĭ moldovan.

«Această socotinţă a iscălituluĭ, biuroul va bine-voi a o clasifica şi a o afişa spre a fi cunoscută Adunăriĭ, şi saŭ primită în deliberaţie saŭ nu, să se aşeze în acturile arhiveĭ Adunăriĭ, iar Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit, ca president al Adunăriĭ, este rugat a o împărtăşi şi comisieĭ europene din Bucureştĭ».

Maĭ mulţĭ deputaţĭ aŭ întimpinat, că Prea Sfinţia Sa locotenentul de Roman s'a subscris în anul trecut, luna luĭ Iulie, în capul unuĭ act, carele cerea Unirea Principatelor şi prinţ străin, arĕtând tot-odată mirarea lor despre schimbarea opinieĭ sale.

La aceste *Prea Sf. Sa locotenentul* rĕspunde «că în adevĕr a subscris acel act din anul trecut, însă între patru ochĭ, şi că prin urmare nu se poate ţine în seamă».

D-luĭ *Kogălniceanu*, cerênd cuvîntul, se sue pe tribună şi rosteşte o întîmpinare la ḑisele d-sale Log. Alecu Balş.

Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu.

«Mulţămesc Adunăriĭ, saŭ maĭ bine ḑicênd, să se feliciteze Adunarea de dovada de nepărtinire ce a dat astăḑĭ, învoind onorabiluluĭ deputat de Putna şi Prea Sfinţituluĭ locotenent de Roman de a-şĭ esprima opiniile liber şi neîmpedecat, cu toate că pentru propunerĭ şi amandamente Art. 60 din Regulament cere, ca spre a fi ele primite la cetire, trebue să fie sprijinite cel puţin de cincĭ membri. Propunerea onorabiluluĭ deputat de Putna însă, în toată Adunarea, n'a găsit de cât un singur sprijinitor, şi Adunarea totuşĭ a învoit cetirea acesteĭ propunerĭ şi înscrierea eĭ în protocolul ḑileĭ. Mulţămesc şi felicitez Adunarea. Noĭ astăḑĭ am dat dovadă, că suntem

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

demnĭ de libertatea ce Europa ne-a recunoscut, de a ne rosti dorinţele şi trebuinţele. În toată această Adunare, însufleţită de o singură simţire, de o singură dorinţă, asigurarea naţionalităţii noastre, două singure glasurĭ s'aŭ găsit, care voesc a mergè în contra voinţeĭ naţieĭ, în contra voinţeĭ luĭ Dumneḑeŭ, cerênd păstrarea statuluĭ quo, şi prin urmare a nămoluluĭ de nenorocirĭ şi de abusurĭ, care-ĭ formează trista istorie, şi cu toate aceste Adunarea, puind de o parte restricţiile Regulamentuluĭ sĕŭ, a învoit ca astăḑĭ toată opinia, fie cât de antinaţională, cât de singuratică, să se esprime liber şi neîmpedecată în faţa ţĕrĭĭ, care o va discuviinţa, în faţa Europeĭ, care o va judeca. Libertate pentru opiniĭ, respect pentru persoane. Aceasta este linia de purtare care ne însuflă astăḑĭ, care trebue să ne însufle tot-deauna.

«După ce însă am ascultat opinia d-lor locotenentuluĭ de Roman şi a deputatuluĭ de Putna, să-mĭ fie iertat acum de a întîmpina. Şi dintâiŭ încep cu Părintele de Roman. Prea Sfinţia Sa a rostit o curioasă teorie, adecă că este învoit de a avea între patru ochĭ o opinie, şi în public o altă opinie. Într'alte cuvinte, alt om sunt, alte lucrez în patru ochĭ, şi alt om sunt, şi altele lucrez în public; că în patru ochĭ am o iscălitură, şi în public am o altă iscălitură. Teorie curioasă, discuviinţată de morală în gura fie-căruĭ om, discuviinţată de religie maĭ ales în gura unuĭ preot. Socot că Părintele de Roman singur va recunoaşte uşurătatea espresieĭ, sub care voeşte a ascunde apostasia sa politică.

«Vin acum la d-luĭ marele Logofăt şi cavaleriŭ Alecu Balş. D-luĭ în loc să vie a ne vorbi ca deputat al ţĕrĭĭ, singurul titlu care ne dă drit de a vorbi aice, ne-a rostit opinia sa ca proprietar de 80.000 fălcĭ pămînt. Mare avere, frumoasă avere; nimene din noĭ nu o are. Însă este cineva care o are înḑecit maĭ mare de cât d-luĭ deputatul de Putna. Acesta este un oare cine, care se numeşte ţeară, acea ţeară care o representează această Adunare. D-luĭ deputatul ne ḑice, că are 80 000 fălcĭ. Eĭ bine, noĭ Adunarea avem maĭ mult de cât chiar 800 000 de fălcĭ, căcĭ înfăţoşăm ţeara.

«D-luĭ deputatul ne ḑice, că ţeara de abia a eşit din agonia relelor trecutuluĭ, şi apoĭ ca singură tămăduire cere urmarea lor, adecă păstrarea statuluĭ quo, numaĭ păstrarea privilegiilor şi imunităţilor şi a tuturor consecuenţilor, care aduce după sine privilegiul nesprijinit de putere; dumnealuĭ însă ştie singur cum se păzesc în ţeară privilegiile obşteştĭ şi privilegiile particulare; avem dinaintea noastră soarta privilegiaţilor.

«Un rĕŭ perde jumĕtate din puterea sa când îĭ cunoaştem ori-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

ginea. Rĕul ţĕriĭ noastre ni-l spune istoria, ni-l spun suferinţele poporuluĭ. Fie-care pagină din analele noastre să o stoarcem şi va curge sânge şi lacrimĭ. Rĕul ţĕriĭ noastre ni-l spune glasul poporuluĭ prin un proverb: «Schimbarea Domnilor, bucuria nebunilor!» Onorabilul deputat de Putna singur în această Adunare, singur în ţeară, care saltă de entusiasm, a căruia inimă bate ca a unuĭ unic om pentru drepturĭ, pentru naţionalitate, pentru unire, care numaĭ ea ne poate asigura şi drepturile şi naţionalitatea, singur vine şi ne ḑice că nu voeşte să fim alţa de cât aceia ce am fost; adecă călcaţĭ în picioare de toate neamurile, îngenunchiaţĭ în slăbiciune, atacaţĭ de cangrena corupţieĭ, înglodaţĭ în gunoiul abusurilor.

«Însă aceasta nu va fi. Timpul a sosit, ca vechia prorocie a irouluĭ patrieĭ noastre să se împlinească.

«Sunt acum trecuţĭ 350 anĭ de când Stefan-cel-Mare, pe patul morţiĭ şi vĕḑênd norĭĭ ce amerinţaŭ esistinţa ţĕriĭ noastre, chemă pe Mitropolitul, pe Consilierĭĭ sĕĭ şi pe fiiul sĕŭ Bogdan, şi-ĭ îndemnă singur el, carele 40 anĭ ţinuse sabia în mână tare şi neînvinsă, şi-ĭ îndemnă singur ca să încheie o Capitulaţie cu Înalta Poartă, Capitulaţie onorabilă şi închizăşluitoare fiinţeĭ noastre ca naţie, ca stat. «Iar dacă duşmanul vostru v'ar prescrie condiţiĭ ruşinătoare, sfîrşi «el, atuncĭ maĭ bine muriţĭ prin sabia luĭ, de cât să fiţĭ privitorĭ îm- «pilăriĭ şi ticăloşieĭ ţĕriĭ voastre. Dumneḑeul părinţilor vostri însă «se va îndura de lacrimile slugilor sale, şi va scula dintre voĭ pre «c i n e v a, carele va aşeḑa iarăşĭ pe urmaşiĭ vostri în libertatea şi «puterea de maĭ înainte».

«Prorocia acum se împlineşte. Uitaţi-vĕ, aceĭ ce nu voiţĭ a crede la spiritul naţional, care astăḑĭ însuflă cincĭ milioane de Românĭ, şi spuneţĭ dacă acest mare c i n e v a, dacă ţeara întreagă nu este sculată şi nu este vrednică de a fi iar o naţie. Drepturile noastre eraŭ călcate, naţionalitatea era ca şi îngropată; când din mijlocul furtunilor resbelelor se rădică curcubeul păciĭ, când nouluĭ Lazăr, popululuĭ românesc, adormit de treĭ seculĭ într'un somn tot atât de adânc ca şi moartea, noul mântuitor, Tratatul de Paris, vine şi-ĭ ḑice «scoală-te şi vino după mine», şi Lazăr, şi populul românesc se scoală, îşĭ aruncă giulgiurile de pe dînsul şi se arată ţĕriĭ tînĕr, plin de viaţă şi plin de viitor.

«Şi tocmaĭ în acest minut, oameniĭ aĭ trecutuluĭ, veniţĭ să ne faceţĭ lauda trecutuluĭ, veniţĭ şi vĕ încercaţĭ să puneţĭ o slabă stavilă căiĭ uncĭ naţiĭ; vĕ refusaţĭ de a crede în predicţia irouluĭ şi sfântuluĭ nostru! Protestaţĭ în contra Unirĭĭ. O cred. Unirea este pentru ţeară, şi D-voastră nu voiţĭ nicĭ ţeară nicĭ naţie.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

«Fraţilor, onorabilul meŭ amic Hurmuzachi v'a desvoltat toate consideraţiile care ne fac o lege ca să cerem şi respectarea drepturilor seculare ale Principatelor, şi Unirea, şi prinţul străin şi toate cele-lalte dorinţĭ, cuprinse în propunerea mea. Trebue să le repet şi eŭ acele ḑise şi reḑise? Nu le simte toată inima, nu le judecă toată mintea? Nu ne-o spune îndestul legea fie-căruĭ popul ce voeşte a fi? Însă nu mĕ pot opri de a vĕ arĕta şi simţirile popululuĭ, acel ce nu ştie nicĭ a ceti, nicĭ a scrie, acela care, ca oamenĭ aĭ naturiĭ, nu ştie a spune de cât ceia-ce simţeşte. Să fim stăpânĭ în ţeara noastră, ḑicea un onorabil deputat pontaş, să unim Moldova cu Muntenească, să tragem ca împrejurul unuĭ loc sterp un gard mare şi sdravĕn; locul numaĭ să fie închis, şi în curênd, fără a fi chiar arat, fără chiar a fi sĕmĕnat, vor veni vînturile, vor veni pasĕrile ceruluĭ, şi vor aduce sĕmînţă şi de florĭ şi de copacĭ; în curînd icĭ colea va rĕsări câte o floare, icĭ colea câte un copăcel; copaciĭ vor creşte, şi la umbră sub copacĭ vor mirosi florile, şi vom avea o livadă mare şi frumoasă; în copacĭ vor cânta pasĕrile, şi la umbră se vor veseli oameniĭ, bine-cuvîntând pre Dumneḑeŭ şi pe împĕraţĭ. — Iată, domnilor de Roman şi de Putna, cum sătenĭĭ, cum noĭ, cum populul, cum tot ce simte şi voeşte un viitor pentru copiiĭ sĕĭ, pentru naţia sa, înţelege Unirea. Inima popululuĭ nu înşeală nicĭ odată. Să ascultăm, fraţilor, inima popululuĭ nostru; să ascultăm glasul şi interesul naţieĭ noastre, care ne strigă neîncetat: Unire şi Unire.

«Să gândim că astăḑĭ este ḑiua cea maĭ mare din veacul nostru, că astăḑĭ nu numaĭ că scriem, dar facem istoria ţĕrĭĭ noastre.

«Cât pentru propunerea d-nuluĭ deputat de Putna, să-ĭ împlinim până la sfîrşit cererile sale: să se puie la actă».

După aceasta Adunarea, întrebată de presidentul sĕŭ, de este destul de lămurită, rĕspunde afirmativ, şi păşeşte către votarea propunerĭĭ prin apel nominal şi adeverirea votuluĭ prin subscrierea în treĭ esemplare ale actuluĭ, dintre care douĕ pe pergament, menite spre a se depune unul la Sfânta Mitropolie şi altul în arhiva Statuluĭ, iar al treilea pe hârtie, pentru a se alătura la acta Adunărĭĭ.

Votarea s'a făcut în chipul următor: Fie-care deputat păşind către biurŏŭ a rostit în glas mare votul sĕŭ şi l'a adeverit tot-odată şi prin subscrierea numeluĭ sĕŭ în act. Conform Art. 23. din Regulamentul Adunărĭĭ, secretariĭ, vice-presidentul şi presidentul şĭ-aŭ dat ceĭ de pe urmă votul lor. Înalt Prea Sfinţia Sa subscriind în capul actuluĭ pentru, a rostit următoarele cuvinte: «unde-ĭ turma, acolo-ĭ şi păstorul». Mulţĭ din deputaţĭ aŭ însoţit voturile lor cu espresiĭ de vie bucurie. D-luĭ Gheorghie Sturdza a zis «că mulţămeşte luĭ Dum-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octom.

«nezeŭ ·că i·a lungit ḑilele ca să vadă cea maĭ frumoasă ḑi a neamuluĭ românesc». Protoiereul Dimitrie Matcaș a dechiarat «că alegĕ- «toriĭ seĭ, tot clerul de Roman, l'aŭ rugat cu lacrimile în ochĭ, ca «să voteze pentru dorințele rostite în programul național: Unirea «Principatelor, prinț străin ș. c. l.» Unul dintre deputațiĭ sătenilor, d-luĭ Ioan Roată a ḑis: «Noĭ nu știm a ura, dar Dumneḑeŭ știe a «se 'ndura».

Resultatul votăriĭ a fost acesta: 81 pentru și 2 contra, și anume:

1. Pentru: Înalt Prea Sfințitul Părintele Mitropolit Sofronie Miclescu. Prea Sfințitul Părintele Ghenadie Șăndre Tripoleos, locotenentul de Episcop de Huși. Prea Sfința Sa Păr. Filaret Stavropoleos Scriban, Egumenul Monast. Socola. Prea Sfința Sa Părintele Calinic Miclescu Hariopoleos, Egumenul monastiriĭ Slatina. Prea Cuv. Sa Părin. Arhiman. Neofit Scriban. Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melhisedec. Sfința Sa Iconomul Dimitrie Matcaș. D-luĭ Vornicul Costachi Rolla. D. Vornicul Dimitrie Miclescu. D. Cluc. C. Bădărăŭ. D. Dănilă Balan. D. Vorn. Anastasie Panu. D. Doctorul Aga A. Fătul. D. Spatarul D. Kozadin. D. Maiorul Mălinescu. D. Vornicul Mihail Kogălniceanu. D. Aga Iancu Docan. D. Pit. Gheorghi Masian. D. Dumitru Savin. D. Doctorul Post. Costachi Vârnav. D. Vornicul Dimitrie Rallet. D. Spat. Neculaĭ Cananău. D. Clucerul Stefan Calin. D. Simion al Stanchi. D. Vorn. Sevastian Cananău. D. Doctorul Aga Alecu Jiean. D. Vornicul Alecu Botez (Forăscu). D. Costachi Morțun. D. Toader sîn Pavel. D. Post. Dimitrie Grigoriu. D. Vor. Gr. Balș. D. Post. Mihăiță Jora. D. Comisul Vasilie Zaharia. D. Costachi sîn Vasilie Ostahi. D. Aga Dimitrie Gheorghiadi. D. Log. Gheorghieș Sturdza. D. Log. Costăchel Sturdza. D. Vorn. Costachi Hurmuzachi. D. Ioan Levărdă. D. Aga Grigorie Vârnav. D. Aga Costachi Roseti. D. Spatarul Dim. Cracte. D. Ioan al Babeĭ. D. Com. Petrachi Brăescu. D. Vornicul Iordachi Pruncu. D. Pitar. Chirilă Ciocârlie. D. Ioan Roată. D. Gheorghie Ilie. D. Vornicul Vasilie Sturdza. D. Post. Alecu Teriachiu. D. Sard. Ioniță Hrisanti. D. Vasilie Balaiș. D. Spatarul Constantin Iacovachi. D. Vornicul Lascar Catargiu. D. Postelnicul Iancu Fotea. Postelnicelul Gheorghie Vărlan. D. Răducanu Sava. D. Vorn. Costachi Negrea. D. Maiorul Alecu Cuza. D. Vornicul Grigorie Suțu. D. Vorn. Manolachi Costachi. D. Medelnicerul Vasilie Nicolau. D. Vasilie Stan. D. Doctorul Aga Manolachi Costin. D. Spatarul Neculaĭ Carp. D. Spat. Sandu Miclescu. D. Nobilul Costachi Sturdza. D. Ioniță Olariul. D. Dimitrie Ghidionescu. D. Vorn. Petrachi Mavrogheni. D. Vorn. Nicu

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octom.

Catargiu. D. Slug. Neculaĭ Bosie. D. Pandelachi Croitoriu. D. Colonelul Neculaĭ Emandi. D. Dimitrie Vasiliev Romov. D. Lazar Galiardi. Vorn. Iancu Cantacuzin. D. Aga Grigorie Costachi. D. Costachi Ştiun. D. Ioan Roşca. D. Timofti Sacalof.

2. Contra: Prea Sfinţitul Părintele Nectarie Sotiriopoleos Hermeziŭ, locotenent de Episcop de Roman, D-luĭ Logofătul Alecu Balş.

Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul, în puterea Art. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, sculându-se în picioare a declarat că Adunarea a încuviinţat. Această declaraţie s'a primit cu unanime urărĭ şi nesfîrşite aclamaţiĭ de: Vivat Unirea!

După aceasta Înalt Prea Sfinţia Sa a rădicat şedinţa, consultând maĭ întâiŭ Adunarea şi anunţând viitoarea şedinţă pe Joĭ în 10 Octomvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

13. Procesul-verbal No. 8.—Şedinţa din 10 Octombre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 10 Octom.

Astădĭ în a opta şedinţă a Adunăreĭ ad-hoc, d-luĭ Petru Mavrogheni, unul din secretarĭ, ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ găsit faţă opt-deci membri, iar absenţĭ cinci, şi anume: doĭ în congediŭ, doĭ bolnavĭ, şi unul n'a venit. D-luĭ Logofătul Alecu Balş.

D-luĭ Constantin Hurmuzachi ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ din 7 Octomvrie, care se aprobează de Adunare şi se subscrie de presidentul şi de secretariĭ eĭ.

D-luĭ vice-presidentul Constantin Negre comunică Adunăriĭ o depeşă telegrafică de la Paris de la d-luĭ postelnicul Vasilie Alecsandri, care arată, că starea sănătăţiĭ nu-l iartă a lua parte la lucrările Adunăriĭ; în urmarea acestia presidentul, în puterea Art. 120 din Regulament face guvernuluĭ încunoştiinţarea cuvenită pentru a se păşi în ţinutul Bacăuluĭ la alegerea de un deputat în locul demisionaruluĭ.

D-luĭ *Constantin Rolla* împărtăşeşte Adunăriĭ un raport al comitetuluĭ proprietarilor micĭ, atingĕtor de d-luĭ Dimitrie Vasiliev Romov. Acest raport arată:

1. Că la alegerea de president al comitetuluĭ proprietarilor micĭ s'a înfăţoşat şi d-luĭ Romov spre a lua parte la această lucrare;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 10 Octom.

2. Că mandatul d-luĭ Romov îl numește deputat din partea locuitorilor pontașĭ;

3. Că d-luĭ a declarat, că ales de coloniile bulgare și de domeniile Statuluĭ (după cum dovedește și raportul isprăvnicieĭ de Ismail No. 3325), nu poate să între în clasa locuitorilor pontașĭ;

4. Că comitetul proprietarilor micĭ nu-l poate primi ca membru, cu atâta maĭ puțin, că în lista apeluluĭ nominal d-luĭ Romov este trecut între locuitoriĭ sătenĭ.

D-luĭ *Neculaĭ Catargiu* luând cuvîntul ḑice: «căsăteniĭ nostri fac «boeresc în lucru, coloniștiĭ însă îl plătesc în banĭ, prin urmare se «cuvine a fi trecuțĭ între pontașĭ».

D-luĭ *Mihail Kogălniceanu* observează: «să nu prejudecăm chestia. «De aceea nu putem îndatori pe d-luĭ Romov de a face parte dintr'un «comitet fără voia sa. Comitetele sunt instituate spre a representa «și a apĕra interesele claselor lor speciale. Interesele coloniștilor sunt «altele de cât ale răzășilor, altele de cât ale pontașilor. Proprietariĭ «micĭ nu pot fi îndatoriți de a primi fără voia lor pe representantul «coloniștilor; acesta nu poate fi îndatorit de a face parte fără voia «sa din comitetul pontașilor; pentru că coloniștiĭ nu sunt supușĭ bo«eresculuĭ în muncă; — prin urmare resultă, că precum partea de Be«sarabia anexată Moldoveĭ, prin organisația sa face încă o escepție «în organisația Moldoveĭ, așa și interesele coloniștilor fac o escepție «de interesele celor-lalte clase. De aceea opin, că d-luĭ Romov, ne«putênd face parte din comiteturĭ, să fie liber de a representa și a «apĕra interesele coloniștilor și ale domeniilor Statuluĭ din Besarabia, «de-a dreptul în Adunarea generală».

D-luĭ *Vasilie Sturdza* întîmpină: «că socoate, că propunerea d-luĭ «Kogălniceanu nu se poate pune în lucrare, căcĭ firmanul convoacă cincĭ «clăse; formându-se o a șeasea clasă, representată de una și singură «persoană, am eși cu totul din mărginirea firmanuluĭ. Ținutul a tri«mis pe d-luĭ Romov cu mandat de locuitor pontaș. Dacă d-luĭ nu «vrea să între în acea clasă, atuncĭ este liber să renunțe; dar noĭ nu-l «putem cunoaște de cât făcênd parte din comitetul pontașilor».

D-luĭ *Mihail Kogălniceanu* iea cuvîntul și ḑice: «că roagă pe Adu«nare ca să bine-voiască a gândi la votul ce va da, ca nu, prin o «chestie de formă, să prejudice fondul, adecă drepturile coloniștilor. «Să gândim că coloniștiĭ și domeniile Statuluĭ representează partea «cea maĭ importantă a populațieĭ din Besarabia. Hotărînd ca d-luĭ Ro«mov să facă parte din comitetul sătenilor pontașĭ, nu cumva am «rĕspândi îngrijirea între coloniĭ? Chestia este mică, dar urmările votuluĭ pot să fie marĭ».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 10 Octom.

Atunci d-luĭ vice-presidentul arată, că Adunarea nefiind în destul de lămurită asupra acesteĭ chestiĭ, discuţia se amînă pentru viitoarea şedinţă.

D-luĭ *Dimitrie Rallet*, cerênd cuvîntul, ceteşte Adunăriĭ o propunere subscrisă de d-luĭ şi sprijinită de d-lor Mihail Kogălniceanu, Petru Mavrogheni, Alecu Botez-Forăscu, Lascar Catargiu, Dr. Fătu şi Dr. Vârnav:

«Subscrisul îşĭ iea îndrăsneală de a înfăţoşa Adunăriĭ ad-hoc următorul proiect de încheiare:

«Luând în privire că Art. 33 din Tratatul de Paris ḑice: «Înalta «Poartă se îndatoreşte a păstra Principatelor o administraţie nea«tîrnată şi naţională, precum şi deplina libertate de cult, de legisla«ţie, de comerţ şi de navigaţie»;

«Legile şi aşeḑămintele în fiinţă se vor revisa. Spre a întemeia o deplină înţelegere asupra acesteĭ revisiĭ, o comisie specială, asupra căreia Înaltele Puteri contractante se vor învoi, se va aduna fără întârḑiere la Bucureştĭ cu un comisar al Înalteĭ Porţĭ;

«Această comisie va avea drept însărcinare de a cerceta starea actuală a Principatelor şi **de a propune temeliile viitoareĭ lor organisaţiĭ;**

«Luând în privire Art. 24 din acelaşĭ tratat, care rosteşte: «Maies«tatea Sa Sultanul se îndatoreşte de a convoca de îndată, în fie-care «din ambele provinciĭ, un Divan ad-hoc, compus ast-fel, încât să con«stitue representaţia cea maĭ esactă a intereselor tuturor claselor so«cietăţiĭ. **Divanurile vor fi chemate a rosti dorinţele populaţieĭ «asupra definitiveĭ organisaţiĭ a Principatelor»;**

«Luând în privire că aceste douĕ articule consfinţesc douĕ principurĭ:

«1. Că Principatele vor păstra o deplină libertate de legislaţie, adecă toată şi întreaga lor autonomie, şi

«2. Că legile şi aşeḑămintele de faţă urmează a fi supuse uneĭ revisiĭ spre a le înlocui prin o organisaţie definitivă, conformă dorinţelor ţĕriĭ:

«Luând în privire că tot prin aceste articule o comisie europeană este însărcinată cu cercetarea stăriĭ actuale a Principatelor şi cu propunerea baselor viitoareĭ lor organisaţiĭ, iar pe de alta că douĕ Adunărĭ ad-hoc sunt convocate spre a rosti dorinţele ţĕriĭ asupra acesteĭ organisaţiĭ, care dorinţĭ sunt apoĭ a se comunica comisieĭ din Bucureştĭ, pentru ca şi aceasta să le aducă la cunoştinţa Congresuluĭ de Paris;

«Luând în privire că cea întâia datorie a acesteĭ Adunărĭ este

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 8.
1857
10 Octom.

de a păzi ambele principurĭ consfinţite prin Tratatul de Paris; şi anume de a păstra în toată întregimea sa drepturile Principatelor şi în deosebĭ autonomia lor, şi tot-odată de a împlini scopul convocărĭĭ sale, adecă de a rosti dorinţele populaţieĭ asupra viitoareĭ organisaţiĭ;

«Luând în privire că chipul pentru a pune în armonie dreptul Principatelor de a-şĭ da singure legĭ, şi datoria Adunărĭĭ de a împlini scopul convocărĭĭ sale este ca Adunarea să se mărginească de a aşterne basele viitoareĭ organisaţiĭ a Principatelor, iar nu de a face legĭ saŭ de a întra în amĕnunţimĭ;

«Luând în privire că ţelul Puterilor garante a fost, ca prin o cercetare conştiinţioasă şi la faţa loculuĭ a dorinţelor naţieĭ române asupra viitoareĭ organisaţiĭ a patrieĭ sale, să afle care sunt aceste base dorite de naţie, pentru ca apoĭ aceleaşĭ base să presideze la încheiarea actuluĭ final al Congresuluĭ şi la punerea acesteĭ organisaţiĭ sub garanţia colectivă a Puterilor, rĕmâind ca legile desvĕlitoare acestor base să se facă apoĭ de cătră puterile legislativă şi esecutivă ale ţĕrĭĭ, după constituarea sa, şi în dep'ina sa libertate de legislaţie;

«Luând în privire că prin aceasta, autonomia Principatelor nu se jigneşte întru nimic, fiind-că Congresul nu a cerut Adunărilor ad-hoc române proiecte de legĭ, ci numaĭ rostirea dorinţelor naţieĭ asupra viitoareĭ şi desăvîrşiteĭ organisaţiĭ, pentru ca Europa, încuviinţând noul ordin de lucrurĭ în Principate, să-l şi pue sub garanţia sa;

«Luând în privire că marea datorie a Adunărĭĭ ad-hoc este, ca păstrând întregĭ drepturile Principatelor, să contribue pe cât cu putinţă întru de a grăbi sosirea timpuluĭ mult dorit, când ţeara **reîntrând în toată a sa deplină şi întreagă autonomie să se afle în posiţia de a desvolta şi a aplica prin legĭ votate de ea** basele reorganisaţieĭ definitive a Principatelor, aşternute de Adunările ad-hoc şi încuviinţate şi garantate de Puterile subscriitoare Tratatuluĭ de Paris;

«Luând în privire trebuinţa ce este de a se întroduce un ordin în rostirea dorinţelor asupra acestor base saŭ principiĭ de organisaţie, şi prin urmare de a se face un proiect al acestor dorinţe, adecă al acelor maĭ importante şi de interes general;

«Pe temeiul Art. 23 şi 24 ale Tratatuluĭ de Paris, Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ încheie:

«1. O comisie de nouĕ membri se numeşte şi se însărcinează ca în termin de cincĭ ḑile să redigeze şi să comunice Adunărĭĭ un proiect al propunerilor care i se vor părea cele maĭ importante în privirea interesuluĭ general şi care vor fi neapĕrate de a se împărtăşi comisieĭ din Bucureştĭ ca basă a viitoareĭ organisaţiĭ a Principatelor.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. I roc.-verb. 8. 1857 10 Octom.

«2. Această comisie nu va scăpa din vedere dorințele rostite de Adunare în ședința din 7 Octomvrie, și prin urmare proiectul sĕŭ va trebui să fie redigeat în conformitate cu aceste dorințĭ.

«3. Proiectul acesta se va supune Adunărieĭ; după încuviințarea sa, unul saŭ maĭ multe din punctele sale se va da spre studiare la câte o nouă comisie, înainte de a se supune discuțieĭ generale, urmându se întru aceasta după Art 65 din Regulament.

«4. Prin aceasta nu se jignește întru nimic dritul fie-căruĭ comitet saŭ al fie-căruĭ membru al Adunărieĭ de a face și alte propuneriĭ în cuprinderea §§. 58—61 aĭ Regulamentuluĭ».

(Semnat) D. Rallet.

Noĭ susținem moțiunea: M. Kogălniceanu, P. Mavrogheni, A. Botez, Lascar Catargiu, Dr. Fătu, Dr. Vârnav.

Întrebată de presidentul eĭ, Adunarea hotărește a se lua această propunere în privire ca chestie urgentă, și încuviințează alegerea uneĭ comisiĭ, compusă de nouĕ membri, pentru studiarea proiectuluĭ propus. Biuroul procedează la alegerea comisieĭ prin tragerea voturilor și scrutinul dă următorul resultat: D-lor Mihail Kogălniceanu cu 75 voturĭ, Lascar Catargiu cu 72 voturĭ, Petru Mavrogheni cu 68 voturĭ, Manolachi Costachi-Epureanu cu 58 voturĭ, Arhimandritul Neofit Scriban cu 47 voturĭ, Vasilie Mălinescu cu 46 voturĭ, Vasilie Stan 45 voturĭ, Constantin Iacovachi cu 45 voturĭ și Constantin Rolla cu 44 voturĭ.

În urmă Înalt Prea Sfinția Sa, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, a rădicat ședința și a anunțat viitoarea întrunire pe Marțĭ în 15 Octomvrie.

Președintele Adunărieĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunărieĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

No. 1980. I roc.-verb. 9. 1857 15 Octom.

14. Procesul-verbal No. 9.—Ședința din 15 Octombre 1857.

Astădĭ, a noua ședință a Adunărieĭ se deschide sub președința d-luĭ vice-președinte Constantin Negre.

D-luĭ Alecsandru Teriachiu, unul din secretariĭ suplenți, cetește ape-

www.dacoromanica.ro

lul nominal, la care s'aŭ găsit faţă 73 membri, iar absenţĭ 11, şi anume 6 în congedie, 2 bolnavĭ şi 3 n'aŭ venit—d-lor Logofătul Alecu Balş, Spatarul Sandu Miclescu şi Spatarul Neculaĭ Carp. No. 1980. Proc.-verb. 9 1857 15 Octom.

D-luĭ Constantin Rolla ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ din 10 Octomvrie, care se aprobează de Adunare şi se subscrie de presidentul şi de secretariĭ eĭ.

Urmează discuţia asupra chestieĭ, în care clasă se cuvine a se admite d-luĭ Romov, chestie amînată din şedinţa trecută la aceasta de acum.

D-luĭ *Dr. Vârnav* arată că «Tratatul de Paris hotăreşte lămurit ca «în Divanul ad-hoc să fie representate toate clasele, şi d-luĭ Romov, «representând o clasă ce esistă în ţeară, apoĭ să rĕmâe în Divan fără «să fie silit a merge la un comitet străin intereselor coloniştilor ce «d-luĭ representează».

D-luĭ *Galiardi* a susţinut de aseminea opinia esprimată de d-luĭ Kogălniceanu în şedinţa trecută.

D-luĭ *Dimitrie Miclescu* observează că «d-luĭ Romov poate lua parte «la clasa locuitorilor pontaşĭ, după cum în clasa a **cincea** se găsesc «la un loc proprietariĭ de casă, inteligenţiĭ şi corporaţiile».

Întrebată de vice-presidentul eĭ, Adunarea hotăreşte: că d-luĭ Romov nu poate fi silit a face parte din vre-o clasă, şi că este liber a-şĭ face propunerile atingĕtoare de interesele coloniştilor, conform §. 60. din Regulament.

D-luĭ *Manolachi Costachi*, raportatorul comisieĭ însărcinate cu redigearea unuĭ şir de chestiĭ în urmarea propuneriĭ făcute în şedinţa a **opta** de d-luĭ Dimitrie Rallet, ceteşte de pe tribună raportul aceleĭ comisiĭ:

«Comisia însărcinată prin comunicaţia presidenţieĭ Adunăriĭ sub No. 12 de a proiecta o serie de chestiĭ de interes general, din acele ce fără jignirea autonomieĭ Principatelor se pot aşterne comisieĭ internaţionale ca base ale viitoareĭ organisaţiĭ a Principatelor, întrunindu-se în maĭ multe sedinţĭ, după deosebite chestiĭ propuse de uniĭ şi alţiĭ din membri, a recunoscut că alăturatele douĕ-spre ḑece chestiĭ se cuvin a fi privite ca de interes general, şi prin urmare se şi supun Adunăriĭ.

«Îndemnată de învitarea ce i s'a făcut prin încheiarea Adunăriĭ, ca la lucrarea recomandată să nu se scape din vedere dorinţele rostite în şedinţa din 7 a curenteĭ, comisia se socoate datoare a aduce la cunoştinţa Adunăriĭ o greutate ce se iveşte în realisarea acestuĭ plan.

«În adevĕr, este obşteşte cunoscut că de câte orĭ Principatele aŭ procedat la facerea saŭ la prefacerea legislaţieĭ lor, ele pururea, de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 9. 1857 15 Octom.

şi politiceşte despărţite, aŭ lucrat la aceasta prin împreună înţelegere a corpurilor însărcinate cu aceasta. Aşa s'a făcut cu promulgarea Codicelŭ de legi şi cu adoptarea limbeĭ române pentru trebile Statuluĭ sub Domniĭ Mateiŭ Basarab şi Vasilie Lupu.

«Aşa s'a făcut la ocasia reformeĭ administrative şi judecătoreştĭ operată în ambele Principate de Domnul Constantin Mavrocordat. Regulamentul Organic al ambelor Principate s'a redigeat în 1830 de către o singură comisie moldo-valahă întrunită în Bucureştĭ. Adunările estra-ordinare convocate în 1832 pentru cercetarea acestuĭ Regulament aŭ procedat la lucrarea lor prin o deasă împreună înţelegere. Acestaşĭ Regulament la Art. 425 ḑice: „Elementele Uniriĭ poporuluĭ român sunt puse în acest Regulament prin uniformitatea baselor administrative ale ambelor ţĕrĭ". Iar Art. 426 rosteşte: „Identitatea legislaţieĭ fiind unul din mijloacele cele maĭ nemerite pentru a ajunge la această Unire, o comisie mixtă va fi numită de ocârmuirea ambelor ţĕrĭ spre a întruni într'un singur şi acelaşĭ corp legile moldo-române".

«Acestaşĭ princip s'a recunoscut şi de protocolul Conferinţelor din Constantinopole din 11 Februarie 1856, căcĭ el propune ca lucrarea reorganisaţieĭ Principatelor să fie asemenea încredinţată uneĭ comisiĭ mixte, compusă de Moldovenĭ şi de Muntenĭ.

«Prin urmare, dacă Principatele despărţite aŭ lucrat împreună la facerea şi prefacerea legilor lor, cu cât maĭ mult astăḑĭ, după ce populaţia în ambele ţĕrĭ s'a rostit pentru Unirea Principatelor într'un singur Stat, ar fi fost de nevoie ca basele viitoareĭ noastre organisaţiĭ să se aştearnă prin o intimă împreună înţelegere a ambelor Adunărĭ ad-hoc? Desbătêndu-se însă aceste base de fie-care Adunare în deosebĭ, cu toată identitatea intereselor ambelor ţĕrĭ, din causa isolăriĭ Adunărilor una de alta, lesne se poate ca deosebirea punctuluĭ de vedere să aibă de resultat şi deosebire în aşternerea baselor de organisaţie. Socotinţa comisieĭ este dar ca Adunarea să roage pe comisia europeană de a lua act de acest fact, pentru ca nu eventuale deosebirĭ în rostirea dorinţelor ambelor Adunărĭ asupra reformelor viitoare să poată prejudiţia în contra Uniriĭ politice, cerută de unanimitatea deputaţilor ambelor ţĕrĭ.

«Iar ca raportator al lucrăriĭ sale, comisia a ales pe d-luĭ Vorn. Man. Costachi Epureanu».

(Iscăliţĭ) Arhim. Neofit Scriban, M. Kogălniceanu, C. Rolla, P. Mavrogheni, M. Costachi, V. Mălinescu, C. Iacovachi, L. Catargiu, V. Stan.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 9. 1857 15 Octom.

D-luĭ *Logofătul Gheorghe Sturdza* propune: «ca raportul întreg să «se tipărească şi să se împartă membrilor Adunăriĭ conform §. 66 «din Regulament».

D. *Mihail Kogălniceanu* întîmpină: «că după Art. 66 din Regu- «lament trebue maĭ întâiŭ să se hotărască, dacă este ca şirul de chestiĭ «înfăţoşat de comisie să se iea în deliberaţie şi dacă ele să se împartă «pe la comisiĭ; şi apoĭ, după ce se va face de către comisie raportul, «atunci urmează ca acestea să se tipărească şi să se distribue la mem- «briĭ Adunăriĭ. De şi dar nu ar fi nevoie a se tipări acest şir de «chestiĭ, d-luĭ Kogălniceanu declară că primeşte propunerea ono- «rabiluluĭ deputat de Roman, însă îl roagă să iea în privire, că prin «aceasta Adunarea se pune în nelucrare maĭ multe ḑile, şi ţeara este «nerăbdătoare de a vedea cu o ḑi maĭ înainte resultatul lucrărilor «Adunăriĭ».

Atunci d-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, ordonează tipărirea raportuluĭ comisieĭ maĭ sus citat, rădică şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Vineri în 18 Octomvrie.

Vice-presidentul Adunăriĭ, Constantin Negre.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Constantin Hurmuzachi, Alecsandru Teriachiu.

15. Şir de chestiĭ generale ce sunt a se desbate de către Adunare.

1. Îndreptarea hotaruluĭ Principatelor prin o comisie europeană.

2. Supunerea străinilor din Principate la jurisdicţia ţĕriĭ.

3. Sloboda întemeiare a legămintelor comerciale ale Principatelor.

4. Organisarea puteriĭ armate naţionale în privirea sistemuluĭ de apĕrare al Principatelor.

5. Libertatea culturilor în mărginirea Capitulaţiilor.

6. Înfiinţarea uneĭ autorităţĭ sinodale centrale pentru trebile duhovniceştĭ ale bisericiĭ române.

7. Egalitatea înaintea legiĭ; accesibilitatea tuturor Românilor la toate funcţiile Statuluĭ; aşeḑare dreaptă şi generală a contribuţiilor; supunerea tuturor la conscripţia militară.

8. Respectul domiciliuluĭ şi al libertăţiĭ individuale.

9. Drepturĭ politice pentru pămînteniĭ de orĭ-ce religie creştină.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 9. 1857 15 Octom.

10. Despărţirea puterii esecutive de cea legislativă.
11. Neatîrnarea părţii judecătoreşti de administraţie în special.
12. Responsabilitatea Ministrilor.

Socotinţa Părinteluĭ Arh. Scriban pentru puntul al 6. este: Înfiinţarea uneĭ autorităţi sinodale cu atribuţiĭ legislative şi administrative a trebilor bisericiĭ române.

Iar pentru puntul al 5 socotinţa S. Sale este: ca libertatea culturilor să fie cu nejignirea religieĭ şi a bisericiĭ ortodoxe a ţĕriĭ.

(Subscrişĭ): Arhim. Neofit Scriban, P. Mavrogheni, C. Rolla, M. Costachi, M. Kogălniceanu, V. Mălinescu, C. Iacovachi, L. Catargiu, V. Stan.

16. Procesul-verbal No. 10.—Şedinţa din 18 Octombre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

Astăḑĭ, a ḑecea şedinţă a Adunăriĭ ad-hoc se deschide sub presidenţa d. vice-president Constantin Negre.

D-luĭ Constantin Rolla ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ găsit faţă şeapte-ḑecĭ şi opt membri, iar absenţĭ şease, şi anume treĭ bolnavĭ: Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit, d-luĭ A. Panu, d-luĭ A. Balş, şi treĭ absenţĭ: Prea Sf. Sa locotenentul de Roman, d-luĭ S. Cananăŭ şi d-luĭ C. Iacovachi.

D-luĭ Petru Mavrogheni ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ din 15 Octomvrie, care se aprobează de Adunare şi se subscrie de vice-presidentul şi de secretariĭ eĭ.

Urmează discuţie asupra raportuluĭ comisieĭ însărcinate cu redacţia unuĭ «şir de chestiĭ generale ce sunt a se desbate de către Adunare» şi care tipărite, s'aŭ împărţit cu treĭ ḑile înainte D nilor deputaţĭ.

D-luĭ *Petru Brăescu* cere cuvîntul şi începe a combate propunerea d-luĭ Rallet, înfăţişată în şedinţa din 10 Octomvrie. — D-luĭ vice-presidentul îl rechiamă la chestie, sub cuvînt că propunerea d-luĭ Rallet s'a adoptat în şedinţa din 10 Octomvrie, şi că astăḑĭ discuţia urmează asupra luăriĭ în consideraţie a «şiruluĭ de chestiĭ ḑe interes general» şi numirea de comisiĭ speciale spre desvoltarea lor. Adunarea este desbinată în privirea aceasta. Uniĭ din deputaţĭ propun, că adoptarea propuneriĭ d-luĭ Rallet nu împedică espunerea de consideranturĭ, în cât ele ar privi luarea în consideraţie a «şiruluĭ de chestiĭ» saŭ a luĭ respingere. — D-luĭ vice presidentul consultă Adunarea asupra incidentuluĭ şi majoritatea hotăreşte că cu chipul acesta discuţia poate urma.

Atuncea d-luĭ *Petru Brăescu* combate luarea în consideraţie a

www.dacoromanica.ro

«şiruluĭ de chestiĭ» şi încheie: că este de dorit ca Divanul acesta întru- No. 1980.
nindu-se cu acel al «Valahieĭ, şi conformându-se în toate dorinţele Proc.-verb. 10.
«atingĕtoare de întreaga organisaţie a ţĕrilor, să le presenteze loculuĭ 1857
«competent spre întocmire şi închizăşluire». 18 Octom.

Cuvîntul d-luĭ Petru Brăescu.

«Maĭ înainte de a mĕ rosti asupra orĭ-ce dorinţĭ de organisare, socot de trebuinţă a atinge un alt punct mult maĭ însemnat şi care pe cât este de predomnitor, pe atâta ar întemeia votarea celor-lalte.

«Întemeindu-mĕ chiar pe Tratatul de Paris şi împĕrătescul firman, nu voiŭ scăpa din vedere isvorul de unde şĭ-aŭ luat amîndouĕ fiinţa lor, şi maĭ întâiŭ de a întra pe calea cerută de cele întâĭ amîndouĕ, nu voiŭ părăsi de a imita oameniĭ ce s'aŭ interesat mult la soarta noastră şi care tocmaĭ la un aşa prilej aŭ ḑis, că maĭ înainte de orĭ-ce atingĕtor de organisarea Principatelor noastre, este de ştiut, dacă ele vor fi întrunite într'un singur Stat, saŭ dacă vor urma a fi adminisstrate în deosebĭ. De aicea a pornit ideia manifestăriĭ dorinţeĭ noastre ce datează de la strămoşĭ.

«Cu cugetarea ce am făcut, nu vroesc a ţinti numaĭ de cât resultatul dorinţeĭ ce de abia am rostit, nu! nicĭ de cum! Vroesc numaĭ a înţelege ceea-ce aŭ înţeles şi alţiĭ, că alta poate fi organisarea Moldoveĭ şi a Valahieĭ despărţite, şi alta când ar fi întrunite!

«Dacă dar maĭ înainte de a vroi să ştiŭ aceasta aş cere întrunirea Divanurilor pentru lucrarea organisăriĭ cerute de el, de Tratat şi de firman, nu va fi nimic noŭ, chiar şi cu privire la separatism şi m'aş întemeia pe maĭ solide base de putinţĭ de cât aceĭ ce ar vroi lucrarea lor în deosebĭ cu privire către Unire, căcĭ de a urma aşa, ar fi a se espune în contra principiuluĭ Regulamentuluĭ Art. 78. şi a primi ca legală dorinţa uneĭ jumĕtăţĭ de Divan în contra ceĭ-lalte jumĕtăţĭ, ce ar fi a se espune contraḑiceriĭ prin faptă la acele rostite, ar fi a se espune de a aţîţa rivalitate, de a face şi a primi vecĭnic împutărĭ, de a lua în sfîrşit asupra-şĭ nu numaĭ pentru sine, dar şi pentru altul o rĕspundere de la care numaĭ întîmplătoare isbândă ar putea aduce mântuire. Acel ce ar fi în contra, negreşit că trebue să aibă siguranţă, şi dacă nu o are, primeşte rĕspundere; în vreme când cerênd întrunirea Divanurilor, nu numaĭ că am fi feriţi de toate acestea, dar am rĕmânea consecuenţĭ întru dovedirea omogenităţiĭ de nevoĭ, dorinţĭ, speranţe etc.

«Am îndeplini esact şi îndatoririle Tratatuluĭ de Paris şi ale firma-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

nuluĭ care, în tot ce se atinge de dorinţĭ şi organisare, ne lasă liberĭ şi nemărginiţĭ până la marginile prudenţeĭ şi ale putinţeĭ.

«Cum venim dar la punturĭ de organisare cu chipul acesta, în cât chiar dacă ar fi întovărăşite încă de atâtea, presupune numaĭ de cât fiinţa unuĭ alt Divan?

«Aicea de la sine vine o altă întrebare, şi cine va convoca acel al 2. Divan? şi când? şi de cine se va compune el? şi ce închizăşluire vor avea lucrările sale?

«Pentru a nu ajunge la aşa complicaţiĭ, mult maĭ de dorit este ca Divanul acesta întrunindu-se cu acel al Valahieĭ, şi conformând dorinţele lor atingĕtoare de întreaga organisare a ţĕrilor, să le presenteze loculuĭ competent spre întocmire şi închizăşluire.

«Aceasta ar îndestula îndatoririle împĕrătesculuĭ firman şi ale Tratatuluĭ de Paris; ar îndestula aşteptarea mandatarilor nostri; ar cruţa vremea ce am auḑit pe mulţĭ că o preţuesc tare mult; aceasta şi numaĭ aceasta ar încorona cu stabilitate pentru viitor resultatul lucrărilor noastre».

D-luĭ *Constantin Hurmuzachi* cere cuvîntul şi ḑice: «că chestia Uni-«rĭ şi numaĭ chestia Unirĭ Principatelor a motivat convocarea Diva-«nurilor ad-hoc, şi prin urmare că întrarea în chestiĭ atingĕtoare de «organisarea din lăuntru, ar fi o lovire în suveranitatea şi maĭ cu «seamă în autonomia Principatelor, garantată de Tratatul de Paris. «Pentru aceasta d-luĭ propune: 1. ca înainte de toate Divanul să ros-«tească dorinţele ţĕrĭĭ asupra chestiilor politice de interes general «etc. etc. – 2. Să punem în aplicaţie dorinţa Unirĭĭ, lucrând în înţele-«gere cu fraţiĭ nostri de peste Milcov. Şi 3. să rugăm pe Puterile «garante ca înainte de toate să ne respecteze şi **în faptă** autonomia «garantată».

Cuvîntul d-luĭ Constantin Hurmuzachi.

«S'ar fi cuvenit, ca conform cu §. 66 din Regulamentul Adunărĭĭ, să se tipărească şi propunerea d-luĭ Rallet, ca să putem cunoaşte maĭ de aproape motivele abaterĭĭ de la programul nostru.

«Cine nu ştie, că avem program, carele s'a adoptat de toată ţeara, s'a primit cu aclamaţie de către fraţiĭ nostri de peste Milcov şi s'a aplaudat de toată presa Europeĭ?

«Iată ce ḑice programul nostru:

«Partida Unirĭ este tot-odată partida progresuluĭ.

«Din tot sufletul dorim dar să se introducă şi în ţeara noastră «toate reformele care sunt în stare de a ne civilisa societatea şi a ne

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

«întări națiа, reforme întemeiate pe principiile **dreptății, al egalității «înaintea legiĭ și al respectuluĭ proprietății**».

«Întemeindu-ne însă chiar pe Art. 23 din Tratatul de Paris, care «ne consfințește deplina libertate a legislațieĭ noastre (autonomia), «dorim ca toate reformele, ce aŭ a se introduce în organisația din «lăuntru a Principatelor, să se facă, **nu cu jignirea, ci cu respectarea «și în puterea autonomieĭ noastre**. Orĭ cât de prețioase și de nea-«pĕrate sunt reformele din lăuntru, noĭ punem maĭ presus de ele dri-«tul de a ne face **noĭ singurĭ** legĭ în pămîntul nostru.

«Reguleze-se relațiile legale ale Principatelor cu Înalta Poartă și «cu Puterile garante; continească pe pămîntul nostru resbelele și ocu-«pațiile militare, care ne precurmă toată propășirea și ne seacă toată «avuția; statornicească-se puterile, esecutivă și legislativă, ce aŭ a se «pune în capul țĕriĭ; **hotărască-se odată starea politică a Românieĭ:** «cu un cuvînt să **fim stăpânĭ în casa noastră**:—și atuncea noĭ singurĭ «vom ști și vom trebui a face toate reformele din lăuntru, de care «țeara noastră are nevoie, reforme care până acum în mare parte s'aŭ «împedecat numaĭ prin înrîuririle din afară și prin lipsa de stabilitate «în lăuntru.

«De aceea dar, înainte de toate, să stăruim și să cerem de la «dreptatea providențială a Europeĭ, **ca esistența națională și auto-«nomia să ni se respecteze, precum în drit, așa și în faptă**; și atuncĭ «patria noastră singură va dovedi, că știe a rĕspunde la așteptarea «marilor Puterĭ și că este vrednică de bine-facerile lor».

«La 7 Octomvrie, Adunarea ad-hoc a cerut între altele Unirea Prin-cipatelor și respectarea drepturilor Principatelor și în deosebit a au-tonomieĭ lor.

«Rostind dorințele înscrise în programul nostru, Adunarea ad-hoc a adoptat și a consacrat programul nostru.

«Și ce ni se propune astădĭ? Ni se propune să rostim și dorințĭ atingĕtoare de **organisarea din lăuntru** a Principatelor, saŭ cu alte cuvinte ni se propune desbinarea de la frațiĭ nostri de peste Milcov, lovire în autonomia Principatelor, abatere de la programul nostru.

«Ni se ḑice, că rostind numaĭ dorințĭ despre organisarea din lă-untru, nu jignim autonomia, căcĭ nu facem legĭ. Dar eŭ întreb: dacă Congresul viitor n'ar încuviința vre-una din basele ce am propune, unde este neatîrnarea guvernuluĭ național, unde deplina libertate de legislație — autonomia — ce ni s'aŭ garantat prin Tratatul de Paris?

«Maĭ întreb încă: dacă frațiĭ nostri de peste Milcov n'ar primi vre-una din basele ce am propune, unde este Unirea Principatelor?

«Ni se maĭ ḑice, că Tratatul de Paris și firmanul de convocare

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 10. 1857 18 Octom.

a Divanurilor ad-hoc cer revisia statutelor și a legilor care astădĭ sunt în vigoare. Și eŭ știŭ aceasta, dar maĭ știŭ și alta: știŭ că numaĭ chestia politică a provocat rĕsboiul oriental, numaĭ chestia Uniriĭ Principatelor și numaĭ chestia aceasta a fost causa convocăriĭ Divanurilor ad-hoc.

«Dovadă protocoalele Congresuluĭ de Paris No. VI., VII. și VIII.

«Interpretarea unuĭ tratat, ca și interpretarea uneĭ legĭ, trebue să se facă așa, ca un articol să nu fie în contrațicere cu alt articol.

«Aceĭ însă care pretind, că Divanul ad-hoc este chemat a face și revisia statutelor și a legilor atingĕtoare **de organisarea din lăuntru**; țic cu alte cuvinte, că Tratatul de Paris cuprinde în sine contrațiceriĭ, adică că el într'un articol a recunoscut și prin alt articol a sfărămat autonomia Principatelor. — Domnilor! Nu pentru că așețămintele pompierilor saŭ ale Eforiilor sunt defectuoase, s'aŭ convocat Divanurile ad-hoc, ci, o repetez, numaĭ pentru chestia politică, pentru chestia protectoratuluĭ, sub a căruia înrîurire s'a făcut Regulamentul Organic.

«Dacă aceĭ carĭ din cuvintele Tratatuluĭ de Paris deduc îndatorirea Divanuluĭ ad-hoc de a se ocupa cu revisia statutelor și legilor **atingĕtoare de organisarea din lăuntru** ar fi consecuenți, dumnealor n'ar trebui să se mărginească numaĭ în rostirea **unor base**, ci ar trebui să facă revisia tuturor legilor, așa dar, a Regulamentuluĭ Organic, a Codiceĭ civile, a Codiceĭ criminale, a Colecțieĭ legiuirilor obștești Adunărĭ, a Colecțieĭ dislegărilor, a Manualuluĭ administrativ și c. l.

«Aceasta n'a fost scopul Congresuluĭ de la Paris.

«Socotința mea dar este:

«I Să rostim înainte de toate dorințele țĕriĭ asupra chestiilor politice de interes general, din care unele sunt chiar înscrise în programul nostru.

«II. Să punem în aplicație dorința Uniriĭ, lucrând în înțelegere cu frațiĭ nostri de peste Milcov, și

«III. Să nu jignim singuriĭ autonomia noastră, ci să rugăm pe Puterile garante, ca înainte de toate ea să se respecteze și **în faptă**».

D-luĭ *Manolachi Costachi* întîmpină: «că nu jignim în nimica auto«nomia noastră pășind la rostirea dorințelor de interes general atin«gĕtoare de organisarea din lăuntru, căcĭ autonomia noastră încălcată «până acum, se va realisa numaĭ când se va promulga de către «Congresul de Paris».

www.dacoromanica.ro

Cuvîntul d-luĭ M. Costachi.

«Domnilor!

«Doresc a vĕ convinge că ar fi primejdios pentru viitorul causeĭ noastre de a mărgini lucrările noastre în votul din 7 a luniĭ; daţi-mĭ voe să mĕ esplic: sunt 5 anĭ de abia, Domnilor! cine nu-şĭ aduce aminte că naţionalitatea română se găsia respinsă în întunericul veacurilor; esistenţa noastră politică într'o stare atât de îndoelnică, atât de nestatornică, în cât maĭ ne lipsia schînteia de nădejde ca să fi putut întrevedea în curînd o prefacere fericită după un crunt resbel între Puterile cele maĭ marĭ ale lumiĭ. Ele aŭ încheiat Tratatul de Paris. No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

«Însuflate de gândirĭ marinimoase pentru noĭ, ele aŭ hotărît întrunirea Adunăriĭ de faţă, pentru ca ţeara să-şĭ poată rosti dorinţele asupra viitoareĭ sale organisaţiĭ; spre acest sfîrşit ne găsim noĭ astăḑĭ întruniţĭ; şi să nu uităm, Domnilor, că până ierĭ încă esersarea acestuĭ drit ne era ameninţată.

«Ştiţĭ prea bine luptele ce aŭ urmat până la întrunirea noastră de faţă; maĭ eram să fim lipsiţĭ de bine-facerile păciĭ; glasul cel adevĕrat al ţĕriĭ se găsia în primejdie de a fi înăduşit; până ierĭ încă întindeam o mână rugătoare către acele Puterĭ ca să ne fie liber de a ne rosti în puterea aceluĭ Tratat, şi astăḑĭ, Domnilor, să nu maĭ ştim nimica de acel Tratat, nimica de firmanul izvorît din el?

«Vĕ întreb, Domnilor! ce ne-ar putea face ast-fel de cutezătorĭ, ast-fel de nepăsătorĭ? Uniĭ dintre noĭ pun înainte votul din 7 Oct. şi sunt de părere că acel vot ne-ar putea scuti pe noĭ de la maĭ departe îndeplinire a mandatuluĭ prescris nouĕ prin Tratatul de Paris. Mare greşeală, Domnilor. Adevĕrul este: noĭ am votat **Unirea**, am votat autonomia. Dar Unirea, Domnilor, pe care avem bună nădejde că Puterile ne-o vor încuviinţa, credeţĭ poate că Puterile ne-o daŭ numaĭ pentru că o cerem? Consideraţia cea maĭ mare, care va predomni în sfatul Puterilor, va fi de bună seamă că o aşa combinare va rĕspunde interesuluĭ general al Europeĭ. Nu suntem dar noĭ datorĭ a ne rosti asupra baselor viitoruluĭ Stat, ca să încredinţăm pe Europa că constituarea sa va fi în adevĕr de un interes european? Dar ni se maĭ ḑice încă că am jigni autonomia ţĕriĭ. Cu bună seamă şi eŭ, nu sunt maĭ puţin gelos de autonomia şi de drepturile ţĕriĭ noastre; dar vĕ întreb, unde esistă astăḑĭ acea autonomie? Ea se găseşte scrisă în Capitulaţia noastră, consfinţită prin Tratatul de Paris. Dar în faptă, Domnilor! însuşĭ caracterul acestuĭ Divan, nu este oare cea maĭ vĕdită dovadă, că acel drit încă nu este realisat? Precum o lege, Domnilor!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

de și făcută de puterea legiuitoare, nu-și are încă lucrarea sa până ce nu va fi promulgată prin organul competent, ast-fel și principul autonomieĭ noastre, înscris în Capitulațiĭ, consfințit prin Tratatul de Paris, nu va fi realisat până când Puterile din nouŭ întrunite nu vor proclama libera întrebuințare a autonomieĭ noastre; încă odată, Domnilor! singura basă legală a esistințeĭ aceștiĭ Adunăriĭ este Tratatul de Paris și firmanul; le-om părăsi aceste, nu maĭ suntem nimica; ne-am trage asupră-ne nu numaĭ rĕspunderea către alegĕtoriĭ nostri, dar și reaua cuvîntare a urmașilor nostri; vĕ conjur dar, Domnilor, să rĕmânem statorniciĭ în calea pe care am pornit, căciĭ numaĭ legalitatea ne poate asigura un viitor fericit, nimene nu vĕ îndeamnă de a vĕ ocupa cu facere de legiĭ saŭ de a întra cu de-amĕruntul în deosebitele chestiĭ, ci numaĭ de a vĕ așterne basele de un interes general.

«Sfîrșind, dați-miĭ voe de a vĕ aduce aminte sfàtuirile unuiĭ om însemnat care ni le-a adresat cu maĭ multă autoritate de cât mine, și care ne-a dat în destule dovedĭ că ne vroește binele; el a ḑis să ne purtăm ast-fel ca să dăm arme prietinilor nostri de a ne apĕra, iar nu arme dușmanilor nostri, — spre a ne combate».

D-luĭ *Dr. Constantin Vârnav* se sue pe tribună și ține un cuvînt, «prin care îndeamnă a urma maĭ departe în rostirea dorințelor țĕriĭ, «căciĭ arĕtând numaĭ dorințĭ, nu lovim în autonomie».

Cuvîntul d-luĭ Constantin Vârnav

«N'am hârtie scrisă ca să vĕ cetesc de pe ea, am o inimă de Român, de pe ea să vĕ cetesc. N'am condeie ca să fac cuvinte, am un cuget de Român, el îmĭ însuflă cugetul care voesc să vi-l spun.

«Întrebarea este, să mergem înainte cu rostirea dorințelor țĕriĭ saŭ să stăm? Și de jignim autonomia țĕriĭ arĕtând dorințĭ?

«Astăḑĭ vorbesc în fața țĕriĭ, în privire că nu țeara înfățoșează astăḑĭ țeară, ci această prea onorată Adunare.

«Fiind-că și eŭ am onoare de a face parte din ea, apoĭ ca parte din țeară vorbesc în fața țĕrii și spun: să urmăm maĭ departe a arĕta Europeĭ dorințile țĕriĭ, căciĭ arĕtând numaĭ dorințĭ, noĭ nu jignim autonomia noastră.

«Să mărturisim că țeara se găsește în abusurĭ și că ele aŭ ajuns a fi maĭ tarĭ de cât țeara întreagă.

«Să mărturisim că am călcat chiar Regulamentul Organic din față în față, că țeara dorește, în puterea autonomieĭ sale, să-șĭ facă un așeḑămînt care să nu-l calce nimenea, de care să nu-șĭ bată joc nimenea.

«Țeara nu vroește prerogative pentru familiĭ și persoane, țeara

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

vroește drepturĭ de o potrivă pentru meritul vederat și patriotismul netăgăduit. Țeara este sătulă de lingușirĭ, de favoare, de prădĭ și de răpirĭ. Țeara nu maĭ vroește fiĭ care să desbrace pe fiiĭ eĭ. Țeara vroește fiĭ precum aŭ fost aceĭ carĭ aŭ zidit atâtea bisericĭ în țeară și aŭ întemeiat biserica la care ne închinăm. Țeara vroește fiĭ precum aŭ fost aceia carĭ aŭ înființat schiturĭ și mănăstirĭ numaĭ și numaĭ ca să întemeieze în țeară moralul creștinesc. Țeara vroește fiĭ precum aŭ fost aceĭ carĭ aŭ înființat în țeară scoale și le-aŭ înzestrat cu moșiĭ marĭ și mănoase, numaĭ și numaĭ ca să poată înflori în țeară științele, care sunt de neapĕrată nevoie și de vederat folos pentru țeară. Țeara vroește fiĭ, precum aŭ fost aceĭ carĭ aŭ zidit atâtea spitaluri în țeară și le-aŭ înzestrat și cu moșiĭ și cu avere bănească, numaĭ și numaĭ ca să poată avea săraciĭ ajutorul cuvenit la vreme.

«Țeara dorește ca toțĭ fiiĭ sĕĭ de o potrivă să se îndulcească de drepturile, privilegiile și imunitățile sale după meritele lor. Dovadă că țeara vroește ce spun, este că ea a trimis tot ce este maĭ învĕțat, tot ce este maĭ prob în țeară la această Adunare; și chiar dușmaniĭ nostri trebue să mărturisească ce spun.

«Europa luminată ne întinde brațele sale cele maĭ viteze, cele maĭ umane, cele maĭ sincere, ca să scape țeara noastră de suferințĭ în care a îmbĕtrânit, și ca să o întinerească prin legĭ și reforme civilisătoare; care din noĭ nu va alerga înaintea eĭ cu inimă de Român, cu cuget de creștin aprins de dumnedeeasca schîntee ce însufletește pe om? Să alergăm dar înaintea Europeĭ și să arĕtăm dorințele țĕriĭ.

«Să spunem că țeara dorește îmbunătățirĭ pentru toate clasele ce se găsesc astădĭ în ea, îmbunătățirĭ potrivite luminiĭ veaculuĭ în care trăim, potrivite împrejurărilor de față în care se găsește astădĭ țeara.

«Să spunem că țeara vroește, în unire cu Țeara Muntenească, să fie un Stat de propășire, care să respecteze driturile Înalteĭ Porțĭ după vechile eĭ Capitulațiĭ; un Stat de propășire, care să nu sdruncine echilibrul și liniștea Europeĭ.

«Multe maĭ dorește și vroește țeara și plină îmĭ este inima de dorințele și vroințele țĕriĭ, și mare îmĭ este dorința de a-mĭ deșerta inima aice, dar destul am vorbit.

«Cu toate acestea una încă trebue să maĭ spun: tot ce am dis, am vorbit din inimă, dar nu cu înveninare, ci din inimă plină de durerĭ, durerĭ ce ne aŭ deșteptat suferințele vĕduvelor și ale orfanilor, suferința fraților meĭ de țeară cu fruntea curată și cuget nepătat, suferințele fraților meĭ de țeară iubitorĭ de adevĕr. N'am arĕtat alta

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

de cât adevĕrul, căcĭ sunt şi cunosc că locul acesta este prea sfânt ca să poată în el încăpea alta de cât numaĭ sfântul adevĕr!»

D-luĭ *Mihail Kogălniceanu dice:* «că «şirul de chestiĭ» păstrează în-«treagă autonomia noastră şi că Tratatul de Paris cere să aşternem «câteva principiĭ, care să formeze basele viitoareĭ noastre orga-«nisaţiĭ. Trebue să arĕtăm Europeĭ, că nu voim a fi nicĭ China, «nicĭ republică socială, ci o societate europeană, ţiind la toate «condiţiile uneĭ societăţĭ în cale de progres — la libertatea conştiin-«ţeĭ, la egalitatea înaintea legiĭ, la respectul individuluĭ, al domici-«liuluĭ şi al proprietăţiĭ. Cât ne vom ţine de principurile cele marĭ, «nicĭ o contradicţie nu poate fi în rostirea dorinţelor între Adunarea «de aicea şi cea de peste Milcov. De aceea programa comisieĭ să se «primească, pentru a se da la comisiĭ speciale spre desvoltare».

Cuvîntul d-luĭ Mihail Kogălniceanu.

«Oratoriĭ de maĭ nainte aŭ tratat chestia în fond; mie daţi-mĭ voe să ating numaĭ forma; şi după Regulamentul nostru nicĭ că se cuvine de a maĭ trata fondul chestieĭ, ca una ce şi este hotărîtă de Adunare. Să ne aducem aminte, că amicul meŭ Rallet, în şedinţa din 10 Octomvrie, ne-a înfăţoşat o propunere; această propunere a primit încuviinţarea Adunăriĭ. Astăḑĭ dar toţĭ suntem datorĭ a ne închina dinaintea maiestăţiĭ votuluĭ. Acel proiect, prefăcut în încheiarea Adunăriĭ, păstrează întreagă autonomia noastră; el arată ce dorinţĭ putem să rostim spre a ne conforma Tratatuluĭ de Paris, şi ce dorinţĭ trebue să păstrăm pentru viitoarea legislativă, ca chestiĭ cu totul de competinţa autonomieĭ noastre. Cu greşeală s'a ḑis că Tratatul de Paris ne cere de a ne rosti numaĭ asupra chestieĭ politice. Instrucţiile date de Congres comisieĭ din Bucureştĭ arată că avem a ne rosti şi asupra organisăriĭ ţĕriĭ. Iată înseşĭ cuvintele acestor instrucţiĭ: «Comisia îşĭ va pune deosebita sa atenţie asupra reformelor «ce se cer de statutele şi regulamentele în fiinţă; ea va studia starea «financiară, aşeḑarea biruluĭ, relaţiile cleruluĭ cu administraţia, starea «mănăstirilor, sistemul militar şi c. l.». Încheiarea Adunăriĭ a împăcat şi datoria de a ne conforma cererilor Europeĭ şi datoria de a păstra nejignită autonomia noastră; căcĭ după acea încheiare noĭ nu avem a aşterne proiecte de legĭ, ci numaĭ oareşĭ-care principiĭ, care aŭ să presideze la viitoarea organisare, care apoĭ după constituarea ţĕrilor într'un chip definitiv aŭ să se prefacă în legĭ votate şi întărite în deplina noastră autonomie. Şi această îndoită datorie este prea firească, prea lesne de înţeles. Europa ne-a recunoscut autonomia; însă îna-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb 10.
1857
18 Octom.

inte ca ea să se hotărască de a o primi sub garanția sa, Europa este în toată dreptatea de a cere să cunoască și basele ce voim a da viitoarei noastre organisații politice și sociale; căci numai organisându-ne ca Stat european, ca societate europeană, Puterile se vor învoi de a ne întinde mâna. De vom vroi, dimprotivă, a ne constitua ori ca Stat chinezesc, ori ca republică socială, să fim siguri că Europa se va ține departe de noi. Aceea ce se pretinde de la noi, s'a pretins și de la Belgia și de la Grecia. Așa dar, Domnilor, încă odată să lăsăm utopiile, să arătăm Europei că noi nu avem a fi nici China, nici republică, însă voim a fi o societate europeană; voim și ținem la toate condițiile unei societăți în cale de progres; voim libertatea conștiinței; voim egalitatea înaintea legii; voim respectul individului, al domiciliului și al proprietății. Manifestând asemenea principii, care astădi formează basele tuturor societăților Europei, putem noi avea frică, că Adunarea ad-hoc din țeara sororă, de și lucrând în deosebi de noi, ar putea rosti alte și contradicătoare principii? Nu. Asta nu se poate Putem presupune un minut, că în secului al XIX. poate o Adunare, saŭ în Moldova saŭ în Țeara Românească, să contestezo unul măcar din acele 12 punturi așternute de comisie?

«De aceea, Domnilor, să păsim înainte fără nici o frică, fără grijă, că altele ar fi dorințele Adunării din Iași, și altele ar fi dorințele Adunării din București. În câtă vreme ne vom ține de principiile cele mari ale fie-cării societăți moderne, contradicție în rostirea dorințelor nu poate fi. Negreșit că mai nimerit, că poate și mai logic ar fi fost, ca Adunările să lucreze împreună: însă trebue să ne supunem unei legi mai presus de noi. Legea aceasta este Tratatul de Paris. Legea aceasta este nevoia de a aduce cu o oară mai înainte dorințele noastre pe masa Congresului.

«Vin dar iar a vĕ ḑice, că încheiarea Adunării este sfântă, că nu o putem modifica. Prin aceasta nu ḑic că trebue să primim programa comisiei ca irevocabilă. Comisia n'a făcut de cât a așterne un șir de chestii, voind prin aceasta a aduce o ordine în rostirea dorințelor. Eŭ nu pretind nici de cum că comisia nu s'ar fi greșit în redacția și chiar în șirul chestiilor. Spre îndreptare, Adunarea n'are de cât a rîndui alte speciale comisii (precum o cere și proiectul d-lui Rallet); aceste comisii vor studia una câte una chestiile, cu toată pătrunderea, cu toată știința; și spre aceasta să le dăm numai timpul trebuitor.

«Încă odată, Domnilor, fie-care ḑi își are misia sa. Misia de astădi este ca să rînduim comisiile; și atuncea când lucrarea lor ni se va pune înainte, vom delibera, vom discuta, vom încuviința, saŭ vom descuviința».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octom.

D-luĭ vice-presidentul înștiințează pe Adunare că a primit un amandament subscris de d-lor Dr. Fătu, Dr. Costin, V. Neculaŭ, Episcopul Ghenadie Șendre Tripoleos și Arhimandritul Melchisedec, și constatează că acest amandament se va lua în considerație la discuția asupra celor 12 punturĭ, care se va face după ce maĭ întâiŭ comisiile, ce se vor rîndui spre a le desvolta, își vor înfățoșa raporturile lor.

În urmă consultându-se Adunarea, se pășește la alegerea de douĕ comisiĭ compuse câte de șeapte membri, însărcinate cu desvoltarea «șiruluĭ de chestiĭ generale». La comisia I., însărcinată cu punturile 1—6, s'aŭ ales cu majoritatea voturilor următoriĭ membri: D-lor Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza și Constantin Hurmuzachi. La comisia II., însărcinată cu punturile 7 — 12, s'aŭ ales cu majoritatea voturilor următoriĭ membri: D-lor Mihail Kogălniceanu, D. Cozadini, D. Miclescu, V. Mălinescu, C. Rolla, I. Fotea și I. Hrisanti.

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică ședința și anunță viitoarea întrunire pe Vineri în 25 Octomvrie.

Vice-presidentul Adunăriĭ, Constantin Negre.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

17. Procesul-verbal No. 11.—Ședința din 25 Octombre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

Astădĭ, a un-spre-dĕcea ședință a Adunăriĭ ad-hoc se deschide sub președința Înalt Prea Sfințieĭ Sale Mitropolituluĭ.

D-luĭ Dimitrie Rallet cetește apelul nominal, la care s'aŭ găsit față șeapte-dĕcĭ și cincĭ membri, iar absenți nouĕ, și anume cincĭ în congedie — dd. Vasilie Zaharia, Vasilie Nicolaŭ, Chirilă Ciocârlie, Constantin Iacovachi, Gheorghie Ilie —, doĭ bolnavĭ — dd. Alecu Balș și Grigorie Balș.

D-luĭ Constantin Hurmuzachi cetește procesul-verbal al ședinței din 18 Octomvrie, care se aprobează de Adunare și se subscrie de vice-presidentul și de secretariĭ eĭ.

D-luĭ Iordachi Pruncu cere voia a se retrage din ședință, aflându-se bolnav.

D-luĭ *Dimitrie Rallet* cetește raportul comisieĭ I., însărcinată cu des-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

voltarea punturilor 1—6 din «șirul de chestiĭ», asupra puntuluĭ V. despre **libertatea culturilor în mărginirea Capitulațiilor**:

«Această comisie are onoare a supune onorateĭ Adunărĭ următorul **proiect de încheiare** asupra chestieĭ atingĕtoare de **„libertatea culturilor în mărginirea Capitulațiilor“**.

«Luând în privire că porunca Mântuitoruluĭ **„de a iubi pe aproapele sĕŭ ca pre sine însuș**ĭ“, cuprinde în sine principiul toleranțeĭ;

«Luând în privire că toleranța este nedespărțită de civilisația creștină și întemeiază înfrățirea popoarelor;

«Luând în privire că libertatea culturilor este un princip adoptat de toate staturile civilisate, care și-aŭ reservat numaĭ dreptul privegherĭ asupra esercițiuluĭ lor;

«Luând în privire, că acest mare princip s'a aplicat și s'a păstrat pururea și în Principatele Române, unde toate culturile, recunoscute de guvern, aŭ avut liber esercițiŭ, fără altă mărginire, de cât acea cuprinsă în Capitulațiĭ (Art. 8 al Tratatuluĭ din 1511 între Sultanul Baiazed II. și Domnul Bogdan; Art. 9 al aceluĭ dintre Mohamed II. cu Vlad V. din 1460);

«Luând în privire că religia și limba noastră aŭ fost paladiul naționalităților române;

«Adunarea ad-hoc dorește ca la viitoarea organisație să se iea de basă următorul princip:

«Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Rĕsăritului. Esercițiul celor-lalte culturĭ recunoscute este liber, însă cu restricția prevĕdută în Capitulațiĭ».

«Iar ca raportator al lucrărĭ sale comisia I. a ales pe d-luĭ Dimitrie Rallet».

(Subscrișĭ) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

Presidentul Adunărĭ dă cetire a **patru** amandamente la acest punt, și anume:

1. Amandamentuluĭ d-luĭ *A. Fătu*, sprijinit de dd. Episcopul Ghenadie Șendre Tripoleos, Arhimandritul Melchisedec, Dr. Costin și Vasile Neculaŭ:

«Puntul al 5-lea.

«Deplina libertate a cultuluĭ religieĭ domnitoare. Esercițiul celor-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 11. 1857 25 Octom.

lalte culturĭ creştine, însă fără jignirea religieĭ domnitoare şi în mărginirea vechilor Capitulaţiĭ».

(Subscris) Dr. A. Fătu.

Sprijinim: Ghenadie Şendre Tripoleos, Archimandritul Melchisedec, Dr. Costin, V. Neculaŭ.

2. Amandamentuluĭ d-luĭ *N. Carp*, sprijinit de d-lor S. Miclescu, A. Fătu, G. Ghidionescu, C. Sturdza (Vasluiŭ):

«Anul una mie opt sute cinci-ḑeci şi şeaptc, Octomvrie 25 ḑile.— În urmarea desvĕliriĭ chestieĭ atingĕtoare de «libertatea culturilor în mărginirea Capitulaţiilor», făcută de onorabila comisie aleasă din sinul Adunăriĭ ad-hoc şi însărcinată cu aceasta; — subscrisul membru acestuĭ Divan, ca representant al proprietarilor marĭ din ţinutul Vasluiuluĭ, am onoare spre conclusie la desvĕlirea comisieĭ a propune următoarea redacţie:

«Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Rĕ«săriturluĭ. — Eserciţiul celora-lalte culturĭ recunoscute este tolerat, «însă atât cu restricţia prevĕḑută în Capitulaţiĭ, cât şi în politicească «observare a legilor ţĕriĭ astăḑĭ în fiinţă».

(Subscris N. Carp.

Sprijinim: S. Miclescu, G. Ghidionescu, C. Sturdza (răzăş), Dr. Fătu.

3. Amandamentuluĭ d-luĭ *Cracte*, sprijinit de d-lor C. Roset, P. Brăescu, C. Morţun, N. Bosie, N. Emandi:

«Luând în privire că porunca Mântuitoruluĭ «de a iubi pe aproapele ca pe sine însuşĭ», nu este compatibilă cu Capitulaţia, ci în contradicţie;

«Luând în privire că citarea în considerante a Art. 8 şi 9 nu sunt nicĭ de un ajutor, când chestia se tratează în princip;

«Luând în privire că cu Capitulaţiile din veacul al 14-lea şi al 15-lea nu sunt legaţĭ la acea regulă toţĭ Musulmanĭ de pe surfaţa globuluĭ, ci numaĭ aceĭ ce fac parte din imperiul mahometan, pentru carĭ şi Sultanĭ Mehmed II. şi Baiazed s'aŭ îndatorit pentru dînşiĭ şi pentru urmaşiĭ lor a-ĭ opri de a veni şi a face geamiĭ în ţeară;

«Luând în privire că astăḑĭ nu se statorniceşte ca dorinţă un principiŭ noŭ, pentru că libertatea culturilor, cu învoirea guvernurilor competente, a fost adoptat şi păstrat în România;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

«Propunem:

«1. Motivele resonate cuprinse în considerante să se primească în tòtul, — suprimându-se numaĭ cuvintele «fără altă mărginire de cât «aceea cuprinsă în Capitulaţiĭ (Art. 8 din Tratatul din 1511 între Sul- «tanul Baiazed II. şi Domnul Bogdan; Art. 9 al aceluĭ dintre Mehmed II. «şi Vlad V. din 1460)».

«2. Din redacţia ce are a sluji de basă la viitoarea organisaţie suprimându-se cuvintele de la sfîrşit «însă cu restricţia prevĕḑută în Capitulaţiĭ», să cuprindă:

«Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Rĕsă- «rituluĭ. Eserciţiul celora-lalte culturĭ cunoscute este liber ca şi până «acum».

(Subscrişĭ) D. Cracte, C. Morţun, C. Roset, P. Brăescu, N. Emandi, N. Bosie.

4. Amandamentuluĭ d-luĭ *Kogălniceanu*, sprijinit de d-lor C. Roset, D. Gheorghiadi, V. Mălinescu, D. Cozadini, A. Cuza, M. Jora:

«Subscrisul propune ca frasa din dorinţa atingĕtoare de libertatea culturilor, şi anume «eserciţiul celora-lalte culturĭ recunoscute este «liber». să se înlocuiască prin următoarea redacţie·

«Eserciţiul celora-lalte religiĭ cunoscute este liber, însă cu res- «tricţia prevĕḑută în Capitulaţiĭ».

(Subscris) Kogălniceanu.

Sprijinim: C. Roset, D. Gheorghiadi, Mălinescu, D. Cozadini, A. Cuza, M. Jora.

Discuţia începe asupra amandamentuluĭ D-ruluĭ A. Fătu, care în- cheie: «Deplina libertate a cultuluĭ religieĭ domnitoare, — eserciţiul «celora-lalte culturĭ creştine, însă fără jignirea religieĭ domnitoare şi «în mărginirea vechilor Capitulaţiĭ».

Prea Cuviosia Sa *Arhimandritul Neofit Scriban* cere cuvîntul şi ḑice: «că trebue să hotărîm acum pusĕtura bisericiĭ noastre ; că «Prea Cuviosia Sa nu s'a opus la libertatea culturilor, însă pe pă- «mînt fie care libertate are marginile sale, şi libertatea culturilor nu «trebue să jignească biserica uneĭ naţiĭ, biserică care tot-deauna a «fost tolerantă; că vroim libertate pentru toţĭ, şi că trebue dar să «vroim libertate şi pentru religia noastră. Această religie are o bise- «rică, care de la început, în amîndouĕ ţĕrile, a avut o putere legiui- «toare şi administratoare. Prin concentrarea puteriĭ civile trebue să «fie concentrată şi aceea a bisericiĭ într'un **sinod**».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

Mai mulţi deputaţi făcênd luare aminte, că vorbind de sinod, Prea Cuviosia Sa s'ar depărta de chestie; şi presidentul rechemându-l la chestie, Prea Cuviosia Sa urmează şi ţice: «că când ţeara îşi cere «drepturile sale ab-antiquo, şi biserica trebue să aibă dritul a se con-«stitui în biserică sobornicească şi apostolească;— că toţi strigăm res-«pect pentru proprietate, pentru alţii,— trebue dar să strigăm şi **res-«pect** şi **nejignire** pentru religia noastră, pentru drepturile autoche-«faliei sale, căci biserica este cea mai mare, mai dreaptă şi mai sfântă «din toate proprietăţile ce am moştenit de la strămuni, ea este pala-«diul naţionalităţii noastre».

Cuvîntul Arhimandritului Neofit Scriban.

«Domnilor!

«Vreaŭ a mĕ esplica, pentru ce mi-am dat socotinţa deosebit în comisia ce aţi bine-voit a mĕ alege, pentru a proiecta un şir de chestii de interes general al ţĕrii.

«I. Domnilor! Tratatul de Paris şi instrucţiile electorale ne spun, că ideile ce desbatem astăţi sunt nişte dorinţi, care vor să servească de basă viitoarei noastre constituţii, şi constituţia aceasta va să fie legea fundamentală a Statului nostru; însă aici se naşte întrebarea despre pusĕtura ce voim să dăm saŭ mai bine ţicênd ce voim să lăsăm bisericii noastre în această constituţie; să se amestece autoritatea bisericii cu a Statului, saŭ să o lăsăm de o parte? Să o facem instrument şi sclavă, saŭ să-i lăsăm o deplină libertate în funcţiile sale celc bisericeşti; căci astăţi mai mult de cât orî şi când trebue a determina raporturile sale cu Statul, care este sfera sa şi care sunt formele, după care ea trebue să se cârmuiască.

«Pe lângă acestea, când onorabilii mei colegi aŭ opinat despre libertatea culturilor în ţeară, eŭ am fost cu totul de opinia d-lor.— Însă am socotit că precum libertatea aicea pe pămînt nici odată poate fi fără de margini, de asemenea şi libertatea culturilor în ţeara noastră nu ar fi bine de a o întinde până acolo, în cât să poată ca să jignească religia şi biserica unei naţii; care nici odinioară a cugetat macar la proselitism, şi care altmintrelea, din secuh nememorabili a tolerat acasă la dînsa tot felul de religii creştine, ba încă chiar şi necreştine, pe când pe aiurea ele eraŭ în cea mai mare netoleranţă.

«Apoi fiind-că astăţi voim oare-care libertate şi oare-care respect pentru alţii, fiind-că voim dreptatea pentru toţi, prin urmare socotesc că trebue să voim şi pentru biserica şi pentru religia noastră; pentru religia aceea, pentru care nemuritorii nostri eroi aŭ combătut secuh

www.dacoromanica.ro

întregĭ! Căcĭ ar fi de mirare ca să fim drepţĭ pe aiurea, şi nedrepţĭ cu biserica şi cu religia noastră... No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

«Însă religia aceasta are o biserică, şi biserica aceasta este biserica noastră. Această biserică de la întemeiarea sa, tot-deauna a avut o putere administratoare şi legiuitoare, căcĭ fără de aceste douĕ însuşirĭ n'ar fi putut trăi saŭ cel puţin n'ar fi avut nicĭ o însemnătate; ceea-ce realitatea ne dovedeşte din contra. — Însă sunt maĭ bine de cincĭ secolĭ, de când o **chiriarhie** a sa a fost concentrată în Ţeara Românească, iară alta în Moldova; acum însă, fiind-că ţĕrile acestea aŭ hotărît a se încorpora şi a se concentra pentru partea civilă sub un singur Domnitor, urmează dar ca şi centrurile chiriarhiilor bisericeştĭ să se concentreze într'un **sinod**.

«Dar fiind-că Mitropoliile noastre sunt înzestrate cu privilegiul de **neatîrnare**, şi când ele ar urma să lucreze despărţite, ar aduce oare-care necuviinţĭ şi oare-care turburărĭ, prin înrîuirĭ felurite şi din maĭ multe părţĭ...

«Însă, D-nilor, de şi ideia unuĭ asemenea sinod este admisă ca o întrebare de interes general a Românilor, totuşĭ după a mea socotinţă nu este în de-ajuns hotărîtă în atribuţiile sale, eŭ am susţinut că trebue să-ĭ arĕtăm cu terminĭ lămuriţĭ formula autorităţiĭ sale. — Eŭ am susţinut că atribuţiile sale bisericeştĭ trebue să fie legislative şi administrative, pe temeiŭ că cu asemenea atribuţiĭ aŭ fost învăscute chiar şi până acum Mitropoliile noastre, pe temeiŭ că Arhiepiscopiĭ nostri, pe lângă aceea că tot-deauna aŭ legiuit, însoţiţĭ de Arhiereiĭ ţĕriĭ şi de clerul ţĕrii, pentru tot ce a fost de trebuinţă dogmeĭ de sprijinire. moraluluĭ de apĕrare şi trebuinţelor de tot felul ale bisericiĭ şi ale fiilor sĕĭ sufleteştĭ, dar tot-odată eĭ şi-aŭ administrat bisericile şi clerul, aŭ inspectat la învĕţăturile sale şi aŭ dispus liber de funcţiile sale cele bisericeştĭ.

«Mitropoliţiĭ nostri şi cu dînşiĭ şi tot clerul aŭ avut tot-deauna un drept însă şi maĭ mare, un drept, pe care îl aŭ şi alte religiĭ creştine, vreaŭ a ḑice, purtarea de grijă esclusivă pentru sufletele fiilor lor născuţĭ în Domnul, pentru mântuirea lor, pentru nerătăcirea lor şi pentru neperderea lor cea sufletească. — Prin urmare, stăpânirea lor este morală, câmpia dreptuluĭ lor este credinţa, sunt cugetele şi inimile credincioşilor, stăpânirea lor este curat apostolică, şi nimic de cât apostolică, de unde urmează că o asemenea autoritate trebue să fie neapĕrat înzestrată cu atribuţiĭ formale, administrative şi legislative în biserică, după un model apostolic şi statornic al bisericiĭ. Este de prisos să vŏ spun că fondul lucrărilor sale sunt dogmele şi statornica învĕţătură a bisericiĭ. Este de prisos să vĕ spun că hotă-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11 1857 25 Octom.

rîrile sale, care aŭ raport cu lumea aceasta, trebue să se supună la încuviinţarea şetuluĭ Statuluĭ, ba încă că partea esecutivă a sa este maĭ cu seamă a acestuia.

«Aşa dar, D-nilor, hotărîţĭ de poate fi o autoritate bisericească, orĭ şi cât de spirituală ar fi ea, fără de asemenea atribuţiĭ! maĭ ales, când de la început a fost pusă întrebarea, de trebueşte a se lămuri sfera şi forma atribuţiilor bisericiĭ, de este cu putinţă a se supune biserica în totul Statuluĭ şi de nu ar urma oare de aicea nişte rele urmărĭ. precum pentru religie, de asemenea şi pentru societatea noastră şi chiar pentru Statul nostru viitor? Un sinod fără de aceste două atribuţiĭ este un **non-sens**. Căcĭ un sinod fără atribuţiĭ administrative şi legislative, urmează ca să primească legea uneĭ alte autorităţĭ pentru ca să fie ceva saŭ pentru ca să lucreze ceva; ceea-ce cu alte vorbe, el nu ar fi de cât un instrument! Socotiţĭ dar, D-nilor, la ce ajunge atuncea biserica, care este şi care nu trebue să fie de cât o mamă adevĕrată pentru toţĭ.

«II. Dar să maĭ observăm încă, D-nilor. — S'a vorbit şi s'a scris nu de mult de respect pentru proprietate, şi clerul a sfinţit principul acesta; însă care altă proprietate este maĭ mare de cât biserica?

«S'a strigat, că ni se impută că nu vrem a conserva starea de faţă a lucrurilor şi s'a rĕspuns că — ce să conservăm? «Demorali-«saţia, corupţia, nepotismul, impunitatea, nerușinarea viţiilor?» Şi clerul a sfinţit şi rĕspunsul acesta.— Cu toţiĭ am lăsat putrejunea presentuluĭ şi ne-am întors la obârşia lucrurilor necorupte ale strĕbunilor. Cu toţiĭ am recunoscut, că în present toate drepturile noastre sunt compromitate, şi am alergat să ne apĕrăm cu vechimea cea curată şi sănătoasă! — Am strigat drepturile ab-antiquo, pentru că ele sunt maĭ tarĭ de cât presentul, ele singure numaĭ aŭ virtuţile ce ne pot vindeca tot rĕul de faţă.

«Prin urmare dar şi biserica n'are tot acest drept să ḑică: nu vreaŭ a conserva pusĕtura cea înjosită ce mi-a dat-o nedreptatea trecutuluĭ; vreaŭ a fi demnă de origina mea; nu vreaŭ a conserva abusurĭ şi corupţiĭ, nu vreaŭ ca soarele dreptăţiĭ mele şi al adevĕruluĭ meŭ să maĭ fie înfăşurat cu vĕlul nopţiĭ şi cu vĕlul viţiilor şi al pĕcatelor lumiĭ! vreaŭ ca să luminez slobodă moştenirea cea rĕscumpĕrată cu scump sângele al mireluĭ meŭ şi al D-ḑeuluĭ meŭ — Cum? Biserica ţĕriĭ numaĭ, n'are dreptate să-şĭ recapete drepturile sale ab-antiquo?— Numaĭ clerul să nu poată să propăşească cu biserica sa, de-opotrivă cu seculul?— şi să nu-şĭ recapete adevĕrata sa pusĕtură în societate? Cum? Numaĭ el să nu-şĭ capete drepturile constituţionale ale bisericiĭ sale? Cum? Numaĭ biserica să n'aibă dreptate să

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

se constitue în biserică **sobornicească și apostolească?** Cum? Ea n'are dreptul să alerge la drepturile ce-ĭ sunt date de sfinții Apostolĭ și de sinoadele ecumenice? – Să-și facă legĭ după trebuință și să se administreze în totul conform sfintelor canoane? Și cine este acela așa de tare ca să se împrotivească uneĭ așa de marĭ puterĭ pe cât este și lumea?

«Tratatul de Paris a încuviințat dreptatea cleruluĭ ca să-și spue dorințele sale liber, și clerul declară că pe temeiul sfintelor canoane și pe temeiul autonomieĭ țĕriĭ, orĭ pe temeiul autochefalieĭ bisericiĭ sale, vrea a se constitui în biserică cu o autoritate sinodală representativă și cu atribuțiĭ administrative și legislative canonice pentru trebuințele sale bisericești și ale fiilor sĕĭ sufletești. Pentru legiuirĭ **rituale**, pentru legiuirĭ **disciplinare**, pentru administrarea cleruluĭ, a dicasteriilor și a învĕțăturiĭ sale. Biserica, mama noastră, n'are cătușĭ, n'are lanțurĭ pentru nime, D-nilor, ea are laptele cel duhovnicesc, cu care hrănește pe fiiĭ sĕĭ, îĭ crește, îĭ luminează, îĭ apĕră și îĭ întărește în călĕtoria vieții aceștia. Biserica știe maĭ bine de cât orĭ și cine autoritatea sa și marginile sale, căcĭ singură dogmatisește, că trebue a da ceea-ce se cuvine împĕratuluĭ, împĕratuluĭ, și ce se cuvine luĭ Dumneḑeŭ, luĭ Dumneḑeŭ.

«Pe lângă acestea, daț-mĭ voe să maĭ observăm încă: Se poate, Domnilor, ca biserica noastră, care este de miĭ de anĭ biserica țĕriĭ aceștia, când ar fi atacată în drepturile sale cele maĭ sfinte, să n'aibă drept a-și rădica vocea sa cea de maică la ajutorul și apĕrarea fiilor sĕĭ? Se poate ca șeful civil al țĕriĭ, care domnește peste fiiĭ sĕĭ, să n'aibă dreptate de a-ĭ tinde mâna de ajutor? Cum? Libertatea ce vream altor religiĭ, să poată, ajutată de împregiurărĭ, a ne răpi cândva prin ademeniri pe fiiĭ nostri născuțĭ în Domnul? și să ne scoată de prin bisericile luĭ Stefan-cel-Mare și a luĭ Alecsandru-cel-Bun, și acel ce va ședea pe scaunul luĭ Stefan-cel-Mare să fie adiafor?— Saŭ să ḑică că o lege a țĕriĭ îl oprește; că libertatea culturilor este gărăntuită și că chestiĭ religioase nu-l privesc? Vĕ întreb, Domnilor, la un așa rĕspuns ce ar trebui să facă clerul nostru, care n'are spiritul de proselitism pe cât este aiurea, care nicĭ a avut propaganda fideĭ, nicĭ poate o va avea? Să se uite cu ochiĭ cufundațĭ în lacrămĭ cum perde din ḑi în ḑi pe fiiĭ sĕĭ; cum perde un depositum sfânt și strămoșesc, că tot ce avem de la străbunĭ este sfânt; saŭ să plece capul înaintea jugulуĭ, a puteriĭ ademenitoare și a puteriĭ împregiurărilor, saŭ să primească moartea martiruluĭ? Pentru oameniĭ de cuget, în adevĕr, Domnilor, aceasta este o pusĕtură foarte încurcată!

«Așa dar noĭ, carĭ strigăm peste tot locul, pe cât și se cuvine să

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

facem, respect pentru alţiĭ, drept pentru alţiĭ, respect pentru proprietate; de ce să nu strigăm respect şi nejignire pentru religia noastră, respect şi nejignire pentru biserica noastră, respect pentru drepturile sale, a autochefalieĭ sale? Respect pentru biserică, ḑic, şi pentru drepturile eĭ, căcĭ ea este cea maĭ mare, cea maĭ dreaptă şi cea maĭ sîântă din toate proprietăţile ce am primit de la strămoşiĭ!

«Sub auspiciile eĭ a scăpat naţionalitatea noastră! sub auspiciile eĭ s'a grupat naţia noastră, orĭ şi unde se află ea în străinătate!... Proprietatea eĭ cea cerească ne-a păstrat proprietatea cea pămînteasc㠹 ne-a păstrat drepturile Capitulaţiilor noastre, de care acum suntem atât de mândri! — Ne-a păstrat proprietatea limbeĭ şi a literaturiĭ noastre!

«Aşa dar, Domnilor, să cerem respect şi nejignire pentru un asemenea paladium al drepturilor noastre, pentru o aşa de mare proprietate, căria suntem datorĭ toată fiinţa noastră!

«Iată dar, Domnilor, pentru ce mi-am dat socotinţa condiţional. Judecaţĭ şi cumpăniţĭ greutatea socotinţeĭ, şi hotărîţĭ în a voastră înţelepciune, de am avut dreptate, orĭ de nu am avut. Ţeara este autonomă, ţeara este suverană: trăiască iubita noastră Românie, unită şi autonomă!

«III. În finit, Domnilor, vĕ rog, daţi-mĭ voe ca să fac încheiare: când mĭ-am dat socotinţa, că Sinodul Românieĭ se cuvine să fie **cu atribuţiĭ legislative şi administrative bisericeşti**, eŭ nu am avut în gând de a aspira la o putere papală a bisericiĭ în Stat; eŭ nu am gândit, nicĭ gândiam la o rupere a relaţiilor noastre dogmatice cu biserica ecumenică, maica noastră a tuturor; nu am gândit ca Sinodul să dea legĭ Statuluĭ, saŭ să se supună puteriĭ timporale la legiuirea ce-ĭ va da biserica, d. e. la concordaturĭ, la inchisiţiĭ şi a. l. t., nicĭ la o administrare şi legiuire materială a bisericiĭ de averĭ, nicĭ la facerea de un noŭ cod de canoane bisericeştĭ, precum oare-carĭ aŭ voit să mĕ esplice. Nu, Domnilor. De aceea pentru de a rădica tot felul de prepusurĭ, declar din parte-mĭ socotinţa mea proprie, care sper că nu va fi numaĭ a mea individuală.

«1. Clerul Moldoveĭ nu ţine la averile bisericiĭ, de cât curat pentru înflorirea bisericiĭ şi a naţieĭ. El nu caută avere, de cât pentru sprijinirea familieĭ sale şi pentru educarea fiilor sĕĭ, pentru şcoalele sale şi pentru seminariile sale; pentru orfaniĭ sĕĭ şi pentru invaliḑiĭ sĕĭ; clerul nu caută a fi bogat, nicĭ a avea comodităţĭ marĭ, căcĭ el ştie că adevĕrata sa chemare este virtutea, şi că cea maĭ întâĭ virtute a sa este crucea Domnuluĭ, este sărăcia, căcĭ fără de aceasta nu este sfinţenie, şi fără de sfinţenie nu este preoţie!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

«2. Clerul moldo-român este mai mult de cât convins, că întru cât ar trăi el numai pentru averi: luminile, sfinţenia şi tot felul de virtuţi vor fi pentru dînsul nula; averile sunt perderea sa! Iară mai cu seamă întru cât clerul monahal, întru cât clerul înalt va fi bogat şi în comodităţi mari, meritul şi virtutea nu va fi calea către scaunele apostoleşti; misia apostolică va fi numai o mască şi virtutea nu va avea fiinţă în biserică! Căci bogaţii, după ḑisa Mântuitoruluĭ lumiĭ, cu anevoie vor întra întru împărăţia luĭ Dumneḑeŭ.

«Cu toate acestea, Domnilor, socotesc că clerul doreşte, clerul vrea, clerul cere siguranţa averilor bisericiĭ, el cere ca ele să fie nu numaĭ cu numele ale bisericiĭ, dar şi cu fapta».

D-luĭ *Anastasie Fătu* susţine amandamentul sĕŭ ḑicênd: «că în cât «priveşte articolul întâiŭ al puntuluĭ propus de comisie, d-luĭ se uneşte «cu comisia; dar cât pentru partea a doua, d-luĭ susţine modificarea «făcută prin amandament, căcĭ chiar comisia recunoaşte dritul **pri-** «**vegherii**, şi când nu s'ar pune **fără jignire**, atuncĭ am da voe pro- «pagandeĭ lovitoare în religia noastră. D-luĭ ḑice că religia noastră «a avut dreptul de a nu fi jignită, drit ce nu putem înstrăina. Ast- «fel nu putem tolera cultul evreesc alt-fel de cât numaĭ în cât Evreiĭ «vor fi de suferit. Ast-fel este şi mărginirea din Capitulaţiĭ».

Cuvîntul d-luĭ Dr. A. Fătu.

«Domnilor!

«Pentru a face oare-care amandamente asupra textuluĭ programuluĭ pentru chestiile generale supuse Divanuluĭ de către comisia ce a fost însărcinată cu redacţia lor, am supus în şedinţa din 17 Octomvrie a Adunăriĭ prin amandamentul meŭ modificaţiile ce am creḑut de nevoie a se face punctelor sub No. 3, 5, 6, 7, 8 şi 9.

«Unul din acele puncte, acel cu No. 5, s'a luat astăḑĭ în tratаţie. Acel punct, în primitiva sa redacţie, era în următoarea cuprindere: «Libertatea culturilor în restricţia Capitulaţiilor». În locul aceştia eŭ am adoptat următoarele: «Deplina libertate a cultuluĭ religieĭ dom- «nitoare, eserciţiul celora-lalte culturĭ creştine, însă fără jignirea re- «ligieĭ domnitoare şi în mărginirea vechilor Capitulaţiĭ».

«Onorabila comisie însărcinată cu desvĕlirea chestiilor propuse de cea întâĭ comisie a prefăcut punctul al 5 lea în acest mod: «Religia «domnitoare în România este religia ortodoxă a Rĕsărituluĭ. Esercițiul «celora-lalte culturĭ recunoscute este liber, însă cu restricţia prevĕḑută «în Capitulaţiĭ».

«Întru cât priveşte partea întâia a acesteĭ frase, adecă că «religia

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

domnitoare în România este religia ortodoxă a Răsăritului», eŭ mĕ unesc cu socotința comisieĭ, iar în cât privește partea a doua, adecă că: «Esercițiul celora-lalte culturĭ recunoscute este liber, însă cu res-«tricția prevĕdută în Capitulații», eŭ țin că este de nevoie a se menține redacția întrodusă în amandamentul meŭ, care încuviințează liberul esercițiŭ al celora-lalte culturĭ creștine recunoscute numaĭ fără jignirea religieĭ domnitoare.

«În aceasta mĕ întemeiez maĭ întâiŭ pe însuși unul din considerantele espuse de onorabila comisie, după care se recunoaște Statuluĭ dritul de priveghere asupra esercițiuluĭ celora-lalte culturĭ, și apoĭ dacă nu s'ar prevedea în text despre nejignirea religieĭ domnitoare, cum s'ar putea preveni abusul ce ar resulta când vre-unul din aceste culturĭ, în zelul propagării confesieĭ sale, s'ar întinde la urmărĭ lovitoare în sfințenia și autoritatea religieĭ domnitoare; în adevĕr ce vom face noĭ când o persoană bisericească din vre-unul din culturile străine, în zelul de a trage la legea luĭ fiĭ de aĭ bisericiĭ noastre, va predica în public principiile dogmeĭ sale, cu lovirea principiilor și a dogmelor religieĭ noastre? Cum vom putea înlătura lovirea ce s'ar face în principiile dogmeĭ și scandalul ce s'ar aduce evlavieĭ publiculuĭ închinător prin aceea, de a vedea în zilele de sĕrbătorĭ ale bisericiĭ ortodoxe pe ceĭ de alt cult întrebuințând, afară de locuința lor lucrul meserieĭ lor cu tot sgomotul cerut de acea meserie?

«Nu maĭ puțin este de însemnat, D-nilor, că după maștihile împrejurărĭ sub care a zăcut țeara noastră, și în privirea învĕțăturilor, lipsind trebuitoarele îngrijirĭ pentru luminarea și întemeiata învĕțătură a cleruluĭ nostru în științele teologice, a rĕmas acesta înapoia cleruluĭ de alte culturĭ creștine al celor-lalte state. — Este dar de prevĕdut că la orĭ-ce luptă religioasă între un preot de alt cult creștin și între un preot de religia noastră, acesta, ca neînzestrat cu cunoștințele trebuitoare teologice, va putea cu greŭ să susție victorios lupta. Atunci acel de alt cult arĕtându-se învingĕtor în ochiĭ publiculuĭ ascultător, nu va maĭ putea fi stavilar întru lățirea credinței sale, și așa lesne s'ar sminti în credința dogmelor fiiĭ bisericiĭ noastre — Prin urmare prerogativa ce se acordează religieĭ noastre, de a fi acea domnitoare, n'ar fi de cât o literă moartă, dacă ea nu va avea de sprijin clausa de maĭ sus ca esercițiul celor-lalte culturĭ creștine recunoscute să fie liber numaĭ cu nejignirea cultuluĭ religieĭ domnitoare.

«În sfîrșit maĭ este de luat aminte că religia noastră, ca lege a popululuĭ, a esersat pururea dritul de a fi nejignită de către celelalte culturĭ creștine.

«Vĕ întreb dar: oare primit-am noĭ mandatele noastre de la nație

www.dacoromanica.ro

pentru ca să-ĭ înstrăinăm acest drit ce l'a păstrat intact până acum? Şi oare îl putem înstrăina noĭ, fiiĭ adevěraţi aĭ legiĭ noastre strămoşeştĭ?

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

«D-nilor! în amandamentul meŭ din 17 Octomvrie curent n'am avut în idee de cât numaĭ culturile creştine.

«Luând însă acum aminte la redacţia propunerĭĭ făcute de comisia a doua, věd că se vorbeşte de a se da libertatea esercițiuluĭ la cele-lalte culturĭ recunoscute în deobşte. Aceasta ar da loc a se înţelege că şi esercițiul cultuluĭ evreesc ar avea tot aceeaşĭ libertate în ţeara noastră ca şi culturile creştine. De aceea socot de nevoie a vorbi aci câteva cuvinte despre cultul evreesc.

«Fie-cine ştie că Evreiĭ se hrănesc cu negoţul lor maĭ în toate ţěrile, cu maĭ multă saŭ maĭ puţină libertate, potrivit cu politica fiecăruĭ stat, unde eĭ urmează principiile cultuluĭ lor prin case private saŭ prin sinagoge tot cu aceeaşĭ restricţie. Această regulă s'a păzit până acum nestrămutată şi la noĭ.

«Ce nevoie este ca să o prefacem acum? Întru cât Evreiĭ ce locuesc în ţeara noastră se vor purta cu nejignirea legilor ţintitoare la prosperitatea naţieĭ române, întru atâta şi eĭ se vor bucura de drepturile ce le sunt îngăduite prin deosebitele acte ale guvernuluĭ nostru. — De asemenea şi cultul lor va fi tolerat întru atâta numaĭ, întru cât eĭ nu vor lucra în contra intereselor ţěriĭ, ale legiĭ creştine şi ale liniştieĭ publice».

D-luĭ *Anastasie Panu* întîmpină: «că nu ştie de unde vin atâtea «temeriĭ într'o ţeară, într'o Adunare creştină, căcĭ religia pentru Românĭ «rěmâne basa fundamentală a esistinţeĭ lor politice, paladiul lor în «trecut şi în viitor. Libertatea culturilor a esistat tot-deauna în Prin«cipate, şi trebue să fie şi de acum înainte, căcĭ religia noastră este «o religie de pace. Principiul libertăţiĭ cultuluĭ stă în evanghelie, «acest princip este recunoscut de Pavel Apostolul, de sfinţiĭ Constan«tin şi Iustin, el stă înscris pe toate paginile cărţilor sfinte. Noĭ spu«nem că religia noastră este cea domnitoare; dacă ea este domnitoare, «nu maĭ avem trebuinţă să maĭ ḑicem că are libertate de a fi. În «templul naţionalităţiĭ noastre să fie înscris cu litere de aur **că reli«gia şi limba aŭ fost paladiul nostru**, însă tot-odată şi **libertatea «culturilor»**.

Cuvîntul d-luĭ Anastasie Panu

«În faţa maiestăţiĭ ce cuprinde în sine chestia ce věd că se pune în deliberare, înaintea drepturilor şi a datorieĭ ce aŭ Româniĭ de a

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

crede în religia părinților sĕĭ, eŭ m'am întrebat pe sine, D-nilor, auḑind acele ce s'aŭ cetit și s'aŭ propus la tribună, de unde vin aceste temerĭ care tulbură conștiința unora, aceste îngrijirĭ care se manifestează în vorbele și în amandamentele lor?

«Religia părinților nostri nu este pentru noĭ numaĭ harul acel dumneḑeesc care se pogoară din cerurĭ asupra omuluĭ pentru a-l pune în comunicație cu ziditorul sĕŭ, ea este tot-odată o basă fundamentală a esistenței noastre politice; ea este paladium sub care s'a apĕrat naționalitatea noastră în decurs de maĭ mulțĭ seculĭ nefericiți; ea a format eroiĭ carĭ cu Stefan-cel-Mare și cu alțĭ Domnitorĭ aŭ mărit numele de Români, ea a inspirat răbdarea și credința în generațiile ce aŭ trecut; ea dimpreună cu limba ne a făcut să ajungem în ḑilele acestea în care am proclamat suveranitatea noastră. Cine dar se scoală astăḑĭ în contra acesteĭ religiĭ, care formează istoria trecutuluĭ nostru, scrisă prin atâtea monumente ridicate de pie tatea strămoșilor? Nime. Nime. Temerĭ zadarnice, îngrijirĭ ridicule, nesocotințĭ vinovate, care tulbură conștiințĭ slabe și caută a aduce discredit asupra acelora ce aŭ de împlinit datoriĭ serioase.

«D-luĭ Fătu cere prin amandamentul sĕŭ «deplina libertate a cul· «tuluĭ religieĭ domnitoare și esercițiul celor-lalte culturĭ creștine, însă «fără jignirea religieĭ domnitoare». Dacă statornicim ca religia noastră să fie domnitoare, se cuvine oare să adăogim ca să aibă deplina libertate a cultuluĭ sĕŭ și să nu fie jignită de cele-lalte culturĭ?

«Dar cum ar putea fi domnitoare, dacă n'ar avea libertatea cultuluĭ sĕŭ și dacă ar fi jignită de cele-lalte culturĭ?

«Noĭ vroim a da mărire și glorie religieĭ noastre; de aceea o numim domnitoare, și apoĭ ne temem că nu va avea libertatea cultuluĭ sĕŭ și va putea fi jignită, și aceste se ḑic într'o Adunare creștină, într'o țeară creștină!

«Las, D-nilor, la aprețuirea d-voastră amandamentul propus. Cât se atinge de cuvîntul cetit de Prea Cuviosia Sa părintele Arhimandritul Scriban, eŭ nu pot să rĕspund nimica, căcĭ acel cuvînt cuprinde pentru înființarea unuĭ Sinod, și noĭ astăḑĭ nu tratăm această chestie. Comisia însărcinată de Adunare cu elaborarea unuĭ asemenea proiect nicĭ n'a înfățoșat încă lucrarea sa, cum dar aș putea discuta într'o chestie neînfățoșată, necunoscută încă Adunării și care nu se tratează acum? Simțim dar părere de rĕŭ că Prea Cuviosia Sa n'a așteptat timpul cuvenit pentru a ne aduce atuncea luminile sale și cunoștințele speciale ce fără îndoială trebue să fi avênd în chestia Sinoduluĭ. Eŭ trec dar la chestia care se tratează acum.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

«Comisia v'a înfățoșat astădĭ considerantele după care libertatea culturilor a fost și trebue să fie în pămîntul nostru.

«Dacă religia noastră este o religie de pace, de caritate, de dragoste; dacă acestea sunt elementele care constitue fericirea societăților omenești, apoĭ ele nu se pot găsi decât acolo unde fie-care om poate cugeta în religie după insuflarea conștiinței sale și a se închina luĭ Dumnedeŭ în glasul ce inima sa sloboade; el îndată ce crede, credința sa îl mântue, nime dar nu este în dreptate de a-ĭ impune altă religie, căcĭ acela s'ar face de-opotrivă cu Dumnedeŭ, care singur numaĭ vede până în adâncul inimiĭ noastre și judecă gândurile fie-căruia.

«Mântuitorul ne învață că toată religia stă în iubirea luĭ Dumnedeŭ și a aproapeluĭ: «să faceți oamenilor tot aceea ce vroițĭ să vĕ «facă vouĕ, căcĭ acolo stă legea și prorociĭ». Apostolul Pavel ne dice: «acel care iubește pe aproapele sĕŭ, a împlinit legea». Sfântul Constantin cuprinde în constituția încheiată cu Sicinius: «că s'aŭ pătruns «de mult că religia trebue să fie liberă și să se lase pe fie-care slo- «bod să slujească luĭ Dumnedeŭ după chipul cum va găsi de cu- «viință». Sfântul Iustin iarăși adaogă: «Că nimică nu este maĭ împroti- «vitor religieĭ de cât a sili pe cineva în credința sa». Eŭ aș putea, Domnilor, să vĕ citez ceasurĭ întregĭ cuvintele bisericiĭ care reclamă pacea, concordia și dragostea între oamenĭ; care ne învață că sentimentul religios, pentru a fi puternic, trebue să fie adevĕrat, și pentru a fi adevĕrat, trebue să fie neatîrnat. Dar, iată ministriĭ religieĭ staŭ între d-voastră; eĭ vĕ vor deschide cărțile cele sfinte, și pe fie-care pagină vĕ vor arĕta: libertatea religiilor, libertatea culturilor.

«Mergeți, dice Mântuitorul, la toate popoarele și propoveduiți «evanghelia». Îndepliniți dar această dumnedeească misie a păstorilor sufletești, însuflați pacea și dragostea între oamenĭ, luminați cugetile lor, păvĕțuiți-ĭ către adevĕr și dreptate, și atuncĭ voĭ veți fi numiți: **Sarea pămîntuluĭ, păstoriĭ ceĭ bunĭ.** Atuncea religia noastră va triumfa și va străluci pe orizonul lumiĭ precum a strălucit de secolĭ, fără ca vre-un nor să-ĭ poată întuneca rădele; să se scrie dar în templul naționalității noastre cu litere de aur: că religia și limba ne-aŭ apĕrat până astădĭ și ne-aŭ condus ca pe un al doilea Israil către o nouă soartă, un noŭ viitor; dar tot-odată să se adaoge: că orĭ și cine va întra pe pămîntul Românieĭ, este liber a se închina luĭ Dumnedeŭ în religia sa».

Amandamentul d-luĭ Fătu, puindu-se la voturĭ prin sculare și ședere, se respinge de majoritatea Adunăriĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

După aceasta discuția începe asupra amandamentului d-luĭ N. Carp, care încheie: «Religia domnitoare în România este religia or-«todoxă a Rĕsăritului. Esercițiul celora-lalte culturĭ recunoscute este «tolerat, însă atât cu restricția prevĕḑută în Capitulațiĭ, cât și în poli-«ticeasca observare a legilor țĕriĭ astăḑĭ în ființă».

D-luĭ Neculaĭ Carp ḑice: «că prin amandamentul sĕŭ vroește «a împedeca propaganda și procesiile publice ale celor-lalte religiĭ și «a mărgini înmulțirea numĕrului bisericilor acestora».

D-luĭ *Mihail Kogălniceanu*, cerênd cuvîntul, ḑice: «că noĭ suntem «chemațĭ în Adunare spre a constitui nu numaĭ o societate, dar o «națională. Datoria noastră este a zidi un edificiŭ noŭ. Trebue «dar să adoptăm marile principiĭ ale libertățiĭ conștiinței, ale libertățiĭ «religioase. Biblia, evanghelia aŭ proclamat frăția oamenilor. Acest «princip a însuflat părinților nostri toleranța, a făcut pe părinții nostri «să respingă orĭ-ce inchisiție. Principatele se pot făli dinaintea Europeĭ «că pămîntul lor niciŏdată nu a fost stropit cu sânge vĕrsat în «resbele religioase, că pămîntul lor a fost asil pentru toate culturile. «La noĭ clerul ortodox are toată puterea morală și materială, clerul «are până și putere politică; așa dar n'are de ce să se teamă, că li-«bertatea dată culturilor eterodoxe ar putea să jignească biserica «noastră. Interesul națieĭ este de a concentra toate elementele țĕriĭ, «iar nu a le desbina. Europa ne-a întins mâna și ne a apĕrat, fără «să ne întrebe de ce cult suntem, ci avênd în privire numaĭ că sun-«tem creștinĭ. Vroim ca Europa să fie dreaptă pentru Remânia, Ro-«mânia să fie dreaptă pentru toțĭ fiiĭ sĕĭ fără osebire».

Cuvîntul d-luĭ Mihail Kogălniceanu.

«Cuvîntul onorabiluluĭ meŭ amic Panu a refutat propunerea cu-viosuluĭ Părinte Scriban, și amandamentul Dr-uluĭ Fătu, care și unul și altul voesc a lua Românilor cea maĭ frumoasă pagină din istoria ci-vilisațieĭ: **toleranța religioasă**, pururea practicată în Principate. Vĕd însă că un noŭ amandament, înfățoșat și sprijinit de onorabilul de-putat al proprietățiĭ marĭ din ținutul Vasluiuluĭ, readuce chestia în discuție, și D-nul Carp, ca esplicație a amandamentuluĭ, vine chiar a ne ḑice, că sub cuvîntul de politicească observare a legilor țĕriĭ as-tăḑĭ în ființă, înțelege oprirea procesiilor publice a culturilor etero-doxe și însașĭ mărginirea numĕrului bisericilor de alt cult de cât de ale religieĭ domnitoare.

«Nu m'aș fi așteptat ca libertatea culturilor să găsească adver-sarĭ în Adunare, însă lucrul este lesne de înțeles prin trista situație ce ne este făcută. Spre a vĕ descrie această situație, dați-mĭ voe să

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

vĕ citez un mic poem al poetuluĭ englez Byron, întitulat **Întunerecul**; sujetul acestuĭ poem este următorul:

«Se închipueşte că soarele, dătătorul luminiĭ şi al căldurieĭ, uită într'o dimineaţă de a rĕsări, întunerecul se rĕspândeşte pe toată faţa globuluĭ fără lumină, fără căldură, toată natura vine în confusie, apele îşĭ es din mătcile lor, pămîntul este lovit de nerodire, frigul şi vĕlurile nopţiĭ lovesc pe omenire. Atuncea bieţiĭ muritorĭ, spre a găsi ceva lumină şi ceva căldură, încep a strica şi a arde tot ce găsesc sub mână; satele şi oraşele se pun în flacărĭ; după ce acestea s'aŭ mistuit, oameniĭ daŭ foc pădurilor şi codrilor vecĭnicĭ, în curînd şi aceste deposite de o lumină şi căldură trecĕtoare se sfîrşesc şi omenirea vine în luptă, se sfăşie, se sfarmă şi piere fie-care individ, ne maĭ gândind de cât la conservarea sa şi încercându-se de a răpi aproapeluĭ sĕŭ o ţandură de lemn spre a dobândi aşa câteva minute de lumină; în mijlocul grozavuluĭ pustiŭ la care pămîntul este osândit doĭ oameniĭ fugind se întâlnesc pe cenuşa încă fumegândă a unuĭ întins codru dat pradă foculuĭ; unul din eĭ rădică un tăciune aprins şi la această palidă lumină el recunoaşte în faţa sa un alt om. Atunci el stinge blestemând această flacără, care arată că maĭ esistă încă un al doilea om şi că acest om poate a-ĭ rîvni şi a-ĭ smulge puţinele lemne, puţina căldură ce a maĭ rĕmas pe pămînt.

«Prin acest tabloŭ, nemuritorul poet a vrut să descrie starea în care omenirea ar ajunge dacă i s'ar răpi presa, acest mare soare al inteligenţeĭ.

«Iată însă ce vroiaŭ a ne face aceĭ ce ne-aŭ rădicat presa, şi aceasta într'o epocă când maĭ mult de cât orĭ şi când avem trebuinţă, nu numaĭ de a lumina pe alţiĭ, dar de a ne lumina pe noĭ înşine; noĭ suntem adunaţĭ aicea spre a constitua nu numaĭ o societate, dar o naţionalitate; spre a ajunge la această mare ispravă avem a sfărma privilegiĭ isolate şi a le înlocui prin drepturĭ generale; spre a putea isbuti avem dar maĭ presus de toate trebuinţă de puterea morală, care să ne susţie neatîrnarea cugetuluĭ şi puterea convicţiilor

«Din lipsa uneĭ prese cât de mărginite, noĭ ne vedem încă ceĭ maĭ mulţĭ nepregătiţĭ pentru chestiile ce avem a desbate, ba ce este maĭ fatal, opinia publică, aceea care trebue să ne sprijine, să ne lumineze, este încă maĭ puţin pregătită, toate patimile sunt puse în joc, înainte ca noĭ să votăm, chiar să punem o chestie în discuţie, intenţiile noastre sunt restălmăcite, cuvintele noastre clevetite, o presie morală este esersată asupra noastră; tot pasul înainte, toată reforma cerută de trebuinţele secululuĭ este atacată şi de oameniĭ trecutuluĭ şi de aceĭ carĭ pretind a ţine cârma progresuluĭ; şi din ce vine această

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

tristă stare a lucrurilor? Din causă că nu suntem pregătiți prin libere discuții, că flacăra publicității s'a stîns în țeara noastră, că nimenea nicĭ din oamenii rutineĭ, nicĭ din întitulații liberalĭ, în învinovățirile lor asupra noastră nu consultă de cât interesele lor, de cât patimile lor saŭ inspirațiile strîmte ale unuĭ patriotism de clopotniță.

«Într'o asemenea tristă stare de lucrurĭ, spre a nu ne rătăci, nu ne rĕmâne de cât o cale de urmat, calea sfântuluĭ adevĕr, a eterneĭ dreptățĭ.

«Să ne facem o idee dreaptă despre chemarea noastră, despre datoriile noastre, să gândim că avem a sfărîma ruinele trecutuluĭ și în locu-le a zidi un edificiŭ noŭ, și că Puterile cele maĭ marĭ ale Europeĭ, care represintează însașĭ civilisația lumiĭ, aŭ să ne judece lucrările.

«Gândind așa, putem noĭ să procedăm la lucrările organisațieĭ viitoare a Românieĭ prin respingerea libertățiĭ conștiințeĭ, a libertățiĭ religieĭ, matca tuturor libertăților, această mare libertate, care este înscrisă în capul constituțiilor tuturor națiilor civilisate saŭ care aspiră macar a se civilisa?

«Morala tuturor religiilor, și în deosebĭ a religieĭ noastre ne ḑice: ce nu-țĭ place, altuia nu face. Voind a împedeca saŭ a restrînge religia altora în pămîntul nostru, nu gândim că avem frațĭ de un sânge și de o credință pușĭ sub guverne străine care nu confesează religia noastră? Ce am ḑice dar când aceste guverne ar mărgini saŭ ar împedeca pe frațiĭ nostri în liberul esercițiŭ al credinței lor? N'am striga la barbarie, la o monstruositate nedemnă de secului al XIX-lea? Și cu toate acestea noĭ am voi ca aceea ce nu ne place în alte țĕrĭ, să o facem în țeara noastră? Nu, aceasta nu se poate, eŭ aștept, eŭ cred maĭ bine de la bunul simț al națieĭ mele!

«Biblia dă neamuluĭ omenesc un singur părinte, pe Adam. Hristos a proclamat toleranța, ḑicênd că toțĭ oamenii sunt frațĭ. Acest princip a însuflat pe părinții nostri, și de aceea toleranța religieĭ este tot atât de veche în Principate ca și însașĭ esistența lor. De aceea părinții nostri pururea aŭ respins inchisiția pe care Dr. Fătu vroește acum a o întroduce, de vreme ce învoirea cultuluĭ evreesc o supune purtărĭĭ ce ar observa Jidoviĭ. De la cultul evreesc lesne se poate întinde restricția și la culturile creștine. N'am auḑit pe unul din deputațiĭ de Vasluiŭ cerênd oprirea procesiilor, mărginirea numĕruluĭ bisericilor de altă credință de cât acea ortodoxă etc.? Cum nu gândesc însă d-lor că prin aceasta ridică Principatelor gloria lor cea maĭ frumoasă, cu care ele se pot făli înaintea lumiĭ, glorie că în toată Europa singur pămîntul românesc n'a fost nicĭ odată stropit cu sânge

www.dacoromanica.ro

vĕrsat în resbele religioase, glorie că pămîntul românesc a fost pururea un asil, un loc de scăpare pentru toate religiile, pentru toate culturile prigonite.

«La începutul secoluluĭ al XV., Alecsandru-cel-Bun primește pe Armenĭ și le înseamnă șeapte orașe spre locuire. Bisericile lor, zidite de patru sute de anĭ și care staŭ încă și până astădĭ în picioare, dovedesc întinsa toleranță de care eĭ sub toate guvernele s'aŭ bucurat.

«Maĭ mulțĭ Domnĭ aŭ dat religieĭ catolice o pretenție evidentă; bisericile catolice zidite de Domnĭ la Baia, la Cotnarĭ și în multe alte locurĭ, dănuirile făcute acestora. îmbrățișarea făcută de eĭ catolicilor aŭ fost adus o așa de mare armonie între ortodoxĭ și catolicĭ, în cât chiar clerul ambelor religiĭ maĭ că uitaseră în Moldova discordia care a sfășiat biserica luĭ Hristos. — Așa și în timpul luĭ Vasilie Vodă și încă maĭ încoace la sĕrbătorile cele marĭ ale creștinismuluĭ, clerul catolic mergea împreună cu clerul ortodox de întâțișa Domnitoruluĭ țĕrĭĭ icoanele Nașterĭĭ și a Botezuluĭ Mântuitoruluĭ. Istoria ne păstrează un fact și maĭ demn de admirat; cea maĭ mare proprietate a mon. Secul Săbăoanĭĭ îĭ este dănuită de un Hatman al Moldoveĭ ce era catolic.

«Această toleranță era atât de mare în Principate, în cât chiar și secte prigonite în însașĭ Rusia ortodoxă aŭ primit adăpost în țeara noastră; istoria păstrează cu recunoștință actul prin carele fericitul întru pomenire Mitropolitul Iacov al Moldoveĭ a recunoscut liberul esercițiŭ al cultuluĭ Lipovenilor. Jidovĭĭ pretutindenea prigonițĭ, în Principate aŭ avut pururea o deplină libertate de cult.

«În timpurĭ mult maĭ critice, această toleranță dată tuturor religiilor nu a jignit întru nimica religia și biserica ortodoxă, și tocmaĭ astădĭ noĭ ne-am teme ca legea moșilor și a strămoșilor nostri să se primejduiască, pentru că consfințim de drit un princip ce în faptă a fost pururea recunoscut în Principate, libertatea culturilor. La noĭ clerul ortodox are toată puterea morală și materială, clerul are până și putere politică. Mitropolitul țĕrĭĭ presidează Adunările noastre naționale, episcopiĭ sunt membri de drit aĭ legislaturiĭ, clerul monacal, clerul mirean este representat; o mare parte din avuțiĭ sunt lăsate monastirilor, toate mijloacele de înrîurire sunt dară în mânile bisericiĭ ortodoxe, și apoĭ maĭ urmează temerĭ că libertatea dată culturilor eterodoxe ar putea să o jignească?

«Interesul națieĭ noastre este de a concentra toate elementele vitale ale țĕrĭĭ, de a face ca toțĭ fiiĭ sĕĭ să nu aibă de cât un singur interes, binele comun, să nu fie povățuițĭ de cât prin o singură gân-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

dire, prin o singură voinţă, patriotismul; numaĭ aşa vom avea puterĭ în ţeară.

«Primind amandamentul domnuluĭ Carp, din contra noĭ aŭ păstra, ba chiar am aduce în lăuntru condiţiile de slăbăciune cele maĭ fatale.

«Am vedea Româniĭ de religie ortoxă conduşĭ de un interes, Românii de religie catolică inspiraţi prin alt interes, Armeniĭ ar simţi asemenea alte trebuinţĭ. Unde ar fi dar atuncea acel numĕr de 5,000.000 de Românĭ, numĕr pe care nu maĭ puţin de cât în şedinţa din 7 Octomvrie l'am înfăţoşat Europeĭ ca elementul puternic al naţionalităţiĭ noastre?

«La Congresul de Paris s'a ḑis de către adversariĭ Uniriĭ, că Principatele aŭ interese deosebite; primind amandamentul d-nuluĭ Carp am dovedi noĭ înşine aceasta ca adevĕr. În Ţeara Românească nu numaĭ că libertatea culturilor este maĭ mare, dar chiar şi driturile politice sunt maĭ întinse; spre pildă, Armeniĭ aŭ drit de a cumpĕra moşiĭ; prin urmare de voim unire, noĭ trebue să mergem înainte ca să ajungem pe fraţiĭ nostri de peste Milcov, căcĭ negreşit că eĭ nu vor merge înapoĭ.

«Împĕratul Mahmud ḑicea odată luĭ Lamartine: vreaŭ să întroduc în staturile mele o aşa stare de lucrurĭ, încât toţĭ supuşiĭ meĭ să fie de o potrivă, încât să se deosebească Musulmanul numaĭ în geamie, creştinul în biserică şi Iudeul în sinagogă. Ḑicerea acestuĭ mare Sultan, să ne silim, Domnilor, a o face un adevĕr în România, progresul să fie legea noastră şi toleranţa făclia care să ne lumineze. Fie-care să adoreze pe Dumnezeŭ cum îl va povăţui cugetul. **Împĕrăţia mea nu este din lumea aceasta**, a ḑis Mântuitorul; noĭ nu avem a regula cerul, avem a face cu pămîntul, pe pămînt dar să domnească marile ordine ale religieĭ noastre: pacea şi frăţia.

«Să deschidem istoria noastră şi ea ne va spune că a fost odată un timp, când Stefan-cel-Mare luptându-se pentru ţeara sa şi pentru creştinătate, se vĕḑuse părăsit de toate Puterile ortodoxe, numaĭ Papa din Roma întinse erouluĭ moldovean o mână de ajutor, fără a se uita că Moldoveniĭ nu eraŭ catolicĭ, ci vĕḑênd în eĭ numaĭ un popul creştin care se luptă pentru creştinătate; el strînse şi le trimise banĭ şi subsidiĭ, şi chemă pe toţĭ domnitoriĭ creştinătăţiĭ ca să nu lese să peară un popul creştin.

«Când maĭ apoĭ Stefan-cel-Mare dobândì biruinţa de la Racova, Papa iarăşì nu băgă în seamă că marele nostru Domn nu era catolic, şi bucurându-se de biruinţa unuĭ popul creştin, singur sĕrbă un Te-Deum de mulţămire pe altarul sfântuluĭ Petru şi în faţa lumiĭ proclamă pe Stefan, **valul creştinătăţiĭ**.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

«Domnilor, nu odată s'a întîmplat că Puterile Europeĭ, fără a întreba dacă Românii sunt ortodoxĭ, catolicĭ saŭ protestanțĭ, ci avênd în vedere numaĭ că suntem un popul creștin, ne-aŭ întins mâna și ne-aŭ apĕrat; aceea ce s'a întîmplat, se maĭ poate întîmpla.

«Vrem ca Europa să fie dreaptă pentru România? România să fie dreaptă pentru toțĭ fiiĭ sĕĭ, fără osebire de credință.

«Eŭ votez pentru **libertatea culturilor!**»

Amandamentul d-luĭ Carp se pune la voturĭ prin sculare și ședere, și se înlăturează de Adunare.

Discuția începe asupra amandamentuluĭ d-luĭ Cracte, care încheie: «Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Rĕsărituluĭ. «Esercițiul celora-lalte culturĭ cunoscute este liber ca și până acum».

D-luĭ *Dimitrie Cracte* cere cuvîntul și ḑice: «că pe de o parte, «recunoscênd libertatea cultuluĭ, însă pe de alta mărginindu-o iarășĭ, «după cum se face în rapertul comisieĭ, am fi în contradicție. Pe «lângă aceasta, restricția din Capitulațiĭ nu se poate aplica și la Ma«homedaniĭ ce nu sunt supușĭ aĭ Înalteĭ Porțĭ. Maĭ înainte de toate «să fim consecuenți, și amandamentul de față este numaĭ consecuența «principiuluĭ libertățiĭ culturilor».

D-luĭ *Dimitrie Grigoriu* ḑice: «că amandamentele trecute aŭ avut «de greșeală de a merge într'o estremitate, amandamentul de față merge «în alta, însă cu adăogirea, că cu a luĭ adoptare jertfim un articul «din Capitulațiĭ, de la care ne tragem esistința noastră».

D-luĭ *Dimitrie Miclescu* de asemenea susține: «că nu putem să ne «abatem de la Capitulațiĭ, și că cu Capitulațiile am început, cu ele să mergem înainte».

D luĭ *Manolachi Costachi*, ca membru al comisieĭ, declară: «că «restricția s'a făcut din punctul de vedere al votuluĭ din 7 Octomvrie, «că prin restricție a vroit a consfinți acele temeliĭ ale esistințeĭ na«ționale, pe care a le călca saŭ a le clătina ar fi o cutezare».

D-luĭ *Mihail Kogălniceanu* «sprijine păstrarea articululuĭ din Ca«pitulațiĭ, care oprește cultul mahometan în Principate, căcĭ Capitu«lațiile noastre sunt maĭ mult de cât cuvinte. Prin neființa geamiilor «în țeară, dovedim esistența acelor Capitulațiĭ. Sfințească-se drepturile «noastre, autonomia noastră facă-se un adevĕr, și atuncĭ România «recunoscĕtoare va ḑice **libertate pentru cultul mahometan**».

Cuvîntul d-luĭ Mihail Kogălniceanu

«Domnilor! Trebue să vi se pară curios, că eŭ, acela carele cu câteva minute maĭ înainte am apĕrat libertatea conștiinței, liberul

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

esercițiŭ al culturilor, să vin acum să sprijin păstrarea articululuĭ din Capitulațiĭ, carele oprește cultul mahometan în Principate.

«Dacă nu ne-am afla într'o posiție cu totul anormală, dacă de această chestie n'ar fi lipită însașĭ chestia autonomieĭ noastre, eŭ chiar astădĭ aș opina pentru liberul esercițiŭ al religieĭ mahometane. Însă D-nilor, Capitulațiile noastre sunt maĭ mult de cât călcate.— Uniĭ chiar ne ḑic : unde sunt Capitulațiile voastre?— Unde sunt? Să ne uităm pe toată întinderea Principatelor! Găsim noĭ o singură geamie, găsim noĭ un singur palmac de pămînt stăpânit de Musulmanĭ? Nu. — Apoĭ cum ni se ḑice, că suntem pămînt și popul turcesc, că facem parte întregitoare a împĕrățieĭ turcești. Între Înalta Poartă și Principate sunt încheiate Capitulațiĭ. Oprirea cultuluĭ mahometan și a sălășluiriĭ Musulmanilor în Principate este cea maĭ puternică dovadă a esistențeĭ acestor legăminte. Astădĭ, când ele ni se contestează, nu mĕ pot primi ca această mare dovadă a esistențeĭ lor să se desființeze.— Însă, sfințească-se drepturile noastre, autonomia noastră facă-se un adevĕr recunoscut de Înalta Poartă. — Ḑică-ne ea: **respect pentru autonomia Românieĭ**, și atunci și România recunoscĕtoare va ḑice : **Libertatea cultuluĭ mahometan**».

Amandamentul d-luĭ Cracte se pune la voturĭ prin sculare și ședere, și se înlăturează de majoritatea Adunăriĭ.

După aceasta discuția începe asupra amandamentuluĭ d-luĭ Kogălniceanu, care încheie: «Esercițiul celora-lalte religiĭ cunoscute este «liber, însă cu restricția prevĕḑută în Capitulațiĭ».

D-luĭ *M: Kogălniceanu* declară: «că amandamentul sĕŭ nu țintește «de cât la îndreptarea redacțieĭ proiectuluĭ de încheiare al comisieĭ».

Întrebând câțiva din membriĭ Adunăriĭ înțelesul cuvîntuluĭ **recunoscut**, d-luĭ *Hurmuzachi* declară că comisia a înțeles sub el «recunoscute până acum de guvern».

Tot-odată d-luĭ propune, ca membru al comisieĭ, următoarea redacție a acestuĭ punct: «Religia domnitoare în România este religia or-«todoxă a Rĕsărituluĭ. Esercițiul cultuluĭ celora-lalte religiĭ recunoscute «va fi liber, însă cu restricția prevĕḑută în Capitulațiĭ».

D-luĭ *Kogălniceanu* se unește cu redacția propusă de d luĭ Hurmuzachi, și prin urmare îșĭ retrage amandamentul sĕŭ.

Prea Cuviosia Sa *Arhimandritul Neofit Scriban* declară: «că de «nu se vor adăogi cuvintele **cu nejignirea religieĭ domnitoare**, cle-«rul nu va lua parte la votare».

D-luĭ *Kogălniceanu* «protestează în contra acesteĭ declarațiĭ, în «care vede o amerințare contrară Regulamentuluĭ Adunăriĭ, nefiind

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

«niměruĭ iertat a opera vre-o presie asupra Adunării, și cere reche-
«marea la ordin».

D-luĭ *Hurmuzachi* cetește Adunăriĭ proiectul întreg de încheiare asupra acesteĭ chestiĭ cu modificația propusă de d-luĭ. Președintul îl pune la votare prin sculare și ședere, și majoritatea Adunăriĭ îl adoptează.

După Art. 50 din Regulamentul Adunăriĭ, avênd a se adeveri votul și prin scris, ședința se suspendează pe un pătrar de oară spre a se pregăti lista votăriĭ.

După ce ședința se redeschide, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melchisedec înfățoșează la biuroŭ următoarea propunere subscrisă de toțĭ deputațiĭ cleruluĭ:

«Clerul, dupre datoria sa canonică și pentru liniștirea conștiinței
«sale, dorește ca redacția puntuluĭ al cincilea să fie în următorul
«chip: «Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Rĕ-
«sărituluĭ. Esercițiile culturilor celora-lalte religiĭ recunoscute sunt li-
«bere, însă cu restricția prevĕdută în Capitulație și cu nejignirea
«religieĭ țĕriĭ».

«Roagă decĭ și propune ca această socotință a sa să se treacă
«în procesul-verbal de către biuroul Adunăriĭ ad-hoc, împărtășindu-se
«și comisieĭ internaționale din Bucureștĭ».

Maĭ mulțĭ membri amintesc, că proiectul de încheiare fiind votat de Adunare, nu se maĭ pot primi amandamente saŭ propuneriĭ în contra luĭ, și că afară de aceasta, propunerea despre **nejignire** este cuprinsă în amandamentul d-luĭ Fătu, care s'a respins de Adunare. Iar în cât se atinge de înscrierea în procesul-verbal, d-luĭ vice-presidentul cetește Art. 103 din Regulamentul Adunăriĭ.

Sfîrșindu-se discuția asupra acestei chestiĭ, conform cu §. 50 din Regulamentul Adunăriĭ, se pășește la votare prin înscriere a urmă-toareĭ încheieriĭ:

«Luând în privire, că porunca Mântuitoruluĭ **de a iubi pe aproapele sĕŭ ca pe sine însuși** cuprinde în sine principiul tole-ranțeĭ;

«Luând în privire, că toleranța este nedespărțită de civilisația creștină și întemeiază înfrățirea popoarelor;

«Luând în privire, că libertatea culturilor este un princip adoptat de toate staturile civilisate, care și-aŭ reservat numaĭ dreptul prive-gheriĭ asupra esercițiuluĭ lor;

«Luând în privire, că acest mare princip s'a aplicat și s'a păstrat pururea și în Principatele Române, unde toate culturile recunoscute de guvern aŭ avut liber esercițiŭ, fără altă mărginire, de cât acea

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

cuprinsă în Capitulaţiĭ (Art. 8 al Tratatuluĭ din 1511 între Sultanul Baiazed II. şi Domnul Bogdan; Art. 9 al Tratatuluĭ dintre Mohamed II. şi Vlad V. din 1460);

«Luând în privire că religia şi limba noastră aŭ fost paladiul naţionalităţiĭ române;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca la viitoarea organisaţie să se iea de basă următorul princip :

«Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Răsăritului; esercitiul culturilor celora-lalte religiĭ recunoscute va fi liber, însă cu restricţia prevĕdută în Capitulaţiĭ».

Votează **pentru** această încheiare **şease-dečĭ** membri, şi anume: D-lor Dimitrie Miclescu, Dimitrie Cozadini, Iancu Docan, Stefan Calin, Alecu Jiean, Toader sîn Pavel, Constantin Bădărău, Vasilie Mălinescu, Dănilă Balan, Mihail Kogălniceanu, Dr. Vârnav, Neculaĭ Cananău, Simeon Stanciu, Sevastian Cananău, Iorgu Vârnav, Alecu Botez Forăscu, Dimitrie Grigoriu, Mihail Jora, Constantin Ostahi, D. Gheorghiadi, Gheorghie Sturdza, Constantin Sturdza, Alecsandru Teriachiu, Ion Hrisanti, Vasilie Balaiş, Lascar Catargiu, Iancu Fotea, Ioan Levărdă, Grigorie Vârnav, Ion al Babeĭ, Ioan Roată, Vasilie Sturdza, Gheorghie Vârlan, Răducanu Sava, Alecu Cuza, Grigorie Suţu, Manolachi Costachi, Vasilie Stan, Neculaĭ Carp, Ioniţă Olariŭ, Sandu Miclescu, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), Dimitrie Ghidionescu, Neculaĭ Catargiu, Neculaĭ Emandi, Neculaĭ Bosie, Pandelachi Croitoriu, Dimitrie Romov, Lazar Galiardi, Constantin Ştiun, Iancu I. Cantacuzin, Grigorie Costachi, Ion Roşca, Timofti Sacalov;—Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Petru Mavrogheni, Constantin Rolla, Constantin Hurmuzachi, Constantin Negre.—Iar contra nu a votat **nimenea**.

S'aŭ abstinut de a vota **treĭ-spre-dece** membri; din carĭ **dece**, şi anume: Prea Sfinţia Sa locotenentul de Roman Nectarie Hermeziu, Prea Sfinţia Sa locotenentul de Huşĭ Ghenadie Şendre, Prea Sf. Sa Filaret Scriban, Egum. mon. Socola, Prea Sf. Sa Calinic Miclescu, Egum. mon Slatina, Prea Cuviosia Sa Arh. Neofit Scriban, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melchisedec, Sfinţia Sa Iconomul Dimitrie Matcaş, Dr. Anastasie Fătu, Costachi Morţun şi Înalt Prea Sf. Sa Mitropolitul, sub cuvînt «că nu sunt în contra libertăţiĭ cultuluĭ, ci «numaĭ că doresc adăogirea cuvintelor: fără jignirea religieĭ domni«toare»; — iar **treĭ**, d-lor Constantin Roset, Dimitrie Cracte, Petru Brăescu, sub cuvînt că sunt pentru libertatea cultuluĭ fără niciĭ o restricţie. Iar d-luĭ Dr. Manolachi Costin n'a fost faţă la votare.

D-luĭ Kogălniceanu ďice: «că cu părere de rĕŭ a vĕďut câţĭva «abstinêndu-se de la vot; că după regula păzită în orĭ-ce adunare, dis-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

«cuţia trebue să se mărginească în două opiniĭ, **pentru** saŭ **contra**, că «de aceea după Art. 43 din Regulamentul Adunăriĭ se votează de «întâiŭ sub-amandamentele, apoĭ amandamentele şi în sfîrşit propu-«nerea întreagă; că abşţinerea poate să aducă resultaturĭ nepriincioase, «adecă să iasă maĭ multe minorităţĭ şi nicĭ o majoritate, când ţelul «discuţiilor noastre trebue să fie de a veni la o încheiare a Adunăriĭ, «pentru aceasta trebue ca fie-care din noĭ să jertfim o parte din «opiniile noastre individuale, căcĭ numaĭ aşa putem avea o majoritate «în Adunare; şi dar cere ca absţinerea de astăḑĭ să nu se privească «ca un antecedent».

Conform Art. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, presidentul declară: că proiectul de încheiare de maĭ sus **s'a încuviinţat**.

Înalt Prea Sfinţia Sa simţindu-se ostenit, propune Adunăriĭ rădicarea şedinţeĭ. Maĭ mulţĭ membri cer continuarea şedinţeĭ, urmând timp a se maĭ discuta o chestie. Înalt Prea Sfinţia Sa se retrage şi Adunarea urmează lucrările sale sub preşedinţa d-luĭ vice-presidentuluĭ Constantin Negre.

D luĭ *Petru Mavrogheni* ceteşte raportul comisieĭ I., însărcinată cu desvoltarea punturilor 1—6 din «şirul de chestiĭ», asupra punctuluĭ **4** despre **organisarea puterii armate naţionale în privirea sistemuluĭ de apĕrare al Principatelor**:

«Această comisie are onoare a supune onorabileĭ Adunărĭ următorul **proiect de încheiare** asupra chestieĭ atingĕtoare de **organisaţia puterii armate naţionale în privirea sistemuluĭ de apĕrare a Principatelor**:

«Luând în privire Art. 26 al Tratatuluĭ de Paris în cuprindere: «că Principatele vor avea o putere armată naţională, organisată spre «a menţine siguranţa din lăuntru şi spre a asigura acea a hotarelor»;

«Luând în privire, că prin acest Articul s'a asigurat Principatelor vechiul lor drept de a avea o putere armată naţională, şi prin urmare că pacea, prosperitatea şi chiar viitorul Principatelor sunt interesate ca chestia aceasta să fie bine definită şi hotărîtă;

«Ca Principatele să constitueze un teritor neutru, conform cu spiritul Tratatuluĭ din 30 Martie; şi ca armia lor să fie întrebuinţată numaĭ la apĕrarea teritoruluĭ şi a siguranţeĭ lor din lăuntru;

«Luând în privire că între dorinţele rostite de Adunare în a şeaptea a eĭ şedinţă, se cuprinde şi neutralitatea teritoruluĭ Principatelor, dorinţă întemeiată pe convingerea Adunăriĭ, că Puterile a cărora generositate a luat Principatele Române sub puternicul lor scut, le vor garanta şi acest princip, de la care în mare parte atîrnă tot viitorul lor;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

«Luând în privire că sistemul de apĕrare trebue să se organiseze mai ales cu privire către neutralitatea ce dorim;

«Că Principatele nu pretind, nicĭ pot pretinde a avea o armată de năvălire, o armată ce le-ar da faţa uneĭ puterĭ agresive, şi că totul ce ele doresc este o organisare menită a le conserva şi a le asigura o esistenţă pacĭnică,

«Luând în privire că împlinirea acesteĭ dorinţĭ cere ca organisarea puteriĭ noastre armate să fie deplină în toate privinţele;

«Luând în privire că una din cele dintâie condiţiĭ pentru apĕrarea uneĭ ţĕrĭ despre năvălirĭ din afară, mai ales când aceasta nu ar putea dispune de oştirĭ numeroase, este înfiinţarea de cetăţĭ;

«Că firească urmare a dreptuluĭ garantat Principatelor prin Art. 26 din Tratatul de Paris, este şi dreptul lor de a înfiinţa liber cetăţĭ de apĕrare în numĕrul trebuitor şi pe la cele mai importante puncturĭ strategice, şi că paza cetăţilor ce ele vor rădica să fie tot-deauna încredinţată **numaĭ** puteriĭ armate naţionale;

«Luând în privire că organisarea armateĭ trebue să se facă aşa, ca în cas de năvălire, Principatele Unite să poată înfăţoşa o putere în destul de însemnată, macar pentru vremelnica oprire a uneĭ armiĭ agresive, fără ca tot-odată în vreme de pace populaţia ţĕrĭĭ şi finanţele Statuluĭ să fie apăsate prin ţinerea în picioare a uneĭ armate mai presus de a lor putere;

«Luând în privire că Art. 26 din Tratatul de Paris mai ḑice că: «nu se va putea face nicĭ o împedecare mĕsurilor estra-ordinare de apĕ«rare ce Principatele, în înţelegere cu Înalta Poartă, ar lua spre res«pingerea a orĭ-ce năvălirĭ străine»; şi prin urmare că acest Articol priveşte numaĭ năvălirile ce s'ar face asupra teritoruluĭ **Principatelor**;

«Luând, în sfîrşit, în privire că Principatele se bucură şi astăḑĭ de dreptul de a avea o putere armată naţională;

«Pe temeiul Art. 26 din Tratatul de Paris;

«Pe temeiul dreptuluĭ ce Principatele eserciteză şi astăḑĭ;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca la viitoarea organisaţie să se iea de basă următorul princip:

«1. Organisarea puteriĭ armate naţionale să se făcă cu privire «către sistemul de apĕrare a teritoruluĭ Principatelor-Unite.

«2. Recunoaşterea dreptuluĭ Principatelor de a putea înfiinţa ce«tăţĭ de apĕrare».

1857 Octomvrie în 22 ḑile.

(Suscrişĭ) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

D-luĭ vice-presidentul dă cetire a unuĭ amandament subscris de d-luĭ V. Mălinescu şi de d-lor M. Kogălniceanu, N. Emandi, N. Catargiu, D. Cozadini:

«Sub-însemnatul propune, ca în proiectul de încheiare atingĕtor de **organisarea puterii armate** să se adaoge următorul considerant:

«Luând în privire, că poziţia teritorială cere, ca organisarea pu-«terii armate naţionale să fie neapĕrat îmbinată pe un sistem de apĕ-«rare comună a Principatelor»;

«Iar în locul dorinţeĭ rostite la punctul 1 să se adopteze urmă-toarea versiune:

«1. Puterea armată naţională se va organisa în privirea neutra-«lităţiĭ şi a sistemuluĭ de apĕrare a Principatelor Unite, şi ca în cas «de năvălire să poată cu lesnire înfăţoşa o putere îndestulătoare».

«Iar după punctul al doilea să se adaoge un al treilea punct şi anume:

«3. În nicĭ un chip şi în nicĭ o vreme aceste cetăţi nu vor putea «fi ocupate de cât de oştĭ naţionale ale Principatelor».

(Subscris) V. Mălinescu.

Sprijinim acest amandament: Kogălniceanu, Cozadini, N. Emandi, N. Catargiu.

D-luĭ *Vasilie Mălinescu*, cerênd cuvîntul, sprijine acest amandament

D-luĭ *Mavrogheni*, ca membru al comisieĭ, declară: «că cele propuse «de d-luĭ Mălinescu, fiind cuprinse în considerantele raportuluĭ comisieĭ, «aceasta nu se opune la adoptarea amandamentuluĭ d-sale».

D-luĭ *Kogălniceanu* «mulţămeşte comisieĭ, că a adoptat amanda-«mentul, şi aceasta cu atâta maĭ mult, că socoate că în actul final «al Congresuluĭ se vor pune numaĭ principiile rostite de Adunare, «fără considerantele desvĕlitoare. Orĭ când vre un act, care ne ame-«rinţă cu vre-o primejdie, ne vine la cunoştinţă, datoria noastră este «să ne silim de a ne feri de ea. Protocolul Conferinţelor din Con-«stantinopole din 11 Februarie 1856 este publicat. La Art. 10 se ḑice: «Înalta Poartă în timp de resbel va putea ocupa cu trupe otomane «acele cetăţi care se vor fi zidit cu cheltuelile eĭ esclusive. Punctul «de faţă cere mare atenţiune din partea Adunăriĭ, căcĭ după dreptu-«rile noastre, Poarta nu poate nicĭ a zidi cetăţi pe pămîntul nostru, «nicĭ a le ocupa cu oştĭ turceştĭ».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează amanda-mentul d-luĭ Mălinescu.

D-luĭ vice-presidentul dă în urmă cetire a unuĭ amandament al

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom

d-luĭ *Dimitrie Grigoriu*, sprijinit de d-lor M. Kogălniceanu, C. Morţun, V. Mălinescu, Dr. C Vârnav:

«Am onoare de a propune Divanuluĭ ca considerantul comisieĭ, ca oştile Principatelor să se întrebuinţeze numaĭ în apĕrarea teritoruluĭ lor, să se redigeze în articol. Prin urmare socot că ar fi bine a se înscrie şi a se vota următorul articol ca dorinţă a ţĕrilĭ:

«**În nicĭ un cas oştile Principatelor nu se vor întrebuinţa de «cât în apĕrarea pămîntuluĭ lor**».

(Subscris) D. Grigoriu.

Sprijinim: Kogălniceanu, Mălinescu, Morţun, Dr. Vârnav.

Acest amandament se adoptează de Adunare, consultată prin sculare şi şedere.

Sfîrşindu-se discuţia asupra acesteĭ chestiĭ, conform §. 50 din Regulament, se păşeşte la votare prin înscriere a următoareĭ încheieriĭ:

«Luând în privire Art. 26 al Tratatuluĭ de Paris în cuprindere: «că Principatele vor avea o putere armată naţională, organisată spre «a mănţinea siguranţa din lăuntru şi spre a asigura acea a hotarelor»;

«Luând în privire, că prin acest Articul s'a asigurat Principatelor vechiul lor drept de a avea o putere armată naţională, şi prin urmare că pacea, prosperitatea şi chiar viitorul Principatelor sunt interesate ca chestia aceasta să fie bine definită şi hotărîtă;

«Ca Principatele să constitueze un teritor neutru, conform cu spiritul Tratatuluĭ din 30 Martie; şi ca armia lor să fie întrebuinţată numaĭ la apĕrarea teritoruluĭ şi a siguranţeĭ lor din lăuntru;

«Luând în privire că între dorinţele rostite de Adunare în a şeaptea a eĭ şedinţă, se cuprinde şi neutralitatea teritoruluĭ Principatelor, dorinţă întemeiată pe convingerea Adunăriĭ, că Puterile a cărora generositate a luat Principatele Române sunt puternicul lor scut, le vor garanta şi acest princip, de la care în mare parte atîrnă tot viitorul lor;

«Luând în privire că sistemul de apĕrare trebue să se organiseze maĭ ales cu privire către neutralitatea ce dorim;

«Că Principatele nu pretind, nicĭ pot pretinde a avea o armată de năvălire, o armată ce le-ar da faţa uneĭ puteriĭ agresive, şi că totul ce ele doresc este o organisare menită a le conserva şi a le asigura o esistinţă pacĭnică;

«Luând în privire că împlinirea acesteĭ dorinţĭ cere ca organisarea puteriĭ noastre armate să fie deplină în toate privinţele;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octom.

«Că posiția teritorială cere, ca organisarea puteriĭ armate naționale să fie neapĕrat îmbinată pe un sistem de apĕrare comună a Principatelor;

«Luând în privire că una din cele dîntâie condițiĭ pentru apĕrarea uneĭ țĕrĭ despre năvălirĭ din afară, maĭ ales când aceasta nu ar putea dispune de oștirĭ numeroase, este înființarea de cetățĭ;

«Că firească urmare a dreptuluĭ garantat Principatelor prin Art. 26 din Tratatul de Paris este și dreptul lor de a înființa liber cetățĭ de apĕrare în numĕrul trebuitor și pe la cele maĭ importante puncturĭ strategice, și că paza cetăților ce ele vor rădica să fie tot-deauna încredințată **numaĭ** puteriĭ armate naționale;

«Luând în privire că organisarea armateĭ trebue să se facă așa, ca în cas de năvălire, Principatele Unite să poată înfățoșa o putere în destul de însemnată, macar pentru vremelnica oprire a uneĭ armiĭ agresive; fără ca tot-odată în vreme de pace populația țĕrĭ și finanțele Statuluĭ să fie apăsate prin ținerea în picioare a uneĭ armate maĭ presus de a lor putere;

«Luând în privire că Art. 26 din Tratatul de Paris maĭ dice că: «nu se va putea face nicĭ o împedecare mĕsurilor estra-ordinare de «apĕrare ce Principatele, în înțelegere cu Înalta Poartă, ar lua spre «respingerea a orĭ-ce năvălirĭ străine"; și prin urmare că acest Articol privește numaĭ năvălirile ce s'ar face asupra teritoruluĭ **Principatelor;**

«Luând, în sfîrșit, în privire că Principatele se bucură și astădĭ de dreptul de a avea o putere armată națională;

«Pe temeiul Art. 26 din Tratatul de Paris;

«Pe temeiul dreptuluĭ ce Principatele eserciteză și astădĭ;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește ca la viitoarea organisație să se iea de basă următorul princip:

«1. Puterea armată națională se va organisa în privirea neutralităţiĭ și a sistemuluĭ de apĕrare a Principatelor Unite, și ca în cas de năvălire să poată cu lesnire înfățoșa o putere îndestulătoare.

«2. Recunoașterea dreptuluĭ Principatelor de a putea înființa cetăți de apĕrare.

«3. În nicĭ un chip și în nicĭ o vreme aceste cetățĭ nu vor putea fi ocupate de cât de oștĭ naționale ale Principatelor.

«4. În nicĭ un cas oștile Principatelor nu se vor întrebuința de cât în apĕrarea pămîntuluĭ lor».

Votează **pentru** această încheiare **șeapte-decĭ** membri, și anume: Episcopul Ghenadie Șăndre Tripoleos, Episcopul Filaret Scriban Stavropoleos, Episcopul Calinic Miclescu Hariupoleos, Arhimandritul

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octom.

Neofit Scriban, Arhim. Melchisedec, Iconomul Dimitrie Matcaș, D. Miclescu, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Bădărău, A. Fătu, I. Levărdă, C. Roset, D. Cozadini, D. Cracte, I. al Babeï, Dănilă Balan, P. Brăescu, I. Roată, V. Sturdza, V. Mălinescu, A. Teriachiu, I. Hrisanti, M. Kogălniceanu, I. Docan, C. Balș, I. Olariu, Dr. Vârnav, L. Catargiu, G. Vârlan, N. Catargiu, N. Cananău, I. Fotea, St. Calin, A. Cuza, R. Sava, S. Cananău, C. Știun, Gr. Suțu, A. Jean, I. Roșca, M. Costachi, Laz. Galiardi, A. Botoz-Forăscu, I. Vârnav-Liteanu, V. Stan, D. Ghidionescu, T. Sacalof, C. Morțun, N. Carp, N. Bosie, D. Grigoriu, M. Jora, C. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiu), Pandelachi Croitoriu, T. sîn Pavel, C. Ostahi, Sim. Stanciu, N. Emandi, D. Gheorghiadi, I. Cantacuzin, Gr. Costachi, G. Sturdza; — C. Rolla, D. Rallet, C. Hurmuzachi, A. Panu, P. Mavrogheni, C. Negre. — Iar **contra** n'a fost **nimenea**. — Înalt Prea Sfințitul Mitropolit, Episcopul Nectarie Hermeziu Sotiriopoleos, d-luï Dr. Costin și d-luï Romov nu aŭ fost față la votare.

Conform cu Art. 79. din Regulamentul Adunăriï, d-luï vice-presidentul declară că **Adunarea** a **încuviințat**.

D-luï vice-Presidentul, consultând maï întâiu Adunarea, rădică ședința și anunță viitoarea întrunire pe Marți în 29 Octomvrie.

Presidentul Adunăriï, Sofronie Mitropolit al Moldoveï.

Secretariï Adunăriï, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

18. Procesul-verbal No. 12. — Ședința din 29 Octombre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

Astădï, ședința a douĕ-spre-ḑecea se deschide sub președința Înalt Prea Sfințieï Sale Mitropolituluï la ḑece și jumĕtate oare ale dimineții.

D-luï Constantin Hurmuzachi cetește apelul nominal, la care aŭ fost față șeapte-ḑecï și șeapte membri, iar absenți șeapte, și anume: patru în congedie — d-lor Iorgu Vârnav, Vasilie Zaharia, Chirilă Ciocârlie, Gheorghie Ilie, — și trecï n'aŭ venit — d-lor Alecu Botez-Forăscu, Alecu Balș, Sandu Miclescu.

D-luï *M. Kogălniceanu* cere cuvîntul pentru o chestie de Regulament și ḑice: «că tonul de moderație și de liniște, păzit de către «biuroŭ în redacția proceselor-verbale, care se publică prin Buleti-«nul Adunăriï, este cea maï bună dovadă cât această Adunare este «pătrunsă de dorința de a liniști, iar nu de a tulbura spiritele; că

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octom.

«astădĭ a primit o depeşă de la Bârlad, care încunoştiinţează că gu-«vernul a poruncit să se iea înapoĭ Buletinele şedinţelor Adunării, «ce se împărţise; roagă dar pe biuroŭ să ceară lămuriri de la guvern «dacă s'aŭ luat asemenea mĕsurĭ din ordinul sĕŭ şi din ce motiv».

Înalt Prea Sfinţia Sa declară: «că se va informa despre această «împrejurare, şi că nu vede că ar putea fi vre-o causă pentru oprirea «Buletinuluĭ, al căruĭ unic scop este numaĭ, ca ţeara să ştie ce face «Adunarea».

D-luĭ Anastasie Panu ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ din 25 Octomvrie. După cetirea acestuia se ivesc următoarele reclamaţiĭ:

1. A d-luĭ *Grigorie Balş*, care roagă să se înscrie în numĕrul celor bolnavĭ, adăogând cum că ar fi anunţat aceasta Înalt Prea Sf. Sale; — această modificare se primeşte;

2. A d-luĭ *Costachi Morţun*, care declară, că n'a votat în chestia libertăţiĭ culturilor, pentru că a fost pentru adoptarea amandamentuluĭ d-luĭ Cracte, — care modificare se adoptează;

3. A Prea Cuviosieĭ Sale *Arhimandrituluĭ Neofit Scriban*, care ḑice: «că vorbind asupra punturilor V. şi VI., Prea Cuviosia Sa a vrut «numaĭ să se esplice asupra deosebiteĭ sale socotinţĭ date în comisie, că «prin urmare era numaĭ o chestie personală, şi că nicĭs'a rechemat la «chestie de către president».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* întîmpină: «că, când cineva vorbeşte, vorbeşte «tot deauna pentru a se esplica; trebue însă să vorbească, şi când cineva «iase afară de chestie, Adunarea are dreptul de a-l rechema la chestie».

D-luĭ *Anastasie Panu* declară: «că Prea Cuviosia Sa vorbind asupra «puntuluĭ VI. nu era în chestie, şi că prin urmare s'a rechemat la «chestie, care era puntul V.; şi că Prea Cuviosia Sa a recunoscut însuşĭ «aceasta prin necetirea a douĕ file din cuvîntul sĕŭ».

Prea Cuviosia Sa *Părintele Scriban* ḑice: «că aceasta nu este ade-«vĕrat».

D-luĭ *A. Panu*, scoborîndu-se de la biuroŭ, ḑice: «că pe cât este «inspirat de dorinţa de a şĭ păzi datoria şi a respecta bunul ordin, «pe atâta nu poate lăsa fără întîmpinare cuvintele rostite de Prea «Cuviosia Sa, carele ca membru al cleruluĭ, trebue maĭ ales să dea «pildă de moderaţie şi de concordie, şi că apelează la Adunare asupra «puţineĭ cuviinţĭ în desmînţirea dată de Prea Cuviosia Sa».

D-luĭ *Kogălniceanu* sprijine întîmpinarea d-luĭ Panu adăogând: «că «cuvintele cuviosuluĭ Părinte Scriban sunt maĭ mult o lipsă de cuviinţă «către Adunarea întreagă de cât către d luĭ Panu; că de aceea vĕḑên-«du-se jignit şi d-luĭ, cere cu toată seriositatea chemarea Părinteluĭ «Scriban la ordin, potrivit Art. 46 din Regulamentul Adunăriĭ».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

D-luĭ *D. Grigoriu* ḑice: «că nu crede că Prea Cuviosia Sa merită «așa aspră mustrare, pentru că a cerut rectificarea în procesul verbal».

D-luĭ *Hurmuzachi* crede: «că Părintele Scriban nu a vroit a ataca «pe biuroŭ; că a vroit numaĭ a ḑice, că nu a lăsat necetite douĕ file «din cuvîntul sĕŭ, ci numaĭ vr'o câteva rînduriĭ».

Consultată, Adunarea se declară în majoritatea eĭ pentru susținerea procesuluĭ-verbal, carele adoptat, se subscrie de președintele și de secretariĭ eĭ.

D-luĭ *Kogălniceanu* cere cuvîntul pentru o chestie de Regulament în privirea deputaților absenți, și cetește din el Articoliĭ 117, 118 119, care comparându-ĭ cu dispozițiile Regulamentuluĭ Organic în aceasta, se vĕd a fi mult maĭ blânḑiĭ. De aceea d-luĭ sprijine: «că «deputatul nu este al sĕŭ, ci al mandatarilor sĕĭ, că prin urmare «numaĭ în casurĭ cu totul bine-cuvîntate poate să lipsească de la în«datorirea sa. D-luĭ Alecu Balș lipsește acum de un șir de ședințĭ, «și d-luĭ Kogălniceanu cere dar aplicarea Art. 119 din Regulament».

Președintul declară: «că d-luĭ Alecu Balș nu a venit în ședințele «VIII. și IX.; la a ḑecea ședință a încunoștiințat că se găsește bolnav, «prin urmare absențiile sale numĕrându-se de la ședința IX., a treia «absenție se împlinește la viitoarea întrunire».

D-luĭ *Kogălniceanu* ḑice: «că pentru noĭ cuvîntul Înalt Prea Sfințieĭ «Sale este o lege; însă, pentru că încunoștiințarea d-sale Alecu Balș «nu se vede înscrisă în trecutele procese-verbale, d-luĭ roagă ca ase«menea încunoștiințare să se cetească Adunăriĭ».

D-luĭ *Hurmuzachi*, începênd a ceti o propunere, subcrisă de d-luĭ Gheorghe Sturdza și sprijinită de cinciĭ membri, iar maĭ mulțĭ membri amintind că Regulamentul cere afișarea orĭ-căriĭ propuneriĭ înainte de a fi cetită și desbătută (§§. 60, 61, 62, 63), se pășește la ordinul ḑileĭ.

D-luĭ *Vasilie Mălinescu* cetește raportul comisieĭ II., însărcinată cu desvoltarea «șiruluĭ de chestiĭ», asupra puntuluĭ VII atingĕtor de «egalitatea înaintea legiĭ; accesibilitatea tuturor Românilor la toate «funcțiile Statuluĭ; așeḑarea dreaptă și generală a contribuțiilor; supu«nerea tuturor la conscripția militară» :

«Comisia No. 2, însărcinată cu desvĕlirea celor șease din urmă punturĭ din programul chestiilor de interes general, primite de Adunare spre desbatere, pregătind următorul proiect de încheiare asupra puntuluĭ No. 7, cu onor îl și înfățoșează Adunăriĭ. Iar ca raportator comisia a însărcinat pe d-luĭ Maiorul V. Mălinescu :

www.dacoromanica.ro

«Proiect de încheiare.

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

«Luând aminte că legile unuĭ stat sunt sufletul sĕŭ, că de la principiile care predomnesc la alcătuirea legilor atîrnă viaţa, puterea şi propăşirea naţiilor;

«Luând aminte că o parte din slăbiciunea şi decăderea de faţă a ţĕrĭĭ provine şi de la părăsirea unora din datinile şi instituţiile vechĭ, care aŭ susţinut veacurĭ întregĭ mărirea neamuluĭ;

«Că oare-care scutinţĭ şi favourĭ îngăduite după vreme unor clase, s'aŭ făcut în urmă isvor de încălcare şi despreţul legilor şi de necurmate abusurĭ în toate ramurile administraţieĭ ţĕrĭĭ. Că singurul mijloc de a vindeca ranele de care pătimeşte astăḑĭ ţeara este aşeḑarea unor legiuirĭ înţelepte, îmbinând **datinile vechĭ, trebuinţele de faţă şi cererile veaculuĭ**;

«Luând aminte că respectul către legĭ este cea întâe condiţie a trăinicieĭ lor;

«Că o lege atuncĭ poate fi maĭ respectată, când eşită fiind din sinul naţieĭ, va avea pentru toţĭ aceeaşĭ mĕsură, consfinţind tuturor fără deosebire aceleaşĭ drepturĭ şi aceleaşĭ îndatoririĭ;

«Luând aminte că cel întâiŭ drit al fie-căruĭ indivíd în societate este libertatea, sloboda întrebuinţare a puterilor şi a activităţiĭ, precum şi a averiĭ sale;

«Că dreptatea cere ca aceste drepturĭ să se asigureze tuturor de o potrivă, adecă: ca cu toţiĭ să fie egalĭ înaintea legiĭ;

«Luând aminte că cea maĭ sfântă datorinţă a fie-cuĭ este de a contribui la susţinerea Statuluĭ;

«Că după datinele vechĭ nimene nu era scutit de la nicĭ o îndatorinţă către Stat;

«Că boerimea abia la 1737, prin hrisovul Domnuluĭ Mavrocordat, pentru întâia oară s'a scutit de dajdiĭ şi alte dărĭ către vistierie;

«Că în urmă sprijinind sarcinile Statuluĭ maĭ mult numaĭ asupra unor clase, s'aŭ făcut împovărătoare pentru dînsele şi dările nicĭ sunt de ajuns pentru acoperirea trebuinţelor ţĕrĭĭ;

«Luând aminte că de la dreapta, cumpĕnita aşeḑare şi distribuirea birurilor atîrnă nu numaĭ prosperitatea materială a uneĭ ţĕrĭ, dar în parte chiar şi propăşirea eĭ morală şi intelectuală;

«Că cu dreptul este ca în mĕsura cum garantează Statul la toţĭ de o potrivă toate drepturile, toate foloasele şi îndemânările, de asemenea cu toţiĭ să se şi supue dărilor în mĕsura puterĭĭ şi averiĭ lor fără deosebire;

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

«Luând aminte că darea oamenilor de oaste nu este alta de cât birul sângeluĭ;

«Că înainte de a scăpa ţeara armele din mână, cu toţiĭ eraŭ oşteni de-şĭ apĕraŭ moşia;

«Că precum oastea îĭ menită de a apĕra patria comună, datorĭ sunt cu toţiĭ de-opotrivă şi fără deosebire să se supue la conscripţia militară;

«Luând aminte iarăşĭ că eficacitatea legilor atîrnă de la stricta lor punere în lucrare;

«Că bărbaţiĭ însărcinaţĭ cu aplicarea lor trebue să fie oneştĭ, harnicĭ şi înzestraţĭ cu cunoştinţa cerută de fie-care funcţie;

«Că cu cât va fi numĕrul maĭ mare al celor îndrituiţĭ de a putea ocupa funcţiĭ, cu atât maĭ cu lesnire va putea guvernul afla oamenĭ cu meritele cerute;

«Că precum fie-cine este dator a servi Statuluĭ în mĕsura puterilor sale, de asemenea trebue a se recunoaşte şi fie-cuĭ **dritul de a putea ajunge** la toate funcţiile Statuluĭ;

«În sfîrşit luând aminte la leşinul în care aŭ adus ţeara împrejurările ce aŭ apăsat-o din lăuntru şi din afară, înăduşind toate îmbunătăţirile de care are nevoie;

«Că numaĭ prin legiuirĭ înţelepte şi drepte se vor putea concentra toate interesele individuale, toate puterile naţieĭ spre a forma numaĭ un trup şi un suflet, şi aşa să păşească pe calea propăşiriĭ şi să se facă naţia demnă de bună-voinţa Puteri or Europeĭ civilisate, care i-aŭ garantat esistenţa;

«Adunarea doreşte şi primeşte ca principiĭ fundamentale la viitoarea reorganisare a Românieĭ:

«**Egalitatea tuturor Românilor înaintea legiĭ.**

«**Aşedarea dreaptă şi generală a contribuţiilor după puterea şi averea fie-căruĭ fără deosebire.**

«**Supunerea tuturor la conscripţia militară.**

«**Accesibilitatea tuturor Românilor la toate funcţiile Statuluĭ**».

(Subscrişĭ) M. Kogălniceanu, V. Mălinescu, C. Rolla, D. Miclescu, I. Fotea, D. Cozadini, I. Hrisanti.

D-luĭ *Mălinescu* cere cuvîntul şi ḑice: «că de la legile cele drepte «atîrnă mărirea şi tăria unuĭ popor; că aceasta a făcut şi pe străbuniĭ «nostri taĭ; că rĕul ce esistă astăḑĭ în ţeară, rĕul care este obştesc, «vine de la călcările de lege, care sunt rana ţĕriĭ, maĭ tarĭ acum de «cât chiar legea.— Egalitatea înaintea legiĭ este un princip primit de «toate naţiile civilisate, ea este un princip al vecĭniceĭ dreptăţĭ.—Nu maĭ

www.dacoromanica.ro

«puțin și contribuția fie-căruĭ la cheltuelile Statuluĭ, căcĭ când cu «toțiĭ vom plăti, atuncĭ cu toțiĭ vom căuta ca baniĭ aceștia să se în- «trebuințeze spre folosul Statuluĭ, adecă al fie-căruĭ; ast-fel și apărarea «țĕriĭ este o datorie a tuturor cetățenilor. Prin acceptarea punturilor «propuse de comisie, noĭ dăm viață nouluĭ Stat ce înființăm, basându-l «pe principiurĭ marĭ și drepte».

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

Cuvîntul d-luĭ Vasilie Mălinescu.

«Deschidênd cineva cartea istorieĭ unuĭ popor, saŭ cugetând întru cât de puțin asupra viețiĭ națiilor, trebue să se convingă că mărirea și căderea neamurilor atîrnă de la înțelepciunea legiuiriĭ lor și de la sfințenia cu care se păzește aceasta. Unde va afla cineva legiuirĭ drepte, respectate și iubite de vre-un popor, acolo-ĭ sigur a vedea o țeară puternică și fericită; și iarăși unde va vedea o nație în slăbăciune și în suferință, acolo din nainte poate ḑice că legile pline de metehne sunt călcate în picioare. De n'ar fi așa, cum s'ar putea ca o mulțime de staturĭ micĭ să fie maĭ puternice, maĭ pline de viață de cât multe împĕrățiĭ marĭ? De n'am fi avut și noĭ în timpiĭ trecuțĭ niște datinĭ și instituțiĭ bune, cum s'ar fi putut ca strămoșiĭ nostri să apere țeara de o mulțime de staturĭ mult maĭ marĭ de cât era al nostru? De le-am fi păstrat acelea, de am fi îndreptat deapururea legiuirile noastre, după cererile și nevoile timpuluĭ, ajuns-am fi oare în starea în care suntem? De sigur că nu!

«Dar de unde vine rĕul de care pătimește țeara astădĭ? Mulțĭ, foarte mulțĭ sunt și bunĭ în ea și s'aŭ sîrguit, fiind chiar în funcțiĭ marĭ, de a-ĭ vindeca ranele de care pătimește, și totuși rĕul stă pe loc; întrebe cineva pe preutime cum merg trebile, ea va rĕspunde: «rĕŭ»; întrebe pe negustitorĭ, pe sătenĭ, pe răzășĭ, cu toțiĭ vor rĕspunde: «foarte rĕŭ»; însăși boerimea nu tăgăduește că lucrurile merg rĕŭ în țeară. Trebue dar ca rĕul să fie obștesc, de vreme ce nimenea nu-ĭ mulțămit.

«Dar cine-ĭ oare dușmanul tuturor, rĕŭl de care pătimesc cu toțiĭ? Rĕul obștesc, buba cea rea, de care pătimește țeara, îĭ despretul în care aŭ căḑut legile. Din minutul când ne-a sosit cea întâĭ domnie din Fanar, ne-a picat și un oaspe noŭ, **hatîrul**, care pe românie se numește «călcare de lege saŭ abus»!

«Așa, D-lor, cel întâiŭ hatîr, favor, escepție, privilegiŭ saŭ scutință, e o spărtură făcută în lege în folosul celuĭ puternic al ḑilei, spărtură care se tot macină necontenit prin întrarea noilor trecĕtorĭ,

www.dacoromanica.ro

Nă. 1980. Proc.-verb.12. 1857 29 Octom.

până când se face atât de mare, în cât ceĭ însărcinaţĭ cu apĕrarea legilor nu maĭ pot opri întrarea niměruĭ.

«Abusurile sunt rana ţĕrieĭ; cu toţiĭ le vĕd, cu toţiĭ le cunosc, strigă în contra lor şi nimenea nu le poate opri. Puterea a trecut de un timp încoace cu o repegiune nespusă din mânĭ în mânĭ, şi totuşĭ nicĭ o îndreptare nu se vede. Care-ĭ pricina? Voinţele cele maĭ statornice, simţirile cele maĭ patriotice s'aŭ înfrânt împrotiva abusurilor: abusul luând puterea uneĭ a doua legĭ, a fost maĭ tare de cât dînşiĭ. Câţĭ dintre aceĭ ce strigaŭ înainte de a întra în funcţiĭ, strigaŭ şi maĭ tare după ce eşiaŭ! Dacă-ĭ întreabă cine va: «de ce aĭ făcut saŭ aĭ îngăduit să se facă cutare saŭ cutare lucru?» Rĕspunsul în deobşte îĭ: «Nu ştiĭ cum merg la noĭ trebile? N'am avut ce mĕ face, n'am putut scăpa de cutare».

«În adevĕr, nimenea nu poate face nimic, nu poate scăpa înaintea unuĭ abus înrădăcinat. Dar d-voastră, D-nilor, sunteţĭ deputaţiĭ ţĕrieĭ, care cunoaşteţĭ rĕul, puteţĭ face, puteţĭ scăpa ţeara de duşmanul eĭ cel maĭ cumplit! De şi Adunarea noastră nu-ĭ o Adunare legiuitoare, de şi puterea eĭ nu se întinde maĭ departe de cât în rostirea unor singure dorinţĭ; dară dorinţele d-voastre vor sluji drept temelie viitoareĭ Adunărĭ însărcinate de a alcătui noua legiuire. Cum vor fi dorinţele şi principiile ce le veţĭ rosti, aşa vor fi şi legile pe viitor.

«Să ne silim dară a sparge cuibul abusurilor, să primim niştе principiĭ înţelepte şi drepte, pentru ca cu toţiĭ să poată fi siguri că la orĭ-ce întîmplare vor fi apĕraţĭ sub scutul legiĭ. În zadar s'ar măguli orĭ-cine în vîrtutea sa. Numaĭ când legea va fi maĭ puternică de cât toţĭ aceĭ ce ar voi să o înfrângă, numaĭ când ea va fi pentru toţĭ de o potrivă, numaĭ atuncea va putea închezăşlui tuturor siguranţă şi dreptate. Alt-fel nu-ĭ de cât abus saŭ anarchie şi fie-care trebue să se aştepte ca la rîndul sĕŭ să cadă jertfă nedreptăţiĭ. Convinse de asemenea adevĕruri, toate naţiile civilisate saŭ care aŭ păşit pe calea civilisaţieĭ, aŭ primit ca principiŭ fundamental al legiuiriĭ lor, ca **toţĭ să fie de o potrivă înaintea legiĭ**. Din acest principiŭ al vecĭniceĭ dreptăţĭ decurg toate driturile şi îndatoririle fie-căruĭ om în societate: precum fie-care în parte îĭ maĭ slab de cât mulţimea. Precum fie-care are nevoie de scutul legiĭ spre a nu i se încălca dreptul sĕŭ; precum fie-căruĭ legea îĭ este datoare cu apĕrarea în toate privirile; într'un cuvînt, precum legile priveghiază şi îngrijesc ca o a doua Dumneḑeire pe pămînt despre soarta societăţiĭ întregĭ; de asemenea fie-care fără deosebire este dator a respecta legea şi a face jertfe pentru apĕrarea societăţiĭ şi susţinerea Statuluĭ. Cine ar pune în lucrare legea? Cu ce s'ar face toate îmbunătăţirile şi îndemână-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octom.

rile de care are nevoie Statul? Cine l'ar apĕra împrotiva nerînduelilor ce s'ar naşte în lăuntru, saŭ împrotiva năvălirilor străine, dacă cu toţiĭ dimpreună nu şi-ar da mână de ajutor? Iată cuvîntul pentru ce, pe lângă respectul către legĭ, cele maĭ marĭ datorinţĭ ale fie-căruĭ om sunt de a-şĭ sluji ţeara la tot ce-l va chema şi tot-odată de a o sprijini la trebuinţele eĭ în mĕsura avutuluĭ sĕŭ, sigur fiind că pentru orĭ-ce jertfă făcută în folosul ţĕrĭĭ sale se va folosi el însuşĭ îndecit. Un singur fact petrecut sub ochiĭ nostri va fi de ajuns spre a arĕta pipăit adevĕrul vorbelor mele.

«De douĕ-decĭ şi maĭ bine de anĭ de când se lucrează la şosele, s'aŭ întrebuinţat, socotindu-se şi dilele ce perde locuitorul cu dusul şi venitul la locul hotărît, peste dece milioane de dile, care fac una cu alta patru decĭ de milioane de leĭ, şi încă până astădĭ nu avem o şosea bună din cap în capul ţĕrĭĭ. De s'ar fi luat alte mĕsurĭ, cu dece — cincĭ-spre-dece milioane de leĭ se puteaŭ face în 5—6 anĭ douĕ şosele de-a lungul şi douĕ de-a curmezişul ţĕrĭĭ. Ce s'aŭ făcut cu 25 de milioane de leĭ din capitalul naţieĭ? S'aŭ perdut. Dar nu-ĭ destul atât; fie-care proprietar, posesor, neguţitor a perdut pe fie-care an o sumă însemnată, plătind maĭ scump cărăuşia de cât ar fi plătit-o avênd şosea. Săteanul încă a perdut, pentru că în loc de o cărăuşie pe drum rĕŭ, făcea douĕ pe drum bun; toţĭ ceĭ-lalţĭ locuitorĭ de ţeară încă aŭ perdut, pentru că cu toţiĭ aŭ fost siliţĭ a plăti lucrurile de care aveaŭ nevoie maĭ scump, fiind scumpă cărăuşia; — când dacă ar fi plătit cu toţiĭ la facerea şoselelor şi s'ar fi luat mĕsurĭ nimerite, cu toţiĭ rĕmâneaŭ folosiţĭ. Iată cuvîntul pentru care împĕratul Napoleon I. dicea «că birul îĭ ca o rouă ce cade pe pămînt; se ridică apoĭ în nor şi «iarăşĭ se revarsă ca o mană bine-făcĕtoare».

«Nu dările, ci numaĭ reaua lor întrebuinţare îĭ vătămătoare ţĕrĭĭ şi acelor ce le daŭ. Dărĭ bine întrebuinţate sunt ca şi când şi-ar scoate cine va baniĭ dintr'un buzunar şi i-ar pune în cela-lalt cu o dobândă bună; ce-ĭ dreptul, la noĭ aŭ scos uniĭ baniĭ din buzunar, dar din nenorocire s'a întîmplat ca să-ĭ pue alţiĭ în pungă!

«Ca să lipsească asemenea abusurĭ, cred că este cea maĭ terbinte dorinţă atât a tuturor mădulărilor acesteĭ Adunărĭ, cât şi dorinţa ţĕrĭĭ întregĭ, şi nimic nu poate folosi maĭ mult la împlinirea acesteĭ dorinţĭ, ca supunerea tuturor averilor la dare. Atunci fie-care fiind maĭ cu durere, privegherea va fi maĭ aspră şi baniĭ ţĕrĭĭ nu se vor risipi!

«Nu maĭ puţin este cu dreptul şi va fi de folos ţĕrĭĭ şi supunerea tuturor la conscripţia militară. Nu pentru că doar am avea a porni rĕsboiŭ cu toată lumea, precum se face oare-cine că s'ar teme. Dar

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

îĭ bine ca fie-cine să ştie că este dator a-şĭ apĕra ţeara sa ; poate că ştiind şi alţiĭ că avem o oaste cât de mică, bine întocmită, nu ne vor visita aşa de dos veciniĭ, iar ţeara va fi folosită şi scutită de multe rele. În adevĕr, pe ce merge, lumea trage tot la pace. În veacul nostru jocurile olimpice se petrec la esposiţiile din Paris şi Londra, unde în loc de a-şĭ arĕta oamenii puterea trupească ca să iea o cunună, fie-care îşĭ duce lucrul mânilor şi născocirile minţiĭ sale ca să dobândească o medalie.

«Cu toate acestea vedem iarăşĭ că popoarele cele maĭ înaintate sunt silite a şĭ părăsi pacĭnicile lor îndeletniciriĭ şi să iea sabia şi puşca în mânĭ. Noĭ, care suntem un popor mic, trebue cu atât maĭ mult să ne silim a avea oare-care putere, pentru ca la timp de nevoie să ne putem apĕra neutralitatea pămîntuluĭ nostru.

«Domnilor! încă o singură vorbă!

«Prin dorinţele rostite până acum aţĭ arĕtat maĭ multe temeliĭ ale viitoareĭ organisaţiĭ.

«Dorind a fi maĭ tarĭ, aţĭ cerut Unirea cu fraţiĭ Muntenĭ; dorind a avea o maĭ mare statornicie şi orînduială maĭ bună, aţĭ cerut un principe străin moştenitor; dorind ca legiuirea să fie potrivită trebuinţelor şi intereselor întregeĭ naţiĭ, aţĭ cerut ca legile să se facă de către o obştească Adunare. Atât încă nu-ĭ destul. Trebue să mergeţĭ maĭ departe. Trebue să daţĭ viaţă nouluĭ Stat român ce voiţĭ a înfiinţa. Iar viaţă atuncea îĭ veţĭ da, când veţĭ primi principiĭ marĭ şi drepte la reorganisarea sa».

Biuroul dă cetire unuĭ amandament al d-luĭ A. Fătu, sprijinit de d-lor Episcopul Ghenadie Sendre Tripoleos, Arhimandritul Melchisedec, Dr. Costin şi Vasilie Nicolaŭ, care ascultându-se de Adunare şi fiind privitor la puntul IX., precum şi sprijinul ce d-luĭ vroia să dea acestuia, se şi amînă la discuţia asupra puntuluĭ IX.

Biuroul dă pe urmă cetire a unuĭ amandament, subscris de d-luĭ Dimitrie Rallet şi sprijinit de d-lor M. Costachi, Dr. Vârnav, Gr. Balş, A. Teriachiu, C. Roset, D. Gheorghiade, Gr. Suţu, N. Emandi, C. Bădărău, I. Docan, C. Sturdza (Vasluiŭ), L. Catargiu, St. Călin, A. Cuza, Gr. Costachi, C. Cananău, A. Jiean, V. Sturdza, Arhimandritul Melchisedec, N. Catargiu, P. Mavrogheni.—Amandamentul este în următoarea cuprindere:

«Subscrişiĭ aŭ onoarea de a propune Adunăriĭ următorul amandament la proiectul de încheiare înfăţoşat de comisia II. asupra puntuluĭ VII:

«1. §§. 2 şi 3 să se înlocuiască prin unul singur în următoarea cuprindere.:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octom.

«Luând aminte că singurul mijloc de a vindeca rănile de care «pătimește astădĭ țeara, este aședarea unor legiuĭrĭ înțelepte, îmbi-«nând datinile vechĭ, trebuințele de față și cererile veaculuĭ».

«2. La §. 5 să lipsească cuvintele: «consfințind tuturor fără deo-«sebire aceleași drepturĭ și aceleași îndatoririĭ».

«3. §. 6 să se șteargă în întreg, iar la §. 7 să se șteargă cuvintele: «aceste drepturĭ să se asigureze tuturor de-opotrivă, adecă: ca:»

«4. La §. 11 să se șteargă cuvintele: «și dările nicĭ sunt de ajuns «pentru acoperirea trebuințelor țĕrĭĭ».

«5 La §. 13 să se șteargă cuvintele: «toate driturile» și cuvintele: «mĕsura puterĭĭ și averĭĭ», înlocuindu-se aceste din urmă prin cuvintele: «proporție cu averea».

«6. §. 14 să se înlocuiască prin §. următor:

«Luând aminte că darea oamenilor la oaste este o îndatorire «pentru paza țĕrĭĭ și siguranța fie-căruĭ cetățean».

«7. §. 15 să se șteargă întreg.

«8. §§. 18, 19 și 20 să se șteargă, înlocuindu-se prin următoarele două §§:

«Că meritul singur fără nicĭ un fel de altă considerație saŭ dis-«tincție trebue în viitor să fie un titlu îndestulător pentru a putea «ajunge la toate funcțiile Statuluĭ.

«Că această putință trebue a se recunoaște fie-căruia».

«9. §. 21 să se șteargă întreg.

«10. §. 22 să se modifice în următorul chip:

«Că numaĭ prin legiuirĭ înțelepte și drepte, nația română poate «înainta pe calea propășirĭĭ».

«11. §. 23 să se modifice în următorul chip:

«**Luând în privire în sfîrșit că privilegiile de clase trebue a «fi desființate**;

«Adunarea dorește a se adopta la viitoarea reorganisație ca prin-«cipiĭ fundamentale:»

«12. La §. 2 al dorințelor propuse să se șteargă cuvintele: «după puterea și», înlocuindu-se prin cuvintele următoare: «în proporție cu».

Spre a se putea lămuri Adunarea maĭ bine asupra amandamentuluĭ d-luĭ Rallet, ședința se suspendează pe o jumĕtate oară.

După redeschiderea ședinței, amandamentul se iea în desbatere articol după articol.

Maĭ întâiŭ amandamentul propune o schimbare la considerantele 2 și 3, care să se înlocuiască prin un singur considerant.—Consultându-se Adunarea prin sculare și ședere, majoritatea adoptează această modificație.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

Mai departe propune amandamentul, la considerantul 5, ștergerea cuvintelor «consfințind tuturor fără deosebire aceleași drituri și aceleași îndatoriri».

D-luĭ *D. Grigoriu*, cerênd cuvîntul, ḑice: «că considerantul comisieĭ «adoptând principul universal, că o lege numaĭ atuncĭ e bună, când «se razămă pe naţie, d-luĭ nu vede pentru ce s'ar schimba acest con«siderant».

D-luĭ *M. Costachi* ḑice: «că misia comisieĭ a fost de a defini, de a es«plica punturile ce i s'aŭ dat la cercetare de către Adunare; că comisia «nu s'a mărginit la aceasta, adoptând un princip constituţional în «considerantul, că într'însul este vorba de drepturile politice, care îșĭ «aŭ locul numaĭ într'o lege electorală, de vreme ce aicĭ se cere numaĭ «a statui egalitatea înaintea legilor, adecă egalitatea civilă; și că prin «acest considerant am prejudeca chestia drepturilor politice».

D-luĭ *Kogălniceanu* întîmpină: «că scopul întruniriĭ noastre în «Adunare a fost să întrăm ca clasă, să eșim ca naţie. Această do«rinţă o și esprimă §. 2 din Regulamentul Adunăriĭ. Comisia nu și-a «eșit din competinţa eĭ, căcĭ ea avea facultatea de a respinge saŭ de a «adăogi la punturile date eĭ spre studiare D luĭ ḑice, că nu cu«noaște dreptul unuĭ deputat a ḑice comisieĭ, că a eșit din com«petinţa eĭ, ci numaĭ că Adunarea poate adopta saŭ a respinge în «totul saŭ în parte lucrarea comisieĭ; că, fără a se maĭ rosti maĭ «departe asupra amandamentuluĭ, egalitatea nu poate să cuprindă «numaĭ egalitatea de îndatoriri, lucru care ar aduce la despotismul «cel maĭ arbitrar».

D-luĭ *M. Costachi* cere cuvîntul și ḑice: «că dacă comisia nu a «vrut să prejudice chestia drepturilor politice, apoĭ considerantul eĭ «nu-șĭ are loc, ţintind la legea electorală; dovadă întru aceasta, că «principiul egalităţiĭ înaintea legiĭ s'a adoptat în Franţa la 1789, și «cu toate acestea până la 1848, drepturile politice se esercitaŭ numaĭ «de 200.000 cetăţeni».

D-luĭ *Kogălniceanu* declară: «că a fost departe de a vroi a pre«judeca chestia legiĭ electorale».

Adunarea, consultată atât prin sculare și ședere, cât și prin apel nominal, majoritatea adoptează, cu patru-ḑecĭ și cincĭ în contra a douĕḑecĭ și opt voturĭ, amandamentul la considerantul 5.

D-luĭ *Kogălniceanu* declară: «că din parte-ĭ adoptează până în fine «toate considerantele după amandamentul d-luĭ Rallet, căcĭ numaĭ con«siderantul 5 cuprindea o chestie de princip, și că-șĭ reservează a «face un sub-amandament îndată ce se va încheia discuţia asupra con«siderantelor».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

După această arĕtare a d-luĭ Kogălniceanu, Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în majoritatea eĭ toate considerantele propuse prin amandamentul d-luĭ Rallet.

D-luĭ *Kogălniceanu* ceteşte sub-amandamentul sĕŭ, care cere ca considerantul din urmă al amandamentuluĭ atingĕtor de desfiinţarea privilegiilor de clase să se treacă şi în capul dorinţelor cuprinse în proiectul de încheiare.

Atuncĭ d-lor *M. Costachi* şi *A. Cuza* declară: «că e de prisos a se «maĭ înfăţoşa amandament, căcĭ cred că Adunarea însaşĭ în unani-«mitate doreşte înscrierea acestuĭ princip».

La aceasta toată Adunarea, sculându-se în picioare, declară cu aclamaţie că adoptează acest princip.

D-luĭ *Kogălniceanu*, retrăgêndu-şĭ sub-amandamentul, ḑice: «că «este o fală şi o laudă pentru ţeară că a consfinţit principiile cele «marĭ, care ne formează în societate europeană, şi că Adunarea vo-«tând că nu maĭ sunt privilegiĭ, a făcut unul din marele acturĭ ale «naţieĭ române».

După aceasta Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate şi cu aclamaţiĭ «**desfiinţarea privilegiilor de clase**» şi toate cele-lalte puncturĭ de dorinţĭ din proiectul comisieĭ cu modificaţiile propuse de amandamentul d-luĭ Rallet.

După acest vot d-luĭ vice-presidentul Constantin Negre fericitează Adunarea pentru votul sĕŭ; «această abnegaţie, adaogă d-luĭ, arată «patriotismul care însuflă pe Adunare şi este un act ce va fi preţuit «nu numaĭ de naţie, dar şi de Europa şi de istorie».

Spre a putea păşi la încheiarea votuluĭ conform §. 50 din Regulament, se suspendează şedinţa, în care timp se redigează actul după hotărîrea Adunăriĭ.

Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul, fiind ostenit şi retrăgêndu-se, şedinţa se deschide sub preşedinţa d-luĭ vice-presidentul.

Biuroul dă cetire a douĕ cererĭ:

1. A d-luĭ *Romov*, sprijinită de d-lor Lazar Galiardi, Timofti Sacalov, Constantin Ştiun, Ioan Roşca şi Pandelachi Croitoriu:

«Luând în privire, că coloniile bulgare aŭ driturile lor deosebite, întărite de către guvernul Imperieĭ ruseştĭ, în puterea cărora ele s'aŭ aşeḑat în partea Besarabieĭ anexată Moldoveĭ prin Tratatul de Paris;

«În privire, că după aşeḑămîntul lor §. 179 Tom. XII. li s'aŭ concedat pămînturile în stăpânirea vecĭnică din neam în neam, precum şi urmaşilor lor;

«Că după §. 288 ele sunt datoare a plăti la ocârmuire 22 de co-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

peicĭ argint pentru fie-care desetină şi 24 copeicĭ argint pe an de fie-care individ bărbătesc;

«Că toţĭ coloniştiĭ bulgarĭ, după §. 211 al aceluiaşĭ aşeḑământ, sunt scutiţĭ de-apururea de recrutaţiĭ pentru serviciul militar;

«Luând aminte că, prin proclamaţia făcută de guvernul Principatuluĭ Moldoveĭ, cu data de 4 Februarie, către coloniştiĭ din Besarabia înapoită Moldoveĭ, privilegiile şi imunităţile lor sunt asigurate;

«În privire că coloniile bulgare aŭ contribuit mult pentru îmbunătăţirea precum şi înflorirea agriculturiĭ, că ele, prin esportaţia producturilor lor, daŭ impuls comerţuluĭ politiilor pe Dunăre şi fac bogăţia ţĕriĭ;

«Că împovărându-le cu maĭ mare dajdie, şi scoţênd braţele trebuitoare pentru lucrarea pămîntuluĭ la slujba ostăşească, prosperitatea lor de astăḑĭ s'ar fi ruinat;

«Iscălitul, însărcinat de a apĕra interesurile coloniilor bulgare din Besarabia, se simte nevoit de a chema luarea aminte a onoratuluĭ Divan ad-hoc la dorinţele ca să fie în viitorime precum era şi în timpul trecut, ca ele să se poată bucura de toate acele privilegiĭ şi imunităţĭ, care aŭ îndemnat pe strămoşiĭ lor a se aşeḑa pe niște pămînturĭ, care până la aşeḑarea lor eraŭ sterpe şi fără nicĭ un folos pentru Stat;

«Drept aceea el are cinste de a propune la punctul al 7-lea amandamentul următor:

«Egalitatea înaintea legiĭ; accesibilitatea tuturor Românilor la toate «funcţiile Statuluĭ; aşeḑarea dreaptă şi generală a contribuţiilor; su«punerea tuturor la conscripţia militară, fără jignirea imunităţiĭ colo«niştilor bulgarĭ».

(Subscris) D. Romov.

Sprijinim: Lazar Galiardi, Timofti Sacalov, Constantin Ştiun, Ioan Roşca, Pandelachi Croitoriu.

2. A d luĭ Lazar Galiardi, sprijinit de d-lor D. Romov, T. Sacalov, C. Ştiun, I. Roşca, Pand. Croitoriu:

«În privire că Art. 22 al Tratatuluĭ de Paris garantează Principatelor Dunărene «toate privilegiile şi imunităţile de care ele se bucuraŭ de maĭ înainte» ;

«În privire că prin proclamaţia din 4 Fevruarie 1857 a guvernuluĭ Moldoveĭ către locuitoriĭ părţiĭ Besarabieĭ anexate Moldoveĭ, s'a

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octom.

făgăduit locuitorilor, că guvernul Moldoveĭ nu numaĭ nu se va atinge de drepturile lor, de care eĭ se bucură sub ocârmuirea rusească, dar încă se îndatorește a respecta și a le păstră toate privilegiile lor;

«În privire că de când Besarabia s'a cedat Rosieĭ, provincia aceasta întreagă a fost tot-deauna scutită de conscripția militară;

«În privire că această scutire se întemeiază pe un țel politic bine cuvîntat, adecă avênd de scop a locui țeara aceasta, care rămăsese pustie în urma resboaielor și năvălirilor;

«În privire că de când s'a anexat Moldoveĭ această parte a Besarabieĭ, populația sa a scădut prin emigrațiile indigenilor a provinciilor rosiene;

«În privire că o simțitoare emigrație s'a ivit, și în urmă căderea comerțuluĭ, pricinuită maĭ cu seamă prin împedecările hotarelor și ale vămilor, de care teritorul anexat este încunjurat;

«În privire că această țeară, prin trecerea sa de la un guvern către altul, a suferit în destulă pagubă și s'a întrodus în ea nouĕ monopoluri, din care unele sunt de tot necunoscute și vătămătoare;

«În privire că orașele din Besarabia constituiază statul mijlociŭ al populațieĭ, și că în împrejurările de față este simțit în Moldova a consolida, dar a nu slăbi această parte a populațieĭ;

«În privire că statul mijlociŭ din Besarabia a contribuit mult a îmbunătățĭ agricultura și a spori negoțul, espeduind productele lor în țĕrĭ străine, și alcătuește prin aceasta bogăția țĕrieĭ;

«În privire că sărăcind locuitoriĭ prin dărĭ maĭ grele de cât acele ce plătiaŭ sub ocârmuirea rusească, și luând pentru serviciul militar brațele trebuitoare pentru desvĕlirea comerțuluĭ, industrieĭ și agriculturiĭ, eĭ, care aŭ suferit atâta, vor fi cu totul ruinațĭ;

«Iscălitul, însărcinat fiind a apĕra interesele orașelor districtuluĭ Ismail, se vede nevoit a propune onoratuluĭ Divan ad-hoc amandamentul următor la Art. al 7-lea:

«Egalitatea tuturor Românilor înaintea legiĭ. Aședarea dreaptă și «generală a contribuțiilor dupre puterea și averea fie căruia fără deo- «sebire, și supunerea tuturor la conscripția militară, fără jignirea însă «a drepturilor și imunităților orașelor din Besarabia a părțiĭ anexate. «Accesibilitatea tuturor Românilor la toate funcțiile Statuluĭ».

(Subscris) Lazar Galiardi.

Sprijinim: D. Romov, T. Sacalov, C. Știun, I. Roșca, Pand. Croitoriu.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

D-luĭ *Romov* declară: «că coloniile bulgare din partea Besarabieĭ «anexate Moldoveĭ, avênd privilegiĭ, și maĭ ales acela a nu da oamenĭ «la oaste, apoĭ d-luĭ propune ca privilegiile coloniilor să se recu- «noască de Adunare».

D-luĭ *Kogălniceanu* ḑice: «că Adunarea nu poate în faptă nicĭ în- «fiinṭa, nicĭ desfiinṭa privilegiĭ, fiind numaĭ consultativă; dar că chiar «în momentul acela, când clasele privilegiate ale vechiĭ Moldoveĭ s'aŭ «lepădat de privilegiile lor, socoate că Adunarea nu poate a se rosti «pentru păstrarea unor privilegiĭ escepṭionale; prin aceasta coloniștiĭ «nu aibă nicĭ o îngrijire, privilegiile lor speciale rĕmân neatinse, și la «reorganisarea ṭĕrieĭ, Adunarea legislativă le va avea în privire».

D-luĭ *Dr. Vârnav* cere cuvîntul și ḑice: «că rostind dorinṭĭ, nicĭ «facem, nicĭ desfacem, și că când România va fi înființată, atuncĭ Adu- «narea legislativă se va pronunṭa asupra acestor privilegiĭ».

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, trece la ordinul ḑileĭ.

Se pășește la votare prin înscriere a următoareĭ încheiărĭ, cetită Adunăriĭ de d-luĭ Dimitrie Rallet:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinci-ḑecĭ și șeapte, luna Octom- vrie în douĕ-ḑecĭ și nouĕ ḑile:

«Luând aminte că legile unuĭ stat sunt sufletul sĕŭ, că de la principiile care predomnesc la alcătuirea legilor atîrnă vieaṭa, puterea și propășirea naṭiilor;

«Luând aminte că singurul mijloc de a vindeca ranele de care pătimește astăḑĭ ṭeara, este așeḑarea unor legiuiriĭ înṭelepte, îmbinând **datinile vechĭ, trebuinṭele de faṭă și cererile veaculuĭ;**

«Luând aminte că respectul către legĭ este cea întâia condiṭie a trăinicieĭ lor;

«Că o lege atuncĭ poate fi maĭ respectată, când eșită din sinul naṭieĭ, va avea de o potrivă pentru toṭĭ aceeașĭ mĕsură;

«Că dreptatea cere dar ca toṭĭ să fie egalĭ dinaintea legiĭ;

«Luând aminte că cea maĭ sfântă datorie a fie-cuĭ este de a contribui la susṭinerea Statuluĭ;

«Că după datinele vechĭ, nimenea nu era scutit de la nicĭ o în- datorire către Stat;

«Că boerimea abia la 1737, prin hrisovul Domnuluĭ Mavrocordat, pentru întâia oară s'a scutit de dajdie și alte dărĭ către vistierie;

«Că în urmă, sprijinind sarcinile Statuluĭ maĭ mult numaĭ asu- pra unor clase, s'aŭ făcut împovărătoare pentru ele;

«Luând aminte că de la dreapta, cumpĕnita așeḑare și repartiṭie a contribuṭiilor atîrnă nu numaĭ prosperitatea materială a uneĭ ṭĕrĭ, dar în parte chiar și propășirea eĭ morală și intelectuală;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octom.

«Că cu dreptul este, ca în mĕsura cum garantează Statul la toţĭ de o potrivă toate foloasele şi îndemânările, de asemenea cu toţiĭ să se supue dărilor în proporţia averiĭ lor fără deosebire;

«Luând aminte că darea oamenilor la oaste este o îndatorire pentru paza ţĕriĭ şi siguranţa fie-căruĭ cetăţean;

«Că precum oastea este menită a apĕra patria comună, datorĭ sunt cu toţiĭ de o potrivă şi fără deosebire să se supue la conscripţia militară;

«Luând aminte iarăşĭ că eficacitatea legilor atîrnă de la stricta lor punere în lucrare;

«Că meritul singur, fără nicĭ un fel de altă consideraţie saŭ distincţie, trebue în viitor să fie un titlu îndestulător pentru a putea ajunge la toate funcţiile Statuluĭ;

«Că această putinţă trebue a se recunoaşte fie-căruia;

«Că numaĭ prin legiuirĭ înţelepte şi drepte, naţia română poate înainta pe calea propăşiriĭ;

«Luând în privire, în sfîrşit, că privilegiile de clase trebue a fi desfiinţate;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte a se adopta la viitoarea reorganisaţie ca principiĭ fundamentale:

«I. Privilegiile de clase vor fi desfiinţate în România.

«II. Egalitatea tuturor Românilor înaintea legiĭ.

«III. Aşedarea dreaptă şi generală a contribuţiilor în proporţie cu averea fie-căruia fără deosebire.

«IV. Supunerea tuturor la conscripţia militară.

«V. Accesibilitatea pentru toţĭ Româniĭ la funcţiile Statuluĭ».

Voteză **pentru** şeapte-ḑecĭ şi treĭ membri, şi anume: P. Sf. Sa Episcopul Nectarie Hermeziŭ, P. Sf. Sa Episcopul Filaret Scriban, P. Sf. Sa Episcopul Calinic Miclescu, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melchisedec, Sf. Sa Iconomul Dimitrie Matcaş, Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărăŭ, Dănilă Balan, Dr. A. Fătu, Dimitrie Cozadin, Vasilie Mălinescu, Mihail Kogălniceanu, Iancu Docan, Ghcorghie Masian, Dr. C. Vârnav, Dimitrie Savin, Neculaĭ Cananăŭ, Stefan Calin, Simion Stanciu, Sebastian Cananăŭ, Alecu Jiean, Constantin Morţun, Gheorghe Vurlan, Teodor sîn Pavel, Dimitrie Grigoriŭ, Grigorie Balş, Mihail Jora, Constantin Ostahi, Dimitrie Gheorghiadi, Gheorghie Sturdza, Constantin Sturdza, Grigorie Vârnav, Iancu Levărdă, Constantin Roset, Dimitrie Cracte, Ion a Babeĭ, Petru Brăescu, Ioan Roată, Vasilie Sturdza, Alecu Teriachiu, Ioniţă Hrisanti, Vasilie Balaiş, Constantin Iacovachi, Lascar Catargiu, lancu Fotea, Răducanu Sava, Alecu Cuza, Grigorie Suţu,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12· 1857 29 Octom.

Manolachi Costachi, Vasilie Stan, Dr. Costin, Neculaĭ Carp, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), Ion Olariu, Dimitrie Ghidionescu, N. Catargiu, Neculaĭ Bosie, Pandelachi Croitoriu, Neculaĭ Iamandi, Lazar Galiardi, Iancu Cantacuzin, Grigorie Costachi, Constantin Ştiun, Ioan Roşca, Timofti Sacalov; — Dimitrie Rallet, Constantin Hurmuzachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Constantin Rolla şi Constantin Negre. Iar **contra** nu a fost **nimenea**.— S'aŭ abştinut de a vota d-luĭ Dimitrie Romov. N'aŭ fost faţă la votare Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul şi d-lor Iordachi Pruncu, Vasile Nicolaŭ.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat**.

D-luĭ vice-presidentul anunţă, că după dimisionarea d-luĭ Vasilie Alecsandri ca deputat proprietarilor marĭ din ţinutul Bacăuluĭ, s'a păşit la o nouă alegere, şi că înfăţoşându-se cu mandat de la acea alegere d-luĭ Hatmanul Alecu Aslan, trebue să i se verifice titlurile.

D-luĭ *Kogălniceanu* propune alegerea uneĭ comisiĭ spre acest sfîrşit.

Maĭ mulţĭ deputaţĭ, întîmpinând că tot comisia care a verificat maĭ înainte titlurile deputaţilor de Bacăŭ, să o facă şi acum.

D-luĭ *N. Bosie* ḍice: «că comisiile numite la deschiderea Adunăriĭ «pentru verificarea titlurilor deputaţilor şi-aŭ împlinit misia lor, şi că «chiar actele s'aŭ trădat biurouluĭ; prin urmare trebue să se aleagă «o nouă comisie».

Biuroul dă cetire a douĕ propunerĭ:

1. A. d-luĭ *M. Kogălniceanu*, sprijinită de d-lor C. Morţun, C. Roset, P. Brăescu, D. Gheorghiadi, şi care propune alegerea uneĭ nouĕ comisiĭ pentru verificarea titlurilor d-luĭ Hatmanul A. Aslan:

«Subscrişiĭ propun de a se rîndui o nouă comisiă compusă de şeapte membri spre cercetarea titlurilor nouluĭ deputat de Bacău, proprietatea mare, aşa precum comisiile însărcinate cu verificarea titlurilor membrilor Adunăriĭ la constituirea sa a avut o chemare mărginită, care a şi împlinit-o».

(Subscris) M. Kogălniceanu.

Sprijinim: D. C. Morţun, C. Roset, P. Brăescu, D. Gheorghiadi.

2. A d-luĭ *M. Costachi*, sprijinită de d-lor Vasilie Sturdza, G. Costachi, C. Sturdza, Gh. Sturdza, Gr. Balş, şi care propune ca tot comisia de maĭ înainte să facă această verificare:

«Sub-iscăliţiĭ sunt de socotinţă că nu este de nevoie a se alege

www.dacoromanica.ro

o nouă comisie pentru revidarea titlurilor deputatuluĭ din noŭ ales la ţinutul Bacăuluĭ, şi să se însărcineze cu aceasta tot pe comisia care a maĭ cercetat şi titlurile celor lalţĭ deputaţĭ de Bacăŭ». No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octom.

(Subscris) M. Costachi.

Sprijinim: D. C. Sturdza, Gh. Sturdza, Gr. Costachi, V. Sturdza, Gr. Balş.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, hotăreşte prin majoritate alegerea uneĭ nouĕ comisiĭ, compusă de şeapte membri.

Se păşeşte la alegerea comisieĭ, la care alegere eşind numaĭ d-luĭ L. Catargiu cu majoritatea absolută a treĭ-ḑecĭ şi opt voturĭ, a rĕmas a se face balotaţie celor-lalţĭ membri la viitoarea şedinţă.

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică la şease oare seara şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Joĭ în 31 Octomvrie.

Vice-presidentul Adunărĭĭ, Constantin Negre.

Secretarĭĭ Adunărĭĭ, Petru Mavrogheni. Dimitrie Rallet, A. Teriachiu, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi.

19. Procesul-verbal No. 13.—Şedinţa din 31 Octombre 1857.

Astăḑĭ, şedinţa a treĭ-spre-ḑecea se deschide la ḑece oare şi un pătrar- dimincaţa sub preşedinţa d-luĭ vice-presidentuluĭ Constantin Negre. No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

D-luĭ Petru Mavroghene ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ găsit faţă şeapte-ḑecĭ şi şease membri, iar absenţĭ opt, şi anume: 3 bolnavĭ — Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul şi d-lor Constantin Rolla, Alecu Balş, — 4 în congedie: D-lor Iancu Docan, Iorgu Vârnav, Chirilă Ciocârlie, Gheorghie Ilie, — unul nu a venit — Prea Sfinţia Sa locotenentul de Episcop de Roman.

D-luĭ Dimitrie Rallet ceteşte procesul-verbal, care se adoptează de Adunare şi se subscrie de presidentul şi de secretarĭĭ cĕ.

D-luĭ Constantin Hurmusachi ceteşte douĕ scrisorĭ ale d-luĭ Rolla şi d-luĭ Balş, care fac cunoscut că nu pot veni la şedinţă din causă de boală.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* cere cuvîntul şi ḑice: «că scrisoarea d-luĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

«Balş nu este îndestulătoare; că d-luĭ nu rădică o chestie de persoane, «ci o chestie de princip, că chiar Regulamentul Adunăriĭ obşteştĭ «din 1832 statorniceşte, că nu este de ajuns ca un deputat să ḑică «că este bolnav, pentru ca singura sa arĕtare să fie primită; se cere «şi doveḑĭ; căcĭ deputatul nu are voe să lese pe ţinutul sĕŭ fără «representaţie. D-luĭ maĭ ḑice, că dacă se primeşte drept dovadă «singura scrisoare a unuĭ deputat, atuncĭ lesne se poate ca cineva «din noĭ să lipsească chiar din Capitalie, lăsând un şir de scrisorĭ, din «care din treĭ în treĭ şedinţĭ să se trimeată câte una presidentuluĭ».

D-luĭ *Grigorie Balş* întîmpină: «că dacă un judecător este creḑut «pe cuvînt, cu atâta maĭ mult un deputat, şi crede că fie-care membru «al Adunăriĭ fără escepţie ştie a susţine demnitatea Adunăriĭ şi a sa, «şi că nu se poate presupune că ar înşela Adunarea».

D-luĭ *Kogălniceanu* rĕspunde: «că nu vrea să intre pe terenul «personalităţilor, şi că doreşte numaĭ să se pue Adunăriĭ întrebarea, «dacă este în destul ca un deputat să ḑică că este bolnav, pentru a «fi scutit de datoria de a lua parte la şedinţele Adunăriĭ».

D-luĭ *vice-presidentul* declară, că la timp va consulta Adunarea asupra acestuĭ incident.

Trecênd la ordinul ḑileĭ, d-luĭ vice-presidentul anunţă, că în comisia aleasă pentru verificarea titlurilor d-luĭ Hatmanuluĭ Alecu Aslan s'a ales numaĭ unul singur — d-luĭ Lascar Catargiu — cu majoritatea absolută a voturilor, şi că rĕmâne a se face balotaţie între 12 membri. Aceĭ cu majoritatea relativă declară că se retrag. Vr'o câţĭ va deputaţĭ întîmpină, că nimenea nu se poate retrage, şi că trebue să urmeze balotaţia. Alţiĭ rĕspund, că dacă cine va se poate retrage dintr'o comisie, apoĭ cu atâta maĭ mult în casul de faţă. — Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, hotăreşte cu majoritate să se aleagă din noŭ şease membri pentru comisia maĭ sus citată, rĕmâind d-luĭ Lascar Catargiu al şeaptelea membru.

Se păşeşte la alegerea a celor şease membri aĭ comisieĭ, care are următorul resultat: cu majoritate absolută iase: Prea Sf. Sa Calinic Miclescu cu 64 voturĭ, d-lor Manolachi Costachi cu 64, Vasilie Sturdza cu 63, Dimitrie Miclescu cu 63 şi Alecu Teriachiu cu 56 voturĭ; iar majoritatea relativă avênd-o d-luĭ Grigorie Balş cu 36 şi Mihail Jora cu 30 voturĭ, a eşit la balotaţie d-luĭ Mihail Jora cu 47 bile albe, în contra a 28 bile albe ale d-luĭ Grigorie Balş.

D-luĭ *Vasilie Mălinescu* ceteşte raportul comisieĭ II, însărcinată cu desvoltarea unuĭ «şir de chestiĭ» asupra punctuluĭ VIII, atingĕtor de «respectul domiciliuluĭ şi al libertăţiĭ individuale»:

«Comisia No. 2, însărcinată cu desvĕlirea celor şease din urmă

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc-verb 13.
1857
31 Octom.

punturĭ din programul chestiilor de interes general, primite de Adunare spre desbatere, pregătind următorul proiect de încheiare asupra puntuluĭ No. 8, cu onor îl şi înfăţoşează Adunăriĭ. Iar ca raportator comisia a însărcinat pe d-luĭ Maiorul V. Mălinescu.

«Proiect

«Luând aminte că pe lângă libertatea conştiinţeĭ şi a opinieĭ, libertatea individuală şi respectul domiciliuluĭ sunt cele maĭ sfinte drepturĭ ale libertăţiĭ personale;

«Luând aminte că respectul domiciliuluĭ încă de la 1741 este consfinţit în ţeară prin reforma Domnuluĭ Constantin Neculaĭ Mavrocordat;

«Că de la un timp încoace, prin înrîuririle din afară şi prin necurmatele prefaceri ale guvernuluĭ, slăbindu-se toate legămintele legilor, a predomnit arbitrariul cel maĭ necumpĕtat;

«Că numaĭ o simplă ordonanţă saŭ un ordin verbal era de ajuns, spre a lipsi pe orĭ-cine, fără deosebire, de libertatea sa individuală şi de a-ĭ călca domiciliul sĕŭ;

«Că adese-orĭ persoane dintre cele întâĭ notabilităţĭ, cât şi dintre cele-lalte, aŭ fost puse şi ţinute sub aresturĭ şi trimise în esiliurĭ, fără a fi nicĭ cercetate, nicĭ judecate, şi fără a li se spune macar vina lor;

«Luând aminte că sub scutul legiĭ, fie-care individ în societate trebue să fie asigurat despre pacînica şi liniştita sa petrecere;

«Că orĭ-ce încălcărĭ asupra drituluĭ altuia saŭ înfrângerĭ a legilor buneĭ orînduelĭ sunt prevĕḑute prin legĭ;

«Că pentru orĭ-ce casurĭ sunt menite tribunalele şi judecătorĭ obşteştĭ spre cercetarea vineĭ şi hotărîrea pedepseĭ fie-cuĭ fără deosebire;

«Luând aminte că orĭ-cine ar fi, saŭ lipsit de libertatea sa individuală, saŭ i s'ar încălca domiciliul sĕŭ, afară de casurile prevĕḑute prin legĭ, şi n'ar fi supus numaĭ judecăţiĭ tribunalelor anume hotărîte, ar fi lăsat în voia arbitrariuluĭ;

«Adunarea doreşte şi primeşte ca principiĭ fundamentale la reorganisarea Statuluĭ român:

«**Respectul domiciliuluĭ şi al libertăţiĭ individuale.**

«**Supunerea fie-cuĭ numaĭ la judecătoriĭ prevĕḑuţĭ prin legĭ.**

«**Comisiĭ saŭ tribunalurĭ escepţionale nu se vor putea înfiinţa în nicĭ un cas**».

(Subscrişĭ) M. Kogălniceanu, V. Mălinescu, C. Rolla, D. Miclescu, I. Fotea, D. Cozadini, I. Hrisanti.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* cere cuvîntul asupra raportuluĭ comisieĭ, se scoboară de la biuroŭ şi spune: «că cuvintele libertate individuală «şi libertate personală sunt espresiĭ identice, şi prin urmare că §. 1 al «considerantelor ḑice cu alte cuvinte, că libertatea personală este cel «maĭ sînt drit al libertăţiĭ personale, saŭ libertatea individuală este «cel maĭ sînt drit al libertăţiĭ individuale. D-luĭ propune dar modi«ficarea următoare: — Luând aminte şi c. l. sunt cele maĭ sînte «drituri **cetăţeneşti**».

D-luĭ *V. Mălinescu* declară: «că comisia acceptează această modi«ficare şi că redacţia de maĭ sus provine de la o greşeală a pre«scrieriĭ».

D-luĭ *Hurmuzachi* întîmpină: «că în raportul comisieĭ acel tipărit, «care s'a împărţit la d-niĭ deputaţi, nu s'a îndreptat greşeala, şi dacă «a fost o greşeală, apoĭ ar fi trebuit a o face cunoscută».

D-luĭ *Anastasie Panu* se scoboară de la biuroŭ şi ceteşte următorul amandament:

«Sub-iscăliţiĭ aŭ onoare a propune următorul amandament la No. 8 din şirul chestiilor elaborate şi supuse Adunăriĭ de către comisia No. 2:

«Din considerantul al 3-lea să se înlătureze cuvintele prin „înrîuririle din afară şi prin necurmatele prefaceri ale guvernuluĭ", şi maĭ departe cuvintele „cel maĭ necumpĕtat";

«Asemenea considerantul al 5-lea să se şteargă, nefiind de cât o repetiţie a considerantuluĭ al 4-lea;

«Iară dintre acele treĭ punturĭ statornicite ca dorinţe să se înlătureze acele douĕ din urmă, ca unele ce se ating de constituarea ramuluĭ judecătoresc. şi nu-şĭ aŭ prin urmare locul lor în încheiarea atingĕtoare de respectul domiciliuluĭ şi al libertăţiĭ individuale».

D luĭ Brăescu cere cuvîntul şi ḑice: «că vede în amandament «scoase cele douĕ punturĭ de pe urmă, puse de comisie spre com«pletarea dorinţiĭ: respectul domiciliuluĭ şi al libertăţiĭ individuale; «d-luĭ crede că dorinţele noastre trebue să fie complete, că nu pu«tem rosti numaĭ jumĕtăţĭ de dorinţe; şi că prin urmare comisia a «avut toată dreptatea a adăogi la puntul 1-iŭ şi cele-lalte douĕ».

D-luĭ *Kogălniceanu* întreabă: de cine e subscris amandamentul, şi d-luĭ Panu rĕspunde că de 36 membri:

D-lor A. Panu, A. Botez-Forăscu, Gr. Suţu, Gr. Balş, Dr. Vârnav, C. Sturdza (Vasluiŭ), D. Rallet, I. Pruncu, Gr. Vârnav, L. Catargiu, N. Carp, N. Cananăŭ, D. Ghidionescu, V. Sturdza, C. Sturdza, A. Teriachiu, G. Sturdza, M. Costachi, S. Cananăŭ, S. Miclescu, Gr. Costachi, Dr. Costin, C. Bădărăŭ, A. Jiean, Episcopul Calinic Miclescu,

www.dacoromanica.ro

Episcopul Ghenadie Șendre, Episcopul Filaret Scriban, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, Iconomul Matcaș, N. Catargiu, Dr. Fătul, M. Jora, I. Cantacuzin, C. Emandi, A. Cuza. No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

D-luĭ *Kogălniceanu* cere cuvîntul și ḑice: «că majoritatea provine «de la un vot, saŭ maĭ bine ḑicênd de la o încheiare, încheiarea «resultă de la o discuție ; însă d-luĭ vede, că prin înfățoșa- «rea unuĭ amandament, subscris de 36 membri, adecă cu douĕ vo- «turĭ maĭ puțin de cât majoritatea absolută, se poate presupune, că «poate a se ivi în Adunare și o majoritate fără încheiare și fără dis- «cuție. D-luĭ socoate dar că e în tot dreptul, că ast-fel de amanda- «mente împedecă libera discuție și esercitează prin urmare o presie «morală. D-luĭ ḑice maĭ departe, că de ce să maĭ discutăm, când 36 «de membri și-aŭ arĕtat opinia? Că face această întrebare cu atât «maĭ mult, cu cât și biuroul este subscris în amandament».

D-luĭ *Panu* cere cuvîntul și ḑice: «că știe prea bine, că discuția «este pentru a se lumina, căcĭ un învĕțat a ḑis că din lupta părerĭ- «lor împrotivitoare sare schînteia cea ascunsă a adevĕruluĭ ; însă că «nu înțelege pentru ce 5, 10, 20 saŭ 30 nu ar avea voe să discute, «să adopteze, să subscrie o idee, care apoĭ să se judece și de aceĭ «ce n'aŭ vĕḑut-o ; de asemenea nu vede causa care ar împedeca pe «membrĭĭ biurouluĭ a se înțelege cu alțĭ deputațĭ pentru a face o «propunere saŭ un amandament».

D-luĭ *Kogălniceanu* întîmpină: «că §. 20 și §. 23 din Regulamentul «Adunărĭĭ arată vederat, că intenția lor, întemeiată pe regula păzită «în orĭ-ce Adunare parlamentară, era ca în mijlocul Adunărĭĭ să esiste «o autoritate, care să fie nepărtinitoare, care liberă, să conducă dis- «cuția până la vot și numaĭ atuncĭ și membrĭĭ carĭĭ compun această «autoritate să aibă drit de a vota. Subscriind biuroul amandamentul, «unde maĭ este această autoritate. D-luĭ maĭ adaoge, că acest aman- «dament fiind numaĭ o manifestare de a ne impune prin mulțimea «sprijinitorilor, de a ne arĕta că majoritatea îĭ este câștigată, d-sale «nu-ĭ rĕmâne alta de cât a se închina înaintea majorităților ; că aceasta «ar fi un rĕŭ antecedent, căcĭ ast-fel nicĭ discuțiile, nicĭ încheierile «nu s'ar maĭ face în Adunare, ci ar veni gata aicea».

D-luĭ *P. Mavrogheni* observează, că nu tot biuroul a subscris amandamentul.

D-luĭ *Kogălniceanu* se escusă ḑicênd: «că nespuindu-se anume «membrĭĭ subscriitorĭ amandamentuluĭ, ci vĕḑênd numaĭ, că maĭ mulțĭ «din secretarĭ se scoboară de la biuroŭ spre a-l sprijini, lesne a «putut să se înșele, și că dar îșĭ trage cuvîntul înapoĭ».

D luĭ *Teriachiu* cere cuvîntul pentru o chestie de regulament și

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

ḑice: «că §§. 20 şi 23 nu ḑic că un membru al biurouluĭ nu poate «subscrie un amandament, maĭ ales hotărînd că pot lua parte la «discuţie; că între un vot şi un amandament este mare deosebire, «dovadă că amandamentul se supune la discuţie, iar votul este re- «sultatul discuţieĭ».

D-luĭ *Kogălniceanu* declară: «că se ţine tot de ce a ḑis, că în «Adunare trebue să fie o autoritate, care să presideze nepărtinitor la «ducerea discuţieĭ până la vot; că această autoritate este biuroul; «vĕḑênd însă majoritatea biurouluĭ sprijinind amandamentul, uniĭ cu «subscrierea, alţiĭ chiar coborîndu-se de la biuroŭ, d-luĭ nu vede «unde maĭ este acea autoritate nepărtinitoare, unde este biuroul?»

D-luĭ *vice-presidentul* declară: «că cine este în contra amandamen- «telor subscrise de maĭ mulţĭ de cinci persoane, trebue să depue pe «masa biurouluĭ o propunere subscrisă de 15 membri; Regulamen- «tul nehotărînd această restrîngere».

Se păşeşte la discuţia amandamentuluĭ.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* cere cuvîntul, şi scoborîndu-se de la biroŭ ḑice: «că d-luĭ sprijine considerantul al 3-lea din raportul comisieĭ, «pentru că acele cuprinse în el sunt triste adevĕruri, recunoscute «chiar şi de Tratatul de Paris, care anume a oprit tot felul de ames- «tec străin în trebile Principatelor; şi pentru că n'a uitat istoria «presentuluĭ, iar maĭ ales terorismul din anul trecut şi din lunile «Martie şi Aprilie ale curgĕtoruluĭ an; pentru că amintirea acestor «adevĕruri nu poate vătăma pe nimenea, maĭ ales după ce şi în «actul naţional din 7 Octomvrie le-am arĕtat; trecutul trebue să ne «servească de învĕţătură. Rostind dorinţele ţĕriĭ, trebue să arĕtăm şi «cuvintele, pentru ce le rostim. Amintind astăḑĭ tristele încungiurărĭ, «care ne îndeamnă a cere respectul domiciliuluĭ şi c. l., rostim do- «rinţa de a nu se maĭ înoi».

D luĭ *Panu* întîmpină: «că va rĕspunde numaĭ asupra celor rostite «de d-luĭ Hurmuzachi, căcĭ în cele-lalte punturĭ, amandamentul nefiind «de nime atacat, se recunoaşte prin urmare bun. D-luĭ crede, că «lucrările noastre trebue să fie cuprinse într'un duh de moderaţie, «de dreptate şi de rostirea dorinţelor ce simte societatea noastră; că «pe cât vom fi maĭ înţeleptĭ şi maĭ liniştiţĭ în împlinirea misieĭ ce «ni s'a încredinţat, pe atâta ţeara se va bucura că ne-a acordat în- «crederea sa, pe atâta vom fi maĭ demnĭ şi vom întipări pe fie-care «act ce va eşi din deliberările noastre caracterul acel cuvenit uneĭ «Adunărĭ, chemate a se sfătui asupra intereselor celor marĭ ale naţieĭ, «asupra viitoruluĭ şi a mântuirii sale. D-luĭ crede, că toate cuvintele «care vor aminti suveniri triste, imprejurări neplăcute, trebue să le

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

«înlăturăm, si să nu căutăm izvorul actelor noastre de cât în simțul «acel nobil ce poartă pururea Românul în sine și în sfințenia carac- «teruluĭ ce avem, ca să rostim dorințĭ pentru înființarea unuĭ viitor «fericit, iar nicĭ de cum plângerĭ pentru trecut, ce trebue lăsat istorieĭ «și judecățiĭ luĭ Dumnedeŭ. D-luĭ declară că a răspuns la acele ros- «tite de d-luĭ Hurmuzachi, și că se va simți fericit dacă a reprodus «astădĭ însuși simțemintele Adunăriĭ în chestia de față».

D-luĭ *Kogălniceanu* cere cuvîntul și dice: «că d-luĭ este în contra «a orĭ-ce presie morală asupra neatîrnăriĭ cugetuluĭ sĕŭ, fie accastă «presie din afară orĭ din lăuntru; că pentru aceasta d-luĭ a protestat «în contra absținerĭ. Astădĭ vede o asemene presie, și în toată ne- «atîrnarea cugetuluĭ sĕŭ sprijine, că presia morală esistă, țintitoare «a paralisa orĭ-ce liberă discuție, orĭ-ce liberă încheiare. D-luĭ adaoge, «că de două orĭ a reclamat în contra absținerĭ, că de două orĭ a «cerut ca Adunarea să se rostească, dacă un deputat se poate abține «de la vot saŭ ba; că Adunarea, neluând cererea sa în considerație, «a respins-o. Așa dar astădĭ, când încheiarea este prejudecată, d-luĭ de- «clară că nu-ĭ rĕmâne alta nimica a face, decât de a protesta în contra «presieĭ morale și a se abține, și a face aceasta de câte orĭ ar «esista o asemene presie».

D-luĭ *M. Costachi* dice: «că înțelege ca d-luĭ Kogălniceanu să atace «amandamentul propus, și a susține, că poate avea locul sĕŭ discuția «de față; că d-luĭ însă nu combate amandamentul, ci vroește a împuta «membrilor iscăliți în el opinia lor; că cine a făcut pe d-luĭ contro- «lorul opiniilor membrilor Adunăriĭ? Nu 36; 60 membri, dacă ar «socoti de cuviință, sunt în dreptate a iscăli o propunere, căcĭ cu «aceasta nu se prejudecă întru nimic resultatul definitiv al votuluĭ. «Dece membri, unul numaĭ combătênd o propunere saŭ un aman- «dament, orĭ de câțĭ ar fi aceste subscrise, pot să convingă pe Adu- «nare și să determine votul sĕŭ. Regulamentul nu impune întru «aceasta nicĭ o restricție, și tot ce nu este oprit, este iertat. Fie-care «din noĭ are mandatul sĕŭ, fie-care are rĕspunderea sa către alegĕtorĭ «și către țeară. Nimĕruĭ nu-ĭ este iertat a se rădica ca controlor opi- «niilor Adunăriĭ».

D-luĭ *Teriachiu* dice: «că precum d-luĭ deputatul de Dorohoiŭ face «apel la antecedente, de câte orĭ vroește a-și sprijini opinia, asemene «și d-luĭ face apel tot la antecedente, și maĭ ales la întâia propunere «în privirea Regulamentuluĭ, subscrisă de d-luĭ M. Costachi și spri- «jinită de 39 membri».

D-luĭ *Kogălniceanu* respunde: «că și atuncĭ a protestat ca și astădĭ, «după cum se vede în procesul-verbal din 3 Oct., adăogând, că lesne

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octom.

«ar fi putut urma o înțelegere între amandament și comisie. Chestia «este că nu trebue să fie presie morală».

D-luĭ *vice-președintul* declară încă odată: «că numaĭ o propu- «nere subscrisă de 15 membri poate statui o respingere a subscri- «erilor amandamentelor».

Se păşeşte la cetirea amandamentuluĭ punt câte punt.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în majoritatea eĭ schimbările propuse de amandament la §. 3 şi 5 din considerante; şi respinge cu majoritate schimbarea propusă de amandament la dorințele II. şi III.

Şedința se suspendează pentru un pătrar de oară spre a se redigea actul de votare, conform § 50 din Regulamentul Adunăriĭ.

Şedința se redeschide şi se votează prin înscriere următoarea încheiare, cetită de d-luĭ P. Mavrogheni:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinci-ḑeci şi şeapte, luna Octomvrie în treĭ-ḑeci şi una ḑile;

«Luând aminte, că pe lângă libertatea conştiinței şi a opinieĭ, libertatea individuală şi respectul domiciliuluĭ sunt cele maĭ sfinte drituri cetăţeneştĭ;

«Luând aminte că respectul domiciliuluĭ încă de la anul 1741 este consfinţit în ţeară prin reforma Domnuluĭ Constantin Mavrocordat;

«Că de la un timp încoa·e, slăbindu-se toate legămintele legilor, a predomnit arbitrariul;

«Că numaĭ o simplă ordonanţă saŭ un ordin verbal era de ajuns spre a lipsi pe orĭ-cine, fără deosebire, de libertatea sa individuală şi de a-ĭ călca domiciliul sĕŭ;

«Luând aminte că sub scutul legiĭ, fie-care individ în societate trebue să fie asigurat despre pacînica şi liniştita sa petrecere;

«Că orĭ-ce încălcări asupra drituluĭ altuia saŭ înfrângeri a legilor bunĕĭ orînduelĭ, sunt prevĕḑute prin legĭ;

«Că orĭ pentru ce casurĭ sunt menite tribunale şi judecătorĭ obşteştĭ spre cercetarea vineĭ şi hotărîrea pedepseĭ fie-cuĭ, fără deosebire;

«Luând aminte că orĭ-cine ar fi, saŭ lipsit de libertatea sa individuală, saŭ i s'ar încălca domiciliul sĕŭ, afară de casurile prevĕḑute prin legĭ, şi n'ar fi supus numaĭ judecăţiĭ tribunalelor anume hotărîte, ar fi lăsat în voia arbitrariuluĭ;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte şi primeşte ca principiĭ fundamentale la reorganisarea Statuluĭ român:

«1. Respectul domiciliuluĭ şi al libertăţiĭ individuale.

www.dacoromanica.ro

«2. **Supunerea fie-cuĭ numaĭ la judecătoriĭ prevĕduţi prin legĭ.** No. 1980.
Proc.-verb. 13.
1857
31 Octom,
«3. **Comisiĭ saŭ tribunaluri escepţionale nu se vor putea înfiinţa în nicĭ un cas**».

Aŭ votat **pentru** şeaĭ-ḑecĭ şi şeapte membri, şi anume: P. Sf. Sa Episcopul Ghenadie Şendre, P. Sf. Sa Episcopul Filaret Scriban, P. Sf. Sa Episcopul Calinic Miclescu, Prea Cuvioşia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, Prea Cuvioşia Sa Arhimandritul Melchisedec, Sf. Sa Iconomul Dimitrie Matcaş, d-lor Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărău, Dr. A. Fătu, Vasilie Mălinescu, Dănilă Balan, Dimitrie Savin, Dr. C. Vârnav, Gheorghie Masian, Neculaĭ Cananău, Stefan Calin, Simion Stanciu, Sebastian Cananău, Alecu Jiean, Alecu Botez-Forăscu, Teodor sîn Pavel, Dimitrie Grigoriu, Grigorie Balş, Mihail Jora, Constantin Ostahi, Dimitrie Gheorghiadi, Gheorghie Sturdza, Constantin Sturdza, Ioan Levărdă, Grigorie Vârnav, Dimitrie Cracte, Petru Brăescu, Constantin Roset, Ion a Babeĭ, Iordachi Pruncu, Ioan Roată, Vasilie Sturdza, Alecu Teriachiu, Vasile Balaiş, Lascar Catargiu, Gheorghie Vârlan, Răducanu Sava, Alecu Cuza, Grigorie Suţu, Manolachi Costachi, Vasilie Nicolaŭ, Vasilie Stan, Dr. M. Costin, Neculaĭ Carp, Sandu Miclescu, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), Ioan Olariŭ, Dimitrie Ghidionescu, N. Catargiu, Neculaĭ Bosie, Pandelachi Croitoriu, Neculaĭ Iamandi, Iancu Cantacuzin, Grigorie Costachi, Timofti Sacalov, — Constantin Ştiun, Ioan Roşca; — Dimitrie Rallet, Constantin Hurmuzachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Constantin Negre — **Contra** nu a fost **nimenea** — S'aŭ abştinut de a vota nouĕ, şi anume: D-lor Dimitrie Cozadini, Mihail Kogălniceanu, Constantin Morţun, Vasilie Zaharia, Ioniţă Hrisanti, Constantin Iacovachi, Lazar Galiardi, Iancu Fotea, Dimitrie Romov.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat**.

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică la 4 oare după ineaḑădi şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Lunĭ în 4 Noemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Alecsandru Teriachiu.

www.dacoromanica.ro

No. 20. Procesul-verbal No. 14.—Şedinţa din 4 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Noem.

Astădĭ, a patru-spre-ḑecea şedinţă a Adunărĭĭ ad-hoc se deschide la $10^1/_2$ oare dimineaţa sub preşedinţa Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Mitropolituluĭ.

D-luĭ Constantin Hurmuzachi ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ găsit faţă şeapte-ḑecĭ şi nouĕ membri, iar absenţĭ şease, şi anume: 2 în congedie — d-lor Iancu Docan şi Iorgu Vârnav; — unul bolnav — d-luĭ Constantin Rolla — treĭ nu aŭ venit — d-lor Toader sîn Pavel, Dimitrie Cracte, Alecu Balş.

D-luĭ Anastasie Panu ceteşte procesul-verbal, care se adoptează de Adunare fără vre-o observare.

D-luĭ Alecu Teriachiu, raportatorul comisieĭ însărcinate cu verificarea mandatuluĭ nouluĭ deputat al ţinutuluĭ Bacăŭ — d-luĭ Hatmanul Alecu Aslan — ceteşte raportul aceleĭ comisiĭ, care ḑice: «că s'aŭ cercetat mandatul şi actele alegerilor, că s'a luat deplină încredinţare că alegerea s'a săvîrşit conform cu regulele statornicite pentru ele, şi că prin urmare comisia a adeverit mandatul d-luĭ A. Aslan». Adunarea încuviinţează această lucrare a comisieĭ.

Se păşeşte la alegerea vice-presidentuluĭ, a secretarilor şi a secretarilor suplenţĭ, conform cu §§. 11, 12, 13 din Regulamentul Adunărĭĭ.

Alegerile daŭ următorul resultat: 1. Vice-president — D-luĭ Constantin Negre cu unanimitate. 2. Cinci secretarĭ, şi anume. D-luĭ Petru Mavrogheni cu 78 voturĭ, d-luĭ Dimitrie Rallet cu 78 voturĭ, d-luĭ Constantin Rolla cu 77 voturĭ, d-luĭ Anastasie Panu cu 77 voturĭ, d-luĭ Constantin Hurmuzachi cu 77 voturĭ. 3. Doĭ secretarĭ suplenţĭ, şi anume: D-luĭ Alecu Teriachiu cu 69 voturĭ, d-luĭ Constantin Morţun cu 61 voturĭ.

În urmă Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul, conform cu §. 22 din Regulamentul Adunărĭĭ, păşeşte la împărţirea secretarilor eĭ între comitete, şi sorţiĭ orînduesc pe d-luĭ Petru Mavrogheni la comitetul cleruluĭ, pe d-luĭ Anastasie Panu la comitetul proprietarilor marĭ, pe d-luĭ Constantin Hurmuzachi la comitetul proprietarilor micĭ, pe d-luĭ Dimitrie Rallet la comitetul sătenilor; şi pe d-luĭ Constantin Rolla la comitetul orăşenilor.

Presidentul învită po d-nĭĭ deputaţĭ ca a doua ḑi să se adune în comitete spre a alege presidenţiĭ respectivĭ.

D-luĭ *Dimitrie Rallet* ceteşte raportul comisieĭ I, însărcinată cu

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 14.
1857
4 Noem.

desvoltarea unuĭ şir de chestiĭ asupra puntuluĭ VI., atingĕtor de «înfiinţarea uneĭ autorităţĭ sinodale centrale pentru trebile duhovniceştĭ ale bisericiĭ române»:

«Această comisie are onoare a supune onorabileĭ Adunărĭ următorul **proiect de încheiare** asupra chestieĭ atingĕtoare de **„înfiinţarea uneĭ autorităţĭ sinodale centrale pentru trebile duhovniceştĭ ale bisericiĭ române“**:

«Luând în privire că Capitulaţiile încheiate între Înalta Poartă şi Principatele Române aŭ asigurat acestor ţĕrĭ toate drepturile care constituesc suveranitatea statelor, iar maĭ ales un guvern naţional neatîrnat şi deplina libertate de legislaţie (autonomia);

«Că Tratatul de Paris a garantat drepturile Principatelor;

«Că biserica Principatelor a fost tot-deauna **neatîrnată** (*ἀυτοκέφαλος*), după cum se dovedeşte:

«a) Din actul sinodic din Constantinopoli din timpul împĕratuluĭ Paleologu (mărturisit în Cartea Sinoduluĭ Moldoveĭ din 1 Ianuarie 1752), prin care, după făgăduinţa ce fiiul aceluĭ împĕrat dăduse, în trecerea sa prin Moldova, Domnuluĭ Alecsandru-cel-Bun, s'a recunoscut şi s'a întărit şi cu hrisoave împĕrăteştĭ **neatîrnarea Mitropolituluĭ Moldoveĭ**;

«b) Din Pravila bisericească (îndreptarea legiĭ— Nomocanon), care şi astăzĭ este în vigoare, şi care lămurit ḑice, că Mitropoliţiĭ Principatelor nu atîrnă nicĭ de Ohrida nicĭ de Patriarhul de Constantinopoli. (Nomocanon tipărit în Tîrgovişte 1652 faţa 403);

«c) Din mărturia Prinţuluĭ Dimitrie Cantemir, carele (în «Descrierea Moldoveĭ») arată, că Mitropolitul Moldoveĭ are cu totul deosebită cinste la biserica Răsărituluĭ, pe care alţĭ mitropoliţĭ nu o aŭ, «şi măcar că nu are nume de Patriarh, dar **nu este supus nimĕruia**»;

«d) Din firmanul împĕrătesc din anul 1200 (la încheiarea luniĭ luĭ Gemazir Achâr), prin care respingêndu-se cererea Patriarhuluĭ de Constantinopoli de a se rîndui Mitropolitul Moldoveĭ de către Patriarhie şi soborul eĭ, anume s'a recunoscut şi s'a întărit neatîrnarea Mitropolieĭ Moldoveĭ de Patriarhie, precum şi drepturile şi obiceiurile ţĕrĭĭ pe care se întemeiază această neatîrnare;

«e) Din Regulamentul Organic al Principatelor, carele asemenea recunoaşte neatîrnarea Mitropoliţilor acestor ţĕrĭ de la Patriarhul de Constantinopoli, legiuind în Art. 413 nu numaĭ modul alegeriĭ şi hirotoniriĭ lor, ci şi procedura în casurĭ de abaterĭ ale lor, încredinţând jurisdicţia în privirea aceasta numaĭ unuĭ Sinod de Episcopĭ indigenĭ **din ambele Principate**, iar în casurĭ politice unuĭ Sinod compus de Episcopĭ şi mireanĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Noem.

«Luând în privire că cu toate aceste, Patriarhiĭ de Constantinopoli și acum încă se încearcă a jigni neatîrnarea chiriarhilor bisericiĭ Principatelor, și de multe orĭ a esercita **chiar în cause politice** înrîuriri necuvenite asupra Mitropoliților și prin eĭ asupra acestor țĕrĭ;

«Luând în privire că Unirea Principatelor, cerută de ambele Adunări ad-hoc, trebue să centraliseze și autoritatea bisericească a acestor țĕrĭ, în care religia ortodoxă a Rĕsăritului este domnitoare;

«Luând în privire că instituția Sinodului este chiar prescrisă prin canoanele bisericiĭ noastre, și s'a și aplicat în Principate;

«Că această instituție poate privi numaĭ causele și trebuințele duhovnicești, canonice și disciplinare, și că hotărîrile Sinodului nicĭ odată nu pot jigni prerogativele Statului, carele tot-deauna a avut dritul povățuiriĭ din afară a bisericiĭ, dritul privigheriĭ, întăririĭ ș. c. l.

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ rostește dorințele următoare:

«**1. Recunoașterea neatîrnăriĭ bisericiĭ ortodoxe a Rĕsăritului din Principatele Unite de orĭ-ce chiriarhie, păstrându-se însă unitatea credinței și înțelegerea cu biserica ecumenică a Rĕsăritului în privința dogmelor.**

«**2. Înființarea uneĭ autorități sinodale centrale pentru trebile duhovnicești, canonice și disciplinare».**

(Subscriși) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

Biuroul dă cetire unuĭ amandament al Prea Cuviosieĭ Sale *Archimandritului Melchisedec*, sprijinit de Prea Cuviosia Sa Arhim. Neofit Scriban, Sfinția Sa Iconomul Matcaș, d-lor Grigorie Balș, Alecu Botez-Forăscu, Dimitrie Grigoriu:

«Subscrișiĭ sunt de socotință, ca la proiectul de încheiare al chestieĭ atingĕtoare de înființarea uneĭ autorități sinodale să se adaoge la sfîrșitul numĕruluĭ 2 de la urmă cuvintele: **unde va fi representată și preoțimea fie-căria eparhiĭ.** Întreg numĕrul 2 să se esprime așa: **Înființarea uneĭ autorități sinodale centrale pentru trebile duhovnicești, canonice și disciplinare, unde va fi representată și preoțimea fie-căreĭ eparhiĭ».**

(Subscris) Arhimandritul Melchisedec.

Sprijinim acest amandament: D. Matcaș Iconom, Arhim. Neofit Scriban, Gr. Balș, D. Grigoriu, A. Botez-Forăscu.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 14.
1857
4 Noem.

Comisia I. declară că primește în totul amandamentul propus.

Prea Cuviosia Sa *Arhimandritul Melchisedec* cere cuvîntul, și suindu-se pe tribună cetește că: «Preuțimea de mir trebue să aibă parte «la Sinod:—1) Căcĭ aceasta este o datină veche, întrebuințată în toate «sinoadele ecumenice și locale;— 2) căcĭ episcopiĭ cârmuesc biserica «în faptă cea mai mare parte prin preuțimea de mir;— 3) căcĭ preuțiĭ «de mir sunt partea din cler care trăește nedeslipit de lume și cu«noaște mai bine nevoile și suferințele eĭ; — 4) căcĭ în representația «bisericiĭ trebue să fie representate toate interesele bisericiĭ, precum «în Adunarea națională toate acele ale națieĭ;— 5) căcĭ firmanul de «convocare a Divanurilor ad-hoc, care chiamă la representare toate «intercsele societățiĭ noastre, dă drit de representație și preuților «mireni».

Cuvîntul Arhimandritului Melchisedec.

«Preuțimea eparhială trebue să ieà parte la Sinod.

«1. Istoria bisericească ne arată, că la sinoadele vechĭ, atât ecumenice cât și locale, împreună cu Episcopiĭ, Mitropoliții și Patriarhiĭ a luat parte și preuțimea, ba ce este mai mult diaconiĭ și alți clericĭ vestiți prin învățătură și moralitate (vedĭ Prolegomenile sinoadelor în Pidalion). Nu odată s'aŭ vĕdut în sinoade presviterĭ representând chiar pe Patriarhĭ și pe Papĭ, pentru că datoria de a păstori și a dirigui biserica, de și nu în de-opotrivă măsură, este încredințată atât Episcopilor cât și presviterilor. Datorința de a învĕța pe popor legea luĭ D-ḑeŭ este încredințată și presviterilor, de și sub privigherea episcopilor. Datorința de a săvîrși cele sfinte, de și nu în acea întindere ca a Episcopilor, este încredințată și presviterilor. Presviteriĭ sunt organele prin care învĕțarea poporuluĭ în legea luĭ D-ḑeŭ, diriguirea bisericiĭ și sfințirea credincioșilor, purcegând de la Episcopĭ, se împarte la toată obștia creștinilor. Este decĭ firesc lucru că trebue să ieà parte în sfatul cel mai înalt al chiriarhieĭ bisericeștĭ niște persoane care sunt ministriĭ și esecutoriĭ ordinilor eĭ, și de a le cărora relațiĭ spirituale cu turma cea cuvîntătoare, și esperiință în aplicarea mântuiriĭ și a diriguiriĭ pe calea moralităților tot deauna are nevoie chiriarhia bisericească.

«2 Chiar până acum Prea Sfințiții Episcopĭ, cariĭ concentrează în persoana lor chiriarhia bicericească, în faptă aŭ diriguit biserica în cea mai mare parte prin persoane din clerul preoțesc. Protoieriĭ, blagociniĭ, decasterioțiĭ, nu sunt de cât simpli preoțĭ, cu ale cărora

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Noem.

sfaturĭ, propunerĭ, relaţiĭ se servesc Episcopiĭ în lucrările lor pastorale către biserică şi popor.

«Prin urmare însaşĭ esperiinţa de veacurĭ arată că preoţimea nu numaĭ poate, dar trebue neapĕrat a fi faţă în adunarea Episcopilor la consultarea despre trebile bisericeştĭ.

«3. Dupre canoanele bisericiĭ ortodoxe de Rĕsărit, trebuind ca Episcopul să fie dintre monahĭ, aceasta firește presupune la Episcop o viaţă maĭ mult saŭ maĭ puţin retrasă de sgomotul şi valurile lumiĭ, spre a putea maĭ slobod înfăţoşa în sine modelurile virtuţilor pastorale maĭ înalte; atunce când preoţimea trăește nedeslipită de lume şi înnoată în valurile eĭ, este martor vĕḑĕtor al tuturor greutăţilor, nevoilor şi ispitelor omenirĭĭ; şi aceea ce un om singuratic poate să-şĭ închipuiască orĭ să audă, preotul o vede, o simte, o sufere însuşĭ. Prin urmare esperiinţa luĭ, cel puţin în aplicarea hotărîrilor bisericeştĭ la viaţa practică a poporuluĭ, este neapĕrată şi trebue a fi manifestată înaintea şefilor bisericiĭ şi luată în privire. Dacă însă preoţimiĭ s'ar nega dritul de a lua parte la adunarea bisericească, aceasta ar însemna că esperiinţa preotuluĭ despre nevoile spirituale ale poporuluĭ nu ar trebui luată în consideraţie.

«4. Nu de mult noĭ toţĭ am rostit şi subscris dorinţa, ca în Adunarea naţională a ţĕriĭ să fie representate toate interesele societăţiĭ. Acum când ne rostim dorinţa ca biserica să aibă a eĭ adunare, saŭ Sinod, deosebit de Adunarea cea mare a naţieĭ, nu trebue oare să avem în privire acelaşĭ princip de dreptate de a fi representate toate interesele bisericiĭ de o potrivă?

«Biserica avênd în genere un mare interes, mântuirea sufletească a membrilor eĭ, în aplicare îl specifică dupre deosebirea acestor membri. Unul din aceste interese speciale ale bisericiĭ este luminarea şi sfinţirea poporuluĭ, — lucru cu deosebire încredinţat preoţimiĭ.

«Dacă preoţimiĭ nu s'ar învoi a lua parte la Sinodul bisericesc, aceasta ar însemna a trece cu vederea acel vital interes al naţieĭ — învĕţarea poporuluĭ în legea luĭ Dumneḑeŭ şi direguirea morală a luĭ.

«5. Împĕrătescul firman, dupre carele s'a formatşi convocat această Adunare ad-hoc, ne dă între altele şi o specială arĕtare a deosebitelor interese ale societăţiĭ noastre, care nu se pot confunda unele cu altele. În firmanul acesta ca interes deosebit al societăţiĭ noastre se pune clasa preoţilor.

«Decĭ precum despre cele-lalte interese ale societăţiĭ, ce astăḑĭ se vĕḑ representate în această Adunare, suntem siguri că şi pe viitor vor avea aĭ lor representanţĭ în Adunarea ţĕriĭ, cu acelaşĭ drept dorim

www.dacoromanica.ro

ca și interesul ce înfățoșează în societate preoțimea să nu fie trecut cu vederea în adunarea bisericească ce va forma Sinodul». No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Noem.

D luĭ *Mihail Kogălniceanu* cere cuvîntul și ḑice: «că dogmele re-«ligieĭ noastre sunt nemuritoare; că rĕspândirea lor în popor atîrnă «de cler — monahĭ și preoțĭ de mir—în mare parte; că toată Adu-«narea are cele maĭ viĭ simpatiĭ pentru amandamentul de față, căcĭ «preuțiĭ de mir aŭ misia cea maĭ grea, atîrnând de la dînșiĭ lumi-«narea poporuluĭ nostru. D-luĭ adaoge, că noĭ trebue să lucrăm pen-«tru bună-starea și luminarea preuților de mir, căcĭ așa vom lucra «pentru bună-starea și luminarea poporuluĭ nostru».

Cuvîntul d-luĭ Mihail Kogălniceanu.

«Domnilor!

«Dogmele religieĭ creștine sunt nemuritoare, însă rĕspândirea și onorarea lor în popul atîrnă în mare parte de la clerul chemat de a le predica. Clerul religieĭ ortodoxe se împarte în douĕ: Monahĭ și preoțĭ de mir. Socot că sunt interpretul al mareĭ majorităț a acesteĭ Adunărĭ, dacă am ḑice cu toțiĭ că ne unim cu amandamentul propus de uniĭ din membriĭ cleruluĭ, că cu toțiĭ hrănim simpatiile cele maĭ viĭ pentru preoțimea de mir, că cu toțiĭ voim a-ĭ pregăti un viitor ferice. În adevĕr, Domnilor, din tot clerul, preoțimea de mir are și misia și posiția cea maĭ grea; și cu toate acestea preoțimea de mir a fost până acum partea cea maĭ părăsită, cea maĭ uitată din tot clerul nostru. Nimică nu s'a făcut pentru luminarea sa, pentru îmbunătățirea sa. Luminarea poporuluĭ nostru atîrnă maĭ mult, foarte mult de la luminarea preoțimiĭ de mir. Nu sunt în adevĕr preoțiĭ de mir cariĭ sunt în necontenit contact cu poporul? Cine întovărĕșește pe om în toate fasele cele marĭ ale vieții sale? Cine-l primește când prunc întră în lume, cine îl bine-cuvintează când, ajuns în vîrstă coaptă, își alege o soție, cine după împlinirea cariereĭ sale pe pămînt îl conduce la locașul odihneĭ ceĭ fără sfîrșit? Cine îi predică morala evangelică? Aŭ nu preotul de mir? Cum dar populul nostru, maĭ ales acel de la țeară, poate face vre-un progres, când pentru progresul preotuluĭ de mir nimic nu s'a făcut până acum? Și cu toate acestea noĭ avem marĭ. foarte marĭ averĭ menite pentru îmbunătățirea soarteĭ cleruluĭ și luminarea popululuĭ. O parte din aceste averĭ, nu voesc a ḑice că nu s'aŭ întrebuințat bine, dar nimenea nu va tăgădui că și o mare parte din ele s'aŭ întrebuințat foarte rĕŭ, și că cea maĭ mică parte din ele nu s'aŭ menit și pentru clerul mirean. Să dăm dară drit și cleruluĭ mircan de a face parte din Sinodul bisericiĭ române, și așa

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14 1857 4 Noem.

să-şĭ poată apĕra legiuitele sale interese, şi aşa să poată ajungo la acele luminĭ, prin care să poată rivalisa cu clerul celor-lalte religiĭ creştine. Aceasta o cer cu atât maĭ mult, pentru că doresc ca spre onoarea naţieĭ şi a religieĭ, să nu se maĭ audă în vre-o Adunare viitoare cuvintele rostite deunădĭ de un prea învĕţat deputat, carele voind a combate libertatea culturilor, n'a găsit în contra un argument puternic de cât de a sprijini. că clerul ortodox nu este luminat, nu este învĕţat ca clerul catolic, saŭ cel protestant. Noĭ, Domnilor, să fim maĭ liberalĭ, şi tot-odată şi maĭ religioşĭ. Să ţinem la libertatea culturilor, căcĭ aşa vom fi bărbaţĭ de progres, să ţinem la luminarea cleruluĭ ortodox, căcĭ aşa vom dovedi că ţinem la religia părinţilor nostri. Încă odată, Domnilor, să ne ocupăm cu bună-starea şi luminarea cleruluĭ, căcĭ cu chipul acesta ne ocupăm cu însaşĭ bună-starea şi luminarea popululuĭ nostru».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate amandamentul Prea Cuvioşieĭ Sale Arhimandrituluĭ Melchisedec.

Biuroul dă cetire unuĭ amandament al d-luĭ *Dimitrie Grigoriu*, sprijinit de Prea Cuvioşia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, Dimitrie Cozadini, Dimitrie Gheorghiadi, Vasilie Mălinescu, Constantin Sturdza (Roman), Petru Brăescu, Alecu Aslan, Dimitrie Miclescu, Neculaĭ Carp, Grigorie Balş, Grigorie Vârnav, Alecu Botez-Forăscu:

«La proiectul de încheiare atingĕtor de autoritatea sinodală:

«În privire că cuvîntul **şi înţelegere** din Art. 1 are un sens nelămurit de raportul ce trebue să aibă biserica noastră cu biserica ecumenică şi poate să dea loc la interpretaţie care ar jigni autochefalia; în privire că sfintele noastre canoane prescriŭ unitatea credinţeĭ şi toate cele-lalte îndatoriri ale autorităţiĭ clericale; propun a se suprima cuvintele: şi înţelegere. 1857 Noemvrie 4.

(Subscris) D. Grigoriu.

Sprijinim acest amandament: D. Cozadini, D. Gheorghiadi, V. Mălinescu, P. Brăescu, A. Botez-Forăscu, C. Sturdza, A. Aslan, Arhimandritul Neofit Scriban, D. Sc. Miclescu, Gr. A. Vârnav, Neculaĭ Carp, Gr. Balş.

Comisia I. declară că primeşte în totul amandamentul propus.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate amandamentul d-luĭ Dimitrie Grigoriu.

Biuroul dă cetire unuĭ amandament al d-luĭ *Vasilie Mălinescu*,

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA 150 MUNICIPULUI BUCUREȘTI

No. 1980.
Proc.-verb. 14.
1857
4 Noem.

sprijinit de d lor Dimitrie Cozadini, Constantin Iacovachi, Iancu Fotea, Grigorie Vârnav, Grigorie Balș și Mihail Kogălniceanu :

«Luând în privire că prin actul din 1752 s'a statornicit ca nicĭ odinioară Mitropolițiĭ și Episcopiĭ țĕriĭ să nu poată fi aleșĭ dintre străinĭ, subscrișiĭ propun adăogirea următoruluĭ punct la proiectul de încheiare atingĕtor de Sinod :

«III. Nicĭ odinioară și nicĭ într'un chip Mitropoliții saŭ Episcopiĭ țĕriĭ nu vor putea fi aleșĭ dintre străinĭ saŭ dintre împămînteniți.

1857 Noemvrie 4.

(Subscris) V. Mălinescu.

Sprijinim acest amandament: Kogălniceanu, C. Iacovachi, I. Fotea, Dr. A. Vârnav, Gr. Balș, D. Cozadini.

Comisia I. declară că primește în totul amandamentul propus.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate amandamentul d-luĭ Vasilie Mălinescu.

Ședința se suspendează pe o jumĕtate oară, spre a se redigea actul de votare, conform §. 50 din Regulamentul Adunăriĭ.

Ședința se redeschide și se votează prin însciere actul următor:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cincĭ decĭ și șeapte, luna Noemvrie în patru dile:

«Luând în privire că Capitulațiile încheiate între Înalta Poartă și Principatele Române aŭ asigurat acestor țĕrĭ toate drepturile care constituesc suveranitatea statelor, iar maĭ ales un guvern național neatîrnat și deplina libertate de legislație (autonomia);

«Că Tratatul de Paris a garantat drepturile Principatelor ;

«Că biserica Principatelor a fost tot-deauna **neatîrnată** (*ἀυτοκέφαλος*), după cum se dovedește:

«a) Din actul sinodic din Constantinopoli din timpul împĕratuluĭ Paleologu (mărturisit în Cartea Sinoduluĭ Moldoveĭ din 1 Ianuarie 1752), prin care, după făgăduința ce fiiul aceluĭ împĕrat dăduse, în trecerea sa prin Moldova, Domnuluĭ Alecsandru-cel-Bun, s'a recunoscut și s'a întărit și cu hrisoave împĕrătești **neatîrnarea Mitropolitului Moldoveĭ**;

«b) Din Pravila bisericească (îndreptarea legiĭ — Nomocanon), care și astădĭ este în vigoare, și care lămurit dice, că Mitropoliții Principatelor nu atîrnă nicĭ de Ohrida, nicĭ de Patriarhul de Constantinopoli (Nomocanon tipărit în Tîrgoșiște 1652, fața 403);

«c) Din mărturia Prințuluĭ Dimitrie Cantemir, carele (în «Descrierea Moldoveĭ») arată, că «Mitropolitul Moldoveĭ are cu totul deo-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb 14. 1857 4 Noem.

«sebită cinste la biserica Rĕsăriteluĭ, pe care alţi Mitropoliţi nu o aŭ, «şi macar că nu are nume de Patriarh, dar **nu este supus nimĕruia**“;

«d) Din firmanul împĕrătesc din anul 1200 (la încheiarea lunii luĭ Gemazil Achîr), prin care, respingêndu-se cererea Patriarhuluĭ de Constantinopoli de a se rîndui Mitropolitul Moldoveĭ de către Patriarhie şi soborul eĭ, anume s'a recunoscut şi s'a întărit neatîrnarea Mitropolieĭ Moldoveĭ de Patriarhie, precum şi drepturile şi obiceiurile ţĕriĭ, pe care se întemeiază această neatîrnare;

«e) Din Regulamentul Organic al Principatelor, carele asemenea recunoaşte neatîrnarea Mitropoliţilor acestor ţĕrĭ de la Patriarhul de Constantinopoli, legiuind în Art. 413 nu numaĭ modul alegeriĭ şi hirotoniriĭ lor, ci şi procedura în casurĭ de abaterĭ ale lor, încredinţând jurisdicţia în privirea aceasta numaĭ unuĭ Sinod de Episcopĭ indigenĭ **din ambele Principate**, iar în casurĭ politice unuĭ Sinod compus de Episcopĭ şi de mirenĭ;

«Luând în privire că cu toate acestea, Patriarhiĭ de Constantinopoli şi acum încă se încearcă a jigni neatîrnarea chiriarhilor bisericiĭ Principatelor şi de multe orĭ a esercita **chiar în cause politice** înrîuririĭ necuvenite asupra Mitropoliţilor şi prin eĭ asupra acestor ţĕrĭ;

«Luând în privire că Unirea Principatelor, cerută de ambele Adunărĭ ad-hoc, trebue să centraliseze şi autoritatea bisericească a acestor ţĕrĭ, în care religia ortodoxă a Rĕsăritului este domnitoare;

«Luând în privire că instituţia Sinoduluĭ este chiar prescrisă prin canoanele bisericiĭ noastre, şi s'a şi aplicat în Principate;

«Că această instituţie poate privi numaĭ causele şi trebuinţele duhovniceştĭ, canonice şi disciplinare, şi că hotărîrile Sinoduluĭ nicĭ odată nu pot jigni prerogativele Statuluĭ, carele tot-deauna a avut dritul povăţuirĭ din afară a bisericiĭ, dritul privigherĭ, întăririĭ ş. c. l.;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ rosteşte dorinţele următoare:

«**1. Recunoaşterea neatîrnăriĭ bisericiĭ ortodoxe a Rĕsăritului din Principatele Unite de orĭ-ce chiriarhie; păstrându-se însă unitatea credinţeĭ cu biserica ecumenică a Rĕsăritului în privinţa dogmelor.**

«**2. Înfiinţarea uneĭ autorităţi sinodale centrale pentru trebile duhovniceştĭ, canonice şi disciplinare, unde va fi representată şi preoţimea de mir a fie-căria Eparhiĭ.**

«**3. Nicĭ odinioară şi nicĭ într'un chip Mitropoliţiĭ saŭ Episcopiĭ ţĕriĭ nu vor putea fi aleşĭ dintre străinĭ saŭ dintre împămînteniţi**».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Noem.

Aŭ votat **pentru** 79, şi anume: Prea Sf. Sa Nectarie Episcop Sotiriopoleos, P. Sf. Sa Ghenadie Episcop Tripoleos, P. Sf. Sa Filaret Episcop Stravropoleos, P. Sf. Sa Calinic Episcop Hareopoleos, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melchisedec, Sf. Sa Iconomul Dimitrie Matcaş, d-lor Dănilă Balan, Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărău, Dimitrie Cozadini, Vasilie Mălinescu, Anastasie Fătu, Dr. C. Vârnav, Gheorghie Masian, Mihail Kogălniceanu, Dimitrie Savin, Stefan Calin, Neculaĭ Cananău, Sevastian Cananău, Alecu Jiean, Mihail Jora, Simion Stanciu, Dimitrie Grigoriu, Grigorie Balş, Alecu Botez-Forăscu, Constantin Morţun, Vasilie Zaharia, Dimitrie Gheorghiadi, Ioan Levărdă, Constantin Ostahi, Grigorie Vârnav, Petru Brăescu, Gheorghie Sturdza, Constantin Sturdza, Alecu Aslan, Ion a Babeĭ, Constantin Roset, Iordache Pruncu, Chirilă Ciocârlie, Vasilie Sturdza, Gheorghie Ilie, Ioan Roată, Constantin Iacovachi, Lascar Catargiu, Vasile Balaiş, Ioniţă Hrisanti, Iancu Fotea, Răducanu Sava, Alecu Cuza, Gheorghie Vârlan, Vasilie Stan, Manolachi Costachi, Grigorie Suţu, Dr. M. Costin, Vasilie Nicolau, Ion Olariu, Neculaĭ Carp, Sandu Miclescu, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), N. Catargiu, Pandelachi Croitoriu, Dimitrie Ghidionescu, Dimitrie Romov, Neculaĭ Iamandi, Lazar Galiardi, Constantin Ştiun, Iancu Cantacuzin, Grig Costachi, Ioan Roşca, Timofti Sacalov,—Dimitrie Rallet, Petru Mavrogheni, Constantin Hurmuzachi, Anastasie Panu, Alecu Teriachiu, Constantin Negre; şi în capul actuluĭ Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Sofronie Miclescu.— Iar **contra** nu a votat **nimenea**.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat**.

Presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică şedinţa la $3^1/_2$ oare după ameaḑă-ḑi, şi anunţă viitoarea întrunire pe Mercurĭ în 6 Noemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Alecsandru Teriachiu.

21. Procesul-verbal No. 15. — Şedinţa din 6 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

Astăḑĭ, a cincĭ-spre-ḑecea şedinţă se deschide la $10^1/_2$ oare dimineaţa sub preşedinţa Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit.

D-luĭ Anastasie Panu ceteşte apelul nominal, la care se găsesc

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem

față șeapte-decĭ și șeapte membri, iar absenți opt, și anume: 3 în congedie—d-lor Iorgu Vârnav, Iancu Docan, Mihail Kogălniceanu; 4 bolnavĭ — d-lor Constantin Rolla, Stefan Calin, Grigorie Balș, Gheorghie Sturdza; unul n'a venit — d-luĭ Alecu Balș.

D-luĭ Petru Mavrogheni cetește procesul-verbal al ședinței din 4 Noemv., care se adoptează de Adunare fără vr'o modificare.

D-luĭ Anastasie Panu cetește încunoștiințările primite de la comitetele speciale despre alegerile președinților lor, carĭ sunt: Prea Sfinția Sa Filaret Scriban la comitetul cleruluĭ, d-luĭ Vasilie Sturdza la comitetul proprietarilor marĭ, d-luĭ Dimitrie Cracte la comitetul proprietarilor micĭ, d luĭ Pandelachi Croitoriu la comitetul sătenilor și d-luĭ Sevastian Cananău la comitetul orășenilor.

D-luĭ *Vasilie Mălinescu* cetește raportul comisieĭ II., însărcinată cu desvoltarea unuĭ șir de chestiĭ «asupra puntuluĭ X., atingĕtor de «despărțirea puterĭ esecutive de cea legislativă»:

«Comisia No. 2, însărcinată cu desvĕlirea celor șease din urmă punturĭ din șirul de chestiĭ de interes general, trimise eĭ spre studiare, pregătind următorul proiect de încheiare asupra puntuluĭ 10, îl și înfățoșează Adunărieĭ. Iar ca raportator, comisia a însărcinat pe d-luĭ Kogălniceanu.

«Proiect de încheiare

«Luând în privire că de la întemeiarea Principatelor Române, **puterile executivă și legislativă aŭ fost pururea despărțite**;

«**Că puterea executivă** a fost încredințată **Domnuluĭ**;

«**Că puterea legislativă** a fost încredințată **Adunărieĭ obștești**;

«Luând în privire că după obiceiul pămîntuluĭ, Domnul, capul Statuluĭ. n'a avut nicĭ odată alte atribuțiĭ de cât de a povățui trebile țĕrieĭ, de a regula administrația, de a priveghia la păzirea siguranțeĭ publice și la executarea legilor, fără însă a le putea suspenda saŭ modifica;

«Luând în privire că chiar în timpul Domnilor străinĭ din secului trecut, atuncea când legile fundamentale ale țĕrieĭ căduseră în dispreț și în nepăzire, totuși puterea esecutivă nu și-a fost însușit dritul de a pune legĭ fără înțelegerea și hotărîrea obștieĭ Adunărĭ, orĭ cât de restrînsă era aceasta, precum dovedesc un șir neîntrerupt de hotărîrĭ sobornicești și de anaforale ale ĝiselor Adunărĭ;

«Luând în privire că după acelașĭ obiceiŭ al pămîntuluĭ, Adunarea obștească era compusă de toate clasele libere ale societățiĭ române, precum dovedesc actele memorabile ale desființăriĭ șerbieĭ în Principate din anĭ 1747 și 1749, și că Adunarea obștească s'a

www.dacoromanica.ro

restrîns în cercul cleruluĭ înalt şi al unuĭ mărginit numĕr de boerĭ numaĭ în cea de pe urmă jumĕtate a secululuĭ trecut, atuncea când ţeara căḑuse în decadinţă;

No. 1980. Proc.verb.-15. 1857 6 Noem.

«Luând în privire că despărţirea puterilor executivă şi legislativă este consfinţită şi de Regulamentul Organic, carele hotăreşte în special atributele Domnuluĭ şi atributele Adunăriĭ legiuitoare, şi anume că:

«1. Atributele Domnuluĭ sunt:

«a) După Art. 432, puterea suverană şi executivă pentru păzirea buneĭ rînduelĭ şi a liniştelĭ publice, numirea la toate funcţiile, comanda maĭ mare asupra oasteĭ;

«b) După Art. 58, dritul mărginit de a sloboḑi ordonanţe pentru păzirea legilor în fiinţă;

«c) După Art. 355, 357 şi 362, dritul de a întări sentinţele de moarte şi de alte penalităţĭ, şi de a scădea saŭ a ierta osândele;

«2. Că atributele obşteştiĭ Adunărĭ sunt:

«a) După Art. 1, a alege într'un chip definitiv pe Domnul;

«b) După Art. 411, a alege pe Mitropolitul şi pe Episcopiĭ ţĕrĭĭ;

«c) După Art. 413, a numi pe judecătoriĭ mirenĭ însărcinaţĭ de a judeca pe Mitropolitul şi Episcopiĭ ţĕrĭĭ;

«d) După Art. 54, a controla şi a vota în tot anul veniturile şi cheltuelile Statuluĭ, precum şi ale tuturor caselor de utilitate publică; asemene a vota aşeḑarea şi împărţirea dărilor;

«e) După Art. 58, a vota toate proiectele de legĭ şi regulamente ce trec peste marginile uneĭ simple ordonanţe sloboḑite de Domnul pentru punerea în lucrare a legilor în fiinţă;

«f) După Art. 365, a da interpretaţie simţuluĭ legilor, şi în casurĭ neprevĕḑute a face nouĕ legiuirĭ;

«g) După anexa E. X., a hotărî pensiile saŭ rĕsplătirile naţionale cuvenite acelora ce ar fi descoperit nouĕ şi folositoare aflărĭ pentru economia rurală, industrie, saŭ carĭĭ aŭ făcut ţĕrĭĭ vre-un serviciŭ estraordinar şi de mare folos;

«h) După Art. 74, III., a hotărî tariful vămilor pentru toate productele importate saŭ exportate, şi aceasta în chipul cel maĭ folositor pentru ţeară;

«i) După Art. 82, a încuviinţa saŭ a respinge vînḑarea orĭ schimbarea dominiilor Statuluĭ;

«j) Du ă Art. 299, a redigea reglementele trebuitoare pentru înregistrarea titlurilor de stăpânire şi ţinerea arhivelor publice;

«k) După Art. 410, a propune Domnuluĭ candidaţĭ, din care să se aleagă arhivistul Statuluĭ, însărcinat cu păzirea actelor publice;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

«l) După Art. 363, a numi jumătate din membriĭ Înalteĭ Curțĭ de dreptate (Divanul Domnesc);

«m) După Anexa X, a da orĭ a refusa împămîntenirea cea mare saŭ politică ;

«n) După Art. 431, a lua împreună cu Domnul mĕsurĭ pentru îndreptarea și păzirea vechilor hotare ale țĕriĭ.

«o) După Art. 403, a aduce la cunoștința Domnuluĭ abaterile ce ar găsi în purtarea funcționarilor civilĭ și militarĭ și a cere îndreptarea lor;

«p) După Art. 59, a judeca despre folosul tuturor mĕsurilor generale și estraordinare ce privesc la siguranța țĕriĭ, saŭ care cer o încuviințare de banĭ orĭ dispositiĭ legislative ;

q) După Art. 57, a face Domnuluĭ representațiĭ despre orĭ ce obiect de folosință publică, și la cas de trebuință, prin raporturĭ a-ĭ espune tânguirile și doleanțele țĕriĭ ;

r) În sfîrșt după Art. 60, a discuta și a încuviința proiectele de contracte de dare în întreprisă a veniturilor publice, a priveghia la păstrarea proprietăților publice, la încuragiarea agriculturiĭ și a industrieĭ, la regularea împreună cu Domnul a tot ce privește încuragiarea și înlesnirea comerțuluĭ din lăuntru și din afară, la unitatea greutăților și mĕsurilor, la scolĭ, spitalurĭ și alte aședĕminte de binefacere ; la fântânĭ, căĭ, averĭ mănăstirești, închisorĭ, carantine ; ținerea oasteĭ naționale; într'un cuvînt **a urma a fi, în puterea legilor fundamentale ale țĕriĭ, păstrătoarea drepturilor și îndemnătoarea fericiriĭ concetățenilor sĕĭ**;

«Luând în privire că alunecările ce în anĭ din urmă s'aŭ făcut de la principul despărțirĭ puterilor executivă și legislativă, consfințit și prin vechile legĭ ale țĕriĭ și prin Reglementul Organic, nu aŭ fost întemeiată pe vre-o lege votată de țeară, ci numaĭ ca un abus și o mĕsură arbitrară aŭ servit a crea în Principate abusurĭ și mĕsurĭ arbitrare ;

«Luând în privire că încă la Conferințele de Viena, după observația prințuluĭ Gorciacof, plenipotențiariĭ Franțieĭ și aĭ Angliеĭ aŭ declarat că scopul guvernurilor lor nu este de a vătăma Principatele, ci de a îmbunătăți starea lor, într'un chip de a da o deplină și întreagă îndestulare drepturilor lor ;

«Că potrivit acesteĭ declarațiĭ, nu se pot jigni puterea **suverană** și **executivă** încredințată **Domnitoruluĭ**, și **puterea legislativă** încredințată Adunăriĭ obștești, una și alta păstrate de Principate încă din vechime și în toată întregimea, ca Staturĭ autonome și suverane;

«Luând în privire că încă în ședința din 7 Octomvrie trecut,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

Adunarea ad-hoc a rostit dorința, ca puterea legislativă în România să fie încredințată uneĭ adevĕrate obștești Adunărĭ;

«Luând în privire că legalitatea, buna rînduială și stabilitatea cer, ca la viitoarea organisație a României să se consfințească principul — de secuIĭ primit în Principate,— al **despărțirii puterilor executivă și legislativă**, și să se preciseze prin o linie bine trasă atributele și îndatoririle și ale uneia și ale alteia din aceste douĕ puterĭ; fiind acesta singurul chip pentru a reda putere legilor și a restatornici în țeară respectul autorității;

«Pe temeiul Articoluluĭ 23 din Tratatul de Paris, care ne asigurează o administrație neatîrnată și națională, precum și o deplină libertate de legislație;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește și primește la viitoarea organisare a României următoarele principiĭ fundamentale:

«**I. Puterile esecutivă și legislativă vor urma a fi despărțite în România.**

«**II. Puterea esecutivă va fi încredințată șefuluĭ Statuluĭ, asistat de un ministeriŭ.**

«**III. Puterea legislativă, întreagă și neatîrnată, va fi încredințată uneĭ singure Adunărĭ obștești, compusă pe base largĭ, în cât să reprezenteze toate interesele generale ale națieĭ**».

(Subscrișĭ) C. Rolla, I. Fotea, D. Cozadini, I. Hrisanti, Kogălniceanu, V. Mălinescu.

29 Oct. 1857.

(Cu osebită socotință, D. Miclescu.)

D-luĭ *Dimitrie Miclescu,* unul din membriĭ comisieĭ II., cere cuvîntul pentru a spune deosebita sa socotință asupra raportuluĭ comisieĭ:

«Deosebita socotință a subscrisuluĭ în desvĕlirea punctuluĭ 10 din programă.

«Luând în privire că țelul principal al unuĭ stat este binele obștesc; că binele obștesc este asigurat în țeara unde guvernul funcționează prin legile votate de puterea legislativă și îndeplinite de puterea executivă;

«Luând în privire că un guvern, spre a fi bine organisat, trebue să fie dar compus de douĕ puterĭ deosebite: puterea **legiuitoare** și puterea **executivă**;

«Luând în privire că după vechiul obiceiŭ în Principatele Române, puterea legislativă a fost în parte încredințată obștieĭ Adunărĭ, și că acea obștească Adunare **ab antiquo** era compusă de toate clasele libere ale societățiĭ române, precum dovedesc actele memorabile ale desființăriĭ șerbieĭ în Principate de la anĭ 1747 și 1749; și că Adunarea

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

obștească s'a restrîns în cercul cleruluĭ înalt și un mărginit număr de boerĭ, din timpul când națiа noastră a început a înclina spre decadență ;

«Luând în privire că principul representațieĭ naționale prin obștеasca Adunare s'a rostit de către acest Divan ad-hoc, la punctul V., în ședința din 7 Octomvrie, în cât puterea legiuitoare fiind încredințată aceleĭ Adunărĭ după vechiul obiceiŭ și după principul statornicit de Regulamentul Organic, ea trebue să aibă și caracterul neatîrnărieĭ cuvenit legislatoruluĭ ;

«Luând în privire că până astăḑĭ ne fiind însă bine deosebită puterea legislativă de acea executivă, din confusia atribuțiilor lor s'a prilejit, că un ofis saŭ o dispositie administrativă a primit și puterea uneĭ legiuirĭ, când asemenea dispositiĭ nu pot fi autorisate fără încuviințarea puterieĭ legislative ;

«Luând în privire că puterea executivă este încredințată Domnitoruluĭ, care representează dignitatea și încrederea națieĭ, el este capul Statuluĭ, povățuește administrația publică, regulează și priveghiază execuția legilor, propune obștеștiĭ Adunărĭ proiectele de legĭ, fără însă a putea de la sine suspenda saŭ împedeca aducerea întru împlinire a legilor promulgate ;

«Luând în privire că mărginirea Art. 52 din organicescul Reglement face numaĭ ilusorie puterea legislativă, căcĭ după acest Art. orĭ și când puterea executivă poate paralisa votul obștеștiĭ Adunărĭ ;

«Și maĭ luând în privire că misia puterieĭ legislative fiind de a vota legile țărieĭ, de a așeḑa pe tot anul contribuțiile și de a controla autoritatea administrativă; s'a dovedit prin faptele trecute, cum obștеasca Adunare perde independința și însușirea eĭ, căcĭ Domnitorul avea glasul imperativ și nu consultativ cu acele Adunărĭ, iar deputatul era amploiatul atîrnat al guvernuluĭ și tot-odată supus înrîuririĭ remunerațieĭ Domnitoruluĭ. Spre a ne feri decĭ pe viitor de rĕul ce se produce din conflictul puterilor guvernămentale, Adunarea ad-hoc dorește ca la viitoarea organisație să se ia de basă și următorul princip:

«Puterea executivă să fie despărțită de puterea legislativă».

1857, Octomvrie 29.

(Subscris) D. Sc. Miclescu.

D-luĭ cetește: «că nu-ĭ de tăgăduit că până astăḑĭ toți am dovedit «nu numaĭ compatrioților nostri, dar și Europeĭ întregĭ, că jertfim cu «mulțămire toate privilegiile de clase pentru singura dorință ce avem «toțĭ, de a crea și a asigura țărieĭ noastre un viitor fericit; că aceasta «trebue să ne conducă a fi cu mare luare aminte la tot principul «ce rostim ca basă a organisațieĭ definitive; că toate aceste bune

www.dacoromanica.ro

«plecărĭ ale noastre vor fi paralisate şi prigonite **dacă guvernul va «fi iarăşi condus pe calea trasă de Regulamentul Organic**, care dă «puteriĭ legislative numaĭ o putere de tot ilusoară; şi că d-luĭ şi-a «dat deosebită socotinţă în ceea-ce priveşte puntul al X-lea, fiind-că «comisia este mărginită numaĭ întru de a trage o linie de despărţire «între puterile aceste, iar nicĭ cum de a se atinge de principul în«chegărĭĭ viitoareĭ Adunărĭ obşteştĭ». No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

Cuvîntul d-luĭ D. Miclescu.

«Domnilor!

«Nu-ĭ de contestat, că noĭ n'avem deprinderea parlamentară. Să mărturisim, că până astăḑĭ Adunările ţĕrĭĭ n'aŭ avut tribună! şi dară iertaţĭ unuĭ deputat, care silit de a-şĭ sprijini opinia ce o socoate folositoare viitoruluĭ ţĕrĭĭ, vine cu intimidare spre această tribună şi roagă pe Adunare să-ĭ acordeze toată atenţia şi indulgenţa eĭ spre a-l lăsa să se esplice, pentru ce ca membru ales la comisia a 2-a nu s'a unit cu onoraţiĭ sĕĭ colegĭ subscrişĭ în raportul privitor principuluĭ de organisaţie, înregistrat la punctul al 10-lea din programa celor 12 puncturĭ proiectate de comisia rînduită la 10 Octomvrie.

«Nu-ĭ de tăgăduit, că până astăḑĭ toţĭ am dovedit nu numaĭ compatrioţilor nostri, dară şi Europeĭ întregĭ, representată prin onoraţiĭ eĭ delegaţĭ, că jertfim cu mulţămire strămoşeştile privilegiurĭ de clasă, geluind ţandurile care folosiaŭ pe o parte din societate, când pe ceealaltă parte o nefericiaŭ saŭ o împedecaŭ de a ajunge acolo unde tot omul are dreptul să ajungă în ţeara luĭ! Scanţele din 7 şi 29 Octomvrie, de mare glorie pentru întreaga naţie română, vor fi mărturiĭ viĭ pentru generositatea boeruluĭ român! Aşa, Domnilor, pronunţ numele de boer, pentru că după fapta noastră din 29 Octomvrie, în care seanţă s'a votat abolţia privilegiurilor de clasă, acea seanţă era $^3/_4$ alcătuită de boerĭ. Toate aceste, Domnilor, noĭ cu toţiĭ le facem întru o singură şi aceeaşĭ dorinţă, adecă de a crea tot Românuluĭ din această ţeară un viitor fericit şi spre a asigura ţĕrĭĭ şi prin urmare naţieĭ române o viaţă nesupusă primejdiilor şi învĕluirilor trecute.

«De aceea, Domnilor! îĭ de mare interes ca să fim cu mare luare aminte la tot principul ce rostim, ca dorinţă pentru a servi de basă organisaţieĭ viitoruluĭ nostru guvern! Să luăm aminte foarte mult la fie-care punct din programa cu 12 puncturĭ şi maĭ cu seamă la puncturile 10, 11 şi 12 privitoare la sistemul ocărmuirĭĭ Prinţuluĭ ce dorim să ne vie ocârmuitor.

«Căcĭ, Domnilor, ce ne va folosi nouĕ sacrificiile noastre şi ple-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

carea noastră această frățească și umană! noĭ între noĭ ne vom iubi, noĭ între noĭ ne vom sprijini, ne vom îmbărbăta spre a apĕra cu reciprocitate interesele noastre atât private cât și acele publice ale naţieĭ române! Dar toate aoestea ale noastre bune plecărĭ vor fi paralisate, vor fi poate și prigonite, **dacă guvernul va fi iarăși condus pe calea trasă de Reglementul Organic**. Capul al 2-lea din acest Reglement adoptând principul ce **ab antiquo** îl avem în Principate, prin Articulile ce le înșiră în aplicaţia acestuĭ princip, anulează toată puterea a însuși principiuluĭ de a despărți puterea executivă de puterea legislativă; căcĭ Art. 52 și 56 din acest Regulament citat sunt destul să ne convingem, că toată puterea legislativă atribuată competenţeĭ obștiĭ Adunărĭ este numaĭ ilusorie! autorisaţia legiĭ atîrnă numaĭ de la Domn; și fără macar a-și da cuvîntul pentru ce refusă întărirea aceleĭ legĭ, Domnul are voe a desființa legea votată de Adunare, ba și chiar a desființa Adunarea! Întinderea aceasta a părţiĭ executive este prea mare, și noĭ trebue să ne rostim categoric, să motivăm cu lămurire principul acesta, nu sprijinit pe Regulamentul Organic, care-ĭ cunoscut și de atâtea orĭ cetit în toată Europa; ci pe considerentele următoare, care socot că lămuresc mult maĭ curat dorinţa noastră de a înlătura pe viitor tot conflictul între puterea executivă și legislativă, și care considerenturĭ tot-odată lămuresc nu numaĭ nouĕ, ci și Europeĭ, că nu maĭ dorim pe viitor să revenim la **contradicţiile derivate din Reglement**.

(Aicĭ cetește deosebita sa socotinţă. Pag. 165).

«În sfîrșit, Domnilor, sunt dator să explic onorateĭ Adunărĭ, pentru ce m'am oprit la Art. 1 din proiectul supus discuţieĭ.—Socotinţa mea este, că însărcinarea pusă de onorata Adunare asupra comisieĭ No. 2, pentru desvĕlirea punctuluĭ al 10-lea, este mărginită numaĭ întru de a trage o linie de despărţire între puterea executivă și puterea legislativă, iar nicĭ cum de a se atinge de principiul încheieriĭ viitoareĭ Adunărĭ obștiĭ! căcĭ unul e casul competenţeĭ, și altul e casul elementuluĭ de care s'ar compune acea Adunare, adecă și maĭ lămurit, Domnilor, voiŭ ḑice că noĭ astăḑĭ rostim dorinţa, ca viitoarea obștească Adunare să aibă cât s'ar putea maĭ neatîrnată competenţă de a face legĭ; iar nicĭ cum putem rosti și dorinţa prin care am întra și în discuţiile legiĭ electorale. De aceea, Domnilor, am socotit, că mărginindu-mĕ a rosti în privirea considerentelor înșirate, că pe viitorime dorim, ca puterea executivă să fie cu totul despărţită de puterea legislativă, noĭ ne rostim în destul de categoric ca să ne înţeleagă maĭ întâiŭ Europa la conferinţele viitoare, sub ce soiŭ de sistem guvernămental dorim a fi ocârmuiţĭ, și tot-odată punem o basă și un punct

www.dacoromanica.ro

de ţintire, către care trebue să chitească Constituanta, adecă eŭ vreaŭ a ḑice aicea, acea Adunare obştească **a întregeĭ Românieĭ**, convocată după ce Puterile garante vor bine-voi a întări dorinţele rostite de noĭ la 7 Octom., şi prin organul aceleĭ Adunăriĭ, ţeara îşĭ va face pe larg toate legile atingĕtoare de constituirea nouluĭ Stat român». 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

D-luĭ *Brătescu* iea cuvîntul şi ḑice: «că afară că punctul III. din «dorinţĭ se cuprinde şi în considerantul comisieĭ şi al deosebiteĭ so«cotinţĭ a d-luĭ Miclescu, el maĭ cuprinde şi unitatea şi base largĭ, «şi dorinţa purtată de fie-care din noĭ şi esprimată prin mandatele «noastre; că alaltă-ieriĭ am votat basele compuneriĭ Sinoduluĭ şi că astăḑĭ «nu putem refusa de a da Adunăriĭ naţionale asemenea base, şi că «d-luĭ socoate toate puncturile de trebuitoare».

Unul din membriĭ biurouluĭ ceteşte două amandamente:

1. Al d-luĭ Anastasie Fătu, sprijinit de Episcopul Filaret Scriban, Episcopul Ghenadie Şendre, Dr. Costin, Dimitrie Ghidionescu:

«La încheiarea sub No. III a comisieĭ însărcinate cu desvĕlirea punctuluĭ 10, subscrişiĭ propun următorul amandament:

«1. Puterea legislativă va fi încredinţată uneĭ singure Adunăriĭ obşteştĭ, compusă pe base largĭ din toate clasele societăţiĭ, încât să reprezenteze toate interesele generale ale naţieĭ;

«2. Dreptul proiectăriĭ legilor se cuvine atât Domnitoruluĭ cât şi obşteştiĭ Adunăriĭ, şi

«3. Legile votate de Adunare se vor supune sancţiuniĭ Domnitoruluĭ. Domnitorul le va putea respinge de două orĭ, votându-se însă şi în a treia şedinţă anuală tot asemenea, Domnitorul le va sancţiona».

1857, Noemvrie în 6.

(Subscris) Dr. A. Fătu.

Sprijinim: Dr. Costin, Episc. Filaret Scriban Stavropoleos, D. Ghidionescu, Episcopul Ghenadie Tripoleos.

2. Al d-luĭ *Gr. Costachi*, sprijinit de Grigorie Suţu, Dr. Vârnav, N. Cananău, C. Roset, A. Aslan:

«În privire că comisia No. 2 a avut numaĭ însărcinare de a desvĕli principul despărţiriĭ puteriĭ legiuitoare de executivă, iar nu a le şi aşeḑa basele constituăriĭ lor şi atribuţiilor respective, apoĭ jos iscăliţiĭ sunt de socotinţă, ca Adunarea respingênd atât Art. 2 şi 3 cât şi considerantele cuprinse în proiectele de încheiare, să primească următorul proiect de încheiare:

«Luând aminte că prin votul din 7 Octomvrie, Adunarea a adoptat două principurĭ constituante a viitoareĭ organisaţiĭ naţionale, unul ere-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15 1857 6 Noem.

ditata, ca basă de autoritate şi de ordin; iar altul representaţia naţională, ca basă de libertate şi propăşire.

«Luând aminte că prin propunerea chestieĭ despărţiriĭ puteriĭ executivă de cea legiuitoare, Adunarea a statornicit coexistenţa fără înponcişere a acestor douĕ principiĭ;

«Luând aminte că despărţirea puteriĭ executive de cea legiuitoare este primită şi consfinţită, ca cea maĭ puternică garanţie a libertăţiĭ, de vreme că, îndată ce una dintre aceste douĕ puterĭ ar concentra amîndouĕ ale lor funcţiĭ, apoĭ atuncea nu numaĭ că conteneşte de a fi o putere mărginită, controlată şi ponderată, ci maĭ vîrtos se face de la sine o putere absolută;

«Luând aminte că despărţirea acestor puterĭ este primită, ca o închizăşluire de libertate, în toate staturile representative;

«Apoĭ socotinţa jos iscăliţilor este, ca Adunarea să rostească dorinţa ca: Puterile executivă şi legiuitoare să fie despărţite în România la viitoarea organisaţie.

(Subscris) Gr. Costachĭ.

Sprijinim acest amandament: C. Roset, Dr. Vârnav, A. Aslan, Gr. Suţu.

Unĭ din membri sunt de opinie, că amandamentul d-luĭ Costachi ar fi maĭ depărtat de raportul comisieĭ şi adoptarea luĭ ar face de prisos amandamentul d-luĭ Fătu, şi că prin urmare s'ar cuveni prioritatea amandamentuluĭ d-luĭ Costachi.

D-luĭ *Dimitrie Miclescu* îşĭ retrage deosebita sa socotinţă, declarând că se uneşte cu amandamentul d-luĭ Grigorie Costachi.

D-luĭ *Manolachi Costachi* iea cuvîntul şi ḑice: «că prin votul din «7 Octomv. Adunarea a primit ca principiĭ constitutive ale organisăriĭ «nouluĭ Stat forma monarchică şi ereditară a şefuluĭ Statuluĭ pe de o «parte, pe de alta însă încredinţarea puteriĭ legiuitoare uneĭ repre«sentaţiĭ naţionale; că însărcinarea comisieĭ ar fi fost a desvĕli şi a «statornici principul despărţiriĭ acestor douĕ puterĭ; că comisia a «păşit peste a eĭ competinţă, vrênd să ne dea un model de constituţie «—Deducţia punctuluĭ 1. din raportul comisieĭ se razimă pe institu«ţiile noastre cele vechĭ. Ar fi o fală pentru ţeara noastră când am «putea dovedi aceasta prin acte; însă nicĭ înainte de Regulament, nicĭ «în Regulament nu vedem adoptat acest princip salutar al despărţiriĭ «puteriĭ legislative şi executive; aşa dar ar fi fost maĭ nimerit a «se basa numaĭ pe votul din 7. Octv. Puncturile 2. şi 3. din raport «daŭ Domnuluĭ viitor un rol prea puţin măgulitor; să luăm numaĭ «de esemplu întru aceasta liberala constituţie a Belgieĭ, în care se gă-

www.dacoromanica.ro

«seşte o cooperaţie a Domnuluĭ cu puterea legiuitoare la conlucrarea «legilor. D-luĭ adaoge, că tendinţele ce a dictat raportul comisieĭ pot «să fie primejdioase pentru noĭ, şi că recomandă dar Adunăriĭ aman- «damentul».

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

Cuvîntul d-luĭ M. Costachi.

«Domnilor!

«Cu părere de rĕŭ mĕ vĕd silit a combate proiectul comisieĭ a doua, atingĕtor de despărţirea puterilor executivă şi legiuitoare, nu numaĭ în privinţa dorinţeĭ rostite la punctul 2. şi 3. din proiect, dar chiar şi în privinţa tendinţelor care se par că aŭ predomnit la scrierea lor. Cercetând maĭ întâiŭ, care a fost misia acesteĭ comisiĭ, vedem că prin votul din 7 Octomvrie, Adunarea primeşte ca principurĭ constitutive ale organisaţieĭ nouluĭ Stat forma monarhică şi ereditară a şefuluĭ Statuluĭ pe de o parte, pe de alta încredinţarea puteriĭ legiuitoare uneĭ representaţiĭ naţionale. Însărcinarea comisieĭ dară n'a fost alta de cât a desvĕli şi a statornici principiul despărţiriĭ acestor douĕ puterĭ. Comisia mărginitu-s'a întru acesta? Nu! Păşind peste a cĭ competenţă, ea a vroit să ne dea un model de constituţie, un model, cum în părerea sa aceste puterĭ ar trebui să fie constituate, atât în ceea-ce se atinge de ale lor respective atribuţiĭ, precum şi despre modul relaţiilor reciproce.

«Reviind acum de-odată la dorinţa de la punctul I-iŭ şi asupra consideranturilor întemeieriĭ eĭ, vĕd că deducţia despărţiriĭ acestuĭ princip se razimă pe instituţiile noastre politice înainte şi în urma Reglementuluĭ. Aceste ni s'aŭ propus, Domnilor, la discuţia principuluĭ egalităţiĭ înaintea legiĭ, şi tot trecutul istoric ca şi acum ni s'a pus drept considerant la discuţia **respectuluĭ domiciliuluĭ**. Vĕ mărturisesc, Domnilor! că ar fi o descoperire cu totul nouă pentru staturile civilisate ale Europeĭ, care cu atâtea sdruncinărĭ şi jertfe în timpurile de faţă aŭ vĕḑut predomnind aceste mărete principurĭ de libertate şi propăşire, ar fi, ḑic, o descoperire vrednică de toată mirarea, că noĭ aceste principiurĭ le-am găsi păstrate în Arhivele ţĕriĭ. Ni s'a citat în maĭ multe rînduri tot din acest punct de vedere reforma luĭ Constantin Mavrocordat. În adevĕr, Domnilor! era o mare reformă, un mare progres aceea ce a făcut ţeara noastră pe acele vremĭ! Dar vroiţi a şti ce se făcea în epoca nefastă a domnieĭ fanariote în Ţĕrile Romîne? Daţi-mĭ voe să vĕ cetesc un pasagiŭ din istoricul Şincaĭ, tomul al 3 lea pe la finit, fila 251. Aţĭ vĕḑut, Domnilor, că pe atuncea predomnia în ţeara noastră puterea săbieĭ, falanga şi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 4 Noem.

cruḑia cea maĭ cumplită. Vĕ întreb dar, unde a putut vedea comisia umbra principiuluĭ despărţiriĭ puterilor? Vroiţĭ să ştiţĭ apoĭ ce a făcut însuşĭ Constantin Mavrocordat la noĭ? El a desfiinţat lista civilă cu totul şi a confundat vistieria Statuluĭ cu veniturile luĭ personale, într'un cuvînt el s'a făcut casă obştească, dispunênd el singur fără nicĭ un control. Întreb iarăşĭ, dacă cumva aceasta este vre-o aplicaţie a principiuluĭ despărţiriĭ puterilor? Şi eŭ, Domnilor, m'aş măguli şi m'aş mângâia poate, dacă în timpul domniilor fanarioţilor am fi putut descoperi predomnirea acestuĭ princip, dar faptele positive trebue să predomnească în contra ilusiilor. Să venim acum la Regulamentul Organic. Domnul avea iniţiativa, Adunarea obştească desbătea şi încuviinţa un proiect de lege, Domnul îl consfinţia; cu toate acestea acea lege rĕmânea fără lucrare, dacă nu se întăria de către curtea suzerană şi protectoară, şi apoĭ chiar acea obştească Adunare cum se alcătuia? Domnul, cu 24 ceasurĭ înaintea alegeriĭ, sloboḑia 50 de decreturĭ de boerie într'un ţinut, în cât corposul alegĕtorilor, precum şi însuşĭ alesul deputat nu putea fi alt-ceva, decât representaţia vroinţeĭ Domnilor. Iată, Domnilor, că cele maĭ puternice consideranturĭ nu le putem găsi maĭ temeinice de cât în votul din 7 Octomvrie, precum vi se propune prin amandamentul de faţă.

«Sĕ venim acum la punctul al 2-lea şi al 3-lea din proiectul comisieĭ. Despre şeful Statuluĭ ni se ḑice că ar fi asistat de un ministeriŭ, iar că puterea legiuitoare **întreagă şi neatîrnată** va fi încredinţată obşteştiĭ Adunărĭ; am cerut, Domnilor, un Domn străin din una dintre dinastiile Europeĭ. Sunt silit a vĕ mărturisi, că în rolul ce i-ar pregăti comisia nu am găsi nimic măgulitor pentru autoritatea sa viitoare; când maĭ cu seamă privesc, precum de dovadă vĕ citez constituţia belgică, ca una din cele maĭ liberale ale Europeĭ, că semnul caracteristic al principiuluĭ monarchic este cooperaţia şefuluĭ Statuluĭ cu puterĭ legiuitoare la conlucrarea legilor; ce autoritate însă ar avea şeful Statuluĭ după proiectul comisieĭ, de cât aceea a unuĭ president al sfatuluĭ ministrilor, de care se ḑice că urmează a fi înconjurat; nu numaĭ nişte asemenea principurĭ sunt vrednice de combătut ca primejdioase viitoruluĭ nostru din pricina tendinţelor ce Congresul ar putea să ne presupue. Şi eŭ, Domnilor, mĕ măgulesc a fi om liberal şi de progres; cred însă că servesc maĭ bine causa ţĕriĭ mele espuindu-vĕ prăpastia ce ni se ameninţă, dacă am primi proiectul comisieĭ.

«Mântuitorul ḑice: cereţĭ şi vi se va da; în chestia de faţă tactul politic ar trebui să ne deştepte, că cu cât vom cere maĭ mult, cu atâta vom dobândi maĭ puţin. Preocupându-mĕ înainte de toate întru

www.dacoromanica.ro

consolidarea naţionalităţiĭ noastre, resping din toată puterea convingeriĭ mele proiectul comisieĭ, viŭ a vĕ propune prin urmare Amandamentul».

D-luĭ *V. Mălinescu* ḑice: «că un legiuitor are a cerceta la facerea «uneĭ legĭ maĭ înainte de toate datinile, instituţiile, treapta culturiĭ, «pusĕtura geografică şi c. l. Că comisia a socotit că misia sa nu «era de a da Europeĭ şi Congresuluĭ lecţie despre chipul cum se «fac constituţiile, că misia eĭ era maĭ ales de a arĕta Europeĭ şi Pu«terilor, cum că ţeara noastră a avut din strĕvechime adunărĭ legis«lative până şi în timpiĭ ceĭ maĭ nefericiţĭ; că comisia n'a vroit a «mărgini puterea esecutivă în atributele unuĭ simplu domnişor, tocmaĭ «acum când ţeara cere un Principe ereditar strĕin. D-luĭ ḑice că cu«getul curat al comisieĭ este în următorul considerant al raportuluĭ: «—Să se consfinţească pricipiul de secolĭ primit în Principate al des«părţiriĭ puterilor esecutivă şi legislativă şi să se preciseze prin o «linie bine trasă atributele şi uneia şi alteĭ din aceste puterĭ, fiind acesta «singurul chip pentru a rădica puterea legilor şi a restatornici în «ţeară respectul autorităţiĭ. Tiraniile Domnilor nu dovedesc nimic, «căcĭ avem o mulţime de acte ale Adunărilor obşteştĭ întărite de Domnĭ, «care dovedesc esistinţa acestor Adunărĭ şi păstrarea despărţiriĭ pu«terilor».

Cuvîntul d-luĭ Vasilie Mălinescu

«Domnilor!

«Un legiuitor nu are a cerceta dacă o lege absolut îĭ bună, pentru ca îndată să o şi ica şi să o pue în lucrace în ţeara sa, aceeaşĭ lege poate fi bună pentru o ţeară şi pentru alta foarte rea. Datinile, instituţiile, treapta culturiĭ, pusĕtura sa geografică şi o mulţime de alte împrejurărĭ, trebue ca legislatorul să le aibă de-apururea şi necurmat în vedere la facerea uneĭ legĭ.

«D-luĭ deputatul de Bĕrlad ne ḑice, cu o constituţie în mână, cum că comisia nu ar fi defipt în destul marginile atributelor puteriĭ esecutive şi că nu vede nicăirea o întindere aşa de mare dată uneĭ Adunărĭ legislative.

«Comisia a socotit, D-nilor, că misia sa n'ar fi de a da o lecţie Europeĭ şi Congresuluĭ despre chipul cum se fac constituţiile, şi care ar fi mijlocul cel maĭ nimerit al despărţiriĭ puterilor într'un stat. Acolo sunt în destuĭ bărbaţĭ competenţĭ care să le ştie toate acestea maĭ bine de cât noĭ.

«Comisia a avut în vedere la facerea proiectuluĭ maĭ ales nevoia

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

de a arĕta Europeĭ şi Puterilor, cum că ţeara noastră a avut din strĕvechime Adunărĭ legislative, până şi în timpiĭ ceĭ maĭ nefericiţi, precum a avut chiar şi în acest din urmă timp, după statutele Regulamentuluĭ Organic. Alt-fel Puterile acele, către care îndreptăm dorinţele noastre, ar fi putut lesne să creadă că noĭ cerem nişte lucrurĭ pe care nicĭ le-am avut, nicĭ simţim nevoia de a le reavea, nicĭ le-am şti preţui dacă le-am redobândi.

«Dacă comisia n'a specificat maĭ mult atributele puterĭĭ esecutive, ea n'a voit şi nicĭ voeşte să dea a înţelege, ca puterea esecutivă să fie mărginită numaĭ în atributele unuĭ simplu domnişor, tocmaĭ acum când ţeara cere un Principe moştenitor dintr'o casă suverană. De asemenea prin punctele citate din Regulamentul Organic n'am voit să arĕtăm un tipar, care să poată fi luat de temelie de către o viitoare Adunare constituantă, precum ar voi să o respice aceasta d-luĭ deputatul de Bĕrlad. Din contra. în cele din urmă considerante se vede prea curat cugetul comisieĭ; ea propune: «Să se consfinţească «**principiul** de secuIĭ primit în Principate al despărţirĭĭ puterilor ese«cutivă şi legislativă şi să se **preciseze prin o linie bine trasă atri«butele şi a uneia şi a alteia** din aceste douĕ puterĭ; fiind aceasta «singurul chip pentru a reda putere legilor şi a **restatornici în ţeară «respectul autorităţiĭ**». Iată, D-nilor, încheiarea comisieĭ.

«Iar întru cât priveşte ḑicerea onorabiluluĭ deputat de Bĕrlad, că noĭ nu am fi avut Adunărĭ legislative, saŭ că de şi am fi avut, nu însemnaŭ nimic, fiind-că Domniĭ grecĭ băteaŭ pe boerĭ la talpe şi ucideaŭ oamenĭ, voiŭ rĕspunde: că nimenea nu tăgăduieşte tiraniile şi cruḑimile Domnilor grecĭ; dar pentru aceasta nu urmează că noĭ nu am avut Adunărĭ legislative şi că am păstrat principul despărţirĭĭ puterilor. Istoria şi o mulţime de acte ne daŭ o mărturie nestrămutată, că însuşĭ sub aceĭ Domnĭ rĕĭ, lucrurĭ de oare-care greutate se hotăraŭ de Adunărĭ obşteştĭ şi se întăriaŭ de Domnul. Cum că atribuţiile acelor Adunărĭ nu eraŭ în destul de regulate, şi că Domniĭ abusaŭ de puterea lor, e prea adevĕrat, dar tocmaĭ de aceea vroim şi noĭ să ne reorganisăm».

D-luĭ *A. Teriachiu* întîmpină: «că proiectul comisieĭ ḑice saŭ prea «mult saŭ prea puţin. Dacă scopul comisieĭ a fost a motiva şi a sta«tornici numaĭ principul despărţirĭĭ puterĭĭ legiuitoare de acea ese«cutivă, atuncĭ considerantele şi punturile comisieĭ nu-şĭ pot avea «locul lor, ca unele ce nu privesc numaĭ la despărţirea puterilor, ci «ţintesc maĭ mult a aşeḑa atribuţiile fie-cărĭĭ puterĭ şi hotarele întin«derĭĭ lor. — Raportul confundă esercitiul puterilor şi legea electorală

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 15.
1857
6 Noem.

«şi ast-fel proiectul ḑice prea mult; dacă el a vroit însă a determina «şi atribuţiile fie-căria puterĭ şi esercițiul lor, ḑice prea puţin, căcĭ «numaĭ cu atribuţiile înşirate în proiect nu se poate constitui nicĭ «puterea legiuitoare nicĭ puterea esecutivă. Proiectul este defectuos, «şi ar fi arbitrar, căcĭ ar produce o precumpĕnire în puterile pu«blice ale Statuluĭ, precumpĕnire primejdioasă. Afară de aceasta, «adoptând calea comisieĭ, am trebui să mergem şi maĭ departe, hotărînd «şi relaţiile puteriĭ legiuitoare cu puterea esecutivă, căcĭ una fără de «alta nu poate esista. D-luĭ maĭ adaoge că punctul III. al proiectuluĭ «cuprinde în sine şi cuvinte neprecise şi elastice, care prejudecă legea «electorală, ce nu suntem chemaţĭ a vota acum, într'o Adunare con«sultativă».

Cuvîntul d-luĭ Teriachiu.

«Domnilor!

«Proiectul comisieĭ No. 2 ḑice saŭ prea mult saŭ prea puţin; mĕ esplic.

«Dacă scopul comisieĭ a fost a motiva şi a statornici numaĭ principul despărţiriĭ puteriĭ legiuitoare de acea esecutivă, atuncea considerantele 2, 3, 4, precum şi cuvintele **compuse pe base largĭ** nu şĭ pot avea locul lor, ca unele ce nu privesc la despărţirea puterilor, ci maĭ mult ţintesc a aşeḑa atribuţiile fie căreia puterĭ, hotarele întinderiĭ lor.

«Prin considerantele 4, lit. a, b, c s'ar precisa competinţa şi funcţiile puteriĭ esecutive.

«Prin acelaşi considerant, de la lit. a până la lit. r, s'ar precisa competinţa şi funcţiile puteriĭ legiuitoare; sub cuvintele, că Adunarea va fi compusă pe base largĭ, se atinge într'un chip general şi nelămurit **legea electorală**.

«Comisia a eşit din cercul despărţiriĭ puterilor, confundând principiĭ foarte deosebite între ele, adecă esercițiul puterilor şi legea electorală, prin urmare proiectul ḑice prea mult.

«Dacă comisia a ţintit, pe lângă despărţirea puterilor publice, a determina şi atribuţiile fie-căreia puterĭ şi esercițiul lor, ḑice prea puţin, căcĭ numaĭ cu atribuţiile înşirate în proiect nu se poate constitua nicĭ puterea legiuitoare, nicĭ puterea esecutivă.

«Atribuţiĭ esenţiale ale puteriĭ legiuitoare sunt şi următoarele: a decreta înfiinţarea saŭ desfiinţarea oficiilor publice; a statua formele recrutaţieĭ, regulile primiriĭ şi a înaintariĭ oştenilor; a acusa pe ministriĭ responsabilĭ şi pe ceĭ maĭ însemnaţĭ funcţionarĭ aĭ Sta-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

tuluĭ; a acusa şi a urmări pe toţĭ aceĭ ce ar complota în contra siguranţeĭ publice, saŭ în contra constituţieĭ ţĕriĭ.

«De asemenea, atribuţiĭ foarte însemnate ale puteriĭ esecutive sunt a propune Adunăriĭ proiecte de legĭ; a sancţiona legile votate de puterea legiuitoare, a le promulga; a priveghia şi a asigura aplicarea şi păzirea legilor; a convoca, a amîna, a proroga şi a desface corpul legiuitor şi altele. Nicĭ unul din aceste atribute esenţiale nu stă în proiectul comisieĭ.

«Întrând în domeniul atribuţiilor puteriĭ legiuitoare, trebue negreşit, pentru ca să fim consecuenţĭ, să aşternem şi atribuţiile puteriĭ esecutive, căcĭ alt-fel proiectul ar fi defectuos, ar fi şi arbitrar, pentru că ar produce o precumpĕnire în puterile publice ale Statuluĭ, precumpĕnire primejdioasă, dacă numaĭ puterea legiuitoare ar fi determinată în esercĭţiul eĭ, iar puterea esecutivă nu.

«Ar trebui atuncea să mergem şi maĭ departe, să statornicim şi relaţiile puteriĭ esecutive cu acea legislativă, căcĭ una fără de alta nu poate esista.

«Este de prisos, D-nilor, să maĭ insistez a dovedi confusia ideilor celor maĭ distincte. Întreb numaĭ, este aceasta calea raţională şi cea maĭ nimerită pe care trebue să procedeze o Adunare consultativă?

«Despărţirea puterilor este, D nilor, un princip general, primit maĭ de toate naţiile civilisate, chiar şi de acele cu formă de guvernăment absolut; esercĭţiul puterilor însă şi atribuţiile lor sunt în strînsă legătură cu gradul culturiĭ, cu starea socială a uneĭ naţiĭ, presupun aşeḑarea baselor representaţieĭ naţionale, pe care acum nicĭ trebue, nicĭ putem să le prejudecăm, căcĭ vom greşi.

«Sub cuvintele: **Adunarea va fi compusă pe base largĭ**, anticipăm legea electorală. Sunt oare basele representaţieĭ naţionale în relaţiĭ neapĕrate cu despărţirea puterilor? Netăgăduit că nu.

«Lăsând să între în actul de faţă aceste cuvinte neprecise şi elastice, nu numaĭ că prejudecăm legea electorală, dar încă perdem neatîrnarea ce trebue să păstrăm cu toţiĭ, pe când vom fi chemaţĭ a ne rosti asupra acestuĭ punct de mare importanţă al organisaţieĭ noastre viitoare.

«Onorabilul deputat orăşenesc a ḑis, că făcênd cineva o lege, nu trebue să se uite numaĭ la absolutul legiĭ; mĕ unesc şi eŭ cu argumentaţia d-sale. Dar nu trebue să ne uităm la absolutul uneĭ legĭ, trebue să ne convingem dacă o lege este apropriată la împregiurările, dacă este cerută de nevoile ţĕriĭ, dacă este aplicabilă saŭ dacă trebue a maĭ fi amînată; noĭ nu ḑicem că legea electorală nu trebue să o admitem; dacă însă acea lege va aşterne base largĭ, saŭ base

www.dacoromanica.ro

strîmte, aceasta se va discuta când vom fi chemaţi a face legi, acum esprimăm numaĭ dorinţi, şi astăḑi rostim o dorinţă specială: Despărţirea puterilor. No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

«Opinez dar pentru scoaterea considerantelor din proiect, scoaterea puncturilor 2. şi 3. şi sprijin amandamentul d-luĭ Grigorie Costachi».

D-luĭ *Dimitrie Grigoriu* iea cuvîntul şi ḑice: «că suntem chemaţi «a esprima dorinţi ce sunt a se întroduce în ṿiitoarea organisare a «ţĕriĭ; că punctul despre despărţirea puteriĭ esecutive de acea legis- «lativă este punctul principal în orĭ-care constituţie; că de la atribuţiile «şi marginile ce vom da puteriĭ esecutive atîrnă de a ne feri de «silnicie, împilare şi despotism, şi că iarăşĭ de la basele şi atribuţiile «puteriĭ legislative atîrnă de a avea o adevĕrată representaţie naţio- «nală; că linia între amîndouĕ puterile trebue bine demarcată; că «considerantele istorice din raportul comisieĭ arată, că principul des- «părţiriĭ a esistat la noĭ din vechime şi despotismul ce a esistat nu «dovedeşte nimic în contra; că proiectul comisieĭ este întru atâta gre- «şit, întru cât nu este de ajuns, căcĭ nu esplică toate atributele «acestor puterĭ. D-luĭ adaoge, că a fi esecutorul legilor votate de ob- «ştească Adunare nu este un rol mic; că intenţia noastră nu ar fi de «a pregăti puteriĭ esecutive o mare zestre de drituri şi prerogative «care ar fi incompatibile cu binele ţĕriĭ; şi că noĭ dorim a pune mar- «giniĭ la amîndouĕ puterile; de aceea d-luĭ opinează pentru raportul «comisieĭ».

Cuvîntul d-luĭ D. Grigoriu.

«Suntem adunaţi aicea în Divan pentru a rosti dorinţi care să serveze de basă pentru o constituţie, suntem chemaţi pentru a esprima principiĭ care să se întroducă în viitoarea organisaţie a ţĕriĭ. Aşa dar trebuinţa, nevoia este a ne rosti despre puterea esecutivă şi legislativă, unde dorinţele ţĕriĭ pot avea un întins câmp. Aceste douĕ puterĭ sunt cele maĭ principale în orĭ şi care constituţie; de la ele atîrnă buna organisaţie a unuĭ stat, de la însuşirile, competinţa, atribuţiile şi marginile ce vom da puteriĭ esecutive atîrnă de a ne feri de silnicie, împilare şi despotism, şi iarăşĭ de la basele şi atribuţiile puteriĭ legislative atîrnă de a avea o adevĕrată representaţie naţională, care să representeze interesele a toată naţia. Este dar de toată nevoia şi în privirea aceasta şi în privirea principuluĭ astăḑi în discuţie, ca noĭ să hotărîm atribuţiile şi marginile şi a uneĭ puterĭ şi a alteia, trăgênd o linie bine demarcată, alt-fel cuvîntul ca puterea esecutivă să fie

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 15. 1857 6 Noem.

despărțită de cea legislativă este vag și nu poate produce resultatul salutar la care noĭ țintim; împrotiva proiectuluĭ s'a ivit un amandament, care respinge de la olaltă considerantele și cele de pe urmă două puncturĭ de încheiare, cu alte cuvinte nu lasă nimic în ființă. Cât pentru considerante, în care se arată între altele atributele puterĭĭ legislative după Regulament, atribute frumoase și destul de întinse, nu sunt de părerea d-luĭ Costachi, deputatul de Bĕrlad, ca să se suprime. Și nicĭ nu mĕ unesc cu idea d-sale, că n'ar fi esistat în Moldova din vechimĕ principul legislativ pe base largĭ și întinse; la casul dintâiŭ rĕspund: că noĭ găsindu-ne în chestia despărțirĭĭ puterĭĭ esecutive de legislativă, și voind a esprima dorințĭ pentru atribuțiile legislative ce vom avea, nu sunt deplasate considerantele comisieĭ, care arată cum aŭ esistat până acum principul legislativ, considerante, drepturĭ și datine, la care uitându-ne să ne rostim și pentru viitorime; căcĭ încă odată dic: la despărțirea puterĭĭ esecutive de cea legislativă trebue a rosti și dorințele, cum trebue să fie organisate. Pentru al 2-lea cas eŭ sprijin în unire cu comisia, că principul legislativ din vechime a fost întins și larg, și dacă, precum d-luĭ arată, vre-un Domn a concentrat în caseta sa veniturile Statuluĭ, asta nu dovedește alta de cât că a fost despotism. Dacă un alt Domn grec cu sabia în mână a amenințat viața unuĭ prunc ce sta la închisoare cu a sa mumă, pe care nu i-a lăsat de cât cu o plată de cincĭ pungĭ de banĭ, asta nu dovedește alta de cât despotismul unuĭ Domn grec, precum mulțĭ alțiĭ. Dacă în vremea rĕposateĭ obștescĭĭ Adunărĭ Domnul făcea de-odată 50 saŭ 100 boerĭ pentru a culege dintre eĭ alegĕtorĭ de sistemul sĕŭ, asta nu dovedește alta de cât iarășĭ despotism; tocmaĭ pentru aceea dar, ca să nu cădem în despotism saŭ anarhie și pentru ca să vindecăm relele ce până acum ne-aŭ apăsat, se cuvine să ne rostim asupra puterĭĭ esecutive și legislative.

«Așa dară proiectul comisieĭ eŭ îl găsesc greșit în atâta numaĭ că nu este de ajuns; căcĭ toate despre atributele acestor douĕ puterĭ, în care fiind-că urmează amandamentul d-luĭ Fătu, rĕmâne să mĕ esplic acolo.—A maĭ atacat onorabilul deputat de Bĕrlad proiectul și în aceea, că puterĭĭ legislative i se dă marĭ prerogative, adecă de întreagă și neatîrnată, iar puterĭĭ esecutive nimica, în cât Prințul, ce ar fi în simplul rol de esecutor legilor, nu ar fi de cât un căpitan de călărașĭ.

«Am onoare de a replica, că nu este puțin lucru a fi șeful națieĭ și în fruntea unuĭ popor de 5 milioane Romănĭ; frumos rol este acela de a fi esecutor legilor votate de nație prin obștească Adunare,

www.dacoromanica.ro

maĭ cu seamă când este sincer. — Nu este intenţia noastră de a pregăti o mare zestre de drituri şi prerogative puteriĭ esecutive, care ar fi incompatibile cu binele ţĕriĭ, ci dorinţa noastră este de a pune margine la amîndouĕ, şi dacă comisia a ḑis că puterea legislativă să fie întreagă şi neatîrnată, asta nu ne împedecă de a nu hotărî şi atribuţiile puteriĭ esecutive. De aceea eŭ opinez în contra amandamentuluĭ, care rĕmâind mărginit în singurul Art. dintâiŭ, nu rĕspunde la intenţia ce avem, de a înfiinţa în ţeară o singură cameră neatîrnată pe base largĭ şi naţionale; şi votez pentru mănţinerea proiectuluĭ».

D-luĭ *Dr. Vârnav* ḑice: «că astăḑĭ fiind vorba numaĭ despre prin«cipul despărţiriĭ puterilor, noĭ nu putem trata şi chestiile ce s'aŭ «hotărît în dorinţele votate în 7 Oct., în care se cuprinde şi despre «Adunare şi despre Domn, şi că prin urmare d-luĭ sprijine amanda «mentul d-luĭ Grigorie Costachi».

D luĭ *V. Mălinescu* iea cuvîntul şi ḑice: «că proiectul comisieĭ se «combate maĭ cu seamă din douĕ privirĭ. Întâiŭ că ar cuprinde prea «puţin saŭ prea mult; însă comisia n'a arĕtat nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ «puţin prin considerantele sale, de cât trecutul şi starea noastră de «faţă, rostind apoĭ câteva dorinţĭ care să se apropie maĭ mult de «cererile Tratatuluĭ de Paris. Al doilea, se impută că cele douĕ punc«turĭ din urmă ar fi de prisos, arĕtând numaĭ oare-care tendinţĭ; însă «rostind dorinţĭ, noĭ manifestăm şi tendinţĭ, şi unica tendinţă a comi«sieĭ a fost idea, că ar fi folositor şi bine, ca Adunarea legislativă să «fie alcătuită pe temeliile Adunărilor obşteştĭ acele vechi, alcătuite de «partea bisericească, boerească şi altă obştie».

Cuvîntul d-luĭ V. Mălinescu.

«Domniĭ deputaţĭ cariĭ combat proiectul comisieĭ, combat maĭ cu seamă douĕ lucrurĭ: întâiŭ considerantele, ḑicênd că ele ar fi rostind saŭ prea mult saŭ prea puţin, şi că ar fi trebuit să se facă un tractat despre despărţirea puterilor şi atribuţiile fie-căreia. La acestea nu maĭ am a rĕspunde de cât douĕ vorbe: Comisia n'a arĕtat nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin prin considerantele sale, de cât trecutul şi starea noastră de faţă, rostind apoĭ câteva dorinţĭ şi creḑênd că prin aceasta se apropie maĭ mult de cererile Tratatuluĭ de Paris.

«De altă parte ni s'a imputat că cele douĕ punctur̆ de pe urmă ar fi de prisos şi ar fi arĕtând numaĭ oare-care tendinţe. Căutând bine, D-nilor, toate lucrările Adunăriĭ acestia nu sunt până acum de cât niştе tendinţe; noĭ nu facem legĭ, rostim numaĭ niştе dorinţĭ; adecă manifestăm oare-care tendinţe ; tendinţele comisieĭ sunt vederate,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

ea a crezut că ar fi folositor şi bine, ca Adunarea legislativă să fie alcătuită pe temeliile celor vechĭ. Spre acest sfîrşit să vĕ citez o formulă din acele nenumĕrate **„hotărîrĭ obşteştĭ“** din vechime. Această urmare se află în actul de emancipare a vecinilor; «la şease ţile ale luĭ Aprilie . . . fiind noĭ cu toţiĭ adunaţĭ, atât partea bisericească cât şi boerească şi altă obştie . . »;—altă tendinţă comisia n'a avut».

D-luĭ *Panu* iea cuvîntul şi ţice: «că chemarea comisieĭ era să «determineze despărţirea puterĭĭ esecutive de acea legislativă, de a «lămuri atributele ce trebue să aibă şi una şi alta din amîndouĕ pu«terile, întinderea şi mărginirea raporturilor dintre ele şi funcţionarea «lor în sfera ce li se cuvine. — D-luĭ ţice maĭ departe, că punctul «2. şi 3. formează o proporţie cu totul despărţită de acele cuprinse la «punctul 1. şi că un Articol de legĭ nu poate să cuprindă la un loc «maĭ multe propunerĭ; că comisia prin punctul 2. şi 3. determinează «compunerea puterĭĭ esecutive şi a aceleĭ legislative, chestie cu totul «alta de aceea care i-a fost dată a prelucra, şi care acum este în tra«taţie, adecă despărţirea amînduror puterilor, iar nicĭ cum modul «compunerĭĭ lor; când vom fi chemaţĭ a ne rosti asupra acestuĭ lucru, «atuncĭ numaĭ trebue să ne dăm opinia; de aceea d-luĭ opinează pen«tru amandament».

C u v î n t u l d - l u ĭ A. P a n u.

«Înaintirea discuţieĭ întru o chestie atât de simplă dovedeşte, după părerea mea, în destul defectuositatea proiectuluĭ înfăţoşat de comisie.

«Eŭ nu eram nicĭ decum hotărît a lua cuvîntul, căcĭ ştiam că maĭ mulţĭ dintre amicĭĭ meĭ se pregătesc a vorbi, şi credeam fără îndoială că resultatul dorit lesne se va reproduce, vĕd însă că discuţia a luat nişte proporţiĭ cu totul îndepărtate; ea a întrat sub un orison cu totul mare, departe şi de punctul porniriĭ şi de acela la care trebue să ajungă.

«Chemarea comisieĭ era să determineze despărtirea puterĭĭ esecutive de acea legislativă; să lămurească atributele ce trebue să aibă şi una şi alta din amîndouĕ aceste puterĭ, întinderea şi mărginirea raporturilor dintre ele; funcţionarea lor în sfera ce li se cuvine, pentru ca atât puterea legislativă, cât şi acea esecutivă să poată a-şĭ îndeplini misia lor fără conflict, ci în armonie spre fericirea ţĕrĭĭ.

«Punctul II. şi al III-lea formează o propunere cu totul despărţită de aceea cuprinsă la punctul I., şi un Articol de legĭ nu poate să cuprindă la un loc maĭ multe propunerĭ; aceasta este o condiţie ho-

www.dacoromanica.ro

tărîtă de toţĭ legiştiĭ; vestitul Wentam ḑice: «Un Articol de lege «trebue să fie clar, să nu cuprindă de cât numaĭ un singur înţeles, fără «a se refera la altul». Am auḑit reproducêndu-se în cursul discuţieĭ şi argumentarea aceasta, că trebue să luăm mĕsurĭ pentru ca legislativa să nu fie atîrnată.

«Dar suntem noĭ astăḑĭ chemaţĭ a ne ocupa cu această chestie? Însărcinarea comisieĭ fost-a ea pentru ca să hotărască cum trebue să fie compusă legislativa?

«Nu, nicĭ decum. Comisia a fost însărcinată, după cum am maĭ ḑis, a aşeḑa linia de demarcaţie între puterea legislativă şi acea esecutivă.

«Comisia însă prin Articolul al 2-lea şi al 3-lea determinează compunerea puteriĭ esecutive şi aceĭ legislative, chestie cu totul alta de aceea care i-a fost dată a prelucra şi care este acum în trataţie; adecă despărţirea puteriĭ legislative de acea esecutivă; iar nicĭ decum modul compuneriĭ lor.

«Când vom fi chemaţĭ, D-nilor, a ne rosti cum trebue să fie compusă puterea legislativă şi acea esecutivă, atuncea fie-care îşĭ va da opinia sa fără sfiire, cu fruntea rădicată, şi purtând pe ea întipărirea uneĭ convicţiĭ isvorîte din conştiinţă şi nicĭ cum din priviriĭ deosebite; căcĭ, după părerea mea, fie-care deputat, când rosteşte o opinie, trebue să stea în faţa Adunăriĭ, ca şi înaintea ţĕriĭ, cu mâna pe cuget şi să nu gândească de cât a-şĭ împlini curat datoria sa. S'a maĭ ḑis în cursul discuţieĭ cum că comisia nu vroeşte să dea lecţie Europeĭ, cum se fac legile şi cum trebue să fie făcută o constituţie. Ştim prea bine că aceasta n'a fost cugetarea comisieĭ; dar trebue să arĕtăm că ştim cum se face o lege, şi că nu căutăm să ne folosim de un Articol pentru ca să întroducem un alt Articol, care este deosebit şi afară din discuţie; şi apoĭ oare este de demnitatea puteriĭ legislative ca să aşeḑăm principul compuneriĭ eĭ prin un asemenea chip? Această putere care înfăţoşează suveranitatea naţieĭ, care se pronunţă asupra nevoilor şi durerilor uneĭ ţĕriĭ, care are cea întâĭ misie într'un stat regulat, adecă aceea de a face legile, se cuvine oare să fie întrodusă ca Articol de lege sub un alt Articol, ca cum nu ar merita să ocupe locul deosebit şi foarte lămurit în constituţia noastră?

«Când vom fi chemaţĭ a ne rosti, cum să fie compusă puterea legislativă şi acea esecutivă, atuncea ne vom da opinia noastră în această chestie cu toată demnitatea cuvenită şi înţelepciunea dictată de trebuinţele societăţiĭ noastre.

«Votez dar pentru amandamentul propus».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, înfățoșând îndoială și reclămându-se de către ḑece membri votul prin apel nominal, adoptează — cu 46 în contra a 31 voturĭ — amandamentul d-luĭ Grigorie Costachi în locul proiectuluĭ din raportul comisieĭ.

Se suspendează ședința pentru a se redigea actul de votare spre a se adeveri votul prin înscriere.

După o jumĕtate oară ședința se redeschide și se votează prin înscriere următoarea încheiare:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinci-ḑecĭ și șeapte, luna Noemvrie în șease ḑile.

«Luând aminte că prin votul din 7 Octv, Adunarea a adoptat douĕ principurĭ constitutive a viitoareĭ organisațiĭ naționale; unul ereditatea, ca basă de autoritate și de ordin, — iară altul representația națională, ca basă de libertate și de propășire;

«Luând aminte că prin propunerea chestieĭ despărțiriĭ puteriĭ esecutive de cea legiuitoare, Adunarea a statornicit coesistința fără conflict a acestor douĕ principiĭ;

«Luând aminte că despărțirea puteriĭ esecutive de cea legiuitoare este primită și consfințită, ca cea maĭ puternică garanție a libertățiĭ;

«De vreme că îndată ce una dintre aceste douĕ puteri ar concentra amîndouĕ ale lor funcțiĭ, apoĭ atuncea nu numaĭ că contenește de a fi o putere mărginită, controlată și ponderată, ci maĭ vîrtos se face de la sine o putere absolută;

«Luând aminte că despărțirea acestor puteri este primită ca o închizășluire de libertate în toate staturile representative;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește, ca la viitoarea organisație a Românieĭ să se iea de basă următorul princip:

«**Puterea esecutivă și legiuitoare să fie despărțite în România**».

Votează **pentru** încheiarea Adunăriĭ, făcută pe temeiul amandamentuluĭ, **cinci-ḑecĭ și unul**, și anume: Prea Sfinția Sa Episcopul Nectarie Sotireopoleos, Pr. Sf Sa Episcopul Ghenadie Tripoleos, Pr. Sf. Sa Episcopul Filaret Stavropoleos, Pr. Sf. Sa Episcopul Calinic Hariopoleos, Prea Cuviosia Sa Arh. Neofit Scriban, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melchisedec, Sf. Sa Iconomul D. Matcaș, D. Miclescu, C. Bădărău, G. Masian, D. Savin, Dr. Vârnav, N. Cananău, Sev. Cananău, A. Jiean, A Botez-Forăscu, M. Jora, V. Zaharia, C. Sturdza, I. Levărdă, Gr Vârnav, A. Aslan, C. Roset, I. Pruncu, Chir. Ciocârlie, I. Roată, G. Ilie, V. Sturdza, C. Iacovachi, L. Catargiu, I. Fotea, G. Vârlan, A. Cuza, Gr. Suțu, M. Costachi, V. Nicolaŭ, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiŭ), N. Catargiu, N. Emandi, I. Cantacuzin, Gr. Costachi, I. Roșca; — D. Rallet, P. Mavrogheni, C. Hurmuzachi, A Panu,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 15.
1857
6 Noem.

A. Teriachiu, C. Negri, şi în capul actuluĭ Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul Sofronie Miclescu. Iară **contra** treĭ-spre-ḑece, cariĭ sprijinesc adoptarea proiectuluĭ comisieĭ, şi anume: Dănilă Balan, Simion a Stanceĭ, C. Morţun, T. sîn Pavel, D. Grigoriu, C. Ostahi, I. a Babeĭ, I. Hrisanti, V. Balaiş, Răd. Sava, V. Stan, I. Olariu, Pand. Croitoriu. — Se **abştin** de a vota doĭ-spre-ḑece, şi anume: A. Fătu, D. Cozadini, V. Mălinescu, D. Gheorghiadi, D. Cracte, P. Brăescu, D. Ghidionescu, N. Bosie, V. Romov, Laz. Galiardi, C Ştiun, Tim. Sacalov. — Unul nu a fost faţă la votare,— Dr. Costin. Conform cu §. 79. din Regulamentul Adunăriĭ, Presidentul declară că Adunarea a încuviinţat.

D-luĭ *Anastasie Panu* cetește raportul comisieĭ I., însărcinată cu desvoltarea «unuĭ şir de chestiĭ» asupra punctuluĭ II., atingĕtor de «supunerea străinilor din Principatele Unite la jurisdicţia ţĕriĭ»:

«Comisia I., însărcinată de către Adunarea ad-hoc cu desvĕlirea «şiruluĭ de chestiĭ generale ce sunt a se desbate de către Adunare», are onoare de a-ĭ supune următorul raport asupra chestieĭ despre **supunerea străinilor din Principatele Unite la jurisdicţia ţĕriĭ**; iar ca raportator a ales pe d-luĭ Vorn. Panu:

«Străiniĭ se bucură în Principate de privilegiĭ numeroase, a cărora aplicaţie se sprijine pe Tratate (Capitulaţiĭ) încheiate de Înalta Poartă cu Puterile creştine. Aceste Capitulaţiĭ se pot oare impune Principatelor, saŭ Puterile contractante aŭ vre-un interes de a sprijini menţinerea lor?

«Să cercetăm dar chestia de drit, şi vom vedea că Capitulaţiile maĭ sus ḑise nu sunt nicĭ decum făcute pentru Principate.

«După Capitulaţiile din aniĭ 1393, 1460, 1511 şi 1634, încheiate de Înalta Poartă cu Principatele Române, aceste ţĕrĭ şi-aŭ păstrat un guvern naţional şi neatîrnat şi o deplină libertate de legislaţie. Capitulaţiile dar încheiate între imperiul otoman şi Puterile creştine n'aŭ putut fi îndatoritoare şi Pentru Principate.

«Acturile citate maĭ sus din aniĭ 1393, 1460, 1511 şi 1634 recunosc Domnilor ţĕriĭ dritul de a încheia Tratate internaţionale. Domnilor ţĕriĭ dar se cuvine şi dreptul de a face convenţiĭ pentru regularea relaţiilor din afară ale ţĕriĭ.

«Acest drept Principatele l'a şi esercitat, precum dovedesc Tratatele ce ele aŭ încheiat cu alte Puterĭ în urma Capitulaţiilor lor cu Înalta Poartă, precum:

«Tratatul luĭ Mircea, Suveranul Românieĭ, cu Sigismund, regele Ungarieĭ, din 1396;

«Tratatul de alianţă al luĭ Dan IV. cu Corvin, din 1488;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

«Tratatul de cvadruplă alianță tot al luĭ Dan cu Polonia, Ungaria și Moldova, din 1498;

«Tratatul luĭ Stefan, Suveranul Moldoveĭ cu Polonia, la 1518;

«Tratatul luĭ Petru Rareș cu Sigismund, din 1527;

«Acel din 1538 August, tot al luĭ Rareș cu Polonia;

«Al luĭ Stefan-Lăcustă, din 1539, cu Polonia;

«Tratatul luĭ Mihaiŭ-Viteazul cu Rudolf, Împĕratul Germanieĭ, din 1598;

«Tratatul luĭ Mateiŭ Basarab pentru alianță ofensivă și defensivă cu Rákoczy, principele Ardealuluĭ, din 1638;

«Tratatul de pace al luĭ Vasile Lupu cu Hanul Tatarilor;

«Tratatul luĭ Petre Șchiopu cu Anglia, din 1588.

«Chiar și în timpurile maĭ nouĕ Principatele aŭ esercitat dritul de a încheia convențiĭ cu staturile megieșite. Așa spre pildă putem cita:

«Cartelul încheiat cu Austria, la 1838, pentru estradarea desertorilor;

«Convenția încheiată iarășĭ cu Austria, la 1854, pentru linia telegrafică.

«Necurmatul esercițiŭ al suveranităților de cătră Principate nu lasă îndoială că aplicația Capitulațiilor încheiate de Înalta Poartă cu celelalte Puterĭ creștine nu s'a putut întinde și asupra Principatelor.

«Să trecem acum și la chestia **„dacă și în privirea Principatelor Puterile străine ar avea vre-un interes de a ține la aplicația Capitulațiilor lor încheiate cu Înalta Poartă“.**

«Capitulațiile acestea statornicesc maĭ multe drepturĭ în favoarea supușilor statelor creștine. Așa se dă consulilor dritul de a avea gardă, de a esersa jurisdicția civilă și criminală, de a reclama pe supușiĭ lor căduțĭ în robie, de a se da corăbiilor staturilor creștine la casurile trebuincioase ajutorul cuvenit, de a se scuti moștenirile de răsluirile cunoscute sub nume de: «droit d'aubaine», de a se asigura respectul transacțiilor și maĭ presus de toate de a se asigura respectul și apĕrarea religieĭ creștine, precum și libertatea cultuluĭ eĭ. Staturile creștine și-aŭ fost stipulat toate aceste privilegiĭ pentru supușiĭ lor petrecătorĭ în Turcia, **în vederea stăriĭ lucrurilor de acolo.** Obiceiurile însă și legile domnitoare în Principate difercază de acele ale imperiuluĭ otoman. Deosebita stare a lucrurilor în Principate a făcut dar că aceste Capitulațiĭ nu numaĭ n'aŭ putut avea aplicare în toată a lor întindere, dar încă aŭ slujit și de pedecă guvernelor locale în administrația țĕrilor. Aceste Capitulațiĭ aŭ fost mărginite în aplicarea lor, pentru că în legile țĕrilor este necunoscut dritul «d'aubaine», pentru că străinĭ nu sunt împedecațĭ de a încheia după

www.dacoromanica.ro

voința lor transacțiĭ cu Româniĭ, pentru că legile în vigoare sunt legile romane și Codica comercială a Franțieĭ, pentru că în Principate esistă tribunale statornice, pentru că Principatele n'aŭ avut porturĭ de resbel nicĭ marină, pentru că religia creștină domnește în ele, pentru că toate religiile sunt tolerate, și apoĭ nicĭ jurisdicția consulară n'a esistat în întinderea cuprinsuluĭ Capitulațiilor, fiind-că Art. 294 din Reglementul Organic, §§. 46 și 2009 din Codica civilă și §§. 17 și 19 din Codica criminală s'aŭ aplicat tot-deauna cu asistența chiar oficială a consulatelor și cu acea stipulată în Cartelul încheiat de Moldova cu Austria la 1838.

«Aplicarea însă și aceea câtă s'a putut face a Capitulațiilor, adecă prin întrevenirea consulatelor în toate lucrările atingĕtoare de supușiĭ lor, a adus cu sine o paralisare în punerea în lucrare a legilor civile și criminale. Asemenea împregiurărĭ aŭ favorisat apoĭ emigrația în Principate a acelor străinĭ fugițĭ din țeara lor pentru a scăpa de legile loculuĭ nașterĭĭ lor și a se bucura în Principate de privilegiĭ esclusive.

«Prin urmare staturile creștine n'aŭ nicĭ un interes a mănține niște Capitulațiĭ ce nu sunt aplicabile în Principate și care nu aduc de cât confusie și necontenite conflicte. Din contra, Principatele Române, care aŭ adoptat legile Europeĭ civilisate, principiile și tendințele eĭ, sunt în dreptate, după dreptul internațional, a reclama foloasele ce alte staturĭ creștine îșĭ acordează între ele.

«Ca o consecuință chiar a acestuĭ drit internațional european, este și supunerea străinilor la jurisdicția statuluĭ pe al căruia teritoriŭ petrec, după cum arată și Watel în cartea sa despre dreptul popoarelor §§ 101, 102, 103, 105, 108, Cap. VIII., Cartea II.

«Drept aceste dar :

« Luând în privire driturile suverane ce Principatele și-aŭ păstrat prin Capitulațiile lor din 1393, 1460—1511 și 1634, între care se numĕră și dreptul de a regula relațiile lor cu Puterile străine prin convențiĭ speciale;

«Luând în privire că la un asemenea drept Principatele n'aŭ renunțat nicĭ odinioară, ci maĭ ales și după încheiarea Capitulațiilor lor cu imperiul otoman l'aŭ esercitat în tot timpul și la toată ocasia, și aceasta în deplina conștiință a dreptuluĭ lor ;

«Luând în privire că Capitulațiile încheiate de Sultanĭ cu staturile creștinătățiĭ sunt acturĭ de suveranitate și prin urmare obligatorie numaĭ pentru țĕrile unde eĭ aveaŭ și plenitudinea suveranităților, și nicĭ cum pentru teritoriile unde eĭ nu esercitaŭ nicĭ un drit de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

al suveranităţiĭ, după principul juridic, că lucrările dintre doĭ nu pot jigni pe un al treilea (Kluber §. 144, Martens §. 53);

«Nu maĭ puţin luând în privire că aplicaţia dispoziţiilor acelor Capitulaţiĭ, străine Principatelor, este necompatibilă cu deosebita stare a lucrurilor şi cu aşeḑămintele şi obiceiurile acestor ţĕrĭ;

«Luând în privire că aplicaţia parţială a acelor Capitulaţiĭ nu numaĭ este jignitoare drepturilor Principatelor şi chiar producĕtoare de abusurĭ, ci şi fără nicĭ un interes pentru staturile creştine;

«Luând în privire că una din condiţiile esistenţeĭ, a desvĕliriĭ şi a stăriĭ unuĭ stat este ca toţĭ petrecĕtoriĭ pe teritoriul sĕŭ să-ĭ respecteze legile luĭ şi să nu aibă în perspectivă putinţa nepedepsiriĭ;

«Luând în privire că o asemenea supunere a străinilor la jurisdicţia locală a Principatelor este întemeiată şi pe dritul popoarelor, ca o deducţie logică din dreptul secular al acestor ţĕrĭ de a avea un guvern naţional şi neatîrnat; şi nu vatămă drĭturile celor lalte staturĭ;

«Luând, în sfîrşit, în privire că, după dritul public ca şi după acel privat, acel ce întrebuinţează dreptul sĕŭ, nu vatămă pe nime (Qui jure suo utitur, neminem laedit);

«Apoĭ Adunarea doreşte:

«Ca străiniĭ petrecĕtorĭ în Principate să fie supuşi jurisdicţieĭ ţĕriĭ».

(Subscrişĭ) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire unuĭ amandament al d-luĭ Grigoriu, sprijinit de d-lor Dr. Vârnav, C. Morţun, Gr. Balş, N. Carp, N. Cananău:

«Propun ca la sfîrşitul Art. să se adaoge cuvintele **fără intervenţia consulatelor**, cuvinte care singure esprimă idea de a vedea autoritatea locală scutită de împedecărĭ în aplicaţia legilor».

(Subscris) D. Grigoriu.

Sprijinim: Dr. Vârnav, Gr. Balş, C. Morţun, N. Carp, S. Cananău.

D luĭ *A. Panu* declară că comisia I. adoptează acest amandament.

D-luĭ *D. Miclescu* iea cuvîntul şi ḑice: «că desvĕlirile date de comisia «I. asupra punctuluĭ II. nu aŭ putut fi maĭ bine şi maĭ lămurit descrise «de cât cum se înfăţoşează prin raportul de faţă; însă şi Art. 297 al «Regulamentuluĭ Organic conţine acest principiŭ, care însă prin dife- «rite legiuirĭ posterioare a fost lovit; aşa dar d-sa crede că ar trebui

www.dacoromanica.ro

«ca Adunarea să esprime și dorința: ca străinii petrecători în Prin- «cipate să fie supuși jurisdicției țării, **fără intervenirea consulatelor** «de care ei atîrnă».

No. 1980.
Proc.-verb. 15
1857
6 Noem.

Cuvîntul d-luĭ Miclescu.

«Desvălirile date de comisia No. 1 asupra principiului înregistrat la No. 2 n'a putut fi mai bine și mai lămurit descris, de cât așa precum această comisie ni-l înfățoșează prin raportul ei de astădĭ, cu care supune discuției Adunării proiectul elaborat de ea. Considerantele sunt basate pe netăgăduite acte autentice, și cu atâta mai multă laudă se cuvine acestei comisii, căci n'a neglijat nimica întru de a înșira cu agerime argumente nerevocabile, spre a ne lămuri în destul pe noi și tot-odată a esprima Puterilor Evropei că-i dreptul să cerem ca străinii petrecători în Principate să fie supuși jurisdicției țării. Însă fiind-că și în Reglement Articolul 297 s'a pus tot acest princip, iar la anul nu mai departe, după punerea în aplicație a acestuĭ Regulament, vedem eșit ofisul cu data 1835 de la pagina 74 a Colecției, tomul I., prin care se dă o lovire în principul Reglement. Art. 297; mai vedem iarăși alte ofise la 1840, pagina 240, prin care se paralisează puterea esecutivă și administrativă a țării, și alte circulare din 1841 și 1845, tom. I. și tom. al 2-lea, prin care se dă motiv la cele mai vătămătoare loviri în autonomia și suveranitatea țării noastre.

«Apoi Domnilor.

«Amintind dar atât la Art. 297, cât și la urmarea păzită în timpul Domnilor de la 1832 până astădĭ; amintind la strîmtoririle în care se găsesc pămînteni nostri toți, de câte ori aŭ procese saŭ aŭ a reclama bani cu sinete de la deosebiții sudiți, și mai amintind la paralisarea administrației locale atât în Capitală, cât și în tîrgurile ținutale, unde sunt stărostii! în cât adese ori din niște asemenea conflicturi se prilejesc foarte mari și neplăcute neînțelegeri între șeful guvernului și representanții autorităților străine de care acești sudiți atîrnă! Vin după toate acestea amintiri să dic, că spre a fi mai consecuenți considerantului următor din proiect, să ne și rostim mai categoric în principul general al dorinței noastre, și adecă să dicem: Adunarea dorește ca străinii petrecători în Principate să fie supuși jurisdicției țării fără intervenirea consulatelor de care ei atîrnă».

D-luĭ *A. Panu* «mulțumește d-luĭ Miclescu pentru cuvintele măgulitoare ce a rostit asupra lucrărilor comisiei; asemenea frumoase cuvinte sunt pururea în favoarea celuĭ-ce le dice; în cât privește con-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15 1857 6 Noem.

clusia propusă de d-luĭ, aceasta fiind tot aceea propusă de d-luĭ Grigoriu, comisia o primește, și prin urmare Adunarea se va rosti asupra eĭ».

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate proiectul comisieĭ cu adăogirea propusă prin amandament și se pășește la votarea prin subscriere a următoareĭ încheieri:

«Străiniĭ se bucură în Principate de privilegiĭ numeroase, a cărora aplicație se sprijine pe Tratate (Capitulațiĭ) încheiate de Înalta Poartă cu Puterile creștine. Aceste Capitulațiĭ se pot oare impune Principatelor, saŭ Puterile contractante aŭ vre-un interes de a sprijini menținerea lor?

«Să cercetăm dar chestia de drit, și vom vedea că Capitulațiile maĭ sus ḑise nu sunt nicĭ decum făcute pentru Principate.

«După Capitulațiile din aniĭ 1393, 1460, 1511 și 1634, încheiate de Înalta Poartă cu Principatele Române, aceste țĕrĭ și-aŭ păstrat un guvern național și neatîrnat și o deplină libertate de legislație. Capitulațiile dar încheiate între imperiul otoman și Puterile creștine n'aŭ putut fi îndatoritoare și pentru Principate.

«Acturile citate maĭ sus din aniĭ 1393, 1460, 1511 și 1634 recunosc Domnilor țĕriĭ dritul de a încheia Tratate internaționale. Domnilor țĕriĭ dar se cuvine și dreptul de a face conveniĭ pentru regularea relațiilor din afară ale țĕriĭ.

«Acest drept Principatele l'aŭ și esercitat, precum dovedesc Tratatele ce ele aŭ încheiat cu alte Puterĭ în urma Capitulațiilor lor cu Înalta Poartă, precum:

«Tratatul luĭ Mircea, Suveranul Românieĭ, cu Sigismund, regele Ungarieĭ, din 1396;

«Tratatul de alianță al luĭ Dan IV. cu Corvin, din 1488;

«Tratatul de cvadruplă alianță tot al luĭ Dan cu Polonia, Ungaria și Moldova, din 1498;

«Tratatul luĭ Stefan, Suveranul Moldoveĭ, cu Polonia, la 1518;

«Tratatul luĭ Petru Rareș cu Sigismund, din 1527;

«Acel din 1538 August, tot al luĭ Rareș cu Polonia;

«Al luĭ Stefan-Lăcustă, din 1539, cu Polonia;

«Tratatul luĭ Mihaiŭ-Viteazul cu Rudolf, Împĕratul Germanieĭ, din 1598;

«Tratatul luĭ Mateiŭ Basarab pentru alianță ofensivă și defensivă cu Rákoczy, principele Ardealuluĭ, din 1638;

«Tratatul de pace al luĭ Vasilie Lupu cu Hanul Tatarilor;

«Tratatul luĭ Petre Șchiopu cu Anglia, din 1588;

«Chiar și în timpurile maĭ nouĕ Principatele aŭ esercitat dritul de a încheia conveniĭ cu staturile megieșite. Așa spre pildă putem cita:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 15.
1857
6 Noem.

«Cartelul încheiat cu Austria, la 1838, pentru estradarea desertorilor;

«Convenţia încheiată iarăşĭ cu Austria, la 1854, pentru linia telegrafică.

«Necurmatul esercițiŭ al suveranităţiĭ de către Principate nu lasă îndoială că aplicaţia Capitulaţiilor încheiate de Înalta Poartă cu cele-lalte Puterĭ creştine nu s'a putut întinde şi asupra Principatelor.

«Să trecem acum şi la chestia „**dacă şi în privirea Principatelor Puterile străine ar avea vre-un interes de a ţine la aplicaţia Capitulaţiilor lor încheiate cu Înalta Poartă**".

«Capitulaţiile acestea statornicesc maĭ multe drepturĭ în favoarea supuşilor statelor creştine. Aşa se dă consulilor dritul de a avea gardă, de a esersa jurisdicţia civilă şi criminală, de a reclama pe supuşiĭ lor căduţĭ în robie, de a se da corăbiilor staturilor creştine la casurile trebuincioase ajutorul cuvenit, de a se scuti moştenirile de răşluire cunoscute sub nume de: «droit d'aubaine», de a se asigura respectul transacţiilor şi maĭ presus de toate de a se asigura respectul şi apărarea religieĭ creştine, precum şi libertatea cultuluĭ eĭ. Staturile creştine şi-aŭ fost stipulat toate aceste privilegiĭ pentru supuşiĭ lor petrecătorĭ în Turcia, **în vederea stăriĭ lucrurilor de acolo**. Obiceiurile însă şi legile domnitoare în Principate diferează de acele ale imperiuluĭ otoman. Deosebita stare a lucrurilor în Principate a făcut dar că aceste Capitulaţiĭ nu numaĭ n'aŭ putut avea aplicare în toată a lor întindere, dar încă aŭ slujit şi de pedecă guvernelor locale în administraţia ţărĭĭ. Aceste Capitulaţiĭ aŭ fost mărginite în aplicarea lor, pentru că în legile ţărĭĭ este necunoscut dritul «d'aubaine», pentru că străiniĭ nu sunt împedecaţi de a încheia după voinţa lor transacţiĭ cu Românĭĭ, pentru că legile în vigoare sunt legile romane şi Codica comercială a Franţieĭ, pentru că în Principate esistă tribunale statornice, pentru că Principatele n'aŭ avut porturĭ de resbel nicĭ marină; pentru că religia creştină domneşte în ele, pentru că toate religiile sunt tolerate, şi apoĭ nicĭ jurisdicţia consulară n'a esistat în întinderea cuprinsuluĭ Capitulaţiilor, fiind-că Art. 294 din Regulamentul Organic, §§. 46 şi 2009 din Codica civilă şi §§. 17 şi 19 din Codica criminală s'aŭ aplicat tot-deauna cu asistenţa chiar oficială a consulatelor şi cu acea stipulată în Cartelul încheiat de Moldova cu Austria la 1838.

«Aplicarea însă şi aceea câtă s'a putut face a Capitulaţiilor, adecă prin intervenirea consulatelor în toate lucrările atingĕtoare de supuşiĭ lor, a adus cu sine o paralisare în punerea în lucrare a legilor civile şi criminale. Asemenea împregiurărĭ aŭ favorisat apoĭ emigraţia

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

în Principate a acelor străinĭ fugiţĭ din ţeara lor pentru a scăpa de legile loculuĭ naşterĭĭ lor şi a se bucura în Principate de privilegiĭ esclusive.

«Prin urmare staturile creştine n'aŭ nicĭ un interes a menţine nişte Capitulaţiĭ ce nu sunt aplicabile în Principate şi care nu aduc de cât confusie şi necontenite conflicte. Din contra Principatele Române, care aŭ adoptat legile Europeĭ civilisate, principiile şi tendinţele eĭ, sunt în dreptate, după dreptul internaţional, a reclama foloasele ce alte staturĭ creştine îşĭ acordează între ele.

«Ca o consecuinţă chiar a acestuĭ drit internaţional european este şi supunerea străinilor la jurisdicţia statuluĭ pe al căruia teritoriŭ petrec, după cum arată şi Watel în cartea sa despre dreptul popoarelor §§. 101, 102, 103, 105, 108, Cap. VIII., Cartea II.

«Drept aceste dar:

«Luând în privire driturile suverane ce Principatele şi-aŭ păstrat prin Capitulaţiile lor din 1393, 1460—1511 şi 1634, între care se numĕră şi dreptul de a regula relaţiile lor cu Puterile străine prin convenţiĭ speciale;

«Luând în privire că la un asemenea drept Principatele n'aŭ renunţat nicĭ odinioară, ci maĭ ales şi după încheiarea Capitulaţiilor lor cu imperiul otoman l'aŭ esercitat în tot timpul şi la toată ocasia, şi aceasta în deplina conştiinţă a dreptuluĭ lor;

«Luând în privire că Capitulaţiile încheiate de Sultanĭ cu staturile creştinătăţiĭ sunt acturĭ de suveranitate şi prin urmare obligatorie numaĭ pentru ţĕrile unde eĭ aveaŭ şi plenitudinea suveranităţiĭ, şi nicĭ cum pentru teritoriile unde eĭ nu esercitaŭ nicĭ un drit de al suveranităţiĭ; după principul juridic, că lucrările dintre doĭ nu pot jigni pe un al treilea (Kluber §. 144, Martens §. 53);

«Nu maĭ puţin luând în privire că aplicaţia dispoşiţiilor acelor Capitulaţiĭ, străine Principatelor, este necompatibilă cu deosebita stare a lucrurilor şi cu aşeḑămintele şi obiceiurile acestor ţĕrĭ;

«Luând în privirre că aplicaţia parţială a acelor Capitulaţiĭ nu numaĭ este jignitoare drepturilor Principatelor şi chiar producĕtoare de abusurĭ, ci şi fără nicĭ un interes pentru staturile creştine;

«Luând în privire că una din condiţiile esistenţeĭ, a desvĕliriĭ şi a stăriĭ unuĭ stat este ca toţĭ petrecĕtoriĭ pe teritoriul sĕŭ să-ĭ respecteze legile luĭ şi să nu aibă în perspectivă putinţa nepedepsiriĭ;

«Luând în privire că o asemenea supunere a străinilor la jurisdicţia locală a Principatelor este întemeiată şi pe dritul popoarelor, ca o deducţie logică din dreptul secular al acestor ţĕrĭ de a avea

www.dacoromanica.ro

un guvern național și neatîrnat, și nu vatămă driturile celor-lalte staturĭ ; No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Noem.

«Luând, în sfîrșit, în privire că, după dritul public ca și după acel privat, acel ce întrebuințează dreptul sĕŭ, nu vatămă pe nime (Qui jure suo utitur, neminem laedit) ;

«Apoĭ Adunarea dorește :

«Ca străiniĭ petrecĕtorĭ în Principate să fie supușĭ jurisdicțieĭ țĕriĭ fără intervenția consulatelor».

Aŭ votat **pentru** șeapte-decĭ și șeapte membri, și anume : Prea Sf. Sa Episc. Nectarie Sotiriopoleos, Prea Sf. Sa Episc. Ghenadie Tripoleos, Prea Sf. Sa Episc. Filaret Stavropoleos, Prea Sf. Sa Episc. Calinic Hariupoleos, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Melchisedec, Sf. Sa Iconomul Matcaș, Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărău, Dănilă Balan, Anastasie Fătu, Dimitrie Cozadini, Vasilie Mălinescu, Gheorghie Masian, Dimitrie Savin, Dr. Vârnav, Neculaĭ Cananău, Sevastian Cananău, Simion Stanciu, Alecu Jiean, Alecu Botez-Forăscu, Constantin Morțun, Toador sîn Pavel, Dimitrie Grigoriu, Mihail Jora, Vasile Zaharia, Constantin Ostahi, Dimitrie Gheorghiadi, Constantin Sturdza, Ion Levărdă, Grigorie Vârnav, Alecu Aslan, Constantin Roset, Dimitrie Cracte, Ion a Babeĭ, Petru Brăescu, Iordachi Pruncu, Chirilă Ciocârlie, Ioan Roată, Gheorghie Ilie, Vasilie Sturdza, Ioniță Hrisanti, Vasile Balaiș, Constantin Iacovachi, Lascar Catargiu, Iancu Fotea, Gheorghie Vârlan, Răducanu Sava, Alecu Cuza, Grigorie Suțu, Manolachi Costachi, Vasilie Nicolaŭ, Vasilie Stan Dr. M. Costin, Neculaĭ Carp, Sandu Miclescu, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), Ion Olariŭ, Dimitrie Ghidionescu, N. Catargiu, N. Bosie, Pandelachi Croitoriu, Neculaĭ Iamandi, Dimitrie Romov, Lazar Galiardi, Iancu Cantacuzin, Grig. Costachi, Constantin Știun, Ioan Roșca, Timofti Sacalov,—Dimitrie Rallet, Petru Mavrogheni, Constantin Hurmuzachi, Anastasie Panu, Alecu Teriachiu, Constantin Negre ; și în capul actuluĭ Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Sofronie Miclescu. Iar **contra** nu a votat **nimenea**.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, presidentul declară că **Adunarea a încuviințat**.

Presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, ridică ședința la $3^1/_2$ oare după ameadă-di și anunță viitoarea întrunire pe Sâmbătă în 9 Noemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni. Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi Alecsandru Teriachiu.

www.dacoromanica.ro

22. Procesul-verbal No. 16.—Ședința din 9 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

Astădĭ, a șease-spre-ḑecea ședință se deschide sub președința Înalt Prea Sf. Sale Părinteluĭ Mitropolit la $10^1/_2$ oare dimineața.

D-luĭ A. Teriachiu cetește apelul nominal, la care aŭ fost față șeapte-ḑecĭ și șeapte membri, iar absenți opt, și anume: treĭ în congedie — Prea Cuv. Sa Arhim. Melchisedec, D-lor Iancu Docan, A. Botez Forĕscu; — treĭ bolnavĭ—D-lor C. Rolla, D. Cozadini, St. Calin; — doĭ n'aŭ venit— D-lor A. Balș, A. Cuza.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește procesul-verbal al ședinței trecute, care se adoptează de Adunare fără nicĭ o modificare.

D luĭ *M. Kogălniceanu* cere cuvîntul pentru o chestie de Reglement și ḑice: «că sunt acum trecute maĭ multe ședințe, de când «a rugat pe biuroŭ ca să se înformeze despre secvestrarea ce, cu «ordinul guvernuluĭ, s'a făcut Buletinuluĭ Adunăriĭ; că sunt ținuturĭ, «în care până acum un singur esemplar al aceluĭ Buletin n'a stră«bătut; că este bine încredințat că biuroul a făcut toate pasurile spre «a mijloci rădicarea uneĭ mĕsurĭ atât de nemeritate și, poate adăogi, și atât «de estra-legală. Însă până acum Adunarea n'a vĕḑut nicĭ un resultat, «și mĕsura aceasta se face pentru noĭ din ḑi în ḑi maĭ îngrijitoare. «Presa este astădĭ un monopol al guvernuluĭ. Iată însă ce face gu«vernul, el secvestrează Buletinul Adunăriĭ, oprește ca să ajungă la «cunoștința publică resultatul lucrărilor noastre, și așa, prin această «interdicție ne pune în suspiție către încredințătoriĭ nostri. Și apoĭ «tot acelașĭ guvern, prin jurnalul monopolisat în mânile sale, prin «Gazeta de Moldavia» lasă de se publică neoprit, de se răspândește «neoprit în țeară toate noutățile false și toate calomniile, dovadă de «esemplu No. din. 7 Noemvrie al sus numiteĭ gazete. Pe de altă parte, «prin secvestrarea Buletinuluĭ nostru se dă motiv calomniilor și a «tot felul de nedrepte îngrijirĭ despre lucrările noastre; și prin mo«nopolisarea preseĭ, prin intenționata răspândire de false noutățĭ prin «Gazeta de Moldavia», se aduce în îngrijire pe populație. De aceea «d-luĭ socoate, că nu se înșeală despre simțemintele D-nilor deputațĭ, dacă «în numele întregiĭ Adunărĭ și a demnității sale protestează în contra «opririĭ Buletinelor, în contra perniciosuluĭ spirit de partidă ce în«suflă pe gazeta subvenționată de guvern, în contra acusațieĭ ce se «aruncă țĕrilor, că ar fi în ele agitație, în contra încercărilor ce se «fac de a se produce asemenea agitație. D-luĭ își iea în fine îndrăs«neala de a propune, ca prin un adres al Adunăriĭ să se aducă la «cunoștința comisieĭ internaționale din Bucureștĭ mĕsura aspră și «nemeritată luată de guvern în contra noastră».

www.dacoromanica.ro

Cuvîntul d-luĭ Mihail Kogălniceanu.

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

«Sunt acum trecute maĭ multe şedinţĭ am rugat pe biuroŭ ca să se înformeze despre secvestraţia ce, cu ordinul guvernuluĭ, s'a făcut Buletinuluĭ Adunăriĭ.— Sunt ţinuturĭ, în care până acum un singur esemplar al acestuĭ Buletin n'a străbătut.— Sunt bine încredinţat că biuroul a făcut toate pasurile spre a mijloci rădicarea uneĭ mĕsurĭ atât de nemeritate, şi pot ḑice atât de estra-legale. Însă până acum Adunarea nu a vĕḑut nicĭ un resultat. Dimprotivă vedem că stăruinţa guvernuluĭ de a împedeca lucrarea Buletinuluĭ din ce în ce se face maĭ energică, iar pentru noĭ se face şi maĭ îngrijitoare.

«Presa, mulţămită depeşiĭ Ecs. Sale fostuluĭ Reis-Efendi Fuad Paşa, din anul trecut, s'a desfiinţat în Moldova; un singur jurnal, chiar censurat, nu poate a se publica, a se adresa publiculuĭ; căcĭ tiparul este astăḑĭ un monopol al guvernuluĭ, carele îl esercează prin «Gazeta de Moldavia». Iată însă ce face guvernul. El secvestrează Buletinul Adunăriĭ, opreşte ca să ajungă la cunoştinţa publică resultatul lucrărilor noastre, şi aşa într'o ţeară deprinsă de a nu avea încredere chiar în ea însaşĭ, prin această interdicţie ne pune în suspecţie către încredinţătoriĭ nostri, şi aceasta în timpul cel maĭ critic, tocmaĭ acum când lucrările noastre trebue să străbată pretutindine, pentru ca ţeara să vadă că n'am lipsit la îndatoririle noastre, că noĭ în cuget curat, cu toată frica luĭ Dumneḑeŭ şi cu toată conştiinţa greleĭ noastre posiţiĭ, ne silim de a aşterne basele unuĭ viitor maĭ fericit pentru naţia noastră.— Ce impresie însă trebue să producă asupra populaţiilor noastre, când ele vĕḑ pe privighitoriĭ şi pe jandarmĭ mergênd din sat în sat şi oprind, ba chiar desfiinţând Buletinurile Adunăriĭ ca pe o marfă ciumată?— La ce discredit, în ce stare de acusaţie ne pune pe noĭ deputaţiĭ ţĕriĭ în faţa ţĕriĭ noastre? Cum o asemenea mĕsură să nu motiveze în contra noastră toate prepusurile, toate calomniile? Cum să nu producă chiar şi agitaţie! Şi apoĭ tot acelaşĭ guvern, prin jurnalul monopolisat în mânile sale,—prin «Gazeta de Moldova»,— redijat de însuşĭ censorul sĕŭ, lasă de se publică neoprit, de se rĕspândeşte neoprit în ţeară toate noutăţile false, toate calomniile, toate infamele articule, care sistematic, o parte din presa străină le publică în contra Principatelor. În trecutele ḑile, această gazetă, fără un cuvînt de refutaţie, a publicat că complotul din Sêrbia avea ramificărĭ în Principate cu partida Uniriĭ şi că planul era de a se înfiinţa douĕ regaturĭ, Bulgaro-Sêrb şi Daco-Român, dovadă No. din 7 ale acesteĭ lunĭ. Iată, iată ce domnul redactor censor maĭ publică:

«Se vorbeşte că Conferinţa de Paris să se întrunească cât se va

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

«putea mai curînd, căcĭ trebue să sfîrşîm odată cu chestia Princi-«patelor, pentru că dacă deslegarea se va întârdia mai mult timp, «atuncea astă întârdiere nu poaste să causeze Austrieĭ de cât nemul-«ţămirĭ. Astă Putere nu poate vedea cu nepăsare că la marginile monar-«chieĭ, **agitaţia, care nu numaĭ că şi-a statornicit general-cvartira în «Principatele Dunărene, dar care însă s'a răspândit şi în provinciile «învecinate ale Porţiĭ, primeşte necontenit un noŭ venin**».

«Acest articol, Gazeta ḑice că este scos din Gazeta de Würtemberg.

«Însă gazetarul, ce se pretinde Român, nu găseşte un singur cuvînt spre a protesta în contra neadevărateĭ aserţiĭ! — Este de datoria noastră, Domnilor, şi ca Romănĭ şi ca deputaţĭ, să protestăm în faţa ţerĭĭ în contra planuluĭ sistematic de a face să creadă că este agitaţie în Principate; ba chiar şi de a se sili a provoca agitaţia în ele; pe de o parte prin secvestrarea Buletinuluĭ nostru se dă motiv calomniilor şi a tot felul de nedrepte îngrijirĭ despre lucrările noastre. Pe de altă parte, prin monopolisarea preseĭ, prin intenţionate răspândirĭ de false noutăţĭ prin «Gazeta de Moldova», se aduce în îngrijirĭ pe populaţie! Cum să calificăm o asemenea urmare? Cum să rămânem indiferinţĭ şi recĭ? De aceea, Domnilor, socot că nu mĕ înşel despre sentimentul d-voastre, dacă în numele întregiĭ Adunărĭ şi a dignităţiĭ sale protestez în contra opririĭ Buletinelor, în contra perniciosuluĭ spirit de partidă ce însuflă pe gazeta subvenţionată a guvernuluĭ, în contra acusaţieĭ ce se aruncă ţĕrilor, că ar fi în ele agitaţiĭ, în contra încercărilor ce se fac de a se produce o asemenea agitaţie; şi dacă, în faţa refusuluĭ guvernuluĭ de a învoi libera circulare a Buletinuluĭ Adunăriĭ, neapĕrat cerută spre a pune un capĕt calomniilor ce rĕŭ-cugetătoriĭ, ce rĕiĭ patrioţĭ răspândesc în contra lucrărilor noastre, îmĭ ieaŭ îndrăsneală de a propune, ca prin un adres al Adunăriĭ să aducem la cunoştinţa comisieĭ internaţionale din Bucureştĭ măsura aspră şi nemeritată luată de guvern în contra noastră, şi care nu ţinteşte la mai puţin de cât de a ne da prada calomniilor şi falselor interpretaţiĭ; şi prin aceasta a ne rădica liniştea de spirit şi neatîrnarea cugetuluĭ, atât de trebuitoare pentru ca să putem a ne împlini misia ce ne este încredinţată».

Presidentul arată că a făcut întru aceasta pasurile cuvenite către guvern, însă fără resultat, şi că între altele a trimis şi următoarea adresă, pe care d-luĭ D. Rallet o ceteşte Adunăriĭ:

«Adresa către Caimacamia Moldoveĭ din partea presidentuluĭ Adunăriĭ ad-hoc, No. 27, 6 Noemvrie 1857.

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, prin Art. 6 al Regulamentuluĭ eĭ,

www.dacoromanica.ro

a hotărît a aduce la cunoştinţa publică şirul lucrărilor sale prin organul «Buletinul şedinţelor», ce a înfiinţat. No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

«Depart. din lăuntru a refusat la cea întâie espediţie primirea lor spre împărţire în ţinuturi. După verbala însă aducere la cunoştinţa Ecs. Voastre, de către subscrisul, a acesteĭ împregiurărĭ, aţĭ bine-voit a porunci distribuţia cerută. Cu toate aceste, în şedinţa din 22 Octomvrie, d-luĭ deputatul de Dorohoiŭ, M. Kogălniceanu, a înfăţoşat o depeşă de la Bĕrlad, prin care se aduce la cunoştinţă, că de către administraţie s'a fost poruncit luarea înderĕt a Buletinelor împărţite.

«În urmarea acesteĭ interpelaţiĭ, biuroul s'a însărcinat de către Adunare a ruga pe Ecs. Voastră să bine-voiţĭ a încunoştiinţa, dacă asemenea mĕsură s'a luat după poruncile guvernuluĭ. Pe lângă aceste facte, subscrisul se vede nevoit a adăogi, că chiar aseară Depart. din lăuntru a refusat iarăşĭ espediţia Buletinuluĭ.

«Înfiinţarea Buletinuluĭ avênd de scop numaĭ a lumina publicul despre lucrările Divanuluĭ şi a le feri de rĕstălmăcirile şi insĭnuaţiile rĕŭ-voitoare ce vedem că se şi produc astăḑĭ, împedecarea adusă împărţirĭĭ lor nu poate decât încuraja rĕspândirea unor asemenea clevetirĭ şi rătăcirea opinieĭ publice.

«Pentru aceasta subscrisul are onoare a ruga pe Ecs. Voastră să bine-voiţĭ saŭ a pune un capĕt acestor împedecărĭ, saŭ a face cunoscut, dacă în adevĕr guvernul se opune la publicitatea lucrărilor Divanuluĭ, spre a se supune Adunărĭĭ acest cas important pentru regula eĭ».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul şi ḑice: «că cu toţiĭ nu aŭ «aşteptat maĭ puţin de la patriotismul Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Mitro- «polituluĭ şi a colegilor nostri membri aĭ biurouluĭ. Tocmaĭ tăcerea «guvernuluĭ în urma acesteĭ adrese îl îndeamnă pe d-luĭ Kogălniceanu, «ca cu îndoită stăruinţă să înoiască propunerea făcută, adecă de a «se numi o comisie, care să fie însărcinată cu redacţia unuĭ proiect «de tînguire din partea Adunărĭĭ, adresată comisieĭ europene, despre «nemeritata mĕsură luată de guvern în contra Buletinuluĭ Adunărĭĭ «şi despre starea de suspiţie care ne pune în faţă cu ţeara».

D-luĭ *P. Mavrogheni*, ca membru al biurouluĭ, ḑice: «că guvernul «a dat făgăduinţĭ, fără însă a rĕspunde formal la adresa Înalt Prea «Sfinţieĭ Sale; şi că d-luĭ crede că guvernul va prelungi a da rĕspuns «până la închiderea Divanuluĭ; şi este dar de opinie că trebue luate «mĕsurĭ în consecuenţie».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, acceptează în unanimitate alegerea uneĭ comisiĭ de treĭ membri pentru a se redigea adresa maĭ sus numită către comisia internaţională.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 16.
1857
9 Noem.

Se păşeşte la alegerea comisieĭ, care dă următorul resultat:
D-luĭ M. Kogălniceanu cu 74 voturĭ.
» M. Costachi cu 66 voturĭ.
» V. Sturdza cu 69 voturĭ.

D-luĭ V. Sturdza declară că se retrage din comisie şi se păşeşte la o nouă alegere pentru al treilea membru, care dă următorul resultat:—D-luĭ D. Miclescu cu 64 voturĭ.

D-luĭ *A. Panu* ceteşte o propunere a locuitorilor sătenĭ şi după cetire iea cuvîntul şi ţice: «că Adunarea a ascultat cu multă băgare «de seamă propunerea făcută de către deputaţiĭ pontaşĭ, că tînguirile «lor, nevoile ce arată că pătimesc şi nădejdea unuĭ viitor maĭ fericit «aŭ aflat un eho nepărtinitor în inimile tuturor, că îmbunătăţirea «sorţiĭ locuitorilor este una din dorinţele ce fie-care Român formează; «că conform dar cu Art. 58 din Reglementul Adunăriĭ, propunerea «de faţă se va înscrie spre a se lua în discuţie, îndată ce se vor mântui «chestiile de interes general».

«D-luĭ *C. Roset* iea cuvîntul şi ţice: «că a ascultat cu mare luare «aminte propunerea deputaţilor locuitorilor pontaşĭ, şi cunoaşte însuşĭ «că aŭ suferit multe, dar ştie iarăşĭ bine, că multe din cele arătate «de d-lor nu sunt precum le-aŭ scris, şi prin urmare ar socoti de «cuviinţă, chiar pentru al lor folos, să-şĭ prefacă o aşa propunere, ce «poartă în sine nu numaĭ oareşĭ-care neadevăruri, dar şi împregiurări «care n'aŭ avut loc nicĭ odată. D-luĭ doreşte îmbunătăţirea sorţiĭ «locuitorilor din toată inima, însă nu prin asemenea chipurĭ, ci în alt «fel, pentru care se şi înscrie a face o propunere la vremea cu-«venită».

D-luĭ *C. Hurmuzachi* ceteşte raportul comisieĭ 1., însărcinată cu desvoltarea unuĭ «şir de chestiĭ» asupra punctuluĭ III., atingĕtor de **„sloboda întemeiare a legămintelor comerciale ale Principatelor“**.

«Această comisie are onoarea de a supune onorabileĭ Adunărĭ următorul **proiect de încheiare** asupra chestieĭ atingĕtoare de **„sloboda întemeiare a legămintelor comerciale ale Principatelor“**:

«Luând în privire:

«1. Că basele esistinţeĭ naţionale şi politice a Principatelor Române sunt Capitulaţiile ce ele aŭ încheiat cu Înalta Poartă la 1393, 1460, 1511 şi 1634;

«2. Că aceste Capitulaţiĭ aŭ asigurat Principatelor Române un guvern naţional neatîrnat, deplina libertate de legislaţie ş. c. l., cu un cuvînt toate drepturile care compun suveranitatea din lăuntru şi cea din afară;

«3. Că între drepturile acestea se cuprinde şi dreptul Principa-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

telor de a-şĭ regula ele singure interesele şi prin urmare şi relaţiile lor comerciale cu alte staturĭ;

«4. Că Principatele Române tot-deauna aŭ şi esercitat aceste drepturĭ şi nicĭ odată n'aŭ fost supuse nicĭ macar în faptă (de facto) legislaţieĭ comerciale a Turcieĭ, după cum dovedesc o mulţime do Tratate ce ele aŭ încheiat cu alte staturĭ suverane, în şir de maĭ multe sute de anĭ, **după** încheiarea Capitulaţiilor româno-turceştĭ, şi anume:

«a) Tratatul dintre Stefan al VI. Tînărul, Domnul Moldoveĭ şi Sigismund I., regele Polonieĭ, din anul 1518 [1]), prin care între altele se stipulează şi următorul Articol despre negoţ:

«Neguţitorilor Voevoduluĭ Stefan din Moldova le va fi slobod şi «neoprit a merge prin ţĕrile noastre, a neguţitori şi a esercita tre- «bile lor, plătind însă dabile la vămile obicĭnuite şi respectând dri- «tul vechilor emporiĭ saŭ depositoriĭ (entrepôts). Asemene trebue «să fie slobod, neoprit şi deschis şi neguţitorilor şi supuşilor Polo- «nieĭ a merge prin Moldova, a neguţitori şi a esercita trebile lor, «plătind dabile la vămile vechĭ şi respectând dreptul vechilor depo- «sitoriĭ» [2]).

«b) Tratatul dintre Petru Rareş, Domnul Moldavieĭ şi Sigismund, regele Polonieĭ, din 13 Decemvrie 1527 [3]), prin care între altele se stipulează libertatea negoţuluĭ între Moldova şi Polonia şi se întăresc din cuvînt în cuvînt maĭ sus citaţiĭ Articolĭ din Tratatul din 1518;

«c) Tratatul dintre Stefan Voevod, Domnul Moldoveĭ şi acelaşĭ rege Sigismund, din 20 Februarie 1539, prin care între altele s'aŭ stipulat: «ca neguţitorilor de ambe părţile să le fie slobodă neguţi- toria; ca drumurile din vechime întrebuinţate să fie şi acum slobode,

---

[1]) În al şeaptelea an după încheiarea Capitulaţieĭ dintre Bogdan, tatăl acestuĭ Stefan, şi Baiazed II.

[2]) «Item mercatoribus Stephani Woiewodae e Terra Moldaviensi liberum «erit et securum ire per terras nostras, et mercari ac negotia sua exercere, so- «lutis vectigalibus in teloneis antiquis, et servato iure antiquorum emporiorum, «seu depositoriorum. — Et similiter nostris mercatoribus et subjectis liberum «esse debet et securum et apertum ire per terram Moldaviensem, ac mercari, «ac negotia exercere, solutis vectigalibus et teloneis antiquis et servato jure «antiquorum depositoriorum».— Dogiel, Codex diplomaticus Regni Poloniae, tom. I., pag. 610—613. Ex. arhiv. Reg, Lib. 27., n. 22., fol. 284.

[3]) Şease-spre-ḑece anĭ după încheiarea Capitulaţieĭ luĭ Bogdan cu Înalta Poartă.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

și ca supușii Poloniei să nu fie nevoiți a plăti altă vamă de cât acea veche» [1];

«d) Tratatul de comerț încheiat în 27 August 1588 între Petru Șchiopul, Domnul Moldovei și Elisabeta, regina Angliei [2], a căruia cuprindere este următoarea:

«Noi Petru, din grația lui Dumnedeŭ Principe al Valahiei și al Moldovei, facem cunoscut prin aceasta tuturora cărora se cuvine saŭ se va cuveni, că am încheiat acest Tratat cu măritul Domn Wiliam Hareborn, ambasadorul Prea Strălucitei și Prea Puterniceĭ Doamneĭ Doamneĭ Elisaveta, din grația lui Dumnedeŭ regina Angliei, Franției și Ibernieĭ (Irlandeĭ), pe lângă Serenisimul și Potentisimul Împĕrat al Turcilor, în modul următor: adecă, că de astădĭ înainte, sudiții și toți negutitorii Serenității Sale să aibă voe de a petrece și a umbla prin țeara noastră, de a negutitori, de a vinde și a încheia contracte, ba încă și a întreprinde și a face toate câte le cere societatea și folosul comerțului, fără cea mai mică contradicere saŭ împedecare, fără însă a se călca dreptul nostru de a lua vamă, adecă, ca de fiecare lucru în preț de una sută galbeni să ne dea trei. Aceasta întărim prin acest aședămînt. Spre mai tare credință am pus sigilul nostru» [3].

«e) O mulțime de Tratate și Convenții ce Principatele aŭ încheiat mai târdiŭ atât între sine cât și cu alte staturi, din care citĕm aicĭ numai pe cele mai noue, și anume Convenția dintre Moldova și Valahia din a. 1836 și 1846 pentru unirea vămilor ș. c. l., Convenția pentru înființarea corespondinței telegrafice internaționale dintre Moldova de o parte și Austria, Germania și cele-lalte staturi ale Europeĭ, unite în privirea comunicației telegrafice, de altă parte, din 11 Octomvrie 1855.

«5. Că însaș Turcia tot-deauna a recunoscut neatîrnarea și autonomia comercială a Principatelor Române, supuind tot-deauna chiar și productele turcești, la întrarea lor în Principate, legilor comerciale ale acestor țĕrĭ și plății vămiĭ moldo-românești, după cum se dovedește între altele și din «Vama cea mare, scoasă din testamentul

---

[1] «Ut mercatoribus utrinque libera sit mercandi facultas. — Ut quibus antiquitus solebant itineribus uti, illis nunc quoque libere uti liceat.— Ut non alia quam prisca vectigalia nostri mercatores dare necesse habeant». – Dogiel, Cod. Diplom. Regni Poloniae, tom. I., pag. 617. Ex Archivo Regni.

[2] Șeapte-decĭ și șeapte de anĭ după încheiarea întâieĭ Capitulații.

[3] Richard Hakluyt, The principal navigations. voyages, traffics anddiscovertes of the English Nation ect. ect. London 1559. Tom. II., pag. 290.

www.dacoromanica.ro

vămiĭ cel vechiŭ din 1761» [1]) precum şi prin ḑilnicul şi necurmatul esercițiŭ de astăḑĭ al acestuĭ drept la marginile Principatelor despre Turcia;

«6. Că neatîrnarea şi autonomia comercială a Principatelor s'a recunoscut şi s'a consfinţit şi de Regulamentul Organic al ambelor Principate, carele cuprinde următoarele dispoziţiĭ:

«A) Tarifa vămilor pentru toate productele, lucrurile şi a'tele ce s'ar scoate din ţeară saŭ s'ar aḑuce de pămînteniĭ saŭ de **supuşiĭ Înalteĭ Porţi**, se va hotărî de către obştească obicĭnuita Adunare, cu întărirea Domnuluĭ şi în chipul cel maĭ folositor pentru ţeară (Cap. III., Secţia III., Art. 79, No. III);

«B) Că Principatele Române vor avea deplina libertate de comerţ;

«Că esportaţia vitelor şi a productelor va fi în vecĭ slobodă peste toate hotarele Principatelor, fără de nicĭ o oprire saŭ împedecare (Cap. V., Secţia I., Art. 148);

«Că porturile Principatelor vor fi deschise tuturor bandierelor fără escepţie (tot acolo, Art. 149);

«Că împortarea şi esportarea din Moldova şi Valahia şi viceversa este liberă şi scutită de toată vama (tot acolo, Art. 152);

«C) Că în toate trebile neguţitoreştĭ se vor aduna din Codica de comerţ a Franţieĭ toate dispoziţiile ce pot fi potrivite cu starea lucrurilor din Principate, care se vor traduce româneşte, spre a servi de regulă în toate trebile neguţitoreştĭ (Cap. VIII., Art. 318).

«7. Că Principatele Române aŭ şi deplină libertate de navigaţie cu însuşĭ vasele şi bandierele lor; — libertate recunoscută de Regulamentul Organic (Cap. V., Secţia I., Art. 150) şi de hatişeriful Sultanuluĭ Mahmud de glorioasă memorie, scris către sfîrşitul luniĭ luĭ Muharem a anuluĭ 1250 (1834), şi pusă în aplicare de către guvernele ambelor Principate prin ḑilnica sloboḑire de patente, prin care se dă „corăbiilor deplină voe de a pluti liber încărcate şi descărcate cu „tot echipagiul lor şi de a călĕtori pe Marea Neagră şi pe celelalte „mărĭ, şi să rădice bandierele Principatelor pe temeiul drepturilor „acestor ţĕrĭ, notificate solilor şi puterilor străine ş. c. l.»;

«8. Că Domniĭ Principatelor aŭ şi dreptul de a sloboḑi pasporturĭ pămînteniloru ce ar voi să călĕtorească peste hotar (Reg. Org., Cap. III., Secţia III., N. VIII.);

«9. Că Principatele aŭ şi dreptul postal, în deplina lor autonomie (Reg. Org., Cap. III., Secţia II., Art. 74, N. IX., Secţia III., Art. 79, No. II.)

---

[1]) Arhiva Românească, Tom. II., pag. 323—346.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 16.
1857
9 Noem.

«Luând în privire:

«10. Principiile recunoscute de dreptul public:

«a) Că o alcătuire dintre doĭ nu poate vătăma pe un al treilea;

«b) Că nimenea nu poate trece către altul maĭ multe drepturĭ de cât are el singur (Nemo plus juris in alium transferre potest quam ipse habet);

«c) Că un suveran, legat odată printr'un Tratat, nu maĭ poate face alte Tratate contrare celuĭ dintâiŭ [1];

«d) Că neputința morală în privirea Tratatelor, a cărora împlinire ar jigni drepturile unuĭ al treilea, face Tratatele neîndatoritoare;

«e) Că din două Tratate necompatibile, acel maĭ vechiŭ trebue să aibă preferință [2];

«f) Că nicĭ odată un Tratat nu poate cuprinde dispoziţiĭ contrare drepturilor unuĭ al treilea ș. c. l. [3]

«Și prin urmare, că Capitulațiile și Convențiile posterioare, vechĭ și noŭe, încheiate între Înalta Poartă și alte Puterĭ, nu pot vătăma Capitulațiile anterioare încheiate între Înalta Poartă și Principatele Române, nicĭ pot fi obligatoare pentru aceste țĕrĭ;

«11. Că esistința postelor străine în Principate, precum și împărtășirea altor Puterĭ la veniturile postale ale Principatelor nu are nicĭ un temeiŭ legal;

«12. Că Convenția telegrafică dintre Turcia și Austria, publicată în luna trecută, care pretinde a trage în cercul eĭ și Principatele, este cu atâta maĭ mult o jignire a drepturilor Principatelor, cu cât între aceste Principate și Austria esistă Convenţiĭ telegrafice încheiate în anul 1857 **de-a dreptul**.

«Pe temeiul Tratatuluĭ de Paris, care a garantat drepturile Principatelor, și anume deplina libertate de comerț și de navigație;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește ca: **Puterile garante să bine-voiască a recunoaște vechiul și neprescriptibilul drept al Principatelor Unite, de a regula ele singure relațiile lor comerciale cu alte staturĭ**».

(Subscrișĭ) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

---

[1]) Wattel, Tom. I., liv. 2., Chap. 12., §. 165.—Kluber, §, 144.

[2]) Martens, §. 53. Oppenheim, §. 4, pag. 232.

[3]) Heffter, §. 83, pag. 153.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 16.
1857
9 Noem.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire unuĭ amandament al d-luĭ M. Kogălniceanu, sprijinit de d-lor D. Gheorghiadi, Dr. Vârnav, Gr. Vârnav, G. Ilie, Chirilă Ciocârlie, D. Ghidionescu:

«Subscrisul propune ca la raportul comisieĭ No. 1 şi la proiectul sĕŭ «asupra principuluĭ slobodeĭ întemeierĭ a legămintelor comerciale ale Românieĭ» să se facă următoarele modificaţiĭ:

«Înainte de considerantul 5 să se pue cuvintele de **luând aminte**, şi No. 5 şi 6 să se prefacă în 1 şi 2;

«Asemenea înainte de considerantul 7 să se pue cuvîntul de «luând în privire», şi No. 8 să se şteargă, dându-se considerantelor sub No. 7 şi 9 numeraţia de 1 şi 2, iar considerantul sub No. 8 să se şteargă.

«La considerantul No. 9, prefăcut în No. 2, să se adaoge după cuvîntul că **Principatele**, espresia de: în **deplina lor autonomie**.

«După considerantul că Principatele aŭ şi dreptul postal, să se adaoge un noŭ considerant, şi anume:

«Luând aminte:

«Că Tratatul de Paris a recunoscut în princip că Principatele «pot avea şi aŭ interese comerciale deosebite; şi că ele aŭ dreptate «a şi le apĕra şi statornici, singurul scop pentru care le-aŭ recunoscut «dreptul de a face parte de o potrivă cu cele-lalte staturĭ suverane, «în comisia fluvială chemată de a regula libertatea navigaţieĭ Dună-«riĭ, cea maĭ mare cale de comerţ a Principatelor».

«Considerantul No. 10 să primească numeraţia 1.

«Notele sub semnele [1], [2], [3], să se şteargă.

«Considerantul No. 11 să primească numeraţia 2.

«Considerantul No. 12 să primească numeraţia 3.

«După aceste, să se adaoge un noŭ considerant sub N. 5, şi anume:

«Că înrîurirea ambasaduluĭ Înalteĭ Porţĭ de lângă curtea de «Viena, şi a comisaruluĭ otoman din comisia fluvială, ţintitoare de «a paralisa neatîrnarea şi de a mărgini dreptul comisarilor Princi-«patelor Danubiene, mijlocind şi chiar înlocuirea acestora, când eĭ nu «se primia de a voi a fi simpli ataşaţĭ pe lângă comisarul otoman; «că această înrîurire este o vederată abatere din textul Tratatuluĭ «de Paris şi o jignire a dreptuluĭ recunoscut Principatelor de a figura «şi a lucra în acea comisie cu acelaşĭ titlu şi cu acelcaşĭ atribuţiĭ ca «şi acele-lalte staturĭ suverane».

«Considerantul N. 13 să primească numeraţia de 4.

«Anul 1857 să se prefacă în anul 1855, şi ca anexă la acest

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

proiect să se împărtășească comisieĭ internaționale chiar textul Convenției telegrafice încheiată între imperiul Austrieĭ și Principatele Române.

(Subscris) M. Kogălniceanu.

Sprijinim acest amandament: D. Gheorghiadi, Dr. Vârnav, Chir. Ciocârlie, D. Ghidionescu, G Ilie, Gr. A. Vârnav.

D-luĭ *Kogălniceanu* iea cuvîntul și ḑice: «că afară de cele două considerante, cele-lalte punturĭ ale amandamentuluĭ sunt numaĭ îndreptărĭ de redacție. Congresul de Paris luând în privire, că Dunărea este cea maĭ mare arterie de comerț a Europeĭ, a vrut să aplice și la ea principul libertățiĭ navigațieĭ, pus în lucrare pe Rin. De aceea acest Tratat hotărește, ca comisariĭ tuturor statelor riverane să facă un regulament pentru plutirea Dunării. Principatelor nu li s'a făcut nicĭ o mărginire, numaĭ comisariĭ lor trebuia să fie acceptați și de Poartă. Îndată după întrunirea acesteĭ comisiĭ, comisarul turcesc a ridicat pretenția de supremație asupra comisarilor Principatelor, cariĭ, ca niște vasalĭ, trebuia, după opinia sa, să fie numaĭ atașațĭ aĭ seĭ, datorĭ de a se conforma în totul cu lucrările și hotărîrile sale. Comisariĭ Principatelor întrară cu titlul de **delegați**; maĭ în urmă li se ridică acest titlu și li se dădu acel de **comisarĭ**. Fostul comisar al Moldoveĭ s'a vĕḑut chiar rechemat după stăruințele Porțiĭ. În trecutele ḑile s'a subscris actul plutiriĭ Dunării. Unia din comisarĭ aŭ ridicat o nouă greutate, eĭ contestaŭ la aceĭ aĭ Principatelor dritul de a subscrie actul, fiind-că, după părerea lor, Principatele sunt **staturĭ nesuverane**. În sfîrșit li se învoi a subscrie actul regulator libertățiĭ navigațieĭ Dunării, însă ratificarea actuluĭ de plutire s'a subscris numaĭ de Würtemberg, de Bavaria, de Austria și de Turcia ; Principatele aŭ să capete numaĭ câte o copie, și încă prin mijlocirea Turcieĭ. Toate aceste mărginiriĭ nu ni se împun prin Tratatul de Paris; acest mare act nu face nicĭ o deosebire între drepturile Austrieĭ, ale Turcieĭ, ale Bavarieĭ, ale Würtembergului și între drepturile Moldoveĭ, ale Valahieĭ și ale Sêrbieĭ. Toate aceste țĕrĭ fac parte la comisia fluvială cu același titlu de **staturĭ suverane**, comisariĭ lor trebue dar să aibă aceleași drepturĭ. În mărginirile făcute comisarilor Principatelor Dunărene, vede d-luĭ dar o violație a Tratatuluĭ de Paris, un conflict, pe care de datorie este ca prin comisia internațională din Bucureștĭ să-l supunem hotărîriĭ suverane a viitoareĭ Conferințĭ de Paris. Încă odată, maĭ adaoge d-luĭ, la Viena s'aŭ jignit drepturile Principatelor, și de aceea și propune amandamentul de față».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

D-luĭ *Rallet*, în numele comisieĭ I, declară că aceasta primește tot amandamentul, însă cu păstrarea considerantuluĭ VIII. din proiect.

Consultată prin sculare și ședere, Adunarea adoptează în unanimitate proiectul de încheiare al comisieĭ cu modificările cuprinse în amandament, însă cu păstrarea considerantuluĭ VIII. din proiect.

Ședința se ridică pe o oară, pentru a se redigea, conform §. 50 din Regulamentul Adunăriĭ, actul pentru votarea prin înscriere.

Ședința se redeschide sub președința d-luĭ vice-presidentul și se cetește următoarea încheiare:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cinci-deci și șeapte, luna Noemvrie în nouĕ dile.

«Luând în privire:

«1. Că basele esistinței naționale și politice a Principatelor Române sunt Capitulațiile ce ele aŭ încheiat cu Înalta Poartă la 1393, 1460, 1511 și 1634;

«2. Că aceste Capitulațiĭ aŭ asigurat Principatelor Române un guvern național neatîrnat, deplina libertate de legislație s. c. l., cu un cuvînt toate drepturile care compun suveranitatea din lăuntru și cea din afară;

«3. Că între drepturile acestea se cuprinde și dreptul Principatelor de a-șĭ regula ele singure interesele și prin urmare și relațiile lor comerciale cu alte staturĭ;

«4. Că Principatele Române tot-deauna aŭ și esercitat aceste drepturĭ și nicĭ odată n'aŭ fost supuse nicĭ macar în faptă (de facto) legislațieĭ comerciale a Turcieĭ, după cum dovedesc o mulțime de Tratate ce ele aŭ încheiat cu alte staturĭ suverane, în șir de maĭ multe sute de anĭ, **după** încheiarea Capitulațiilor româno-turcești, și anume:

«a) Tratatul dintre Stefan al VI. Tînărul, Domnul Moldoveĭ și Sigismund I., regele Polonieĭ, din anul 1518 [1]), prin care între altele se stipulează și următorul Articol despre negoț:

«Neguțitorilor Voevoduluĭ Stefan din Moldova le va fi slobod și «neoprit a merge prin țĕrile noastre, a neguțitori și a esercita tre«bile lor, plătind însă dabile la vămile obicĭnuite și respectând dritul «vechilor emporiĭ saŭ depositoriĭ (entrepôts). Asemenea trebue să fie «slobod, neoprit și deschis și neguțitorilor și supușilor Polonieĭ a «merge prin Moldova, a neguțitori și a esercita trebile lor, plătind

[1]) În al șeaptelea an după încheiarea Capitulațieĭ dintre Bogdan, tatăl acestuĭ Stefan, și Baiazed II.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

«dabile la vămile vechĭ şi respectând dreptul vechilor depositorĭi» [1]. (Dogiel, Codex diplomaticus Regni Poloniae, tom. I., pag. 610—613. Ex archiv. Reg., Lib. 27, n. 22, fol. 284).—

«b) Tratatul dintre Petru Rareş, Domnul Moldoveĭ şi Sigismund, regele Polonieĭ, din 13 Decemvrie 1527 [2]. prin care între altele se stipulează libertatea negoţuluĭ între Moldova şi Polonia şi se întăresc din cuvînt în cuvînt maĭ sus citaţ ĭ Articolĭ din Tratatul din 1518.

«c) Tratatul dintre Stefan Voevod, Domnul Moldoveĭ şi acelaşĭ rege Sigismund din 20 Februarie 1539, prin care între altele s'aŭ stipulat: «ca neguţitorilor de ambe părţile să le fie slobodă neguţitoria; ca drumurile din vechime întrebuinţate să fie şi acum slobode, şi ca supuşiĭ Polonieĭ să nu fie nevoiţĭ a plăti altă vamă decât acea veche [3]». (Dogiel, Cod. Diplom. Regni Poloniae, tom. I., pag. 617. Ex Archivo Regni).—

«d) Tratatul de comerţ încheiat în 27 August 1588 între Petre Şchiopul, Domnul Moldoveĭ şi Elisabeta, regina Angliei [4], a căruia cuprindere este următoarea:

«Noĭ Petru, din graţia luĭ Dumneḑeŭ Principe al Valahieĭ şi al Moldoveĭ, facem cunoscut prin aceasta tuturora cărora se cuvine saŭ se va cuveni, că am încheiat acest Tratat cu măritul Domn Wiliam Hareborn, ambasadorul Prea Strălucitelĭ şi Prea Puternicelĭ Doamneĭ Doamneĭ Elisabeta, din graţia luĭ Dumneḑeŭ regina Angliei, Franţieĭ şi Ibernieĭ (Irlandeĭ) pe lângă Serenisimul şi Potentisimul Împĕrat al Turcilor, în modul următor: adecă, ca de astăḑĭ înainte, sudiţiĭ şi toţĭ neguţitorĭĭ Serenităţiĭ Sale să aibă voe de a petrece şi a umbla prin ţeara noastră, de a neguţitori, de a vinde şi a încheia contracte, ba încă şi a întreprinde şi a face toate câte le cere societatea şi folosul comerţuluĭ, fără cea maĭ mică contraḑicere saŭ împedecare, tără însă a se călca dreptul nostru de a lua vamă, adecă, ca de fie-care lucru în preţ de una sută galbenĭ să ne dea treĭ. Aceasta întărim prin acest

[1]) «Item mercatoribus Stephani Woiewodae e Terra Moldaviensi liberum «erit et securum ire per terras nostras, et mercari ac negotia sua exercere, so«lutis vectigalibus in teloneis antiquis, et servato iure antiquorum emporiorum, «seu depositoriorum.— Et similiter nostris mercatoribus et subjectis liberum «esse debet et securum et apertum ire per terram Moldaviensem, ac mercari, «ac negotia exercere, solutis vectigalibus et teloneis antiquis et servato jure «antiquorum depositoriorum».

[2]) Şease-spre-ḑece anĭ după încheiarea Capitulaţieĭ luĭ Bogdan cu Înalta Poartă.

[3]) «Ut mercatoribus utrinque libera sit mercandi facultas.— Ut quibus antiquitus solebant itineribus uti, illis nunc quoque libere uti liceat.— Ut non alia quam prisca vectigalia nostri mercatores dare necesse habeant».

[4]) Şeapte-ḑecĭ şi şeapte de anĭ după încheiarea întâieĭ Capitulaţiĭ.

www.dacoromanica.ro

așeḑământ. Spre mai tare credință am pus sigilul nostru». (Richard Hakluyt. The principal navigations voyages, traffics and discoveries of the English Nation etc. etc. London, 1559. Tom. II., pag. 290.)

«e) O mulțime de Tratate și Convenții ce Principatele aŭ încheiat mai târḑiŭ atât între sine cât și cu alte staturĭ, din care cităm aicĭ numaĭ pe cele maĭ nouĕ, și anume: Convenția dintre Moldova și Valahia din aniĭ 1836 și 1846 pentru unirea vămilor ș. c. l., Convenția pentru înființarea corespondinței telegrafice internaționale dintre Moldova de o parte și Austria, Germania și cele-lalte staturĭ ale Europeĭ, unite în privirea comunicației telegrafice, de altă parte, din 11 Octomvrie 1855.

«Luând în privire:

«1. Că însașĭ Turcia tot-deauna a recunoscut neatîrnarea și autonomia comercială a Principatelor Române, supuind tot-deauna chiar și productele turcești, la întrarea lor în Principate, legilor comerciale ale acestor țĕrĭ și plăților vămiĭ moldo-românești, după cum se dovedește între altele și din «Vama cea mare scoasă din testamentul vămiĭ cel vechiŭ din 1761» (Arhiva Românească, tom. II., pag. 323—346), precum și prin ḑilnicul și necurmatul esercițiŭ de astăḑĭ al acestuĭ drept la marginile Principatelor despre Turcia;

«2. Că neatîrnarea și autonomia comercială a Principatelor s'a recunoscut și s'a consfințit și de Regulamentul Organic al ambelor Principate, carele cuprinde următoarele dispositiĭ:

«A) Tarifa vămilor pentru toate productele, lucrurile și altele ce s'ar scoate din țeară saŭ s'ar aduce de pămînteni saŭ de **supușii Înaltei Porți**, se va hotărî de către obștească obicĭnuita Adunare, cu întărirea Domnuluĭ și în chipul cel maĭ folositor pentru țeară (Cap III., Secția III., Art. 79., No. III.);

«B) Că Principatele Române vor avea deplina libertate de comerț;

Că esportația vitelor și a productelor va fi în vecĭ slobodă peste toate hotarele Principatelor, fără de nicĭ o oprire saŭ împedecare (Cap. V., Secția I., Art. 148);

«Că porturile Principatelor vor fi deschise tuturor bandierelor fără escepție (tot acolo, Art. 149);

«Că importarea și esportarea din Moldova și Valahia și viceversa este liberă și scutită de toată vama (tot acolo, Art. 152);

«C) Că în toate trebile negutitorești se vor aduna din Codica de comerț a Franției toate dispositiile ce pot fi potrivite cu starea lucrurilor din Principate, care se vor traduce românește, spre a servi de regulă în toate trebile negutitorești (Cap. VIII., Art. 318).

«Luând în privire:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

«1. Că Principatele Române aŭ şi deplină libertate de navigaţie cu însuşĭ vasele şi bandierele lor; — libertate recunoscută de Regulamentul Organic, Cap. V, Secţia I., Art. 150; şi de hatişeriful Sultanuluĭ Mahmud de glorioasă memorie, scris către sfîrşitul lunĭĭ luĭ Muharem a anuluĭ 1350 (1834) şi pusă în aplicare de către guvernele ambelor Principate prin ţilnica sloboḑire de patente, prin care se dă «corăbiilor deplină voe de a pluti liber încărcate şi descărcate «cu tot echipagiul lor şi de a călĕtori pe Marea Neagră şi pe cele-«lalte mărĭ, şi să rădice bandierele Principatelor pe temeiul dreptu-«rilor acestor ţĕrĭ, notificate solilor şi Puterilor străine ş. c. l.»;

«2. Că Domniĭ Principatelor aŭ şi dreptul de a sloboḑi pasporturĭ pămîntenilor ce ar voi să călĕtorească peste hotar (Reg. Org., Cap. III., Secţia III., N. VIII.);

«3. Că Principatele aŭ şi dreptul postal, în deplina lor autonomie (Reg. Org., Cap. III., Secţia II., Art. 74, N. IX., Secţia III., Art. 79, No. II.);

«4. Că Tratatul de Paris a recunoscut în princip că Principatele pot avea şi aŭ interese comerciale deosebite, şi că ele aŭ dreptate a şi le apĕra şi statornici, singurul scop pentru care le-aŭ recunoscut dreptul de a face parte de o potrivă ca şi cele-lalte staturĭ riverane în comisia fluvială, chemată de a regula libertatea navigaţieĭ Dunărĭĭ, cea maĭ mare cale de comerciŭ a Principatelor.

«Luând în privire:

«1. Principiile recunoscute de dreptul public:

«a) Că o alcătuire dintre doĭ nu poate vătăma pe un al treilea;

«b) Că nimenea nu poate trece către altul maĭ multe drepturĭ de cât are el singur (Nemo plus juris in alium transferre potest quam ipse habet);

«c) Că un guvern, legat odată printr'un Tratat, nu maĭ poate face alte Tratate contrare celuĭ dintâĭŭ;

«d) Că neputinţa morală în privirea Tratatelor, a cărora împlinire ar jigni drepturile unuĭ al treilea, face Tratatele neîndatoritoare;

«e) Că din douĕ Tratate necompatibile, acel maĭ vechiŭ trebue să aibă preferinţa;

«f) Că nicĭ odată un Tratat nu poate cuprinde dispoziţiĭ contrare drepturilor unuĭ al treilea ş. c. l.

«Şi prin urmare, că Capitulaţiile şi Convenţiile posterioare, vechĭ şi nouĕ, încheiate între Înalta Poartă şi alte Puterĭ, nu pot vătăma Capitulaţiile anterioare încheiate între Înalta Poartă şi Principatele Române, nicĭ pot fi obligatoare pentru aceste ţĕrĭ;

«2) Că esistenţa postelor străine în Principate, precum şi împărtăşirea altor Puterĭ la veniturile postale ale Principatelor nu are nicĭ un temeiŭ legal.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.16. 1857 9 Noem.

«3) Că Convenţia telegrafică dintre Turcia şi Austria, publicată în luna trecută, care pretinde a trage în cercul eĭ şi Principatele, este cu atât maĭ mult o jignire a drepturilor Principatelor, cu cât între aceste Principate şi Austria esistă Convenţiĭ telegrafice încheiate în anul 1855 **de-a dreptul** (Veḑĭ pag. 208).

«4) Că înrîurirea ambasadoruluĭ Înalteĭ Porţĭ de lângă curtea de Viena şi a comisaruluĭ otoman la comisia fluvială, ţintitoare de a paralisa neatîrnarea şi de a mărgini dreptul comisarilor Principatelor Danubiene, mijlocind şi chiar înlocuirea acestora când eĭ nu se primesc de a voi a fi simpli ataşaţĭ pe lângă comisarul otoman, — că această înrîurire este o vederată abatere din textul Tratatuluĭ de Paris şi o jignire a dreptuluĭ recunoscut Principatelor, de a figura şi a lucra în acea comisie cu acelaşĭ titlu şi cu aceleaşĭ atribuţiĭ, ca şi cele-lalte staturĭ riverane.

«Pe temeiul Tratatuluĭ de Paris, care a garantat drepturile Principatelor, şi anume deplina libertate de comerţ şi de navigaţie;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca: **Puterile garante să bine-voiască a recunoaşte vechiul şi neprescriptibilul drept al Principatelor Unite, de a regula ele singure relaţiile lor comerciale cu alte staturĭ».**

Aŭ votat **pentru** şease-ḑecĭ şi patru membri, şi anume: Prea Sf. Sa Episc. Ghenadie Tripoleos, Prea Sf. Sa Episc. Filaret Stavropoleos, Prea Sf. Sa Episc. Calinic Hariupoleos, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, Sf. Sa Iconomul Matcaş, D-lor Gheorghie Sturdza, Constantin Sturdza, Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărăŭ, Dimitrie Grigoriu, Anastasie Fătu, Constantin Morţun, Dănilă Balan, Mihail Kogălniceanu, V. Mălinescu, Gr. Balş, D. Savin, Dr. Vârnav, Dimitrie Gheorghiadi, G. Masian, Sebastian Cananău, Alecu Jiean, Simion Stanciu, Sandu Miclescu, Neculaĭ Carp, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), Vasile Zaharia, Alecu Aslan, Toader sîn Pavel, Constantin Ostahi, Constantin Roset. Ioan Levărdă, Ion a Babeĭ, Chirilă Ciocârlie, Constantin Iacovachi, Ioan Roată, Gheorghie Ilie, Ioniţă Hrisanti, Lascar Catargiu, Iancu Fotea, Gheorghie Vârlan, Vasile Balaiş, Răducanu Sava, Grigorie Suţu, Manolachi Costachi, Vasilie Nicolaŭ, Vasilie Stan, Neculaĭ Iamandi, Dr. Costin, N. Bosie, Dimitrie Ghidionescu, Ion Olariŭ, Pandelachi Croitoriu, Grig. Costachi, Constantin Ştiun, Timofti Sacalov, Ioan Roşca, Mihail Jora, Vasilie Sturdza, — Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Petru Mavrogheni, Constantin Negre. Iar **contra** nu a votat **nimenea**. N'aŭ fost faţă la votare treĭ-spre-ḑece, şi anume: Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul, Prea Sfinţia Sa Episc. Nectarie Sotiriopoleos, D-lor Neculaĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Noem.

Cananău, Grigorie Vârnav, I. Vârnav, Dimitrie Cracte, Petru Brăescu, Iordachi Pruncu, Alecu Teriachiu, N. Catargiu, Dimitrie Romov, Lazar Galiardi, Iancu Cantacuzin.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat**.

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică şedinţa la $4^1/_2$ oare după ameaḑă-ḑi şi anunţă viitoarea întrunire pe Marţĭ în 12 Noemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.
Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Alecsandru Teriachiu.

23. No. 11.595. Convenţia telegrafică încheiată între Austria şi Moldova, adresată Ministeruluĭ din lăuntru al Moldoveĭ.

Subscrisul c. r. consilier intim şi general comandant al c. r. corp de ocupaţie în Principatele Dunărene este însărcinat, în numele cârmuiriĭ împĕrăteştĭ, a declara că aceasta se îndatoreşte:

1. A lăsa liberă întrebuinţarea liniilor telegrafice austriace pentru corespondenţa Statuluĭ şi a privaţilor între Moldova de o parte şi Austria, staturile asociaţieĭ de telegraf germano-austriace şi cele-lalte staturĭ europene de alta.

2) A lăsa să se rădice taxa pentru depeşele ce vor merge din Austria şi alte staturĭ în Moldova până la punctul de întrunire la Nimirniceni pe conta Austrieĭ (şi a staturilor străine), iară plata depeşelor de la acest punct până la staţiile telegrafice ale Principatuluĭ Moldoveĭ pe conta Moldoveĭ.

3. A lăsa să se aplice stipulaţiile Tratatelor asociaţieĭ telegrafice germano-austriace şi reglementele de serviciŭ ale aceleiaşĭ asociaţiĭ la corespondinţile telegrafice din şi spre Moldova, atât în cât priveşte plata depeşelor cât şi tratarea lor în general şi amĕnunţimile serviţiuluĭ telegrafic.

4. A da la sfîrşitul fie-căruĭ cvartal solar o socoteală în limba germană saŭ franceză, asupra depeşelor espeduite din Austria şi staturile străine în Moldova şi maĭ departe, a trimite spre aceasta socoteală Ministeruluĭ Principatuluĭ Moldoveĭ şi a plăti în monetă sunătoare de convenţie suma care c. r. biuroŭ central de socoteală ar lămuri spre a se plăti guvernuluĭ Moldoveĭ, după substragerea sumeĭ cuvenite guvernuluĭ Austrieĭ.

Bucureştĭ, 11 Octomvrie 1855.

(L. S.)

(Subscris) Koronini Feldmarschal-Lieutenant).

www.dacoromanica.ro

24. Procesul-verbal No. 17.—Şedinţa din 12 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

Astădĭ, a şeapte-spre-ḑecea şedinţă a Adunării s'a deschis la $10^1/_2$ oare dimineaţa sub preşedinţa Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Mitropolituluĭ.

D-luĭ A. Panu ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ găsit faţă şcapte-ḑecĭ şi nouĕ membri, iar absenţĭ şease, şi anume: doĭ în congedie — Prea Cuvioşia Sa Arhimandritul Melchisedec, d-luĭ A. Botez-Forăscu, — unul bolnav — d-luĭ C. Rolla, — doĭ n'aŭ venit — d-lor I. Vârnav, I. Pruncu.

D-luĭ A. Teriachiu ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care se adoptează de Adunare fără vre-o modificare.

Următorĭi şeapte membri, carĭi în şedinţa trecută n'aŭ fost faţă la votarea prin înscriere a hotărîrĭi Adunărĭi, ca «Puterile garante să bine-voiască a recunoaşte vechiul şi neprescriptibilul drept al Principatelor Unite, de a regula ele singure relaţiile lor comerciale cu alte staturĭ», cer a înscrie votul lor în acea încheiare: D-lor I. Cantacuzin, L. Galiardi, N. Canano, Gr. Vârnav, A. Teriachiu, N. Catargiu, şi în capul actuluĭ Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolit.

D-luĭ D. Rallet ceteşte demisia d-luĭ A. Balş ca deputat al proprietarilor marĭ de ţinutul Putneĭ:

«Luând în privire dispoziţiile Art. 23 al Trat. de Paris şi acel al Art. 5 din împĕrătescul firman de conchemarea Divanuluĭ, prin care astă Adunare este chemată a se ocupa cu revisia legiuirilor şi a statutelor ţĕrĭi, pentru a eĭ organisare din lăuntru; la ocasia când Adunarea a atins o chestie politică de mare însemnătate, m'am vĕḑut constrîns a da la act întru aceea a mea deosebită socotinţă, care după închoiarea Adunărĭi s'a depus la actele eĭ; după aceste luând aminte la programa adoptată pentru lucrările Adunărĭi, subscrisul, credincios mandatuluĭ sĕŭ şi respectuluĭ pentru drepturile Moldoveĭ, neputênd în contra convicţiilor mele a mĕ împărtăşi de lucrările Divanuluĭ, prin înscris depun mandatul meŭ în mâna alegătorilor şi mĕ retrag din misia de deputat al ţinutuluĭ Putneĭ».

(Subscris) A. Balş Log.

după care se hotăreşte a se face lucrările cuvenite pentru alegerea unuĭ noŭ deputat.

D-luĭ *M. Costachi* ceteşte adresa proiectată de comisia de urgenţă către comisia internaţională din Bucureştĭ, adresă a căreia cuprindere este următoarea:

«Tratatul de Paris a închizăşluit Adunărilor ad-hoc din Principate facultatea de a rosti liber şi neîmpedecat dorinţele naţieĭ, în cât

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

desbaterile şi voturile lor să fie ferite de orĭ-ce fel de presie din afară saŭ din lăuntru, directă saŭ indirectă.

«Întemeindu-se pe această garanţie, Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, cu părere de rĕŭ se vede silită a supune luărĭ aminte şi apreciaţieĭ comisieĭ internaţionale din Bucureştĭ arbitrara măsură luată de guvern întru oprirea distribuţieĭ Buletinelor şedinţelor sale.

«Într'un moment atât de solemnel, într'un moment când toate spiritele sunt preocupate cu chestia viitoareĭ organisărĭ, închizăşluitoare unuĭ viitor maĭ ferice pentru naţia română, Adunarea a privit ca o sacră a eĭ datorie de a aduce la cunoştinţa publică resultatul lucrărilor sale. Spre acest sfîrşit s'a înfiinţat un Buletin menit de a cuprinde textual procesele verbale ale acestor lucrărĭ; cu scop pe de o parte de a lumina publicul asupra chestiilor supuse desbaterilor şi asupra voturilor date, iar pe de alta de a contribui, pe cât atîrnă de ea, la menţinerea bunuluĭ ordin şi a liniştieĭ publice, întîmpinând de maĭ nainte tot felul de restălmăcirĭ saŭ de insinuaţiĭ ce rĕŭ-voitorĭ s'ar ispiti şi se ispitesc a răspândi, profitând de lipsa publicităţiĭ.

«Adunarea nu crede că prin publicarea proceselor-verbale s'a depărtat de la atribuţiile sale, căcĭ de vreme ce aceste procese-verbale se supun comisieĭ internaţionale, nu ar fi un motiv de a se tăinui ţĕrĭĭ, care a ales pe Adunare, ţĕrĭĭ care necontenit are ochiĭ ţintiţĭ asupra lucrărilor deputaţilor sĕĭ.

«Moderaţia ce Adunarea s'a silit a pune în toate lucrările eĭ până astădĭ, poate sluji onorabileĭ comisiĭ de dovadă, că ea este pătrunsă de mărimea misieĭ sale atât în faţa ţĕrĭĭ, cât şi în faţa Înaltelor Puterĭ.

«Adunarea a prevĕdut chiar şi casul, când în viitorime s'ar înfăţoşa vre-o chestie, care prin gingăşimea eĭ n'ar îngădui o prea întinsă publicitate; în asemenea casurĭ ea singură s'a îngăduit de a se feri a da hrană la vre-un fel de agitaţie a spiritelor, precum dovedesc §§. 6, 7, 8, 104.

«Astădĭ însă, Adunarea priveşte că guvernul, fără a se uita la neapărata nevoie ce este pentru ea de a nu-şĭ tăinui lucrările sale, ca nu prin aceasta să provoace restălmăcirile şi nedreptele împutărĭ, şi fără nicĭ o umbră de pricină bine-cuvîntată, în contra mijlocirilor făcute de Adunare, că guvernul, ţicem, nu numaĭ mănţine ordinile sloboţite, dar că merge maĭ departe, poruncind secvestrarea prin măsurĭ esecutive a acelor întâĭ numere împărţite.

«Adunarea lasă la înţelepciunea comisieĭ internaţionale de a judeca, dacă o aşa măsură a putut fi motivată de cuprind erea Buletinelor publicate până acum, dacă această măsură poate fi închizăşlui-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17
1857
12 Noem.

toare bunuluĭ ordin, saŭ dacă din contra ea nu este de natură a produce îndoială şi neliniște.—

«Adunarea vede însă astădĭ că necuviinţele, pe care a ţintit a le înlătura prin publicarea lucrărilor sale, aŭ şi început a se produce din causa mĕsurĭ luate de guvern în acest obiect; în adevĕr, rĕŭ-cugetătorĭ, profitând de necunoştinţa în care se află ţeara despre lucrările Adunărĭ, se încearcă a conduce spiritele în rătăcire, cu scop de a provoca subscriere de felurite protestaţiĭ.

«Adunarea, în conştiinţa sfinţenieĭ cu care îşĭ împlineşte mandatul ce-ĭ este încredinţat, socoate dar a nu eşi din datoria sa, aducênd această împregiurare la cunoştinţa comisieĭ internaţionale şi a lăsa în sarcina cuĭ se cuvine toate consecuenţiile ce ar putea resulta din mĕsurile luate de guvern».

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul şi ḑice, «că comisia de urgenţă nu a socotit de dignitatea Adunărĭ a maĭ rădica necuviinţele din «Gazeta de Moldova», care sufere acum, după cum ştiŭ toţĭ, de boala bĕtrâneţelor şi de influinţa temperaturĭ».

D-luĭ *L. Catargiu* ḑice, «că ar trebui să se adaoge în adresă anume cariĭ sunt aceĭ ce caută a provoca agitaţiĭ în ţeară, să se ḑică că aceia sunt candidaţiĭ de Căimăcămie, de Domnie şi emisariĭ străinilor».

D-luĭ *M. Costachi* întîmpină, «că comisia a socotit că trebuia a se îndepărta de personalităţĭ». Iar d-luĭ L. Catargiu cere ca cuvintele sale să se înscrie în procesul-verbal.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate «proiectul de adresă» al comisieĭ de urgenţă.

D luĭ *C. Hurmuzachi* ceteşte raportul comisieĭ I., însărcinată cu desvoltarea unuĭ «şir de chestiĭ» asupra punctuluĭ I. atingĕtor de «îndreptarea hotarelor Principatelor prin o comisie europeană»:

«Această comisie are onoarea de a supune Adunărĭ următorul proiect de încheiare asupra punctuluĭ I., atingĕtor de: **Îndreptarea hotarelor Principatelor prin o comisie europeană.**

«Ştiut este că Principatele Române, prin Capitulaţiile lor cu Înalta Poartă, şi-aŭ reservat toate drepturile care constituesc suveranitatea staturilor, după cum maĭ pre larg s'a lămurit în actul votat de Divanul ad-hoc în 7 Octomvrie a. c., precum şi în încheierile luĭ, atingĕtoare de supunerea străinilor din Principate la jurisdicţia ţĕrĭ şi de libertatea întemeierĭ relaţiilor comerciale;

«Că la încheiarea acestor Capitulaţiĭ, hotarele Principatelor eraŭ mult maĭ întinse de cât acele de astădĭ, după cum dovedesc nenumĕrabile mărturiĭ istorice;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«Că prin Art. 3 al Capitulației Moldovei din 1511, Inalta Poartă anume «s'a **îndatorit a apĕra Moldova de toți aceĭ ce ar putea «să o calce, păzind-o în starea întru care a fost maĭ nainte, fără «a i se face vre-o nedreptate saŭ să sufere ca să i se facă vre-odată «cea maĭ mică desbinare saŭ despărțire**»;

«Că această îndatorire a Înaltei Porți s'a înoit și prin Capitulația din 1634, Art. 5, care dice: «**hotarele Moldoveĭ se vor conserva neatinse în toată a lor întindere**»;

«Că o asemenea îndatorire s'a stipulat și în favoarea Valahieĭ prin Art. I. al Capitulației din 1460, prin care Înalta Poartă «**se îndatorește a protege Principatul Valahieĭ**»;

«Că și la Conferințele de la Carlovițĭ, unde s'a încheiat Tratatul de pace din 26 Ianuarie 1699, Înalta Poartă a recunoscut formal această îndatorire, prin rĕspunsul ce ea a dat Austrieĭ, și Polonieĭ, din care acea dintâiŭ numită Putere cerea întinderea hotarelor eĭ până în Dunăre, așa dar Principatele Moldova și Valahia cu Besarabia, iar cea de pe urmă numită cerea Moldova, — rĕspuns a căruia cuprindere este următoarea: «că nu poate să le dea aceste țĕrĭ să le fie «supuse, fiind-că ele nu s'aŭ luat cu sabia, ci de bună-voe s'aŭ pus «sub protecția Turcieĭ și prin urmare sunt libere»;

«Că și Austria a recunoscut aceasta la Conferințele de la Passaroviț, unde s'a încheiat Tratatul de pace din 21 Iulie 1718, și unde numita Putere motiva înoita eĭ cerere de a i se da Moldova și Valahia cu cuvîntul, «că Poarta este numaĭ protectrice, iar nu stăpână a Moldoveĭ și a Valahieĭ»;

«Lăsând a dice că cu toate aceste, Principatele Române aŭ suferit mari răsluirĭ și știrbiri prin felurite cesiĭ de pămînt, făcute de Înalta Poartă, după cum atestează **între altele** și depeșa circulară a E. S. Ministruluĭ intereselor străinc al Franției din 23 Maiŭ 1855, depeșă care, recunoscênd Capitulațiile Principatelor, dice «că Moldova a perdut «jumĕtate din teritorul ce i s'a fost garantat de către Sultanĭ».

«Dar fiind-că în urma acestor cesiĭ, Principatele Române aŭ maĭ perdut însemnătoare cătimĭ de pămênt prin **necontenite împresurărĭ**, cărora hotarele lor aŭ fost și sunt și astădĭ espuse, după cum se vede chiar din nota E. Sale domnuluĭ Baron de Koller, solul Austrieĭ pe lângă Înalta Poartă, din 12 Octomvrie 1855, adresată E. S. Fuad Pașa, atuncea Ministrul interesor străine al Turcieĭ, — notă, care **mărturisind că într'adevĕr a urmat o nouă împresurare la hotarul Moldoveĭ despre Bucovina**, încredințează «că s'aŭ luat mĕsurile trebuin«cioase **ca linia de demarcație, care s'a înaintit prea mult, să se «strămute înderĕt până la direcția eĭ de maĭ nainte**» (afin que la

www.dacoromanica.ro

ligne de démarcation **trop avansée** fut **reculée jusqu'à sa direction primitive**); şi

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«Luând în privire:

«1. Că Regulamentul Organic al Principatuluĭ Moldoveĭ, Cap. IX., Secţia VI., Art. 431, a prevĕdut atât **împresurările** cât şi modul înlăturăriĭ lor, legiuind următoarele:— «Marginea Principatuluĭ Mol-«doveĭ despre Bucovina şi Transilvania găsindu-se pe alocurĭ îm-«presurată, **Domnul împreună cu obştească obicĭnuita Adunare** vor «lua în timp cuvenit mĕsurile trebuincioase spre îndreptarea şi păzirea «**vechilor** hotare»;

«2. Că prin urmare nu numaĭ după Capitulaţiĭ, ci si după legea fundamentală a ţĕrĭ, Principatele **singure** aŭ dreptul de a regula hotarele lor despre staturile vecine, — drept de care Principatele tot-deauna aŭ făcut cuvenita întrebuinţare, după cum dovedesc maĭ multe Tratate ce ele aŭ făcut cu alte staturĭ în **urma** Capitulaţiilor lor cu Poarta Otomană, — Tratate din care aicĭ citĕm numaĭ:

«A) Acel dintre Stefan, numit Lăcustă, Domnul Moldoveĭ, şi Sigismund I., Regele Polonieĭ, din 20 Februarie 1530 (28 anĭ după încheierea întâieĭ Capitulaţiĭ dintre Moldova şi Turcia), în care anume s'a stipulat, «ca să nu se înfiinţeze alte marginĭ şi hotare de cât acele «care aŭ fost statornicite din vechime între Polonia şi Moldova şi se «află descrise în hotarnice»; («Ut non alii fines, limitesque terminentur, quam qui fuerunt priscis temporibus inter Regnum et Moldaviam terminati et privilegiis sunt descripti». — Dogiel, Cod. Diplom. Regni Pol., tom. I, pag 617);

«B) Acel dintre Neagoe Basarab, Domnul Valahieĭ, şi Regele Ioan Zapolia, din 1520, prin care s'aŭ îndreptat şi s'aŭ statornicit hotarele între Valahia şi Transilvania;

«3. Că prin urmare toate hotărîturile, câte nu s'aŭ stipulat **de-a dreptul** între Principate, care singure aŭ fost şi sunt competinte de a regula interesele lor şi între staturile vecine, nu pot fi valabile, necum obligătoare pentru Principate, după următoarele principiĭ ale dreptuluĭ public:

«A) O alcătuire dintre doĭ nu poate vătăma pe un al treilea;

«B) Un lucru al meŭ nu poate deveni lucrul altuia fără învoirea mea (Id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest);

«C) Aceea ce la început a fost nevalabil, prin curgere de timp nu se poate face valabil (quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere);

«4. Că afară de aceasta, toate hotărîturile, câte aŭ urmat **după**

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

înființarea Regulamentului Organic încoace, precum și acele, care provocate prin nouĕ împresurări, astădĭ se pun în lucrare, nu pot avea putere legală, pentru că ele s'aŭ făcut și se fac **fără întrevenirea obștiĭ obicĭnuiteĭ Adunări**, fără care nicĭ Domnul stăpânitor, necum un guvern provisor, nu este în dreptate de a face vre-o dispoziție în chestia aceasta;

«5. Că Tratatul de Paris din 30 Martie 1856 — Art. 22 și 25, a pus Principatele Române și drepturile lor sub garanția colectivă a tuturor Puterilor care aŭ subscris acest mare act al secoluluĭ nostru;

«6. Că prin urmare din ḑiua publicăriĭ Tratatuluĭ de Paris, Principatele și drepturile lor (între care se cuprinde și **neatîrnarea** unuĭ guvern național și autonom) nu maĭ pot suferi nicĭ un fel de jignire saŭ știrbire;

«7. Că cu toate aceste, maĭ multe împresurări asupra teritoruluĭ Moldoveĭ la hotarele eĭ despre Bucovina și Transilvania s'aŭ făcut în aceștĭ de pe **urmă doĭ anĭ**, când Principatele Române se aflaŭ ocupate prin oastea austriacă, saŭ cu alte cuvinte, când Principatele se găsiaŭ acum puse sub garanția colectivă a Puterilor care aŭ subscris Tratatul de Paris;

«8. Că și astădĭ se pune în lucrare modul hotărîturilor de maĭ înainte, un mod carele este nu numaĭ contrar drepturilor Principatelor și literei legiĭ fundamentale, ci încă în stare de a zădărnici și stipulațiile Tratatuluĭ de Paris, carele puind Principatele Române sub garanția colectivă a Europeĭ, chiar prin aceasta a garantat și **integritatea** teritoruluĭ Principatelor; și în sfîrșit

«Luând în privire că rectificarea hotarelor prin comisiĭ europene este o mĕsură adoptată odată de Congresul de Paris și singură în stare de a însufla încredere și liniștire:

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește **ca Puterile garante, recunoscênd vechiul și neprescriptibilul drept al Principatelor de a regula ele singure hotarele lor despre statorile vecine, să bine-voiască a încuviința tot-odată îndreptarea hotarelor Principatelor Unite prin o comisie europeană**».

10 Noemvrie 1857

Raportator C. Hurmuzachi.

(Subscrișĭ) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

D-luĭ *V. Mălinescu* iea cuvîntul și ḑice, «că în frumoasa espunere din raportul citat vede omis un punct important despre hotarul

www.dacoromanica.ro

de la Dunăre, la care d-luĭ Hurmuzachi rĕspunde că comisia îşĭ reservează dreptul de a face un deosebit proiect întru aceasta». No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

D-luĭ *D. Grigoriu* mulţămeşte comisieĭ I. că a espus aşa de bine drepturile ţĕrĭĭ.

D-luĭ *M. Costachi* rĕspunde, «că mulţămirea se cuvine d-luĭ Hurmuzachi, care a compus acest frumos proiect de încheiare».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate proiectul de încheiare al comisieĭ I. fără vre-o modificare.

Şedinţa se rădică pe o oară pentru a se redigea, conform §. 50 din Regulamentul Adunărĭĭ, actul pentru întărirea votuluĭ prin înscriere.

Şedinţa se redeschide şi se votează prin înscriere următoarea încheiare:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cincĭ-ḑecĭ şi şeapte, luna Noemvrie în douĕ-spre-ḑece ḑile.

«Ştiut este că Principatele Române, prin Capitulaţiile lor cu Înalta Poartă, şi-aŭ reservat toate drepturile care constituesc suveranitatea staturilor, după cum maĭ pe larg s'a lămurit în actul votat de Divanul ad-hoc în 7 Octomvrie a. c., precum şi în încheierile luĭ, atingĕtoare de supunerea străinilor din Principate la jurisdicţia ţĕrĭĭ şi de libertatea întemeierĭĭ relaţiilor comerciale;

«Că la încheiarea acestor Capitulaţiĭ, hotarele Principatelor eraŭ mult maĭ întinse de cât acele de astădĭ, după cum dovedesc nenumĕrabile mărturiĭ istorice;

«Că prin Art. 3 al Capitulaţieĭ Moldoveĭ din 1511, Înalta Poartă anume «**s'a îndatorit a apĕra Moldova de toţĭ aceĭ ce ar putea să «o calce, păzind-o în starea întru care a fost maĭ nainte, fără «a i se face vre-o nelegiuire saŭ să sufere ca să i se facă vre-«odată cea maĭ mică desbinare saŭ despărţire**»;

«Că această îndatorire a Înalteĭ Porţĭ s'a înoit şi prin Capitulaţia din 1634, Art. 5, care ḑice: «**hotarele Moldoveĭ se vor conserva neatinse în toată a lor întindere**»;

«Că o asemenea îndatorire s'a stipulat şi în favoarea Valahieĭ prin Art. I. al Capitulaţieĭ din 1460, prin care Înalta Poartă «**se îndatoreşte a protege Principatul Valahieĭ**»;

«Că şi la Conferinţele de la Carloviţ, unde s'a încheiat Tratatul de pace din 26 Ianuarie 1699, Înalta Poartă a recunoscut formal această îndatorire, prin rĕspunsul ce ea a dat Austrieĭ şi Polonieĭ, din care acea dintâiŭ numită Putere cerea întinderea hotarelor eĭ până în Dunăre, aşa dar Principatele Moldova şi Valahia cu Besarabia, iar cea de pe urmă numită cerea Moldova, — rĕspuns a căruia cuprin-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

dere este următoarea: «că nu poate să le dea aceste ţĕrĭ să le fie «supuse, fiind-că ele nu s'aŭ luat cu sabia, ci de bună-voe s'aŭ pus «sub protecţia Turcieĭ şi prin urmare sunt libere».

«Că şi Austria a recunoscut aceasta la Conferinţele de la Passaroviţ, unde s'a încheiat Tratatul de pace din 21 Iulie 1718, şi unde numita Putere motiva înoita eĭ cerere de a i se da Moldova şi Valahia cu cuvîntul, «că Poarta este numaĭ protectrice, iar nu stăpână a Moldoveĭ şi a Valahieĭ»;

«Lăsând a ḑice că cu toate aceste, Principatele Române aŭ suferit marĭ răşluirĭ şi ştirbirĭ prin felurite cesiĭ de pămînt, făcute de Înalta Poartă, după cum atestează **între altele** şi depeşa circulară a E. S. Ministruluĭ intereselor străine al Franţieĭ, din 23 Maiŭ 1855, depeşe care, recunoscênd Capitulaţiile Principatelor, ḑice «că Moldova a perdut ju- «mĕtate din teritorul ce i s'a fost garantat de către Sultanĭ»;

«Dar fiind-că în urma acestor cesiĭ, Principatele Române aŭ maĭ perdut însemnătoare cătimĭ de pămînt prin **necontenite împresurărĭ**, cărora hotarele lor aŭ fost şi sunt şi astăḑĭ espuse, după cum se vede chiar din nota E. Sale domnuluĭ Baron de Koller, solul Austrieĭ pe lângă Înalta Poartă, din 12 Octomvrie 1855, adresată E. S. Fuad Paşa, atuncea Ministrul intereselor străine al Turcieĭ — notă, care **mărturisind că într'adevĕr a urmat o nouă împresurare la hotarul Moldoveĭ despre Bucovina,** încredinţează «că s'aŭ luat mĕsurile trebuin- «cioase **ca linia de demarcaţie, care s'a înaintit prea mult, să se «strămute înderĕt până la direcţia eĭ de maĭ nainte**» (afin que la ligne de démarcation **trop avansée** fut **reculée jusqu'à sa direction primitive**); şi

«Luând în privire:

«1. Că Regulamentul Organic al Principatuluĭ Moldoveĭ, Cap. IX., Secţia a VI., Art. 431, a prevĕḑut atât **împresurările** cât şi modul înlăturărĭĭ lor, legiuind următoarele: — «Marginea Principatuluĭ Mol- «doveĭ despre Bucovina şi Transilvania găsindu-se pe alocurĭ împre- «surată, **Domnul împreună cu obştească obicĭnuta Adunare** vor lua «în timp cuvenit mĕsurile trebuincioase spre îndreptarea şi păzirea «**vechilor** hotare»;

«2. Că prin urmare nu numaĭ după Capitulaţiĭ, ci şi după legea fundamentală a ţĕrĭĭ, Principatele **singure** aŭ dreptul de a regula hotarele lor despre staturile vecine,—drept de care Principatele totdeauna aŭ făcut cuvenita întrebuinţare, după cum dovedesc maĭ multe Tratate ce ele aŭ făcut cu alte staturĭ în **urma** Capitulaţiilor lor cu Poarta Otomană,—Tratate din care aicĭ citĕm numaĭ:

«A) Acel dintre Stefan, numit Lăcustă, Domnul Moldoveĭ, şi Si-

www.dacoromanica.ro

gismund I., Regele Poloniei, din 20 Februarie 1530 (28 ani după încheiarea întâiei Capitulații dintre Moldova și Turcia), în care anume s'a stipulat, «ca să nu se înființeze alte margini și hotare de cât «acele care aŭ fost statornicite din vechime între Polonia și Moldova «și se află descrise în hotarnice»; («Ut non alii fines, limitesque terminentur, quam qui fuerunt priscis temporibus inter Regnum el Moldaviam terminati et privilegiis sunt descripti».—Dogiel, Cod. Diplom. Regni Pol., tom. I., pag. 617);

B) Acel dintre Neagoe Basarab, Domnul Valahiei, și Regele Ioan Zapolia, din 1520, prin care s'aŭ îndreptat și s'aŭ statornicit hotarele între Valahia și Transilvania;

«3. Că prin urmare toate hotărîturile, câte nu s'aŭ stipulat **de-a dreptul** între Principate, care singure aŭ fost și sunt competinte de a regula interesele lor și între staturile vecine, nu pot fi valabile, necum obligătoare pentru Principate, după următoarele principii ale dreptului public:

«A) o alcătuire dintre doi nu poate vătăma pe un al treilea;

«B) un lucru al meŭ nu poate deveni lucrul altuia fără învoirea mea (id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest);

«C) Aceea ce la început a fost nevalabil, prin curgere de timp nu se poate face valabil (quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere);

«4. Că afară de aceasta, toate hotărîturile, câte aŭ urmat **după** înființarea Regulamentului Organic încoace, precum și acele, care provocate prin noue împresurări, astăzi se pun în lucrare, nu pot avea putere legală, pentru că ele s'aŭ făcut și se fac **fără întrevenirea obștesteĭ obicinuiteĭ Adunări,** fără care nici Domnul stăpânitor, necum un guvern provisor, nu este în dreptate de a face vre-o dispoziție în chestia aceasta;

«5. Că Tratatul de Paris din 30 Martie 1856, Art. 22 și 25, a pus Principatele Române și drepturile lor sub garanția colectivă a tuturor Puterilor care aŭ subscris acest mare act al secolului nostru;

«6. Că prin urmare din ziua publicării Tratatului de Paris, Principatele și drepturile lor (între care se cuprinde și **neatîrnarea** unuĭ guvern național și autonom) nu mai pot suferi nici un fel de jignire saŭ știrbire;

«7. Că cu toate aceste, mai multe împresurări asupra teritoruluĭ Moldoveĭ ia hotarele eĭ despre Bucovina și Transilvania s'aŭ făcut în acești de pe **urmă doi ani**, când Principatele Române se aflaŭ ocupate prin oastea austriacă, saŭ cu alte cuvinte, când Principatele

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

se găsiaŭ acum puse sub garanția colectivă a Puterilor care aŭ subscris Tratatul de Paris;

«8. Că și astădĭ se pune în lucrare modul hotărîturilor de maĭ nainte, un mod carele este nu numaĭ contrar drepturilor Principatelor și literei legiĭ fundamentale, ci încă în stare de a zădărnici și stipulațiile Tratatuluĭ de Paris, carele puind Principatele Române sub garanția colectivă a Europeĭ, chiar prin aceasta a garantat și **integritatea** teritoruluĭ Principatelor; și în sfîrșit

«Luând în privire că rectificarea hotarelor prin comisiĭ europene este o mĕsură adoptată odată de Congresul de Paris și singură în staro de a însufla încredere și liniștire:

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește **ca Puterile garante, recunoscênd vechiul și neprescriptibilul drept al Principatelor de a regula ele singure hotarele lor despre staturile veciue, să binevoiască a încuviința tot-odată îndreptarea hotarelor Principatelor Unite prin o comisie europeană**».

Votează **pentru** cu **unanimitate** și anume: Episc. Nectarie Hermeziŭ, Episc. Ghenadie Șendre, Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu, Arh. Neofit Scriban, Iconomul D. Matcaș, D. Miclescu,, C. Bădărău, Dăn. Balan, Dr. Fătu, D. Cozadin, D. Savin, N. Canano, V. Mălinescu, Dr. Vârnav, G. Masian, M. Kogălniceanu, I. Docan, St. Calin, S. Canano, S. Stanciŭ, A. Jiean, C. Morțun, D. Grigoriu, Gr. Balș, T. sîn Pavel, M. Jora, D. Gheorghiadi, C. Ostahi, V. Zaharia, G. Sturdza, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Roset, I. Levărdă, I. a Babeĭ, A. Aslan, D. Cracte, I. Roată, P. Brăescu, Chir. Ciocârlie, G. Ilie, V. Sturdza, I. Hrisanti, C. Iacovachi, L. Catargiu, V. Balaiș, I. Fotea, I. Vârlan, A. Cuza, M. Costachi, Răd. Sava, Gr. Suțu, V. Nicolaŭ, V. Stan, Dr. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiŭ), N. Emandi, D. Romov, Laz. Galiardi, Gr. Costachi, I. Olariu, D. Ghidionescu, N. Catargiu, Pand. Croitoriu, I. Roșca, N. Bosie, I. Cantacuzin, C. Știun, Tim. Sacalov; — D. Rallet, A. Panu, C. Hurmuzachi, A. Teriachiu, P. Mavrogheni, C. Negri, și în capul actuluĭ Înalt Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul.

Conform cu §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, presidentul declară că **Adunarea a încuviințat**.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* cetește raportul comisieĭ II., însărcinată cu desvoltarea unuĭ «șir de chestiĭ» asupra punctuluĭ 9, atingĕtor de «drepturĭ politice pentru pămînteniĭ de orĭ-ce religie creștină»:

«Comisia No. 2., însărcinată cu desvelirea celor șease punturĭ din șirul de chestiĭ de interes general, primite spre studiare, pregătind

www.dacoromanica.ro

următorul proiect de încheiere asupra puntuluĭ 9, îl și înfățoșează Adunăriĭ. Iar ca raportator, comisia a însărcinat pe d-luĭ Kogălniceanu. No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«Proiect de încheiere

«Luând în privire că marele scop al fie-căreĭ societățĭ, și cu atâta maĭ mult al fie-căreĭ națiĭ, trebue să fie desvoltarea sa;

«Că mijlocul cel maĭ puternic pentru nația română de a ajunge la desvoltarea sa este de a și concentra toate elementele, legând prin interesul comun pe toțĭ locuitoriĭ pământenĭ din Principate;

«Că acest interes comun nu se poate întemeia de cât prin statornicirea aceloraș îndatoriri și aceloraș drituri pentru toțĭ pământeniĭ;

«Luând în privire că supunerea tuturor pământenilor la dări, la conscripția militară și la alte sarcinĭ publice, statornicește egalitatea îndatoririlor pentru toțĭ;

«Luând în privire că egalitatea îndatoririlor reclamă și egalitatea drepturilor, princip și adoptat prin recunoașterea egalității înaintea legiĭ;

«Luând în privire că principul libertățiĭ culturilor, adoptat asemene, nu maĭ poate face din deosebirea religieĭ un titlu de exclusie pentru egalitatea drepturilor, întru cât apărarea naționalității saŭ posiția Principatelor, țeară eminentă creștină, nu reclamă o escepție provisoră de la acest princip, precum este casul pentru necreștinĭ;

«Luând în privire că dreptatea, că interesul naționalității, că progresul societățiĭ pururea aŭ îndemnat pe Românĭ de a da aceleași drepturĭ celuĭ maĭ mare număr din pământeniĭ creștinĭ, povățuindu-se de adevĕrul, că numaĭ atuncea o țeară este fericită, când ea este dreaptă pentru toțĭ fiiĭ sĕĭ; luând în privire că în România toțĭ fiiĭ sĕĭ, uniți prin aceleași îndatoriri și aceleași drepturĭ, nu pot fi și nu pot purta de cât numele de Român;

«Luând în privire că dintre drepturile ce decurg din egalitatea înaintea legiĭ, cele maĭ importante și care maĭ tare leagă pe om către țeara sa sunt drepturile politice;

«Luând în privire că de aceste drepturĭ, după vechile noastre instituțiĭ, s'aŭ bucurat locuitoriĭ pământenĭ de orĭ-ce religie creștină, precum dovedesc analele țĕriĭ, actele noastre legislative și maĭ multe moșiĭ din Principate stăpânite de creștinĭ eterodoxĭ și maĭ ales de răzășĭ catolicĭ;

«Luând în privire că drepturile politice pentru toțĭ pământeniĭ și împământeniții de orĭ-ce religie creștină sunt recunoscute în princip și de Reglementul Organic, Anexa X., I.;

«Luând în privire că acelaș princip s'a și recunoscut de Adu-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

narea ad-hoc, care a primit în sinul eĭ deputaţĭ orĭ de religie catolică, orĭ trimişĭ de alegĕtorĭ eterodoxĭ;

«Luând în privire că este a da un semn de recunoştinţă naţiilor puternice care aŭ luat sub garanţia lor viitorul Românieĭ, dacă, departe de a mărgini, vom întinde încă drepturile pământenilor nostri coreligionarĭ cu aceste naţiĭ;

«Adunarea ad-hoc a Moldavieĭ doreşte şi primeşte în viitoarea organisaţie a Românieĭ următoarele principiĭ:

«I. **Toţĭ pământeniĭ, de orĭ-ce religie creştină, se vor bucura de toate drepturile politice, întocmaĭ ca şi toţĭ pământeniĭ de religia ortodoxă.**

«II. **Împământeniţiĭ, de orĭ-ce religie creştină, nu vor putea dobândi drepturĭ politice, întru cât eĭ nu vor fi primit marea naturalisaţie** [1]) **votată de Adunarea legislativă**».

(Subscrişĭ) C. Rolla, I. Fotea, D. Cozadini, I. Hrisanti, D. Miclescu, Kogălniceanu, V. Mălinescu.

D-luĭ A. Panu anunţă că sunt cinci amandamente pe biuroŭ din care unele de amînare şi altele de respingere.—

D-luĭ *M. Kogălniceanu* declară că în chestia de prioritate pentru sine însuşĭ nu face o deosebire între amînare şi respingere, şi prin urmare nu sunt faţă de cât douĕ propunerĭ, pentru şi contra.—

D-luĭ *A. Panu* întîmpină, că amînarea se face fără a întra în discuţia motivelor, când prin respingere întrăm în fundul chestieĭ.—

D-luĭ ceteşte următoarele amandamente:

1. Un amandament subscris de d-luĭ C. Hurmuzachi şi sprijinit de d-lor Episcopul Filaret Scriban, Episcopul Calinic Miclescu, Iconomul, Matcaş, C. Sturdza (Vasluiŭ), Gr. Vârnav, D. Grigoriu, Chir. Ciocârlie, A. Jiean, D. Cracte, I. Vârlan, N. Canano, C. Morţun, St. Calin, S. Canano:

«Luând în privire:

«I. Că punctul al 9-lea din şirul chestiilor generale presupune esistinţa uneĭ legĭ menite a regula condiţiile de la care trebue să atîrne esercitiul drepturilor politice; lege care încă nu esistă şi trebue a se face de către viitoarea obştească Adunare legislativă; şi

«II. Că punctul al 9-lea din şirul chestiilor generale stă în strînsă

[1]) Sub numele de marea naturalisaţie, după Reglementul Organic saŭ Anexa X., II., III, IV., V., se înţelege împământenirea dobândită prin un vot al Adunăriĭ legiuitoare, în urma unuĭ timp de cercare de ḑece anĭ, saŭ de şeapte anĭ, dacă împământenitul ar fi însoţit cu o pământeancă.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Noem.

şi nemijlocită relaţie şi cu legea despre indigenat, subscrişiĭ aŭ onoare de a propune înlăturarea acesteĭ chestiĭ, ca una ce este de competinţa viitoareĭ Adunăriĭ legislative.

1857, Noemvrie $^{12}/_{24}$ ḑile.

(Subscris) C. Hurmuzachi.

Sprijinim acest amandament: C. Sturdza (răzăş), Gr. Vârnav, D. Grigoriu, D. Matcaş Icon., A. Jiean, G. Cracte, G. Vârlan, Chir. Ciocârlie, Episc. Calinic Miclescu, Episc. Filaret Scriban, N. Canano, C. Morţun, S. Canano, St. Calin.

2. Un amandament al d-luĭ *Gr. Costachi*, sprijinit de d-lor N. Iamandi, I. Docan, A. Aslan, A. Cuza:

«Luând aminte că atât prin votul din 7 Oct., prin care s'a rostit dorinţa, ca moştenitorul şefuluĭ Statuluĭ să primească religia ortodoxă, precum şi prin acel din 25 Oct. s'a adoptat principul uneĭ biserici domnitoare, şi că prin urmare elementul religios, Adunarea l'a socotit ca un element politic al unităţiĭ naţionale;

«Luând aminte că toate staturile Europeĭ care aŭ ţintit la unitatea naţională, egalitatea politică a culturilor n'a fost proclamată până când n'a fost maĭ întâiŭ statornicită prin desvĕlirea comună şi generală a limbeĭ, a literaturiĭ şi a ideilor morale, unitatea naţională;

«Luând aminte că în Principaturile noastre, eterodoxia este totodată şi caracterul deosebitor al naţionalităţilor străine şi că negoţul, meseriile şi artele libere se esercitează pe la tîrguriĭ într'o proporţie precumpĕnitoare de eterodoxiĭ;

«Luând aminte că populaţia comunelor urbane este maĭ cu seamă chemată a forma statul de mijloc şi a sluji ca legămînt de unire a tuturor claselor societăţiĭ;

«Luând aminte că posiţia geografică centrală a Principatelor, precum şi nesfîrşitul isvor de bogăţie care ele păstrează, chiamă pe viitor în sinul lor concursul braţelor, capitalurilor şi al luminilor străine, şi că Principatele, departe de a închide calea înrîuririĭ binefăcĕtoare a tuturor elementelor de civilisaţie şi de prosperitate publică, doresc maĭ vîrtos întroducerea lor, vroind numaĭ a-şĭ păzi nejignirea unităţiĭ politice;—

«Luând aminte însă, că căsătoriile mixte, care ar fi singurul mijloc al legămîntuluĭ familiilor de deosebite culturĭ şi prin urmare al ele-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

mentelor eterogene ale naţieĭ române, nu sunt după pilda şi a altor staturĭ ortodoxe învoite în Principaturĭ, şi că această chestie, ca prealabilă şi de o fire spirituală, este maĭ întâiŭ de competinţa bisericiĭ;

«Apoĭ subscrişiĭ socot că principul rostit la punctul al 9-lea al şiruluĭ de dorinţĭ trebue amînat la viitoarea Adunare legiuitoare».

(Subscris) Gr. Costachi.

Sprijinim acest amandament: N. Iamandi, I. Docan, A. Aslan, A. Cuza.

3. Un amandament al d-luĭ *G. Sturdza*, sprijinit de d-lor C. Sturdza (Roman), Gr. Suţu, N. Carp, S. Miclescu:

«Luând în privire că Divanul ad-hoc este chemat a rosti dorinţele ţĕriĭ;

«Luând în privire că ţeara are trebuinţă de întărire, iar nu de slăbire prin introducerea de elemente străine;

«Subscrişiĭ socot de a lor sfântă datorinţă a propune înlăturarea proiectuluĭ comisieĭ atingĕtor de punctul al 9-lea din şirul chestieĭ şi de a ruga pe Divan să se înlăture».—

(Subscris) G. Sturdza.

Sprijinim acest amandament: Neculaĭ Carp, S. Miclescu, Gr. Suţu, C. Sturdza.

4. Un amandament al d-luĭ *M. Costachi*, spijinit de d-lor Episcopul Ghenadie Şendre, Arhimandritul N. Scriban, V. Sturdza, Gr. Balş, I. Cantacuzin, M. Jora, P. Brăescu — şi care ḑice: «religia ortodoxă nu va fi privită în noul Stat al Românieĭ ca o condiţie neapĕrată pentru dobândirea drepturilor politice; această facultate se va acorda şi acelor de altă religie creştină, care ar întruni şi acele însuşiri legale ce constituă calitatea de Român».

5. Un amandament al d-luĭ Dr. *A. Fătu*, sprijinit de d-lor Episcopul Ghenadie Şendre, Arhimandritul Melchisedec, Dr. Costin, V. Nicolaŭ — şi care ḑice: «Numaĭ Româniĭ şi ceĭ legiuiţĭ împămînteniţĭ de religia ortodoxă să se bucure de drepturile politice».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul şi ḑice, «că d-luĭ pentru persoana sa primeşte amandamentul propus de d-luĭ M. Costachi pentru a se substitui raportuluĭ comisieĭ, însă cere câteva minute pentru a se înţelege cu ceia-lalţĭ membri aĭ comisieĭ»; — după care se ridică şedinţa pe cinci minute.—

La redeschiderea şedinţeĭ, d-luĭ M. Costachi declară că după înţeţelegerea cu comisia No. 2, aceasta a adoptat amandamentul d-sale, şi că prin urmare propunerea comisieĭ este acum următoarea:

«Luând în privire că marele scop al fie-căreĭ societăţĭ, şi cu atâta maĭ mult al fie-căreia naţiĭ, trebue să fie desvoltarea sa;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.17.
1857
12 Noem.

«Luând în privire că dreptatea, că interesul naţionalităţiĭ, că progresul secietăţiĭ pururea a îndemnat pe Românĭ de a da aceleaşĭ drituri celuĭ maĭ mare număr din pămînteniĭ creştinĭ, povăţuindu-se de adevĕrul, că numaĭ atuncea o ţeară este fericită, când ea este dreaptă pentru toţĭ fiiĭ sĕĭ; luând în privire că în România toţĭ fiiĭ sĕĭ, uniţĭ prin aceleaşĭ legăminte, nu pot fi şi nu pot purta de cât numele de Român; Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte şi primeşte la viitoarea organisare a Românieĭ următoarele principiĭ:

«Religia ortodoxă nu va fi privită în noul Stat al Românieĭ ca o condiţie neapĕrată pentru dobândirea drepturilor politice; această facultate se va acorda şi acelor de altă religie creştină care ar întruni şi cele-lalte însuşirĭ legale ce constituă calitatea de Român».

D-luĭ *D. Miclescu*, unul din membriĭ comisieĭ 2., declară că nu se uneşte cu transacţia făcută de ceia-lalţĭ colegĭ aĭ sĕĭ.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, dă prioritate amandamentuluĭ d-luĭ C. Hurmuzachi.

D-luĭ *N. Bosie* cere cuvîntul şi ḑice, «că proiectul comisieĭ 2. însemnează că toţĭ străiniĭ pămînteniĭ primiţĭ să aibă toate drepturile, adecă toţĭ Armeniĭ, toţĭ Nemţiĭ, toţĭ Jidaniĭ, — adecă în acest noŭ Ierusalim să se bucure toţĭ Jidaniĭ de toate drepturile de pămînteniĭ».

D-luĭ este întrerupt de Adunare şi biuroul îl rechiamă la ordin, lămurind cum că proiectul comisieĭ nu cuprinde nicĭ decum în sineşĭ cuvintele şi principiile ce-ĭ impută d-luĭ; după care d-luĭ Bosie se coboară de la tribună.

D luĭ *M. Kogălniceanu* cere cuvîntul şi ḑice, «că întâia condiţie ca să fim o Adunare demnă este să ne respectăm uniĭ pe alţiĭ; că atuncĭ numaĭ ne vor cinsti străiniĭ şi ne vom face bine-voitorĭ pe împĕraţiĭ ce aŭ să decideze soarta noastră. — Comisia 2. a adoptat amandamentul d-luĭ M. Costachi, şi acolo nu se vorbeşte nicĭ de străiniĭ, nicĭ de nepămînteniĭ, nicĭ de Jidovĭ, ci dimprotivă se ḑice creştiniĭ şi iar creştiniĭ, şi acum se presupun alte intenţiĭ comisieĭ, se clatină încrederea în nişte oameniĭ cariĭ o merită prin lucrările lor pentru ţeară; de aceea, în faţa Adunăriĭ, d-luĭ protestează în contra cuvintelor d-luĭ Bosie şi cere respect pentru opiniile sale, precum respectează d-luĭ opiniile fie-căruĭ altuia».

D-luĭ *G. Sturdza* iea cuvîntul şi ceteşte, «că Adunarea a hotărît «într'un glas că credinţa noastră va urma a fi credinţa domnitoare «în Principate; că dând astăḑĭ la persoane de altă credinţă de o po- «trivă drepturĭ cu noĭ, religia şi naţionalitatea nu ar maĭ fi domnitoare; «că avem pilde triste despre aceasta chiar înaintea ochilor nostri, chiar «la hotarele noastre, Bucovina, Ardeal şi Banat; că trebue să maĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«gândim că sunt societăţĭ spre răspândirea cotolicismuluĭ în Orient; «spre a aduce colonĭ în Principate. D-luĭ adaoge că se cunoaşte în- «datorit a păzi nerăşluită cea maĭ scumpă moştenire strămoşească: «legea şi naţionalitatea; că şi d-luĭ iubeşte lumina şi progresul, dar «tot-odată respectează şi opinia publică şi vroeşte a fi credincios ale- «gătorilor sĕĭ; că ştie că ţeara nu doreşte înfiinţarea propunerĭĭ pun- «tuluĭ 9, şi că ar greşi dacă ar ḑice că ţeara o doreşte D-luĭ maĭ ḑice, «că de sute de anĭ tot am dat şi am dat, şi nimic n'am luat; şi abia «ni s'a dat voe de a ne rosti dorinţele, când de altă parte ni se con- «testează chiar şi Capitulaţiile şi autononiia; că d-luĭ a dovedit prin «programul naţional şi voturile din Adunare că doreşte reforme în- «ţelepte, măsurate, treptate, potrivite cu obiceiurile şi cu gradul de «cultură al ţĕrĭĭ; d-luĭ opinează pentru respingerea puntuluĭ 9.».

Cuvîntul d-luĭ G. Sturdza.

«Adunarea a hotărît într'un glas, că credinţa noastră va urma a fi credinţa domnitoare în Principate.

«Dând astăḑĭ la persoane de altă credinţă de o potrivă drepturĭ cu noĭ, dăm în mâna lor şi puterea de a înrîuri în obştească Adunare a ţĕrĭĭ şi în guvern nu numaĭ asupra religieĭ, ci şi asupra naţionalităţĭĭ noastre.

«Cu alte cuvinte, religia şi naţionalitatea noastră nu vor maĭ fi domnitoare în faptă, ci din contra vor fi puse în rîndul celora-lalte religiĭ şi naţionalităţĭ, ba încă vom avea şi lupte de religie şi naţionalitate,— de care Principatele aŭ fost până acum scutite.

«Iată ce putem aştepta de la primirea punctuluĭ al nouĕlea.

«Avem pilde triste înaintea ochilor chiar la hotarele noastre. —Uitaţi-vĕ la Bucovina, la Ardeal, la Banat.

«Abia aŭ trecut 80 de anĭ de când am perdut **în timp de pace prin cesie** Bucovina, această nefericită soră a Moldoveĭ, şi astăḑĭ acea ţeară nu maĭ este ţeară românească, şi ce este maĭ mult, religia ţĕrĭĭ este asuprită de religia catolică şi de unieţĭ.

«Chiar în anul trecut, prin uneltirile preoţilor unieţĭ, satul Boianul din marginea Moldoveĭ, odată proprietate a Neculceştilor, s'a scris în rîndul unieţilor.

«În Ardeal naţia română, al căreia numĕr este maĭ mare de cât numĕrul tuturor celora-lalte naţiĭ împreună, a fost atât de asuprită, în cât o mare parte a fost nevoită a-şĭ căuta scăpare în schimbarea legiĭ şi în recunoaşterea de cap al bisericiĭ pe Papa de la Roma, care a şi hirotonisit pe Mitropolitul lor de astăḑĭ; şi astăḑĭ încă

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc-verb. 17
1857
12 Noem.

dregătoriile publice în Austria se încredinţează numaĭ acelora care profesează religia domnitoare catolică.

«Şi apoĭ trebue să maĭ ştiţĭ, Domnilor, că în Austria şi Germania s'aŭ înfiinţat societăţĭ pentru a lăţi catolicismul în Orient şi a aduce colonii nemţeştĭ în Principate.

«Şi să nu uităm, Domnilor, că preoţimea catolică din Principate este sub protecţia Austrieĭ şi primeşte şi o parte din veniturile eĭ de la curtea Austrieĭ.

«Vĕ întreb dar, când alte staturĭ, marĭ şi tarĭ, caută să lăţească şi să întărească religia domnitoare şi naţionalitatea chiar prin mijloace asupritoare, noĭ, care suntem aşa de slabĭ şi prigoniţĭ, oare se cuvine ca de bună-voe să detronăm religia noastră şi cu ea să punem în pericol şi naţionalitatea noastră?

«Unii din sprijinitoriĭ punctuluĭ al nouĕlea, voind a-şĭ face majoritate şi pentru acest sfîrşit a înrîuri asupra deputaţilor, iar maĭ ales asupra clerului, nu se sfiesc a spune, — că aceĭ ce combat propunerea d-niilor sale sunt partisanĭ ruseştĭ.

«Domnilor, trecutul meŭ este martur, de am fost şi sunt în stare de a servi interese străine, de a servi alte interese de cât interesele patrieĭ şi ale naţieĭ mele.

«Eŭ sunt Român, Domnilor, Român curat, şi ca Român, mĕ cunosc dator a păzi nerăşluită cea maĭ scumpă moştenire strămoşească, **legea, naţionalitatea şi autonomia**, spre a le lăsa urmaşilor nostri neatinse şi întregĭ.

«Şi eŭ iubesc lumina, Domnilor, şi progresul, dar tot-odată respectez şi opinia publică şi vroesc a fi credincios către alegĕtoriĭ meĭ, care m'aŭ trimes ca să apĕr drepturile ţĕriĭ şi naţionalitatea noastră.

«Când ştiŭ că ţeara nu doreşte înfiinţarea propuneriĭ din puntul al 9-lea, eŭ aş greşi către alegĕtoriĭ meĭ, către întreaga ţeară şi chiar către Europa, dacă aş ţice că ţeara doreşte degradarea religieĭ şi a naţionalităţiĭ noastre.

«Noĭ nu suntem chemaţĭ a rosti dorinţele noastre personale, nicĭ dorinţele străinilor, ci dorinţele acelora ce ne-aŭ ales.

«Ţeara a dovedit tot-deauna că ea primeşte cu braţe deschise pe străiniĭ bine-voitorĭ neamuluĭ nostru, dar este lucru firesc, că o maică bună îşĭ caută maĭ întâiŭ pe fiiĭ sĕĭ, şi prisosul numaĭ îl împarte; — de sute de anĭ tot am dat şi am dat, şi nimica n'am luat; abia ni s'a dat voe de a ne rosti dorinţele, când de altă parte ni se contestează chiar şi Capitulaţiile şi autonomia.

«Eŭ ştiŭ că reformatoriĭ nerăbdătorĭ vor striga că sunt reacţionar şi ruginit; eĭ bine, maĭ bucuros sunt a primi aceste titluri de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 17. 1857 12 Noem.

cât să mĕ mustre cugetul că am lucrat şi eŭ la surparea religieĭ şĭ a naţionalităţiĭ noastre.

«Pe cât este frumos a da lucrul sĕŭ, cu atâta este neiertat a dispune aşa uşor de drĭturile altora.

«Domnilor, nu este îndoială că ţeara noastră are nevoie de reforme. Dar reformele trebue să fie înţelepte, mĕsurate, treptate, potrivite cu obiceiurile, trebuinţele, nevoile şi gradul culturiĭ ţĕrĭĭ, iar nu pripite şi contrare intereselor religieĭ domnitoare şi ale naţionalităţiĭ.

«Cum că şi eŭ sunt prieten de reforme, dovedeşte programul nostru şi votul meŭ pentru desfiinţarea privilegiilor şi pentru egalitatea înaintea legiĭ.

«În scurt, Domnilor, eŭ vĕd în punctul al 9-lea primejdie pentru viitorul României, şi propun respingerea luĭ».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* cere cuvîntul spre a întîmpina şi dice: «că «nu contestează şi că recunoaşte că punctul 9. a produs impresie şi «îngrijire în Adunare, şi fireşte, cu atâta mai mult în ţeară, care nu «este pregătită pentru reforme; că reformele nasc în capul teoreticilor «cariĭ le discutează şi le propoveduesc; că nouĕ ne-aŭ lipsit cu totul «mijloacele de propoveduire de când ni s'a luat cel maĭ puternic mij«loc de luminare — presa; că această lipsă de lumină ne face po«siţia mult maĭ grea; dar tocmaĭ pentru aceasta trebue a lucra în «Adunare cu o linişte mai mare şi cu cinstire reciprocă. — Misia, o «maĭ adaoge, ne este grea; nu trebue însă cineva să se teamă de «a-şĭ spune opinia, cu toate că lumina a fost împedecată de a se «rĕspândi; e frumos a avea popularitate, însă maĭ frumos este de a «combate şi chiar a muri pentru un princip de adevĕr şi de dreptate. «D-luĭ sprijine proiectul, căcĭ doreşte să fie linişte şi unire în ţeară, «căcĭ nu vroeşte ca religia să fie un titlu de esclusie pentru vre-un «cetăţean, ci din contra să fie toţĭ Românĭ în România; că simţimîn«tul care conduce pe uniĭ a respinge punctul 9. este nobil, însă şi ceĭ«ce apĕră proiectul nu sunt maĭ puţin însufleţiţĭ de patriotism. — «D-luĭ înţelege că îngrijirea este întemeiată pe faptele străinilor ce «am împămîntenit până acum, cu toate că şi aicea sunt onorabile «escepţiĭ; şi d-luĭ înţelege că aceĭ ce până alaltăieri eraŭ sudeţĭ, cariĭ «ieri încă aŭ publicat memuaruri că formează o naţie, nu pot fi primiţĭ «ca pămîntenĭ, că şi d-luĭ este în contra acestora ; însă cum să luăm «dreptul de pămîntean pămînteanuluĭ de rit arman, carele nu s'a «pus sub protecţia unuĭ stat străin, săteanuluĭ catolic, carele a parti«cipat cu noĭ la toate nenorocirile, la toate greutăţile ţĕrĭĭ? D-luĭ vede

www.dacoromanica.ro

«în proiect singurul mijloc de a desființa monopolul împământeniriĭ «ce până acum îl aveaŭ Greciĭ și Rușiĭ; că afară de aceasta nu tre- «bue cu dispreț și nerecunoștință să plătim **aceluia** care vrea să ne «facă o nație, nevrênd noĭ a da drepturĭ și pământenilor de legea «luĭ; că patriotismul de clopotniță a fost peirea a multor națiĭ marĭ «și vestite; că nație poate fi numaĭ acolo, unde este unitate, și că «chiar de aceea am cerut Unirea; căcĭ nu dorim să fie în țeară deo- «sebite aglomerațiĭ, ci un singur popor pășind către acelașĭ țel al «națieĭ.—D luĭ arată, că respingêndu-se proiectul, „miĭ de locuitorĭ su- «pușĭ la bir, la recrutație, participând la toate greutățile țĕrilĭ, rĕmân «fără de drepturĭ. Ast-fel Bulgariĭ și Rușiĭ ce ne-aŭ venit cu partea «Besarabieĭ.— Ast-fel locuitoriĭ catolicĭ, cariĭ desbrăcațĭ de drepturĭ, «la cas de nouĕ năvăliriĭ, de sigur că nu vor avea pentru ce a ținea «cu noĭ. Ast-fel vroim să întărim naționalitatea? D-luĭ ḑice că ar fi «primejdios a lăsa la noĭ aglomerațiĭ fără de drepturĭ; că cu venirea «a maĭ multor saŭ maĭ puținĭ străinĭ în țeară nu se prăpădește «România, menită de Dumneḑeŭ ca să stăpânească țĕrile de la gurile «Dunărieĭ; căcĭ ea nu a perit când a trecut peste ea potopul națiilor «barbare, când era limba slavonă limba Statuluĭ și a bisericiĭ, când «am fost sub jugul fanarioților.— Astăḑĭ, sub scutul Europeĭ întregĭ, «nu este motiv să ne temem că vom peri pentru că vom da drep- «turĭ Armenilor și maĭ ales catolicilor, cariĭ chiar le-aŭ avut la alegerea «acesteĭ Adunărĭ.—De atuncea ce aŭ făcut eĭ ca să-ĭ degradăm ast- «fel? D-luĭ urmează, că religia ortodoxă nu are să se teamă de nimica, «căcĭ ea este domnitoare și ĭ întărită prin un Sinod; că să nu uităm «însă că am proclamat și libertatea culturilor și egalitatea dinaintea «legiĭ; că nedarea de drepturĭ la eterodoxĭ va stîrni ura între popu- «lațiĭ.— D-luĭ adaoge, că trebue să gândim și la viitor și la armele «ce am da adversarilor nostri, când eĭ ar ḑice «că noĭ cerem slobo- «ḑenie, ridicându-o altora, pentru că se închină numaĭ alt-fel la tot «acelașĭ Dumneḑeŭ»; că aceasta ar arĕta că nu ne-am pus deasupra «prejudețelor, care chiar în Turcia aŭ trebuit să cadă prin hatihumaiu- «mul dat de Sultan prin mijlocirea Puterilor.—D-luĭ roagă în finit ca «cu toțiĭ să proclame un princip de progres și de dreptate».

Cuvîntul d-luĭ Mihail Kogălniceanu.

«Domnilor!

«Chiar din început și fără periĭrase vin a recunoaște că punctul al 9-lea din șirul chestiilor, adecă propunerea de a se recunoaște drepturĭ politice pământenilor creștinĭ eterodoxĭ, că acest punct, ḑic, a

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

produs impresie și îngrijire în Adunare, și firește cu atâta mai mult în țeară. Aceasta nu o contestez, și chiar înțeleg că nici putea fi altmintrelea: țeara simțește că lucrurile cum sunt ele astădi, nu sunt bune; ea dorește o prefacere socială; cum însă și ce fel, ea nu este în stare de a ne-o spune. Țeara nu este pregătită pentru reforme. Rĕul se simțește, dar vindecarea puțini o cunosc. Și cum ar fi altmintrelea? Reformele nasc în capul teoreticilor; ei mai întâiu le discutează și le predică, târdiu apoi populul le adoptează. Vedeți cum s'a urmat cu evangelia, cu cuvîntul lui Hristos, cel mai mare reformator al lumii? Toate națiile simțesc trebuința unei prefaceri, dar numai Mântuitorul a cunoscut marea reformă, și de și D-deu, el încă și-a ales pe apostoli și le-a dis: «duceți-vĕ de învĕțați popoarele». Pe o scară mică, foarte mică în privire către Europa, dar foarte mare în privire către țeara noastră, și noi suntem chemați de a face o reformă. Toate instituțiile noastre sunt putrede, suntem chemați de a păși la o nouă organisație. Cum am crede însă că ea de-odată ar putea să fie primită, când toate mijloacele ne-au lipsit și ne lipsesc pentru a o predica, pentru a face ca ea să fie bine primită de nația noastră? Pretutindenea, cel mai puternic din mijloacele menite de a rĕspândi lumina este presa. Un Domn, pentru care acum putem fi drepți, căci este mort și n'avem trebuință nici de a-l măguli nici de a-l huli, în fața Tratatului de Paris, care făgăduise Principatelor o liberă consultare despre nevoile și trebuințele lor, simți că pentru a putea rosti cu deplină cunoștință dorințele sale, nația avea trebuință de o educație care să o pregătească pentru marea sa misie; în scurtul timp ce ne era dat, presa era singurul chip care ne putea până la un oareși-care grad a ne da această educație. Grigorie Ghica ne dădu dar libertatea preseĭ.—Domnilor, dați-mi voe să vĕ aduc aminte de acele scurte luni, în care Moldova s'a bucurat de acest mare dar. Spuneți-mi d-voastră singuri, dacă presa în acele luni n'a făcut țĕrii mult bine, dacă n'a contribuit la deșteptarea simțului național, dacă n'a rĕspândit în țeară multe idei bune? După o scurtă libertate veni o **fatală depeșe**. Turcia, în contra autonomiei Principatelor, garantată de Tratatul de Paris, prin o singură scrisoare a lui Fuad Pașa ne rădică cel mai puternic mijloc de luminare, **presa**; și ne reașeadă în vechiul întunerec. Așa, în minutul când aveam trebuință de toate mijloacele, de toate trîmbițile publicității spre a face ca să iase la iveală toate ideile, ca fie-care să predice neîmpedecat resultatul meditațiilor sale, în minutul acesta se secvestrează presa și se convoacă Adunarea, o Adunare menită de a rosti dorințele unei țĕri nenorocite, de a proiecta viitoarea reformă, o Adunare împărțită în clase, cele mai multe

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17
1857
12 Noem.

fără nicĭ o educaţie politică! Prin lipsa preseĭ ne vedem închişĭ într'un cerc cu totul fatal; luminile sunt înăduşite, ideile sănătoase nu pot străbate, calomniile şi falsele noutăţĭ singure îşĭ aŭ liber joc, şi reforma trebue să iase gata şi deodată ca Minerva din capul luĭ Joe!

«În mijlocul unor asemenea împregiurărĭ, înţeleg dar foarte bine şi îngrijirea care preocupă pe toţĭ, şi posiţia Adunăriĭ făcută mult maĭ grea. Dar tocma aceste împregiurărĭ trebue să ne îndemne ca să lucrăm cu o linişte şi cu o neatîrnare îndoit maĭ mare. Cea întâĭ condiţie la aceasta este ca să avem o stimă reciprocă pentru opiniile fie-căruia din noĭ, orĭ cât de deosebit ar fi; numaĭ cu chipul acesta putem a ne împlini misia; ea este grea. Păcatul cade asupra aceluia ce ne-a făcut-o grea; dar noĭ trebue să mergem înainte; de aceea dar, fără frică şi fățiş vin a sprijini opinia mea. D-luĭ Logofătul Sturdza a ḑis că este Român, şi că vorbeşte ca Român; îmĭ va da voe să-ĭ întîmpin că şi eŭ sunt Român, şi maĭ mult de cât d-luĭ. Neam de neamul meŭ a fost Român; sunt răzăş, vechiŭ băştinaş de pe Cogălnic; şi prin urmare, dacă acest titlu este în destul pentru triumful uneĭ opiniĭ, apoĭ opinia mea trebue să triumfeze. Însă chestia nu este, cine este Român maĭ mult saŭ maĭ puţin; pe bancele Adunăriĭ noĭ nu suntem veniţĭ de cât ca Românĭ; chestia este cine apĕră o idee maĭ dreaptă.

«Domnilor, este frumos de a avea multă popularitate; pentru un deputat nu esistă o rĕsplătire maĭ plăcută de cât de a fi aplaudat; însă este ceva şi maĭ frumos şi maĭ plăcut, aceasta este datoria de a combate şi chiar de a muri pentru un princip de adevĕr şi de dreptate! Acest princip, Domnilor, este că trebue să fim dreptĭ pentru toţĭ fiiĭ Românieĭ! De aceea sprijin proiectul, pentru că numaĭ prin dreptate putem avea linişte în ţeară, şi numaĭ prin legămintele iubiriĭ între sine putem uni toate puterile naţieĭ noastre, putem avea o frumoasă, o adevĕrată patrie, ţeara română. Iată, Domnilor, opinia mea liberă şi neîmpedecată; pentru mine fie-care fiiŭ al ţĕriĭ, fie-care pămîntean este Român. Nu mĕ îngrijesc nicĭ decum, cum şi ce fel el se închină luĭ Dumneḑeŭ. Aceasta este opinia mea; prea puţin îmĭ pasă de cele-ce se ḑic şi se vuesc afară. Calomnia, care este făcută să şeadă la uşă, nu mĕ va strămuta din ceea-ce cred că este bine şi folositor pentru ţeara mea. Om liber, fie-căruia ce voeşte a-mĭ impune îĭ voiŭ rĕspunde cu cuvintele stoicianilor: «Puteţĭ să-mĭ luaţĭ toate, «numaĭ pe mine însumĭ mie nu mĕ veţĭ putea lua!» Voiŭ rĕmânea singur de idea mea, şi cu toate aceste eŭ totuşĭ cred că idea mea va triumfa, cred că curînd va sosi timpul, când religia în România nu va maĭ fi un titlu de esclusie pentru nicĭ un cetăţean; va sosi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

timpul, când toţi vor fi Românî în iubita Românie. Simţimîntul ce conduce pe unii de a respinge proiectul este nobil, el purcede de la îngrijirea de a nu se jigni naţionalitatea; înseşi aceî ce sprijine proiectul, fiţi bine siguri, nu sunt însufleţiţi de un patriotism mai puţin călduros; aceştia sprijine că multe vergi legate la un loc se pot mai cu greu rumpe, de cât când ele sunt despărţite.

«Eu înţelegu îngrijirea acelor carii combat punctul al IX-lea; au dinaintea ochilor lor faptele străinilor ce am împămîntenit cu atâta uşurinţă; cu toate că şi în aceştia sunt onorabile escepţii. De şi împămînteniţi, mulţi încă se socot şi lucrează ca Grecî, ca Ruşi etc.

«Asemenea eu înţeleg că aceî ce până alaltăierî eraŭ sudiţi, astăḑi într'o bătaie de palme nu se pot face pămîntenî! Pentru aceştia şi eu sunt aspru, şi poate şi mai aspru de cât d-nul deputat de Roman. În adevĕr, ce vedem astăḑi? De abia s'aŭ rĕspândit în public ḑisa, că în Adunare sunt oamenî carii din deosebirea religiei nu voesc a face un titlu de esclusie pentru întrebuinţarea driturilor politice, şi de-odată vedem treî pătrimî din aceî ce până alaltăierî eraŭ sudiţi, că vin şi se declară de pămîntenî. Alţii, precum unii din Armenî, vin şi se înfăţoşează cu memuare, cu titlul pretenţios de **naţie armană**, când ei ar trebui să-şi aducă aminte, că dacă suntem şi am fost pentru îndrituirea lor, aceasta a fost numai pentru că noi nu-i privim ca **naţie armană**. Dovadă protestaţia noastră acea mare, care sfărîmând întâile alegerî, ne-a adus pe bancele Adunării.

«Pentru sudiţi, pentru naţia armană, şi eu sunt tot aşa de aspru ca şi d-nul Sturdza; şi pentru unii şi pentru alţii, eu nu am drepturi politice; şi unora şi altora, eu le ḑic: Dacă sunteţi naţie armană, n'aveţi nimic a face cu drepturile naţiei române! Voi carii aţi desperat de viitorul ţĕriî noastre, voi carii în timpuri nenorocite n'aţi luat parte la durerile noastre, ci v'aţi tras sub steaguri străine, voi pentru mine nu puteţi fi pămîntenî! Astăḑi, când soarele începe a luci şi pentru România, raḑele sale nu trebue să lumineze şi să încălḑească de cât pe fiii sĕi, pe aceî ce aŭ răbdat şi vicolul şi restriştea.

«Însă pe nenorocitul meseriaş de religie armană, carele n'a alergat la protecţie străină, carele ca şi meseriaşul ortodox a răbdat toate împilările, şi ale agăi, şi ale ispravniculuî, şi ale comisaruluî, şi ale jandarmuluî; însă pe nenorocitul sătean catolic, carele ca şi săteanul ortodox de treî sute de anî rabḑă toate greutăţile ţĕriî, frate cu el şi la beilic şi la boeresc; cum, pe aceştia, împămînteniţi prin suferinţe seculare, să-i resping de la sinul mumeî, şi să le ḑic că n'aŭ parte la bunurile pămîntuluî, că n'aŭ drepturi, că

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Noem.

pentru dînșiĭ speranță nu este, că eĭ sunt străinĭ și că fără drepturĭ s'aŭ născut, fără drepturĭ vor muri! Domnilor, aceasta nu se poate, căcĭ am jigni legea cea mare a fie-cărĭĭ societățĭ: dreptatea; căcĭ prin aceasta, departe de a întări naționalitatea noastră, am slăbi-o dimpotrivă. Mĕ esplic. Regulamentul, la anexa X. în capul punctuluĭ 1., consfințește principul că **fie-care străin, de orĭ-ce religie creștină, poate dobândi prin naturalisare drepturĭ politice** În aceeașĭ anexă, la sfîrșitul punctuluĭ IV., însă se adăogi maĭ târdiŭ frasa, că de **drepturĭ politice se vor putea bucura numaĭ aceĭ ce recunosc religia ortodoxă**. Trebue să vĕ spun, cine a adăogit aceste cuvinte? Vĕ puteți închipui că aŭ putut fi alțiĭ, de cât accĭ carĭĭ eraŭ interesați în causă, de cât Greciĭ și Rușiĭ, cc până astădĭ aŭ singurĭ monopolul împămînteniriĭ în țeara noastră? Domnilor, nu voesc, nu se cuvine să atac nicĭ o naționalitate, ba nicĭ o personalitate. Însă noĭ nu putem șterge istoria noastră. Care străinĭ ne-aŭ făcut atâta rĕŭ de cât Greciĭ, saŭ maĭ bine ḑicênd fanarioțiĭ? Negreșit că și între aceia sunt escepțiĭ. Este Constantin Mavrocordat, carele în ambele Principate a desființat vecinătatea. Este Domnul Alecsandru Moruz, carele a făcut multe lucrurĭ bune în Moldova, și maĭ ales această curte în care astădĭ ne aflăm adunațĭ. Este Mavrogheni, Domnul Valahieĭ, cel de pe urmă Voevod carele a condus o oștire română la bătălie, și carele în maĭ multe lupte cu Rușiĭ și cu Austriacĭĭ a făcut steagurile române biruitoare! Acestea sunt escepțiĭ! însă regula cât este de cumplită! Eĭ bine, Domnilor, tocmaĭ acest monopol avut până atuncĭ de ortodoxĭ și în deosebĭ de Grecĭ, monopolul de a putea singurĭ a se împămînteni în Principate, voesc de nu a-l nimicĭ, dar cel puțin a-l paralisa, rădicând pedeca naturalisăriĭ pentru străiniĭ eterodoxĭ și maĭ ales pentru aceĭ din Occident, căruia datorim atât de mult, și de la care și astădĭ putem a spera hotărîrea soarteĭ noastre. Rădicarea acesteĭ pedecĭ ne-o cere nu numaĭ dreptatea, dar și datoria, care ne ḑice că noĭ nu trebue cu dispreț și nerecunoștință să plătim **aceluĭ** care voește să ne facă o nație. Ḑic **dispreț** și **nerecunoștință**, căcĭ și una și alta ar fi când am ḑice că și pămînteanul nostru și străinul ce ar cere împămîntenire, pentru că sunt de religia catolică, nu pot pretinde la drepturĭ politice! Domnilor, să nu lăsăm ideile strîmte să ne conducă pe o cale strîmtă: **Patriotismul** de **clopotniță**, el a causat peirea a multor țĕrĭ renumite. Grecia a căḑut pentru că cetățeniĭ eĭ nu voiaŭ a se uni sub steagul și în unitatea Eladeĭ. Eĭ preferaŭ să fie și să se combată între dînșiĭ ca Sparțiațĭ, ca Ateniani, ca Tebani, ca Plateani etc. De aceea eĭ căḑură sub jugul luĭ Alecsandru și apoĭ sub jugul Romanilor, când acestia isbutiră a domina lumea, pentru că din nu-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

mele de Roman eĭ nicĭ odată aŭ căutat să facă numaĭ un monopol al cetăţenilor de Roma. Care este causa că Italia, muma noastră, cu toate stăruinţele sale, cu toate suferinţele sale, până astăḑĭ încă n'a venit la unitate? Aceasta este patriotismul de clopotniţă, viaţa **municipală**, iar nu **naţională**, care a însuflat în secolul de mijloc pe republicile sale şi chiar pe bărbaţiĭ sĕĭ de stat. Italienii sub nume de Lombarḑĭ eraŭ în lupte cu alţĭ Italienĭ sub nume de Toscanĭ, Veneţianĭ, Modenezĭ, Napolitanĭ, Sicilianĭ; şi **într'acest timp Germanul punea piciorul sĕŭ pe grumazul bieteĭ Italiĭ**.

«Naţia este o creaţie a lumiĭ moderne; naţia s'a făcut şi se face numaĭ acolo unde este unitate. Această mare idee ne-a făcut să cerem Unirea ţĕrilor noastre. Nicĭ odată însă nicĭ Unirea, nicĭ naţia noastră nu vor fi tarĭ, în câtă vreme pe pămîntul nostru vom avea deosebite aglomeraţiĭ de locuitorĭ, pe care noĭ îĭ vom ţinea despărţiţĭ de noĭ, prin esclusia lor de la bunurile, de la drepturile ce ţeara dă fiilor sĕĭ. Esclusia de drepturĭ pururea crează deosebite interese, însuflă ura şi aduce discordia.

«Noĭ însă vroim să fim un singur popor, păşind către acelaşĭ ţel: **consolidarea naţionalităţiĭ române**. Numaĭ respingerea deosebirilor va aduce între noĭ armonia, numaĭ armonia va da naţieĭ noastre puterĭ, şi numaĭ puterĭ largĭ vor aduce între noĭ adevĕrata Unire naţională. Trebue dar să ţintim cu toţiĭ de a lega toate aglomeraţiile de locuitorĭ prin legătura cea maĭ mare a armonieĭ; armonia este însă numaĭ acolo unde este dreptate, unde este egalitate.—

«Daţi-mĭ, Domnilor, voe să fac o singură întrebare. Ce ar fi maĭ potrivit cu interesul naţieĭ noastre, să vedem tîrg cu tîrg, sat cu sat în discordie şi duşmănie, pentru că în unul sunt ortodoxĭ, iar în altul catolicĭ? Saŭ pe toată suprafaţa Romănieĭ, de la Carpaţĭ până la Marea Neagră, să vedem şi tîrgurĭ şi sate, fără osebire de religie şi de origină, legate prin dragoste, prin interes, prin acelaşĭ drept, prin acelaşĭ ţel? Rĕspunsul nu este greŭ de dat!

«Ian să vĕ arĕt acum şi ce viitor ne aşteaptă, respingêndu-se proiectul şi dechiarându se prin urmare fără drepturĭ miĭ de locuitorĭ, carĭĭ însă aŭ luat şi iaŭ parte la toate îndatoririle, la bir, la recrutaţie, la beilicurĭ, la toate greutăţile ţĕrĭĭ. Fie-care din aceştĭ locuitorĭ declaraţĭ străinĭ în pămîntul lor ar fi în tot dreptul să ḑică aceea ce la întâile alegerĭ un locuitor catolic din Saboanĭ, ales deputat pontaş al ţinutuluĭ Romanul, a rĕspuns ispravniculuĭ, carele îl întîmpina că nu-l putea cunoaşte deputat, pentru că era catolic: «Cum, cucoane, acum când toate satele m'aŭ ales ca să le apĕr drepturile în marea Adunare, sunt **catolic** şi nu pot fi deputat? Dar când ne puneţĭ la

www.dacoromanica.ro

beilicurĭ, când ne luaţĭ birul, când vĕ dăm feciorĭĭ la oaste, când vĕ facem boeresc, atuncĭ nu suntem catolicĭ, ci ne priviţĭ ca pravoslavnicĭ? Dacă este, cucoane, că nu putem fi deputaţĭ pentru că suntem papistaşĭ, apoĭ daţi-ne pace să fim papistaşĭ şi la birurĭ, şi la beilicurĭ şi la toate angăriile». No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«Domnilor, respingerea proiectuluĭ ne-ar înfăţoşa în viitor şi un alt maĭ mare pericol; este ştiut că inima omuluĭ îl trage pururea acolo, unde găseşte simpatie şi dragoste. Ţeara noastră, nu de astăḑĭ, ci de sute de anĭ a avut trista soartă de a servi de teatru luptelor străine; nu odată ea s'a vĕḑut năvălită de armele staturilor megieşe. Cartea viitoruluĭ ne este închisă; putem dar şti, dacă aceea ce de atâtea orĭ a fost, nu se va maĭ întîmpla? În asemenea casurĭ ce am vedea? Ruşiĭ, Bulgariĭ, Lipoveniĭ ce ne-aŭ venit cu înapoiatele ţinuturĭ de Calul şi de Ismail eşind cu pânc şi sare înaintea fraţilor lor de sânge şi de religie; la o năvălire din partea uneĭ armiĭ austriace, am vedea locuitoriĭ catolicĭ alergând înaintea fraţilor lor de religie. Despre Jidovĭ nu ḑic nimică; le-am vĕḑut purtarea în timpul cel de pe urmă al ocupaţieĭ. Cu totul ar fi altmintrelea când fie-care, fără deosebire de religie saŭ de rit, ar fi legat către ţeara noastră prin o adevĕrată egalitate, adecă nu numaĭ de îndatoriri, ci şi de drepturĭ. Străinul întrând în ţeara noastră, n'ar găsi de cât inime spre a-l urî şi braţe spre a-l combate; şi aşa şi naţionalitatea şi ţeara noastră ar fi mult maĭ puternice.

«Istoria, Domnilor, ne dovedeşte, cât de periculos lucru este de a înstrîmbătăţĭ pe de o parte locuitoriĭ uneĭ ţĕrĭ din causa deosebiriĭ religieĭ. Această strîmbătate a adus ades peirea aceleĭ ţĕrĭ. Era odată o ţeară mare şi frumoasă, o **ţeară de cavaleri**, o ţeară cu care ne-am luptat sute de anĭ: Polonia! Eĭ bine, Polonia a căḑut pentru că n'a fost dreaptă pentru toţĭ fiiĭ sĕĭ, pentru că pe de o parte toate libertăţile eraŭ numaĭ în mânile aristocraţieĭ, pentru că pe de altă parte, populaţia ţĕriĭ era o parte catolică şi o parte ortodoxă, şi pentru că cea dintâiŭ a căutat să împileze pe cea a doua. Aceasta este causa că Cazaciĭ, cariĭ odată eraŭ vitejiĭ companionĭ de arme aĭ Polonilor, aŭ rupt pactul lor cu republica aristocratică şi aŭ îmulţit rîndurile armieĭ Ruşilor; aceasta este causa că Episcopiĭ şi locuitoriĭ rutenĭ ortodoxĭ, vĕḑêndu-se prigoniţĭ de Episcopiĭ şi nobiliĭ catolicĭ, aŭ năzuit la ajutor străin; şi Ecaterina, sub pretext de a apĕra pe coreligionariĭ sĕĭ, a ocupat Polonia, şi Polonia astăḑĭ nu maĭ este.—În Franţia prigonirile protestanţilor, câte nenorociri nu i-aŭ adus? Ḑiua sfântuluĭ Bartelemi şi astăḑĭ formează una din paginile cele maĭ grozave din istoria prigonirilor religioase! Revocaţia edictuluĭ de Nantes a desbrăcat pe Fran-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem

ţia de oamenii de inteligință, de industrie și de arte cei mai însemnaţi; și aceste talente, transportate pe pămînt străin, aŭ pregătit Franţiei puternicï concurenţï. Însă, ne ḑic adversariï proiectuluï, dând drituri catolicilor, deschidem stavila, care singură până acum ne-a ferit naţionalitatea; străiniï ne vor năvăli, și naţia noastră este perdută Dintâiŭ, proiectul nu deschide nicï decum calea străinilor; el cere drepturi numaï pentru pămînteni. Dar să ḑicem, că rostirea principuluï că pămînteniï eterodoxï pot avea drepturi politice, deschide și străinilor mijlocul, ca prin marea naturalisare să ajungă la drepturi politice. Eŭ încă tot nu vĕd pericolul. Marea naturalisare, după legile noastre, se poate acorda numaï de Adunarca obștească; ea la noï este supusă la condiţiï mult mai grele de cât pretutindenea aiurea. Nicï odată numĕrul străinilor ce ar întra în ţeară prin un asemenea canal, nu poate să fie atât de mare, în cât să ne înfăţoșeze vre-un pericol, și apoï, Domnilor, nu trebue să credem ceva și în otcaua Românilor?! Românii sunt meniţi de la Dumneḑeŭ ca să stăpânească ţĕrile de la gurile Dunării. România n'a perit când a trecut peste ea potopul popoarelor barbare. Neamul nostru în mare parte, atuncea s'a fost retras în mijlocul Carpaţilor și mai ales la Făgăraș și Maramurĕș, care, întocmaï ca chivotul luï Noe, aŭ păstrat naţionalitatea română. După contenirea potopuluï, ce vedem însă? Douĕ mânï de oameni, conduși de Radu Negru și de Bogdan Dragoș, ies din Carpaţi, se scobor de-a lungul rîurilor, se unesc cu comunităţile libere ce nu și-aŭ fost părăsit vetrile strămoșeștï, întind stăpânirea peste toate ţĕrile dintre Carpaţi, Dunărea și până în Marea Neagră; și nu mai târḑiŭ de cât după patruḑecï de anï, vedem pe vitejiï nostri Voevoḑï luptându-se cu Ungurii și cu Poloniï în capul unor armiï de 50 și de 60 miï de Românï. România n'a perit când slavinismul străbătuse pretutindenea; când limba slavonă se făcuse la noï limba Statuluï și a bisericiï. Actele luï Ștefan și ale luï Mihaiŭ sunt scrise slavonește; și când România a fost vre-odată mai puternică, mai glorioasă de cât în timpul acestor Voevoḑï?

«România n'a perit când Turcul și fanariotul aŭ năvălit asupra ţĕriï, când toată viaţa la noï era amorţită, când drepturile noastre eraŭ sfășiate, când hotarele noastre eraŭ încungiurate de cetăţi turceștï, și când în Iași și în Bucureștiï doï orîndarï străinï, veniţi de la Stambul, ne daŭ legï în limba grecească; și cum, tocmaï astăḑi, în secolul dreptăţiï și al luminilor, avem să ne temem că naţionalitatea română poate peri, astăḑi, când ea a primit consfinţirea cea mai solemnelă, când Principatele Române s'aŭ pus sub scutul Europeï? Cum, astăḑi, inspiraţi de un prejudeţ, de un pericol ilusoriŭ, voim să refusăm, ce ḑic, să

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Noem.

rădicăm pămîntenilor eterodoxĭ drepturile politice? Am ḑis cuvîntul de **rădicat**, şi aşa este, căcĭ chiar astăḑĭ eterodoxiĭ aŭ drepturĭ politice. Avem în ţeară de sute de anĭ proprietarĭ catolicĭ, din carĭĭ mulţĭ aŭ ajuns în funcţiĭ publice, aŭ dobândit titlurĭ de boerie, aŭ esercitat dreptul de alegĕtorĭ, chiar la Adunarea generală în timpul luĭ Mihail Sturdza. Avem străinĭ, iarăşĭ de legea catolică saŭ protestantă, carĭĭ aŭ căpătat sub guvernul trecut marea împămîntenire, pe aceleaşĭ base; căcĭ străiniĭ ortodoxĭ în Ţeara Românească, cu care aspirăm a ne uni, şi catoliciĭ şi Armeniĭ aŭ drepturĭ politice şi sunt proprietarĭ de moşiĭ. Acestaşĭ cas este şi la noĭ, în ţinuturile de peste Prut înapoite Moldoveĭ; prin urmare, pe ce regulă de dreptate am veni astăḑĭ să declarăm că drepturile politice se pot întrebuinţa saŭ dobândi numaĭ de ortodoxĭ, şi aşa să desbrăcăm de asemenea drepturĭ pe toţĭ pămînteniĭ ce recunosc un alt rit creştin, şi aşa să-ĭ facem străinĭ în chiar pămîntul lor?

«Ḑicem că religia ortodoxă, la care trebue să ţinem, ar fi o pedecă, şi că Regulamentul Organic, pe care noĭ necontenit îl spîrcuim, ar rosti o asemenea esclusie. Însă noĭ trebue să ne aducem aminte, că în trecutele ḑile am declarat libertatea culturilor, că multe din Regulament, înainte de a le sfărîma noĭ, aŭ căḑut în neîntrebuinţare, ca toate legile ce nu maĭ sunt potrivite cu gradul de civilisaţie la care a ajuns un popul.

«Noĭ trebue asemenea să ne aducem aminte, că iarăşĭ înainte de câteva ḑile am declarat egalitatea înaintea legiĭ; însă ce fel de egalitate ar fi aceea, care dă unuia şi refusă altuia? Am ḑis **egalitatea**, am ḑis **desfiinţarea de privilegiĭ**, şi noĭ astăḑĭ venim şi punem pe pămînteniĭ eterodoxĭ într'o posiţie cu totul neegală în privire către pămînteniĭ ortodoxĭ. Pe acestĭ din urmă îĭ facem privilegiaţĭ, pe ceĭ dintâĭ îĭ facem străinĭ.

«Dacă dar este ca proiectul comisieĭ să se respingă, apoĭ eŭ vin şi solenel declar, că noĭ am sfărîmat egalitatea şi am întemeiat privilegiul, căcĭ toată legea ce nu are o asemenea măsură pentru toţĭ, nu este o lege de egalitate, ci o lege de privilegiŭ!

«Domnilor, daţi-mĭ voe să vĕ arĕt o altă consideraţie, iarăşĭ de mare importanţă, care ne prescrie datoria de a recunoaşte că împămînteniţiĭ de orĭ-ce religie pot dobândi drepturĭ politice. Aceasta este compunerea societăţiĭ noastre. Care sunt elementele de care această societate este formată?

«De o parte vedem **boerĭ** marĭ şi micĭ, proprietarĭ, neproprietarĭ, funcţionarĭ înalţĭ saŭ de jos, cum vroiţĭ, însă tot **boerĭ**. De altă parte vedem lucrătorĭ de pămînt, fie răzăşĭ, fie pontaşĭ, însă numaĭ **lucrătorĭ de pămînt**.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.17. 1857 12 Noem.

«Două clase faţă în faţă. Legătura cea mai naţională, cea mai puternică, singura care poate întemeia echilibrul şi a opri antagonismul, **starea de mijloc**, aceea căria Sieis îi ḑicea că trebue să fie totul într'o naţie, lipseşte desăvîrşit, mai ales în Moldova. Tîrgurile noastre sunt populate numai de Jidovi şi de un mic numĕr de străini de deosebite rituri creştine. Tot comerţul, şi acel din tîrguri şi acel de la ţeară, este în mâna Jidovilor, din carii trei pătrimi sunt sudiţi. Luaţi seama Domnilor! că legea electorală, în puterea căria am fost convocaţi, dă tîrgurilor dreptul de a trimite două-ḑeci de deputaţi tîrgoveţi, adecă în spiritul legislatoruluĭ representanţi ai stării de mijloc. Ei bine, noi în toată Adunarea avem un singur neguţitor, deputatul de Focşani şi patru medici, carii şi aceştia sunt boeri! Unde este dar starea noastră de mijloc? Noi n'o avem, şi datoria noastră este să o facem. Elementul constituării îi este în adoptarea proiectuluĭ comisieĭ; să chemăm între noi, prin împămîntenire, pe aceĭ străini, carii de mulţi ani şed între noi, carii prin deprindere, prin interese, prin limbă. prin chiar iubire către pămîntul nostru, s'au făcut de fact pămînteni; şi carii dacă s'au ţinut de o parte, este numai pentru că Regulamentul Organic îi depărta de la orĭ-ce putinţă de a se face cetăţeni români. Şi nici că să credem că fără aceasta vom putea ajunge de a avea o stare de mijloc pămînteană.

«Caracterul Moldovanuluĭ, cel puţin până acum, nu este plecat către **profesia neguţitorească**, acest mare element al stării de mijloc. Aceasta nu este de astăḑi. Iată ce cu 140 de ani mai înainte Domnul Dimitrie Cantemir ne ḑice, în Descrierea Moldoveĭ: «Greciĭ, Bulbaneziĭ, «Sêrbiĭ şi Bulgariĭ trăesc în Moldova sloboḑi, şi alţiĭ se îndeletnicesc «cu neguţitoria, iar alţiĭ slujesc cu leală la Domnie. Nemţiĭ, Leşiĭ şi Ca«zacii sunt puţini, şi uniĭ sunt ostaşi, iar alţiĭ slujesc în curte. Însă din «Leşi s'au rădicat vr'o câţiva şi în starea boerieĭ; iară Armeniĭ sunt «supuşi ca şi ceia-lalţi neguţtiorĭ şi tîrgoveţi ce sunt prin oraşele Mol«doveĭ şi plătesc asemenea bir la Domnie, şi **bisericile lor sunt ca «şi ale papiştaşilor, şi nici sunt mai mici, nici mai puţin împodo«bite de cât ale pravoslavnicilor, şi sunt sloboḑi a-şi păzi legea lor.** «Evreiĭ încă sunt supuşi şi plătesc pe an mai mare bir de cât cel «de obştie, şi cu alta nu se îndeletnicesc de cât numai cu neguţito«ria şi cu cârcimăritul, şi **unde voesc, acolo pot să-şi facă sinagogă;** «însă numai de lemn, iar de peatră nu aŭ voe; Ruşiĭ şi Ungariĭ tot«deauna aŭ fost ţerani boereştĭ ai Moldoveĭ . . . . .

«Ceĭ-ce sunt adevĕraţi Moldoveni, osebit de stările boereştĭ pentru «care am pomenit mai sus, uniĭ sunt tîrgoveţi, iară alţiĭ ţĕrani. Tîr«goveţiĭ sunt aceia care se află cu locuinţa prin oraşe şi prin tîrguri,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Noem.

«iară ţĕranii sunt aceia care locuesc prin sate; . . . . . ceĭ de pe «la tîrgurĭ nu sunt supuşĭ nimĕruĭ, fără numaĭ Domnieĭ, la care îşĭ «plătesc dajdiile lor şi se îndeletnicesc la toate lucrurile. **Iară ne-«guţitorĭ sunt prea puţinĭ din Moldoveni**, pentru că Moldovanuluĭ «din fire este născută mândria . . . căcĭ eĭ orĭ-ce neguţitorie o so-«cotesc că este lucru de ruşine. Osebit numaĭ de neguţitoria cu «pânea, care o fac eĭ pe moşiile lor. Şi eŭ socotesc că **aceasta este «pricina cea maĭ mare de se găsesc prea puţinĭ din Moldoveni tîrgoveţĭ «bogaţi, şi că este în ţeară necontenit lipsă de bani:** măcar de se «şi trec peste hotar afară maĭ multe lucrurĭ de cât acele ce se duc «în lăuntru; căcĭ neguţitoriĭ ceĭ străinĭ, Turcii, Jidoviĭ, Armeniĭ, şi «Greciĭ cariĭ se ḑic gelepĭ, aŭ apucat în mânĭ toată neguţitoria Mol-«doveĭ, din pricina leneviriĭ patrioţilor nostri; şi turme întregĭ de «dobitoace micĭ şi marĭ, pe care le cumpĕră din Moldova cu puţin «preţ, le duc pe la Stambul şi pe la alte cetăţĭ, şi acolo le vînd cu «preţ îndoit şi întreit. **Însă fiind-că aceştia ceĭ maĭ bogaţĭ nu aŭ «voe să fie cu moşiĭ şi cu case statornicitĭ în Moldova, pentru «aceasta baniĭ ceĭ maĭ mulţĭ se petrec afară din ţeară; iară preste «Dunărea înapoĭ vin prea puţinĭ**; şi de abia sunt cu îndestulare «pentru plătirea birului şi a altor cheltuelĭ turceştĭ».

«Cuvintele luĭ Cantemir ne arată ce trebue să facem, pentru ca să ajungem să avem o stare de mijloc. Tot Cantemir rĕspunde şi la cuvîntul domnuluĭ deputat al proprietarilor marĭ din ţinutul Romanuluĭ, carele ca argument în contra proiectuluĭ ne citează Bucovina, unde jumĕtate de moşiĭ aŭ ajuns a fi în mâna Armenilor. Pentru ce însă aceasta? Este pentru că Iosef II., împĕrat catolic, departe de a des-brăca pe Româniĭ ortodoxĭ din Bucovina de driturile lor, la luarea acestuĭ pămînt, coastă a Moldoveĭ, a decretat că deosebirea religieĭ nu poate să întemeieze esclusie întru întrebuinţarea drepturilor civile şi politice. Atuncĭ Armeniĭ din Moldova, de şi locuitorĭ vechĭ aĭ eĭ, vĕḑînd că aicea li se rădicaŭ drepturile, că se declaraŭ străinĭ în însuşĭ locul naşterii lor, n'aŭ maĭ privit pe Moldova ca patria lor; ci mărginiţĭ numaĭ în dreptul de a ţinea moşiĭ în posesie, eĭ aŭ esploatat şi moşiile şi maĭ ales pe locuitorĭ; toată rîvna lor a constat de a aduna banĭ; şi când capitalul era în destul de mare, eĭ treceaŭ în Bucovina, unde puteaŭ cumpĕra moşiĭ, unde puteaŭ câştiga drepturĭ; unde în sfîrşit puteaŭ da copiilor lor o patrie! N'ar fi fost maĭ bine şi pentru ţeara noastră ca o asemenea emigraţie să nu se facă? Ca Armeniĭ să păstreze Mol-doveĭ şi activitatea şi averile lor? În loc de esploatatorĭ de oamenĭ am fi avut un numĕr mare de cetăţenĭ folositorĭ!

«Să gândim, Domnilor, serios la ce facem.—Prin respingerea pro-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

ieotuluĭ, noĭ nu numaĭ că nu dăm, dar chiar rădicăm drepturĭ avute de sute de anĭ de pămîntenĭ eterodoxĭ, precum sunt răzăşiĭ catolicĭ din ţinuturile Bacăŭ şi Iaşĭ. Aceştia pururea s'aŭ privit ca pămînteni înzestraţĭ cu toate drepturile civile şi politice, cariĭ uniĭ din eĭ sunt boerĭ, sunt în funcţie. Eŭ, cum am ḑis, cunosc din eĭ cariĭ chiar la Adunarea obştească din timpul luĭ Mihaiŭ Sturdza aŭ întrebuinţat liber dreptul lor de alegĕtorĭ. N'avem, cum am maĭ ḑis, chiar astăḑĭ străinĭ de religie catolică saŭ protestantă, cariĭ, cu toate prescripţiile contradictoare ale Regulamentuluĭ, prescripţiĭ ce şi-aŭ făcut timpul, aŭ primit sub Domnul Ghica împămîntenirea cea mare; şi astăḑĭ se numĕră între boeriĭ, funcţionariĭ şi proprietariĭ marĭ aĭ Moldoveĭ? N'avem o întreagă populaţie catolică şi armeană ce ne-a venit cu înapoirea ţinuturilor de peste Prut? Mulţĭ din aceştia sunt proprietarĭ de moşiĭ; ca nobilĭ saŭ funcţionarĭ, sub guvernul rusesc eĭ aŭ avut drepturĭ politice. La alegerile Adunărĭĭ ad-hoc, pămînteniĭ creştinĭ eterodoxĭ, întocmaĭ ca şi pămînteniĭ ortodoxĭ, aŭ întrebuinţat dreptul politic de alegĕtorĭ. De nu maĭ mult, dar cel puţin o pătrime din deputaţiĭ nostri sunt trimişĭ de corpurĭ electorale formate şi de catolicĭ şi de Armenĭ, ba chiar avem şi un deputat catolic: deputatul oraşuluĭ Ismail. Validitatea alegerilor s'a recunoscut de întreaga Adunare. Eĭ bine, cum putem acum să desbrăcăm de drepturile lor pe alegĕtoriĭ nostri, pe aceĭ ce ne-aŭ trimis pe aceste bance, tocmaĭ pentru ca să le apĕrăm drepturile? Cum am putea noĭ să-ĭ declarăm străinĭ în însaşĭ patria lor? Când tocmaĭ datoria noastră cea mare este, ca prin o adevĕrată egalitate, prin legătura aceloraşĭ îndatoriri şi drepturĭ să unim pe toţĭ pămînteniĭ, fără osebire de credinţă, în aceeaşĭ armonie, în aceeaşĭ iubire către ţeară; ca aşa cu toţiĭ să fim o singură naţie: **naţia română**, ca aşa cu toţiĭ să avem şi să apĕrăm o singură patrie: **frumoasa Românie!**

«Vĕ rog, Domnilor, luaţĭ seama bine la votul ce aveţĭ a da. Pretutindenea drepturile politice şi civile nu se rădică de cât în urma uneĭ vinĭ şi în urma uneĭ judecăţĭ.

«Ce vină însă aŭ făcut alegĕtoriĭ nostri eterodoxĭ, pentru ca acum să-ĭ desbrăcăm de drepturile lor, şi prin urmare să-ĭ osândim la adevĕrata degradare? Aŭ poate vina lor este pentru că ne-aŭ ales deputaţĭ?

«Încă odată vĕ rog, să gândim şi la consideraţiile din afară, să gândim la ce va ḑice Europa, să gândim la viitor! la ce armă dăm în mâna protivnicilor nostri. Eŭ socot că cel maĭ rĕŭ serviciŭ ce putem face causeĭ noastre este de a vota în contra principiuluĭ punctuluĭ al nouĕlea. Ce tristă recomandaţie de noĭ înşine am da Europeĭ

www.dacoromanica.ro

catolice și protestante, care pentru Românĭ a făcut atâta. Spre recu- No. 1980.
noștință noĭ voim acum a declara religiile catolică și protestantă ca ti- Proc.-verb. 17.
luri de esclusie la condiția de pămîntean al Românieĭ! Ce arme am 1857
da în mâna adversarilor nostri, cariĭ în fața unuĭ asemeĭea vot ar fi 12 Noem
în tot dreptul să dică Europeĭ: «Uitați-vĕ ce oamenĭ, ce țeară vroițĭ «a emancipa; eĭ cer dreptate, și cea întâĭ faptă a lor este de a o «refusa, ba chiar de a o rădica însușĭ fraților și pămîntenilor lor, «a cărora singură vină este pentru că se închină Treimeĭ dumnedeeștĭ «sub altă formă de rit». — Tristă și nenorocită impresie va face un asemenea vot și în lumea civilisată și maĭ ales la viitorul Congres! Tristă și nenorocită dovadă vom da despre puțina noastră civilisație! Atâta va fi resultatul votuluĭ nostru; căcĭ în acest secol de lumină, să ne iase din minte că Puterile garante ar putea să iea maĭ mult în privire prejudețele noastre de cât glasul sfinteĭ dreptățĭ, care strigă neîncetat: «ce nu-țĭ place, altuia nu face; iubiți-vĕ între voĭ, căcĭ toțĭ suntețĭ fiĭ aĭ aceluiașĭ părinte».

«Aŭ adversariĭ proiectuluĭ nu gândesc că la biuroul Conferințelor ce aŭ să hotărască despre viitorul nostru aŭ să iea parte representanțiĭ a treĭ suveranĭ catolicĭ și doĭ suveranĭ protestanțĭ, că din monarhiĭ subscriitorĭ Tratatuluĭ de Paris, numaĭ unul este de religia ortodoxă, dar că și un altul, M. S. Sultanul, este de religie musulmană! Lucrul tot se va face; este cu neputință ca prin verdictul Conferințelor, religiile catolică, protestantă, armană în România să se lovească cu ostracism? Luațĭ esemplu de ce s'a făcut în însașĭ Turcia, în însașĭ țeara Musulmanilor; acolo cu câțĭva anĭ maĭ înainte, cel de pe urmă caicciŭ saŭ hamal turc putea fără a fi pedepsit a scuipi în fața celuĭ maĭ însemnat dintre creștinĭ și a-l numi câne saŭ ghiaur!

«Eĭ bine, Domnilor, uitați-vĕ ce prefacere aŭ luat ideile și lucrurile în însașĭ Turcia? Iată ce dice hatihumaiumul din 18 Februarie 1856, slobodit de M. S. Sultanul după mijlocirile Europeĭ creștine:

«Toată deosebirea saŭ poreclirea țintitoare de a face vr'o oareșĭ- «care clasă maĭ jos de altă clasă din causa cultuluĭ, a limbeĭ saŭ a «neamuluĭ, va fi pentru tot-deauna ștearsă din protocolul administrativ; «legile vor pedepsi cu asprime întrebuințarea dintre particularĭ «saŭ din partea autorităților de orĭ-ce poreclă batjocoritoare saŭ jig- «nitoare.

«Fiind-că toate culturile sunt și vor fi asemenea liber practicate «în staturile mele, nicĭ un supus din imperiul meŭ nu va fi strîm- «torit în esercițiul religieĭ ce el recunoaște, și nicĭ într'un fel nu va «fi supĕrat în această privire. Nimenea nu va fi silit să-și schimbe «religia. Numirea și alegerea tuturor funcționarilor și alțĭ întrebuin-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«ţaţĭ aĭ imperiuluĭ meŭ atîrnând cu totul de voinţa mea suverană, «toţĭ supuşiĭ imperiuluĭ meŭ, fără osebire de naţionalitate, vor fi în- «drituiţĭ de a fi primiţĭ la funcţiile publice şi de a le ocupa după «capacităţile şi meritele lor, după anume regule de o aplicaţie generală.

«Egalitatea dărilor trăgênd după sine egalitatea sarcinilor, pre- «cum **egalitatea îndatoririlor trage după sine egalitatea** drepturilor, «supuşiĭ creştinĭ şi de alte riturĭ nemusulmane vor trebui ca şi Mu- «sulmaniĭ a lua parte la recrutaţie etc »

«Iată, Domnilor, marele principiŭ de omenire, de civilisaţie, de mare şi eternă dreptate proclamat în Turcia de M. S. Sultanul Abdul Medgid !

«Cu toate prejudeţele, cu tot fanatismul Musulmanilor, haţihumaiumul a început a se pune în lucrare. În Constantinopoli s'a şi înfiinţat un înalt consiliŭ menit de a se ocupa cu interesele generale ale imperiuluĭ, şi în care, sub preşedinţa mareluĭ Vizir şi alăturea cu şeful religieĭ musulmane, cu Şeic-ul-islam, şed Patriarhul grecesc, Patriarhul catolic, Patriarhul arman şi marele rabin ; lucru mare; lucru nepilduit! În Viena, Domnilor, ambasadorul ce înfăţoşează însaşĭ persoana M. S. Sultanuluĭ este beizadea Calimah; asemenea este şi cu alţĭ mulţĭ ministri şi trimişĭ de aĭ Porţiĭ în străinătate, şi cu mulţĭ alţĭ înalţi functionarĭ otomanĭ în lăuntrul imperiuluĭ şi carii toţĭ sunt creştinĭ! Acest mare progres îl datorim energicilor mijlocirĭ ale marilor Puterĭ creştine. Eĭ bine, Domnilor, dacă Europa civilisată a dobândit un asemenea resultat de la Turcia cea fanatică şi a căria suveranitate negreşit că nimenea nu o contesta, cum socotiţĭ că aceastaşĭ Europă, care astăḑĭ ţine soarta Românieĭ în mânile sale, la viitoarea organisaţie, şi fără voia noastră şi cu toate prejudeţele noastre, nu ne va impune acelaşĭ princip de dreptate şi de omenire? Să ne iase dar din minte că votul nostru în contra proiectuluĭ ar putea avea vre-o greutate înaintea Conferinţelor ; el n'ar putea, o maĭ adaog, de cât de a da o slabă idee de civilisaţia noastră, de cât de a ne compromite înaintea făcĕtorilor nostri de bine, de cât de a da arme adversarilor nostri, şi iată pentru ce :

«Ştiţĭ, Domnilor, că Anglia, care în Congresul de Paris a opinat în favoarea Uniriĭ Principatelor, astăḑĭ se pretinde cel puţin că şi-a schimbat opinia. Causa ce se atribue uneĭ asemenea schimbărĭ, este că adversariĭ nostri aŭ făcut pe cabinetul britanic să creadă că Unirea ţĕrilor-surorĭ nu este o dorinţă a inimiĭ noastre şi o trebuinţă a naţieĭ noastre ; ci că ea este o idee ce ni s'a însuflat prin Rusia, care prin o asemenea combinaţie ar voi să redobândească la Dunăre vechia eĭ preponderanţă ; că România, unită cu Muscaliĭ prin ace-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Noem.

leaşĭ legăturĭ ale ortodoxieĭ, n'ar fi de cât un avan-post al Rusieĭ în contra Turcieĭ etc. etc. Din toate argumentele ce se întrebuinţează în contra Uniriĭ, religia noastră ortodoxă este pururea alfa şi omega. La **Românĭ**, strigă adversariĭ nostri, ignoranţĭ şi necultivaţĭ, religia este maĭ puternică de cât naţionalitatea; ortodoxia îĭ va arunca pururea în braţele Rusieĭ!

«Eĭ bine, Domnilor, declarând că ortodoxia este neapĕrata condiţie pentru pămînteni şi împămînteniţĭ spre a putea dobândi drepturĭ politice, n'am da noĭ singurĭ o putere acusaţiilor ce ni se adresează? Când noĭ trebue prin toate pasurile, prin toate faptele şi maĭ ales prin toate voturile noastre să dovedim că nu suntem nicĭ Ruşĭ, nicĭ Turcĭ, nicĭ Austriacĭ; că **Românĭ suntem şi Românĭ voim să murim**.

«Ah! Domnilor, de ce n'am în destulă elocuinţă ca să pot întra în toate convincţiile, ca să pot ajunge la toate inimile, ca să vĕ pot îndulosi, ca să vĕ pot încredinţa de neapĕrata nevoie ce este pentru noĭ, **să fim drepţĭ pentru toţĭ fiiĭ Românieĭ!** De ce n'am în destulă elocuinţă, ca să fac din d-voastră apostoliĭ libertăţiĭ conştiinţeĭ; şi aşa cu toţiĭ să ajungem a vedea în toţĭ pămînteniĭ pe fraţiĭ nostri, şi aşa să ştim cu toţiĭ, că spre a fi demnĭ de libertate, trebue maĭ întâiŭ să o respectăm în alţiĭ; că spre a putea dobândi drepturĭ nu trebue maĭ întâiŭ să le rădicăm altora!

«Mĕ adresez către voĭ, representanţĭ aĭ cleruluĭ, o voĭ aceĭ cărora vi s'aŭ dat frumoasele titlurĭ de ministri aĭ păciĭ, de ofiţerĭ aĭ moraluluĭ. Nu vĕ împotriviţĭ la o lege de omenire şi de dreptate. Noĭ am făcut şi vom face tot ce poate face religia ortodoxă puternică şi glorioasă. . . Nu maĭ aveţĭ nimică a vé îngriji. Aduceţi-vĕ aminte că frăţia şi adevĕrata egalitate sunt aduse pe pămînt de către Hristos Mântuitorul; aduceţi-vĕ amınte că religia sa este de dragoste, iar nu de ură. Nu uitaţĭ cuvintele evangelistuluĭ Ioan, ce ḑice, că tot celce crede în sfânta Treime, în natura dumneḑeească a tatăluĭ, a fiiuluĭ şi a sfântuluĭ duh este creştin. Aduceţi-vĕ maĭ ales neîncetat aminte de aceste cuvinte ale luĭ Hristos: «V'aŭ învĕţat că s'aŭ ḑis, veţĭ iubi pre «aceĭ ce vĕ iubesc, şi veţĭ urî pre duşmanul vostru. Şi eŭ vĕ ḑic: iubiţĭ «pre duşmaniĭ vostri, faceţĭ bine celor-ce vĕ uresc şi rugaţi vĕ pen«tru ceĭ-ce vĕ prigonesc şi vĕ clevetesc; pentru ca să fiţĭ fiiĭ pă«rinteluĭ vostru ce este în cerurĭ, care face de rĕsare soarele pentru «ceĭ bunĭ şi pentru ceĭ rĕĭ, şi care trimite ploaie şi asupra celor «drepţĭ şi asupra celor nedrepţĭ!»

«Mĕ întorc către voĭ, deputaţĭ aĭ locuitorilor pontaşĭ, cărora vĕ ḑicem ţĕraniĭ, pentru că înfăţoşaţĭ acea multă, acea grea şi împilată ţeară. Aduceţi-vĕ aminte că şi locuitoriĭ catolicĭ aŭ răbdat cu voĭ şi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

dările și beilicurile, și biciul și toate angăriile; și eĭ cu voĭ aŭ muncit și aŭ suspinat; aŭ avut același trecut, lăsați-ĭ să aibă și același viitor. Voĭ în Adunare aț găsit și veț găsi sprijin la durerile și lipsurile voastre. Eĭ bine, nu vĕ lăsaț să vĕ înșele; fugiț de șoaptele care vĕ îndeamnă să fiț nedrepț pentru frațiĭ vostri. Aduceți vĕ aminte că între catolicĭ și între voĭ este înrudirea cea maĭ strînsă: **înrudirea acelorași suferințe, acelorași împilări** Spre chiar folosul vostru vĕ rog dar, voĭ cariĭ cereț dreptate, dați-o fraților vostri!

«Mĕ adresez către voĭ, representanțiĭ răzășilor, urmașĭ aĭ vechiĭ boerimĭ române; după o sută de anĭ de împilare, Puterile Europeĭ v'aŭ chemat și pe voĭ ca să luaț parte la organisația patrieĭ, pe care odată strămoșiĭ vostri aŭ apĕrat-o pe câmpurile rĕsboiuluĭ. O! faceț ca din gura voastră să nu iase cuvinte de strîmbătate; arĕtați lumiĭ că, de și căduț, în **voĭ este încă vie schînteia vechiĭ libertăț române**; arĕtați lumiĭ că sunteț încă demnĭ de a vĕ realța și dè a împreună-lucra la regenerația Românieĭ.

«Mĕ adresez în sfîrșit la **boerime**. O voĭ, aceĭ cariĭ prin naștere, prin avuțiĭ, prin inteligință sunteț în capul națieĭ Fiț demnĭ de misia ce vĕ este încredințată. Duceț la bun sfîrșit marea noastră întreprindere.

«Privilegiurile le-am lepădat, dar în mâna noastră stă încă privilegiul ca să rĕmânem corifeiĭ țĕriĭ noastre, ca nația să vadă în noĭ aleșiĭ sĕĭ. Pentru aceasta n'avem de cât să ne ținem în capul reformelor cerute de luminile secoluluĭ, de trebuințele pămîntuluĭ. Inteligința, dreptatea și patriotismul nostru, în chipul acesta vor fi privilegiurĭ pe care nimenea, nicĭ odată și în nicĭ o întîmplare nu ni le poate lua!

«Mĕ adresez maĭ ales către voĭ, partea tînĕră a boerimiĭ. Înțeleg ca ceĭ bĕtrânĭ să ție la Regulament; el le aduce aminte de timpul pe care fie-care om îl iubește, **timpul junețiĭ**. Reglementul este făcut de d-lor în timpul tinereților lor; aŭ dar toată dreptatea să iubească legile făcute de dînșiĭ. Însă, Domnilor, o generație nu poate să aibă maĭ mult drept de cât o altă generație. Precum d-lor și-aŭ făcut legĭ după placul lor și aŭ trăit sub dînsele, dee-ne și nouĕ voe să ne facem și noĭ legĭ după placul și trebuințele noastre. Perfectibilitatea este legea nu numaĭ a omuluĭ, dar și a omenirĭ Regulamentul Organic a fost un progres în 1832; în 1857 el nu maĭ este de cât o constituție învechită.

«Să nu ne împedecăm dar de strigătele oamenilor trecutuluĭ, și să procedăm cu curaj și energie la o organisație potrivită cu trebuințele actuale ale națieĭ și cu ideile secoluluĭ.

www.dacoromanica.ro

«Domnilor, am abusat în destul de răbdarea d-voastră.—Vreaŭ şi trebue să-mĭ încheiŭ cuvîntul. Dar înainte de a mĕ coborî de la tribună, daţi-mĭ voe să vĕ aduc aminte de un frumos spectacul şi să vĕ înfăţoşez în viitor un maĭ frumos spectacul.

«Domnilor, vĕ aduceţĭ aminte, când pe pieţele oraşelor, tîrguşoarelor şi satelor noastre vedeam ţiindu-se de mână şi boerĭ, şi neguţitorĭ, şi sătenĭ, şi tineriĭ, şi bĕtrânĭ, şi jucând **Hora Unirĭĭ**? Eĭ bine, Domnilor, eŭ cunosc o horă şi maĭ frumoasă, horă în care să se ţie de mână toţĭ pămînteniĭ, şi ortodoxĭ şi catolicĭ, şi Armenĭ; şi fără a se uita la deosebirea religiilor, pe care le poate judeca numaĭ Dumneḑeŭ, toţĭ, legaţĭ prin aceleaşĭ drepturĭ şi îndatoririĭ, prin aceleaşĭ interes, prin aceeaşĭ dragoste către ţeară, să joace **Hora Românieĭ Unite şi autonome**.

«Eŭ votez pentru principul progresuluĭ şi al eterneĭ dreptăţĭ, eŭ votez pentru adoptarea proiectuluĭ».

Unul din membriĭ biurouluĭ cetește din noŭ amandamentul d-luĭ *C. Hurmuzachi*.

D-luĭ *M. Costachi* ḑice: «că are a face o simplă observaţie, că amandamentul vrea să declare necompetinţa Adunăriĭ, ḑicênd că darea drepturilor politice atîrnă de Adunarea viitoare, şi aceasta tocmaĭ când am proclamat egalitatea dinaintea legiĭ. prin care s'a lepădat o clasă întreagă de privilegiile sale».

D-luĭ *C. Hurmuzachi* cere cuvîntul şi ḑice, «că proiectul comisieĭ cuprinde în sine sufragiul universal».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* protestează în contra acesteĭ aserţiĭ şi declară, «că nime în Adunare nu-ĭ nicĭ comunist nicĭ socialist, că nime în Adunare nu este pentru sufragiul universal».

D-luĭ *C. Hurmuzachi*, replicând, sprijineşte ḑicerea sa pe cuvintele următoare ale proiectuluĭ comisieĭ: «Toţĭ pămînteniĭ, de orĭ şi ce lege creştină, se vor bucura de toate drepturile politice, întocmaĭ ca şi pămînteniĭ de religia ortodoxă» —şi pe considerantele aceluĭ proiect.

D-luĭ *M. Costachi* întimpină: «că proiectul acesta s'a retras şi s'a substituit prin amandamentul d-sale, păstrându-se numaĭ din acel proiect considerantele unul şi şease, din care s'aŭ şters cuvintele «drepturĭ şi îndatoririĭ», înlocuindu-se prin cuvîntul «legăminte».

D-luĭ *C. Hurmuzachi* declară, «că de vreme ce proiectul a căḑut, îşĭ retrage observaţia sa. — D-luĭ arată că libertatea culturilor încă nu este un titlu pentru esercitiul drepturilor publice, şi citează de esemplu Anglia, unde până la anul 1829 catolicĭĭ n'aveaŭ dreptul

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

de a întra în Parlament şi unde şi astăḑĭ unele din funcţiile publice sunt reservate numaĭ pentru aceĭ ce profesează legea domnitoare. —D-luĭ maĭ citează şi altă ţeară, mult maĭ civilisată decât a noastră, Sviţera — unde în unele cantoane catolice şi astăḑĭ încă se cere spre împămîntenirea străinilor jurămînt de dogmele catolicismuluĭ.— D-luĭ încheie, că atunciĭ când viitoarea Adunare legislativă va regula condiţiile de la care trebue să atîrne câştigarea şi esercitiul drepturilor politice, se va putea avea în vedere şi chestia de faţă».

D-luĭ *C. Negre* cere cuvîntul şi ḑice, «că atacă chestia în fond; că a sosit timpul actelor celor marĭ politice în patria noastră; că toate încheierile Divanurilor vor avea un mare rĕsunet în Europa, în lume, în istorie; că trebue să ne silim ca ceea-ce vom face de acum înainte să fie potrivit cu ceea-ce am făcut; şi că trebue să dăm temeliĭ trainice de propăşire şi de dreptate ţĕrilor noastre. — D-luĭ arată, că dacă ne punem în puntul de vedere al amerinţăriĭ naţionalităţiĭ noastre prin întrarea străinilor în ţeară, monopolisând aceştia toată industria, avuţia, slujbele Statuluĭ şi lăsându-ne înapoiţĭ şi neputênd apĕra ţeara ca adevĕraţi Românĭ; noĭ atuncea ar trebui să amînăm aceste nenorociriĭ, şi că d-luĭ vede primejdia în Art. 15 şi 18 din Conferinţele de la Constantinopoli din 11 Februarie 1856, care vor să dea drepturĭ civile şi politice tuturor străinilor fără **deosebire de naştere şi religie**. D-luĭ arată, că trebue să căutăm a micşura primejdia coloniilor ce ne-ar amerinţa, primind o parte a Articulelor Conferinţelor de la Constantinopoli, ca să nu fim siliţi vrênd nevrênd să dăm pe urmă maĭ mult, şi ca să vadă Puterile că am dat cât am putut da şi că am făcut cât am putut face. — D-luĭ ḑice, că Armeniĭ sunt aicea încă din timpul luĭ Alecsandru-cel-Bun, că de se titluesc încă de naţie armeană, aceasta este că din dihoniile religioase i-am urît. — Aceasta este că i-am respins din naţia noastră; şi că această ură vine de la Bizantinĭ, cariĭ aŭ adus în ţĕrile noastre aceleaşĭ dihoniĭ şi prigoniriĭ religioase, cu care eĭ îşĭ perdeaŭ timpul chiar în ceasurile când Mahomed al II-lea lua Constantinopoli. Lipsească acestea, adaoge d-luĭ, pue-se în aplicare votul de toleranţă religioasă, facă Sinodul nouĕ legĭ de împăcăluire, tindă-li-se o mână de pace şi de prietenie, şi atuncea Armeniĭ nu vor maĭ fi Armenĭ, ci Românĭ; pămînteniĭ catolicĭ, întreabă d-luĭ, în numĕr de 50 până la 60 miĭ, cariĭ aŭ pătimit cu noĭ de veacurĭ întregĭ toate suferinţele noastre, cum să rĕmâe? La aceasta rĕspunde împreună cu suferinţele lor, simţul dreptăţiĭ, nevoile veaculuĭ, politica înţeleaptă, care prin întărire şi legătură a ţĕriĭ întregĭ ne învaţă să formăm o Românie puternică şi

www.dacoromanica.ro

mare. D-luĭ sfîrșește prin un mare precept al sfinteĭ noastre religiĭ: «ce vreĭ altul ție să-ți facă, fă și tu altuia» — și prin urmare — cerem drepturĭ, să dăm drepturĭ».

No. 1980.
Proc.-verb. 17,
1857
12 Noem.

Cuvîntul d-luĭ C. Negre.

«A sosit timpul actelor celor marĭ politice în patria noastră. Lucrările ce s'aŭ îndeplinit până acum în sinul acesteĭ Adunărĭ sunt menite a avea un mare rĕsunet în analele țĕrĭĭ, în Europa întreagă, ce astădĭ ne privește în așteptare, și în fața viitoarelor generațiĭ române.—

«Ceea-ce ne maĭ rĕmâne a face, trebue să fie în potrivire cu ceea-ce am făcut, pentru ca să fim consecuenți cu noĭ înșine, ca să rĕspundem la datinele și nevoile veaculuĭ și ca să desăvîrșim în totul înalta misie a așternerĭĭ viitoareĭ noastre reorganisațiĭ, pe temelĭĭ trainice de propășire și de dreptate.—

«Chestia ce astădĭ ne preocupă este proiectul: ca toțĭ pămînteniĭ, de orĭ-ce religie creștină, să se bucure de toate drepturile politice, întocmaĭ ca și toțĭ pămînteniĭ de religia ortodoxă, și împămînteniții, de orĭ-ce religie creștină, nu vor putea dobândi drepturĭ politice, întru cât eĭ nu vor fi primit marea naturalisație votată de Adunarea legislativă.

«Eŭ întru fără nicĭ o sfială întru această chestie ce o clasific în treĭ despărțirĭ:

«Străiniĭ de împămîntenit,

«Armeniĭ pămîntenĭ, și

«Catoliciĭ pămîntenĭ.

«Să purced din punctul de vedere, că întru adevĕr ni s'ar amerința poate naționalitatea, dacă ar năvăli în țeara noastră străiniĭ, cariĭ cu toțiĭ sunt maĭ ageri de cât noĭ în știința ocârmuirĭĭ, în economia politică, în negoț, în lucrarea pămîntuluĭ, în meșteșugurĭ, în arte;— că aceĭ străinĭ fiindu-ne nouĕ superiorĭ în toate aceste ramurĭ pomenite, le-ar monopolisa în singura lor dobândă, unde a ne rădica cu totul chipul traiuluĭ nostru, prin o doborîtoare concurință; că eĭ aŭ a trage asupră-le și preferințele Statuluĭ, poate înlăturându-ne și luându-ne pe noĭ înapoia lor, și că la vre-un prilej de nenorocire politică, precum multe de aceste aŭ picat asupră-ne, — străiniĭ aceștĭ ageri, avênd eĭ prin ale lor merite supremația în țeară, nu ar apĕra-o cu acea rîvnă, cu acea înfocare și cu acea datorie sfântă ce decurg din strămoșeștile tradițiĭ ale adevĕraților Romînĭ.

«Aceste toate ḑicênd că sunt așa, și pornind de la asemenea

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem

încredințare, înțelepciunea cea mai de toate ḑilele trebue să ne îndemne a cerca mijloacele de a amîna asemenea năvălire. Deschid cartea și văd Articulile 15 și 18 din Conferințele de Constantinopole, care așa rostesc: «Străinii vor putea avea pămînturi în Moldova și Valahia, îndeplinind tot aceleași sarcini ca și pămînteniĭ și supuindu-se pravililor».—«Toate clasele populației, fără nici o deosebire de naștere, nici de cult (adecă religie), se vor bucura de o potrivă de drepturile civile, și mai vîrtos de dreptul de proprietate în toate felurile, dar întrebuințarea drepturilor politice va fi oprit vremelnicește pentru pămînteniĭ supuși unei protecții străine»

«Și mă întreb: oare aceste Articule, înscrise în conglăsuire unanimă de cele șeapte mari Puteri, nu ar trebui să slujească nouĕ de busolă spre a ne pune pe calea viitoarei lor hotărîri întru aceasta?

«Aceste Conferințe nu-și mai aŭ tăria lor, mi se va rĕspunde;—nu, întru adevĕr, în privirea lor politică, care s'a modificat, dar în cele de organisație lăuntrică pentru noi, eŭ cred că fără îndoială vor rĕmânea întocmai cum sunt, și vremea ne va dovedi-o; căci tot acele mari Puteri le-aŭ făcut, care aŭ îndemnat pe Înalta Poartă cu doi ani mai în urmă a da la iveală actul solemnel, prin care se dă tuturor supușilor sĕi, de ori-ce lege și condiție, tot acele drepturi în totul.

«În urmarea căruia act am vĕḑut Patriarhul grecesc ortodox, Episcopul catolic, Episcopul arman și rabinul cel mare șeḑênd alături în sfaturile împĕrătești cu Șeic-ul—islamul, în urmarea căruia act am vĕḑut mari și onorabile notabilități de toate legile în funcții înalte ale imperiului otoman.

«Mai pilduindu-ne și de la alte mari staturi megieșite, vedem că și în Austria și în Rosia, asemenea drituri s'aŭ dat tuturor pămîntenilor fără deosebire. Aceste sunt pilde mari, pe care trebue să le luăm bine aminte.

«Dar noi ne temem de năvălirea străinilor. — Întru adevĕr că și eŭ am auḑit șoptindu-se chiar cuvîntul de colonii,—acest cuvînt pe mine mĕ sparie, eŭ vĕd într'însul primejdie: căci știŭ ce aŭ fost și ce sunt coloniile de prin prejurul nostru. Ar trebui deci, după părerea mea, să căutăm a micșura o asemenea primejdie, luând cât este încă vreme povățuirea cuvenită din ḑisele Articule ale acelor Conferințe, și primind de bună-voe și prin însuși impulsia noastră o parte din ele, ca să nu ni se impue în totul.—De aceea socot dar să ne mărginim, ca numai la **pămînteni** și de **lege creștină**, după cum ḑice proiectul, să li se dea drepturi, pentru ca să nu fim siliți a acorda aceste drepturi fără deosebire și la toți aceia care nu sunt pămînteni și care nu sunt creștini.—În acest fel oprindu-ne, vor vedea și

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Noem.

Puterile, de la care atîrnă astădĭ tot viitorul nostru, că dăm cât putem da, că facem cât putem face, şi aşa numaĭ să nădĕjduim că ne vor îngădui a rĕmânea pe o margine, peste care păşind acum, am da de o mare prăpastie, după părerea mea, că nu vor îngădui, dic, a amîna pe o vreme maĭ depărtată alte reforme maĭ marĭ, cu care să ne deprindem pe încetul, să avem vreme a le studia şi a le lămuri din esperinţă, a le potrivi cu timpul de atuncea şi către care trebue să păşim treptat, iar nu de-odată.

«Acest fel cred că ar cere tactul politic şi înţelepciunea cuvenită slăbăciuneĭ noastre să facem.

«Armenii, uniĭ din pămînteniĭ prevĕdutĭ în proiect, sunt de maĭ multe veacurĭ pe pămîntul românesc. Strălucitul Domn întru pomenirea neamuluĭ nostru Alecsandru-cel-Bun îĭ primeşte în Moldova, unde o mare parte din eĭ pribegesc, părăsindu-şĭ ţeara lor din pricina năvălirilor străine şi a pricinelor religioase. Înţeleptul Domn îĭ aşează în Suceava, capitalia sa, le dă ocrotire şi îĭ linişteşte despre schismele religioase ce urma pe atuncea în Răsărit, le rădică biserică şi nu-ĭ deosebeşte de toţĭ ceia-lalţĭ numeroşĭ supuşĭ aĭ luĭ. Liniştiţĭ, industrioşĭ, pacinicĭ, eĭ daŭ negoţuluĭ o mare şi necunoscută până atuncea impulsie şi se ocupă până în ţilele noastre tot cu acea cuminţie, tot cu acea probitate numaĭ de negoţ, a căruia desvĕlire printr'înşiĭ a adus marĭ şi netăgăduite foloase ţĕriĭ.

«Nime nu i-a vĕdut nicĭ în zavere şi volintiriĭ, nicĭ în vre-o altă din acele multe tulburărĭ de care a pătimit greŭ ţeara noastră.

«De se poreclesc încă de naţie armană, aceasta este că din dihoniile religioase i-am urît, i-am feştelit în legea lor, tot creştină ca şi a noastră, i-am respins cu dispreţ şi nedreptate şi nu am urmat sfinteĭ învĕţăturĭ a legiĭ vechĭ şi nouĕ «**ca să iubim pre aproapele nostru**».

«De se poreclesc încă de naţie armană, aceasta este că i-am respins din naţia noastră. Tot omul este făcut pe acest pămînt ca să aibă în inima sa o icoană, pe care o tămâiază şi o slăveşte.

«Aceasta este patria.

«Vĕţĕndu-se respinşĭ cu atâta ură şi înderĕpnicie, Armeniĭ şi-aŭ închipuit o patrie ilusorie, care nu maĭ este şi nu maĭ poate fi pentru dînşiĭ, căcĭ aicea se nasc, aicea trăesc, aicea îĭ acopere pămîntul.

«Iar această ură de când şi pentru ce? De la venirea Bizantinilor maĭ ales în ţĕrile noastre, unde aŭ adus cu eĭ tot acele neîmpăcate dihoniĭ şi prigoniri religioase, cu care eĭ îşĭ perd o vreme de plângerĭ şi de primejdiĭ chiar în ceasurile când Mahomed II. le lua Ţarigradul.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Noem.

«Așa spune istoria.

«Lipsească aceste, pue-se în aplicare și în inimile noastre, precum pe hârtie, votul de toleranță religioasă, facă înțeleptul nostru Sinod viitor legĭ de împăcăluire, precum și în împĕrăția ortodoxă a Rosieĭ, precum și în toată Europa, tindă-li-se o mână de pace și de prietenie, șteargă-se ura religioasă, ce nicĭ este de veacul nostru, nicĭ în duhul cristianismuluĭ; și atuncea Armenĭĭ nu vor maĭ fi Armenĭ, ci Românĭ, precum toțĭ ortodoxiĭ grecĭ, sêrbĭ, bulgarĭ, albanezĭ, din care se trag o mare parte din familiile noastre, care, spre lauda și cinstea lor, sunt din cele maĭ române ce avem astădĭ.

«Cât pentru pămîntenĭĭ catolicĭ, eĭ nu aŭ nevoie de vorbă multă; eĭ sunt 50—60 de miĭ, cariĭ împreună cu noĭ, de veacurĭ întregĭ, în toate ḑilele noastre de durere și amărăciune aŭ tras și pătimit de o potrivă toate suferințele cu care a bine-voit Domnul Dumneḑeŭ a ne mustra, spre a ne aduce la înțelepciunea și dreptatea astădĭ nouĕ trebuitoare.

«Acești pămîntenĭ catolicĭ ce să fie și cum să rĕmâe? Eŭ cred că vor rĕspunde și la aceasta Puterile, dar pentru noĭ rĕspundă împreună suferințele ale vremiĭ trecute, rĕspundă simțul dreptățiĭ, ce pe pământ este darul cel maĭ sfânt coborît din cer, rĕspundă silnicile nevoĭ ale veaculuĭ rĕspundă politica înțeleaptă, care în elementul de întărire al uneĭ țĕrĭ slăbănogite nu pune desbinare, ci legătură întru toate părțile de care ea se înjghabă, pentru a le împuternici unele prin altele, pentru a face un totul omogen, o Românie, în sfîrșit, în care să se confunde și să se prefacă toate desbinatele eĭ ramurĭ într'un singur trunchiŭ puternic și mare.

«Sfîrșesc prin un mare precept al sfinteĭ și îndurătoareĭ noastre religie creștină:

«Ce vreĭ altul ție să-ți facă, fă și tu altuia.

«Cerem drepturĭ, să dăm drepturĭ».

«Pentru asemenea cuvinte sunt pentru proiectul ca toțĭ pămînteniĭ, de orĭ-ce religie creștină, să se bucure de toate drepturile politice, ca și toțĭ pămînteniĭ de legea ortodoxă, cu aceasta însă, ca viitoarea Adunare legislativă să așeḑe care sunt și care nu sunt pămînteniĭ, precum și să se ocupe de legea indigenatuluĭ».

«Dar, dar, nu trebue să înlăturăm pe frațiĭ nostri», replică la aceste unĭ din deputațiĭ sătenĭ.—

Adunarea, de treĭ orĭ consultată prin sculare și ședere, prin majoritate se rostește în contra amandamentuluĭ d-luĭ C. Hurmuzachi.

Ḑece membri cer, în puterea §. 51 din Regulamentul Adunărĭĭ, votarea prin apel nominal; — maĭ mulțĭ membri protestează în contra

www.dacoromanica.ro

acesteĭ cereri, pe cuvînt că odată ce biuroul a constatat majoritatea prin sculare și ședere, nu maĭ încape apel nominal, și că aceasta îșĭ poate avea locul sĕŭ numaĭ când ar urma îndoială.

D-luĭ *M. Costachi* apelează la onorul membrilor cariĭ aŭ subscris amandamentul, dacă nu s'aŭ convins că aceĭ ce s'aŭ sculat sunt în minoritate.

La aceasta biuroul cetește Art. 51 din Regulament: «La chestiile de păzirea Regulamentuluĭ, de închiderea discuțieĭ, de prioritate, de chestie prealabilă și alte asemenea, Adunarea îșĭ esprimă opinia prin **sculare** și **ședere**.

«Presidentul învită pe deputațiĭ ce sunt **pentru**, a se scula și aceĭ **contra**, **a ședea**. — Presidentul și secretariĭ hotăresc despre resultatul votuluĭ, care se poate repeta până la a 3 oară. Dacă este îndoială saŭ dacă o cer ḑece deputațĭ, atuncea votul se face prin apel nominal».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* sprijine, ca membru al comisieĭ ce a redigeat Regulamentul, «că tocmaĭ pe acest Articol se întemeiază spre a se opune la apelul nominal, odată ce majoritatea este constatată. După acest Articol, apelul nominal încape când ḑece membrĭ îl cer în locul votuluĭ prin sculare și ședere, saŭ când majoritatea este îndoelnică în urma votuluĭ prin sculare și ședere; și că dacă Articululuĭ acestuia i se dă un simț cu totul altul, d-luĭ se va retrage din adunare».

D-luĭ *V. Sturdza* cetește Art. 51 și ḑice, «că din el se înțelege că apelul nominal se face când este îndoială saŭ dacă o cer ḑece membri, chiar și dacă n'ar fi îndoială, și că aceasta s'a aplicat ast-fel de Adunare prin douĕ precedente de maĭ nainte; prin urmare, pentru a fi drepțĭ, nu putem refusa apelul nominal».

D-luĭ *D. Miclescu* cere cuvîntul și ḑice, «că amandamentele cele multe aŭ adus confusie, și că Adunarea să bine-voiască a băga de seamă că amandamentul d-luĭ C. Hurmuzachi și acel al d-luĭ Gr. Costachi sunt în princip identice».

Se pășește la voturĭ cu apel nominal. Resultatul acestuĭ vot este **patru-ḑeci și douĕ** voturĭ pentru amandamentul d-luĭ Hurmuzachi, și **trei ḑeci și șease** în contra acestuia. Iar un membru. d-luĭ Dănilă Balan, n'a fost față la votare.

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul și ḑice, «că dacă majoritatea adunăriĭ dintr'un simț de patriotism românesc amînează principul dobândiriĭ drepturilor politice pentru eterodoxĭ, apoĭ tot dintr'acest punct de vedere propune Adunăriĭ ca tot acestașĭ princip să se aplice și pentru toțĭ ortodoxiĭ străinĭ».

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb.17.
1857
12 Noem.

Mai mulți membri aclamează această propunere, iar biuroul declară că trebue pentru aceasta o propunere în scris.

Presidentul, consultând mai întâiu Adunarca, declară că adeverirea votului prin înscris se va face la viitoarea întrunire de Joi în 14 Noemvrie și rădică ședința la 5 oare.

Presidentul Adunării, Sofronie Mitropolit al Moldovei.

Secretarii Adunării, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Alecsandru Teriachiu.

25. Procesul-verbal No. 18.—Ședința din 14 Noembre 1857.

No. 1980.
Proc.-verb.18.
1857
14 Noem.

Astădi, a opt-spre-decea ședință a Adunării se deschide la 10 și $^1/_2$ oare dimineața sub președința Înalt Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit.

D-lui D. Rallet cetește apelul nominal, la care s'au găsit față șeapte-deci și nouĕ membri, iar absenți cinci, și anume: unul în congedie: d-lui A. Botez-Forăscu, — doi bolnavi: d-lor C. Rola, I. Roată, — doi n'au venit: d-lor I. Docan, N. Canano.

D-lui A. Panu cetește procesul-verbal al ședinței trecute, care se adoptează de Adunare fără vre-o modificare.

Se păsește la adeverirea prin înscriere a votului dat în ședința trecută cu apel nominal asupra amandamentului d-lui Hurmuzachi.

D-lui *C. Negre* declară, «că pentru demnitatea fie-căruia din membri și pentru demnitatea Adunării întregi, gândește că fie-care va vota acum după cum a votat în ședința trecută».

D-lui *C. Hurmuzachi* cere cuvîntul și dice: «că formalitatea ce suntem chemați a îndeplini la biuroŭ este numai constatarea unui fact îndeplinit, adecă: că în ședința trecută, la apelul nominal, cutare a votat în glas mare **pentru** amandamentul d-sale, cutare **contra** amandamentului d-sale; cu alte cuvinte, suntem chemați a **adeveri** prin subscriere votul nostru din ședința trecută; că nimenea dar nu poate schimba acel vot, căci resultatul votării s'a și trecut în procesul-verbal, care s'a cetit acum și s'a și încuviințat de către Adunare, iar schimbarea votului ar o fi nouă votare, prin urmare o călcare a Regulamentului, călcare care ne-ar nevoi a protesta».

Încheiarea este următoarea:

«Astădi, anul una mie opt sute cinci-deci și șeapte, luna Noemvrie în 14 dile.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 18
1857.
14 Noem.

«Luând în privire:

«1. Că puntul al 9-lea din şirul de chestiĭ generale presupune esistinţa uneĭ legĭ menite a regula condiţiile de la care trebue să atîrne esercițiul drepturilor politice, lege care încă nu esistă şi trebue a se face de către viitoarea obştească Adunare legislativă, şi

«2. Că puntul al 9-lea din şirul chestiilor generale stă în strînsă şi nemijlocită relaţie şi cu legea despre indigenat;

«Adunarea încheie:

«Înlăturarea acesteĭ chestiĭ, ca una ce este de competinţa viitoareĭ Adunărĭ legislative».

Subscriŭ **pentru** treĭ-ḑecĭ şi nouĕ, şi anume: Prea Sfinţia Sa Părintele Episcop Nectarie Hermeziŭ, Prea Sfinţia Sa Episcopul Filaret Scriban, Prea Sfinţia Sa Episcopul Calinic Miclescu, Sfinţia Sa Iconomul D. Matcaş, d-lor D. Miclescu, C. Bădărău, Dr. A. Fătu, I. Canano, A. Jiean, St. Calin, D. Grigoriu, C. Morţun, G. Sturdza, C. Sturdza, I. Levărdă, Gr. Vârnav, A Aslan, D. Cracte, Chir. Ciocârlie, G. Ilie, I. Vârlan, Răd. Sava, Gr. Suţu, V. Neculaŭ, V. Stan, Dr. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiŭ), D. Ghidionescu, N. Bosie, N. Emandi, Pand. Croitoriu, Gr. Costachi, Tim. Sacalov, C. Ştiun, I. Roşca, — C. Hurmuzachi, şi în capul actuluĭ Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolit Sofronie Miclescu.

Subscriŭ **contra** treĭ-ḑecĭ şi cincĭ, şi anume: Prea Sfinţia Sa Episcopul Ghenadie Şendre, Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Neofit Scriban, d-lor D. Cozadini, V. Mălinescu, M. Kogălniceanu, G. Masian, D. Savin, Dr. Vârnav, T. sîn Pavel, Simion Stanciu, Gr. Balş, M. Jora, V. Zaharia, D. Gheorghiade, C. Ostahi, P. Brăescu, C. Roset, I. a Babeĭ, V. Sturdza, I. Hrisanti, V. Balaiş, C. Iacovachi, I Olariŭ, Las. Catargiu, I. Fotea, A. Cuza, M. Costachi, N. Catargiu, L. Galiardi, I. Cantacuzin, — D. Rallet, A. Panu, P. Mavrogheni, A. Teriachiu, C. Negre.

Se abţine de la subscriere D. Romov. Nu sunt faţă la subscriere treĭ: D-lor I. Docan, N. Canano, I. Roată.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat**.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire uneĭ protestaţiĭ a d-luĭ *Lazar Galiardi*, deputat al oraşuluĭ Ismail, din partea anexată a Besarabieĭ, protestaţie subscrisă de d-luĭ, în contra votuluĭ de maĭ sus, cu cerere de a se discuta cuvintele saie şi de a se trimite la comisia internaţională cuprinderea hârtieĭ sale.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* iea cuvîntul, şi cetind Art. 21 din Tratatul de Paris, care dă locuitorilor din Besarabia cedată dreptul de stră-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 18. 1857 14 Noem.

mutare până în treĭ anĭ, întreabă: de s'a lepădat d-luĭ Galiardi de privilegiul ce-ĭ dă Tratatul de Paris, de a dechiarat d-luĭ că voește a rĕmânea în Moldova, de vroește a deveni Român și de a jurat d-luĭ credință acestuĭ Principat. «D-luĭ Galiardi șede astădĭ împreună cu noĭ în Adunarea ad-hoc, ba încă protestează în contra hotărîrĭĭ majorităților eĭ, și ca mâne, folosindu-se de libertatea ce-ĭ dă Art. 21 din Tratatul de Paris, se poate strămuta în Rusia. Și apoĭ după încheiarea sfatuluĭ, d-luĭ Galiardi nicĭ poate fi ales, pentru că nu profesează religia dominitoare, care, după Regulamentul Organic, invocat de acea încheiare, este o condițiie neapĕrată pentru esercițiul drepturilor politice. Nimenea nu este în drept de a protesta în contra hotărîrĭĭ majorității Adunărĭĭ; cu atâta maĭ puțin poate avea acest drept d-luĭ Galiardi, nu numaĭ pentru cuvintele maĭ sus arĕtate, ci și pentru că în ședința trecută d-luĭ a avut în destul prilej de a lua parte la discuție și a face întimpinările cuvenite». D-luĭ Hurmuzachi propune dar respingerea necondiționată a protestuluĭ d-luĭ Galiardi, în care protest d-luĭ vede numaĭ o cercare de a pune în nouă discuție o chestie hotărîtă prin majoritatea Adunărĭĭ.

D-luĭ *Galiardi* observează: «că neputêndu-se esprima bine în limba românească, i-a fost cu neputință a discuta».

D-luĭ *D. Grigoriu* iea cuvîntul și ḑice. «că nu cunoaște alt rol pentru un deputat în această Adunare, de cât acela, ca aducêndu cu sine tot patriotismul, să facă propunerĭ, amandamente, să iea parte la discuție și să dea votul sĕŭ, și orĭ care ar fi hotărîrea majorității, să se închine eĭ. Astădĭ d-luĭ Galiardi vine singur de discută votul Adunărĭĭ, de-l invalidează, de-l atacă și-l protestează. A veni și a protesta ast-fel în contra votuluĭ majorității, este ca minoritatea să se facă rebelă, este a supune majoritatea absolutismuluĭ minorității; și d-luĭ opinează dar pentru înapoirea protestuluĭ».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul și ḑice: «că se închină majorității Adunărĭĭ; că este însă de luat seama că, când s'a tratat despre libertatea culturilor, clerul a venit cu înscris protestător și Adunarea a hotărît a-l înscrie în procesul-verbal, potrivit Art. 103 din Regulament, și că ast-tel și protestul d-luĭ Galiardi trebue înscris în procesul-verbal».

D-luĭ *C. Hurmuzachi* ḑice: «că clerul nu a protestat, și că s'a abținut numaĭ de a vota, pentru că nu s'aŭ înserat în dorință cuvintele «cu nejignirea religieĭ domnitoare», că și d-luĭ Kogălniceanu a dat esemplu de abținere, când a fost în minoritate, și că d-luĭ Galiardi acum contestează votul majorității, urmare ce nu se poate încuviința».

D-luĭ *Gr. Balș* declară: «că protestul d-luĭ Galiardi este în contra

www.dacoromanica.ro

dignităţiĭ Adunăriĭ, şi că de nu dorim anarhie în Divan, nu-l putem primi».

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

D-luĭ *D. Grigoriu* ḑice: «că cu părere de rĕŭ a vĕḑut că alaltăieriĭ Adunarea era desbinată, căcĭ dorinţa de a face bine pentru ţeară este de-opotrivă în inimile tuturor membrilor Adunăriĭ; că o hârtie însă ca a d luĭ Galiardi nu are alt scop, decât a semĕna discordie între noĭ, a compromita dignitatea Divanuluĭ şi a invalida votul Adunăriĭ; de aceea d-luĭ propune respingerea hârtieĭ».

D-luĭ *N. Catargiu* ḑice: «că scopul hârtieĭ d-luĭ Galiardi nu este de a protesta; că Adunarea fiind consultativă, fie-care poate să-şĭ spue opinia sa, fiind trebuincioasă pentru comisia internaţională; şi că dar cere a se trimite la ea».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul şi declară, «că cu toţiĭ vroim armonia, iar nu discordia; că d-luĭ Galiardi cere ceva pentru păstrarea armonieĭ, şi că el ḑice numaĭ că încheiarea de ieriĭ ar putea rĕspândi îngrijire în populaţia Besarabieĭ».

D-luĭ *D. Miclescu* ḑice: «că vede că este neînţelegere în Adunare şi că hârtia d-luĭ Galiardi se poate primi, fără însă să fie într'însa cuvîntul de protestaţie».

D-luĭ *Gr. Vârnav* iea cuvîntul şi ḑice: «că protestaţia d-luĭ Galiardi nu-şĭ are locul eĭ, căcĭ noĭ nu am rădicat niměruĭ drepturile, amînând la Camera legiuitoare puntul al 9-lea; şi că acea Adunare va face saŭ va desface atuncĭ cum va vrea».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, hotăreşte respingerea protestaţieĭ d-luĭ L. Galiardi din discuţie şi netrimiterea cuprinderiĭ sale la comisia internaţională, fiind acea protestaţie în contra Regulamentuluĭ Adunăriĭ.

Se păşeşte la ordinul ḑileĭ şi se ceteşte o propunere a d-luĭ *M. Costachi*, sprijinită de d lor Episcopul Ghenadie Şendre, Arh. Neofit Scriban, Arh. Melchisedec, V. Sturdza, L. Catargiu, V. Neculaŭ, D. Gheorghiadi, M. Kogălniceanu, P. Brăescu, M. Jora, V. Zaharia, Timolti Sacalof, V. Mălinescu, I. Hrisanti:

«Luând în privire că prin votul Adunăriĭ din 12 Noemvrie s'a amînat principul dobândiriĭ drepturilor politice pentru eterodoxĭ la Adunarea legislativă viitoare;

«Luând în privire că această amînare s'a motivat pe cuvînt că hotărîrea acesteĭ chestiĭ ar sta în strînsă legătură cu legea indigenatuluĭ,

«Subscrisul propune Adunăriĭ a rosti următoarea dorinţă:

«La desbaterea acesteĭ chestiĭ de către viitoarea Adunare legis-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

lativă, tot aceleaşĭ principiĭ ce se vor statornici pentru eterodoxiĭ creştinĭ, să se aplice şi pentru ortodoxiĭ străinĭ ce ar vroi a dobândi drepturile politice».

(Subscrişĭ) M Costachi, V. Sturdza, L. Catargiu, V. Neculaŭ, Arh. N. Scriban, D. Gheorghiadi, Arh. Melchisedec, Ghenadie Tripoleos, M. Kogălniceanu, Timofti Sacalov, V. Zaharia, M. Jora, V. Mălinescu, I. Hrisanti, P. Brăescu.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* iea cuvîntul şi ḑice: «că propunerea citată nu este aceea ce s'a cetit în şedinţa trecută şi s'a şi propus tot în acea şedinţă a Adunăriĭ spre votare ca urgentă ; că acea propunere avea numaĭ patru subscrierĭ, acea de faţă are cinci-spre-ḑece ; şi că şi în cuprinderea lor este mare deosebire».

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul şi ḑice : «că propunerea sa de astăḑĭ este o chestie de urgenţă, şi o propune ca ast-fel Adunăriĭ ; că alaltăieriĭ minoritatea a plecat capul înaintea hotărîriĭ majorităţiĭ, care rĕmâne sfântă; că propunerea d-sale se întemeiază pe votuĭ majorităţiĭ, pe care d-luĭ nu voeşte a-l invalida; că chestia de alaltăieriĭ era de a nu da drepturĭ politice la eterodoxĭ, că Adunarea a amînat hotărîrea asupra acestuĭ punt la viitoarea Adunare legislativă, în privirea strînseĭ legăturĭ cu chestia indigenatuluĭ şi în îngrijare ca nu prin întroducere de elemente eterogene să se jignească elementul român. — D-luĭ arată, că astăḑĭ este altă primejdie, şi anume aceea ca votul de alaltăieriĭ să nu fie restălmăcit ca o lipsă de recunoştinţă pentru Puterile cele marĭ, recunoştinţă înscrisă în inimile noastre cu litere neşterse, şi ca o invalidare a votuluĭ din 7 Octomvrie. D-luĭ ḑice, că îngrijirea majorităţiĭ pentru a nu fi noĭ înăduşiţĭ de străinĭ este de respectat şi foarte naturală ; că noĭ în simţul acesta nu am făcut vre-o escepţie, căcĭ chiar pe naţiile surorĭ, Francezĭ, Piemontezĭ, le-am amînat la viitoarea Adunare. D-luĭ adaoge, că puindu-se dar astăḑĭ în punctul de vedere al majorităţiĭ, tot asemenea îngrijare esistă şi pentru ortodoxĭ. D-luĭ aduce aminte din istorie numaĭ timpul fanarioţilor şi rĕscoalele greceştĭ din 1821 şi 1853, şi nu vroeşte a cerceta maĭ departe dacă Greciĭ aŭ rĕspuns la ospitalitatea de care se bucuraŭ de apururea în Ţĕrile Româneştĭ. D luĭ cere dar ca la viitoarea Adunare tot aceleaşĭ principiĭ ce se vor statornici pentru eterodoxiĭ creştinĭ, să se aplice şi pentru ortodoxiĭ străinĭ ; şi propune dar urginţa, ca să protestăm prin aceasta în contra împutărilor ce ni se fac, că am avea simpatiĭ ruseştĭ. D-luĭ maĭ ḑice încă, că recunoştinţa noastră către Puterĭ trebue să fie de-opotrivă; către Rusia, care la Congresul de Paris a sprijinit causa noastră naţională şi

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 18.
1857
14 Noem.

ale căria Tratate încheiate cu Poarta Otomană ne constatează, pe lângă dovedile istorice păstrate de noĭ, esistința Capitulațiilor noastre cu Înalta Poartă; către cele-lalte Puterĭ, ca unile ce după atâtea jertfe aŭ înscris îmbunătățirea soarteĭ Românilor ca cel dintâiŭ punct al Tratatuluĭ de Paris».

D-luĭ *D. Grigoriu* iea cuvîntul și ḑice: «că d-luĭ M. Costachi, prin propunerea sa, cere de la Divan un vot definitiv, îĭ impune o obligație și leagă libertatea viitoareĭ Adunărĭ, când majoritatea Divanuluĭ în votul sĕŭ, fără a acorda nouĕ drepturĭ, fără de a lipsi pe cineva de acele câștigate, a amînat chestia la viitoarea Adunare; că prin propunerea d-luĭ Costachi am cădea în contraḑicere, ne-am arunca în estremitate; că ea se razimă numaĭ în trebuința ce ar fi să dovedim că nu avem simpatiĭ rușeștĭ, când voturile noastre aŭ dovedit că suntem cu toțiĭ Românĭ, curațĭ Românĭ, însuflațĭ de dorința de a face bine pentru țeara noastră. D-luĭ întreabă, pentru ce am primi propunerea d-luĭ Costachi, care sub alte cuvinte nu diferează de acea votată de Divan, pentru ce nu am rĕmânea consecuențĭ cu votul trecut, de a amîna soluția chestieĭ la viitoarea Adunare? D-luĭ ḑice maĭ departe, că proiectul comisieĭ atingĕtor de această chestie cu maĭ multe ḑile maĭ înainte s'a tipărit, s'a împărțit pe la deputațĭ, în cât cu toțiĭ aŭ avut timp a-l studia; că a propune astăḑĭ urginta este a ne refusa lumina, a ne refusa timpul de a ne gândi, este a ne pune în pericol de a ne rosti în necunoștința tuturor împregiurărilor, și prin urmare a ne face să greșim întru o chestie atât de gravă, maĭ cu seamă când ni se cere să retrogradăm. D-luĭ adaoge că, cât pentru recunoștința noastră către Puterile garante, nu maĭ rĕmâne nicĭ o îndoială că noĭ avem deplină și întreagă recunoștință pentru ele, care ne chiamă la viața politică și ne daŭ mijloace de a ne face un Stat».

D-luĭ *Gr. Balș* iea cuvîntul și ḑice: «că în fund e unit cu propunerea d-luĭ M. Costachi, însă fiind-că în ședința trecută Adunarea a respins amandamentul d-luĭ M. Costachi și fiind-că propunerea de față este repetiția a aceluĭ amandament, apoĭ d-luĭ rĕmâne consecuent, și cere respingerea a orĭ și care încercărĭ de a rĕsturna votul majorității».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* ḑice: «că urginta propunerĭĭ d-luĭ M. Costachi este neapĕrată; 1. pentru ca să se respingă împutările că noĭ am fi nerecunoscĕtorĭ în contra Puterilor, împutare ce ni s'ar putea face de cătrc aceĭ carĭĭ restălmăcesc voturile noastre; al 2-lea pentru a scăpa de ploaia de declarărĭ de pămînteni a niște persoane care până acum aŭ fost supușĭ, după cum putem vedea în toate ḑilele în *Gazeta de Moldova*»

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* ḑice: «că propunerea d-luĭ M. Costachi are de scop a invalida votul majorităţiĭ din şedinţa trecută; iar amandamentul meŭ nu prejudecă chestia, ci numaĭ o amînă la viitoarea Adunare legislativă, cînd propunerea d-luĭ M. Costachi leagă mâna viitoareĭ Adunărĭ legislative. D-luĭ adaoge, că apelează la onoarea d-luĭ M. Costachi, ca să declare, dacă propunerea ce s'a cetit astăḑĭ este tot acea cetită în şedinţa trecută; că d-luĭ este cel întâiŭ care a aclamat propunerea din şedinţa trecută, pentru că a vroit să scuture împutarea ce ni s'ar putea face că avem simpatiĭ ruseştĭ, şi că amandamentul sĕŭ nu a fost însuflat de nerecunoştinţă către Puterile binevoitoare».

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul şi ḑice: «că în şedinţa trecută d-luĭ a apelat la onoarea d-luĭ Hurmuzachi, spre a recunoaşte că numaĭ o mică minoritate s'a sculat în favoarea amandamentuluĭ d-luĭ Hurmuzachi; d-luĭ. a păzit tăcere, iar acum, ḑice d-luĭ Costachi, eŭ îĭ voiŭ rĕspunde. Propunerea de faţă nu-ĭ aceeaşĭ, ca cea din şedinţa trecută, însă aceasta nu dovedeşte nimica, căcĭ dacă aŭ schimbat redacţia, nu aŭ schimbat duhul aceleĭ propunerĭ.»

D-luĭ *C. Hurmuzachi* declară: «că propunerea de faţă cearcă a rĕsturna votul majorităţiĭ şi că prin urmare de se va lua în discuţie, d-luĭ nu maĭ poate lua parte la ea».

D-luĭ *Dr. Vârnav* iea cuvîntul şi ḑice: «că toţĭ deputaţiĭ vor ca să se păzească Regulamentul Adunăriĭ; că d-luĭ vede însă că din nepăzirea acestuia este confusie în Adunare, aşa că nu putem înţelege de ce este vorba, şi dacă d-luĭ nu înţelege, ce pot înţelege deputaţiĭ sătenilor? D-luĭ cere, ca în puterea Regulamentuluĭ Adunăriĭ, aceste cuvinte să se înscrie în procesul-verbal; căcĭ, adaoge d-luĭ, multe am maĭ vorbit şi am spus care nu s'aŭ trecut în procesele-verbale, şi chiar cuvintele mele, date iscălite la biuroŭ, spre a fi tipărite, nu s'aŭ tipărit întocmaĭ».

Biuroul voind să pue chestia, dacă propunerea d-luĭ M. Costachi se primeşte de urgentă saŭ nu, d-luĭ Gr. Balş şi maĭ mulţĭ membri declară că se vor abţine de la discuţie, dacă chestia se va pune aşa cum s'a pus.

Atuncea biuroul întreabă, dacă propunerea se primeşte în discuţie. Ḑece membri cer apel nominal şi Adunarea hotăreşte, cu **patru-ḑecĭ şi unul** în contra a **treĭ-ḑecĭ şi cincĭ** voturĭ, neprimirea în discuţie a propunerĭĭ d-luĭ M. Costachi, abţiindu-se de la votare d-luĭ N. Catargiu şi nefiind faţă la apelul nominal d-lor M. Jora şi C. Morţun.

Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul se retrage şi şedinţa urmează sub preşedinţa d-luĭ vice-presidentuluĭ C. Negre.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 18.
1857
14 Noem.

Unul din membrii biuroului dă cetire a unei propuneri a d-lui Cracte şi a două propuneri ale d-lui Kogălniceanu, care trustele se hotăresc a se împărţi tipărite la domnii deputaţi, conform §. 66 din Regulamentul Adunării.

Se păşeşte la ordinul ţilei şi domnul *D. Miclescu* ceteşte raportul comisiei II., însărcinată cu desvoltarea punturilor 7—12 din «şirul de chestii» asupra puntului 11, atingĕtor «de neatîrnarea părţii judecătoreşti de administraţie în special»:

«Comisia a II-a, însărcinată cu desvĕlirea şiruluĭ de chestiĭ generale ce sunt a se desbate de către Adunare, are onoare de a-ĭ supune următorul raport asupra chestieĭ despre neatîrnarea părţiĭ judecătoreştĭ de administraţie în special. Iar de raportator a numit pe d-luĭ Dimitrie Miclescu.

«Luând în privire că puterea esecutivă este însărcinată a veghia asupra a două deosebite ramurĭ de intercse: interesul public şi interesul privat; că atât relaţiile între popor şi Stat, cât şi acele între individ cu individ îşĭ aŭ fie-care legile lor în deosebĭ;

«Că lăsându-se aplicarea lor în seamă uneia şi aceleiaşĭ autorităţĭ, de-apururea s'aŭ născut necuviinţĭ;

«Luând în privire că condiţia caracteristică a unuĭ guvernămînt bun şi regulat este despărţirea deosebitelor puterĭ legislative, administrative şi judecătoreştĭ; că noĭ din învechime am avut în princip despărţirea puteriĭ curat administrative de acea judecătorească;

«Luând în privire că Regulamentul Organic, la începutul Capuluĭ VIII., Art. 279, aşează o asemenea împărţire a puteriĭ esecutive; că prin Articulele 302 şi 318 tot din acest Regulament se recunosc atât principul competinţeĭ respectivelor instanţiĭ judecătoreştĭ, cât şi acel al neatîrnăriĭ lor;

«Luând în privire că şi principul inamovibilităţiĭ judecătorilor este de asemenea recunoscut prin Art. 285 din Reglement, în cât pe lângă folosul citat în acest Articul este lipit şi casul neatîrnăriĭ judecătoruluĭ,

«Luând în privire că Domnitorul, a căruia persoană este sacră şi neviolabilă, trebue să fie maĭ presus de tot prepusul saŭ împutarea; că de şi toată dreptatea se face în numele şefuluĭ Statuluĭ, însă nicĭ dignitatea sa, nicĭ independinţa cerută de autorităţile judecătoreştĭ nu sufere vre-un amestec afară din sinul acestora; că singura prerogativă potrivită cu înalta poziţie a unuĭ Domnitor este aceea citată la Art. 355, adecă de a uşura osânda saŭ de a ierta pe osândiţiĭ criminaliştĭ;

«Luând în privire esperiinţa timpurilor din urmă, că puterea curat

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

administrativă nefiind în destul de despărțită de către acea judecătorească, a dat prilej la multe necuviințĭ și abusurĭ;

«Luând în privire că atât Codul procedurii noastre civile cât și criminale are nevoie de modificărĭ, spre a se mărgini mai bine neatîrnarea ramuluĭ judecătoresc și spre a se garanta prin instituțiĭ care îĭ închizășluesc acea neatîrnare;

«Adunarea dorește ca principiĭ fundamentale la viitoarea reorganisare a Românieĭ să fie:

«1. **Deplina neatîrnare a părții judecătorești de puterea curat administrativă.**

«2. **Inamovibilitatea judecătorilor după o lege votată de Adunarea legislativă în cea întâie a eĭ sesie».**

(Subscrișĭ) M. Kogălniceanu, V. Mălinescu, C. Rolla, D. Miclescu, I. Fotea, D. Cozadini, I. Hrisanti.

D-luĭ *D. Miclescu* iea cuvîntul și ḑice: «că dorința rostitoare principiuluĭ neatîrnării părțiĭ judecătorești de acea administrativă este una din cele de căpetenie dorințĭ ce Adunarea esprimă în favoarea binelui comun, căcĭ cine nu a pătimit mai mult saŭ mai puțin, luptându-se cu anĭ prin instanțiile judecătorești? D-luĭ ḑice, că în curs de 15 anĭ de serviciŭ judecătoresc a avut prilej a vedea nedreptățile, prelungirile cele marĭ în hotărîrile înalte, arbitrariul și contraḑicerile cele mai marĭ, cum un megieș puternic a înghițit moșioara răzășască, și ce resultaturĭ grozave aŭ izvorît din niște asemenea judecățĭ părtinitoare. Prin toate aceste ḑise, d-luĭ vroește a sprijini, că fără escepție, fie-care dintre noĭ este mai mult saŭ mai puțin victima sistemuluĭ de procedură ce am avut și avem încă în țeară, unde Domnul hotărește procese, Logofătul cel mare hotărește procese, Sfatul administrativ hotărește procese; unde toțĭ aceștia pîrăsc, judecă, hotăresc și osândesc fără ca să fie o lege stabilă de a-ĭ opri cu o grea răspundere pentru arbitrara competință ce și-aŭ însușit-o; unde, în sfîrșit, Domnul ocârmuitor este obștescul judecător și jandarm al tuturor supușilor sĕĭ. De aceea, urmează d-luĭ, Adunarea, votând dorința de față, asigurează o basă solidă dreptuluĭ privat și recunoaște nevoia neapĕrată a instituțieĭ jurilor pentru procesele criminale, a realisărĭĭ principiuluĭ inamovibilității judecătorilor, a înjghebării uneĭ Curțĭ de casație, a înființărĭĭ de procurorĭ și, în sfîrșit, a scutirĭĭ Domnitoruluĭ de a se mai amesteca în procesele civile. — D-luĭ sfîrșește ḑicând, că numaĭ de la asemenea așeḑăminte putem spera că vom avea tribunalurĭ neatîrnate și neprihănite».

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Cuvîntul dlui D. Miclescu.

No. 1980.
Proc.-verb. 18.
1857
14 Noem.

«Bine-voiți a mĕ îngădui să vĕ lămuresc, că dorința rostitoare principiului neatîrnării părții judecătorești de acea administrativă este una din cele de căpetenie dorinți ce Adunarea esprimă în favorul binelui comun! Căci, Domnilor, fie-care din noi îi un membru al societății de care se alcătuește națiia; și dacă fie-care din noi va fi sigur pe dreptul sĕŭ privat, atuncea acea mulțămire și liniște a tutu. rora vor fi una din causele principale ale fericirii nației române!

«Domnilor, adevĕrul vĕ spun, importanța puntului al 11-lea, supus discuției Adunării prin ordinul de ḑi, este atât de netăgăduită pe cât și simțită mai de noi toți!

«Care i persoana aceea, care mai mult saŭ mai puțin n'a pătimit amare supĕrări, vĕḑêndu-se nevoită a se lupta cu anii prin instanțiile judecătorești!

«În 15 ani de serviciŭ în țeară, îndeplinind funcția de judecător, am avut tot timpul să vĕd, din actele ce pe toată ḑiua frămîntam, am vĕḑut, ḑic, cu oareșî-care înfiorare, cum de multe ori un fiiŭ, în loc să capete în moștenire de la părinții lui vre-o avere, el clironomisă un proces complicat, ale căruia învechite acte și documente cârpite miroasă acum a mucegai! Adevĕrul vĕ mărturisesc, că în mai multe de asemenea procesuri necurmate s'a întîmplat să numĕr un șir de 40 și 50 ani jertfiți în lupte și agonii pentru o singură causă de proces, care poate încă până și astăḑi stă nehotărîtă! Sunt procese ale cărora urieșe acte se poartă cu corcia de la o instanție la alta! Sunt hrisoave, pe care cetindu-le, veḑi curat cum arbitrar, contra tot principiului de dreptate, s'a întunecat dreptul aceluia ce-l avea și s'a dat ca milă din partea Domnului unui norocit favorit al curții!

«Am vĕḑut, cum prin asemenea hrisoave, moșii întregi pe care se hrăniaŭ sute de familii răzășești, s'aŭ înecat cu totul! saŭ spre a mĕ esplica mai bine, cum un megieș **puternic** a înghițit moșioara răzășască! În sîrșit, Domnilor, fie-care dintre noi am vĕḑut grozave resultaturi, isvorîte numai de niște asemenea judecăți părtinitoare! Și toate acestea vi le înșir, Domnilor, nu spre a întărîta saŭ a înprospĕta patimile și rivalitățile dintre noi!

«Din contra, eŭ vreaŭ a sprijini, că fără escepție, fie-care dintre noi este mai mult saŭ mai puțin victimă sistemului de procedură ce am avut și avem încă aice în țeară! unde Domnul hotărește procese, Logofătul cel mare hotărește procese, Sfatul administrativ hotărește procese! Toți aceștia pîrăsc, judecă, hotăresc și osândesc, fără ca să fie o lege stabilă de a-i opri, cu o grea rĕspundere pentru arbitrara

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

competință ce și-aŭ însușit-o, profitând de a restălmăci îngăimata procedură prescrisă de Capul al 8-lea din Organicescul Reglement.

«Un străin, bun amic al națieĭ române, care a scris despre starea noastră, se esprimă foarte nimerit despre dreptatea în Principate: «cum vroițĭ să fie dată fără părtinire, dacă Domnul ocârmuitor acolo nu-ĭ alta de cât obștescul judecător și jandarm al tuturor supușilor sĕĭ!»

«În Articulele 362, 363 și 364 din citatul Capitul, Domnitoruluĭ i se dă prerogative de a fi stăpân absolut pe soarta fie-căria hotărîrĭ judecătorești! el rînduește pe judecător, și tot el îl și poate depărta fără de vină orĭ și când! Tot Domnul are și largă voe de a întări saŭ de a refusa sentința judecătorească pronunțată de niște supușĭ amploiațĭ care în posturile lor magistrale atîrnă numaĭ de la bunavoință și îndurare domnească!

«De accea, Domnilor, Adunarea de astădĭ, votând dorința pentru principul neatîrnăriĭ părțiĭ judecătorești, ea asigurează o basă solidă dreptuluĭ privat și recunoaște nevoia neapĕrată de a modifica tot Codul procedurii vicioase ce avem; aceasta va fi una din însărcinările viitoareĭ Adunărĭ legislative, care avênd dinaintea eĭ acest princip ca un punct de țintire, va căuta să ajungă la scopul dorit!

«1. Instituția jurilor pentru procesele criminale, care va înlătura multe crude necuviințe și asupririĭ în asemenea casurĭ.

«2. Principul inamovibilității judecătorilor, care va înlătura toată înrîurirea de-asupra lor.

«3. Înjghebarea uneĭ Curțĭ de casație, care va înlătura amestecul și prea marea competință a Logofătuluĭ celuĭ mare!

«4. Înființarea de procurorĭ prin toate instanțiile judecătorești, care va fi o garanție despre păzirea formelor și a legilor.

«5. Și, în sfîrșit, scutirea Domnitoruluĭ de a se maĭ amesteca în procesele civile. — Toate aceste, Domnilor, sunt instituțiĭ închizășluitoare neatîrnăriĭ părțiĭ judecătorești! Toate aceste sunt un leac contra cangreneĭ sociale de care noĭ pătimim în chestiĭ de judecățĭ! Și numaĭ de la niște asemenea aședăminte putem nădăjdui, Domnilor, că vom avea tribunalurĭ neatîrnate și nefalibile (adecă neprihănite), unde dreptul fie-căruia să se desbată și să se hotărască fără influință de persoană saŭ de avere! Să dorim, Domnilor, ca instanțiile judecătorești să fie și la noĭ niște oltare sfinte, unde fără teamă saŭ îndoială, fie-care va putea cu toată încrederea să depue a luĭ cinste, viață și avere, și atuncea, Domnilor, vom putea dice că omul cinstit n'a duce grija calomniilor și prigonirilor! că ucigașul, hoțul și plastograful vor primi fără cruțare rĕsplata crimelor lor! Iar orfanul, vĕ-

www.dacoromanica.ro

duva şi răzăşul nu s'ar cutremura când vor avea nevoie a-şĭ cere saŭ a sprijini dreptul lor !» No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

D luĭ *N. Katargiu* întreabă, dacă comisia 2. se primeşte ca din considerantul 3 să se scoată cuvintele: «Că noĭ din învechime am avut în princip despărţirea puterii curat administrative de acea judecătorească»; căcĭ din vechiŭ aceste douĕ puterĭ la noĭ nu eraŭ bine despărţite.

Membriĭ comisieĭ a 2-a primesc această modificare. Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire unuĭ amandament al d-luĭ Teriachiu, sprijinit de d-lor A. Cuza, Gr. Suţu, Gr. Balş, Gr. Vârnav, N. Catargiu:

«Subscrişiĭ propun următorul amandament la proiectul comisieĭ No. 2, atingĕtor de neatîrnarea părţiĭ judecătoreştĭ de administraţie.

«Considerantul al treilea să se modifice în următorul mod:

«Luând în privire că condiţia caracteristică a unuĭ guvernămînt bun şi regulat este împărţirea puteriĭ esecutive în eserciţiul eĭ în douĕ deosebite ordine: administrative şi judecătoreştĭ, ca organele prin care funcţionează puterea esecutivă».

«Considerantul al 5-lea să se modifice în următorul chip: «Luând în privire că cea maĭ mare închizăşluire pentru neatîrnarea ramuluĭ judecătoresc este inamovibilitatea judecătorilor, princip adoptat şi de Regulamentul Organic».

«Iar considerantul al 7-lea să se şteargă, fiind o repetiţie a considerantuluĭ 3 saŭ vice-versa.

«La rostirea dorinţelor să se modifice puntul al 2-lea în următorul chip: «Inamovibilitatea judecătorilor. Modul se va hotărî prin o lege votată de Adunarea legiuitoare viitoare».

(Subscrişĭ) A. Teriachiu, A. Cuza, Gr. Suţu, Gr. Vârnav, N. Catargiu, Gr. Balş.

D-luĭ *A. Teriachiu* iea cuvîntul şi ţice: «că puterile publice într'un stat sunt douĕ: puterea legislativă şi puterea esecutivă; că în proiectul înfăţoşat se maĭ adaoge o a treia putere: puterea judecătorească; că aceasta ar fi o contradicţie cu principul, adoptat de Adunare, al despărţiriĭ puteriĭ esecutive de cea legislativă, ar fi chiar şi greşit în teorie, căcĭ ramul judecătoresc este un element al puteriĭ esecutive, este unul din organele prin care funcţionează acea putere, alăturea cu ramul administrativ, al doilea element al aceleiaşĭ puterĭ. D-luĭ crede că trebue să păstrăm principul de douĕ puterĭ în Stat; să constatăm apoĭ că puterea esecutivă se împarte în douĕ deosebite ordine—judecătorească şi administrativă—fie-care cu deosebite atribuţiĭ şi competinţă. D-luĭ maĭ propune în amandamentul sĕŭ, între

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Noem.

altele, că trebue mai întâiŭ arĕtat că inamovibilitatea este un princip salutar, este o închizăşluire de neatîrnarea pentru ramul judecătoresc, şi apoĭ să constatăm, că aşa înţelegêndu-l şi Regulamentul Organic, s'a adoptat de acesta. D-luĭ propune dar schimbarea pe aceste base a considerantuluĭ 5, căcĭ inamovibilitatea judecătorilor este folositoare, nu pentru că s'a adoptat de Regulament, dară pentru că este cea întâĭ condiţie a neatîrnăriĭ judecătorilor».

Membriĭ comisieĭ II. declară că primesc amandamentul d-luĭ A. Teriachiu.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate proiectul comisieĭ 2. cu modificările propuse în amandamentul d-luĭ Teriachiu.

Şedinţa se rădică pe o jumĕtate oară pentru a se redigea, conform §. 50 din Regulamentul Adunăriĭ, actul pentru adeverirea votuluĭ prin înscris.

Şedinţa se redeschide şi se dă cetire următoareĭ încheieriĭ:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cincĭ-decĭ şi şeapte, luna Noemvrie în patru-spre-dece dile.

«Luând în privire că puterea esecutivă este însărcinată a veghia asupra a două deosebite ramurĭ de interese: interesul public şi interesul privat; că atât relaţiile între popor şi Stat, cât şi acele între individ cu individ îşĭ aŭ fie-care legile lor în deosebĭ;

«Luând în privire că condiţia caracteristică a unuĭ guvernămînt bun şi regulat este împărţirea puteriĭ esecutive în esercitiul sĕŭ în două deosebite ordine: administrativ şi judecătoresc, ca organe în care funcţionează puterea esecutivă;

«Luând în privire că şi Regulamentul Organic, la începutul Capuluĭ VIII., Art. 279, aşează o asemenea împărţire a puteriĭ esecutive; că prin Articulile 302 şi 318. tot din acest Regulament se recunosc atât principul competinţeĭ respectivelor instanţiĭ judecătoreştĭ, cât şi acel al neatîrnăriĭ lor;

«Luând în privire că cea mai mare închizăşluire pentru neatîrnarea ramuluĭ judecătoresc este inamovibilitatea (neschimbarea) judecătorilor, princip adoptat şi de Regulamentul Organic, Art. 285;

«Luând în privire că Domnitorul, a căruia persoană este sacră şi neviolabilă, trebue să fie mai presus de tot prepusul saŭ imputarea; că de şi toată dreptatea se face în numele şefuluĭ Statuluĭ, însă nicĭ dignitatea sa, nicĭ independinţa cerută de autorităţile judecătoreştĭ nu sufere vre-un amestec afară din sinul acestora; că singura prerogativă potrivită cu înalta posiţie a unuĭ Domnitor este aceea citată la Art. 355, adecă de a uşura osânda saŭ de a ierta pe osândiţiĭ criminaliştĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc. verb. 18.
1857
14 Noem.

«Luând în privire esperiința timpurilor din urmă, că puterea curat administrativă nefiind în destul de despărțită de către acea judecătorească, a dat prilej la multe necuviinți și abusuri;

«Luând în privire că atât Codul procedurii noastre civile cât și criminale are nevoie de modificări, spre a se mărgini mai bine neatîrnarea ramului judecătoresc și spre a se garanta prin instituții care îi închizășlueso acea neatîrnare;

«Adunarea dorește ca principii fundamentale la viitoarea reorganisare a Românieĭ să fie:

«**1. Deplina neatîrnare a părții judecătorești de puterea curat administrativă.**

«**2. Inamovibilitatea judecătorilor.—Modul se va hotărî prin o lege votată de Adunarea legiuitoare viitoare**».

Subscriŭ **pentru** șeapte ₫eci și treĭ, și anume: Episc. Ghenadie Șendre, Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu, Arhim. N. Scriban, Arhim. Melchisedec, Icon. D. Matcaș, D. Miclescu, C. Bădărău, D. Cozadini, Dr. Fătu, V. Mălinescu, Dăn. Balan, M. Kogălniceanu, Gr. Balș, D. Savin, G. Masian, D. Cracte, Dr. Vârnav, St. Calin, Sim. Stanciu, N. Catargiu, S. Canano, A. Jiean, I. Vârnav, D. Grigoriu, T. sîn Pavel, V. Zaharia, D. Gheorghiadi, C. Sturdza, G. Sturdza, C. Ostahi, Gr. Vârnav, I. Levărdă, A. Aslan, P. Brăescu, C. Roset, I. a Babei, Pand. Croitoriu, I. Olariŭ, I. Pruncu, G. Ilie, Chir. Ciocârlie, D. Romov, V. Sturdza, C. Iacovachi, I. Hrisanti, N. Carp, S. Miclescu, I. Catargiu, V. Balaiș, Răd. Sava, I. Fotea, M Costachi, C. Sturdza (Vasluiŭ), V. Neculaŭ, G. Vârlan, Gr. Suțu, V. Stan, D. Ghidionescu, Dr Costin, N. Emandi, N. Bosie, Gr. Costachi, C. Știun, L. Galiardi, I. Roșca, Timot. Sacalov,— C. Hurmuzachi, A. Teriachiu, P. Mavrogheni, D. Rallet, A. Panu, C. Negre. Iar **contra** n'a fost nimenea. N'aŭ fost față la înscrierea voturilor șease, și anume: Episc. Nectarie Hermeziŭ, d-lor C. Morțun, M. Jora, A. Cuza, I. Cantacuzin și Înalt Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviințat.**

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică ședința la 4 oare după ameaḑă-₫i și anunță viitoarea întrunire pe Lunĭ în opt-spre-₫ece Noemvrie.

Vice-Presidentul Adunăriĭ, Constantin Negre.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, A. Teriachiu.

www.dacoromanica.ro

26. Procesul-verbal No. 19.—Ședința din 18 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

Astădĭ, a nouĕ-spre-dĕcea ședință a Adunărĭĭ se deschide la $10^1/_2$ oare dimineața sub președința d-luĭ vice-presidentuluĭ Constantin Negre.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește apelul nominal, la care aŭ fost față șeapte-dĕcĭ și șease membri, iar absenți opt, și anume: 4 în congedie: D-lor Iconomul D. Matcaș, C. Morțun, I. Levărdă, Gr. Vârnav; 3 bolnavĭ: Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul, d-lor M. Jora, C. Rolla; 1 n'a venit: D-luĭ J. Fotea.

D-luĭ A. Teriachiu cetește procesul-verbal al ședinței trecute, la care se ivesc următoarele reclamațiĭ:

1. A d-luĭ *M. Kogălniceanu*, care observează:

a) Că se atribue în procesul-verbal unuĭ orator cuvintele că «și d-luĭ Kogălniceanu a dat esemplu de abstinere când a fost în minoritate»; că aceste cuvinte nu s'aŭ dis, căcĭ d-luĭ îndată ar fi răspuns, precum răspunde și astădĭ, că se pleacă majorității, și că prin urmare d-luĭ nu s'a abstinut pentru că s'a vĕdut în minoritate, ci pentru că în amandamentul subscris de 36 membri a vĕdut un fel de presie morală; precum de dovadă stă procesul-verbal de atuncĭ;

b) Că în procesul-verbal se maĭ dice, că d-luĭ a cerut urginta pentru propunerea d-luĭ M. Costachi din 2 motive: întâiŭ «pentru ca să respingem imputările că noĭ am fi nerecunoscĕtorĭ către Puterĭ», și al doilea «pentru a scăpa de ploaia de declarărĭ de pămînteni a niște persoane care până acum aŭ fost supușĭ», după cum putem vedea în toate dilele din Gazeta de Moldavia. «Acest al doilea motiv, dice d-luĭ Kogălniceanu, nu s'a espus de mine în asemenea cuvinte, căcĭ eŭ am dis pentru a scăpa de cererile de împămîntenire ale ortodoxilor și maĭ ales ale Grecilor, carii până maĭ alaltăierĭ eraŭ supușĭ străinĭ, citând anume esemple din Gazeta de Moldavia»;

e) Că se maĭ atribue unuĭ orator cuvintele că «și apoĭ după încheiarea sfatuluĭ, d-luĭ Galiardi nicĭ putea fi ales, pentru că nu profesează religia domnitoare, care după Reglementul Organic, invocat de acea încheiare, este o condițiie neapĕrată pentru esercițiul drepturilor politice»,— cuvinte care nu s'aŭ rostit, căcĭ d-luĭ ar fi întîmpinat de îndată, căcĭ ele ar invalida chiar ființa unora din noĭ în Adunare și însașĭ ființa eĭ morală, ca una ce ea singură a recunoscut nu numaĭ de deputat pe d-luĭ Galiardi, catolic și ales de catolicĭ, dar și pe alțĭ deputați ortodoxĭ, aleșĭ și de eterodoxĭ, precum deputațiĭ proprietarilor marĭ de Cahul, deputatul orășenesc de Roman,

www.dacoromanica.ro

deputaţiĭ sătenĭ de Roman, Bacău, Tecuciŭ şi Fălciŭ, toţĭ aleşĭ şi de alegĕtorĭ catolicĭ saŭ Unguri, cum se ḑice.

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

D-luĭ Kogălniceanu cere dar îndreptarea maĭ sus citatelor treĭ puncturĭ în procesul-verbal.

D luĭ *N. Bosie* ḑice, că în viitor să nu se maĭ ḑică cuvîntul Ungur, ci Român catolic.

D-luĭ *D. Cracte* declară, că şi d-luĭ este ales de alegĕtorĭ catolicĭ.

2. A *Arhimandritului Neofit Scriban*, care ḑice că unĭĭ din deputaţiĭ cleruluĭ aŭ ḑis, când a fost vorbă de recunoştinţă către Puterĭ: «Că recunoştinţa noastră să nu fie numaĭ în vorbă, ci sprijinită prin fapte», şi că aceste s'aŭ omis în procesul-verbal, şi cere dar această rectificare.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* apelează la memoria Adunăriĭ, că a rostit acele cuvinte, dar declară tot-odată că d luĭ se primeşte la scoaterea lor din procesul-verbal.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează cu majoritate modificările propuse la procesul-verbal al şedinţeĭ trecute de către d-luĭ M. Kogălniceanu şi Arhimandritul N. Scriban.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire demisieĭ din secretariat a d-luĭ C. Rolla. Se păşeşte la alegerea unuĭ noŭ secretar, şi d-luĭ D. Grigoriu se alege cu majoritatea absolută de 38 voturĭ, nefiind faţă la votare doĭ membri.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* ceteşte o propunere a d-luĭ *D. Cracte*, sprijinită de d-lor D. Grigoriu, C. Morţun, Gr. Vârnav, V. Zaharia:

«Luând în privire că basele principale ale organisaţieĭ politice şi sociale ale unuĭ popul sunt respect şi asigurarea persoaneĭ, respect şi asigurarea religieĭ, respectul şi asigurarea domiciliuluĭ, respect şi asigurarea proprietăţiĭ de orĭ-ce natură;

«Luând în privire că respectul şi asigurarea proprietăţiĭ este una din cele întâĭ condiţiĭ de stabilitate şi prosperitate;

«Luând în privire că respectul şi asigurarea proprietăţiĭ aŭ participat în genere la civilisarea populilor;

«Luând în privire că de acest mare princip este însetat tot populul român;

«Subscrişiĭ propun pentru viitoarea organisaţie următorul proiect de încheiare:

«I. Respectul proprietăţiĭ de orĭ-ce natură.

«II. Espropriaţia pentru interes public nu se va face decât după o hotărîre a Adunăriĭ obşteştĭ, cu despăgubire, prin bună înţelegere saŭ prin constatarea preţuluĭ după cercetărĭ prealabile.

www.dacoromanica.ro

1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

«III. Sub nici un cuvînt şi nicĭ odată confiscaţia nu se va aplica în România». 1857 Noemvrie 8.

(Subscris) D. Cracte.

Sprijinim această propunere: D. Grigoriu, C. Morţun, Gr. Vârnav, V. Zaharia.

D-luĭ *Kogălniceanu* cere cuvîntul şi ḑice: «că proprietatea este un drit care îşĭ are esistinţa sa maĭ înainte de dritul civil; că respectul proprietăţiĭ este înscris în capul tuturor constituţiilor, precum şi în toate legile noastre vechĭ şi nouĕ. D-luĭ arată că proprietatea este de maĭ multe feluri, căcĭ este proprietatea de averĭ mişcătoare, de averĭ nemişcătoare, de inteliginţă, de muncă ş. c. l.; că discuţia este în zadar asupra acestuĭ punt, căcĭ toţĭ respectează proprietatea; şi că este dar unit cu totul cu principul propus de d luĭ Cracte. D-luĭ adaoge că în cât priveşte cele douĕ din urmă punturĭ — adecă espropriaţia şi confiscaţia, d-luĭ le socoate de prisos, ca unele ce şi sunt pre larg cuprinse în legile noastre; căcĭ espropriaţia pentru binele public şi cu despăgubire este prevĕḑută în §. 479 din Codica civilă, iar confiscaţia, după Art. 355 din Regulamentul Organic, este oprită pentru tot-deauna, ca contrară legilor şi obiceiurilor pămîntuluĭ. De aceea d-luĭ Kogălniceanu, întemeindu-se pe un precedent, şi întocmaĭ cu intenţia care a motivat propunerea d-luĭ Cracte, cere ca toată Adunarea, fără discuţie şi cu aclamaţie, să proclame marea temelie a orĭ-ce societăţĭ: respectul proprietăţiĭ».

D-luĭ *D. Cracte* iea cuvîntul şi ḑice: «că d-luĭ ştie preà bine că principul respectuluĭ proprietăţiĭ este recunoscut peste tot locul; însă nu tot-deauna fie care proprietate este respectată, căcĭ precum esistă proprietatea de moşie, aşa esistă şi proprietatea de orĭ-ce alt obiect; şi că d-luĭ nu a înţeles alt nimic de cât numaĭ aceasta sub cuvintele — respect proprietăţiĭ de orĭ ce natură. — D-luĭ maĭ ḑice că maĭ adăogând în propunerea d-sale şi casurile atingĕtoare de espropriaţie, d-luĭ a vrut să o restrîngă; căcĭ §. din Codica civilă se aplică astăḑĭ în Principate şi de Departamentul din lăuntru, şi de Adunare, şi de Domn, şi de aceea d-luĭ a restrîns-o, încredinţând aplicaţia numaĭ Adunăriĭ generale. Asemenea şi confiscaţia este foarte întunecat scrisă în Regulamentul Organic. Aceste toate fac pe d-luĭ ca să ceară adoptarea întregiĭ sale propunerĭ».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, pe temeiul propunerii d-luĭ D. Cracte şi în modul propus de d-luĭ M. Kogălniceanu, adoptează cu unanimitate şi cu aclamaţie înscrierea în organisarea viitoare a Românieĭ a mareluĭ princip al «respectuluĭ proprietăţiĭ»

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 19.
1857
18 Noem.

D-luĭ *V. Mălinescu* cere a se înscrie în procesul-verbal, că a cerut de două orĭ cuvîntul fără a i se da.

D-luĭ *vice-presidentul* întîmpină, că nu a auḑit când d-luĭ a cerut cuvîntul.

D-luĭ C. Hurmuzachi ceteşte propunerea d-luĭ *Kogălniceanu* atingĕtoare de un noŭ şir de chestiĭ de interes general şi de grabnica întrunire a comitetelor deosebitelor clase şi sprijinită de d-lor Episcopul Ghenadie Tripoleos, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, V. Mălinescu, D. Gheorghiadi, Dr. Vârnav, D. Cracte, C. Iacovachi, Iconomul Matcaş, P. Brăescu, D. Grigoriu, D. Cozadini, V. Zaharia, I. Fotea, A. Cuza:

«Luând în privire că şirul de chestiĭ de interes general încu viinţat de Adunare în sedinţa din 18 Octomvrie se apropie de sfîrşit;

«Luând în privire că acest şir nu formează completul baselor neapĕrate ale organisaţieĭ politice şi sociale ale Românieĭ;

«Luând în privire că pe lângă chestiile de interes general ce se desbat de Adunare în şedinţa generală, esistă şi chestiĭ care interesează părţĭ speciale ale societăţiĭ şi că aceste, după cuprinderea firmanuluĭ încuviinţat de Puterile garante, urmează a se desbate maĭ întâiŭ în deosebite comitete;

«Subscrisul, în temeiul încheieriĭ din 18 Octomvrie şi a §§. 57, 58, 59, 60, 86 şi 87 din Regulamentul Adunărĭĭ, propune:

«I. Un noŭ şir de chestiĭ de interes general, şi anume:

«a) Înfiinţarea saŭ completarea municipalităţilor şi a comunelor în toată ţeara;

«b) Înfiinţarea de consiliurĭ generale în toate districtele;

«c) Instrucţia publică gratuită şi obligătoare în toate oraşele şi satele;

«d) Regularea dărĭĭ Principatelor către Înalta Poartă;

«e) Statornicirea relaţiilor cu Puterile garante, în cas de călcarea drepturilor Românieĭ;

«f) Chestia legiĭ electorale privitoare la viitoarea Adunare legislativă.

«II Întrunirea de îndată a comitetelor speciale spre a formula dorinţele de interes special».

(Subscris) M. Kogălniceanu

Sprijinim propunerea de maĭ sus: Mălinescu, D. Gheorghiade, Ghenadie Tripoleos, Arhimandritul Neofit Scriban, Dr. Vârnav, Arhimandritul Melchisedec, D. Cracte, C. Iacovachi, Iconomul Matcaş, Brăescu, D. Grigoriu, D. Cozadini, Zaharia, I. Fotea, A. Cuza.

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

D-luĭ *Kogălniceanu* iea cuvîntul şi ḑice: «că la 10 Octomvrie s'a propus un şir de 12 chestiĭ, din care 11 s'aŭ tratat şi una s'a dat la tipar spre a se putea discuta cât de curînd; că în convincţia sa socoate că Adunarea nu şi-a îndeplinit încă sarcina; că trebue să tratăm despre acele instituţiĭ care deşteaptă patriotismul de la cea maĭ înaltă treaptă până la cea maĭ mică a societăţiĭ, că aceste instituţiĭ sunt municipalităţile şi comunele. D-luĭ ḑice că orĭ unde cineva este legat de locul naşterii sale, că orĭ unde cineva se interesează de locul unde a crescut, acolo şi patriotismul este maĭ mare, maĭ înfocat; că la noĭ oraşele şi grămeḑile săteştĭ nu aŭ nicĭ o neatîrnare, fiind toate interesele, şi generale şi locale, centralisate în mânile guvernuluĭ. D luĭ arată maĭ departe că consiliurile generale sunt o instituţie din cele maĭ salutare şi maĭ ales pentru proprietatea cea mare, căcĭ aceste consiliurĭ aŭ a hotărî interesele privitoare de ţinut, aŭ a controla administraţia; precum şi consiliurile de ocoale şi săteştĭ vor avea a decide despre interesele locale. D-luĭ ḑice că trebue să statuăm principul, că ce este de interes local să se facă de către autorităţile locale, şi numaĭ ce este de interes general să fie de competinţa administraţieĭ înalte. Viind apoĭ la puntul al treilea, d-luĭ consideréză înfiinţarea de scolĭ prin toate satele şi oraşele ca unul din cele maĭ puternice mijloace de a răspândi lumina şi a rădica populaţia sătească; că dacă 30 de anĭ maĭ înainte am fi avut peste tot locul scolĭ, astăḑĭ luminile poporuluĭ ne-ar fi putut ajuta mult la reorganisarea patrieĭ noastre; însă instrucţia publică a fost părăsită, şi de esistă astăḑĭ icĭ colea scolĭ săteştĭ, ele esistă numaĭ din bunavoinţă a unor proprietarĭ — D-luĭ maĭ propune regularea chestieĭ tributuluĭ, căcĭ cerênd păzirea Capitulaţiilor, am cerut şi păzirea peşcheşuluĭ, care din împrejurărĭ ce nu aŭ stat în mâna noastră, necontenit s'a sporit, în cât înainte de Tratatul de Adrianopole el se rădica sub 7 saŭ 8 deosebite numirĭ, până ce acest Tratat a hotărît să se plătească într'o singură dare. Conferinţele de Constantinopole din 11 Februarie 1856, Art. 7, vorbind despre tribut, presupun că Turcia ar avea de scop de a spori această dare; aceasta, arată d-luĭ, este în contra Capitulaţiilor, în contra Tratatuluĭ de Paris, căcĭ acest Tratat păstrând drepturile Principatelor, Înalta Poartă nu maĭ poate spori darea lor cu un singur ban. Chestia trebue dar supusă Congresuluĭ de Paris, ca să o hotărască într'un chip nestrămutabil. De asemenea trebue ca Congresul de Paris să hotărască relaţiile noastre cu Puterile garante la cas de conflict între Principate şi Poartă; pentru aceasta trebue să rugăm pe Congres, să hotărască lămurit, ce este al Porţiĭ şi ce este al nostru, şi aşa să fim feriţĭ şi de conflict, şi de firmane, şi de depeşe ministe-

www.dacoromanica.ro

riale, contrare drepturilor noastre; trebue asemenea să cerem de a ni se hotărî și canalul prin care, la cas de conflict, să putem apela la dreptatea Puterilor garante.—Viind apoĭ la punctul al șeaselea, d-luĭ ḑice, că pentru întâiașĭ dată în Principate s'a ivit casul uneĭ Adunărĭ națională, convocată prin o lege electorală făcută aiurea de cât în țeară, făcută de alțiĭ de cât de nație; că de accea trebue să prevedem casul ca legea electorală, în puterea căria are să se convoace viitoarea legislativă, să fie făcută în țeară și de către țeară».

D-luĭ *A. Panu* iea cuvîntul pentru a vorbi asupra chestieĭ prealabile și ḑice: «că este o situație grea aceea întru care omul se află împărțit între simțirea inimiĭ sale și între judecata care îĭ impune îndatoriri deosebite, dar inevitabile; d-luĭ ḑice, că cetind șirul de chestiĭ propus din noŭ ca de interes general și ascultând patrioticele espresiĭ rostite de d-luĭ Kogălniccanu, aplauda în inima sa la frumoasele dorințĭ ale autoruluĭ; căcĭ a proiecta lucrărĭ frumoase pentru nația sa, a lua din civilisația Europeĭ, din învĕțătura secolilor pe cât maĭ multe din principurile ce ar contribui la renașterea morală și materială a unuĭ popor, este a dori mărirea și propășirea neamuluĭ sĕŭ. Judecând însă punctul de pornire al acesteĭ Adunărĭ și misia ce are de împlinit înaintea națieĭ, d-luĭ, cu mâna pe cuget, ḑice că este înțelept și patriotic a declara lucrările Adunăriĭ săvîrșite în chestiĭ de interes general, cu încheiarea acelor 12 punturĭ. D-luĭ urmează, că fie-care Articol din noul șir de chestiĭ cuprinde în sine foloase și îmbunătățirĭ; dar folosul cel maĭ mare pentru nația noastră este de a ḑice: am proclamat suveranitatea Românieĭ; că după asemenea declarație solemnă să așteptăm îndeplinirea soarteĭ noastre. D-luĭ ḑice, că Europa stă gata pentru a primi lucrările Adunăriĭ și a-șĭ încheia hotărîrea, și că o întârḑiere nu ne poate fi de folos. D-luĭ arată că punturile din noŭ înfățoșate nu trebue numaĭ ele cuprinse în Constituția Românieĭ; că pentru d-luĭ însă chestia este, că trebue să ne vedem odată soarta noastră hotărîtă. D-luĭ ḑice ca să încheiem lucrările Adunăriĭ, căcĭ țeara ne ḑice destul, pentru că ea vroește a eși din provisoriul de față și a-șĭ vedea odată soarta sa hotărîtă, și apoĭ și Europa se va osteni de a ne maĭ aștepta; că trebue să profităm de momentul în care toate privirile sunt țintite asupra noastră, și să încheiem lucrările noastre, pentru că a merge maĭ departe este a întra pe o cale a căria sfîrșit nu-l prevedem. D-luĭ încheie conjurând pe Adunare să judece bine la votul ce are a da, și propune respingerea chestiilor de față, recunoașterea chestiilor de interes general de încheiate și întrunirea comitetelor de îndată; după încheiarea lucrărilor din

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

comitete propune să se voteze încă întrunirea Adunărilor ca să facă legea electorală, care să fie cel de pe urmă vot care împreună cu recunoştinţa Românilor să se înfăţoşeze Congresului de Paris».

Cuvîntul d-lui A. Panu.

«Este o situaţie grea aceea întru care omul se află împărţit între simţirea inimii sale şi între judecata care îi impune îndatoriri deosebite, dar inevitabile.—Dumnedeŭ însă a aşedat capul mai sus de cât inima, pentru ca judecata să stăpânească simţirea.

«Cetind şirul de chestii propuse din noŭ ca de interes general şi ascultând patrioticile espresii rostite acum de onorabilul domn Kogălniceanu, aplaudam în inima mea la frumoasele dorinţi ale autorului şi apreţuiam toată nobleţa grăbirii cu care s'aŭ subscris aceste propuneri de mai mulţi onor. deputaţi.

«A proiecta lucrări frumoase pentru naţia sa; a lua din civilisaţia Europei, din învĕţătura secolilor pe cât mai multe din principiile acele care contribue la renaşterea morală şi materială a unui popul, este a dori mărirea şi propăşirea neamului sĕŭ.

«Judecând însă puntul de pornire al acestei Adunări şi misia ce are de împlinit înaintea naţiei, puneam mâna pe inima mea şi ţiceam în sinemi, într'unul din acele momente când omul, isolat de tot ce-l încunjură, stă faţă în faţă cu conştiinţa sa şi se întreabă: ce a făcut, ce are de făcut, ţiceam că este înţelept, este patriotic să declarăm lucrările Adunării săvîrşite, în chestii de interes general, cu încheiarea acelor 12 punturi ce aţi recunoscut odată ca în destule pentru asemenea sîrşit. Înţeleg, înţeleg prea bine mişcarea inimii a mai multora la aceste a mele cuvinte.—Asemenea mişcare e nobilă, eŭ o repetez.

«Fie-care Articol din acele din noŭ propuse cuprinde în sine foloase şi îmbunătăţiri, dar folosul cel mai mare ce putem face naţiei noastre în momentul de faţă, este a ţice: am proclamat suveranitatea naţiei române, am spus lumii şi lui Dumnezeŭ că această naţie vrea să trăiască, vrea să-şi iea locul ce i se cuvine între celelalte naţii civilisate, că nici întunerecul, nici barbaria a mai multor secoli, nici sabia, nici focul n'aŭ putut a o răpune.—După asemenea declaraţii solemne, să aşteptăm îndeplinirea soarteĭ noastre.—Europa stă gata pentru a primi lucrările Adunării şi a-şi încheia hotărîrea sa. Să mai întârţiem oare?! Dar aceasta ne poate fi de folos? Adoptarea punctelor ce ni-se înfăţoşează din noŭ, sunt ele singure numai care trebue cuprinse în Constituţia Românieĭ?

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

«Fie-care din noĭ a cetit constituţiile deosebitelor ţĕrĭ şi ştie câte principiĭ încă marĭ şi folositoare se pot găsi, care şi-ar afla locul în dorinţile noastre, însă pentru mine chestia nu este aceasta, ci că timpul trece, trece şi noĭ trebue să profităm de dînsul pentru ca să ne vedem odată soarta noastră hotărîtă. Să aruncăm ochiĭ împrejurul nostru, să plecăm urechia la toate câte se ḑic şi se fac în ţeară şi afară din ţeară, şi vom vedea că fie-care moment poartă cu sine nouĕ primejdiĭ, nouĕ complicaţiĭ pentru soarta noastră.

«Să încheiem, Domnilor, lucrările Adunăriĭ, ţeara ne ḑice destul; pentru că ea vroeşte a eşi din provisoriul de faţă şi a-şĭ vedea odată soarta sa hotărîtă, şi apoĭ şi Europa se va osteni de a ne maĭ aştepta.

«Să profităm de moment. Toate privirile sunt aţintate acum asupra noastră: să nu maĭ întârḑiem, ca nu cumva nouĕ interese să se înfăţoşeze în Europa, care să atragă parte din atenţia ce este astăḑĭ toată pentru noĭ. — Să încheiem lucrările noastre, pentru că a merge maĭ departe, este a întra pe o cale a căria sfîrşit nu-l prevedem.— Eŭ v'am vorbit, Domnilor, cu glasul conştiinţeĭ mele, judecaţĭ, judecaţĭ, vĕ conjur, la votul ce aveţĭ a da, el va precumpĕni foarte mult în soarta noastră.

«Propun dar respingerachestiilor de faţă şi a se cunoaşte de acum încheiate chestiile de interes general; propun ca comitetele să se întruneascâ de îndată pentru ca să se ocupe cu chestiile ce le privesc, dintre care cea dintâiŭ este a locuitorilor, care trebue regulată spre liniştirea tuturor. Tot-odată propun ca după încheiarea lucrărilor din comitete să se voteze pentru întrunirea Divanurilor, ca să facă legea electorală, acesta să fie cel de pe urmă vot care de împreună cu recunoştinţa Românilor să le înfăţoşeze la Congresul de Paris».

Oratorul fiind întrerupt de maĭ multe bravo, adaoge:

«Mulţămesc, Domnilor, de aplaudele ce-mĭ daţĭ, aceste dovedesc cât de nobilă vĕ este inima şi că primiţĭ tot aceea ce eŭ ḑiseĭ. Apelez dar la frumoasele voastre simţirĭ, la patriotismul ce vĕ însuflă şi vĕ ḑic: Destul, destul cu lucrările noastre, să ne încredem acum soarta în mânile Congresuluĭ de Paris».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* întîmpină: «că şi d-luĭ simţeşte nevoia de a sfîrşi cât maĭ în grabă lucrările noastre; că între d-luĭ şi d-luĭ Panu este o singură deosebire, aceea că vede în noul şir de chestiĭ, chestiĭ neapĕrate de organisaţie, chestiĭ vitale, căcĭ numaĭ conflictele dintre Înalta Poartă şi Principatele aŭ adus acestora atâtea nenorociriĭ, — căcĭ numaĭ decretarea uneĭ legĭ electorale, nepotrivită cu starea noastră, a dat loc la atâtea tânguirĭ din partea ţĕrĭĭ; căcĭ numaĭ desvoltarea instituţiilor municipale şi comunale poate rădica populaţia, poate

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

întări naţionalitatea. De aceea d-luĭ propune urginţa nouluĭ şir de chestiĭ. D-luĭ înţelege nevoia degrabă, să nu uităm însă că firmanul ne dă şease lunĭ, şi noĭ vom îndeplini misia noastră in douĕ lunĭ. D-luĭ face un apel la patriotismul tuturor şi ḑice, că pentru întâiaşĭ dată în istoria naţiilor vedem că staturile cele maĭ marĭ şi maĭ civilisate ale lumiĭ şi-aŭ plecat urechia pentru a auḑi dorinţele uneĭ naţiĭ ce vrea să reînvie, că să nu scăpăm acest prilej, care cine ştie când va maĭ reveni, şi că de aceea este maĭ bine să ne căim că am arĕtat prea mult de cât că am arĕtat prea puţin».

D-luĭ A. Panu iea cuvîntul şi ḑice: «că este o ocasie frumoasă de a se folosi de momentul de faţă pentru a arĕta toate dorinţele noastre celor şeapte Puterĭ, chemate acum de providinţă a pune hotar suferinţelor de maĭ multe secule ale naţieĭ române; că fără îndoială d-luĭ, ca şi toţĭ membriĭ Adunăriĭ, este pătruns de dorinţa cea maĭ mare de a vedea fericirea patrieĭ sale; că glasul ce se rădică de la o lature a ţĕriĭ până la ceea-laltă nu este de cât pentru a cere de la Dumneḑeŭ şi de la Puterile marinimoase renaşterea Românieĭ. D-luĭ însă crede că nu este timp de a maĭ prelungi lucrările noastre; Europa aşteaptă, ţeara aşteaptă, şi noĭ trebue să rĕspundem la aceasta mare trebuinţă. D-luĭ ḑice că chestiile din noŭ înfăţoşate sunt bune, folositoare; însă altele sunt şi maĭ bune, şi de ce nu le-am pune şi pe acele; că basele legiĭ electorale trebue să le facem în unire cu Ţeara Românească. D-luĭ adaoge că vom face un act patriotic mărginind lucrările generale ale Adunăriĭ şi hotărînd deschiderea comitetelor, ca şi aceste să se ocupe de chestiile speciale; după care raporturile noastre să meargă la comisie şi de acolo la Congres, care va deslega odată soarta iubiteĭ noastre patriĭ».

D-luĭ Kogălniceanu cere cuvîntul pentru o chestie de Regulament şi ḑice: «că d-luĭ ştie bine că nu maĭ poate vorbi de a treia oară asupra chestieĭ de faţă, afară dacă Adunarea încuviinţează; aşa dar în privirea către mărimea şi gingăşimea chestieĭ, pe temeiul Art. 40. din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ roagă pe Adunare să-ĭ maĭ dea cuvîntul».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, acordează d-luĭ Kogălniceanu cuvîntul cu adăogirea, că şi d-luĭ Panu poate replica de a treia oară.

D luĭ Kogălniceanu iea atunci cuvîntul şi ḑice: «că propunerea d-luĭ Panu de închiderca chestiilor de interes general este nu numaĭ o respingere în totul a nouluĭ şir de chestiĭ, ci şi o propunere radicală, — propunere pentru închiderea Adunăriĭ. D-luĭ adaoge, că dorinţele încredinţătorilor nostri nu pot fi înăduşite; că şi d-luĭ Panu

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

și d-luĭ sunt însufleţiţĭ de patriotism, că fie-care vroește un bun resultat, adus prin o deplină armonie; și de aceea, spre împăcarea și a libereĭ rostirĭ a dorinţelor și a trebuinţeĭ obștește simţită, ca cu o oară maĭ nainte să ajungă aceste dorinţĭ pe masa Congresuluĭ, d-luĭ propune următoarea transacţie:

«1 Punturile a și b, fiind punturĭ de interes general, însă și de interes special, ele pot veni Adunăriĭ și prin comitete;

«2. În cât privește instrucţia publică, d-luĭ socoate că nimenĭ nu vroește a pune o pedecă răspândiriĭ luminiĭ, și că toţĭ dimprotivă vroesc ca acest punt să se înscrie în actul final al Congresuluĭ, spre a îndemna pe guvernul viitor a nu urma în aceasta calea guvernelor trecute; de aceea acest punt ar putea să se adopteze de Adunare fără considerante și cu aclamaţie;

«3. Punturile d, e, f sunt niște chestiĭ marĭ, atât de marĭ încât singure ne pot asigura autonomia și pacea.

«D-luĭ ḑice, că maĭ bine să lucrăm douĕ ḑile maĭ mult, de cât să ne căim că am încheiat Adunarea cu douĕ ḑile prea degrabă».

D-luĭ A. Panu cere suspendarea ședinţeĭ pe ḑece minute, ca să se poată înţelege cu amiciĭ sĕĭ politiciĭ asupra acesteĭ transacţiĭ.

Această suspendare se acordează, și la redeschiderea ședinţeĭ d-luĭ Panu iea cuvîntul și ḑice: «că este un spectacul frumos și măreţ de a vedea o luptă de patriotism și de iubire de ţeară; că aceea ce a vĕḑut în convorbirile onorabililor deputaţĭ în puţinele momente ale suspendăriĭ ședinţeĭ se va trece cu fală în analele Adunăriĭ; cu mulţămire dar vine a declara, că se unește cu transacţia propusă de d-luĭ Kogălniceanu, ca una ce împacă reciprocele punturĭ de privire, și dar cere:

«1. Ca punturile a și b să nu se iea în discuţie, fiind-că aceste chestiĭ vor putea veni în Adunare prin comitete, dacă aceste o vor găsi de cuviinţă;

«2. Că puntul despre instrucţia publică să se primească cu aclamaţie de Adunare în ședinţa de faţă;

«3. Că pentru punturile d, e, f să se numească o comisie, care până în douĕ ședinţĭ să sfîrșească lucrările sale.

«Pe urmă comitetele, precum o cere d-luĭ Kogălniceanu, să se întrunească spre a rosti specialele lor dorinţĭ; după care apoĭ să închidem Adunarea cu acelașĭ act, cu care am deschis-o — cu un act de mulţămire către marinimoasele Puterĭ».

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, primește în **unanimitate** transacţia propusă.

Apoĭ în privirea puntuluĭ al treilea, consultată de a doua oară

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Noem.

prin sculare și ședere, primește în **unanimitate** și cu sclamație, ca în Constituția României să fie înscris principul: «instrucția publică gratuită și obligătoare în toate orașele și satele».

Se pășește la alegerea a unei comisii de urgință, compusă de trei membri, pentru prelucrarea chestiilor cuprinse sub literele d, e, f, din «noul șir de chestii», și majoritatea absolută o aŭ d-lor P. Mavrogheni cu 67 voturi, M. Kogălniceanu cu 59 voturi și A. Panu cu 44 voturi.

D-lui vice-presidentul, consultând mai întâiŭ Adunarea, rădică la 3 oare după ameadă-di ședința și anunță viitoarea întrunire pe Mercuri în 20 Noemvrie.

Presidentul Adunării, Sofronie Mitropolit al Moldovei.

Secretarii Adunării, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

27. Procesul-verbal No. 20. — Ședința din 20 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

Astădi, ședința a douĕ-decea a Adunării se deschide la $10^1/_2$ oare dimineața sub președința d-lui vice-presidentului Constantin Negre.

D-lui P. Mavrogheni cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față șeapte-decĭ și patru membri, iar absenți dece, și anume: patru bolnavi: Înalt Prea Sfințitul Părintele Mitropolit, d lor C. Rolla, Gr. Balș, G. Sturdza; patru în congedie: Sf. Sa Iconomul D. Matcaș, C. Morțun, I. Levărdă, Gr. Vârnav; doi nu aŭ venit: Prea Sfinția Sa locotenentul de Episcop de Roman, Dr. Em. Costin.

D-lui D. Grigoriu cetește procesul-verbal al ședinței trecute, care se adoptează de Adunare cu modificările încuviințate de ea.

D-lui vice-presidentul, în puterea §. 117 din Regulamentul Adunării, dă cetire unei cereri de congedie a d-lui I. Hrisanti pe termin de 16 dile.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, nu o încuviințează.

Se pășește la ordinul dilei.

D-lui *M. Kogălniceanu* cetește raportul comisiei No. 2, însărcinată cu desvoltarea «șiruluĭ de chestii» asupra puntuluĭ 12, atingĕtor «de responsabilitatea ministrilor»:

«Comisia No. 2, însărcinată cu desvĕlirea acelor șease din urmă principii din șirul de 12 chestii de interes general, pregătind lucrarea

www.dacoromanica.ro

sa asupra ceĭ de pe urmă chestiĭ, adecă **responsabilitatea ministrilor**, are onoare a supune Adunăriĭ următorul proiect de încheiare. Ca raportator a numit pe d-luĭ Kogălniceanu.

No. 1980.
Proc.-verb. 20.
1857
20 Noem.

«Proiect de încheiare

«Luând în privire că după vechia lege a ţĕriĭ, Adunarea obştească în ambele Principate a avut dreptul nu numaĭ de a face legĭ, dar şi de a trage la rĕspundere pe mariĭ dregătorĭ aĭ Statuluĭ, precum aceasta se dovedeşte prin maĭ multe hotărîrĭ ale Adunărilor române şi maĭ cu deosebire prin hotărîrea sobornicească a Ţĕriĭ Româneştĭ din anul 1652, aflată în Arhiva Statuluĭ din Bucureştĭ şi prin care Adunarea a judecat şi a osândit la moarte pe Stroe Vistierul mare, pe Radu din Forcaş Vistier al doilea şi pe Tudur Camaraşul, ca furĭ banilor ţĕriĭ şi aĭ Domnuluĭ;

«Luând în privire că Reglementul Organic, Art. 133, voind a pune un capĕt intreveniriĭ personale şi absolute a Domnitoruluĭ în trebile Statuluĭ, a înfiinţat Consiliul ministrilor şi deosebitele departamente însărcinate cu povăţuirea ramurilor administraţieĭ publice;

«Că anexa Q XVIII. şi Art. 403 din acestaşĭ Reglement consfinţesc principul **responsabilităţiĭ ministrilor** şi a tuturor funcţionarilor ţĕriĭ;

«Că acestaşĭ Articol 403 face pe funcţionariĭ Statuluĭ rĕspunzĕtorĭ dinaintea Adunăriĭ obşteştĭ, îndrituită de a aduce la cunoştinţa şefuluĭ Statuluĭ toate abaterile ce ar găsi în purtarea acestora şi de a cere pedepsirea lor;

«Luând în privire că această responsabilitate, de şi scrisă în Reglement, nicĭ odată nu s'a aplicat, pentru că Domniĭ, în loc de a căuta tăria şi temeinicia guvernuluĭ lor în păzirea strictă a legilor şi în iubirea concetăţenilor lor, aŭ preferat de a se pune sub scutul înrîuririlor şi protecţiilor din afară în contra strigătelor şi nemulţămirilor naţieĭ;

«Că prin însuşĭ aceasta eĭ aŭ isbutit a sustrage şi pe ministriĭ lor de la orĭ-ce rĕspundere către ţeară;

«Şi că obştească Adunare, slabă, necompletă şi compusă numaĭ de elemente atîrnate de guvern, n'a avut nicĭ odată curajul şi puterea de a face întrebuinţare de drepturile închizăşluite eĭ prin Reglement;

«Luând în privire că lipseĭ de responsabilităţĭ de la întâiul ministru până la cel de pe urmă funcţionar, fie către Adunare, fie chiar către guvern, sunt maĭ cu deosebire a se împuta toate călcările de legĭ şi toate abusurile, toată lipsa de dignitate naţională, toată slă-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20, 1857 20 Noem.

băciunea și toată nepăsarea pentru drepturile țĕriĭ și pentru binele public, pe care adese ni le-aŭ întățoșat guvernurile ce de la 1834 și până astădĭ s'aŭ succedat în Principate;

«Luând în privire că zădărnicindu-se toată responsabilitatea marilor funcționarĭ către țeară, Domnul, cele maĭ multe dățĭ nu a maĭ cerut de la ministriĭ sĕĭ alte calităților, de cât acele de a fi plecațĭ la voințele sale;

«Că și chiar când unĭ din bărbațiĭ de bine aŭ fost chemați de a se pune în capul trebilor publice, încă stăruințile lor pentru a lucra spre folosul țĕriĭ aŭ fost paralisate saŭ prin lipsa de omogeneitate cu ceĭ-lalțĭ colegĭ aĭ lor, saŭ prin scurta lor petrecere în funcțiĭ și maĭ ales prin pretenția Domnitoruluĭ de a fi singurul îndrituit a conduce ocârmuirea și prin urmare de a fi și singurul rĕspunzĕtor;

«Luând în privire că din causa lipseĭ de responsabilitate a ministrilor, veniturile Statuluĭ, în timpurile normale, în loc de a fi întrebuințate numaĭ întru desvoltarea națională, morală și materială a țĕriĭ, s'aŭ risipit cea maĭ mare parte în zadarnice saŭ nelegiuite cheltuelĭ orĭ în folosurĭ particulare ascunse sub deosebite numirĭ de dărĭ în intreprisă, de rĕsplătirĭ publice, de despăgubirĭ și tot felul de transacțiĭ neiertate;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa principală că administrația publică, în loc să fie energicul agent al propășiriĭ și organul legalităților, în loc să privigheze la apĕrarea vieților, onoareĭ și proprietățiĭ cetățenilor, în loc să contribue la mulțămirea și buna-stare a națieĭ, n'aŭ lucrat de cât spre a face nesigure temeliile cele marĭ ale fie-cărĭ societăți;

«Că ea este causa că administrația înaltă centralisând în mânile sale toate trebile marĭ și micĭ, a paralisat toată sfera de acție și neatîrnarea magistraților municipalĭ, a tratat veniturile orașelor ca și veniturile Statuluĭ, și așa a înădușit toată viața municipală, atât de neapĕrată spre a deștepta interesul populațiilor pentru lucrul public;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa că partea judecătorească, în loc să fie organul legiĭ și păstrătoarea drepturilor și a averiĭ cetățenilor, și prin urmare să fie o putere neatîrnată și respectată și de guvern și de țeară, a devenit un corp de funcționarĭ directĭ aĭ Domnuluĭ, supușĭ nu la legĭ, ci la ordinile acestuia;

«Că ea este causa puteriĭ estralegale ce unĭ din ministriĭ dreptățiĭ si-aŭ însușit, prin simple raporturĭ către Domn, ba și chiar prin simple apostile de a anula hotărîrĭ judecătorești, prin restălmăciriĭ și necompetinte ordine de a pune în îndoială și în nesiguranță tot

www.dacoromanica.ro

ce este mai sfânt în lume: **proprietatea** și chiar de a sfărâma de-a dreptul legiuirî întregî și însușî stipulațiî din Codicile civilă și penală; No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa că oștirea națională n'a căpătat de cât o părelnică desvoltare în potrivire cu marile venitură ce i se destinează prin bugetul țerii ;

«Că ea este causa că ades demnitatea uniformeî și onoarea steaguluî național s'aŭ sacrificat interesurilor străine ;

«Luând în privire că din lipsa de responsabilitate, averile bisericești, menite mai cu deosebire pentru folosința publică, și fonduri și venituri s'aŭ risipit, cele întâi orî prin neapărarea lor despre pretențiile acolisitorilor megieșî, orî prin nelegiuite și păgubitoare schimburî; iar cele al doilea prin întrebuințarea lor în cheltueli cu totul nepotrivite cu menirea lor, lăsându-se în părăsire îmbunătățirea morală și materială a cleruluî, mai ales a celuî de mir, și nepurtându-se vre-o grijă nicî pentru zidirea nicî pentru gătirea, ba nicî pentru păstrarea lăcașurilor religioase, precum triste marture sunt ruinele catedraleî din Iași și ale Episcopieî de Roman;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa puținuluî progres ce, cu toate marile venituri, a făcut instrucția publică, mărginită fiind aceasta în câteva școlî necomplete prin orașe, și neluându-se încă până astădî cea mai mică măsură pentru desvoltarea intelectuală a populației sătești, lăsată în întunerec;

«Luând în privire că din lipsa de responsabilitate, lucrările publice, atât de neapărate spre desvoltarea bogățiilor noastre naționale, n'aŭ produs nicî un resultat, afară de cât câteva șosele, cu toată însemnătatea capitalelor de banî și de muncă ce pentru aceste s'aŭ pus la dispositia guvernuluî;

«Luând în privire că numaî lipseî de responsabilitate se pot cu drept cuvînt împuta abusurile de putere, însușirile de atribuțiî necompetente și actele arbitrare ale deosebitelor departamente și din care aŭ resultat obștească nemulțumire, necontenitele tânguirî și opositiî ce s'aŭ rădicat în țeară în contra tuturor guvernurilor, chiar și când acestea voiaŭ a face binele, abusurî și tânguirî care aŭ provocat mijlocirile la înrîuririle și intrevenirile străine, și din care apoî a resultat și călcarea autonomieî Principatelor ;

«Luând în privire, în sfîrșit, că responsabilitatea ministrilor este singurul chip:

«Pentru a pune un capĕt relelor trecutuluî, pentru a statornici în România un guvern tare, drept și nepărtinitor, pentru care progresul să fie o lege;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

«Pentru a împune şi ocârmuitorilor şi ocârmuiţilor respectul legalităţiĭ;

«Pentru a da însuşĭ Domnuluĭ o putere spre a se împotrivi la cererile şi înrîuririle din afară;

«Pentru a pune pe Domnitor maĭ presus de tânguirĭ, de patimĭ şi de luptele partidelor, şi aşa a-l face neviolabil;

«Pentru ca ministriĭ să se privească şi să ocârmuească ca funcţionarĭ aĭ ţării, iar nu ca instrumente oarbe ale voinţiĭ Domnitoruluĭ;

«Pentru a face ca în viitor demnitatea şi drepturile naţieĭ să nu maĭ fie sacrificate la toate interesele, pretenţiile şi înrîuririle străine;

«În sfîrşit pentru ca autonomia Românieĭ să fie un mare şi sfânt adevĕr;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte şi primeşte la viitoarea organisaţie a Românieĭ următoarele base fundamentale:

«**I. Responsabilitatea ministrilor înaintea Adunăriĭ generale.**

«**II. O lege specială votată de Adunare în cea întâĭ sesie va statornici tribunalul însărcinat cu judecarea ministrilor puşi în acusaţie de Adunare.**

«**III. Ministriĭ osândiţi, în niciĭ într'un cas nu vor putea fi iertaţi de şeful Statuluĭ**».

(Subscrişĭ) Rolla, D. Miclescu, I. Fotea, D. Cozadini, C. Hrisanti, V. Mălinescu, M. Kogălniceanu.

17 Noemvrie 1857.

D-luĭ *Dr. Vârnav* iea cuvîntul şi ḑice: «că sprijine proiectul comisieĭ; că dacă străbuniĭ nostri aŭ avut dreptul de a judeca pe ministri, trebue şi noĭ să-l avem, maĭ ales că crescênd veniturile ţării, se cere o cumpĕnire maĭ mare în cârmuirea eĭ. D-luĭ cere ca ministriĭ să fie pedepsiţĭ după legĭ, căcĭ nu maĭ doreşte o obştească Adunare ca cea trecută, fără dignitate, slabă şi în nepăsare pentru binele ţării, căcĭ nu maĭ vrea ca ministriĭ să fie slugĭ ministrilor străinĭ, organele nelegalităţiĭ şi ale nelegiuirilor. D-luĭ doreşte încetarea tuturor suferinţelor şi a abusurilor de acum înainte, şi de aceea sprijine proiectul salutar al comisieĭ».

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate proiectul de încheiare maĭ sus citat în toată întregimea sa.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* ceteşte o propunere subscrisă de d-luĭ şi d lor C. Iacovachi, D. Gheorghiade, Arh. Neofit Scriban, Arh. Melchisedec, Episcop Ghenadie Şendre, D. Cracte, Dr. Vârnav, V. Zaharia, A. Cuza, C. Morţun, M. Jora:

«Subscrisul are onoare a supune bine-voitoareĭ luărĭ aminte următorul **proiect de dorinţă**:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

«Luând în privire că punctul V. din dorinţile naţionale, rostit de Adunarea ad-hoc în şedinţa din 7 Octomvrie, cere ca puterea legislativă în România să fie încredinţată **uneĭ Adunărĭ generale în care să fie representate toate marile interese ale naţieĭ;**

«Luând în privire că în şedinţa din 6 Noemvrie, Adunarea s'a mărginit de a rosti principul despărţiriĭ puterilor esecutive şi legislative, fără a se rosti în special despre compunerea puteriĭ legislative;

«Luând în privire că de la actele memorabile ale desfiinţăriĭ şerbieĭ lucrătorilor de pămînt, votate în 1746 şi 1749, Adunările generale naţionale aŭ contenit în ambele Principate de a maĭ fi compuse de representanţiĭ aĭ deosebitelor clase libere ale societăţiĭ române, ci restrînse numaĭ într'un mic numĕr de funcţionarĭ şi boerĭ marĭ, numiţĭ şi atîrnaţĭ de Domn, aŭ constituat sub numele turcesc de **Divan** un fel de Senat ce nicĭ decum nu era de natură de a representa, şi încă maĭ puţin de a apĕra drepturile şi interesele naţieĭ, precum opt-ḑecĭ de nenorociţĭ anĭ o dovedesc în destul;

«Luând în privire că **Adunarea generală** instituată de Reglementul Organic în 1832, orĭ cât de necompletă era — de vreme ce representa numaĭ interesele cleruluĭ înalt şi ale boerieĭ — totuşĭ în potrivire cu Divanul de maĭ nainte era un progres, de vreme ce:

«1. A lărgit cercul boerilor ce puteaŭ întra în sinul sĕŭ, şi anume până la rangul cel maĭ mic al arhontologieĭ, adecă până la vel Şatrar, când în fostele Divanurĭ toţĭ boerĭi, de la Comişĭ până la Şatrar, eraŭ înlăturaţĭ şi cele maĭ multe dăţĭ şi însuşĭ şi aceĭ cu ranguriĭ de Agĭ, Spatariĭ şi Banĭ;

«2. Pe lângă boerie, la jumĕtate din membriĭ Adunăriĭ, adecă la deputaţiĭ ţinuturilor, se cerea şi condiţia de a fi proprietarĭ de moşie;

«3. Că Adunarea generală era compusă de deputaţĭ aleşĭ, orĭ cât alegerile eraŭ de defectuoase şi sub înrîurirea guvernuluĭ;

«Luând în privire că nicĭ Divanul dinaintea anuluĭ 1832, nicĭ Adunarea obştească instituată prin Regulamentul Organic nu maĭ sunt potrivite cu dorinţele şi trebuinţele actuale ale naţieĭ române;

«Luând în privire că §. XXVIII al protocoluluĭ Conferinţelor din Constantinopole din 11 Februarie 1856 ameninţă pe ţeară cu instituarea **unuĭ senat** nepotrivit cu obiceiurile, cu trebuinţele, cu dorinţele şi chiar cu elementele naţieĭ;

«Luând în privire că toată ţeara, precum s'a rostit şi în şedinţa din 7 Octomvrie, doreşte a avea ca în timpiĭ străvechĭ **o singură şi adevĕrată Adunare generală naţională,** care, precum a cerut şi Adunarea ad-hoc din Bucureştĭ, să fie compusă pe base în destul de largĭ şi potrivită cu gradul culturiĭ şi cu trebuinţele generale, în cât să

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

fie o adevĕrată şi reală representaţie a tuturor marilor interese ale societăţiĭ române ;

«Luând în privire că o asemenea Adunare, pe cât trebue să aibă în mână o deplină putere legislativă, pe atâta nu trebue să împresure drepturile puteriĭ esecutive, fiind-că ţeara are trebuinţă de un guvern plin de tărie, de dreptate şi de dignitate;

«Luând în privire că spre a ajunge la acest îndoit ţel este trebuinţă ca Adunarea să fie compusă de elemente naţionale vitale şi neatîrnate de guvern, iar pe de alta ca Domnitorul să aibă toată putinţa şi toată autoritatea spre a face nu numaĭ de a se respecta legea, dar şi spre a feri ţeara de nepotrivite legiuirĭ;

«Spre completarea dorinţelor rostite în şedinţele din 18 Octomvrie şi 6 Noemvrie,

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte şi primeşte la viitoarea organisaţie a Românieĭ următoarele base fundamentale:

«I. Respingerea din legislatura Românieĭ a **instituţieĭ Senatuluĭ** sub orĭ-ce numire şi formă.

«II. O singură Adunare naţională legislativă compusă după vechiul obiceiŭ pe base în destul de largĭ şi potrivite cu gradul de cultură, şi aleasă ast-fel în cât în ea să fie representate toate marile interese ale naţieĭ.

«III. Recunoaşterea pentru Domnitor a dreptuluĭ de a da saŭ a refusa întărirea legilor votate de Adunare; de a le trimite acesteia spre de isnoavă desbatere, şi la cas de refus de a rosti disoluţia Adunăriĭ, ordonând prin aceeaşĭ ordonanţă nouĕ alegerĭ.

«IV. Mărginirea deputaţilor de a primi în tot timpul mandatuluĭ lor posturĭ, rangurĭ saŭ alte rĕsplătirĭ de la guvern, socotindu-se demisionaţĭ din Adunare prin însaşĭ primirea uneia din însărcinările saŭ distincţiile de maĭ sus».

(Subscris) M. Kogălniceanu.

Sprijinim propunerea de maĭ sus: C. Iacovachi, D. Gheorghiadi, Episc. Ghenadie Tripoleos, Arhim. Neofit Scriban, Arhim. Melchisedec, V. Zaharia, I. Fotea, C. Morţun, M. Jora, Dr. Vârnav, D. Cracte, A. Cuza.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul şi ḑice: «că în 7 Octomvrie am votat «o putere legiuitoare încredinţată uneĭ obşteştĭ Adunărĭ în «care să fie representate toate interesele naţieĭ». — Că prin acest vot noĭ am ḑis tot ce putea să închizăşluească o Adunare întreagă şi

www.dacoromanica.ro

neatîrnată; că acest vot a adus însă restălmăciri de tot felul și că prin urmare este o datorie a noastră a lămuri bine și curat ce am înțeles prin el. — D-luĭ ḑice maĭ departe, că trebue să urmăm proverbul ab hoste consilium (învață de la inimic); că protocolul Conferințelor de Constantinopole din 11 Februarie 1856 ne amerință cu un Senat nepotrivit cu obiceiurile și instituțiile noastre, și că de aceea trebue să rostim curat că nu dorim un senat. — D-luĭ adaoge, că pe cât vrem o Adunare pe base largĭ și neatîrnată, pe atâta dorim și un guvern tare, care să anuleze resistința, orĭ de unde ea ar veni, căcĭ nime din noĭ nu vrea să facă din Domn un simplu president de republică; de aceea d-luĭ propune puntul al 3-lea din proiectul d-sale. — D-luĭ propune maĭ departe cel de pe urmă punt din proiect, pentru că dorește ca Adunarea generală să caute numaĭ de interesele țĕriĭ»

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire a douĕ amandamente:

1. Al D-luĭ *P. Mavrogheni*, sprijinit de d-lor M. Costachi, Episc. Calinic Miclescu, C. Sturdza, A. Aslan, C. Roset:

«Subscrisul are onoarea de a înfățoșa Adunăriĭ următorul proiect de încheiare asupra propuneriĭ d-luĭ M. Kogălniceanu ce este a se trata astăḑĭ:

«În cât se atinge de punctul I.: «**Respingerea din legislatura Românieĭ a instituțieĭ Senatuluĭ sub orĭ-ce numire și formă**», și de acel al II-lea: «**O singură Adunare națională legislativă compusă după vechiul obiceiŭ pe base în destul de largĭ și potrivite cu gradul de cultură și aleasă ast-fel în cât în ea să fie representate toate marile interese ale națieĭ**»;

«Luând în privire că în ședința a 7-ea din 7 Octomvrie, Adunarea a rostit următoarea dorință:

«Puterea legiuitoare încredințată uneĭ obștești Adunărĭ în care să fie representate toate interesele națieĭ», că prin cuvintele «**uneĭ obștești Adunărĭ**», Adunarea n'a înțeles nicĭ douĕ Adunărĭ, nicĭ un Senat pe lângă Adunarea obștească, ci o singură Adunare legislativă izvorîtă din alegerĭ regulate și neatîrnate;

«Luând în privire că prin cuvintele «uneĭ obștești Adunărĭ în care să fie representate toate interesele națieĭ», Adunarea n'a putut înțelege compunerea aceĭ Adunărĭ **pe niște base restrînse**, ci a înțeles dimprotivă, **pe base în destul de largĭ**, de vreme ce a ḑis, că în ea «să fie representate toate interesele națieĭ»;

«Adunarea încheie: **înlăturarea din discuție a acestor reînoite chestiĭ.**

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20 1857 20 Noem.

«În cât se atinge de punturile III. și IV., subscrisul propune adoptarea lor cu mărginirea considerantelor următoare:

«Luând în privire că Adunarea generală cerută în ședința din 7 Octomvrie și compusă pe base în destul de largĭ, în cât să reprezenteze toate marile interese ale națieĭ, pe cât trebue să aibă în mână o deplină putere legislativă, pe atâta nu trebue să împresoare atributele puteriĭ esecutive, fiind-că țeara are trebuință de un guvern plin de tărie, de dreptate și de dignitate;

«Luând în privire că spre a ajunge la acest îndoit țel este trebuință ca Adunarea să fie compusă de elemente naționale vitale și neatîrnate de guvern, iar pe de alta ca Domnitorul să aibă toată putința și toată autoritatea spre a face nu numaĭ de a se respecta legea, dar și spre a feri țeara de nepotrivite legiuirĭ;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește la viitoarea reorganisare a Românieĭ următoarele base fundamentale:

«I. Recunoașterea pentru Domnitor a dreptuluĭ de a da saŭ a refusa întărirea legilor votate de Adunare; de a le trimite acesteia spre de isnoavă desbatere, și la cas de refus de a rosti disoluția Adunăriĭ, ordonând prin aceeași ordonanță nouĕ alegerĭ.

«II. Mărginirea deputaților de a primi în tot timpul mandatuluĭ lor posturĭ, ranguri saŭ alte rĕsplătirĭ de la guvern, socotindu-se demisionați din Adunare prin însaș primirea uneia din însărcinările saŭ distincțiile de maĭ sus. 20 Noemvrie 1857.

(Subscris) P. Mavrogheni.

Sprijinim acest amandament: M. Costachi, Calinic Hareopoleos, C. Sturdza, A. Aslan, C. Roset.

2. Al d-luĭ *D. Grigoriu*, sprijinit de d-lor M. Canano, Chir. Ciocârlie, C. Bădărău, N. Bosie, G. Ilie, N. Carp, V. Mălinescu, St. Calin:

«Luând în privire la Art. III din proiectul de încheiare al d-luĭ Kogălniceanu, că se dă Domnitoruluĭ dritul de un veto absolut, căcĭ ḑice, că Domnitorul are dritul de a refusa întărirea legiĭ, de a o întoarce în de isnoavă desbatere, și la cas de refus de a rosti disoluția Adunăriĭ, iar după înființarea acesteĭ de pe urmă Adunărĭ nu ḑice nimica, cum să se urmeze cu legea care a motivat disoluția Adunăriĭ, care aceasta ar fi a paralisa voința Adunăriĭ;

«Luând în privire că asemenea absolută prerogativă nu este compatibilă cu binele țĕriĭ, căcĭ ar lăsa puterea legiuitoare subordinată puteriĭ esecutive;

«Luând în privire că disoluția Adunăriĭ este un apel la alegĕtorĭ, în cas când puterea esecutivă socoate că legea votată nu este bună

www.dacoromanica.ro

pentru ţeară, şi a lăsa puteriĭ executive dritul de a desfiinţa necontenit Adunarea legislativă şi prin urmare un veto absolut; asta însemnează nebăgare în seamă a voinţeĭ ţĕriĭ, întrebată prin noua alegere ; No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

«Sub-iscălitul are onoare de a propune în locul Articululuĭ III următoarea redacţie, iar Articulul al IV. din proiect să capete No. V.

«Recunoaşterea pentru Domnitor:

«a) A dreptuluĭ de a întări legile votate de Adunare ;

«b) De a le înapoi Adunăriĭ spre desbatere pentru o a doua oară, şi

«c) La cas de refus din partea Adunăriĭ, de a rosti disoluţia eĭ, ordonând prin aceeaşĭ ordonanţă nouă alegere;

«d) Îndatorirea Domnitoruluĭ de a întări legile votate de Adunare într'o îndoită legislatură».

(Subscris) D. Grigoriu.

Sprijinim amandamentul de faţă: Chir. Ciocârlie, N. Canano, C. Bădărău, N. Bosie, G. Ilie, N. Carp, V. Mălinescu, St. Calin.

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul şi arată, că între proiectul d-luĭ Kogălniceanu şi amandamentul d-luĭ Mavrogheni nu este vre-o deosebire de princip, ci numaĭ de redacţie; că d-luĭ socoate că propunerea de a vota că nu vrem un Senat este de prisos după votul din 7 Octomvrie; — că este foarte lămurit esprimat că nu vroim Senat, maĭ ales după ce alaltăieriĭ s'a rînduit o comisie atingĕtoare de chestie a legiĭ electorale pentru o singură Adunare legislativă. D-luĭ adaoge, că Senatul ar fi o instituţie antipopulară şi chiar antinaţională, şi că noĭ chiar prin desfiinţarea privilegiilor de clase am hotărît desfiinţarea intereselor particulare, şi prin urmare am fost în contra instituţieĭ Senatuluĭ. — D-luĭ arată, că şi puntul al doilea din proiect este de prisos, fiind iarăşĭ sinonim cu votul din 7 Octomvrie. — În cât priveşte puntul al 3-lea din proiect, d-luĭ îl primeşte cu mulţămire şi bucurie, căcĭ numaĭ o autoritate tare ne poate închizăşlui stricta aplicare a legilor; ast-fel şi puntul 4 este o închizăşluire pentru neatîrnarea Adunăriĭ, care era maĭ înainte numaĭ servitoarea Domnuluĭ. — D-luĭ ḑice că sprijine amandamentul d-luĭ Mavrogheni.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* declară, că amandamentul d-luĭ Mavrogheni rĕspunde în totul la motivele ce l-aŭ îndemnat a face propunerea sa de faţă; că mulţămeşte d-luĭ Mavrogheni pentru constatarea dorinţeĭ că nu vroim un Senat, care nu ne poate fi de vre-un folos, maĭ ales

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20 1857 20 Noem.

după aceea ce vedem că s'a petrecut într'un Principat învecinat, unde Senatul a dat pilda uneĭ fapte nelegiuite în contra guvernuluĭ. Asemenea amandamentul d-luĭ Mavrogheni rĕspunde în totul şi în ceea-ce priveşte puntul al 2-lea, căcĭ el statueză compunerea Adunărĭĭ pe base largĭ şi neatîrnarea eĭ. — În cât priveşte punturile 3 şi 4 nu esistă nicĭ o deosebire între propunere şi amandamente; pentru aceasta, în cât îl priveşte, d-luĭ acceptează amandamentul.

D-luĭ *D. Grigoriu* iea cuvîntul şi ḑice, că şi d-luĭ nu înţelege că prin votul din 7 Octomvrie am declarat că vroim un Senat saŭ douĕ Camere; însă d-luĭ mănţine punturile 1 şi 2 din proiect, căcĭ redacţia puntuluĭ 2 este potrivită cu acea a Muntenilor, şi de nevoie în privirea cuvintelor arĕtate de d-luĭ Kogălniceanu; iar puntul 1 hatăreşte definitiv respingerea Senatuluĭ, şi nu vede causa pentru care nu s'ar spune lămurit aceea ce amandamentul d-luĭ Mavrogheni ḑice că se înţelege de la sine. D-luĭ adaoge, că nu poate de asemenea să primească puntul al 3 lea, care dă drepturĭ şi puterĭ prea marĭ părţiĭ esecutive; că dritul de a desfiinţa necontenit o Adunare şi prin urmare şi veto absolut dat Domnuluĭ, subordinează Adunarea puterĭĭ esecutive şi o fac să nu maĭ merite numele de representaţie naţională, căcĭ nu maĭ are atuncĭ nicĭ o vroinţă. D-luĭ urmează, că la noĭ Domniĭ din drepturĭ micĭ îşĭ însuşesc drepturĭ marĭ, şi nu găseşte că astăḑĭ, când vroim să păşim înainte cu civilisaţia timpuluĭ, putem dori o Cameră legislativă subordinată şi fără vroinţă. — D-luĭ ḑice, că destul sunt prerogativele Domnuluĭ de a întări legile; – de a le întoarce în de isnoavă desbatere a Adunărĭĭ şi a pronunţa disoluţia eĭ, când i se pare că nu lucrează pentru binele ţĕrĭĭ; însă este un drit necompatibil cu un guvern representativ de a o desfiinţa fără marginĭ şi a avea un veto absolut. — D-luĭ crede că Domnitorul trebue să fie dator a întări legea îndată ce noua Adunare persistă în votul eĭ, căcĭ aceasta însemnează că ţeara vroeşte acea lege.

Cuvîntul d-luĭ D. Grigoriu.

«Mĕ suiŭ la tribună pentru a vĕ spune părerea mea asupra amandamentuluĭ d-luĭ Mavrogheni şi tot-odată a susţine pe al meŭ. D-luĭ ḑice, că în votul nostru din 7 Octomvrie, când am cerut Unirea şi o Cameră, am înţeles o singură Cameră, pe base în destul de largĭ, iar nu restrînse, şi fără Senat, cu alte cuvinte, d-luĭ este unit în idea tuturor în aceasta, însă crede de prisos a le esprima în Articule. Eŭ însă socot de trebuinţă, că dacă ast-fel ne-a fost şi ne este înţelesul, de ce să nu o ḑicem? De ce să nu spunem lămurit aceea ce d-luĭ ḑice

www.dacoromanica.ro

că se înțelege? În votul din 7 Octomvrie am dis o Cameră legislativă, însă asta nu esclude idea Senatuluĭ de care ne-a amenințat protocolul Conferințelor de Constantinopole, și dar în privirea aceasta și în privirea resoanelor espuse de d-luĭ Kogălniceanu, eŭ opinez a se mantine redacția din proiect, a căruia scop este a arĕta antipatia și impopularitatea uneĭ asemenea instituțiĭ. No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

«Pentru Articolul III, d-luĭ Mavrogheni vroind a întroduce considerantele sale, se unește în conclusie, eŭ însă combat acest Art. pe temeiŭ că pe cât interesul uneĭ bune administrații cere a avea un guvern drept, puternic și energic, pe atâta și interesul țĕrĭĭ este de a avea o Adunare legislativă demnă și independintă.

«Aceasta de pe urmă nu trebue a împresura puterea esecutivă, dar trebue să fie și ea respectată în voturile sale, care sunt ale țĕrĭĭ; nația trebue să voească și Domnitorul să esecuteze, prin urmare a da puterĭĭ esecutive dritul absolut de a refusa întărirea legilor, de a desființa Camera fără margine, fără oprire, precum proiectul face, asta însemnează a subordina Camera, a o face dependintă și în fine a o îngenunchia înaintea puterĭĭ esecutive.

«Sunt destule prerogative pentru Domnitor de a întări legĭ, de a o întoarce cu observație când i se pare nepotrivită cu binele țĕrĭĭ, de a face un apel la alegĕtorĭ și prin urmare la țeară, desființând Camera veche și înființând alta nouă, care dacă tot așa va vota legea ce a motivat disoluția, să fie dator de a o întări și a o promulga, alt-fel refusând din noŭ întărirea legiĭ votată și de Camera nouă, saŭ desființându-se fără oprire Camera, nu înțeleg cum poate esista un guvern representativ, căcĭ un veto absolut nu lasă țĕrĭĭ cea maĭ mică voință? La ce ne poate sluji o legislativă, dacă ea nu poate fi ascultată și în primejdie de a fi necontenit desființată. La ce ne slujește maĭ cu seamă nouĕ, care atâta de mulț am suferit din partea Domnilor, o Cameră subordinată și paralisată, care tocmaĭ pentru aceasta are să lucreze necontenit pentru a-șĭ lărgi cercul libertățiĭ sale și poate provoca conflicte în țeară. Pentru ce atâta stăruință de a da marĭ prerogative Domnitoruluĭ și nu maĭ bine a lua siguranță pentru țeară, făcênd o dreptă și cumpĕnită împărțire a puterĭĭ; căcĭ să știțĭ, Domnilor, puțin îĭ vom da, mult va avea, mult îĭ vom da, și maĭ mult va avea, tronul este pe o înălțime unde sentimentul și dragostea țĕrĭĭ trebue a-l sprijini, alt-fel se duce de vale în prăpastia împilărĭĭ și a nedreptățiĭ.

«De aceea este bine să ținem socoteală de dreptul națieĭ de a face ea legĭ cu neatîrnare, și Domnul să le pue în lucrare.

«Eŭ dar combat proiectul de încheiare, în cât se atinge de pun-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 20. 1857 20 Noem.

tul al 3-lea, și sprijin amandamentul ce am avut onoare de a înfățoșa, care are de scop a nu rădica puterea esecutivă mai presus de voința țării».

D-luĭ *P. Mavrogheni* declară, că prin amandamentul sĕŭ nu vroește a combate principiile enunciate în proiectul d-luĭ Kogălniceanu; că de vreme ce în ședința din 7 Octomvrie Adunarea a rostit dorința atingĕtoare de a se încredința uneĭ obștescĭ Adunărĭ puterea legislativă, apoĭ acum adoptând punturile 1 și 2 din propunerea d-luĭ Kogălniceanu, nu am face de cât am rosti de douĕ orĭ aceeașĭ dorință, pe care am esprimat-o din nou prin un vot positiv și prin altul negativ. — D-luĭ adaoge, că a ḑice astăḑĭ că nu vroim un Senat este de prisos, căcĭ în 7 Octomvrie am votat o Adunare, iar nu un Senat saŭ douĕ Adunărĭ; că de asemenea în 7 Octom. am votat o Adunare, în care să fie representate toate interesele națieĭ, prin urmare o Adunare pe base largĭ, iar nu restrînse. D-luĭ crede, că o asemenea esplicație adoptându-se astăḑĭ în încheiarea Adunăriĭ și trecêndu-se în procesul-verbal, rĕspunde în destul la orĭ-ce împutare în contra votuluĭ din 7 Octomvrie. D-luĭ ḑice, că în cât privește punturile 3 și 4 s'a unit prin amandament cu d-luĭ Kogălniceanu și că dar apĕrarea acestora se cuvine propuitoruluĭ.

D-luĭ *D. Grigoriu* arată, că d-luĭ Mavrogheni nu diferează de opinia d-sale, căcĭ amîndoĭ nu vroim Senat, amîndoĭ dorim o singură Adunare pe base largĭ, și că deosebirea esistă numaĭ în aceasta, că d-luĭ crede că este mult maĭ bine să esprimăm lămurit aceste dorințĭ. Cât pentru puntul al 3-lea d-luĭ ḑice, că pe cât puterea esecutivă trebue să fie tare, pe atâta și puterea legislativă trebue să fie neatîrnată, că aceasta de pe urmă nu trebue să împresoare pe cea dintâĭ, dar nicĭ puterea esecutivă nu trebue ca să nu respecteze representația națională, care este glasul țăriĭ.

D-luĭ *A. Teriachiu* întîmpină, că noĭ suntem chemațĭ a rosti dorințĭ, iar nu aceea ce nu dorim; căcĭ atuncĭ am putea înșira o mulțime de lucruri ce nu dorim; că votându-se în unanimitate în ședința din 7 Octomvrie o Adunare obștească care să representeze marile interese ale națieĭ, nu maĭ poate rĕmânea nicĭ o îndoială că noĭ nu vroim nicĭ Senat, nicĭ douĕ Camere; că nu putem reveni asupra aceluiașĭ vot; și că aceasta este temeiul amandamentuluĭ d-luĭ Mavrogheni la puntul 1 și 2. D-luĭ adaoge, că în cât privește veto Domnitoruluĭ să nu perdem din vedere, că suveranitatea națională, pe cât residă în Adunarea legiuitoare, pe atâta și în șeful Statuluĭ, prin urmare și acesta are nevoie de o putere destul de însemnată ca să se poată opune la încălcările Adunăriĭ; că d-luĭ Grigoriu ḑice să nu do-

www.dacoromanica.ro

rim ca Adunarea să îngenunche dinaintea şefuluĭ Statuluĭ, căcĭ atuncĭ ar domni absolutismul; întorcênd acest argument, am putea întîmpina, că încă maĭ puţin se cuvine să îngenunche şeful Statuluĭ dinaintea puteriĭ legiuitoare, căcĭ atuncea naşte dictatura Adunăriĭ, mult maĭ primejdioasă de cât absolutismul Domnuluĭ; adoptând principul din amandamentul d-luĭ Grigoriu, unde este ponderanţa puterilor, echilibrul în Stat? — Vroind a face numaĭ pe Adunare suverană, iar pe şeful Statuluĭ un simplu esecutor aceleĭ puterĭ, ajungem la un alt estrem, a face din şeful Statuluĭ un sclav al Adunăriĭ.—Noĭ nu vroim, ţice d-luĭ, nicĭ dictatura Adunăriĭ, nicĭ despotismul Domnitoruluĭ, opinează dar în contra amandamentuluĭ d-luĭ Grigoriu.

D-luĭ *D. Grigoriu* cere cuvîntul pentru o chestie de Regulament şi ţice, că amandamentul d-luĭ Mavrogheni fiind unit în cât se atinge de puntul 3 cu proiectul d-luĭ Kogălniceanu, trebue să se discuteze amandamentul sĕŭ în cât priveşte acel punt.

D-luĭ *A. Teriachiu* ţice, că d-luĭ Grigoriu singur tratând despre amandamentul d-luĭ Mavrogheni, a discutat pe al sĕŭ însuşĭ.

D-luĭ *V. Sturdza* observează, că odată ce discuţia începe, ea poate să se lăţească asupra tuturor amandamentelor şi a proiectuluĭ, şi că numaĭ la vot este prioritate.

D-luĭ *N. Catargiu* crede, că îndată ce d-luĭ Kogălniceanu se uneşte cu amandamentul d-luĭ Mavrogheni, apoĭ acest amandament se substitue proiectuluĭ.

D-luĭ *V. Mălinescu* cere cuvîntul şi arată, că atuncĭ când s'a votat marele act din 7 Octomvrie, s'a rostit, între altele, şi votul despre Adunarea legislativă; că în urmă uniĭ aŭ găsit că dorinţa în privirea aceasta n'ar fi destul de lămurită. — Aceasta a motivat, ţice d-luĭ, proiectul de faţă al d-luĭ Kogălniceanu, ca să rostim aceea ce nu vrem, adecă un Senat, şi aceea ce nu am arĕtat lămurit, adecă Adunarea pe base largĭ. — D luĭ însă propune, ca pentru a fi consecuenţĭ şi să nu facem un vot negativ, să punem punturile 1 şi 2 în considerant.

D-luĭ *P. Mavrogheni* declară, că d-luĭ Mălinescu a pus chestia în adevĕratul sĕŭ înţeles; că adevĕrata causă pentru care s'a făcut propunerea d-luĭ M. Kogălniceanu aŭ fost prepusurile ce ar fi putut pica asupra Adunăriĭ; că votul din 7 Octomvrie s'ar fi făcut cu priviriĭ ascunse, şi că de aceea a socotit a propune esplicaţiile cuvenite în considerantele amandamentuluĭ atingĕtoare de punturile 1 şi 2. — De aceea dar d-luĭ susţine, că o a doua votare sub formă de dorinţă în această privire nu-şĭ poate avea locul sĕŭ.

D-luĭ *Arh. Neofit Scriban* ţice, că lămuririle d-luĭ Mavrogheni sunt îndestulătoare, şi că dacă o parte din Adunare stărueşte pe cuvintele

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

«base largĭ», aceasta este numaĭ pentru a fi uniformă această dorinţă cu acea rostită în Ţeara Românească.

D-luĭ *Kogălniceanu* arată, că între amandamentul d luĭ Mavrogheni şi proiectul sĕŭ esistă numaĭ o deosebire de redacţie; că d-luĭ şi-a tras propunerea, însă amicii sĕĭ şi-o însuşesc şi că ar propune dar o transacţie.

D-luĭ *N. Catargiu* ḑice, că ar fi bine să se suspendeze şedinţa pe 5 minute pentru a se putea cerca o înţelegere asupra chestieĭ de faţă.

Şedinţa se rădică şi la redeschiderea sa d luĭ *vice-presidentul* întreabă, dacă subscriitoriĭ proiectuluĭ d-luĭ Kogălniceanu voesc substituirea acestuia prin amandamentul d-luĭ Mavrogheni, după cum a făcut-o d-luĭ Kogălniceanu însuşĭ, căcĭ atuncĭ s'ar simplifica votul, rĕmâind la votare numaĭ amandamentul d-luĭ Grigoriu şi acel al d-luĭ Mavrogheni, care se substitue proiectuluĭ.

D-lor Episc. Ghenadie Şendre, C. Iacovachi, Arh. Melchisedec, I. Fotea, M. Jora, Dr. Vârnav, D. Cracte şi A. Cuza acceptează substituirea amandamentuluĭ d-luĭ Mavrogheni în locul proiectuluĭ d-luĭ Kogălniceanu; rĕmâind sprijinitorĭ proiectuluĭ numaĭ treĭ, d-lor Arh. Scriban, D. Gheorghiadi şi V. Zaharia.

D luĭ *Kogălniceanu* arată, că retrăgêndu-se maĭ mulţĭ sprijinitorĭ de la o propunere, alţĭ membri pot să şi-o însuşească, şi că prin urmare dacă se vor maĭ declara doĭ membri că sprijine propunerea de faţă, aceasta rĕmâne.

D-lor *Cozadini* şi *D. Grigoriu* declară, că d-lor însuşindu-şĭ proiectul, se împlineşte numĕrul de cincĭ cerut de Regulamentul Adunării.

D-luĭ *V. Sturdza* iea cuvîntul şi ḑice, că lămuririle date d-luĭ P. Mavrogheni asupra puntuluĭ 1 şi 2 nu maĭ lasă nicĭ o îndoială asupra înţelesuluĭ votuluĭ din 7 Octomvrie şi prin urmare este consecuent de a înlătura acele punturĭ pe temeiul declaraţiilor date; d-luĭ însă opinează şi pentru înlăturarea punturilor 3 şi 4, nu că nu sunt bune, ci numaĭ pentru că nu-şĭ aŭ locul lor, fiind amĕrunţimĭ de Constituţie. Puntul 3 nu este un Articul care încheie toate atributele Domnitoruluĭ, şi maĭ înainte de a se hotărî despre veto, trebue să se hotărască, cuĭ i se cuvine iniţiativa: Domnuluĭ, orĭ Adunăriĭ legislative? Puntul 3 ar fi numaĭ unul din 10 saŭ 20 punturĭ care ar hotărî atributele Domnitoruluĭ şi ale legislativeĭ, prin urmare d-luĭ propune amînarea tuturor punturilor, maĭ ales că tratând despre despărţirea puterilor, am şters cele de pe urmă douĕ punturĭ propuse atuncĭ, nefiind la locul lor. — D-luĭ vede cu mulţămire puntul 3 în propunerea de faţă, căcĭ el desminţeşte presupunerile că ar fi în Adunare democraţĭ, însă să se amîne până atuncĭ când se vor defini atri-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 20.
1857
20 Noem.

butele. Adunarea este desbinată asupra chestieĭ, căruia din două amandamente se cuvine prioritatea la votare? Consultată prin sculare şi şedere, ea acordează prioritatea amandamentuluĭ d-luĭ Grigoriu, care puindu-se la vot prin sculare şi şedere, se adoptează de majoritatea Adunăriĭ.

Amandamentul d-luĭ Grigoriu, adoptat fiind de majoritatea Adunăriĭ, se pune la vot numaĭ punturile 1 şi 2 — din amandamentul d-luĭ Mavrogheni. — Consultată prin sculare şi şedere, Adunarea arată îndoială; ḑece membri cerênd apel nominal, acesta a dat resultatul următor: treĭ-ḑeciĭ şi cinciĭ voturĭ **pentru**, treĭ-ḑeciĭ şi cinciĭ voturĭ **contra**, doĭ membri s'aŭ abţinut: D-lor M. Kogălniceanu, V. Mălinescu; şi doĭ membri n'aŭ fost la votare: D-lor D. Cozadini şi Romov.— Amandamentul d-luĭ Mavrogheni se consideréză ca înlăturat, potrivit §. 77 din Regulamentul Adunăriĭ.

Se pune în urmă la vot proiectul d-luĭ Kogălniceanu cu modificările cuprinse în amandamentul d-luĭ Grigoriu. — Consultată prin sculare şi şedere, Adunarea arată majoritatea pentru proiectul cu modificările din citatul amandament.

Ḑece membri cer apel nominal, la care 42 membri aŭ votat **pentru**, opt-spre-ḑece membri **contra**, treĭ-spre-ḑece s'aŭ abţinut: D-lor Episc. Calinic Miclescu, C. Roset, A. Teriachiu, V. Sturdza, I. Cantacuzin, An. Panu, A. Cuza, C. Hurmuzachi, M. Costachi, C. Sturdza (Vasluiŭ), P. Mavrogheni, N. Catargiu, D. Rallet, carele ḑice că a votat odată la 7 Oct. şi nu poate vota pentru un lucru de două orĭ. — Iar unul nu a fost faţă la votare: D-luĭ Romov.

Scrierea votuluĭ, potrivit §. 50 din Regulamentul Adunăriĭ, a rĕmas a se face în viitoarea şedinţă.

Se păşeşte la adeverirea prin subscrierea voturilor asupra următoareĭ încheieriĭ din şedinţa trecută:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinciĭ-ḑeciĭ şi şeapte, luna Noemvrie în opt-spre-ḑece ḑile.

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca la viitoarea organisaţie a Românieĭ să se adopteze următoarele două principiĭ:

«1. Respectul proprietăţiĭ.

«2 Instrucţia publică gratuită şi obligatoare în toate oraşele şi satele».

Subscriŭ **pentru** şese-ḑeciĭ şi şeapte, şi anume: D-Ior Episcopul Calinic Miclescu, Episc. Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, N. Catargiu, Dr. Fătu, D. Cozadini, Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărău, V. Mălinescu, Dănilă Balan, Dr. Vârnav, G. Masian, Neculaĭ Canano, D.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

Savin, Simion Stanciu, Toader sîn Pavel, Constantin Sturdza, S. Canano, Stefan Calin, A. Botez-Forăscu, C. Sturdza (Vasluiŭ), I. Vârnav, V. Zaharia, M. Jora, P. Brăescu, Constantin Ostahi, Dimitrie Gheorghiadi, Ion a Babeĭ, V. Balaiș, Alecu Aslan, D. Cracte, I. Pruncu, Alecu Jiean, C. Roset, Chirilă Ciocârlie, N. Carp, A. Cuza, Ioan Roată, Răducanu Sava, V. Sturdza, S. Miclescu, L. Catargiu, A. Teriachiu, G. Vârnav, Gr. Suțu, Vasilie Stan, Dimitrie Ghidionescu, Vasilie Neculaŭ, Ioan Olariŭ, Neculaĭ Iamandi, Pand. Croitoriu, Ioan Roșca, Constantin Știun, Lazar Galiardi, Manolachi Costachi, N. Bosie, I. Cantacuzin, Timofti Sacalov, Mihail Kogălniceanu; — P. Mavrogheni, C. Hurmuzachi, D. Grigoriu, A. Panu. D. Rallet, C. Negre; iar contra nu a fost nimenea.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviințat.**

Se maĭ pășește la adeverirea voturilor prin înscrierea a următoareĭ încheieriĭ:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cincĭ-ḑecĭ și șeapte, luna Noemvrie în douĕ-ḑecĭ ḑile.

«Luând în privire că după vechia lege a țĕriĭ, Adunarea obștească în ambele Principate a avut dreptul nu numaĭ de a face legĭ, dar și de a trage la rĕspundere pe mariĭ dregătorĭ aĭ Statuluĭ, precum aceasta se dovedește prin maĭ multe hotărîrĭ ale Adunărilor române, și maĭ cu deosebire prin hotărîrea sobornicească a Țĕriĭ Românești din anul 1652, aflată în Arhiva Statuluĭ din Bucureștĭ și prin care Adunarea a judecat și a osândit la moarte pe Stroe Vistierul mare, pe Radu din Forcaș Vistier al doilea și pe Tudur Camarașul, ca furĭ banilor țĕriĭ și aĭ Domnuluĭ;

«Luând în privire că Reglementul Organic, Art. 133, voind a pune un capĕt intreveniriĭ personale și absolute a Domnitoruluĭ în trebile Statuluĭ, a înființat Consiliul ministrilor și deosebitele departamente însărcinate cu povățuirea ramurilor administraticĭ publice;

«Că anexa Q XVIII și Art. 403 din acestașĭ Reglement consfințesc principul **responsabilităților ministrilor** și a tuturor funcționarilor țĕriĭ;

«Că acestașĭ Articul 403 face pe funcționariĭ Statuluĭ rĕspunḑĕtorĭ dinaintea Adunăriĭ obștești, indrituită de a aducc la cunoștința șefuluĭ Statuluĭ toate abaterile ce ar găsi în purtarea acestora și de a cere pedepsirea lor;

«Luând în privire că această responsabilitate, de și scrisă în Reglement, nicĭ nu s'a aplicat, pentru că Domniĭ în loc de a căuta tăria și temeinicia guvernuluĭ lor în păzirea strictă a legilor și în iubirea

www.dacoromanica.ro

concetăţenilor lor, aŭ preferat de a se pune sub scutul înrîuririlor şi protecţiilor din afară în contra strigătelor şi nemulţămirilor naţieĭ; No. 1980. Proc.-verb. 20 1857 20 Noem.

«Că prin însuşĭ aceasta eĭ aŭ isbutit a sustrage şi pe ministriĭ lor de la orĭ-ce rĕspundere către ţeară;

«Şi că obştească Adunare, slabă, necompletă şi compusă numaĭ de elemente atîrnate de guvern, n'a avut nicĭ odată curajul şi puterea de a face întrebuinţare de drepturile închizăşluite eĭ prin Reglement;

«Luând în privire că lipseĭ de responsabilităţĭ de la întâiul ministru până la cel de pe urmă funcţionar, fie către Adunare, fie chiar către guvern, sunt maĭ cu deosebire a se împuta toate călcările de legĭ şi toate abusurile, toată lipsa de dignitate naţională, toată slăbăciunea şi toată nepăsarea pentru drepturile ţĕrĭĭ şi pentru binele public, pe care ades ni le-aŭ înfăţişat guvernurile ce de la 1834 şi până astăḑĭ s'aŭ succedat în Principate;

«Luând în privire că zădărnicindu-se toată responsabilitatea marilor funcţionarĭ către ţeară, Domnul cele maĭ multe dăţĭ nu a maĭ cerut de la ministriĭ sĕĭ alte calităţĭ, de cât acele de a fi plecaţĭ la voinţile sale;

«Că şi chiar când uniĭ din bărbaţiĭ de bine aŭ fost chemaţĭ de a se pune în capul trebilor publice, încă stăruinţele lor pentru a lucra spre folosul ţĕrĭĭ aŭ fost paralisate saŭ prin lipsa de omogeneitate cu ceĭ-lalţĭ colegĭ aĭ lor, saŭ prin scurta lor petrecere în funcţiĭ şi maĭ ales prin pretenţia Domnitoruluĭ de a fi singurul indrituit a conduce ocârmuirea şi prin urmare de a fi şi singurul rĕspunḑĕtor;

«Luând în privire că din causa lipseĭ de responsabilitate a ministrilor, veniturile Statuluĭ, în timpurile normale, în loc de a fi întrebuinţate numaĭ întru desvoltarea naţională, morală şi materială a ţĕrĭĭ, s'aŭ risipit cea maĭ mare parte în zadarnice saŭ nelegiuite cheltuelĭ orĭ în folosurĭ particulare ascunse sub deosebite numirĭ de dărĭ în întreprisă, de rĕsplătirĭ publice, de despăgubirĭ şi tot felul de transacţiĭ neiertate;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa principală că administraţia publică, în loc să fie energicul agent al propăşiriĭ şi organul legalităţiĭ, în loc să privigheze la apĕrarea vieţiĭ, onoareĭ şi proprietăţiĭ cetăţenilor, în loc să contribue la mulţămirea şi buna-stare a naţieĭ, n'aŭ lucrat de cât spre a face nesigure temeliile cele marĭ ale fie-cărĭĭ societăţĭ;

«Că ea este causa că administraţia înaltă centralisând în mânile sale toate trebile marĭ şi micĭ, a paralisat toată sfera de acţie şi neatîrnarea magistraţilor municipalĭ, a tratat veniturile oraşelor ca şi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

veniturile Statului, și așa a înăbușit toată viața municipală atât de neapărată spre a deștepta interesul populațiilor pentru lucrul public;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa că partea judecătorească, în loc să fie organul legii și păstrătoarea drepturilor și a averii cetățenilor și prin urmare să fie o putere neatîrnată și respectată și de guvern și de țeară, a devenit un corp de funcționarĭ direcți ai Domnului, supuși nu la legĭ, ci la ordinile acestuia;

«Că ea este causa puterii estralegale ce unii din ministrii dreptății și-au însușit, prin simple raporturĭ către Domn, ba și chiar prin simple apostile de a anula hotărîrĭ judecătorești, prin restălmăcirĭ și necompetente ordine de a pune în îndoială și în nesiguranță tot ce este mai sfânt în lume: **proprietatea**, și chiar de a sfărîma de-a dreptul legiuirĭ întregĭ și însușĭ stipulațiĭ din Codicile civile și penale;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa că oștirea națională n'a căpătat de cât o părelnică desvoltare în potrivire cu marile venitură ce i se destinează prin bugetul țĕrii;

«Că ea este causa că ades demnitatea uniformeĭ și onoarea steaguluĭ național s'au sacrificat interesurilor străine;

«Luând în privire că din lipsa de responsabilitate, averile bisericești, menite mai cu deosebire pentru folosința publică, și fonduri și venituri s'au risipit, cele întâi orĭ prin neapărarea lor despre pretențiile acolisitorilor megieși, orĭ prin nelegiuite și păgubitoare schimburĭ; iar cele al doilea prin întrebuințarea lor în cheltuelĭ cu totul nepotrivite cu menirea lor, lăsându-se în părăsire îmbunătățirea morală și materială a cleruluĭ, mai ales a celuĭ de mir, și nepurtându-se vre-o grijă nicĭ pentru zidirea, nicĭ pentru gătirea, ba nicĭ pentru păstrarea lăcașurilor religioase, precum triste marture sunt ruinele catedraleĭ din Iași și ale Episcopieĭ de Roman;

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa puținuluĭ progres ce, cu toate marile venitură, a făcut instrucția publică, mărginită fiind aceasta în câteva scolĭ necomplete prin orașe, și neluându-se încă până astădĭ cea mai mică măsură pentru desvoltarea intelectuală a populațieĭ sătești, lăsată în întunerec;

«Luând în privire că din lipsa de responsabilitate, lucrările publice, atât de neapărate spre desvoltarea bogățiilor noastre naționale, n'au produs nicĭ un resultat, afară de cât câteva șosele, cu toată însemnătatea capitalelor de bani și de muncă ce pentru acestea s'au pus la dispoziția guvernului;

«Luând în privire că numaĭ lipseĭ de responsabilitate se pot cu drept cuvînt împuta abusurile de putere, însușirile de atribuțiĭ necompetente și actele arbitrare ale deosebitelor departamente, și din care

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 20.
1857
20 Noem.

aŭ resultat obștească nemulțămire, necontenitele tânguirĭ și opositiĭ ce s'aŭ rădicat în țeară în contra tuturor guvernurilor, chiar și când acestea voiaŭ a face binele, abusurĭ și tânguirĭ care aŭ provocat mijlocirile la înrîuririle și intrevenirile străine și din care apoĭ a resultat și călcarea autonomieĭ Principatelor;

«Luând în privire, în sfîrșit, că responsabilitatea ministrilor este singurul chip;

«Pentru a pune un capĕt relelor trecutuluĭ, pentru a statornici în România un guvern tare, drept și nepărtinitor, pentru care progresul să fie o lege;

«Pentru a împune și ocârmuitorilor și ocârmuiților respectul legalității;

«Pentru a da însuși Domnuluĭ o putere spre a se împotrivi la cererile și înrîuririle din afară;

«Pentru a pune pe Domnitor maĭ presus de tânguirĭ, de patimĭ și de luptele partidelor, și așa a-l face neviolabil;

«Pentru ca ministriĭ să se privească și să ocârmuiască ca funcționarĭ aĭ țĕriĭ, iar nu ca instrumente oarbe ale voinții Domnitoruluĭ;

«Pentru a face ca în viitor demnitatea și drepturile națieĭ să nu maĭ fie sacrificate la toate interesele, pretențiile și înrîuririle străine;

«În sfîrșit pentru ca autonomia României să fie un mare și sfânt adevĕr;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește și primește la viitoarea organisație a Românieĭ următoarele base fundamentale:

«**I. Responsabilitatea ministrilor înaintea Adunăriĭ generale.**

«**II. O lege specială, votată de Adunare în cea întâĭ sesie, va statornici tribunalul însărcinat cu judecarea ministrilor puși în acusație de Adunare.**

«**III. Ministriĭ osândiți, în nicĭ într'un cas nu vor putea fi iertați de șeful Statuluĭ**».

Subscriŭ **pentru 71**, și anume: Sfinția Sa Episc. Ghenadie Șendre, Filaret Scriban, Calinic Miclescu, Arhimandriții Neofit Scriban și Melchisedec, d-lor D. Miclescu, Dr. Fătu, D. Cozadini, C. Bădărău, Dăn. Balan, V. Mălinescu, Dr. Vârnav, Sim. Stanciu, C. Știun, G. Masian, I. Roșca, I. a Babeĭ, N. Canano, C. Ostahi, V. Balaiș, C. Sturdza (Vasluiŭ), Răducanu Sava, S. Canano, Dimitrie Cracte, I. Pruncu, N. Bosie, St. Calin, D. Savin, C. Roset, N. Carp, S. Miclescu, I. Vârnav, Chir. Ciocârlie, A. Cuza, A. Jiean, Pand. Croitoriu, I. Olariŭ, A. Botez-Forăscu, M. Jora, I. Roată, G. Ilie, Constantin Iacovachi, V. Sturdza, Alecu Teriachiu, I. Hrisanti, T. sîn Pavel, Lascar Catargiu, Vasile Zaharia, I. Fotea, G. Vârlan, Grigorie Suțu, Petru Brăescu, D. Gheor-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Noem.

ghiadi, C. Sturdza, A. Aslan, V. Stan, V. Neculaŭ, N. Emandi, M. Kogălniceanu, D. Ghidionescu, L. Galiardi, T. Sacalof, I. Cantacuzin, — P. Mavrogheni, A. Panu, Dimitrie Rallet, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu, C. Negri. Nu aŭ fost faţă la încheiarea votuluĭ: D-lor I. Docan, Dimitrie Romov, Grigorie Costachi.— Iar contra nu a fost nimenea.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunărieĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat.**

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică şedinţa la 4 oare după ameadă-di şi anunţă viitoarea întrunire pe Sâmbătă în 13 Noemvrie.

Presidentul Adunărieĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarieĭ Adunărieĭ, Petru Mavrogheni. Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

28. Procesul-verbal No. 21.—Şedinţa din 23 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Noem.

Astădĭ, a douĕ-decĭ şi una şedinţă a Adunărieĭ se deschide sub preşedinţa Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit la $10^1/_2$ oare dimineaţa.

D-luĭ D. Grigoriu ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă şeapte-decĭ şi şeapte membri, iar absenţĭ şeapte, şi anume: 2 în congedie: D-lor C. Morţun, Gr. Vârnav; 2 bolnavĭ: D-lor C. Rolla, N. Carp; 3 nu aŭ venit: D-lor Episc. Ghenadie Şendre, I. Vârnav, I. Fotea.

D-luĭ C. Hurmuzachi ceteşte procesul-verbal, care se adoptează de Adunare.

D-luĭ *Gr. Balş* cere cuvîntul şi dice, că fiind bolnav a fost împedecat de a asista la votul dat asupra propunerieĭ d-luĭ Kogălniceanu, şi se înţelege de la sine, că astădĭ nu poate lua parte la adeverirea aceluĭ vot.—D-luĭ însă cu toate acestea protestează în contra unuĭ asemenea vot, care este în contra dorinţeĭ esprimate în 7 Octomvrie; căcĭ propunerea d-luĭ Kogălniceanu restrînge acea dorinţă, care dice, că în Adunarea obştească să fie representate toate interesele naţieĭ, când în propunerea d-luĭ Kogălniceanu se dice numaĭ **marile** interese ale naţieĭ.—D-luĭ declară, că prin acest protest nu cere desfiinţarea votuluĭ, reclamă numaĭ inserarea acestor cuvinte în procesul-verbal.

D-luĭ *L. Catargiu* iea cuvîntul şi dice, că d-luĭ nu a fost în contra

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 21.
1857
23 Noem.

propunerii d-luĭ Kogălniceanu, ci pentru ea, cu modificările din amandamentul d-luĭ Mavrogheni; că la votare s'a declarat numaĭ în contra amandamentuluĭ d-luĭ Grigoriu, pentru că conţine în sine nişte punturĭ ce nu se vĕd înscrise în nicĭ o constituţie.

D-luĭ *M. Costachi* arată, că este o cutezare din partea d-luĭ Balş de a veni şi a protesta în contra unuĭ vot formal al Adunăriĭ; că de-unădĭ, când a protestat d-luĭ Galiardi, d-luĭ Balş a fost cel întâiŭ carele a ḑis «că protestul d-luĭ Galiardi este în contra dignităţiĭ Adunăriĭ, şi că de nu dorim anarchie în Divan, nu-l putem primi»; şi acum însuşĭ d-luĭ vine de protestează în contra unuĭ vot formal. — Această urmare e cu totul contrarie Regulamentuluĭ Adunăriĭ şi în contra dignităţiĭ eĭ.

D-luĭ *Gr. Balş* întîmpină, că nu dă nicĭ unuĭ deputat voea de a ḑice că a cutezat; că d-luĭ a protestat, căcĭ are mandat şi este chemat a rosti dorinţa alegĕtorilor sĕĭ, şi votul dat e în contra votuluĭ din 7 Octomvrie; şi că d-luĭ respectează votul Adunăriĭ.

D-luĭ *M. Costachi* ḑice, că nu poate cineva să protesteze în contra unuĭ vot şi tot-odată să-l respecteze, căcĭ aceasta ar fi o mare contradicţie. D-luĭ arată maĭ departe, că şi aceĭ ce sprijiniaŭ propunerea d-luĭ Kogălniceanu, şi aceĭ ce eraŭ în contra eĭ, cu toţiĭ se basaŭ pe votul din 7 Octomvrie, care nicĭ decum nu s'a slăbit cât de puţin. Cât pentru cuvîntul de «cutezat», d-luĭ socoate că a fost de a sa datorie de a apĕra dignitatea Adunăriĭ şi că nu se aplică în nimic asupra persoaneĭ d-sale Balş.

D luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul şi ḑice, că cuvîntul de «cutezare» se adresează la faptă, iar nu la persoană; că o personalitate a fost aceea de a împuta d-sale că vrea restrîngerea votuluĭ din 7 Octomvrie; că nimenea nu va crede că d-luĭ poate propune o restrîngere, căcĭ chiar restrîngerea Senatuluĭ o dovedeşte că nu e aşa; şi motivul, care l-a făcut să facă o propunere că nu vrem Senat, ci o Adunare pe base largĭ, a fost numaĭ pentru că votul din 7 Octomvrie se imputa a fi prea strîmt.

D-luĭ D. *Rallet* ceteşte următoarea adresă a Adunăriĭ ad hoc din Ţeara-Românească:

«Întunerecul în care am zăcut până astădĭ, despărţiţĭ uniĭ de alţiĭ, aruncaţi în voea întîmplărilor, reduşĭ la cea maĭ mare stare de slăbăciune, ne făcuse de multe orĭ a ne descuraja de viitorul nostru.

«Luptele necurmate, suferinţĭ crude, nedreptăţĭ ale soarteĭ, iată elementele în care am trăit până acum; speranţa însă nu ne-a lipsit nicĭ odată şi providinţa se îndură în sfîrşit de noĭ.

«Puterile semnătoare Tratatuluĭ de Paris îşĭ aduseră aminte, că

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Noem.

la o margine a Europeĭ se află o naţie nedreptăţită, desmădulată, două coaste ale aceluiaşĭ corp, două ramurĭ ale aceluiaşĭ arbore. Voĭ ceĭ dintâĭ avurăţĭ fericirea de a vĕ afirma înaintea Înaltelor Puterĭ, de a le arĕta drepturile neprescriptibile ale Românilor, de a le spune cu acea convincţie ce dă adevĕrul însuşĭ, «că avem acelaşĭ început, acelaşĭ nume, aceeaşĭ limbă, aceeaşĭ religie, aceeaşĭ istorie, aceeaşĭ civilisare, aceleaşĭ instituţiĭ, aceleaşĭ legĭ şi obiceiurĭ, aceleaşĭ temerĭ şi aceleaşĭ speranţe, aceleaşĭ trebuinţe de îndestulat, aceleaşĭ hotare de păzit, aceleaşĭ durerĭ în trecut, acelaşĭ viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşĭ misiune de împlinit».

«Mulţămită vouĕ, fraţilor, de aceste cuvinte; inimile noastre audindu-le aŭ tresăltat, recunoscênd în ele adevĕrata voce a Românieĭ, ce se manifestă prin voĭ maĭ întâĭ şi pe care o audirăm tocmaĭ în momentul cel mare când intram şi noĭ pe calea însemnată de străbunĭĭ nostri, şi pe care vom merge, sperăm, împreună şi neclintiţĭ, uniţĭ cu corpurile, precum suntem uniţĭ cu cugetele, cu sângele, cu inima.

«Astădĭ Europa ne cunoaşte, ne aude şi ne vede.

«Ea ştie acum cine suntem şi ce suntem.

«Ea a cunoscut drepturile noastre şi de aceea a venit a ne consulta despre trebuinţele şi dorinţele ce avem. — Rătăcirile, rivalităţile ce ne-aŭ fost desunit aŭ perit prin focul suferinţelor de sute de anĭ. — Patria şi naţionalitatea sunt în inima fie-căruia dintre noĭ; Unirea a devenit credinţa noastră, sufletul nostru, viaţa noastră. Fraţĭ iubiţĭ, d'acum fie-ne soarta cât de contrarie, Unirea este făcută pentru noĭ.

«Datele de 7 şi 9 Octomvrie sunt date memorabile pentru patria noastră.—Legătura ce contractăm adĭ împreună, am proclamat-o în faţa lumiĭ întregĭ şi uniĭ şi alţiĭ, voĭ însă avurăţĭ fortuna a pronunţa ceĭ dintâĭ această Unire. Vĕ fericităm dar pe voĭ, o fraţĭ aĭ inimilor noastre, pentru această favoare a întîmplăriĭ; vĕ fericităm maĭ cu seamă, că spre a dobândi acel resultat, aţĭ avut a vĕ lupta cu cele maĭ grele obstacule.

«Unirea de acum va fi steaua vieţiĭ noastre, şi plinĭ de încredere într'însa să strigăm împreună:

«Să trăiască România una şi nedespărţită».

D-luĭ *D. Rallet* încheie ţicênd: «Această adresă trebue să ne facă cu atât maĭ mare mulţămire, cu cât ne vine din partea întregiĭ ţĕrĭ surorĭ, prin legiuiţiĭ eĭ representanţi».

Această adresă se primeşte cu cele maĭ viĭ aclamaţiĭ de «să trăiască Unirea», «să trăiască România»; şi Adunarea, consultată prin

www.dacoromanica.ro

sculare și ședere, hotărește în unanimitate ca rĕspunsul să se facă de către biuroŭ.

No. 1980.
Proc.-verb. 21.
1857
23 Noem.

D-luĭ *A. Panu* cetește următoarea adresă a d-luĭ A. Aslan, alesuluĭ deputat al proprietarilor marĭ de Bacăŭ în 25 Octomvrie:

«Ar fi o greșeală către cugetul meŭ, ar fi un manc de o datorie sacră către țeara mea, dacă în mijlocul uneĭ Adunărĭ așa de măreață și națională, care cu atâta zel și adevĕr a rostit marile dorințĭ ale națieĭ, n'aș veni și eŭ să declar deplina mea lipire la niște dorințĭ atât de patriotice, singurele carele pot să ne dee un viitor măreț și fericit.

«Ales cel de pe urmă, mie nu mi-a fost dat norocitul prilej de a subscrie actul memorabil din 7 Octomvrie. Inima mea însă, ca a întregiĭ națiĭ, asemenea a simpatisat cu deplinătate la rostirea Unirĭĭ Principatelor. Fie-mĭ dar învoit să vin a mĕ asocia la acea dorință ce o reclam ca o onoare și o fală, de a subscrie în acel act, precum în toate cele-lalte următoare, în care nu am luat parte.

«Vroind prin aceasta, Domnilor, a îndeplini și mandatul meŭ și frumoasa ḑicere a sfinteĭ noastre Scripturĭ — că și cel de la al unspre-ḑecelea ceas este primit ca și cel de la ceasul întâiŭ».

D-luĭ *A. Panu* iea cuvîntul și ḑice, că iată încă un vot care dovedește că actul din 7 Octomvrie este un vot național, un vot care se rostește cu entusiasm și fericire de către toțĭ, că pe cât suntem datorĭ a aplauda la patrioticele cuvinte rostite de d-luĭ Aslan, pe atâta, după părerea sa, nu ne putem uni cu dorința sa de a subscrie actul din 7 Octomvrie. Acel act, urmează d-luĭ, nu este maĭ mult al nostru, ci al istorieĭ, care s'a și clasificat în momentul și în împregiurările în care s'a săvîrșit; el este o pagină a vieții noastre naționale, care nu maĭ revine și care a luat cu sine numirea și faptele fie-căruia, după cum el însușĭ le-a însemnat. D-luĭ adaoge, că d-luĭ Aslan, care s'a ales în urmă în locul deputatuluĭ demisionat și n'a putut lua parte la ședința din 7 Octomvrie, rĕmâne cu lauda, pentru că n'a oprit în inima sa o nobilă și frumoasă simțire, și glasul sĕŭ de astăḑĭ se va înregistra în procesul-verbal ca un glas de patriotism și de mare dorință națională ce umple și inima sa.

D-luĭ *M. Costachi* ḑice, că patriotica declarație a d-luĭ Aslan, alesuluĭ deputat cu o lună în urma mareluĭ vot, dovedește că țeara e neclintită în dorința Unirĭĭ.

Se pășește la adeverirea votuluĭ prin înscrierea următoareĭ încheierĭ din ședința trecută:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cincĭ-ḑecĭ și șeapte, luna Noemvrie în douĕ-ḑecĭ ḑile.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Noem.

«Luând în privire că punctul V. din dorințile naționale, rostit de Adunarea ad-hoc în ședința din 7 Octomvrie, cere ca puterea legislativă în România să fie încredințată **unei Adunări generale în care să fie representate toate marile interese ale nației**;

«Luând în privire că în ședința din 6 Noemvrie, Adunarea s'a mărginit de a rosti principul despărțirii puterilor esecutive și legislative, fără a se rosti în special despre compunerea puterii legislative;

«Luând în privire că de la actele memorabile ale desființării șerbiei lucrătorilor de pământ, votate în 1746 și 1749, Adunările generale naționale aŭ contenit în ambele Principate de a mai fi compuse de representanți ai deosebitelor clase libere ale societății române, ci restrînse numai într'un mic număr de funcționari și boeri mari, numiți și atîrnați de Domnul, a constituat sub numele turcesc de **Divan** un fel de senat ce nici decum nu era de natură de a representa, și încă mai puțin de a apăra drepturile și interesele nației, precum opt-deci de nenorociți ani o dovedesc în destul;

«Luând în privire că **Adunarea generală** instituată de Reglementul Organic în 1832, ori cât de necompletă era — de vreme ce representa numai interesele cleruluĭ înalt și ale boerieĭ — totuși în potrivire cu Divanul de mai nainte era un progres, de vreme ce:

«1. A lărgit cercul boerilor ce puteaŭ întra în sinul sĕŭ, și anume până la rangul cel mai mic al arhontologieĭ, adecă până la vel Șatrar, când în fostele Divanuri toți boerii, de la Comiși până la Șatrar, eraŭ înlăturați și cele mai multe dăți și însuși și aceĭ cu ranguri de Agi, Spatari și Bani;

«2. Pe lângă boerie, la jumĕtate din membrii Adunării, adecă la deputații ținuturilor, se cerea și condiția de a fi proprietari de moșie;

«3. Că Adunarea generală era compusă de deputați aleși, ori cât alegerile eraŭ de defectuoase și sub înrîurirea guvernului;

«Luând în privire că nici Divanul dinaintea anului 1832, nici Adunarea obștească instituată prin Regulamentul Organic nu mai sunt potrivite cu dorințele și trebuințele actuale ale nației române;

«Luând în privire că §. XXVIII al protocolului Conferințelor din Constantinopole din 11 Februarie 1856 amenință pe țeară cu instituarea **unui Senat** nepotrivit cu obiceiurile, cu trebuințele, cu dorințele și chiar cu elementele nației;

«Luând în privire că toată țeara, precum s'a rostit și în ședința din 7 Octomvrie, dorește a avea ca în timpii strĕvechi **o singură și adevĕrată Adunare generală națională**, care, precum a cerut și Adunarea ad-hoc din București, să fie compusă pe base în destul de largi și potrivită cu gradul culturii și cu trebuințele generale, în cât să

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.21.
1857
23 Noem.

fie o adevĕrată şi reală representaţie a tuturor marilor interese ale societăţiĭ române;

«Luând în privire că o asemenea Adunare, pe cât trebue să aibă în mână o deplină putere legislativă, pe atâta nu trebue să împresure drepturile puteriĭ esecutive, fiind-că ţeara are trebuinţă de un guvern plin de tărie, de dreptate şi de dignitate;

«Luând în privire că spre a ajunge la acest îndoit ţel, este trebuinţă ca Adunarea să fie compusă de elemente naţionale vitale şi neatîrnate de guvern, iar pe de alta ca Domnitorul să aibă toată putinţa şi toată autoritatea spre a face nu numaĭ de a se respecta legea, dar şi spre a feri ţeara de nepotrivite legiuirĭ;

«Spre completarea dorinţelor rostite în şedinţele din 18 Octomvrie şi 6 Noemvrie,

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte şi primeşte la viitoarea organisaţie a Românieĭ următoarele base fundamentale:

«I. Respingerea din legislatura Românieĭ a **instituţieĭ Senatuluĭ**, sub orĭ-ce numire şi formă.

«II. O singură Adunare naţională legislativă, compusă după vechiul obiceiŭ pe base în destul de largĭ şi potrivite cu gradul de cultură, şi aleasă ast-fel încât în ea să fie representate toate marile interese ale naţieĭ.

«III. Dreptul pentru Domn de a întări legile votate de Adunare, de a le înapoi Adunăriĭ spre desbatere pentru a doua oară, şi la cas de refus din partea Adunăriĭ, de a rosti disoluţia eĭ, ordonând prin aceeaşĭ ordonanţă nouĕ alegerĭ.

«IV. Îndatorirea Domnitoruluĭ de a întări legile votate de Adunare într'o îndoită legislatură.

«V. Mărginirea deputaţilor de a primi în tot timpul mandatuluĭ lor posturĭ, rangurĭ saŭ alte rĕsplătirĭ de la guvern, socotindu-se demisionaţĭ din Adunare prin însaşĭ primirea uneia din însărcinările saŭ distincţiile de maĭ sus».

D-luĭ *L. Catargiu* şi maĭ mulţĭ membri declară, că aŭ votat contra propuneriĭ d-luĭ Grigoriu, însă nicĭ cum pentru Senat.

D-luĭ *Kogălniceanu* ḑice, că este un frumos spectacol de a vedea această unanimă rostire în contra Senatuluĭ, şi că trebue să se înscrie în procesul-verbal, că şi aceĭ ce aŭ fost **contra** şi aceĭ ce s'aŭ **abşţinut**, nu aŭ votat pentru Senat.

D-luĭ *L. Catargiu* declară, că a votat contra amandamentuluĭ d-luĭ Grigoriu, nu însă contra propuneriĭ cu amandamentul d-luĭ Mavrogheni, şi că de aceea d-luĭ şi maĭ mulţĭ membri se abştin de la votare.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Noem.

Mai mulți membri amintesc, că astădi nu încape discuție, că se cere numai a adeveri votul dat în ședința trecută.

D-lui *C. Negre* declară, că dacă votează contra, nu vrea să dică că este pentru Senat, ci numai în contra propuneriĭ d-lui Grigoriu.

Subscriŭ **pentru** 41, și anume: D-lor Arhimandritul Neofit Scriban, Dr. Fătu, C. Bădărău, D. Cozadini, V. Mălinescu, Sim. Stanciu, M. Kogălniceanu, N. Canano, G. Masian, St. Calin, D. Savin, N. Bosie, Dr. Vârnav, T. sîn Pavel, V. Zaharia, Dăn. Balan, C. Ostahi, D. Gheorghiadi, D. Cracte, P. Brăescu, G. Ilie, I. a Babeĭ, I. Roșca, I. Roată, Chir. Ciocârlie, I. Hrisanti, V. Balaiș, C. Iacovachi, Răd. Sava, V. Stan, L. Galiardi, G. Vârlan, V. Neculaŭ, S. Miclescu, I. Olariŭ, D. Ghidionescu, N. Emandi, Pand. Croitoriu, C. Știun, T. Sacalov, D. Grigoriu. Subscriŭ **contra 4**, fiind pentru propunerea cu amandamentul d-luĭ Mavrogheni și contra amandamentuluĭ d-luĭ Grigoriu, și anume: D-lor Arhimandritul Melchisedec, D. Miclescu, I. Docan, C. Negre. Se **abștin** pe acelaș cuvînt 23, și anume: D-lor Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu, S. Canano, A. Jiean, A. Botez-Forăscu, M. Jora. C. Sturdza, C. Roset, I. Pruncu, V. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargiu, A. Cuza, Gr. Suțu, M. Costachi, C. Sturdza (Vasluiŭ), N. Catargiu, I. Cantacuzin, Gr. Costachi; — A. Panu, D. Rallet, C. Hurmuzachi, P. Mavrogheni.

Conform cu §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, presidentul declară că **Adunarea a încuviințat**.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire uneĭ propuneri a d-luĭ C. Hurmuzachi, sprijinită de d-lor N. Catargiu, A. Teriachiu, C. Sturdza (Vasluiŭ), G. Sturdza, Dr. Vârnav, Gr. Balș, C. Sturdza, V. Miclescu, C. Roset, S. Canano, N. Canano, M. Jora, L. Catargiu, N. Emandi, A. Cuza, A. Botez-Forăscu, I. Pruncu, A. Jiean, S. Miclescu, Dr. Fătu, și care propune un vot de recunoștință preseĭ și publiciștilor francezĭ care aŭ apărat causa Românieĭ.

D-luĭ *Kogălniceanu* iea cuvîntul și dice, că propunerea d-luĭ Hurmuzachi răspunde la o datorie simțită de inima fie-căruia Român— recunoștința către aceĭ cariĭ ne vroesc binele. D-luĭ însă nu crede că trebue vre-o mărginire la această mulțămire, căci nu numai presa franceză, dar tot ce este presă și condeiŭ neatîrnat în Europa a apărat drepturile noastre; esemplu sunt în presa engleză Daily News și multe jurnale provinciale, presa grecească, italiană, rusească și chiar și în acea germană. D-luĭ adaoge, că noĭ trebue să fim recunoscătoriĭ și către aceĭ pe cariĭ nu-ĭ cunoaștem și ne apără causa noastră; căci recunoștința și către sprijinitoriĭ necunoscuțiĭ e un lucru frumos; la toțiĭ să fim mulțămitoriĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 21.
1857
23 Noem.

Presidentul arată, că d-luĭ Kogălniceanu trebue să facă un amandament spre acest sfîrșit.

D-luĭ *Kogălniceanu* cetește, între aceste, raportul comisieĭ de urgință atingĕtor de «darea Principatelor către Înalta Poartă», și cere ca Adunarea să declare de urgentă propunerea și să o iea de îndată în discuție.

Adunarea hotărește ca să se împartă maĭ întâiŭ tipărită pe la d-niĭ deputați, și la cea întâĭ ședință să se iea în discuție.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă pe urmă cetire amandamentuluĭ d-luĭ Kogălniceanu la propunerea d-luĭ Hurmuzachi; amandament subscris de d-luĭ și sprijinit de d-lor D. Cracte, V. Zaharia, Dr. Vârnav, C. Iacovachi, P. Brăescu și care propune ca votul de mulțămire să fie pentru presa europeană, fără distincție de nație, care a sprijinit drepturile Românieĭ.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* cere cuvîntul și ḑice, că toată presa austriacă, iar maĭ cu seamă gazetele cele maĭ însemnate din Viena, precum Ost-Deutsche Post, Oesterreichische Zeitung, Wanderer, Presse; cele maĭ însemnate gazete din Germania, precum Gazeta de Ausburg, Allgemeine Zeitung din Lipsca, Gazeta de Colonia, Gazeta de Francfort, Gazeta Națională din Berlin; cele maĭ însemnate gazete engleze, precum: Times, Morning Post, combat drepturile noastre cu înversunare; — prin urmare d-luĭ nu le poate vota mulțămire; precum nicĭ pentru apĕrătoriĭ necunoscuțiĭ aĭ causeĭ noastre. De aceea d luĭ a propus mulțămire numaĭ acelora cariĭ ca Saint-Marc-Girardin, Léon Plée, Edgard Quinet ne-aŭ dat cele maĭ viĭ doveḑiĭ de simpatie și se luptă și acum pentru causa noastră.

D luĭ *Kogălniceanu* întîmpină, că a ḑis că tot cel-ce are pană neatîrnată în Europa ne apĕră, și că trebue să fim recunoscĕtoriĭ către toți aceștia. D-luĭ arată, că din presa grecească Spectatorul Orientuluĭ a defendat causa noastră cu multă erudiție și a combătut cu istoria otomană în mână pe Jurnalul de Constantinopole; că jurnalele ruseștĭ și maĭ ales acele piemonteze, și unele din cele engleze ne sunt binevoitoare. Să fim mulțămitoriĭ, ḑice d-luĭ, către toțiĭ aceĭ cariĭ sprijin drepturile noastre și U n i r e a Principatelor. D-luĭ propune ca votul de mulțămire să fie în general pentru toată presa binevoitoare și în special pentru presa franceză.

D-luĭ *D. Miclescu* ḑice, că ar fi bine ca d-niĭ propuitoriĭ aĭ propuneriĭ și aĭ amandamentuluĭ să se înțeleagă asupra uneĭ singure redacțiĭ, pentru ca ast-fel votul Adunăriĭ să fie unanim.

Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul suspendează ședința pe un pătrar de oară.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Noem.

Ședința se redeschide sub președința d-nului vice-president Constantin Negre.

D-luĭ *Kogălniceanu* arată, că amandamentul sĕŭ nu esclude nicĭ decum propunerea d-luĭ Hurmuzachi, numaĭ ĭĭ dă o întindere maĭ largă, și prin aceasta nu jignim pe nimenĭ.

D-luĭ *vice-presidentul* declară, ca în ședința viitoare d-lor Hurmuzachi și Kogălniceanu să aducă o singură propunere, și atuncĭ Adunarea va decide despre ea; că ordinul ḑileĭ fiind astădĭ sfîrșit, ar fi bine ca Adunarea să hotărască ca comitetele, care se află deschise, să-și înceapă lucrările.

D-luĭ *V. Mălinescu* iea cuvîntul și ḑice, că lăcuitoriĭ sătenĭ aŭ dat cu maĭ multe ședinți maĭ înainte o propunere, care s'a hotărît a se desbate îndată după tratarea celor 12 punturĭ; că acele 12 punturĭ s'aŭ tratat, și că acum d-luĭ vede că se caută alte chestiĭ secundare, căcĭ actul propus de d-luĭ Hurmuzachi este foarte frumos; trebue însă luate în privire maĭ ales acele lucrărĭ, care sunt de interes comun, ca să împlinim chemarea noastră.

D-luĭ *A. Panu* ḑice, că propunerea lăcuitorilor sătenĭ s'a hotărît a se lua în consideraţie îndată după șirul de chestiĭ generale ce sunt astădĭ în desbatere.

D-luĭ *M. Costachi* ḑice, că cu toţiĭ simţim graba de a păși înainte, căcĭ o prelungire poate fi compromiţĕtoare pentru causa noastră naţională; d-luĭ propune dar ca, potrivit §. 58 din Regulamentul Adunăriĭ, pe cât se poate în unanimitate, Adunarea să declare închisă șirul de chestiĭ generale cu acele 12 chestiĭ tratate și cu cele 4 ce maĭ avem a discuta; tot-odată însă să se hotărască deschiderea comitetelor, care de îndată vor păși la lucrările lor.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate propunerea rostită de d-luĭ M. Costachi.

D-luĭ vice-presidentul roagă pe respectiviĭ presidenţĭ de comitete să se întrunească Lunĭ în 25 Noemvrie; și consultând Adunarea, rădică ședința la $2^1/_2$ oare după ameaḑă-ḑi și anunţă viitoarea întrunire pe Marţĭ în 26 Noemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

www.dacoromanica.ro

29. Procesul-verbal No. 22. — Ședința din 26 Noembre 1857.

No. 1980.
Proc.-verb. 22.
1857
26 Noem.

Astădĭ, a douĕ-dece și doua ședință a Adunării se deschide la $10^1/_2$ oare dimineața sub președința Înalt Prea Sf. Sale Părintelui Mitropolit.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față opt-dece membri, iar absenți patru, și anume: 1 bolnav: D-luĭ C. Rolla; treĭ n'aŭ venit: D-lor Episcopul Nectarie Hermeziŭ, Gr. Vârnav, C. Sturdza (Vasluiŭ).

D-luĭ P. Mavrogheni cetește procesul-verbal al ședinței trecute, la care s'a ivit o singură reclamație, a d-luĭ Dr. Vârnav.

D-luĭ cetește, că în ședința trecută a dis că prea mult iubim țeara noastră, prea mult ținem la drepturile eĭ, prea mult dorim Unirea eĭ, ca să nu fie una din cele întâĭ datoriĭ ale noastre de a mulțămi acelor bărbați, cariĭ sprijin dreptul și Unirea Principatelor; și că de aceea a subscris propunerea d-luĭ Hurmuzachi și amandamentul d-luĭ Kogălniceanu. D-luĭ cere ca aceste cuvinte să se insereze în procesul-verbal.

Adunarea încuviințează această cerere și adoptează procesul-verbal al ședinței trecute cu această modificare.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* cetește raportul comisieĭ de urgință asupra puntuluĭ atingĕtor de «darea Principatelor către Înalta Poartă»:

«Subscrișiĭ înfățoșează Adunăriĭ următorul proiect atingĕtor de «darea Principatelor către Înalta Poartă». Iară ca raportator aŭ ales pe d-luĭ M. Kogălniceanu.

«Luând în privire că prin vechile Capitulații, pentru **protecția** garantată de glorioșiĭ Padișahĭ otomanĭ Principatelor Române, aceste s'aŭ îndatorit la o **dare anuală** (redevance annuelle), și anume Valahia cu 3000 banĭ roșĭ saŭ galbinĭ, sporit apoĭ la 10.000 banĭ roșĭ, și Moldavia cu 4000 galbinĭ sub nume de **pescheș;**

«Luând în privire că această dare n'a rădicat Principatelor suveranitatea lor, pentru că după dritul gintelor, un stat, întru cât își păstrează neatîrnarea guvernuluĭ, poate pentru siguranța sa a se pune sub protecția unuĭ alt stat, și chiar a-ĭ plăti și un tribut, fără ca prin aceasta să peardă ceva din suveranitatea sa, precum însaș istoria otomană ne dovedește, că staturĭ creștine cu mult maĭ puternice de cât Principatele aŭ plătit Turcieĭ tributurĭ mult maĭ marĭ, fără ca prin aceasta ele să fie contenit de a fi staturĭ suverane ale Europeĭ;

«Luând în privire că darea anuală, contractată de Valahia la sfîrșitul secululuĭ al XIV-lea și de Moldova la începutul secululuĭ al

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 22. 1857 26 Noem.

XVI-lea, de şi în urma timpurilor şi a loviriĭ Capitulaţiilor necontenit a sporit, însă Principatele pururea orĭ s'aŭ împotrivit, orĭ aŭ protestat în contra jigniriĭ făcute drepturilor lor, precum dovedesc :

«a) Retragerea din Domnie a luĭ Petru Şchiopul al Moldavieĭ (1591), carele, ḑic analele, vĕḑênd că Turcia voia a spori darea până la suma de 10.000 galbinĭ, preferă a-şĭ părăsi tronul şi ţeara, de cât să se facă de la el un asemenea început;

«b) Lungile lupte ale luĭ Mihaiŭ Viteazu, ale luĭ Aron Vodă şi ale atâtor alţĭ Domnĭ de Moldova şi de Valahia, întreprinse numaĭ spre a apĕra Capitulaţiile ţĕrilor ;

«c) Tratatele încheiate în 1710 şi 1711 de Domniĭ Brancovanu şi Cantemir cu Petru cel Mare şi pe care, istoria este martoră, aceştĭ Domnĭ le-aŭ încheiat numaĭ pentru că Principatele se vedeaŭ ameninţate de a fi prefăcute în paşalîcurĭ ;

«d) Petiţia Adunăriĭ generale din Valahia, adresată în 16 Martie 1718 Imperatoruluĭ Germanieĭ şi rugându-se ca la încheiarea păciĭ cu Turcia tributul să se reducă după cum era din vechiŭ, desfiinţându-se adaosul impus cu sila în timpul Domnuluĭ Brancovanu; [1])

«Luând în privire că după pacea de la Prut şi după punerea Domnilor străinĭ în capul Principatelor, precum în maĭ multe alte condiţiĭ, asemenea şi în privirea dăriĭ Principatelor nu s'aŭ maĭ păzit stipulaţiile Capitulaţiilor, ci necontenit s'aŭ sporit şi s'aŭ înmulţit dările băneştĭ sub deosebite numirĭ de **haraciŭ, baeram peşcheş, rachibia, idighe, emfiemucatesi, mucarel** şi multe altele, afară de darea de producturĭ, vite, cherestea, salahorĭ, afară de multe şi nenumĕrate darurĭ silite, plătite Hanuluĭ de Crâm, Sultanuluĭ de Bugeac, Viziruluĭ, Paşilor de la Sarhaturĭ şi la toţĭ puternicĭĭ, care absorbaŭ toate veniturile, toate mijloacele ţĕrĭĭ;

«Luând în privire că aceste nesfîrşite dărĭ aŭ motivat mijlocirile Românilor la protecţia Puterilor creştine, Rosia şi Austria;

«Că aceste tânguirĭ aŭ îndemnat pe curtea Rusieĭ sá stipuleze în Articulul XVI, puntul 8, al Tratatuluĭ de Cuciuc-Cainargi (17 Iulie 1774) reducerea dăriĭ Principatelor, plătită aceasta la comisarĭ trimişĭ numaĭ

[1]) Che l'annuale tributo sia determinato **secondo l'uso antico**, senza altra estraordinaria imposizione, dovendosi levare l'aggiunto perforza nel tempo del Voivoda Constantino Brancovano, e che niunturco sia mandato in Valachia con ordini della Porta, ma che i commandi siano dati agli Boïari residenti in Constantinopoli, **mentre piu si danneggia la provincia con li donativi ingiusti, che sogliano darsi a simili persone, che con l'ordinario tributo.** (Originalul se află în Arhiva Imperială din Viena. — Veḑĭ Magazinul Dacieĭ, tom. IV, pag. 209)

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 22. 1857 26 Noem.

din cinci în cinci ani, și reaședarea ambelor țări în toate folosurile de care ele se bucurau în timpul lui Mohamed IV. (1648—1687);

«Că cu toate stipulațiile, dările urmând în sporirea lor, trimisul curții Rusiei și internunciul Austriei, întemeindu-se pe Tratatul de Cainargi și pe Convenția de Biunclu-Cavac, au dobândit de la Poarta otomană senedul din 28 Dechemvrie 1783 (15 Sefer 1198) și hatișeriful dat tot atuncea Domnilor ambelor țări, și prin care Poarta s'a îndatorit din nou:

«a) A reduce darea ambelor Principate la suma colectivă de 477.444 lei 20 parale, răspunsă în tot anul la Constantinopole, și la o altă sumă sub nume de beiram și rechiabia și mărginită în 130.000 lei pentru Valahia și în 115.000 lei pentru Moldova;

«b) A nu mai cere nimica de la Domni pentru ținerea lor în capul ocârmuirii Principatelor;

«c) A nu mai lua nimica nici de la țeară nici de la Domni la suirea lor pe scaun;

«d) A nu învoi Pașilor, cadiilor și altor funcționari turci de a cere de la Domni saŭ țeară vre-o dare oare-care;

«e) A scuti pe Domni de îndatorirea de a trimite daruri Pașilor la întrarea acestora în funcții;

«f) A nu mai trage din Principate provisii și cherestea de cât cu anume plată;

«g) A desființa luarea mieilor fără plată și tocmeală;

«h) A nu trimite comisari în Principate de cât în casuri estraordinare, și a nu-i lăsa să iea dări și peșcheșuri;

«Luând în privire că aceste îndatoriri nepăzindu-se cu deplinătate, Înalta Poartă, după stăruințele Rusiei, a mai sloboḑit și în 1802 (Gemazil-Achâr 1217) un noŭ hatișerif, prin care s'aŭ declarat desființate toate dările în bani și în producte, câte s'aŭ fost așeḑat peste cuprinderea seneduluĭ din 1783;

«Luând în privire că de și prin Art. 5 al Tratatuluĭ de București ($^{16}/_{28}$ Maiŭ 1812) și în urmarea trecerii Basarabiei către Rusia, Înalta Poartă s'a îndatorit a scădea dările Moldovei în proporție cu micșurata întindere a țării, totuși dările și darurile silite s'aŭ ținut în mărimea lor de mai nainte, în cât din suma de 1.433 047 lei ce forma veniturile țării în anul 1819, s'aŭ dat Porții, deosebiților Pași și altor funcționari și trimiși turci, și pentru deosebite însărcinări din Constantinopole nu mai puțin de cât **opt sute mii de lei**, precum de dovadă slujește sama originală a Vistieriei din acel an (1 Iunie 1818—31-Maiŭ 1819), și când chiar după senedul din 1783, atuncea când Mol

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb.22
1857
26 Noem.

dova se întindea până la Nistru, toate dările trebuiaŭ să se mărginească în suma de 282.944 leĭ;

«Luând în privire că prin Tratatul de Adrianopole, încheiat în $^{2}/_{14}$ Septemvrie 1829, Înalta Poartă s'a îndatorit ca toate dările, atât în banĭ cât şi în natură, la care eraŭ supuse Principatele să le reducă într'o singură sumă bănească anual plătită, **şi într'o altă sumă echivalentă dării pe un an, plătită aceasta la fie-care schimbare de Domn,** scutindu-se prin aceasta Principatele de orĭ-ce dare de producte şi restatornicindu-se în ele vechia libertate de comerţ;

«Şi că prin Tratatul de San-Petersburg (29 Ianuarie 1834), darea anuală pentru ambele Principate s'a hotărît la suma de şease miĭ pungĭ, adecă treĭ milioane leĭ monedă turcească, care sumă, înscrisă în Reglement sub nume de dare la Înalta Poartă (redevance à la Sublime Porte), s'a plătit fără întrerumpere până astăḑĭ;

«Luând în privire că după cea de pe urmă retragere a armieĭ rosiene din Principate, E. S. Derviş-Paşa, comisarul otoman, prin proclamaţia sa din Septemvrie 1854, adresată lăcuitorilor ţĕrĭĭ, le-a făgăduit în numele M. S. I. Sultanuluĭ păzirea tuturor drepturilor lor ab antiquo;

«Luând în privire că la Conferinţele din Viena, chiar în întâia şedinţă, ţinută în 15 Martie 1855, plenipotenţiariĭ Francieĭ şi aĭ Angrieĭ s'aŭ unit cu principul rostit de Principele Gorciacoff, că desfiinţarea Trataturilor între Rusia şi Turcia nu putea, la încheiarea păcĭĭ, să rădice Principatelor nicĭ unul din foloasele de care ele s'aŭ fost bucurat maĭ înainte;

«Luând în privire că atât în faţa declaraţieĭ E. S. Derviş Paşa, cât şi a principuluĭ adoptat la Conferinţele de Viena, consfinţite amîndouĕ prin Art. 22 din Tratatul de Paris, nicĭ într'un fel nu s'ar putea lua în consideraţie Art. 6 din Protocolul Conferinţelor din Constantinopole, carele se pare a ţinti la o sporire a dării Principatelor prin cuvintele că «Valahia şi Moldavia vor plăti fie-care pe an guvernuluĭ imperial un anume tribut, care se va hotărî într'o sumă potrivită şi mĕsurată»;

«Luând în privire că suma hotărîtă prin Tratatul de Adrianopole de a se da Înalteĭ Porţĭ la fie-care Domnie nouă este nu numaĭ contrară cuprinderiĭ vechilor Capitulaţiĭ, dară şi se pare a fi o rĕsplătire (une prime) pentru fie-care schimbare de Domn, când Principatele maĭ ales aŭ trebuinţă de un guvern statornic şi permanent;

«În conformitate cu dorinţele rostite în şedinţa din 7 Octomvrie,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 22.
1857
26 Noem.

Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește ca: **marinimoasele Puteri garante să bine-voiască a hotărî chestia dării Principatelor către Înalta Poartă într'un chip potrivit cu necontestabilul lor drept**».

21 Noemvrie 1857.

(Subscrișĭ) P. Mavrogheni, A. Panu, M. Kogălniceanu.

Unul din membriĭ biurouluĭ dă cetire următoruluĭ amandament al d-luĭ L. Catargiu, sprijinit de d-lor Dr. Vârnav, N. Canano, N. Iamandi, Gr. Balș, N. Catargiu:

«Subscrișiĭ propun de a se adăogi către considerantele proiectuluĭ atingĕtor de «darea Principatelor către Înalta Poartă» următorul considerant după cuvintele «s'a plătit fără întrerupere până astădĭ»:

«Luând în privire că pe lângă dările hotărîte prin Tratatul de San-Petersburg, din 29 Ianuarie 1834, s'aŭ maĭ luat de către maĭ mulțĭ funcționarĭ și comisarĭ turcești, veniți în Principate cu osebite misiĭ, însemnate sume de banĭ, precum dovedesc sămile Vistieriеĭ saŭ ale municipalităților».

D-luĭ *L. Catargiu* cere cuvîntul și dice, că d-luĭ propune amandamentul de față pentru ca Congresul de Paris să se lămurească, că foarte însemnate sume de banĭ s'aŭ luat peste tribut de către funcționariĭ turcești, fără ca țeara să fi fost datoare a le da.

D-luĭ *Dr. Vârnav* dice, că orĭ-ce lămurire adevĕrată este de trebuință pentru Congres și sprijine dar amandamentul.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul și dice, că între propunere și amandament este numaĭ o neînțelegere, căcĭ nime nu va putea tăgădui adevĕrul cuprins în amandament și constatat cu cifre, că darurile, peșcheșurile și cheltuelile cu trimișiĭ și comisariĭ otomanĭ aŭ fost necontenite și foarte marĭ. Însă d-luĭ crede, că aceste adevĕruri nu încap în proiectul de încheiare de față, care vorbește numaĭ despre tribut. Afară de aceasta d-luĭ e încredințat că Vistieria Porțiĭ nu a luat maĭ mult de cât suma hotărîtă, și că dacă s'aŭ dat la funcționarĭ aĭ Porțiĭ darurĭ, aceasta nu poate cădea în sarcina guvernuluĭ otoman, ci în acea a cârmuiriĭ locale, care a făcut asemenea cheltuelĭ neiertate. De aceea d-luĭ crede, că amandamentul nu poate fi întrodus în textul proiectuluĭ, mărginindu-se numaĭ a se înscrie în procesul-verbal factul; ast-fel va veni sub ochiĭ Congresuluĭ și această chestie.

D-luĭ *L. Catargiu* declară, că dacă amandamentul d-sale se va înscrie în procesul-verbal, atuncĭ îl retrage, căcĭ scopul este ca factele citate în el să fie la cunoștința Congresuluĭ.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate proiectul de încheiare propus de comisia de urgință și ho-

www.dacoromanica.ro

No. 1980 Proc.-verb. 22. 1857 26 Noem.

tăreşte ca adeverirea votuluĭ prin înscris, conform §. 50 din Regulamentul Adunărilĭ, să se facă în viitoarea şedinţă.

Presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică la $12^1/_2$ oare dimineaţa şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Vinerĭ în 29 Noemvrie, şi Adunarea se împarte în comitete pentru a înainti lucrările acestora.

Vice-presidentul Adunărilĭ, Constantin Negre.

Secretarilĭ Adunărilĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

30. Procesul-verbal No. 23.—Şedinţa din 29 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 29 Noem.

Astădĭ, a douĕ-dĕcĭ şi treia şedinţă se deschide sub preşedinţa d-luĭ vice-presidentuluĭ Constantin Negre.

D-luĭ A. Panu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă 78 membri, iar absenţĭ 6, şi anume: 5 bolnavĭ: Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul, d-lor C. Rolla, M. Jora, C. Sturdza, Chir. Ciocârlie; 1 în congedie: D-luĭ I. Hrisanti.

D-luĭ P. Mavrogheni cetește procesul-verbal, la care s'a înfăţoşat o reclamaţie a d-luĭ Dr. Vârnav, care arată, că în discuţia asupra amandamentuluĭ d-luĭ L. Catargiu a dis, «că tocmaĭ pentru că ştim cu toţiĭ prea bine că sumele date la deosebiţiĭ funcţionarĭ şi comisarĭ turceştĭ nu aŭ fost date cu ştirea M. S. Sultanuluĭ, ci chiar în contra voinţeĭ sale, trebue să se aducă aceste la cunoştinţa Congresuluĭ», şi cere dar a se înscrie în procesul-verbal.

Adunarea încuviinţează această modificare şi adoptează ast-fel procesul-verbal.

Se păşeşte la adeverirea votuluĭ prin înscris a următoareĭ încheierĭ din şedinţa trecută:

«Anul una mie opt sute cincĭ-dĕcĭ şi şeapte, luna Noemvrie în 26 dile.

«Luând în privire că prin vechile Capitulaţiĭ pentru **protecţia** garantată de glorioşiĭ Padişahĭ otomanĭ Principatelor Române, aceste s'aŭ îndatorit la o **dare anuală** (redevance annuelle), şi anume Valahia cu 3000 banĭ roşĭ saŭ galbinĭ, sporit apoĭ la 10.000 banĭ roşĭ, şi Moldavia cu 4000 galbinĭ sub nume de **peşcheş**;

«Luând în privire că această dare n'a rădicat Principatelor suveranitatea lor, pentru că după dritul gintelor un stat, întru cât îşĭ păstrează neatîrnarea guvernuluĭ, poate pentru siguranţa sa a se pune sub protecţia unuĭ alt stat, şi chiar a-ĭ plăti şi un tribut, fără

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 23.
1857
29 Noem.

ca prin aceasta să peardă ceva din suveranitatea sa, precum însaşĭ istoria otomană ne dovedeşte, că staturĭ creştine cu mult maĭ puternice de cât Principatele aŭ plătit Turcieĭ tributurĭ mult maĭ marĭ, fără ca prin aceasta ele să fie contenit de a fi staturĭ suverane ale Europeĭ;

«Luând în privire că darea anuală, contractată de Valahia la sfîrşitul secoluluĭ al XIV-lea şi de Moldova la începutul secoluluĭ XVI., de şi în urma timpurilor şi a loviriĭ Capitulaţiilor necontenit aŭ sporit, însă Principatele pururea orĭ s'aŭ împotrivit, orĭ aŭ protestat în contra jigniriĭ făcute drepturilor lor, precum dovedesc:

«a) Retragerea din Domnie a luĭ Petru Şchiopul al Moldavieĭ (1591), carele, ḑic analele, vĕḑênd că Turcia voia a spori darea până la suma de 10 000 galbinĭ, preferă a-şĭ părăsi tronul şi ţeara, de cât să se facă de la el un asemenea început;

«b) Lungile lupte ale luĭ Mihaiŭ Viteazu, ale luĭ Aron Vodă şi ale atâtor alţĭ Domnĭ de Moldova şi de Valahia, întreprinse numaĭ spre a apĕra Capitulaţiile ţĕrilor;

«c) Tratatele încheiate în 1710 şi 1711 de Domniĭ Brancovanu şi Cantemir cu Petru cel Mare şi pe care, istoria este martoră, aceştĭ Domnĭ le-aŭ încheiat numaĭ pentru că Principatele se vedeaŭ ameninţate de a fi prefăcute în paşalîcurĭ;

«d) Petiţia Adunăriĭ generale din Valahia, adresată în 16 Martie 1718 Imperatoruluĭ Germanieĭ, şi rugându-se, ca la încheiarea păciĭ cu Turcia tributul să se reducă după cum era din vechiŭ, desfiinţându-se adaosul impus cu sila în timpul Domnuluĭ Brancovanu; [1])

«Luând în privire că după pacea de la Prut şi după punerea Domnilor străinĭ în capul Principatelor, precum în maĭ multe alte condiţiĭ, asemenea şi în privirea dăriĭ Principatelor nu s'aŭ maĭ păzit stipulaţiile Capitulaţiilor, ci necontenit s'aŭ sporit şi s'aŭ înmulţit dările băneştĭ sub deosebite numirĭ de **haraciu, baeram peşcheş, rachibia, idighe, emfiemucatesi, mucarel** şi multe altele, afară de darea de producturĭ, vite, cherestea, salahorĭ, afară de multe şi nenumĕrate darurĭ silite, plătite Hanuluĭ de Crâm, Sultanuluĭ de Bugeac, Vizi-

[1]) «Che l'annuale tributo sia determinato **secondo l'uso antico,** senza altra estraordinaria imposizione, dovendosi levare l'aggiunto perforza nel tempo del Voivoda Constantino Brancovano, e che niunturco sia mandato in Valachia con ordini della Porta, ma che i commandi siano dati agli Boïari residenti in Constantinopoli, **mentre piu şi danneggia la provincia con li donativi ingiusti, che sogliano darsi a simili persone, che con l'ordinario tributo**». (Originalul se află în Arhiva Imperială din Viena. — Veḑĭ Magazinul Dacieĭ, tom. IV., pag. 209)

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 29 Noem.

ruluĭ, Paşilor de la Sarhaturĭ şi la toţĭ puterniciĭ, care absorbaŭ toate veniturile, toate mijloacele ţĕriĭ;

«Luând în privire că aceste nesfîrşite dărĭ aŭ motivat mijlocirile Românilor la protecţia Puterilor creştine, Rosia şi Austria;

«Că aceste tânguirĭ aŭ îndemnat pe curtea Rusieĭ să stipuleze în Articolul XVI, puntul 8, al Tratatuluĭ de Cuciuc-Cainargi (17 Iulie 1774) reducerea dăriĭ Principatelor, plătită aceasta la comisarĭ trimişĭ numaĭ din cincĭ în cincĭ anĭ, şi reaşedarea ambelor ţĕrĭ în toate folosurile de care ele se bucuraŭ în timpul luĭ Mohamed IV. (1648—1687);

«Că cu toate stipulaţiile, dările urmând în sporirea lor, trimisul curţiĭ Rusieĭ şi internunciul Austrieĭ, întemeindu-se pe Tratatul de Cainargi şi pe Convenţia de Biunclu-Cavac, aŭ dobândit de la Poarta otomană senedul din 28 Dechemvrie 1783 (15 Sefer 1198) şi hatişeriful dat tot atuncea Domnilor ambelor ţĕrĭ, şi prin care Poarta s'a îndatorit din noŭ:

«a) A reduce darea ambelor Principate la suma colectivă de 477.444 leĭ 20 parale, rĕspunsă în tot anul la Constantinopole, şi la o altă sumă sub nume de beiram şi rechiabia şi mărginită în 130.000 leĭ pentru Valahia şi în 115.000 leĭ pentru Moldova;

«b) A nu maĭ cere nimica de la Domnĭ pentru ţinerea lor în capul ocârmuiriĭ Principatelor;

«c) A nu maĭ lua nimica nicĭ de la ţeară nicĭ de la Domnĭ la suirea lor pe scaun;

«d) A nu învoi Paşilor, cadiilor şi altor funcţionarĭ turcĭ de a cere de la Domnĭ saŭ ţeară vre-o dare oare-care;

«e) A scuti pe Domnĭ de îndatorirea de a trimite daruri Paşilor la întrarea acestora în funcţiĭ;

«f) A nu maĭ trage din Principate provisiĭ şi cherestea de cât cu anume plată;

«g) A desfiinţa luarea mieilor tără plată şi tocmeală;

«h) A nu trimite comisarĭ în Principate de cât în casurĭ estraordinare, şi a nu-ĭ lăsa să iea dărĭ şi peşcheşurĭ;

«Luând în privire că aceste îndatoriri nepăzindu-se cu deplinătate, Înalta Poartă, după stăruinţele Rusieĭ, a maĭ sloboḑit şi în 1802 (Gemazil-Achâr 1217) un noŭ hatişerif, prin care s'aŭ declarat desfiinţate toate dările în banĭ şi în producte, câte s'aŭ fost aşeḑat peste cuprinderea seneduluĭ din 1783;

«Luând în privire că de şi prin Art. 5 al Tratatuluĭ de Bucureştĭ ($^{16}/_{28}$ Maiŭ 1812) şi în urmarea trecerĭĭ Basarabieĭ cătră Rusia, Înalta Poartă s'a îndatorit a scădea dările Moldoveĭ în proporţie cu

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 23.
1857
29 Noem.

micșurata întindere a țerii, totuși dările și darurile silite s'aŭ ținut în mărimea lor de mai nainte, în cât din suma de 1.433.047 lei ce forma veniturile țerii în anul 1819, s'aŭ dat Porții, deosebiților Pași și altor funcționari și trimiși turci, și pentru deosebite însărcinări din Constantinopole nu mai puțin de cât **opt sute mii de lei**, precum de dovadă slujește sama originală a Vistieriei din acel an (1 Iunie 1818—31 Maiŭ 1819), și când chiar după senedul din 1783, atuncea când Moldova se întindea până la Nistru, toate dările trebuiaŭ să se mărginească în suma de 282.944 lei;

«Luând în privire că prin Tratatul de Adrianopole, încheiat în $^{2}/_{14}$ Septemvrie 1829, Înalta Poartă s'a îndatorit ca toate dările, atât în bani cât și în natură, la care eraŭ supuse Principatele să le reducă într'o singură sumă bănească anual plătită, **și într'o altă sumă echivalentă dării pe un an, plătită aceasta la fie care schimbare de Domn**, scutindu-se prin aceasta Principatele de orĭ-ce dare de producte și restatornicindu-se în ele vechia libertate de comerț;

«Și că prin Tratatul de San-Petersburg (29 Ianuarie 1834), darea anuală pentru ambele Principate s'a hotărît la suma de șease mii pungi, adecă trei milioane lei monedă turcească, care sumă, înscrisă în Reglement sub nume de dare la Înalta Poartă (redevance à la Sublime Porte), s'a plătit fără întrerumpere până astădi;

«Luând în privire că după cea de pe urmă retragere a armiei rosiene din Principate, E. S. Derviș Pașa, comisarul otoman, prin proclamația sa din Septemvrie 1854, adresată lăcuitorilor țerii, le-a făgăduit în numele M. S. I. Sultanului păzirea tuturor drepturilor lor ab antiquo;

«Luând în privire că la Conferințele de Viena, chiar în întâia ședință, ținută în 15 Martie 1855, plenipotențiarii Francieĭ și aĭ Angliei s'aŭ unit cu principul rostit de Principele Gorciacoff, că desființarea Trataturilor între Rusia și Turcia nu putea, la încheiarea păcii, să rădice Principatelor nici unul din foloasele de care ele s'aŭ fost bucurat mai înainte;

«Luând în privire că atât în fața declarației E. S. Derviș Pașa, cât și a principului adoptat la Conferințele de Viena, consfințite amîndouĕ prin Art. 22 din Tratatul de Paris, nici într'un fel nu s'ar putea lua în considerație Art. 6 din protocolul Conferințelor din Constantinopole, carele se pare a ținti la o sporire a dării Principatelor prin cuvintele că «Valahia și Moldavia vor plăti fie-care pe an guvernului imperial un anume tribut, care se va hotărî într'o sumă potrivită și mĕsurată»;

«Luând în privire că suma hotărîtă prin Tratatul de Adriano-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 29 Noem.

pole de a se da Înalteĭ Porţĭ la fie-care Domnie nouă este nu numaĭ contrară cuprinderiĭ vechilor Capitulaţiĭ, dară şi se pare a fi o rĕsplătire (une prime) pentru fie-care schimbare de Domn, când Principatele maĭ ales aŭ trebuinţă de un guvern statornic şi permanent;

«În conformitate cu dorinţele rostite în şedinţa din 7 Octomvrie, Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca: **marinimoasele Puterĭ garante să bine-voiască a hotărî chestia dării Principatelor către Înalta Poartă îutr'un chip potrivit cu necontestabilul lor drept**».

Aŭ votat **pentru** în unanimitate: D-lor Episcopul Ghenadie Tripoleos, Episc. Filaret Stavropoleos Scriban, Episc. Calinic Miclescu, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, D. Matcaş Iconomul, Anastasie Fătu, Gheorghie Sturdza, Dimitrie Miclescu, Constantin Bădărău, Dr. Vârnav, I. Docan, Dănilă Balan, D. Cozadini, M. Kogălniceanu, V. Mălinescu, G. Masian, D. Savin, Neculaĭ Canano, Stefan Calin, Sebastian Canano, Simion Stanciŭ, Alecu Jiean, A. Botez Forăscu, Toader sîn Pavel, Constantin Morţun, Gr. Balş, Vasile Zaharia, Constantin Ostahi, Dimitrie Gheorghiadi, Gr. Vârnav, Ioan Levărdă, Alecu Aslan, Constantin Roset, Ion a Babeĭ, Ioan Roată, Iancu Fotea, Dimitrie Cracte, Petru Brăescu, Iordachi Pruncu, Gheorghie Ilie, Alecu Teriachiu, Constantin Iacovachi, Alecu Cuza, Lascar Catargiu, Vasile Balaiş, Gheorghie Vârlan, Gregoriu Suţu, Răducanu Sava, Vasile Sturdza, Manolachi Costachi, Dr. Costin, Vasilie Neculaŭ, Neculaĭ Iamandi, Vasilie Stan, Neculaĭ Carp, Sandu Miclescu, Lazar Galiardi, Dimitrie Romov, Dimitrie Ghidionescu, Ioan Roşca, Constantin Ştiun, Ioan Olariŭ, Constantin Sturdza (Vasluiŭ), Timofti Sacalov, Grigorie Costachi, — Dimitrie Grigoriu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat**.

D-luĭ *D. Rallet* ceteşte următoarea adresă de rĕspuns către Adunarea ad-hoc din Ţeara Românească:

«Adunarea Moldoveĭ a primit cu sufletească bucurie adresa de fericitare cu care Adunarea din ţeara surorĕ a bine-voit a o onora.

«În adevĕr, suferinţele noastre aŭ fost marĭ şi prelungite; dar apĕrătorĭ aĭ uneĭ cause sacre, avurăm convincţia dreptuluĭ nostru, în cât speranţele ce în trecut ne păreaŭ un vis, astăḑĭ se apropie de mult dorita lor realisare. Dar, fraţilor nostri de sânge, de inimă şi de soartă, vom fi o naţie. Puterile Europeĭ şi opinia publică, această suverană a lumiĭ, ne pregătesc un viitor ferice. Vom fi o naţie, căcĭ pătrunşĭ de însemnătatea chemăriĭ noastre, ne-am rostit în 7 şi 9 Octomvrie cu voĭ împreună dorinţele şi nevoile în toată liniştea ce ne

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 23.
1857
29 Noem.

însuflă conștiința drepturilor noastre și cu încrederea în cel mai mare act al secolului acestuia, al Tratatului din 30 Martie.

«Propunerea în Congres pentru Unirea Principatelor a motivat mai cu osebire consultarea dorințelor noastre, și noi am răspuns ca un singur om, am esprimat dorința ce toți Românii au moștenit de la strămoșii lor, și am cerut Unirea și garanția Europei pentru drepturile noastre încălcate.

«Dumnedeul părinților nostri, care nu ne-a lăsat a ne perde prin atâtea triste prefaceri, ne va apăra și astădi, când aședăm temelia edificiului nostru național.

«Ne fericiați pentru că ceĭ dintâi am proclamat Unirea, când aceasta a fost o singură favoare a soarteĭ.

«Ne fericiați că ne-am luptat cu multe greutăți, acelea însă, de și în destul de serii, totuși n'au putut îneca suspinele unuĭ popul întreg, care fu ascultat de marile Puteri ale Europei.

«Învoiți-ne dar, fraților iubiți, a vĕ aduce și noi cea mai sinceră și mai solemnă recunoștință pentru sprijinul ce ne-ați dat în luptele noastre.

«Învoiți-ne a vĕ fericita și noi pentru măreața unanimitate cu care v'ați pronunțat pentru Unire!

«Dispară de acum hotarele dintre țĕrile surori, precum s'au stins orĭ-ce simțiri de desbinare dintre inimile adevĕraților fiĭ tot aĭ aceliași mume!

«Fie unirea cugetelor și a sufletelor noastre rădăcina, și unirea țĕrilor rodul prețios!

«Unirea de acum fie steaua vieții noastre și plinĭ de încredere într'însa să strigăm împreună:

«**Să trăiască România una și fericită!**»

Această adresă se adoptează de Adunare în unanimitate și cu aclamațiĭ.

Se păsește la alegerea din noŭ a biurouluĭ, și alegerea dă următorul resultat:

1. Vice-president d-luĭ C. Negri cu unanimitatea voturilor.

2. Secretarĭ d-lor P. Mavrogheni, D. Rallet, A. Panu, C. Hurmuzachi, D. Grigoriu cu majoritatea absolută a voturilor.

3. Secretarĭ suplenți d-lor A. Teriachiu, C. Morțun cu majoritatea absolută a voturilor.

După declarația resultatuluĭ voturilor, d-luĭ vice-presidentul C. Negri se scoală, și luând cuvîntul în numele biurouluĭ întreg, dice, că se găsește dator a arĕta onorateĭ Adunărĭ mulțămirea și recunoștința sa pentru întreita onoare ce i se face prin alegerea de față.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 29 Noem.

D-luĭ adaoge, că dacă biuroul în cunoștința nedeplină ar fi greșit în îndatoririle sale, Adunarea să bine-voiască a ierta, căcĭ aceasta nu provine de la alta de cât de la nedeprinderea în care ne aflăm încă cu toțiĭ în lucrările parlamentare, pe a cărora cale păşim abia acum pentru întâiaşĭ dată în această Adunare.

Consultând maĭ întâiŭ Adunarea, domnul vice-president rădică şedința şi anunță viitoarea întrunire pe Sâmbătă în 7 Dechemvrie.

Vice-presidentul Adunăriĭ, Constantin Negre.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

31. Procesul-verbal 24.—Şedința din 9 Decembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

Astădĭ, a douĕ-dečĭ şi patra şedință a Adunăriĭ se deschide sub preşedința d-luĭ vice-presidentuluĭ Constantin Negre.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față şeapte-dečĭ şi opt membri, iar absenți şease, şi anume: 2 bolnavĭ: Înalt Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit, d-luĭ C. Rolla; 1 în congedie: D-luĭ I. Hrisanti; 3 nu aŭ venit: D-lor D. Rallet, I. Docan, L. Galiardi.

D-luĭ A. Panu cetește procesul verbal al şedinței trecute, care se adoptează de Adunare fără vr'o modificare.

Se păşeşte, conform §. 22 din Regulamentul Adunăriĭ, la împărțirea secretarilor eĭ între comitete, şi sorțiĭ orînduesc pe d-luĭ D. Rallet la Comitetul cleruluĭ, pe d-luĭ C. Hurmuzachi la Comitetul proprietarilor marĭ, pe d-luĭ P. Mavrogheni la Comitetul proprietarilor micĭ, pe d-luĭ D. Grigoriu la Comitetul locuitorilor sătenĭ, pe d-luĭ A. Panu la Comitetul orăşenilor.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* cetește raportul comisieĭ însărcinate cu desvoltarea chestieĭ atingĕtoare de «îndreptarea hotarelor Principatelor prin o comisie europeană»:

«Această comisie are onoarea de a supune Adunăriĭ Ad-hoc următorul **proiect de încheiare**, atingĕtor de **îndreptarea hotarelor Principatelor prin o comisie europeană**:

«Ştiut este:

«I. Că Principatele Moldova şi Valahia, nu numaĭ în timpurile vechĭ, ci şi în urma Capitulațiilor ce ele aŭ încheiat cu imperiul otoman, se întindeaŭ până la Marea Neagră;

«Acest fact istoric se dovedește între altele:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

«a) Prin titlurile luĭ Mircea Vodă, Domnul Valahieĭ, carele a încheiat cea dintâie Capitulaţie cu Turcia, titluri, între care se cuprindeaŭ şi următoarele: Stăpânitor al ţĕrilor din amîndouĕ părţile Dunăriĭ până la Marea Neagră, al cetăţiĭ Drista (Silistria), Despot al Dobrogeĭ şi c. l.[1])

«b) Prin Tratatul dintre Sigismund, Regele Romanilor, al Ungarieĭ şi c. l., şi Vladislaŭ, Regele Polonieĭ, din 15 Martie 1412, despre modul cum să se împartă între eĭ vecĭnicul pom de discordie — Moldova — la întîmplare când Alecsandru, Domnul aceluĭ Principat, nu le-ar da ajutor în contra Turcilor. Tratatul acesta stipulează între altele, că din teritoriul Moldoveĭ, acel dintre Prut şi Marea Neagră, jumĕtate, împreună cu **cetatea Chilia**, să se dea luĭ Sigismund, iar ceea-laltă jumĕtate, împreună cu cetatea Achermanul. luĭ Vladislaŭ; [2])

«c) Prin mărturia luĭ Enea Silvie în Istoria Europeĭ: Despre Ungaria, Cap. I, II, VI, carele ţice, că Valahia (Moldova) începênd de la Ardeal se întinde până la Marea Neagră («a Transilvanis incipiens, usque ad Euxinum protensa palagus»);

«d) Prin mărturia Vornicului Ureche (în Analele Moldoveĭ, pag. 98), care încredinţează, că hotarul Moldoveĭ se întindea până în Nistru şi până la mare;

«e) Prin maĭ multe hrisoave domneştĭ, care arată, că Domniĭ Moldoveĭ între alte titluri aveaŭ şi acel de «stăpânitorĭ de la plaiurĭ până la mare»; [3])

«f) Prin mărturia Prinţuluĭ Dimitrie Cantemir (în «Descrierea Moldoveĭ», ed. germană, pag. 39), carele încredinţează, că despre ameaţă-ţi hotarul Moldoveĭ s'a întins tot-deauna până în Dunăre, iar despre rĕsărit până în Marea Neagră;

«g) Prin hărţile geografice din secolul al XVIII-lea, în care Marea Neagră, începênd de la Acherman până la gurile Dunăriĭ, şi anume până la acea a Sf. Gheorghie, se numeşte **Marea Moldoveĭ** (le Pont-Euxin de la Moldavie); [4])

«II. **Că Besarabia forma a treia parte a Principatuluĭ Moldo-**

---

[1]) Dionisius Photinos, Istoria, tom. III., pag. 370, nota. — Dogiel, Codex Diplomaticus Regni Poloniae, tom. I., pag. 598: «terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri (Silistriae) Dominus etc. etc.» — Idem pag. 599. — Gebhardi, Geschichte der Walachei, pag. 293, nota. — Engel, Geschichte der Walachei, pag. 157.

[2]) Pray, Dissertationes, pag. 146. — Dlugosz, Lib. XI., pag. 321. — Engel, pag. 116—117.

[3]) Chronica luĭ Ureche, pag. 100, nota luĭ Miron Costin.

[4]) Colson, pag. 216 &.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

veĭ şi cuprindea în sine ţinuturile Bugeaculuĭ, Ismailuluĭ, Achermanuluĭ şi Chilieĭ; [1])

«III. **Că prin urmare şi acea parte din Besarabia, care se află între braţurile Dunărieĭ, şi anume între acel al Chilieĭ şi acel al Sf. Gheorghie, şi se întinde până la Marea Neagră, a fost proprietate necontestabilă a Principatuluĭ Moldoveĭ;**

«Adevĕrul acesta se dovedeşte:

«a) Prin situaţia cetăţiĭ moldoveneştĭ **Chilia veche** (Eski Kilia), după cum mărturisesc ruinele care se află **în lăuntrul** Delteĭ, într'o depărtare însemnătoare de la malul drept al braţuluĭ Dunărieĭ, numit al Chilieĭ, aproape de gura aceluĭ rîŭ, şi care **stăpânia tot teritoriul din cuprinsul Delteĭ;**

«b) Prin **numirile româneştĭ** ale maĭ multor locurĭ, pîrae, văĭ, lacurĭ, insule ş. a. din cuprinsul Delteĭ, numirĭ, care şi până astăḑĭ s'aŭ conservat, de şi teritoriul pe care ele se află, după stipulaţiile Tratatelor ruso-turceştĭ de la Bucureştĭ şi Adrianopole, aŭ rĕmas nelocuite. Din numĕrul acestor numirĭ însemnăm aicĭ numaĭ următoarele:

«**Între braţul Chilieĭ** şi **braţul Sulineĭ**: insulele Ioneştiĭ. Balta Dracuculuĭ, lacurile Pĕscariuluĭ, Tatarul mare, Tatarul mic, Lunga, Piperiu, Fortuna, Boldu, Tăslăneştĭ, Roşca, Babele;

«**Între braţul Sulineĭ şi braţul Sf. Gheorghie**: Lacurile Dragulinul mare, Dragulinul mic, Văleniĭ marĭ, Văleniĭ micĭ, Lumina, Porcul, Porculeţul, Lacul luĭ Isac, Isăccelul, Roşulea, Roşuleţul, Bivolul (în jos de Sulina lângă mare), Bivoleţ, Coliba Pĕscarilor, Obroteniĭ, Lacul Brumeĭ, Coliba Ţuţuenilor;

«c) Prin nenumĕrabile acte de stăpânire, esercitate de către Domniĭ Moldoveĭ, din care aicĭ amintim numaĭ următoarele: Cesia prin care Petru Vodă, Domnul Moldoveĭ, a dat cetatea Chilieĭ Ungurilor (1448) [2]) pentru ajutorul ce i-aŭ dat 'a alungarea luĭ Roman Voevod de pe tronul Moldoveĭ; ajutorul dat de Mohamed II., **aliatul luĭ Stefan cel Mare**, la 1462 spre a lua prin asedie cetatea Chilia veche din stăpânirea Ungurilor; [3]) luarea cetăţilor Chilia şi Acherman de către Stefan cel Mare prin asalt; rînduirea de parcalabĭ din partea luĭ

---

[1]) Cantemir, pag. 69 —Sulzer, Gesch. des transalpin. Daciens, pag. 455 şi urm.— Wolf, Beschreibung der Moldau, tom. I., pag. 9 şi 67.

[2]) Chronica Moldoveĭ de Ureche, pag. 111.—Engel, pag. 127.

[3]) Engel, Gesch. der Moldau, pag. 134.—Gebhardi, Gesch. der Moldau, pag. 592, 593.

www.dacoromanica.ro

în aceste cetăți; rezidirea și întocmirea acestor cetăți de către el; [1]) ospitalitatea dată în anul 1475 de cetatea Chilia tinerilor Genuezi, carii robiți la luarea Cafei și duși la Constantinopole, spre a fi înrolați în corpul Ianicerilor, au scăpat în acea cetate moldovenească; [2]) arderea cetății Chilia de către Moldoveni în domnia lui Petru Rareș;

«d) Prin raportul Divanului Moldovei către generalul Elem, atuncea comandantul oștirilor rusești de ocupație din 1769, răspuns, care între altele cuprinde și arătarea următoare: «Iar hotarul țării Moldovei au fost până în Nistru și până în Dunăre, întru care se cuprinde Benderiul, Cetatea Albă (Acherman), **Chilia**, Smilul (Ismailul), Tomarova (Reni) și Hotinul, toate cetăți și locuri de marginile țării»; [3])

«e) Prin cererea ce deputații Moldovei, trimiși la Petersburg în anul 1769, au făcut Împărătesei Ecaterinei în cuprinderea următoare: «Iar când va bine-voi Dumnedeu sântul prin nebiruitele arme ale Împărăției Tale a se supune acele locuri din Nistru până în Dunăre, iarăși ne rugăm, ca locurile cele-ce au fost din vechiu ale Moldovei să nu rămâe cu deosebită stăpânire, ci iarăși către Domnia Moldovei să fie împreunate, după hotarul vechiu»; [4])

«IV. Că Moldova nici odată nu s'a supus imperiului otoman prin puterea armelor, ci de bună-voe s'a pus numai sub protecția lui, reservându-și toate drepturile ce constituesc neatîrnarea staturilor, după cum dovedesc Capitulațiile ei din 1511 și 1634,

---

[1]) Engel, tot acolo.—Zinkeisen, Gesch. des osman. Reiches, tom. II., pag. 381—382.— Ureche, pag. 119: «În anul 6973 (1465) in luna lui Ianuarie 23, adunând Stefan Vodă multă oaste de țeară, vrênd să rescumpere cetățile care le luase Turcii de la alți Domni, pogorit-au cu toată puterea sa spre cetatea Chilia, și sosind Mercuri spre Joi la meadă-noapte, au incunjurat cetatea; insă Joi nu s'au apucat de harță, iară Vineri de dimineață au inceput a batere cetatea și așa toată ziua s'au hărățit până in seară. Iară Sâmbătă se inchinară cei din cetate s'au intrat Stefan Vodă in cetatea Chilicî și acolo petrecênd trei dile, veselindu-se și lăudând pre Dumnedeu, imblândia oamenii in cetate. De acolo și la cetatea Albă (Acherman) au tras, și multă năvală făcênd, au dobândit și Cetatea Albă, și așa amindouě cetățile cu multă vêrsare de sânge le dobândi, care le-au și intărit cu bucate și cu slujitori, lăsând pre Isaia și Buhtea părcalabi ca să le grijească, iar Stefan Vodă s'au intors la scaunul sĕu la Suceava».

«În anul 6986 (1477) Iunie 22 au **început Stefan Vodă a zidire cetatea Chilieî** (au adaus o cetățue, cea mai mică către cetatea cea mare, seau au dires s'au intărit la cetate ce au socotit, trăgêndu-i și alte pânzi)» adaoge Miron Costin acolo in notă.

[2]) Cantemir, «Descrierea Moldovei», pag. 116.— Engel, Gesch. der Moldau, pag. 179. — Hammer, Gesch. des osman. Reiches., ed. II., tom. 2., pag. 152.

[3]) Arhiva Românească, pag. 191.

[4]) Arhiva Românească, tom. I., pag. 278.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

încheiate în deplină libertate și de atuncea până în ḑilele noastre necontenit întărite de către Înalta Poartă;

«**V. Că prin Art. 3 al Capitulației din 1511 și prin Art. 5 al Capitulației din 1634, Înalta Poartă s'a îndatorit a apĕra pe Moldova, acest «PĂMÎNT SLOBOD ȘI NESUPUS** (Art. I. al Capitulației din 1511), **de toți cei-ce ar putea sĕ o calce, păzindu-o în starea întru care aŭ fost maĭ înainte, fără a i se face vre-o nelegiuire, seaŭ să sufere ca să i se facă vre-odată cea maĭ mică desbinare seaŭ despărțire»** ;

«**VI. Că prin urmare această îndatorire a Înalteĭ Porți se întindea și asupra Delteĭ Dunării, care era o parte întregitoare a Moldoveĭ; căcĭ acel ce s'a îndatorit a apĕra totul, s'a îndatorit a apĕra și părțile din care se compune totul**;

«VII. Că cu toate aceste, Sultanul Soliman la 1538 (adecă 27 anĭ **după** încheiarea Capitulației luĭ Bogdan cu Baiazed II.) a rupt din trupul Moldoveĭ o parte foarte mare, și anume unghiul dintre Marea Neagră, Nistru și Prut, împreună cu cetățile Acherman și Chilia, în care a pus garnisoane turcești, **și declarând teritoriul răsluit de pămînt supus** (**raié**), l-a pus sub ascultarea unuĭ Pașă, —urmare cu atâta maĭ contrarie tuturor principiilor dreptățiĭ, cu cât causa eĭ n'a fost alta, de cât opunerea luĭ Petru Rareș de a spori peșcheșul anual de 4000 galbinĭ, stipulat prin Capitulația din 1511, la suma de 10.000 galbinĭ și a-l preface în bir (tribut); [1])

«VIII. Că afară de aceasta, în anul 1812, prin Art. 4 al Tratatuluĭ de pace de la Bucureștĭ, Înalta Poartă a cedat Rusieĭ o parte mare din Moldova, precum și toată Besarabia, împreună cu o parte a Delteĭ, statornicind ca Prutul, începênd de la locul unde întră în Moldova până acolo unde se varsă în Dunăre, iar de acolo malul stâng al Dunăriĭ până la Chilia și până unde acest rĭu se varsă în Mare, să fie linia de despărțire a hotaruluĭ, însă cu această condiție, ca navigația să urmeze a fi **comună** amînduror staturilor și ca insulele Dunăriĭ, începênd de la Ismail până la Chilia, ca unele ce sunt maĭ aproape de malul stâng, să fie sub stăpânirea Rusieĭ;

«IX. Că Înalta Poartă, recunoscênd neputința aplicațieĭ hotaruluĭ stipulat prin Art. 4 al Tratatuluĭ de la Bucureștĭ, în anul 1817, așa dar în timp de pace, a maĭ cedat Rusieĭ și cele douĕ marĭ insule din preajma Ismailuluĭ și a Chilieĭ, adecă restul Delteĭ dintre brațul Chilieĭ și acel al Sulineĭ, după cum atestează Protocolul încheiat în Constantinopole la 21 August 1817 între Înalta Poartă și ambasa-

[1]) Cantemir, Gesch. des osman. Reiches, pag. 282, nota 32.—Gebhardi, pag. 632.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 24.
1857
9 Decem.

dorul Rusieĭ de lângă ea și întărit prin Art. 2 al Convenției de la Acherman din anul 1826;

«X. Că la 1829, prin Art. 3 al Tratatului de la Adrianopole, Înalta Poartă a mai cedat Rusieĭ și a doua Deltă, dintre brațul Sulineĭ și acel al Sfântului Gheorghie, care ca parte întregitoare a Moldoveĭ, prin Capitulații solemne, mărturisite și întărite chiar prin acel Tratat (Art. V), a fost încredințată **protecției** imperiului otoman;

«Pe lângă aceste luând în privire:

«1. Că Tratatul de Paris, prin Art. 21, a hotărît ca teritoriul cedat de Rusia să fie întrupat în Principatul Moldoveĭ;

«2. Că în teritoriul cedat de Rusia se cuprind și Deltele Dunării;

«3. Că mai sus citatul Tratat, prin Art. 22 și 25, a pus Principatele Române și drepturile lor, așa dar și **întregitatea teritorială a acestor țări**, sub garanția tuturor Puterilor care l-au subscris și prin urmare au garantat Principatelor Deltele Dunării, care li s'au restituit prin Art. 21 al aceluiași Tratat;

«4. Că prin Art. 23 al citatului Tratat, Înalta Poartă s'a **îndatorit** între altele a **conserva** Principatelor Române și **deplina libertate de comerț și de navigație;**

«Luând în privire:

«5. Că Art. 14 al disului Tratat a proclamat libertatea Dunării și înlăturarea tuturor pedecilor navigației pe ea;

«Luând în privire:

«6. Că cu toate aceste, în urma protocolului Conferințelor de la Paris din 6 Ianuarie 1857, Înalta Poartă a luat în a eĭ nemijlocită și esclusivă stăpânire tot teritoriul cuprins în Deltele Dunării;

«Luând în privire:

«7. Că modul aplicației de astădĭ a acestei mesuri închide cu totul comunicația directă a Moldoveĭ cu Marea Neagră; căci brațul Chilieĭ, în a sa întregime, face astădĭ hotar **numai** în cursul luĭ de la Ismail până la Chilia și de acolo **până la Vâlcov**, unde acel braț se desparte în mai mulțĭ cracĭ, iar de la Vâlcov înainte și până la **mare** s'a luat de linie despărțitoare a hotaruluĭ cel mai **mic și mai depărtat** din acești cracĭ, și anume cracul **Gâștei,** carele nu numai nu este navigabil nicĭ macar pentru barce micĭ, ci în timp de vară se poate trece chiar și pe jos;

«Luând în privire:

«8. Că acest hotar nu numai a condamnat porturile **Renĭ, Ismailuluĭ, Chilia** și **Vâlcov**, odată atât de înflorite, la neapărată peire, ci încă a pus pe Principatele Române în **totală neputință** de a se folosi de bine-facerile libertățiĭ propriuluĭ lor rîu și de a esercita drep-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

tul deplineĭ libertăţĭ de navigare şi de comerţ ce li s'a garantat prin Tratatul de Paris, după cum se dovedeşte din raporturile autorităţilor militare şi civile ale Principatuluĭ Moldoveĭ, [1]) care nu lasă cea

[1]) Raportul Comandantuluĭ garnisonuluĭ din Ismail cătră Inspectorul general al oasteĭ Principatuluĭ Moldoveĭ din 6 Maiŭ 1857 No. 242.—Din raportul Comandantuluĭ garnisonuluĭ din Chilia No. 6 luând incredinţare, că Turcii din ceea parte tot-deauna trec dincoace, prin distanţa cordoanelor, şi lasă că uneltesc maĭ multe necuviinţĭ intre locuitoriĭ Moldoveĭ, dară apoĭ şi pescarilor ce pescuesc prin bălţile maluluĭ stâng li se iea de cătră dinşiĭ prin **silniciĭ vamă** pentru peştele ce prind — urmare, care lipsită de tot dreptul şi sprijinită numaĭ cu propunerĭ false, că adecă peştele ar fi prins din bălţile insulelor de peste Dunăre, pricinueşte destulă asuprire şi neliniştire pescarilor, cariĭ nicĭ pot să-şĭ urmeze meseria etc.

Fragment din raportul aceluiaşĭ Comandant din 20 Maiŭ 1857 No. 352.—Din raportul Poliţmaistruluĭ de Vâlcov, d-luĭ Leitenantul Bahrim, alăturat aicĭ in copie cu No. 323, vedênd abusiva urmare ce uneltesc soldaţiĭ otomanĭ din partea dreaptă a Dunărĭĭ cu pescariĭ din **Vâlcov**, că prin **silnicie şi bătĕĭ** iĭ trec dincolo in partea lor şi le ieaŭ **vamă de pe peştele ce prind,** fără vre-o pricină bine-cuvintată, şi pe lângă aceea **ocupă în putere** şi un cordon de pe malul graniţeĭ noastre;—indată, spre apărarea unor asemine necuviinţĭ, am rinduit acolo acum de-odată o garnisoană de 20 soldaţĭ cu un ofiţer superior de infanterie, ca să ocupe punturile de pe graniţă unde este maĭ nevoie.

Fragment din raportul d-luĭ Leitenant Bahrim din 16 Maiŭ 1857.—Turcii pe de o parte in putere ocupă un cordon pe malul de dincoace al Dunărĭĭ. iar pe de alta oprind pe pescarĭĭ de aicĭ cu totul, iĭ prind pe Dunăre, **şi schingiuindu-i cu bătĕĭ iĭ trec în partea ceea-laltă a Dunărĭĭ**;—urmare care aduce şi o insemnătoare pagubă Vistieriеĭ Moldoveĭ in privirea vămiĭ ce s'a luat până acum de cătră ea. — Locuitoriĭ din acest tirg (Vâlcov), a căror singur chip de vieţuire este pescăria şi cariĭ nu aŭ pământ de hrană seaŭ altă speculaţie, acum aŭ venit a-mĭ arĕta făţiş, că cu toţiĭ sunt gata a se duce.

Adresa fostuluĭ Ministru din lăuntru, d-luĭ Logof. **Vasilie Ghica**, din 31 Maiŭ 1757 No. 11307 cătră Secretariatul de Stat al Principatuluĭ Moldoveĭ, care arĕtând, «că oşteniĭ otomanĭ aŭ intins pază maritimă şi teritorială asupra unuĭ crac ce iesă din Dunăre şi trece prin tirgurile **Renĭ, Ismail, Chilia şi Vâlcov, când acest crac s'ar cuveni Moldoveĭ, fiind călcător pe partea aceasta**, poftesţe pe Secretariatul de Stat ca să reguleze cele de cuviinţă pentru **nejignirea** drepturilor ce are Moldova asupra aceleĭ bucăţĭ de loc, hărăzit eĭ prin Tratat.

Raportul Administraţieĭ de Ismail, No. 1194 din 26 Maiŭ 1857, cătră Departamentul din lăuntru.—Pe lângă raportul No. 894 s'aŭ pristavlisit in original raportul poliţieĭ de Vâlcov sub No. 302, din care onoratul Ministeriŭ va fi luat lămuririle de cele cuprinse.—De trebuinţă insă este a se lua in observaţie următoarea imprejurare, că cracul Dunărĭĭ ce trece pe la Renĭ, Ismail, Chilia şi Vâlcov, de la acest de pe urmă punt se împarte în opt ramurĭ. Oşteniĭ otomanĭ aŭ întins pază maritimă şi teritorială preste toate aceste ramurĭ, in care se cuprinde şi cracul acel principal al plutiriĭ de corăbiĭ, lăsând ca sub dreptatea cârmuiriĭ

www.dacoromanica.ro

mai mică îndoială despre necuviinţele nouluĭ hotar şi despre tristele lor urmărĭ; No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

«Luând în privire:

«9. Că însaşĭ Înalta Poartă a recunoscut prin acte formale, că chiar delimitaţia stipulată prin Art. 4 din Tratatul de Bucureştĭ, prin care ea cedase cu Besarabia şi **jumĕtate din rîul Prutuluĭ, precum şi**

Moldoveĭ **numaĭ o singură mică gârlă** ce curge pe sub ţĕrmul teritoriuluĭ Moldoveĭ şi se varsă in mare, care **gârlă abia este plutitoare de nişte micĭ barce pĕscăreştĭ. trăgênd venit din pĕscăriile tuturor acestor ramurĭ în folosul hazneleĭ imperiuluĭ otoman**: in vreme când s'ar cuveni ca ramul cel maĭ adânc al Dunărĭĭ şi indemănatic spre plutire de corăbiĭ, să fie comun teritoriilor Moldoveĭ şi Turcieĭ, precum acest ram are cursul luĭ pe sub ţĕrmurile tirgurilor Renĭ şi Ismail, Chilia şi Vâlcov.

Fragment din raportul Comandiruluĭ garnisoaneĭ Ismail către Hătmănia Moldoveĭ, din 23 Maiŭ 1857 No. 362. — Dar tot-odată maĭ privesc, că aceştĭ Otomanĭ, îndată ce trec dincoace pe la locurile pe unde eĭ vroesc, sunt înlesniţĭ cu toate cele lor trebuitoare de către autorităţile locale, adecă poliţia de Chilia şi administraţia de aicea, slobodindu-le poruncĭ deschise prin sate, spre a-ĭ înlesni cu căruţĭ şi caĭ, făcêndu-le şi recrutaţie de volintirĭ, de care până acum aŭ transportat un numĕr **ca de opt sute şi maĭ bine peste Dunăre**, care măsură nu cunosc de unde provine, credêndu că cârmuirea locală n'aŭ ordonat asemenea poruncĭ aceleĭ administraţiĭ şi poliţiĭ, din care causă şi locuitoriĭ strigă despre schingiurile şi nedrepturile ce le fac Turcĭĭ, arĕtând că după proclamaţiile slobodite de cârmuirea lor, eĭ s'ar cunoaşte sub stăpânirea Moldoveĭ, iar nu a Turcieĭ, care pricinĭ îĭ fac de se strămută peste Dunăre după propagandele ce emisariĭ turceştĭ uneltesc prin sate.

Fragment din raportul Leitenantuluĭ Bahrim din 21 Iunie 1857. — Fiind-că toate pĕscăriile din partea dreaptă a Dunărĭĭ, adecă pe la ostrovurile Chilieĭ şi pe la alte bălţĭ, s'aŭ vindut către un neguţitor arman, anume Garabet, el prin caraulurile turceştĭ ce păzesc graniţa lor silește pe locuitoriĭ pĕscarĭ din Vâlcov de a merge tocmaĭ la **Sulina** spre a vămui peştele. Aceasta era o mare trudă şi perdere de vreme a pĕscarilor, însă după mijlocirea mea . . . s'a hotărit că vămuirea peşteluĭ să se facă în partea turcească, in dreptul cordonuluĭ unde este cazarma militară a noastră.

Raportul Maioruluĭ Lupaşcu către d-luĭ Hatmanul Moldoveĭ din 25 Iunie 1857 No. 24, — După insărcinarea pusă mie prin porunca E. Voastre No. 1835, de a face prescrierea cordoanelor cumpĕrate, precum şi acelor ce urmează a se înfiinţa din noŭ pe linia Dunărĭĭ şi a mărĭĭ, cu raportul de sub No. 6 am presentat o asemine listă, dar tot-odată cu prilejul acesta m'am încredinţat, că nicĭ Administraţia de Ismail, nicĭ chiar Comandantul de acolo, nu cunosc adevĕrata gură a Dunărĭĭ ce se cuvine Moldoveĭ, luându-se de către administraţia militară turcească toate gurile Dunărĭĭ, **nelăsând Moldoveĭ de cât o singură gârliţă numită Gesova (a Gâşteĭ)**, din care causă se întîmplă adese neînţelegerĭ, fiind-că locuitoriĭ ce prind peşte din mare, neavênd loc pe unde să se întoarne la locuinţele lor din tîrgul Vâlcovul, sunt siliţĭ a întra pe gura Dunărĭĭ numită Oceacov, unde de către autoritatea turcească sunt opriţĭ şi vămuiţĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Decem.

toate insulele cele micĭ dintre Ismail şi Chilia, nu se poate aplica, şi că pentru acest cuvînt maĭ cedând Rusieĭ în timp de pace — în anul 1817 — şi insulele cele marĭ din prcajma Ismailuluĭ şi a Chilieĭ, ea de **bună-voe a întins hotarul până în braţul Sulineĭ;**

«Luând în privire:

«10. Că această neputinţă de aplicaţie, care a motivat în anul 1817 întinderea hotaruluĭ până în braţul Sulineĭ — şi se află descrisă cu atâta lămurire în Art. 2 din Convenţia de la Acherman—n'a încetat a esista şi până astăḑĭ, şi încă într'un grad mult maĭ mare, fiind-că Moldoveĭ nu s'a înapoiat nicĭ macar insulele cele micĭ dintre Ismail şi Chilia, care s'aŭ fost dat Rusieĭ în anul 1817 împreună cu Besarabia;

«Luând în privire:

«11. Că motivele care aŭ servit de basă la regularea hotarelor între Rusia şi Turcia merită a fi luate în cea maĭ de aproape consideraţie **şi în folosul Moldoveĭ** la aşeḑarea hotarelor dintre ea şi Turcia, cu atâta maĭ mult, cu cât este obşteşte ştiut. că Moldova până la cedarea Besarabieĭ de către Înalta Poartă, în anul 1812, a esercitat fără cea maĭ mică împedecare saŭ contestare dreptul libereĭ plutirĭ nu numaĭ pe braţul Chilieĭ în toată a luĭ întindere, ci şi pe cele-lalte braţurĭ ale Dunărieĭ, a cărora curăţire până la pacea de la Adrianopole, din 1829, era încredinţată **numaĭ** parcalabilor moldoveneştĭ;

«Luând în privire:

«12. Că Moldova are necontestabilul drept de a reclama tot teritoriul cedat de Rusia prin Tratatul de Paris, fiind-că, după cum maĭ sus s'a dovedit, el a fost şi este proprietate nealienabilă şi parte întregitoare a acestuĭ Principat, care prin Capitulaţiile sale puindu-se numaĭ sub protecţia imperiuluĭ otoman, nicĭ odată n'a renunţat nicĭ la deplina neatîrnare a esistinţeĭ sale politice şi naţionale, nicĭ la întregitatea teritorială, garantate prin Capitulaţiile încheiate cu Înalta Poartă, şi prin urmare:

«13. Că Principatele Române sunt cu atâta maĭ mult în dreptate de a cere statornicirea unuĭ hotar **favorabil navigaţieĭ şi comerţuluĭ lor,** aşa dar modificarca hotaruluĭ de astăḑĭ, carele le-a luat cu totul putinţa întrebuinţărieĭ acestor drepturĭ, garantate de cel maĭ mare act al secoluluĭ nostru;·

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ **doreşte şi roagă pe Puterile garante, să bine-voiască a încuviinţa rectificarea nouluĭ hotar dintre Principatul Moldoveĭ şi imperiul otomau prin o comisie euro-**

www.dacoromanica.ro

peană conform cu neprescriptibilele drepturi de proprietate, de libertate, de navigație și comerț, garantate Principatelor Române prin Art. 15, 21, 22 și 23 din Tratatul de Paris». 5 Dec. 1857.

No. 1980. Proc-verb. 24. 1857 9 Decem.

Raportator: C. Hurmuzachi.

(Subscrișĭ) Lascar Catargiu, Manolachi Costachi, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet, Vasilie Sturdza, Constantin Hurmuzachi.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* cere timp de 24 oare spre studiarea acestuĭ raport.

D-luĭ *Dr. Vârnav* ḑice, «că propunerea este prea însemnată în sine și lucrarea eĭ este prea frumoasă ca să nu mĕ simt și eŭ pătruns de datorie a cere să o lăsăm macar pe mâne, c'așa numaĭ mĕ voiŭ putea desfăta astăḑĭ în cetirea lucrăriĭ cu toată luarea aminte, iar mâne mĕ voiŭ desfăta primind propunerea cu toată mulțămirea sufletuluĭ, ca una din cele maĭ viĭ dorințĭ ale țĕriĭ».

Adunarea încuviințează această cerere.

Vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică ședința și anunță viitoarea întrunire pe Marțĭ în 10 Dechemvrie și Adunarea se desparte în comitete.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

32. Procesul-verbal No. 25.— Ședința din 10 Decembre 1857.

Astăḑĭ, a douĕ-ḑecĭ și cincea ședință a Adunăriĭ se deschide sub președința Înalt Prea Sfinției Sale Părinteluĭ Mitropolit.

No. 1980. Proc.-verb. 25. 1857 10 Decem.

D-luĭ A. Panu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față 82 membri, iar absenți 2, și anume: 1 bolnav: D-luĭ C. Rola; 1 în congedie: D-luĭ I. Hrisanti.

D-luĭ D. Grigoriu cetește procesul-verbal al ședinței trecute, care se adoptează fără vre-o modificare.

D-luĭ *Dr. Vârnav* iea cuvîntul și ḑice, că de vreme ce Adunarea din Bucureștĭ a săvîrșit lucrările sale, este de neapărată trebuință a săvîrși lucrările noastre, declarând toate chestiile de urgente, desbătêndu-le și săvîrșind formalitățile cerute. Aceasta să o facem pentru ca Congresul să se poată aduna cât de în grabă.

www.dacoromanica.ro

Cuvîntul d-luĭ Dr. Vârnav

No 1980. Proc.-verb. 25. 1857 10 Decem.

«Din Monitorul Adunăriĭ ad-hoc din Bucureștĭ m'am încredințat, că Adunarea a încheiat lucrările sale, arĕtând că peste acele dorințĭ rostite nu maĭ are nimic a rosti fără de împreunarea amînduror Adunărilor. Neapĕrată nevoie dar este a mântui și noĭ lucrările noastre cât de degrabă, dorință adânc simțită de fie-cine din noĭ

«Socotința mea decĭ este, ca toate dorințele de interes general ce se lucrează împreună cu dorința locuitorilor să se hotărască de urginte, și să le desbatem fără întârdiere, după care biuroul să-șĭ îndeplinească formalitățile cuvenite către comisia europeană, arĕtând din partea Adunăriĭ, că dorințele țĕriĭ pentru Conferințe aŭ luat sfîrșit.

«După aceasta să se desbată și dorințele ce se vor înfățoșa din partea Comitetelor, și să se amîe la Adunarea **României**; și așa să închidem și Adunarea; căcĭ socotința mea este, că dacă Adunarea din Bucureștĭ a hotărît odată că nu maĭ are nicĭ o dorință de interes general de rostit, apoĭ noĭ nu maĭ suntem în dreptate de a arĕta până și dorințĭ sociale în privire, că noĭ nu rostim dorințĭ pentru țeară, precum se găsește astădĭ, ci pentru viitoarea Românie.

«Eŭ am îndemnat să mergem cu rostirea dorințelor înainte, numaĭ și numaĭ ca să nu ne abatem de la rostirea Tratatuluĭ de Paris, privind în el scăparea de suferințele noastre, scăparea drepturilor și a naționalitățiĭ noastre. Am rostit dorințe în privirea desăvîrșiteĭ organisărĭ a țĕriĭ și am îndeplinit rostirea Tratatuluĭ de Paris. Cu aceste să încheiăm lucrările noastre, și ca să nu fim pricina uneĭ zadarnice întârdierĭ pentru Adunarea Congresuluĭ, să amînăm toate dorințele speciale la viitoarea Adunare a Românieĭ».

D-luĭ *C. Hurmuzachi* cetește raportul comisieĭ însărcinate cu desvoltarea chestieĭ atingĕtoare de «îndreptarea hotarelor Principatelor prin o comisie europeană».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* dă de știre, că voește a înfățoșa un amandament, și luând cuvîntul laudă raportul comisieĭ și în special toate lucrările eșite din peana d-luĭ Hurmuzachi. După aceasta cetește amandamentul sĕŭ, prin care propune oare care modificărĭ și adăogirĭ:

«Subscrisul propune de a se modifica proiectul de încheiare asupra regulăriĭ hotaruluĭ Principatelor la gurile Dunăriĭ în următorul chip:

«1. Puntul 1 să se modifice cu adăogirea după cuvîntul de «se întindeaŭ» cuvintelor «de ambe părțile Dunăriĭ».

«2. Dovedile c, d, e, f să se șteargă.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc. verb. 25.
1857
10 Decem

«3. La puntul 5 să se adaoge şi cuvintele «şi prin urmare a tuturor gurilor ei».

«4. La puntul 9 să se adaoge la cuvintele «şi a Chilieĭ» espresiile «care pururea a făcut parte de teritoriul oraşelor Ismail şi Chilia, servind chiar la mijloacele de vieţuire ale locuitorilor acestor oraşe».

«5. La puntul 10, după cuvintele «Acherman» să se adaoge «după despărţirea insulelor ce formează întâia Deltă şi care se află în faţă cu Ismailul şi cu Chilia, de oraşele de care ele pururea aŭ atîrnat».

«6. Cifra de 1817 din puntul 10, fiind greşeală tipografică, să se îndrepte în 1812.

«7. După puntul 11 să se adaoge un noŭ considerant, şi anume:

«Luând în privire că chiar prin însuşĭ hatihumaiumul M. S. Sultânuluĭ din 1774 (anul Egireĭ 1188 luna Gemal) sloboḑit către Principatele Române, Înalta Poartă a recunoscut în puntul IX, că **anaduna**, adecă **matca Dunării**, trebue să despartă Principatele de Turcia, şi că prin urmare această linie trebue să se întindă până la Marea Neagră, servind de hotar despărţitor între Principate şi Turcia matca craculuĭ principal al Dunăriĭ».

«8. La puntul 12 să se ḑică, că dacă după Conferinţele din Paris din 6 Ianuarie 1857, Moldova nu se cuvine prin respectul ce păstrează pentru hotărîrile Puterilor garante, a reclama..... şi înainte.

«9. Înaintea puntuluĭ 13, transformat, în urma puntuluĭ 12 să se ḑică «totuşĭ Principatele sunt etc.»

«10. După puntul 13 să se adaoge un noŭ considerant:

«Luând în privire că fără insulile ce sunt în faţă cu Ismailul şi cu Chilia şi care în anul 1817 s'aŭ cedat Rusieĭ, tocmaĭ pentru că ele eraŭ neapărate pentru aceste oraşe şi din vechiŭ atîrnate de ele, porturile Ismail, Chilia şi Vâlcov sunt ameninţate de o deplină ruină.

«Că chiar când braţul Sulineĭ saŭ al Sf. Gheorghie, după binevoitoarele măsurĭ ale Europeĭ, s'ar curăţi pentru a servi navigaţieĭ şi comerţuluĭ celuĭ mare, totuşĭ Principatele aŭ neapărată nevoie să fie singure stăpâne pe cracul Chilieĭ, spre a-l putea curăţi şi face navigabil pentru comerţul şi plutirea lor specială».

«11. La dorinţe să se înlocuească cuvîntul de «Principatul Moldoveĭ» prin «Principatele Unite».

(Subscrişĭ) M. Kogălniceanu, Mălinescu, Iacovachi, D. Gheorghiadi, Arhim. Neofit Scriban, I. Vârlan.

Şedinţa se suspendează pe 10 minute spre a da comisieĭ putinţă de a delibera asupra amandamentuluĭ d-luĭ Kogălniceanu.

După redeschiderea şedinţeĭ d-luĭ *Hurmuzachi* comunică următorul resultat al înţelegeriĭ ce a urmat între comisie şi d-luĭ Ko-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 25. 1857 10 Decem.

gălniceanu. Punturile 1 şi 3 s'aŭ adoptat, asemenea şi punturile 4, 5 şi 6. Puntul 7 s'a adoptat, de şi raportul comisieĭ dovedeşte, că Principatele aŭ dreptul necontestabil asupra tuturor Deltelor Dunărieĭ. Adoptarea puntuluĭ acestuia a urmat însă numaĭ spre a arĕta, că hotarul de astăḑĭ este în contraḑicere chiar cu acel recunoscut prin hatişeriful din 1774 şi mult maĭ nefavorabil de cât acesta. Punturile 8 şi 9 din amandament nu s'aŭ adoptat, în privire că Tratatul de Paris a dat Moldoveĭ toate Deltele, iar protocolul Conferinţelor de la Paris din 6 Ianuarie 1857, care dă Deltele în stăpânirea Turcieĭ, nu s'a ratificat încă şi în privirea marilor drepturĭ ce Moldova are asupra tuturor Deltelor, după cum s'a dovedit în raportul comisieĭ. Puntul 10 s'a primit. La considerantul 12 s'a adoptat o singură modificare, unde cuvîntul «are» s'a prefăcut în «ar avea».

D-luĭ *V. Sturdza* ḑice, că în privirea doveḑilor cuprinse în raportul comisieĭ despre drepturile ce Principatele aŭ asupra tuturor Deltelor, hotarul determinat prin hatişeriful din 1774 ar fi o mărginire a acestor drepturĭ, şi de aceea propune ca să se ḑică, «că chiar după acel hatişerif» hotarul de astăḑĭ este asupritor.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate proiectul comisieĭ cu modificările din amandamentul d-luĭ Kogălniceanu şi adăogirea propusă de d-luĭ V. Sturdza.

Adeverirea votuluĭ prin înscris se amînă la viitoarea şedinţă.

Presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Vinerĭ în 13 Dechemvrie, iar Adunarea se împarte în comitete.

Vice-presidentul Adunărieĭ, Constantin Negre.

Secretarĭĭ Adunărieĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

33. Procesul-verbal No. 26. — Şedinţa din 13 Decembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb 26. 1857 13 Decem.

Astăḑĭ, şedinţa a 26-a a Adunărieĭ se deschide sub preşedinţa d-luĭ vice-preşedinteluĭ Constantin Negre.

D-luĭ C. Morţun ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă 76 membri, iar absenţĭ opt, şi anume: 5 bolnavĭ: Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit, d-lor C. Rolla, M. Costin, P. Mavrogheni, C. Ostahi; unu în congedie: D-luĭ I. Hrisanti; doĭ n'aŭ venit: D-lor I. Docan, I. Cantacuzin.

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 26.
1857
13 Decem.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește procesul-verbal al ședinței trecute, care se adoptează fără vre-o modificare.

Se pășește la adeverirea votuluĭ prin înscriere asupra următoareĭ încheieriĭ din ședința trecută:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cinci-deci și șeapte, luna Dechemvrie în dece dile.

«Știut este:

«**1. Că Principatele Moldova și Valahia, nu numaĭ în timpurile vechĭ, ci și în urma Capitulațiilor ce ele aŭ încheiat cu imperiul otoman, se întindeaŭ de ambe părțile Dunăriĭ până la Marea Neagră**;

«Acest fact istoric se dovedește între altele:

«a) Prin titlurile luĭ Mircea-Vodă, Domnul Valahieĭ, carele a încheiat cea dintâie Capitulație cu Turcia, titlurĭ, între care se cuprindeaŭ și următoarele: Stăpânitor al țĕrilor din amîndouĕ părțile Dunăriĭ până la Marea Neagră, al cetățiĭ Drista (Silistria), Despot al Dobrogeĭ și c. l. [1])

«b) Prin Tratatul dintre Sigismund, Regele Romanilor, al Ungarieĭ și c. l., și Vladislaŭ, Regele Poloniei, din 15 Martie 1412, despre modul cum să se împartă între eĭ vecĭnicul pom de discordie — Moldova — la întîmplare când Alecsandru, Domnul aceluĭ Principat, nu le-ar da ajutor în contra Turcilor. Tratatul acesta stipulează între altele, că din teritoriul Moldoveĭ, acel dintre Prut și Marea Neagră, jumĕtate, împreună cu **cetatea Chilia**, să se dea luĭ Sigismund, iar ceea-laltă jumĕtate, împreună cu cetatea Achermanul, luĭ Vladislaŭ;[2])

«c) Prin mărturia luĭ Enea Silvie în Istoria Europeĭ: Despre Ungaria, Cap. I, II, VI, carele dice, că Valahia (Moldova) începênd de la Ardeal se întinde până la Marea Neagră («a Transilvanis incipiens, usque ad Euxinum protensa palagus»);

«d) Prin mărturia Vorniculuĭ Ureche (în Analele Moldoveĭ, pag. 98), care încredințează, că hotarul Moldoveĭ se întindea până în Nistru și până la mare;

«e) Prin maĭ multe hrisoave domnești, care arată, că Domniĭ Moldoveĭ între alte titlurĭ aveaŭ și acel de «stăpânitorĭ de la plaiurĭ până la mare»; [3])

---

[1]) Dionisius Photinos, Istoria, tom. III., pag. 370, nota. — Dogiel, Codex Diplomaticus Regni Poloniae, tom. I., pag. 598: «terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri (Silistriae) Dominus etc. etc.» — Idem pag. 599. — Gebhardi, Geschichte der Walachei, pag. 293, nota. — Engel, Geschichte der Walachei, pag. 157.

[2]) Pray, Dissertationes, pag. 146. — Dlugosz, Lib. XI., pag. 321. — Engel, pag. 116—117.

[3]) Chronica luĭ Ureche, pag. 100, nota luĭ Miron Costin.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26 1857 13 Decem.

«f) Prin mărturia Prinţuluĭ Dimitrie Cantemir (în «Descrierea Moldoveĭ», ed. germană, pag. 39), carele încredinţează, că despre ameaḑă-ḑi hotarul Moldoveĭ s'a întins tot-deauna până în Dunăre, iar despre resărit până în Marea Neagră;

«g) Prin hărţile geografice cele vechĭ şi chiar acele din secolul al XVIII-lea, în care Marea Neagră, începênd de la Acherman până la gurile Dunărĭĭ, şi anume până la aceea a Sf. Gheorghie, se numeşte **Marea Moldoveĭ** (le Pont-Euxin de la Moldavie); [1])

«II. **Că Besarabia forma a treia parte a Principatuluĭ Moldoveĭ şi cuprindea în sine ţinuturile Bugeaculuĭ, Ismailuluĭ, Achermanuluĭ şi Chilieĭ;** [2])

«III. **Că prin urmare şi acea parte din Besarabia, care se află între braţurile Dunării, şi anume între acel al Chilieĭ şi acel al Sf. Gheorghie, şi se întinde până la Marea Neagră, a fost proprietate necontestabilă a Principatuluĭ Moldoveĭ;**

«Adevĕrul acesta se dovedeşte:

«a) Prin situaţia cetăţiĭ moldoveneştĭ **Chilia veche** (Eski Kilia), după cum mărturisesc ruinele care se află **în lăuntrul** Delteĭ, într'o depărtare însemnătoare de la malul drept al braţuluĭ Dunărĭĭ, numit al Chilieĭ, aproape de gura aceluĭ rĭŭ, şi care **stăpânia tot teritoriul din cuprinsul Delteĭ;**

«b) Prin **numirile româneşti** ale maĭ multor locurĭ, pîrae, văĭ, lacurĭ, insule ş. a. din cuprinsul Delteĭ, numirĭ, care şi până astăḑĭ s'aŭ conservat, de şi teritoriul pe care ele se află, după stipulaţiile Tratatelor ruso-turceştĭ de la Bucureştĭ şi Adrianopole, aŭ rĕmas nelocuite. Din numĕrul acestor numirĭ însemnăm aicĭ numaĭ următoarele:

«**Între braţul Chilieĭ şi braţul Sulineĭ**: Insulele Ioneştiĭ, Balta Dracuculuĭ, lacurile Pĕscariuluĭ, Tatarul mare, Tatarul mic, Lunga, Piperiu, Fortuna, Boldu, Tăslăneştĭ, Roşca, Babele;

«**Între braţul Sulineĭ şi braţul Sf. Gheorghie:** Lacurile Dragulinul mare, Dragulinul mic, Vălenĭĭ marĭ, Vălenĭĭ micĭ, Lumina, Porcul, Porculeţul, Lacul luĭ Isac, Isăcelul, Roşulea, Roşuleţul, Bivolul (în jos de Sulina lângă mare), Bivoleţ, Coliba Pĕscarilor, Obroteniĭ, Lacul Brumeĭ, Coliba Ţuţuenilor;

«c) Prin nenumĕrabile acte de stăpânire, esercitate de către Domniĭ Moldoveĭ, din care aicĭ amintim numaĭ următoarele: Cesia prin care Petru Vodă, Domnul Moldoveĭ, a dat cetatea Chilieĭ Ungurilor (1448) [3])

[1]) Colson, pag. 216 etc.

[2]) Cantemir, pag. 69.—Sulzer, Gesch. des transalpin. Daciens, pag. 455 şi urm.—Wolf, Beschreibung der Moldau, tom. I., pag. 9 şi 67.

[3]) Chronica Moldoveĭ de Ureche, pag. 111. — Engel, pag. 127.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem.

pentru ajutorul ce i-aŭ dat la alungarea luĭ Roman Voevod de pe tronul Moldoveĭ; ajutorul dat de Mohamed II., **aliatul luĭ Ştefan cel Mare**, la 1462, spre a lua prin asedie cetatea Chilia veche din stăpânirea Ungurilor; [1]) luarea cetăţilor Chilia şi Acherman de către Ştefan cel Mare prin asalt; rînduirea de parcalabĭ din partea luĭ în aceste cetăţĭ; rezidirea şi întocmirea acestor cetăţĭ de către el; [2]) ospitalitatea dată în an. 1475 de cetatea Chilieĭ tinerilor Genuezĭ, cariĭ robiţĭ la luarea Caffeĭ şi duşĭ la Constantinopole, spre a fi înrolaţĭ în corpul Ianicerilor, aŭ scăpat în acea cetate moldovenească; [3]) arderea cetăţiĭ Chilia de către Moldovenĭ în domnia luĭ Petru Rareş;

«d) Prin raportul Divanuluĭ Moldoveĭ către generalul Elem, atuncea comandantul oştirilor ruseştĭ de ocupaţie din 1769, răspuns, care între altele cuprinde şi arătarea următoare: «Iar hotarul ţăriĭ Moldoveĭ a fost până în Nistru şi până în Dunăre, întru care se cuprinde Benderiul, Cetatea Albă (Acherman), **Chilia,** Smilul (Ismailul), Tomarova (Renĭ) şi Hotinul, toate cetăţĭ şi locurĭ de marginile ţăriĭ; [4])

«e) Prin cererea ce deputaţiĭ Moldoveĭ, trimişĭ la Petersburg în anul 1769, aŭ făcut Împărăteseĭ Ecaterineĭ în cuprinderea următoare: «Iar când va bine-voi Dumneḑeŭ sântul prin nebiruitele arme ale Împărăţieĭ Tale a se supune acele locurĭ din Nistru până în Dunăre, iarăşĭ ne rugăm, ca locurile cele-ce aŭ fost din vechiŭ ale Moldoveĭ

---

[1]) Engel, Gesch. der Moldau, pag. 134. — Gebhardi, Gesch. der Moldau, pag. 592, 593.

[2]) Engel, tot acolo.—Zinkeisen, Gesch. des osman. Reiches, tom. II., pag. 381—382.—Ureche, pag. 119: «În anul 6973 (1465) în luna luĭ Ianuarie 23 adunând Ştefan Vodă multă oaste de ţeară, vrênd să răscumpere cetăţile care le luase Turciĭ de la alţĭ Domnĭ, pogorît-aŭ cu toată puterea sa spre cetatea Chilia, şi sosind Mercurĭ spre Joĭ la mcaḑă-noapte, aŭ încunjurat cetatea; însă Joĭ nu s'aŭ apucat de hărţă, iară Vinerĭ de dimineaţă aŭ început a batere cetatea şi aşa toată ḑiua s'aŭ hărăţit până în seară. Iară Sâmbătă se închinară ceĭ din cetate ş'aŭ intrat Ştefan Vodă în cetatea Chilieĭ şi acolo petrecênd treĭ ḑile, veselindu-se şi lăudând pre Dumneḑeŭ, îmblânḑia oamenilor în cetate. De acolo şi la Cetatea Albă (Acherman) aŭ tras, şi multă năvală făcênd, aŭ dobândit şi Cetatea Albă, şi aşa amîndouĕ cetăţile cu multă vĕrsare de sânge le dobândi, care le-aŭ şi întărit cu bucate şi cu slujitorĭ, lăsând pre Isaia şi Buhtea părcalabĭ ca să grijească, iar Ştefan Vodă s'aŭ întors la scaunul sĕŭ la Suceava».

«În anul 6986 (1477) Iunie 22 aŭ **început Ştefan Vodă a zidire cetatea Chilieĭ** (aŭ adaus o cetăţue, cea maĭ mică către cetatea cea mare, seaŭ aŭ dires ş'aŭ întărit la cetate ce a socotit, trăgêndu-ĭ şi alte pânzĭ)», adaoge Miron Costin acolo în notă).

[3]) Cantemir, «Descrierea Moldoveĭ,» pag. 116.—Engel, Gesch. der Moldau, pag. 179.—Hammer, Gesch. des osman. Reiches, ed. II., tom. 2., pag. 152.

[4]) Arhiva Românească, pag. 191.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem.

să nu rĕmâe cu deosebită stăpânire, ci iarăşĭ cătră Domnia Moldoveĭ să fie împreunate, după hotarul vechiŭ»; [1])

«IV. **Că Moldova nicĭ odată nu s'a supus imperiuluĭ otoman prin puterea armelor, ci de bună voe s'a pus numaĭ sub protecţia luĭ, reservându-şĭ toate drepturile ce constituesc neatîrnarea staturilor, după cum dovedesc Capitulaţiile eĭ din 1511 şi 1634, încheiate în deplină libertate** şi de atuncea până în ḑilele noastre necontenit întărite de către Înalta Poartă;

«V. **Că prin Art. 3 al Capitulaţieĭ din 1511 şi prin Art. 5 al Capitulaţieĭ din 1634, Înalta Poartă s'a îndatorit a apĕra pe Moldova, acest «PĂMÎNT SLOBÓD ŞI NESUPUS** (Art. I. al Capitulaţieĭ din 1511), **de toţĭ ceĭ-ce ar putea să o calce, păzindu-o în starea întru care a fost maĭ înainte, fără a i se face vre-o nelegiuire, seaŭ să sufere ca să i se facă vre-odată cea maĭ mică desbinare seaŭ despărţire»;**

«VI. **Că prin urmare această îndatorire a Înalteĭ Porţĭ se întindea şi asupra Delteĭ Dunărieĭ, care era o parte întregitoare a Moldoveĭ; căcĭ acel ce s'a îndatorit a apĕra totul, s'a îndatorit a apĕra şi părţile din care se compune totul;**

«VII. Că cu toate acestc, Sultanul Soliman la 1538 (adecă 27 de anĭ **după** încheiarea Capitulaţieĭ luĭ Bogdan cu Baiazed II.) a rupt din trupul Moldoveĭ o parte foarte mare, şi anume unghiul dintre Marea Neagră, Nistru şi Prut, împreună cu cetăţile Acherman şi Chilia, în care a pus garnisoane turceştĭ, **şi declarând teritoriul răşluit de pămînt supus** (**raié**), l-a pus sub ascultarea unuĭ Paşă. — urmare cu atâta maĭ contrarie tuturor principiilor dreptăţiĭ, cu cât causa cĭ n'a fost alta, de cât opunerea luĭ Petru Rareş de a spori peşcheşul anual de 4000 galbinĭ, stipulat prin Capitulaţia din 1511, la suma de 10.000 galbinĭ şi a-l preface în bir (tribut); [2])

«VIII. Că afară de aceasta, în anul 1812, prin Art. 4 al Tratatuluĭ de pace de la Bucureştĭ, Înalta Poartă a cedat Rusieĭ o parte mare din Moldova, precum şi toată Besarabia, împreună cu o parte a Delteĭ, statornicind ca Prutul, începênd de la locul unde întră în Moldova până acolo unde se varsă în Dunăre, iar de acolo malul stâng al Dunărieĭ până la Chilia şi până unde acest rîŭ se varsă în mare, să fie linia de despărţire a hotaruluĭ, însă cu această condiţie, ca navigaţia să urmeze a fi **comună** amînduror staturilor şi ca insulele Dunărieĭ, începênd de la Ismail până la Chilia, ca unele ce sunt maĭ aproape de malul stâng, să fie sub stăpânirea Rusieĭ;

[1]) Arhiva Românească, tom I., pag. 278.

[2]) Cantemir. Gesch des osman Reiches, pag. 282. nota 32. — Gebhardi, pag. 632.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.26.
1857
13 Decem.

«IX. Că Înalta Poartă, recunoscênd neputința aplicației hotarului stipulat prin Art 4 al Tratatului de la București, în anul 1817, așa dar în timp de pace, a mai cedat Rusiei și cele două mări insule din preajma Ismailului și a Chiliei, adecă restul Deltei dintre brațul Chiliei și acel al Sulinei, după cum atestează Protocolul încheiat în Constantinopole la 21 August 1817 între Înalta Poartă și ambasadorul Rusiei de lângă ea și întărit prin Art. 2 al Convenției de la Acherman din anul 1826;

«X. Că la 1829, prin Art. 3 al Tratatului de la Adrianopole, Înalta Poartă a mai cedat Rusiei și a doua Deltă, dintre brațul Sulinei și acel al Sf. Gheorghie, care ca parte întregitoare a Moldovei, prin Capitulații solemne, mărturisite și întărite chiar prin acel Tratat (Art. V), a fost încredințată **protecției** imperiului otoman;

«Pe lângă aceste luând în privire:

«1. Că Tratatul de Paris, prin Art. 21, a hotărît ca teritoriul cedat de Rusia să fie întrupat în Principatul Moldovei;

«2. Că în teritoriul cedat de Rusia se cuprind și Deltele Dunării;

«3. Că mai sus citatul Tratat, prin Art. 22 și 25, a pus Principatele Române și drepturile lor, așa dar și **întregitatea teritorială a acestor țări**, sub garanția tuturor Puterilor care l-au subscris și prin urmare au garantat Principatelor Deltele Dunării, care li s'au restituit prin Art 21 al aceluiași Tratat;

«4. Că prin Art. 23 al citatului Tratat, Înalta Poartă s'a **îndatorit** între altele a **conserva** Principatelor Române și **deplina libertate de comerț și de navigație**;

«Luând în privire:

«5. Că Art. 14 al ḑisului Tratat a proclamat libertatea Dunării și înlăturarea tuturor pedecilor navigației pe ea, și prin urmare și libertatea tuturor gurilor ei;

«Luând în privire:

«6. Că cu toate aceste, în urma protocolului Conferințelor de la Paris din 6 Ianuarie 1857, Înalta Poartă a luat în a ei nemijlocită și esclusivă stăpânire tot teritoriul cuprins în Deltele Dunării;

«Luând în privire,

«7. Că modul aplicației de astăḑi a acestei măsuri închide cu totul comunicația directă a Moldovei cu Marea Neagră; căci brațul Chiliei, în a sa întregime, face astăḑi hotar **numai** în cursul lui de la Ismail până la Chilia și de acolo **până la Vâlcov**, unde acel braț se desparte în mai mulți craci, iar de la Vâlcov înainte și până la **mare** s'a luat de linie despărțitoare a hotarului cel mai **mic și mai depărtat** din acești craci, și anume cracul **Gâștei**, carele nu numai nu este

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem

navigabil nicĭ macar pentru barce micĭ, ci în timp de vară se poate trece chiar şi pe jos;

«Luând în privire:

«8. Că acest hotar nu numaĭ a condamnat porturile **Renĭ, Ismailuluĭ, Chilia** şi **Vâlcov**, odată atât de înflorite, la neapĕrată peire, ci încă a pus pe Principatele Române în **totală neputinţă** de a se folosi de bine-facerile libertăţiĭ propriuluĭ lor rîŭ şi de a esercita dreptul deplineĭ libertăţĭ de navigare şi de comerţ ce li s'a garantat prin Tratatul de Paris, după cum se dovedeşte din raporturile autorităţilor militare şi civile ale Principatuluĭ Moldoveĭ (Veḑĭ pag. 320—321, nota), care nu lasă cea maĭ mică îndoială despre necuviinţele nouluĭ hotar şi despre tristele lor urmărĭ;

«Luând în privire:

«9. Că însaşĭ Înalta Poartă a recunoscut prin acte formale, că chiar delimitaţia stipulată prin Art. 4 din Tratatul de Bucureştĭ, prin care ea cedase cu Besarabia şi **jumĕtate din rîul Prutuluĭ, precum şi toate insulele cele micĭ dintre Ismail şi Chilia,** nu se poate aplica, şi că pentru acest cuvînt maĭ cedând Rusieĭ în timp de pace — în anul 1817 — şi insulele cele marĭ din preajma Ismailuluĭ şi a Chilieĭ, care pururea aŭ făcut parte din teritoriul oraşelor Ismail şi Chilia, servind chiar la mijloacele de vieţuire ale locuitorilor acestor oraşe, ea **de bună-voe a întins hotarul până în braţul Sulineĭ**;

«Luând în privire:

«10. Că această neputinţă de aplicaţie, care a motivat în anul 1817 întinderea hotaruluĭ până în braţul Sulineĭ — şi se află descrisă cu atâta lămurire în Art. 2 din Convenţia de la Acherman — după despărţirea insulelor ce formează întâia Deltă, şi care se află în faţă cu Ismailul şi cu Chilia de oraşele de care ele pururea aŭ atîrnat, n'a încetat a esista şi până astăḑĭ, şi încă într'un grad mult maĭ mare, fiind-că Moldoveĭ nu s'a înapoiat nicĭ macar insulele cele micĭ dintre Ismail şi Chilia, care s'aŭ fost dat Rusieĭ în anul 1812 împreună cu Besarabia;

«Luând în privire:

«11. Că motivele care aŭ servit de basă la regularea hotarelor între Rusia şi Turcia merită a fi luate în cea maĭ de aproape consideraţie **şi în folosul Moldoveĭ** la aşeḑarea hotarelor dintre ea şi Turcia, cu atâta maĭ mult, cu cât este obşteşte ştiut, că Moldova până la cedarea Besarabieĭ de către Înalta Poartă, în anul 1812, a esercitat fără cea maĭ mică împedecare saŭ contestare dreptul libereĭ plutirĭ nu numaĭ pe braţul Chilieĭ în toată a luĭ întindere, ci şi pe cele-lalte

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 26
1857
13 Decem.

braţurĭ ale Dunărĭĭ, a cărora curăţire până la pacea de la Adrianopole, din 1829, era încredinţată **numaĭ** parcalabilor moldoveneştĭ;

«12. Că chiar prin însuşĭ hatişeriful M. S. Sultanuluĭ din 1774 (anul egireĭ 1188 luna şeval) sloboḑit către Principatele Române, Înalta Poartă a recunoscut în puntul al IX-lea, că **anaduna**, adecă matca Dunărĭĭ, trebue să despartă Principatele de Turcia, şi că prin urmare această linie trebue să se întindă până la Marea Neagră, servind de hotar despărţitor între Principate şi Turcia matca craculuĭ principal al Dunărĭĭ;

«Luând în privire:

«13. Că Moldova are necontestabilul drept de a reclama tot teritoriul cedat de Rusia prin Tratatul de Paris, fiind-că, după cum maĭ sus s'a dovedit, el a fost şi este proprietate nealienabilă şi parte întregitoare a acestuĭ Principat, care prin Capitulaţiile sale puindu-se numaĭ sub protecţia imperiuluĭ otoman, nicĭ odată n'a renunţat nicĭ la deplina neatîrnare a esistinţeĭ sale politice şi naţionale, nicĭ la întregitatea teritorială, garantate prin Capitulaţiile încheiate cu Înalta Poartă, şi prin urmare,

«14. Că Principatele Române sunt cu atâta maĭ mult în dreptate de a cere statornicirea unuĭ hotar **favorabil navigaţieĭ şi comerţuluĭ lor**, aşa dar modificarea hotaruluĭ de astăḑĭ, carele le-a luat cu totul putinţa întrebuinţărĭĭ acestor drepturĭ, garantate de cel maĭ mare act al secoluluĭ nostru;

«15. Că fără insulile cele marĭ ce sunt în faţă cu Ismailul şi cu Chilia şi care în 1817 s'aŭ cedat Rosieĭ, tocmaĭ pentru că ele eraŭ neapărate pentru aceste oraşe, de care din vechime aŭ fost atîrnate, porturile Ismail, Chilia şi Vâlcov sunt amerinţate de o deplină ruină, şi în sfîrşit:

«16. Că chiar când braţul Sulineĭ saŭ al Sf. Gheorghie, după bine-voitoarele măsurĭ ale Europeĭ, s'ar curăţi pentru a servi navigaţieĭ şi comerţuluĭ celuĭ mare, totuşĭ Principatele aŭ neapărată nevoie să fie singure stăpâne pe cracul Chilieĭ, spre a-l putea curăţi şi face navigabil pentru comerţul şi plutirea lor specială;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ **doreşte şi roagă pe Puterile garante, să bine-voiască a încuviinţa rectificarea noului hotar dintre Principatele Unite şi imperiul otoman prin o comisie europeană, conform cu neprescriptibilele drepturĭ de proprietate, de libertate, de navigaţie şi comerţ, garantate Principatelor Române prin Art. 15, 21, 22 şi 23 din Tratatul de Paris**».

Votează **pentru** în unanimitate, şi anume: Prea Sfinţia Sa Episcopul Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem.

Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, Iconomul D. Matcaș, d-lor Dimitrie Miclescu, Dr. Fătu, Constantin Bădărău, I. Levărdă, D. Cozadini, V. Mălinescu, Dănilă Balan, Mihail Kogălniceanu, Dr. Vârnav, G. Masian, Neculaĭ Canano, D. Savin, Stefan Calin, S. Canano, A. Botez-Forăscu, Alecu Jiean, Toader sîn Pavel, Simion Stanciu, Gr. Balș, M. Jora, V. Zaharia, Dimitrie Gheorghiadi, Alecu Aslan, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Roset, Ion a Babeĭ, D. Cracte, P. Brăescu, I. Pruncu, Chirilă Ciocârlie, G. Ilie, V. Sturdza, Ioan Roată, V. Balaiș, A. Teriachiu, C. Iacovachi, I. Fotea, L. Catargiu, A. Cuza, G. Vârlan, Manolachi Costachi, Vasilie Neculaŭ, G. Sturdza, Vasilie Stan, Răducanu Sava, S. Miclescu, Gr. Suțu, C. Sturdza, Ioan Olariŭ, N. Catargiu, N. Bosie, I. Roșca, Dimitrie Ghidionescu, Neculaĭ Iamandi, Pand. Croitoriu, D. Romov, Lazar Galiardi, Gr. Costachi, Constantin Știun, Timoftі Sacalov, I. Vârnav, N. Carp, — Constantin Hurmuzachi, D. Grigoriu, D. Rallet, C. Morțun, C. Negre.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviințat**.

Adunarea primește în discuție douĕ propuneriĭ trimese de către Comitetul proprietarilor mariĭ.

Întâia propunere, atingĕtoare de înființarea de comisiĭ generale ținutale, se primește în unanimitate de Adunare, consultată prin sculare și ședere.

După aceasta se pășește la adeverirea votuluĭ prin înscriere asupra următoareĭ încheieriĭ:

«Astădĭ, anul una mie opt sute cinciĭ-decĭ și șeapte, luna Dechemvrie în dece dile.

«Luând în privire că cea maĭ nimerită cale, pentru ca interesele și nevoile țĕriĭ să ajungă la cunoștința guvernuluĭ, sunt Corpurile deliberante;

«Că prin întemeiare de asemenea corpuriĭ s'aŭ dobândit cele maĭ însemnătoare resultaturĭ la desvoltarea materială și morală a țĕriĭ, pretutindine unde ele s'aŭ aplicat;

«Că necesitatea uneĭ asemine instituțiĭ este obștește simțită și în țeara noastră;

«Comitetul proprietarilor mariĭ propune Adunăriĭ generale adoptarea următoareĭ dorințĭ:

«1. Să se recunoască ținuturile de persoane civile;

«2. Să se înființeze în fie-care ținut câte un consiliŭ ținutal, a căruia compunere să fie basată pe principul electiv; — atributele luĭ principale să fie:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem

«a) A delibera asupra bugetuluĭ atingĕtor de cheltuelile ordinare şi estraordinare ale ţinutuluĭ;

«b) A cerceta semele de venitурĭ şi cheltuelĭ ale ţinutuluĭ;

«c) A face împărţirea contribuţiilor directe prin ţinuturĭ după regulele statornicite prin legĭ;

«d) A propune toate mĕsurile de interes special ale ţinutuluĭ;

«e) A-şĭ da socotinţa în chestiĭ de interes general, când vor fi consultate de către guvern;

«3. Modul compunerĭĭ, timpul sesiilor şi cele-lalte atribuţiĭ vor face obiectul uneĭ legĭ speciale, votate de Adunarea legislativă viitoare».

Votează **pentru** în unanimitate, şi anume: Sfinţia Sa Episcopul Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu, Arhimandritul Neofit Scriban, Archim. Melchisedec, Iconomul Matcaş, d-lor D. Miclescu, Dr. Fătu, C. Bădărău, I. Levărdă, D Cozadini, V. Mălinescu, Dăn. Balan, M. Kogălniceanu, Dr. Vârnav, G. Masian, N. Canano, D. Savin, St. Calin, S. Canano, A. Botez-Forăscu, A. Jiean, T. sîn Pavel, Sim. Stanciu, Gr. Balş, M. Jora, V. Zaharia, D. Gheorghiadi, A. Aslan, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Roset, I. a Babeĭ, Dimitrie Cracte, Petru Brăescu, I. Pruncu, Chir. Ciocârlie, G. Ilie, V. Sturdza, I. Roată, V. Balaiş, Alecu Teriachiu, Constantin Iacovachi, I. Fotea, Lascar Catargiu, A. Cuza, G. Vârlan, M. Costachi, V. Neculau, G. Sturdza, V. Stan, Răducanu Sava, S. Miclescu, Gr. Suţu, C. Sturdza, Ioan Olariu, N. Catargiu, N. Bosie, I. Roşca, D. Ghidionescu, N. Emandi, Pand. Croitoriu, Dimitrie Romov, L. Galiardi, Gr. Costachi, C. Ştiun, T. Sacalov, I. Vârnav, N. Carp, — Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu, Dimitrie Rallet, C. Morţun, C. Negre.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunărĭĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviinţat.**

D luĭ *A. Teriachiu* ceteşte atât a doua propunere a Comitetuluĭ proprietarilor marĭ, atingĕtoare de desfiinţarea a orĭ-ce dare asupra esportaţieĭ vitelor, productelor agricole, materiĭ brute şi în genere a orĭ-ce obiecte primitive saŭ fabricate ale ţĕrĭĭ, cât şi socotinţa minorităţiĭ, care privind în această propunere o chestie care se atinge de organisarea din lăuntru şi stă în legătură cu sistemul financiar, se rostesce pentru amînarea eĭ la viitoarea Adunare legislativă.

Propunerea Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.

«Luând în privire că toată darea asupra esportaţieĭ productelor, fie agricole, fie industriale, este o restricţie păgubitoare producţieĭ, condamnată de economia politică;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26 1857 13 Decem.

«Luând în privire că asemine dări sunt mai cu deosebire păgubitoare pentru o țeară eminent agricolă ca România, și care este interesată a înlesni în tot chipul esportarea productelor sale de ori-ce natură,

«Comitetul proprietarilor mari propune Adunării generale adoptarea următoarei dorinți:

«Desființarea a ori-ce dări asupra esportației vitelor, productelor agricole, materii brute și în genere a ori-ce obiecte primitive saŭ fabricate ale țării».

D-luĭ *Dr. Vârnav* combate opinia majorității, fiind-că mulți economiști renumiți sunt în contra principului pe care ea se razămă, și în privire că viitoarea Adunare legislativă va putea mai bine chibzui sistemul contribuțiilor, d-luĭ propune respingerea proiectului, căci așa am ajunge mai curînd la sfîrșitul lucrărilor noastre.

Cuvîntul d-luĭ Dr. Vârnav.

«Să-mĭ fie irtat a-mĭ da socotința asupra propuneriĭ ce s'a înfățoșat astădĭ din partea Comitetului proprietarilor mari spre a se desbate în Adunare și care este: **desființarea de ori-ce dare pe ori-ce producte ce iesă din țeară.**

«Să începem de la considerante, și anume de la cel întâiŭ.

«Acesta ḑice: «Luând în privire că toată darea asupra esportației productelor, fie agricole, fie industriale este o restricție păgubitoare producției, condamnată de economia politică». Frumoase ḑiceri, sună bine la ureche, dar unde sunt dovedile, că darea pe pânea ce iesă din țeară, pe vite, saŭ pe ori-ce alt product, este o restricție păgubitoare producției și este condamnată de economia politică, și chiar dacă am avea dovedĭ, oare nu s'ar găsi nimeni ca să le poată cu dovedĭ vederate întimpina? Am cetit și eŭ cărți de economia politică și am găsit, că propunerea de față este una din cele mai grele de desbătut.

«Moderniĭ nostri economi, ḑice un învețat în economia politică, care aŭ privit numai singur la interesul negoțuluĭ, aŭ cerut oborîrea drepturilor vămiĭ, dar noĭ nu trebue să privim numai la interesul negoțuluĭ, trebue să privim și la interesul țeriĭ întregĭ — ba încă la interesul tuturor locuitorilor din țeară, ș'acelor care nu-l fac pentru că n'aŭ cu ce.

«Această împregiurare slăbește mult considerantul mai sus citat.

«Al doilea considerant ḑice: «Luând în privire că asemenea dări sunt mai cu deosebire păgubitoare pentru o țeară eminent agricolă

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 26.
1857
13 Decem.

ca România, şi care e interesată a înlesni în tot chipul esportarea productelor sale de orĭ-ce natură».—Şi aceste rînduri sunt foarte bine aşternute şi deşteaptă toată dorinţa de a fi luate în privire, dar iarăşĭ mĕ întorc şi dic, unde este dovada ce ne încredinţează de nestrămutatul lor adevĕr? În propunere nu o găsesc, şi pe de altă parte şi fără a fi învĕţat economia politică, putem pricepe că dările pe esportare înmulţesc veniturile unuĭ stat, ş'o ţeară eminent agricolă, precum arată foarte nimerit onoratul Comitet de proprietarĭ marĭ, are mult maĭ mare nevoie de venitură marĭ de cât acea care nu este agricolă, căcĭ tocmaĭ ţeara eminent agricolă are cea maĭ mare nevoie de drumurĭ bune şi de şosele şi maĭ bune, căcĭ aceste sunt sufletul înlesnirilor de comunicaţie şi de uşurinţa transportuluĭ, şi prin care mijloace le vom putea avea, dacă vom desfiinţa din birurĭ şi dacă veniturile Statuluĭ nu vor fi de ajuns tocmaĭ pentru nevoia aceasta, care este în adevĕr cea maĭ mare nevoie a ţĕrĭĭ întregĭ şi maĭ cu seamă a părţiĭ ceĭ neavute din ea.

«Iată decĭ pedecă peste pedecă pentru Adunare de a primi dorinţa înfăţoşată.

«Maĭ este încă o împrejurare, desfiinţând birurĭ ce sunt, trebue să punem altele la loc, căcĭ nicĭ o ţeară nu poate esista fără birurĭ, şi la punerea birurilor trebue să ştim, care din acele birurĭ este maĭ uşor de plătit. Să ne întrebăm acum, cine plăteşte esportarea, săracul saŭ bogatul? Rĕspunsul nu poate altul fi, de cât cine n'are, nu esportează, şi cine are, ba încă cine are maĭ mult de cât îĭ trebue, acela numaĭ esportează. Vedem decĭ, că birul esportărĭĭ se strînge din belşugul ţĕrĭĭ, din prisosul eĭ; spre ce sfîrşit se strîng birurĭ? Spre a îndeplini nevoia ţĕrĭĭ; şi cine se îndulceşte maĭ mult sub ocârmuirea înţeleaptă de birurile ţĕrĭĭ? bogatul? nu, săracul!—Iată decĭ că birul esportărĭĭ cu greŭ se poate desfiinţa, căcĭ cu greŭ se poate înlocui cu altul maĭ uşor de plătit.

«Maĭ este o împrejurare netăgăduită, că înlesnind ieşirea productelor din ţeară, împuţinăm cătimea lor în lăuntrul eĭ şi silim prin aceasta a se sui în preţul lor, şi cine cumpĕră pânea ce se vinde în ţeară pentru ţeară? nevoieşul! Cine o vinde? a v u t u l! — Ierĭ s'a silit ţeara să scape pe sărac din mânile bogatuluĭ, şi astăḑĭ iarăşĭ să-l dea pe mâna luĭ, când iarăşĭ mâne maĭ avem să ne silim a pune pe sărac pe calea aceea, de pe care să nu poată întra aşa de uşor pe mânile bogatuluĭ, căcĭ aceasta este menirea unuĭ Stat civilisat, şi noĭ cerem un Stat potrivit veaculuĭ în care trăim, iar nu potrivit veacurilor de care omenirea saltă de bucurie că a scăpat.

«Maĭ dacă nu maĭ multe, macar încă pe atâtea de întîmpina t, da

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem.

prețuesc răbdarea cu care mĕ vĕd ascultat și mĕ mărginesc a ḍice numaĭ: să respingem propunerea de față, nu pentru că nu ar fi dreaptă și potrivită pentru țeară, ci pentru că ea este prea grea ca să o putem cu în destulă lămurire desbate, și pentru că cunosc greutatea și mărimea întinderiĭ sale și din A. Schmied și din alțiĭ economiĭ politiciĭ.

«Să respingem propunerea de față maĭ cu seamă pentru că noĭ am maĭ vorbit odată de bir, și deci înființarea și desființarea de birurĭ să lăsăm cârmuiriĭ viitoare, care ca cârmuire legiuită, cârmuire plină de înțelepciune și dreptate, va ști fără îndoială care birurĭ sunt și țĕriĭ maĭ de folos și pentru noĭ maĭ ușor de plătit, și prin urmare se va pricepe, care anume birurĭ sunt de desființat și care anume sunt de înființat.

«Să respingem propunerea de față, ca în graba în care ne găsim să avem când a mântui ce am început și ce este de mântuit».

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul și ḍice, că făcênd parte din minoritatea Comitetuluĭ, susține că odată ce am proclamat principul statorniciriĭ contribuțiilor pe averea fie-căruia, trebue ca să lăsăm aplicația la viitoarea Adunare, și să nu anticipăm astăḍĭ hotărîrea aceleĭ Adunărĭ. D-luĭ crede, că darea pe esportație este o dare dreaptă și care nu se poate înlătura, fără ca să mărească imposiția pămîntuluĭ, care s'ar face prin aceasta prea împovorîtoare.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* ḍice, că toată darea pe esportație este o împedecare, care se mărește încă prin șicanele amploiaților de la graniță, că noĭ trebue să căutăm cât se poate maĭ mult pentru a avea cu atâta maĭ mulțĭ banĭ. D-luĭ crede, că trebue să adoptăm principul din propunerea de față, căcĭ el va face ca Europa să încuviințeze de sigur dorința noastră pentru libera înființare a relațiilor comerciale. Afară de aceasta chiar Art. 61 din Reg. Org. proclamă libertatea esportațieĭ, și poșlina s'a întrodus numaĭ pentru interesele private ale Domnitoruluĭ, urmare care a motivat atâtea tânguirĭ din parte-nĭ. D-luĭ susține dar proiectul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.

D-luĭ *M. Costachi* rĕspunde, că d-luĭ Kogălniceanu nu a rĕspuns asupra argumentuluĭ sĕŭ celuĭ maĭ tare, adecă că am anticipa hotărîrea Adunariĭ votând astăḍĭ propunerea ce ni se înfățoșează. D-luĭ crede, că ar fi rĕŭ să așeḍăm toate birurile directe pe proprietate. Să stărpim abusurile și să întrebuințăm bine birurile și atuncea vom vedea folosul ce tragem din poșlină.

D-luĭ *Brăescu* ḍice, că după ce am votat egalitatea contribuțiilor, nu putem acum escepta o parte din averea ce este în țeară. Că noĭ nu putem discuta acum, cum să se împartă birurile, căcĭ aceasta este

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 26.
1857
13 Decem.

un atribut al viitoareĭ Adunărĭ legislative. Că nu trebue să anticipăm lucrările aceştia, căcĭ atuncĭ nu am maĭ putea, d. e. în casurĭ de nevoĭ sociale orĭ politice, întroduce darea pe esportaţie orĭ chiar a opri esportaţia.

Cuvîntul d-luĭ P. Brăescu.

«Domnilor!

«Este de luat aminte, că economia politică nu consistă numaĭ în economia rurală, şi dar ḍicerea din proiectul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. că **impositia pe esportarea productelor** rurale este condamnată de economia politică, este nedrept aplicată, căcĭ pe cât o asemine măsură de imposiţie ar putea fi la întîmplare condamnabilă de economia rurală, pe atâta cu rădicarea pentru tot-deauna a uneĭ asemine dărĭ s'ar găsi jignită economia Statuluĭ, ce este un alt ram al economieĭ politice, care are şi ea câmpul eĭ osebit şi reclamă o sferă cât s'ar putea maĭ largă pentru combinarea elementelor ce-ĭ slujesc de basă.

«Cu câtu-ĭ maĭ mare putinţa de imposiţiĭ. cu atâta-ĭ maĭ bogat Statul, căcĭ orĭ-ce fel de imposiţiĭ sunt elemente ale economieĭ luĭ; timpul, ocasia, trebuinţele şi neapăratele nevoĭ pot singure hotărî a lor plecare; de a Statuluĭ datorie este cumpătata combinare, iar nouĕ acum nu ne este iertat a prejudeca viitorul şi a anticipa atributurile viitoarelor Adunărĭ legislative, care de vreme ce le-am votat, trebue să avem şi încredere că vor şti să preţuească şi să aplice măsurile acele compatibile cu împregiurările timpuluĭ.

«Nouĕ nu ne maĭ este iertat, dacă vroim să fim consecuenţĭ, a întra întru aceasta, căcĭ trebue să ne aducem aminte, că la proiectarea unuĭ onorabil membru al Adunăriĭ pentru **respectul proprietăţiĭ** am declarat, că proprietatea este tot ce posedează cineva de orĭ-ce natură, prin urmare şi productele rurale sunt proprietate; asemine trebue să ne aducem aminte, că cu puntul al 7-lea am votat **aşeḍarea dreaptă a contribuţiilor după averea fie-căruia şi oborîrea tuturor privilegiilor**. Aşa dar cum am putea să esceptăm prin adoptarea proiectuluĭ de faţă o parte din averea noastră de la îndatorirea ţitatuluĭ princip, şi să înfiinţăm nouĕ privilegiĭ în contra celuĭ-lalt?

«Domnilor, chestia este în destul de lămurită, şi trebue curmată, că am ajuns pe un teren ce nu este al eĭ, de vreme ce am ajuns a discuta, dacă ar fi maĭ drept a ataca cu dărĭ fondurile saŭ venitурile, lucru ce nu este de a noastră competinţă.

«De luat aminte este, că şi interesele sociale şi evenimentele politice ce pot naşte în viitor, ne opresc de a esprima asemine do-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem.

rinţi ş'a lua asemine îndatorire în faţa Evropeĭ sub garanţia Tratatuluĭ de Paris.

«Dar apoĭ, Domnilor, lăsând la o parte aceste ce slujesc spre întîmpinarea domnilor preopinanţi, sprijinitorĭ aĭ proiectuluĭ, este un alt punct de vedere din care trebue privită chestia. Vedem că maĭ multe ţĕrĭ, chiar şi acele ce prin încurajare caută să rădice feluritele producţiĭ naţionale, după împrejurărĭ pun dărĭ maĭ marĭ saŭ maĭ micĭ pe unele din acele producţiĭ, maĭ ales când ele aŭ ajuns a fi pentru alte ţĕrĭ o neapĕrată trebuinţă, o neapĕrată nevoie, sporind veniturile Statuluĭ, fără a lovi cu aceasta pe producĕtorĭ, căcĭ este dovedit, că o aşa dare rĕmâne în sarcina consomanţilor, prin urmare ar fi de prisos a ne face apĕrătoriĭ lor şi a restrînge basele finanţiale ale viitoruluĭ nostru Stat. — De aceea sprijinind socotinţa minorităţiĭ Comitetuluĭ, declar că nu sunt niciĭ de a se pune pentru tot-deauna, niciĭ de a se rădica pentru tot-deauna asemine impositiĭ, ci de a lăsa liberul esercitiŭ guvernuluĭ în viitor de a proceda precum interesele naţionale şi nevoile Statuluĭ îl vor povăţui».

D-luĭ *C. Roset* respinge proiectul numaĭ pentru că socoate, că Adunarea nu ar fi în dreptate a regula acum trebile finanţiale ale ţĕriĭ, chemaţĭ fiind numaĭ pentru rostirea unor principiĭ marĭ generale, pe care rostindu-le pe toate, nu ne maĭ rĕmâne alta chiar pentru folosul ţĕriĭ, de cât a ne sili să gătim ce maĭ avem de lucrat şi să închidem Adunarea aceasta.

D-luĭ *D. Grigoriu* arată, că este de luat aminte, că minoritatea în Comitetul proprietarilor marĭ ḑice, că proiectul de faţă este în strînsă legătură cu sistemul finanţiar, şi în adevĕr trebue dintâiŭ să cunoaştem bine nevoile ţĕriĭ! şi atuncĭ numaĭ să împărţim contribuţiile şi să hotărîm această chestie. Dacă sunt abusurĭ, să le stîrpim, nu însă principul. Toate vămile, ḑice d-luĭ, cad pe consumatorĭ, importaţia o plătim noĭ din ţeară, esportaţia o plătesc străiniĭ, şi de vom ridica acest bir când vom avea nevoie, va trebui să se pue o dare pe ţeara întreagă. Afară de aceste, dacă Congresul ar da încuviinţarea sa la proiectul de faţă, ne-am găsi în neputinţă de a înfiinţa această dare, când vom avea nevoie. De aceea d-luĭ este pentru respingerea proiectuluĭ.

D-luĭ *Kogălniceanu* crede, că orĭ-ce nevoie să vie asupra ţĕriĭ, darea pe esportaţie este cea de pe urmă ce ar fi de întrodus. D-luĭ adaoge, că Europa, convocând Adunările ad-hoc, a vroit să vadă de suntem în stare de a forma o societate europeană; Europa ne va recunoaşte de sigur autonomia, însă ea vrea să ştie ce întrebuinţare

www.dacoromanica.ro

vom face de aceasta. Primind proiectul, am dovedi că am înțeles spiritul timpuluĭ, recunoscênd unul din cele maĭ marĭ principiĭ ale economieĭ politice. No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Decem.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, arĕtând îndoială, și ḑece membri cerênd apelul nominal, respinge proiectul cu 40 în contra a 34 voturĭ. 1 membru abstinêndu-se și 1 fiind absent, și majoritatea fiind numaĭ pentru amînarea acesteĭ chestiĭ la viitoarea Adunare legislativă.

Conform §. 79 din Reg. Adunăriĭ, d-nul vice-president declară că **Adunarea nu a încuviințat.**

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâĭ Adunarea, rădică ședința și anunță viitoarea întrunire pe Lunĭ în 16 Dechemvrie.

Președintul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu

34. Procesul-verbal No. 27. — Ședința din 16 Decembre 1857.

Astădĭ, a douĕ-ḑecĭ și șeaptea ședință se deschide sub președința Înalt Prea Sfințituluĭ Mitropolit. No. 1980. Proc.-verb. 27. 1857 16 Decem.

D-luĭ A. Panu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față șeapte-ḑecĭ și cincĭ membri, iar absenți nouĕ, și anume: unul în congedie: D-luĭ D. Gheorghiadi; șease bolnavĭ: D-lor C. Rolla, D. Rallet, C. Ostahi, Chir. Ciocârlie, M. Costin, P. Mavrogheni; doĭ n'aŭ venit: D-lor I. Vârnav, I. Fotea.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește procesul-verbal al ședinteĭ trecute, care se adoptează de Adunare fără vre-o modificare.

D-luĭ *A. Panu* cetește raportul Comitetuluĭ cleruluĭ asupra lucrărilor acestuia. Adunarea hotărește amînarea discuțieĭ.

D-luĭ *A. Teriachiu* cetește raportul comisieĭ de urgință însărcinată cu desvoltarea puntuluĭ atingĕtor de «statornicirea relațiilor Principatelor cu Puterile garante, în cas de călcarea drepturilor Românieĭ».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul, și ca membru al comisieĭ roagă pe Adunare să amîe discuția asupra acestuĭ proiect, căcĭ între darea acestia la tipar și ḑiua de astădĭ s'a întîmplat un fact la care trebue bine să gândim; suntem învinovățiți, ḑice d-luĭ, că am avea trebuință de oaste pentru a susține deliberațiile, și că în mijlocul

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.27. 1857 16 Decem.

nostru s'ar fi aflând deputaţi esaltaţi. D-luĭ crede, că trebue să rĕspundem şi să arĕtăm nedreptatea acestor învinovăţirĭ.

Adunarea încuviinţează şi amînarea desbaterilor asupra sus citatuluĭ raport.

Înalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul, consultând maĭ întâĭ Adunarea, rădică şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Mercurĭ în 18 Dechemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretarĭĭ Adunăriĭ, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu. A. Teriachiu.

35. Procesul-verbal No. 28. — Şedinţa din 18 Decembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb.28. 1857 18 Decem.

Astădĭ, a douĕ-dĕcĭ şi opta şedinţă a Adunăriĭ se deschide la 10 ½ oare dimineaţa sub preşedinţa Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit.

D-luĭ D. Grigoriu ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă şeapte-dĕcĭ şi opt membri, iar absenţĭ şease, şi anume: doĭ în congedie: D-lor D. Gheorghiadi, G. Ilie; patru bolnavĭ: D-lor C. Rolla, D. Rallet, C. Ostahi, Chir. Ciocârlie.

D-luĭ A. Panu ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care se adoptează de Adunare fără vre-o modificare.

La ordinul dileĭ, anunţat în şedinţa trecută, este chestia relaţiilor dintre proprietarĭ şi lăcuitorĭĭ sătenĭ.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* începe a ceti propunerea deputaţilor sătenĭ, cetită în şedinţa Adunăriĭ din 9 Noemvrie.

Uniĭ din membri amintesc, că ar fi de prisos a se maĭ ceti, de vreme ce acea propunere nu numaĭ că s'a cetit odată, ci s'a şi tipărit, şi prin urmare este cunoscută. Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, încuviinţează această cerere.

Propunerea deputaţilor sătenĭ

«În puterea legăturiĭ încheiate de către cele şeapte Puterĭ la scaunul Mareluĭ Împĕrat al Franţezilor la Paris, noĭ trimişiĭ deputaţĭ sătenĭ din partea lăcuitorilor pontaşĭ a patru-spre-dĕce ţinuturĭ ale Moldoveĭ, întrunindu-ne ca să rostim dorinţele trepteĭ noastre în privirea nouluĭ aşedĕmînt şi a noueĭ rînduelĭ ce are a se pune în ţeară, şi chibzuindu-ne noĭ în de noĭ despre nevoile şi durerile a douĕ-spre-dĕce sute de miĭ de suflete, care ne-aŭ trimes să fim rĕsunetul gemĕtuluĭ lor la marea Adunare alcătuită din toate treptele ţĕrĭĭ, în

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

numele acelora glasul nostru cel slab rădicându-l, adevĕrul ca înaintea luĭ Dumneḑeŭ mărturisim:

«Că până în ḑiua de astăḑĭ toate sarcinile cele maĭ grele numaĭ asupra noastră aŭ fost puse, şi noĭ maĭ nicĭ de unele bunurĭ ale ţĕriĭ nu ne-am îndulcit, iară alţiĭ, fără să fie supuşĭ la nicĭ o povoară, de toată mana ţĕriĭ s'aŭ bucurat; că noĭ biruri grele pe cap am plătit, oamenĭ de oaste numaĭ noĭ am dat; ispravnicĭ, judecătorĭ, privighitorĭ şi jandarmĭ numaĭ noĭ am ţinut; drumurĭ, podurĭ şi şosele numaĭ noĭ am lucrat; beilicurĭ, podvoḑĭ şi havalele numaĭ noĭ am făcut; boerescurĭ, ḑile de meremet numaĭ noĭ am îndeplinit; clacă de voe şi fără de voe numaĭ noĭ am dat; la Jidovul orîndariŭ, ca să ne sugă toată vlaga, numaĭ noĭ am fost vînduţĭ; bĕutură scumpă şi otrăvită numaĭ noĭ am bĕut; pâne neagră şi amară, udată cu lacrimĭ, numaĭ noĭ am mâncat; bătĕliĭ şi resmeriţe, când aŭ fost, tot greul numaĭ noĭ l-am dus; oştĭ, când aŭ venit, noĭ le am hrănit, noĭ le-am slujit, noĭ le-am purtat; că cel cu putere ţeara îşĭ părăsia, peste hotare trecea; şi când da Dumneḑeŭ de se făcea pace şi linişte şi ţeara se îmbelşuga, cu toţiĭ se întorceaŭ de se desfătaŭ, de nevoie nu ştiaŭ; nevoia şi greutatea o duceaŭ ceĭ-ce rĕmâneaŭ la vatra lor. Iarna era grea, oştĭ multe, cărăturĭ multe şi la loc depărtat, căram la Dunărea şi peste Dunărea, boiĭ degeraŭ şi cădeaŭ, alăturea cădea şi omul cu dînşiĭ, acasă copiiĭ flămânḑiaŭ, că ceea-ce nu lua ostaşul la nevoia sa, luaŭ zapciiĭ ceĭ de ţeară de se îmbogăţiaŭ.

«Iară dacă puhoiul oştirilor se scurgeaŭ şi furtuna se alina holdele se semĕna, grânele înverḑia, câmpurile înfloria, că sudoarea noastră le uda. Ţeara asta nicĭ băĭ, nicĭ măestriĭ nu are, nicĭ meşteşugurĭ multe ca alte ţĕrĭ nu are; toată bogăţia, toată îmbelşugarea, braţele şi sapele noastre o aduc. Câtu-ĭ Dunărea de mare şi de largă curge rîul sudorilor noastre, se duce peste mărĭ şi peste hotare, acolo se preface în rîurĭ de aur şi de argint şi curg iarăşĭ înapoĭ de se revarsă în ţeara noastră; iar noĭ nicĭ rînduială, nicĭ dreptate nu am avut. Când ne-am jăluit, când ne-am tânguit, păsurile când ne-am spus: Ispravnicul ne-a bătut, privighitorul ne a bătut, jandarmul ne-a bătut, zapciul ne-a bătut, vătăşelul ne-a bătut, vechilul ne-a bătut, posesorul ne-a bătut, bocrul de moşie ne-a bătut; cine s'a sculat maĭ de dimineaţă, cine a fost maĭ tare, acela era maĭ mare. Boul şi vaca, munca ostenelelor noastre, nu ştiam de sunt ale noastre; puiul şi găina, laptele de la gura copiilor nostri de multe orĭ cu nedreptul ni s'a luat.

«Boerescul era odinioară şease şi apoĭ douĕ-spre-ḑece ḑile de la rĕsăritul şi până la sfinţitul soareluĭ. Apoĭ s'a făcut lege, ca să tălmă-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

cească ḑiua lăsată de Dumneḑeŭ câtu-ĭ de mare, și boerescul s'a mărit; în urmă iar s'a maĭ tălmăcit, și boerescul s'a tot îngreuiat. Acum sunt douĕ spre-ḑece ḑile de pont, ḑiua cât luna; lucrăm din primăvară până în toamnă, lucrăm de cum se iea omĕtul și până dă înghețul tot la boeresc. Lucrăm cât ḑice legea și maĭ des și peste lege, lucrăm și nu maĭ mântuim, nu-ĭ nicĭ sĕrbătoare, nicĭ lucrătoare.

«Holdele cele marĭ și întinse se fac frumoase și mănoase, iar când trecĭ pe lângă pămînturile noastre, ți se rumpe inima; ogoarele ne rĕmân în paragină, păpușoiĭ ni se înecă în buruiană și rĕmân nccopțĭ de-ĭ bate bruma; ceĭ boerești, așeḑațĭ de noĭ în coșere, șed ca aurul de frumoșĭ Când dă frigul, când bate crivățul, când ne bate nevoia, ne ducem de ne rĕscumpĕrăm însușĭ munca noastră ca să ne hrănim copiiĭ cu dînsa, și de multe orĭ pe lângă năcazul nevoieĭ, unia tarĭ de inimă ne maĭ țineaŭ de leneșĭ, că nu am putut a ne lucra ogoarele.

«Înainte de Reglement, săteanul avea ḑece, cincĭ-spre-ḑece și peste douĕ ḑecĭ de fălcĭ; rădicam vite, ne prindeam nevoia și era și țeara folosită, că cireḑile cele multe care ieșiaŭ din țeară, noĭ le creșteam. Cu Reglementul munca ni s'a împovorat, iar pămînturile ni s'aŭ micșurat. Ni s'a dat numaĭ câte patru fălcĭ celor cu doĭ boĭ, celor fără de boĭ li s'aŭ dat și maĭ puțin. Tot Reglementul ḑice, că **unde boerul de moșie nu va avea pămînt de ajuns de dat lăcuitorilor, acolo să aibă a le da douĕ treimĭ** din întregul moșieĭ; uniĭ daŭ, alțiĭ nu daŭ, cine cum vrea. Noĭ nicĭ la facerea legiĭ aceștia, nicĭ la cele-lalte nu am fost chemațĭ, nicĭ întrebațĭ, nicĭ la vre-o învoială nu am stătut. Domnia lor boeriĭ de moșiĭ singurĭ lc-aŭ făcut, noĭ le-am urmat, de și greŭ și amar ne-a picat. Dar fiind-că Dumneḑeŭ ș'a adus aminte și a dat în gând celor șeapte Puterĭ de s'aŭ îndurat ca de astă dată să fim și noĭ întrebațĭ despre păsurile și durerile ce avem, uitat fie și șters din mintea și inimile noastre tot trecutul cu chinurile sale, departe fie toată ura, toată vrajba și toată împărecherea de la sufletul nostru; o seamă și din boerĭ aŭ fost cu frica luĭ Dumneḑeŭ; și maĭ din vechiŭ pe când cu toțĭ de-avalma ne luptam și ne vĕrsam sângele pentru apĕrarea credinței și a moșieĭ strămoșeștĭ, eĭ ne eraŭ ca părinți și noĭ ca fiiĭ lor. Noĭ încă știm, că de când cu Domniile greceștĭ, de atuncea ni s'aŭ stricat și dresele țĕriĭ și ale noastre. De aceea noĭ nu facem nicĭ împutare, nicĭ înfruntare niměruĭ, și să avem iertare, dacă spuind adevĕrul, vom fi scăpat vr'o vorbă care să vie greŭ la auḑul cuiva. Noĭ ḑorim ca tot poporul român să se înfrățească și să trăiască în pace și în liniște pe pământul strămoșesc al Romînieĭ, pentru mărirea și fericirea nea

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

muluĭ, căcĭ precum e scris la carte, «toată cetatea împărechiată va peri».

«Însă pentru ca în viitor să le lipsească orĭ-ce prilej de neînțelegere și de nemulțămire între treapta sătenilor și între boerĭi de moșiĭ, în numele Prea Puterniculuĭ Dumnedeŭ și a sfinteĭ dreptățĭ cerem și cu umilință ne rugăm ca să ni se audă:

«Pe lângă cele **marĭ dorințĭ**, care dimpreună cu cele-lalte trepte le-am arĕtat în Adunarea obștească a țĕrĭĭ, **treapta locuitorilor pontașĭ cere** ca pe viitorime săteanul să fie și el pus în rîndul oamenilor, să nu maĭ fie ca până acum asămăluit cu dobitoacele necuvîntătoare; **bătaia**, care atâta amar de timp ne-a umilit și ne-a ovilit, biciul și varga, care de multe orĭ aŭ batjocorit pĕrul cel alb al părinților nostri, și câte odată aŭ făcut pe femeile noastre să-și peardă prunciĭ din pântecele lor, **să se rădice pentru tot-deauna deasupra noastră**. Pentru orĭ-ce vină să ni se pue pedepsĭ, ca la ceea-laltă lume, și să nu maĭ fim osândițĭ fără judecată.

«De asemene **ne rugăm** ca pe viitorime **toate beilicurile**, scrise și nescrise în legĭ, **toate havalele** precum și **birul pe cap să fie** pentru tot-deauna **oborîte**. În locul tuturor acestora să se pue un singur bir pe averea fie-cuĭ, fără osebire în țeară; iar nu ca până acum; căcĭ ceĭ ce nu aveaŭ de unde, daŭ mult, iar ceĭ-ce aveaŭ mult, daŭ puțin saŭ nimic.

«Ne maĭ rugăm iarășĭ ca **satele să-și aibă** de acum înainte **dregătoriĭ** alese chiar din sinul lor însușĭ, dregătoriile acele să aibă a căuta sub privighera cârmuiriĭ de toate nevoile satuluĭ, precum ținerea rînduelĭĭ în sat, la câmp și la drumurĭ, privighera, hotărîrea și apĕrarea asupra avutuluĭ, venituluĭ dărilor, cheltuelilor, lucrărilor, alcătuirilor și a tuturor drepturilor săteștĭ. Să nu maĭ fie ca până acum, că noĭ vornicĭĭ și paznicĭĭ aleșĭ de sat i-am avut, dar nicĭ într'o seamă nu aŭ fost; că cutiĭ săteștĭ încă am avut, banĭ am tot dat, ar fi să fie miĭ de miĭ de leĭ, dar cutiile aŭ fost ca și sparte, cum punea, se și străcura munca noastră, Dumnedeŭ știe pe a cuĭ mână intra; pentru sate nicĭ școală nicĭ vre-o altă îmbunătățire nu s'a făcut. Apoĭ suspinul, durerea noastră de toate ḑilele, dorința cea maĭ mare pentru care ne rugăm ḑi și noapte la Dumnedeŭ să se îndure, este **căderea boerescului**; de aceea vrem să **rĕscumpĕrăm boerescul și toate acelea cu care suntem împovorați către boerĭĭ de moșiĭ**. Vroim să scăpăm, vroim să ne rĕscumpĕrăm de robia în care suntem, vroim să ne rĕscumpĕrăm, să nu maĭ fim aĭ nimĕruĭ, să fim numaĭ aĭ țĕrĭĭ, și să avem și noĭ o țeară; am îngenunchiat, am îmbrâncit cu toțiĭ; cum suntem nu o maĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Decem

putem duce îndelung. Nu voim să jignim drepturile niměruĭ, dar nicĭ al nostru să nu se întunece.

«Din bunĭ şi străbunĭ, noĭ am avut **dreptul** de a ne **lucra pămîntul** trebuitor pentru hrana noastră şi a vitelor noastre, **fără să ne poată** niminea **alunga** de pe dînsul. Toate uricile ţĕriĭ, toate aşeḑămintele vechĭ şi nouĕ ne sînţesc acest drept, precum şi acela **de a se da copiilor nostri pămînturĭ** până la acoperirea a **douĕ treimĭ** din moşie; iar până la Regulament aveam dreptul de a lucra cât vom putea. De asemenea boeriĭ de moşiĭ aŭ avut dreptul a ne cere boeresc.

«Să fie deci o Adunare obştească, unde să avem şi noĭ oameniĭ nostri, să se cearnă şi să se desbată drepturile boerilor şi drepturile noastre, şi ceea-ce o ţeară va găsi că suntem datorĭ cu sudorile noastre, vom plăti; că omul ca să scape din robie şi să fie stăpân la casa, vatra şi ogorul sĕŭ, cu tragere de inimă va lucra şi se va rĕscumpĕra.

«Iată plecatele noastre rugăminţĭ şi cererĭ. Noĭ rugăm ca **marea Adunare** a ţĕriĭ să iee aminte la durerile noastre şi la sfânta dreptate, să desbată întru înţelepciunea sa ce este saŭ ce nu este cu cale, şi socotinţa să o trimeată, pe lângă cererile noastre, la ceĭ şeapte Trimişĭ adunaţĭ în **Bucureştĭ**, carĭĭ înfăţoşează chipul celor şeapte Puterĭ.

«Iară pe aceste **Prea Înalte** feţe le rugăm, că ajungênd glasul nostru la auḑul lor, să nu-şĭ întoarcă urechia de la plângerile şi cererile noastre a douĕ-spre-ḑece sute de miĭ de suflete, ci să le pue la picioarele **Împĕrăteştilor Lor Măriri**, căcĭ mântuirea noastră, după **Dumneḑeŭ**, de la sfatul Puterilor o aşteptăm. Ele aŭ luat şi ţin sorţiĭ **Românieĭ** în puternica lor mână, numaĭ eĭ pot împlini măreaţa faptă de a scoate un popor din mormîntul în care a zăcut până acum. Biruinţele cele marĭ, câştigate, se vor şterge de pe stîlpiĭ ceĭ înalţĭ pe care sunt scrise, petrile se vor preface iarăşĭ în nĕsip; dar învierea Românieĭ, săpată adânc în inimile tuturor Românilor, trecênd din strănepoţĭ în strănepoţĭ, vor bine-cuvînta timpurilor viitoare **numele întemeitorilor unuĭ popor**».

Iaşiĭ, 26 Octomvrie 1857.

(Subscrişĭ) Ioan Roată, Simion Stanciu, Răḑucanu Sava, Dănilă Balan, Constantin Ostahi, Toader sîn Pavel, Ion a Babeĭ, Dumitru Savin, Pandelachi Croitoriu, Timoteiŭ Sacalov, Ioniţă Olariŭ, Vasilie Balaiş, Ioan Levărdă, Ioan Roşca, Vasilie Stan.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

D-luĭ *P. Mavrogheni* cetește raportul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ asupra lucrărilor acestuia:

«Înalt Prea Sfinției Sale Părinteluĭ Mitropolit
președintele Adunăriĭ ad-hoc.

«Comitetul proprietarilor, întrunindu-se în 26 Noemvrie, s'a ocupat cu următoarele chestiĭ atingĕtoare de interesele acesteĭ clase:

«I. În ședința I. d-luĭ Kogălniceanu a propus înființarea de consiliĭ generale ținutale. Spre cercetarea acesteĭ propuneriĭ, Comitetul a numit o comisie compusă de d-lor P. Mavrogheni, Gr. Costachi, A. Teriachiu. Această comisie a înfățoșat în ședința III. lucrarea eĭ, care adoptându-se în unanimitate, s'a și trimes Adunăriĭ generale.

«II. În ședința a II-a d-luĭ Kogălniceanu a înfățoșat o propunere atingĕtoare de «desființarea a orĭ-ce dare asupra esportației vitelor, productelor agricole, măteriĭ brute și în genere a orĭ-ce obiecte primitive saŭ fabricate ale țĕriĭ». Această propunere, declarându-se de urgință, s'a primit cu majoritatea de 18 voturĭ, iar minoritatea de 6 voturĭ, privind în propunerea aceasta o chestie care se atinge de organisația din lăuntru și stă în legătură cu sistemul finanțiar, se rostește pentru amînarea eĭ la viitoarea Adunare legislativă. Și această încheiare se supune Adunăriĭ generale.

«III. Comisia, compusă de d-lor G. Sturdza, V. Sturdza, L. Catargiu, D. Miclescu, Gr. Balș și numită în ședința I. pentru a studia propunerea locuitorilor sătenĭ și a propune Comitetuluĭ lămuririle cuvenite asupra acesteĭ chestiĭ, a înfățoșat în ședința IV. raportul eĭ.

«În a V-a ședință s'a supus discuțieĭ o propunere a d-lor P. Mavrogheni, M. Costachi, A. Teriachiu, M. Jora, J. Cantacuzin, care cerea «ca viitoarea Adunare legiuitoare să voteze o lege, care va regula definitiv relațiile dintre proprietariĭ de moșiĭ și locuitoriĭ sătenĭ. pe basele înlăturăriĭ defectuosităților ce înfățoșează aședĕmîntul de astădĭ și a statoriciriĭ unor principiĭ împăcătoare tuturor intereselor de care se atinge această chestie importantă». Această propunere, punându se la votare, s'a respins cu 16 în contra a 6 voturĭ.

«În a VI-a ședință d-luĭ Kogălniceanu a înfățoșat o moție, prin care a cerut: 1. A nu se adopta proiectul de încheiere aĭ comisieĭ atingĕtor de propunerea locuitorilor sătenĭ; 2. A se face la acea propunere o nouă întîmpinare, care să nu prejudece chestia. Moția aceasta s'a respins.

«În ședința a VII-a s'a supus desbateriĭ și o propunere a d-luĭ C. Roset, care cere «a se desființa bocrescul, a se da fie-căruĭ sătean

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

15 prăjinĭ împreună cu casa în vatra satuluĭ, a se înființa comune, a se da locuitorilor dreptul de a fi posesor pe locurile de hrană, hotărîndu-se prețurile posesieĭ din 12 în 12 anĭ, și a se face de viitoarea Adunare legislativă o lege pe temeiul acestor base». Și propunerea aceasta, pusă la voturĭ, s'a respins.

«Tot în acea ședință s'a respins un amandament al d-luĭ Gr. Costachi, care propune «ca Adunarea legislativă să întroducă o reformă dreaptă și cumpănită, purcegând de la principul libertățiĭ muncĭ și a libertățiĭ proprietățiĭ.

«O propunere a d-luĭ D. Rallet, care cerea «a se desființa răsplătirea prin lucru a pămîntuluĭ ce se dă locuitorilor de către proprietarĭ, după Așeḍământul de astăḍĭ, și a se regula definitiv de către Adunarea legiuitoare relațiile dintre proprietarĭ și locuitorĭ pe principiĭ care, fără a jigni drepturile proprietarilor, să împace și interesele locuitorilor». Această propunere, amandată de către d-lor V. Sturdza și D. Miclescu, se respinge cu 13 voturĭ (d lor I. Docan, A. Botez-Forăscu, Gr. Balș, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, I. Pruncu, N. Catargiu, S. Miclescu, Gr. Suțu, N. Carp, L. Catargiu, Gr. Costachi), în contra a 11 voturĭ (d-lor C. Rolla, N. Canano, A. Teriachiu, D. Miclescu, M. Jora, I. Fotea, M. Kogălniceanu, M. Costachi, P. Mavrogheni, D. Rallet, V. Sturdza), abstiindu-se d-luĭ C. Roset.

«Comisia își însușește un amandament al d-luĭ Aslan și unul al d-luĭ N. Catargiu, carĭ propun oareșĭ-care modificărĭ la raportul comisieĭ. — În sfîrșit raportul comisieĭ, cu modificările propuse în aceste două amandamente, se primește cu majoritate.— Aŭ votat **pentru** 13: D-lor I. Docan, A. Botez-Forăscu, Gr. Balș, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, I. Pruncu, N. Catargiu, S. Miclescu, Gr. Suțu, N. Carp, L. Catargiu, Gr. Costachi. **Contra** 8: D-lor C. Rola, M. Jora, M. Costachi, M. Kogălniceanu, A. Teriachiu, P. Mavrogheni, D. Rallet, I. Fotea. S'aŭ **abstinut** de la votare 4: D-lor C. Roset, D. Miclescu, N. Canano, V. Sturdza.

«Se comunică Adunărĭ generale atât **încheierea majorității**, cât **opiniile minorității**, și anume:

«1. Propunerea d-luĭ D. Rallet cu modificările din amandamentul d-lor V. Sturdza și D. Miclescu, sprijinită de 11 membri, de d lor C. Rolla, M. Jora, M. Costachi, M. Kogălniceanu, A. Teriachiu, P. Mavrogheni, D. Rallet, I. Fotea, D. Miclescu, N. Canano, V. Sturdza.

«2. Propunerea d-luĭ C. Roset, sprijinită de d-luĭ.

«IV. În ședința a IX-a Comitetul a declarat în unanimitate că a finit rostirea dorințelor sale.

«Împărtășind cu supunere aceste Înalt Prea Sfințieĭ Voastre,

www.dacoromanica.ro

subscrisul se roagă să bine-voiţi a comunica resultatul lucrărilor comisieĭ internaţionale din Bucureştĭ, conform §. 87 din Regulamentul Adunăriĭ». 13 Dechemvrie 1857. No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

Presidentul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ, V. Sturdza.

Secretar, C. Hurmuzachi.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* ceteşte încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor marĭ:

«Comitetul proprietarilor marĭ, ascultând cu cea maĭ mare luare aminte **propunerea ce deputaţiĭ sătenĭ aŭ presentat Adunariĭ generale** în şedinţa din 9 Noemvrie, după o adâncă deliberaţie s'a încredinţat:

«1. Că această propunere nu s'a făcut în Comitetul locuitorilor pontaşĭ, nefiind nicĭ protocolată de secretarul Comitetuluĭ, în contra §§. 57 şi 58 ale Reglementuluĭ Adunăriĭ, şi că prin urmare această propunere nu se poate considera de cât ca scrisă de nişte persoane, care n'aŭ avut alt scop de cât a turbura liniştea publică, folosindu-se de neştiinţa de carte a deputaţilor sătenĭ şi încercându-se a introduce principiile uneĭ teoriĭ subversive, şi a aţîţa discordia şi ura între proprietarĭ şi ţĕranĭ, după cum dovedeşte chiar anume creata terminologie de **boerĭ de moşie**, întrebuinţată în tot cursul propuneriĭ, spre a evita cuvîntul de proprietarĭ; terminologie cu atâta maĭ nefericită, cu cât ea nu cuprinde o mare parte din proprietăţile locuite de ţĕranĭ, şi anume: toate proprietăţile cleruluĭ, ale proprietarilor neboeriţĭ şi ale răzăşilor.

«2. Că prin urmare nicĭ stilul, nicĭ tendinţile comunistice din citata tânguire nu se pot împuta deputaţilor sătenĭ care se vĕd subscrişĭ în ea, rĕmâind rĕspunzĕtorĭ numaĭ compuitoriĭ eĭ, cariĭ aŭ abusat de încrederea lor.

«3. Că de şi unele din tânguirile arĕtate prin citata propunere sunt adevĕrate şi drepte, şi prin urmare merită cea maĭ compătimitoare luare aminte, starea de astăzĭ a ţĕranilor moldovenĭ însă tot încă este mult maĭ bună, de cât aceea a locuitorilor din multe alte ţĕrĭ maĭ civilisate şi maĭ bine organisate.

«4. Că ceĭ maĭ mulţĭ din proprietarĭ nicĭ odată n'aŭ scăpat prilejurile ce li s'aŭ înfăţoşat pentru a scuti, după putinţă, pe locuitoriĭ aşezaţĭ pe moşiile lor macar de o parte din greutăţile ce evenimintele politice şi abusurile administratorilor împuneaŭ ţĕriĭ.

«5. Că interesele proprietarilor de moşiĭ aŭ suferit într'un grad mult maĭ mare de cât acele a ţĕranilor; căcĭ pe când de la aceştia se cerea pentru oştile străine numaĭ transporturĭ şi lucru cu mânile, proprietariĭ aŭ fost nevoiţĭ a da tot-deauna toate cele trebuincioase

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

pentru îndestularea nenumĕrabilelor şi necontenitelor armiĭ, pâne, fên, lemne, paie, bĕuturĭ, cvartirurĭ, şi în aniĭ 1828 şi 1829 chiar şi carĕ şi vite de transport, de multe orĭ a şi cumpĕra pâne nu numaĭ pentru oştile străine, ci şi pentru ţĕraniĭ aşeḑaţĭ pe moşiile lor, spre întîmpinarea nevoieĭ lor în timp de lipsă, provenită din secetă saŭ din stricăciunile lăcustelor; lăsând a ḑice că cea maĭ mare parte din proprietarĭ tot-deauna a ajutat pe sătenĭĭ lor, când cu banĭ pentru plata biruluĭ, pentru cumpĕrăturĭ de vite şi pentru împlinirea altor nevoĭ, când cu lemne pentru case, şurĭ, garḑurĭ, unelte plugăreştĭ ş. c. l.

«6. Că trista stare a locuitorilor, de şi esagerată în tânguirile de faţă, priveşte maĭ mult pe guvernele ce am avut, care singure sunt rĕspunḑĕtoare pentru abusurile descrise, şi prin urmare departe de a se putea împuta proprietarilor, este numaĭ o urmare neapĕrată a necontenitelor rĕsboaie, ocupaţiĭ militare şi schimbărĭ de Domniĭ şi dregătoriĭ; cu un cuvînt numaĭ o neapĕrată urmare a lipseĭ de stabilitate la care Principatele aŭ fost condamnate în şir de maĭ bine de 150 anĭ.

«7. Că tocmaĭ această tristă stare a locuitorilor ne-a îndemnat a căuta dorita vindecare, scăpare şi mântuire în Unirea Principatelor într'un singur Stat, cu prinţ străin şi moştenirea tronuluĭ.

«8. Că fără a aştepta propunerile sătenilor, clasele privilegiate, dintre care şi acea a proprietarilor marĭ, în şedinţa de 29 Octomvrie de bună-voe aŭ proclamat în unanimitate şi cu aclamaţie:

«I. Desfiinţarea tuturor privilegiilor,

«II. Egalitatea tuturor înaintea legiĭ,

«III. Aşeḑarea dreaptă şi generală a contribuţiilor în proporţie cu averea fie-căruia fără deosebire,

«IV. Supunerea tuturor la conscripţia militară,

«V. Accesibilitatea funcţiilor Statuluĭ pentru toţĭ Româniĭ.

«Şi prin urmare aŭ contribuit la înlăturarea celor maĭ multe motive de tânguire din partea deputaţilor sătenĭ, tânguirĭ care s'aŭ înfăţoşat Adunăriĭ ad-hoc la 9 Noemvrie, aşa dar 12 ḑile după proclamarea maĭ sus numĕratelor principiĭ.

«9. Că arĕtarea propuitorilor, cum că boerescul din vechime a fost 6 şi apoĭ 12 ḑile, este contrarie adevĕruluĭ, căcĭ istoria din contră ne încredinţează:

«a) Că cea maĭ mare parte din ţĕraniĭ Moldoveĭ aŭ fost vecinĭ;

«b) Că **toţĭ vecinĭĭ fără deosebire** de origine lucraŭ fără mĕsură saŭ mărginire în folosul stăpânilor seĭ, de la a cărora singură vroinţă atîrna numĕrul ḑilelor de lucru, precum se dovedeşte din «Descrierea Moldoveĭ» a luĭ Cantemir, filele 245, 252;

«c) Că primirea unuĭ ţĕran fugit de la stăpânul sĕŭ era oprită,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

după cum se dovedește prin Pravila luĭ Vasilie Vodă din 1646, fila 3, legea 18, care ḑice: când va fugi ţĕranul de la locul și de la stăpânul sĕŭ, nimine nicăiurea să nu-l primească, iar de va călca Pravila aceasta, să plătească la Domnie 12 litre de argint și 24 de litre boiarinuluĭ celuia a cuĭ va fi ţĕranu, și într'acest chip să aibă îndemânare de la Domnie ca să întoarcă ţĕranul, să-l ducă de unde a fost, iar eĭ să rĕmâe cu toată paguba și cheltuiala»;

«d) Că la 6 Aprilie 1749 clasele privilegiate, clerul și boerimea, de bună-voe aŭ desfiinţat vecinătatea și tristele eĭ privilegiĭ, declarând într'un glas, că veciniĭ nu maĭ sunt robĭ, căcĭ vecinul însemnează **săteanul megieș fără de moșie**, și aŭ hotărît ca oamenĭĭ să nu se vîndă, când s'ar vinde moșia, ci ca niște sătenĭ aĭ satelor în sat să rĕmâe, făcênd slujba obicĭnuită, însă și slujba să se facă cu nart 24 de ḑile de om într'un an și la ce lucru se va pune, și dejmă să dea de pe moșie;

«e) Că Domnul Grigorie Alecsandru Ghica Voevod, din îndemnul necontenitelor jalobe ce-ĭ veneaŭ atât de la locuitoriĭ ţĕrĭĭ ce șed pe moșiĭ **boerești**, **mănăstirești** și **răzășești**, asupra stăpânilor acestor moșiĭ, cât și de la însușĭ aceștia asupra locuitorilor ce șed pe moșiile lor, prin hrisovul sĕŭ din 1 Ianuarie 1766 a redus ḑilele boeresculuĭ de la 24 la 12 ḑile, însă cu determinarea lucruluĭ fie-căria ḑile; și tot-odată întărind dreptul stăpânilor de moșiĭ de a lua dejmă din toate productele precum și dreptul monopoluluĭ vînḑĕrĭĭ bĕuturilor, a încuviinţat și regularea relaţiilor dintre proprietariĭ de moșie și ţĕranĭ prin învoelĭ, legiuind «ca sătenĭĭ carĭĭ vor face tocmală pentru lucru cu stăpânul moșieĭ, după zapisul cel de tocmală să urmeze»;

«f) Că Domnul Grigorie Ghica, prin hrisovul sĕŭ din 30 Septemvrie 1777, a maĭ îndatorit pe ţĕranĭ a da stăpânilor de moșiĭ câte douĕ clăcĭ pe an, a întocmi iazurile și acareturile acestora și morile, a face câte o podvoadă și a căra și câte douĕ carĕ de lemne;

«g) Că Regulamentul Organic, Cap. III, Secţia VII, Art. 118, 132, a îndatorit pe lăcuitoriĭ sătenĭ a lucra pentru proprietariĭ de moșiĭ în curgerea unuĭ an 12 ḑile **după vechiul obiceiŭ** (determinând tot-odată și mĕsura lucruluĭ pentru fie-care ḑi), a da dejmă din toate productele, a face câte douĕ podvoḑĭ în depărtare de 1 până la 8 ceasurĭ, a căra câte douĕ carĕ de lemne la curtea proprietaruluĭ și a lucra câte 4 ḑile la reparaţiile acareturilor de pe moșie. Tot Regl. Organ., Art. 129, a întărit și dreptul esclusiv al proprietarilor de a vinde pe moșiile lor tot felul de bĕuturĭ;

«h) Că așeḑămîntul publicat în anul 1851, desființând **fără des-**

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

păgubire dejma cuvenită proprietarilor de la locuitorĭ, **desfiinţând** şi îndatorirea acestora de a face coşerele pentru conservarea păpuşoilor proprietaruluĭ şi maĭ desfiinţând şi îndatorirea ţĕranilor fără boĭ saŭ caĭ de a lucra 4 ḑile la reparaţiile acareturilor proprietarilor, în locul transporturilor prescrise de Regl. Organ., a sporit cu 20 de prăjinĭ şi imaşul cuvenit lăcuitorilor, şi prin urmare departe de a le înmulţi îndatoririle, le-aŭ adus un simţitor folos;

«i) Că toate aşeḑămintele prin care s'aŭ regulat relaţiile dintre proprietarĭ de moşiĭ şi lăcuitorĭ aşeḑaţĭ pe ele, începênd de la memorabilul act al desfiinţărĭĭ vecinătăţĭĭ până la Aşeḑămîntul de astăḑĭ, a hotărît nu numaĭ ḑilele ce ţĕranĭ aveaŭ a lucra în folosul proprietarilor, ci şi mĕsura lucruluĭ fie-căria ḑi; de vreme ce Aşeḑămîntul de astăḑĭ, legiuind cătimea lucruluĭ, a determinat-o nu prin numĕr de ḑile, ci numaĭ prin mĕsura obicĭnuită în ţeară — falcea şi părţile eĭ — făcênd o singură escepţie pentru lucrul reparaţiilor acareturilor, pentru care s'aŭ legiuit 4 ḑile proaste; şi că prin urmare compuitorĭ tânguirĭĭ sătenilor nu cunosc Aşeḑămîntul de astăḑĭ, dacă ḑic că acum sunt 12 ḑile de pont, şi ḑiua cât luna.

«10. Că ţĕranĭ din Moldova nu sunt legaţĭ de brazdă (glebae adscripti), ci din contra oamenĭ liberĭ, care aŭ voe de a se muta unde le place, a-şĭ schimba starea după a lor bună plăcere, a întreprinde tot felul de meserĭi şi speculaţĭĭ, cu un cuvînt nu sunt aceea ce în alte ţĕrĭ eraŭ oamenĭĭ ce se numiaŭ serĭs, Leibeigene; şi prin urmare nicĭ sunt supuşĭ la vre-una din îndatoririle şi prestaţiile ce eraŭ impuse acesteĭ clase de oamenĭ.

«11. Că nu este de mirare cum că înainte de Regulament săteanul avea putinţa de a esploata în folosul sĕŭ moşia proprietaruluĭ într'o întindere maĭ mare de cât acum:

«1. Pentru că atuncea el era însărcinat, pe lângă munca pomenită maĭ sus, încă cu o mulţime de alte dărĭ în natură, care prin Regulamentul Organic s'aŭ oborît; şi

«2. Pentru că atuncea ţeara, fiind mult maĭ mare şi populaţia mult maĭ mică de cât astăḑĭ, proprietarĭĭ, spre a putea trage macar un mic folos din întinsele lor câmpiĭ, care din lipsa braţelor saŭ a capitalurilor nu le puteaŭ lucra, încuviinţaŭ cu plăcere esploatarea lor orĭ şi cuĭ se îndatoria a-ĭ da macar ḑejmă din productele făcute pe ele, aşa dar nu numaĭ ţĕranilor sĕĭ, ci şi proprietarilor şi ţĕranilor din împrejur, ba chiar şi străinilor din locurĭ depărtate, carĭĭ se supuneaŭ acesteĭ condiţĭĭ. Astăḑĭ însă, când populaţia s'a înmulţit şi în toate ḑilele creşte prin necontenite emigrărĭ, chiar şi din ţĕrile megieşite, unde ţĕranĭĭ sunt împroprietăriţĭ; astăḑĭ, când o mare parte

www.dacoromanica.ro

din câmpiile odată sterpe ale proprietarilor s'aŭ pus la dispoziția noilor generații ale populațiilor sătești, astădĭ când în urma repedeĭ desvoltărĭ a comerțuluĭ, agricultura a luat o întindere așa de mare, în cât puține moșiĭ de câmp maĭ aŭ încă locurĭ pentru creșterea vitelor, prin care Moldova odată își făcuse un deosebit renume, astădĭ, când prețurile pământuluĭ s'aŭ suit la un grad proporționat cu acea desvoltare, când de altă parte prețul lucruluĭ, din causa înmulțiriĭ brațelor și a înlocuiriĭ lor prin maĭ multe mașine, n'a putut crește întru aceeașĭ proporție, Reglem. Organ. și Aședămîntul de față aŭ trebuit să pue, și aŭ și pus în proporție maĭ potrivită anuala valoare a pământuluĭ ce proprietarul dă țĕranuluĭ cu lucrul ce acesta dă celuĭ întâiŭ. No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«12. Că aurul și argintul ce intră în țeară provine nu numaĭ din sudoarea tânguitorilor, ci în mare parte și din însemnătoarele capitalurĭ întrebuințate de proprietarĭ în cumpĕrăturĭ de vite și unelte de agricultură, în năimire de argațĭ și de lucrătorĭ, atât dintre propriiĭ lor sătenĭ, cât și din sate străine și din locurĭ depărtate, ba chiar și din alte țĕrĭ, precum din Bucovina, Galiția și Transilvania.

«13. Că dacă sătenii n'aŭ fost chemațĭ la facerea legilor atingĕtoare de eĭ, nicĭ proprietariĭ nu s'aŭ chemat la facerea legiuiriĭ, prin care s'aŭ desființat fără despăgubire maĭ multe folosurĭ ce eĭ aveaŭ de la țĕraniĭ lor, iar maĭ ales dejma, care ca o parte a rĕsplătiriĭ cuvenite proprietarilor pentru esploatarea pământuluĭ lor de către țĕranĭ, ca un drept civil, în toate țĕrile luminate s'a desființat numaĭ prin rĕscumpĕrare.

«14. Că regularea relațiilor dintre proprietarĭ și țĕranĭ prin învoele nu numaĭ n'a fost oprită de legĭ, precum dovedește chiar hrisovul luĭ Grigorie A. Ghica din 1 Ianuarie 1766, Art. 15; ci a fost chiar scopul Regl. Organ., Art. 118, lit. E, și al Aședămîntuluĭ din 1851, Art. 4, prin care anume se dice, «că aceste aședăminte vor servi de basă până ce **năimirile de pămînt se vor putea face prin alcătuirĭ de bună-voe,** lăsând a dice, că atât înainte de promulgarea Regl. Organ., cât și după ea, această mĕsură în multe locurĭ s'a și pus în lucrare.

«15. Că Regl. Organ., Art. 123, și Aședămîntul din 1851, Art. 16, legiuind ca la satele acele, unde moșia este strîmtă, proprietariĭ să dea locuitorilor $^2/_3$, n'aŭ întins această dispoziție asupra **întregului moșieĭ,** după cum, în contra adevĕruluĭ, arată compuitoriĭ tânguiriĭ sătenilor; ci din contra anume aŭ adăogit, că împărțirea aceasta are a se face numaĭ pentru **locul de hrană,** adecă **imașul, fênațul** și **locul de arătură,** lăsând a dice, că mĕsura aceasta este numaĭ o escepție pentru

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

moşiile strîmte, şi prin urmare nu se poate generalisa şi întinde asupra tuturor moşiilor, şi tot Art. 123 din Regl. Organ. şi Art. 17 al Aşeḑămîntuluĭ din 1851 legiuind, că **dacă prin această mĕsură numĕrul total al locuitorilor nu s'ar putea îndestula cu locul întreg ce este hotărît prin Aşeḑămînt, atuncea numĕrul de prisos al locuitorilor** să aibă voe de a se muta aiurea saŭ de a se **alcătui prin** bună **tocmeală cu proprietarul**.—Şi dar Comitetul proprietarilor marĭ se rosteşte asupra dorinţelor din citata propunere a locuitorilor pontaşĭ în următorul chip:

«1. Dorinţa ca în viitor şi săteanul să fie pus în rîndul oamenilor şi desfiinţarea bătĕiĭ, corĕspunde la votul Adunăriĭ, care a proclamat egalitatea înaintea legiĭ şi instrucţia publică gratuită şi obligătoare pentru toate oraşele şi satele; urmând neapĕrat după acest vot, ca Adunarea viitoare să reformeze între altele şi legislaţia criminală, care, basată pe deosebirea claselor şi plină de defectuositătĭ monstruoase, nu maĭ rĕspunde cererilor secoluluĭ de faţă.

«2. Dorinţa de a se oborî în viitor beilicurile, havalelele şi birul pe cap este îndestulată prin votul Adunăriĭ din 29 Octomvrie despre desfiinţarea privilegiilor de clase, egalitatea înaintea legiĭ, aşeḑarea dreaptă a contribuţiilor ş. c. l.

«3. Dorinţa de a avea prin sate dregătoriĭ alese din chiar sinul lor, fiind morală şi chiar ţintitoare către buna rînduială, meritä a se lua în consideraţie, rĕmâind ca viitoarea obştească Adunare, avênd tot-odată în vedere şi anecsa R., Art. XXXV şi XXXVI din Reglement, să legiuiască modul şi întinderea aplicaţieĭ eĭ potrivit cu interesele şi gradul culturiĭ trepteĭ locuitorilor sătenĭ.

«4. Dorinţa căderiĭ boeresculuĭ (adecă a Aşeḑămîntuluĭ), rostită de către deputaţiĭ sătenĭ, este o mĕsură dorită şi de proprietariĭ îndrituiţĭ: a) pentru că acest lucru, care după Regl., Organ. şi după Aşeḑămîntul din 1851, trebue să fie o dreaptă rĕsplătire a valoriĭ anuale a pămîntuluĭ ce proprietariĭ daŭ locuitorilor spre hrană, nu maĭ împlineşte şi nicĭ poate împlini această condiţie, astăḑĭ, când de-o-parte preţul pămîntuluĭ s'a suit aşa de mult, iar de altă parte cătimea lucruluĭ cuvenit proprietarilor a rĕmas nevariabilă, aşa dar nu maĭ este o dreaptă rĕsplătire a valoriĭ pămîntuluĭ dat spre hrană; şi b) pentru că în faţa tendinţelor ostile principiuluĭ proprietăţiĭ, care se manifestează sub auspiciile unor reformatorĭ neîndrituiţĭ, proprietariĭ nu maĭ pot urma Aşeḑămîntuluĭ, spre a scăpa proprietăţile lor de aplicarea unor utopiĭ condamnate de toată lumea, după cum dovedeşte espresia de «rĕscumpĕrarea boeresculuĭ», espresie care este o sofismă comunistă şi care în alte cuvinte ḑice: «împroprietărirea universală fără

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

cumpĕrarea şi plata pămîntuluĭ, pe carii compuitorii propunerii locuitorilor îl înţeleg proprietate comună a tuturor, precum este aerul şi soarele. De vreme ce boerescul nu este un drit feudal, nu este un privilegiŭ deşert al boerieĭ, nu este o rĕmăşiţă a vecinătăţiĭ, care în Moldova s'a desfiinţat încă din anul 1749, ci după cum maĭ sus s'a ḑis, este numaĭ un echivalent al întrebuinţării pămîntuluĭ ce locuitoriĭ primesc spre a lor hrană de la proprietarĭ, este preţul anual al posesieĭ plătit în lucru proprietarilor, nu numaĭ boerilor, ci şi monastirilor şi proprietarilor neboeriţĭ.

«5. Dorinţa de a-şĭ lucra pămîntul trebuitor pentru hrana lor, fără să-ĭ poată alunga de pe dînsele, cu adăogirea de a se da şi copiilor lor pămînturĭ până la acoperirea a douĕ treimĭ din moşie, fiind ţintirea cea maĭ vederată de a lovi proprietatea, Comitetul proprietarilor marĭ rĕspunde:

«a) Că pămîntul ce locuitoriĭ primesc spre esploatare cu îndatorire de a rĕsplăti prin lucru învoirea întrebuinţăriĭ luĭ, este un pămînt necontestabil al proprietarilor, cîştigat prin titlurĭ legale, prin titlurĭ recunoscute de toate legislaţiile lumiĭ şi de a noastră în deosebĭ, precum moştenire, împărţelĭ, hotărîrĭ judecătoreştĭ, daniĭ, schimburĭ, cumpĕrăturĭ, toate întărite de Domnĭ prin hrisoave mărturisite şi adeverite prin pacinică şi nestrămutată stăpânire în şir de maĭ multe sute de anĭ;

«b) Că proprietatea stăpânilor de moşiĭ se întinde asupra întreguluĭ trup de moşie, după cum se dovedeşte:

«I. Prin miĭ şi iar miĭ de vînḑĕrĭ şi cumpĕrăturĭ, care toate cuprind nu numaĭ pămîntul reservat spre întrebuinţarea proprietarilor de moşiĭ, ci şi pămîntul care se dă locuitorilor spre esploatare şi care întocmaĭ ca acel dintâiŭ, se plăteşte de către cumpĕrătorĭ cu acelaşĭ preţ.

«II. Prin miĭ de cumpĕrăturĭ de la răzăşĭ, care astăḑĭ sunt ţĕranĭ pe pămîntul vîndut de eĭ.

«III. Prin ḑilnica dotare a însurăţeilor şi a bejănarilor veniţĭ din alte ţĕrĭ cu pămînt, care tot-deauna s'a întrebuinţat numaĭ de către prorietariĭ întregiĭ moşiĭ.

«IV. Prin miĭ şi iar miĭ de ipotece, care se întind asupra întreguluĭ trup de moşie.

«V. Prin legiuirile ţĕriĭ, hrisovul luĭ Grigorie A. Ghica din 1 Ianuarie 1766, Regulamentul Organic şi Aşeḑămîntul de astăḑĭ, care regulând relaţiile dintre proprietarĭ şi locuitoriĭ aşeḑaţĭ pe moşiile acestora, n'aŭ lăsat nicĭ umbră de îndoială, cum că şi pămîntul dat

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

locuitorilor spre hrană este o proprietate necontestabilă a stăpânuluĭ moşie.

«VI. Tot prin Regulamentul Organic şi Aşeḑământul din 1851, Art. . . . . care dă voe proprietarilor de a depărta de pe moşiile lor pe ţĕraniĭ rĕsvrătitorĭ, în care cas pământul ce acesta a avut spre hrană întră iară în nemijlocită şi nemărginită dispoziţie a proprietaruluĭ de moşie, fără altă despăgubire a depărtatuluĭ de cât numaĭ pentru sadurile (pomĭ) ce ar fi avênd pe locul proprietaruluĭ.

«VII. Tot prin Regulamentul Organic, Art. 123 v. 124, după care învoind locuitorilor strămutarea de pe o moşie pe alta, nu numaĭ nu le încuviinţează cea maĭ mică despăgubire pentru pământul ce l-aŭ avut spre hrană de la proprietar, ci din contra lămurit legiueşte, că casa, toate sadurile şi alte locurĭ ce ţĕranul le-ar fi adus în stare lucrătoare pe moşia de pe care se mută, vor rĕmânea în folosul proprietaruluĭ fără **despăgubire**, care negreşit s'ar fi încuviinţat dacă ţĕranul ar fi avut macar o umbră de proprietate.

«VIII. Şi prin legiuirile Principatuluĭ Valahieĭ şi ale Besarabieĭ, care recunosc stăpânilor de moşiĭ dritul de proprietarĭ neîngrădiţĭ, iar ţĕranilor aşeḑaţĭ pe ele numaĭ dritul de chiriaş, posesor.

«IX. Prin toate actele judecătoreştĭ, care constatează, că în procesele cărora aŭ fost espuse moşiile proprietarilor, din partea proprietarilor megieşĭ saŭ din partea altor reclamanţĭ, ţĕraniĭ aşeḑaţĭ pe acele moşiĭ nicĭ odată n'aŭ făcut parte, nicĭ în procesurĭ, nicĭ la urmările lor, căcĭ ţĕraniĭ n'aŭ avut nicĭ odată dreptul de a înstrăina pământul primit de la proprietariĭ de moşiĭ spre hrană, aşa dar nicĭ odată n'a putut să-l treacă nicĭ către urmaşiĭ lor, nicĭ către străinĭ, nicĭ cu titlu de moştenire, nicĭ cu titlu de vînḑare saŭ schimb.

«Prin urmare ţĕraniĭ pot dar câştiga proprietatea numaĭ prin bună înţelegere cu proprietariĭ pe ale cărora moşiĭ locuesc, urmând esemplul ţĕranilor din Besarabia, care aŭ cumpĕrat de la proprietariĭ lor moşiĭ întregĭ, aşa dar şi **pământul** ce-l aveaŭ eĭ pentru hrana lor, din care moşiĭ unele, şi anume moşiile Tomaiul şi Mingirul din ţinutul Cahululuĭ, amîndouĕ câte de 4000 desetinĭ, astăḑĭ fac parte din Moldova.

«O asemenea împroprietare de bună-voe, pe care nimine nu o împedecă, ci dimprotivă toţĭ doresc a se întinde la câţĭ s'ar putea maĭ mulţĭ, lesne s'ar introduce în Principate, atuncea când instituţiile bine întocmite ale ţĕrĭĭ şi înlăturarea abusurilor de-asupra locuitorilor vor fi cu sinceritate puse în lucrare de către un guvern stabil şi nepărtinitor; şi numaĭ o proprietate câştigată cu acest chip poate asigura fericirea câştigătorilor eĭ, pentru că ştiindu-o câştigată prin munca

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

și hărnicia luĭ, se lipește către dînsa cu toată dragostea, și știind-o câștigată prin drumul legal, se face un om de ordin și adevĕrat apĕrător al legalităţiĭ și al instituţiilor patrieĭ sale, iar orĭ-ce alte mĕsurĭ impuse și pripite nu pot aduce de cât rĕsturnarea temeliilor celor maĭ principale ale societăţiĭ și tot-odată cădorea agriculturiĭ.

«Decĭ:

«1. Luând în privire că ţĕraniĭ din Moldova nu sunt nicĭ vecinĭ, nicĭ legaţi de brazdă, ba nicĭ macar supușĭ aĭ proprietarilor, precum eraŭ ţĕraniĭ din Austria și Germania chiar și până în ḑilele noastre. ci din contra sunt oamenĭ liberĭ;

«2. Luând în privire că, după cum maĭ sus s'a lămurit, lucrul ce ţĕraniĭ fac proprietarilor nu este un atribut al boerieĭ, nu este un serviciŭ personal, care-șĭ deduce origina din privilegiile rĕsuflate ale feudalităţiĭ, nu este aceea ce în alte ţĕrĭ se numia corvée, ci din contra este numaĭ o rĕsplătire a întrebuinţării pămîntuluĭ ce ţĕraniĭ primesc de la proprietarĭ pe a cărora moșiĭ locuesc, o îndatorire basată pe un contract bilateral, a căruia continuare saŭ curmare atîrnă numaĭ de la învoirea ambelor părţĭ;

«3. Luând în privire că ţĕraniĭ aŭ dreptul de a se strămuta unde vor voi, și prin urmare de a se libera de îndatoririle lor către proprietarĭ pentru pămîntul de hrană ce-l primesc de la aceștia;

«4. Luând în privire că pămîntul esploatat de ţĕranĭ în folosul lor este o proprietate necontestabilă a vecinilor stăpânĭ de moșiĭ;

«5. Luând în privire că drepturile proprietăţiĭ sunt garantate prin Art. 70 din Regulamentul Organic, Cap. III, Secţia 1, prin următoarele cuvinte: «că conform cu vechile așeḑăminte ale ţĕriĭ, drepturile proprietăţiĭ vor fi păstrate în vecĭ nerășluite, întru toată a lor întindere, fără a fi supuse de cât numaĭ la sloboda întrebuinţare și voinţă a proprietarilor»;

«6. Luând în privire că și Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ a proclamat în unanimitate respectul proprietăţiĭ ca una din basele fundamentale ale viitoareĭ organisaţiĭ;

«7. Luând în privire că după toate legislaţiile din lume și după §. 462 din Codica civilă a Moldoveĭ, dreptul proprietăţiĭ este puterea de a dispune de fiinţa și de rodurile lucruluĭ sĕŭ după a sa voinţă și plăcere, depărtând din această pe orĭ-cine altul, și prin urmare că cererea deputaţilor sătenĭ de a rĕscumpĕra boerescul, saŭ cu alte cuvinte de a da proprietarilor banĭ în locul lucruluĭ cuvenit lor în natură, cuprinde în sine o vederată jignire a dreptuluĭ proprietăţiĭ, căcĭ ea ţintește a mărgini libertatea dispositieĭ, care este o condiţie esenţială a dreptuluĭ proprietăţiĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«8. Luând în privire că în faţa acestor încungiurări, numaĭ acea regulare a relaţiilor dintre proprietarĭ şi ţĕranĭ poate fi dreaptă şi împăca interesele ambelor părţĭ, care ar avea de basă alcătuirea de bună-voe, prin care ţĕraniĭ pot năimi sau cumpĕra de voe pămîntul de la proprietarĭ;

«9. Luând în privire că mĕsura aceasta, a căria dreptate şi folosinţă s'a prevĕḑut atât de hrisovul Domnuluĭ Grigorie A. Ghica din 1 Ianurie 1766, cât şi de Regulamentul Organic, de Aşeḑămîntul din 1851, astăḑĭ lucrător, şi de protocolul Conferinţelor ministeriale din Constantinopole din 11 Februarie 1856, este şi aplicată în acest Principat, unde pe la unele din moşiĭ ţĕraniĭ lucrează după **învoelĭ**, iar pe la altele sunt învoiţĭ bănește pentru pămîntul ce primesc de la proprietarĭ;

«10. Luând în privire că aplicaţia acesteĭ mĕsurĭ n'a avut până acum o întindere maĭ mare, numaĭ pentru că strămutarea locuitorilor de pe o moşie pe alta a fost îngreuiată prin maĭ multe condiţiĭ, iar proprietariĭ liniştiţĭ prin îngreuiarea strămutărĭĭ, n'aveaŭ nicĭ un îndemn nevoitor a regula prin învoială relaţiile lor cu ţĕraniĭ aşeḑaţĭ pe moşiile lor;

«11. Luând în privire că numaĭ prin alcătuire de bună-voe s'ar putea înlătura disproporţia împoporărĭĭ şi a preţurilor ce esistă între unele din ţinuturile de sus şi acele de jos;

«12 Luând în privire că regularea relaţiilor dintre proprietarĭ şi ţĕranĭ prin alcătuirĭ de bună voe este o mĕsură cerută şi de economia politică, care proclamă libertatea concurenţeĭ şi a transacţiilor ca o dogmă fundamentală şi încuviinţează întrevenirea guvernuluĭ; numaĭ atuncea când cercările regulărĭĭ prin alcătuirĭ de bună-voe n'ar rĕspunde la scopul dorit, saŭ când mijloacele private n'ar fi de ajuns spre a-l realisa;

«13. Luând în privire că modificarea relaţiilor de astăḑĭ, fiind în stare de a esersa cea maĭ mare înrîurire asupra agriculturiĭ, care este izvorul de căpetenie al averiĭ naţionale, cere cea maĭ mare luare aminte şi cele maĭ pătrunḑĕtoare studiĭ, chibzuire şi pregătire, fără care cele maĭ bine-voitoare, cele maĭ filantropice intenţiĭ, departe de a asigura doritul resultat, ar produce numaĭ turburărĭ, sdruncinărĭ şi neapĕrată decădere a agriculturiĭ şi prin urmare şi a comerţuluĭ;

«14. Luând în privire că reforma sistemuluĭ de astăḑĭ presupune esistenţa unuĭ guvern stabil şi tare, un guvern înzestrat cu toate mijloacele intelectuale, morale şi materiale spre a o putea pune în lucrare cu toată nepărtinirea, perseveranţa, autoritatea şi înţelepciunea, cerute de mărimea uneĭ chestiĭ atât de vitale, uneĭ chestiĭ de la care

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

atîrnă esistența celeĭ mai numeroase populațiĭ a țĕriĭ, bună-starea tuturor claselor societățiĭ, liniștea obștească și ferirea țĕriĭ de tristele urmărĭ ale precipităriĭ saŭ ale **patimilor** care se pun în mișcare;

«15. Luând în privire că și interesul proprietarilor cere desființarea moduluĭ de astădĭ al relațiilor dintre eĭ și țĕranĭ;

«16. Luând în privire că dreptatea cere ca această mĕsură să nu fie vătămătoare nicĭ pentru proprietarĭ, nicĭ pentru țĕranĭ, a cărora bună-stare a fost și trebue să fie obiectul deosebiteĭ îngrijirĭ, nu numaĭ din partea guvernuluĭ, ci și din partea însușĭ proprietarilor, care nu pot necunoaște folosința acesteĭ numeroase clase a Statuluĭ și prin urmare doresc din toată inima îmbunătățirea soarteĭ lor;

«Comitetul proprietarilor marĭ dorește dar, ca la viitoarea organisație să se iea de basă următoarele principiĭ.

«I. Modul de astădĭ al rĕsplătiriĭ pămîntuluĭ prin lucru să fie cu totul desființat.

«II. Adunarea legiuitoare, în cea întâie a eĭ sesie, să hotărască un termin, în care relațiile dintre proprietariĭ de moșiĭ și țĕraniĭ lucrătorĭ de pămînt aședați pe ele să se reguleze prin alcătuirĭ de bună-voe.

«III. Adunarea legiuitoare să facă o lege, căria vor fi supușĭ aceĭ din proprietarĭ și țĕranĭ, care nu s'ar fi folosit de terminul publicat pentru regularea relațiilor reciproce prin alcătuirĭ de bună-voe.

«IV. Legea aceasta va fi întemeiată pe principul respectuluĭ proprietățiĭ, și tot-odată va privi și la stabilarea și la chipul viețuiriĭ locuitorilor sătenĭ astădĭ lucrătorĭ de pămînt».

(Subscrișĭ) I. Docan, A. Botez-Forăscu, Gr. Balș, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, I. Pruncu, N. Catargiu, S. Miclescu, Gr. Suțu, N. Carp, L. Catargiu, Gr. Costachi.

D-luĭ *A. Teriachiu* cetește socotința minorității acestuĭ comitet:

«Asupra chestieĭ relațiilor locuitorilor sătenĭ cu proprietarĭĭ, subscrișiĭ aŭ onoare a face următoarea propunere:

«Luând în privire:

«1. Că propunerea locuitorilor sătenĭ, elaborată afară din Comitetul lor, în contra Art. 57, 85, 86 ale Regulamentuluĭ Adunărĭĭ, cuprinde, pe lângă multe suferințĭ, în parte aduse prin năvălirile străine, în parte prin abusurile provenite din călcarea aședămintelor în ființă, și multe recriminațiĭ neîntemeiate și tendințĭ regretabile prin născocita titluire de boerĭ de moșie și prin cercările de a denatura caracterul relațiilor esistente între locuitorĭ și proprietarĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«2. Că pe cât asemenea tendinţĭ nu ne pot da îngrijire pentru proprietatea apĕrată în toată întregimea eĭ de legile ţĕrĭĭ, consacrată ca principul conservărĭĭ societăţilor moderne şi întărită prin votul Adunărĭĭ din 18 Noemvrie, pe atât nu ne pot opri de a privi îmbunătăţirea stărĭĭ locuitorilor ca o condiţie a prosperităţĭĭ ţĕrĭĭ noastre;

«3. Că contra unor asemenea tendinţĭ, ce nu s'ar fi cuvenit a se rosti nicĭ ca ipotesă, totuşĭ proprietarĭĭ, clasa cea maĭ însemnată a ţĕrĭĭ, clasa ce a dat pururea dovedĭ de inteligenţă şi de generositate, şi până astădĭ s'a pus în capul mişcărĭĭ naţionale, nu are nevoie a năzui la facte istorice ca să-şĭ apere drepturile consfinţite prin legile ţĕrĭĭ şi prin miĭ de transacţiĭ şi titlurĭ legale;

«4. Că proprietarĭĭ şi locuitorĭĭ, aceste douĕ elemente care aŭ scăpat Franţa de rĕsturnările în care vroiaŭ să o arunce cercătorĭĭ de sisteme, sunt chemate, precum aŭ împărţit multe greutăţĭ, asemenea prin o bună înţelegere a vindeca multe rănĭ ale trecutuluĭ şi a desvĕli bogăţiile acestor ţĕrĭ bine-cuvîntate de Dumneḍeŭ;

«5. Că prin voturile Adunărĭĭ din 29 Oct., douĕ-spre-ḍece ḍile înainte de cetirea propunerĭĭ locuitorilor sătenĭ în Adunare, şi din 18 Noemvrie, s'aŭ statornicit câteva principiĭ, care vor contribui la îmbunătăţirea stărĭĭ locuitorilor, rĕmâind a se încununa acele şi cu regularea bine cumpĕnită a intereselor lor celor vitale;

«6. Că trebue a combina neputinţa în care ne aflăm, ca Adunare consultativă, de a face legĭ într'o chestie care pentru noĭ maĭ ales s'ar cuveni să facă obiectul unor studiĭ serioase; căcĭ chiar în alte staturĭ, unde reformele n'aŭ venit prin nicĭ o impulsie a evenimentelor din afară, o asemenea reformă a trecut prin mĕsurĭ transitorĭĭ fără a se pripi;

«7. Că o mĕsură silnică şi nechibzuită poate paralisa agricultura, fără a aduce o reală îmbunătăţire în starea locuitorilor, precum aceasta a urmat în Bucovina, de unde sute de locuitorĭ vin în Moldova spre a-şĭ dobândi esistinţa;

«8. Că în această chestie maĭ cu osebire trebue a se lua dispoziţiĭ uniforme cu ţeara soră, ca în o chestie atât de strîns legată cu agricultura, singura industrie a Principatelor, şi cu bună-starea şi viitorul majorităţiĭ poporuluĭ român;

«9. Că năimirile prevĕḍute la Art. 118, lit. E, a Reg. Org., spre a fi aplicabile şi neasupritoare, totuşĭ ar cere, pe lângă stabilirea locuitorilor, şi alte dispoziţiĭ de îngrijire a unuĭ guvern naţional;

«Luând în sfirşit în privire:

«10. Că întemeiarea **naţionalităţiĭ române**, fără de care nu este nicĭ viaţa naţională, nicĭ patria asigurată de învĕluirile trecute, nicĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

Unire prosperă și puternică, trebue să fie obiectul stăruinței guvernuluĭ și a Adunăriĭ viitoare;

«Subscrișiĭ propun ca la viitoarea organisație să se iea de basă următoarele dorințĭ:

«**I. Desființarea rĕsplătiriĭ prin lucru a pămîntuluĭ ce se dă locuitorilor de către proprietarĭ după aședămintele de astădĭ.**

«**II. Regularea definitivă a relațiilor dintre proprietarĭ și locuitorĭ și statornicirea unor principiĭ, care, fără a jigni drepturile proprietarilor, să împace și interesele locuitorilor.**

«**III. Adunarea legiuitoare viitoare, la cea întâĭ a eĭ sesie, va vota o lege, căria vor fi supușĭ și locuitoriĭ și proprietariĭ, și care desvĕlind acele principiĭ, va hotărî această chestie atât de importantă și de vitală pentru Principatele Unite**».

Anul 1857, luna Dechemvrie în 11 ḑile.

(Subscrișĭ) D. Miclescu, M. Kogălniceanu, D. Rallet, M. Jora, N. Canano, A. Teriachiu, M. Costachi, I. Fotea, C. Rolla, P. Mavrogheni, V. Sturdza,

D-luĭ *A. Panu* cetește osebita socotință a d-luĭ C. Roset-Teț-canu:

«Socotința subscrisuluĭ în chestia locuitorilor pontașĭ este aceasta: că boerĭĭ saŭ proprietariĭ, de câte orĭ aŭ fost chemațĭ a face câte o legiuire pentru relația dintre eĭ și locuitorĭ, n'aŭ fost nicĭ odată așa de nedrepțĭ, nicĭ așa de asupritorĭ, precum locuitoriĭ s'aŭ înșelat a se rosti prin a lor propunere; căcĭ, de și chiar din vremĭ în vremĭ munca li s'a maĭ mărit, însă aceea nu s'a urmat pentru că proprietariĭ aŭ avut plecare de a-ĭ asupri, supuindu-ĭ a da saŭ a lucra un ce maĭ mult, ci pentru că și chiar firea lucruluĭ așa o cere. Se cere, pentru că în vremĭ când pămîntul și chiar productul n'aveaŭ maĭ nicĭ un preț, nu se cerea o rĕsplătire mare din partea aceluia căruia eraĭ bucuros să-ĭ daĭ orĭ cât pămînt să se hrănească, și el să-ți dea ceva cât de puțin macar.—Aceste alcătuirĭ, maĭ bine a ḑice de cât legiuirĭ, sporiaŭ maĭ în însărcinarea muncitorilor din vremĭ în vremĭ, precum și pămîntul și productul se scumpeaŭ; aceasta-ĭ soarta omuluĭ ce cumpĕră și a celuĭ-ce vinde; când se lua numaĭ o dejmă, să aduc o pildă, atuncea proprietarul nu da poate maĭ mult capital de cât de ḑece saŭ cinspre-ḑece leĭ locuitoruluĭ ca să se hrănească.—Astădĭ, când se primește de la locuitor o muncă ce face la 12 galbinĭ, și proprietarul dă muncitoruluĭ un capital de a se hrăni, care cel puțin are o valoare de 120 galbinĭ. Iată dar că nedreptate nu-ĭ într'aceasta, maĭ ales că munca precum se politicește a se plăti, nicĭ face atâta pe cât am arĕ-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

tat că proprietarul s'ar folosi. Dar iată nedreptatea unde-i: în multele abusurĭ ce s'aŭ făcut şi se fac încă, şi care abusurĭ aŭ fost aşa de tolerate a se aplica aceluĭ maĭ slab, în cât porniaŭ chiar de la guvern. — Domnul învoia abusurile pentru că le suferia şi el de la alţiĭ, boerĭ le suferiaŭ, proprietarĭ maĭ micĭ le suferiaŭ, şi în sfîrşit, ce-i adevĕrul, povara cea maĭ grea pica adese-orĭ pe partea cea maĭ slabă, adecă pe clasa muncitorilor de pămînt, căcĭ toţĭ ceĭ-lalţĭ ce suferiaŭ marĭ nedreptăţĭ prin abusurĭ, se maĭ despăgubiaŭ ceva cu acele ce făceaŭ şi eĭ pentru alţiĭ, iar muncitorul de pămînt, fără nicĭ un soiŭ de asemenea privilegiurĭ, n'avea nicĭ un chip de a se maĭ despăgubi şi el de la cineva. Iată vina, iată nenorocirea ţĕrĭĭ noastre, ţeară în care maĭ toţĭ locuitorĭĭ de orĭ-ce clasă nu sunt din natura lor rĕĭ, dar numaĭ nedreptăţile de pe din afară venite lor neîncetat i-aŭ adus în trista stare de a se face împilătorĭ şi împilaţĭ. Spre maĭ bună dovadă în aceasta, voiŭ da o pildă. Iată acum, când marinimoasele Puterĭ europene aŭ bine-voit să iea drepturile noastre sub puternica lor apĕrare şi ne-aŭ chemat a ne rosti dorinţele bineluĭ ţĕrĭĭ noastre, saŭ basele uneĭ noŭĕ Constituţiĭ maĭ potrivite cu interesele ţĕrĭĭ, cum pentru tot ce am lucrat până acum în această obştească Adunare am fost dreptĭ şi cumpătaţĭ, svîrlind de la noĭ toate privilegiile cu cel maĭ mare dispreţ şi supuindu-ne înşi-ne cu veselie la toate greutăţile de-o-potrivă cu cel maĭ slab, numaĭ ca să ne putem întări iubita patrie şi să scăpăm şi de corupţiunea de pe din afară.

«Acum ne-a maĭ rĕmas chestia locuitorilor pentru a lor relaţiĭ cu proprietarĭĭ, treabă în adevĕr maĭ grea ceva şi maĭ complicată, pentru că se atinge de a pune în cumpĕnă şi ispită interesurile vieţuitoare ale fie-căria clase; însă fiind toţĭ dreptĭ, şi proprietarĭ şi locuitorĭ, şi cu bună judecată de-o-potrivă, binele ţĕrĭĭ şi interesurile fie-căruia după nevoia veaculuĭ de astăḑĭ, lesne se va împăca şi hotărî şi aceasta tot cu bucurie şi fără a rĕmânea vre-un fel de duşmănie între deosebitele clase, de care să ne ferească Dumneḑeŭ şi pe uniĭ şi pe alţiĭ, căcĭ numaĭ cu chipul acesta am putea să ne facem pe toţĭ de-o-potrivă nenorociţĭ.

«Iată socotinţa iscălituluĭ şi pentru reforma relaţiilor dintre proprietarĭ şi locuitorĭ:

«I. Desfiinţarea boeresculuĭ, adecă plata venituluĭ proprietăţiĭ prin muncă de către locuitorĭ.

«II. Darea a cincĭ-spre-ḑece prăjinĭ în locul satuluĭ cu casa fie-căruia locuitor în a sa vecinică stăpânire şi înfiinţarea comunelor.

«III. Îndrituirea locuitorilor de a fi posesorĭ pe locurile de hrană ce vor avea neapĕrat trebuinţă să iea de la proprietăţĭ, plătind acele

www.dacoromanica.ro

No. 1989.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

cu banĭ după preţurile ce s'ar politici la acel loc, când s'ar începe posesia;[1]) iar posesia să fie pe vreme de 12 anĭ; bine înţelegêndu-se că o aşa împosesuire nu poate conteni nicĭ odată, dacă locuitorul însuşĭ nu s'ar lepăda de acest drit; ci numaĭ preţurile se vor modifica din 12 anĭ în 12 anĭ, după cum vor fi la sfîrşitul fie-căria posesie.

«Proprietarul să nu maĭ fie dator a maĭ da pămînt, numaĭ când din tot locul de hrană de pe a sa proprietate ar fi împoscsuit douĕ treimĭ.

«Însă aceste toate să se pue în lucrare numaĭ după ce viitoarea Adunare legislativă va face o anume lege pe aceste base în totul lămuritoare pentru acest fel de aşeḑămînt, şi când vom avea guvernul cel tare şi statornic ce cu toţiĭ îl dorim.

«Aceste sunt în scurt cele-ce doresc şi socot neapĕrat de trebuinţă a se îndeplini pentru folosul şi al proprietăţiĭ şi al locuitorilor după vremea de faţă; motivele însă de oborîrea boeresculuĭ şi introducerea nouluĭ aşeḑămînt de relaţie între proprietarĭ şi locuitorĭ le voiŭ espune cu lămurire în totul în generala Adunare, când voiŭ sprijini nu numaĭ drepturile proprictăţiĭ, dar şi ale locuitorilor, pentru că n'aş dori a mĕ numi alt-fel de cât om drept; şi chiar preferând tot-deauna binele obştesc maĭ mult de cât acela al uneĭ singure clase».

(Subscris) C. Roset-Teţcanu.

D-luĭ *D. Grigoriu* ceteşte încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor micĭ, deosebita socotinţă a d-luĭ V. Zaharia şi deosebita socotinţă a d-lor C. Hurmuzachi şi C. Sturdza:

Încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor micĭ.

«Chestia relaţiilor dintre locuitoriĭ de pe moşiĭ cu proprietariĭ este una din cele date comisieĭ spre a elabora un proiect de dorinţă.

«Comisia, spre a-şĭ împlini cu sfinţenie misia, a luat în privire:

«a) Legile vechĭ ce aŭ fost în ţeară; b) Reglementul Organic; c) Aşeḑămîntul din 1851 lucrător astăḑĭ şi d) Propunerea Comitetuluĭ pontaşilor, şi s'a lămurit:

«1. Că după legile vechĭ, după Reglementul Organic şi după Aşeḑămîntul din 1851, driturile şi îndatoririle locuitorilor şi driturile şi îndatoririle proprietarilor sunt îmbinate şi reciproce. Locuitoriĭ aŭ avut şi aŭ drit de a avea locurĭ de hrană pe moşiile pe care şed, proprietariĭ aŭ avut şi aŭ dritul a primi pentru acele locurĭ despăgubire în muncă, saŭ preţul eĭ în banĭ, după anume mărginire şi

[1]) O anume lege va regula chipul de a se putea dovedi şi cunoaşte totdeauna adevĕratele preţurĭ ce ar urma în fie-care parte de loc a ţĕrĭĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

hotărîre a legiĭ. (Art. 118, 119, 120, 121, 122, 123, 130 din Reglementul Organic, Cap. III, Art. 1—4—8—16 şi 36, din Aşeḑămîntul din 1851, Art. 40 până la 47 din Aşeḑămîntul pentru locuitoriĭ de la munte).

«2. Proprietarilor, pentru pămîntul ce aŭ fost şi sunt datorĭ a da locuitorilor, le este mărginită şi hotărîtă despăgubirea odată pentru tot-deauna, fie aceea în banĭ, fie în muncă; maĭ mult de cât legea ḑice, nu era voe a lua,— ba şi învoelile ce ar face cu locuitoriĭ şi care ar fi peste hotărîrea legiĭ şi împovorătoare pentru locuitorĭ,— sunt cu totul oprite. (Art. 39).

«3. Chipul despăgubiriĭ proprietarilor după Reglement şi după Aşeḑămîntul din 1851 este în douĕ feluriĭ, care fiind cu totul deosebite — sunt nedrepte către dritul proprietăţiĭ, dar cu toate aceste, amîndouĕ puse în lucrare. Cercarea de maĭ mulţĭ anĭ desvĕleşte acuma, care este maĭ drept, maĭ practic, neîmpilător şi neprimitor de abus în privire către locuitorĭ şi nejignitor tot-odată drituluĭ proprietăţiĭ.

«4. După Reglement şi după Aşeḑămîntul din 1851, locuitoriĭ de pe moşiile marĭ şi cele stâlpite sunt datorĭ a da proprietaruluĭ în protiva pămîntuluĭ de hrană, muncă şi numaĭ muncă — hotărîtă şi mărginită în cătimĭ şi felul eĭ. (Art. 4, 8 din Aşeḑămîntul din 1851, Art. 118, 119, 120, 121, 122 şi 123 din Regulament).

«5. Tot după Reglement şi tot după Aşeḑămîntul din 1851, locuitoriĭ de pe moşiile răzăşeştĭ sunt scutiţĭ de această sarcină; eĭ aŭ dreptul de a plăti proprietăţiĭ pentru pămînturile de hrană, nu muncă mărginită şi hotărîtă pe fie-care ḑi, nu podvoḑĭ, nu ḑile de meremet şi cărăturĭ de lemne, ci în banĭ preţul a 12 ḑile după preţul curent (Art. 130, Cap. III al Reglementuluĭ); saŭ banĭ pentru lucru pe analogia pămîntuluĭ ce ar primi după preţul **vremiĭ fie-căria localităţĭ**. (Art. 36 din Aşeḑămîntul din 1851. — Aceste douĕ articule aŭ hotărît să se plătească preţul lucruluĭ, iar nu preţul pămîntuluĭ la răzăşĭ).

«6. La moşiile marĭ şi stâlpite, numaĭ nevolniciĭ, bĕtrâniĭ de 60 anĭ şi vĕduvile **sărace** sunt sloboḑĭ a şedea pe moşie, în casele lor cu îngrăditura de 10 prăjinĭ, nesupĕraţĭ la muncă saŭ cercere de plată. (Art. 26 Aşeḑămîntul din 1851).

«7. La moşiile răzăşeştĭ locuitoriĭ de orĭ-ce condiţie vor fi, să nu plătească nimica pentru locul de casă şi ogradă ce vor fi primit de la răzăşĭ. (Art. 36 Aşeḑămîntul din 1851).

«Această inegalitate în despăgubirea proprietăţiĭ, sigur vine numaĭ din pricină, că la facerea şi prefacerea legiĭ n'aŭ luat parte toţĭ aceĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

ce făceaŭ parte în chestie; cu toate aceste, principul statornicit pentru proprietățile marĭ, ca locuitorul să nu aibă dreptul a plăti în banĭ prețul muncii, a dat prilej pe multe locurĭ de abusurĭ fără marginĭ. Acest adevĕr se vede în propunerea locuitorilor pontașĭ, dar maĭ mult în mărturisirile cuprinse în Protocoalele boerilor comisarĭ ce aŭ lucrat Așeḑămîntul din 1851 și în ofisul fostuluĭ Domn Mihail Sturdza din 1844, N. 22, către Adunarea obștească, când s'a făcut legea, pentru care s'a prețeluit munca locuitorilor de pe moșiile de la munte și li s'a dat dritul de a plăti în banĭ.

«Principul dar statornicit pentru locuitoriĭ de pe moșiile răzășeștĭ, și la moșiile de la munte de a plăti munca în banĭ, este singurul care n'a dat loc la abusurĭ, pentru că nicĭ o plângere, nicĭ o protestație nu se vede asupra răzășilor saŭ asupra sistemuluĭ aplicat la dînșiĭ.

«Propunerea locuitorilor de a-șĭ rĕscumpăra cu banĭ munca ce sunt îndatoriți a maĭ da aceĭ de pe moșiile marĭ și stâlpite, vine din abusurile ce produce acel sistem. — Acea propunere se sprijină pe pilda aplicată la răzășĭ, aplicată cu mare succes la moșiile boerești, mănăstirești și răzășești de la munte și este primită chiar de principiile Art. 130 din Reglement și Art. 36 din Așeḑămînt — din 1851 — numaĭ ea este maĭ practică, maĭ împăcătoare și nevătămătoare nicĭ uniĭ părți.

«A se pune astăḑĭ un alt princip, care să rădice locuitoruluĭ dritul de a se hrăni pe moșia pe care șede, cu prețurĭ mĕsurate și hotărîte de legĭ, după cum tot-deauna s'a urmat — ar fi a se lovi într'o rădăcină, care fiind foarte îmbĕtrânită în țeară, ar putea produce niște resultate, de nu primejdioase societățiĭ, dar cel puțin maĭ vătămătoare și maĭ nenorocite pentru locuitorĭ de cât acele de care se plâng astăḑĭ, căcĭ mărginindu-se pe locuitorĭ în casă și ḑece prăjinĭ saŭ și imaș, și dându-ĭ cu acest chip sloboḑenia brațelor pentru ca să capete proprietarul sloboḑenia pămîntuluĭ, locuitorul nu numaĭ s'ar scoate din driturile ce legea tot-deauna i-aŭ dat, dar redus în astă stare, are să muncească de treĭ orĭ maĭ mult de cât până acuma,—osebit de aceasta, s'ar naște întrebarea, ce s'ar face cu locuitoriĭ de la munte, cu aceĭ de pe moșiile răzășeștĭ și chiar cu aceĭ de pe moșiile marĭ, care maĭ cu seamă în mijlocul codrilor cu brațele lor și-aŭ deschis curăturĭ (locurĭ de hrană și de fênațe)?

«Comisia, luând aminte și esaminând diferitele principiĭ statornicite prin legile citate, resultatele isvorîte dintr'însele, teoriile nouĕ ce se maĭ pot naște asupra acesteĭ chestiĭ, a găsit pentru acum de-odată nimerit a se primi și a se aplica în deobștie principul cuprins în Art.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 28. 1857 18 Decem.

130.—R. şi 36 A. din anul 1851, şi prin urmare din partea proprietarilor micĭ cu părţĭ alese şi nealese, a formulat următoarea propunere pentru viitoarea organisaţie:

a) Locuitoriĭ în deobştie să se folosească nestrămutaţĭ din pămînturile ce le aŭ astăḑĭ în folosinţă mărginită de pont.

«b) De către obştească viitoare Adunare, după pilda aplicată la munte, odată pentru tot-deauuna să se preţuiască munca în banĭ, şi locuitoriĭ să fie sloboḑĭ şi îndrituiţĭ a plăti preţul ḑilelor muncitoare în banĭ pe fie-care an.

«c) Urmaşiĭ locuitorilor să nu maĭ ceară pămînturĭ la proprietarĭ, **ci să fie sloboḑĭ a întra fără nicĭ o pedecă în drĭturile părinţilor lor**, plătind suma hotărîtă şi mărginită de lege.

«d) Pentru pămînturile ce locuitoriĭ ar avea trebuinţă peste acelea hotărîte de legĭ, să rĕmâe sloboḑĭ, şi proprietarĭ şi locuitorĭ, a se alcătui cu condiţiile, cu preţurile şi pe timpul ce ambele părţĭ vor stipula, potrivit aceasta chiar şi cu legea lucrătoare».

1857, Noemvrie 30

(Subscrişĭ) D. Cracte, C. Morţun, I. Hrisanti.

Ne unim cu socotinţa aceasta: N. Bosie, G. Masian, C. Bădărău, St. Calin, G. Vârlan, Chir. Ciocârlie, C. Ştiun.

Adecă ḑece aŭ votat **pentru** propunerea de faţă, unul, şi anume d-luĭ Coms. V. Zaharia cu osebită socotinţă şi d-lor C. Hurmuzachi, C. Sturdza şi V. Neculaŭ.

Presidentul, D. Cracte.

Osebita socotinţă a d-luĭ V. Zaharia.

«Asupra raportuluĭ făcut de domniĭ meĭ colegĭ proprietarĭ micĭ, atingĕtor de relaţiile dintre locuitoriĭ lucrătorĭ de pămînt şi stăpânitoriĭ moşiilor, socotinţa mea este, că Aşeḑămîntul astăḑĭ lucrător trebue a se susţine în toată puterea luĭ de ambele părţĭ cu modificaţiile următoare: a) Să lipsească tot felul de abus (ce a fost maĭ mult din partea slabeĭ administraţiĭ); şi b) că pe cât să fie slobod lucrătorul de pămînt a-şĭ plăti îndatorirea cu banĭ după o preţeluire dreaptă a fie-căria localităţĭ de pămînt odată pentru tot-deauna într'o dare anuală, pe atâta să fie şi el îngrădit, adecă care n'ar urma cu plata hotărîtă în terminul ce s'ar prescrie de legea ce s'ar face, acela să fie dator a face lucrul cuprins prin Aşeḑămîntul lucrător astăḑĭ». 1857, Dechemvrie 16.

(Subscris) V. Zaharia.

www.dacoromanica.ro

Socotința d-luĭ C. Hurmuzachi.

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Decem.

«Subscrisul nu se poate uni cu raportul comisieĭ adoptat de majoritatea Comitetuluĭ proprietarilor micĭ, pentru cuvintele următoare :

«1. Pentru că acel raport, departe de a se mărgini în rostirea dorinței claseĭ representate de acest Comitet, s'a ocupat maĭ mult cu reflexiĭ și dorințĭ atingĕtoare de regularea relațiilor dintre proprietariĭ **ceĭ marĭ** și țĕraniĭ așeḑațĭ pe moșiile **acestora**, precum și pe moșiile cleruluĭ ;

«2. Pentru că raportul comisieĭ a trecut sub tăcere, că ceĭ maĭ mulțĭ răzășĭ din Moldova și chiar și maĭ mulțĭ din membriĭ Comitetuluĭ acestuia n'aŭ țĕranĭ pe moșiile lor și prin urmare sunt scuțiți de consecuințele reformeĭ propuse de majoritatea Comitetuluĭ răzășesc ;

«3. Pentru că raportul comisieĭ a trecut sub tăcere, că cele maĭ multe răzășiĭ din Moldova nu sunt alese, nu sunt stâlpite și prin urmare, că țĕraniĭ ce s'ar fi aflând pe ele nicĭ ar putea rĕsplăti **prin lucru** întrebuințarea pămîntuluĭ ce li s'ar da de către răzășĭ, care însă, după cum este obștește știut, în cele maĭ multe locurĭ nu li se dă, lăsând a ḑice, că țĕraniĭ nicĭ pot ști cuĭ din mulțimea coproprietarilor să facă lucrul în natură ;

«4. Pentru că raportul comisieĭ a trecut sub tăcere, că după espresa rostire a Art. 40 din Așeḑămîntul din 1851, locuitoriĭ de la munțĭ, pentru puținătatea pămîntuluĭ de hrană, «**nu aŭ împărtășire la câmp de locurĭ de arat**», și că după Art. 45 din acelașĭ Așeḑămînt, locuitoriĭ de la munte numaĭ atuncea sunt în dreptate de a da proprietarilor de moșiĭ banĭ în loc de lucru în natură, «când **proprietarul n'ar avea pe acea moșie în destul loc ca să-l lucreze locuitoriĭ după așeḑămînt** ;

«5. Pentru că raportul comisieĭ n'a arĕtat că bănească rĕsplătire s'a adoptat de Așeḑămîntul din 1851 numaĭ acolo, unde pentru deosebite încunjurărĭ rĕsplătirea prin **lucru în natură** nicĭ se poate aplica ; lăsând a ḑice, că și starea morală a celeĭ maĭ marĭ părțĭ din răzășĭ nicĭ se deosebește de aceea a țĕranilor și prin urmare a și trebuit să motiveze o dispoșiție escepțională, care după principiile recunoscute de toate legislațiile, nu se pot întinde asupra altor casurĭ, unde încunjurările sunt cu totul de altă natură ;

«6. Pentru că după toate legile din lume, o prestație întemeiată pe un contract bilateral, precum este acel dintre țĕranĭ și proprie-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

tarii de moşii, nu se poate preface în bani **fără învoirea ambelor părţi;**

«7. Pentru că toate, chiar şi cele mai bune aşeḑăminte şi legi, sunt supuse la abusuri, care departe de a putea servi de măsură a bunătăţii saŭ a defectuositătii unuĭ aşeḑământ, dovedesc numaĭ **că aplicaţia luĭ** n'a fost destul de controlată, n'a fost dreaptă, saŭ cu alte cuvinte, că administraţiile nu şi-aŭ împlinit datoria;

«8. Că şi răsplătirea în banĭ a fost, este şi va fi supusă celor maĭ strigătoare abusurĭ, după cum dovedeşte chiar «**legiuirea pentru vindecarea a treĭ pricinĭ care împovorează pe locuitoriĭ de pensate şi aduc cu din adinsul împedecare stării lor**» din anul 1844, legiuire prin care obştească obicinuită Adunare a oprit prefacerea de lucru în banĭ, declarând anume, că această prefacere este unul din acele treĭ rele care aŭ provocat această lege;

«9. Pentru că raportul comisieĭ a scăpat din vedere, că după Art. 45 din Aşeḑământul din 1851, locuitoriĭ de la munte, pe lângă răsplătirea bănească, maĭ sunt datorĭ a maĭ face în folosul proprietaruluĭ şi **patru** ḑile de reparaţiĭ, şi afară de aceasta a tăia şi a căra la aşeḑarea luĭ şi câte douĕ palme de lemne de fie-care păreche de boĭ;

«10. Pentru că aplicaţia principiuluĭ răsplătiriĭ lucruluĭ prin banĭ nu numaĭ ar mărgini dreptul proprietăţiĭ, ci încă ar împedeca chiar şi îmbunătăţirea stăriĭ locuitorilor sătenĭ, cariĭ prin alcătuiriĭ de bunăvoe, prevĕḑute şi de Regulamentul Organic şi de Aşeḑământul din 1851, ar putea deveni nu numaĭ posesorĭ, ci chiar şi proprietarĭ; se înţelege prin ajutorul unuĭ guvern demn de frumoasa luĭ chemare şi al aşeḑămintelor de credit, care în toate ţĕrile civilisate şi bine organisate aŭ înlesnit şi a asigurat putinţa împroprietăririĭ ţĕranilor şi desvoltarea agriculturiĭ şi a comerţuluĭ;

«11. Pentru că raportul comisieĭ cuprinde o vederată contraḑicere, când de o parte propune **silnica** prefacere a lucruluĭ în banĭ, iar pe de alta învoelĭ, însă numaĭ pentru pămîntul de care locuitoriĭ ar avea trebuinţă **peste acel** hotărît de Aşeḑământul de astăḑĭ;

«12. Pentru că aceĭ ce cunosc starea de astăḑĭ şi gradul culturiĭ locuitorilor sătenĭ, nicĭ maĭ pot fi la îndoială că plata în banĭ le va căḑea mult maĭ greŭ de cât plata prin lucru, şi prin urmare că acest mod de soluţie nu va îmbunătăţi soarta lor;

«13. Pentru că noĭ suntem chemaţi a rosti **dorinţi**, dorinţele alegătorilor nostri, de vreme ce propunerea comisieĭ, departe de a fi **dorită de eĭ**, din contra le însuflă cele maĭ viĭ îngrijiri; şi

«14. Pentru că chestia aceasta este prea mare, prea grea şi prea

www.dacoromanica.ro

vitală, pentru a se putea hotărî în pripă, fără studiĭ şi cercetărĭ pătrunzĕtoare, fără pregătirĭ şi treptate cercărĭ prin învoelĭ şi transacţiĭ de bună-voe, şi fără a cunoaşte şi opinia fraţilor nostri de peste Milcov, cu care dorim să fim uniţĭ. No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Pe aceste temeiurĭ răzămându-mĕ, îmĭ daŭ socotinţa următoare:

«I. Relaţiile dintre proprietarĭĭ şi ţĕranĭĭ aşeḑaţĭ pe moşiile lor să se reguleze prin **alcătuirĭ de bună-voe**, prin care ţĕranĭĭ vor putea nu numaĭ preface lucrul în banĭ, ci deveni şi posesori şi chiar proprietarĭ.

«Pentru acest sfîrşit să se legiuiască un termin de **doĭ** anĭ.

«II. Spre a asigura libertatea acestor transacţiĭ, să se înlăture pedecile cu care legea de astăḑĭ a îngreuiat libertatea strămutărĭĭ ţĕranilor de pe o moşie pe alta.

«III. Fiind-că bună-starea populaţieĭ agricole pretutindene a fost şi trebue să fie un obiect de deosebită îngrijire a Statuluĭ, viitoarea Adunare legislativă să facă o lege, căreia să fie supuşĭ atât proprietarĭĭ, cât şi ţĕranĭĭ, care nu s'ar folosi de terminul maĭ sus arĕtat.

«IV. Legea aceasta va lua de basă atât respectul proprietăţiĭ, cât şi nevoia stabilisărĭĭ ţĕranilor şi a îmbunătăţirĭĭ stărĭĭ lor materiale şi morale.

«V. Până la promulgarea noueĭ legiuirĭ, Aşeḑămîntul din 1851 va urma a fi obligător pentru amîndouĕ părţile.

«VI. Guvernul viitor să înlesnească realisarea transacţiilor, iar maĭ ales împroprietărirea ţĕranilor, prin înfiinţarea de aşeḑăminte de credit, prin încurajarea de societăţĭ etc. etc.»

(Subscris) C. Hurmuzachi.

Mĕ unesc cu această socotinţă: C. S. Sturdza.

D-luĭ *A. Teriachiu* ceteşte un amandament la propunerea locuitorilor sătenĭ, subscris de d-lor Episcopul Ghenadie Şendre, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, Iconomul Dimitrie Matcaş, V. Mălinescu, D. Cozadini, D. Cracte, D Ghidionescu, T. Sacalov, L. Galiardi, N. Bosie, C. Ştiun, D. Romov, I. Hrisanti, C. Bădărău:

«Subscrişiĭ aŭ onoare a supune onorateĭ Adunărĭ ad-hoc următorul amandament la propunerea din 26 Octomvrie pentru rĕscumpĕrarea boerescului şi înfiinţarea comunelor:

«I. Luând în privire că din început locuitorĭĭ din Principate aŭ fost moşnenĭ şi proprietatea împărţită din străvechime chiar prin colonisarea romană; că la întiinţarea Principatelor de asemene eraŭ locuitorĭĭ moşnenĭ, şi numaĭ prea puţine locurĭ sterpe aŭ fost în dispositia Domnilor;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Precum dovedesc: Eutropius, cartea 8, în «Adriano», ḑicênd: «Deşertându-se Dachia de bărbaţi cu îndelungatul resbel a luĭ Dechebal, Traian, spre a umplea ţara, din toată lumea romană nemărginită mulţime de oamenĭ aŭ adus acolo, ca satele şi oraşele să le moştenească»;

«Dio Casio, Gibon, Petru Maior, întru un cuvînt toată istoria romană şi bizantină arată cum Româniĭ nicĭ odinioară nu aŭ părăsit cu totul pămîntul lor de moştenire, chiar şi când aŭ fost năbuşiţĭ de barbarĭ;

«Anaforaua obşteştiĭ Adunărĭ din 1817 despre felul proprietăţiĭ în ţeară, ce ḑice: «Pre lângă aceste doveḑĭ ce sunt de istorie, maĭ avem şi deosebite istoriĭ care sunt faţă, adică hrisoavile Domnilor bătrânĭ, care aŭ stătut curîndă vreme după Dragoş Voevod, prin care se dovedeşte nu numaĭ lăcuirea pămîntuluĭ acestuia maĭ înainte de descălecătoarea luĭ Dragoş, ci şi dreptăţile moşinaşilor locuitorĭ, cariĭ aŭ avut baştenile lor strămoşeştĭ şi prestrămoşeştĭ în pămîntul acesta, cum şi prin alte urice de la Stefan Voevod din aniĭ 6995 şi 7002 şi din 7010, cum şi de la Petru Voevod din aniĭ 7037, cum şi de la alţĭ Domnĭ bătrînĭ se văd urice prin care întăresc vînḑărĭ şi cumpărăturĭ de baştenĭ strămoşeştĭ şi de împărţelĭ bătrâne a moşinaşilor pămîntenĭ; apoĭ cum ar fi putut ḑice din moşĭ şi strămoşĭ? şi iarăşĭ nu lipsim a arăta şi pentru locurile care din vechiŭ aŭ fost domneştĭ: a) locurile de pustiŭ — adică ce nu s'aŭ stăpânit de nimene din nepomenit veac — cum şi locurĭ de moşiĭ deschise ce s'ar găsi între alte hotare împresurate sub nume tăinuite saŭ schimbate, şi necuprinse în scrisorile megieşitelor moşiĭ. b) Braniştile domneştĭ ce aŭ fost din vechiŭ. c) Locurile tîrgurilor. — Iar cum că aceste locurĭ eraŭ prea puţine, dovedesc hrisoavele Domnilor bătrânĭ de cumpărăturile făcute de pe la moşnenĭ spre a le dănui pe la monastirĭ şi alte feţe;

«Statistica Principeluĭ N. Suţu, unde se arată: «Când în al 13-lea secol un guvernămînt maĭ stătător urmă după epoca de tulburărĭ şi de încurgerĭ, o parte de teritoriŭ se găsi împărţit între vechiĭ stăpânĭ aĭ moşiilor; aceştia eraŭ proprietariĭ originarĭ a cărora urmaşĭ sunt cunoscuţĭ în ḑilele noastre sub nume de răzăşĭ».

II. Luând în privire că din multele resboaie şi învălmăşelĭ care aŭ dat în urmă peste ţeară, adese-orĭ proprietăţile se stăpâniaŭ pe apucate; că prestrăvechiĭ moşnenĭ, neavênd alte documente de cât învechita stăpânire, uniĭ Domnitorĭ s'aŭ folosit de această împreju-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

rare spre a dănui mare parte de moşii, ba chiar şi tîrguri dimpreună cu locuitorĭ; — Precum dovedesc:

«Hrisovul luĭ N. Mavrocordat din 1741, care ḑice: «Moşie cine are să se ştie că s'aŭ dat **volnicie** a-şĭ stăpâni moşia sa cu tot venitul; iar unul pe a altuia să nu stăpânească, precum se întîmplase la unii»;

«Hrisovul luĭ C. Racoviţă din 1756 pentru împoporare, care spune: «Cercetat-am prin mulţĭ şi cu multe chipurĭ de întrebărĭ, din ce pricină în ţara aceasta sunt prin multe locurĭ lipsă de oamenĭ şi siliştĭ pustiĭ de multă vreme, la altele de nicĭ aŭ apucat cineva să locuiască oamenĭ pe dînsele, unele nicĭ stăpânul moşieĭ cine este nu se ştie»;

«Sutele de hrisoave, care la schimbarea Domnitorilor întăresc stăpânirĭ de moşiĭ, cerute de unii şi alţiĭ fără nicĭ un motiv, lucru ce nu s'ar fi întîmplat, dacă stăpânirile ar fi fost sigure;

«Hrisovul Domnuluĭ C. Ipsilant şi întăritura Domnuluĭ A. Moruz, dănuind Vrancea, proprietate a străvechilor moşnenĭ, la alte feţe, care dănuire se respinge prin anaforaua obştieştiĭ Adunărĭ din 1817, ḑicênd: «Cu aceasta curat se dovedeşte, cum că locuitoriĭ Moldoveĭ aŭ avut ale lor locurĭ de baştină şi n'aŭ fost de trebuinţă a li se cere acest fel de scrisorĭ (de dănuire) spre dovada stăpânirii lor din vechĭ, fiind îndestulă dovadă îndelungata şi pacĭnica stăpânirea lor, când dacă ar rĕmâne a li se cere aseminea scrisorĭ de pe la moşinaşĭ de toată starea, nicĭ o a mia parte n'ar rĕmâne moşiĭ cu asemine urice de danie, şi toate celelalte s'ar lua domneştĭ».

«III. Luându în privire că **interesul de a fi scutiţĭ** de birurĭ, **nevoia rĕsboaielor** şi **sila** aŭ adus pe uniĭ dintre străvechiĭ moşnenĭ a primi supunerea către un stăpân privilegiat; că pilda megieşilor şi interesul Domnitorilor spre a statornici pe locuitorĭ în privirea **birurilor** aŭ îndemânat acea supunere; Precum dovedesc:

«Letopiseţul ţĕrii la Domnia luĭ Duca Voevod, t. I., în care se ḑice: «Că acum făcuse boeriĭ obiceiŭ noŭ de ḑiceaŭ: cine aŭ şeḑut în sat boeresc 12 anĭ, să rĕmâe vecin»;

«Principele Cantemir, care în «Descrierea Moldoveĭ» arată: «Că o parte din clăcaşĭ sânt din răzăşiĭ care din sărăcie şi-aŭ vîndut moşiile lor cele părinteştĭ şi i-aŭ **silit cu strîmbătate** să primească jugul supuneriĭ»;

«Actul obştesteĭ Adunărĭ din 1749, alcătuită din toate stările ţĕriĭ, ce declară: «Atâta numaĭ că din sat nu sânt volnicĭ ca să iasă — veciniĭ — care poruncă este şi de la Domnie şi de la Vistierie».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

Chiar și după așeḑământul de astăḑĭ, și locuitorul ce se strămută fără știrea Vistieriei și satul unde se așaḑă, cade sub grea răspundere;

«Anaforaua din 1805, prin care boerii cerênd înmulțirea lucrului, ḑic: «Nici măcar ḑeciuiala slujbei ḑililor anului după a tuturor noroadelor cuviință și dreptate nu o aŭ de la locuitorĭ». (Uricariul d-nului T. Codrescu);

«Întăritura Domnului A. Moruz Voevod, pusă pe anaforaua de mai sus, și care ḑice: «Încredințându-ne mai ales că slujba ce se arată prin anafora nu este cu însărcinarea locuitorilor și **mult mai puțină de cât a țĕrilor megieșite**»;

«Documentele tuturor moșiilor marĭ, dintru care se vede că cele mai multe sunt compuse din o mulțime de sate răzășești, de care, numai de la Regulament, prin feluri de procese s'aŭ desființat un numĕr foarte însemnător;

«Statistica Principelui N. Suțu, fața 80, care ḑice: «Ceĭ puternicĭ orĭ înavuțĭ eraŭ boerii. În împregiurările sgomotoase ce apăsară pe Moldova, două nevoĭ de o potrivă neapĕrate le supuseră populațiile slabe și sĕrimane: aceea de a trăi și aceea de a fi scutit.— Puterea lucrurilor se încheie prin șărbirea sătenilor cultivatorĭ de cătră proprietarĭ, care în curînd se socotiră ca stăpânĭ; de atuncĭ se începu regimenul șărbiriĭ. Țĕraniĭ lucrară după vroința proprietarului, eĭ se legară cu pămîntul. — Țĕraniĭ supușĭ regimenului acestuia era însemnațĭ sub denumire de vecinĭ, ceia-lalțĭ eraŭ sloboḑĭ și cunoscuțĭ sub nume de domnești»;

«Starea muncitorilor de N. Bălcescu și actele alăturate din Magazinul Dacieĭ, t. al II-lea, unde se ḑice: «Studiul hrisoavelor ne-aŭ făcut să cunoaștem, că în adevĕr din ḑilele Principilor rĕsboinicĭ, saŭ curînd după dînșiĭ se găsesc cele mai multe acte prin care moșneniĭ își vînd moșiile saŭ le sunt răpite».

«IV. Luând în privire că de la început și până la Regulament rĕsplata pentru pămîntul ocupat era socotită numai dejma; că prin dănuirile ce făceaŭ Domnitoriĭ, încă numai asupra aceiași dejme da drituri a se lua de la locuitorĭ; că munca către stăpânul moșieĭ este un adevĕrat boeresc, adecă **privilegiŭ**, care mai întâiŭ a început prin clăcĭ, transformate apoĭ în 12 ḑile, de la rĕsărit la asfințitul soareluĭ, de muncă îndatoritoare; iar răzășilor nu le-a îngăduit legea nicĭ odinioară, precum nicĭ astăḑĭ, a cere muncă de la locuitoriĭ satelor lor;

«Precum dovedesc mulțimea hrisoavelor de dănuire, în care se ḑice: «că dându se credinciosuluĭ boiarin anume cutare ocinĭ, i s'aŭ

www.dacoromanica.ro

dat voe să iee după vechiul obiceiŭ din câmp, din fênaț etc. din ḑeceuna»; No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Urbariul luĭ G. A. Ghica din 1766, ce hotăreşte: «Douĕ-spre-ḑece ḑile să lucreze fieşte-care sătean într'un an stăpânuluĭ moşieĭ la orĭ-ce lucru ar avea trebuinţă stăpânul moşieĭ; însă din rĕsăritul soareluĭ şi până la apus, cu odihna ce i s'ar cădea cu dreptate; iar cu alte podvoḑĭ şi angărĭ să nu se supere; iar la satele răzăşeştĭ de se vor afla sătenĭ fără de moşiĭ, să nu se supere **cu lucrul**, ce să dee banĭ»;

«Urbariul luĭ Gr. Ioan Calimach, ce arată: «Să fie peste an iarăşĭ douĕ-spre-ḑece ḑile după obiceiul vechiŭ»;

«Hrisovul luĭ G. A. Ghica din 1777 sporind boerescul după anaforaua boerilor, ce ḑice: «Cu mijlocire de ajutor către toată starea boerească, pe lângă douĕ-spre-ḑece ḑile s'aŭ maĭ adaos «douĕ clăcĭ», să întocmească iazurile, morile şi acareturile, să facă podvoadă şi să ducă douĕ carĕ lemne»;

«Rescriptul Domnuluĭ Suţu din 1794, ce hotăreşte: «Când locuitorilor de la vre-un sat nu le va fi în destulă moşia aceea unde şed ca sĕ are în destul şi să-şĭ facă fênaţ, ispravnicul să caute pe alte moşiĭ care se megieşesc şi prin ştirea stăpânuluĭ aceĭ moşiĭ să le dee o bucată de loc de o parte câtă le va fi îndestul pentru trebuinţa lor, şi să-şĭ iee stăpânul moşieĭ **numaĭ dejmă**, iar cu clacă saŭ cu altă să nu se supere»;

«Urbariul cerut de boerĭ la 1805 şi întărit de Domnul A. Moruz, ce arată: «Aseminea când se va încredinţa ispravnicul, că stăpânul moşieĭ asupra căria locuesc aceĭ sătenĭ nu are loc să le dea lor pentru arat nicĭ din prisosul loculuĭ de fênaţ ce va avea, atuncea să se înlesnească locuitoriĭ de la moşiile megieşite, precum aŭ fost obiceiul şi maĭ înainte. Şi aceĭ locuitorĭ să dea stăpânuluĭ **obicĭnuita dejmă**; iar cu alte cererĭ şi slujbă să nu se supere; iar la moşiĭ răzăşeştĭ locuitoriĭ ce se află şeḑĕtorĭ fără osebire şi neavênd împărtăşire de moşie, birniciĭ saŭ alţiĭ, să nu se supere cu lucrul—ci să plătească slujba lor în banĭ câte doĭ leĭ pe an, dând şi obicĭnuita dejmă — ca în vremea viitoare să se urmeze nestrămutat slujba aceasta (din urbariŭ) ca o lege şi pravilă, dar încă şi pronomiile câte le are cinul boeresc prin ponturĭ (urbariŭ) şi obiceiurĭ să se păzească. Cu toată dreptatea neamuluĭ boeresc, care se jărveşte în slujbele ţĕriĭ, se cuvine a avea dreptăţile slujbiĭ de la sătenĭ»;

«Istoria, care numeşte **clacă** munca săteanuluĭ către stăpânul de moşie; apoĭ sutele de acte publice, prin care acea muncă

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

se numește boeresc, iar acel cuĭ se făcea, stăpân de moșie. Abia Regulamentul, avênd în vedere constituirea bine-făcĕtoareĭ instituțiĭ a proprietățiĭ, a întrodus cuvîntul de proprietar.

«V. Luând în privire că locuitoriĭ sătenĭ n'aŭ fost nicĭ odinioară șărbĭ dupre lege; că chiar vecinii numaĭ prin abus s'aŭ lipit către pămînt; că Pravila luĭ Vasile Vodă nu a putut fi aplicată un timp îndelungat, nicĭ în toată asprimea eĭ, ci de-apururea aŭ fost contestărĭ în privirea vecinieĭ;

«Precum dovedesc: Letopisețul țĕriĭ la Domnia luĭ Duca Voevod, ḑicênd că: «Acest Domn făcea dreptate tuturor și maĭ cu seamă acelor ce pîra pentru vecinătate nu-l da fie-cum la vecinătate, și încă ḑicea: că pĕcat este să robeștĭ pe fratele tĕŭ; căcĭ păgâniĭ îșĭ cumpĕră robĭ pe banĭ, și în al șeaptelea an îĭ iartă; iar tu eștĭ creștin și neluându-l pe banĭ, și fiind creștin ca și tine, veĭ să-l vecinești»;

«Actul obștesciĭ Adunărĭ, alcătuită din toate stările, din 1749, declarând că: «Pîrile de pricina vecinilor și la alțĭ Domnĭ n'aŭ lipsit; **vecinii robĭ nu sunt**; **numaĭ îndrăsneala** unora din stăpâniĭ moșiilor i-aŭ supĕrat fără de cale, care lucru a se vinde veciniĭ n'aŭ fost volnicĭ stăpâniĭ satelor.— Și când s'a vinde moșia, oameniĭ să nu se vîn ḑă, ci ca niște sătenĭ aĭ satelor în sat să rĕmâe».

«VI. Luând în privire că afară de vecinĭ eraŭ alțiĭ mult maĭ mulțĭ locuitorĭ sătenĭ în condițiĭ cu totul deosebite; că țeara despoporându-se prin greutatea birurilor și a deselor bântuirĭ, toțĭ ceĭ-ce se întorceaŭ saŭ veniaŭ eraŭ supușĭ numaĭ unor condițiĭ foarte ușoare și că maĭ întâĭ obștească Adunare din 1749, iar maĭ apoĭ urbariul luĭ G. A. Ghica a nivelat cu desăvîrșire pe toțĭ sătenii;

«Precum dovedesc: Urbariul luĭ C. N. Mavrocordat din 1741, care ḑice: «Oameniĭ străinĭ ce vor veni să se așeḑe pe moșiĭ mănăstirești aŭ boerești orĭ cât vor vrea, să nu se vecinească. Oameniĭ ce vor ședea pe moșiĭ nefiind vecinĭ, să fie datorĭ a face 12 ḑile într'un an și dejmă să dea»;

«Hrisovul luĭ C. Racoviță din 1752, ce hotărește: «De vreme ce ne-am încredințat Domnia Mea, că mulțĭ din locuitoriĭ acestuĭ pămînt, uniĭ cu o pricină, alțiĭ cu alta s'aŭ strămutat prin alte țĕrĭ și acum doresc a veni la patrie și la pămîntul lor, orĭ pe a cuĭ moșie s'ar așeḑa, orĭ mănăstireștĭ, boereștĭ saŭ a cuĭ vor fi, nu-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

mai dejmă să dee, din pâne, fênaţ şi stupi pe obiceiŭ; iar din grădini, din ogoare să nu se ţeciuiască, nici cu alte podvoḑi saŭ clăci, saŭ leŭ de casă să nu se supere»;

«Hrisovul luĭ C. Racoviţă din 1756, ce regulează: «Aşeḑarea lor (acelor ce se vor întoarce în ţeară) să fie pe moşia orĭ-cuĭ şi unde le va plăcea locul, să fie de trebuinţa şi hrana lor; aceluia ce va fi stăpân moşieĭ să dee dejma obicĭnuită din ţarină şi din fênaţ; iar din grădinele de pe acasă nimic să nu le iee, nicĭ de boeresc nimic să lucreze, nicĭ cu clăcĭ să nu-ĭ supere niminea; numaĭ pentru boerescul stăpânuluĭ moşieĭ să dee de toată casa într'un an câte şease potronicĭ. Cu statul Dumilorsale Veliţilor Boiarĭ şi a Prea Sfinţituluĭ Mitropolit dăm ş. c. l. Şi să nu se strămute macar la una şi nicĭ odată»;

«Urbariul luĭ G. A. Ghica din 1766, care ḑice: «Douĕ-spre-ḑece ḑile să lucreze fie-care sătean într'un an stăpânuluĭ moşieĭ».

«VII. Luând în privire că stăpânul moşieĭ tot-deauna a fost îndatorit a da tot locul trebuitor pentru hrana săteanuluĭ fără cea maĭ mică mărginire; că numaĭ de la 1805 s'a hotărît pentru întâiaşĭ dată ca fênaţ şi păşune să fie datorĭ stăpâniĭ moşiilor a da de la 16—20 fălcĭ pe la unele ţinuturĭ; iar la altele de la 12—15 şi de la 8—10 fălcĭ; pe moşiile însă unde nu era loc cu îndestulare douĕ treimĭ din locul de arătură, de fênaţ şi imaş al întregiĭ moşiĭ era al locuitorilor, şi numaĭ o a treia parte a stăpânuluĭ;

«Precum dovedesc: Urbariul Domnuluĭ Gr. Ioan Calimah, rostitor că: «Locuitoriĭ ce se vor afla orĭ pe a cuĭ moşie cu şederea, să aibă voe a-şĭ face **toată** trebuinţa hraneĭ lor pe acea moşie şi neoprindu-se de cătră stăpâniĭ moşiilor»;

«Rescriptul luĭ N. Suţu Voevod, ce hotăreşte: «Toţĭ locuitoriĭ de prin sate, pe moşia unde se află cu locuinţa, acolo să are în destul şi să samene; cum şi fênaţ să-şĭ facă pe moşie cât va fi pentru trebuinţa lor; iar pe stăpânul moşieĭ, orĭ de ce stare ar fi, să nu-l îngăduiască (ispravnicul), ci să-l facă să înţeleagă a le da loc ḑe arat cum şi de cosit»;

«Urbariul cerut de boerĭ şi întărit de A. Moruz Voevod din 1805, ce pentru întâiaşĭ dată mărgineşte cătimea de pămînt ce trebue a se da locuitorilor, hotărînd că: «Să se dee sătenilor fruntaşĭ opt fălcĭ pentru 16 vite, între Prut şi Nistru, şeasă între Prut şi Siret şi patru dincolo de Siret, iar unde nu va fi fênaţ în destul pe moşie, să se facă tot fênaţul în patru părţĭ, din care a patra parte să iee

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

stăpânul pentru trebuința sa, și treĭ părțĭ să le iee sătenĭĭ; loc de păsune să dee stăpânul săteanuluĭ după acelașĭ numĕr de vite. Cu îndestulare să-șĭ aibă eĭ țarinile lor într'o parte a moșieĭ, semĕnând unul lângă altul. Iar când locuitoriĭ unuĭ sat ar arĕta că nu aŭ loc în destul pentru arătură, și stăpânul moșieĭ înderĕpnicindu-se nu ar vroi să le dee spre îndestulare, atuncea să le dee ispravnicul din loc de țĕlină, atâta parte de loc în cât să fie după analogia mărimeĭ moșieĭ; și aseminea când se va încredința ispravnicul că stăpânul moșii asupra căruia locuesc aceĭ sătenĭ nu are în destul loc să le dee lor pentru arat, nicĭ din prisosul loculuĭ de fênaț ce va avea, atuncea să se înlesnească locuitoriĭ de la moșiile megieșite precum aŭ fost și maĭ înainte obicĭnuit»;

«Adaosul Domnuluĭ Ioniță Sturdza din 1828, Mart. 10, la urbariul luĭ G. A. Ghica din 1777, hotărîndu-se că: «Loc de hrană de toată vita ce va avea locuitoriul (să dee stăpânul) iarbă de coasă câte pol falce, socotindu-se pentru fruntașĭ până la 12 vite ce va avea, adică șease fălcĭ va da stăpânul moșii și imașul trebuincios iarășĭ după acest analog.— Asemenea va da stăpânul moșii și loc de semĕnătură, de hrană cu îndestulare și după gloata ce va avea fieștecare locuitoriŭ;—iar pentru moșiile ce nu vor fi încăpĕtoare, se vor împărți în treĭ părțĭ; **două părți** loc de hrană și de fênaț se vor da **locuitorilor**; iar a treia parte să rĕmâe neapĕrat vecĭniculuĭ stăpân».

«VIII. Luând în privire că pămînturile și locurile pe care le lua odată locuitorul în stăpânire pentru trebuința sa, nu i se maĭ puteaŭ lua înapoĭ de către stăpânul moșieĭ; că la casurĭ de neputință și bĕtrânețe nu maĭ era îndatorat la muncă; că pentru întâiașĭ dată în Regulament s'a înscris de a se lua bĕtrânilor și nevolnicilor pămîntul de hrană, când eĭ n'ar maĭ putea lucra; că grădinile locuitorilor nu eraŭ supuse nicĭ odinioară la dejmă;

«Precum dovedesc: Hrisovul luĭ C. Racoviță din 1752, ḑicênd: «Iar din grădinĭ, din ogoare, să nu se ḑeciuiască, nicĭ cu alte podvoḑĭ, saŭ clăcĭ, saŭ leŭ de casă să nu se supere»;

«Hrisovul luĭ Racoviță Voevod din 1756, ce rostește: «Iar din grădinile de acasă nimic să nu se iee»;

«Urbariul luĭ G. A. Ghica Voevod din 1766, ce ḑice: «Să aibă a da toțĭ și dejma după obiceiŭ, — afară numaĭ din grădinele cu legumĭ pentru trebuința caseĭ locuitorilor. — Iar cel neputincios, nevolnic să nu se supere cu slujba întru nimică»;

«Rescriptul luĭ N. Suțu Voevod din 1794, rostitor: «Pămînturile

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

ce vor lua locuitorii, atât pe moșia ce șed, cât și pe locul ce li se va da pe moșia megieșită, luând stăpânul moșiei dejma obicinuită, să nu fie volnic a le lua pământul până când nu-l vor lăsa ei singuri de vechiu»;

«Urbariul cerul de boeri și întărit de A. Moruz Voevod, din 1805, care dice: «Dejma să se dee dintru toate — osebindu-se numai grădinile ce sânt pentru însași a lor trebuință; asemenea și aceĭ neputincioși și nevolnicĭ să nu se supere întru nimica. Pământurile cele vechĭ, care aŭ apucat a le avea locuitoriĭ, să nu le iee stăpânul moșieĭ».

«IX. Luând în privire că locuitoriĭ aveaŭ din învechime dreptul de a se folosi și de pădure, și numaĭ în urmă li s'a pus îndatorire de a da dejmă pentru cheresteaua de vînḑare, iar pentru lemnul de casă și de foc nu aveaŭ a da nimica;

«Precum dovedește anaforaua boerilor, întărită de A. Moruz Voevod, din 1792, în care se dice: «Că măcar că prin Condica Vistieriei se hotăraște că luncile și pădurile meree, adică codriĭ, să fie neapĕrați și sloboḑĭ a tăia fieș-cine orĭ-ce fel de lemn ar vrea; **pentru ca să nu se poată locuitoriĭ lipsi** pentru trebuința lemnilor, orĭ-cine va tăia cherestea de orĭ-ce fel, **să dea pe viitor ḑeciuială** din ḑece lemne unul,—iar pe cea care o vor tăia locuitoriĭ ca să-și facă loru-și casă, să nu dea ḑeciuială, cum și pentru lemnele de ars în foc, nicĭ să se supere a lua banĭ pentru ḑeciuială, căcĭ care vor cuteza cu urmarea în potriva acesteĭ hotărîrĭ, nu numaĭ să păgubească acea ḑeciuială, dar încă să se și pedepsească;

«Rescriptul luĭ N. Suțu Voevod din 1794, ce ḑice: „Să nu se iee banĭ pentru ḑeciuială saŭ ḑeciuială pentru lemnele de ars în foc, saŭ cu nătăngie să se facă oprire la trebuința norodului».

«X. Luând în privire că prin trecerea moșiilor dintr'o mână la alta nu li se știrbesc driturile și foloasele de care aŭ a se bucura locuitoriĭ, pe temeiŭ că alcătuirile între doĭ nu pot jigni drepturile unuĭ al treilea și fie-care cumpĕrător iea moșiile în condițiile în care se aflaŭ maĭ înainte; că chiar și la dările în posesie, stăpâniĭ moșiilor sunt datorĭ să cuprindă anume ca: locuitorilor să li se dea pământurile după Așeḑământ;

«Precum dovedesc: Urbariul luĭ Gr. Ioan Calimah Voevod din 1766, ḑicênd: «Și stăpâniĭ moșiilor care vor avea moșiĭ de vîndut

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Decem.

cu anul, să le vîndă cu această tocmeală, ca locuitorii aceleĭ moșii să aibă voe a-și face hrana lor, neoprindu-se despre cumpĕrătorĭ» ;

«Chiar și contractele de împosesuire de astădĭ ce dic: că locuitorilor să li se dee locurile după Aședămînt.

«XI. Luând în privire că de-apururea aŭ urmat necontenite plângerĭ și tânguirĭ din partea sătenilor de o parte pentru îngreuiarea muncĭĭ, iar de alta din partea stăpânilor de moșiĭ pentru neîndeplinirea boerescului de către sătenĭ;

«Precum dovedesc: Urbariul luĭ G. A. Ghica din 1766, și care dice : «Necontenitele jalbe, prin care jalbe (a sătenilor) arĕtându-ne că se asupresc cu lucrul stăpânilor moșieĭ, fără de nicĭ o rînduială saŭ dreptate; aseminea mulțĭ și din stăpânĭĭ moșiilor ne-aŭ jăluit, precum oamenĭĭ ce șed pe moșiile lor nu se supun la nicĭ o slujbă, saŭ și când se supun, când le este voia și cât le este voia; și nicĭ odată nu se deșeartă Divanul de pricinĭ ca aceste a»;

«Aședămîntul luĭ G. I. Calimah din 1768, ce arată: «Că de-apururea da jalbe că s'ar fi asuprind de cătră stăpânĭĭ moșiilor la lucru și la alte angărĭĭ peste dreptate, și maĭ mult de cât s'ar cădea; așișderea și stăpânĭĭ moșiilor necurmate jalbe da, cum că locuitorĭĭ ce se află cu șederea pe moșiile lor nu vor să lucreze nicĭ acele obicĭnuite de mult douĕ-spre-dece dile pe an»;

«Întăritura urbariuluĭ din 1805, ce dice «Aceasta este maĭ mult spre a lipsi prigonirile ce urmează necontenit între stăpânĭĭ moșiilor și între sătenĭ».

«XII. Luând în privire că boerescul, în loc de a se ușura, a fost din timp în timp îngreuiat, în cât prin esplicațiile ce s'aŭ făcut celor 12 dile — șease pe la ținuturile și satele de pe marginea țĕrĭĭ de la rĕsărit pânĕ la apusul soareluĭ — și statornicirea aŭneĭ cătimĭ de muncă hotărîtă pe fie-care dĭ, cele 12 dile prețuiaŭ maĭ 40 dile;

«Precum dovedește urbariul luĭ C. N. Mavrocordat Voevod și toate cele-lalte aședăminte și urbariul luĭ Ioan Sturdza Voevod din 1828;

«Că Regulamentul Organic, departe de a ușura soarta locuitorilor, le-a maĭ sporit munca și îndatoririle peste îndatoririle urbariuluĭ din 1805, cel maĭ împovărător din câte fusese până și după acea epocă; că micșurându-se tot-odată și cătimea de pămînt ce posedaŭ înainte locuitorĭĭ, noua legiuire s'a vĕdut a fi așa

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

de împovărătoare pentru sătenĭ, în cât însuşĭ Regulamentul, prin Art. 119, şi apoĭ o anume lege a obşteştiĭ Adunărĭ, în maĭ multe districte din jos a trebuit să amîe pentru maĭ mulţĭ anĭ răşluirea pămîntuluĭ stăpânit din vechiŭ de locuitorĭ;

«Că îmbunătăţirile Aseḑămîntuluĭ din 1851 sunt maĭ mult ilusorĭĭ pentru patru cincimĭ din locuitorĭ, adecă pentru toţĭ aceĭ cu boĭ; căcĭ nu numaĭ că dejma s'a prefăcut într'un spor de muncă, dar în privirea aceĭ părute uşurărĭ maĭ impuindu-se jumătate din capitaţie pe doĭ anĭ în sumă de 3.111.772 leĭ [1]) şi tot-odată păstrându-se principiile şi regimul vechiŭ, boerescul a rĕmas, afară de facerea coşerelor, cu toate împovărătoarele sale urmărĭ, precum l-aŭ fost aşeḑat Regulamentul, [2]) căcĭ:

«A Munca cu care este îndatorit locuitorul către proprietar, în puterea Art. 4, lit. A. B. V. G., şi Art. 8, lit. A. B. V., nu poate fi apreciată maĭ puţin de 48—50 ḑile pentru săteanul fără boĭ, de 65—70 ḑile pentru acel cu doĭ boĭ şi de 76—80 pentru săteanul cu patru boĭ, saŭ în termen de mijloc 65 ḑile pline lucrătoare socotindu-se unul cu altul; [3])

«B. Săteanul îndatorit fiind nu numaĭ de a lucra, dar şi de a strînge şi a aşeḑa la locul lor grânele şi fênul proprietaruluĭ, perde de multe orĭ săptĕmânĭ întregĭ cu prefacerea snopilor, clăi-

---

[1]) Jurnalul Sfatuluĭ administrativ din 23 Aprilie 1851, ḑicênd într'un timp când concesiile făcute sătenilor. . . . micul adaos la darea cerută pentru totdeauna, nu poate nicĭ cum să-ĭ împovoreze. (? !)

[2]) Pontul după Regulament

	Prăj.	ḑile
Praşila	48	= 4
Secerea	64	= 4
Coasa	80	= 4
		12

Pontul de astăḑĭ

	Prăj.	ḑile
Praşila	42	= 3½
Secerea	56	= 3½
Coasa	80	= 4
Arătura	28	= 2
		13

Obştească Adunare din 184... a hotărît ca echivalent al dijmeĭ să se socoată praşila . . . . . 12 — 1

13

[3]) După Statistica Principeluĭ N. Suţu, pontul D. A. Moruz se rădica la 40 ḑile, cu înmulţirea lucruluĭ ce esistă in urbariul actual, după socoteala agricultorilor, locuitorul fără boĭ lucrează 20 ḑile la popuşoĭ, 12 ḑile la pâne albă. 14 ḑile la fên, 4 ḑile la meremet; peste aceste. locuitorul cu doĭ boĭ maĭ lucrează 8 ḑile podvoadă, 4 ḑile lemne, 4 ḑile arătură cu grăpatu; iar pentru acel cu 4 boĭ se maĭ adaog 6 ḑile; afară de eventualităţile timpurilor şi alte ingreuierĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

lor, a brazdelor şi a căpiţelor udate de ploaie saŭ rĕscolite de vînturĭ;

«C. Îndatorit fiind săteanul a merge şi pe alte moşiĭ până la depărtare de 4 ceasurĭ ca să lucreze în seama proprietaruluĭ, fără nicĭ un scădĕmînt din cătimea muncĭĭ, încă maĭ perde adese-orĭ o mulţime de timp;

«D. Săteanul avênd îndatorire de a merge la lucrul proprietaruluĭ orĭ când va fi chemat, cele maĭ adese-orĭ se întîmplă, că tocmaĭ atuncea şi ogorul sĕŭ cerênd trebuinţa de a fi căutat, pânea sase perde;

«E. Socotindu-se Duminicile şi sĕrbătorile şi mulţimea pedecilor căşunate de timp, nedespărţite de lucrul agriculturiĭ, trebue a mărturisi că maĭ nu maĭ rĕmâne timp lucrătoruluí de pămînt ca să-şĭ lucreze ogorul, să-şĭ hrănească casa şi să subvie şi la cererile Statuluĭ;

«F. Proprietarul, după Art. 5 şi 35, maĭ are încă şi singur dritul de a vinde bĕuturĭ, pâne, carne ş. c. l. pe moşie, şi dritul de a lua dejmă din viĭ şi din liveḑile locuitorilor care vor trece peste ḑece prăjinĭ, înfiinţându-se ast-fel un bir însemnător asupra săteanuluĭ;

«G. Pe lângă aceste toate, după Art. 72 din Reglement, toţĭ proprietarĭĭ — afară de răzăşĭ — aŭ dreptul de a scuti de birurĭ şi alte angărĭĭ câte douĕ din ḑece familiĭ pe moşiile unde sunt numaĭ până la 200 locuitorĭ; [1]) iar unde sunt maĭ mulţĭ, câte una din ḑece, căḑênd ast-fel toate sarcinile către Stat a vr'o 35.000 de familiĭ tot asupra celor-lalţĭ sătenĭ; iar stăpânĭĭ moşiilor folosindu se cu o sumă de 175.000 galbinĭ pe an cu paguba Statuluĭ;

«Iar driturile locuitoruluĭ după Aşeḑământul actual sunt:

«A. După Art. 13, lit. B. V., şi Art. 27, lit. B, proprietarul este dator a da douĕ şi jumĕtate fălcĭ de pămînt săteanuluĭ fără boĭ, 4 fălcĭ celuĭ cu 2 boĭ şi 5 şi jumĕtate celuĭ cu 4 boĭ, saŭ 4 fălcĭ unul cu altul;

«B. În puterea Art. 13, lit. A., şi Art. 26 şi 43, săteanul maĭ are dreptul asupra loculuĭ de 10 prăjinĭ fălceştĭ pentru casă, ogradă şi grădină în vatra satuluĭ, fără a da dejmă; iar vatra satuluĭ nu se poate socoti în seama fălcilor ce are a lua; că vĕduva, neputinciosul şi bĕtrânul în vrîstă de 60 anĭ, lăsând în seama proprietaruluĭ pămîntul ce l-a avut de hrană, poate locui în casa sa şi a se folosi de grădină fără să maĭ fie îndatorit la muncă;

---

[1]) Acest drept de scutire, înfiinţat prin reforma Domnuluĭ N. A. Mavrocordat, 1741, ajunsese în timpiĭ din urmă la un abus nesuferit. — Reglementul l-a regulat în felul precum se arată.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«C. În puterea Art. 16, sătenii aŭ dreptul, când nu le-ar maĭ ajunge pămînturĭ, potrivit Art. 13, să ceară împărțeala totimeĭ pămîntuluĭ lucrător de pe moșie, din care lor le rămâne douĕ treimĭ, iar proprietaruluĭ numaĭ o a treia parte;

«D. După Art. 29, proprietarul nu este în dreptate a strămuta pe locuitorĭ din locurile ce are în dispoziția sa;

«E. Potrivit Art. 19, locuitorul împlinind oare-care condițiĭ, de și pline de îngreuierĭ, poate să se ducă de pe moșie lepădându-se de driturile sale; iar stăpânul moșieĭ, după Art. 23, numaĭ în singurul cas de rĕsvrătire poate cere prin cârmuire îndepărtarea săteanuluĭ, nu însă fără a-l despăgubi de sadurile sale; legiuire care poate da loc la abus, dar nu jignește întru nimica driturile săteanuluĭ, maĭ ales constatează superioritatea dreptuluĭ sĕŭ.

«Luând dar în privire că atât Regulamentul, cât și Așeḑămîntul actual aŭ păstrat în principiŭ, de și restrînse, driturile consfințite de obiceiul vechiŭ și constatate prin maĭ mult de 20 de așeḑăminte, hrisoave și rescripte sloboḑite în cursul unuĭ veac;

«Că însușĭ după legea de față, cu toate contraḑicerile eĭ, care când voește să facă din locuitor un om liber, când un șerb, când un colon proprietar, când un amfiteot, când un usufructuar, și iarășĭ de altă parte ar voi să-ĭ deschiḑă calea a-l face arendaș, totușĭ

«Driturile reciproce recunoscute chiar și de Așeḑămîntul actual se pot resuma:

«A. În driturile proprietaruluĭ de a cere 12 ḑile de muncă— cu tălmăcirile și adaosurile ce li s'aŭ făcut—dejmă din liveḑĭ și viĭ peste 10 prăjinĭ, precum și dritul monopoluluĭ de bĕuturĭ ș. c. l.;

«B. În dritul locuitoruluĭ de a se folosi de locul caseĭ și al grădiniĭ cu vatra satuluĭ, fără a avea nicĭ o îndatorire pentru aceștia; — usufructul de pe 4 fălcĭ de pămînt, unul cu altul, și la cas când nu ar ajunge la toțĭ acea cătime, a drituluĭ asupra a douĕ treimĭ din pămîntul cultivabil, fără a putea fi strămutat de pe dînsul, saŭ cu alte cuvinte:

«Douĕ treimĭ din pămîntul de folosință este **șerbit** către sătenĭ (par indevis), și sătenii sunt **șărbiți** cu muncă personală către stăpâniĭ moșiilor.

«Luând însă în privire că Așeḑămîntul de față nu numaĭ că n'a făcut nicĭ un progres în lămurirea driturilor ambelor țĕrĭ, dar maĭ substituind și munca în locul dejmeĭ, ca adevĕrată îndatorire reciprocă în privirea pămîntuluĭ ce posedă locuitorul, s'a abătut cu totul de la străvechiul principiŭ adoptat și de Regulament; de altă parte păstrând nu sistemul uneĭ cătimĭ de muncă hotărîtă,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

precum se ţice, ci lucrarea uneĭ cătimĭ de pămînt cu strîngerea rodurilor ş. c. l. — sarcină care departe de a fi fixă după timpurĭ, ajunge a fi întreită şi împătrită; — abusurile şi necuviinţele urmate din învechime aŭ fost şi sunt cu neputinţă de a se înlătura, precum se vede că străvechile plângerĭ şi nemulţumirĭ, atât din partea locuitorilor asupra proprietarilor, cât şi ale acestora asupra locuitorilor, n'aŭ încetat nicĭ până acum.

«Luând în privire că pe cât boerescul e de împovărător şi vătămător săteanuluĭ, pe atâta e de stricăciune şi însuşĭ proprietaruluĭ;

«1. Pentru că în curs de 30 anĭ numaĭ s'a înmulţit lucrarea pămîntuluĭ, iar agricultura prea puţin a înaintat, fiind-că esploatatoriĭ comptând numaĭ pe boeresc şi pe înmulţirea braţelor, n'aŭ cugetat în destul nicĭ la îmbunătăţirea instrumentelor, nicĭ la desăvîrşirea sistemelor esploatărĭĭ;

«2. De asemenea, după Aşeḑământul de faţă o parte din pămînturile de esploatare fiind în dispoziţia sătenilor, fără să fie pe deplinĭ stăpânĭ pe dînsele, ca să poată face ce vor voi, nicĭ săteanul, nicĭ proprietarul nu-şĭ pun nicĭ o silinţă de a le îmbunătăţi;

«3. Acelaşĭ efect produce şi îndatorirea ce are proprietarul de a da până la douĕ treimĭ din pămîntul lucrător; el neputênd şti care anume va fi partea de pămînt de cedat până la o treime ce are să-ĭ rĕmâe, lesne se poate opri de a face îmbunătăţirile cuvenite;

«Că dacă s'ar statornici învoelile de bună-voe, cărora a vroit să le deschidă calea Aşeḑământul actual, nu numaĭ că s'ar jigni principiul dreptuluĭ incontestabil ce are săteanul asupra uneĭ părţĭ de pămînt, prefăcêndu-l din coproprietar nedespărţit în arendaş, dar cu chipul acesta săteanul s'ar lăsa cu totul în dispoziţia proprietarilor de a-ĭ impune preţul şi legea ce ar vroi acesta; [1])

«Că modul fixărĭĭ preţurilor boerescului pe fie-care an, saŭ şi pentru maĭ mulţĭ anĭ, prin intervenirea guvernuluĭ, este un sistem recunoscut de vicios şi nepractic, în asemenea casurĭ maĭ tot deauna amîndouĕ părţile rĕmân nemulţumite;

«Că chiar lăsându-se casa şi imaşul în deplina dispoziţie a săteanuluĭ, fără a maĭ avea alte îndatorirĭ, totuşĭ dacă i s'ar lua pămîntul, el ar rĕmânea închis ca într'o cetate, încunjurat de teritoriul proprietaruluĭ, precum s'a întîmplat cu unĭĭ dintre răzăşĭ, carĭĭ — din multele cause rĕmâind stăpânĭ numaĭ pe vatra satuluĭ şi ceva păscă-

[1]) Încercarea făcută în Besarabia de către guvernul Rusieĭ nu ne maĭ poate lăsa nicĭ o îndoială întru aceasta, căcĭ de şi s'aŭ fost adoptat învoelile de bunăvoe, guvernul a trebuit să vie iarăşĭ la boeresc.

www.dacoromanica.ro

toare, — încunjuraţi de unul saŭ maĭ mulţi proprietarĭ marĭ, se află într'o stare maĭ proastă de cât însuşĭ sătenii pontaşi prin strîmtorarea de care pătimesc. No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Luând în privire că esperienţa unuĭ veac şi maĭ bine a condamnat toate Aşeḑămintele care, păstrând principiile vicioase, aŭ voit să statornicească niște regule echitabile între sătenii moşiilor şi între locuitorĭ; că trebuinţele naţieĭ, ale timpuluĭ şi ale propăşirii cer: ca relaţiile esistente între stăpâniĭ de moşiĭ şi sătenĭ să se curme pentru tot-deauna, şi numaĭ de cât să se aşeḑe un ordin de lucrurĭ stabile şi conform cu principiile de proprietate adoptat în toate ţĕrile civilisate;

«Că o asemenea desfacere unde sunt în joc interesele a vre-o 500 saŭ 600 de proprietarĭ de o parte şi a 200.000 şi maĭ bine de familiĭ lucrătorĭ de pămînt de alta, trebue să se săvîrşească pe principiĭ de echitate, de dreptate, şi de umanitate;

«Că pe cât este de nevoie de a nu se jigni drepturile proprietarilor şi a nu se lăsa fără de mijloace spre cultivarea pămînturilor ce aŭ dreptul a stăpâni fără împărtăşirea săteanuluĭ, pe atâta este de neapĕrat de a nu jigni driturile sătenilor, nicĭ a face din eĭ niște proletarĭ nomaḑĭ, rană de care nicĭ a pătimit, nicĭ trebue să patimească o ţeară agricolă şi îmbelşugată ca a noastră;

«Că precum proprietatea cere niște aşeḑăminte statornice cu gradul culturiĭ în care se află astăḑĭ ţeara, de asemenea şi starea în care se află muncitoriĭ de pămînt cere o neapĕrată îmbunătăţire; că orĭ-ce îmbunătăţire morală, intelectuală şi materială este cu neputinţă întru cât eĭ se vor afla sub condiţiile de faţă;

«Că ceea-ce de neapĕrat pentru sătean este, de a-l pune într'o posiţie neatîrnată, fără a-ĭ răpi mijloacele prin care, cu munca sa, să poată subveni trebuinţelor sale şi cererilor Statuluĭ; ci plantându-l în părticica de pămînt care o udă cu sudoarea sa, a-ĭ deştepta amorul patrieĭ şi rîvna de a o apĕra; că spre deplina emancipare a săteanuluĭ trebue neapĕrat desfiinţată tot-odată şi autoritatea îndatinată a proprietaruluĭ saŭ a representantuluĭ sĕŭ de asupra satuluĭ şi sătenilor ca judecător şi administrator; că de şi după legea esistentă se află instituţia uneĭ dregătoriĭ şi a unuĭ sfat ales de către sătenĭ din sinul lor, această instituţie n'a prosperat, n'a produs foloasele ce se puteaŭ aştepta, nu numaĭ din causa imperfecţieĭ sale, ci din necumpĕnirea guvernuluĭ şi din causa amesteculuĭ ce tot-deauna aŭ avut feţe particulare în trebile satuluĭ şi ale sătenilor.

«Luând în privire esperienţa tuturor popoarelor care aŭ înaintit pe calea propăşiriĭ, că pretutindenea unde aŭ fost aşeḑăminte de boe-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 28. 1857 18 Decem.

rescurĭ şi însărcinărĭ analoge cu ale noastre, aŭ trebuit să se desfiinţeze ca niştе lucrurĭ dărăpănătoare pentru orĭ-ce naţie;

«Că în maĭ multe staturĭ, unde s'aŭ desfiinţat boerescurile, s'a adoptat ca principiul cel maĭ raţional, maĭ echitabil şi maĭ practic, **rĕscumpĕrarea**; că adoptându-se şi la noĭ acest mijloc pentru eliberarea deplină a pămîntuluĭ cuvenit sătenilor, proprietarĭĭ ar dobândi în destule capitalurĭ spre lucrarea pămîntuluĭ ce le-ar rĕmânea. Că principiul evaluărĭĭ munciĭ locuitorilor în banĭ este adoptat ca în învechime aşa şi prin Aşeḑămîntul de faţă, precum se vede la sătenĭĭ ce şed la moşiile răzăşeştĭ şi la locuitorĭĭ de munte, după Art. 36 din Aşeḑămîntul câmpuluĭ şi Art. 45 şi 47 din Aşeḑămîntul munteluĭ; că spre a săvîrşi o asemenea rĕscumpĕrare nu se cere de cât capitalisarea boeresculuĭ pe un numĕr potrivit de anĭ şi care sumă să se plătească de sătenĭ sub formă de bir cu amortisare, aşa în cât într'un termin hotărît să fie cu totul eliberat;

«În sfîrşit luând în privire că glasul unuĭ milion şi maĭ bine de suflete, că interesul, dignitatea, consolidarea naţieĭ întregĭ cere de a se şterge din legiuirile şi datinile noastre o rĕmăşiţă din instituţiile veacurilor barbare şi de a aşeḑa un ordin de lucrurĭ întemeiat pe vecĭnicile temelĭĭ ale respectuluĭ persoaneĭ, a proprietăţĭĭ şi a legiĭ;

«Pe temeiurile dar:

«A. Că orĭ cât de întinse aŭ fost driturile locuitorilor asupra cătimiĭ de pămînt pentru trebuinţa lor, după obiceile şi aşeḑămintele vechĭ, aşeḑămintele noue le recunosc dritul de şărbire asupra a douĕ treimĭ din pămîntul lucrător pe moşiile unde sunt supuşĭ la boeresc către un stăpân;

«B. Că prin trecerea moşiilor din mână în mână nu s'a putut jigni nicĭ într'un chip dritul sătenilor; căcĭ de câte orĭ se vinde o moşie, sătenĭĭ rĕmân pe dînsa şi se folosesc de locurile lor, **şi nicĭ o lege veche saŭ nouă n'a învoit pe stăpânul moşieĭ de a alunga pe sătenĭ de pe pămînturile ocupate de eĭ** spre a le putea vinde altora, nicĭ s'a întîmplat vr'odinioară un asemenea cas;

«C. Că orĭ-ce denumire şi faţă s'ar da munciĭ şi sarcinilor sătenilor, în faptă ele nu sunt alt de cât boerescurĭ şi şărbirĭ către stăpânĭĭ moşiilor privilegiate — precum lămuritor se vede că toate aşeḑămintele aŭ oprit şi opresc ca răzăşiĭ să poată cere muncă de la sătenĭĭ ce ar locui în satele lor, nicĭ li s'a îngăduit dritul de a-ĭ scuti de birurĭ şi alte angărĭĭ, şi nicĭ îndatoreştc pe răzăşĭ a le da pămînturĭ sătenilor;

«D. Că boerescurile sunt recunoscute de rele şi vătămătoare agri-

www.dacoromanica.ro

culturiĭ, sătenilor, stăpânilor de moşie şi economieĭ ţĕrilor unde esistă; No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«E. Că orĭ-ce învoelĭ s'ar propune, după Art. 29 «învoelile nu se vor îngădui dacă ar fi însărcinătoare peste îndatoririle locuitorilor arĕtate prin Aşeḑămînt»;

«Spre a elibera pe sătean din şărbirea sa, spre a scoate proprietatea din condiţiile defavorabile în care se află;

«Adunarea doreşte şi primeşte în principiŭ la viitoarea organisare:

«I. Rĕscumpĕrarea boerescului, lăsarea în întreaga şi deplina stăpânire a sătenilor cătimea de pămînt atribuită prin Aşeḑămînt, **după statul quo**.

«II. Oborîrea monopolurilor, recunoaşterea comuneĭ ca persoană morală şi înfiinţarea dregătoriilor săteştĭ alese din sinul sătenilor spre cârmuirea tuturor intereselor locale».

(Subscrişĭ) Episcopul Ghenadie Şendre, Arhim. Neofit Scriban, Arhim. Melchisedec, Iconomul D. Matcaş, V. Mălinescu, D. Cozadini, D. Cracte, D. Ghidionescu, T. Sacalov, L. Galiardi, N. Bosie, C. Ştiun, D. Romov, I. Hrisanti, C. Bădărău.

Şedinţa se suspendează pe un pătrar de oară.

După redeschiderea şedinţeĭ d-luĭ M. Costachi iea cuvîntul şi ḑice, că chestia relaţiilor dintre proprietarĭ şi locuitorii sătenĭ s'a desbătut prin Comitete; că amandamentul de faţă este o reproducţie a propuneriĭ locuitorilor şi o anticipare asupra discuţieĭ; că prin urmare propune respingerea acestuĭ amandament din discuţie ca antireglementar.— Ḑece membri cerênd apel nominal, amandamentul maĭ sus citat se respinge din discuţie cu 37 în contra a 32 voturĭ; iar 9 membri s'aŭ abţinut de la votare.

D-luĭ *C. Negre* ceteşte o propunere subscrisă de d-luĭ şi de d-lor Răd. Sava, I. Levărdă, I. Roată, V. Balaiş, Dăn. Balan:

«Fiind-că înainte de toate, înjghebarea şi trăinicia unuĭ stat noŭ trebue să se razime pe elemente puternice;

«Că acele elemente trebue şi ele să-şĭ tragă puterea lor din aşeḑărĭ care să corespundă la asemenea sfîrşit;

«Că unul, şi cel maĭ temelnic din acele elemente la noĭ este gloata poporuluĭ lucrător de pămînt;

«Că acest popor este numaĭ agricol şi că printr'însul s'a desvĕlit şi are a se desvĕli lucrul pămîntuluĭ — cel maĭ însemnat şi obştesc izvor de bogăţie al ţĕrĭĭ aceştia;

«Că ţeara tuturora se alcătueşte de părţĭ din ea a fie-căruia, care la un loc aceste închiagă marele total al patrieĭ comune;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Că în marea familie a uneĭ naţiĭ, partea fie-căruia de ţeară este aceea care pe toţi îĭ leagă cu patria întreagă şi sîlnic îĭ împinge către apĕrarea, întemeiarea şi înflorirea eĭ — de vreme că binele obştesc cuprinde neapĕrat în sine şi binele fie-căruia în parte;

«Că pentru a conlucra cu durere şi sfântă datorie la statornicirea, înflorirea şi maĭ vîrtos la apĕrarea ţĕriĭ, trebue ca elementul cel maĭ numeros şi temelnic al acesteĭ ţĕriĭ să fie strîns legat de ea — în cât pentru a apĕra ceva, trebue să aibă şi ceva de apĕrat;

«Apoĭ pe aseminea cuvinte jos iscălitul propune:

«**Împroprietărirea locuitorilor sătenĭ.**

«Fiind-că tot-odată proprietatea în toată lumea civilisată, oră prin care fasă din învechime ea ar fi trecut, este lucru care maĭ mult se respectează în societatea bine organisată şi maĭ aprig se închizăşlueşte de către legĭ;

«Că boeriĭ proprietarĭ, partea cea maĭ luminată, ş'atât în timpiĭ de maĭ nainte, cât maĭ vîrtos şi fără tăgadă în timpiĭ de faţă, aŭ conlucrat la toate ce aŭ slujit a sprijini drepturile ţĕriĭ, neînlăturându-se, spre lauda lor, de nicĭ un fel de jertfă pentru aseminea sfîrşit;

«Că boeriĭ proprietarĭ, tocmaĭ ca partea cea maĭ luminată, vor înţelege că îndatoririle fie-căruia către ţeară atuncea leagă maĭ tare şi sunt maĭ sfinte, când şi din foloasele eĭ se îndulceşte fie-care;

«Că boeriĭ proprietarĭ, căpeteniĭ aĭ ţĕriĭ, pentru binele obştesc nu se vor da nicĭ astă-dată înlăturĭ de a-şĭ aşeda ţeara, în cât din toate elementele eĭ înfrăţite şi mulţămite să se poată întru adevĕr întrupa o puternică patrie a tuturora;

«Că boeriĭ proprietarĭ, cu cunoştinţele ce aŭ şi în înţeleapta lor prevedere politică, maĭ mult de cât oră-cine alţiĭ se vor pătrunde de puterea lucrurilor, înaintea cărora n'aĭ încotro tace — ce se chiamă utilitate publică şi nevoie de stat (raison d'Etat);

«Că boeriĭ proprietarĭ, în marinimia lor, nu trebue să se uite la nesocotitele şi fără cumpĕt cuvinte ale locuitorilor sătenĭ — ci desbrăcându-le de neînţeleapta lor acrime, să vadă numaĭ că dintru ele străbate jalnicul strigăt al uneĭ clase desmoştenite;

«În sfîrşit, că la aceştĭ boerĭ proprietarĭ, când sună astăzĭ solemnul ceas al reînvieriĭ naţieĭ lor — precum le sunt titlurile, le vor fi şi inimile nobile;

«Căcĭ la reforme marĭ pentru ţeara sa trebue fapte şi inimă mare;

«Apoĭ pe asemînca cuvinte jos iscălitul propune:

«**Că boeriĭ proprietarĭ să vîndă pămînturĭ locuitorilor sătenĭ.**

«Fiind-că pe de altă parte pămîntul Românieĭ este mănos în roa-

www.dacoromanica.ro

dele sale, în cât toţi locuitorii luĭ, ce se ţin de dînsul şi se hrănesc din el, sunt cu îmbelşugare îndestulaţi şi cu cele de nevoie şi cu prisosurĭ; No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Că braţul ţĕranuluĭ este acela de unde aŭ decurs până acum toate vistieriile ţĕrilor aceştia;

«Pe aseminea cuvinte jos iscălitul propune:

«1. Că pămînturile de vîndut locuitorilor sătenĭ să se mărginească în mĕsurile pontuluĭ de astădĭ, şi numaĭ la aceia ce le aŭ.

«2. Că pămînturile odată pentru tot-deauna vîndute de boerii proprietarĭ locuitorilor sătenĭ, aceştia să le plătească întocmaĭ după adevĕrata lor valoare, potrivit cu calitatea şi localitatea deosebitelor părţĭ ale ţĕrilor.

«Fiind iarăşĭ că prefaceri şi rĕsturnărĭ a celor trecute de felul acesta în pripă îndeplinindu-se, — atrag adese după ele sdruncinărĭ vătămătoare relaţiilor sociale şi maĭ ales negoţuluĭ şi agriculturiĭ prin vremelnica contenire a deplineĭ lor desvĕlirĭ;

«Apoĭ pe aseminea şi de pe urmă cuvinte jos iscălitul propune:

«1. Că până a-şĭ închipui locuitoriĭ băneştile mijloace pentru plata pămînturilor de cumpĕrat de la proprietarĭ, eĭ să urmeze stării lucrurilor de faţă, dacă nu se va găsi vre-un alt mijloc maĭ potrivit şi îndestulător pentru ambe părţile cu a amîndurora conglăsuire.

«2. Că această vîndare de pămînturĭ, după 15 anĭ de la punerea eĭ în lucrare, să rĕmâe numaĭ facultativă.

«3. Că viitoarea Adunare legiuitoare, în cea întâĭ a eĭ sesie, să păşească la mĕsura aşedării preţurilor pămîntuluĭ, precum s'a maĭ dis, întocmaĭ cu adevĕrata sa valoare şi potrivit cu calitatea şi localitatea deosebitelor părţĭ ale ţĕrii, avênd tot-odată şi îngrijirea, (ca din pildele ţĕrilor învecinate povăţuindu-se) să hotărască pentru temelnica lor dintâĭ statornicire, după ce cătime de timp, către cine şi cum să-şĭ poată înstrăina locuitoriĭ sătenĭ pămînturile cumpĕrate».

(Subscris) C. Negre.

Sprijinim această propunere: Răducanu Sava, Ioan Levărdă, Ioan Roată, Vasilie Balaiş, Dănilă Balan.

Uniĭ din membri cer tipărirea acesteĭ propunerĭ, iar altiĭ propun ca să se lase numaĭ 24 oare pentru o înţelegere între deputaţi, fiind-că ea poate fi singura scândură de scăpare.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, declară propunerea d-luĭ C. Negre de urgintă.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Decem.

D-luĭ *C. Roset* iea cuvîntul şi ceteşte, că atât pentru întărirea unuĭ stat, cât şi pentru înflorirea stăriĭ locuitorilor este de neapărată trebuinţă a face pe locuitor proprietar de pămînt; însă chipul cel drept este greŭ de găsit, ca îmbunătăţind soarta uneĭ clase, să nu înstrîmbătăţim de tot soarta altora. D-luĭ arată, că modul soluţieĭ propus de d-luĭ în osebita sa socotinţă este o alcătuire care ar aduce fără îndoială în curîndă vreme înflorirea locuitorilor, a proprietăţiĭ şi în deobşte buna armonie între feluritele clase de oameni. D-luĭ ḑice, că se cuvine a ne rosti asupra îmbunătăţiriĭ stăriĭ locuitorilor săteni, ca să dovedim în faţa lumiĭ întregĭ că Românul, când vine la interesele naţionalităţiĭ şi la întărirea patrieĭ sale, ştie a se desbrăca de folosurile particulare spre a le sacrifica interesuluĭ celuĭ mare obştesc.

Cuvîntul d-luĭ C. Roset-Teţcanu.

«Maĭ înainte de a începe să vorbesc chiar numaĭ în chestia pentru care m'am suit aicea, primesc îndrăsneală a vĕ ruga să-mĭ daţĭ voe a vĕ ḑice ceva, care s'atinge şi numaĭ de mine personal.

«Din toate chestiile câte s'aŭ tratat aicea în Adunare, aceasta de astăḑĭ este cea mult maĭ grea, este maĭ grea pentru că fie-care cuvînt nu va rĕsuna în zadar numaĭ, ci va lovi câte puţin câte puţin în inimile şi interesurile fie-căruia poate. Este maĭ grea iarăşĭ pentru că va ţinti la desfiinţarea unuĭ aşeḑămînt cu care deosebitele clase sunt strîns legate în a lor interesurĭ şi relaţiĭ, şi pentru că schimbarea de la o deprindere la alta (chiar de ar fi şi maĭ în bine) este tot-deauna foarte îngrijitoare.—Decĭ, pentru că eŭ, care tot-deauna am tăcut până acum, mi-am luat rolul acest greŭ, viŭ maĭ întâiŭ să vĕ spuiŭ pe ce m'am întemeiat a mĕ hotărî la o aşa grea împregiurare, a lua cuvîntul să sprijin o chestie aşa de complicată.

«Domnilor! n'am nicĭ cum talent de orator, n'am ştiinţă de om învĕţat şi maĭ nu cunosc nicĭ o istorie, căcĭ nicĭ mi-am prea bătut capul după acele, dar ceea-ce simţesc şi cunosc bine sunt aceste. Cunosc dreptatea, pentru că nedespărţit tot cu ea am trăit şi pentru că tot înstrîmbătăţit am fost tot-deauna; cunosc adevĕrul şi pe om cu toate ale luĭ patimĭ şi slăbăciunĭ, şi sunt şi neatîrnat, căcĭ totul am jertfit pentru ca să câştig aceasta. Iată dar elementele ce aŭ dat viaţă gândiriĭ mele şi cu care mĕ voiŭ sluji în tot discursul meŭ de la început până la sfîrşit, şi declarând, că tot ce voiŭ ḑice, va fi din adevĕrata-mĭ conştiinţă şi din simţirea bineluĭ omeniriĭ; de martur la aceasta ieaŭ pe acel A-tot-puternic, care nu se uită la cuvinte

www.dacoromanica.ro

frumoase numaĭ, dar că şi ceteşte în inimile oamenilor, şi că de voiŭ fi combătut cu tărie, voiŭ cunoaşte toată împrotivirea din ce simţire ar fi pornită, la care poate spre rĕspuns îmĭ va fi tăcerea. No. 1980. Proc.-verb 28. 1857 18 Decem.

«M'am suit aicea ca să sprijin dreptăţile proprietăţiĭ şi a munciĭ lucrătoruluĭ de pămînt; vĕ prevestesc însă maĭ înainte, că nicĭ pe unele, nicĭ pe altele le voiŭ apĕra numaĭ cu puterea legiuirilor ş'a obiceiurilor ţĕriĭ, ci şi cu alte drepturĭ maĭ marĭ. Voiŭ apĕra proprietatea, pentru că cunosc că societatea nu poate trăi fără respectarea eĭ, voiŭ apĕra munca lucrătoruluĭ de pămînt şi a luĭ siguranţă de vieţuire, tot pentru asemenea resoane, şi cu atât maĭ mult, că în realitate chiar munca face pe proprietate şi munca ţine pe toţĭ.

«De a se ţine numaĭ de legile lucrătoare astăḑĭ la noĭ şi a apĕra numaĭ proprietatea pe temeiul lor, las pe aceĭ ce vor vroi să meargă numaĭ pe acel drum, iar eŭ, cam indiferent de ale trecutuluĭ lucrărĭ, voiŭ sprijini şi aceea ce socot că veacul cere şi că ar face fericirea ţĕriĭ mele, fără a mĕ uita tot în urmă la cele-ce aŭ ḑis alţiĭ în alte vremĭ; aceste sunt principurile mele şi dorinţa de a vedea o pace ş'o bună armonie între omenirea întreagă!....

«Acum voiŭ începe a vorbi chiar în chestie, spre sprijinirea propunerĭ mele.

«Domnilor!

«Cunoscut este, că şi pentru întărirea unuĭ stat şi în parte pentru înflorirea stăriĭ locuitorilor este de neapĕrată trebuinţă a face pe acest locuitor proprietar de acel pămînt, pe care singur îl lucrează în folosul tuturora, însă chipul cel drept este greŭ de găsit, ca îmbunătăţind soarta uniĭ clase, să nu înstrîmbătăţim de tot pe a altora.

«Este greŭ! pentru că îndatorind pe proprietariĭ de astăḑĭ a împărţi din ale lor moşiĭ proprietăţi pentru locuitorĭ fără vre-o dreaptă despăgubire, s'ar ataca proprietatea, s'ar pune un princip care ar ataca toate principurile ce ţin societatea în legătură şi bună armonie, şi în sfîrşit s'ar face un lucru ce nu s'ar putea pune în aplicaţie, precum aceasta cunoscut este maĭ în toată lumea.

«Este cu greŭ iarăşĭ, pentru că vroind a îndatori pe proprietar a vinde cu preţurĭ mulţămitoare din proprietăţile lor locuitorilor pe atâta loc cât le-ar cere trebuinţa, cu vre-un soiŭ însă de siguranţă pentru acea plată în rînḑurĭ rînḑurĭ (care siguranţă astăḑĭ la noĭ nicĭ poate fi), după alte nepriincioase urmărĭ ce ar eşi din asemenea mĕsură, s'ar pune iarăşĭ şi un princip atât rĕŭ pe cât şi de nesuferit în legile şi drepturile societăţilor. Rĕŭ, pentru că aĭ face o lege în con-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

tra celor-lalte legĭ ce nu le poţĭ strica, adecă: aĭ osândi pe uniĭ a vinde fără voe şi pe alţiĭ a cumpĕra tot aseminea, lucru ce toate cele-lalte legĭ nu-l învoeşte, şi cu atâta maĭ mult în această ţeară, unde proprietatea n'a venit în aseminea nicĭ decum nevoie. **Nesuferit** în pravilile societăţilor, pentru că chiar după natură, de la care în cele maĭ multe împregiurărĭ suntem datorĭ a lua povăţuire, numaĭ un soiŭ de oamenĭ pot cumpĕra şi alţiĭ maĭ adese-orĭ a vinde.

«Acel ce este harnic, cu vîrtute trupească, cu talente şi înţelepciune, cumpĕră. Acel ce din nenorocire n'are însuşirile de sus însemnate, ci din contra lenea, desfrênarea, slăbăciunea trupească saŭ nesocotinţa, vinde şi perde totul. Acesta este un om osândit orĭ de la natură, saŭ din reaua sa creştere a trăi pentru tot-deauna în atîrnare de altul, prin urmare nu-ĭ chip de a face pe o aşa fiinţă să cumpere vre-un lucru, când ea nu poate maĭ întâiŭ ţine ceva, nu! nu! şi în zadar ar fi cercarea sumeaţă orĭ a cuĭ de a se sili să pue în aplicaţie nişte teoriĭ denaturalisate, căcĭ nu numaĭ că nu ar face vre-un bine, dar că ar încălci societatea şi maĭ tare, maĭ ales aicea la noĭ după împregiurările de astădĭ.

«Decĭ, fiind-că prin aceste douĕ chipurĭ socot că nu ar fi bine să facem proprietar pe locuitorul muncitor de pămînt, precum neapĕrat tot interesul cere, viŭ a desvĕli alte mijloace, alte drumurĭ, care, fără a ataca drepturile vre-uneĭ clase saŭ a îndatori pe cineva la un lucru cu totul arbritrar, să ducă tot la resultatul dorit pe fiecare şi să fie şi în conformitate cu cele-lalte legĭ ale societăţilor.

«Iată-le acele mijloace:

«Să facĭ pe locuitor slobod de toată îndatorirea, cu anume muncă de boeresc (saŭ **pont**, precum se maĭ ḑice) către proprietar, şi pe proprietar iar slobod de a maĭ da altă ceva în vecĭnica stăpânire a locuitoruluĭ, de cât numaĭ casa cu 15 prăjinĭ [1]) pămînt în locul satuluĭ cu dreptul de a-şĭ înfiinţa **comuna**, şi pentru a lor vieţuire şi ţinerea vitelor lor să li se dea în posesie fie-căruia locuitor de la 4 până la 6 fălcĭ loc de hrană; în sfîrşit, căruia cum va avea şi putere de a lucra. plătind falcea pe an cu preţurile ce s'ar politici la acel loc, când s'ar începe posesia, pentru care deosebit să se facă o legiuire, spre a se putea afla tot-deauna adevĕratele preţurĭ ce ar urma în fie-care parte de loc a ţĕrĭĭ; [2]) iar posesia să fie pe vreme de

[1]) Aceste 15 prăjinĭ se vor plăti iarăşĭ după preţurile obicĭnuite, dacă vor pretinde proprietariĭ.

[2]) Voiŭ arĕta la urmă maĭ cu lămurire, pentru ce anume cere trebuinţa să se fasă preţăluire în fie-care parte de loc.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

12 anĭ, plătind banii preţuluĭ locurilor în tot anul toamna, după ce s'ar strînge tot soiul de product de pe câmp, ca prin aceasta să nu poată fi locuitorul strîmtorit pentru plată; bine înţelegêndu-se, că şi după împlinirea anilor aceĭ posesiĭ, maĭ vrênd locuitorul a maĭ fi posesor înainte, proprietarul tot-deauna să fie dator a-ĭ da, şi tot pe vreme de 12 anĭ, însă cu preţul ce ar avea locurile atuncea, la sfîrşitul uneĭ posesiĭ; iar dacă locuitorul ar găsi aiurea locurĭ de hrană maĭ cu înjosit preţ de cât acel din locul ce şede, volnic să fie a şĭ lua de acolo şi a împosesia de la locala proprietate maĭ puţin, numaĭ de cât ar avea neapĕrat trebuinţă. — Să nu maĭ fie proprietarul îndatorit a maĭ da pămînt, numaĭ atuncea când de pe proprietatea sa din tot locul de hrană ar fi împosesiat două treimĭ, fiind-că o treime trebue să rĕmâe în deplina dispoziţie a proprietaruluĭ; în sfîrşit, maĭ pe larg, desvĕlirea acestuĭ soiŭ de aşeḑământ, siguripsirea amîndurora părţilor în totul de o urmare dreaptă şi chipul de a îndatori pe fiecare să-şĭ îndeplinească alcătuirea, rĕmâne a-l regula şi legiui viitoarea obştească Adunare constituantă, a căreia drept este; acum se arată numaĭ basele pe care va trebui să se facă acest aşeḑământ, desfiinţător **boerescului**.

«O aşa alcătuire ar aduce fără îndoială *în curîndă vreme înflorirea locuitoruluĭ, a proprietăţiĭ chiar şi în deobşte buna armonie între feluritele clase de oamenĭ.* Ḑic între teluritele clase, pentru că venitul proprietăţiĭ s'ar plăti proprietaruluĭ, venitul munciĭ locuitoruluĭ s'ar lăsa luĭ, şi cu el ar face orĭ-ce alcătuire cu orĭ-ce fel de om, fără a maĭ fi tot-deauna atîrnat de alţiĭ şi de multe orĭ împedecat la interesurile luĭ fără nicĭ un drept. Dar poate să ḑică cineva: Nu-ĭ tot atâta saŭ poate şi maĭ înlesnitor a plăti cu muncă locuitorul locul ce primeşte pentru hrana luĭ de cât cu banĭ. Aceea voiŭ esplica-o uşor că nu-ĭ tot atâta, şi dovedind din contra, că-ĭ mult maĭ folositor pentru locuitor de a plăti pămîntul cu banĭ şi a-şĭ întrebuinţa munca sa pentru dînsul.

«O falce de pămînt în locurile cele maĭ scumpe se poate împosesia pe un an cu 150 leĭ. Pe acea falce de loc semĕnând popuşoiŭ de pildă, lucrând-o locuitorul în pace şi bine ca pentru el, face 18 merţe de pâne, dacă nu şi maĭ mult; 18 merţe de popuşoiŭ, de voiŭ pune nu precum se vinde de maĭ mulţĭ anĭ, ci macar câte 30 leĭ merţa, face 540 leĭ; scade 150 leĭ daţĭ pe loc, 390 leĭ rĕmân lucrătoruluĭ, afară de hlujenĭ, care luĭ pentru hrana vitelor sale îĭ maĭ fac cel puţin vr'o 50 leĭ; vra să ḑică el are de la o falce loc prin

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

munca sa 440 leĭ câștig pe an,[1]) deosebit de libertatea vieții sale, care face mai mult și de cât tot câștigul. Și ce libertate! Nu dic alta de cât aceea care astădĭ în țeara noastră este învoită tuturor altor soiŭ de oamenĭ: Jidovĭ, Armenĭ, Grecĭ și orĭ-care alțĭ trăitorĭ în țeară; a luat o posesie, a năimit un lucru, a cumpĕrat ceva, — când odată a plătit prețul aceluĭ lucru, nimenea pentru aceea nu maĭ are nicĭ o treabă cu el; dar pentru bietul pămîntean muncitor nu-ĭ așa: el cu soiul aședămîntuluĭ sĕŭ, cu dicerea că-ĭ pentru înlesnirea sa să plătească locul cu muncă, nu mai scapă de vederea zapciilor în toată diua, nu maĭ are parte chiar nicĭ a mânca une-orĭ în pace, și în sfîrșit, n'are parte maĭ nicĭ odată pămîntul sĕŭ de hrană să și-l lucreze precum trebue; pentru că așa-ĭ soiul plățiĭ cu muncă, nu numaĭ că este în sine în destul de năcăjitor, dar îĭ și foarte mult îndemănatic pentru abusurĭ.

«De aseminea abusurĭ nu fac toțĭ proprietariĭ, dar iar maĭ toți proprietariĭ nu sunt aceĭ care vĕd adese-orĭ pe locuitoriĭ lor, nu, și din nenorocire vechiliĭ, vatajiĭ saŭ posesoriĭ sunt cariĭ vĕd pe locuitorĭ în toată diua, și din acestea țĕranul de multe orĭ câștigă sărăcia, iar ceia-lalți își cumpĕră moșiĭ de vecĭ.

«De aceea dic, pentru ca să lipsească aceste rele, de la care noĭ maĭ nicĭ într'un fel tragem vr'un folos, să lăsăm pe locuitorul muncitor să ne fie el însuși posesor și să-și întrebuințeze munca în aĭ luĭ folos, căcĭ îĭ dreaptă și singură a sa proprietate, și prin aceasta nu numaĭ că-l vom scăpa de năcazurĭ, dar că cu siguranță în vreme numaĭ de 5 saŭ 6 anĭ aĭ posesieĭ va avea s'un capital îndestulător să-și cumpere de vecĭ pămîntul ce i-ar trebui pentru hrana luĭ.

«În sfîrșit, în vreme de 12 anĭ aĭ posesieĭ, locuitorul se învață a fi și el stăpân pe lucrul sĕŭ drept ca posesor, și după aceea va dori maĭ cu mare aprindere a se face și proprietar vecĭnic, și când odată va ajunge la împlinirea aceiași dorințĭ, va ști cu încredințare bine a prețui acea proprietate dorită, gândită maĭ înainte și câștigată cu munca și ostenelile sale; iar la din împrotivă, când s'ar face cam de-odată fără nădejde proprietar, nu știŭ dacă aceea i-ar aduce și fericirea, și iarăși nu știŭ, dacă acea proprietate ar ține îndelung, fiind-c'așa-ĭ omul când câștigă un lucru cu lesnire, aseminea îl perde, și când odată s'a deprins a perde întâiŭ, apoĭ diua bună de la orĭ-ce nădejde în viitor. Putem lua spre încredințare la această pildă: pe toțĭ aceĭ

[1]) Cheltuelile vor eși negreșit din sporirea prețuluĭ pânii, care preț chiar astădĭ este mult maĭ mare de cât l-am însemnat, și din înjosirea prețurilor locurilor care se pot găsi și câte 2 gal. falcea.

www.dacoromanica.ro

din boerĭ care aŭ găsit proprietăţĭ marĭ de-a gata şi pe aceĭ carii le-aŭ câştigat însuşĭ prin ale lor ostenelĭ, căcĭ din ceĭ întâĭ mulţĭ le perd şi nicĭ le maĭ recâştig, iar din ceĭ al doilea maĭ nicĭ unul. No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Acum să mĕ întorc a arĕta locul de unde ar putea locuitorul *să cumpere acel pămînt pentru a se face proprietar,* când el ar fi în totul pregătit pentru aceea; am ţis maĭ înainte, că sunt uniĭ făcuţĭ numaĭ pentru a vinde (şi de aceia astăţĭ sunt mulţĭ); iată dar un loc foarte sigur de unde poate cumpĕra acel ce are mijloace; al doilea vor maĭ cumpĕra şi chiar de la toţĭ proprietariĭ pe ale cărora moşiĭ şed locuitoriĭ, căcĭ fără cea maĭ mică îndoială vor vinde şi aceştia cu vreme. Vor vinde: 1. pentru că cam sunt făcuţĭ de a vinde, 2. pentru că nu mult va trece şi toţĭ vor cunoaşte că trebue să facă aceasta, atât pentru *întărirea acestuĭ Stat,* cât şi pentru alte consideraţiĭ.— După aceste maĭ sunt şi alte multe mijloace şi înlesniriĭ, care se vor putea legiui prin chiar Constituţia ţĕriĭ şi pune în lucrare prin *un guvern statornic şi tare.*

«Dar poate să ţică cineva: fă posesor pe locuitor şi-l veĭ vedea maĭ în mare sărăcie, neavênd cu ce plăti preţul pămîntuluĭ ce i s'ar da, pe care nu l-ar lucra bine, şi cu aceasta nu numaĭ că l-aĭ împila maĭ în multe nevoĭ, dar aĭ face că şi agricultura, singura avuţie a acesteĭ ţĕrĭ, să peie pentru maĭ multă vreme. Eu voiŭ rĕspunde la aceasta, că ar fi o frică fără nicĭ un temeiŭ, şi că dacă cineva din prea multă bună plecare saŭ îngrijare pentru binele ţĕriĭ sale ş'al locuitoruluĭ, îşĭ va face tot de aseminea spaimĭ tot-deauna, apoĭ foarte sigur că bine în realitate nicĭ odată va maĭ face; însă să viŭ a esplica cu lămurire, cum poate el lesne plăti locul împosesiat. — Ştiut este că acest locuitor muncitor de pămînt a fost singur până acum care numaĭ cu a luĭ muncă a sprijinit toate greutăţile ţĕriĭ şi altele, precum anume: a ţinut pe Stat, a făcut venituri marĭ proprietarilor şi averĭ posesorilor, a ţinut casa şi familia sa, a ţinut pe oşteni, a făcut toate legiuitele şi nelegiuitele beilicurĭ şi alte maĭ multe de aceste, precum bine sunt cunoscute la toţĭ; apoĭ acum, când urmează a i se maĭ ridica cele maĭ multe din aceste greutăţĭ, trebue să ne maĭ îndoim de ar putea plăti un pămînt lucrat pentru el şi de la care, precum am maĭ arĕtat, are un simţitor câştig? Nu, nicĭ decum; căcĭ din toate avuţiile din lume nimica nu-ĭ maĭ sigur şi maĭ real de cât roada muncĭĭ lucrătoruluĭ de pămînt; cu aceasta trăesc marĭ şi micĭ, trebnicĭ şi netrebnicĭ, şi în sfîrşit toţĭ.

«Agricultura nu numaĭ că n'ar peri, dar ar deveni încă mult maĭ înflorită.

«N'ar peri, pentru că toată pânea ce se face astăţĭ în ţeara noastră

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 28. 1857 18 Decem.

nu-ĭ alta de cât rodul a 5 saŭ 6 fălcĭ pămînt ce fie-care locuitor poate lucra pentru el şi pentru proprietar; dându-i-se luĭ tot aceste fălcĭ în posesie, nu ar fi tot aseminea cătime de pămînt lucrată şi roditoare? Negreşit că tot aceeaşĭ cât poate lucra un muncitor de pămînt, căcĭ alţĭ oamenĭ nu maĭ daŭ aseminea roadă.

«Agricultura va maĭ înflori încă, pentru că luând el acel pămînt în posesie pentru el cu plată, îl va lucra mult maĭ bine de cât l-a lucrat până acum pentru alţiĭ.

«Îl va lucra maĭ bine: 1. pentru că cu rodul aceluĭ pămînt are să plătească baniĭ posesieĭ, 2. pentru că din câştigul aceleĭ posesiĭ nădĕjdueşte să-şĭ cumpere vecĭnica proprietate şi neatîrnarea (scumpă dorinţă a fie-căruia om) şi 3. că fiind şi slobod a-şĭ cumpĕni şi vremea precum ar socoti-o maĭ de folos, şi maĭ scăpând şi de podvoḑĭ, clăcĭ şi abusurĭ, care une-orĭ i se prilejesc chiar în timpul cel maĭ de nevoie pentru lucrarea câmpuluĭ, negreşit că ar avea şi vreme maĭ multă spre a putea lucra acel pămînt mult maĭ bine de cât până acum.

«Toate aceste împrejurărĭ nu le încredinţez numaĭ pentru că mi-am făcut o închipuire aşa, saŭ că-mĭ fac o teorie asupra lor, dar pentru că le-am vĕḑut în practică vreme de 30 anĭ, de când necontenit, din copilărie, trăesc printre aceştĭ locuitorĭ. Am vĕḑut dar cu ochiĭ meĭ maĭ de multe orĭ scoţênd pe temeia acestuĭ muncitor la boeresc, pe bărbatul sĕŭ purtându-l zapcii de gât pentru plata unuĭ bir ce nu-l maĭ putea plăti, şi pe copilul luĭ cel maĭ mare dus cu căruţa la beilicurĭ, de unde abia îl aşteptaŭ vechiliĭ, vatajii saŭ posesoriĭ, ca să-l iea la strîns de pe câmp. În sfîrşit, de aceste am vĕḑut şi maĭ multe, dar nu le voiŭ maĭ înşira aicea; ce voiŭ maĭ adăogi numaĭ este aceasta, că am vĕḑut de multe orĭ roada ostenelilor acestuĭ om perḑêndu-se prin buruienĭ din aşa împregiurărĭ şi rĕmâind el—ce face maĭ totul într'o ţeară — maĭ cu nimica. Aşa dar astăḑĭ nimenĭ să nu-mĭ maĭ spue de binele acestuĭ Aşeḑământ, nicĭ să-mĭ maĭ ḑică, că ţĕranul îşĭ are siguripsit viitorul sĕŭ, căcĭ pe amîndouĕ le ştiŭ tare bine cum sunt.

«La toate aceste rele, la care muncitorul este supus, nu găsesc vinovat pe nimenea altul maĭ mult de cât pe legiuirea care a regulat a se răsplăti venitul proprietăţiĭ prin muncă din partea locuitoruluĭ; aşeḑământ de relaţie între amîndouĕ părţile, poate potrivit odată, iar acum viţios şi pe care veacul al 19-lea nu-l maĭ sufere; trebue dar, Domnilor, să lepădăm cu bucurie un lucru ce odată a încetat de a maĭ putea fi un drept. Dar poate să ḑică cineva, că un drept nu se poate desfiinţa nicĭ odată. La aceasta aş avea mult tare de vor-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

bit, dacă aș vroi să daŭ o deplină definițiе cuvîntuluĭ de **drept**, însă nu mi-ĭ vremea acum, și voiŭ rĕspunde în scurt, că cele maĭ multe drepturĭ se legiuesc de oamenĭ în societate, și că societățile se prefac în obiceiurĭ după veacurĭ. Sunt nenumĕrate dovedĭ, că un lucru ce a fost legiuit într'un veac, a rĕmas o nelegiuire într'altul, și pentru a încredința aceasta și maĭ bine, voiŭ lua o împregiurare chiar din dilele noastre; de pildă: cine poate tăgădui că dritul de a avea robĭ, nu maĭ departe de cât cu 30 anĭ în urmă, nu-l socotiam ca un lucru legiuit? Și cine iarăși nu știe, că astădĭ cuvîntul numaĭ de robie este un ridicul.

«Așa, **Domnilor**! ast-fel e soarta lumiĭ. Vremea fugind necontenit, din generație în generație, îmbĕtrânește, strică și omoară totul în urmă, arĕtând însă tot-deauna de departe înțeleptuluĭ reforma ce o vrea în viitor! Fericit e dar accl ce face luare aminte la aceste și merge potrivit, treptat, nerĕmâind nicĭ înapoĭ și nicĭ mergênd prea iute înainte, și mult fericit este iarăși populul acel ce are noroc să fie cârmuit de un așa înțelept guvern ce înțelege trebuințele și nevoile unuĭ veac.

«Decĭ, noĭ toțĭ aceștia ce suntem astădĭ chemațĭ a rosti în fața luĭ D-dĕŭ și dinaintea Europeĭ trebuințele binelui țĕrĭĭ noastre, întărirea acestuĭ Stat și trăinicia luĭ, avem, socot, de cea maĭ neapĕrată datorie a trece între principurile generale ale dorințelor noastre și îmbunătățirea stărĭĭ locuitorilor muncitorĭ de pămînt, de-odată în modul ce am arĕtat că ar fi potrivit pentru vremea de față, și cu aceasta cred că nu numaĭ vom rĕmânea împăcațĭ cu cugetele noastre, dar că vom dovedi și în fața lumiĭ întregĭ, că Românul când vine la interesurile naționalităților și la întărirea patrieĭ sale, știe a se desbrăca de folosurile particulare, spre a le sacrifica interesuluĭ cel mare obștesc, și tot-odată în viitor ne vor bine-cuvînta și urmașiĭ nostri dicênd, că am desăvîrșit în adevĕr cu sfințenie misia la care am fost chemațĭ, lăsându-le în loc de maĭ mulțĭ rĕŭ-voitorĭ, maĭ mulțĭ frați și prietenĭ, pe acești bravĭ locuitorĭ, cu care împreună întăriți fiind și sprijiniți în adevĕr, nu numaĭ că-și vor apĕra fie-care proprietățile și le vor face a se respecta, dar își vor apĕra și drepturile naționalității lor, cel maĭ mare și maĭ scump drept în lume.

«La ce ne-ar fi nouĕ bune proprietățile acele marĭ de câte 70 și 80 miĭ fălcĭ, dacă ele ar rĕmânea sterpe și fără nicĭ un rod? Saŭ la ce ar sluji să vedem întărită o mică clasă de oamenĭ numaĭ, când mulțimea popululuĭ ar geme în slăbăciune și ticăloșie? La nimica alta, fără îndoială, de cât numaĭ pentru a ne trage la o peire sigură pe toțĭ de-o-potrivă. — Și atuncea să cunoaștem că averea fără slobodenie nu-ĭ nimica.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Să ne deşteptăm dar, fraţilor, şi prevĕdĕnd rĕul maĭ dinainte, să scutim pe nevinovaţiĭ nostri urmaşĭ a pica în el.— Să fim dreptĭ pentru toţĭ, ca şi Domnul Dumneḑeul părinţilor nostri să ne ajute prin marinimoasele Puterĭ europene a ne câştiga şi noĭ drepturile iubiteĭ noastre **patriĭ**, cu care niměruĭ am face vre-un rĕŭ.

«Acum nu mi-a rĕmas nimica altă de ḑis de cât a însemna şi aicea la urmă în scurt, că doresc a se împlini în totul propunerea mea dată în Comitet, tot cu aseminea cuprindere.

«Am ḑis ca să se caute chipurĭ de a se afla adevĕratele preţurĭ ce ar avea locurile de hrană în fie-care parte de loc a ţĕriĭ, pentru că aceste preţurĭ sunt foarte cu deosebire dintr'un loc într'altul; sunt cu deosebire, pentru-că la o moşie înzestrată de la natură cu toate îndemânările de vieţuirea unuĭ om, precum: cu ape, păduriĭ, pămînturĭ bune, aer curat şi cu alte îmbunătăţirĭ, făcute chiar prin activitatea unui bun proprietar, acolo populaţia s'a suit la un numĕr mare, şi cu aceasta şi preţul locurilor s'a mărit; iar la moşiile unde lipsesc unile în parte din acele îndemânărĭ, omuluĭ neplăcêndu-ĭ în totul a locui în aseminea locurĭ, şi populaţia îĭ maĭ mică şi preţul locurilor este maĭ înjosit, dar unde toate îndemânările lipsesc şi nu-ĭ alta de cât un câmp pustiŭ părăsit chiar însuşĭ de proprietarul luĭ, acolo om maĭ nu veḑĭ să vroiască a locui şi prin urmare şi preţurile locurilor sunt maĭ nimica.

«Decĭ, de s'ar regula să fie numaĭ un preţ pentru toate locurile, precum este hotărît prin nesocotitul Aşeḑămînt de astăḑĭ, ce regulează relaţiile dintre proprietarĭ şi locuitorĭ, negreşit că nu numaĭ că s'ar face în parte o strîmbătate şi pentru unĭĭ şi pentru alţiĭ, dar s'ar face şi alt rĕŭ maĭ mare, pentru că tot-deauna aĭ vedea crescênd populaţia uneĭ ţĕrĭ numaĭ în unele părţĭ de locurĭ, iar în altele nicĭ cum maĭ sporind; tot pentru aseminea scop am ḑis, ca şi împosesierea locuitorilor muncitorĭ să se întindă numaĭ pe douĕ treimĭ a uneĭ proprietăţĭ, cu adăogire că din aceasta cu vreme ar ieşi şi alt bine maĭ mare, pentru că chiar preţurile locurilor s'ar maĭ potrivi în deobşte, stând unele a se maĭ sui şi altele urmând a se maĭ rădica, prin aşeḑarea a multor locuitorĭ în acele locurĭ cu preţurĭ maĭ înjosite, când eĭ n'ar fi datorĭ să le plătească tot cu aseminea preţurĭ ca şi pe cele maĭ înlesnitoare pentru vieţuire, şi cu aceasta pămîntul s'ar cultiva; liveḑĭ, păduriĭ s'ar sădi, iazurĭ, ape s'ar deschide şi proprietatea ar înflori, căcĭ omul pe unde locueşte, viaţa o arată în totul ce-l încungiură, iar unde nu, totul se pare a fi mort şi trist; într'un cuvînt, munca şi dreptatea orĭ unde se arată, cu ele şi fericirea duc, iar asuprirea şi lenevirea numaĭ nenorocirĭ şi discordiĭ pun!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Deci, luând în privire că cel mai adevĕrat interes al unei proprietăți este cultivarea ei prin sporirea populației, și luând în privire că locuitorul trebue să-și aibă siguripsit întrebuințarea muncii și viețuirea sa, chiar și pentru interesul și ținerea întregii societăți, am dis și voiŭ dice, că proprietarul să fie dator a împosesia locuitorilor până la două treimi de pe a sa proprietate, căci acest drept le este dat lor chiar și până acum prin Reglement și prin Aședămîntul de astădi, făcut de niște oameni ce și-aŭ regulat singuri legi în al lor folos și prin urmare noi aceștia care suntem chemați dinaintea Europei a rosti dorinți de înbunătățiri și reforme, nici putem a ne mai arĕta mai înapoiți de cât acei din trecut.

«Sfîrșesc a face apel la conștiințile tuturor onorabililor deputați și a ruga pe cel A-tot-puternic să ne îndrepte pe calea cea bună, ca să fim cu toții fericiți împreună cu țeara și drepturile ei».

D-luĭ *Gr. Balș* cetește un cuvînt, prin care desvĕlește și apĕră încheiarea majorității Comitetului proprietarilor mari.

Cuvîntul d-luĭ Gr. Balș.

«Domnilor!

«Lucrarea comisiei rînduite de către Comitetul proprietarilor mari spre a-și da opinia asupra propuneriĭ deputaților săteni a fost atacată mai cu osebire în trei punturi în sinul Comitetuluĭ; această lucrare, care a căpĕtat majoritatea Comitetuluĭ proprietarilor mari, dați-mi voe, ca membrul acei comisii, să o apĕr și înaintea d-voastră, nădĕjduind că după ce vĕ voiŭ tălmăci resoanele pe care s'a sprijinit comisia, și majoritatea Adunării va aproba această lucrare.

«Domnilor, comisia a fost acusată că a întrebuințat un ton violent în lucrarea sa, că ea n'a trebuit să califice de comuniști și de rĕsturnători ordinuluĭ social pe acei ce aŭ scris tânguirea deputaților săteni, că ea nu trebue să atribueze vre-o rĕspundere altora de cât iscăliților în această tânguire, că ea prin aceasta ar da arme dușmanilor nostri, care în toate ĝilele scriŭ că poporul nostru este prelucrat de idei subversive.

«La această acusație voiŭ rĕspunde, Domnilor, că comisia cetind tânguirea locuitorilor sătenĭ, s'a încredințat că în ea predomnează în adevĕr un duh comunist și idei subversive, că ea n'a fost făcută de deputații săteni, că scopul acelora ce aŭ scris această tânguire n'a fost altul de cât de a descrie pe de o parte înaintea Europei clasa bocrilor proprietarĭ ca o clasă de tirani, împilători norodului, iară pe

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc. verb. 28. 1857 18 Decem.

de altă parte a dovedi Europeĭ, că din pricina uneĭ aseminea impilărĭ, norodul nostru este în adevĕr prelucrat de ideĭ subversive.

«Comisia, după o aseminea încredinţare, cunoscênd că nicĭ odată locuitoriĭ nostri n'aŭ fost agitaţĭ de aseminea ideĭ subversive, că poporul român din Moldova în lunile trecute a dat dovadă vie Europeĭ şi o pildă tuturor popoarelor, că duhul de moderaţie şi de legalitate predomnează la dînsul; în ceasul cel maĭ solemnel pentru un popor, în ceasul când Românіĭ chemaţĭ de Tratatul de Paris a-şĭ rosti dorinţele lor, inima fie-căruia se bate şi toate clasele societăţiĭ îşĭ daŭ mâna pentru ca să poată maĭ cu siguranţă întemeia naţionalitatea şi viitorul Românilor; în ceasul când ocârmuirea îĭ înăduşe glasul, ce a făcut poporul român din Moldova? El n'a părăsit legalitatea, n'a luat ca alte popoare drumul rĕsturnărіĭ, pentru ca să i se audă glasul, ci a protestat asupra acelora ce aŭ vroit să-l oprească a-şĭ arĕta adevĕratele luĭ dorinţĭ — De aceea, Domnilor, comisia n'a voit, ca mergênd această tânguire la Congresul de Paris, să se poată crede că ea este pornită din adevĕratul simţ al locuitorilor sătenĭ, n'am vroit a lăsa pe locuitorĭ o vină care eĭ n'aŭ meritat-o.

«Toţĭ cunoaştem, Domnilor, pe locuitoriĭ nostri sătenĭ; în peptul lor bate o inimă nobilă, o inimă de Român, eĭ respectează pururea averea altuia şi sunt supuşĭ legilor. În satele noastre nicĭ odată cercătoriĭ de sisteme şi de turburărĭ n'ar face nicĭ un efect, pentru că judecata cea sănătoasă a Românuluĭ ar cunoaşte degrabă care este calea cea rătăcită.— Domnilor, toţĭ ştim, dar nu voim să numim pe aceĭ ce aŭ profitat de neştiinţa de carte a locuitorilor şi aŭ scris tânguirea lor, numaĭ pentru ca să facă vre-o turburare: emisarĭ străinĭ; eĭ aŭ venit aicea ca să compromiteze înaintea Europeĭ dorinţele noastre.

«Vĕ întreb, Domnilor, oare prin aceasta comisia a dat arme duşmanilor, precum i se împuta, orĭ a arĕtat de unde provine rĕul?

«Să venim acum la a doua acusaţie care se face comisieĭ. Unіĭ ḑic, că comisia, prin facturile istorice care le-a citat, a pătat naţionalitatea română, alţіĭ ḑic, că comisia a alergat la facturĭ istorice ca să sprijinească driturile proprietăţiĭ. Şi unіĭ şi alţіĭ greşesc.

«Comisia a citat pe Cantemir, pe care onorabilul deputat de Dorohoiŭ, d-luĭ M. Kogălniceanu, l-a citat în puntul al nouĕlea, nu ca să pue o pată locuitorilor sătenĭ, ci ca să arĕte ca neadevĕrate insinuaţiile din citata tânguire, ce ţintesc a dovedi că locuitoriĭ pontaşĭ aŭ fost ceĭ întâĭ ocupanţĭ aĭ pământuluĭ nostru şi că prin urmare eĭ aŭ fost biruiţĭ cu pământul ce era proprietatea lor şi supuşĭ uneĭ feudalităţĭ ce ar esista în parte şi astăḑĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Comisia, în presumţie că această tânguire va merge înaintea Congresuluĭ, a vroit ca să arĕte, că încă din anul 1749, boerĭi aŭ rădicat soiul de feudalitate ce esista în Moldova, fără ca revoluţia să-ĭ silească la aceasta; că astăḑĭ nu maĭ esistă nicĭ o urmă de feudalism şi că locuitoriĭ sunt liberĭ şi neatîrnaţĭ de proprietarĭ.

«Acestea le-am rostit numaĭ ca să citĕm un fact istoric, dintr'un autor de multe orĭ citat în sprijinirea tuturor dorinţelor noastre, iar nu ca să întemeiem driturile proprietăţiĭ, căcĭ nicĭ odată deputaţiĭ proprietarĭ nu vor urmări în discuţiĭ pe aceĭ ce cu istoria ar voi să le contesteze proprietatea; căcĭ eĭ n'ar ţinti la alta, de cât a rĕsturna liniştea ţĕriĭ şi s'ar putea califica de socialiştĭ.

«Să venim acum, Domnilor, la a 3-a acusaţie ce se face comisieĭ. D-luĭ M. Kogălniceanu, onoratul deputat de proprietarĭ marĭ de Dorohoiŭ, a presentat în Comitetul nostru o moţie, prin care cerea respingerea lucrăriĭ comisieĭ, între alte resoane pe temeiŭ, că comisia ar tăgădui sistematic drepturile locuitorilor ce le sunt închizăşuite tot prin acel aşeḑămînt, care închizăşueşte drepturile proprietăţiĭ, şi că prin aceasta s'ar supune aceste proprietăţĭ la urile poporale.—Această acusaţie am respins-o cu indignaţie în Comitetul proprietarilor marĭ, căcĭ pe cât ea este neadevĕrată, pe atâta ea are un scop machiavelic, care a şi motivat respingerea eĭ în unanimitate de Comitetul proprietarilor marĭ.

«Care sunt drepturile locuitorilor după Aşeḑămîntul de astăḑĭ? Dritul de a lua o cătime de pămînt de la proprietar în posesie cu îndatorire de a plăti prin o muncă, care la facerea Aşeḑămîntuluĭ se socotia că representează în deobşte adevĕrata valoare a pămîntuluĭ. Ce a ḑis comisia? Ce am ḑis ca raportator şi sprijinitor lucrăriĭ? Am ḑis, că locuitoriĭ n'aŭ nicĭ o umbră de proprietate, că proprietatea în toată întregimea eĭ ne este asigurată prin toate legile ţĕriĭ şi prin miĭ de transacţiĭ legale; că rădicându-se Aşeḑămîntul de astăḑĭ după cererea sătenilor, fiind-că el este vremelnic, precum dovedeşte Art. 4, şi făcut spre a opri abusurile, nu se poate deduce vre-un drit nicĭ pentru proprietar, nicĭ pentru locuitor, adecă nicĭ locuitorul nu maĭ poate ḑice că are dreptul de a cere pămînt în posesie, nicĭ proprietarul dreptul de a lua munca de la dînsul, ci atuncea trebue să se facă o lege nouă, care să fie basată pe respectul proprietăţiĭ şi să împace şi interesele sociale ale locuitorilor.

«Prin aceste am protestat asupra espresieĭ de rĕscumpĕrarea boeresculuĭ, care espresie n'are altă ţintire, de cât a desbrăca pe proprietarĭ de dreptul lor, de pămîntul cumpĕrat de dînşiĭ cu bună credinţă; căcĭ dacă locuitoriĭ vreaŭ să rĕscumpere ceva, trebue să rĕs-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

cumpere pământul ce nu este al lor, iar nu munca, care este proprietatea lor.

«Pentru norocirea comisieĭ ș'a tuturor acelora ce aŭ adoptat proiectul comisieĭ, onorabilul deputat de Dorohoiŭ, d-luĭ M. Kogălniceanu, singur a mărturisit că acusația d-sale n'a fost adevĕrată, căcĭ singur pe urmă a iscălit în socotința minorității proprietarilor marĭ «că tânguirea locuitorilor a cercat de a denatura relațiile ce esistă între proprietarĭ și locuitorĭ», că Adunarea viitoare desființând Aședĕmîntul de astădĭ, va regula definitiv relațiile dintre proprietarĭ și locuitorĭ, fără ca să se jignească dritul proprietății și împăcând (numaĭ) **interesele** locuitorilor.

«Din aceasta, Domnilor, singurĭ puteți vedea, că aceĭ ce vreaŭ numaĭ decât să cunoască locuitorilor după desființarea Aședĕmîntuluĭ de astădĭ un drit asupra proprietății, sunt foarte slabĭ în argumentele lor, dacă în 24 ceasurĭ îșĭ schimbă opinia și vin de iscălesc tot aceea ce a dis comisia, adecă că locuitoriĭ nu pot basa cererea lor de cât pe un interes social.

«Dar ceea-ce este maĭ de jălit este, că un bărbat ca d-luĭ deputatul de Dorohoiŭ propune în moția sa, că cu orĭ-ce preț trebue să păstrăm liniștea publică. Ce vra să dică aceasta?

«Oare proprietariĭ trebue să renunțeze a-și apĕra proprietatea prin drumul legal în fața atacurilor la care ea este espusă, trebue să facă concesiĭ de frică? (orĭ, precum a dis foarte binc d-luĭ deputatul de Botoșanĭ, Neculaĭ Cananăŭ, acesta este un sfat indirect ce d-luĭ Kogălniceanu dă locuitorilor). Domnilor, ca Român, ca deputat de proprietarĭ marĭ, protestez împrotiva unor aseminea insinuațiĭ, care nu vreaŭ să le califlc, căcĭ locuitoriĭ sătenĭ pretutindenea așteaptă cu cea maĭ mare liniște îmbunătățirea soarteĭ lor, fără să viseze că pămîntul ce proprietarul le dă de hrană este al lor, precum nicĭ proprietariĭ nu vreaŭ alta de cât îmbunătățirea soarteĭ lor.

«Domnilor, apelez la judecata d-voastră a tuturor, proprietarul este neîngrădit stăpân pe toată moșia sa. Drept este ca să se iea pămîntul luĭ, rodul muncĭĭ luĭ, viitorul copiilor luĭ și să se dea altuia, fără ca să i se plătească adevĕrata valoare a pămîntuluĭ în numĕrătoare? Oare când va suna ceasul fericirĭĭ pentru toțĭ Românĭĭ, când Unirea Principatelor va fi proclamată, trebue ca clasa ce a contribuit maĭ mult la acea fericire, clasa próprietarilor, să plângă de fericirea generală? Sunt sigur că cu toțiĭ vețĭ rĕspunde: că nu este drept.

«Dacă nu este drept, Domnilor, atuncea chestia locuitorilor sătenĭ, pe care o socoteam foarte grea, este foarte ușoară, căcĭ ca de-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

putat de proprietarĭ marĭ, ca proprietar vĕ declar, în numele proprietarilor de Neamţ, şi pot a ḑice maĭ în numele tuturor proprietarilor din Moldova, că dacă Adunarea legiuitoare viitoare din Moldova, după o adâncă studie, ar găsi că locuitoriĭ sătenĭ trebue să fie împroprietăriţĭ pentru fericirea lor şi întemeiarea naţieĭ, şi că prin aceasta n'ar cădea cu desăvîrşire agricultura, care este singur isvorul de bogăţie al averiĭ naţionale, toţĭ vom adera la o aseminea mĕsură, care însă nu trebue să fie pripită şi cu paguba proprietăţiĭ.

«Daţi-mĭ voe, încă înainte de a sfîrşi, să vĕ tălmăcesc scopul şi avantajurile încheieriĭ ce proprietariĭ marĭ aŭ adoptat în favorul locuitorilor.

«Comitetul proprietarilor a arĕtat dorinţa, ca Adunarea legiuitoare viitoare să statornicească satele cu despăgubirea proprietăţiĭ, lăsând în apreciaţia Adunăriĭ ca să hotărască cătimea pămîntuluĭ pentru acea statornicire şi să aibă în privire ca să asigureze chipul vieţuiriĭ locuitorilor sătenĭ. Care om de ordin şi de legalitate poate acusa pe proprietarĭ, că prin aceasta n'aŭ rĕspuns la adevĕrata dorinţă a locuitorilor? Deputaţiĭ proprietarĭ, desfiinţând boerescul, asigurând locuitorilor proprietatea satelor şi lăsând Adunăriĭ viitoare dritul ca să hotărască chipul cel maĭ nemerit prin care s'ar putea da locuitorilor pămîntul trebuitor spre hrana lor, şi prin urmare a le siguripsi chipul vieţuiriĭ, aŭ făcut totul ce astăḑĭ un deputat poate face, fără a jigni pe aceĭ ce l-aŭ ales şi fără a da prilej proprietarilor ca să protesteze împrotiva luĭ.

«Poate sunt oamenĭ care iubesc aşa de mult popularitatea, în cât pentru ea ar jertfi şi drepturile proprietarilor; eŭ unul le las acelora o popularitate care va fi vremelnică şi vorbesc maĭ bine adevĕrul, pe care maĭ târḑiŭ îl vor preţui şi locuitoriĭ sătenĭ, a cărora soartă prin acest chip va fi asigurată şi îmbunătăţită.

«Un cuvînt încă, Domnilor deputaţĭ sătenĭ! Mulţĭ v'aŭ spus, că proprietariĭ vror rĕul vostru; de când sunteţĭ aicea, aceia ce se ḑic prieteniĭ vostri vĕ întărîtă necontenit asupra proprietarilor; daţi-mĭ voe să vĕ spun, că eĭ sunt adevĕraţiĭ vostri duşmanĭ, căcĭ proprietarul nu însemnează nimica fără voĭ; pămîntul luĭ, dacă nu va avea braţe, n'are nicĭ o valoare; pentru aceea eĭ aŭ fost pururea interesaţĭ ca toţĭ locuitoriĭ să fie bogaţĭ şi înstăriţĭ.

«Vĕ sfătuesc dar, nu ascultaţĭ pe aceĭ ce nu vĕ vreaŭ bine, întindeţĭ braţele voastre proprietarilor, precum părinţiĭ vostri aŭ întins părinţilor nostri, şi credeţĭ că toţĭ proprietariĭ nu sunt însufleţiţĭ de cât de un singur gând, acela de a vĕ vedea în starea cea maĭ înfloritoare, cea maĭ bună şi gata pentru aceasta a face şi jertfe; adu-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

ceți-vĕ aminte când privighitorul vĕ lua carĕle la oștire, când aveațĭ nevoie de baniĭ biruluĭ, când din pricina lăcustelor saŭ a secetiĭ n'aveațĭ pânea! la cine alergațĭ? La proprietar! Și trebue să mărturisiți, că foarte rar ațĭ alergat la eĭ și nu v'aŭ ajutat! De ce filantropiĭ galantomĭ pe averile altora, cariĭ v'aŭ scris tânguirea voastră, nu veniaŭ să-și deschidă punga ca să vĕ ajute.

«Gândiți, cà proprietariĭ, orĭ când veți apela la generositatea lor, vor face toată putința ca să ieșiți mulțămiți dintr'o Adunare, care este chemată a face fericirea tuturor Românilor, dar ceĭ-ce v'aŭ sfătuit să iscăliți o hârtie, care sunt sigur că n'ați înțeles-o, aŭ vroit numaĭ ca să vĕ învenineze asupra proprietarilor. — Spuneți-mĭ un singur lucru: când un argat al vostru ar veni la stăpânul sĕŭ și i-ar ḑice: «plugul tĕŭ cu patru boĭ se cuvine să fie al meŭ, fiind-că de atâta vreme și cu atâta sudoare eŭ am muncit cu dînsul și ți-am făcut pâne de aĭ vîndut și aĭ rĕsvîndut, și eŭ tot n'am nimica». Ce ar rĕspunde stăpânul argatuluĭ? Așa-ĭ că i-ar ḑice: «Ți-am plătit hacul, nu-țĭ maĭ sunt dator cu nimica». Dar dacă din împrotivă acel argat ar veni la stăpânul sĕŭ și i-ar ḑice: «Bădișorule, te-am slujit mulțĭ anĭ cu credință, vreaŭ acuma să mĕ căsătoresc, ca să mĕ odihnesc la casa mea, însă n'am cu ce; dă-mĭ ce te-ar lăsa inima ca să cunosc și eŭ că te-am slujit și să te pomenesc cât voiŭ trăi». Așa-ĭ că atuncea stăpânul, de și nu-ĭ va da plugul cu patru boĭ, însă ĭĭ va spune: «Du-te măĭ și iea o păreche de viței ce sunt în ocol și te hrănește cu dînșiĭ cât te va ajuta Dumneḑeŭ».

D-luĭ *A. Panu* iea cuvîntul și ḑice, că îmbunătățirea stăriĭ locuitorilor sătenĭ este obștește simțită; că nu încuviințează nicĭ propunerea locuitorilor sătenĭ, nicĭ încheiarea majorității Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. D-luĭ arată, că nu avem a judeca considerantele, ci numaĭ soluțiile; că toate proiectele sunt făcute sub impulsia presentuluĭ, fără a fi coapte, căcĭ opinia publică nu e formată, fiind că până acum a predomnit o singură idee, aceea a Unirĭĭ. D-luĭ ḑice, să lăsăm legislativeĭ dreptul de a hotărî chestia în deplină cunoștință de causă, sub un guvern stabil și fără înrîurirea intrigilor din afară și din lăuntru. De aceea d-luĭ susține opinia minorității Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.

Cuvîntul d-luĭ A. Panu.

«Nicĭ odinioară, Domnilor, nu m'am înfățoșat cu maĭ multă sfiire înaintea d-voastre de cât în momentul de față. Cugetărĭ deosebite mĕ năvălesc. Eŭ sunt chemat a-mĭ da votul în chestia ce se tratează,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

și mai mult de cât tot-deauna mĕ simțesc apăsat sub greutatea uneĭ mariĭ rĕspunderĭ. Inima mea este plină de îngrijare. O chestie mare, o chestie de viață și de viitor pentru națiа română se tratează astădĭ. Suntem noĭ pregătiți a întreprinde această faptă uriașă? Studiat-am noĭ chestia în deosebitele sale fase? Simțim noĭ în sufletul și în conștiința noastră că ne-am format o convincție și că acea convincție este dreaptă și poate aduce fericirea țĕriĭ?

«Aceste întrebărĭ, în datoria de om cinstit și cu îngrijarea de a nu se produce vre-o nenorocire în patria mea, mi le-am adresat necontenit. Domnilor, din momentul ce s'a pus pe tapet chestia îmbunătățiriĭ soarteĭ locuitorilor.

«Dați-mĭ voe, vĕ rog, să vĕ împărtășesc deosebitele mele impresiĭ și să reclam de la luminile și patriotismul vostru încrederea ce lipsește judecățiĭ mele și liniștirea de care are trebuință sufletul meŭ.

«Îmbunătățirea soarteĭ locuitorilor sătenĭ este obștește simțită. Națiа română, revindecând drepturile sale, ea nu poate întra între cele lalte națiĭ civilisate de cât acordând tuturor fiilor sĕĭ drepturĭ și folosurĭ cerute de spiritul secoluluĭ și recunoscute de nevoia uneĭ propășirĭ înțelepte și mântuitoare. Deputațiĭ pontașĭ aŭ înfățoșat o propunere din care resultă desbaterea de astădĭ. Eŭ am avut însărcinarea din partea biurouluĭ de a o ceti la această tribună; voiŭ fi martur tot-deauna despre dignitatea ce a arĕtat Adunarea ascultând acea propunere. Aceia cariĭ critică și caută a micșora nobleța sentimentelor voastre, să știe că această Adunare este inspirată de patriotism și că păstrează pururea o putere morală, care o pune mai presus de orĭ-ce împregiurărĭ. Tăcerea voastră, Domnilor, și căutătura acea liniștită cu care ați urmărit cetirea hârtieĭ, aŭ făcut condamnarea eĭ în tot ce este nepotrivit și nesocotit într'însa.

«La ce pot ajunge incriminațiĭ asupra fraților sĕĭ? când noĭ cu toțiĭ suntem veniți aicea ca să căutăm în inimile noastre, nu ură și venin, ci dragoste și dulceață, cu care să rostim dorința pentru vindecarea rănilor ce am suferit prin ura și discordia aruncată între noĭ de către vrăjmașĭ. Deputațiĭ pontașĭ aveaŭ dreptate a-șĭ arĕta nevoile lor, a-șĭ rosti dorințele pentru un viitor fericit, și Adunarea era chemată a se interesa mai cu deosebire la cercetarea și studiarea uneĭ chestiĭ de o așa mare însemnătate. Dar, o Dumnedeule! Româniĭ, se vede, n'aŭ profitat încă de trista esperiență a timpilor trecuți, de durerile și nenorocirile ce aŭ suferit prin desbinărĭ! O! sunt vinovate acele ființi, care nu înțeleg momentele de crisă și datoria ce are fiecare individ în societate, când un popol îșĭ cere drepturile și locul sĕŭ în lume!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Dar pe cât eŭ osândesc din toate puterile sufletuluĭ meŭ tendinţele rĕsturnătoare ale propunerĭĭ arĕtate, pe atâta nu pot tăgădui durerea ce am simţit la cetirea întîmpinărĭĭ făcute de către comisia Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. Respectez persoanele care aŭ luat parte la acea comisie, şi acum să fie pentru mine o ocasie de a mărturisi la această tribună respectul ce le port. De aceea grăbindu-mĕ a ajunge la discuţia fonduluĭ chestieĭ, care este acum datoria noastră, să-mĭ fie iertat a ḑice în treacĕt, că nu se cuvenia, nu se aştepta, nu trebuia a ieşi o aseminea hârtie de la proprietarĭĭ marĭ. Eĭ, care formează clasa cea puternică prin avuţiile şi inteligenţa lor, eĭ care în toate societăţile sunt menĭţĭ de providinţă a purta făclia civilisaţieĭ, a cerceta miseriile fraţilor lor şi a le vindeca; eĭ care prin educaţia ce aŭ, păstrează astăḑĭ în ţeară rolul cel maĭ frumos şi maĭ nobil, de a provoca şi a împlini toate reformele de îmbunătăţire, nu se cuvenia, nu se cuvenia să facă un aseminea rĕspuns. Dacă deputaţiĭ pontaşĭ aŭ venit să-şĭ deschidă rănile lor, orĭ cât de înverşunat le-a fost glasul durerĭĭ, rana nu poate a se vindeca prin sfâşierea sa, bolnavul în ferbinteala frigurilor nu se vindecă prin mijloace care pot adăogi acea ferbinteală.

«Dar noĭ nu avem de judecat considerantele uneĭ hârtiĭ saŭ a alteia, căcĭ rĕspunderea acelor considerante nu ne priveşte; noĭ avem astăḑĭ a ne da socotinţa asupra soluţiilor înfăţoşate, avem a ne cumpĕni votul ce vom depune asupra acestor soluţiĭ de viaţă morală şi substanţială, căcĭ din aseminea vot, ţeara va cunoaşte pe fie-care ce om este, ce principiĭ are şi ce parte poate lua în regeneraţia Românieĭ. Trec dar, Domnilor, la discuţia diferitelor soluţiĭ ce vĕḑ că s'aŭ dat chestieĭ.

«Aceste soluţiĭ îşĭ aŭ izvorul din pept de Românĭ, care doresc binele şi mărirea neamuluĭ sĕŭ, dar care din aceste este maĭ potrivită cu nevoile ţĕrĭĭ, cu spiritul secoluluĭ, cu dreptatea şi legalitatea, fără de care nicĭ o reformă nu poate a se face, nu poate a esista?

«Nu este destul ca cineva să-mĭ ḑică: eŭ am pus inima mea la prelucrarea acestuĭ proiect, am consultat istoria şi am găsit, că modul cel maĭ nimerit de îmbunătăţire pentru starea locuitorilor nostri sătenĭ este acela ce îl înfăţoşez. Aseminea cuvinte pot fi doveditoare de un sentiment vrednic de laudă; dar nu sunt îndestulătoare pentru a face să se adopteze un proiect, care tratează despre reforma claseĭ ceĭ maĭ numeroase a societăţiĭ şi care se atinge de toate interesele cele marĭ ale ţĕrĭĭ. «Principiile nu se prefac tot-deauna, ḑice un publicist, prin alte principiĭ, nouĕ ne trebue lumina care luminează mintea ca să ne arĕte calea cea adevĕrată către propăşire».

D-nul Lamartine ḑice: «că multă vreme maĭ înainte de a putea

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

un legiuitor formula în lege o convincție socială, trebue ca filosoful să o discute. Legiuitorul trebue să fie îngăduitor, pentru că el nu trebue să se înșele, căcĭ rătăcirea sa cade asupra societățiĭ întregĭ. O societate se poate ucide cu lovițurĭ de principiĭ și de adevěrurĭ, precum ea se surpă prin rătăcire și crimă. Să nu uităm nicĭ odată aceasta, și să nu ne întărîtăm în contra sfielnicilor întârdierĭ».

«Eĭ bine, care din proiectele înfățoșate este discutat, cercetat în criteriul țěriĭ, în criteriul acela unde fie-care idee întră cu forma sa acea absolută, neținênd socoteală de nimica, și unde ea apoĭ se modifică, se transformă după timp, după datinĭ și deprinderĭ, până și după prejudecățĭ? Unde sunt lucrările care statornicesc într'un mod învederat foloasele cutăruia saŭ cutăruia proiect? Unde sunt lucrările care aŭ tratat chestia în toate tendințele, aŭ prevěḑut toate împregiurările, aŭ cumpěnit gravitatea consecuenților eĭ de aproape și de departe și aŭ înfățoșat vindecarea și siguranța pentru orĭ-ce cas? De mě voiŭ opri la dritul juridic, îl věd contestat într'un proiect tocma asupra principuluĭ, asupra căruia îl věḑ sprijinit în alt proiect. De voiŭ cerceta resultatele sociale ale acestor proiecte, eŭ nu le aflu de cât în niște aspirațiĭ generoase, care pentru a putea fi aplicate, trebue să nu fie împrotivite de către aceia ce se socot a avea drepturĭ a face aseminea împrotivire; și apoĭ în privirea economieĭ politice nu věḑ, care din proiectele înfățoșate este maĭ nimerit pentru țeara și situația noastră de față, căcĭ nu se poate tăgădui, că aceea ce într'o țeară aduce folosurĭ, în altă țeară se poate întîmpla ca să aducă pagubă, dacă nu se vor lua în privire deosebitele necesitățĭ locale și de actualitate ce formează caracterul distinctiv al uneĭ națiĭ de alta și care dă měsura civilisațieĭ unuĭ popor Eŭ voiŭ face o singură observație în privirea agriculturiĭ, această vînă mare și principală a avuțieĭ noastre. Dacă cutare saŭ cutare proiect se adoptează și prin aplicația sa, agricultura scade de-odată, tocma în momentul reformelor generale ce se vor efectua în noul Stat român; cu ce se întîmpină atuncĭ nevoile sporite? Nicĭ un proiect nu prevede o aseminea crisă fatală, și cu toate acestea ea se poate întîmpla.

«Nu, nu, aceste proiecte sunt făcute sub impulsia împregiurărilor care ne împresoară și a dorințeĭ care tîrăște pe fie-care către un noŭ viitor, către o nouă stare a lucrurilor.

«Știŭ că sunt persoane onorabile cu știință și cu zel patriotic, care îmĭ vor putea ḑice: proiectele ce înfățoșăm sunt resultatul meditațiilor de maĭ mulțĭ anĭ, dar pe care după împregiurărĭ până astăḑĭ n'am putut a le da la lumină.

«Eŭ le voiŭ rěspunde cu cuvintele unuĭ ministru al Franțieĭ, adre-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 18 Decem.

sate la 1848 tocmaĭ acelora care vroiaŭ să facă reforme în proprietate: «Se poate foarte uşor în capul sĕŭ, în cabinet şi pe hârtie a se pune la cale soarta omenirii, şi are cineva dreptul când este povăţuit de o simţire onorabilă, acea a uneĭ marĭ iubirĭ de omenire şi a uneĭ compătimirĭ adevĕrate pentru nenorocirile ce sufere».

«Aceasta însă nu este destul; fie-care sistem trebue maĭ întâiŭ să fie cercetat, discutat în opinia publică, şi după ce şi-a făcut timpul ca teorie, apoĭ să treacă ca lege. Ce ḑice ţeara? În care proiect este pentru şi în care contra? Ţeara ḑice, că starea locuitorilor trebue a se îmbunătăţi, dar că pentru a se face un lucru nimerit, o reformă care să producă bine-faceri, nu trebue a improvisa acum proiecte cu soluţiĭ radicale, definitive şi a se propune că ele sunt dorinţa generală, căcĭ în chestia de faţă o dorinţă generală încă nu s'a format, pentru că n'a avut timpul când să se formeze.

«Aduce-vĕ ţĭ aminte, Domnilor, de epoca acea memorabilă, în care s'a încheiat Tratatul de Paris. Ce sensaţie, ce sentimente se aflaŭ în ţeară? Românii în sfîrşit puteaŭ să vorbească liber în faţa lumiĭ, puteaŭ să rostească plângerile lor, înăduşite de secolĭ, la tribunalul acel înalt şi drept, unde soarta lor aflase compătimire şi apĕrătorĭ. Eĭ bine! în vălmăşagul simţirilor care ne cuprindea inima, ce dorinţă predomnia peste toate, şi de la o margine a ţĕriĭ până la alta se înălţa ca o stea de mântuire pentru amîndouĕ Principatele? **Unirea** acestor douĕ surorĭ gemine, **Unirea** Moldoveĭ şi a Valahieĭ; aceasta era dorinţa care absorbia pe toate cele lalte; de aceasta se ocupaŭ toţĭ în toate părţile şi prin toate chipurile; dovadă lucrările comitetelor care s'aŭ pus în fruntea mişcăriĭ naţionale din oara încheieriĭ Tratatuluĭ de Paris până la săvîrşirea alegerilor, dovadă însuşĭ discuţia de aicea din Adunare din şedinţa **a ḑecea**, când numaĭ consideraţiĭ politice aŭ făcut pe Adunare a întra în desbaterea şi a altor puncturĭ afară de acele patru, dogmele esistinţeĭ noastre.

«După aseminea consideraţiĭ, Domnilor, şi alte multe pe care patriotismul d-voastră le înţelege foarte bine, eŭ ḑic cu fermitate de cuget, că noĭ nu putem, nu trebue să dăm acum vre-o soluţie chestieĭ locuitorilor sătenĭ, definitivă şi lovitoare principiilor pe care se întemeiază legislaţia noastră de astăḑĭ. Să lăsăm, să lăsăm acest mare drept şi această mare rĕspundere la viitoarea legislativă.

«Atuncea ţeara va fi liniştită, va avea guvernul sĕŭ definitiv, va avea pământul sigur sub picioarele sale, intrigile din lăuntru şi din afară nu vor maĭ putea face nimica, căcĭ poziţia noastră va fi cu totul alta; vroind Dumneḑeŭ, ea va fi dupre cum adevĕraţiĭ Românĭ o doresc şi o cred.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Decem.

«Atuncea ţeara îşĭ va avea formată socotinţa sa şi în chestia de faţă, ca în toate chestiile de organisaţie din lăuntru, de care va avea numaĭ a se ocupa; atuncea deputaţiĭ care vor fi aleşĭ, vor purta în judecata şi în simţul lor, judecata şi simţul alegĕtorilor sĕĭ; atuncea vor face o lege, care va revĕrsa bine-facerĭ în ţeară, iară nu periclitărĭ, întărîtărĭ şi nemulţămirĭ, precum suntem noĭ espuşĭ a provoca astădĭ, dacă vom încuviinţa vre-unul din proiectele înfăţoşate.

«Să ḑicem dară, desfiinţarea boeresculuĭ, căcĭ locuitoriĭ o cer, proprietariĭ o vor, prin urmare ţeara o doreşte, să ḑicem din împreună cu minoritatea Comitetuluĭ proprietarilor marĭ: «ca legislativa să facă regularea definitivă a relaţiilor dintre proprietarĭ şi locuitorĭ şi statornicirea unor principiĭ, care fără a jigni drepturile proprietarilor, să împace şi interesele locuitorilor». Cu aseminea chip nu întărîtăm nicĭ o patimă, nu lovim nicĭ un interes, nu călcăm nicĭ o lege, şi lăsăm timp fie-căruia să mediteze pentru a afla principiile acele mântuitoare, care dupre dorinţa noastră trebue să fie adoptate de către legislativă la resolvarea chestieĭ acestia atât de importante.

«De aceea mĕ voiŭ rosti cu d-nul Victor Hugo către toţĭ binecugetătoriĭ: «Fiind-că aveţĭ inime generoase, spirite puternice şi binevoitoare, voĭ voiţĭ ca şi noĭ binele Românieĭ; ajutaţi-ne dar! ajutaţi-ne, nu întărîtaţĭ acolo unde trebue a împăca, nu înarmaţĭ o miserie în contra alteĭ miseriĭ, nu ridicaţĭ o disperaţie în contra alteĭ disperărĭ. O! vĕ conjur, spuneţĭ acelora cariĭ se încred în voĭ, spuneţi-le să nu se grăbească, să nu fie nerăbdătorĭ, spuneţi-le să revie la buna rînduială, la ideile de lucru şi de linişte, căcĭ viitorimea este a noastră, ne trebue numaĭ puţină răbdare şi înfrăţire».

«Cât de potrivite, Domnilor, sunt cuvintele aceste, rostite de d-nul Victor Hugo în anul 1848, pentru starea noastră de faţă; — acum voiŭ ḑice proprietarilor celor marĭ: sunteţĭ Românĭ, şi naţia aşteaptă de la voĭ maĭ mult de cât de la ceia-lalţĭ fiĭ; arĕtaţi-vĕ vrednicĭ de misia cea înaltă ce aveţĭ în societate; priviţĭ la popul şi vedeţĭ acolo pe fraţiĭ vostri cariĭ aşteaptă în regeneraţia Românieĭ a primi şi eĭ partea lor; voĭ fiţĭ dreptĭ şi iubitorĭ către dînşiĭ, şi eĭ vĕ vor numi bine-făcĕtoriĭ lor. Nu vĕ îngrijaţĭ de ideĭ subversive, care se rădică la toate popoarele în timpĭ de crisă, dar care ca nişte divagaţiĭ momentane de paroxism per îndată ce liniştea şi însănătoşarea întră în trupul social.

«Proprietatea, Domnilor, este sfântă; ea este maĭ veche şi maĭ presus de cât toate legile, de cât toate constituţiile; ea va triumfa de orĭ-ce atacurĭ, de orĭ-ce încercărĭ nebune şi criminale; ea este o temelie maĭ tare de cât granitul şi neperitoare, căcĭ Dumneḑeŭ a

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

dat-o societăţii şi a lăsat-o spre pază şi putere tuturor generaţiilor care se petrec pe pământ.

«Acum vroesc ca să mĕ audă aceia cariĭ scriŭ memorande şi calomniĭ în contra noastră, căcĭ lor le voiŭ adresa aceste cuvinte:

«Panu, căruia îĭ refusaţĭ toate drepturile în ţeara sa; căruia nu vroiţĭ a-ĭ recunoaşte nicĭ origina sa necontestabilă de Român, nicĭ legăturile de familie, nicĭ slujbele ce a făcut ţĕriĭ, nicĭ închisoarea ce a suferit pentru ea, acel Panu va apĕra cu toate puterile sale proprietatea, această basă fundamentală a tuturor societăţilor».

D-luĭ *M. Kogălniceanu* arată, că nicĭ odată nu a fost o chestie maĭ grea şi a căreia deslegare cere nu numaĭ patriotism, ci şi tact şi prudinţă; că aicĭ sunt douĕ marĭ interesurĭ în luptă — proprietatea şi soarta naţieĭ — într'un timp critic şi greŭ. Aleşĭ numaĭ în privirea chestieĭ politice, am trebuit să ne supunem uneĭ vroinţĭ maĭ presus de noĭ — a Tratatuluĭ de Paris, care este paladiul drepturilor noastre — şi aşa am păşit înainte în aşedarea baselor viitoareĭ organisaţiĭ. D-luĭ ḑice, că trebue să punem un sfîrşit îngrijirilor din ĭăuntru şi din afară; că, resultat al uneĭ a doua alegerĭ, noĭ ocupăm locul uneĭ partide biruite, care caută a rĕstălmăci fie-care din voturile noastre. Noĭ vedem, că pe lângă un memorand ce contestează 23 de alegerĭ, jurnalele aŭ maĭ publicat încă treĭ note ale Ministeruluĭ trebilor din afară din Constantinopole, din care cea de pe urmă ḑice: că Adunarea e revoluţionară, esaltată, în cât a trebuit să fie păzită de oaste. D-luĭ arată cum că intrigile adversarilor nostri, puse în mişcare la prilejul desbaterĭĭ puntuluĭ al 9-lea, aŭ produs o manifestare, cu toate acestea, fără a avea nicĭ cum trebuinţă de oaste şi pază, pe care nicĭ am cerut-o vre-odată; în toată liniştea am votat în acel punt, minoritatea plecând capul dinaintea majorităţiĭ; că dacă un lucru aşa mic a produs manifestaţiĭ, aprobate de **Gazeta de Moldavia**, cu atâta maĭ mult trebue să ne silim a aduce pacea şi liniştea în locul îngrijirĭĭ de faţă. D-luĭ arată, că orĭ şi cum ne-am rosti, vom fi învinovăţiţĭ de proprietarĭ orĭ de locuitorĭ; lăsând a ḑice, că jurnalele străine rĕŭ-voitoare numesc pe Unĭştĭ când ruginiţĭ, muţĭ şi surḑĭ la orĭ-ce progres, când comuniştĭ. D-luĭ arată, că fie-care din noĭ a fost nenorocit şi împilat; că mulţĭ proprietarĭ în timpurile maĭ nouĕ aŭ apĕrat pe locuitorĭ; că am dovedit bine-voinţa pentru eĭ prin voturile despre egalitatea dinaintea legiĭ, egalitatea contribuţiilor, abolirea privilegiilor; că toţĭ proprietariĭ doresc desfiinţarea boeresculuĭ şĭ stabilisarea locuitorilor, deosebindu-se numaĭ în chipul aplicaţieĭ; că sătenĭĭ trebue să aştepte în linişte şi pace reformele ce se vor face; că proprietariĭ de asemi-

www.dacoromanica.ro

nea să fie liniștiți, căci Adunarea nu este de cât consultativă și negreșit că toată reforma se va face fără spoliația proprietarilor. D-luĭ nu vine să trateze chestia de drit, care s'a tratat de către Comitetele competinte; însă din puntul de vedere social dice, că toți dorim îmbunătățirea stăriĭ locuitorilor prin stabilisarea lor; că toți trebue să dorim nu numaĭ Unirea politică a Românieĭ, ci și Unirea intimă între toate clasele.

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Decem.

Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu.

«Atât în Comitetul proprietarilor marĭ, cât și chiar acum la tribună am avut onoare a fi obiectul deselor și bine-voitoarelor atacurĭ ale deputatuluĭ de Peatra, d-luĭ Vornicul Grigorie Balș. D-luĭ s'a pogorît până la personalități. Aceasta mi-ar da și mie dreptul de a rĕspunde în acelașĭ simț; și atuncea poate că nu i-aș rĕmânea cu nimic dator. Și nicĭ că mĕ mir de purtarea d-nuluĭ deputat de Peatra. Nu odată m'am întâlnit cu d-luĭ Balș în tabere deosebite. Înțeleg prin urmare ostilitatea d-sale în contra mea. Crima mea cea mare în ochiĭ d-sale este, că sunt consecuent cu mine însumĭ și cu antecedentele mele, o calitate pe care mulțĭ din adversariĭ meĭ sunt departe de a o avea. Eŭ nu m'am suit la tribună spre a arunca pe foc unt-de-lemn, ci apă; de aceea eŭ nu voiŭ imita pe d-luĭ Balș și mĕ voiŭ abținea de orĭce personalitate.

«Domnilor, de 20 de anĭ sunt pe câmpul lupteĭ, și cu pana, și cu vorba, și cu fapta. În chestia locuitorilor pontașĭ, ca în toate chestiile ce am apĕrat în această Adunare, sunt consecuent cu mine; tot ce am scris, tot ce am dis, tot ce am făcut la vrîsta de 20 de anĭ la vrîsta de 30 de anĭ le recunosc și le subscriŭ și astădĭ, când am călcat pe pragul al 40-lea an al vieții mele. Și eŭ respectez proprietatea, și eŭ o apĕr, și eŭ o iubesc, întâiŭ ca element, ca bază neapĕrată a societățiĭ, și al doilea chiar din interes personal, pentru că și eŭ sunt proprietar de moșie, pentru că proprietatea mea este drept și onorabil câștigată, pentru că ea mĕ hrănește. Însă eŭ gândesc, că tocmaĭ pentru a o asigura trebue să fac concesiĭ; și așa socot, că chipul meŭ de a o apĕra este maĭ nemerit de cât acela al d-luĭ Balș. Dacă ca rĕsplătire a strădaniilor mele pentru țeara mea, istoria-mĭ va păstra douĕ liniĭ, eŭ sunt sigur că ea va fi dreaptă pentru mine, și că va dice, că rĕsvrătitor n'am fost nicĭ odată, dar că pururea am vroit și vroesc **ordinul** prin **progres**. Las dar să cadă incidentul personal și vin la lucrul principal al discuțieĭ.

«Domnilor, nicĭ-odată în Principate nu s'a înfățoșat o chestie maĭ grea și a căreia deslegare să ceară nu numaĭ patriotism, dar și

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

tact, dar și prudență, de cât chestia **desființării boerescului** și a **stabilisării lucrătorilor de pămînt** Această chestie de două sute de ani atîrnă asupra capului nostru ca spada lui Damocles, căci ea ține în luptă două interese — cele mai mari și mai vitale — proprietatea și populația agricolă, într'alte cuvinte, **basa societății** și **soarta nației** !

«În adevĕr, sunt în tot dreptul de a sprijini, că de la deslegarea acestei chestii atîrnă însăși soarta nației noastre. Ce ar fi nația, ce ar fi **țeara**, dacă **țĕranii** nostri ar fi nenorociți? Eŭ întrebuințez cuvîntul de țĕran în simțul sĕŭ cel nobil—de **locuitor al țĕrii**. Departe de la mine încercarea altora de a desprețui această clasă, cea mai numeroasă și cea mai importantă a societății. Țĕranii pentru mine nu sunt nici prinși pe câmpul bătĕliei, nici cumpĕrați cu bani, adecă **vecini** saŭ **străini**, ei sunt însuși elementul cel mai puternic al naționalității române; țĕranii sunt însuși țeara, acei cărora suitorii boerilor proprietari de moșii de astădi le ziceaŭ **iubiții nostri compatrioți**, chiar atuncea când voiaŭ a le spori boerescul, precum dovedește cererea boerilor către Domnul Moruz din 1805. Ce ar fi țeara noastră, ce ar fi nația noastră, o mai adaog, fără țĕrani ? Însuși această întrebare arată cât soluția este de grea. Ei bine, eŭ socot, că totuși noi am fi putut să tăiem nodul gordian, dacă nu am fi consultat de cât patriotismul nostru.

«Însă, din nenorocire, aceasta nu ajunge; trebue să ținem seamă și de împrejurările critice în care ne aflăm. Iată greutatea, iată marea pedecă!

«Dați-mi voe să mĕ esplic. O întâie greutate este înmărginirea în care se află mulți deputați. Mulți din noi aŭ fost aleși numai pentru chestia politică, numai ca să fim organul dorințelor politice ale nației din ambele Principate acelor patru punturi ai programului, cum se zice, pentru ca ele, rostite și în Adunarea ad-hoc, să primească o consacrație legală.

«Însă mai presus și de voința alegĕtorilor nostri și de voința noastră era și este Tratatul de Paris, paladiul naționalității noastre, acela carele, hotărînd că ambele Principate vor fi chemate a se rosti asupra organisării lor prin două Adunări ad-hoc, compuse ast-fel în cât să constitue representația cea mai esactă a tuturor intereselor și claselor, prin însuși aceasta a deschis gura și celor mici ca și celor mari!

«Comisia internațională din Bucureștĭ, pe puterea Tratatului de Paris, ne-a pus dar îndatorirea să pășim mai departe de cât chestia politică, să întrăm și în reformele din lăuntru.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Prin însuşĭ aceasta ne-am aflat puşĭ între două pericole: acel de a ne arĕta nesupuşĭ voinţeĭ marilor Puterĭ, carile aŭ luat în mânile lor soarta patrieĭ noastre, şi de a lăsa prin urmare străinilor să ne facă eĭ organisaţia ţĕrĭĭ,—o organisaţie poate nepotrivită cu interesele noastre, şi pericolul de a ne sacrifica însuşĭ noĭ autonomia noastră. Pe cât ne-a fost prin putinţă, noĭ am căutat să ne ţinem departe şi de un pericol şi de altul; făcênd reservele noastre în privirea dreptuluĭ nostru de a ne face singurĭ legĭ şi tot-odată în rostirea dorinţelor pentru reorganisaţia din lăuntru ţiindu-ne cât se poate maĭ mult de generalităţĭ. Buletinul şedinţelor Adunărĭĭ este o vie dovadă, de câtă sfială am întrebuinţat chiar întru rostirea acestor generalităţĭ, mărginindu ne numaĭ în punturile de mare interes general. Însă firmanul de convocarea Adunărĭĭ ad-hoc a învoit şi Comitetelor claselor de a-şĭ rosti în deosebĭ dorinţele lor. Noĭ nu eram şi nu suntem competenţĭ de a opri clasele să se folosească de acest drept, şi pericolul de care ne temeam totuşĭ s'a înfăţoşat!

«Deputaţiĭ locuitorilor pontaşĭ s'aŭ arĕtat dar în Adunare cu propunerea **rĕscumpĕrărĭĭ boeresculuĭ**, care într'alte cuvinte însemnează tot aceeaşĭ, cât şi **deplina împroprietărire a obştiilor săteştĭ pe pămînturile pe care ele astădĭ le aŭ numaĭ ca usufruct în contra muncĭĭ îndatoritoare ce daŭ proprietarilor de moşiĭ.**

«Pentru ceĭ-ce prevedeaŭ lucrurile de departe, pentru ceĭ-ce de mult aŭ studiat împrejurările claseĭ agricole din Principate, această propunere nu înfăţoşa nimic de neaşteptat. Eĭ ştiaŭ, că cea întâĭ cerere ce locuitoriĭ pontaşĭ vor face în Adunare trebuia neapĕrat să fie **rădicarea pontuluĭ**. Însă pentru marea majoritate, pentru aceĭ carĭ nu sunt deprinşĭ de a se ocupa de cât de cele de faţă, de cât de lucrurile cele curgĕtoare, fără a gândi la viitor, propunerea deputaţilor pontaşĭ i-a surprins ca căderea uneĭ bombe.

«Marea majoritate a proprietarilor de moşiĭ n'a rădicat de cât un strigăt de spaimă: că proprietatea era ameninţată. Tot deputatul carele se propunea că avea o altă idee de cât a mulţimiĭ, carele recunoştea că starea actuală a locuitorilor era rea şi că nu se maĭ putea ţinea atât în interesul lucrătorilor de pămînt, cât şi chiar în acel al stăpânuluĭ moşieĭ, şi maĭ ales în interesul naţieĭ, tot deputatul căruia în astă chestie i se atribuia ideĭ liberale, se califia de **comunist**, cuvînt neînţeles de mulţĭ din aceĭ ce-l rostesc necontenit. cuvînt ce esprimă o plagă a societăţilor bĕtrâne, plagă care sute de anĭ încă nu va atinge Principatele.

Iată o a doua greutate!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Decem.

«Domnilor, dacă m'aș fi suit la tribună ca să învenin discuția, n'aș avea de cât să imitez pe majoritatea Comitetului boerilor proprietarĭ marĭ de moșie, n'aș avea de cât să tratez chestia de drit și să întru în istoria proprietățiĭ funciare din Principate. Cu acte mult maĭ valabile de cât acele pe care această majoritate se razimă, aș putea dovedi toată falsitatea teorieĭ eĭ în privirea uneĭ proprietățĭ funciare, liberă de toată șărbia. Din nenorocire noĭ suntem încă departe de a avea o aseminea proprietate liberă cum și-o înfățoșează în teoria sa această majoritate. O aseminea proprietate liberă esistă numaĭ în occidentul Europeĭ, o aseminea proprietate liberă noĭ vom avea-o numaĭ după ce propunerea deputaților pontașĭ va primi o soluție definitivă, ast-fel în cât noĭ proprietarĭĭ de moșiĭ să nu maĭ avem nicĭ o îndatorire impusă de lege către obștiile sătești, nicĭ aceste să nu maĭ fie legate către noĭ prin o altă îndatorire, impusă iarăși de lege; în câtă vreme însă o aseminea soluție nu se va da, cu legea din 1851 în mână, eŭ sprijin că proprietatea funciară în Principate nu este liberă și că la emanciparea eĭ trebue să ținem cu toțiĭ, tocmaĭ aceĭ carĭĭ avem moșiĭ. În zadar ne vom sbuciuma, în zadar vom striga la comunism, în zadar vom năzui la argumente și la citațiĭ, factul este așa. Proprietatea moșinașe în Principate este supusă uneĭ grele șărbiĭ. Citez chiar titlul Aședămîntuluĭ luĭ Ghica Vodă. El se rostește așa: **Regularea drepturilor și a îndatoririlor proprietarilor de moșii și a locuitorilor lucrătorĭ de pămînt aședați pe acele moșii.**

«Nu vĕ miraț, dacă pe mine, deputat al proprietarilor marĭ, mĕ auḍițĭ esprimându-mĕ așa. Încredințătoriĭ meĭ, mĕ mândresc de a o ḍice, m'aŭ trimis să apĕr drepturile lor de proprietarĭ de moșiĭ, dar nicĭ decum să tăgăduesc saŭ să contestez drepturile locuitorilor, căcĭ atuncea aș ataca chiar acea maĭ mare lege, care consfințește și asigurează **proprietatea, dreptatea,** și un aseminea rol nicĭ odată nu l-aș fi primit.

«Fără dar a mĕ întinde maĭ mult asupra chestieĭ de drit, mĕ mărginesc numaĭ a ḍice, că precum nu mĕ unesc cu multe din propunerea majorităților Comitetuluĭ boerilor proprietarĭ de moșiĭ, aseminea nu mĕ unesc și cu propunerea deputaților pontașĭ. Prin aceasta eŭ nu voesc a tăgădui rĕul social ce această propunere desvĕlește. Acest rĕŭ este real, el esistă, el din ce în ce se face maĭ îngrijitor. Mulțĭ îl și cunoșteaŭ de mult, însă puținĭ aŭ avut și curajul de a-l mărturisi fățiș, când de-odată deputațiĭ sătenĭ aŭ venit și ni l-aŭ aruncat în față în toată grozava sa golăciune. Aicea, în descrierea crudă a acestuĭ rĕŭ; făcută într'un minut maĭ mult de cât critic, când

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.28.
1857
18 Decem.

adversarii nostri căuta orĭ-ce pretext spre a ataca pe bărbaţiĭ ce apĕră în Adunare principiile liberale ale uneĭ societăţĭ europene, vĕd rĕul, vĕd toată marea greutate. Am dar un legiuit motiv pentru a osândi propunerea locuitorilor sătenĭ, pentru a declara, că prin această propunere ce eĭ aŭ făcut-o, în contra sfătuirilor ce li s'aŭ dat, şi fără a maĭ voi a aştepta iniţiativa care şi astăḑĭ cred că ar fi luat-o chiar uniĭ din proprietariĭ liberalĭ, precum aŭ luat o şi în multe altele, că prin această propunere, ḑic, locuitoriĭ şi-aŭ făcut lor însuşĭ rĕŭ, căcĭ pe de o parte eĭ aŭ dat un puternic argument acelora ce nu voesc reforma, iar pe de altă parte la mulţĭ din deputaţĭ, ce din toată inima sunt pentru dînşiĭ, eĭ le-aŭ îngreuiat poziţia şi maĭ că i-aŭ pus în neputinţă pentru a se putea espriina în această chestie liber de orĭ ce presie asupra conştiinţeĭ lor. — În adevĕr, lăsând de-oparte amerinţările făcute oamenilor cariĭ din convincţie cred că toată organisaţia socială ce este de făcut în Principate trebue să înceapă de la **temelie**, iar nu de la **boldurile caseĭ**, şi că stabilisarea obştiilor sătеştĭ, este însaşĭ **consolidarea naţieĭ**, apoĭ trebue să recunoaştem, că propunerea deputaţilor pontaşĭ a venit, spre marea noastră părere de rĕŭ, spre marea noastră pagubă, a da o grozavă armă în mâna adversarilor nostri politicĭ!

«Această propunere a rĕspândit spaima între proprietariĭ de moşiĭ. Ce bun mijloc pentru a-ĭ întărîta în contra lucrărilor noastre, pentru a face agitaţie în ţeară! Ce mijloc puternic ca sub vĕlul proprietăţiĭ ameninţate să se atace voturile naţionale şi liberale ale Adunăriĭ şi să se întărească planurile separatiste şi reacţionare! S'a început dară a se agita de o parte pe proprietarĭ, de altă parte pe locuitorĭ; celor dintâiŭ li se ḑicea că avem să le luăm moşiile, celor al doilea că nu suntem în stare de a face nimica pentru dînşiĭ, şi că de douĕ lunĭ şi jumĕtate nu-ĭ purtăm de cât cu vorbe. Nu este calomnie care să nu se fi rĕspândit în contra noastră. Toată posta ducea în ţinuturĭ sute de noutăţĭ false. Secvestrarea Buletinelor Adunăriĭ, lipsa de orĭ-ce publicitate, aŭ dat un larg câmp suposiţiilor şi acusaţiilor; fie-care a început a se îngriji, şi ca dovadă n'avem de cât să vedem ce se petrece împregiurul nostru; casele particulare şi hanurile gem de proprietarĭ de moşiĭ veniţĭ din toate colţurile Moldoveĭ. Presia din ce în ce se face maĭ mare, şi îngrijirea încă şi maĭ mare. Datoria noastră, patriotismul nostru chiar cere ca să punem un capĕt acesteĭ îngrijărĭ care încă se sporeşte şi prin împregiurările din afară.

«Domnilor, noĭ nu trebue să ne ascundem greutatea poziţieĭ; suntem resultatul unuĭ al doilea rînd de alegerĭ, urmăm uneĭ partide biruite, ea nicĭ odată nu ne va putea ierta că am scos-o de pe aceste

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

bance! Ea şede dar la pândă. Domnul Panu v'a vorbit de un memorandum al separatiştilor, prin care eĭ contestează alegerea a 23 deputaţĭ, mi se pare. Posiţia noastră oficială ne sileşte să nu l refutăm; când v'om reîntra în viaţa privată, vom respinge calomnia, vom dovedi că drept şi legiuit am meritat onoarea de a rosti înaintea Europeĭ dorinţile Moldoveĭ. Dacă dar această partidă ne contestează validitatea alegerilor, cu cât maĭ mult ea trebue să ne contesteze validitatea lucrărilor. Luaţĭ seama numaĭ la purtarea partisanilor statuluĭ quo. Eĭ staŭ la pândă, eĭ rĕstălmăcesc fie-care propunere a noastră, fie-care vot al nostru; aduceţi-vĕ aminte de încercările lor de a agita prejudeţile şi patimile populare, atuncea când Adunarea a tratat despre îndrituirea pămîntenilor creştinĭ eterodoxĭ.

«Fără a ataca personalitatea cuiva, nu putem tăgădui, că guvernul nu este partisanul opinieĭ politice a Adunăriĭ; este obşteşte cunoscut câtă puţină libertate, ba chiar câte pedecĭ şi lupte am avut înaintea alegerilor. Libertatea ce acum o avem se opreşte la uşa Adunăriĭ. Noĭ nu avem un singur jurnal, chiar censurat, spre a se împrăştia prejudeţele şi fricile, şi cu toate aceste Înalta Poartă prin treĭ note ne învinovăţeşte, calificând Adunarea de revoluţionară, şi pe de altă parte arĕtându-o atât de discreditată, în cât la ocasia puntuluĭ al 9-lea al dorinţelor generale ar fi trebuit să fie păzită de oaste. Noĭ ştim astăḑĭ cum s'aŭ petrecut lucrurile; slabiĭ de suflet şi rătăciţiĭ singurĭ ne-aŭ desvĕlit toată cursa. Adunarea era datoare să proclame de drit un princip, care de fact şi esistă în Moldova: **drituri civile şi politice pentru pămînteni de orĭ-ce religie creştină.**

«Oameniĭ ruginei s'aŭ îngrijit, că aceasta ar deschide uşa străinilor şi că naţionalitatea română s'ar pune în pericol. Alergătoriĭ după popularitate s'aŭ pus îndată lângă dînşiĭ, şi adversariĭ nostri politicĭ s'aŭ pus în capul gloateĭ. O miserabilă manifestaţie s'a făcut la Mitropolie. În ḑiua când s'a tratat chestia, guvernul, neînvitat de nimenea, a socotit de cuviinţă să pue 20 de soldaţĭ la uşile Adunăriĭ. Nicĭ manifestaţia reacţionară, nicĭ gardia militară nu aŭ avut nicĭ o înrîurire asupra bărbaţilor de convincţie. Noĭ ne-am făcut datoria;—şi după vot minoritatea a plecat capul înaintea majorităţiĭ, aşteptând în deplină încredere hotărîrea Congresuluĭ.

«Dacă guvernul a tolerat manifestaţia, dacă i-a dat un fel de consacraţie, publicând prin **Gazeta de Moldavia** că a primit o petiţie reacţionară şi că descuviinţează cererea Armenilor, dacă, cum se ḑice, a raportat la Constantinopol esagerând împregiurările, toate aceste nu pot cădea în sarcina Adunăriĭ. Să ne bucurăm numaĭ, că chiar în nota Înalteĭ Porţĭ, aceĭ ce aŭ contribuat la vinovata manifestaţie

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 18. 1857
18 Decem.

s'aŭ calificat după cuviinţă: Ecs. Sa Ali-Paşa le dă titlul de **populace,** gloată în simţul cel mai înjosit.

«Eŭ m'am întins, Domnilor, asupra acestuĭ incident, pentru a vĕ arĕta, că dacă adversariĭ nostri s'aŭ folosit spre a ne face greutăţi de un punt atât de neînsemnat ca acel al 9-lea, cu cât mai mult eĭ aŭ trebuit să se folosească de îngrijirile ce a rĕspândit în ţeară puntul mult important: **rădicarea boerescului!** Şi când le era atât de uşor de a-şĭ însuşi frumosul rol de **apĕrătorĭ aĭ proprietăţiĭ ameninţate!** Şi cum să nu se folosească de propunerea deputaţilor pontaşĭ, când nu numaĭ ea cuprinde cererĭ radicale, dar când tonul eĭ, starea ticăloasă a lucrurilor ce o descrie cu atâta energie, generalisând abusurile, când — să ḑicem cuvîntul — ura ce desvĕleşte în contra stăpânilor de moşie, toate aceste le daŭ un puternic pretest spre a striga că se **insultă boerimea**, şi apoĭ făcênd şi o luptă de cuvinte, să strige că se atacă şi proprietatea, voind ca în cuvîntul de **boer de moşie** saŭ **boerul moşiĭ**, cuvînt obicĭnuit în gura săteanuluĭ — şi pe care deputaţiĭ pontaşĭ l-aŭ întrebuinţat şi în propunerea de faţă — să vadă o **tăgădă a proprietăţiĭ.**

«Iată resoanele care mĕ fac, Domnilor deputaţĭ aĭ pontaşilor, de a vĕ osândi propunerea; căcĭ prin tonul eĭ, prin haina în care aţĭ îmbrăcat-o, aţĭ dat puternice arme în mâna adversarilor vostri şi aţĭ făcut şi chiar Adunărĭĭ sarcina mai grea pentru a da o soluţie dreaptă şi definitivă asupra cererĭĭ dumilor-voastre.

«Şi nicĭ că aveaţĭ trebuinţă — tocmaĭ în împrejurările de faţă — de a pune atâta stăruinţă, atâta energie întru descrierea unuĭ rĕŭ pe care toţĭ îl cunoaştem, însuşĭ noĭ proprietarĭĭ, şi pe care — am convincţia — marea majoritate dintre noĭ voeşte din toată inima a-l vindeca! Şi aceasta nu numaĭ pentru binele vostru, dară şi chiar pentru binele nostru.

«Domnilor, v'am desfăşurat numaĭ o parte din greutăţile care sunt nedespărţite de discuţia şi de soluţia chestieĭ. Orĭ cum vom hotărî, suntem puşĭ în trista poziţie de a nu putea linişti spiritele întărîtate, nu atâta prin îngrijirea intereselor ce sunt în joc, cât prin intrigile din lăuntru şi din afară. Orĭ cum ne vom rosti, vom fi învinovăţiţĭ. Dacă voind a linişti pe proprietarĭĭ de moşiĭ, am adopta teoria majorităţiĭ Comitetuluĭ boerilor proprietarĭ de moşiĭ, vom da un vot în contra tuturor dorinţelor noastre de mai înainte, un vot în contra naţieĭ. Atuncea vederat vom da însuşĭ noĭ dreptate tuturor tânguirilor cuprinse în propunerea deputaţilor pontaşĭ; şi atuncea şi oamenĭĭ liberalĭ şi adversariĭ nostri din afară vor fi în tot dreptul de a repeta aceea ce de atâta vreme se ḑice în multe jurnalurĭ, în

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

multe scrieri străine, că: «Boerii nu sunt în stare de a face vre-o reformă radicală în favoarea locuitorilor sătenĭ! Că patriotismul lor se întinde numaĭ de a **cere**, iar nu de **a da**; că aristocraţia română este ruginită, mută şi surdă la orĭ-ce progres; că ea nu voeşte a avea un popol stradăn şi patriot! Că singurul motiv care a făcut-o să îmbrăţoşeze cu atâta ardoare idea Unirii, a fost speranţa de a putea sub acest steag a păstra privilegiile sale şi măgulirea de a deveni **boerĭ aĭ regatuluĭ Românieĭ**, de cât de a fi aceea ce suntem astăḑĭ, boerĭ a douĕ ţĕrĭ slabe şi oficial tratate ca provinciĭ turceşt'ĭ».

«Dacă dimprotivă vom încuviinţa cererea locuitorilor pontaşĭ — rĕsculăm în contra Adunăriĭ marea majoritate a proprietarilor de moşiĭ, saŭ maĭ bine ḑicênd îĭ dăm în mâna adversarilor nostri politicĭ; şi noĭ, aceĭ cariĭ nu voim de cât aceea ce aŭ făcut staturile cele maĭ conservative, rĕmânem descrişĭ în ochiĭ lumiĭ ca comuniştĭ.

«De aceea, Domnilor, precum v'am ḑis, trebue ca în această chestie patriotismul să predomnească maĭ presus de orĭ-ce altă consideraţie Sub nicĭ un cuvînt, eŭ însuşĭ, acela care nicĭ odată în faţa uneĭ greutăţĭ nu m'am întors îndĕrĕpt, nu sunt de socotinţă că trebue să ieşim din generalităţĭ şi să dăm o soluţie precurmătoare.

«Ţeara nu este luminată, nu este pregătită pentru o aseminea mare reformă.—Precum a ḑis onorabilul meŭ amic Panu, o aseminea chestie nu se poate studia şi hotărî în câteva oare saŭ ḑile. De nu anĭ, trebuesc macar lunĭ. Să dăm dară ţĕriĭ timp să studieze, să se deprindă cu idea. Cred în patriotismul proprietarilor! Cred în bunul simţ al pontaşilor! Ţeara a maĭ avut chestiĭ grele, şi cu toate aceste ea a trecut cu curaj şi abnegaţie peste ele. Nu vĕ citez de cât **emancipaţia Ţiganilor,** făcută sunt acum doĭ anĭ. Cine astăḑĭ se maĭ resimţeşte de trebuinţa de a avea sclavĭ. Aşa cred că va fi şi cu **emancipaţia ţĕranilor!**

«Însuşĭ glasul ţĕriĭ cere dară ca noĭ să ne abţinem de o soluţie radicală, şi aşa să precurmăm îngrijările întemeiate şi neîntemeiate, să rădicăm tot motivul de agitaţie, să păstrăm cu orĭ-ce preţ pacea şi liniştea. Prin aceasta nu ḑic ca Adunarea să se abţie de o dorinţă, şi de o dorinţă demnă de noĭ. Însă această dorinţă să se mărginească numaĭ de a constata trebuinţa uneĭ reforme; această reformă să fie un pas înainte în favoarea lucrătoruluĭ de pămînt; acest pas să ţintească la rădicarea boeresculuĭ saŭ a muncĭĭ îndatoritoare şi la stabilisarea locuitorilor. Chipul, sistemul, timpul şi toate cele-lalte mĕsurĭ desluşitoare ale reformeĭ să le lăsăm viitoruluĭ guvern, viitoareĭ legislative!

«Europa, ţeara şi istoria ne vor ţinea seamă de greutăţile în

www.dacoromanica.ro

care ne aflăm și de marea nevoie care ne-a silit să nu facem mai mult! No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Decem.

«Domnilor deputați ai locuitorilor pontași! După mai mult de un secul, Puterile subscriitoare ale Tratatului de Paris v'au înapoit și vouĕ dritul de a vĕ rosti, în mijlocul Adunării țĕrii, durerile, trebuințele și dorințele voastre. Voi ați lucrat împreună cu toate cele-lalte trepte la punerea temelieĭ a noueĭ zidiri a neamului nostru. Mărturisiți voi singuri, dacă o singură dată în această Adunare s'a rostit o singură dorință care să nu fi fost în priința voastră, care să nu fi țintit la folosul întregeĭ nații? Precum în toate cererile noastre de mai înainte, așa și acum noi compătimim la durerile voastre și voim toți câți suntem aicĭ — orĭ care să fie deosebirea opiniilor noastre — toțĭ voim vindecarea acestor durerĭ și fericirea trepteĭ voastre, fără de care nicĭ treapta noastră, ba chiar nația nu poate să fie fericită. Nu credeți că boerimea a fost și este nesimțitoare la suferințele voastre. Mai înainte ca Puterile Europeĭ să vĕ fi deschis gura în mijlocul Adunăriĭ, pururea s'au găsit boerĭ carii au luat în apĕrare interesele voastre, carii au desvĕlit suferințele voastre, carii au lucrat pentru îmbunătățirea soarteĭ voastre. Mulți din eĭ au ḑis despre suferințele voastre, au apĕrat drepturile voastre, poate chiar mai mult de cât însuși voi prin propunerea voastră!

«Cu o sută patru-ḑecĭ de anĭ mai înainte, Domnul Cantemir — îl citez anume, pentru că și Domnul Grigorie Balș a întrebuințat acest izvor istoric — a descris ticăloasa voastră stare!»

Timpul fiind înaintit, Înalt Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul, consultând mai întâiŭ Adunarea, rădică ședința la $5^1/_2$ oare după ameaḑă-ḑi și anunță urmarea discuțieĭ pe a doua ḑi.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, A. Teriachiu, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

36. Procesul-verbal No. 29. — Ședința din 19 Decembre 1857.

Astăḑi, ședința a douĕ-ḑecĭ și noua se deschide sub președința Înalt Prea Sfinției Sale Părinteluĭ Mitropolit. No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

D-luĭ D. Grigoriu cetește apelul nominal, la care s'au aflat față 78 membri, iar absenți 6, și anume: doĭ în congedie: D-lor D. Gheor-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

ghiadi, G. Ilie; 4 bolnavĭ: D-lor C. Rolla, C. Ostahi, Chir. Ciocârlie, St. Calin.

D-luĭ C. Hurmuzachi ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care s'a adoptat fără vre-o modificare.

Urmează discuţia asupra chestieĭ relaţiilor dintre proprietarĭ şi locuitoriĭ sătenĭ.

D-luĭ *V. Sturdza* cere cuvîntul pentru o chestie personală, şi ţice, că d-luĭ Kogălniceanu, în cuvîntul rostit ieri, a citat raportul comisieĭ din 1850; d-luĭ arată, că cuvintele atribuite d-sale nu sunt cuprinse în acel raport şi că spre dovadă îşĭ reservă dritul de a tipări acest raport îndată ce-l va aduce de la ţeară.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* ţice, că raportul comisieĭ din 1850 s'a tipărit de trei orĭ în limba franceză, între altele şi în Jurnalul de Constantinopole, şi că în câtă vreme nu va vedea originalul, este în dreptate a susţine că a citat întocmaĭ după traducerile franceze, şi spre dovadă a şi cetit în limba franceză testul în «Question économique» de Balcesco.

D-luĭ *N. Bosie* cere cuvîntul şi sprijine desfiinţarea boereseuluĭ şi împroprietărirea locuitorilor sătenĭ cu despăgubire: 1. pentru că află drept şi cuviincios ca în România şi săteanul să fie proprietar; 2. pentru că folosul şi interesul public cere ca să aibă 4 milioane de Românĭ o palmă de loc pentru a desvolta virtuţile şi propăşirea lor; 3. pentru că alt-fel nicĭ cultura naţională, nicĭ industria nu vor puteă înflori; 4. pentru că această împroprietărire este de folos pentru ţeara întreagă, pentru naţie, care merge înainte de toate.

Cuvîntul d-luĭ N. Bosie.

«Domnilor!

«Eŭ iar m'am suit pe tribună ca să apĕr rădicarea boereseuluĭ, saŭ cu alte cuvînte împroprietărirea ţĕranuluĭ, adecă a Românuluĭ, pe lângă o legiuită despăgubire, însă nu facultativă, că ţĕranul este ca şi răchita, de ce o taĭ, de ce se face şi maĭ tufoasă şi maĭ frumoasă.

«Cuvintele mele sunt următoarele: şi

«1. Aflu că ar fi drept şi cuviincios ca în România viitoare să aibă şi Românul proprietate.—Ce rĕŭ îmĭ pare că nu sunt istoric, că nu sunt învĕţat, căcĭ atuncea negreşit v'aş putea arĕta, că dacă ţĕranĭĭ, dacă Românĭĭ nostri sunt adevĕraţĭ următorĭ aĭ coloniilor luĭ Traian, apoĭ cum maĭ poate fi drept, ca numaĭ Românul să nu aibă o palmă de loc pe pămîntul strĕbunilor sĕĭ.— Dacă aş fi istoric, apoĭ tare uşor v'aş puea arĕta cu dovedĭ viĭ, cine a apĕrat ţeara aceasta curs de maĭ multe

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 29.
1857
19 Decem

veacurĭ asupra barbarilor.— Eĭ bine! numaĭ ţĕraniĭ românĭ, a cărora braţe aŭ sângerat întru apĕrarea patrieĭ, să nu aibă nicĭ cea maĭ mică parte la pămîntul eĭ?

«2. Să ḑicem că dreptăţile lor celé istorice, cele străbunéştĭ, maĭ vechĭ şi maĭ nouĕ, toate aŭ perit; că dreptatea Românuluĭ, că dreptul luĭ de proprietate pe pămîntul apĕrat şi scăldat prin sângele străbunilor sĕĭ de mult s'aŭ stîns; însă dacă a perit dreptatea lor, apoĭ folosul public, interesul ţĕrĭĭ nu numaĭ că n'aŭ perit, ci spuneţi-mĭ, care din noĭ nu-l doreşte??? Dacă toţĭ dorim folosul ţĕrĭĭ, apoĭ bine-ĭ şi folositoru-ĭ pentru România viitoare, ca numaĭ treĭ patru milioane de Românĭ să nu aibă o palmă de loc, care să-ĭ lege prin legăturĭ de iubire către această ţeară?

«Cum îşĭ va iubi Românul ţeara, dacă în starea luĭ cea de faţă, cea de robie, pot să ḑic, pentru el ţeara nu este o mumă iubitoare, ci o temniţă tristă?— Cum îşĭ va iubi el ţeara? Cum se va interesa el la binele eĭ? Cu ce inimă o va apĕra asupra neprietenilor de din afară, dacă el nu se bucură pe pămîntul eĭ de altă proprietate afară de groapa cea de treĭ coţĭ, care încă şi pe aceasta numaĭ după moartea sa este volnic a o stăpâni?—Cum se va desvĕli inteligenţa luĭ? Cum se vor desvolta toate virtuţile luĭ în această ţeară, în acest mormînt mare pentru el şi pentru toate talentele luĭ? După toate aceste mi se pare, că dacă Românul şi-ar fi perdut dreptăţile care dovedesc dritul de proprietate asupra moşieĭ sale, apoĭ folosul public, interesul obştesc al ţĕrĭĭ strigă cu glas mare, că Românul de aicĭ înainte să fie proprietar în România.

«3. Ar putea să ḑică cineva: bine, foarte bine, astăḑĭ facem proprietar pe Român; Românul însă, spornic cum este, mâne poimâne va fi silit să-şĭ împartă micul sĕŭ ogor între cincĭ saŭ ḑece copiĭ, adecă, precum îşĭ închipuesc unĭĭ, îĭ va duce pe toţĭ la sapă de lemn. — Însă eŭ cred almintrelea, şi socot că nu mĕ înşel, că nevoia (care după proverbul Românuluĭ: nevoia este muma tuturor aflărilor) va învĕţa şi pe Român ce este de făcut; şi iată ce-ĭ va învĕţa nevoia: Unul, mult doĭ din ḑece copiĭ vor lucra moşia, cela-lalt va apĕra sufletele creştinilor ca preot, celalalt va încinge arma şi va apĕra marginile ţĕrĭĭ ca soldat; ceia-lalţĭ, ca să poată trăi, neapĕrata nevoie îĭ va sili să se apuce de meşteşugurĭ.— Aşa în cât eŭ sunt foarte bine încredinţat în lăuntrul meŭ, inima îmĭ spune, că nicĭ cultura naţională, nicĭ industria naţională nu este cu puţinţă să rĕsae în această ţeară copleşită de cultura şi industria străină, fără numaĭ împroprietărind pe Român. Din împroprietărirea ţĕranuluĭ va rĕsări cultura naţională şi industria naţională; numaĭ aşa România va scăpa de primejdia

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

culturiĭ şi a meşteşugurilor străine, numaĭ aşa România va ajunge curînd a fi ţeară curat românească, iară nu străină.

«La calomniile aruncate cu atâta nedreptate şi batjocurĭ nesuferite asupra caracteruluĭ nostru naţional, cum că Românul, ţĕranul, ar fi leneş, s'ar duce prea adese orĭ la orîndă! adecă ar fi beţiv şi altele, nu ţiŭ lucru vrednic de a da rĕspuns. Românul leneş! D'apoĭ ale cuĭ pluguri rĕstoarnă dealurile? Da par'că a ţĕranuluĭ. Cine prăşeşte lanurile? Braţele Românuluĭ. Cine ne coseşte şesurile? Braţele ţĕranuluĭ. Cine seceră câmpiile cele întinse? Braţele Românuluĭ. N'am vĕḑut în draga noastră ţeară nicĭ Armanul cosînd, nicĭ Grecul prăşînd, nicĭ Jidanul secerând, ci numaĭ Românĭ şi iară Românĭ. Cine aduce hrana pe la tîrgurĭ? Ţĕranĭ. Cine duce sutele de miĭ de chile de pâne la Galaţi? Tot Românii. Leneş îĭ Românul? Pentru numele luĭ Dumneḑeŭ, când a lucrat pe seama sa ţĕranul ca să-ĭ puteţĭ ḑice că este leneş? Că ar şedea numaĭ la orîndă, adecă ar fi beţiv; d'apoĭ când a fost destul de fericit, pentru ca să nu cadă în desnădĕjduire? Şi ca să uite năcazul şi amărăciunea durerilor sale, s'a dus la orîndă; căcĭ noĭ boeriĭ, când avem năcazurĭ, ne ducem pe aiurea; avem mijloace şi ne ducem în străinătate Domniĭ meĭ, şi ţĕraniĭ aŭ simţit durerile trecutuluĭ, aŭ ḑis eĭ; este mare luptă în Iaşĭ între boerĭ şi Domnia cea vremelnică; dar ce boerĭ sunt aceştia? Aceştia sunt din boeriĭ aceĭ ce aŭ strigat tot-deauna asupra nelegiuirilor din ţeară, aceştia sunt boeriĭ cariĭ aŭ rădicat robia de pe Ţiganĭ; şi de pe noĭ să credem că o vor rădica; boeriĭ sunt luminaţi. O! în aniĭ trecuţĭ am rîs de eĭ, am rîs că n'am ştiut că boeriĭ se luptaŭ pentru binele ţĕriĭ; acum când ştim, trebue să le dăm mână de ajutor. Că nicĭ sucmanul nu poate fără surtuc, dar nicĭ surtucul fără sucman; zadarnice aŭ fost măgulirile unora din boeriĭ cu rele cugetărĭ pentru ţeară, în zadar aŭ fost îngrozirile privighitorilor şi schingiuirile dregătorilor; ţĕraniĭ, Românii nostri, aŭ rĕmas statornicĭ în hotărîrea lor. Iată dovada faţă: Deputatul pontaşilor de la districtul Tutova a rĕsbătut prin cetele de jandarmĭ, nesocotind furiile ispravniculuĭ, a venit în Iaşĭ la domnul consul al Mărieĭ Sale Împĕratuluĭ Francezilor şi a protestat silnicile alegerĭ de deputaţiĭ ce s'aŭ fost făcut întâiŭ.

«Decĭ. pentru ca Românul să fie şi maĭ strădănuitor, pentru ca să desbrace veşmîntul viţiilor, pentru ca să fie plinĭ de virtuţĭ, aideţĭ, precum a ḑis în şedinţa puntuluĭ al 9-lea domnul deputat al proprietarilor marĭ de la ţinutul Dorohoiŭ, răzăş de pe malul Cogălniculuĭ, că a vĕḑut jucându-se Hora Uniriĭ de toţĭ fără osebire; adevĕrat, aşa este, am vĕḑut şi eŭ jucându-se hora **mântuirii naţieĭ române**: de bogat şi sărac, de boer şi ţĕran; aideţĭ dar şi **noĭ să dăm mână**

www.dacoromanica.ro

cu mână toți cu inimă română și cu puteri unite să smulgem veș-mîntul robiei din spatele lui și să fie slobod pe persoana sa și pe moșia sa să fie proprietar.

No. 1980. Proc.-verb. 29 1857 19 Decem.

«Ei sunt adevărații nostri frați, boerilor; între ei sunt adevărații vostri fii; între țărani este și mai mult de cât atâta, adecă vechile familii ale țării, și anume: familia Tăutulească, familia Dragomirească, familia Movileașcă, familia Racoviţească, familia Lăpușneanu, familia lui Tomșa, familia Dragoș și alte multe familii adevărate românești se află între pontași. Cum că țăranii aŭ fost răzășĭ, dovadă este deputatul din ținutul Putnei, deputatul din ținutul Covurluiului, deputatul din ținutul Seceveĭ, deputatul din ținutul Bacăului aŭ fost însuși ei moșneni, adecă răzășĭ. **Strămoșii nostri toți la un loc în unire, aŭ apărat prea iubita noastră țeară, sfințind cu sângele lor a ei suverană autonomie, păzindu-o neatinsă.**

«4 Nu vă mai aduc alte cuvinte spre a vă arăta, că împroprietărirea țăranului este dreaptă, că este folositoare pentru toată țeara. Că numai așa poate să înflorească cultura și industria națională, că numai așa pot să se desvolteze talentele și virtuțile Românului, ci încheiŭ dicând: **milioanele de țărani, de Români, se înfățoșează astădi dinaintea țării și cer să fie liberi, să fie proprietari de adi înainte.** Și eŭ sunt proprietar, și eŭ am 20 fălci de pământ și tot atât de mult le iubesc, tot atât de mult mă doare inima de dînsele, câtă durere a arătat și proprietarul cel cu două-spre-dece hrisoave Domnești cu 80.000 fălci, carele poate mai are și pe atâtea mii de galbini în gherghir, ba poate și mai multe; dar văd că țeara cere și trebue să mă supun.

«Înalt Preosfințite stăpâne, în ședința din 7 Octomvrie aĭ rostit cuvîntul Mântuitoruluĭ nostru Isus Hristos: «unde-i turma și păstorul». Ei bine! turma cere dreptate, apel la păstorul ei.

«Boerilor! voi sunteți lumina țării, voi știți că Român vra să dică om slobod, vă rog faceți ca să vă mulțumească Românii; căci eŭ vă încredințez, **că dacă o țeară de Români cere proprietate într'o țeară românească, apoi spuneți-mi cine și cum le-o poate denega.**— Iată, ei astădi se'nvoesc și la o despăgubire legiuită, pentru că cererea lor sună: **împroprietărirea Românuluĭ pe lângă o legiuită despăgubire**, împroprietărirea, dar nu **facultativă**.

«5. Am cerut dreptatea **împărăților**, trebue să fim drepți către frații nostri, **să fim uniți între noi ca să meritâm Unirea**, că numai așa vom fi vrednici de cuvintele **Mântuitoruluĭ nostru Hr., care dice: Credința voastră v'a mântuit, fiți în pace»**.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

Ḑece membri cer, potrivit §. 44 din Regulamentul Adunăriĭ, închiderea discuţieĭ.

D-luĭ *M. Costachi* vorbeşte pentru urmarea eĭ.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, hotăreşte închiderea discuţieĭ şi păşirea la vot prin apel nominal.

Se pune la vot propunerea d-luĭ C. Negre. Votează **pentru 16**, şi anume: Episc. Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu, Dr. A. Fătu, G. Masian, Gr. Vârnav, P. Brăescu, I. Roată, C. Iacovachi, V. Balaiş, Gr. Vârlan, Răd. Sava, C. Negre, A. Cuza, C. Sturdza (Vasluiŭ), N. Bosie.

Votează **contra 34**, şi anume: Arh. Melchisedec, Iconomul Matcaş, C. Bădărău, Dăn. Balan, A. Panu, V. Mălinescu, I. Docan, D. Savin, Dr. Vârnav, N. Canano, S. Stanciu, S. Canano, I. Vârnav, A. Botez-Forăscu, T. sîn Pavel, Gr. Balş, C. Hurmuzachi, A. Aslan, I. a Babeĭ, I. Pruncu, V. Sturdza, I. Hrisanti, L. Catargiu, I. Fotea, Gr. Suţu, M. Costachi, V. Stan, N. Carp, S. Miclescu, P. Mavrogheni, N. Emandi, I. Cantacuzin, Gr. Costachi, Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul.

Se abştin de la votare **27**, şi anume: Episcopul Nectarie Hermeziŭ, Arhimandritul N. Scriban, D. Miclescu, D. Cozadini, M. Kogălniceanu, A. Jiean, Ç. Morţun, D. Grigoriu, M. Jora, V. Zaharia, Gh. Sturdza, C. Sturdza, I. Levărdă, C. Roseti, D. Cracte, A. Teriachiu, V. Neculaŭ, Dr. Costin, I. Olariŭ, D. Ghidionescu, N. Catargiu, Pand. Croitoriu, D. Romov, L. Galiardi, C. Ştiun, I. Roşca, T. Sacalov; iar D. Rallet n'a fost faţă.

Se pune la vot încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Votează **pentru 23**, şi anume: Episc. Nectarie Hermeziŭ, Episc. Calinic Miclescu, I. Docan, N. Canano, Seb. Canano, A. Jiean, I. Vârnav, A. Botez-Forăscu, Gr. Balş, Gh. Sturdza, C. Sturdza, C. Hurmuzachi, A. Aslan, I. Pruncu, L. Catargiu, Gr. Suţu, M. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiŭ), N. Catargiu, N. Emandi, Gr. Costachi.

Votează **contra 47**, şi anume: Episc. Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Arh. Neofit Scriban, Arh. Melchisedec, Iconomul Matcaş, C. Bădărău, Dăn. Balan, A. Panu, D. Cozadini, V. Mălinescu, M. Kogălniceanu, G. Masian, D. Savin, Dr. Vârnav, S. Stanciu, C. Morţun, T. sîn Pavel, D. Grigoriu, I. Levărdă, Gr. Vârnav, C. Roseti, D. Cracte, I. a Babeĭ, P. Brăescu, I. Roată, A. Teriachiu, I. Hrisanti, V. Balaiş, C. Iacovachi, G. Vârlan, R. Sava, C. Negre, A. Cuza, M. Costachi, V. Neculaŭ, V. Stan, I. Olariŭ, D. Ghidionescu, P. Mavrogheni, N. Bosie, Pand. Croitoriu, D. Romov, L. Galiardi, C. Ştiun, I. Roşca, T. Sacalov, Înalt Prea Sfinţia Sa Părin. Mitropolitul.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

Se abţin de la votare **7**, şi anume: D. Miclescu, Dr. Fătu, M. Jora, V. Zaharia, V. Sturdza, I. Fotea, I. Cantacuzin; iar D. Rallet n'a fost faţă.

Se pune la vot socotinţa minorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.

Votează **pentru 32**, şi anume: Episc. Nectarie Hermeziŭ, Episc. Calinic Miclescu, D. Miclescu, C. Bădărău, A. Panu, M. Kogălniceanu, G. Masian, N. Canano, Seb. Canano, A. Jiean, I. Vârnav, Gr. Balş, M. Jora, C. Hurmuzachi, Gr. Vârnav, A. Aslan, I. Prunĉu, V. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargiu, I. Fotea, Gr. Suţu, M. Costachi, M. Costin, S. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiŭ), P. Mavrogheni, N. Catargiu, I. Cantacuzin, D. Rallet, I. Docan, Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul.

Votează **contra 38**, şi anume: Episcopul Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Arh. Neofit Scriban, Arh. Melchisedec, Iconomul Dimitrie Matcaş, Dăn. Balan, D. Cozadini, V. Mălinescu, D. Savin, Dr. Vârnav, S. Stanciu, T. Pavel, C. Sturdza, I. Levărdă, C. Roseti, D. Cracte, I. a Babeĭ, P. Brăescu, I. Roată, I. Hrisanti, V. Balaiş, C. Iacovachi, Răd. Sava, C. Negre, V. Neculaŭ, V. Stan, N. Carp, I. Olariŭ, D. Ghidionescu, N. Bosie, Pand. Croitoriu, N. Emandi, D. Romov, L. Galiardi, Gr. Costachi, C. Ştiun, I. Roşca, T. Sacalov.

Se abţin de la votare **8**, şi anume: Dr. Fătu, A. Botez-Forăscu, V. Zaharia, G. Sturdza, C. Morţun, D. Grigoriu, G. Vârlan, A. Cuza.

Se pune la vot deosebita socotinţă a d-luĭ C. Roseti.

Votează **pentru 4**, şi anume: Episc. Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Gr. Vârnav, C. Roseti.

S'aŭ abţinut de la votare **6**, şi anume: Arh. Melchisedec, M. Kogălniceanu, D. Rallet, P. Brăescu, V. Sturdza, A. Cuza. — N'aŭ fost faţă la votare Dr. Fătu, Dăn. Balan. — Toţi ceia-lalţi **65** aŭ votat **contra**.

Se pune la vot încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor micĭ.

Votează **pentru 9**, şi anume: Episc. Filaret Scriban, C. Bădărău, G. Masian, C. Morţun, D. Cracte, I. Hrisanti, G. Vârlan, N. Bosie, C. Ştiun.

S'aŭ abţinut **9**, şi anume: Arh. N. Scriban, Arh. Melchisedec, P. Brăescu, Iconomul Matcaş, M. Kogălniceanu, V. Neculaŭ, D. Grigoriu, V. Zaharia, D. Romov. — Dr. Fătu n'a fost faţă la votare. Toţi ceia-lalţi **58** aŭ votat **contra**.

Se pune la vot socotinţa minorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor micĭ.

D-luĭ M. Costachi cere cuvîntul pentru a ceti un amandament la această socotinţă.

Uniĭ din membri amintesc, că discuţia este închisă. Biuroul declară, că toate propunerile s'aŭ discutat în general, că Adunarea prin

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

un vot a închis discuţia şi că prin urmare, în puterea §. 44 din Reg. Adunăriĭ, nu maĭ încape discuţie şi dar nicĭ amandamente.

D-luĭ M. Costachi protestează în numele alegĕtorilor sĕĭ pentru oprirea ce i se face de a înfăţoşa un amandament la propunerea de faţă.

D-luĭ Gr. Balş aderează la această protestaţie.

D-luĭ D. Cracte arată, că d-luĭ Hurmuzachi, în deosebita sa socotinţă, contestează majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor micĭ dreptul de a se ocupa cu relaţiile dintre proprietariĭ marĭ şi sătenĭ, şi că singur pe urmă, în deosebita sa socotinţă, a făcut tot aceea.

Biuroul aminteză, că discuţia este închisă, şi se păşeşte la votare.

Votează **pentru 35**, şi anume: Episc. Nectarie Hermeziŭ, Episc. Calinic Miclescu, D. Miclescu, I. Docan, Dr. Vârnav, D. Rallet, N. Canano, S. Canano, A. Jiean, I. Vârnav, A. Botez-Forăscu, D. Grigoriu, Gr. Balş, M. Jora, Gh. Sturdza, C. Sturdza, C. Hurmuzachi, Gr. Vârnav, A. Aslan, I. Pruncu, V. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargiu, I. Fotea, A. Cuza, Gr. Suţu, M. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vasluiŭ), N. Catargiu, N. Emandi, I. Cantacuzin, Gr. Costachi, Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul.

Votează **contra 36**, şi anume: Episc. Ghenadie Şendre, Episc. Filaret Scriban, Arh. N. Scriban, Iconomul Matcaş, C. Bădărăŭ, Dăn. Bălan, A. Panu, D. Cozadini, V. Mălinescu, M. Kogălniceanu, G. Masian, D. Savin, S. Stanciu, C. Morţun, T. Pavel, I. Levărdă, C. Roseti, D. Cracte, I. a Babeĭ, P. Brăescu, I. Roată, I. Hrisanti, V. Balaiş, C. Iacovachi, Răd. Sava, C. Negre, A. Cuza, V. Stan, I. Olariŭ, N. Bosie, Pand. Croitoriu, D. Romov, L. Galiardi, C. Ştiun, I. Roşca, T. Sacalov.

S'aŭ abşţinut de la votare 5, şi anume: Arh. Melchisedec, V. Zaharia, M. Costachi, V. Neculaŭ, P. Mavrogheni. — N'aŭ fost faţă la votare d-lor Fătu şi Ghidionescu.

Se pune la vot deosebita socotinţă a d-luĭ Zaharia.

Votează **pentru 1**, d-luĭ Zaharia.

S'aŭ abşţinut de la votare 2, Episc. Calinic Miclescu, M. Kogălniceanu.—N'aŭ fost faţă la votare 4, d-lor Fătu, I. Vârnav, D. Cracte, D. Ghidionescu.—Toţĭ ceia-lalţĭ 71 aŭ fost **contra**.

Se pune la votare propunerea locuitorilor sătenĭ.

Votează **pentru 25**, şi anume: Episc. Ghenadie Şendre, Arh. Neofit Scriban, Iconomul D. Matcaş, C. Bădărăŭ, Dăn. Balan, D. Cozadini, V. Mălinescu, D. Savin, I. Stanciu, T. sîn Pavel, I. Levărdă, I. a Babeĭ, P. Brăescu, I. Roată, V. Balaiş, Răd. Sava, V. Stanciu, I. Olariŭ, N. Bosie, Pand. Croitoriu, D. Romov, L. Galiardi, C. Ştiun, I. Roşca, T. Sacalov.

www.dacoromanica.ro

Votează **contra 44**, şi anume: Episc. Nectarie Hermeziŭ, Episc. Filaret Scriban, Episc. Calinic Miclescu, D. Miclescu, A. Panu, Gr. Balş, Gr. Vârnav, I. Docan, S. Canano, M. Jora, G. Masian, A. Jiean, V. Zaharia, I. Vârnav, Gh. Sturdza, D. Rallet, A. Botez Forăscu, C. Sturdza, N. Canano, D. Grigoriu, C. Hurmuzachi, Dr. Vârnav, A. Aslan, C. Roset, I. Pruncu, V. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargiu, I. Fotea, G. Vârlan, C. Negre, A. Cuza, Gr. Suţu, M. Costachi, M. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C Sturdza, P. Mavrogheni, N. Catargiu, N. Emandi, I. Cantacuzin, Gr. Costachi, Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul. No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Decem.

S'aŭ abşţinut de la votare 7, şi anume: Arh. Melchisedec, M. Kogălniceanu, C. Morţun, D. Cracte, I. Hrisanti, V. Neculaŭ, C. Iacovachi.

Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul anunţă, că Adunarea a respins toate propunerile, care se vor trimite Comisieĭ internaţionale.

Înalt Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică şedinţa şi anunţă viitoarea întrunire pe Vineri în 20 Dechemvrie.

Presidentul Adunăriĭ, Sofronie Mitropolit al Moldoveĭ.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

37. Procesul-verbal No. 30. — Şedinţa din 20 Decembre 1857.

Astădĭ, a treĭ-dece şedinţă a Adunăriĭ se deschide la $10^1/_2$ oare dimineaţa sub preşedinţa Înalt Prea Sf. Sale Părinteluĭ Mitropolit. No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

D-luĭ A. Panu ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă şaptedecĭ şi unu membri, iar absenţĭ treĭ-spre-dece, şi anume: patru în congedie: D-lor St. Calin, D. Gheorghiadi, G. Ilie, D. Ghidionescu; cincĭ bolnavĭ: D-lor C. Rolla, C. Ostahi, G. Sturdza, Chir. Ciocârlie, N. Carp; patru n'aŭ venit: D-lor N. Canano, G. Vârlan, N. Catargiu, I. Cantacuzin.

D-luĭ D. Grigoriu ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care se adoptează cu modificările cuprinse într'însul.

D luĭ *A. Panu* ceteşte raportul comisieĭ de urginţă asupra puntuluĭ atingĕtor de «statornicirea relaţiilor Principatelor cu Puterile garante, în cas de călcarea drepturilor Românieĭ»:

«Comisia rînduită spre a prelucra proiectul de încheiare în pri-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.30. 1857 20 Decem.

virea nouluĭ şir de chestiĭ de interes general, are onoare a supune bine-voitoareĭ luărĭ aminte a Adunăriĭ următorul proiect:

«Luând în privire că încă la Conferinţele de la Viena, în şedinţele din 17 şi 19 Mart. 1856, Înaltele Puterĭ aŭ prevĕḑut casul de neînţelegere în privirea drepturilor şi interpretaţieĭ viitoruluĭ act constitutiv al Principatelor Române;

«Luând în privire că Art. 25 al Tratatuluĭ de Paris a pus Principatele sub garanţia colectivă a tuturor Puterilor subscriitoare;

«Că prin urmare orĭ-ce călcare a drepturilor Principatelor, din orĭ-ce parte ar veni, ar fi contrară stipulaţiilor Tratatuluĭ;

«Că în aseminea ,cas, Principatele sunt datoare şi îndrituite de a face un apel la nepărtinitoarea şi hotărîtoarea intervenţie a Puterilor garante;

«Luând în privire că şi în viitor pot a se înfăţoşa neînţelegerĭ care să ceară intervenţia Puterilor garante;

«Luând în privire că pentru ca garanţia Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris să fie lucrătoare şi folositoare pentru Principate, trebue a se da acestora un mijloc regulat şi neatîrnat, prin carele ele, la orĭ-ce trebuinţă, să poată cere şi dobândi sprijinul făgăduit;

«Luând în privire că de şi după vechile Capitulaţiĭ, în puterea cărora Principatele şi-aŭ păstrat deplina suveranitate, ele aŭ avut şi dritul de a trimite solĭ şi agenţĭ politicĭ şi comercialĭ la Puterile străine şi de a primi aseminea, de la aceste, drit, pe care şi în urma Capitulaţiilor l-aŭ esercitat maĭ mult timp; totuşĭ astăḑĭ Principatele sunt reduse de a avea numaĭ câte un singur agent politic lângă Înalta Poartă;

«Că de şi după Art 403 din Reg. Org., aceştĭ agenţĭ trebue să fie numiţĭ numaĭ de către guvernele locale şi dintre pămînteniĭ, astăḑĭ însă Trimeşiĭ ambelor Principate sunt străinĭ şi impuşĭ de către Înalta Poartă, şi că prin urmare eĭ sunt departe de a fi representanţiĭ Principatelor şi de a apĕra drepturile lor;

«Luând în privire că după noua posiţie creată Principatelor prin garanţia colectivă a Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris, aceştĭ agenţĭ nu sunt şi nicĭ pot fi îndestulătorĭ pentru a representa Principatele şi lângă Puterile garante;

«Luând în privire că fără a se hotărî şi precisa anume calea legală şi permanentă, prin care Principatele, la orĭ-ce călcare a drepturilor lor, să poată liber reclama sprijinul Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris, garanţia acestora n'ar putea cu deplinătate rĕspunde la trebuinţa europeană şi la bine-făcĕtoarele cugetărĭ care aŭ presidat la înfiinţarea eĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30 1857 20 Decem.

«Pe temeiul vechilor Capitulaţiĭ ale Principatelor şi al Art. 25 din Tratatul de Paris;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca marinimoasele Puteri, la viitoarele Conferinţe să bine-voiască a prevedea şi a statornici calea prin care Principatele Unite, la orĭ-ce călcare a drepturilor lor, din orĭ-ce parte ar proveni, să poată cere şi dobândi puternicul sprijin al mareluĭ Areopagiŭ». 11 Dechemvrie 1857.

(Subscrişĭ) P. Mavrogheni, A. Panu, M. Kogălniceanu.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* iea cuvîntul şi ţice, că în şedinţa din 17 Dechemvrie a cerut amînarea discuţieĭ asupra acestuĭ raport, pentru a ne putea înţelege asupra unuĭ fact important, care este a treia notă a Ecs. Sale Ministrul trebilor din afară al Turcieĭ, notă în care Adunarea este tratată de esaltată, în cât a avut trebuinţă a fi păzită de oaste. D-luĭ arată, că ast-fel de învinovăţirĭ cer o justificare, o îndreptare din parte-ne. Tratatul de Paris, urmează d-luĭ, a hotărît ca Principatele să fie consultate asupra organisăriĭ lor viitoare, şi aceasta a fost motivat prin neînţelegerea Puterilor asupra organisăriĭ politice a Principatelor. Lordul Clarendon şi alţĭ plenipotenţiarĭ aŭ cerut ca Adunările să aibă cea maĭ mare neatîrnare şi că ar putea să se înlocuiască Domniĭ prin un guvern provisoriŭ, care va avea de datorie a păstra numaĭ liniştea publică şi ordinul legal, chiar Europa a luat asupră-şĭ de a nu esercita vre-o presie, recomandând comisarilor cea maĭ strictă nepărtinire şi abţinere de la vre-o înrîurire saŭ intervenţie. D-luĭ nu vrea să maĭ aducă aminte cum s'aŭ împlinit stipulaţiile Tratatuluĭ de Paris la alegerile cele dintâĭ. — D-luĭ ţice, că partida cea biruită nu ne poate ierta că noĭ suntem priviţĭ de către Europa ca organul legal al dorinţelor ţĕrieĭ; că nicĭ o Putere nu a intervenit păstrându-şĭ cel de pe urmă cuvînt la Conferinţă; că din nenorocire Înalta Poartă prin treĭ note ne-a învinovăţit şi ne-a pîrît; d-luĭ face apel la Adunare şi la comisie ca să judece dacă vre-una din lucrările noastre rĕsuflă esaltaţie saŭ spirit de tulburare. D-luĭ arată, că misia noastră este grea, căcĭ noĭ avem a face reforme politice şi sociale, că reformele sociale aduc tot-deauna îngrijirĭ; că ultimele douĕ şedinţe aŭ dovedit că în chestiile cele maĭ grele păzim liniştea cea maĭ adâncă şi concordia cea maĭ mare; că notele Înalteĭ Porţĭ încuragiază pe adversariĭ nostri. De aceea d-luĭ ţice, că trebue să dăm dovadă de patriotism, închiţând lucrările Adunăriĭ cât se poate maĭ curînd; că suntem astăţĭ sub greutatea uneĭ marĭ acusaţiĭ, cu atâta maĭ mare să fie patriotismul nostru; că noĭ trebue să sfîrşim Adunarea cum am început-o, cu un act de mulţămire către Puterĭ, în care să arĕ-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

tăm din nou că respectăm şi voim a respecta drepturile Înalteĭ Porţĭ în cuprinderea vechilor Capitulaţiĭ; în care să rugăm pe Europa să înlăture tot felul de conflict dintre noĭ şi Înalta Poartă; a lua în privire starea provisoară a Principatelor, care poate deveni fatală pentru ele; în care să arĕtăm că am rostit adevĕratele dorinţĭ ale ţĕrĭĭ, din care acea maĭ mare, acea care a întrat în sângele poporuluĭ nostru, acea care a devenit o necesitate neînlăturabilă, este Unirea Principatelor. D-luĭ propune ca Adunarea să numească o comisie de urginţă pentru a compune acest act.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere, adoptează în unanimitate proiectul de încheiare maĭ sus citat.

Adunarea hotăreşte ca biuroul dimpreună cu d-luĭ Kogălniceanu să constitue comisia de urginţă pentru elaborarea actuluĭ maĭ sus arĕtat.

Prea Sf. Sa *Episcopul Filaret Scriban* ceteşte raportul Comitetuluĭ cleruluĭ asupra lucrărilor acestuia:

«Subscrişiĭ membri aĭ Comitetuluĭ clirului, în urmarea încheieriĭ Adunăriĭ ad-hoc, întrunindu-se în maĭ multe seanţe şi consultându-se asupra trebuinţelor de îmbunătăţirĭ a cleruluĭ, aŭ înjghebat cu majoritatea voturilor alăturatele aicea douĕ-spre-ḑece punturĭ de dorinţĭ, pe care plecat rugăm de a se supune Adunăriĭ după cuviinţă şi a se înainti la comisia internaţională spre a servi de base la viitoarea organisare a ţĕrĭĭ şi a cleruluĭ; iar Prea Sfinţia Sa părintele Calinic Miclescu a eşit cu osebită în scris socotinţă, carea se alăturează în original. Şi Prea Sfinţitul Episcop Nectarie Sotiriopoleos s'a abţinut.

(Subscrişi) Ghenadie Şendre, locotenent de Episcop de Huşĭ, Filaret Stavropoleos Scriban, Arhimandritul Necfit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, Iconomul D. Matcaş.

Secretarul Comitetuluĭ, P. Mavrogheni.

1857, Dechemvrie.

Dorinţele Comitetuluĭ clirical.

«Comitetul clirical doreşte ca la viitoarea organisare a ţĕrĭĭ să se iea de basă următoarele principiĭ:

«1. Avtochefala biserică ortodoxă a Moldo-Românieĭ, fiica şi membru a uneĭ sfinte sobornicestĭ şi apostolicestĭ biserici de Rĕsărit, a căreia cap şi începĕtor este Domnul şi Dumneḑeul nostru Isus Hristos, mărturiseşte şi păzeşte fără schimbare toate dogmele şi sfintele canoane apostolice şi sinodale, precum şi toate sfintele tradiţiĭ, conformându-se în totul cu credinţa bisericiĭ Rĕsăritului, pentru care

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

şi pe viitor la cas de nevoie, pentru păstrarea unităţiĭ credinţeĭ, când Sf. Sinod va găsi de cuviinţă, să se poată consulta în dogme cu biserica ecumenică.

«2. Organisarea învĕţăturilor cliricale într'un mod ca preoţimea atât monahică, cât şi mireană să posedeze cunoştinţile claselor filosofice şi teologice.

«3. Organisarea monahismuluĭ dupre niştе condiţiĭ folositoare Statuluĭ şi religieĭ, potrivit şi cu sfintele canoane.

«4. Înaintirea în funcţiile şi rangurile bisericeştĭ să fie basată pe erudiţie şi moralitate, dovedite prin acte şi merite vederate.

«5. Potrivit sfintelor canoane bisericeştĭ şi drepturilor cliruluĭ ab-antiquo, la alegerea mitropoliţilor şi a episcopilor împreună cu Sf. Sinod să iea parte şi clirul atât monahic, cât şi mirean, prin representanţĭ estraordinarĭ din fie-care ţinut a eparhieĭ vĕduve.

«6. Toţĭ servitoriĭ bisericeştĭ să fie salariaţĭ şi să aibă driturile politice ca şi ceia-lalţĭ cetăţenĭ; osebit de aceasta, pămîntul hotărît de Regulamentul Organic pentru servitoriĭ bisericeştĭ de pe la sate să se dea şi pe viitor.

«7. Fondul clirical, atât al episcopiilor, al monastirilor fără osebire şi al schiturilor, cât şi al bisericilor de mir să formeze o singură casă supusă la controlul Sinoduluĭ ca proprieta a bisericiĭ.

«8. Catedrele de religie prin toate şcoalele Statuluĭ de prin tîrgurĭ şi sate, precum şi prin cele private să fie ţinute de preoţĭ.

«9. Aşeḑămintele speciale şi statuturile pentru episcopiĭ, monastirĭ, seminariĭ, dicasteriĭ, bisericĭ de mir şi alte instituţiĭ bisericeştĭ, potrivit cu duhul sfintelor canoane, să le facă Sfântul Sinod şi să le supue la întărirea Domnitoruluĭ, însă păstrându-se prin aceste, în puterea sfintelor canoane, dritul proprietăţiĭ bisericiĭ.

«10. Egumeniĭ tuturor monastirilor din ţeară, precum şi rectoriĭ seminariilor fără osebire să nu fie dintre străinĭ.

«11. Toate bisericile şi monastirile din ţeară să atîrne de jurisdicţia episcopilor eparhioţĭ respectivĭ şi a Sinoduluĭ fără nicĭ o deosebire.

«12. Nimine din tagma cliricală să nu fie condamnat şi distituat fără o judecată prealabilă, dupre legĭ şi canoane».

(Subscrişĭ) Ghenadie Şendre, locotenent de Episcop de Huşĭ, Filaret Stavropoleos Scriban, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melchisedec, Iconomul D. Matcaş.

Secretarul Comitetuluĭ, P. Mavrogheni.

1857, Dechemvrie.

www.dacoromanica.ro

Amandament

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

«1. Asupra dorinţeĭ din puntul 1, arĕtătoare de relaţiile în care stă biserica română cu biserica ecumenică a Rĕsărituluĭ, este de prisos a se înfăţoşa Divanuluĭ a doua oară, căcĭ această dorinţă s'a rostit odată cu unanimitate în şedinţa a 14-a din 4 Noemvrie, când s'a votat înfiinţarea Sinoduluĭ.

«2. Organisaţia învĕţăturilor clericale într'un mod ca preoţimea atât monahică, cât şi cea mireană să posedeze cunoştinţele facultăţilor filosofice şi teologice, după care soarta tuturor servitorilor bisericiĭ să fie îmbunătăţită atât în privirea morală, cât şi acea materială, ca pe viitor să nu aibă a se ocupa de cât de împlinirea înalteĭ misiĭ spirituale care îĭ este încredinţată, pentru care viitoarea legislativă va face o lege în aseminea potrivit regulilor din alte staturĭ luminate.

«3. Organisarea monahismuluĭ după niştе condiţiĭ folositoare religieĭ şi societăţiĭ, potrivit şi cu sfintele canoane întru aceasta.

«4. Înaintirea în funcţiile şi rangurile bisericeştĭ să fie basată pe erudiţie şi moralitate esemplară, dovedite prin acte autentice şi merite netăgăduite, potrivit şi cu sfintele canoane.

«5. Chestia cuprinsă în acest punt trebue a fi înlăturată din şirul dorinţelor ce sunt a se rosti de către acest Comitet, ca una ce se atinge de un princip electoral, a căruia basă nu poate fi aşeḑată de cât în urma Uniriĭ ambelor ţĕrĭ, când atuncea se va convoca Adunarea menită de a face legile viitoruluĭ Stat.

«6. Acest punt al 6-lea este cuprins în puntul al 2-lea cu modificaţia acolo pusă.

«7. Acest al 7-lea punt să se scoată cu totul, fiind atingĕtor de organisarea din lăuntru şi prin urmare de competinţa uneĭ Adunărĭ legislative.

«8. Asupra cuvîntuluĭ din puntul 8 atingĕtor de catedrele religioase prin toate şcoalele, aceasta este o dorinţă pe cât bisericească, pe atâta şi patriotică; dar aceasta fiind atingĕtoare de ramul învĕţăturilor, rĕmâne a se regula la organisaţia acestuĭ ram.

«9. Art. 9 nu poate a se regula de cât atuncĭ când se va face organisarea Sinoduluĭ.

«10. Asupra cuvîntuluĭ din puntul 10 atingĕtor de ḑicerea ca egumeniĭ tuturor monastirilor fără osebire şi rectoriĭ seminariilor să fie numaĭ dintre Românĭ pămînteni, aceasta aşa, întru cât se atinge de egumenĭ; iar pentru rectoriĭ seminariilor, de a-ĭ cere ca să fie numaĭ Românĭ pămînteni, ar fi o restrîngere în paguba seminariilor

www.dacoromanica.ro

cliruluĭ nostru; căcĭ dacă într'un timp orĭ carele nu s'ar putea forma bărbaţĭ românĭ cu în destule ştiinţe, saŭ dacă nu ar ajunge la locurile câte trebuesc a fi ocupate, apoĭ oare aceasta nu ar fi în paguba luminăriĭ cliruluĭ nostru? Când ţeara ar fi închisă pentru învĕţaţiĭ bărbaţĭ străinĭ, negreşit că în pagubă fiind siliţĭ a rĕmânea iarăşĭ în ştiinţĭ mărginite, şi iarăşĭ, dacă biserica şi naţia împreună aŭ rădicat vot de dorinţă pentru luminarea cliruluĭ în gradul cel maĭ înalt, la care trebuinţa ar cere învĕţătorĭ cu cunoştinţĭ înalte şi cu cunoştinţă desăvîrşită în limba elină şi latină; apoĭ cum am putea ajunge cu fapta la un asimenea scop fără învĕţătorĭ perfecţĭ în aşa ştiinţe? Înţelegêndu-se de sine că Româniĭ, firește, vor fi protimisiţĭ atuncea când vor fi perfecţĭ în toate învĕţăturile şi ştiinţele prevĕḑute în programele ce naţia însaşĭ şi-a însemnat.

«11. Asupra cuvîntuluĭ din puntul 11 atingĕtor de ḑicerea, că toate bisericile, monastirile şi schiturile să atîrne de jurisdicţia Sinoduluĭ — propunerea aceasta o cunoaştem a fi împrotiva sfintelor canoane, care legiuesc ca bisericile, monastirile şi schiturile din fie-care eparhie să atîrne de episcopul eparhiot; căcĭ dacă s'ar pune în lucrare propunerea Comitetuluĭ, atuncĭ prin aceasta s'ar lovi dignitatea fie-căruia episcop de eparhie; saŭ cu alte cuvinte, Sinodul s'ar cunoaşte că ocârmueşte eparhiile, iar nicĭ cum episcopiĭ eparhioţĭ.

«12. Asupra cuvîntuluĭ din puntul al 12-lea atingĕtor de a nu fi persoanele tagmeĭ bisericeştĭ condemnate şi destituate fără de judecată, căcĭ principul esistă şi astăḑĭ, şi desvĕlirea luĭ, precum şi stricta luĭ aplicare vor forma nesmintit unul din obiectele tratăţiilor Sinoduluĭ, de a căruia atribut şi sunt».

(Subscris) Calinic Miclescu Hariopoleos.

Amandament.

«Nu mĕ unesc cu majoritatea Comitetuluĭ clirical în următoarele punturĭ: 3, 7 şi 11.

«Asupra puntuluĭ 3, atingĕtor de organisarea monahismuluĭ, eŭ găsesc de cuviinţă să se urmeze în totul potrivit canoanelor bisericiĭ noastre, iar nicĭ cum în condiţiĭ scórnite.

«Asupra puntuluĭ 7, atingĕtor de fondosul clerical, aceasta fiind prevĕḑută în canoanele 38 şi 41 ale sfinţilor Apostolĭ, 12 şi 13 ale Sinoduluĭ al 7-lea a toată lumea, cum să se urmeze, prin urmare, eŭ ca cliric nu pot în contra canoanelor a-mĭ arĕta dorinţa.

«Asupra puntuluĭ al 11-lea, rostitor ca toate bisericile, monastirile şi schiturile să atîrne de jurisdicţia episcopuluĭ şi a Sinoduluĭ, dacă s'ar pune în lucrare propunerea aceasta, atuncea s'ar supune bi-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 30. 1857 20 Decem.

serica la două autorităţi, care lucru este împrotiva canoanelor, lăsând că aceasta ar face şi o mare lovire în dignitatea fieşte-căruia episcop de eparhie, nepilduită .undeva».

(Subscris) Nectarie Sotiriopeleos, locotenent de Episcop de Roman.

1857, Dechemvrie 10.

D-luĭ *A. Panu* ceteşte la aceasta două amandamente:

1. Al d-luĭ *D. Miclescu*, sprijinit de d-lor N. Carp, N. Iarnandi, A. Cuza, C. Sturdza (Vasluiŭ), A. Aslan, S. Miclescu:

«Subscrişiĭ propun onorat. Adunărĭ în locul proiectuluĭ cuprinţĕtor dorinţelor rostite din partea Comitetuluĭ clirical să se adopteze următorul proiect de încheiare:

«Luând în privire că prin votul Adunăriĭ din 4 Noemvrie s'a proclamat neatîrnarea bisericiĭ ortodoxe a Moldo-Românieĭ de orĭ-ce chiriarhie;

«Luând în privire că spre a păstra unitatea credinţeĭ cu biserica Răsărituluĭ, autocheţala biserică ortodoxă a Moldo-Românieĭ, sora şi membru a uneĭ sfinte sobornicesţtĭ şi apostoleştĭ biericĭ de Răsărit, a căria cap şi începĕtor este Domnul şi Dumneţeul Nostru Isus Hristos, mărturiseşte şi păzeşte fără schimbare toate dogmele şi sfintele canoane apostolice şi sinodice, precum şi toate sfintele tradiţiiĭ, conformându-se în totul cu credinţa bisericiĭ Răsărituluĭ, pentru care şi pe viitor, la cas de nevoie, pentru păstrarea unităţiĭ credinţeĭ, când Sfântul Sinod va găsi de cuviinţă, să se poate consulta în dogme cu biserica ecumenică.

«Luând în privire că aşa precum de toate clasele societăţiĭ s'aŭ rostit dorinţĭ de progres şi de îmbunătăţire în legile ţĕriĭ până astăţĭ esistente, şi Comitetul cleruluĭ doreşte dar ca la viitoarea organisare să se iea de basă următoarele principiĭ:

«1. Organisarea învĕţăturilor clericale într'un mod ca preoţimea atât monahică, cât şi cea mircană să posedeze cunoştinţile facultăţilor filosofice şi teologice, după care soarta tuturor servitorilor bisericiĭ să fie îmbunătăţită, atât în privirea morală, cât şi în acea materială, ca pe viitor să nu aibă a se ocupa de cât de împlinirea înalteĭ misiĭ spirituale care iĭ este încredinţată, pentru care viitoarea legislativă va face o lege în aseminea potrivit regulilor din alte staturĭ luminate.

«2. Organisarea monahismuluĭ dupre nişte condiţiiĭ folositoare Statuluĭ şi religieĭ, potrivit şi cu sfintele canoane.

«3. Înaintirea în funcţiile şi rangurile bisericeştĭ să fie basată

www.dacoromanica.ro

pe erudiție și moralitate esemplară, dovedite prin acte autentice și merite netăgăduite, potrivit și cu sfintele canoane. No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

«4. Alegerea mitropoliților și a eparhioților episcopi să se facă pe viitorime de către Adunarea obștească întrunită cu Sinodul.

«5. Fondul clirical atât al episcopiilor, al monastirilor fără osebire și al schiturilor, cât și al bisericiĭ de mir să formeze o singură casă, din care toți servitoriĭ bisericilor din țeară să fie salariați și să nu ducă nevoile de astădĭ.

«6. Catedrele de religie prin toate școalele Statuluĭ de prin tîrgurĭ și sate, precum și prin cele private să fie ținute de preoți.

«7. Așeḑămintele speciale și statuturile pentru episcopiĭ, monastirĭ, seminariĭ, dicasteriĭ, biserică de mir și alte instituțiĭ bisericești, potrivit cu duhul sfint. canoane, să le facă Sfântul Sinod și să le supue desbateriĭ obștești Adunărĭ și întăririĭ Domnuluĭ spre a le da autoritatea de legĭ în țeară.

«8. Persoana clirică nehirotonisită aicea în țeară să nu aibă drepturile cliricilor pământenĭ, care în deobște sunt părtași la toate drepturile politice ca și ceia-lalți cetățenĭ mirenĭ.

«9. Toate bisericile și monastirile din țeară să atîrne de jurisdicția episcopilor eparhioțĭ respectivĭ.

«10. Sinodul va fi singura instanție competintă de a hotărî chestiile de neînțelegere și de nesupunere între clericĭ și eparhiotul episcop și nimenea din tagma clericală să nu fie condemnat și destituat fără vre-o judecată prealabilă potrivit cu legile și canoanele bisericești». 1857, Dechemvrie 18.

(Subscrișĭ) D. Miclescu, A. Cuza, N. Carp, C. Sturdza (Vasluiŭ), A. Aslan, S. Miclescu, Col. Emandi.

2. Al d-luĭ *M. Kogălniceanu*, sprijinit de d-lor D. Cozadini, D. Cracte, T. Sacalov. V. Mălinescu, C. Iacovachi, Dr. Vârnav, D. Grigoriu, P. Brăescu, C. Morțun, I. Hrisanti:

«La propunerea din partea majorității Comitetuluĭ cleruluĭ, subscrisul își iea îndrăsneală de a face următoarele adăogirĭ și modificațiĭ din partea Adunărĭ generale:

«Puntul al 5-lea să se modifice în următorul chip:

«Potrivit sfintelor canoane, drepturilor cleruluĭ ab-antiquo și a legiĭ fundamentale a țĕrĭĭ, alegerea mitropoliților și a episcopilor va urma a se face prin Adunarea obștească a țĕrĭĭ și se va întări de către șeful Statuluĭ. Această Adunare va fi formată de către deputațiĭ legislativeĭ, Sinodul și representanțiĭ estra-ordinarĭ aĭ cleruluĭ monahic și mirean din fie-care ținut al eparhieĭ vĕduve».

«Puntul al 6-lea: Toți servitoriĭ bisericești fără osebire vor fi

www.dacoromanica.ro

No. 1980 Proc.-verb.30. 1857 20 Decem.

salariaţi; ei vor avea aceleaşi drepturi politice ca şi ceia-lalţi cetăţeni în cuprinderea legii electorale ce se va vota de către Adunările întrunite ale ambelor Principate. Pămîntul ce după Reglementul Organic este dat parohilor săteşti, li se va da şi în viitor. Salarul şi cele-lalte foloase materiale ce se vor asigura cleruluĭ de la parohiile ortodoxe, se vor recunoaşte şi cleruluĭ de la parohiile catolice.

«Puntul al 7-lea: Fondul clerical atât al episcopiilor, al monastirilor fără osebire, al schiturilor, cât şi al bisericilor de mir va forma o singură casă administrată de departamentul averilor bisericeştĭ. Sub nicĭ un cuvînt egumeniĭ monastirilor nu vor maĭ putea ţinea pe seama lor moşiĭ, ca pe viitor să nu aibă a se ocupa de cât de împlinirea înalteĭ misiĭ spirituale care li este încredinţată. Bugetul cheltuelilor de peste an se va face de către Sinod şi Ministrul culturilor, şi ca toate sămile caselor publice, va fi supus controluluĭ Adunăriĭ generale. După îndestularea trebuinţelor bisericeştĭ şi a salaruluĭ servitorilor spiritualĭ, prisosul veniturilor se va întrebuinţa întru sporirea învĕţăturiĭ publice şi alte aşeḑăminte de bine-facere publică, princip recunoscut şi prin Art 6, §. s. din legea pentru ocârmuirea averilor monastireştĭ.

«Puntul al 9-lea să se modifice în următorul chip:

«Aşeḑămintele speciale şi staturile pentru episcopĭ, monastirĭ, seminariĭ, dicasteriĭ, biserică de mir şi alte instituţiĭ bisericeştĭ se vor proiecta de Sfântul Sinod, însă pentru a avea putere de lege vor trebui a fi întărite de guvernămînt, şi anume acele de natură administrativă se vor supune şefuluĭ Statuluĭ; acele de natură legiuitoare se vor desbate şi vota maĭ întâiŭ de Adunarea legislativă şi apoĭ, ca orĭ-ce alte legĭ, se vor supune Domnitoruluĭ».

«Puntul al 11-lea să se modifice:

«Toate bisericile şi monastirile din ţeară vor atîrna de jurisdicţia episcopilor eparhioţĭ respectivĭ în întâia instanţie, şi de Sinod ca instanţie de apel».

«Subscrisul cere apoĭ a se maĭ adăogi următoarele două puncte, şi anume:

«Punctul al 13-lea: Mitropoliţiĭ şi episcopiĭ se vor alege în viitor din toţĭ membriĭ cleruluĭ monahic, cerându-se de la candidaţi numaĭ virtuţile şi condiţiile spirituale cerute de sfintele canoane, precum şi erudiţia teologică.

«Punctul al 14-lea: Regularea chestieĭ monastirilor pământene închinate locurilor de jos, ca o chestie ce este cu totul în competinţa ţĕriĭ de a o deslega, după reservele ce Adunarea ad-hoc şi-a făcut încă în

www.dacoromanica.ro

şedinţa din 3 Octomvrie (protocolul 5), este păstrată viitoruluĭ guvernămînt al ţĕriĭ în deplina sa autonomie». 19 Dechemvrie 1857.

(Subscris) Kogălniceanu.

Sprijinim acest amandament: D. Cracte, V. Mălinescu, D. Grigoriu, P. Brăescu, C. Morţun, D. Cozadini, C. Iacovachi, Dr. Vârnav, I. Hrisanti, T. Sacalov.

Prea Cuviosia Sa *Arh. Melchisedec* cetește un cuvînt, prin care desvoltează și sprijinește toate dorințele cleruluĭ, care sunt dorinţĭ de interes naţional, de progres pentru cler, de îmbunătăţire pentru soarta luĭ — ca să păstrăm cel maĭ preţios odor strămoşesc — religia, și ca și clerul să propăşească potrivit cu chemarea sa de luminător și povăţuitor spiritului poporuluĭ.

Cuvîntul Arhim. Melchisedec.

«Clerul vine a-şĭ esprima dorinţele sale înaintea Adunăriĭ naţionale. Precum lesne se poate vedea, acestea nu sunt niște dorinţĭ de vre-o concuistă, de vre-o influinţă particulară, de vre-un interes de castă; ci sunt dorinţĭ de interes naţional, dorinţĭ de progres pentru cler în paralel cu progresul ce-l dorim pentru întreaga noastră societate. Posiţia cleruluĭ nostru în societate, între cele-lalte interese ale naţieĭ, este cea maĭ legitimă și maĭ potrivită cu spiritul evangelieĭ: posiţia păstoruluĭ, carele sufere în tăcere toate tempestăţile ierniĭ împreună cu turma sa, aşteptând sosirea primăveriĭ ceĭ veselitoare pentru turmă, care să facă și a luĭ bucurie.

«Dorind reforme și îmbunătăţirĭ în soarta cleruluĭ, noĭ nu facem alta, de cât dorim pe de o parte să păstrăm gagiul acel preţios ce ni l-aŭ lăsat străbuniĭ nostri — religia cea sfântă; — iar pe de alta părtăşia în progresul societăţiĭ, potrivit cu chemarea cleruluĭ de luminător și povăţuitor spiritual al poporuluĭ și conform cu cererile veaculuĭ în carele trăim. Căcĭ ar fi, Domnilor, o strîmbătate strigătoare la cer a opri pe cler de la aceasta, ar fi în contra naturiĭ, ar fi politica cea maĭ deſăimabilă a nu lăsa și pe cler să se îndulcească de bunurile progresuluĭ, de care se împărtăşesc cele-lalte mădulărĭ ale societăţiĭ.

«Aşa dar: Păstrarea religieĭ noastre și progresul trebue să fie devisa cleruluĭ român. Tocmaĭ aceasta o și esprimă Comitetul cleruluĭ în dorinţele sale speciale ce astăḑĭ se propun de către majoritatea aceluĭ Comitet.

«1. Maĭ întâiŭ de toate declarăm din noŭ, că biserica noastră este membru al bisericiĭ ecumenice, că mărturiseşte și

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

păzește fără schimbare toate dogmele și sfintele canoane apostolice și sinodale, precum și sfintele tradiții, conformându-se în totul cu biserica Răsăritului în ceeace privește credința.

«Mărturisim aceasta din nou, spre a lua tot felul de pretest acelora carii ar vrea să ne învinovățească până și în causa religiei, cu care ni sunt datori așa de mult. Despre religiositatea Românului mărturisește istoria lui, țeara lui, care este plină de monumentele religiosității, mărturisește și Orientul ortodox, carele a trăit și trăește din eleimosina Românului. Noi și acum prin dorințele noastre nu am declarat rumperea legăturilor noastre dogmatice cu biserica Răsăritului, ci numai voim a scăpa pe viitor de abusuri. În cât privește unitatea credinței, dorim a ne consulta si de acum cu această biserică, la cas de nevoie, pentru păzirea dogmelor. Și dorim aceasta ca o urmare a Simvolului credinței, în carele mărturisim că credem și întru **«Una sântă biserică»**. Această unitate dogmatică a bisericii dorim să o păstrăm; ea nu se poate păstra de cât prin consultarea bisericilor între sine la cas de neînțelegeri dogmatice. De aicea au urmat, precum vedem în Istoria bisericească, sinoadele icumenice, la care se adunau Părinții din toată lumea creștină spre a se consulta despre dogmele și buna orînduială a bisericii. De la încetarea sinoadelor icumenice, unitatea aceasta a bisericii se păstrează prin corespondențiile bisericilor particulare cu unele mai de căpetenie și acele mai renumite pentru anticitatea sau alte prerogative ale lor.

«Dorind păstrarea acestei unități de credință, ne ferim însă ca nu cumva, dupre rostirea chiar a canoanelor, sub vre-un pretest nici macar de sânțită lucrare, să perdem slobodenia pe care ni o a dăruit cu sângele său Domnul nostru Isus Hristos, slobodítorul tuturor oamenilor, [1]) slobodenie la care ține așa de mult fie-care popor creștin.

---

[1]) Sinod. icum. III, can. 8. Să cităm aceste cuvinte în contest: «Niminea din iubitorii de Dumnedeu episcopi, altă eparhie, care n'au fost mai înainte și din început sub același (episcop), să nu pue mâna pe ea, și de o au apucat cineva, să o dea înapoi, ca nu canoanele Părinților să se calce, nici macar cu chip de sfințită lucrare, ca să nu încapă mândria stăpânirii lumești; nici să lăsăm slobodenia câte puțin perdêndu-o, pe carea ni o au dăruit cu sângele său Domnul nostru I. H., slobodítorul tuturor oamenilor. Deci au socotit sântul și icumenicul sinod a se păzi pentru fie-care eparhie curate și nesilite dreptățile cele cuvenite ei din început. Iar dacă cineva ar arăta un chip luptător celor acum hotărîte, fără tărie aceasta a fi s'au socotit de tot sântul și icumenic Sinod».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

«Să arĕte numaĭ şi fraţiĭ din Orient către noĭ aceeaşĭ dragoste creştină, pe care tot-deauna aŭ arĕtat-o lor Moldo-Româniĭ, ca aşa toţĭ cu o gură şi cu o inimă să mărim pe începĕtorul şi plinitorul credinţeĭ noastre Isus Hristos.

«2. Chemarea cleruluĭ este chemarea Apostolilor, pe care Mântuitorul i-a trimis în lume ḑicêndu-le: «Mergênd învĕţaţĭ toate neamurile»; şi din această privire el i-a numit când lumină a lumiĭ, când sare a pămîntuluĭ, când cetate stătătoare de-asupra munteluĭ, şi de la ignoranţa lor deduse ignoranţa poporuluĭ. Dacă lumina este întunerec, dar întunerecul cât va fi!

«Este adevĕrat că în patria noastră de mult a lucit idea de cler luminat. Încă Prinţul Vasilie Lupul, la anul 1644, a înfiinţat o Academie în monastiriul Sfinţilor Treĭ Ierarhĭ din Iaşĭ, în care, pe lângă altele, se propuneaŭ şi învĕţăturĭ teologice.

«Prinţul Nicolaĭ Mavrocordat a înfiinţat tipografie şi şcoală în monastirea Sft. Sava, tot în Iaşĭ, şi le-a încredinţat epitropieĭ luĭ Hrisant, Patriarhul de Ierusalim ce se afla atuncea în Moldova. Prinţul Constantin Mavrocordat luase nişte mĕsurĭ energice pentru învĕţarea cleruluĭ, hotărînd prin Regulamentul sĕŭ din 1741 ca la Mitropolie, la episcopiĭ şi la toate monastirile să fie dascalĭ şi şcolerĭ la învĕţătură (Uricarul, t. IV., f. 396). — Prinţul Gr. Ghica (1775) de aseminea a orînduit a se înfiinţa şcolĭ pe la episcopiĭ şi monastirĭ, cu poruncă ca nimenea să nu se hirotonisească fără atestaturĭ de la dascaliĭ preoţeştĭ, cariĭ să arĕte procopseala lor la toată bisericeasca învĕţătură. Spre aceasta aŭ confăptuit şi unĭ din ierarhiĭ nostri, precum Mitropoliţiĭ Dosoteiŭ, Gheorghe, Iacob şi Veniamin, carele la începutul veaculuĭ de faţă a pus temelia celeĭ întâĭ seminariĭ în Moldova. Putem numi şi pe cuviosul Stareţ Paisie, carele a aprins făclia luminăriĭ cleruluĭ şi în sânta monastire Neamţul, prin Aşeḑământul ce a dat aceleĭ Monastirĭ şi prin ostenelile literare ale sale şi ale companionilor sĕĭ. Însă desele schimbărĭ ale Domnilor şi alte nenorocirĭ din lăuntru şi din afară, care maĭ una după alta aŭ curs asupra ţĕrilor noastre în timpul trecut, aŭ împedecat progresul dorit în acest ram. ca în toate ramurile de îmbunătăţirĭ publice ale patrieĭ.

«În timpul de faţă, legiuirea din anul 1851, care a lărgit basele învĕţăturiĭ clericale şi prin părintească îngrijire a Înalt Prea Sfinţituluĭ Mitropolit Sofronie Miclescu, luminarea cleruluĭ a luat o faţă mult maĭ mângăitoare. Însă totuşĭ, din o mulţime de cause cunoscute şi necunoscute, ea stă încă în nesiguranţă şi are nevoie ca pe viitor să fie pusă pe o temelie statornică şi maĭ presus de toate

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30 1857 20 Decem.

intrigile voitorilor de rĕŭ, cariĭ tot-deauna aŭ avut întru nimica a rĕsturna orĭ-ce instituţiĭ şi legiuirĭ bune, spre a-şĭ satisface egoismul şi personalităţile lor.

«Dacă din mila luĭ Dumneḑeŭ noĭ am ajuns la o epocă, când cu toţiĭ dorim lumină, progres, civilisaţie, trebue negreşit să aprindem şi lumina cleruluĭ, carele este firescul luminător al poporuluĭ, precum ochiul este luminătorul trupuluĭ. Deputaţiĭ cleruluĭ, pătrunşĭ de această mare nevoie a patrieĭ, doresc ca pe viitor să se iea cele maĭ energice mĕsurĭ pentru luminarea cleruluĭ cu ştiinţele care fac podoaba veaculuĭ nostru, şi de care este părtaş clerul statelor luminate.

«3. Monahismul este în cea maĭ strînsă legătură cu biserica noastră. Dupre canoanele bisericeştĭ, dintre monahĭ se ieaŭ păstoriĭ ceĭ maĭ întâiŭ aĭ bisericiĭ: mitropoliţiĭ, episcopiĭ şi igumeniĭ. Monahismul este modelul pietăţiĭ creştine; acolo este lepădarea de sine acea evangelică, aschetismul, dupre carele creştinul, deslegat de legăturile cărniĭ şi a sângeluĭ, este gata a se jertfi pentru slava luĭ Dumneḑeŭ şi mântuirea aproapeluĭ; acolo este cugetarea la legea luĭ Dumneḑeŭ ḑiua şi noaptea, acolo se învaţă şi se ştiŭ maĭ bine căile pe care omul ajunge a fi pe pămînt virtutea personificată; acolo este locaşul neînteresărieĭ, al ascultărieĭ, al umilinţeĭ, al înfrênărieĭ, al dragosteĭ aceĭ evangelice, dupre carea cineva este gata a-şĭ pune sufletul pentru aproapele. Însuşĭ Hrs. a mărturisit, că maĭ mare dragoste de cât aceasta nimenea nu poate avea.

«Şi ce bine mare pentru societate nu se poate face cu aseminea cualităţĭ morale ce cuprinde în sine monahismul! Societatea trebue să fie jaluză de aseminea bunurĭ şi să dorească a fi părtaşă lor. De aceea clerul doreşte, ca potrivit cu spiritul sfintelor canoane, monahismul să fie aşa organisat, ca bunurile morale ce el posedează să se direguiască aşa ca ele să fie spre folosul societăţiĭ şi al religieĭ.

«4. Datorinţa cleruluĭ în genere este de a lumina cu învĕţăturile luĭ Hrs. şi a moralisa poporul. Funcţionariĭ bisericeştĭ sunt privighitoriĭ şi povăţuitoriĭ cleruluĭ întru această chemare înaltă. Eĭ sunt puşĭ, dupre cuvîntul Apostoluluĭ, a îndeplini cele lipsite din nebăgare de seamă orĭ nepriceperea mădulărilor cleruluĭ maĭ de jos. Prin urmare eĭ cu deosebire trebue a străluci întru învĕţătura Domnuluĭ şi în faptele evsevieĭ creştine. Eĭ trebue să fie întru adevĕratul înţeles: «Lumina ce se pune în sfeşnic ca să lumineze tuturor; cetatea care stă deasupra munteluĭ şi care nu se poate ascunde».

«Rangurile şi cinstirile în societate sunt o aflare a oamenilor

www.dacoromanica.ro

înțelepți pentru încuragiarea virtuții, pentru înălțarea și stima ei în popor și spre a atrage la ea cât se poate mai mulți următori. Această manieră înțeleaptă o a adoptat din vechime și biserica ca o răsplătire vădută a meritelor servitorilor ei. Prin urmare rangurile acestea numai atunci pot avea valoarea lor, când ele vor fi nedeslipite de virtute, de merit, de folosul patriei. Almintrelea ele vor fi numai hrana unei ambiții degenerate și de nici un folos pentru Stat, în cât atuncea ar fi mult mai bine ca ele de nici să mai fiinteze.

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

«Pe aceste temeiuri dorim ca înaintirea în funcțiile și rangurile bisericești să fie basată pe erudiție, moralitate și merite vedorate în folosul bisericii și al patriei.

«5. Alegerea mitropoliților și a episcopilor în țeara noastră din vechime se făcea de către bisericași. Iată ce spune Prințul Cantemir despre aceasta: «Partea bisericească își alege singură pe păstorii săi cei noi; însă numai atunci când îi convoacă Domnia la aceasta, la care se cere și întărirea domnească, adică: dă celui ales un toiag păstoresc cu însași mâna sa». («Desc. Moldovei», pag. 75, ediția 1851.)

«Însă în timpurile fanarioților, precum alte rînduieli bune, așa și aceasta s'a stricat, în cât vedem, că la anul 1761 Prințul Teodor Calimah chiamă pe fratele său Gavril de la Constantinopole, și după demisia Mitropolitului Iacob Putneanul, de-adreptul îl pune mitropolit, fără a mai consulta pe cler, ci numai îi dă insigniile păstorale în presența clerului și a boerilor. Urmarea aceasta a fost cu totul în contra canoanelor și a tradițiilor bisericești, care dau dreptul acesta clerului, episcopilor și presviterilor, precum lesne se poate vedea din mai multe canoane (d. e Sinod. Apost., can. 30, Sinod ecum. VII, C. 3; Sinod. Laodic., C. 13, etc.) și chiar din rînduiala hirotoniei arhierești, unde lămurit se dice despre candidatul de episcopie, că este ales și cercat de preosfinții episcopi și de prea-cuvioșii presviteri. Tot atât de necanonică este și legiuirea Regulamentului Organic, care dă dreptul acesta numai Adunării boerilor.

«Nu înțelegem însă că mirenii nu ar trebui să iea parte la aceste alegeri; căci precum se vede din tâlcuirea canonului 13 al Sinodului de Laodicia, cei mai înțelepți și mai evlavioși mireni se cuvine să aleagă împreună cu episcopii și cu preoții. Ba chiar este de dorit aceasta; căci cu cât adunarea alegătoare va avea base mai largi, cu atâta și resultatul va fi mai favorabil pentru biserică.

«De aceea, potrivit sfintelor canoane și driturilor ab-antiquo, clerul atât monahic, cât și mirean să nu fie eschis de la alegerea

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

arhipăstorilor bisericiĭ, ca până acum; ci împreună cu Sinodul să iea parte la aseminea alegere prin representanţĭ estra-ordinarĭ din fie-care ţinut al eparhieĭ văduve.

«6. Este netăgăduit că religia şi biserica sunt un mare interes al naţieĭ şi al Statuluĭ; că servitoriĭ religieĭ sunt tot-odată servitorĭ aĭ societăţiĭ şi că prin urmare societatea trebue a se îngriji de subsistinţa lor tot cu acea dreptate şi interes ca şi de alte stărĭ de servitorĭ aĭ sĕĭ.

«O mare nedreptate aŭ suferit până acum maĭ ales preoţiĭ de mir şi cliriciĭ maĭ de jos, cântăreţiĭ şi dascăliĭ, atât prin politiĭ, cât şi prin sate. Prin politiĭ, pentru că cea maĭ mare parte aŭ fost lăsaţĭ a trăi curat numaĭ din mila creştinilor, care pentru rugăciunile şi rînduelile bisericeştĭ, la felurite casurĭ, s'aŭ deprins a da câte ceva preotuluĭ; iar pe la sate, preoţiĭ aŭ trebuit să-şĭ agonisească pânea cea de toate ţilele prin muncă şi cărăuşie, ca şi ceia-lalţĭ sătenĭ, afară de puţinele escepţiĭ pe la unele sate boereştĭ.

«Această stare a preoţimiĭ este una din causele cele maĭ de căpetenie, pentru care până acum s'a făcut puţin progres în cultura cleruluĭ, prin urmare şi a poporuluĭ; căcĭ cea maĭ mare parte din tinerĭ, şi adese-orĭ ceĭ maĭ talentoşĭ, după ce săvîrşesc cursul învĕţăturilor în seminariĭ, nevĕţând în cler vre-o posiţie onorabilă, vrednică de chemarea preoţieĭ, refusă a se preoţi şi preferă carierile civile.

«Pentru aceea dorim ca toţĭ servitoriĭ bisericeştĭ — deosebire să fie salariaţĭ potrivit cu posiţia şi serviţiul lor în societate, pentru ca să poată fără împedecare a se nevoi întru predicarea moraluluĭ evangelic şi povăţuirea turmeĭ ceĭ cuvîntătoare pe calea mântuiriĭ.

«7. Propuind ca toată averea cleruluĭ: a episcopiilor, a monastirilor, a schiturilor şi a bisericilor de mir să formeze o singură casă sub controlul Sinoduluĭ, nu voim alta, de cât să fie şi la noĭ aceea ce spune Cartea faptelor apostolice despre biserica primitivă, că adecă fie-carele depunea averea sa la picioarele Apostolilor, cariĭ prin bărbaţiĭ înadins numiţĭ spre aceasta da tuturor acele de trebuinţă (Fapt., II., 44, 45 ect., V, VI). Dorind o casă obştească pentru cler sub controlul Sinoduluĭ, dorim dreapta şi legiuita întrebuinţare a fonduluĭ clerical, în folosul bisericiĭ maĭ întâiŭ şi a servitorilor eĭ; dorim ferirea de răşluire şi abusiva întrebuinţare a veniturilor bisericeştĭ. Căcĭ cine nu ştie că sunt foarte multe biserici, maĭ cu seamă prin politiĭ, care aŭ veniturile lor şi care se întrebuinţează după plăcere de către persoane particulare ce poartă numire de epi-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.30. 1857 20 Decem.

tropĭ aĭ bisericilor. Tot aceasta se întîmplă şi cu maĭ multe schiturĭ ce-şĭ aŭ fondurile lor şi care din felurite abusurĭ nu daŭ petrecĕtorilor în ele nicĭ macar hrana de toate ḑilele, lăsându-ĭ a umbla cu cerşutul prin ţeară. Dorim în fine o casă pentru tot fondul cleruluĭ, pentru că biserica are nevoie de o mulţime de îmbunătăţirĭ, care toate nu se vor putea face fără mijloacele trebuitoare la aceasta şi fără un strict control.

«8. Pentru ca educaţia tinerimiĭ noastre să nu fie lipsită de dogmele şi moralul creştinesc, este de nevoie ca ele să fie predate în şcolĭ de către preoţĭ, carĭĭ negreşit vor şti şi vor voi a le preda cu toată curăţenia şi sinceritatea.

«9. Fiind-că aşeḑămintele caselor clericale trebue să aibă o direcţie religioasă, morală, potrivită cu spiritul evangelieĭ şi al canoanelor bisericeştĭ, apoĭ de la sine se înţelege că ele trebue a fi făcute de Sinod, carele, ca cea maĭ înaltă autoritate bisericească, este şi păzitorul învĕţăturiĭ şi al aşeḑămintelor bisericeştĭ. Această dorinţă este întemeiată pe esistenţa chiar a canoanelor bisericeştĭ, care toate nu sunt de cât aşeḑăminte ale bisericiĭ, votate de sinoade şi întărite de împĕraţiĭ creştinĭ pentru direguirea bisericească.

«De aseminea statutele pentru personalul trebuitor la fie-care din aceste case, dorim a fi făcute de aceeaşĭ autoritate bisericească, ca una ce maĭ bine de cât orĭ-cine va putea şti nevoile bisericiĭ şi ale servitorilor eĭ. precum şi ale lor ostenele şi vrednicieĭ. Dar pentru ca aseminea aşeḑăminte şi dispoşiţiĭ să poată avea putere îndatoritoare în ţeară, urmează ca, după vechiul obiceiŭ, să fie supuse la întărirea Domnitoruluĭ.

«10—11. Monastirile şi bisericile sunt nişte fundaţiĭ pentru sprijinul religieĭ şi al naţionalităţiĭ. În ele ni s'a păstrat literatura prin atâtea catastrofe de veacurĭ; din ele s'aŭ rĕspândit prin ţeara noastră disciplina bisericească şi ideile religioase ce le are poporul; acolo a aflat asil nenorocitul.

«Însă noĭ am vĕḑut o mulţime de esemple prin monastirile noastre, că îndată ce proiestoşiĭ lor aŭ ajuns a fi străinĭ de naţia noastră, de acolo s'aŭ alungat şi naţionalitatea şi religiositatea, aşa în cât Românul creştin nu a maĭ avut ce căta acolo, neaflând nimica românesc; nicĭ limbă română, nicĭ inimă română, ba chiar nicĭ religiositate română, ci numaĭ ură şi disprcţ pentru tot ce este naţional.

«De aceea, iubind patria şi naţionalitatea noastră, nu putem a nu dori şi a nu cere ca toate bisericile, monastirile şi schiturile din ţeară să atîrne numaĭ de autoritatea bisericiĭ noastre — Episcopiĭ şi Sinodul, precum aceasta este în toate

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.30. 1857 20 Decem.

ţările creştine bine organisate; şi nimenea altul să nu poată numi proiestoşĭ bisericeştĭ în ţeara noastră, nicĭ a numi pe alţiĭ, de cât pe aceia cariĭ aŭ servit patrieĭ şi aŭ meritat de la ea remuneraţiunea şi onoarea.

«Tot din acest punt de vedere dorim ca direguirea luminărĭĭ cleruluĭ nostru să nu fie încredinţată străinilor prin instituturile de învĕţătură clericală; fiind-că de la aceste institute voim sĕ avem preoţĭ românĭ, învĕţătorĭ de religie şi naţionalitate. — O ḑicem aceasta, pentru că credem că naţia română nicĭ odată nu va fi atât de nenorocită, în cât în tot clerul eĭ, între toţĭ clericiĭ cariĭ patria a cheltuit şi cheltueşte spre a-ĭ educa aicea şi maĭ ales în străinătate, să nu se afle persoane care să posedeze cunoştinţele cerute de programul seminarial.

«12. Puntul de pe urmă este prea înţeles pentru fie-care Moldo-Român, spre a maĭ avea nevoie de vre-o esplicaţie. Se poate adăogi numaĭ, că siguranţa funcţionarilor bisericeştĭ în posturile lor va putea fi un motiv maĭ mult pentru purtarea legală şi concentrarea tuturor puterilor întru îndeplinirea cu esactitate a datorinţelor funcţieĭ lor».

D-luĭ *D. Miclescu* ceteşte, că cu toţiĭ am arĕtat în şedinţa din 4 Noemvrie cât venerăm religia şi cât dorim înaintirea şi desvoltarea cleruluĭ; că nu se uneşte însă în toate cu proiectul Comitetuluĭ cleruluĭ, care arată în câteva punte esclusivism, ce ar conduce la formarea uneĭ caste deosebite în popor, şi că de aceea a făcut un amandament, pe care îl şi sprijineşte.

Cuvîntul d-luĭ D. Miclescu.

«Domnilor!

«În raportul Comitetuluĭ clerical se vĕd înşirate 12 puncturĭ ros tite de majoritatea aceluĭ Comitet ca dorinţĭ menite a servi de basă la organisarea viitoare a Statuluĭ român. De luat aminte este, că acele dorinţĭ, spre a fi sprijinite şi de noĭ mirenĭĭ, trebue să ne pătrundem de acest mare şi sfânt adevĕr evangelic: Daţĭ ce este al Chesaruluĭ Chesaruluĭ, şi ce este alluĭ Dumneḑeŭ luĭ Dumneḑeŭ, în cât apĕrând statul civil de toată împilarea saŭ predomnirea a uneĭ singure clase, să sprijinim cât se poate maĭ mult toată dorinţa care ţinteşte către progresul moral al clirosuluĭ din ţeara noastră! Votul Adunărĭĭ din 4 Noemvrie, discursul demn de laudă al onorat. deputat de Dorohoiŭ, domnul Kogălniceanu, rostit tot în aceeaşĭ ḑi, sprijinind dreptul preoţilor de mir, mulţămirea cu care noĭ toţĭ am votat în folosul uneĭ chestiĭ de progres şi de mănţinerea dig-

www.dacoromanica.ro

nităţiĭ religieĭ noastre, toate mărturisesc credinţa şi veneraţia (evlavia) ce purtăm către religie şi ministriĭ eĭ. Cu inima înfrântă, cu cuget curat, smerit până la pământ, mĕ închin dinaintea sfântuluĭ Păstor, care în numele Domnuluĭ Dumneḑeŭ mĕ sfătueşte şi mĕ duce pe calea adevĕruluĭ în ceea-ce priveşte ale religieĭ sfinte şi netăgăduite canoane. Însă nicĭ odată cele spirituale să nu se prefacă într'un jug de împilare! Păstoria nu va să ḑică domnie saŭ împĕrăţie! Aceste ḑic când vĕd că o seamă din cler, persoane venerabile, amestecă între dogmele şi canoanele sfinte ale bisericiĭ chestiĭ de privilegiurĭ, chestiĭ de castă şi principurĭ sprijinitoare unuĭ sistem egoist şi esclusiv. Sunt dator să mĕ împrotivesc şi să opresc nişte tendinţe surpătoare ordinuluĭ social. No. 1980. Proc.-verb. 30 1857 20 Decem.

«De esemplu la puntul 5, 7 şi 9 din raportul Comitetuluĭ.

«Puntul 10 poate fi esplicat, că îngrijirea contra clericilor străinĭ este numaĭ pentru posturile mănoase ale cleruluĭ, iar pentru un preot, care între poporeniĭ sĕĭ este un mentor jalnic şi un dascal neapĕrat, să lase să fie cum ar fi în sentimentele sale patriotice, numaĭ preosă fie! Ba nu, Sfinţilor Părinţĭ, greşiţĭ dacă socotiţĭ că greutatea şi rĕspunderea morală îĭ maĭ puţin asupra acestuia de cât asupra unuĭ egumen. De aceea sprijin, că persoana nehirotonisită în ţeară să se socoată străină, căcĭ noĭ avênd în ţeară mitropoliţiĭ şi episcopiĭ nostri, n'avem nevoie a ne căuta patronĭ printre patriarhiĭ şi mitropoliţiĭ din lavrele străine! Metania şi locul hirotonieĭ pentru clericĭ sunt condiţiĭ de naţionalitate şi de credinţă către patrie mult maĭ tare de cât locul naşterĭĭ saŭ al sângeluĭ. Apostoliĭ Mântuitoruluĭ aŭ fost de deol sebite neamurĭ, nu numaĭ Israilteni, şi credinţa lor către învĕţătorut şi Dumneḑeul lor a fost una şi aceeaşĭ! Nu în zadar biserica ne cântă sfânta cântare: «Câţĭ în Hristos v'aţĭ botezat, în Hristos v'aţĭ şi îmbrăcat, Aleluia», şi dar să se înlăture ze condiţia esclusivă pentru egumenĭ şi rectorĭ şi să se adopteze condiţia loculuĭ hirotonieĭ clericilor.

«Iar puntul 6, cât priveşte pe preoţiĭ de prin sate, ascunde o idea amuţătoare! Iertaţi-mĕ, Prea Sfinţilor Părinţĭ, dacă cutez a mĕ esprime cu asemenea franşiză; dar chestia cea maĭ vajnică, cea maĭ delicată, care până ĭerĭ de câteva sĕptĕmânĭ se frământa în toată ţeara de mic şi mare, ea vĕ era cunoscută, şi prin acest punt indirect o renoiţĭ şi întărîtaţĭ iarăşĭ lupta abia ogoită; nu trebueşte să turnaţĭ unt-de-lemn pe foc, când rolul vostru este de a potoli şi împăca! Veţĭ ḑice, că vi-ĭ milă de sărac; ajutaţi-l precum vĕ este scris, că stânga nu trebue să ştie de ce-ţĭ face dreapta; veţĭ rĕspunde, că buzunările şi lăḑile vĕ sunt deşearte, şi la aceasta nu vĕ voiŭ vorbi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

de sfin. doctorĭ fără de argint și de mariĭ Ierarhĭ aĭ bisericiĭ hristiane, căcĭ sunt puțin erudit în materiĭ de Scriptură; dar voiŭ da spre pildă un bun creștin, cunoscut în țĕrile noastre cu numele de Lumînărică. Acest om sărac, desculț, gol, umbla din tîrg în tîrg, din sat în sat, și cerșind milă de la bogațĭ, se ducea de revĕrsa mângăierea și vieața în bordeiele lipsiților. Aceasta-ĭ fapta cea bună în lucrare; iar nu dihonia! ambiția! și rîvnirea!!»

Sfinția Sa *Iconomul D. Matcaș*, representant al cleruluĭ mirean din Roman, declară în numele cleruluĭ și alegĕtorilor sĕĭ, că clerul este departe de țintirĭ de predomnire, de concordaturĭ, de inchisițiĭ, căcĭ este cunoscut, că clerul ortodox nicĭ odată n'a visat la despotism, căcĭ clerul nostru este amestecat cu nația, simțește ca și nația; și că din convincție susține proiectul cleruluĭ, ca acesta să înainteze cu nația întreagă.

D-luĭ *N. Bosie* cetește un cuvînt, prin care arată nevoia de a rădica clerul de mir și de a-ĭ face o posiție demnă de chemarea sa, și de a întrebuința mijloacele cele marĭ ale cleruluĭ pentru a salaria pe preoțiĭ de mir, a fonda școlĭ pe la monastirĭ, a face seminariĭ și altele. D-luĭ amintește, că gimnasiul de la monastirea Neamțuluĭ s'a desființat.

Cuvîntul D-luĭ N. Bosie.

«La început era cuvîntul și cuvîntul era Dumnedĕŭ și Dumnedĕŭ era cuvîntul».

«Societățile omenești din toată lumea sunt mișcate de sentimentul cel puternic care se pare că se naște de-odată cu omul și care este sentimentul cinstiriĭ, al dragosteĭ și al cunoștinței de Dumnedĕŭ.

«Omul, îndată ce a început a gândi și a judeca, a cunoscut că totul acesta are un făcĕtor, pe cât de puternic, pe atâta de înțelept și bun; decĭ cinstirea saŭ cultul dumnedĕesc se găsește până și la națiile cele maĭ sĕlbatice, sub deosebite chipurĭ și forme; însă cunoștința de Dumnedĕŭ firească nu era în destul pentru mintea cea mărginită a muritoruluĭ, ci a trebuit ca dumnedĕeasca descoperire să lumineze pe om și să l desăvîrșească, spre cunoștința de Dumnedĕŭ, povățuindu-l tot-de-odată în calea bineluĭ și desăvîrșind partea sa morală.

«Îndată după formarea societăților s'a vĕdut religia, sfânta religie, ca basa acestor societățĭ, ca centrul ce le unește și care ține legătura frăției între toțĭ oamenĭĭ din lume.

«Puterea politică vorbește numaĭ mințiĭ, iar puterea religieĭ vorbește și inimiĭ și mințiĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.30.
1857
20 Decem.

«În toate veacurile şi la toate naţiile, religia a avut învĕţătoriĭ sĕĭ, apostoliĭ sĕĭ; religia a avut ministriĭ sĕĭ, prin urmare şi apĕrătoriĭ sĕĭ, cariĭ eraŭ însărcinaţi a desvĕli misterele religieĭ, a învĕţa pe popor cunoştinţa de Dumneḑeŭ şi a-l povăţui în calea fapteĭ bune. De la împlinirea acestor datoriĭ sfinte saŭ de la nepăzirea lor cu sfinţenie a urmat maĭ tot-deauna mântuirea saŭ peirea uneĭ naţiĭ, precum aceasta o vedem chiar în istoria tuturor neamurilor pămîntuluĭ.

«Religia creştină, Domnilor deputaţi! această sfântă religie, fiica ceruluĭ, care s'a descoperit nouĕ de fiiul şi cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ, care s'a sfinţit şi s'a pecetluit cu sfânt sângele luĭ şi cu chiar moartea luĭ, această religie s'a propoveduit lumiĭ de sfinţiĭ Apostolĭ, de Părinţiĭ bisericiĭ şi de nebiruiţiĭ martirĭ.

«Mântuitorul nostru Domnul Isus Hristos nu a ales de propoveduitorĭ aĭ religieĭ sale oameniĭ bogaţi, oameniĭ puternicĭ şi îngâmfaţi, ci doĭ-spre-ḑece pescarĭ, foarte săracĭ, cărora le-a recomandat simplicitatea şi sărăcia cea maĭ desăvîrşită, ḑicêndu-le: să nu purtaţĭ nicĭ traistă, nicĭ toiag, nicĭ douĕ haine şi să nu vĕ îngrijiţĭ pentru cele de mâne, că Părintele vostru cel ceresc, cu ochiul sĕŭ cel neadormit veghiară asupra voastră, ci mergênd învĕţaţĭ toate neamurile pămîntuluĭ mântuirea; şi vrednic este lucrătorul de plata sa.

«Sfinţiĭ Apostolĭ, şi după eĭ urmaşiĭ lor, înarmaţĭ numaĭ de puterea dumneḑeescului cuvînt, aŭ supus lor pe împăraţiĭ ceĭ maĭ aprigĭ şi toate naţiile pămîntuluĭ; biruindu-ĭ nu cu puterea armelor, nicĭ cu mulţimea auruluĭ, ci cu învĕţătura lor, cu pilda vieţiĭ şi cu răbdarea lor, şi religia Mântuitoruluĭ Hristos, propoveduită de doĭ-spre-ḑece Apostolĭ, aleşĭ dintre pescarĭ simpli şi săracĭ, astăḑĭ domneşte lumea întreagă.

«În câtă vreme simplicitatea evangelică s'a păstrat între urmaşiĭ sfinţilor Apostolĭ, religia ieşia pururea triumfătoare în mijlocul persecuţiilor şi a goanelor celor maĭ cumplite. Lumea încă din timpul sfinţilor Apostolĭ, venia cu grămada şi îmbrăţoşa religia creştină, depuind averile lor la picioarele Apostolilor, spre a se ajuta săraciĭ şi văduvele şi spre a se căuta pe neputincioşĭ şi bolnavĭ. Dar cu toate aceste, sfinţiĭ Apostolĭ nu abusaŭ de fel de aceste averĭ, ci se hrăniaŭ cu însuşĭ mânile lor, precum aceasta o mărturiseşte sfântul Apostol Pavel, învĕţătorul neamurilor, ḑicênd: «În deşert pânea nimĕruĭ n'am mâncat, ci mânile acestea aŭ slujit şi mie şi celor împreună cu mine».

«Iată chipul prin care sfinţiĭ Apostolĭ aŭ întins adevĕrurile religieĭ,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

şi de aceea dar aŭ şi străbătut cuvintele lor ca fulgerul până la marginea pământuluĭ.

«Istoria bisericească însă ne spune, că în vremile maĭ din urmă iubirea de slavă, iubirea de sine, pofta averilor pământeştĭ şi a plăcerilor lumiĭ aŭ rătăcit inima unora din ceĭ-ce eraŭ în capul credincioşilor, pentru care a şi dat Dumneḑeŭ asupra bisericiĭ maĭ multe goane, maĭ multe ispite, fiind-că se depărtase de principiile şi de simplicitatea evangelică, din pricină că grijile pământeştĭ le răpia timpul trebuitor pentru învĕţătura cuvîntuluĭ; de aicea aŭ urmat miĭ de eresurĭ, de aicea aŭ urmat miĭ de schisme, de aicea aŭ urmat miĭ de lupte necontenite şi, în sfîrşit, de aicea a urmat chiar şi despărţirea bisericiĭ.

«Istoria bisericiĭ noastre române înfăţoşează, de şi în mic, însă ne înfăţoşează istoria întregeĭ biserică creştine. În timpul când naţia noastră română era în simplicitatea eĭ cea dintâiŭ şi se lupta cu arma în mână în contra neprietenilor şi a vecinilor ce vroiaŭ să cotropească pământul nostru strămoşesc, un preot simplu, cu cuvintele luĭ rostite în numele religieĭ, era în stare să încurajeze şi să îmbărbăteze tot poporul spre a se jertfi într'o clipă de ochiŭ pentru apĕrarea patrieĭ.

«Chiar călugărĭĭ, din liniştitele lor locuinţĭ saŭ chiliĭ ce eraŭ prin pustiurĭ, prin peşteре, prin crăpăturile pământuluĭ şi prin creeriĭ munţilor, şi care se îndeletniciaŭ la necontenita rugăciune, la cetirea dumneḑeeştilor Scripturĭ şi la lucrul mânilor, neobosiţĭ rĕspândiaŭ învĕţăturile mântuitoare şi mângăierile religieĭ pentru neuitare şi îmbărbătarea poporuluĭ, căcĭ glasul poporuluĭ este glasul luĭ Dumneḑeŭ; şi de multe orĭ chiar câte un prinţ, apăsat de grije şi de frică, se ducea la aceştĭ cuvioşĭ bĕtrânĭ şi le cerea rugăciunile şi sfătuirile lor, şi după ce acel prinţ se întorcea învingĕtor de la luptă în contra apriguluĭ vrăşmaş al patrieĭ, zidirea uneĭ bisericĭ saŭ a uneĭ monastirĭ era un act de recunoştinţă, un monument de aducerea aminte, care şi astăḑĭ sunt faţă.

«Istoria celor maĭ multe din monastirile patrieĭ noastre este unită cu istoria uneĭ biruinţĭ repurtate în contra vrăşmaşilor patrieĭ.

«Este cunoscut tuturor măreţul scop mântuitor cu care s'aŭ fondat aceste aşeḑăminte.

«Este cunoscut că aceste sfinte aşeḑăminte aŭ fost şi sunt menite a fi nişte institute de bine-facerĭ, dară nestatorniciile timpurilor, deasa schimbare a cârmuirilor, invasiile străine, unele peste altele, care aŭ adus desorganisare în iubita noastră patrie, aŭ adus şi aceste aşeḑăminte în starea în care să află astăḑĭ.

«Domnilor deputaţi! Suntem în timp de reforme, va trebui ca

www.dacoromanica.ro

biserica să rămâe tot așa precum a rămas la reformele făcute în anul trecut 1831?

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

«De atuncea până acum națiia noastră română a făcut nu puțin progres, cu toate grelele împrejurări în care s'a aflat, cu toate influențele străine, cu toate meșteșugirile rele ale unora și cu toate multele comisii ce s'au rînduit asupra școalelor.

«Să vedem biserica, care n'a avut nici una din aceste pedeci, a mers înainte în calea învățăturii și a moralului, ori, precum ḑice Românul, a dat îndărĕpt???

«Biserica moldo-română este cea mai avută; cu toate acestea știm foarte bine cum s'a întrebuințat până acum această colosală avere.

«Clerul moldo-român se împarte în două, și anume, în călugări și în preoți de mir (care se chiamă lumean).

«Preotul de mir însoțește pe om de la sinul mumeĭ sale, din fașe, până la mormînt; preotul de mir veghiază lângă patul celuĭ bolnav; preotul de mir îĭ primește cel de pe urmă suspin, cea de pe urmă rĕsuflare, și prin rugăciunile sale îĭ recomândă sufletul la Dumneḑeŭ; preotul de mir mângâie tot-de-odată familia cea desnădĕjduită; preotul de mir aleargă ḑiua toată, ba și chiar noaptea, prin ploaie, prin ninsoare și prin vicole, colindând toate cătunele satelor și servind credincioșilor tuturor care îl chiamă; preotul de mir este învățătorul de drept al poporuluĭ, pe dînsul nu numaĭ copiiĭ, ba și chiar bĕtrâniĭ îl numesc părinte; preotul de mir învață pe toți, el sfătuește pe sătenĭ; preotul de mir spune la toți adevĕrurile religieĭ în limba luĭ cea simplă, și care este rĕsplata luĭ pentru toate acestea??? Sărăcia!! sărăcia cea maĭ cumplită. Cine a trăit la țeară și nu știe că cea maĭ mare parte trăește din mila bine-credincioșilor? Cine n'a vĕḑut preot de mir mergênd cu carul cu chirie și trăind cu munca brațelor lor, fără a avea cât de mică esistență din îmbelșugata avere a cleruluĭ spre a-și hrăni familia și a-și învĕța cât de puțin copiiĭ? Și încă avem curagiul de a ḑice, că preoțiĭ de mir sunt ignoranți; dară oare a lor e vina, în mânile lor aŭ fost avuțiile date de strămoșiĭ nostri monastirilor pentru binele obștesc? Vinovăția o știm a cuĭ este; eŭ mĕ mir încă, că sunt preoțiĭ de mir și cum sunt.

«Întrebăm acum călugăriĭ, a cărora esistență este tare bine asigurată și din cariĭ uniĭ se bucură de veniturĭ foarte marĭ, ce folos fac societățiĭ? Că până să se facă un preot de mir, care este neapĕrat trebuitor societățiĭ, sunt o mulțime de formalități, o mulțime de greutățĭ, iar făcêndu-se un călugăr nu-ĭ nici o greutate.

«Preotul de mir făcêndu se, devine un slujbaș neapĕrat trebuitor Statuluĭ, iară făcêndu se un călugăr, perde Statul un slujbaș, ba poate

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

și un dajnic, pe care este silită societatea a-l hrăni din sudoarea ei, lucru care prea adevĕrat l-ar merita numaĭ neputincioșiĭ și bĕtrâniĭ slujbașĭ aĭ Statuluĭ.

«Este timpul, Domnilor, este timpul ca aceste averĭ, care până acum aŭ fost și sunt întrebuințate nu după scopul dănuitorilor și în folosul națieĭ române și al bisericiĭ, este timpul, ḑic, ca aceste averĭ să se pue într'o prea frumoasă și strînsă regulă.

«Monastirile trebue să fie adăpostul oamenilor învĕțațĭ, adăpostul tinerilor doritorĭ și iubitorĭ de învĕțăturĭ. Monastirile maĭ trebue să fie adăpostul bĕtrânilor ce aŭ slujit Statuluĭ cu cinste, iar nu adăpost de trândăvie.

«La anul 1821 cu ce s'a înființat volintirimea? Cu banĭ de aĭ monastirilor fondate de prea strămoșiĭ nostri pentru binele națieĭ române; cine a încins sabia luĭ Ipsilanti și a luĭ Pendideca? Îl știm, îl cunoaștem foarte bine. — Cine apoĭ a despoiat sfintele locașurĭ? Volintiriĭ. — Cine a făcut cele maĭ marĭ cruḑimĭ în țeara noastră? Tot Volintiriĭ. În aniĭ Reglementuluĭ de la 1840 încoace, o monastire nu departe de capitalie, și ce s'o maĭ tăgăduesc, **Frumoasa, monastirea Cetățuia**, a fost luminată cu luminărĭ de sĕŭ, pentru ca părintele egumenul să poată strînge maĭ mult aur la comoară; dovadă acta ce este întru aceasta.

«D'apoĭ volintirimea de la 1853 cu ce s'a înființat? Tot cu baniĭ de la sfintele monastirĭ. Cine a încins sabia întâiŭ, îl știm cu toțiĭ, și dară nu-l maĭ numim; aseminea și pe cel-ce a sfințit steagul volintirilor în țeara noastră, care pururea a fost pacĭnică. Unde sunt oare volintiriĭ aceia? Am cetit cu toțiĭ Steaua Dunăriĭ ș'am vĕḑut, că nicĭ în patria lor nu i-aŭ primit. Eĭ bine! Știțĭ unde sunt eĭ? În țeara noastră, la monastirea **Răchitoasa**, **Floreștiĭ** și la monastirea **Făstăciĭ**; nu numaĭ vatavul, chelariul, portarul, crâcĭmarul din sat este dintr'aceĭ volintirĭ, dară până și pădurariĭ și pristaviĭ lor sunt dintre volintirĭ; aceștia în adevĕr sunt statorniciți la adevĕratul lor loc.

«Din aceste averĭ colosale să nu se ajute volintiriĭ, ci să se facă leĭ preoților de mir ce slujesc Statuluĭ, școlĭ pentru luminarea tinerimiĭ de amîndouĕ secsele, bărbătească și femeiască, și alte îmbunătățirĭ mântuitoare.

«Nația română are în timpul de față trebuință de o mulțime de cheltuelĭ pentru aceste îmbunătățirĭ, dară tot-odată are în mâna sa și aceste marĭ mijloace, care se cuvine a le întrebuința, căcĭ a le maĭ lăsa în mânile acelor care le-aŭ cârmuit până acum, cine ne poate încredința că le-or cârmui maĭ bine? Trecutul este martur, și se poate

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Decem.

tare ușor ghîci la ce ar trebui să ne așteptăm în viitor, dacă n'am lua aminte.

«Destul de mare, destul de naltă este misia celor bisericești, a fi ministriĭ luĭ Dumnedeŭ celuĭ prea înalt, a apĕra dogmele luĭ cele întru tot sfinte, a propovedui, a sprijini moralul evangelieĭ cel cădut și a da poporuluĭ esemple de neinteresare, de dreptate și de viață nepătată, a face să rĕsune în biserică — care astădĭ tace!! — cuvîntul luĭ Dumnedeŭ și adevĕrul credințeĭ; iată o comoară neîmputinată, iată o comoară necheltuită, iată o comoară pe care biserica o are în stăpânirea sa nemijlocită și pe care se cade a nu o ține ascunsă, ci a o împărți celor bine-credincioșĭ.

«Aceste sfinte datoriĭ, datoriĭ morale, ale sfinteĭ noastre bisericĭ sunt foarte vechĭ. Canonul 37 al sfinților Apostolĭ îndatorează pe prea sfinții episcopĭ ca să ție sinod de douĕ orĭ pe an, spre a cerceta dogmele buneĭ credințe și a deslega nedumeririle religioase ce se întîmplă în biserică — în temeiul căruia și toate sinoadele sfinților nostri Părinți o hotăresc tot aceasta.

«Iată un drept neprihănit care-l are sfânta biserică și care a fost, este și va fi datoare a-l pune numaĭ de cât în lucrare; sinod cârmuitor de bisericĭ, iar nu de averĭ.

«Fie-cine poate să-și închipuiască numaĭ gândind, cât folos s'ar pricinui bisericiĭ națieĭ noastre române din întrunirea a maĭ multor bărbațĭ de spirit, bărbațĭ luminațĭ și învĕțațĭ, carc să se adune în fie-care an, să chibzuiască cele pentru folosul moral al bisericiĭ, și suntem plinĭ de speranță, plinĭ de încredere, că avênd în fruntea cleruluĭ un prea sfânt prelat, carele a îmbrățoșat cu atâta căldură, sprijinind și susținând în prea sântele sale brațe causa noastră națională, și maĭ mulțĭ deputațĭ aĭ cleruluĭ, bărbațĭ luminațĭ, plinĭ de buna-voință și neavênd alt interes de cât înflorirea sfinteĭ bisericĭ a națieĭ române, am ajunge la dorita și mult așteptata țintă, a vedea iarăși rădicându-se în nația noastră templul religieĭ cel cădut, și atât noĭ, cât și nația întreagă, și urmașiĭ, copiiĭ copiilor nostri, pe strănepoțiĭ lor, și cenușa celor din veac adormițĭ tresărind din mormînt, vom bine-cuvînta pe prea sfântul arhipăstor și luminatul cler care va lucra pentru aceasta. Dorința mea este:

«Să se adune averile clericale toate pe socoteala Statuluĭ, făcêndu-se lefĭ prea sfinților arhipăstorĭ.

«Din averile monastirești să se facă lefĭ preoților de mir, mărginindu-se și aceștia în numĕrul trebuitor.

«Să se facă școlĭ pe la toate monastirile fără osebire (căcĭ iată la sfânta monastire Neamț a stricat părintele stareț gimnasiul, macar

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

că instituția acestuĭ sfânt lăcaș îndatorează să se ție școlĭ numaĭ decât) — mărginindu-se numĕrul călugărilor spre a nu maĭ furnica prin țeară și nefăcêndu-se călugărĭ de cât bărbațiĭ aceĭ ce vor săvîrși cursul de filosofie și teologie, spre a avea înaltul cler bărbațĭ pregătițĭ tot-deauna și luminațĭ; și bĕtrânĭ ce aŭ servit Statuluĭ cu cinste, precum și ceĭ neputincioșĭ.

«Să se facă seminariĭ saŭ școlĭ pe la toate ținuturile țĕriĭ.

«Să se facă școlĭ pe la toate monastirile de călugărițe, ca să avem în curînd profesorițe române, să nu maĭ fim siliți ca până acum a alerga tot la străinătate».

D-luĭ *M. Costachi* iea cuvîntul și arată, că tot ce se atinge de dogmă este de sfera supremației spirituale a religieĭ; tot ce se atinge de organisarea politică, de administrație, este de sfera supremației Statuluĭ; că în proiectul sĕŭ clerul ar ținti a deveni o castă deosebită, un Stat în Stat; că aceasta trebue combătut în interesul Statuluĭ și al religieĭ; că este primejdios pentru cler orĭ-ce contact cu o avere materială. D-luĭ se unește cu amandamentul d-luĭ Kogălniceanu, care lasă cleruluĭ numaĭ puterea curat spirituală; însă găsește la acest amandament la punctul 6 o contradicție, căcĭ dacă proprietariĭ de moșie contribuesc la bir, pentru a salaria clerul, de ce apoĭ să maĭ dea și pămînt? D-luĭ susține maĭ departe, că este drept ca clerul să fie cetățean și să nu formeze o castă, și că tocmaĭ de aceea dorește ca clerul să nu aibă avut, pentru a putea maĭ bine controla întrebuințarea acestuia.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* ḑice, că dacă vrem ca clerul să facă onoare chemărilĭ luĭ și națieĭ, ca ignoranța preotuluĭ nostru să nu se maĭ impute că ar fi o pedecă la libertatea culturilor, apoĭ trebue să lucrăm spre înaintirea și desvoltarea cleruluĭ. D-luĭ susține puntul al 3-lea din proiect, căcĭ el este maĭ liberal de cât socotința minorității, și face pe cler să iea parte la suferințele țĕriĭ, să se puc în capul națieĭ. În privirea puntuluĭ 5 d-luĭ arată, că opinia sa este unită cu aceea a d-luĭ Miclescu, căcĭ mitropoliții și episcopiĭ trebue să aibă toate calitățile politice și spirituale. De aceea găsește de folos ca și preoțiĭ de mir să iea parte la alegerĭ, căcĭ atuncĭ va fi o legătură strînsă între eĭ și arhipăstorul țĕriĭ. — În privirea puntuluĭ 6 găsește, că trebue ca preotul să fie cetățean, că a modificat însă redacția, fiind prea vagă în proiect. Cât pentru pămînturile date preoților sătenĭ, d-luĭ cere păstrarea statuluĭ-quo, până la desăvîrșirea organisației comunelor și a regulărilĭ obștiilor sătești prin stabilisare, maĭ adăogând aicĭ un punt pentru preoțiĭ catolicĭ. D-luĭ susține, că pe cât trebue să aibă preotul deplina libertate în împlinirea misieĭ

www.dacoromanica.ro

sale duhovnicești, pe atâta partea materială trebue să fie a Statului; că aicĭ d-luĭ este maĭ radical de cât d-luĭ Miclescu, și dacă dorește aceea ce a ḑis Episcopul Calinic în proiectul sĕŭ pentru preoțiĭ de mir, cu atâta maĭ mult dorește și pentru egumenĭ, adecă de a se ocupa numaĭ cu misia spirituală.

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

Prea Sf. Sa *Episcopul Calinic Miclescu* declară, că în amandamentul sĕŭ nu a deosebit clerul de mir de monahĭ.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* arată, că este în contra puntuluĭ 9; căcĭ la puntul 10 era o greșeală de redacție; că dorește ca și rectoriĭ seminariilor maĭ ales să fie Românĭ, căcĭ eĭ sunt crescĕtoriĭ uneĭ generațiĭ întregĭ. În privirea puntuluĭ 8 din amandamentul d-luĭ Miclescu, d-luĭ crede, că dacă o hirotonie în țĕrĭ străine este recunoscută de autoritatea civilă și bisericească din țeară, aceasta este îndestulător. D-luĭ arată, că a maĭ adăogit 2 punturĭ; că prin puntul 13 am asigura neatîrnarea episcopilor și a mitropoliților, înlăturând pe candidațiĭ hotărîțĭ, carĭ aŭ fost mijlocul de a paralisa pe mitropoliți când se puneaŭ în capul națieĭ; că n'am împlini cu totul misia noastră, dacă n'am ḑice și acum, că chestia mănăstirilor atîrnate de locurile sfinte este cu totul numaĭ de competința noastră, fiindcă ea a fost tot-deauna regulată de către țeară, fiind-că aceste averĭ aŭ fost tot-deauna recunoscute de averĭ pămînteștĭ.— D-luĭ arată, că noĭ trebue să dăm ajutor sf. locurĭ din jos, căcĭ este o țală pentru noĭ, că în țĕrĭ necreștine, creștinismul se sprijine prin ajutorul nostru, precum spre esemplu Patriarhiile de Antiohia, Ierusalim ș. a. — Însă noĭ trebue să decidem această chestie ca o chestie de autonomie.

Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu.

«Domnilor!

«Eŭ nu vin să tratez chestia ce stă în discuție în puntul de vedere religios, și încă maĭ puțin dogmatic. Părintele Melchisedec v'a desfășurat dorințele cleruluĭ ca membru al cleruluĭ. Eŭ voiŭ să tratez chestia ca deputat al țĕriĭ și ca om maĭ înainte de toate practic, carele mĕ uit împregiurul meŭ, vĕd cum este clerul în staturile civilisate și doresc a-l vedea asemenea și în România. Mĕ voiŭ abține dar de orĭ-ce frase prelungitoare, de orĭ-ce considerațiĭ generale, și de-ndată și întru în analisul fie-căreĭ din dorințele cleruluĭ.

«Puntul întâiŭ din aceste este o profesie de credință, este recunoașterea dogmeĭ religieĭ noastre ortodoxe. Nu întru în esamenul acesteĭ mărturisirĭ, ci ca fiiŭ al bisericiĭ mĕ închin eĭ.

«Puntul al doilea cere organisarea învĕțăturilor clericale într'un

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.30. 1857 20 Decem.

mod ca preoţimea atât monahică, cât şi mireană să posedeze cunoştinţile claselor filosofice şi teologice. Din toată inima sprijin această dorinţă. Dacă vroim ca clerul nostru să facă onoare chemăriĭ sale şi naţieĭ, ca ignoranţa preotuluĭ nostru să nu se maĭ iea ca un argument de pedecă la libertatea culturilor, cum chiar în această Adunare a sprijinit-o prea învĕţatul Doctor A. Fătu, apoĭ trebue din toate puterile noastre să lucrăm la înaintirea şi desvoltarea morală şi intelectuală a cleruluĭ, şi în deosebĭ a preoţimiĭ de mir. Pururea am stigmatisat şi voiŭ stigmatisa nepăsarea guvernurilor noastre pentru luminarea preoţimiĭ; pururea am stigmatisat şi voiŭ stigmatisa vinovata faptă a unora din capiĭ bisericiĭ noastre, cariĭ pentru **mită** saŭ **hatîr** aŭ provocat flăcăiĭ de la pluguriĭ, şi fără cuvenita pregătire ştiinţifică i-aŭ prefăcut în ministri aĭ altaruluĭ; când aceĭ formaţi pentru această sântă misie, când seminariştiĭ aŭ fost părăsiţi fără sprijin. În adevĕr, până şi astăḑĭ noĭ vedem seminariştĭ cariĭ sunt siliţi de a se retrage din cariera pentru care eĭ eraŭ meniţĭ şi a se preface în logofeţĭ de canţelerie, căcĭ parohiile sunt ocupate, sunt ticsite de preoţĭ ignoranţi şi hirotonisiţĭ în contra legiĭ! S'a ḑis că religia se perde în ţeara noastră; vina nu trebue să o căutăm de cât în uşurătatea cu care episcopatul nostru înmulţeşte numĕrul preoţilor şi al monahilor proştĭ, nepregătiţi şi corupţi; când Sfinţia Lor ar trebui să ştie, că puterea religieĭ, că respectul eĭ între oameni nu stă în mulţimea, ci în virtutea şi în ştiinţa cleruluĭ. Încă odată dară cer secarea scandaluluĭ hirotoniilor de preoţĭ luaţi de la plug; şi de aceea sprijin puntul al doilea.

«Tot din această causă sprijin puntul al treilea. Monahismul nostru este ruşinea religieĭ noastre. Sunt monastiriĭ bogate cu sute de miĭ de leĭ, bogate cu milioane de leĭ, care aŭ sobor de sute şi de miĭ de călugărĭ, şi în această mare mulţime de întitulaţĭ rugătorĭ către Dumneḑeŭ, însuşirea care se găseşte, care se onorează maĭ puţin este **ştiinţa**. Monahismul nostru s'a făcut o plantă cu totul parasită, instituţie cu totul netrebnică Statuluĭ şi religieĭ. Uitaţi-vĕ la rolul miserabil ce monahiĭ l-aŭ jucat în marea luptă naţională ce am avut; vedeţĭ cum eĭ împlinesc spirituala lor misie. Materialismul a înăduşit în eĭ toate virtuţile cetăţeneştĭ şi religioase. Monahismul trebue dară radical reformat. Vroesc ca monahul să nu uite nicĭ-odată că este şi cetăţean. De aceea sprijin puntul al treilea, cu preferinţă de amandamentul Părinteluĭ Calinic Miclescu. Majoritatea Comitetuluĭ cleruluĭ cere organisarea monahismuluĭ dupre nişte condiţiĭ folositoare Statuluĭ şi religieĭ. Părintele Egumen de Slatina cere însă organisarea sa dintâĭ în folosul religieĭ şi de-abia apoĭ şi al societăţiĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Decem.

Proiectul dar este mai liberal, mai național și chiar mai folositor religiei de cât amandamentul. La noi patria și religia au fost pururea strîns unite. Un patriot rău cu greu ar putea fi un monah bun. Întocmai cu majoritatea Comitetului cleruluĭ doresc dară ca monahismul să fie mai înainte de toate folositor Statuluĭ; atuncea negreșit va fi folositor și religieĭ. Vreau ca monahul să iea parte la toate interesele națieĭ, să compătimească la toate suferințele țăriĭ. Prin aceasta nu fac alta de cât a reaședa pe cler în positia înaltă pe care sute de anĭ a ocupat-o în Principate; vreau să-l pun iarășĭ în capul națieĭ!

«Cât pentru deosebita socotință a Părinteluĭ locotenent de Roman, eu n'am nimic de dis. Espresia de **condițiĭ scornite**, cu care venerabilul partisan al statuluĭ-quo califică cererea ca monahismul să fie organisat, arată în destul tot fundul însușirilor intelectuale și a dorințelor patriotice ale Arhiereuluĭ de Sotiriopolis.

«Puntul al patrulea al dorințelor Comitetuluĭ cleruluĭ cere înaintirea în funcțiile bisericești basată pe erudiție și moralitate, dovedite prin acte și merite vederate. Eu sprijin această dorință. Dacă combat nepotismul în cele profane, cu atâta mai mult îl urăsc în cele sacre. Mitropoliții și episcopiĭ nu trebue să aibă altă familie de cât pe turma lor. Nu vroesc dară ca un membru al cleruluĭ să înainteasscă prin ocrotirea rudelor sale aflate în positiĭ mai înalte. Vroesc ca în viitor darul, știința, virtuțile teologice și cetățenești să fie singurele titlurĭ pentru a putea aspira la demnitățile bisericiĭ.

«Puntul al cincilea țintește de a încredința alegerea mitropoliților și a episcopilor numaĭ Sinoduluĭ și representanților cleruluĭ monahic și mirean din eparhia văduvă. Această dorință, care țintește de a rădica Adunăriĭ țăriĭ numirea capilor bisericiĭ, este contrară legiĭ noastre fundamentale; și de aceea și amandamentul meu, întocmaĭ ca și amandamentul d-luĭ Dimitrie Miclescu, combate cu toată energia propunerea Comitetuluĭ clerical. Dă luĭ Cesar ce este al luĭ Cesar, și luĭ Dumnedeu ce este al luĭ Dumnedeu, a dis-o însușĭ Mântuitorul. Ce este al luĭ Dumnedeu noĭ am dat întocmaĭ și deplin, să dăm acum și luĭ Cesar ce se cuvine luĭ Cesar, adecă Statuluĭ. Mitropoliții și episcopiĭ nu sunt numaĭ arhiereĭ, adecă capĭ aĭ preoților; eĭ sunt și capĭ aĭ națieĭ. Eĭ sunt de drit membri aĭ Adunăriĭ generale, acolo unde se desbat toate trebile cele marĭ, legile și cârmuirea țăriĭ. Prin urmare mitropoliții și episcopiĭ trebue să fie și bărbațĭ politicĭ; ca pe lângă calitățile spirituale să aibă și cunoștințele civile. De aceea dară nu pot a cere de cât păstrarea legiĭ fundamentale, adecă ca după obiceiul secular, mitropoliții și episcopiĭ să urmeze a fi aleșĭ de Adunarea legislativă. Însă fiind-că eĭ sunt și capĭ spiritualĭ, apoĭ la ale-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.80. 1857 20 Decem.

gerea lor să se cheme și partea spirituală, adecă nu numaĭ Sinodul, dar și representanțiĭ aĭ cleruluĭ mirean și monahic din fie-care ținut al eparhieĭ vĕduve, câte unul de ținut. Voesc, precum se cuvine, să statornicesc o legătură intimă între capiĭ bisericiĭ și între clerul de jos; și puind între alegĕtoriĭ arhiereilor preoțiĭ de mir. și simpli monahiĭ, eŭ statornicesc această legătură chiar din ḑiua alegeriĭ; pun prin urmare pe clerul de jos în posiție să-și dea votul pentru candidațiĭ deprinșiĭ cu trebuințele și dorințele sale.

«Puntul al șeaselea cere salar pentru toțiĭ servitoriĭ bisericiĭ, drepturiĭ politice și păstrarea pentru preoțiĭ satelor a pămîntuluĭ hotărît de Reglement. În princip toată această propunere este bună; însă redacția este cam prea vagă. În privirea salaruluĭ am ḑis în amandamentul meŭ cuvîntul **fară osebire**; pentru că voesc să se înțeleagă bine, că de la întâiul cap al bisericiĭ până la cel de pe urmă preot și monah, niminea să nu maĭ aibă în mânile sale veniturĭ de averĭ bisericești saŭ părțiĭ nehotărîte; ci aceste toate să fie înlocuite prin anume **salar** îndestulător, dară nicĭ într'un chip de prisos. Sunt cu totul contrar sistemuluĭ după care câțĭva din membriĭ cleruluĭ trăesc în cea maĭ mare îmbelșugare și strîng la comorĭ, când mulțimea slujitorilor bisericiĭ îĭ peritoare de foame. În privirea drepturilor politice, eŭ sunt departe de a esclude clerul de la ele. De vreme ce voim ca preotul să fie cetățean, apoĭ trebue să-ĭ dăm și drepturĭ de cetățean. Recunosc dară cleruluĭ acest drept în princip; însă pentru desvoltarea principuluĭ amîn chestia la viitoarea lege electorală. În privirea pămîntuluĭ ce astăḑĭ proprietariĭ de moșiĭ sunt datorĭ să dea preoților de sate, prin amandamentul meŭ eŭ cer păstrarea statuluĭ-quo până la desăvîrșirea organisăriĭ comunelor și a regulăriĭ chestieĭ obștiilor sătești prin stabilisare. Să se înțeleagă însă bine prin aceasta, că eŭ nu espropriez pe niminea; că nu prejudec nimic; ci las chestia întreagă viitoareĭ legislative. În urma puntuluĭ 6 al dorinților cleruluĭ, eŭ am adaos o nouă dorință, care sunt sigur că toată Adunarea va aproba-o, căcĭ îĭ daŭ ocasia să îndrepte macar în parte greșeala ce s'a făcut prin amînarea puntuluĭ al 9-lea din dorințile de interes general. Propun dară ca Adunarea să adopteze că: salarul și cele-lalte foloase materiale ce se vor asigura cleruluĭ de la parohiile ortodoxe, să se recunoască și cleruluĭ de la parohiile catolice. Noĭ avem o întreagă populație catolică. Trebue dar să ne ocupăm și de posiția cleruluĭ catolic. Să-l punem pe acelașĭ picior de egalitate cu clerul ortodox, bine înțelegêndu-se însă ca el să se pue și pe acelașĭ picior de îndatoririĭ; și că prin urmare va atîrna cu totul sub

www.dacoromanica.ro

ascultarea legilor ţĕrîĭ, ca cler naţional catolic. (Semne de aprobaţie de pe toate băncile Adunărîĭ.)

No. 1980.
Proc.-verb 30.
1857
20 Decem.

«Puntul al şeaptelea cere concentrarea fonduluĭ clerical fără osebire în mânile Sinoduluĭ ca proprietate a bisericiĭ. Acest punt eŭ nicĭ că mĕ aşteptam să-l vĕd figurând între dorinţile cleruluĭ, şi maĭ ales ale unuĭ cler care ne-a dat dovadă că voeşte a se pune pe calea progresuluĭ. Această dorinţă însă, departe de a fi un pas înainte, este un pas gigantic înapoĭ. Cereţĭ averile în mânile Sinoduluĭ; dară cum această dorinţă să o împac cu protestaţiile cleruluĭ, când s'a tratat despre înfiinţarea Sinoduluĭ; că misia acestuia are să fie curat spirituală; că niminea nu pretinde a se amesteca în averĭ; că materialismul a ucis autoritatea morală a cleruluĭ, şi că clerul lepădându-se singur de materialism, voeşte a reînvia pentru religie, pentru morală, pentru ştiinţă? Sunt dar cu totul în contra dorinţeĭ majorităţiĭ Comitetuluĭ cleruluĭ de a i se da averĭ pe mână. Eŭ dimprotivă cer să i se iea şi chiar şi acele averĭ, care i s'aŭ maĭ lăsat în dispoziţie sub deosebite preteste, şi care n'aŭ făcut alta de cât a compromite religia. Pe cât preotul trebue să aibă toată autoritatea, toată libertatea în împlinirea misieĭ sale spirituale, pe atâta însuşĭ această misie cere ca el să fie neatîrnat de orĭ-ce ocupaţiĭ materiale. Toată partea materială trebue dară lăsată Statuluĭ. Eŭ am călĕtorit mult în vieaţa mea, şi mi-a fost dat să vĕd ţĕrĭ unde clerul este cu averĭ, precum în Spania şi Italia şi alte ţĕrĭ, unde clerul este fără averĭ, precum Francia şi Austria — şi aproape, cu totul aproape de noĭ, Bucovina. Eĭ bine, pentru fala naţieĭ noastre, pentru onoarea religieĭ noastre, aş dori ca clerul nostru să fie cum este clerul catolic din Francia şi clerul ortodox din Bucovina, care şi unul şi altul, înlăturat de la cârmuirea averilor, se mulţămeşte numaĭ de a fi salariat, şi aşa se poate ocupa liber şi neîmpedecat de chemarea sa morală şi spirituală. Cer dară centralisarea întregiĭ averĭ clericale în mânile Departamentuluĭ culturilor, întocmaĭ ca şi d-luĭ Dimitrie Miclescu, însă într'un chip maĭ radical de cât d-luĭ; şi anume ca budgetul şi sămile să se supue controluluĭ Adunărîĭ generale întocmaĭ ca toate cele-lalte sămĭ ale celor-lalte case publice. Părintele Egumenul de Slatina, la puntul al doilea din amandamentul sĕŭ, atingĕtor de învĕţătura preoţimiĭ, cere ca soarta eĭ să fie îmbunătăţită, ca pe viitor să nu aibă a se ocupa de cât de împlinirea înalteĭ sale misiĭ. Dacă o aseminea condiţie trebue cerută de la preoţime, cu atâta maĭ mult trebue să o cerem de la episcopat şi maĭ ales de la egumenat. (Părintele Egumenul de Slatina întrerumpe pe orator, declarând că în amandamentul sĕŭ nu a deosebit clerul de mir de monahĭ.) De

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc. verb. 30. 1857 20 Decem.

aceea voind să apĕr pe egumenĭ de greutăţile materiale, am cerut prin amandamentul meŭ ca egumeniĭ monastirilor să nu maĭ poată ţinea pe seama lor moşiĭ. D-luĭ deputatul de Iaşĭ, prin o ecsordă puţin parlamentară, a atacat personalitatea preoţimiĭ de mir, imputându-i viţiurile şi setea averilor, preoţimiĭ de mir care ades moare de foame! I-a maĭ imputat spiritul de discordie, pentru că a avut câte odată curagiul să aibă altă opinie de cât aceea a unora din boerĭ. Dacă ar fi să întrăm în recriminaţiĭ pentru voturile date, apoĭ cu maĭ multă dreptate s'ar putea adresa împutărĭ egumenilor, cariĭ aŭ votat maĭ mult ca boerĭ saŭ ca posesorĭ de moşiĭ de cât ca părinţĭ duhovniceştĭ aĭ poporuluĭ! Însă nu e timpul de recriminaţiĭ. Fără a atinge vr'o personalitate, mĕ voiŭ mărgini numaĭ a ḑice, că vroesc ca egumenul să fie îndoit maĭ deslipit de cele materiale de cât preotul de mir, pentru că acesta are femeie şi copiĭ, când egumenul nu trebue să aibă altă familie de cât comunitatea sa, şi alte ocupaţiĭ de cât de a predica cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ. Mie însă mi s'a întîmplat de a vedea egumenĭ posesorĭ — ce şedeaŭ maĭ mult în velniţă de cât la poalele altaruluĭ. (Rîs pe bancele Adunăriĭ.) De aceea, Domnilor, pentru onoarea religieĭ noastre, să rădicăm egumenilor sarcina moşiilor! La sfîrşitul puntuluĭ al 7-lea din amandamentul meŭ am adaos un princip care şi este consfinţit chiar prin legile noastre actuale, adecă ca după îndestularea trebuinţelor bisericiĭ, prisosul veniturilor fonduluĭ clerical să se întrebuinţeze întru sporirea învĕţăturiĭ publice şi la alte aşeḑăminte de bine-facere. Negreşit că nicĭ o dispoziţie nu poate fi maĭ plăcută luĭ Dumneḑeŭ şi oamenilor de cât o aseminea întrebuinţare! Să dorim numaĭ ca în viitor acest prisos să fie maĭ bine întrebuinţat de cât a fost până acum!

«Puntul al 8-lea al dorinţelor Comitetuluĭ cleruluĭ cere ca numaĭ preoţiĭ să ocupe catedrele de religie prin şcoalele de tîrgurĭ şi sate. Eŭ sunt gata a vota pentru acest punt. Chiar din început am ḑis, că daŭ cleruluĭ ce este al cleruluĭ, dar păstrez Statuluĭ ce este al Statuluĭ. Tocmaĭ dară pentru că vroesc a păstra Statuluĭ saŭ maĭ bine ḑicênd societăţiĭ civile învĕţătura publică, fără nicĭ o intervenţie saŭ înrîurire din partea cleruluĭ, daŭ bisericiĭ aceea ce i se cuvine: învĕţătura religioasă.

«Puntul al 9-lea este o continuaţie a puntuluĭ 7 din dorinţele Comitetuluĭ cleruluĭ; reclamă iarăşĭ proprietatea bisericiĭ în mânile Sinoduluĭ. Eŭ nu pot fi de cât cu totul în contra acestuĭ punt; aicea şĭ amandamentul d-luĭ D. Miclescu şi al meŭ sunt în deplină înţelegere; şi unul şi altul daŭ drit Sinoduluĭ numaĭ de a prelucra aşeḑămintele speciale şi statutele pentru episcopĭ, monastirĭ,

www.dacoromanica.ro

seminariĭ, dicasteriĭ şi alte aşeḑăminte bisericeşti; însă pentru ca ele să aibă putere obligatorie, prescrie că ele trebue maĭ întâiŭ să fie votate de Adunarea legislativă şi întărite de Domnitor. No. 1980. Proc.-verb. 30 1857 20 Decem.

«Puntul al ḑecelea din dorinţele majorităţiĭ Comitetuluĭ cleruluĭ cere ca egumeniĭ monastirilor şi rectoriĭ seminariilor fără osebire să nu fie dintre străinĭ. Aicea mi se pare că este o greşeală de redacţie. Maĭ bine ar fi fost să se ḑică: «egumeniĭ monastirilor şi rectoriĭ seminariilor să fie Românĭ». Orĭ cum să fie, eŭ votez pentru această dorinţă cu preferinţă de amandamentul Părinteluĭ Egumen de Slatina, care învoeşte numirea rectorilor şi dintre străinĭ!

«Domnilor, în această Adunare n'am fost de cât ades pîrît că părtinesc străinilor. Aceasta este o pîră nemeritată. Eŭ am fost pentru străinĭ, când în convincţia mea am creḑut, că părtinirea pentru străinĭ aduce folos pentru pămînteniĭ. Astă dată însă sunt cu totul în contra străinilor. Părintele Calinic se uneşte cu principul majorităţiĭ Comitetuluĭ clerical, adecă ca egumeniĭ să fie aleşĭ numaĭ dintre pămînteniĭ, iar pe rectoriĭ îĭ primeşte şi dintre străinĭ. Aceasta mi se pare o mare neconsecuenţă. Dacă socoţĭ că este periculos lucru de a pune în capul uneĭ monastirĭ, uneĭ comunităţi de bărbaţi copţĭ un străin, nu socoţĭ însă că este şi maĭ periculos de a pune străinĭ în capul unuĭ seminar, uneĭ comunităţi de copiĭ cruḑĭ? Cum nu gândeştĭ că rectoriĭ seminariilor sunt crescătoriĭ uneĭ generaţiĭ întregĭ, şi că prin urmare este periculos şi poate fi chiar fatal de a încredinţa o generaţie întreagă, viitorul cleruluĭ nostru, în mâna unuĭ străin?

«Părintele Egumenul de Slatina îşĭ motivează opinia pe greutatea în care ne-am afla astăḑĭ de a găsi în ţeară bărbaţi românĭ cu în destule ştiinţe, şi că de aceea propune ca să putem da rectoratul seminariilor şi în mânile străinilor. Părintele Calinic confundă rectoratul şi cu profesoratul. Un rector nu trebue numaĭ de cât să fie şi profesor. Un rector este un administrator, un gospodar al seminaruluĭ.

«Profesoriĭ străinĭ nu pretind că nu ar trebui aduşĭ, încuragiaţĭ şi bine plătiţĭ. Eŭ cel dintâiŭ recunosc, că învĕţătura publică a noastră nu se va înălţa în acea posiţie morală, în care o vedem pretutindinea aiurea, întru câtă vreme nu vom avea un corp profesoral, care să fie în capul societăţiĭ noastre prin talentul, ştiinţa şi principiile sale; eŭ singur recunosc, că un aseminea corp profesoral nicĭ odată nu-l vom avea în ţeară, întru câtă vreme nu-l vom completa prin capacităţĭ străine. De aceea eŭ din tot sufletul doresc chemarea de profesorĭ străinĭ. Dar prin ceasta nu vreaŭ să ḑic, că şi rectoratul se cuvine a se încredinţa străinilor. Este o chestie, o datorie de naţio-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

nalitate pentru noĭ, ca să ne ferim de tot ce ar putea spori între noĭ înrîuririle din afară. După împregiurările actuale spre pildă, să punem în capul unuĭ seminar un străin, să fim siguri că cu aceasta n'am face de cât de a da acel aşeḑământ în mânile consululuĭ de care ar atîrna rectorul străin. Eŭ dară rog pe Adunare ca să respingă propunerea Părinteluĭ Egumen de Slatina. Tot aseminea nu mĕ pot uni şi cu puntul al 8-lea din amandamentul domnului Miclescu, care cere ca persoana clerică nehirotonisită în ţeară să nu aibă drepturile clericilor pămînteni. Domnul deputat de Iaşĭ să-mĭ dea voe de a-ĭ întimpina, că propunerea sa este nu numaĭ o esclusie fără pildă în orĭ-ce altă ţeară, nu numaĭ o strîmbătate pentru mulţi din bisericaşiĭ nostri de astăḑĭ cariĭ s'aŭ preoţit în alte ţĕrĭ ortodoxe, dar şi chiar o restricţie contrară religieĭ noastre. Cum, dacă prin deosebită evlavie, un Român s'ar duce la locurile sfinte şi ar primi hirotonia acolo, unde Hristos a predicat legea adevĕruluĭ, unde el a pătimit şi s'a restignit pentru omenire, acel Român ar conteni de a maĭ fi pămîntean, şi întorcêndu-se în ţeară, noĭ ar trebui să l privim ca desţĕrat? Domnilor, în această propunere eŭ nu vĕd nicĭ decum un princip saŭ o mĕsură luată pentru a ne feri de un oareşĭ-care pericol. Eŭ nu vĕd de cât o personalitate, de cât o mĕsură ţintitoare de a esclude de la viitoarele alegerĭ bisericeştĭ pe uniĭ din candidaţiĭ actualĭ. Spre a păstra Statuluĭ şi bisericiĭ tot dreptul ce i se cuvine, eŭ mĕ primesc de a se declara, că orĭ-ce cleric s'ar hirotonisi în străinătate fără încuviinţarea guvernuluĭ local civil şi bisericesc, saŭ că înturnându-se în ţeară nu şi-ar îmbunătăţi aicea hirotonia saŭ rangul primit în străinătate, atuncea aceste să nu aibă tărie în Principate. Această condiţie este îndestulătoare spre a păstra dreptul Statuluĭ şi al bisericiĭ, spre a manţinea disciplina şi a înlătura orĭ-ce pericol putincios. Dar nicĭ-odată nu mĕ voiŭ uni cu propunerea nedreaptă care ar ţinti ca să desţĕreze pe tot Românul ce prin o evlavie, pe care eŭ cel întâiŭ o înţeleg, ar merge să se hirotonisească saŭ la locurile acele pe care noĭ le numim sfinte, pentru că aŭ fost leagănul creştinismuluĭ, saŭ în orĭ-ce altă ţeară, unde esistă altare ortodoxe.

«Puntul al 11-lea din propunerea Comitetuluĭ clerical înfăţişează iarăşĭ o rea redacţie. Eŭ mĕ unesc cu principiul cuprins în el, dar cer ca să se modifice în următorul chip: «Toate bisericile şi monastirile din ţeară vor atîrna de jurisdicţia episcopilor eparhioţĭ respectivĭ în întâia instanţie, şi de Sinod ca instanţie de apel». Părintele locotenent de Roman, de câte orĭ o propunere nu-ĭ place, pretinde că este contrară canoanelor; aşa şi astă dată se opune la jusrisdic-

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA - MUNICIPIULUI - BUCUREȘTI

No 1980.
Proc.-verb.30.
1857
20 Decem.

ția Sinodului. Părintele Hermeziu dă canonelor o mare elasticitate. Tocma cu Pidalion în mână, și fața [illegible] arcea oratorul arată o carte mare in-folio) îi pot dovedi, că religia noastră mai ales recunoaște competența și trebuința sinodurilor; căci biserica lui Hristos este întemeiată pe libertate, pe hotărîrea majorității credincioșilor, iară nu pe despotismul episcopal. Cât pentru ceea-ce dice, că jurisdicția Sinodului ar face o mare lovire în dignitatea fiește-căruĭ episcop de eparhie, nepilduită undeva, eŭ îĭ voiŭ întîmpina, că nu mai multă saŭ mai puțină putere recunoscută unuĭ episcop îĭ lovește dignitatea, ci chipul cum acel episcop își întrebuințează puterea care îĭ este dată, chipul cum el se poartă ca preot, ca cetățean, ca om care n'are două opiniĭ, una în fața lumiĭ și alta în patru ochĭ!

«Puntul al doĭ-spre-ḑecelea și cel de pe urmă din dorințile majorității Comitetuluĭ clerical cere ca nimene din tagma clericală să nu fie condamnat și distituat fără o judecată prealabilă. Aceasta este o dorință pe cât firească, pe atâta și conformă cu marile principiĭ de securitate, de dreptate și de legalitate ce s'aŭ proclamat de către Adunarea națională. Dacă nicĭ un cetățean nu trebue să fie jignit în drițurile sale saŭ supus arbitrariuluĭ, cu atâta mai mult est neapărat ca preotul să fie ocrotit de toată nesecuritatea, de toată asuprirea, caprițiul saŭ urgia șefilor sĕĭ; pentru că așa, liber în conștiința sa și atîrnând numaĭ de legile canonice, să poată a-și împlini spirituala sa misie. Dorința Comitetuluĭ cleruluĭ este o protestație în contra stărĭ actuale a lucrurilor, după care preotul de jos este cu totul lăsat în buna plăcere a episcopilor, și mai ales a protopopilor. Nu vreaŭ să întru în amĕnunțimĭ; căcĭ aș puteà să citez Adunăriĭ facturĭ prea triste ale unuĭ grozav arbitrariŭ. Trebue dară să asigurăm cu tot dinadinsul condiția preoțimiĭ, puind-o în apĕrarea legilor despre orĭ-ce asuprire din partea superiorilor sĕĭ. De aceea propun Adunăriĭ încuviințarea puntuluĭ al 12-lea.

«Cu acest punt se încheĭe dorințele Comitetuluĭ. Eŭ însă mi-am luat îndrăsneala de a maĭ adăogi două punturĭ, pe care le socot neapĕrate pentru a completa reorganisarea trebilor clericale. Dați-mĭ, Domnilor, voe să vi le esplic.

«Prin puntul al 13-lea cer ca mitropoliții și episcopiĭ să se aleagă în viitor dintre toțĭ membriĭ cleruluĭ monahic. După Reglement și legile din urmă, mitropolitul nu poate fi ales de cât dintre doĭ episcopĭ eparhioțĭ; ĭar episcopiĭ numaĭ dintre egumeniĭ monastirilor și arhimandriții. O aseminea restricție nu este nicĭ decum cerută de legile canonice ale bisericiĭ noastre. Ispita ne dovedește, că ea este chiar funestă Statuluĭ și religieĭ. Interesul și a unuia și a altia este

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

ca mitropolitul și episcopiĭ să fie aleșĭ dintre bărbaţiĭ ceĭ maĭ demnĭ. Errare humanum est. Putem să ne greșim în alegerea unuia saŭ doĭ din episcopĭ. După ce dară am avut nenorocirea de alege rĕĭ episcopĭ, de ce să fim siliţĭ să alegem din cĭ pe mitropolit, și așa să fim reduși și la nenorocirea de a avea și un rĕŭ mitropolit? Să ne întoarcem dar la libertatea ce ne-o daŭ canoanele; să alegem pe capiĭ bisericiĭ noastre din toţĭ membriĭ bisericiĭ. Când unul dintre aceștia primește darul, i se cântă **acsios** (demn); să alegem dară pururea pe cel maĭ demn. Vĕ rog, Domnilor, să bine-voiţĭ a vĕ uni cu propunerea mea chiar în interesul neatîrnăriĭ mitropolituluĭ despre orĭ-ce presie din afară. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit să bine-voiască a-mĭ ierta, dacă îmĭ voiŭ lua îndrăsneala de a cita un fact ce-ĭ este personal, și astă iertare o cer cu atâta maĭ mult, că se ḑice, că celuĭ de faţă nu i se adresează complimente; însă eŭ nu laud, ci constatez numaĭ un fact.

«Domnilor, știţĭ toţĭ purtarea patriotică a cleruluĭ nostru, și în deosebĭ a Înalt Prea Sfinţituluĭ Mitropolit în marea luptă naţională ce am susţinut. Eĭ bine, spre a paralisa activitatea Înalt Prea Sfinţieĭ Sale, spre a-ĭ rădica arhipăstorescul sĕŭ curagiŭ, care este arma ce de către adversariĭ nostri s'a întrebuinţat? Articolul 412 din Reglement, care restrînge alegerea mitropolituluĭ între singurĭ episcopĭ eparhioţĭ. Pe de o parte Patriarhul din Constantinopol, contrar drepturilor bisericiĭ noastre, primește ordin de a adresa Mitropolituluĭ împutărĭ și amenințărĭ, pentru că s'a pus în capul naţieĭ, numaĭ spre a-ĭ sprijini drepturile. Pe de altă parte unuĭ episcop, pe care Dumneḑeŭ să-l pomenească,—candidat de mitropolit poate fără de voia sa,—i se face fel de fel de făgăduinţe spre a-l întărîta în contra șefuluĭ bisericiĭ noastre; și drept rĕsplătire i se adresează scrisorĭ măgulitoare, decoraţiĭ, și ca cea de pe urmă i se arată mitropolia vacantă! Eĭ bine, propunerea mea ţintește de a pune un capĕt la o asemenea stare de lucrurĭ. Mitropolitul se paralisa prin candidaţĭ hotărîţĭ. Să nu maĭ fie în viitor candidaţĭ hotărîţĭ. Mitropolitul și episcopiĭ să se aleagă dintre toţĭ membriĭ cleruluĭ; fie candidatul un simplu monah, dacă el va fi demn, nimenea să nu ne oprească de a-l pune pe scaunul arhipăstoresc ocupat odată de Teoctist și de Dosofteiŭ!

«Puntul al 14-lea și cel de pe urmă din amandamentul meŭ cere ca regularea chestieĭ monastirilor pămîntene închinate locurilor de jos să se păstreze viitoruluĭ guvernămînt, ca o chestie ce este cu totul de competinţa ţĕrĭĭ de a o deslega.

«Domnilor! Sunt acum douĕ sute de anĭ de când această chestie a început a se agita în Principate; și până astăḑĭ stă încă nehotă-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.30.
1857
20 Decem.

rîtă. Noĭ nu ne-am împlini misia, dacă înainte de a ne despărți, la sfîrșitul lucrărilor, n'am ḑice aceea ce am ḑis și la începutul lor, și anume în ședința din 3 Octomvrie, că deslegarea acesteĭ chestiĭ, care odată trebue să se facă, este **numaĭ de competința noastră**. Cu toate strigătele, cu toate intrigile egumenilor grecĭ, cu toate înrîuririle străine, noĭ nicĭ odată nu vom suferi ca o hotărîre străină să vie să esproprieze a cincea parte din pămîntul Principatelor. Țeara, în toate timpurile, chiar și cele maĭ nefericite, singură a regulat condiția legală a averilor monastirilor închinate, fiind-că ele pururea s'aŭ recunoscut ca averĭ pămîntene. Să ne aducem aminte ce însemnează cuvîntul de **închinare la locurile de jos**. Cantemir ne ḑice, că: «atuncea când ctitoriĭ uneĭ monastirĭ voesc să o ferească de orĭ-ce pericol, de orĭ-ce risipă, eĭ o pun sub apĕrarea locurilor celor maĭ evlavioase ale creștinismuluĭ, ca să le **apere**, iar nu ca să le **jăfuiască**». Aceste locurĭ nu sunt de cât **epitroape**. Ele însă îșĭ aŭ însușit averea epitropisitelor monastirĭ, astăḑĭ reduse în starea cea maĭ miserabilă. Timpul ne este prea scurt spre a întra în amĕnunțimile chestieĭ. Să ne mărginim dar numaĭ a ḑice, că această chestie nu poate și nu trebue a fi hotărîtă de cât de viitorul guvernămînt în deplina sa neatîrnare, ca o chestie de naționalitate și de autonomie; și că orĭ-ce hotărîre s'ar da afară din țeară, nu poate sfărma drepturile Principatelor. Pămîntul pe care egumeniĭ grecĭ îl reclamă ca proprietate a naționeĭ grecești, este pămînt românesc, pămînt stropit cu sângele strămoșilor nostri; el se află în Principate, el trebue să rĕmâe al Principatelor. Prin aceasta eŭ nu pretind, că Principatele ar trebui să uite marea misie ce le este lăsată de către vechiĭ nostri Domnĭ, adecă de a ocroti și păstra religia ortodoxă în țĕrile odată leagănul creștinismuluĭ și astăḑĭ supuse semiluneĭ. Să ne aducem aminte, că numaĭ prin ajutorul Principatelor, patriarhiile de Antiohia, Ierusalim, Alesandria s'aŭ ținut și se țin. Această misie este frumoasă, Româniĭ trebue să o împlinească și în viitor. Însă, maĭ adaog odată: Chestia monastirilor închinate nu poate și nu se cuvine a se hotărî de cât de însușĭ Principatele în deplina lor autonomie!»

D-luĭ D. Miclescu declară, că se unește cu amandamentul d-luĭ Kogălniceanu, cu o singură escepție privitoare la puntul 8 din amandamentul sĕŭ.

Ședința se suspendează pe 10 minute.

Ea se redeschide sub președința d-luĭ vice-presidentul Constantin Negre.

D-luĭ *M. Costachi* cetește un sub-amandament la amandamentul d-luĭ Kogălniceanu și la proiectul Comitetuluĭ cleruluĭ, subscris de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

d-luĭ şi d-lor M. Jora, Gr. Vârnav, S. Canano, D. Cozadini, N. Catargiu, N. Bosie:

«Sub-amandament la amandamentul d-luĭ M. Kogălniceanu şi la proiectul Comitetuluĭ cleruluĭ.

«La puntul 10 să se adaoge următoarele cuvinte: «nicĭ dintr'aceĭ care în viitor s'ar hirotonisi în străinătate fără autorisaţia bisericiĭ din ţeară».

«La puntul 6 să se adaoge: «bine înţelegêndu-se, că odată ce se va fixa salarul într'un chip îndestulător pentru preoţiĭ sătenĭ, se va rădica de-asupra proprietarilor sarcina ce-ĭ priveşte astădĭ pentru întreţinerea preoţilor sătenĭ, lăsând-se în dispositia parohiilor numaĭ casele şi grădinile stăpânite astădĭ de tagmele bisericeştĭ».

(Subscris) M. Costachi.

Sprijinim acest sub-amandament: G. Vârnav, M. Jora, D. Cozadini, L. Catargiu, S. Canano, N. Bosie.

D-luĭ *V. Sturdza* nu se uneşte cu modificarea din sub-amandament la puntul 10 şi propune să se şteargă cuvintele «fără autorisaţia bisericiĭ din ţeară»; căcĭ acest princip statornicindu-se numaĭ pentru viitorime, nu jigneşte drepturile acelora ce astădĭ s'ar afla în categoria de hirotonisiţĭ în ţeară străină; prin urmare nu-ĭ nicĭ o nevoie a deschide drumul ca o escepţie arbitrară, cu atâta maĭ mult că acel ce va vroi a se hirotonisi aiurea, ştiind hotărît paguba ce are a suferi, îşĭ alege în cunoştinţa întreagă drumul ce vroeşte a lua.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* sprijine modificarea ca o chestie de conştiinţă şi de mângăiere sufletească.

Prea Cuviosia Sa *Arh. Neofit Scriban* arată, că după canoane o hirotonie în altă eparhie se face când este învoire de la cutare saŭ cutare episcop orĭ arhiepiscop, în numele acestuia.

D-luĭ *V. Sturdza* crede, că tocmaĭ în privirea chestieĭ de conştiinţă şi de mângăiere sufletească, cine se va hirotoni aiurea din causa simţirilor sale celor înalte şi evlavioase, acela nu va maĭ dori nişte drituri lumeştĭ.

D-luĭ *A. Panu* cetește un sub-amandament al d-luĭ V. Sturdza, sub-amandament subscris de d-luĭ şi de d-lor Gr. Balş, N. Emandi, I. Docan, C. Sturdza (Vasluiŭ):

«La sub-amandamentul domnuluĭ Manolachi Costachi să se şteargă «fără autorisaţia bisericiĭ din ţeară».

(Subscris) V. Sturdza.

Sprijinim: Gr. Balş, N. Emandi, I. Docan, C. Sturdza.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Decem.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, nu încuviințează sub-amandamentul d-luĭ V. Sturdza.

După aceasta, consultată prin sculare și ședere, Adunarea adoptează cu majoritate amandamentul d-luĭ Costachi, pe urmă fie-care punt din amandamentul d-luĭ Kogălniceanu cu modificările cuprinse în sub-amandamentul d-luĭ M. Costachi, și în urmă întregul proiect al Comitetuluĭ cleruluĭ cu modificările cuprinse în amandamentul d-luĭ Kogălniceanu și sub-amandamentul d-luĭ M. Costachi.

D-luĭ *D. Cracte* cetește o propunere a Comitetuluĭ proprietarilor micĭ atingĕtoare de «statornicirea în deobște a comunelor»:

«Luând în privire că instituția statornicită de Reglementul Organic, Cap. VIII., secția II., §. 319, pentru județele **comunale**, n'a răspuns la scopul pentru care s'a înființat, din pricină că nu s'a lăsat deplina, neatîrnata și sloboda voință a comunităților fie-căruia sat spre a-și alege și numi cârmuitoriĭ județuluĭ, ci dimprotivă saŭ aŭ fost siluite alegerile, saŭ numite de-a dreptul de către **autorități** orĭ de **proprietarĭ**;

«Luând în privire că neapĕrata nevoie cere îmbunătățirea stăriĭ locuitorilor, fie **răzășĭ**, fie **clăcașĭ**, că aseminea îmbunătățire nu se poate aplica cu succes, până când județele nu vor fi alese și numite așa în cât să poată răspunde în totul la binele **comun**;

«Subscrișiĭ deputați aĭ proprietarilor micĭ propun următorul proiect de încheiare pentru viitoarea organisare în România:

«**I. Statornicirea în deobște a comunelor.**

«**II. Alegerile membrilor județelor comunale să se facă de către obștie, slobodă și neatîrnată.**

«**III. Driturile și îndatoririle județelor comunale vor fi prescrise prin o anume lege**». 1857, Dechemvric în 12 ḑile.

(Subscrișĭ) N. Bosie, C. Sturdza, Chir. Ciocârlie, St. Calin, T. Hrisanti, C. Bădărău, G. Masian, C. Știun, V. Neculaŭ, C. Morțun, G. Vârlan.

D-luĭ *D. Cracte* sprijine această propunere, care nu e nouă, fiind cuprinsă în Regulament, și că proprietariĭ micĭ cer susținerea Regulamentuluĭ în această privire.

D-luĭ *Gr. Balș* ḑice, că Regulamentul vorbește numaĭ de județe sătești, iar nu de comune, care este cu alte cuvinte împroprietărirea satelor; că proprietariĭ marĭ nu sunt în contra acestor din urmă; că acestea s'aŭ amînat însă la viitoarea Adunare, pentru a putea maĭ bine judeca atuncĭ de câtă libertate sunt destoinicĭ sătenĭĭ nostrĭ.— După aceasta d-luĭ cetește din cartea domnuluĭ Tuvenel «La Hongrie et la Valachie», următorul fragment: «Se instituase la țeară un fel de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

magistratură, care însă a trebuit să se suspendeze, pentru că populaţiile săteştĭ nu eraŭ destul de luminate ca să le înţeleagă după cuviinţă.

«Cu scop de a împuţina, după putinţă, cheltuelile proceselor ,şi de a evita călĕtoriĭ, care tot-deauna sunt însoţite de cheltuelĭ şi de greutăţĭ, s'a fost hotărît ca ţĕraniĭ să aleagă dintre eĭ un numĕr de arbitri, însărcinaţĭ de a hotărî toate pricinile lor. În fie care localitate aleşiĭ se făcură stăpânĭ nesuferibilĭ: aruncaŭ în închisorĭ, băteaŭ şi pungeaŭ aşa de mult şi de bine pe administraţiĭ lor, în cât aceştia, întocmaĭ ca dobitoacele din fabulă, împlorară cu stăruinţă înlăturarea tiranilor lor.

«Acest fact dovedeşte douĕ lucrurĭ: întâiŭ că boeriĭ sunt hotărîţĭ a emancipa pe ţĕraniĭ lor îndată ce vor putea, şi apoĭ, că în locul unor declamaţiĭ ridicole asupra robieĭ locuitorilor din aceste ţĕrĭ, care se deosebesc aşa de mult de ţeara noastră, ar trebui maĭ întâiŭ a esamina puţin, care este aptitudinea (destoinicia) lor pentru libertate».

D-luĭ *Cracte* rĕspunde, că propunerea răzăşilor nu priveşte pe nimenea de cât numaĭ pe răzăşĭ; că fragmentele cetite din scrierile d-luĭ Tuvenel nu pot fi aplicate la starea de astăḑĭ; că judeţele săteştĭ încă esistă cu numele, şi că dacă aleşiĭ sătenilor ar fi abusat, nu ar fi fost un cuvînt de a desfiinţa această instituţie.

D-luĭ *L. Catargiu* ḑice, că chestia judeţelor săteştĭ s'a votat ierĭ de Adunare în propunerile sătenilor şi ale proprietarilor marĭ.

D-luĭ *M. Costachi* crede, că înfiinţarea judeţelor săteştĭ într'un mod bine înţeles, bine chibzuit, ar înlătura multe neajunsurĭ de astăḑĭ; însă Comitetul răzăşesc s'a întins maĭ departe de cât dorinţele sale speciale, după cum dovedeşte considerantul 2 din propunere.

D-luĭ *D. Cracte* ḑice, că răzăşiĭ aŭ comune şi că pe moşiile lor sunt locuitorĭ clăcaşĭ, şi prin urmare este o chestie de competinţa lor.

D-luĭ *D. Miclescu* arată, că judeţ sătesc nu este comună, care presupune ceva maĭ mult de cât acele judeţe.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* crede, că răzăşilor nu li se poate refusa comuna, însă în cât priveşte înfiinţarea eĭ în satele cu locuitorĭ pontaşĭ, noĭ nu o putem hotărî, căcĭ ea se va decide de acela carele va decide şi chestia relaţiilor dintre proprietarĭ şi sătenĭ.

D luĭ *A. Terachiu* ḑice, că noĭ nu suntem competinţĭ a hotărî această chestie; că propunerea proprietarilor micĭ confundă douĕ principiĭ cu totul deosebite, judeţele şi comunele; cea întâia este o instituţie statornicită de aşeḑămintele noastre, pe care trebue să o păstrăm; cea al doilea este o instituţie nouă, care stă în legătură strînsă

www.dacoromanica.ro

cu chestia relațiilor dintre proprietarĭ și locuitorĭ. D-luĭ nu înțelege cum de la o chestie de jurisdicție, de la niște considerante privitoare numaĭ la județele menite a regula conflictele dintre sătenĭ, aŭ putut ajunge proprietariĭ micĭ la conclusia comunelor, care atinge chestia proprietățiĭ, care s'a tratat de comitetele respective și s'a supus votuluĭ Adunăriĭ. D-luĭ crede, că a maĭ reveni asupra acesteĭ chestiĭ ar fi antireglementar. No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Decem.

D-luĭ *M. Costachi* cetește un amandament la propunerea proprietarilor micĭ, amandament subscris de d-luĭ și de d-lor L. Catargiu, D. Miclescu, N. Emandi, M. Jora:

«La considerantul al doilea să se șteargă cuvintele: «fie clăcașĭ», ca o chestie ce a fost supusă votuluĭ Adunăriĭ în ședința de ieriĭ. La puntul I cuvintele «în deobștie» să se înlocuiască cu «la toate satele răzășeștĭ».

(Subscris) M. Costachi.

Sprijinim amandamentul de față: L. Catargiu, D. Miclescu, N. Emandi, M. Jora.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, respinge amandamentul d-luĭ M. Costachi.

Se pune la vot prin apel nominal propunerea proprietarilor micĭ. Votează pentru 31 membri; contra 9 membri; se abțin de la votare 18 membri; nu aŭ fost față la votare 12 membri.

D-luĭ vice-presidentul, consultând maĭ întâiŭ Adunarea, rădică ședința la 6 oare după ameadă-di și anunță viitoarea întrunire pe Sâmbătă în 21 Dechemvrie.

Vice-presidentul Adunăriĭ, Constantin Negre.

Secretariĭ Adunăriĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

38. Procesul-verbal No. 31. — Ședința din 21 Decembre 1857.

Astădĭ, ședința a treĭ-decĭ și una a Adunăriĭ se deschide sub președința d-luĭ vicé-presidentul C. Negre. No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

D-luĭ D. Grigoriu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față șeapte-decĭ și doĭ membri, iar absenți un-spre-dece, și anume: 3 bolnavĭ: Înalt Prea Sfința Sa Părintele Mitropolit, d-lor Costache Rolla, C. Ostahi; 7 în congedie: D-lor Episcopul Nectarie Hermeziŭ, D.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

Gheorghiadi, Chir. Ciocârlie, G. Ilie, S. Miclescu, D. Ghidionescu, I. Cantacuzin; 1 nu a venit: D-luĭ I. Vârnav.

D-luĭ C. Hurmuzachi ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care se adoptează cu modificările cuprinse în el.

D-luĭ *D. Cracte* ceteşte o încheiare a majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor micĭ şi deosebita socotinţă a d-luĭ Hurmuzachi atingĕtoare de representarea proprietarilor micĭ în viitoarea Adunare legislativă:

Propunerea Comitetuluĭ proprietarilor micĭ.

«În privire că răzăşiĭ (proprietarĭ micĭ), prin însemnătorul lor numĕr şi a proprietăţilor ce posedează, sunt legaţĭ de toate interesele directe şi indirecte ale ţĕriĭ;

«În privire că posiţia şi calitatea lor de proprietarĭ cere neapĕrat a fi şi eĭ representaţĭ în Adunările obşteştĭ ale ţĕriĭ în proporţie cu numĕrul şi interesul lor, iar nu cu întinderea pămîntuluĭ;

«În privire că după împĕrătescul firman, răzăşiĭ sunt representaţĭ numaĭ câte de un deputat de fie-care ţinut;

«Pentru viitoarea organisaţie propun următorul proiect:

«I. Dreptul de alegĕtor şi de ales să se întemeieze pe o proprietate de la ḑece fălcĭ şi în sus.

«II. Proporţia deputaţilor să se iea pe numĕrul alegĕtorilor, iar nu pe numĕrul saŭ pe întinderea proprietăţilor».

1857, Dechemvrie în 5 ḑile.

(Subscrişĭ) D. Cracte, C. Morţun, N. Bosie, C. Bădărău, V. Neculaŭ, V. Zaharia, G. Masian, St. Calin, G. Vârlan, C. Ştiun, Chir. Ciocârlie.

Socotinţa d-luĭ C. Hurmuzachi.

«Subscrisul găseşte **dreaptă** dorinţa majorităţiĭ de a fi şi răzăşiĭ representaţiîn viitoarea Adunare legislativă, dar nu se poate uni cu modul representăriĭ cerut în propunerea de faţă.

«1. Pentru că Art. din propunere anulează dorinţa rostită în Art. 1 al aceleiaşi propuneri. Într'adevĕr, Art. 1 cere întemeiarea drepturilor electorale **pe o proprietate de la ḑece fălcĭ în sus**, iar Art. 2 cere ca proporţia deputaţilor **să nu se întemeieze pe întinderea proprietăţiĭ**, ci pe numĕrul alegĕtorilor;

«2. Pentru că modul representăriĭ uneĭ clase trebue să stea în dreaptă proporţie cu modul representăriĭ celor-lalte clase, ca să nu se dea uneĭ clase precumpĕnire peste cele-lalte;

«3. Pentru că nu numaĭ clasa răzăşilor, ci şi acea a locuitorilor sătenĭ, precum şi acea a oraşelor ţinutale, astăḑĭ sunt representate

www.dacoromanica.ro

numaĭ cu câte un deputat de fie-care ţinut; lăsând a ḑice, că unele din clasele societăţiĭ nu sunt nicĭ decum representate (precum clerul de la ţeară), iar altele, precum acea a inteligenţeĭ şi acea a comerţuluĭ, numaĭ într'un mod foarte mărginit şi neperfect;

«4. Pentru că numĕrul alegĕtorilor se iea de basă numaĭ acolo, unde este introdus sufragiul universal, iar nu şi acolo unde sunt representate numaĭ clasele societăţiĭ;

«5. Pentru că cu acelaşĭ cuvînt şi cele-lalte clase ar putea cere să fie representate în proporţia numĕruluĭ alegĕtorilor saŭ cu alte cuvinte sufragiul universal — un mod de alegere care presupune esistinţa maĭ multor condiţiĭ şi garanţiĭ morale;

«6. Pentru că după ce odată am rostit dorinţa de a ne uni cu fraţiĭ nostri de peste Milcov, nu se cuvine a propune basele viitoareĭ representărĭ fără înţelegere prealabilă cu eĭ, lăsând a ḑice, că propunerea de faţă este chiar de prisos, după ce Adunarea ad-hoc a ales o comisie specială pentru «chestia legiĭ electorale privitoare la viitoarea Adunare legislativă».

(Subscris) C. Hurmuzachi.

D-luĭ *D. Cracte* iea apoĭ cuvîntul şi sprijine încheiarea majorităţiĭ, arĕtând că ea nu este în contraḑicere cu sine însăşĭ, după cum arată d-luĭ Hurmuzachi în deosebita sa socotinţă.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* declară, că la aseminea argumente nu voeşte a rĕspunde.

D-luĭ *Gr. Bălş* ḑice, că în şedinţa din 7 Octomvrie am votat pentru o adunare legislativă care să representeze toate interesele naţieĭ. Că afară de aceasta, Adunarea a rînduit o comisie de urginţă pentru a elabora un proiect atingĕtor de chestia viitoareĭ legĭ electorale, şi că prin urmare d-luĭ socoate această propunere de prisos.

Adunarea, consultată prin sculare şi şedere asupra chestieĭ prealabile, hotăreşte a nu se primi propunerea în discuţie.

Se păşeşte la adeverirea votuluĭ prin subscriere asupra următoareĭ încheieriĭ din şedinţa trecută:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinci-ḑecĭ şi şeapte, luna Dechemvrie în opt-spre-ḑece ḑile.

«Luând în privire că încă la Conferinţele de la Viena, în şedinţele din 17 şi 19 Martie 1856, Înaltele Puterĭ aŭ prevĕḑut casul de neînţelegere în privirea drepturilor şi a interpretaţieĭ viitoruluĭ act constitutiv al Principatelor Române;

«Luând în privire că Art. 25 al Tratatuluĭ de Paris a pus Principatele sub garanţia colectivă a tuturor Puterilor subscriitoare;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Decem.

«Că prin urmare orĭ-ce călcare a drepturilor Principatelor, din orĭ-ce parte ar veni, ar fi contrară stipulațiilor Tratatuluĭ;

«Că în aseminea cas Principatele sunt datoare și îndrituite de a face un apel la nepărtinitoarea și hotărîtoarea intervenție a Puterilor garante;

«Luând în privire că și în viitor pot a se înfățoșa neînțelegerĭ care să ceară intervenția Puterilor garante;

«Luând în privire că pentru ca garanția Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris să fie lucrătoare și folositoare pentru Principate, trebue a se da acestora un mijloc regulat și neatîrnat, prin carele ele la orĭ-ce trebuință să poată cere și dobândi sprijinul făgăduit;

«Luând în privire că de și după vechile Capitulațiĭ, în puterea cărora Principatele și-aŭ păstrat deplina suveranitate, ele aŭ avut și dritul de a trimite solĭ și agenți politicĭ și comercialĭ la Puterile străine și de a primi aseminea de la aceste, drit pe care și în urma Capitulațiilor l-aŭ esercitat maĭ mult timp; totuși astădĭ Principatele sunt reduse de a avea numaĭ câte un singur agent politic lângă Înalta Poartă;

«Că de și după Art. 403 din Reg. Org. acești agenți trebue să fie numițĭ numaĭ de către guvernele locale și dintre pămînteniĭ, astădĭ însă trimișiĭ ambelor Principate sunt străinĭ și impușĭ de către Înalta Poartă; și prin urmare eĭ sunt departe de a fi representanțiĭ Principatelor și de a apĕra drepturile lor;

«Luând în privire că după noua posiție creată Principatelor prin garanția colectivă a Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris, acești agenți nu sunt și nicĭ pot fi îndestulătorĭ pentru a representa Principatele și lângă Puterile garante;

«Luând în privire că fără a se hotărî și precisa anume calea legală și permanentă, prin care Principatele, la orĭ-ce călcare a drepturilor lor, să poată liber reclama sprijinul Puterilor subscriitoare Tratatuluĭ de Paris, garanția acestora n'ar putea cu deplinătate rĕspunde la trebuința europeană și la bine-făcĕtoarele cugetărĭ care aŭ presidat la înființarea eĭ;

«Pe temeiul vechilor Capitulațiĭ ale Principatelor și al Art. 25 din Tratatul de Paris;

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ dorește ca marinimoasele Puterĭ, la viitoarele Conferințe să bine-voiască a prevedea și a statornici calea prin care Principatele-Unite, la orĭ-ce călcare a drepturilor lor, din orĭ-ce parte ar proveni, să poată cere și dobândi puternicul sprijin al mareluĭ Areopagiu».

Subscriŭ **pentru** în **unanimitate**.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Decem.

Se maĭ păşeşte la adeverirea votuluĭ prin subscriere asupra următoareĭ încheieriĭ din şedinţa trecută:

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinciḑeciĭ şi şeapte, luna Dechemvrie în douĕḑeciĭ ḑile.

«Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ doreşte ca la viitoarea organisaţie a ţĕriĭ să se iea de basă următoarele principiĭ:

«1. Avtochefala biserică ortodoxă a Moldo-Românieĭ, fiica şi membru a uneĭ sfinte soborniceştĭ şi apostoliceştĭ bisericĭ de Rĕsărit, al căreia cap şi începĕtor este Domnul şi Dumneḑeul nostru Isus Hristos, mărturiseşte şi păzeşte fără schimbare toate dogmele şi sfintele canoane apostolice şi sinodale, precum şi toate sfintele tradiţiĭ, conformându-se în totul cu credinţa bisericiĭ Rĕsărituluĭ, pentru care şi pe viitor, la cas de nevoie, pentru păstrarea unităţiĭ credinţeĭ, când Sfântul Sinod va găsi de cuviinţă, să se poată consulta în dogme cu biserica ecumenică.

«2. Organisarea învĕţăturilor clericale într'un mod ca preoţimea atât monahică, cât şi mireană să posedeze cunoştinţele claselor filosofice şi teologice.

«3. Organisarea monahismuluĭ dupre nişte condiţiĭ folositoare Statuluĭ şi religieĭ, potrivit şi cu sfintele canoane.

«4. Înaintirea în funcţiile şi rangurile bisericeştĭ să fie basată pe erudiţie şi moralitate, dovedite prin acte şi merite vederate.

«5. Potrivit sfintelor canoane, drepturilor cleruluĭ ab-antiquo şi a legiĭ fundamentale a ţĕriĭ, alegerea mitropoliţilor şi a episcopilor va urma a se face prin Adunarea obştească a ţĕriĭ şi se va întări de către şeful Statuluĭ. Această Adunare va fi formată de către deputaţiĭ legislativeĭ, Sinodul şi representanţiĭ estra-ordinarĭ aĭ cleruluĭ monahic şi mirean din fie-care ţinut al eparhieĭ vĕduve.

«6. Toţĭ servitoriĭ bisericeştĭ fără osebire vor fi salariaţĭ; eĭ vor avea aceleaşĭ drepturĭ politice ca şi ceia-lalţĭ cetăţenĭ, în cuprinderea legiĭ electorale ce se va vota de către Adunările întrunite ale ambelor Principate. Pământul ce, după Regulamentul Organic, este dat parohilor săteştĭ, li-se va da şi în viitor; bine înţelegêndu-se că odată ce se va fixa salarul într'un chip îndestulător pentru preoţiĭ sătenĭ, se va rădica de asupra proprietarilor sarcina ce-ĭ priveşte astăḑĭ pentru întreţinerea preoţilor sătenĭ, lăsându-se în dispositia parohilor numaĭ casele şi grădinile stăpânite astăḑĭ de tagmele bisericeştĭ. — Salarul şi cele-lalte foloase materiale ce se vor asigura cleruluĭ de la parohiile ortodoxe, se vor recunoaşte şi cleruluĭ de la parohiile catolice.

«7. Fondul clerical atât al episcopilor, al monastirilor fără osebire, al schiturilor, cât şi al bisericilor de mir va forma o singură

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

casă administrată de departamentul averilor bisericeștĭ. Sub nicĭ un cuvînt egumeniĭ monastirilor nu vor maĭ putea ținea pe seama lor moșiĭ, ca pe viitor să nu aibă a se ocupa de cât de împlinirea înalteĭ misiĭ spirituale care le este încredințată. — Budgetul cheltuelilor de peste an se va face de către Sinod și Ministrul culturilor, și ca toate sămile caselor publice, va fi supus controluluĭ Adunăriĭ legislative. După îndestularea trebuințelor bisericeștĭ și a salaruluĭ servitorilor spiritualĭ, prisosul veniturilor se va întrebuința întru sporirea învĕțăturilor publice și alte așeḑăminte de bine-facere publică, principiŭ recunoscut și prin Art. 6., §. s. din legea pentru ocârmuirea averilor monastireștĭ.

«8. Catedrele de religie prin toate școalele Statuluĭ de prin tîrgurĭ și sate, precum și prin cele private să fie ținute de preoțĭ.

«9. Așeḑămintele speciale și staturile pentru episcopiĭ, monastirĭ, seminariĭ, dicasteriĭ, bisericĭ de mir și alte instituțiĭ bisericeștĭ se vor proiecta de Sfântul Sinod; însă pentru a avea putere de legĭ, vor trebui a fi întărite de guvernămînt, și anume acele de natură administrativă se vor supune sefuluĭ Statuluĭ, acele de natură legiuitoare se vor desbate și vota maĭ întâiŭ de Adunarea legislativă și apoĭ ca orĭ-ce altă lege se vor supune Domnitoruluĭ.

«10. Egumeniĭ tuturor monastirilor din țeară, precum și rectoriĭ seminariilor fără osebire să nu fie dintre străinĭ, nicĭ dintre aceĭ care în viitor s'ar hirotonisi în străinătate fără autorisația bisericiĭ din țeară.

«11. Toate bisericile și monastirile din țeară să atîrne de jurisdicția episcopilor eparhioțĭ respectivĭ în întâia instanță și de Sinod ca instanță de apel.

«12. Nimenea din tagma clericală să nu fie condamnat și destituat fără o judecată prealabilă dupre legĭ și canoane.

«13. Mitropoliții și episcopiĭ se vor alege în viitor din toțĭ membriĭ cleruluĭ monahic, cerêndu-se de la candidațĭ numaĭ virtuțile și condițiile spirituale cerute de sfintele canoane, precum și erudiția teologică.

«14. Regularea chestieĭ monastirilor pămîntene închinate locurilor de jos, ca o chestie ce este cu totul în competința țĕriĭ de a o deslega după reservele ce adunarea Ad-hoc și-a făcut încă în ședința din 3 Octomvrie (protoc. V), este păstrată viitoruluĭ guvernămînt al țĕriĭ în deplina sa autonomie».

Subscriŭ **pentru** în **unanimitate**.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunăriĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviințat** amîndouĕ încheierile de maĭ sus.

D-luĭ *D. Cracte* cetește încheiarea majorității Comitetuluĭ pro-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb 31.
1857
21 Decem.

prietarilor micĭ atingĕtoare de «procesele nelegiuit hotărîte, de la punerea în lucrare a Regulamentuluĭ Organic încoace»:

«Subiscăliţiĭ representanţiĭ claseĭ proprietarilor micĭ (răzăşĭ), astădĭ în 30 Noemvrie 1857 adunându-se în Comitet, s'aŭ consultat asupra dorinţelor speciale ce i-aŭ însărcinat mandatariĭ lor de a rosti în Adunarea generală a ţĕriĭ, pentru ca apoĭ ele să ajungă marilor Puteri garante ale Principatelor Române.

«Pentru dorinţele generale, răzăşiĭ aŭ votat împreună cu d-lor proprietariĭ marĭ, cu clerul, cu tîrgoveţiĭ şi cu locuitoriĭ pontaşĭ.

«Eĭ, maĭ mult poate de cât orĭ care alţiĭ, aŭ dorit şi doresc reforme drepte şi mântuitoare.

«Răzăşiĭ aŭ dorit şi doresc maĭ mult de cât orĭ-care un Prinţ străin, pentru că după lungĭ suferinţĭ, după lungĭ nenorocirĭ şi nedreptăţi, numaĭ în acela vor putea găsi şi eĭ un sprijinitor, un apĕrător şi un adevĕrat părinte.

«În adevĕr, clasa răzăşilor nu numaĭ că representează pe locuitoriĭ băştinaşĭ aĭ Românieĭ, dar mulţĭ din eĭ sunt şi coborîtorĭ din familiile cele maĭ ilustre ale naţieĭ, care făceaŭ odată fala şi apĕrarea ţĕriĭ.

«Hrisoavele saŭ uricele vechĭ, care constituă proprietatea răzăşilor, fac dovadă, că aceste proprietăţĭ în cea maĭ mare parte sunt câştigate de suitoriĭ lor orĭ cu preţul sângeluĭ pe câmpurile luptelor pentru apĕrarea ţĕriĭ, orĭ pentru slujbe însemnătoare făcute în timpurile păciĭ şi vrednice de rĕsplătirea patrieĭ.

«Un aseminea trecut nu este nicĭ cum potrivit cu starea ticăloasă în care răzăşiĭ sunt astădĭ; pricinile nu se pot atribua nevredniciеĭ saŭ neactivităţiĭ lor; facturĭ netăgăduite sunt care arată, că decadenţa lor vine din întîmplările din afară, care căděaŭ atât de des şi atât de lung timp peste ţeară, şi maĭ cu seamă încă de la prigonirile din lăuntru, de care eĭ de un timp încoace pururea şi în tot chipul aŭ fost loviţĭ.

«După retragerea din ţeară a armiilor străine, nu apuca bine răzăşiĭ a se linişti, a se aşeda, a se bucura de liniştea păciĭ, a-şĭ maĭ îmbunătăţi bucatele şi câmpurile lor jăfuite, când se vedeaŭ atacaţĭ şi bântuiţĭ de megieşiĭ moşiilor lor, megieşĭ tarĭ şi puternicĭ, uniĭ prin mijloacele lor, alţiĭ prin legăturile lor de familie cu Domniĭ, alţiĭ prin putere directă şi indirectă ce aveaŭ în cârmuire; şi aşa bieţiĭ răzăşĭ, prigoniţĭ de toţĭ, nesprijiniţĭ de nimene, îşĭ vedeaŭ şi îşĭ vĕd moşiile lor parte perdute prin strîmbe judecăţĭ, ba chiar prin directă şi în putere răpire; iar altă parte prin cheltueli împilătoare şi fără folos ce eraŭ osândiţĭ să facă, tîrîndu-se îndelungaţĭ şi nenorociţĭ anĭ pe

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Decem.

la uşile tribunalurilor, unde nu găsiaŭ membri de cât cele maĭ adese orĭ pe megieşiĭ şi împilătoriĭ lor.

«Domniile se schimbaŭ în Principate foarte des; altă dată în tot anul, altă dată şi maĭ des; cum Înalta Poartă vroia.

«De câte orĭ venia câte un Domn noŭ, de atâtea orĭ megieşiĭ răzăşilor ceĭ puternicĭ, care până atuncĭ le luase maĭ de multe orĭ câte o bucăţică de moşie, spre a-şĭ legitima ceea-ce răpise şi a maĭ lua o bucată, se tânguiaŭ Domnuluĭ că răzăşiĭ i-aŭ împresurat moşia, saŭ că are schimburĭ orĭ cumpĕrăturĭ în moşia lor şi eĭ o stăpânesc, orĭ nu vroesc a le recunoaşte drepte; scoteaŭ îndată cărţĭ de hotărîtură, cărţĭ de judecată de la Domnĭ, de la veliţiĭ boerĭ, şi sub nume de împresurare, de îndreptarea hotaruluĭ, pe semne fireştĭ, pe semne înţelese saŭ cu drit de părtăşie, îşĭ maĭ făcea un document şi aşa maĭ lua de la bieţiĭ răzăşĭ câte o bucată de moşie.

«Câte odată veniaŭ în ţeară şi Domnĭ buniĭ, cu frica luĭ Dumneḑeŭ, care maĭ scuteaŭ drepturile răzăşilor, dar aceasta nu ducea mult timp, căcĭ jălbile şi intrigile boerilor făceaŭ să-l schimbe îndată.

«Iată în scurt începutul decadenţiĭ materiale şi intelectuale a claseĭ răzăşilor; căcĭ cu cât răzăşul era împresurat, cu cât era silit a se tîrî prin judecăţĭ, cu globirĭ şi cheltuelĭ grele, cu cât i se strîmtora moşia strămoşească, cu atâta perdea mijloacele de vieţuire, de îngrijirea creşteriĭ şi educaţieĭ copiilor sĕĭ, şi aşa ceĭ maĭ mulţĭ din neamul lor ajunse a fi simpli lucrătorĭ de pămînt, mulţĭ lipsiţĭ chiar de cunoştinţa cea maĭ elementară, adecă de a scrĭ şi de a ceti.

«Reglementul Organic, avênd în vedere trecutul, a vrut a pune un capĕt rĕuluĭ.

«Prin Art. 291 din Capul VIII-lea se hotăreşte ca să se facă obştească hotărîtură spre acest sfîrşit, pentru a se da odată şi a se asigura pentru tot-deauna dreptatea celuĭ-ce va dovedi că o are; a statornicit prin maĭ multe articole un ordin legal, comisiĭ de cercetărĭ locale, tribunalurĭ judecătoreştĭ inferioare şi superioare, unde fiecare să-şĭ dea reclamaţiile, să-şĭ facă apelurĭ, să-şĭ înfăţoşeze documentele, să dovedească şi să-şĭ capete dreptul.

«Dacă acest ordin de lucrurĭ s'ar fi păzit de guvernurile ce aŭ fost de la punerea în lucrare a Reglementuluĭ şi s'ar fi lăsat slobodă calea ce se însemnase, dacă tribunalurile ar fi fost compuse cum le cerea Reglementul, dacă procedura ar fi fost acea prescrisă, dacă înrîuririle şi poruncile nelegiuite n'ar fi fost maĭ tarĭ de cât legea, negreşit că săracul şi împilatul ar fi găsit şi el adevĕrul şi dreptatea cel puţin, macar câte odată, dar nu nicĭ decum. Lucrurile însă aŭ fost cu totul altmintrelea; legea fundamentală s'a călcat; de câte orĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.31.
1857
21 Decem.

interesul cerea, se călca de Domnul țerii, se călca de ministri, se călca apoi de toți amploiații ce n'aŭ ținut la demnitatea lor de judecătorĭ și la conștiința lor de om.

«Aceste adevĕrurĭ aŭ dovedĭ, dovedĭ mărturisite și publicate chiar de guvern.

«Art. 365 din Capul al VIII-lea al Reglementuluĭ dice: «Când s'ar ivi vre-un cas neprevĕdut în legĭ, orĭ dacă textul ar fi neînțeles, atuncĭ Divanul Domnesc dând socotința sa asupra tâlcuirii legiĭ saŭ asupra trebuinței de a se legiui din noŭ, va înștiința pe larg prin raportul sĕŭ pe Domn, care îl va rîndui la luarea aminte și la cercetarea obștesteĭ obicĭnuite Adunărĭ; această Adunare va hotărî adevĕrata înțelegere a legiĭ, și în neprevĕdute întîmplărĭ va aședa alta din noŭ, care întărindu-se de către Domn, va sluji de regulă neapĕrată».

«Pe acest temeiŭ, Art. 318 din Capul al VIII-lea al Regulamentuluĭ hotărește, că este oprit cu totul instanțiilor a cere saŭ a primi deslegărĭ în procese de la instanțiile maĭ înalte saŭ de la Departamentul dreptățiĭ; că în casurĭ de îndoială, Departamentul dreptățiĭ primind raporturĭ pentru aceste casurĭ, va pregăti memuarurĭ, care la vreme prin mijlocirea Domnuluĭ se vor supune obștestiĭ Adunărĭ spre a face potrivite noŭĕ legiuirĭ.

«Prin aceste Articule se lămurește, că drit de a esplica saŭ de a face lege era dat numaĭ și numaĭ obștesteĭ Adunărĭ; cu toate aceste sute de deslegărĭ se da pe tot anul de domniĭ ministri și de Domniĭ țerii, unele împrotiva altora, dar toate împrotiva legiĭ; câte odată prin rĕstălmăcirĭ desființa pe cele vechĭ, chiar și pe cele fundamentale, saŭ le da un simț contrar și cu acest chip punea dreptul în vroința și dispositia orĭ căruia judecător, și numaĭ cel-ce nu vrea, nu abusa de puterca luĭ.

«Douĕ groase volumurĭ cuprind dovedile acestor triste dar marĭ adevĕrurĭ.

«Ca să le enumerăm pe toate și să le asemăluim între ele, ar fi să ne lăsăm într'o lucrare foarte întinsă; ne vom mărgini dar a da fapte generale și vom cita numaĭ triste resultaturĭ.

«Pe temeiul Reglementuluĭ, obștească Adunare a votat la 1834 legea pentru primirea reclamațiilor de împresurărĭ și pentru chipul cum să se urmeze; această lege pune un termin de un an pentru ca toțĭ proprietariĭ câțĭ s'ar crede împresurați de megieșĭ să reclame, sub pedeapsă, că aceĭ ce nu s'ar folosi de acel termin, să peardă pentru tot-deauna dritul reclamațieĭ în viitor.

«După trecerea de mult timp de la împlinirea aceluĭ termin, ieși o simplă deslegare rostitoare, că dacă un proprietar a reclamat

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

asupra megieşuluĭ sĕŭ, iar acesta n'a reclamat în termin asupra celuĭ întâiŭ, acest din urmă să se poată ajuta cu reclamaţia făcută de cel întâiŭ.

«Această deslegare în adevĕr a deslegat drumul nelegiuiriĭ şi al spărcuiriĭ proprietăţiĭ răzăşeştĭ.

«S'aŭ vĕḑut proţesurĭ înfiinţate de unde nu aveaŭ fiinţă; s'aŭ vĕḑut semnele cele maĭ fireştĭ rĕsturnate, movilele seculare schimbate în moşinoaie, rîurile întoarse din cursul lor, podişurile prefăcute în văgăunĭ şi şesurile suite pe vîrfurile dealurilor şi ale munţilor; s'aŭ vĕḑut reclamaţiĭ că moşia cutare împresură cu o bucată de loc pe moşia cutare, şi judecata a hotărît ca moşia întreagă să se dea aceluĭ care reclamă sub nume de împresurare numaĭ o parte dintr'însa.

«Din astă stare de lucruri, maĭ multe moşiĭ răzăşeştĭ ce maĭ rĕmăsese, maĭ s'aŭ desfiinţat cu totul, iar pe alte locurĭ li s'aŭ lăsat numaĭ vatra satuluĭ, în cât strîmtoriţĭ din toate părţile, oprindu-li-se drumurile, apa de bĕut, adăpătorile vitelor, mulţĭ din nenorociţiĭ răzăşĭ aŭ fost siliţĭ a-şĭ părăsi chiar vetrile strămoşeştĭ şi a se împrăştia în lume, orĭ a se supune la megieşiĭ lor a face boerescurĭ, şi numaĭ cu acest chip scăpaŭ în pace; iar alţĭ mulţĭ răzăşĭ păstrează încă pentru toată proprietatea numaĭ uricile şi documentele, ca o dovadă strigătoare la cer, că pămîntul ce-l cumpĕră astăḑĭ cu muncă şi sudoare a fost odată dobândit de străbuniĭ lor cu preţul sângeluĭ lor, apĕrându-l despre năvălitoriĭ de afară, pămînt pe care urmaşiĭ lor nu l-aŭ putut apĕra de năvălitoriĭ din lăuntru.

«S'aŭ maĭ vĕḑut proţesurĭ urmate între douĕ persoane, iar hotărîrile aduse întru împlinire aşa în cât s'aŭ luat moşiile la al treilea şi al patrulea persoană, asupra cărora nicĭ fusese reclamaţie, nicĭ ele fusese chemate în judecată în tot cursul proţesuluĭ; protestaţiile asupra ast-fel de nedreptăţĭ avură de multe orĭ resultat câte o hotărîre a Departamentuluĭ dreptăţiĭ întărită de Domn, saŭ cel mult a Divanuluĭ Domnesc, şi cu aceste hotărîrĭ nu se făcea de cât se întăria strîmbătatea, ḑicênd că aducerea întru împlinire este pe formă; şi cu acest chip moşia celor-ce nicĭ fusese traşĭ în judecată, nicĭ judecaţĭ, nicĭ osândiţĭ macar nedrept de instanţiile competente, rĕmânea perdută.

«Ast-fel de stare de lucruri, care ajunsese la cea de pe urmă estremitate şi a cărora resultaturĭ pentru răzăşĭ formează o serie de drame, pretutindene ele ar fi tras urmărĭ penale; la noĭ n'a fost de cât un lung şir de tânguiriĭ, de sărăcie, de lacrimĭ şi de chemare la judecata luĭ Dumneḑeŭ, căcĭ pe pămînt nu maĭ era dreptate.

«După 14 anĭ de strîmbătăţĭ, cedând glasuluĭ poporuluĭ, care trebuia să fie odată glasul luĭ Dumneḑeŭ, mulţĭ din ceĭ-ce prin func-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb 31.
1857
21 Decem.

ţiile lor călcase legile, mulţi din aceĭ ce profitase din aseminea călcărĭ, se asociară cu ceĭ împilaţi şi strîmbătăţiţĭ, protestară la 1848 în contra abusuluĭ şi cerură sfânta păzire a Reglementuluĭ; în astă cerere în adevĕr se vede un mare contrast; ceĭ împilaţi cereaŭ sfânta păzire a Reglementuluĭ, pentru ca să dobândească desfiinţarea celor nelegiuit făcute şi punerea în lucrare în toată curăţenia şi puterea Reglementuluĭ; iar ceĭ-ce se folosise, ceĭ-ce călcase legea, cereaŭ sfânta păzire a Reglementuluĭ, pentru ca să dobândească sfânta păzire a Art. 364 din Cap. al VIII-lea al Reglementuluĭ, căruia îĭ da un înţeles, că garantează păstrarea a orĭ-ce hotărîre cât de nedreaptă şi de nelegiuită, când ea va fi întărită de Domn.

«Astă protestaţie, luată în puterea cuvintelor rostite, dovedeşte că Reglementul nu s'a respectat.

«Fostul Domn Grigorie Ghica, întrând în Domnia ţĕriĭ, a vroit a supune uneĭ noue revisiĭ nelegiuitele hotărîrĭ date de la punerea în lucrare a Reglementuluĭ; el se întemeia întru aceasta pe cunoştinţa proprie ce avea de starea lucrurilor trecute şi pe raportul uneĭ comisiĭ de boerĭ ce se numise pentru a esamina trecutul şi a propune îmbunătăţirile trebuitoare. Iată ce ḑice acea comisie în privinţa părţiĭ decaniceştĭ în raportul sĕŭ:

«Nenumĕrate abusurĭ s'aŭ născut aseminea din o rea administraţie a dreptăţiĭ; tribunalurite nu eraŭ maĭ mult adăpostul adevĕruluĭ şi al dreptăţiĭ, adăpostul celuĭ slab în contra celuĭ tare, ci dimprotivă nişte adunăturĭ, de unde ieşiaŭ hotărîrĭ făcute maĭ înainte la Palat. Scaunele eraŭ împodobite de judecătorĭ ignoranţĭ şi de o probitate suspectă.

«O procedură încurcată, decrete domneştĭ, hotărî cele maĭ marĭ chestiĭ de drept; cu aşa chip desgusta pe jăluitorĭ şi-ĭ făcea a blestema starea de degradaţie în care picase dreptatea ţĕriĭ lor».

«Această dorinţă de dreptate a Domnuluĭ Ghica nu s'a putut pune în lucrare din pricina opositieĭ ce s'a format din partea celor-ce făcuse parte la călcarea legilor şi la foloasele trase din aseminea călcare.

«Nu ne vom duce a maĭ căuta şi aiurea mărturiĭ, ele sunt date şi proclamate cu unanimitate de întreaga Adunare ad-hoc.

«În şedinţa din 14 Noemvrie unul din ceĭ maĭ vechĭ şi maĭ probĭ amploiaţĭ aĭ ramuluĭ judecătoresc, cetind raportul pentru neatîrnarea părţiĭ administrative de partea decanică, cu coloruri drepte şi adevĕrate a făcut tabloul şi istoricul cum eraŭ organisate tribunalurile, cum se împărţia dreptatea, cum judecătorul nu avea nicĭ un scrupul pentru a călca legea şi a împila pe răzăşĭ, pe vĕduvă şi pe sărac.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem..

«În ședința din 20 Noemvrie, când s'a cetit propunerea pentru responsabilitatea ministrilor, unul din considerantele proiectului cuprinde:

«Luând în privire că lipsa de responsabilitate este causa că partea judecătorească, în loc să fie organul legii și păstrătoare a drepturilor și a averii cetățenilor, și prin urmare să fie o putere neatîrnată și respectată și de guvern și de țeară, a devenit un corp de funcționarĭ direcți aĭ Domnului, supuși nu la legĭ, ci la ordinile aceluia;

«Că ea este causa puterii estralegale ce unii din ministrii Dreptății și-au însușit prin simple raporturĭ către Domn, ba și chiar prin simpli apostiliĭ de a anula hotărîrĭ prin rĕstălmăcirĭ și necompetente ordine, de a pune în îndoială și în nesiguranță tot ce este maĭ sfânt în lume: proprietatea, și chiar de a sfărâma de-a dreptul legiuirĭ întregĭ și însușĭ stipulațiĭ din codicile civile și penale».

«Și, în sfîrșit, maĭ esistă o dovadă și maĭ puternică și maĭ presus de toate despre disprețul pentru sfânta lege, despre călcarea dumnedeeștilor dreptățĭ, care sistematic aŭ esistat și esistă în Principate, aceasta este strigătul unanim al națieĭ române din ambele Principate; că regimul Domnilor pământenĭ și-a făcut timpul și năzuirea la Areopagul Europeĭ ca să dea Românieĭ un Prinț străin, singurul care poate să introducă în țeară marea trebuință, de care toțĭ locuitoriĭ, și maĭ ales ceĭ slabĭ, sunt însetațĭ: dreptatea.

«Iată dovedile cum și pe ce cale s'aŭ adus pe răzășiĭ în cea de pe urmă strîmtorire, în cât mulțĭ astădĭ lucrează boerește pe drept pământul ce li se lăsase de strămoșiĭ lor, pământul care în multe locurĭ formează proprietățĭ marĭ, frumoase și întinse.

«Se vede că se simțise de mult în Moldova la ceĭ puternicĭ slăbăciunea lăcomieĭ de a răpi moșia celuĭ neputernic. De vreme ce o conștiință mustrată saŭ un simtiment de dreptate a dat motivul care a statornicit un vechiŭ obiceiŭ al pământuluĭ, păstrat din vechime și apoĭ prefăcut și în lege scrisă; acest obiceiŭ, cuprins în §. 1630, C. g., dice: «Prin stăpânirea în termin de 40 anĭ nu se ajută aceĭ puternicĭ, macar de și prin hrisoave se va cuprinde acea cu strîmbătate și în putere stăpânită împresurare lucrurilor nemișcătoare, acelor neputernicĭ».

«Așa dar: luând în privire că deslegările date de Domnul țĕriĭ și de ministri, care aŭ slujit de legĭ, n'aŭ fost și nicĭ sunt valabile, după Art. 395 și 318, Cap. al VIII-lea al Reglementuluĭ, după cartea a VII-ea, titlul 45, Cod. Drep. Roman, care dice: «Sentința făcută de către presidentul (Domn) în contra competinței sale, nu are putere de judecată»; «Relatam a praeside sententiam contra solitum judiciorum ordinem-

www.dacoromanica.ro

autoritatem rei judicatae non obtinere certum est». Codex juris Romani libro VIII., titulo XIV);

«Luând în privire că hotărîrea ce dă judecătorul nu are nicĭ o putere şi este nulă, când ea este afară de datoria sa şi ieşită din simţul legiĭ, Art. 170 de regul. juris. («Factum a judice quod ad officium ejus non pertinet, ratum non est»);

«Luând în privire că o sentinţă făcută în contra legiĭ, fiind în sine neputernică şi nulă, nu are trebuinţă de apelaţie. (Digesta libro XIIX (?), titulo VIII: «Item cum contra sacras constitutiones judicatur appelationis necessitas remititur». Digesta libro X. I, IX. tit. VIII.: «Quae sententiae sine appelationes rescindantur»);

«Pe temeiul dar a obiceiuluĭ pământuluĭ, cuprins în §. 1938 în Codica civilă şi statornicită maĭ cu deosebire pentru răzăşĭ şi ceĭ neputernicĭ, jertfiţi celor tarĭ şi puternicĭ; răzăşiĭ împilaţi, osândiţi nedrept şi nelegiuit desbrăcaţi uniĭ în parte şi uniĭ în totul de avut şi moşiile lor, vin astădĭ şi reclamând dreptul lor, eĭ cer de la dreptatea Marilor Monarhĭ, care aŭ luat în apérare naţia română, slabă şi împilată, ca la viitoarea organisaţie să fie în vedere:

«1. Ca obştească Adunare a ţĕriĭ să fie îndatorită de a numi din sinul eĭ o comisie de 18 bărbaţi probĭ şi competenţi, care într'un termin îndelungat pe larg să primească tânguirile împilaţilor, şi câte din aceste tânguirĭ le va găsi drepte, adică: câte hotărîrĭ se vor descoperi că nu sunt întemeiate pe Reglement, pe legĭ saŭ pe regulile procedurieĭ, ci pe deslegările, pe drumul arbitrariuluĭ şi a nelegalităţiĭ, acele hotărîrĭ, în sine fiind nule, să se declare desfiinţate; stăpânirile să se pue în statu-quo, adică: cum se găsia înaintea răpiriĭ saŭ a aduceriĭ întru împlinire a nelegiuiteĭ hotărîrĭ. Şi ceĭ-ce se vor socoti în dreptate, să-şĭ facă reclamaţiile şi să se judece după legĭ şi după dreptate prin instanţiile competente

«Nădejdea răzăşilor şi a împilaţilor este mare, pentru că ea este întemeiată pe dreptate, care în vecĭ nu pere; nădejdea lor este sigură, pentru că această dreptate o aşteaptă de la ceĭ maĭ puternicĭ şi maĭ marinimoşĭ Monarhĭ aĭ Europeĭ, care întocmaĭ ca şi providenţa şi aŭ plecat urechile la glasul unuĭ popul nenorocit de împilările de din afară şi din lăuntru, şi care strigă ca înaintea ceruluĭ: dreptate şi mântuire. Cum un aseminea glas oare, care astădĭ rĕsună din înălţimea Carpaţilor până la cele-lalte hotare ale ţĕriĭ, să nu-şĭ găsească rĕsunet şi compătimire în inima acelor care sunt pe pământ icoana luĭ Dumneḑeŭ? S'ar putea oare ca această epohă de mare dreptate, când se chiamă la fericire pe toate clasele popululuĭ din Principate, răzăşiĭ, care aŭ fost jertfa nedreptăţiĭ, a împilăriĭ şi a nefericiriĭ, răzăşiĭ lo-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Decem.

cuitorĭ băştinaşĭ aĭ Românieĭ, să rĕmâe eĭ singurĭ perduţĭ de vechile lor drepturĭ şi de strămoşescul lor pămînt? Sentimentul de dreptate, care a însufleţit pe glorioşiĭ subscriitorĭ aĭ Tratatuluĭ de Paris, astădĭ representaţĭ prin nobiliĭ bărbaţĭ ce compun comisia internaţională din Bucureştĭ, este o sigură închizăşluire pentru răzăşiĭ din Moldova, că şi pentru dînşiĭ a bătut oara reperaţieĭ, oara bine-cuvîntată; dar în seculile seculilor fie numele acelor ce vor pune capĕt suferinţeĭ Românilor şi în deosebĭ a împilaţilor şi strîmbătăţiţilor, acelor ce vor reaşeda în România împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ, împĕrăţia dreptăţiĭ».

(Subscriŭ) **pentru** D. Cracte, C. Morţun, V. Neculaŭ, N. Bosie, V. Zaharia, St. Călin, G. Vârlan, A. Hrisanti, G. Masian, Chir. Ciocârlie, C. Bădărăŭ, C. Ştiun.—**Contra** C. Sturdza, C. Hurmuzachi.

D-luĭ *C. Hurmuzachi* ceteşte în causa aceasta deosebita sa socotinţă, cu care s'a unit şi d-luĭ C. Sturdza (Vasluiŭ):

Socotinţa d-luĭ C. Hurmuzachi.

«Subscrisul nu se poate uni cu propunerea majorităţiĭ:

«1. Pentru că starea lucrurilor, descrisă cu atâta esageraţie, se atinge de o epohă de mult trecută, iar nicĭ cum de acea inaugurată prin Regulamentul Organic, care a organisat şi ramul judecătoresc, a înfiinţat treĭ instanţiĭ judecătoreştĭ, şi afară de aceste, spre maĭ mare garanţie a împricinaţilor, a legiuit nu numaĭ controlarea sentinţelor judecătoreştĭ prin jurisconsulţĭ aĭ Statuluĭ şi prin Ministerul justiţieĭ, ci încă a maĭ supus validitatea lor şi cercetăriĭ şi confirmăriĭ Domnitorilor; mĕsură de îngrijire ce nu esistă aiurea;

«2. Pentru că în urmarea Art. 391 şi c. l. din Capul VIII., secţia XIII. din Regulamentul Organic, spre a se pune capĕt nenumĕrabilelor judecăţĭ atingĕtoare de hotarĕ, de răşluirĭ şi de împresurărĭ, a fost publicat un termin de reclamaţie de un an, de la 20 Septemvrie 1834 până la 20 Septemvrie 1835, în care termin toată lumea a reclamat, chiar şi aceĭ ale cărora moşiĭ nu suferiaŭ nicĭ o împresurare;

«3. Pentru că o lege specială, votată de obştească obicĭnuită Adunare în anul 1839 şi întărită de Domnitorul de atuncea, şi anume: «**legiuirea pentru stîngerea proceselor de împresurărĭ**», a înfiinţat chiar şi o deosebită procedură pentru cercetarea şi hotărîrea tuturor reclamaţiilor făcute în terminul maĭ sus arĕtat;

«4. Pentru că pe temeiul acesteĭ legiuirĭ, toate reclamaţiile s'aŭ clasificat de către Divanurile ţĕrĭĭ de sus şi ţĕrĭĭ de jos; s'aŭ cercetat la faţa loculuĭ şi s'aŭ hotărît în tot anul câte 136 de pricinĭ, la faţa

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.31.
1857
21 Decem.

loculuĭ, în fiinţa împricinaţilor prin **arbitriĭ aleşi din amîndouĕ părţile**, împreună cu inginerul ţinutuluĭ, carele pentru acest sfîrşit a şi ridicat planul moşiilor împricinate;

«5. Pentru că toate reclamaţiile cercetate şi hotărîte la faţa loculuĭ în modul maĭ sus arĕtat s'aŭ supus apoĭ şi cercetăriĭ şi hotărîriĭ tuturor instanţelor, precum şi confirmăriĭ Domnitoruluĭ;

«6. Pentru că multe din legiuirile înfiinţate **după** promulgarea Regulamentuluĭ Organic s'aŭ făcut de către obştească obicĭnuită Adunare, altele s'aŭ încuviinţat de ea;

«7. Pentru că abusurĭ aŭ fost, sunt şi vor fi pretutindene, iar maĭ ales la noĭ, unde cunoştinţa legilor nu este condiţie neapĕrată a ocupăriĭ locurilor judecătoreştĭ;

«8. Pentru că cu toate aceste am avut şi judecătorĭ bunĭ şi dreptĭ, am avut şi în Ministerul justiţieĭ funcţionarĭ nepărtinitorĭ, carĭĭ aŭ desfiinţat urmările abusurilor saŭ ale neştiinţeĭ;

«9. Pentru că toate legislaţiile înţelepte caută să împuţineze procesele şi prin aceasta să asigureze proprietatea şi liniştita petrecere a concetăţenilor, pentru care sfîrşit ele aŭ şi adoptat instituţia prescripţieĭ;

«10. Pentru că şi Regulamentul Organic a proclamat acest principiu salutar, legiuind în Art. 364 din Capul VIII., secţia VII., următoarele: «Spre contenirea însemnatelor nepriinţĭ a înoiriĭ judecăţilor şi a necuviinţilor, care urmează prin nestatornicia celor judecate şi a proprietăţiĭ, precum şi împrospătarea de necurmate pricinĭ, care învecĭnicind prigonirile, aŭ înrîurire şi asupra caracteruluĭ personalnic, se legiueşte că orĭ-ce pricină hotărîtă de Divanul Domnesc, a căruia judecată va fi întărită de Domn, este în vecĭ curmată şi nu se va putea înoi la nicĭ o întîmplare, nicĭ în vremea Domnuluĭ aceluia, nicĭ de către urmaşiĭ luĭ»;

«11. Pentru că Codica civilă, fiind făcută cu mulţĭ anĭ înaintea Regulamentuluĭ Organic, Art. 1938 din acea Codică se atinge numaĭ de «împresurărĭ în putere stăpânite», care, laudă Domnuluĭ, aŭ devenit o raritate;

«12. Pentru că în faţa maĭ sus citatuluĭ Art., care nicĭ admite prescripţia în casurĭ de împresurărĭ stăpânite în putere, mĕsura propusă de majoritatea Comitetuluĭ este chiar şi de prisos;

«13. Pentru că adoptarea propuneriĭ majorităţiĭ ar încuraja şi miĭ de reclamaţiĭ neîntemeiate întocmaĭ ca în terminul din 1834 şi 1835, ar vecĭnici procesele, ar sdruncina siguranţa averiĭ şi liniştea cetăţenilor şi ar răsturna temeliile edificiuluĭ social.

«În puterea acestor cuvinte, luând în privire şi principiile recu-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Decem.

noscute de toate legislațiile: res judicato pro veritate habetur (o hotărîre judecătorească trebue să fie considerată ca un adevĕr), și: publice interest non convelli rerum judicatarum auctoritatem (interesul public cere a nu se sdruncina autoritatea hotărîrilor judecătorești); subscrisul respinge propunerea de față».

(Subscris) C. Hurmuzachi.

Mĕ unesc cu această socotință: C. S. Sturdza.

Se pune la vot chestia prealabilă. Mai mulți deputați desaprobează cu energie această propunere, și declarând a se consfătui, ședința se suspendează pe ₫ece minute.

După redeschiderea ședinței se votează asupra chestiei prealabile prin apel nominal. O majoritate de 55 în contra 11 voturi respinge din discuție sus citata propunere a Comitetului proprietarilor mici; iar 4 membri s'aŭ abținut de la votare.

D-lui *A. Panu* cetește încheiarea Comitetului orășenilor:

«Comitetul deputaților din tîrguri, încheiând lucrările sale, are onoare a le împărtăși Adunării în număr de 8.

«Un proiect din partea deputaților portului de Galați:

«Jos iscăliții, deputații portului de Galați, aŭ onoare a propune:

1. Organisarea în orașele României de municipalități cu ale lor consiliuri și cu ori care alte aședări privitoare pe această instituție, în cea mai mare a sa întindere.

2. Menținerea portului franc în Galați, precum și aședarea în acest port a unui intra-posit (entrepot) pentru mărfuri străine de ori care fire.

3. Sloboda și putincioasa plutire, precum și neîmpedecarea negoțului de tot felul pe brațul Chiliei până în Marea Neagră».

7 Dechemvrie 1857.

(Subscriși) C. Negre, A. Cuza.

«Un proiect înfățoșat de d-lui Mălinescu și susținut de alți șease:

«Subînsemnatul are onoare a propune următorul proiect de încheiare:

Luând în privire că starea de astădĭ a comerțului, a industriei și a municipalităților cere o neapĕrată prefacere și îmbunătățire;

Comitetul orășenilor dorește:

1. Emanciparea tuturor orașelor din România. Oborîrea tuturor monopolurilor de ori-ce soiŭ și natură. Capitalisarea dejmelor și dărilor pe pămînturile cu embatic.

2. Organisarea regimului municipal în toate orașele României prin înființarea de municipalități cu consiliuri deliberante și de ori

www.dacoromanica.ro

care alte instituţiĭ trebuitoare, aşa în cât să poată rĕspunde la adevĕrata lor menire.

3. Libertatea comerţuluĭ şi a industrieĭ. Înfiinţarea instituţiilor trebuitoare pentru menţinerea credituluĭ.

4. Toţĭ aceĭ ce vor esersa comerţ saŭ industrie în România, să fie fără osebire supuşĭ la aşeḑămintele şi la toate îndatoririle către Stat». Iaşĭ, 1857, Dechemvrie 9.

(Subscris) V. Mălinescu.

Sprijinim propunerea de faţă: D. Cozadini, D. Gheorghiadi, D. Ghidionescu, G. Ilie, T. Sacalov.

«Douĕ proiecte înfăţoşate de d-luĭ Dr. Fătu şi susţinute de alţĭ şease :

«Luând în privire că din nechibzuirĭ şi din nesocotinţa guvernelor trecute, de la un timp încoace, prin năvălirea unuĭ mare nămol de Evreĭ, fără a avea eĭ închizăşluite însuşirile cerute de înaintirea şi folosul bineluĭ public, a devenit ţeara şi maĭ ales oraşele a pica sub o sarcină grea şi cu neputinţă de a o maĭ purta;

Luând în privire că nu s'a păzit până acum nicĭ dispoziţia Art. 94, Cap. III din Reglementul Organic, ce glăsueşte: «Este netăgăduit că Jidovii ce sunt împrăştiaţĭ prin Moldova, al cărora numĕr creşte din ḑi în ḑi, şi cea maĭ mare parte din eĭ trăesc cu vătămarea interesclor pămîntenilor, folosindu-se de toate mijloacele speculaţiilor, cu scăderea industrieĭ şi a fericirii obşteştĭ; spre vindecarea, în cât se poate, a acesteĭ neîncuviinţărĭ, comisiile vor însemna în foaia înscrieriĭ starea şi meşteşugul fieşte-căruia Jidov, pentru ca aceĭ ce nu ar avea vre-o stare saŭ meşteşug folositor, ar trăi fără căpĕtâiŭ, să fie depărtaţĭ din ţeară, şi nicĭ alţiĭ aseminea să maĭ poată întra în Moldova» ;

Subscrisul are onoare a face propunerea următoare:

Stavilarea Evreilor de a maĭ putea veni şi de a se aşeḑa în oraşele ţĕrii, afară numaĭ de aceĭ ce ar fi înzestraţĭ cu depline însuşirĭ şi cu mijloacele cerute de sfera meserieĭ ce ar vroi a profesa şi prin care să poată fi folositorĭ ţĕrii; înlăturarea tuturor acelora carii nu vor avea însuşirile citate maĭ sus». 1857, Dechemvrie 3.

(Subscris) Dr. Fătu.

Sprijinim propunerea de faţă: Dr. Costin, P. Brăescu, D. Ghidionescu, T. Sacalov, G. Ilie.

«Luând în privire că străiniĭ, cariĭ atât după Tratate, cât şi după Art. 99, lit. G, şi Art. 14, anexa R. din Regulamentul Organic n'aŭ avut

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

dritul de a face comerțul în detail, ci numaĭ cu deridicata, prin abus și în contra chiar a reclamațiilor fisculuĭ adresate obștestiĭ Adunărĭ la anul 1832 și 1835, cum și a referatelor către sfatul cârmuitor No. 9614 anul 1843, No. 285 anul 1844, No. 8099 anul 1852, aŭ devenit a specula a la minuta și a face comerț în toate ramurile, fără autorisarea guvernuluĭ și fără întrarea lor în rîndul patentașilor, puindu-se prin aceasta în posițiie de a trage toate foloasele comerțuluĭ țĕriĭ, fără a se supune și la de-o-potrivă dărĭ cu pămînteniĭ;

Subscrisul are onoare a face următoarea propunere:

Toate îndatoririle către Stat să fie de-o-potrivă impuse pe toțĭ aceĭ ce ar esersa comerțul saŭ industria în România fără deosebire, fie pămînteni orĭ străinĭ». 1857, Dechemvrie 3.

(Subscris) Dr. Fătu.

Sprijinim propunerea de față: G. A. Vârnav, Dr. Costin, P. Brăescu, D. Ghidionescu, T. Sacalov, G. Ilie.

«O propunere făcută de d-luĭ Mălinescu asupra proiectuluĭ d-luĭ Fătu pentru regularea Evreilor:

«Subînsemnațiĭ fiind de socotință, că regularea Evreilor este o mĕsură de competința municipalităților și a poliției și că nu merită de a fi propusă spre a fi înfățoșată Congresuluĭ de Paris, rĕmâne a se lua în vedere de către viitoarea Adunare legislativă».

(Subscris) V. Mălinescu.

Sprijinim propunerea de față: G. A. Vârnav, Dr. Jiean.

«Un amandament de d-luĭ D. Grigoriu asupra proiectuluĭ d-luĭ Mălinescu:

«La proiectul de încheiare înfățoșat de d-luĭ V. Mălinescu din 10 Dechemvrie.

I. La Art. 1, pentru emanciparea tuturor tîrgurilor din România, să se adaoge **de orĭ-ce fel de privilegiŭ**, iar cuvintele capitalisarea embaticurilor și a dejmelor să se suprime.

II. La Art. 4 să se șteargă cuvintele **la aședĕminte și**».

1857, Dechemvrie 10.

(Subscris) D. Grigoriu.

«Un sub-amandament dat de d-luĭ Gr. Vârnav tot asupra propuneriĭ d-luĭ Mălinescu:

«La proiectul de încheiare înfățoșat de d-luĭ V. Mălinescu la 10 Dechemvrie.

I. La Art. 1, pentru emanciparea tuturor tîrgurilor din România, să se țică «emanciparea tuturor orașelor de residențiie din România» adăogându-se «de orĭ-ce fel de privilegiĭ», iar cuvintele capitalisarea

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

embaticurilor şi a dejmurilor să se suprime — şi la Art. al 4-lea să se şteargă cuvintele «la aşeḑăminte şi». 1857, Dechemvrie 10.

(Subscris) G. A. Vârnav.

«O propunere a d-luĭ Galiardi sprijinită de alţĭ treĭ:

«Luând în privire că Art. 23 din Tratatul de Paris garantează Principatelor Dunărene deplina libertate de comerciŭ;

Luând în privire că prin acelaşĭ Tratat anexându-se o parte din teritoriul Besarabieĭ către Moldova, politiile comerţante de pe malul Dunăriĭ, desbărnate fiind prin noul hotar maĭ de toate isvoarele care hrăniaŭ comerţul lor, este de neapĕrat a se da acestor politiĭ oarecare înlesniri spre a scăpa de o cumplită ruină.

Subînsemnatul are onoare a face următoarea propunere:

1. Ca politia Ismailul să fie declarată porto-franco.

2. Ca drepturile de transit pentru mărfurĭ, cereale şi vite, care se introduc din Rusia în partea din Besarabia anexată, spre a fi espeduite în străinătate şi vice-versa, să fie regulate prin o lege dreaptă şi esactă». 1857, Noemvrie 20.

(Subscris) Lazar Galiardi.

Sprijinim propunerea de faţă: V. Mălinescu, Dr. Vârnav, T. Sacalov.

«Jurnalul încheiat, în care se cuprinde cum a urmat votarea asupra deosebitelor punturĭ din proiecturile înfăţoşate:

Jurnal

«Anul una mie opt sute cinci-ḑeci şi şeapte, luna Dechemvrie în 14 ḑile. După desbaterea urmată în Comitetul orăşenilor asupra deosebitelor proiecte ce i s'aŭ înfăţoşat, cu majoritate s'aŭ adoptat punturile următoare, şi anume:

Din proiectul deputaţilor de Galaţĭ, puntul 1-iŭ, care este în următoarea cuprindere:

Art. 1. Organisarea în oraşele Românieĭ de municipalităţĭ cu a lor consiliurĭ şi cu orĭ care alte aşeḑărĭ privitoare pe această instituţie, în cea maĭ mare a sa întindere.

Aŭ votat pentru 14, 3 aŭ fost contra, iară doĭ n'aŭ fost faţă.

Art. 2. Menţinerea portuluĭ franco în Galaţĭ, precum şi aşeḑarea în acest port a unuĭ intraposit (entrepot) pentru mărfurĭ străine de orĭ care fire.

Aŭ votat **pentru** 16; iar **contra** 2; doĭ n'aŭ fost faţă.

Iară Art. 3 din proiect s'a lăsat de o parte, fiind-că s'a găsit că cuprinderea acestuĭ Articol se află şi votată în şedinţa 24 a Adunăriĭ în proiectul gurilor Dunăriĭ.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

Din proiectul înfăţoşat de d-luĭ Mălinescu şi susţinut de d-lor Gheorghiadi, D. Cozadini, D. Ghidionescu, G. Ilie şi T. Sacalov.

Art. 1. Emanciparea tuturor oraşelor din România, oborîrea tuturor monopolurilor de orĭ-ce soiŭ şi natură, capitalisarea dejmelor şi dărilor pe pămînturile cu embatic.

S'a respins cu majoritate de 11, iară 7 aŭ fost pentru; doĭ n'aŭ fost faţă.

Art. 2. Organisarea regimuluĭ municipal în toate oraşele Românieĭ prin înfiinţarea de municipalităţĭ cu consiliurĭ deliberante şi de orĭ care alte instituţiĭ trebuitoare, aşa în cât să poată rĕspunde la adevĕrata lor menire.

Asupra acestuĭ punt a urmat următorul vot:

Puntul al doilea fiind conform cu Articolul întâiŭ, care s'a adoptat din propunerea domnilor deputaţĭ de Galaţĭ, nu s'a maĭ votat.

Art. 3. Libertatea comerţuluĭ şi a industrieĭ. Înfiinţarea instituţiilor trebuitoare pentru manţinerea credituluĭ.

Asupra acestuĭ punt a urmat următorul vot:

S'a adoptat cu unanimitate.

Art. 4. Toţĭ aceĭ ce vor esercita comerţ saŭ industrie în România să fie fără osebire supuşĭ la aşeḑăminte şi la toate îndatoririle către Stat.

Asupra acestuĭ punt a urmat votul după cum se arată:

Art. al 4-lea s'a primit cu majoritatea absolută, prin modificarea propusă în amandamentul d-luĭ Grigoriu la Art. al doilea, adecă să se şteargă cuvintele **la aşeḑăminte** şi.

Contra a fost numaĭ d-luĭ Gheorghiadi.

Asupra puntuluĭ întâiŭ din proiectul înfăţoşat de d-luĭ Mălinescu a urmat sub-amandament din partea d-luĭ Gr. Vârnav în următoarea cuprindere:

La Art. 1 pentru emanciparea tîrgurilor din România să se ḑică: emanciparea tuturor oraşelor de residenţă din România, adăogânduse: de orĭ-ce fel de privilegiĭ, iară cuvintele capitalisarea embaticurilor şi a dejmurilor să se suprime, şi la Art. al 4 lea să se şteargă cuvintele **la aşeḑăminte şi**.

Acest sub-amandament a fost respins cu majoritatea absolută.

Proiectul înfăţoşat de d-lor Dr. Fătu, Dr. Costin, P. Brăescu, D. Ghidionescu, G. Ilie şi T. Sacalov cu următoarea dorinţă:

Subscrisul are onoare a face propunerea următoare:

Stavilarea Evreilor de a maĭ putea veni şi de a se aşeḑa în oraşele ţĕriĭ, afară numaĭ de aceia ce ar fi înzestraţĭ cu depline însuşirĭ şi cu mijloacele cerute de starea meserieĭ ce ar vroi a profesa,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.31.
1857
21 Decem.

şi prin care să poată fi folositor ţării; înlăturarea tuturor acelora carii nu vor avea însuşirile citate mai sus.

Asupra acestuĭ proiect a urmat votul acesta:

Această propunere se mărgineşte în votul dat asupra amandamentuluĭ propus de d-luĭ Mălinescu în chestia de faţă sprijinită de d-lor Gr. Vârnav şi Dr. Jiean.

Acest amandament este în următoarea cuprindere:

«Subînsemnaţiĭ fiind de socotinţă, că regularea Evreilor este o măsură de competinţa municipalităţilor şi a poliţieĭ şi că nu merită de a fi propusă spre a fi înfăţoşată Congresuluĭ de Paris, rămâne a se lua în vedere de către viitoarea adunare legislativă», care se află votată ast-fel:

Pentru 15, 3 **contra**, iar doĭ n'aŭ fost faţă.

A doua propunere înfăţoşată de d-luĭ Dr. Fătu şi sprijinită de d-lor Dr. Costin, P. Brăescu, Gr. Vârnav, D. Ghidionescu, G. Ilie şi T. Sacalov.

Această propunere are următoarea dorinţă:

«Toate îndatoririle către Stat să fie de-o-potrivă impuse pe toţĭ aceĭ ce ar esersa comerţul saŭ industria în România fără deosebire, fie pământeni orĭ străinĭ».

S'a dat următorul vot:

Această propunere s'a recunoscut în unanimitate prin sculare şi şedere că se află cuprinsă în puntul al patrulea din proiectul d-luĭ Mălinescu.

Propunerea d-luĭ Galiardi, susţinută de d-luĭ Mălinescu, Dr. Vârnav şi T. Sacalov.

Art. 1 cuprinde:

Politia Ismailul să fie declarată porto-franco.

Aŭ votat pentru 10, 5 contra; 2 s'aŭ absţinut, iară doĭ n'aŭ fost faţă.

Art. 2 cuprinde:

Ca drepturile de transit pentru mărfurĭ, cereale şi vite, care se introduc din Rusia în partea din Besarabia anexată, spre a fi espeduite în străinătate şi vice-versa, să fie regulate prin o lege dreaptă şi esactă.

S'a respins cu 11 glasurĭ, iară pentru articolul arĕtat aŭ fost şease; doĭ n'aŭ fost faţă.

Întru aceste s'aŭ mărginit lucrările Comitetuluĭ deputaţilor de tîrgurĭ, în cât astădĭ, în 14 Dechemvrie, Comitetul acesta cunoscênd lucrările sale săvîrşite, s'a declarat de închise».

President, S. C a n a n o

Secretar, A. P a n u.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Decem.

«Subscrişiĭ roagă a se înainti cele de cuviinţă asupra lucrărilor acestuĭ Comitet».

15 Dechemvrie 1857.

(Subscrişĭ), President, S. Canano.
Secretar, A Panu.

D-luĭ *A. Panu* cetește o propunere a d-luĭ Mavrogheni pentru amînarea încheierii Comitetuluĭ orășenilor la viitoarea Adunare legislativă, propunere sprijinită și de d-lor A. Botez-Forăscu, Episcopul Filaret Scriban, G. Balș, D. Cracte:

«Subscrişiĭ propun următoarea încheiare asupra chestiilor cuprinse în raportul Comitetuluĭ deputaţilor tîrgurilor:

«Toate punturile cuprinse în acest jurnal, fiind privitoare maĭ întâiŭ la desvoltarea regimuluĭ municipal, care este un element de bună-stare morală și materială a orașelor, și al doilea la alte reforme de un interes cu totul local, Adunarea le consideră ca niște chestiĭ de singura competinţă a Adunăriĭ viitoare.»

(Subscris) P. Mavrogheni.

Sprijinim propunerea de față: A. Botez-Forăscu, Ep. Filaret Stavropoleos, Gr. Balș, D. Cracte.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate propunerea d-luĭ Mavrogheni.

D-luĭ *D. Grigoriu* cetește o propunere a d-luĭ D. Romov, deputat al coloniilor bulgare în Basarabia, propunere sprijinită de d-lor T. Sacalov, I. Roșca, Răd. Sava, C. Ştiun:

«Coloniștiĭ bulgarĭ, de la descălecarea lor în Besarabia, aŭ căpătat de la Monarhiĭ tuturor Rusiilor privilegiurĭ moștenitoare și veciînice, în cât aceștĭ coloniștĭ aŭ compus un corp cu totul escepţional între numeroasa populaţie a Rusieĭ. Drepturile și imunităţile coloniștilor sunt cuprinse pe larg în osebitele §§. ale colecţieĭ legilor Rusieĭ la tomul XII.

«Aceste legĭ de-apururea aŭ fost respectate ad-literam, atât de coloniștĭ, cât și de însușĭ guvernul rosian, până la 1 Martie, anul curent, când s'a pus în aplicaţie Tratatul de Paris încheiat de înaltele Puterĭ europene la $^{30}/_{18}$ Mart. 1856, în a căruia putere s'a anexat către Moldova și parte din coloniile bulgare în numĕr de 40 sate cu residenţa Bolgrad.

«Păzirea cu sfinţenie a drepturilor și a privilegiurilor tuturor locuitorilor părţiĭ de Besarabia anexată către Moldova, se închezășlueşte și de către guvernul moldovan prin proclamaţia din 4 Fevruarie anul curent; însă:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Decem.

«Avênd în privire că ţeara acum se află în ajunul reorganisăriĭ sale;

«Avênd în privire că Tratatul de Paris concedează locuitorilor ţĕriĭ a-şĭ arĕta dorinţele sale;

«Avênd în privire, în sfîrşit, că pe guvern poate că până acum nu l-a înlesnit timpul de a cunoaşte toate imunităţile coloniştilor, eŭ primesc îndrăsneală a propune onorabiluluĭ Divan ad-hoc că dorinţele coloniştilor sunt: Ca la viitoarea organisare a Moldoveĭ să nu se jignească nicĭ în viitor privilegiurile hărăzite lor de suveraniĭ rusienĭ, maĭ ales întru cât că acest norod face o clasă de tot escepţională, precum maĭ sus arĕt; şi dar macar de şi onorabilul Divan a deliberat şi a constatat chestia despre **respectul proprietăţiĭ**, însă ca să îndeplinesc în întregime mandatul ce am de la alegĕtoriĭ meĭ, cu tot respectul vin a supune maĭ lămurit unele din aceleaşĭ dorinţĭ ale coloniştilor, care sunt şi cele maĭ importante:

«a) Fiind-că cea maĭ mare parte dintre coloniştĭ nu ştiŭ nicĭ cum dialectul moldovan, apoĭ în bisericile de prin coloniile bulgare să fie îngăduit, ca şi până acum, de a se rosti dumneḑeeştile slujbe în acel bulgar, spre a fi înţelese de toţĭ;

«b) Că dreptul proprietăţiĭ lor să fie respectat în înţelesul privilegiurilor ce aŭ;

«c) Că administraţia lor lăuntrică, adecă maĭ marii ocoalelor, suplenţiĭ lor, judeţul sătesc şi scriitoriĭ, să fie aleşĭ numaĭ de către comunitatea fie-căruia ocol şi sat **dintre dînşiĭ**, după lămuririle arĕtate maĭ jos în §. 12 din privilegiurile coloniştilor, îngăduiţĭ fiind şi în viitor de a întrebuinţa în canţileriile lor săteştĭ şi ocoliale scrisoarea în dialectul în care şi până acum s'aŭ servit, până când din tinerimea acestuĭ neam va putea învĕţa trebuinciosul dialect;

«d) Spre a se putea păstra de către tinerimea bulgară dialectul părinţilor lor, să fie îngăduiţĭ coloniştiĭ, ca şi până acum, a-şĭ avea şcolĭ prin satele unde le va cere trebuinţa, pentru ca copiiĭ lor să înveţe propusul dialect, şi

«e) Fiind-că până acum în coloniile bulgare n'a fost nicĭ o şcoală în care tinerimea coloniştilor să poată căpăta oare-care studiĭ maĭ întinse şi sistematice, apoĭ dorinţa coloniştilor este: ca să fie îngăduiţĭ a-şĭ înfiinţa o şcoală centrală în residenţa Bolgraduluĭ sub numire de **şcoală proprie a tinerimiĭ coloniştilor bulgarĭ**, în care să se predea învĕţăturile trebuitoare după propăşirea timpuluĭ şi a împrejurărilor lor, care şcoală se va ţine în totul cu cheltuiala comunităţiĭ coloniştilor ce se compune din 40 sate cu residenţa Bolgradul, avênd

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

însă numaĭ eĭ dritul de a controla cheltuelile aceĭ şcolĭ şi a-şĭ alege pe profesoriĭ trebuitorĭ.

«Ḑisei maĭ sus, că driturile şi îndatoririle coloniştilor sunt cuprinse în documente şi osebite §§. a tomuluĭ al XII-lea din colecţia legilor Rusieĭ — pe care coloniştiĭ se îndatoresc a le traduce şi înfăţişa a le presenta loculuĭ competent.

«Iată dar spre lămurirea onor. Divăn ad-hoc acum de-odată îĭ supun câteva din punturile cele maĭ importante ale driturilor coloniale, care sunt următoarele:

«1. În deobştie toate pămînturile aflătoare sub colonisaţiĭ, precum locurile şi bălţile de pe malurile rîuluĭ **Dunăriĭ** şi a **Prutuluĭ**, sunt dăruite coloniştilor în vecĭnica a comunităţiĭ stăpânire (după despărţirea ce atuncea s'a făcut de către guvernul imperial a fie-căruia sat, cu însemnarea cătimiĭ mĕsurilor de pămînt dat în analogia numĕruluĭ locuitorilor).

«2. Coloniştiĭ, pentru îndemânaticul pămînt aflător în a lor folosinţă, plătesc la hazne **darea pămîntuluĭ**, pentru fie-care desetină câte **22** copeice argint pe an; aseminea se adună pentru ţinerea administraţiilor coloniştilor de la fie-care suflet partea bărbătească — trecut în catagrafie — câte **24** copeice argint pe an, şi deosebit de aceste câte **2** copeice argint de suflet partea bărbătească — trecut în catagrafie — pentru Adunarea de capital în ajutorul celor-ce aŭ suferit de foc.

«Acestea dărĭ coloniştiĭ adună pe an după strîngerea pâneĭ i a altor producte, şi anume în lunile Septemvrie şi Octomvrie.

«3. În fie-care colonie sunt aşeḑate magaziĭ de reservă pentru asigurarea îndestulăriĭ norodului la întîmplare de lipsă în vre-un an. Coloniştiĭ sunt datorĭ a avea la acele magazine pâne de reservă pentru fie-care suflet bărbătesc — trecut în catagrafie — câte o cetfertă **sĕcară** şi câte **jumĕtate cetfertă grâŭ** de vară; şi deosebit de aceasta, banĭ pentru capitalul de reservă al îndestulăriĭ câte 40 copeice argint de fie-care suflet parte bărbătească—trecut în catagrafie—care vor sta la împĕrătescul banc din Odesa spre creşterea dobânḑiĭ. După strînsul pâneĭ în fie-care an, se adună câte **un cetveric· grâŭ** şi **jumĕtate sĕcară**, aseminea de fie-care suflet parte bărbătească – trecut în catagrafie — sub numire de **turnare de suflet.**

«4. Coloniştiĭ sunt sloboḑĭ pentru tot-deauna de îndatorirea **recrutaţieĭ;** dar dacă cineva de bună-voe va vroi a întra în serviciul ostăşesc, apoĭ aceasta nu i se opreşte.

«5. Coloniştiĭ aseminea sunt sloboḑĭ de cvarteruire ostăşească, afară numaĭ la vremelniceştile treceri ale oştenilor prin acele colonii.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Decem.

«6. Coloniștiĭ sunt sloboḑĭ în toată vremea a trece în altă clasă, și în sfîrșit de a merge pentru tot-deauna peste hotar cu familiile și averea lor în orĭ-care stat.

«7. Niměruĭ din coloniștĭ nu se oprește a-șĭ agonisi prin cumpěrăturĭ orĭ și unde pămînturĭ și alte nemișcătoare averĭ și a le stăpâni slobod și nesupěrat.

«8. Coloniștilor li-se învoește dritul de a umbla slobod și nesupěrat cu felurite neguțitoriĭ, speculațiĭ și industriĭ.

«9. Nicĭ un fel de otcupurĭ în coloniĭ pentru bĕuturĭ spirtoase nu urmează a fi.

«10. În deobștie la toțĭ Evreiĭ, orĭ de ce clasă ar fi, se oprește de a avea statornică locuință în coloniĭ, ci numaĭ vremelnică trecere a lor în aceste coloniĭ.

«11. Nicĭ unia din oameniĭ acelor clase ce nu sunt alăturațĭ către obștia claselor coloniștilor, orĭ de ce numire ar fi, nu pot a se statornici pe pămîntul coloniilor cu nicĭ un fel de zidirĭ; asemenea a deschide în coloniĭ dughene și a tîrgui fără știrea și învoirea întru aceasta a comunității coloniilor, și

«12. Pentru cârmuitoriĭ ocoalelor și săteștile administrațiĭ în coloniĭ, coloniștilor li se dă deplină și necontestată dreptate de a-șĭ alege pe maĭ mariĭ ocoalelor, aĭ lor suplențĭ, județul sătesc și scriitoriĭ **din confrațiĭ lor coloniștĭ**, și nicĭ cum din oameniĭ altor clase saŭ numire.

«Supuind acestea la considerația onorabiluluĭ Divan, eŭ plecat îl rog să bine-voiască a comunica propunerea mea de față onorabileĭ comisiĭ internaționale, spre a avea în vedere driturile și îndatoririle coloniștilor la viitoarea organisație a țěrĭ; iar în cât privește ținerea în statu-quo a administrațieĭ lăuntrice, să se facă mijlocire guvernuluĭ. Tot aseminea și în privința locuitorilor din domeniile Statului, a cărora drituri și îndatoriri fac osebită escepție lămurită în acĕleașĭ legĭ, care earășĭ traduse se vor presenta.

«Se adaoge, că cu tragerea linieĭ nouluĭ hotar dintre Besarabia rosiană și moldovană, pămînturile unora din coloniĭ, precum **Fântâna zinelor, R. Bolgradul, Tabacul și Congazu**, aŭ rĕmas în cea maĭ mare cantitate pe teritoriul rosian, și macar că guvernul imperial a făgăduit de-o-cam-dată libera trecere a coloniștilor spre a-șĭ cultiva pămînturile rĕmase peste hotar, însă spre a se lămuri acest punt de mare importanță într'un mod pe cât legal, pe atâta și statornic, onorabilul Divan este rugat să iea din vreme mĕsurile cuvenite întru aceasta».

(Subscris) Dimitrie Romov.

Sprijinim această propunere: Timofti Sacalov, Ioan Roșca, Răducanu Sava, Constantin Știun.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Decem.

D-luĭ *Const. Hurmuzachi* cetește o propunere, subscrisă de d-luĭ A. Teriachiu și sprijinită de d-lor N. Emandi, Dr. Fătu, Neculaĭ Carp, Episcopul Calinic Miclescu, S. Canano, Gr. Suțu, N. Canano, I. Pruncu:

«Propunerea domnuluĭ deputat al coloniilor bulgare atingênd maĭ multe chestiĭ de organisarea lăuntrică, chiar și chestiĭ speciale de administrație, care sunt de competința și în sfera numaĭ a unuĭ guvern constituat, iar nicĭ de cum a uneĭ adunărĭ consultative, subscrișiĭ propun onorabileĭ Adunărĭ amînarea la legislativa viitoare».

(Subscris) A. Teriachiu.

Sprijinim propunerea de față: N. Emandi, Dr. Fătu, N. Carp, Ep. Calinic Hariopoleos, S. Canano, Gr. Suțu, N. Canano, I. Pruncu.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* amintește, că votul de amînare nu ne împedecă nicĭ decum de la împlinirea datorieĭ ce avem, de a rosti deplina noastră compătimire cu suferințile locuitorilor din partea Basarabieĭ anexată Moldoveĭ; că un aseminea vot ar putea trage luarea aminte a cuĭ se cuvine pentru îmbunătățirea stăriĭ lor actuale, în așteptarea deplineĭ reorganisărĭ a țăriĭ.

D-luĭ *D. Romov* roagă pe Adunare să fie bună pentru poporul din Basarabia, căcĭ și acesta va fi din inimă mulțămitor.

D-luĭ *N. Catargiu* ḑice, că cu toțiĭ trebue să simțim compătimire pentru suferințile Basarabenilor, că n'am putea însă da un vot în privirea aceasta, căcĭ am avea aparința de a face proces guvernuluĭ de astăḑĭ.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* întîmpină, că prin aseminea vot n'am face proces cârmuiriĭ, care poate nicĭ cunoaște multe din suferințile Basarabenilor, și că glasul acesta al Adunăriĭ ar fi numaĭ un îndemn moral pentru îmbunătățirea soarteĭ lor.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate propunerea de amînare a d-luĭ A. Teriachiu.

D-luĭ *A. Panu* cetește o propunere a d-luĭ M. Costachi, sprijinită de d-luĭ Dr. Costin, Gr. Balș, M. Kogălniceanu, L. Catargiu, N. Canano, I. Fotea, N. Emandi, V. Mălinescu:

«Subiscălitul are onoare a supune Adunăriĭ propunerea următoare:

«Luând în privire că sistemul financiar de astăḑĭ este menit de a primi, în urma deosebitelor voturĭ ale Adunăriĭ, o radicală prefacere, nu numaĭ în privința moduluĭ contribuțiilor, dar și în privința celeĭ maĭ priincioase întrebuințărĭ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Decem.

«Luând în privire că sistemul dării în întreprindere a veniturilor Statului pe mai mulți ani, a fost și este aplicat în țeară;

«Luând în privire că astădĭ prin așa dispositiĭ nu numaĭ că s'ar paralisa introducerea neapĕratelor reforme în sistemul finanțiar, legându-se mânile de pe acum viitoruluĭ guvern pe maĭ mult timp, dar s'ar și compromita cele maĭ însemnate mijloace care ar putea înlesni doritele îmbunătățirĭ în toate ramurile serviților și a trebuințelor publice;

«Pe aceste temeiurĭ, Adunarea Ad-hoc a Moldoveĭ, care are de a eĭ sacră datorie de a înlătura pe cât este prin a sa putință și fără a-șĭ ieși din caracterul sĕŭ consultativ, toate pedecile ce ar sta în calea desvoltăriĭ și înfloririĭ viitoruluĭ Stat al Românieĭ, dorește:

«Mărginirea de a se arenda de astădĭ înainte veniturile Statuluĭ pe un termin maĭ îndelungat de cât un an».

(Subscris) M. Costachi.

Sprijinim această propunere: M. Kogălniceanu, L. Catargiu, Dr. Costin, V. Mălinescu, N. Emandi, I. Fotea, N. Canano, G. Balș.

Consultată prin sculare și ședere, Adunarea adoptează în **unanimitate** propunerea d-luĭ M. Costachi.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* cetește propunerea comisieĭ de urgință atingĕtoare de chestia legiĭ electorale.

Adunarea, consultată prin sculare și ședere, adoptează în unanimitate această propunere cu cele maĭ viĭ aclamațiĭ de **„Vivat Unirea Principatelor.“**.

Se păsește la adeverirea votuluĭ prin subscrierea următoareĭ încheieriĭ.

«Astădĭ, anul una mie opt sute cincĭ-decĭ și șeapte, luna Dechemvrie în douĕ-decĭ și una dile.

«Luând în privire că după vechiul obiceiŭ, pururea în Principatele române Adunările obștești s'aŭ convocat și aŭ lucrat după legĭ electorale făcute în țeară și prin țeară;

«Luând în privire că convocarea Adunărilor ad-hoc actuale din Iașĭ și Bucureștĭ, după o lege electorală făcută afară din țeară, a fost o măsură cerută prin un cas cu totul escepțional, dar pe care Principatele, în puterea autonomieĭ lor garantate de Tratatul de Paris, nicĭ că pot a dori de a o maĭ vedea reproducêndu-se;

«Luând în privire că pe cât prin încheierea făcută în ședința din 10 Octomvrie, Adunarea supuindu-se la îndatoririle prescrise eĭ de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

Tratatul de Paris, s'a hotărît de a păși la rostirea dorințelor de interes general, pe atâta ea și-a făcut reserva în privirea autonomieĭ Principatelor, cât și a chestiilor care în urma votuluĭ de Unirea ambelor țĕrĭ surorĭ cer neapĕrat de a fi desbătute și votate de Adunările întrunite;

«Luând în privire că din toate chestiile acea care cere maĭ neapĕrat împreună lucrarea a ambelor Adunărĭ este acea a **facerii uneĭ legĭ electorale** pentru viitoarea legislatură a Românieĭ, și că întrunirea ambelor Adunărĭ nu se poate face maĭ înainte de a se cunoaște Unirea Principatelor de către Puterile garante, Adunarea ad-hoc din Moldova încheie dorințele sale prin cel de pe urmă și neapĕrat vot.

«După împlinirea mareĭ dorințĭ a națieĭ române, rostită în unanimitate de Adunările ad-hoc din Iași și din Bucureștĭ, adecă Unirea Principatelor într'un singur Stat și a lor definitivă constituare, Puterile garante sunt rugate de a încuviința ca ambele Adunărĭ ad-hoc actuale să se convoace **în o singură Adunare**, spre a elabora legea electorală pentru viitoarea legislatură a Românieĭ după principiile rostite maĭ înainte de Adunare, în privirea constituărieĭ acesteĭ legislaturĭ».

Subscriŭ **pentru** în **unanimitate**.

Conform §. 79 din Regulamentul Adunărieĭ, d-luĭ vice-presidentul declară că **Adunarea a încuviințat**,

Ședința se suspendează pe o jumĕtate oară spre a putea biroul delibera asupra actuluĭ atingĕtor de încheiarea lucrărilor Adunărieĭ și de recunoștință către Puterile garante.

La deschiderea ședinței, d-luĭ M. Kogălniceanu cetește următorul act, pe care Adunarea îl votează în unanimitate cu cele maĭ viĭ și repetite aclamațiĭ de «**Să trăiască Puterile garante! Să trăiască Unirea!**»

«Astădĭ, anul una mie opt sute cinci-decĭ și șeapte, luna Dechemvrie în 21 dile.

«Astădĭ se împlinesc treĭ lunĭ de când s'a întrunit Adunarea ad-hoc a Moldoveĭ, convocată în puterea Tratatuluĭ de Paris pentru a rosti dorințele țĕrieĭ asupra viitoareĭ organisațiĭ a Principatelor Române; procesele verbale ale ședințelor sale, voturile rostite de ea, unele și altele împărtășite comisieĭ internaționale din Bucureștĭ și aduse și la cunoștința publică, sunt cea maĭ puternică dovadă de patriotism, de respectul pentru legalitate, de prudința și de moderația ce a presidat în desbaterile Adunărieĭ. Pătrunsă de importanța misieĭ sale, de marele eĭ datoriĭ, și către bine-voitoarele Puterĭ care aŭ convocat

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Decem.

și către țeara care a ales-o, Adunarea, cu toate pedecile ce i s'aŭ înfățoșat, a păsit pe calea însemnată eĭ de către Tratatul de Paris. Astădĭ ea are o nouă datorie de împlinit, aceea de a încheia lucrările sale.

«În adevĕr, dacă chiar din început pentru împregiurările din lăuntru misia Adunărieĭ era grea și posiția eĭ maĭ mult de cât delicată, cu cât maĭ mult acum, această posiție a trebuit să se facă îngrijitoare prin împregiurările din afară.

«Adunarea, în adevĕr, chiar din început nu și-a ascuns greutatea posiției; ea era chemată pe de o parte a păstra în toată întregimea eĭ autonomia Principatelor, consfințită prin solemnele Capitulațiĭ încheiate cu Înalta Poartă, a rosti dorințele națieĭ asupra viitoareĭ organisațiĭ politice, și tot-odată plecându-se la stipulațiile formale ale Tratatuluĭ de Paris, a întra și în reformele din lăuntru. Însașĭ această cale înfățoșa maĭ mult de cât greutățĭ. Pretutindene o reformă produce nemulțămirĭ și îngrijirĭ; cu cât maĭ mult aceasta a trebuit să se întîmple în Moldova, aflată într'o stare de lucrurĭ cu totul anormală, espusă la toate intrigile din lăuntru și din afară, simțind nevoia de a-șĭ preface, pe lângă organisația politică și instituțiile sociale, și lipsită de tot mijlocul de publicitate pentru a se putea lumina opinia publică și combate prejudețile și temerile neîntemeiate răspândite prin rĕŭ-voitorĭ; aceste împrejurărĭ nu puteaŭ de cât să îngreuie sarcina Adunăriĭ, aflată pe lângă aceasta față în față cu un guvern provisoriŭ și prin însașĭ natura sa puțin simpatic misieĭ eĭ. Toate aceste trebuiaŭ la tot pasul să îngreuieze calea Adunăriĭ, și dacă ea a trecut peste toate pedecile, aceasta n'a datorit-o de cât încrederiĭ marel majorități a concetățenilor sĕĭ, care nicĭ odată nu i-a lipsit, și prudințeĭ în care ea s'a silit a restrînge desbaterile sale.

«Răzămându-se pe îndatorirea reciprocă ce Puterile subscriitoare Tratatuluĭ de Paris aŭ luat, de a lăsa Principatelor toată libertatea în rostirea dorințelor lor și de a aștepta până la întrunirea Conferințelor pentru a se esprima asupra lucrărilor din Iași și din Bucureștĭ, Adunarea ad-hoc era dar în tot dreptul să creadă, că pe lângă greutățile din lăuntru nu i se vor înfățoșa și greutățĭ din afară. Din nenorocire, în tot timpul lucrărilor sale, Adunarea s'a vĕdut învinovățită prin imputărĭ oficiale, că lucrările sale ar fi abătute din calea însemnată de Tratatul de Paris și că dorințele sale n'ar fi espresia nicĭ a țĕrĭĭ, nicĭ a adevĕratelor trebuințĭ ale populației. Cea de pe urmă notă a Ministeruluĭ otoman, care acusă pe Adunare, ca prelungind și îndoind agitația ce ar esista în Principate, ca putênd aduce tulburărĭ serioase, ca compusă în cea maĭ mare parte de oamenĭ cu spiritul esaltat, ca

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

despărțită prin intrigile partidelor; toate aceste pun pe Adunare într'o stare de acusație, despre care ea trebue să se apere, și îĭ fac totodată o situație din care interesul țĕriĭ îĭ dictează ca ea să iasă cât se poate maĭ curînd.

«Liniștea publică, care de la o margine până la alta predomnește în țeară, care într'un singur punt nu s'a tulburat, cu toate încercările rĕŭ-voitorilor, liniștea care, sperăm în Dumnedeŭ, nicĭ în viitor nu se va tulbura, este cea maĭ puternică dovadă de puținele pericole și agitațiĭ ce esistă în Principate. Cât pentru esaltația spiritelor a majorităților membrilor Adunăriĭ, procesele verbale ale ședințelor, cuvintele oratorilor testual reproduse și maĭ ales voturile date, dovedesc dacă și în cât împutările adresate deputaților Moldoveĭ sunt meritate.

«Adunarea, în toată sinceritatea convicțiilor sale, nu crede că a păsit din calea datoriilor sale către Europa, către Înalta Poartă, către țeară! Ea a plecat capul dinaintea stipulațiilor Tratatuluĭ de Paris, ea a protestat și protestează despre nestrămutata sa vroință de a respecta în toată întregimea lor drepturile M. S. I. Sultanuluĭ, precum ele sunt consfințite și precisate prin vechile noastre Capitulațiĭ cu imperiul otoman; ea a apĕrat cu dignitate, cu moderație, dar și cu energie drepturile națieĭ române; ea a rostit, pe cât a putut, liber și neîmpedecat dorințele populațieĭ pentru viitoarea organisație politică și socială a Principatelor. Însă această datorie, împlinită din partea Adunăriĭ, i-a atras împutările de maĭ sus, care rĕspândindu-se în public, a trebuit neapĕrat să contribue la sporirea fatriilor din țeară, care formate și încuragiate de deosebițĭ aspiranțĭ la domnie, se folosesc de orĭ-ce pretest spre a intriga dară în contra dorințelor Adunăriĭ, în care eĭ cu drept cuvînt vĕd o pedecă la realisarea ambițieĭ și a intereselor lor particulare. Europa, care a luat în mânile sale închizășluirea drepturilor Principatelor, care a stăruit pentru adevĕrata aplicație a Tratatuluĭ de Paris, va judeca dacă învinovățirile din afară făcute Adunăriĭ aŭ fost și sunt meritate și dacă acestea aŭ putut a-ĭ înlesni misia maĭ mult de cât grea.

«Deputațiĭ deosebitelor clase ale Moldoveĭ, înainte însă de a pune un capĕt lucrărilor lor, sunt datorĭ de a sfîrși prin acelașĭ act, cu care eĭ aŭ început, prin mărturisirea unanimă și sinceră a neșterseĭ recunostințe a națieĭ române către marile Puterĭ ale Europeĭ, care i-aŭ recunoscut dritul de a rosti liber în fața lumiĭ care-s drepturile eĭ, care-s lovir\le ce ele aŭ primit, care sunt dorințele eĭ pentru viitoarea organisație ca nație liberă și societate europeană. Mulțămită fie marilor și glorioșilor Monarhĭ cariĭ și-aŭ plecat urechia la durerile unuĭ

www.dacoromanica.ro

popul asuprit, mulţămită şi eternă mulţămită fie-le, pentru că aŭ primit sub puternica lor garanţie drepturile şi naţionalitatea Românilor.

«Nu creadă bine-făcĕtoriĭ Monarhĭ, că dorinţele rostite cu atâta unanimitate în ambele ţĕrĭ sunt espresia unor ideĭ, unor aspiraţiĭ momentane. Adunarea ad-hoc din Moldova dinaintea luĭ Dumneḑeŭ şi a oamenilor declară, că ea n'a rostit de cât marile şi adevĕratele dorinţĭ ale naţieĭ române.

«Adunarea iea martur pe Dumneḑeŭ, că precum în tot seculul pretutindine şi în toate împrejurările, asemenea şi astăḑĭ predomneşte de la o margine la alta a Principatelor convincţia, că numaĭ autonomia plină şi întreagă, aşa precum ea este consfinţită prin Capitulaţiĭ, că numaĭ Unirea ambelor ţĕrĭ, că numaĭ un Prinţ străin pus în capul lor, că numaĭ o putere legislativă adevĕrată representaţie a tuturor intereselor naţieĭ, pot asigura esistinţa naţională a cincĭ milioane de Românĭ, a desvolta prosperitatea acestor ţĕrĭ şi a împăca interesele Europeĭ. — În toată sinceritatea cugetuluĭ, Adunarea declară, că numaĭ împlinirea acestor fundamentale dorinţĭ, acestor neapĕrate trebuinţĭ, poate realisa şi face folositoare şi cele-lalte dorinţĭ rostite în urmă. Fără a lor împlinire cu greŭ un guvernămînt, orĭ cât de bine organisat ar fi, va putea câştiga simpatiile naţieĭ, va putea vindeca ranele trecutuluĭ, va putea întroduce în ţeară pacea şi mulţămirea generală, şi aşa a împlini bine-făcĕtoarele cugetărĭ ale Europeĭ în privirea ţĕrilor de la Dunărea de jos.

«Creḑênd dar în dreptatea şi generositatea marilor Puterĭ, Adunarea din Iaşĭ, legitimul şi adevĕratul organ al dorinţelor naţionale ale Moldoveĭ, aşteaptă solemnela lor hotărîre ! Întemeindu-se pe aceeaşĭ încredere, ea socoate de cuviinţă de a chema tot-odată şi bine-voitoarea luare aminte a Puterilor asupra stărĭ anormale în care Principatele se află de la subscrierea Tratatuluĭ de Paris, cu nişte legĭ, care de îndată ce s'a hotărît revisia lor, aŭ perdut puterea lor morală; cu nişte guverne efemere şi lipsite de sprijinul şi controlul puterĭ legislative, prin însaşĭ natura lor menite de a nu face de cât lucrărĭ provisorĭĭ; că maĭ toate ramurile administraţieĭ publice în deplină desorganisaţie, ţĕrile sunt în totală stagnaţie; toate căile de îmbunătăţirĭ sunt stavilate şi tot progresul a contenit. Principatele însă sunt însetate de a se vedea cât maĭ curînd reaşeḑându-se în deplina lor autonomie, de a-şĭ vedea împlinite marile şi mântuitoarele dorinţĭ, de a proceda cu o oară maĭ înainte la aşeḑarea aceluĭ guvernămînt naţional, tare, drept, care singur puind un capĕt relelor trecutuluĭ, să dea naţieĭ acea stabilitate dorită de atâţia anĭ şi de toate

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Decem.

clasele societăţiĭ fără osebire, şi fără de care Principatele nu pot spera nicĭ pace, nicĭ mântuire.

«Această stabilitate şi toate condiţiile ce-ĭ sunt neapărate, Europa singură ni le poate da. Cincĭ milioane de Românĭ cu braţele întinse, cu ochiĭ pironiţĭ către acel mare punt, unde are a se hotărî soarta patrieĭ lor, aşteaptă cu toată încrederea marele cuvînt care va introduce bucuria şi fericirea în mijlocul uneĭ întregĭ naţiĭ, acel cuvînt care va face nemuritor din neam în neam, din secol în secol numele bine-făcĕtorilor Monarhĭ — acel cuvînt, în sfîrşit, care va vesti **învierea Românieĭ unite şi autonome!**»

Adunarea, după votarea în unanimitate a acestuĭ act, arată ale sale mulţămirĭ biurouluĭ însărcinat cu a luĭ redacţie. D-luĭ vicepresidentul declară, că acest act, precum şi alte frumoase scrieriĭ, decurge tot din pana d-luĭ Kogălniceanu, şi că d-luĭ cel întâiŭ îl roagă să primească a sale mulţămirĭ pentru aseminea lucrărĭ. Atuncĭ Adunarea votează în unanimitate mulţămirĭ d-luĭ Kogălniceanu.

Apoĭ, după propunerea d-luĭ M. Costachi, Adunarea votează în unanimitate cea maĭ vie a sa recunoştinţă Înalt Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit, care cu atâta bunătate şi luare aminte a cârmuit şedinţele, — d-luĭ vice-presidentul Constantin Negre, întreguluĭ biuroŭ şi în deosebit d-luĭ Dimitrie Sturdza, redactoruluĭ proceselor-verbale; aseminea şi tuturor lucrătorilor biurouluĭ, care cu zel şi silinţă şi-aŭ îndeplinit a lor însărcinare.

D-luĭ *vice-presidentul C. Negre* ḑice, că simte părere de rĕŭ că l-a prevenit d-luĭ M. Costachi şi că n'a putut, precum i-a fost. via dorinţă, a propune cel întâiŭ votul de mulţămire pentru d-luĭ Dimitrie A. Sturdza, căruia întru adevĕr Adunarea trebue a-ĭ recunoaşte marea sîrguinţă şi neobosire cu care a îndeplinit lucrările eĭ. D-luĭ adaoge, că vede pe de altă parte cu mare mângăiere, că tot aceleaşĭ frumoase şi patriotice simţirĭ, care aŭ predomnit în Adunare la începutul eĭ, o însufleţesc şi la încheiarea lucrărilor sale,—şi că această unire şi înţelegere, în care ne aflăm astăḑĭ cu toţiĭ, este cea maĭ mare încheză̧luire pentru viitorul ţĕriĭ. D-luĭ mulţămeşte pentru votul ce a făcut biurouluĭ şi roagă pe d-luĭ Panu, unul din secretarĭ, a esprima această mulţămire în maĭ frumoase cuvinte.

D-luĭ *Panu* iea cuvîntul şi ḑice: «Situaţia mea este grea; ca şi d-voastră, eŭ mĕ aflu mişcat până la suflet în această oară solemnă.

«Sunt momente în viaţa popoarelor, care hotăresc despre esistinţa lor; a fi chemat un popor a se pronunţa asupra soarteĭ sale, a-şĭ însemna locul ce el trebue să aibă pe pămînt, a cunoaşte şi a arĕta mijloacele prin care poate numaĭ avea viaţă, este a se rădica

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Decem.

mai presus de toate interesele şi a esercita dreptul cel mai mare, cel mai sfânt ce a dat Dumneḑeŭ naţiilor: dreptul suveranităţii.

«În aseminea momente supreme ne găsim noi de când funcţionăm în această Adunare.

«Nepregătiţi pentru o misie atât de înaltă, fără îndoială noi am făcut greşeli în drumul nostru; aceste greşeli însă sunt ale inimii, iar nu ale judecăţii. Ne vor putea împuta, că n'am adus aicea rĕceala şi tactul cuvenite oamenilor de stat; dar însuşi duşmanii nostri nu vor putea şterge din conştiinţa lor încredinţarea că noi ne iubim naţia.

«Vor veni timpuri, când se vor cunoaşte aceia cari aŭ lucrat pentru binele României.

«Închiḑênd şirul dorinţelor noastre şi în aşteptarea comunicaţiilor din partea comisiei europene, noi avem a ne folosi de ḑilele sĕrbătorilor pentru a ne întoarce în sinul familiilor. Noi ducem cu noi aducerea aminte de toate cele-ce am lucrat, de toate cele-ce am simţit împreună. Eŭ cred, că o solidaritate morală ne leagă de acum. Când vom vorbi despre lucrările acestei Adunări, să nu uităm, Domnilor, că fie-care a fost condus de patriotism şi de dorinţă pentru binele naţiei; să nu uităm că deosebirea în socoţinţe, ce a urmat câte odată, n'a provenit din deosebirea în simţire, căci inima tuturor a simţit pentru ţeară, dar a provenit din deosebirea chipului, pe care unia îl socotiaŭ mai nimerit de cât alţii, pentru a ajunge tot la acelaşi scop, la scopul obştesc.

«D-voastră veniţi de a însemna un vot de recunoştinţă biurouluĭ. Sarcina ce aţi pus asupră-ne a fost mai presus de puterile noastre. Ca şi d-voastră, fără esperienţă în viaţa parlamentară, noi eram chemaţi a rĕspunde şi la datoria ce avem de împlinit ca deputaţi şi la încrederea ce primisem de la d-voastră. Am rĕspuns noi oare şi la una şi la alta? Conştiinţa ne ḑice, că am făcut tot ce am putut; dar binevoinţa d-voastră vine a declara, că ţine seamă de plecările noastre. Aţi rostit însă, Domnilor, un vot de dreptate, votul de recunoaşterea meritelor vice-presidentului nostru. Pe când mĕ uniam şi eŭ în inima mea cu acest frumos şi nobil vot, glasul sĕŭ mĕ numeşte ca să vin la această tribună să vĕ mulţămesc în numele sĕŭ şi al biurouluĭ.

. . . . . .

«Neaşteptându-mĕ la o datorie pe care o simţesc, dar mai cu anevoie de a o esplica, cuvintele îmi lipsesc mai mult de cât totdeauna pentru a vĕ arĕta aceea ce în modestia sa, el se fereşte şi acum; el ascunde în inima sa o comoară nepreţuită de simţiri pa-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 31 1857 21 Decem

triotice, ce într'o lungă carieră a păstrat și a dovedit pururea în favoarea binelui nației și a fericirii obștești.

«Acum, Domnilor, să ne grăbim a împlini datoria acea religioasă, să repetăm votul de recunoștință pentru Puterile marinimoase care aŭ luat sub scutul lor soarta noastră; cel dintâiŭ și de pe urmă strigăt de viață al Românilor să fie strigătul de recunoștință care să se înalțe la cer pentru bine-făcătorii lor; acest strigăt va trece cu veacurile în istorie, unde se va înscrie sub numele luĭ Dumneḑeŭ numele Monarhilor cariĭ aŭ înțeles decretele providenței și le-aŭ împlinit pe ele!»

Adunarea a strigat cu unanimitate: **Să trăiască Puterile garante!**

D-luĭ *Gr. Balș* iea cuvîntul: De și, ḑice d-luĭ, s'ar fi creḑut că ar fi fost în Adunare desbinărĭ, — însă aceasta nu a fost alta de cât deosebirĭ de opinie. Lipsească, adauge d-luĭ, și acestea și vie țeara în acea bună frăție, care eŭ cel dintâiŭ o chem și o doresc.

După aceasta Adunarea, declarând lucrările sale de încheiate, d-niĭ deputați, în privirea sĕrbătorilor, hotăresc a merge în congedie, însărcinând pe biuroŭ să săvîrșească espediția lucrărilor care aŭ mai rĕmas către comisia internațională din Bucureștĭ, să primească de la aceasta comunicațiile ce ar mai putea veni și să-ĭ întrunească în ședințe în casul când ar trebui a se rĕspunde acelor comunicațiĭ.

D-luĭ vice-presidentul rădică ședința. — Domniĭ deputați manifestează dorința de a merge Adunarea in corpore la Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul pentru a-și lua congedie.

Vice-presidentul Adunărĭĭ, Constantin Negre.

Secretarĭĭ Adunărĭĭ, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Anastasie Panu, Constantin Hurmuzachi, Dimitrie Grigoriu.

39. Procesul-verbal No. 1 al ședințelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Ședința din 26 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 1. 1857 26 Noem.

Astăḑĭ, Comitetul proprietarilor marĭ se adună sub președința d-luĭ V. Sturdza.

D-luĭ A. Panu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față 26 membri, iar absenți unul: D luĭ I. Pruncu.

Se cetește o propunere a d-luĭ Kogălniceanu, sprijinită de d-lor C. Rolla, M. Costachi, C. Roset, M. Jora și Gr. Balș:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 1.
1857
26 Noem.

«Proprietatea *cea mare* este mai cu deosebire interesată la desvoltarea ţĕriĭ. Unul din mijloacele cele mai puternice pentru a ajunge la această desvoltare este de a se întemeia pretutindene *corpuri deliberante*, care pe de o parte să propue toate măsurile de îmbunătăţire şi pe de altă parte să *cerceteze* cheltuelile făcute cu aseminea îmbunătăţiriĭ. Subscrisul dară propune onorabiluluĭ Comitet al proprietarilor marĭ de a lua în de-aproape privire chestia de a se declara *ţinuturile persoane morale* (personn civile) şi de a se institua în fie-care ţinut câte un *consiliŭ general*, a cărĭ membri *să fie aleşĭ* şi cu atribute de a se ocupa cu toate cele ce privesc interesele şi îmbunătăţirile speciale ale ţinutuluĭ, de a face *bugetul veniturilor* ţinutuluĭ, de a cerceta în sesiĭ anuale *cheltuelile de peste an*, de a *împărţi pe ocoale sarcinile şi dările Statului votate de legislativa*, şi în sfîrşit de a propune guvernuluĭ toate măsurile de interes general; modul compuneriĭ consiliilor generale şi cele-lalte ale lor atributurĭ vor forma obiectul uneĭ legĭ speciale votate în cea întâiŭ sesie a Adunăriĭ legislative».

26 Noemvrie 1857.

(Subscris) M. Kogălniceanu.

Sprijinim propunerea aceasta: C. Rolla, M. Costachi, C. Roset, M Jora, Gr. Balş.

Comitetul numeşte cu unanimitate o comisie compusă de treĭ membri, şi anume de d-lor P. Mavrogheni, A. Teriachiu, Gr. Costachi, pentru a refera asupra acesteĭ propuneriĭ.

D-luĭ *Gr. Balş* cere ca propunerea locuitorilor sătenĭ să se iea în discuţie.

D-luĭ *M. Kogălniceanu* opinează pentru rînduirea uneĭ comisiĭ, care să studieze şi să propue Comitetuluĭ lămuririle cuvenite asupra acesteĭ chestiĭ.

D-luĭ *P. Mavrogheni* ḑice, că Comitetul ar trebui să se rostească mai întâĭ asupra baselor pe care trebue să se întemeieze lucrarea comisieĭ.

Comitetul, consultat prin sculare şi şedere asupra rînduiriĭ comisieĭ spre studiarea propuneriĭ locuitorilor sătenĭ, hotăreşte cu majoritatea de 15 în contra a 10 voturĭ rînduirea uneĭ aseminea comisiĭ. D-luĭ A. Aslan nu a fost faţă la votare.

Se păşeşte la rînduirea uneĭ comisiĭ, alcătuită de 5 membri. Majoritatea absolută o aŭ d-lor V. Sturdza cu 23, L. Catargiu cu 22 voturĭ, Gr. Balş cu 20, P. Mavrogheni cu 22 voturĭ, iar majoritatea relativă d-lor C. Rolla, Manolachi Costachi, A. Teriachiu.—D-luĭ P. Mavrogheni, d luĭ Rolla, d-luĭ M. Costachi şi d-luĭ A. Teriachiu renunţă la însărcinarea pusă asupră-le. Se păşeşte la o alegere din noŭ pentru 2 membri, şi majoritatea absolută o aŭ d-lor G. Sturdza cu 16

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 1. 1857 26 Noem.

voturĭ şi D. Miclescu cu 17 voturĭ. Hotăreşte Comitetul pe urmă în unanimitate:

1. Ca în puterea §. 93 din Regulamentul Adunărĭĭ să se modifice §. 60 din Regulament în cât acesta priveşte Comitetul proprietarilor marĭ, încuviinţându-se propunerĭ sprijinite numaĭ de un singur membru;

2 Ca propunerile ce vor fi a se face, să se presenteze până în 3 Dechemvrie la 12 oare ameaḑă-ḑi, când după acest termin nu se vor maĭ primi alte propunerĭ, de cât numaĭ acele atingĕtoare de relaţiile proprietarilor şi ale sătenilor.

Şedinţa se rădică.

40. Procesul-verbal No. 2 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Şedinţa din 28 Noembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 2. 1857 28 Noem.

Comitetul proprietarilor marĭ se adună sub preşedinţa d-luĭ V. Sturdza. D-luĭ secretarul A. Panu fiind bolnav, d-luĭ secretarul A. Teriachiu îl înlocueşte.

La apelul nominal se află faţă 24 membri, iar absenţĭ 3, şi anume: D-lor G. Sturdza, Nicolae Carp, I. Cantacuzin.

Aprobarea procesuluĭ-verbal al şedinţeĭ trecute se amînă pe viitoarea şedinţă din causa boaleĭ d-nuluĭ secretar A. Panu.

D-luĭ *A. Teriachiu* ceteşte o propunere a d-luĭ Kogălniceanu, sprijinită de d-lor Gr. Suţu, D. Miclescu, N. Catargiu, L. Catargiu. (Propunerea aceasta a d-luĭ Kogălniceanu, atingĕtoare de desfiinţarea dărĭĭ asupra esportaţieĭ productelor agricole şi industriale, s'a tipărit la procesul-verbal No. 26 din 13 Dechemvrie al şedinţelor Adunărĭĭ ad-hoc, de aceea nu s'a maĭ trecut aicĭ.)

Discuţia urmează dintâĭ asupra chestieĭ prealabile, care se înlătureză de majoritatea Comitetuluĭ. Consultat prin sculare şi şedere, Comitetul adoptează cu majoritate propunerea de urgenţă şi în urmă se primeşte cu majoritate de 18 voturĭ în contra a 6 voturĭ; care minoritate este numaĭ pentru amînarea chestieĭ la Adunarea legiuitoare, ca una ce se atinge de organisarea din lăuntru şi stă în legătură cu sistemul finanţiar. Se hotăreşte a se trimite proiectul adoptat cu raport Adunărĭĭ generale.

Cu învoirea d-nilor deputaţĭ, şedinţa se rădică şi viitoarea întrunire se anunţă pe Vineri în 29 Noemvrie.

www.dacoromanica.ro

41. Procesul-verbal No. 3 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Şedinţa din 3 Decembre 1857.

«Astăḑĭ, Comitetul proprietarilor marĭ se adună în a treia şedinţă sub presidenţa d-luĭ V. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 3. 1857 3 Decem.

Domnul secretar suplent A. Teriachiu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă 27 membri.

D-luĭ Teriachiu cetește pe urmă procesele-verbale ale şedinţelor I. şi II. din 26 şi 28 Noemvrie, care se adoptează fără vre-o modificare.

D-luĭ *Teriachiu* cetește raportul comisieĭ însărcinate cu desvoltarea propuneriĭ d-luĭ Kogălniceanu privitoare la consiliurile generale. (Raportul acesta s'a tipărit la procesul-verbal No. 26 din 13 Decemvrie al şedinţelor Adunăriĭ ad-hoc.)

Raportul se adoptează în unanimitate de către Comitet.

D luĭ C. Roset cetește o propunere asupra relaţiilor locuitorilor săteni (această propunere s'a tipărit la procesul-verbal No. 28 din 18 Decemvrie al şedinţelor Adunăriĭ ad-hoc) care se hotărește a se trimite comisieĭ însărcinate cu studierea propuneriĭ locuitorilor sătenĭ.

D-luĭ V. Sturdza declară, că timpul hotărît pentru primirea propunerilor în şedinţa I. s'a sfîrşit acum şi nu se maĭ primesc altele de cât acele privitoare asupra relaţiilor proprietarilor şi a sătenilor.

Şedinţa se rădică.

42. Procesul-verbal No. 4 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Şedinţa din 3 Decembre 1857.

Astăḑĭ, a patra şedinţă a Comitetuluĭ proprietarilor marĭ se deschide sub preşedinţa d-luĭ V. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Decem.

D-luĭ A. Panu cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă 27 membri.

D-luĭ Panu cetește procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care se adoptează fără vre-o modificare.

Se păşește la alegerea presidentuluĭ Comitetuluĭ, şi d-luĭ V. Sturdza are majoritatea absolută a 23 voturĭ.

Se adeveresc prin înscriere următoarele încheieriĭ din şedinţele trecute.

I.

«Astăḑĭ, anul una mie opt sute cinci-ḑeci şi şeapte, luna Noemvrie în două-ḑeci şi opt de ḑile.

«Luând în privire, că toată darea asupra esportaţieĭ productelor,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Decem.

fie agricole, fie industriale, este o restricție păgubitoare producției, condamnată de economia politică; luând în privire că aseminea dări sunt mai cu deosebire păgubitoare pentru o țeară eminent agricolă ca România, și care este interesată de a înlesni în tot chipul esportarea productelor sale de ori-ce natură;

«Comitetul proprietarilor mari propune Adunării generale adoptarea următoarei dorinți:

«Desființarea a ori-ce dări asupra esportației vitelor, productelor agricole, materii brute în genere, a ori-ce obiecte primitive saŭ fabricate ale țării».

Subscriŭ *pentru* 17, și anume: D-lor C. Rolla, D. Miclescu, M. Kogălniceanu, I. Docan, D. Rallet, Gr. Suțu, N. Cananăŭ, S. Miclescu, I. Vârnav, C. Sturdza, A. Botez-Forăscu, L. Catargiu, M. Jora, I. Fotea, P. Mavrogheni, I. Pruncu N. Catargiu. *Contra* nu a fost nimenea. Se abțin de la înscrierea votului, pe temeiul declarării din procesul-verbal al II-lea, șeapte: D-lor A. Aslan, C. Roset, Gr. Balș, M. Costachi, Gr. Costachi, A. Teriachiu, V. Sturdza.

II.

«Astădĭ, anul una mie opt sute cinci-deci și șeapte, luna Dechemvrie în trei ḑile.

«Luând în privire, că cea mai nimerită cale pentru ca interesele și nevoile țării să ajungă la cunoștința guvernului sunt Corpurile deliberative;

«Că prin întemeiarea de aseminea corpuri s'aŭ dobândit cele mai insemnătoare resultaturi la desvoltarea materială și morală a țării, pretutindene unde ele s'aŭ aplicat; că necesitatea unei aseminea instituții este obștește simțită și în țeara noastră;

«Comitetul proprietarilor mari propune onor. Adunări ad-hoc următoarea dorință spre desbatere:

«1. Să se recunoască ținuturile de persoane civile;

«2. Să se înființeze în fie-care ținut câte un consiliŭ ținutal, a căruia compunere să fie basată pe principiul electiv;

«Atributele lor principale să fie:

«a) A delibera asupra bugetului atingĕtor de cheltuelile ordinare și estra ordinare ale ținutului;

«b) A cerceta sămile de venituri și cheltueli ale ținutului;

«c) A face împărțirea contribuțiilor directe în ținuturi după regulile statornicite prin legi;

«d) A propune toate mĕsurile de interes special al ținutului;

www.dacoromanica.ro

«e) A-şĭ da socotinţa în chestiĭ de interes general, când vor fi consultate de către guvern;

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Decem.

«3. Modul compuneriĭ, timpul sesiilor şi cele-lalte atribuţiĭ vor face obiectul uneĭ legĭ speciale votate de Adunarea legiuitoare».

Subscriŭ *pentru* 24, şi anume: D-lor C. Rolla, Iord. Pruncu, I. Vârnav, Neculaĭ Canano, Sandu Miclescu, A. Aslan, N. Catargiu, M. Jora, C. Roset, Iancu Fotea, Iancu Cantacuzin, Lascar Catargiu, A. Botez-Forăscu, Gr. Suţu, Dim. Miclescu, Mihail Kogălniceanu, P. Mavrogheni, I. Docan, M. Costachi, A. Teriachiu, N. Carp, Gr. Costachi, V. Sturdza. — Iar *contra* nu a fost nimenea.

D-luĭ *Gr. Balş* cetește raportul comisieĭ însărcinate cu cercetarea propuneriĭ locuitorilor sătenĭ:

«Raportul comisieĭ însărcinate cu cercetarea propuneriĭ locuitorilor sătenĭ, subscris de d-lor G. Sturdza, L. Catargiu, Gr. Balş şi D. Miclescu, cetindu-se de raportatorul eĭ d-luĭ Gr. Balş, şi din care scoţêndu-se şi modificându-se următoarele bucăţĭ, după amandamentul d-luĭ A. Aslan, s'a subscris de majoritatea Comitetuluĭ proprietarilor marĭ, după care s'a şi tipărit la procesul-verbal No 28 din 18 Dechemvrie al şedinţelor Adunăriĭ ad-hoc sub titlu de: *Încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.*

«Iată bucăţile suprimate de *raportul* comisieĭ:

(De la sfîrşitul paragrafuluĭ al 3-lea):

. . . . Unde, precum spre esemplu în Anglia, nevoia este aşa de mare, în cât nicĭ colosalul bir de maĭ bine de o sută de milioane ce în tot anul se strînge în folosul sărăcimiĭ, n'a fost în stare de a scăpa o mare parte din populaţia Irlandeĭ de cumplita moarte de foame, nicĭ de a opri *ieşirea irlandică* (l'émigration en masse), prin care acea nefericită ţeară în câţĭva anĭ a perdut la douĕ milioane de suflete.

(De la paragraful 9, litera **A**, **B** şi **C**, fără modificare, dupre cum era maĭ întâiŭ în raport):

A) Că ţĕraniĭ în Moldova aŭ fost vecinĭ, adecă sătenĭ megieşĭ fără de moşie (după difiniţia dată de obştească Adunare a ţĕriĭ în 6 Aprilie 1749), parte aduşĭ din ţĕrile megieşite dintre duşmaniĭ biruiţĭ cu armele, parte cumpĕraţĭ de către boerĭ din ţinuturile din sus, saŭ dintre răzăşiĭ scăpătaţĭ împreună cu moşia acestora, parte dănuiţĭ de către Domnĭ împreună cu moşiile pe care se aflaŭ.

B) Că toţĭ vecinĭĭ fără deosebire de origină lucraŭ fără mĕsură saŭ mărginire în folosul stăpânilor sĕĭ, de la a cărora singură voinţă atîrna numĕrul ḑilelor de lucru.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Decem.

C) «Că boeriĭ aveaŭ voe de a vinde pe ţăraniĭ lor, însă nu afară din satul în care s'aŭ născut, ci numaĭ împreună cu moşia, şi această vînḑare era legiuită şi valabilă». (Cantemir, «Descrierea Moldoveĭ», Ed. germ. 273, Ed. tom. 245, 252.)

(Puntul întâiŭ din dorinţele Comitetuluĭ, însă nemodificat):

1. Dorinţa ca în viitor şi săteanul să fie pus în rîndul oamenilor, s'a îndestulat prin proclamarea egalităţiĭ înaintea legiĭ şi a instrucţieĭ gratuite şi obligatoare pentru toate oraşele şi satele, iar dorinţa despre desfiinţarea bătĕiĭ, *urmare neapĕrată a acestor principiĭ*, atîrnă de la viitoarea Adunare legiuitoare, chemată a reforma între altele şi legislaţia criminală, care basată pe deosebirea claselor şi plină de defectuositățĭ monstruoase, nu maĭ rĕspunde cererilor secoluluĭ de faţă.

«*În puntul al IV-lea de la sfîrşitul raportuluĭ lipseşte cuvîntul de* **stabilisare**, *care s'a adaos în încheierea majorităţiĭ*».

D-luĭ *Kogălniceanu* şi *Rolla* protestează în contra calificaţieĭ dată ţăranilor în raportul comisieĭ şi în contra spiritului provocător în el.

D-luĭ *Lascar Catargiu* declară, că aicea nu se începe protestaţiĭ, putêndu-se înfăţoşa amandamente.

D-luĭ *D. Miclescu* ḑice, că este încredinţat că ţăraniĭ nu ştiŭ ce se ḑice în hârtia lor.

D-luĭ *M. Costachi* aminteşte, că de câte orĭ a vorbit cu deputaţiĭ sătenĭ, de atâtea orĭ eĭ aŭ recunoscut propunerea ca a lor; de vreme dară ce eĭ ieaŭ rĕspunderea asupra lor, nu se poate presupune că ar fi a altora. Se înţelege însă, că neştiind carte, aŭ pus pe alţiĭ de aŭ scris-o.

D-luĭ *Gr. Balş* ceteşte Art. 57 din Regulamentul Adunăriĭ şi ḑice, că locuitoriĭ sătenĭ nu s'aŭ întrunit niciĭ decum în Comitet; că propunerea lor e făcută afară de Comitet şi cuprinḑĕtoare de ideĭ comuniste; că trebue să ştergem pata ce ar rĕmânea asupra locuitorilor şi să o lăsăm asupra compuitorilor propunerii.

D-luĭ *A. Teriachiu* ḑice, că atuncĭ când s'a cetit dintâiŭ propunerea în Adunare, o mare indignaţie a cuprins pe toţĭ; că comisia rĕspunde la cuvintele aţîţătoare prin altele maĭ aţîţătoare, în loc ca să rĕspundem cu linişte.

D-luĭ *Kogălniceanu* nu crede că vre-unul din ceĭ 27 membri a scris raportul, cu toată ochirea strălucitoare a d-luĭ Balş în timp când cetia hârtia.

Maĭ mulţĭ membri, şi între alţiĭ şi d-luĭ Balş, declarând că această aserţie este o personalitate, d-luĭ Kogălniceanu îşĭ retrage acele cuvinte.

www.dacoromanica.ro

D-luĭ *Gr. Balş* iea cuvîntul şi ḑice, că destul de lămurit a apĕrat pe locuitoriĭ sătenĭ, şi acum d-luĭ Kogălniceanu îl învinovăţeşte.

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Decem.

Presidentul arată, că aceasta este o personalitate, maĭ ales după ce d-luĭ Kogălniceanu şi-a retras cuvîntul.

D-luĭ *Costachi Roset* declară, că în cât priveşte cuprinderea propunerĭĭ locuitorilor pontaşĭ, arată şi ḑice şi d-luĭ cu mâna pe cuget şi în faţa luĭ Dumneḑeŭ, că locuitoriĭ n'aŭ avut de la eĭ însuşĭ aseminea gândirĭ, pe care în totul nicĭ acum le înţeleg unde ţinteso, şi că acel ce le-a făcut acea propunere, n'a înţeles saŭ nu a avut de scop binele lor, ci altă ceva.

D-luĭ *Kogălniceanu* declară, că propunerea locuitorilor nu e scrisă de dînşiĭ şi că-ĭ lipseşte tactul cuvenit.

D-luĭ *D. Rallet* arată, că locuitoriĭ aŭ venit acasă ḑa d-luĭ şi i-aŭ înfăţoşat hârtia; cetind-o şi neplăcêndu-ĭ compunerea, d-luĭ nu a vrut să o protocolească, maĭ ales că ea era datată dintr'un timp în care nu era secretar al Comitetuluĭ sătenilor.

D-luĭ *P. Mavrogheni* ḑice, că chestia de faţă se atinge de interesele cele maĭ vitale ale ţĕrĭĭ; că raportul se împarte în douĕ părţĭ: în refutare şi în dorinţĭ. D-luĭ arată, că propunerea locuitorilor a auḑit-o cu sânge rece, însă în sine a simţit o mare indignaţie; că cine a făcut-o, a comis o crimă în contra ţĕrĭĭ şi a naţieĭ; căcĭ ea caută a insulta, a stigmatisa pe proprietarĭ în ochiĭ ţĕrĭĭ şi aĭ Europeĭ, lovind în inteligenţă şi discreditând pe naţie în viitor.

Toate aceste trebuiaŭ rădicate cu mare demnitate şi linişte, ca să nu picăm în greşeala aceleĭ propunerĭ. Trebuia ca Comitetul să fie unanim în conclusie, jertfind ceva din esclusivism fie-care. Trebue să facem ceva însuflat de interes comun şi fără a jigni principul proprietăţiĭ, atuncĭ vom scăpa nu numaĭ pe noĭ, ci ţeara.

D-luĭ *C. Rolla* cere tipărirea hârtieĭ comisieĭ spre studiare. Adunarea înţuviinţează această cerere şi presidentul, consultând Comitetul, rădică şedinţa.

43. Procesul-verbal No. 5 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Şedinţa din 9 Decembre 1857.

Astăḑĭ, a cincea şedinţă a Comitetuluĭ propietarilor marĭ se deschide sub preşedinţa d-luĭ V. Sturdza.

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

D-luĭ C. Hurmuzachi ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă 26 membri şi unul bolnav: D-luĭ C. Rolla.

Se ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, asupra căruia s'aŭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

întăţoşat reclamaţiĭ din partea d-luĭ M. Costachi, M. Kogălniceanu, A. Teriachiu şi Gr. Balş.

D-luĭ *Teriachiu* susţine, că discuţiile să nu se înscrie în procesele-verbale ale Comitetuluĭ, pentru că acestea s'aŭ adoptat în unanimitate de către Comitet.

D-luĭ *Miclescu* susţine opinia d-luĭ Teriachiu, iar d-luĭ *Lascar Catargiu* contestează că s'ar fi adoptat o aseminea încheiare de către Comitet.

D-luĭ *M. Costachi* susţine din contra înscrierea în scurt numaĭ a opiniilor fie-căruia. D-lor *Gr. Balş*, *M. Kogălniceanu*, *P. Mavrogheni*, *N. Catargiu* sprijinesc cererea d-luĭ M. Costachi.

Comitetul, consultat prin sculare şi şedere, adoptează propunerea d-luĭ M. Costachi.

Reclamă în contra procesuluĭ verbal:

1. D-luĭ *M. Costachi* reclamă întâiŭ pentru d-luĭ Rolla, care a ţis că protestează în contra calificăriĭ de comunişti a ţuturor cariĭ nu sunt de opinia comisieĭ. Pe urmă am ţis, că maĭ mulţi din noĭ vorbind în localităţile întrunirilor cu locuitoriĭ săteni, aceştia aŭ luat totdeauna responsabilitatea propunerilĭ asupra lor, şi că de vreme ce eĭ, rĕspunderea o iaŭ asupră-şĭ, e de prisos de a presupune că ar fi făcută de alţiĭ.

D-luĭ *L. Catargiu* întîmpină, că tot în acele localităţĭ deputaţiĭ săteni i-aŭ declarat că alţiĭ i-aŭ învĕţat a scrie hârtia.

2. D-luĭ *Kogălniceanu:* După d-luĭ Rolla am ţis şi eŭ că protestez în contra insulteĭ făcute ţĕranilor în raport prin calificare de robĭ şi cumpĕraţĭ; ca un om ce am studiat istoria ţĕrĭĭ, ca proprietar mare şi Român, de aseminea protestez în contra neesactităţilor istorice din acel raport.

«Maĭ jos am ţis, că declar că nu cred ca propunerea locuitorilor să fie scrisă de vre-unul din noĭ; că asigurez că nu e scrisă de mine, cu toată ochirea strălucitoare a d-luĭ Balş asupra mea.

«Pe urmă am ţis, că de la sine se înţelege că sătenii deputaţĭ aŭ putut să se adreseze la alţiĭ pentru scrierea propunerilĭ lor, şi că recunosc lipsa de tact din ea».

3. *D-luĭ A. Teriachiu*: «Am ţis, că atuncĭ când s'a cetit dintâiŭ propunerea deputaţilor sătenĭ în Adunarea generală, o mare indignaţie a cuprins pe toţĭ; că am condemnat spiritul aceleĭ propunerĭ şi că nu este de dignitatea Comitetuluĭ proprietarilor marĭ să pice în acele greşele ca sătenĭĭ».

4. D-luĭ *Gr. Balş*: «Înainte de a vorbi d-luĭ Kogălniceanu de

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Decem.

strălucitoarea ochire, am ḑis că nimenĭ nu e capabil din membriĭ Comitetuluĭ proprietarilor marĭ a fi scris acea propunere a locuitorilor».

Se păşeste la desbaterea raportuluĭ comisieĭ.

D-luĭ *A. Teriachiu* ceteşte o contra-propunere, subscrisă de d-lor P. Mavrogheni, M. Costachi, A. Teriachiu, M. Jora, I. Cantacuzin:

«Subscrişiĭ, cetind proiectul de încheiare înfăţoşat de către comisia acestuĭ Comitet al proprietarilor marĭ, atingĕtor de propunerea făcută către Adunare de Comitetul locuitorilor sătenĭ, se vĕd nevoiţĭ a arĕta temeiurile care îĭ împedecă de a adopta acest proiect de încheiare.

«De şi propunerea deputaţilor sătenĭ înfăţoşează în adevĕr un caracter de recriminaţie, a cărora espunere este făcută cu oare-care înveninare; de şi o aşa lucrare pare a fi maĭ mult menită de a însufla discordia şi ura între cele douĕ maĭ marĭ elemente ale societăţiĭ noastre, proprietatea şi clasa agricolă, în loc de a cere reformarea uneĭ stărĭ a lucrurilor pe care nu o apĕră nimenĭ, şi aşa a face un apel de concordie şi de bună înţelegere între toţĭ.

«De şi acea propunere, cerênd reformarea instituţiilor de astăḑĭ atingĕtoare de relaţiile dintre proprietarĭ şi locuitoriĭ sătenĭ, a ţintit a înfăţoşa rĕsplata pămîntuluĭ prin muncă (boerescul) sub forma uneĭ îndatoririĭ personale şi a înfiinţa oare-care drepturĭ prin citare de facturĭ istorice, când numaĭ Aşeḑămîntul şi legile astăḑĭ lucrătoare pot servi de basă legală pentru orĭ-ce reformă; de şi prin ocolirea cuvîntuluĭ de proprietate şi prin calificarea proprietarilor cu vaga denumire de boerĭ de moşie se vĕdesc oare-care tendinţe lovitoare dreptuluĭ proprietăţiĭ, urmare condamnabilă, ca una ce se depărtează de la spiritul legalităţiĭ şi al ordinuluĭ social, totuşĭ Comitetul acesta, care înfăţoşază proprietatea mare, trebue a porni de la un punct de vedere maĭ înalt, trebue a urma pe calea concordieĭ şi a propăşiriĭ ce a caracterisat voturile Adunăriĭ până astăḑĭ, şi a lăsa argumentaţiile de aşa natură acelora ce ar avea nevoie de ele pentru întemeiarea unor drepturĭ ce ar vroi a-şĭ înfiinţa.

«Pe aceste temeiurĭ, subscrişiĭ nu se pot uni cu forma proiectuluĭ de încheiare al comisieĭ, şi dacă propunerea deputaţilor sătenĭ are a ajunge nu numaĭ sub ochiĭ comisieĭ internaţionale din Bucureştĭ, dară şi sub ochiĭ Conferinţelor din Paris, subscrişiĭ sunt bine încredinţaţĭ, că oameniĭ eminenţĭ, de care sunt compuse şi una şi alta din acestea, vor şti a deosebi adevĕrul de tot ce este pasie şi esagerinţă, dreptul de tot ce ar putea fi utopie şi tendinţe subversive, şi că dreapta lor apreciaţie ne este garanţia cea maĭ sigură de nejignirea mareluĭ princip al proprietăţiĭ, precum şi a tuturor drep-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

turilor noastre, drepturĭ consfinţite prin aşeḍămintele şi legile ţĕrĭĭ, precum şi prin maĭ multe titluri legale.

«Aseminea subscrişiĭ nu se pot uni cu argumentaţia istorică a acestuĭ proiect. Istoria ţĕrĭĭ nu constatează alta, de cât deosebitele fase prin care a trecut proprietatea în graduala eĭ formaţie; nu poate însă constitua drepturĭ în contra legilor statornicite; precum Comitetul locuitorilor sătenĭ a greşit dacă a vroit a-şĭ căuta drepturĭ între factele istorice, aseminea ar greşi şi Comitetul proprietarilor marĭ dacă ar cere ajutorul istorieĭ pentru a întări principul proprietăţiĭ în ţeară şi a consolida drepturile eĭ. Acest principiŭ fiind înscris în toate aşeḍămintele noastre, nimĕruĭ nu este iertat de a invoca nimic altă în această privire, căcĭ orĭ-ce încercare de aseminea fire şi-ar atrage nu numaĭ de la ţeară, dară şi de la Europa întreagă meritata calificare de rĕsturnătoare ordinuluĭ legal şi a instituţieĭ fundamentale a societăţiĭ.

«În cât se atinge de conclusia proiectuluĭ comisieĭ, subscrişiĭ nu pot aseminea a adopta, în privire că prin ea nu numaĭ că se prejudecă chestia reformeĭ, dară maĭ ales aceasta se află ca şi deslegată.

«Adunarea ad-hoc, avênd numaĭ un caracter consultativ şi constituarea eĭ fiind basată pe clase, orĭ-ce soluţie s'ar da în această chestie ar putea fi privită ca părtinitoare, prin urmare Adunarea aceasta nu poate de cât a constata nevoia reformărĭĭ Aşeḍămîntuluĭ de astăḍĭ.

«De aceea subscrişiĭ propun următorul proiect de încheiare:

«1. Luând în privire că nevoia reformărĭĭ Aşeḍămîntuluĭ ce regulează astăḍĭ relaţiile dintre proprietarĭ şi locuitorĭĭ sătenĭ este nu numaĭ netăgăduită, dară simţită şi recunoscută de toată ţeara;

«2. Luând în privire că dacă acesta este un adevĕr, chestia de faţă înfăţoşindu-se astăḍĭ pentru întâia oară cu seriositate în ţeară, soluţia eĭ nu poate fi realisată de cât în urma uneĭ studiĭ pătrunḍĕtoare a tuturor intereselor sociale, cu care ea este atât de strîns legată, şi în lipsa căria Adunarea nu poate lua asupră-şĭ rĕspunderea uneĭ mĕsurĭ pripite într'o chestie atât de vitală pentru ţeară;

«3. Luând în privire că gravitatea şi gingăşimea chestieĭ cer ca reforma să se opereze şi să se aplice în mijlocul uneĭ stărĭ de lucrurĭ normale în ţeară şi sub un guvern definitiv, carele să înfăţoşeze toate garanţiile de stabilitate şi de ordin, şi a căruia conlucrare la noua legiuire va fi cea maĭ mare închizăşluire de dreptate şĭ de nepărtinire;

«Propunem următoarele dorinţe:

«1. Regularea definitivă a relaţiilor dintre proprietarĭĭ de moşiĭ şi locuitorĭĭ sătenĭ, pe basele înlăturărĭĭ defectuosităţilor ce înfăţo-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem

şează Aşeḑământul actual şi a statornicirii unor principii împăcătoare tuturor intereselor de care se atinge această chestie importantă.

«2. Adunarea legislativă viitoare, în cea întâiŭ sesie va vota o lege privitoare la desvĕlirea şi aplicarea acestor principii».

1857, Dechemvrie 9.

(Subscrişi) P. Mavrogheni, M. Costachi, A. Teriachiu, M. Jora, I. Cantacuzin.

D-luĭ C. Hurmuzachi ceteşte următoarele amandamente:

1. Amandamentul d-luĭ Gr Costachi:

«Luând aminte că însuşi Art. 118, lit. E. din Reglement ţinteşte la alcătuirĭ de bună-voe între locuitorĭ şi proprietarĭ;

«Luând aminte că alcătuirile de bună-voe presupun libertatea muncii şi libertatea proprietăţii, principii introduse în toate legislaţiile popoarelor civilisate;

«Luând aminte că însuşi locuitorii aŭ cerut desfiinţarea muncii impusă de legĭ ca echivalent al pământuluĭ;

«Luând aminte că şi în Conferenţiile de la Ţarigrad s'a adoptat principul alcătuirilor de bună-voe;

«Luând aminte că sporirea numĕruluĭ proprietarilor micĭ (arăzăşilor) şi înstărirea aceloraşĭ locuitorĭ aĭ Besarabieĭ anexate, este cea maĭ vie dovadă de resultatul fericit al alcătuirilor de bună voe;

«Apoĭ jos iscălitul socoate, ca viitoarea Adunare legiuitoare, purcegând de la principiile libertăţiĭ muncii şi a libertăţiĭ proprietăţiĭ, să iea la întroducerea acesteĭ reforme, atât în privirea timpuluĭ, cât şi a intereselor sociale esistente, cele maĭ drepte şi cele maĭ cumpĕnite mĕsurĭ».

2. Amandamentul d-luĭ A. Aslan, sprijinit de d-lor A. Botez-Forăscu, Iorgu Pruncu, Gr. Suţu:

«Subscrişiĭ propun următoarele schimbărĭ la proiectul comisieĭ Art. 9: Litera A să se şteargă cu totul şi să se înlocuiască cu următoarele cuvinte: A) că cea maĭ mare parte din ţĕraniĭ Moldoveĭ aŭ fost vecinĭ.

«Litera Ç să se şteargă cu totul, adăogându-se la sfîrşitul lit B.: «precum se dovedeşte din «Descrierea Moldoveĭ» a luĭ Cantemir, filele 245 până la 252»

«Răspunsul la dorinţa No. 1 să se prefacă în următorul chip: «Dorinţa ca în viitor şi săteanul să fie pus în rîndul oamenilor şi să se desfiinţeze bătaia,—corĕspund la vótul Adunăriĭ, care a proclamat egalitatea înaintea legiĭ şi instrucţia publică şi obligatoare în toate oraşele şi satele. Urmând neapĕrat după acest vot ca Adunarea

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

viitoare să reformeze între altele și legislația criminală, care, basată pe deosebirea claselor și plină de defectuositățĭ monstruoase, nu mai rĕspunde cererilor secululuĭ de față».

«La punctul al 3-lea să se șteargă toate cuvintele ce vin după «alte țĕrĭ mai civilisate și mai bine organisate».

«Aseminea să se modifice și al 4-lea Articol din soluție în următorul chip: «Legea aceasta va fi întemeiată pe principul respectuluĭ proprietățiĭ, tot-odată va privi la stabilarea și chipul veșuiriĭ locuitorilor sătenĭ astădĭ lucrătorĭ de pămînt».

1857, Decheinvrie 8.

(Subscrișĭ) A. Aslan, Gr. Suțu, A. Botez-Forăscu, I. Pruncu.

3. Propunerea d-luĭ C. Roset cetită în ședința trecută.

D-luĭ *Kogălniceanu* înfățoșează un înscris, prin care d-luĭ se rostește în contra raportuluĭ comisieĭ, însă declară că dreptul, causele respingeriĭ le va supune în Adunarea generală.

D-luĭ *Miclescu*: «Întrunirea în Comitete trebue să aibă un scop; de și-ar reserva fie-care dreptul de a-șĭ spune opinia privitoare către clasa sa în Adunare și nu în Comitet, atuncĭ întrunirea noastră aicĭ e de prisos; de nu am urma ast-fel, am ieși din textul firmanuluĭ».

D-luĭ *M. Costachi*: «Fie-care este stăpân pe opinia sa și are dreptul de a ști cât se poate întinde în privirea mandatuluĭ ce are».

D-luĭ *N. Catargiu*: «Înscrisul d-luĭ Kogălniceanu este un vot anticipat și nu se poate primi».

D-luĭ *Kogălniceanu* îșĭ retrage înscrisul.

Se discută asupra priorităților.

D-luĭ *Mavrogheni*: «Unele din amandamente arată o prefacere în corpul hârtieĭ, iar cele-lalte propun deosebite soluțiĭ. Contra-propunerea mea arată, că Adunarea nu poate da soluție, că ea poate numaĭ declara nevoia reformeĭ și a o constata. Prin urmare ea are prioritate, fiind mai depărtată de raportul comisieĭ, căcĭ propune amînare fără a hotărî cutare saŭ cutare princip».

D-luĭ *M. Costachi* susține această opinie.

D-luĭ *L. Catargiu*: «Toate sunt pentru amînare, și a d-luĭ C. Roset este cea mai depărtată».

D-luĭ *Teriachiu*: «Chiar d-luĭ Roset a ḑis că propunerea d-sale arată un mod de soluție și prin urmare nu e mai îndepărtată de cât a d-luĭ Mavrogheni».

D-luĭ *Kogălniceanu*: «Fără să mĕ esplic asupra contra-propuneriĭ d-luĭ Mavrogheni, ḑic că trebue să luăm seama, că numaĭ amînarea poate face ca să se împace cu toțiĭ, și că trebue să sfîrșim cum am

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Decem.

început. Toate propunerile pun basă; a d-luĭ Mavrogheni singură constatează nevoia reformeĭ».

D-luĭ *Balş*: «Comisia primeşte modificările propuse de amandamentul d-luĭ Aslan în raportul comisieĭ pentru a simplifica chestia».

D-luĭ *M. Costachi*: «În chestia priorităţiĭ ne rĕspunde Regulamentul şi precedentul în Adunarea la puntul 9, unde amandamentele de amînare s'aŭ votat dintâiŭ».

D-luĭ *Gr. Balş*: «Comisia a socotit, că dacă locuitoriĭ se basează pe istorie pentru a arĕta că eĭ aŭ fost ceĭ întâĭ ocupanţi aĭ pămîntuluĭ, proprietariĭ marĭ trebue să arĕte falsitatea aceleĭ opiniĭ».

D-luĭ *M. Costachi*: «Găsesc că întemeiarea dreptuluĭ proprietăţiĭ pe actele şi legile noastre este cea maĭ puternică basă a acestuĭ drept. Afară de aceasta lucrarea comisieĭ arată o soluţie, şi chestia fiind grea, patimile fiind aprinse, Adunarea consultativă fiind basată pe clase, şi chestia pentru întâiaşĭ dată viind în discuţie, Adunarea de faţă nu ar putea hotărî definitiv. Soluţia de faţă ar fi o lege care ar statornici un princip şi Adunarea viitoare nu ar avea de cât a aplica un princip odată statornicit. Consultativeĭ nu-ĭ este dat a lega mânile Adunăriĭ legiuitoare. Lăsaţĭ ca timpul să pregătească opiniile, şi atuncĭ în conştiinţă se va putea da o soluţie».

D-luĭ *Miclescu*: «Sunt de opinie să dăm un vot de princip, ca în toate voturile de interes general. Când locuitoriĭ nu ar fi dat propunerea lor cum ea este formulată, când eĭ ar fi cerut numaĭ o punere la cale dreaptă, atuncĭ s'ar fi putut amîna; acum însă după provocarea făcută, ca proprietarĭ marĭ suntem datorĭ a ne apĕra. Prin amînare ne-am pune într'o posiţie critică dinaintea locuitorilor şi a Europeĭ.

«Prin soluţia raportuluĭ mulţămim şi pe locuitorĭ şi pe proprietarĭ».

D-luĭ *M. Costachi*: «Prin soluţia raportuluĭ nicĭ locuitorul nu este asigurat, nicĭ proprietarul; trebue a se studia maĭ întâiŭ chestia».

D-luĭ *L. Catargiu*: «În propunerea d-luĭ Mavrogheni vĕd cuvinte foarte vagĭ.

«1. Aşeḍământul de astăḍĭ defectuos; pe cine priveşte însă defectuositatea, pe locuitorĭ orĭ pe proprietarĭ?

«2. În acea propunere nu se combate aceea a locuitorilor.

«3. Ca Congresul să dea soluţia, trebue să aibă şi întîmpinarea proprietarilor la propunerea locuitorilor şi arĕtarea drepturilor.

«4. Soluţia este necesară, căcĭ toate gazetele ḍic că la noĭ este servage, corvée, noĭ trebue dară să arĕtăm că vrem stabilarea locuitorilor cu respectul proprietăţiĭ».

D-luĭ *C. Roset*: «Fiind-că s'a pus în desbatere amandamentul

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

d-luĭ Mavrogheni, care ţinteşte a modifica întemeiarea ce' comisia a făcut la propunerea locuitorilor, rĕspund că m'aş uni şi eŭ cu aceasta, nevrênd asemenea a mĕ maĭ basa pe istorie spre a constata dreptul proprietăţiĭ. Însă fiind-că tot acelaşĭ amandament hotăreşte a nu se da nicĭ o soluţie chestieĭ locuitorilor, apoĭ nu pot a mĕ uni, căcĭ eŭ sunt de socotinţă că trebue numaĭ de cât a se da o soluţie uneĭ aşa chestiĭ, 1-iŭ pentru a apĕra proprietatea şi al 2 lea pentru a rosti cele-ce socot că ar face întărirea acesteĭ ţĕrĭ, care la mine este cel maĭ mare interes».

D-luĭ *Teriachiu*: «În considerantele raportuluĭ se ḑice că: «proprietariĭ nu pot urma Aşeḑământuluĭ»; prin aceasta şi prin soluţie se înlăturează Aşeḑământul de o parte. — Raportul învoacă istoria, când trebuia să se sprijine pe legile, pe basele legale, de la care îndepărtându-ne, am întra într'un haos nesfîrşit. — Dritul proprietăţiĭ consfinţit prin Aşeḑământ. Soluţiĭ nu se pot da acum:

«1. Pentru argumentele date de d-luĭ M. Costachi.

«2. Pentru că vedem maĭ multe soluţiĭ asupra cărora nu suntem înţeleşĭ; căcĭ uniĭ din noĭ cu mâna pe cuget pot ḑice, că opinia sa este acea adevĕrată a alegĕtorilor sĕĭ».

D-luĭ *Kogălniceanu*: «În contra opinieĭ d-luĭ Catargiu eŭ sprijin, că proprietariĭ de moşiĭ din Moldova, după legile actuale primesc în contra pămîntuluĭ dat obştiilor săteştĭ, orĭ muncă îndatoritoare numită în Moldova *boeresc*, în Ţeara Românească *clacă*,— una şi alta în limba franceză *corvée*, iar nemţeşte *Frohren* saŭ *Roboth*,— orĭ plată bănească echivalentă munciĭ îndatoritoare. Aseminea sprijin şi rog să se însemne în protocol, că în Moldova proprietatea funciară şi driturile proprietarilor de moşiĭ sunt consfinţite şi definite prin Aşeḑământul urbariar actual; tot acest Aşeḑământ consfinţeşte şi defineză şi driturile obştiilor săteştĭ lucrătoare de pămînt. Pe cât nu voesc a jigni pe unele, pe atâta nu pot jigni şi pe cele-lalte. Defectuositătile Aşeḑământuluĭ actual trebue prin urmare regulate prin concesiĭ mutuale».

D-luĭ *Lascar Catargiu*: «În Aşeḑământul din 1851 nu se găseşte numele de boeresc».

D-luĭ *Kogălniceanu*: «Să se maĭ iea în privire că în firman stă denumirea de locuitor clăcaş».

D-luĭ *Balş* ceteşte un cuvînt, prin care apĕră raportul comisieĭ.

www.dacoromanica.ro

Cuvîntul d-luĭ Grigorie Balș.

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

«Ca raportator al comisieĭ, daţi-mĭ voe să vĕ spun, că eŭ despart chestia locuitorilor în douĕ: chestia de drit și chestia socială a înbunătăţiriĭ soarteĭ locuitorilor sătenĭ.

«Despre chestia de drit, Domnilor, fără sfială vĕ spun, că nicĭ odată ţĕraniĭ din Moldova n'aŭ visat că ar putea avea cel maĭ mic drit de proprietate pe pămîntul care le este dat lor spre hrană.

«Domnilor, proprietatea este valoarea materială a muncĭi individuluĭ, realisarea activităţiĭ sale; cea întâiŭ realisare a activităţiĭ este ocupaţia pămîntuluĭ, pentru aceea și constituţia agricolă este elementul cel maĭ esenţial în desvĕlirea, tăria și înflorirea uneĭ ţĕrĭ. La început proprietatea în adevĕr ni se arată ca un product al puteriĭ iar nu al muncĭi; această origină a proprietăţiĭ teriană este recunoscută de maĭ toate staturile; însă o proprietate, orĭ-care ar fi origina eĭ, trecênd într'un chip legal dintr'o mână în alta, într'un timp dat se purifică de pĕcatul original. (Idea esprimată în organismul legilor ce sunt sufletul unuĭ Stat prin institutul prescripţieĭ §. 1931 din C. c.). Însă nicĭ acest cas, Domnilor, nu este la noĭ, dacă putem pune temeiŭ pe Cantemir, care ne spune că ţĕraniĭ nu sunt drepţĭ Moldovenĭ, ci aceĭ carĭi se află ţĕranĭ, se trag din Ruși saŭ Ardelenĭ, cărora le ḑic Moldoveniĭ ungurenĭ, prin urmare eĭ nu pot fi consideraţĭ ca ocupanţiĭ ceĭ întâĭ aĭ pămîntuluĭ; dară dacă cineva vine astăḑĭ a-mĭ contesta veracitatea luĭ Cantemir ca istoric, îĭ voiŭ rĕspunde, că un istoric nu poate fi luat de pildă în una și în altele nu; așa dară, Domnilor, astăḑĭ proprietatea pămîntuluĭ nu poate fi considerată la noĭ de cât ca născută din munca omuluĭ, munca recunoscută și apĕrată de legĭ. Uniĭ ḑic că Așeḑămîntul de astăḑĭ dă oareșĭ-care drepturĭ locuitoruluĭ sătean. care nu se pot desfiinţa, desfiinţându-se legea actuală; acelora le voiŭ rĕspunde, că Art. 131 din Regulament stipulează prefacerea obligaţieĭ de lucru într'un contract și tot-odată că dritul ce ţĕranul are asupra loculuĭ, este un drit de năimeală, un drit timporar, nesupus moșteniriĭ. Acest drit de posesie timporală se lămurește din comparaţia institutuluĭ actual din Moldova cu institutele cunoscute la Romanĭ și Germanĭ, cu care nicĭ cu unul nu se aseamănă.

«Dritul ţĕranuluĭ în Principate asupra loculuĭ de hrană nu este un emfiteot, căcĭ acel loc de hrană nu se poate moșteni, nicĭ vinde; nu este proprietate censuală (hobzîes`; acest institut cuprinde în sine nu numaĭ un jus in re ca emfiteotul, dar un Dominium utile, nu este nicĭ chiar o posesie ereditară, căcĭ nu poate trece la un altul; acest drit nu-ĭ nicĭ un drit de folosinţă pe viaţă, ci numaĭ un drit de posesie anuală, plătindu-se dritul posesieĭ în muncă. Prin urmare ţĕ-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

ranul nu se poate sprijini pe nicĭ un soiŭ de drit, după desfiinţarea Aşeḑămîntuluĭ de astăḑĭ, când Regulamentul Organic, lit. F, Art. 4, Secţia VII. anume ḑice, că «lucrul cuvenit proprietaruluĭ trebuind a se împlini împotriva folosurilor ce se daŭ de către proprietarĭ locuitorilor, este neapĕrată trebuinţă de a se hotărî pe de o parte cătimea acestor folosurĭ, şi pe de alta a se statornici îndatoririle la care aceştĭ locuitorĭ sunt supuşĭ din partea lor, pentru ca prin aceasta să se întîmpine în viitorime toată neînvoirea saŭ urmarea însovolnică, până ce năimirile de pămînt se vor putea face prin alcătuirĭ de bună-voe; căcĭ Aşeḑămîntul fiind provisoriŭ şi neavênd alt scop de cât a întîmpina neînvoirile şi abusurile, îndată ce una din părţile ce acest Aşeḑămînt priveşte, reclamă desfiinţarea luĭ, nu se maĭ poate deduce nicĭ un drit dintr'însul, nicĭ pentru o parte, nicĭ pentru alta, adeḑă nicĭ proprietarul nu maĭ poate reclama munca, nicĭ locuitorul posesia pămîntuluĭ.

«Alţiĭ vroesc a compara relaţiile de astăḑĭ dintre locuitorĭ şi proprietarĭ cu acele din Prusia din 1807; eĭ greşesc. Căcĭ clasele în Principate nu sunt nişte caste închise, destinate fie-care spre hotărîtă profesie.

«Proprietăţile teriane particulare nu se văḑ sustrase comerţuluĭ, neesistând deosebirea de proprietate nobilă şi proprietate ţĕrănească.

«Despărţirea şi aglomeraţia moşiilor fiind slobodă şi chiar cerută de legea ereditară.

«Dritul ereditar nu fixează într'o familie averea, nicĭ o sustrage voinţiĭ testatoruluĭ.

«Nu esistă în Moldova nicĭ o mĕsură de jurisdicţie patrimonială, satul chiar fiind însărcinat cu poliţia sătească. În Principate nu esistă nenumeroase servitute şi sarcinĭ reale ale drituluĭ german.

«Nu esistă feudalitate, în cât ḑicerea de desrobirea proprietăţiĭ saŭ rĕscumpĕrarea munciĭ este fără înţeles.

«De aceea dară, Domnilor, o repetez încă o dată, scriitoriĭ jălbiĭ locuitorilor n'aŭ avut alt scop de cât a aţîţa ură şi discordie între proprietarĭ şi locuitorĭ, căcĭ eĭ nu ne-aŭ presentat chestia ca o chestie socială, ca o chestie de îmbunătăţirea soarteĭ locuitorilor prin împroprietărirea cu despăgubirea dreaptă a proprietăţiĭ; eĭ aŭ vroit a însufla locuitorilor ideĭ rĕsturnătoare a ordinuluĭ social, ideĭ condemnate de toată Europa, contestând proprietarilor claseĭ aceleia, care în toate ţĕrile lumiĭ este apĕrătoarea ordinuluĭ legal, rodul munciĭ sale şi viitorul copiilor sĕĭ, pămîntul cumpĕrat şi câştigat prin bună credinţă. Dacă ni s'ar fi presentat chestia ca o chestie socială, le-aş fi rĕspuns: trebue studiată, căcĭ astăḑĭ, după statistica luĭ Beizadea Neculaĭ Suţu, se văḑ 326.078 locuitorĭ de pămînt proprietarĭ de 188 341 fălcĭ, şi aceştĭ locuitorĭ, îndeobştie nu sunt aşa de avuţĭ ca aceĭ ce sunt as-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Decem.

tăḑĭ posesorĭ pe moşiile boereştĭ şi monastireştĭ; şi orĭ când Statul, după o adâncă studiere a chestieĭ sociale, va găsi de cuviinţă a hotărî stabilarea locuitorilor ce astăḑi sunt posesorĭ, nu va găsi nicĭ un proprietar care de bună-voe nu ar fi făcut şi jertfe (fie-care după putinţa sa) pentru îmbunătăţirea soarteĭ locuitorilor; căcĭ urmaşiĭ acelor carii aŭ desrobit vecinii încă în anul 1749, contimporaniĭ acelora ce aŭ proclamat desrobirea Ţiganilor, renunţând mulţĭ şi la despăgubire, aceĭ, în sfîrşit, cariĭ s'aŭ pus în capul naţieĭ, cerênd Unirea Principatelor cu Domn străin, aceĭ cariĭ aŭ proclamat aboliţia privilegiurilor neîndemnaţĭ şi nesiliţĭ de niminea, aceĭ nu pot fi de cât oamenĭ cariĭ aŭ un simţ naţional şi patriotic ca şi orĭ care altul, dacă nu maĭ mult; fiind-că cuvîntul de reformă, în gura lor, este pururea o renunţare la un drit. De aceea încheiŭ, Domnilor, şi ḑic că comisia n'a putut alt-minterea face de cât a apĕra proprietatea cu toate argumentele putincioase, arĕtând care este dreptul şi lăsând chestia socială la viitoarea Adunare legiuitoare, care după nişte pătrunḑĕtoare studiĭ, când va vedea că învoelile de bună-voe nu împlinesc scopul dorit, va face o lege, care fără să atingă dritul proprietăţiĭ, va avea în privire stabilarea şi chipul vieţuiriĭ locuitorilor».

D-luĭ *Mavrogheni:* «Vage ar fi cuvintele mele când aş da o soluţie, şi vagă ar fi o soluţie din care nu s'ar înţelege bine. Dară propunerea simplă de amînare nicĭ odată nu poate fi vagă. În introducţia propuneriĭ mele se condamnă în tot felul propunerea locuitorilor. Am ḑis, că în Aşeḑământul de faţă sunt *defectuosităţĭ* care este *munca îndatoritoare* saŭ rĕsplata prin muncă pentru pământ Sprijin că ţeara nu-ĭ pregătită.—La alegerĭ chestia politică a absorbat pe toţĭ; alegĕtoriĭ nostri ne-aŭ ales în această privire, nu în privire către chestia socială, care toţĭ eraŭ de opinie să rĕmâe pe urmă. Când alegĕtoriĭ ne-aŭ ales, eĭ n'aŭ desbătut chestia socială, şi noĭ prin urmare nu-ĭ putem da o soluţie.—Orĭ-ce soluţie nu este mântuită nicĭ de noĭ, nicĭ de alegĕtoriĭ nostri. De aceea să constatăm nevoia uneĭ reforme de făcut de Adunarea legislativă care va avea timp a studia, a culege studiĭ în ţeară, şi atuncĭ hotărîrea va fi dată în cunoscinţă de causă».

D luĭ *Kogălniceanu:* «Înainte de toate declar, că legat prin mandat imperativ, iar maĭ cu seamă prin cuvîntul de onoare, nu pot propune nicĭ o soluţie, şi sunt pentru Aşeḑământul actual. Cel maĭ bun lucru acum este amînarea, pentru că mulţĭ sunt în neînţelegere cu alegĕtoriĭ lor. Noĭ trebue să căutăm a păzi liniştea publică, fiind-că este mare agitaţie în ţeară. Sunt douĕ marĭ interese: ordinul social al stabilităţiĭ satelor şi respectul proprietăţiĭ; proprietariĭ şi locuitoriĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

sunt îngrijiţĭ şi spăriaţĭ astăḑĭ. Să căutăm a nu prejudeca chestia întru nimic».

D-luĭ *Miclescu*: «Eŭ cred că amînarea va aduce încă maĭ mare îngrijire. Soluţia comisieĭ este foarte îndestulătoare, căcĭ nu jigneşte întru nimic drepturile proprietăţiĭ şi pe de altă parte dă locuitorilor stabilitatea şi chipul vieţuirĭĭ. Toţĭ recunosc că Aşeḑămîntul de faţă este pernicios; şi propunerea de a fi într'un timp hotărît învoelĭ, e tocmaĭ în privire că chestia nu este coaptă».

D-luĭ *Gr. Costachi*: «Defectuositătile Aşeḑămîntuluĭ de faţă sunt pentru amîndouĕ părţile; pentru locuitorĭĭ sătenĭ munca obligătoare, pentru proprietar factul că esercitiul dreptuluĭ proprietăţiĭ la noĭ nu este liber, cum trebue să fie proprietatea cea adevĕrată.... Noĭ trebue să avem în faţa sloboḑenieĭ munciĭ şi sloboḑenia pămîntuluĭ. Aşeḑămîntul este o legătură silnică pentru amîndouĕ părţile; trebue să apĕrăm şi să asigurăm proprietatea dându-ĭ libertatea trebuinçioasă. Comisia însaşĭ lasă un timp de transiţie până când Adunarea viitoare va lua mĕsurile cele maĭ drepte şi lămurite».

D-luĭ *C. Roset*: «Eŭ nu găsesc de cuviinţă amînarea, căcĭ chestia ar trebui să maĭ vie încă odată în desbatere cu toate greutăţile eĭ. Noĭ suntem chemaţĭ pentru a rosti dorinţele noastre şi asupra acestuĭ lucru. Amînarea poate aduce numaĭ nelinişte. Noĭ dând soluţie, nu facem legĭ, ci esprimăm numaĭ o dorinţă, ca în toate chestiile până acum».

D-luĭ *Gr. Balş*: «Firmanul ne dă douĕ posiţiĭ: ca membri aĭ claselor unde avem a apĕra toate interesele speciale şi ca deputaţĭ aĭ ţĕrĭĭ. Sătenĭĭ atacând drepturile proprietarilor marĭ, datorĭ suntem ca clasă să-ĭ refusăm şi să espunem drepturile şi opinia noastră. În Adunarea generală ca deputat al ţĕrĭĭ voesc a susţinea amînarea chestieĭ sociale ca de mare gravitate».

D-luĭ *P. Mavrogheni*: «Contra-propunerea mea se uneşte cu refutaţia făcută de comisie, căcĭ şi eŭ am desaprobat propunerea locuitorilor şi am apĕrat proprietatea. Nu mĕ unesc cu raportul în privirea formeĭ, căcĭ doresc ca rĕspunsul proprietarilor marĭ să fie demn de acest corp însemnat al ţĕrĭĭ. Nu vreaŭ pe urmă să daŭ o soluţie, căcĭ împlinim mandatul nostru cu întregitate când vom admite numaĭ dorinţa uneĭ reforme. Se înţelege de la sine, că cu adoptarea contra propunerĭĭ mele ar trebui raportul comisieĭ schimbat şi potrivit cu soluţia dată».

Membrĭĭ Comitetuluĭ fiind despărţiţĭ în opinie despre modul cum să se pue votul, d-luĭ presidentul îl consultă prin sculare şi şedere, şi

www.dacoromanica.ro

majoritatea hotăreşte, că contra-propunerea întreagă a d-luĭ Mavrogheni se va pune la vot cu apel nominal. No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Decem.

Aŭ votat *pentru* 6, *contra* 16; s'aŭ *abşţinut* de a vota 4, dintre carii d-luĭ Kogălniceanu sub cuvînt că este contrar considerantelor, însă pentru conclusia proiectuluĭ.

Şedinţa se rădică.

Presidentul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ, V. Sturdza.
Secretar, C. Hurmuzachi.

44. Procesul-verbal No. 6 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.—Şedinţa din 10 Decembre 1857.

Astăḑĭ, a 6-a şedinţă a Comitetuluĭ proprietarilor marĭ se deschide sub preşedinţa d-luĭ V. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Decem.

D-luĭ Costachi Hurmuzachi ceteşte apelul nominal, la care s'aŭ aflat faţă 25 membri. iar doĭ absenţĭ: D-lor C Rolla, I. Vârnav.

Se ceteşte procesul-verbal al şedinţeĭ trecute, care se adoptează cu rectificările încuviinţate de Comitet.

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «D-luĭ L. Catargiu a ḑis în şedinţa trecută, că în procesele-verbale ale Adunăriĭ aş fi ḑis că firmanul n'a esprimat adevĕratele împregiurărĭ ale ţĕriĭ. Nu cred că în procesele-verbale să se găsească o aseminea aserţie».

D-luĭ *L. Catargiu* arată, că d-luĭ Kogălniceanu şi în şedinţĭ şi în particular a ḑis aceasta.

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «Am ḑis tot-deauna şi ḑic şi astăḑĭ numaĭ că firmanul ca lege electorală este necompatibil cu starea noastră».

Domnul secretar ceteşte o moţie a d-luĭ M. Kogălniceanu:

«Luând în privire că regularea definitivă a relaţiilor dintre mariĭ proprietarĭ de moşiĭ şi dintre obştiile săteştĭ statornicite pe aceste moşiĭ este chestia cea maĭ grea care până acum s'a înfăţoşat nu numaĭ în Adunarea ad-hoc. dară chiar în ţeară;

«Luând în privire că această chestie a causat în toată societatea, atât între proprietariĭ de moşiĭ, cât şi între lucrătoriĭ de pămînt, o mare îngrijire;

«Luând în privire că după toate cercările, că după toate consfătuirile, s'a câştigat trista esperienţă, că această chestie nu este studiată şi că ţeara nu este coaptă pentru a opera o aseminea mare reformă; că orĭ-ce soluţie s'ar da, ar fi pripită şi n'ar putea de cât a spori îngrijirile publice, fie ea dată în favoarea uneĭ părţĭ saŭ a celeĭ-lalte;

«Că mulţĭ din deputaţiĭ din clasa boerilor proprietarĭ de moşiĭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Decem.

sunt chiar mărginiţi de către alegĕtorii lor de a propune vre-o reformă alta de cât Aşeḑămîntul actual;

«Luând în privire însă că atât drepturile boerilor proprietarĭ de moşiĭ, cât şi demnitatea lor cer ca să se facă o întîmpinare la propunerea înfăţoşată în şedinţa din Noemvrie de deputaţiĭ obştiilor săteştĭ şi ţintitoare de a dobândi *dreptul rĕscumpĕrării boerescului saŭ a muncii îndatoritoare*; că întîmpinarea făcută de comisia rînduită din sinul Comitetuluĭ boerilor proprietarĭ de moşiĭ nu numaĭ că nu înfăţoşează chestia în adevĕratele eĭ împregiurărĭ, dară şi este scrisă într'un ton care s'ar putea califica chiar ca necompatibil şi cu interesul şi demnitatea noastră de boerĭ şi de proprietarĭ de moşiĭ, şi cu maĭ marele interes al ţĕriĭ; că aseminea nu este a siguripsi proprietăţile noastre espuindu-le la urile populare, prin sistematica tăgadă a drepturilor lucrătorilor de pămînt ce le sunt închizăşluite prin aceleaşĭ legĭ şi aşeḑăminte care închizăşlucsc şi drepturile noastre de proprietarĭ de moşiĭ;

«Luând în privire că singura întîmpinare neapĕrată, dreaptă şi demnă ce Comitetul boerilor proprietarĭ de moşiĭ poate şi trebue să facă, este numaĭ acea întîmpinare, care pe cât ar apĕra drepturile noastre, pe atâta ar linişti şi împăca îngrijirile şi urile, orĭ de unde ar veni;

«Luând în privire că datoria noastră, şi ca boerĭ proprietarĭ de moşiĭ, şi ca deputaţĭ, şi ca Românĭ, carĭĭ până acum am fost în capul ţĕriĭ nu numaĭ prin dreptul naşterĭĭ şi privilegiile claseĭ, dară şi ca bărbaţĭ de inteligenţă şi ca patrioţĭ, este de a înlătura orĭ-ce causă de agitaţie şi de a păstra pretutindene şi cu orĭ-ce preţ aceea ce în momentele de faţă este maĭ trebuitor în Principate, aceea ce ar fi o crimă de a compromita.... *liniştea publică*;

«Luând în privire că singurul chip pentru a nu da arme în mâna acelora ce voesc a se folosi de orĭ-ce pretext spre a tulbura această linişte publică atât de preţioasă, şi a aduce asupra ţĕriĭ nouĕ nenorocirĭ, este *amînarea chestieĭ*;

«Subscrisul, făcênd un apel la patriotismul onorabililor meĭ colegĭ carĭĭ aŭ subscris actul naţional şi memorabil din şeapte Octomvrie, şi a căruia urmărĭ ar fi maĭ mult de cât a se compromite prin adoptarea unuĭ proiect de soluţie, propune:

«I. Neadoptarea proiectuluĭ de încheiare înfăţoşat de comisie.

«II. Facerea uneĭ nouĕ întîmpinărĭ, care fără a prejudeca chestia, să se mărginească numaĭ întru respingerea atacurilor ce se va socoti

www.dacoromanica.ro

că propunerea deputaților obștiilor sătești cuprinde în contra drepturilor noastre de proprietarĭ de moșiĭ și demnităților noastre de boerĭ. No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Decem.

«III. Amînarea de orĭ-ce soluție». 6 Dechemvrie 1857.

(Subscris) M. Kogălniceanu.

Deputat al boerilor proprietarilor marĭ din ținutul Dorohoiŭ.

D-luĭ *N. Catargiu*: «În moția d-luĭ M. Kogălniceanu vĕd întrebuințat cuvîntul boerĭ proprietarĭ de moșiĭ. Boeriĭ sunt în maĭ multe comitete. Espresia întrebuințată țintește a înlocui cuvîntul de boerĭ de moșie din propunerea locuitorilor».

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «În firman se ḑice boyards et fils de boyards avênd o sumă de tălcĭ. Fără de a fi boerĭ nu am fi putut întra în Comitetul acesta numaĭ cu simplu titlu de proprietarĭ».

D-luĭ *Gr. Costachi*: «Moția d-luĭ Kogălniceanu este pentru amînare. Chestia aceasta am votat'o ierĭ și prin urmare nu maĭ putem reveni asupra unuĭ vot dat. Amerințările de ură, ce ni se fac în acea moție, le resping cum am făcut tot-deauna. Comisia a apĕrat proprietatea ca drit pentru susținerea ordineĭ și a societățiĭ».

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «Orĭ-ce hârtie se poate încuviința saŭ descuviința, însă nu se poate să nu se primească și să nu meargă la Adunare ca opinia uneĭ minorități cât de micĭ».

D-luĭ *D. Miclescu*: «În moția d-luĭ M. Kogălniceanu am auḑit cuvintele: «Că comisia în raportul sĕŭ ar fi tăgăduit drepturile locuitorilor». Relevez aceste cuvinte și greutatea lor, prin care se compromite dignitatea noastră, căcĭ comisia înainte de toate a căutat să fie dreaptă».

D-luĭ *Gr. Balș*: «Moția înfățoșată este a unuĭ deputat de proprietarĭ marĭ, care ca proprietar mare vine și acusă pe comisie și pe toțĭ carĭĭ sunt de opinia comisieĭ, că ar fi tăgăduit drepturile locuitorilor.

«Protestez cu indignație în contra unor aseminea cuvinte; comisia a scris în raportul sĕŭ aceea ce a socotit că este drept; nimenĭ nu împedecă și pe d-luĭ Kogălniceanu a face acelașĭ lucru».

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «Când s'a cetit raportul comisieĭ, d-luĭ Rolla și eŭ am protestat în contra calificărĭĭ de comuniștĭ. Noĭ am protestat numaĭ; aceasta o face astăḑĭ și d-luĭ Balș, însă cu indignație. Las la critica Adunărĭĭ, dacă cuvîntul de indignație s'ar putea întrebuința pentru că cineva este de altă opinie».

D-luĭ *Gr. Balș*: «În adevĕr, d-lor Rolla și Kogălniceanu aŭ protestat în contra cuvîntuluĭ de comunist, cu care comisia a vrut a denumi numaĭ pe compuitoriĭ propunerĭĭ locuitorilor, iar nicĭ cum pe aceĭ ce nu sunt de opinia comisieĭ. Ḑicênd însă că comisia întunecă drepturile locuitorilor, se învinovățesc foarte grav membriĭ eĭ, carĭĭ nicĭ aŭ

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Decem.

vrut, nicĭ nu vreaŭ să facă aceasta, şi de aceea de a doua oară protestez cu indignaţie».

Se ceteşte a doua oară moţia d-luĭ Kogălniceanu.

D-luĭ *N. Canano*: «Moţia aceasta este un stat dat locuitorilor, ce să urmeze la primirea raportuluĭ comisieĭ de către Adunare».

D-luĭ *C. Sturdza*: «Din toată hârtia nu vĕd alta de cât o provocare la revoluţie».

D-luĭ *A. Botez-Forăscu*: «Eŭ sunt pentru respingerea hârtieĭ, care învinovăţeşte pe comisie că lucrarea eĭ ar provoca revoluţie în ţeară».

D-luĭ *A. Aslan*: «Cer copie de pe moţia d-luĭ M. Kogălniceanu, care are scopul de amerinţare, ca să-mĭ slujească de dovadă, care din noĭ este acela ce voeşte a tulbura liniştea obştească».

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «În numele Tratatuluĭ de Paris cer a mi-se apĕra neatîrnarea cugetuluĭ meŭ şi respectul persoaneĭ mele».

D-luĭ *M. Costachi*: «Cuvintele care mi-aŭ făcut de îndată impresie la cetirea moţieĭ aŭ fost acelea, că comisia ar tăgădui locuitorilor drepturile lor. Acestea sunt cuvinte prea apăsate în privirea solidarităţiĭ ce trebue să păstrăm între noĭ. Însă tot în puterea solidarităţiĭ trebue să dăm fie-căruia dreptul de a-şĭ spune opinia sa, fie ea cât de greşită, pe a sa rĕspundere».

Presidentul: «De la sine se înţelege că moţia se primeşte în discuţie».

Se păşeşte la chestia prealabilă.

D-luĭ *Kogălniceanu*: «Aşeḑămîntul din 1851 poartă titlul: «Aşeḑămîntul atingĕtor de regularea dreptăţilor şi a îndatoririlor proprietarilor de moşie şi locuitorilor lucrătorĭ de pămînt». În raportul comisieĭ nu stă cuvîntul de drepturile locuitorilor. Iată pe ce mĕ sprijin».

D-luĭ *L. Catargiu*: «Ca membru al comisieĭ declar, că ea a înţeles sub cuvîntul de «aşeḑămînt», întrebuinţat de multe orĭ în raportul eĭ, Aşeḑămîntul acel citat de d-luĭ Kogălniceanu».

D-luĭ *Kogălniceanu*: «În Aşeḑămînt se consfinţesc drepturile proprietarilor de moşie şi drepturĭ a obştieĭ săteştĭ; în raportul comisieĭ nu s'a pus statornicirea satelor, şi noĭ proprietariĭ nu avem nicĭ un drept de a sparge satele».

D-luĭ *Forăscu*: «Niminea din noĭ nu s'a gândit la aceasta».

D luĭ *Miclescu*: «D-luĭ Kogălniceanu, vorbind de drepturile şi îndatoririle proprietarilor şi ale locuitorilor, ar deştepta idea că locuitoriĭ aŭ vre-un drept de moşie. Pe cât proprietarul are drept pe braţele locuitoruluĭ neatîrnate, pe atâta are şi el drept pe proprietatea neatîrnată.

«Precum se dă braţelor toată neatîrnarea, aşa şi proprietăţiĭ trebue

www.dacoromanica.ro

să i-se dea.... Însă recunoaștem pe lângă aceasta cu toții, că privind la chestia socială de economie politică, la naționalitate, de bună combinare, trebue să căutăm mijloacele de stabilare ale locuitoruluĭ și la chipul vieţuiriĭ luĭ; niminea nu vrea să-l dea afară din sat. Toate acestea se cuprind în raportul comisieĭ».

No. 1980. Proc-verb 6. 1857 10 Decem.

Comitetul, consultat prin sculare și ședere asupra chestieĭ prealabile, respinge cu majoritatea sa moția d-luĭ Kogălniceanu.

Consultând maĭ întâiŭ Comitetul, presidentul rădică ședința

Presidentul Comitetuluĭ, V. Sturdza.
Secretarul, C. Hurmuzachi.

45. Procesul-verbal No. 7 al ședințelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ. — Ședința din 11 Decembre 1857.

Astădĭ, a șeaptea ședință a Comitetuluĭ preprietarilor marĭ se deschide sub președința d-luĭ V. Sturdza.

No. 1980. Proc-verb. 7. 1857 11 Decem.

D-luĭ C. Hurmuzachi cetește apelul nominal, la care s'aŭ aflat față 26 membri, iar unul era absent, și anume d-luĭ I. Vârnav.

Se cetește procesul-verbal al ședinței trecute, care se adoptează cu modificările încuviințate de Comitet.

Se cetește propunerea d-luĭ C. Roset înfățoșată în ședința a treia.

D-luĭ *M. Costachi*: «În cât privește apreciația patriotică din propunerea d-luĭ C. Roset, îĭ foarte mulțămesc pentru ea; însă nu mĕ pot uni cu soluția d-sale, fiind-că sunt pentru amînarea a orĭ-ce soluție. Afară de aceasta găsesc și în facte câteva neesactitudinĭ; căcĭ norma plățiĭ, propusă de basă, nu e cea adevĕrată; ea atîrnă de la diferințele deosebitelor localităţĭ, și este și de constatat, că de la evaluația muncii în 1851 până astădĭ este de aseminea o deosebire; ș'apoĭ locuitoriĭ nu aŭ drept pe $^2/_3$ din locul de hrană pretutindene, ci numaĭ la moșiile strîmte. D-luĭ Roset a generalisat o escepție».

D-luĭ *M. Kogălniceanu*: «Țelul fie-căria societățĭ este a emancipa proprietatea. Acesta trebue să ne fie țelul și în reforma ce avem a face. D-luĭ Roset recunoaște prin propunerea d-sale, că asupra proprietățiĭ este astădĭ o șărbire; însă în loc de a propune ridĭcarea eĭ prin concesiĭ, d-luĭ propune posesia îndatoritoare, un alt fel de șărbire. Această propunere este însă în privirea socială un progres; eŭ sunt în contra eĭ, căcĭ ea manține șărbirea proprietățiĭ, pe care numaĭ prin concesiĭ și stabilisarea locuitorilor o putem înlătura».

D-luĭ *C. Roset*: «Spre rĕspuns asupra celor ḑise de d-luĭ M. Costachi în privirea normeĭ plățiĭ propuse de mine observez, că la o espunere generală a unor împregiurărĭ, n'am putut să spun și în special cum

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 7. 1857 11 Decem.

ar urma preţurile în fie-care loc, precum aceasta cred că nimenea altul n'ar fi în stare de a o face când ar vroi să vorbească într'un chip general; aşa şi în privirea valoareĭ muncii locuitoruluĭ voiŭ răspunde, că nu am putut lua de basă numaĭ glăsuirea unuĭ Aşeḑământ pe care îl cunosc nepotrivit, ci şi chiar adevĕrul, care este că ţĕranul aduce un folos mult maĭ mare de cât acel însemnat prin Aşeḑământul citat, Aşeḑământ care se cere a se desface după interesele sociale».

D-luĭ *L. Catargiu*: «Ca representant al proprietarilor marĭ din ţinutul Covurluiuluĭ declar, că prin propunerea d-luĭ C. Roset s'ar espropria proprietariĭ; că preţurile arĕtate de d-luĭ pot fi bune pentru ţinutul Bacăuluĭ, nu însă pentru ţeara de jos, unde sunt maĭ multe moşiĭ care aŭ puţinĭ locuitorĭ, iar altele sunt fără de locuitorĭ. D-luĭ Kogălniceanu ḑice, că pe moşiile noastre esistă o şărbie; protestez în contra uneĭ aseminea aserţiĭ».

D-luĭ *Gr. Balş*: «Şi eŭ protestez în contra ḑiceriĭ că pe moşiile proprietarilor ar fi şărbire. Aşeḑământul de faţă este îndatoritor şi pentru o parte şi pentru alta, şi îndată ce una din părţĭ reclamă desfiinţarea luĭ, nu se maĭ poate deduce nicĭ un drept, nicĭ pentru o parte, nicĭ pentru alta. În cât priveşte chestia socială, şi eŭ cred că trebue să hotărîm ceva pentru locuitorĭ; de aceea comisia a gândit la stabilarea locuitorilor şi la chipul vieţuiriĭ lor. În privirea preţurilor voiŭ ḑice: că în deobşte lucrul locuitorilor are mult maĭ puţină valoare de cât pămîntul dat; însă la unele locurĭ, d. e. în ţeara de jos, lucrul este maĭ scump şi pămîntul maĭ ieftin. Aşeḑământul în deobşte este favorabil pentru locuitor şi asupritor pentru proprietarĭ».

D-luĭ *A. Teriachiu*: «În propunerea d-luĭ Roset vĕd o contraḑicţie; d-luĭ recunoaşte că Aşeḑămintele noastre aŭ statornicit dritul nostru de proprietate în toată întregimea sa. Dacă aceasta este aşa, atuncĭ consecuent, acest drit se întinde şi asupra caseĭ şi asupra celor 15 prăjinĭ. Propunerea d-luĭ Roset este dară o jignire a proprietăţiĭ, pe care noĭ, deputaţĭ aĭ proprietarilor marĭ, legaţĭ către alegĕtorĭ prin mandate, nu o putem admite. Saŭ avem dritul proprietăţiĭ în toată întinderea luĭ şi atuncĭ trebue respectat, saŭ îl avem numaĭ în parte. Aicĭ începe neînţelegerea şi conflictul, pe care nu suntem competinţĭ a-l curma. Acesta este unul din motivele ce m'aŭ îndemnat a cere amînarea la Adunarea viitoare, singură competintă a da o soluţie dreaptă şi nepàrtinitoare».

D-luĭ *C. Roset*: «Nicĭ odată nu m'am contraḑis în vieaţa mea, şi cu atâta maĭ puţin nu o fac acum în această mare chestie, precum o va putea vedea d-luĭ Teriachiu când voiŭ susţinea propunerea mea în Adunarea generală. Eŭ sunt de opinie, că noĭ trebue să dăm o

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
11 Decem.

soluție și să arĕtăm lămurit ce dorim și pentru apĕrarea proprietăție și pentru îmbunătățirea stării locuitorilor, căcĭ de nu ne-am rosti acum, nu știŭ dacă poporul din afară și chiar Puterile europene nu ar ḑice, că numaĭ pentru că chestia s'atinge de interesele noastre, de aceea ḑicem cu toțiĭ, că pricina n'ar fi în destul de coaptă și studiată».

D-luĭ *D. Miclescu*: «În privirea chestieĭ sociale mĕ unesc cu d-luĭ Roset, nu însă și în privirea soluțieĭ d-sale. — D-luĭ Roset nu dă în soluția d-sale nicĭ atâta cât a dat raportul comisieĭ; căcĭ d-luĭ dă 15 prăjinĭ și casa, iar raportul cere stabilitatea locuitorilor; de aseminea nu am refusat comunele. Comisia asigurează locuitorilor chipul vieţuiriĭ. Ca deputat al ţĕriĭ voiŭ ḑice, că împroprietărirea locuitorilor fără paguba proprietarilor este foarte nimerită».

Comitetul, consultat prin sculare și ședere, respinge cu majoritate propunerea d-luĭ Roset.

Se cetește amandamentul d-luĭ Gr. Costachi.

D-luĭ *Gr. Costachi*: «Prin cuvintele de «maĭ drepte și maĭ nimerite mĕsurĭ» vreaŭ să înlăturez orĭ-ce împutare că s'ar jigni drepturile locuitorilor. D-luĭ arată maĭ departe, că munca este desvoltarea activităţiĭ omuluĭ, și proprietatea productul muncĭĭ libere; că idea morală a statornicirĭĭ nejigniriĭ proprietăţiĭ este maĭ presus de toată legea, și orĭ-ce reforme nu pot ataca proprietatea. D-luĭ arată fasele prin care a trecut proprietatea de pământ în secolul de mijloc, până la definitiva eĭ constituare. D-luĭ arată, că la noĭ aŭ domnit alte principiĭ; cea maĭ mare parte de locuitorĭ eraŭ v e c i n ĭ, care s'aŭ emancipat prin actul din 1749. Actul acesta a recunoscut douĕ principiĭ: desăvîrșita proprietate și neslobodenia de strămutare. Aședămîntul de astădĭ, introducênd principul slobodenieĭ strămutăriĭ, a avut în vedere și alcătuirile de bună-voe; princip care iarăș este viţios, căcĭ în realitate admite un contact de bună-voe, în formă însă este o lege îndatoritoare. Trebue dară liberată și proprietatea, puindu-o în adevĕrata eĭ condiţie, cu atâta maĭ mult, cu cât chiar locuitoriĭ cer desfiinţarea Aședămîntuluĭ. În privirea însurăţeilor, eĭ aŭ numaĭ o f a c u l t a t e, iar nu un drit Aședămîntul este un contract personal și prin urmare nu se jignește un drit de moștenire ce locuitoriĭ nu-l aŭ. De aceea «eŭ propun pe viitor alcătuirĭ de bună-voe».

C u v î n t u l d-luĭ Gr. C o s t a c h i.

«Chestia ce ne ocupă astădĭ privește douĕ interese din cele maĭ vitale ale societăţiĭ, adecă munca și capitalul cel maĭ primitiv, care este pământul.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
11 Decem.

«Ce este munca?

«Ea nu este alta de cât libera desvoltare a activităţiĭ omuluĭ; prin munca saŭ a braţelor, saŭ prin lucrarea inteligenţeĭ, omul îşĭ îndestulează maĭ întâiŭ nevoile esistenţeĭ sale şi a familieĭ, atât acele materiale, cât şi acele morale; însă ca o fiinţă inteligentă şi socială, omul nu-şĭ mărgineşte activitatea sa numaĭ la acea ḑilnică şi timpurie îndestulare a trebuinţelor sale, ci se sîrgueşte a aduna şi un prisos, care constituă avutul sĕŭ, proprietatea sa. Proprietatea dară nu este alta de cât productul muncĭĭ libere. Aceasta trecêndu-o prin dritul moşteniriĭ către urmaşiĭ sĕĭ, îl leagă cu generaţiile viitoare. Proprietatea este tot-odată şi basa creditului, iar creditul alimentează industria, comerţul, care ne pune în relaţie şi cu alte staturĭ; cu chipul acesta proprietatea se face un interes social şi universal. Aceasta este idea morală, pentru care toate staturile moderne aŭ înscris în fruntea constituţiilor lor principul nejigniriĭ proprietăţiĭ, care l-am votat şi noĭ în Adunarea obştească, fiind acesta unul din principiile cele maĭ fundamentale ale societăţiĭ.

«Dritul proprietăţiĭ n'a fost însă respectat în toate timpurile istorieĭ şi mĕ vĕd silit de a face o mică espunere istorică a acesteĭ instituţiĭ, cu atâta maĭ mult, cu cât lesne ar putea cineva a crede, că reformele introduse în alte staturĭ ale Europeĭ ar putea după pilda lor a se introduce şi în ţĕrile noastre. Proprietatea în veacul din mijloc a fost espusă în Europa uneĭ desăvîrşite încălcărĭ; caracterul veaculuĭ de mijloc este caracterul nedreptăţiĭ, al răpiriĭ şi al barbarismuluĭ; o populaţie nouă, străină îneacă cea maĭ mare parte a Europeĭ şi cucereşte atât pe locuitoriĭ ceĭ vechĭ, cât şi pămîntul pe careĭ se hrăniaŭ.

«Şefiĭ invasiilor împărţesc pămîntul cucerit între oameniĭ lor de arme, care se îndatoresc de a merge la rĕsboiŭ când se vor chema. Acest pămînt trece şi la urmaşiĭ vasaluluĭ, tot cu aseminea îndatorire către suveran, şi această relaţie s'a numit dritul feudal, care în urmă s'a întrodus în toate cele-lalte relaţiĭ sociale, din care sistem s'a desvĕlit pe urmă şi toate cele-lalte îndatoriri personale în plată bănească şi muncă, care se numiaŭ corvée, beilic. Driturile suveranităţiĭ aŭ trecut către puterea centrală a craiuluĭ. La revoluţia Franţieĭ, care a fost o reformă socială radicală, nu s'a făcut o nouă distribuţie a pămîntuluĭ la aceĭ ce nu-l aveaŭ, ci s'a sloboḑit prin despăgubirea proprietăţiĭ de sarcinile cu care era împovărată.

«La noĭ din împrotivă locuitoriĭ străinĭ ce aŭ venit în ţeara noastră s'aŭ aşeḑat pe la moşiile boereştĭ ca lucrătorĭ de pămînt sub numire de vecinĭ, care institut s'a desfiinţat prin hrisovul luĭ Mavrocordat

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
11 Decem.

din 1749. Acesta purcede de la două principiĭ; pe de o parte recunoaşte dritul absolut pe pămînt al proprietaruluĭ, iară pe de alta statorniceşte nestrămutarea locuitoruluĭ de pe moşie. Legislaţia ce a urmat n'a fost alta de cât o desvĕlire a principiilor statornicite, căcĭ de vreme ce sloboḑenia strămutărĭĭ locuitorilor a fost îngrădită, a trebuit şi în urmă să intervie legislatorul spre a statornici prin puterea legilor driturile şi îndatoririle respective ale ambelor părţĭ.

«Regulamentul din 1832 a fost cel întâiŭ aşeḑămînt care a recunoscut două nouĕ principiĭ de libertate şi de propăşire, căcĭ pe de o parte a introdus principul libertăţiĭ strămutărĭĭ, iar pe de alta admite tot-odată, de şi într'un viitor nehotărît, însă ca o consecuenţă neapĕrată, şi principul libertăţiĭ transacţiilor şi alcătuirilor de bună-voe. Aşeḑămîntul nostru este viţios, căcĭ cuprinde în sine o contradicţie, căcĭ el este în fiinţa luĭ un contract, care, ca alcătuire, presupune buna învoire a amînduror părţilor interesate, iară el este tot-odată şi lege, şi prin urmare îndatoritor şi fără învoire de o potrivă a ambelor părţĭ. Reforma luĭ dară nu poate fi alta de cât desfiinţarea silniceĭ îndatoririĭ şi prin urmare înlocuirea luĭ pe viitor cu învoială de bună-voe. Cu aceasta nu se face o rĕsturnare desăvîrşită a relaţiilor esistente, nu se jigneşte proprietatea, căcĭ locuitoruluĭ nu se dă dreptul de a o trece prin dritul moşteniriĭ la urmaşiĭ luĭ pămîntul de hrană, ci l-a avut numaĭ el în persoană; ci această reformă se aplică numaĭ la aceĭ ce în viitor vor avea nevoie de locurĭ de hrană. Aşeḑămîntul de faţă rĕmâne lucrător ca o mĕsură de transacţie privitor numaĭ pe singura persoană a acelor ce astăḑĭ se găsesc lucrătorĭ de pămînt».

D-luĭ *M. Kogălniceanu:* «Găsesc că raportul comisieĭ consfinţeşte un pas maĭ mult de cât amandamentul d luĭ Gr. Costachi, căcĭ comisia recunoaşte trebuinţa stabilisărĭĭ. Aceea ce vedem în Basarabia, unde locurile sunt largĭ şi unde, după publicarea contractuluĭ normal, se întrebuinţează năimirile de bună-voe, nu se poate de aseminea introduce şi în părţĭ maĭ împoporate, lăsând a ḑice, că aceasta ar aduce strămutare de la olaltă a satelor».

D-luĭ *Gr. Costachi:* «De două-orĭ am declarat că chestia mea priveşte pe viitor, numaĭ pe ceĭ cariĭ de acum înainte vor avea trebuinţă de pămînt».

D-luĭ *Kogălniceanu:* «Voiŭ rĕspunde, că proprietatea uneĭ ţĕrĭ este cŭ atâta maĭ mare, cu cât agricultura este desvoltată, precum o vedem la locuitoriĭ din Basarabia».

Comitetul, consultat prin sculare şi şedere, respinge propunerea d-luĭ Gr. Costachi cu majoritate.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 11 Decem.

Se cetește o propunere a d-luĭ D. Rallet, sprijinită de d-luĭ I. Fotea:

«Asupra chestieĭ relațiilor locuitorilor sătenĭ cu proprietariĭ am onoare a face următoarea propunere:

«Luând în privire că propunerea locuitorilor sătenĭ, elaborată afară din Comitetul lor contra Art. 57, 85 și 86 a Regulamentuluĭ Adunăriĭ, cuprinde, pe lângă multe suferințe, în parte aduse prin năvălirile străine, în parte prin abusurile provenite din călcarea așeḑămintelor în ființă, și multe recriminațiĭ neîntemeiate și tendințe regretabile prin născocita titluire de boerĭ de moșie și prin cercările de a denatura caracterul relațiilor esistente între locuitorĭ și proprietarĭ;

«Luând în privire că pe cât aseminea tendințe nu ne pot da îngrijire pentru proprietatea apĕrată de legile țĕriĭ, consacrată ca principul conservăriĭ societăților moderne și întărită prin votul Adunăriĭ din 18 Noemvrie, pe atât nu ne pot opri de a privi îmbunătățirea stăriĭ locuitorilor ca o condiție a prosperităților țĕriĭ noastre;

«Luând în privire că contra unor aseminea tendințe ce nu s'ar fi cuvenit a se rosti nicĭ ca ipotese, totuși proprietariĭ, clasa cea mai însemnată a țĕriĭ, clasa ce a dat pururea doveḑĭ de inteligență și de generositate, și până astăḑĭ s'a pus în capul mișcăriĭ naționale, nu aveaŭ nevoie a năzui la facte istorice ca să-și apere drepturile consfințite prin legile țĕriĭ și prin miĭ de transacțiĭ și titlurĭ legale;

«Luând în privire că proprietariĭ și locuitoriĭ, aceste două elemente care aŭ scăpat Franța de rĕsturnările în care voiaŭ să o arunce cercătoriĭ de sisteme, sunt chemate, precum aŭ împărțit multe greutățĭ, aseminea prin o bună înțelegere a vindeca multe rănĭ ale trecutuluĭ și a desvĕli bogățiile acestor țĕrĭ bine-cuvîntate de Dumneḑeŭ;

«Luând însă în privire că prin voturile Adunăriĭ din 29 Oct. și 18 Noemvrie s'aŭ statornicit câteva principiĭ, care vor contribui la amelioraţia stăriĭ locuitorilor, rĕmâind a se încununa acele și cu regularea binc cumpĕnită a intereselor lor celor vitale;

«Luând însă în privire că spre a combina neputința în care ne aflăm ca Adunare consultativă, de a face legĭ într'o chestie care pentru noĭ mai ales s'ar cuveni să facă obiectul unor studiĭ serioase, căcĭ chiar în alte staturĭ, unde reformele n'aŭ venit prin nicĭ o impulsie a evenimentelor din afară, o aseminea reformă a trecut prin mĕsurĭ transitoriĭ fără a se pripi;

«Luând în privire că o mĕsură silnică și nechibzuită poate paralisa agricultura fără a aduce o reală îmbunătățire în starea locuitorilor, precum aceasta a urmat în Bucovina, de unde miĭ de locuitorĭ vin în Moldova spre a-și dobândi esistența;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 11 Decem.

«Luând în privire că în această chestie mai cu osebire trebue a se lua dispoziţii uniforme cu ţeara soră, ca în o chestie atât de strîns legată cu agricultura, singura industrie a Principatelor, şi cu buna-stare şi viitorul majorităţii poporului român;

«Luând în privire că sub un guvern stabil şi naţional, ţeara, în deplina ei suveranitate, va regula şi chestia averilor monastireşti, care şi în alte staturi a dat mare înlesnire la îmbunătăţirea stării locuitorilor sătenî;

«Luând în privire că năimirile (fermages) prevĕdute la Art. 118 E. al Reglementului Organic, spre a fi aplicabile şi neasupritoare, totuşi ar cere, pe lângă stabilarea locuitorilor, şi alte dispoziţii de îngrijire a unui guvern naţional;

«Luând, în sfîrşit, în privire că întemeiarea naţionalităţii române, fără de care nu este nici viaţă naţională, nici patrie asigurată de învĕluirile trecute, nici unire prosperă şi puternică, trebue să fie obiectul stăruinţii guvernului şi a Adunării viitoare;

«Subscrisul propune ca la viitoarea organisaţie să se iea de base următoarele dorinţi:

«I. Desfiinţarea rĕsplătirii prin lucru a pămîntului ce se dă locuitorilor de proprietari după aşeḑămintele de astăḑi.

«II. Regularea definitivă a relaţiilor dintre proprietari şi locuitori şi statornicirea unor principii, care fără a jigni drepturile proprietarilor, să împace şi interesele locuitorilor.

«III. Adunarea legiuitoare viitoare, la cea întâiu a ei sesie va vota o lege, căreia vor fi supuşi şi locuitorii şi proprietarii şi care desvĕlind acele principii, va hotărî această chestie atât de importantă şi de vitală pentru Principatele Unite». 10 Dechemvrie 1857.

D-lui *M. Costachi:* «După atâtea discuţii agitate ar fi bine când ne-am uni cu toţii asupra acestei propuneri, care ar face de ne am înfăţoşa Adunării cu dignitate».

D-lui *L. Catargiu:* «Prin propunerea de faţă revenim asupra votului dat la propunerea d-lui Mavrogheni».

D-lui *D. Rallet:* «Propunerea mea diferează de acea citată de d-lui Catargiu. În propunerea mea se află dorinţa desfiinţării boeresculuî şi a nejigniriî drituluî proprietarilor, care nu se cuprinde în propunerea d-luî Mavrogheni; de aseminea şi alte deosebite considerante».

D-lui *P. Mavrogheni:* «Nici o propunere până acum nu a fost îndeplinit opiniile tuturora şi dreapta mĕsură. Mulţămesc d-lui Rallet că a găsit limanul de scăpare din confusia în care ne aflăm. Să nu scăpăm acest prilej de înţelegere».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 11 Decem.

Ședința se suspendează pe o jumătate oară spre a da timp comisieĭ, care a fost însărcinată cu facerea raportuluĭ, de a delibera asupra propuneriĭ d-luĭ Rallet.

La deschiderea ședinței, domnul *president* iea cuvîntul și ḑice: «D-luĭ Rallet a înfățoșat o propunere, care cuprinde în scurt toate principiile din raportul comisieĭ. Ca membru al comisieĭ declar, că găsind această propunere maĭ calmă și maĭ nimerită, eŭ și d-luĭ Miclescu vom adopta-o, de va primi d-luĭ Rallet un amandament făcut de noĭ».

Se cetește acest amandament:

«Subscrișiĭ la propunerea d-luĭ Dimitrie Rallet aŭ onoare a propune următoarele modificărĭ:

«La considerantul 2, în loc de «pentru proprietatea apĕrată de legile ţĕriĭ», să se pue «pentru proprietatea apĕrată în ṫoată întregimea eĭ de legile ţĕriĭ».

«La considerantul 3, în loc de «nu aveaŭ nevoie a năzui la facte istorice ca să-șĭ apere drepturile», să se pue «nu vor a năzui la facte istorice».

«La considerantul 5, în loc de «voturile Adunăriĭ din . . . . . și din . . . . .», să se pue «voturile Adunăriĭ din . . . . și din . . . . . 12 ḑile înainte de cetirea propuneriĭ locuitorilor sătenĭ în Adunare».

«Considerantul 9 să se șteargă de tot».

11 Dechemvrie 1857.

D-luĭ *Rallet:* «Primesc amandamentul; însă modificarea propusă la considerantul cincĭ să se pue după «votul din 29 Octomvrie», fiindcă votul din 18 Noemvrie s'a dat după cetirea propuneriĭ locuitorilor pontașĭ».

D-luĭ *Gr. Balș:* «Propunerea locuitorilor atacă nu numaĭ tot ce e proprietar, ci și pe strămoșiĭ proprietarilor de astăḑĭ, pe care îĭ atacă în cinste și dreptul lor. Pe lângă aceasta ea are tendinţĭ rĕsturnătoare ordinuluĭ social de astăḑĭ. Raportul comisieĭ dovedește, că împutarea atingĕtoare de duhul rĕsturnător nu se cuvine a se lăsa asupra locuitorilor, ci asupra compuitorilor, și arată drepturile ce avem, și că espresia de rĕscumpĕrarea boerescului este rĕsturnătoare ordinuluĭ social. Voiŭ primi însă orĭ-ce altă hârtie care n'ar slăbi dovedile date ș'ar schimba numaĭ redacţia; propunerea d-luĭ Rallet nu constatează în destul drepturile proprietarilor și nu refutează aserţiile false din propunerea locuitorilor».

D-luĭ *M. Costachi:* «Greșeala cea mare a raportuluĭ comisieĭ este că s'a pus pe puntul respingeriĭ de atac. Noĭ nu suntem advocaţĭ. și ca deputaţĭ aĭ ţĕriĭ, singurul rĕspuns demn de o Adunare ca a

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 7.
1857
11 Decem.

noastră este de a respunde cu dispreţul tăcerii, cu generositate. Cred că constatând animositățile dintre noi, Congresul ar putea lua asupră-şi decisia, care poate n'ar corespunde nevoilor noastre».

D-luĭ *Gr. Balş:* «Din parte-mĭ cu plăcere voiŭ pleca capul dinaintea hotărîrii Congresuluĭ, care poate cu maĭ mare nepărtinire va decida această chestie».

D-luĭ *Miclescu:* «Nu doresc ca Congresul să hotărască această importantă chestie».

D-luĭ *C. Roset:* «Şi eŭ doresc hotărîrea chestieĭ prin Congresul de Paris, după ce proprietatea va fi apărată cu toate ale eĭ dreptăţi şi după ce s'ar espune lămurit toate împrejurările ţării».

D-luĭ *A. Aslan:* «Nu mĕ dumeresc cum d-luĭ Miclescu, membru al comisieĭ, susţine acum propunerea d-luĭ Rallet; rog să-mĭ espue motivele ca să mĕ pot uni şi-eŭ».

D-luĭ *Miclescu:* «Lăsaţi-mĕ, Domnilor, ca membru al comisieĭ să respund la interpelaţia d-luĭ Aslan. Eŭ susţin propunerea d-luĭ Rallet, căcĭ în ea nu vĕd alta, de cât aceea ce s'a scris în propunerea comisieĭ pe cincĭ coale. Principul este acelaşĭ, şi d-luĭ Rallet a scăḑut numaĭ din litere şi din cerneală».

D-nul *president* ḑice, că din parte-ĭ dă tot acel răspuns.

D-luĭ *Rallet:* «Şi eŭ cred, că cine vrea să dovedească prea mult, ca şi în literatură şi în politică, adesea dovedeşte puţin. Lungimea nu dă temeiurĭ. Mi se pare că propunerea mea răspunde la caracterul şi demnitatea ce trebue să aibă Comitetul proprietarilor marĭ».

D-luĭ *A. Teriachiu:* «Propun o schimbare la amandament. Cuvintele la considerantul 5 să se schimbe în modul următor: «nu aŭ nevoie».

Propunĕtoriĭ amandamentuluĭ primesc această schimbare.

Se pune la vot prin apel nominal propunerea d-luĭ Rallet cu amandamentul d-luĭ V. Sturdza şi al d-luĭ Miclescu.—Votează *pentru* un-spre-ḑece, şi anume: D-lor C. Rolla, N. Canano, A. Teriachiu, Dimitrie Miclescu, M. Jora, I. Fotea, M. Kogălniceanu, M. Costachi, P. Mavrogheni, D. Rallet, V. Sturdza.—Votează *contra* treĭ-spre-ḑece, şi anume: D-lor I. Docan, A. Botez-Forăscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, I. Pruncu, N. Catargiu, S. Miclescu, Gr. Suţu, N. Carp, L. Catargiu, Gr. Costachi.—Unul s'a abstinut, d-luĭ C. Roset.

După aceasta se ceteşte un amandament al d-luĭ N. Catargiu:

«Subscrisul are onoare a propune următoarea adăogire la raportul comisieĭ puntul al IX-lea după cuvintele *nicĭ odată n'aŭ făcut parte nicĭ în procesurĭ, nicĭ la urmările lor:*

«Căcĭ ţăraniĭ n'aŭ avut nicĭ odată dreptul de a înstrăina pămîn-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 11 Decem.

tul primit de la proprietarii de moşii spre hrană, aşa dară nici odată n'aŭ putut să-l treacă nici către urmaşii luĭ, nici către străinĭ, nici cu titlul de moştenire, nici cu titlul de vînḑare saŭ schimb».

11 Dechemvrie 1857.

Comisia primeşte acest amandament.

Se pune la vot prin apel nominal raportul comisieĭ cu amandamentul d-luĭ Aslan şi Catargiu. — Votează *pentru* 13, şi anume: D-lor I. Docan, A. Botez-Forăscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, I. Pruncu, N. Catargiu, S. Miclescu, Gr. Suţu. N. Carp, L. Catargiu, Gr. Costachi. — Votează *contra* opt, şi anume: D-lor C. Rolla, M. Jora, M. Costachi, M. Kogălniceanu, A. Teriachiu, P. Mavrogheni, D. Rallet, I. Fotea—Se *abştin* 4, şi anume: D-lor C. Roset, D. Miclescu, N. Canano, V. Sturdza.

Şedinţa se rădică.

Presidentul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ, V. Sturdza.

Secretar, C. Hurmuzachi.

46. Procesul-verbal No. 8 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.—Şedinţa din 12 Decembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 12 Decem.

Astăḑĭ, a 8-a şedinţă a Comitetuluĭ proprietarilor marĭ se deschide sub preşedinţa d-luĭ V. Sturdza.

La apelul nominal se află faţă douĕ-ḑecĭ şi cincĭ membri, iară absenţĭ doĭ, şi anume: D-lor C. Rolla, I. Pruncu.

Aprobarea procesuluĭ-verbal al şedinţeĭ trecute se amînă pe viitoarea şedinţă.

Se adeveresce prin înscrierea voturilor încheiarea majorităţiĭ Comitetuluĭ atingĕtoare de chestia relaţiilor locuitorilor şi a proprietarilor. (Publicată la procesul-verbal No. 28 din 18 Decembre al şedinţelor Adunărĭĭ ad hoc.)

Subscriŭ *pentru* treĭ-spre-ḑece membri, şi anume: D-lor Forăscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, L. Catargiu, Gr. Suţu, N. Carp, S. Miclescu, N. Catargiu. Gr. Costachi, I. Pruncu. I. Docan.

Subscriŭ *contra*, fiind pentru propunerea d-luĭ Rallet cu modificările amandamentuluĭ d-luĭ V. Sturdza şi al d-luĭ Miclescu, şi anume: M. Kogălniceanu, A. Teriachiu, I. Fotea, M. Costachi, D. Rallet.

Se abţin de la subscrierea votuluĭ 5, şi anume: D-lor M. Jora, D. Miclescu, N. Canano, V. Sturdza; C. Roset fiind pentru propunerea d-sale.

Se subscrie şi opinia minorităţiĭ de unspre-ḑece membri, şi anume: D. Miclescu, M. Kogălniceanu, D. Rallet, M. Jora, N. Canano,

www.dacoromanica.ro

A. Teriachiu, M Costachi, I. Fotea, P. Mavrogheni, C. Rolla, V. Sturdza. (Vedĭ procesul-verbal No. 28 din 18 Decembre al şedinţelor Adunăriĭ ad-hoc.) No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 12 Decem.

Biuroul cetește un înscris al d-luĭ I. Cantacuzin, prin care arată că absent fiind în şedinţa de ierĭ la darea votuluĭ, declară astădĭ că aderează în votul socotinţiĭ minorităţiĭ.

Urmează discuţia asupra primiriĭ acesteĭ declarărĭ şi se hotărește că ea nu poate fi considerată ca un vot, de vreme ce votul se poate da numaĭ de deputaţiĭ presenţĭ, iar nu şi de aceĭ absenţĭ.

Şedinţa se rădică.

Presidentul Comitetuluĭ, V. Sturdza.
Secretarul, C. Hurmuzachi.

47. Procesul-verbal No. 9 al şedinţelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.—Şedinţa din 13 Decembre 1857.

Astădĭ, a noua şedinţă a Comitetuluĭ proprietarilor marĭ se deschide sub preşedinţa d-luĭ V. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 9 1857 13 Decem.

La apelul nominal s'aŭ aflat faţă 19 membri, iar absenţĭ 8 şi anume: 4 bolnavĭ: D-lor C. Rolla, G. Sturdza, N. Carp, P. Mavrogheni; şi 4 n'aŭ venit: D-lor I. Docan, N. Canano, I. Pruncu, I. Fotea.

Se cetesc procesele-verbale VII şi VIII ale şedinţor din 11 şi 12 Dechemvrie, care se adoptează cu modificările încuviinţate de Comitet.

Comitetul, consultat prin sculare şi şedere, hotărește închiderea lucrărilor sale şi trimiterile lor la Adunarea ad-hoc şi la comisia internaţională, potrivit §. 87 din Regulamentul Adunăriĭ.

Comitetul în unanimitate dă un vot de mulţămire d-nuluĭ president pentru nepărtinitoarea direcţie a şedinţelor; aseminea şi d-luĭ Dimitrie Sturdza, redactorul proceselor-verbale, care a dat atâtea dovedĭ de zel, activitate şi iscusinţă, cu care patria cu drept cuvînt poate a se mândri.

Se cetește acest al 9-lea proces-verbal, care se adoptează de către Comitet fără vre-o modificare.

Şedinţa se rădică.

Presidentul Comitetuluĭ proprietarilor marĭ, V. Sturdza.
Secretar, C. Hurmuzachi.

www.dacoromanica.ro

(Traducțiune).

Procès-verbaux du Divan ad-hoc de Moldavie, du 22 Septembre au 21 Décembre 1857.

(Bulletin des séances du Divan ad-hoc de Moldavie. Iassy, Imprimerie du Cor Roumain de Th. Codresco et D. Gousti, 1858).

1. Liste des électeurs qui ont pris part aux élections du 29 et 30 Août, et du 2, 4 et 5 Septembre 1857.
(Voir page 1).

2. Liste des députés au Divan ad-hoc de Iassy.
(Voir page 30).

3. Programme d'ouverture du Divan ad-hoc de Moldavie, Dimanche le 22 Septembre 1857.
(Voir page 33).

4. Le discours de Son Eminence le Métropolitain à l'ouverture du Divan ad-hoc.

No. 1980.
1857
22 Sept.

Chers frères compatriotes et enfants en Jésus-Christ,
Honorables députés de toutes les classes de la Moldavie,

Dieu, père de toute consolation, ayant inspiré aux cœurs des puissants Monarques de l'Europe la pensée de s'occuper pendant le Congrès de Paris du sort de nos pays, il a été stipulé par l'art. 24 du Traité qu'un Divan ad-hoc, composé de manière à constituer la plus exacte représentation de toutes les classes de la société, serait convoqué dans la Principauté, sous la Présidence de son Métropolitain. Conformément au Firman de la Sublime Porte et en vertu de l'office sub No. 108 de S. Exc. le Prince Caïmacam, relatif à l'ouverture des séances, le jour tant désiré est arrivé et le Divan ouvre aujourd'hui la série de ses séances. || Chers enfants! On attend de nous tous la plus grande modération dans nos délibérations et dans nos travaux, la plus profonde circonspection et sagesse dans l'expression de nos vœux; car il est évident que cette prévoyante combinaison peut seule nous appeler à poser les bases de la prospérité future du pays entier. || Le moment est arrivé, où chacun d'entre nous doit se distinguer plutôt par des faits que par des paroles et montrer à quel

www.dacoromanica.ro

point il aime sa nation, qui jouit d'un rénom antique et aussi beau! Témoignons à quel degré nous apprécions le pays qui nous a donné toute notre existence, et combien nous sommes attachés aux lois, à la religion de nos pères, ainsi qu'à notre Eglise, qui par ses lumières nous a tirés des ténèbres de l'ignorance, qui nous a conservé notre langue et nous a fondé une littérature, laquelle, dès son origine, combat de concert avec ses enfants, avec sa nation, contre tout empiètement. || Je vous répète encore, chers compatriotes, que le moment est arrivé de prouver au monde la noblesse du sang qui coule dans nos veines, de nous recommander devant toute l'Europe, comme méritant sa sollicitude, comme dignes de la garantie qu'elle nous a accordée || En conséquence, soyons prudents et mesurés en tout, car c'est de là que dépend notre salut! N'employons pas de grandes paroles, dépouillons-nous de l'esprit de parti et de partialité et soyons animés de la même pensée et de la même sollicitude pour le bonheur de chacun sans distinction. || Les Roumains, de nos jours, sont tous égaux; ils ont une même origine, le même sang, la même patrie, la même histoire, la même religion, le même Dieu. Efforçons-nous donc de nous conserver dans cet état, afin que nous vivions et qu'au milieu de nous ressuscite notre chère nationalité! Distinguons-nous aussi par l'exercice d'œuvres vertueuses. | Vouez votre croyance au Dieu Tout-Puissant, à la chère patrie et à la nation. Qu'un amour réel et réciproque nous anime tous, afin que la jeunesse de notre pays bien-aimé puisse se renouveler comme celle de l'aigle. Puisse le Dieu de nos pères nous animer des mêmes pensées! Puisse la grâce de notre Seigneur Jésus-Christ vous protéger! Amen.

No. 1980.
1857
22 Sept.

5. Procès-verbal No. 1. — Séance d'ouverture, 22 Septembre 1857.

Les élections des députés au Divan ad-hoc ayant eu lieu en vertu du Traité de Paris et conformément au Firman de S. M. le Sultan, communication en a été faite à S. Em. le Métropolitain, Président du Divan, par la Caïmacamie. Cette communication sub No. 108, en date du 20 Septembre, porte à la connaissance du Président que, les élections étant terminées et les députés se trouvant réunis à Iassy, l'ouverture du Divan a été fixée au 22 Septembre; en conséquence, aujourd'hui, l'inauguration de l'ouverture de l'Assemblée est célébrée par un Te-Deum dans l'église St. Nicolas, ancienne cathédrale de la Moldavie. Après la cérémonie, Son Eminence, suivie des députés de toutes les classes, se rend dans la salle provisoirement destinée aux séances.

No. 1980.
Proc.-verb. 1.
1857
22 Sept.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 1. 1857 22 Sept.

Lecture ayant été donnée du message de la Caïmacamie, Son Eminence ouvre la session par un discours conforme à la solennité. MM. les Vornic C. Rolla et A. Panu sont choisis Secrétaires provisoires de l'Assemblée; immédiatement après il est donné lecture du Firman. La séance est levée aux cris unanimes de: «Vivent les Puissances signataires du Traité de Paris»; après quoi l'Assemblée décide que la seconde séance est fixée au lendemain, lundi, à 10 heures du matin.

6. Procès-verbal No. 2. — Séance du 23 Septembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 2 1857 23 Sept.

Aujourd'hui, en la deuxième séance du Divan ad-hoc, quatre-vingt-trois députés répondent à l'appel nominal et les quatre suivants: S. R. le supérieur du couvent de Neamț, le Logothète Alexandre Balș, le Postelnic B. Alecsandri et le major A. Cuza sont absents.

Lecture est donnée du procès-verbal de la précédente séance du 22 Septembre, qui est accepté par le Divan et signé par le Président et les Secrétaires provisoires.

Le Divan procède ensuite à l'élection de deux commissions, composées de sept membres chacune, pour la vérification des pouvoirs des députés. Sont élus à la majorité des voix membres de la 1-ère commission, chargée de vérifier les pouvoirs des députés des districts de *Iassy*, *Dorohoi*, *Botoșani*, *Neamț*, *Suceava*, *Roman* et *Bacău*, S. R. l'Archimandrite Melchisedech, le Logothète Georges Sturdza, les Vornics Démètre Rallet, Constantin Negri, Constantin Hurmuzaki, le Spathar D. Cracti et Jean Roată, député de la classe des clacaches. Sont élus, également à la majorité des voix, membres de la 2-ème commission, chargée de vérifier les pouvoirs des députés des districts de *Vaslui*, *Bărlad*, *Fălciu*, *Tecuci*, *Focșani*, *Galați*, *Ismail* et *Cahul*, S. R. l'économe Matcaș, le Vornic Lascar Catargi, l'Aga C. Rosseti, les Spathars D. Cozadini et C. Iacovachi, le Souldjar N. Bosie et Jean Levărdă, député de la classe des clacaches. En vertu de quoi, les communications nécessaires sont faites aux commissions respectives, et la séance est levée.

7. Procès-verbal No. 3. — Séance du 27 Septembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 3. 1857 27 Sept.

Aujourd'hui, en la troisième séance du Divan ad-hoc, l'appel nominal constate la présence de quatre-vingt-deux membres et l'absence de trois, savoir: le Vornic P. Maurojény, le Postelnic B. Alecsandri et le Logothète A. Balș.

Le procès-verbal de la précédente séance du 23 Septembre est lu, approuvé et signé par le Président et les Secrétaires.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 3.
1857
27 Sept.

Les deux commissions chargées de la vérification des pouvoirs présentent ensuite leurs rapports, qui sont annexés au procès-verbal.

Le Divan, approuvant les conclusions des commissions, valide les mandats des députés des grands propriétaires du district de Kahul, MM. le Vornic Jean Cantacuzène et l'Aga Grégoire Costachi, et confirme leur élection. En ce qui concerne LL. RR. le supérieur de Neamț et l'Archimandrite de Vorona, l'Assemblée ajourne sa décision à la prochaine séance, et M. le Vornic Kogălniceanu se fait inscrire pour prendre la parole sur cette question.

S. Em. le Métropolitain se lève et déclare, en vertu du Traité de Paris, le Divan ad-hoc de Moldavie constitué.

On procède à l'élection de la commission chargée d'élaborer le Règlement de l'Assemblée. Sont élus membres de cette commission, la majorité absolue des voix, MM. les Vornics Constantin Negri, Michel Kogălniceanu, Constantin Hurmuzaki, Démètre Rallet et Anastase Panu, l'Aga D. Fătu et le major Basile Mălinescu. Ce résultat est communiqué aux dits membres, pour qu'ils aient à procéder immédiatement à leur travail; après quoi, la séance est levée.

Rapport de la commission No. 1, chargée de la vérification des pouvoirs des députés des districts de Iassy, Botoșani, Dorohoi, Suceava, Neamț, Roman et Bacău, adressé au Divan ad-hoc.

Cette commission, s'étant réunie dans les jours de 23, 24, 25 et 26 de ce mois, a procédé à l'examen des mandats qui lui ont été présentés et des dossiers des opérations électorales qui lui ont été communiqués par l'adresse du 23 du courant.

La commission s'étant pleinement convaincue que les élections se sont effectuées conformément aux règles établies, elle a constaté la légalité de tous les mandats, à l'exception de celui de Mr. Basile Alecsandri, l'un des grands propriétaires du district de Bacău, absent pour cause de santé.

Parmi les mandats examinés et vérifiés par cette commission, se trouvent les mandats des membres de la commission chargée de la vérification des pouvoirs des députés des districts de la basse-Moldavie, de même que les mandats de Leurs Eminences les Evêques Philarète Scriban et Calinic Miclescu, tous deux élus députés par la classe des égumènes des monastères non-dédiés, du Révérend Père l'Archimandrite Néophyte Scriban, élu député par les prêtres de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 3 1857 27 Sept.

l'archévêché de Iassy, de l'économe Démètre Matcaş, député des prêtres de l'évêché de Roman.

Outre ces représentants du clergé, s'est encore présenté à la commission comme député, muni de l'office de S. E. le Métropolitain du 16 Septembre, sous No. 1.418, et d'une adresse du Département du Culte, Sa Révérence l'Archimandrite Joseph, supérieur du st. monastère de Vorona, mais sans produire de mandat régulier, mandat qu'il ne peut posséder, car ni Sa Révérence, ni le supérieur de Neamţ n'ont été élus, mais nommés députés directement par le Département de l'Intérieur.

Cette circonstance ne permet pas de douter que Leurs Révérences le supérieur du st. monastère Vorona et le supérieur du st. monastère Neamţ n'ont aucun droit à entrer comme députés dans le Divan ad-hoc, et cela:

1. Parce que, d'après le Firman Impérial de convocation du Divan, Leurs Eminences le Métropolitain et les Evêques diocésains seuls sont de droit membres du Divan, tandis que tous les autres députés doivent être élus;

2. Parce que, d'après le même Firman, les égumènes des couvents dédiés, aussi bien que les égumènes des couvents non-dédiés, sont appelés à élire seulement par deux députés, clercs et indigènes, ainsi donc quatre en tout;

3. Parce que cette disposition du Firman, en ce qui touche les couvents indigènes non-dédiés, a été déjà mise en application par l'élection de deux députés dans les personnes de Leurs Révérences Philarète Scriban, supérieur du st. monastère Socola, et Calinic Miclescu, supérieur du st. monastère Slatina;

4. Parce qu'en reconnaissant Leurs Révérences l'égumène du st. monastère Vorona et le staretz du st. monastère Neamţ comme députés, l'on ne ferait qu'élever le nombre des représentants des couvents non-dédiés de deux à quatre, sans pour cela arriver à faire aussi représenter de cette façon les couvents dédiés, lesquels, ainsi qu'il résulte de la réponse adressée par les supérieurs de ces couvents à Son Eminence le Métropolitain en date du 28 Mars 1857, sous No. 231, ont déclaré refuser toute participation aux élections et ne peuvent par conséquent être représentés par des députés non élus par eux, par des députés nommés directement par le Ministère de l'Intérieur et pris parmi les supérieurs des couvents, qui, ainsi que le prouve la loi de l'Assemblée générale de l'année 1835, sont non-dédiés.

Mais considérant 1°. que la nomination comme députés de Leurs

www.dacoromanica.ro

Révérences l'égumène de Vorona et le staretz de Neamţ est un fait accompli en vertu de l'autorité et des dispositions du Gouvernement;

2°. Considérant l'esprit de modération dont l'Assemblée est animée;

La commission laisse à la sagesse de l'honorable Assemblée le soin de donner à cette question une décision définitive, et l'Assemblée, nous en avons la conviction, saura, quelle que soit cette décision, sauvegarder dans leur entière autorité les droits et les lois du pays, menacés par l'interprétation et l'application arbitraires du Firman Impérial en ce qui concerne les couvents.

Rapport de la seconde commission pour la vérification des pouvoirs.

Conformément à la communication de la Présidence, les soussignés, constituant la commission chargée de la vérification des titres des députés élus pour les districts de *Putna*, *Tecuci*, *Covurlui*, *Ismail*, *Cahul*, *Tutova*, *Fălciŭ* et *Vaslui*, se sont réunis les 23, 24, 25, 26 du courant et ont procédé à l'examen des mandats des députés susmentionnés, ainsi que des dossiers des élections, lesquels leur ont été communiqués par le Département de l'Intérieur.

Le résultat de la vérification a été que toutes les élections ont été reconnues conformes à la loi et aux instructions. Aussi tous les mandats ont-ils été vérifiés par la commission. Une seule exception a été faite pour les députés du district de Cahul, classe des grands propriétaires, vu qu'il appert que le collège électoral de cette classe, contrairement à la règle suivie dans les autres districts, a été présidé par l'administrateur. La commission, tout en portant ce fait à la connaissance de l'Assemblée, croit devoir faire observer que cet incident n'a motivé aucune protestation.

Votre commission s'est ensuite occupée de la vérification des titres des députés formant la commission No. 1, chargée d'examiner les titres des représentants de la haute-Moldavie. Ces titres ont été également trouvés en bonne et due forme.

Ci-joint le dossier de la vérification des titres, ainsi que les mandats des députés du district de Cahul, classe des grands propriétaires.

1857, 26 Septembre.

(Signès): Matcaş, économe, Lascar Catargi, C. Rosseti, D. Cozadini, C. Iacovachi, N. Bossie, Jean Levărdă.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 4.
1857
2 Octobre.

8. Procès-verbal No. 4. — Séance du 2 Octobre 1857.

Aujourd'hui, dans la quatrième séance de l'Assemblée, il est donné lecture du procès-verbal de la séance du 27 Septembre, qui est approuvé par l'Assemblée et signé par le Président et les Secrétaires provisoires.

Quatre-vingt-trois députés répondent à l'appel nominal; deux sont absents, savoir: MM. le Postelnic Basile Alecsandri, malade, et le Spathar Grégoire Vârnav, en congé.

La décision de la question relative à LL. RR. le supérieur du st. monastère Neamț et l'égumène du st. monastère Vorona est renvoyée à la prochaine séance; mais l'Assemblée arrête que jusqu'alors LL. RR. ne prendront pas part aux travaux du Divan.

Après quoi l'Assemblée passe à la discussion du projet de Règlement de l'Assemblée ad-hoc, présenté par Mr. le Vornic A. Panu, rapporteur de la commission chargée de ce travail. Ce projet, qui avait été imprimé et distribué à MM. les députés deux jours à l'avance, est lu par Mr. le Vornic Panu, d'abord chapitre par chapitre, puis article par article.

L'art. 1 est adopté.

L'art. 2 est adopté avec la modification suivante:

«Les députés, au sein de l'Assemblée générale, représentent le pays et non pas seulement le district ou la classe, qui les a nommés».

Le reste de l'article est supprimé.

L'art. 3 est adopté.

M. *le Vornic Emmanuel Costachi* propose de remplacer les art. 4, 5 et 6 par l'article suivant:

«Le Traité de Paris garantissant la libre expression des vœux du pays, il s'entend de soi qu'aucun député ne peut être persécuté ni poursuivi à cause de ses opinions ou de ses votes, exprimés ou donnés dans l'exercice de son mandat.»

La proposition de M. Emmanuel Costachi est repoussée par la majorité de l'Assemblée, qui, à l'art. 4, adopte la modification suivante:

«Aucun député ne peut être persécuté ni poursuivi pour ses opinions ou ses votes, exprimés ou donnés dans l'exercice de son mandat.»

L'art. 5 est adopté.

A l'art. 6, au lieu des mots: «rapporte au Président de l'Assemblée», ont été adoptés les mots: «porte à la connaissance du Président de l'Assemblée».

www.dacoromanica.ro

Les art. 7, 8, 9, 10, 11 et 12 sont adoptés.

Les art. 13, 14, 15, 16, 17, 18 et 19 restent sans application, ces travaux ayant été achevés avant le présent Règlement.

Les art. 20, 21 et 22 sont adoptés.

A l'article 23, Mr. *le Vornic Basile Sturdza* propose que le Vice-Président et les Secrétaires soient élus pour toute la durée de la session.

Mr. *le Vornic Michel Kogălniceanu* soutient la rédaction de la commission.

L'Assemblée procède au vote par appel nominal. Cinquante-six voix se pronnoncent pour l'adoption de l'art. 23 et vingt-sept seulement pour l'opinion que le Vice-Président et les Secrétaires soient élus pour toute la durée de la session.

L'art. 24 est adopté, de même que les art. 25 et 26.

A l'art. 27 les mots: «user de son droit de député» sont supprimés et l'article reste ainsi conçu:

«Le Président et par conséquent aussi le Vice-Président ne peuvent intervenir dans un débat que pour poser la question ou pour y ramener; si le Vice-Président veut prendre part à la discussion, il doit quitter le fauteuil et le bureau, et il ne peut y remonter qu'après que la discussion sur cette question est close.»

A l'art. 28, au lieu des mots: «le plus âgé d'entre les Présidents des Comités», ont été adoptés les mots: «le plus âgé d'entre les députés».

Les articles 29, 30, 31 et 32 sont adoptés.

L'art. 33 est ainsi modifié:

«Outre les cinq Secrétaires, l'Assemblée choisira encore dans son sein deux Secrétaires suppléants».

L'art. 34 est adopté.

L'art. 35 est modifié comme suit:

«Le Président ouvre les séances; il les lève après avoir consulté l'Assemblée. Il indique, à la fin de chaque séance et après avoir pris l'avis de l'Assemblée, le jour de la séance suivante et l'ordre du jour, qui sera affiché dans la salle».

A l'art 36 on a adopté «dix heures» et à l'art. 37 «dix heures et un quart».

Les art. 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 et 46 sont adoptés.

L'art 47 est modifié comme suit:

«Le député qui a la parole ne peut s'adresser qu'au Président ou à l'Assemblée. Les députés parlent à la tribune ou de leur place.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 2 Octobre.

«Les rapports des commissions, l'exposé des projets ou des amendements et toutes les propositions ou autres communications écrites sont toujours lus à la tribune».

Les art. 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 et 58 sont adoptés.

Après quoi S. Em. le Métropolitain lève la séance.

9. Procès-verbal No. 5. — Séance du 3 Octobre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octobre.

Aujourd'hui, dans la cinquième séance de l'Assemblée, il est donné lecture du procès-verbal de la séance du 2 Octobre, qui est approuvé par l'Assemblée et signé par le Président et les Secrétaires provisoires.

Quatre-vingt-un membres répondent à l'appel nominal; quatre sont absents, savoir: le Logothète Alexandre Balș, le Postelnic Basile Alecsandri, le Spathar Grégoire Vârnav et le Médelnitcher Basile Nicolau.

Mr. *le Vornic Michel Kogălniceanu*, qui s'était fait inscrire à la séance du 27 Septembre pour parler sur le rapport de la commission No. 1 chargée de vérifier les mandats des députés, dans la question relative à Leurs Révérences le supérieur du st. monastère Neamț et le supérieur du st. monastère Vorona, prend la parole et lit le rapport de cette commission, lequel, sur cet article, contient ce qui suit:

«Outre les représentants du clergé s'est encore présenté devant la commission comme député, muni de l'office de S. Em. le Métropolitain du 16 Septembre, sous No. 1.418, et d'une adresse du Département du Culte, Sa Révérence l'Archimandrite Joseph, supérieur du st. monastère Vorona, mais sans produire de mandat, vu qu'il ne peut en posséder, car ni Sa Révérence ni le supérieur de Neamț n'ont été élus, mais nommés députés directement par le Département de l'Intérieur.

«Cette circonstance ne permet pas de douter que Leurs Révérences le supérieur du st. monastère Vorona et le supérieur du st. monastère Neamț n'ont aucun droit à entrer comme députés dans le Divan ad-hoc, et cela:

«1. Parce que, d'après le Firman Impérial de convocation du Divan, Leurs Eminences le Métropolitain et les Evêques diocésains seuls sont de droit membres du Divan, tandis que tous les autres députés doivent être élus;

«2. Parce que, d'après le même Firman, les égumènes des couvents dédiés, aussi bien que les égumènes des couvents non-dédiés,

www.dacoromanica.ro

sont appelés à élire seulement par deux députés, clercs et indigènes, ainsi donc quatre en tout;

«3. Parce que cette disposition du Firman, en ce qui touche les couvents indigènes non-dédiés, a été déjà mise en application par l'élection de deux députés dans les personnes de Leurs Révérences Philarète Scriban du st. monastère Socola et Calinic Miclescu, supérieur du st. monastère Slatina;

«4. Parce qu'en reconnaissant Leurs Révérences l'égumène du st. monastère Vorona et le staretz du st. monastère Neamț comme députés, l'on ne ferait qu'élever le nombre des représentants des couvents non-dédiés de deux à quatre, sans pour cela arriver à faire aussi représenter de cette façon les couvents dédiés, lesquels, ainsi qu'il résulte de la réponse adressée par les supérieurs de ces couvents à Son Eminence le Métropolitain en date du 18 Mars 1857, sous No. 231, ont déclaré refuser toute participation aux élections et ne peuvent par conséquent être représentés par des députés nommés directement par le Ministère de l'Intérieur et pris parmi les supérieurs des couvents, qui, ainsi que le prouve la loi de l'Assemblée générale de l'année 1835, sont non-dédiés.

«Mais considérant 1°. que la nomination comme députés de Leurs Révérences l'égumène de Vorona et le staretz de Neamț est un fait accompli en vertu de l'autorité et des dispositions du Gouvernement;

»2°. Vu l'esprit de modération dont l'Assemblée est animée;

«La commission laisse à la sagesse de l'honorable Assemblée le soin de donner à cette question une décision définitive, et l'Assemblée, nous en avons la conviction, saura, quelle que soit cette décision, sauvegarder dans leur entière autorité les droits et les lois du pays, menacés par l'interprétation et l'application arbitraires du Firman Impérial en ce qui concerne les couvents.»

Mr. Kogălniceanu expose alors que ce serait renverser le sens de la langue, de l'histoire, de certaines lois votées par les Assemblées du pays, du Firman, et porter atteinte à notre autonomie que d'admettre l'interprétation du Gouvernement dans la question des couvents dédiés et non-dédiés. Par ces motifs il propose le projet d'arrêté suivant:

«En séance publique de l'Assemblée ad-hoc de Moldavie, après lecture du rapport de sa commission No. 1, chargée de la vérification des titres des députés élus par les districts de la haute-Moldavie;

«Considérant le fait reconnu par la commission que, d'après le Firman approuvé par les représentants des Puissances garantes des

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octobre.

Principautés, ne sont de droit membres de l'Assemblée ad-hoc que Son Eminence le Métropolitain et Leurs Révérences les Evêques diocésains, et que tous les autres membres doivent être députés, c. à. d. élus par une classe ou un corps électoral;

«Considérant que le dit Firman statue que les couvents dédiés et non-dédiés aient des députés élus, établissant que les supérieurs des monastères propriétaires de biens dédiés et les supérieurs des monastères propriétaires de biens non-dédiés choisiront séparément deux députés, clercs et indigènes, c. à. d. quatre en tout;

«Considérant qu'en vertu du sens des mots, en vertu de nombreux actes législatifs de nos anciennes Assemblées nationales, aussi bien qu'en vertu de la loi de 1835, en Moldavie, comme en Valachie, ceux-là des monastères sont dédiés et reconnus pour tels qui ont été placés par leurs fondateurs sous la surveillance des sièges ou couvents des Lieux-Saints, savoir les Patriarcats de Constantinople, de Jérusalem, d'Alexandrie, d'Antioche, ou des communautés religieuses des monts Athos et Sinaï, de Drianon et autres; et qu'au contraire sont non-dédiés et reconnus pour tels tous les autres couvents qui ne relèvent d'aucun autre monastère ou lieu étranger, ayant à leur tête des communautés libres, tels que Neamț, Secu, Vorona, ou bien qui sont régis par des égumènes nommés par l'autorité ecclésiastique du pays, tels que Slatina, Rîșca et autres;

«Considérant l'interprétation inexacte donnée aux mots dédiés et non-dédiés par le Ministère de l'Intérieur, qui, dans ses instructions, veut entendre par monastères dédiés ceux qui depuis 1835 sont administrés pour la partie matérielle par le Département du Culte, et par monastères non-dédiés ceux-là seuls qui, en vertu d'une exception dans la loi, ont conservé la libre administration de leurs biens;

«Considérant la réponse faite par les supérieurs des couvents dédiés aux Saints-Lieux à Son Eminence le Métropolitain, qui les avait invités à procéder, conformément au Firman, à l'élection de deux députés clercs et indigènes;

«Considérant que l'interprétation donnée par le Département de l'Intérieur aux mots dédiés et non-dédiés et le refus des égumènes grecs d'envoyer dans le sein de l'Assemblée des représentants légaux tendraient à faire des couvents dédiés un Etat dans l'Etat, tandis qu'au contraire ces couvents ont toujours et sous toutes les administrations relevé du Gouvernement du pays, ainsi que le prouvent de nombreux actes législatifs de la Moldavie;

«Considérant que Son Eminence le Métropolitain, en sa qualité

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octobre.

de défenseur naturel et légal des droits de notre Eglise, a insisté sans relâche pour que les mots dédiés et non-dédiés soient appliqués dans leur signification vraie et légale, et par conséquent aussi pour que les propriétés des couvents dédiés soient représentées dans l'Assemblée ad-hoc;

«Considérant que les supérieurs de ces couvents, en leur qualité d'administrateurs de propriétés indigènes, ont toujours fait partie de nos anciennes Assemblées nationales et y ont travaillé concurremment avec les administrateurs des couvents non-dédiés, ainsi qu'il est prouvé par un grand nombre d'actes législatifs;

«Vu la signification naturelle et légale des mots dédiés et non-dédiés;

«Vu les actes législatifs votés par nos anciennes Assemblées générales, dans lesquelles les égumènes des couvents dédiés ont signé à côté des égumènes des couvents non-dédiés ;

«Vu le Firman même de convocation des Assemblées ad-hoc dans les Principautés, rendu en vertu du Traité de Paris;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie, tenue, dans cette question comme dans toutes les autres, de garder entière l'autonomie ab-antiquo des Principautés, arrête:

«1. Les supérieurs de Neamț et de Vorona ne peuvent être admis dans le sein de l'Assemblée comme membres de droit, car il n'y a de membres de droit que le Métropolitain et les Evêques diocésains ; également Leurs Révérences ne peuvent être admises comme députés élus, n'ayant pas de mandat d'un corps électoral du clergé, car en qualité de députés munis de mandat de la part des supérieurs des couvents non-dédiés se sont présentés et ont été reconnus les supérieurs de Slatina et de Socola, et les supérieurs des couvents dédiés se sont refusés à se réunir sur la convocation de Son Eminence le Métropolitain à l'effet d'élire de représentants et, par conséquent, à délivrer des mandats;

«2. Les places attribuées au sein de l'Assemblée ad-hoc par le Firman à deux députés clercs et indigènes élus par les couvents dédiés leur seront réservées pour n'importe quel moment il conviendrait à Leurs Révérences de venir les occuper;

«3. L'Assemblée vote des remercîments à son vénérable Président, S. E. le Métropolitain, pour les soins qu'il a apportés à garder intacts dans cette question les droits de notre Eglise et de notre autonomie.»

Ce projet d'arrêté, signé de Mr. Kogălniceanu, et appuyé par MM. L. Catargi, Sandu Miclescu, S. Canano, C. Iacovachi, Jean J.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octobre.

Cantacuzène et A Jiean, est adopté dans son ensemble par l'Assemblée entière, et il est décidé que Leurs Révérences le supérieur de Neamț et le supérieur de Vorona ne sont pas admis comme membres de droit du Divan.

Après quoi l'on passe à la discussion du Règlement de l'Assemblée ad-hoc. Mr. le Vornic Const. Negri remplace Mr. le Vornic Anastase Panu dans ses fonctions de rapporteur de la commission chargée de la confection de ce Règlement.

L'art. 59 est modifié par la majorité de l'Assemblée (54 voix contre 26) de la manière suivante:

«Le vote d'une proposition n'est légal qu'autant que les deux tiers des membres de l'Assemblée assistent à la séance.»

Les articles 60, 61 et 62 sont adoptés.

L'art. 63 est ainsi modifié:

«Les élections pour le bureau, pour les commissions, pour toute autre nomination de personnes se font au scrutin secret: 1°. au moyen de billets sur lesquels chaque député inscrit le nom de son candidat ou de ses candidats et qui sont déposés ensuite dans l'urne; et 2°. par ballotage, au moyen de boules blanchés et noires, dans les cas où la majorité absolue est exigée et où le scrutin ne l'aurait pas donnée à quelques candidats.»

L'art. 64 est adopté avec la rédaction suivante:

«Le député qui ne sait pas écrire a le droit de charger d'écrire pour lui, sur la liste du vote public ou sur le billet de scrutin, celui des membres de l'Assemblée en qui il a confiance.»

Les art. 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77 et 78 sont adoptés.

L'art. 79 est adopté avec la rédaction suivante:

«Toutes les fois que l'auteur d'une proposition ne fait pas partie de la commision chargée de son examen, il a droit d'assister aux séances de cette commission pour y donner des éclaircissements, sans toutefois prendre part au vote dans le sein de la commission.»

Les art. 80, 81, 82, 83, 84, 85 et 86 sont adoptés.

L'art. 87 est ainsi modifié:

«Toutes les décisions sur les propositions soumises à l'Assemblée sont prises à la majorité absolue des voix (sauf les cas prévus par le Règlement en ce qui concerne les élections et autres nominations de personnes).»

L'art. 88 est adopté.

www.dacoromanica.ro

L'art. 89 est ainsi modifié:

«L'Assemblée ne peut prendre une décision, que si les deux tiers du nombre total des membres de l'Assemblée sont présents.»

L'art. 90 est adopté.

L'art. 91 est ainsi modifié:

«L'Assemblée ad-hoc, pour les questions spéciales, se divise en cinq comités.»

L'art. 92 est modifié comme suit:

«Chaque comité choisit dans son sein, à la majorité absolue des voix et au scrutin secret, un Président nommé pour un mois. Dans la classe des paysans clacaches, on procédera par vote public.»

Les art. 93, 94, 95, 96 et 97 sont adoptés.

L'art. 98 est ainsi modifié:

«Après délibération sur ces questions, le comité communique à l'Assemblée générale le résultat de ses travaux; ceux-ci, accompagnés de l'opinion de la majorité, ainsi que de celle de la minorité, sont communiqués à la Commission européenne par le Président ou par le Vice-Président de l'Assemblée ad-hoc, après toutefois que l'Assemblée se sera prononcée aussi sur ces questions.»

Les art. 99, 100 şi 101 sont adoptés.

L'art. 102 est supprimé par l'Assemblée.

Les art. 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114 et 115 sont adoptés.

A l'art. 116 on supprime le mot «seulement».

Les art. 117, 118, 119 et 120 sont adoptés.

Le chapitre onzième a pour titre: Des archives et de la bibliothèque.

Les art. 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127 et 128 sont adoptés.

L'art. 129 est modifié comme suit:

«Aucun député ne peut manquer aux séances de l'Assemblée sans un congé accordé par le Président pour un terme de huit jours, ou par l'Assemblée même pour un terme plus long. Il est bien entendu cependant que ces congés ne pourront être accordés à la fois et en même temps à un nombre de députés qui dépasserait le huitième du nombre total des membres de l'Assemblée, y compris les députés malades.»

L'art. 130 est adopté avec la modification suivante:

«L'absence d'un député pendant une ou deux séances est inscrite au procès-verbal.

«Si cependant il manque à trois séances consécutives, sans avoir obtenu de congé du Président ou de l'Assemblée, ou au moins sans avoir informé l'Assemblée par écrit des empêchements légaux qu'il

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 3 Octobre.

peut avoir, alors ce député, par le seul fait de son absence, est considéré comme démissionnaire.»

L'art. 131 est modifié comme suit:

«Le député qui, dans les six premières séances après le vote du présent Règlement, ne se sera pas présenté pour remplir son mandat ou n'aura pas, sur sa demande, obtenu de l'Assemblée un délai pour se présenter, est considéré comme démissionnaire.»

Les art. 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138 et 139 sont adoptés.

Après quoi Mr. *le Vornic Emmanuel Costachi* demande à déposer sur le bureau la proposition suivante, signée de lui et de MM. C. Sturdza, Gr. Soutzo, G. Sturdza, C. Rolla, J. Fotea, P Maurojény, J. Docan, J. Cantacuzène, B. Sturdza, Gr. Balș, A. Cuza, M. Jora, S. Canano, D Miclescu, Gr. Costachi, Sandu Miclescu, le Colonel Iamandi, A. Botez-Forĕscu, A. Jiean, L. Catargi, N. Canano, le Dr. Costin, N. Catargi, C. Sturdza, Lazare Galliardi, Sacalof, D. Romov, N. Carp, Cyrille Ciocârlie, Nectarius Evêque de Sotiriopoléos, Génadius Evêque de Tripoléos, Philarète Evêque de Stavropoléos, Calinic Evêque de Hariopoléos, C. Bădărău, D. Gheorghiadi, C. Zaharia, D. Cracti, B. Nicolau et B. Mălinescu:

«En vertu de l'art. 12, chapitre I du Règlement du Divan ad-hoc, les soussignés:

«1. Considérant que les art. 4, 5 et 6 de ce Règlement contiennent des dispositions, qui ne peuvent avoir force légale que si elles avaient été décrétées par un pouvoir législatif et confirmés par le pouvoir exécutif;

«2. Considérant que ce Divan n'a pas de pouvoir legislatif, mais seulement la mission d'exprimer les vœux du pays;

«3. Considérant que la libre expression des vœux du pays résulte du fait même de l'existence du Divan, convoqué en vertu du Traité de Paris;

«Proposent de supprimer les susdits articles.

«En ce qui concerne l'entente avec l'Assemblée de Valachie, le Divan ad-hoc n'étant autorisé à cela ni par le Traité de Paris, ni par la teneur du Firman Impérial de convocation, par ces motifs je propose de supprimer à l'art. 25 les mots: «et à l'Assemblée ad-hoc «de la Valachie, notre sœur», ainsi qu'à l'art. 26 les mots: «avec «l'Assemblée ad-hoc de la Valachie.» Je propose en outre la suppression du chap. II tout entier et des art. 18 et 19, comme ne pouvant s'appliquer à des travaux achevés par ce Divan avant la confection de ce Règlement.»

Mr. *le Vornic Michel Kogălniceanu* réplique «qu'il s'oppose de toute la force de sa conviction à la proposition faite par Mr. Emma-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
3 Octobre.

nuel Costachi, de supprimer dans le Règlement le principe de l'inviolabilité des députés, vu que ce principe découle du mandat même de député, ainsi que la faculté reconnue à l'Assemblée de se mettre en relation avec l'Assemblée de Valachie, car cette faculté l'Assemblée de 1830 elle-même l'a eue et vu surtout que la solution de plusieurs questions d'un intérêt commun aux deux Principautés l'exige. Il réclame donc le maintien de ces points, comme indispensablement nécessaires, le premier pour la garantie des députés et le second pour les travaux futurs; en même temps il s'oppose à l'adoption de la proposition, pour qu'il ne soit pas porté atteinte à ce principe, que ce qui a été voté dans une séance ne peut être renversé dans la séance suivante, que ce qui s'est fait dans une séance ne peut être défait dans la suivante, et il appelle toute la sérieuse attention de l'Assemblée sur un pareil antécédent.»

Mr. *le Vornic Em. Costachi* prend la parole et dit: «que dans l'expression de sentiments patriotiques il n'existe aucune divergence entre les membres de l'Assemblée, tous voulant travailler d'accord pour le bien du pays, mais qu'une conduite modérée peut seule assurer le succès de nos vœux.»

La proposition de Mr. le Vornic Em. Costachi est adoptée dans son ensemble par la majorité de l'Assemblée. En conséquence:

1. Les art. 4, 5 et 6 sont supprimés du Règlement.

2. Les art. 25 et 26 sont modifiés comme suit:

Art. 25. «L'Assemblée ad-hoc de Moldavie étant de cette façon entièrement constituée, par l'intermédiaire de Son Eminence le Métropolitain ou en son absence du Vice-Président, porte à la connaissance de la Commission européenne que l'Assemblée est constituée et va procéder à ses travaux.

«Pareille communication sera faite au Gouvernement du pays.»

Art. 26. «Les fonctions du Président, et en son absence ou par délégation du Vice-Président, sont de maintenir l'ordre dans l'Assemblée, de veiller à l'observation du Règlement, de conserver leur tour aux députés qui ont demandé la parole, de poser la question pour éclairer les débats commencés, de proclamer le résultat des votes, d'annoncer les décisions de l'Assemblée, de communiquer à l'Assemblée les notifications qui la concernent, de se mettre en relation avec les comités des différentes classes, avec le Gouvernement, et enfin de porter à la connaissance de la Commission européenne les vœux du pays» et

3. Le chapitre II en entier et les art. 18 et 19 sont supprimés du Règlement.

Après quoi Son Eminence le Métropolitain lève la séance.

www.dacoromanica.ro

10. Règlement de l'Assemblée ad-hoc de Moldavie.

(Voir page 47.)

11. Procès-verbal No. 6. — Séance du 4 Octobre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 4 Octobre.

Aujourd'hui, en la sixième séance du Divan ad-hoc, l'appel nominal constate la présence de quatre-vingt-et-un membres et l'absence des députés suivants, savoir: Mr. le Logothète Alexandre Balş, le Postelnic Basile Alecsandri, l'Aga Jean Docan et le Spathar Grégoire Vârnav.

Le procès-verbal de la séance du 3 Octobre, après lecture faite, est accepté par l'Assemblée et signé par le Président et les Secrétaires.

Le Divan procède à l'élection de son bureau définitif; le résultat de cette opération est le suivant:

1. Le vote par scrutin pour l'élection du Vice-Président de l'Assemblée n'ayant produit qu'une majorité relative de trente-neuf voix pour Mr. le Vornic C. Negri et de trente-et-une voix pour Mr. C. Hurmuzaki, il est procédé au ballotage, qui donne cinquante-et-une boules blanches à Mr. Negri. En conséquence, ce dernier est proclamé Vice-Président du Divan ad-hoc.

2. Le scrutin pour l'élection des cinq Secrétaires donne une majorité absolue de soixante-dix-huit voix à Mr. le Vornic Anastase Panu, de soixante-seize à Mr. C. Hurmuzaki, de soixante-huit à Mr. C. Rolla et de quarante-neuf à Mr. D. Rallet. La majorité n'ayant été que relative entre Mr. le Vornic Pierre Maurojény et le Spathar Iacovachi, le scrutin de ballotage donne au premier cinquante-neuf boules blanches.

3. Pour l'élection des deux Secrétaires suppléants, Mr. le Postelnic A. Teriachiu obtient une majorité absolue de cinquante-deux voix. Mr. l'Aga Jean Docan n'ayant obtenu que trente-deux voix et Mr. Constantin Morţun seize, on procède au ballotage, qui donne à ce dernier quarante-deux boules blanches. En conséquence il est élu second Secrétaire suppléant.

4. Le scrutin pour l'élection de trois Questeurs produit une majorité absolue de quatre-vingts voix pour Mr. le Spathar Cozadini et de quarante-et-une pour Mr. Lascar Catargi. Mr. le Médelnitcher B. Nicolau et le Comisse P. Brăescu n'ayant obtenu qu'une majorité relative, on procède au ballotage. Mr. Brăescu se désiste en faveur de Mr. Nicolau, qui est élu comme troisième questeur.

Son Eminence le Métropolitain procède, conformément à l'art. 22 du

www.dacoromanica.ro

Règlement, au partage par voie du sort des Secrétaires dans les comités respectifs, et sont désignés: Pour le Comité du clergé, Mr. le Vornic A. Panu; pour le Comité des grands propriétaires, Mr. le Vornic D. Rallet; pour le Comité des petits propriétaires, Mr. le Vornic C. Hurmuzaki; pour le Comité des paysans clacaches, Mr. le Vornic C. Rolla; pour le Comité des villes, Mr. le Vornic P. Maurojény. No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 4 Octobre.

Mr. *le Vornic M. Kogălniceanu* s'inscrit pour faire une proposition à la prochaine séance.

L'ordre du jour étant épuisé, la séance est levée.

12. Procès-verbal No. 7. — Séance du 7 Octobre 1857.

Aujourd'hui, septième séance du Divan ad-hoc, Mr. le Vornic Démètre Rallet, Secrétaire, fait l'appel nominal, qui constate la présence de quatre-vingt-trois membres et l'absence de deux, savoir: MM. le Postelnic Basile Alecsandri, malade en France, et le Vornic Georges Vârnav-Liteanu. No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

Mr. le Vornic Constantin Rolla, Secrétaire, donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté par l'Assemblée.

Mr. le Vornic Pierre Maurojény, Secrétaire, donne lecture des rapports des comités spéciaux sur leur constitution et l'élection de leurs Présidents, qui sont: Son Eminence l'Evêque Philarete Scriban, pour le clergé; Mr. le Vornic Basile Sturdza, pour les grands propriétaires; le sieur Siméon Stanciu, pour les paysans; Mr. le Spathar Démètre Cracti, pour les petits propriétaires; et Mr. le Postelnic Démètre Grigoriu, pour les habitans des villes.

Mr. *le Vornic Constantin Hurmuzaki* demande la parole et fait lecture d'une motion signée de lui et de MM. Constantin Negri, Michel Kogălniceanu, Constantin Rolla, Démètre Rallet et Michel Jora, tendant à faire voter par le Divan ad-hoc, avant tout, un acte de reconnaissance envers les Puissances signataires du Traté de Paris:

«Ce jourd'hui, lundi, sept Octobre de l'an mil huit cent cinquante-sept, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie, instituée en vertu du Traité de Paris pour exprimer les vœux du pays sur la future réorganisation des Principautés roumaines,

«Convaincue, qu'avant d'exprimer ces vœux, elle a un devoir sacré à remplir;

«Reconnaissante envers la justice et la générosité des puissants Souverains signataires du Traité de Paris, qui n'ont oublié ni les souffrances, ni les droits séculaires de cinq millions de Roumains et de chrétiens, mais au contraire, vrais représentants de la justice

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

divine sur la terre, nous ont reconnu et consacré le droit d'exprimer librement nos vœux sur l'organisation de notre patrie;

«Unie de sentiment avec la population moldave toute entière;

«Appelle les faveurs du ciel sur les illustres Monarques, bienfaiteurs de notre nation;

«Que le Tout-Puissant les garde pleins d'années, de santé, de gloire et de satisfactîon pour le bonheur de leurs sujets!

«Que le Dieu de nos pères fortifie et conserve leurs Etats et leurs peuples à la tête des grandes nations, pour qu'ils soient ainsi les soutiens de la civilisation, les défenseurs du droit et les conservateurs de la paix du monde!

«Cet acte, faible signe de la reconnaissance éternelle des Roumains de la Moldavie, sera communiqué par le Président de l'Assemblée à Leurs Excellences les membres de la Commission internationale de Bucarest, avec prière de le porter à la connaissance des généreux Souverains, qui par le Traité de Paris ont pris sous leur puissante garantie l'avenir des Principautés roumaines.»

Mr. *le Logothète Alexandre Balş* demande la parole et déclare avoir à faire une proposition contraire. Sa motion ayant rapport à l'union, le Président le rappelle à la question, en lui faisant remarquer son erreur.

Après cette interruption, l'Assemblée vote à l'unanimité l'acte de reconnaissance; ce vote est suivi de chaleureuses acclamations trois fois répétées de: «*Vivent les Puissances garantes.*»

Mr. *le Vornic Michel Kogălniceanu* demande la parole et fait lecture d'une motion signée de lui et de MM. Georges Sturdza, Démètre Rallet, Pierre Maurojény, Constantin Hurmuzaki, Basile Mălinescu, Const. Rolla, Démètre Cozadini, Anastase Panu, Basile Sturdza, D. Cracti, l'Evêque Génadius Şendrea, les Archimandrites Néophyte Scriban et Melchisedech, l'économe Démètre Matcaş, Emmanuel Costachi-Epureanu, Grégoire A. Vârnav, Alexandre Botez-Forĕscu, G. Stanciu:

«Aujourd'hui, lundi, 7 (19) Octobre mil huit cent cinquante-sept, dans sa septième séance publique, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie, instituée par le Traité de Paris pour exprimer les vœux du pays touchant la future organisation de Principautés roumaines,

«Pénétrée du sentiment que le premier désir d'un peuple est d'exister;

«Considérant qu'un peuple, pour exister, doit d'abord assurer son existence au sein de la grande famille des nations;

«Que tel a été le but de tous les efforts, de toutes les luttes

www.dacoromanica.ro

et de toutes les souffrances de notre nation pendant un laps de plus de cinq siècles;

«Que les Principautés ont de tout temps assuré leur existence politique et nationale, ainsi que leur droit d'Etats souverains, par les Traités que nos anciens Princes ont conclus avec les Rois de Pologne, de Hongrie et autres Souverains, et dans lesquels la souveraineté des Principautés est inscrite en grandes lettres;

«Que ce n'est qu'afin de conserver leur souveraineté et se procurer une puissante garantie contre toute éventualité, que nos ancêtres ont conclu avec les glorieux Padischahs ottomans les Traités ou Capitulations des années 1393, 1460, 1511 et 1634;

«Considérant que ces Traités, d'après le droit des gens, n'ont pas rayé les Principautés du rang des Etats souverains, vu qu'elles se sont réservé tous les droits de la souveraineté et spécialement le droit d'avoir un Gouvernement indépendant, le droit de se donner des lois, autrement dit une pleine et entière autonomie, et qu'en conséquence elles ne se sont pas placées dans l'obligation de reconnaître au-dessus d'elles un pouvoir législatif étranger;

«Considérant que ces Traités, le paladium de la nationalité roumaine, n'ont été annulés par aucun acte public ultérieur;

«Que tout au contraire, ils ont toujours été consacrés anciennement et récemment par plusieurs Traités et Capitulations des grandes Puissances et nommément:

«1. Par le Traité d'Andrinople, article V;

«2. Aux Conférences de Vienne par les plénipotentiaires de la France et de l'Angleterre, qui, dans le 1-ère séance, tenue la 15 Mars 1855, ont declaré que: «le but de leurs Gouvernements «n'était point de détériorer la position des Principautés, «mais de l'améliorer, en combinant les nouveaux arran«gements à conclure à leur sujet, de façon à donner une «pleine et entière satisfaction aux droits de la Sublime «Porte, aux droits des Principautés et aux intérêts géné«raux de l'Europe»;

«3. Aux mêmes Conférences, par le protocole No. 3 du 19 Mars 1855, sur la proposition du Baron de Prokesch, reconnaissant les Capitulations comme la base des droits des Principautés (art. 1);

«4. Par la circulaire de S. E. le Ministre des Affaires étrangères de S. M. l'Empereur Napoléon III en date du 23 Mai 1855, qui établit: «que les relations entre la Sublime Porte et les Prin«cipautés sont le résultat d'un accord, librement conclu,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

«il y a des siècles, entre la Sublime Porte et les Provin-«ces Danubiennes» ;

«5. Par la Porte Ottomane elle-même dans plusieurs Hats des puissants Sultans, en tête desquels sont employés les termes suivants: «Notre volonté ferme est que ces pays demeurent en plei-«ne et libre possession de leurs usages et qu'il se gou-«vernent par eux-mêmes, séparés et distincts du Gouve-«nement de l'Empire Ottoman»;

«6. Par la Sublime Porte, dans le protocole des Conférences de Constantinople en date du 11 Février 1856, déclarant: «Qu'elle «confirme de nouveau les privilèges et immunités dont «les dites Principautés ont joui depuis les Capitulations, «qui leur ont été accordées par les Sultan Bajazet I et «Mahomet II»;

«Considérant que ces Capitulations reconnaissent et confirment aux Principautés non seulement des privilèges et des immunités, mais encore tous les droits de la souveraineté, et entre autres un Gouvernement indépendant et national, ainsi qu'une entière liberté de législation, comme le prouve plus spécialement l'art. I de la Capitulation conclue en 1511 entre le Sultan Bajazet II et le Prince Bogdan et renouvelée dans le XVII-ème siècle entre le Sultan Murad IV et Basile Lupu, Capitulation dont voici la teneur: «La Porte re-«connaît la Moldavie pour pays libre et indépendant», et l'art. IV de la même Capitulation, qui dit que «la Moldavie sera «régie et gouvernée par ses propres lois et institutions, «sans que la Porte puisse s'immiscer en quoi que ce soit»;

«Considérant que le Traité de Paris non seulement n'a rien stipulé contre nos anciennes Capitulations, mais de plus qu'il a reconnu et confirmé aux Principautés une administration indépendante et nationale, la liberté de législation, une force armée nationale et un système défensif pour assurer la garde des frontières et pour repousser toute agression étrangère, et enfin leur a accordé, pour l'avenir, une organisation conforme aux droits et aux vœux de la nation, les plaçant en même temps sous la garantie collective des Puissances signataires du Traité de Paris;

«Considérant qu'en vertu des stipulations du Traité de Paris, le champ de l'organisation que réclament nos intérêts nationaux, matériels et moraux, ne peut avoir d'autre limite que celle de ne pas porter atteinte aux droits de la Sublime Porte, précisés nommément dans nos Capitulations, droits que les Roumains ont toujours respectés et respecteront dans toute leur intégrité ;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octobre.

«Considérant que pour mettre fin aux souffrances, aux abus et aux discordes intérieures qui ont paralysé tout développement dans le pays, pour écarter toutes les influences du dehors qui ont porté atteinte à l'autonomie des Principautés et pour y établir un régime de stabilité, de bon ordre, de paix et de prospérité, il est indispensable de donner une pleine et entière satisfaction à ces besoins et aux vœux de la nation;

«Considérant que le vœu le plus important, le plus général, celui qui a bercé les générations passées, qui inspire la génération présente et qui, accompli, fera la prospérité des générations futures, est **l'Union des Principautés en un seul Etat**, union qui est indispensable, union légale, union naturelle, car en Moldavie et en Valachie nous sommes un même peuple homogène, identique, comme nul autre peuple ne l'est, parce que nous avons la même origine, le même nom, la même langue, la même religion, la même histoire, la même civilisation, les mêmes institutions, les mêmes lois, les mêmes mœurs, les mêmes craintes et les mêmes espérances, les mêmes intérêts, les mêmes besoins à satisfaire, les mêmes frontières à garder, les mêmes douleurs dans le passé, le même avenir à assurer et enfin la même mission à remplir;

«Considérant que nous désirons cette union, non pour porter atteinte aux droits ou pour menacer la paix d'autrui, mais seulement pour assurer nos propres droits et notre propre paix, et qu'au contraire cette union, préparée par les générations passées, qui nous ont donné les mêmes institutions et les mêmes lois, en accomplissant le vœu le plus ardent de notre nation et devenant la source d'où découleront pour nous l'ordre, la légalité, l'économie, la dignité et notre régénération à tous, sera par là-même pour la Sublime Porte et pour les Etats voisins un gage de paix et de stabilité à leurs frontières;

«Considérant que l'union des Principautés est inscrite même dans nos institutions actuelles reconnues par la Sublime Porte, et notamment à l'art. 425 chapitre IX du Règlement Organique, qui porte que: «l'origine, la religion, les usages et la conformité de langue des «habitants dans les deux Principautés, ainsi que le besoin mutuel, «contiennent, dès le principe, les éléments d'une union intime, qui a «été entravée et retardée par des circonstances fortuites et secondai«res. Les avantages et les conséquences salutaires resultant de la «réunion de ces deux peuples ne sauraient être révoqués en doute»;

«Considérant que, d'après le protocole No. 6 du Congrès de Paris, c'est justement la question de l'union des Principautés. posée

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc. verb. 7. 1857 7 Octobre.

au sein du Congrès par le Comte Walewski, qui a motivé la consultation des vœux des populations sur leur organisation définitive;

«Considérant que, pour que l'union produise au dehors et au dedans tous les heureux résultats qu'on en attend, il est nécessaire d'établir un Gouvernement fort, stable, respecté de tous à l'intérieur et soutenu au dehors par la grande famille des maisons régnantes, et qu'un pareil Gouvernement ne saurait s'obtenir par le régime vicieux des Hospodars électifs et déposables, qui, l'histoire en est témoin, n'a produit qu'anarchie par les rivalités et les ambitions des fréquents et nombreux aspirants à la Principauté, que faiblesse et corruption par leurs abus et leur népotisme, et surtout qu'occupations et guerres à cause de la séparation des deux pays et parce que les Princes étaient soumis à toutes les influences étrangères;

«Considérant que les Principautés ont soif de légalité, de stabilité et de dignité nationale, qu'elles demandent à vivre de leur vie propre et qu'elles ne peuvent y arriver qu'en revenant à l'ancien principe de l'hérédité du trône, qui, dans les premiers temps de leur fondation et postérieurement même aux Capitulations, a existé dans les familles de Radu Negru et de Bogdan Dragoș, et en plaçant à leur tête un Prince étranger choisi parmi les dynasties régnantes en Europe, à l'exclusion des Etats avoisinants, afin d'écarter les influences du dehors;

«Considérant qu'afin d'obtenir la consécration de ce principe, fait pour mettre fin aux maux du passé et ouvrir à notre patrie une ère nouvelle, les Roumains renoncent au droit qu'ils ont, en vertu des Capitulations, d'élire eux-mêmes leur chef, remettant la nomination du Prince étranger aux glorieux Souverains qui ont pris entre leurs mains la destinée des Principautés;

«Considérant qu'à l'effet de créer le plus promptement des liens intimes entre la nouvelle dynastie et la nation roumaine, il est nécessaire que les successeurs du Souverain soient élevés dans les dogmes de notre sainte Eglise d'Orient;

«Considérant que le Prince étranger, pour répondre à tout ce qu'attendent de lui le pays et l'Europe, a besoin d'être entouré de toutes les garanties de paix et de force, afin qu'il puisse parer aux périls du dehors et aux troubles de l'intérieur;

«Que les périls du dehors ne peuvent être écartés que par la neutralisation du territoire des Principautés, neutralité reconnue en principe par les art. 26 et 27 du Traité de Paris;

«Que les troubles intérieurs ne peuvent être évités qu'autant

www.dacoromanica.ro

que le Gouvernement cherchera sa force dans le pays même et administrera d'après les lois faites par le pays lui-même;

«Considérant que, d'après nos anciennes coutumes, toujours et sous tous les Gouvernements, le pouvoir législatif a été confié à une Assemblée générale, qui représentait plus ou moins parfaitement le pays;

«Que cette Assemblée, pour être bien accueillie et pour que les lois qu'elle votera aient tout pouvoir moral, doit être composée de façon à représenter tous les grands intérêts de la nation;

«Considérant enfin que les droits des Principautés, tels qu'ils sont contenus dans les Capitulations, que l'union des deux pays sous un Prince étranger héréditaire, garanti par la neutralité du territoire roumain et soutenu par un pouvoir législatif composé de tous les éléments vitaux de la société, ne seront vraiement durables, ne contribueront avec toute efficacité au développement national, moral et matériel de notre patrie, qu'alors que ces principes seront placés sous la garantie salutaire et toute puissante des grandes Puissances de l'Europe;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie, entrant dans la voie qui lui a été ouverte par le Traité de Paris, c'est-à-dire procédant à l'expression des vœux du pays, devant Dieu et les hommes, en toute pureté de conscience et n'ayant en vue que les droits et les intérêts de la nation roumaine;

«Déclare que les vœux les premiers, les plus grands, les plus généraux et les plus nationaux du pays sont:

«1. Le respect des droits des Principautés et particulièrement de leur autonomie, d'après la teneur de leurs anciennes Capitulations conclues avec la Sublime Porte en 1393, 1460, 1511 et 1634.

«2. L'union des Principautés en un seul Etat avec le nom de **Roumanie**.

«3. Un Prince étranger héréditaire, élu parmi les dynasties régnantes de l'Europe et dont les héritiers seront élevés dans la religion du pays.

«4. La neutralité du territoire des Principautés.

«5. Le pouvoir législatif confié à une Assemblée générale, dans laquelle seront représentés tous les intérêts de la nation.

«Tous ces droits sous la garantie collective des Puissances signataires du Traité de Paris.»

Mr. *le Vornic Constantin Hurmuzaki* demande la parole et appuie cette motion.

www.dacoromanica.ro

Discours de Mr. Constantin Hurmuzaki.

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

«Enfin, après tant de luttes et de souffrances, après tant de craintes et d'espérances, nous touchons au moment de manifester les vœux du pays!

«Le moment est solennel, il est critique, car de lui dépendent le sort et l'avenir des Principautés, leur progrès ou leur rétrogradation politique, morale et matérielle, leur prospérité ou leur misère, l'élévation ou la décadence de la nation roumaine, sa vie ou sa mort, l'estime ou le mépris des nations, la bénédiction ou la malédiction des générations futures.

«Dans ce moment suprême, unique dans la vie des peuples, tout Roumain bien pensant se demande: «Quels doivent être nos vœux?»

«La réponse dépend uniquement de notre patriotisme, tandis que la mesure de nos vœux est comprise dans le cercle de nos droits, qui ont pour limite le respect dû à ces liens séculaires établis entre les Principautés roumaines et l'Empire de Turquie.

«Pour savoir ce qu'il convient de demander, il est indispensable que nous sachions d'abord ce que nous avons et ce que nous n'avons pas, puisque les vœux seuls qui n'outrepassent pas le domaine de nos droits peuvent être réalisés. La mesure des vœux, à la manifestation desquels nous sommes appelés, nous devons la chercher aussi dans la connaissance de notre passé, non moins que dans l'appréciation de nos souffrances, de nos peines et besoins: vu que ce n'est que par la connaissance parfaite des maux dont nous désirons la cessation, que nous pourrons arriver à la découverte des remèdes à y apporter. Examinons donc, avant tout, quels sont nos droits.

«Nous avons des droits aussi étendus que précieux; ces droits, ainsi que toute l'existence politique et nationale des Principautés de Moldavie et de Valachie, sont fondés sur des Traités conclus entre celles-ci et la Sublime Porte Ottomane. Ces Traités portent aussi le nom de Capitulations, car cette dénomination est appliquée à tous les Traités conclus jusqu'au dernier siècle entre l'Empire Ottoman et les Puissances chrétiennes de l'Europe.

«Nos Traités, loin d'avoir jamais été abolis, ont été au contraire, à différentes reprises, reconnus et solennellement confirmés par la Sublime Porte. Les documents publics énumérés spécialement dans la proposition, que j'ai l'honneur d'appuyer, en fournissent la preuve irrécusable. Pour approfondir toute l'importance et toute l'étendue de nos droits, il importe de ne point perdre de vue, quand et sous l'empire de quelles circonstances nos Capitulations ont été concluse.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octobre.

«L'histoire rapporte à Bogdan, Prince souverain de la Moldavie et fils d'Etienne-le-Grand, la conclusion de la première Capitulation moldave, nommément avec le Sultan Bajazet II, en 1511.

«Les historiens témoignent unanimement qu'à cette époque la Moldavie jouissait d'une paix et d'une tranquillité profonde et que ses forces, assez considérables en elles-mêmes, pesaient d'autant plus dans la balance politique, qu'elles s'étayaient de l'alliance offensive et défensive contractée l'année précédente entre le Prince Bogdan et les Rois de Pologne et de Hongrie. Par contre, le Sultan Bajazet II, courbé sous le fardeau des années, avait sur les bras une guerre civile, cele qui avait éclaté entre ses propres fils et celle de l'un d'eux en révolte contre sa propre autorité.

«Ce fait ne laisse pas l'ombre d'un doute qu'un Traité, conclu de gré à gré dans des circonstances aussi favorables pour la Moldavie, n'ait dû stipuler les conditions les plus avantageuses pour ce dernier pays.

«En effet, cette Capitulation, renouvelée et corroborée à plusieurs reprises, et notamment sous le règne du Prince Basile Lupu, ainsi que les Capitulations de la Valachie, ont assuré aux Principautés roumaines tous les droits, qui, d'après les principes du droit public européen, constituent la souveraineté complète des Etats. L'art. I de la Capitulation de l'année 1511 en fait foi; il statue que: «la «Porte reconnaît la Moldavie pour un pays libre et non «soumis».

«L'art. IV de la même Capitulation porte en termes très précis que: «la Moldavie sera gouvernée et administrée selon ses propres «lois et institutions, sans nulle ingérence de la Porte». Enfin le Règlement Organique (art. 61 chap. I, art. 299 chap. VIII et art. 432 chap. IX) a expressément reconnu et sanctionné la souveraineté des Principautés.

«Or, que les Principautés roumaines aient de tout temps, et même dans les jours néfastes de leur histoire, exercé jusqu'aujourd'hui leur pleine souveraineté intérieure, cela ressort de toutes leurs lois et institutions, dont la majeure partie est encore aujourd'hui en vigueur, sans qu'elles aient été jamais soumises à l'approbation ou à la confirmation de la Sublime Porte; d'un grand nombre d'actes qui prouvent la complète souveraineté intérieure, je ne citerai ici que la loi sur l'abolition du servage, votée par une nombreuse Assemblée dans le couvent des Trois-Saints le 6 Avril 1749.

«Les Principautés ont, en outre, exercé la pleine souverai-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7.
1857
7 Octobre.

neté extérieure pendant plusiurs siècles après la conclusion des Capitulations avec la Sublime Porte; témoin les nombreuses guerres de ces Principautés, tant entre elles, qu'avec les Etats limitrophes, après la conclusion des Capitulations; témoin une foule de Traités d'alliance, de paix, de commerce, etc. que ces Principatés ont conclus tant entre elles, qu'avec les autres Etats souverains (Pologne, Hongrie, Transylvanie, Angleterre et Russie); et je ne citerai à l'appui de cette vérité que le Traité de commerce conclu entre le Prince Pierre-le-Boiteux, Souverain de la Moldavie, et la Reine Elisabeth d'Angletere en 1588, c. à d. soixante-dix-sept années après la conclusion de la Capitulation entre Bogdan et Bajazet II. Que la souveraineté extérieure des Principautés roumaines, admise en principe par ces Capitulations, n'a subi aucune restriction dans son exercice, c'est ce que prouvent d'innombrables ambassades, envoyées par les Souverains de la Moldavie et de la Valachie aux autres Etats indépendants, ou reçues de la part de ceux-ci, dans l'espace de plusieurs siècles et après la conclusion de leurs Capitulations avec la Sublime-Porte. Le code de lois publié en 1646 par le Prince Basile Lupu contient même un chapitre spécial sur la punition des attentats commis contre les ambassadeurs envoyés aux Princes régnants de Moldavie ou contre ceux de ces Princes aux autres Puissances. Actuellement encore, les Principautés roumaines exercent quelques-unes des attributions qui font partie intégrante de la souveraineté extérieure, par exemple le droit de se faire représenter par des envoyés (Kapou-Kéhaia) auprès de la Porte Ottomane, droit qui date encore de l'an 1511, stipulé par l'art. VII de la Capitulation du Prince Bogdan et expressément confirmé par le Traité de Koutchouk-Kaïnardgi, qui reconnaît les Princes régnants des Principautés roumaines pour *Souverains* et leurs représentants à la Porte comme couverts par la garantie du droit des gens.

«J'avais donc raison de dire, que nous avons des droits aussi étendûs que précieux; car à une époque où la plupart des Etats modernes n'entretenaient encore aucune relation avec la Sublime Porte, dejà la Moldavie avait à Constantinople sa Légation, une résidence stable pour ses envoyés (Bogdan-Sérail), et même une église spéciale à l'usage de son ambassade!

«D'ailleurs, aujourd'hui encore les Principautés exercent, de fait et de droit, l'attribution des Etats indépendants de conclure des conventions: je ne ferai ici mention que de celle qu'elles ont conclue, il y a quelques années, entre elles, relativement à l'union douanière des deux pays.

«Ces faits historiques sont autant de preuves incontestables à

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA 559 - MUNICIPIULUI - BUCUREȘTI

l'appui de nos droits et suffisant pour répondre à ceux qui s'efforcent de mettre en doute, soit l'existence, soit le contenu ou l'étendue de nos Capitulations.

«Il y a encore parmi nos adversaires des hommes qui, dans l'intention de porter atteinte à nos droits, nous répliquent que les publicistes les plus renommés en Europe, dans leur classification des Etats, ont rangé les Principautés roumaines parmi les Etats mi-souverains. A cette objection, nous répondons que tous ces publicistes, sans en excepter les plus savants, n'avaient pas la moindre connaissance de nos Capitulations, celles-ci n'ayant été publiées que dans le courant de notre siècle, et que, par conséquent, ils n'ont appuyé leur avis que sur les Traités russo-turcs, lesquels, en vertu d'un principe reconnu par le droit des gens «inter alios acta alteri «nocere non possunt», ne sauraient altérer les droits des Principautés.

«Voilà les droits des Principautés roumaines, que le Traité de Paris du 30 Mars 1856 a généreusement placés sous la puissante sauvegarde des Puissances signataires de cet acte mémorable. Voilà les droits des Principautés, solennellement reconnus et confirmés par la Sublime Porte, en face du monde entier, dans l'article 23 du Traité sus-mentionné, par lequel elle s'est spécialement engagée à conserver aux Principautés un Gouvernement indépendant et national, ainsi qu'une entière liberté de législation (autonomie) etc.

«Les Principautés roumaines étant des Etats souverains, il va sans dire qu'elles ont le droit de s'organiser elles-mêmes et de consolider leur existence nationale politique, matérielle et morale, en tant que cela ne porte aucune atteinte aux droits que les Capitulations accordent à la Sublime Porte, droits que les Roumains ont toujours respectés et qu'ils sont décidés à respecter de même dans l'avenir. L'étendue de notre réorganisation ne saurait donc avoir d'autres bornes que le respect dû aux liens qui nous rattachent à l'Empire Ottoman. Un principe de droit public, aussi bien que de droit civil, porte que quiconque use de son droit ne lèse personne.

«J'ai démontré plus haut qu'aux Principautés roumaines, comme Etats souverains, appartenait et appartient encore le droit de conclure des Traités, soit avec d'autres Etats, soit entre elles. Il suit de là qu'elles ont également le droit de stipuler entre elles, par Traité, leur réunion en un seul Etat et sous un seul Gouvernement.

«Nous demandons la réunion des Principautés. Notre demande est juste, parce que nous voulons l'union avec le respect dû aux

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

droits de la Sublime Porte. Nous demandons la réunion des Principautés, puisqu'elle présente un élément de force nationale et politique, morale et matérielle, et que, par conséquent, elle est profitable à la Porte elle-même. Telle est notre réponse à ceux qui prétendent que la demande de l'union est une révolte contre l'autorité de la Turquie.

«L'union n'est pas un vœu récent. Elle est prévue déjà dans le Règlement Organique et, sous certains rapports, elle a même été mise en application (art. 425—430). L'union est inscrite dans les cœurs de tous les Roumains. Elle a formé durant les dernières années l'objet constant de discussions sérieuses dans notre pays et dans toute la presse européenne. Le vœu de l'union a retenti d'un bout du monde à l'autre. Elle a été adoptée avec acclamation par nos électeurs, par le pays entier. Nous désirons l'union, parce que l'union fait la force, la force donne la sûreté, la sûreté inspire la confiance, la confiance donne la vie et l'élan au commerce et à la civilisation. Nous désirons l'union, parce que nous ne voulons plus être la pomme de discorde entre des Puissances rivales, nous ne voulons plus voir des légions de candidats à la Principauté, nous ne voulons plus de ces Princes fermiers qui se hâtent de profiter du court terme de leur fermage avant qu'un nouveau aspirant soit venu les évincer.

«Nos adversaires nous traitent de révolutionnaires, par la seule raison que nous ne voulons pas conserver l'état de choses actuel. Mais qu'aurions-nous à conserver, qu'aurions-nous à léguer à l'avenir? La démoralisation, la corruption, le népotisme, l'impunité des méfaits, l'impudence du vice?

«L'union des Principautés est le vœu intime de toutes les classes Qui de nous n'a pas été témoin de la joie et des transports publics, toutes les fois qu'on entonne la Hora (chant national) de l'Union? Qui de nous ignore qu'il n'y a plus que les quelques aspirants à l'Hospodorat et la minime phalange de leurs clients, qui combattent encore le vœu national, la réunion des Principautés?

«Le séparatisme a disparu, comme se dissipe la fumée chassée par l'orage!

«Nous désirons l'union, mais nous désirons tout aussi ardemment un Prince étranger d'une des familles souveraines de l'Europe, à l'exception de celles des Etats limitrophes; car seul un tel chef pourra inspirer, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur, le respect sans lequel les meilleures lois ne sont que lettre morte; seul un

www.dacoromanica.ro

Prince étranger peut nous assurer nos droits, imposer aux partis, nous préserver du népotisme.

«Seul un Prince étranger est capable d'opposer une digue aux ambitions des innombrables aspirants au trône, à leurs intrigues et à celles de leurs adhérents, intrigues qui paralysent les meilleures intentions; enfin, parce qu'un Prince étranger seul peut lutter avec succès contre les influences étrangères, que le Traité de Paris a voulu détruire.

«De plus, nous désirons et demandons l'hérédité dans la dynastie du Prince étranger, parce que les fréquents changements de Princes ont arrêté chez nous tout progrès moral et matériel et compromis même l'indépendance des Gouvernements des Principautés, et parce que de l'hérédité seule naît la stabilité. Le droit d'hérédité n'est pas un droit nouveau et inconnu dans l'histoire des Principautés; au contraire, il fut en vigueur longtemps après la conclusion de nos Capitulations. Bogdan, qui conclut la première de ces Capitulations, eut pour successeur au trône son fils Etienne-le-Jeune; à celui-ci succéda Pierre Rareș, fils naturel d'Etienne-le-Grand. «Et l'on observa avec une telle rigueur le droit «d'hérédité», dit le chroniqueur Urechia, «que le pays a préféré éle-«ver au trône un fils naturel d'Etienne-le-Grand, qu'élire un Prince «d'une autre famille». Pierre Rareș eut pour successeur son fils; ce dernier étant mort sans enfants, son frère lui succéda.

«Voilà donc la preuve que nous ne demandons pas un droit nouveau, mais seulement la reconnaissance d'un droit que nous avons possédé bien longtemps, d'un droit aussi ancien que notre histoire.

«En vertu de nos Capitulations et même du Règlement Organique, c'est à nous qu'a appartenu et qu'appartient encore le droit d'élire notre Prince. Fondés sur ce droit, nous pourrions donc nous-mêmes élire un Prince étranger. Si pourtant nous renonçons aujourd'hui à ce droit et si nous le confions aux magnanimes Puissances qui ont garanti notre sort, ce n'est que pour recevoir de leurs mains bienfaisantes un Prince étranger investi du droit d'hérédité dans sa famille, et pour acquérir par là une nouvelle garantie de cette stabilité, que nous désirons du fond de notre âme, comme bouclier impénétrable à présenter aux rivalités et aux influences de l'étranger.

«Nous désirons encore un Gouvernement représentatif. Ce droit n'est pas nouveau non plus. Depuis la fondation des Principautés par Radu Negru et Dragoș jusqu'à ce jour, les Principautés ont été constamment en possession d'une représentation nationale, concentrée dans une seule Assemblée législative, dont toutes

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

les classes faisaient partie. Jamais les Souverains des Principautés n'ont été investis d'un pouvoir absolu; jamais ils n'ont gouverné en autocrates. Au contraire, le pouvoir législatif a toujours été exercé exclusivement par l'Assemblée générale et constamment séparé du pouvoir exécutif.

«Nous désirons et demandons, en outre, le respect des droits des Principautés consignés dans nos Capitulations. Ce vœu est aussi légitime que naturel et compréhensible pour quiconque connaît l'histoire de notre passé et sait apprécier celle du présent.

«Nous désirons et demandons enfin la neutralité du territoire du nouvel Etat de «Roumanie», parce que nous y voyons le meilleur préservatif contre le renouvellement des complications qui, en dernier lieu, ont amené la Guerre d'Orient et parce qu'elle peut seule nous épargner les immenses dépenses que nécessiterait le maintien d'une force armée en disproportion avec nos ressources.

«L'Ecriture dit: «Demandez et on vous donnera». Nous avons demandé, et nous sommes bien convaincus que la justice des Puissances garantes accomplira nos vœux légitimes, basés sur des droits aussi incontestables qu'imprescriptibles, droits reconnus et confirmés par la garantie collective de l'Europe.

«Avant de procéder au vote, n'oubliez-pas, Messieurs, que l'Europe attentive, que dis-je? tout le monde civilisé nous regarde, pour juger si nous sommes dignes de former une nation, dignes des bienfaits des magnanimes Puissances garantes, dignes de la confiance du pays, qui nous a élus et envoyés ici pour exprimer les vœux suivants :

«1. L'inviolabilité des droits des Principautés et en particulier de leur autonomie, selon la teneur de leurs anciennes Capitulations conclues avec la Sublime Porte en 1393, 1460, 1511 et 1634.

«2. La réunion des deux Principautés en un seul Etat sous le nom de **Roumanie**.

«3. Un Prince étranger, investi du droit de transmission héréditaire du trône dans sa famille, élu parmi les dynasties régnantes de l'Europe et dont les héritiers soient élevés dans la religion du pays;

«4. La neutralité du territoire des Principautés.

«5. La continuation du pouvoir législatif, confié à une Assemblée générale, dans laquelle seraient représentés tous les intérêts du pays.

«Le tout sous la garantie collective des Puissances signataires du Traité de Paris.

«Nous ne croyons pas que, dans ce moment suprême, d'où dé-

www.dacoromanica.ro

pendent l'avenir et la prospérité de cinq millions de nos frères, il se trouvera parmi nous un seul homme, qui ne désire voir accomplis les vœux du pays tout entier, exprimés par ses mandataires. Quiconque est capable de les combattre n'est pas Roumain, il est l'ennemi de ses frères, l'ennemi du pays et de tous ses intérêts. Qu'un pareil homme ait au moins le courage de son opinion égarée. Qu'il monte à la tribune! Nous voici prêts à lui répondre.»

Mr. *le Logothète Alexandre Balş* dépose un écrit signé de lui et de Son Eminence le Lieutenant de l'évêché de Roman Nectarius Hermeziu, Evêque Sotiriopoléos. L'article 60 du Règlement de l'Assemblée n'autorisant la lecture d'une proposition écrite qu'autant qu'elle est appuyée par cinq membres, l'écrit de Mr. le Logothète Balş n'est lu qu'à titre de réfutation de la motion proposée.

Proposition de Mr. A. Balş.

«Le soussigné, Grand Logothète et Chevalier Alexandre Balş, un des députés du district de Putna et propriétaire de 80.000 faltches en Moldavie, sa chère patrie et celle de ses ancêtres et de leurs descendants, déclare qu'il ne saurait participer à un acte de nature, selon lui, à préparer à son pays, en échange des privilèges dont il est en possession, un avenir éventuel et inconnu ; il déclare, en outre, ne pouvoir émettre le vœu de l'incorporation de sa patrie à la Principauté de Valachie, parce que, bien loin de voir dans cette transformation un gage du calme, dont une longue agonie et les calamités qu'ont attirées sur elle les vicissitudes et les perturbations par lesquelles elle a passé, lui font si impérieusement sentir le besoin, il n'y voit que l'abandon, au profit de la Principauté voisine, moins favorisée qu'elle, des privilèges qui lui sont reconnus par les puissants Sultans de la Cour Suzeraine et que consacre l'article 23 du Traité de Paris. Une semblable fusion ne saurait produire que des éléments de discorde, de luttes, d'inimitiés et d'interventions imprévues, menaçantes et toujours pernicieuses.

«De plus, il est à considérer que, d'après le texte même de l'article 24 du dit Traité, aussi bien qu'en vertu du Firman de convocation, la composition du Divan ad-hoc a pour but exclusif l'expression des vœux des habitants du pays en ce qui concerne seulement la réorganisation de la Principauté par la revision de ses statuts.

«En conséquence, le vœu du soussigné se borne au maintien de la Moldavie dans son état actuel, à la garantie de son autonomie

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

avec tous ses privilèges *ab antiquo*, comme seul moyen d'assurer le calme et la prospérité du peuple moldave.

«Le soussigné demande que son vœu, qu'il fasse ou non l'objet d'une délibération de l'Assemblée, reçoive toute publicité. Dans ce but il prie le bureau de le faire enregistrer dans les archives du Divan et afficher dans la salle des délibérations.

«S. E. le Métropolitain est prié en outre, comme Président de l'Assemblée, d'en donner communication à la Commission européenne de Bucarest.»

(signé) Le Logothète Al. Balș.

Le lieutenant de l'Evêché de Roman Nectarius accède à cette opinion.

Plusieurs députés interpellent spontanément l'Evêque signataire et manifestent leur étonnement sur son adhésion à la proposition de Mr. Balș, lorsqu'en Juin de l'an dernier il avait, au contraire, signé en tête d'un acte ayant pour objet l'acceptation du principe de l'Union et du Prince étranger.

Son Eminence répond qu'il a effectivement signé un acte de cette nature l'an passé, mais qu'il récuse et reconnaît sans valeur ce qu'il a fait entre *quatre yeux.*

Mr. *le Vornic Michel Kogălniceanu* monte à la tribune et combat la réfutation écrite de Mr. Alexandre Balș.

Discours de Mr. M. Kogălniceanu.

«Je félicite l'Assemblée ou, pour mieux dire, l'Assemblée peut se féliciter elle-même de l'impartialité dont elle a fait preuve aujourd'hui, en laissant à l'honorable député de Putna et à S. Em. l'Evêque suppléant de Roman la latitude d'exprimer librement et sans opposition leur opinion, malgré l'art. 60 du Règlement, qui porte que la lecture des motions et amendements n'est admise qu'autant que ces motions ou amendements sont appuyés par cinq membres au moins. La proposition de l'honorable député de Putna n'a trouvé dans toute l'Assemblée qu'un seul adhérent, et cependant l'Assemblée n'en a pas moins admis la lecture et l'insertion au procès-verbal. Nous avons prouvé aujourd'hui que nous sommes dignes de la liberté, que l'Europe nous a reconnue, d'exprimer nos vœux et nos besoins. Dans toute cette Assemblée, inspirée d'un seul sentiment, d'un seul vœu, le désir de garantir notre nationalité, il ne s'est élevé que deux voix contre la volonté de la nation, contre la volonté de Dieu, pour demander la maintien du statu quo et, par là, le maintien des innombrables

www.dacoromanica.ro

calamités et abus qui constituent la triste histoire de notre pays; et néanmoins l'Assemblée, passant sur les restrictions de son Règlement, a permis, pour aujourd'hui seulement, que toute opinion, si anti-nationale, si isolée qu'elle soit, pût se produire librement et sans obstacle, à la face du pays qui la réprouvera, à la face de l'Europe qui la jugera. Liberté des opinions et respect des personnes, voilà donc la ligne de conduite qui nous inspire aujourd'hui, qui doit nous inspirer toujours.

«J'ai écouté l'opinion de MM. l'Evêque suppléant de Roman et celle du député de Putna; je demande le permission de leur répondre. Je commence d'abord par la Révérend Evêque de Roman.

«Son Eminence a mis en avant une singulière théorie, à savoir qu'il est permis d'avoir entre quatre yeux une autre opinion que celle qu'on professe en public; en d'autres termes, je suis un autre homme, a-t-il dit, et j'agis autrement entre quatre yeux, qu'en face du monde; ou encore, «signer entre quatre yeux est autre chose que signer en public». Etrange théorie, que la morale réprouve et que la religion condamne, surtout dans la bouche d'un prêtre. Je présume que le Révérend Evêque de Roman reconnaît lui-même le peu de poids des termes, sous lesquels il cherche à voiler son apostasie politique.

«J'en arrive maitenant à Mr le Grand Logothète et Chevalier Alexandre Balș, qui, au lieu de parler comme député de la nation, seul titre qui donne le droit de parler dans cette enceinte, donne son opinion en sa qualité de propriétaire de 80.000 faltches de terrain. C'est là une grande fortune, une belle fortune! Nul d'entre nous n'en possède autant. Mais il existe quelqu'un qui en possède une dix fois plus considérable que celle de Mr. le député de Putna. Ce quelqu'un, c'est tout le monde, c'est le pays que représente aujourd'hui cette Assemblée. Mr. le député nous dit qu'il possède 80.000 faltches, c'est très-bien. Mais nous, Assemblée, nous possédons bien au-delà de 80.000 faltches, car nous représentons la nation entière.

«L'honorable député nous dit encore que le pays est à peine sorti de l'état d'agonie où l'ont plongé les maux du passé, et comme seul remède à ces maux il en demande la continuation, c. à. d. la conservation du statu quo, la conservation des privilèges, des immunités et de toutes les conséquences qu'entraîne après soi le privilège basé sur l'arbitraire. Pourtant l'honorable député sait assez comment sont respectés dans le pays les privilèges publics et les privilèges particuliers; nous avons sous les yeux le tableau du sort des privilégiés. Un mal perd la moitié de sa violence lorsqu'on en connaît l'origine. L'histoire et les souffrances de la nation nous révèlent le

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

mal de notre pays. Prenons chaque feuille de nos annales, pressons-la dans nos mains, il en coulera du sang et des larmes.

«Un proverbe populaire nous dit très bien quel est ce mal dont souffre notre patrie. Changement de Princes, allegresse des fous! L'honorable député de Putna est le seul dans l'Assemblée, le seul dans le pays, ivre d'enthousiasme et dont le cœur bat comme dans une seule et même poitrine au nom d'union, union qui seule peut assurer nos droits et notre nationalité, — qui soit venu nous dire qu'il veut l'immobilité dans le passé; en d'autres termes, qu'il veut nous voir foulés aux pieds par toutes les nations, tombés dans la faiblesse, gangrenés par la corruption et les abus.

«Non, cela ne sera pas, car le temps est venu où la prédiction du héros de notre patrie va s'accomplir.

«En effet, il y a 300 ans qu'Etienne-le-Grand, à son lit de mort, voyant l'orage qui menaçait l'existence de notre pays, fit venir le Métropolitain, ses conseillers, son fils Bogdan, et les exhorta, lui qui avait guerroyé pendant 40 ans avec succès, à conclure une Capitulation avec la Sublime Porte, mais une Capitulation honorable et qui garantît notre existence comme nation et comme Etat: «Si «pourtant, dit-il en finissant, votre ennemi vous dictait des conditions «honteuses, alors mourez de son sabre plutôt que de devenir les «spectateurs de l'oppression et de la misère de votre pays. Mais le «Dieu de nos pères aura pitié des larmes de ses serviteurs et élé-«vera **quelqu'un** parmi vous, qui rétablira derechef vos descendants «libres et puissants, comme par le passé».

«Cette prophétie est en voie de s'accomplir. Voyez, vous tous incrédules sur l'existence de l'esprit national qui inspire cinq millions de Roumains; ce quelqu'un, c'est le pays tout entier, se levant, pour redevenir une nation. Nos droits étaient foulés aux pieds, notre nationalité était comme ensevelie, lorsque, du milieu des orages de la guerre, l'arc-en-ciel de la paix apparaît. Nouveau Lazare, le peuple roumain, enseveli depuis trois siècles dans un profond sommeil de mort, se réveille à l'appel d'un nouveau Sauveur, le Traité de Paris. Il a entendu une voix lui crier: «lève-toi et suis-moi!» A cette voix tombe le linceuil qui enveloppait Lazare, et à la place d'un cadavre apparaît une nation jeune, pleine de vie et d'avenir. Et c'est juste ce moment que vous, hommes du passé, choisissez pour vanter ce passé, que vous essayez de mettre obstacle à la marche d'une nation, que vous vous refusez à croire à la prédiction de notre héros, de notre saint! Vous protestez contre l'union, je le crois bien, car

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 7
1857
7 Octobre.

l'union est dans l'intérêt du pays, et vous ne voulez ni pays ni nation.

«Frères, mon honorable ami Mr. Hurmuzaki a développé toutes les considérations, qui nous font une loi de demander le respect des droits séculaires des Principautés, l'union, un Prince étranger et tous les autres vœux compris dans ma proposition. Dois-je donc répéter tout ce qui a été dit et redit? Tous les cœurs n'en sont-ils pas émus! La raison n'en est-elle pas convaincue? La loi de tout peuple ne lui dit-elle pas ce qu'il doit vouloir? Je ne puis cependant finir sans vous manifester les sentiments de ce peuple, qui ne sait ni lire ni écrire, de ce peuple vierge enfin, qui ne sait exprimer que ce qu'il sent. Un député des paysans clacaches a dit: «Il faut «que nous soyons maîtres dans notre pays, il nous faut réunir la «Moldavie à la Valachie. Procédons comme on fait quand on entoure «un terrain inculte d'un solide enclos; le terrain une fois clos, bientôt, «sans labour ni culture, les vents et les oiseaux du ciel ensemence-«ront le sol de fleurs et de fruits: vous verrez éclore ça et là quel-«ques fleurs, quelques arbres; les arbres croîtront, et, sous leur «ombrage, les fleurs répandront leur parfum. Bientôt se formera un «grand et beau verger, où les oiseaux chanteront et les hommes se «réjouiront, en louant Dieu et les empereurs.»

«C'est ainsi, MM. les députés de Putna et de Roman, que nous tous, qui désirons un meilleur avenir pour nos descendants et notre nation, comprenons l'Union. Le cœur du peuple ne trompe jamais. Frères, rendons-nous au vœu de notre peuple, rendons-nous à la voix et à l'intérêt de notre nation qui nous crie sans cesse: Union et toujours Union.

«Songeons que ce jour est le plus grand moment de notre siècle, qu'aujourd'hui nous n'écrivons pas seulement, mais que nous faisons l'histoire de notre pays.

«Quant à la proposition de Mr. le député de Putna, accédons jusqu'à la fin à sa demande, qu'elle soit déposée aux archives de l'Assemblée.»

L'Assemblée, sur la demande du Président, se declare suffisamment éclairée et procède au scrutin par appel nominal. Chaque député constate son vote, en apposant sa signature sur trois exemplaires identiques de la motion, dont deux sur parchemin, pour être déposés, l'un à la métropole, l'autre aux archives de l'Etat, et le troisième sur papier, pour être annexé au dossier des délibérations de l'Assemblée. Chaque député monte au bureau et émet son vote à haute voix, puis signe la motion. Les Secrétaires, le Vice-Président et le

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

Président votent les derniers, conformément à l'article 23 du Règlement de l'Assemblée. Son Eminence le Métropolitain, en signant **pour**, dit: «Où est le troupeau, là est aussi le pasteur». Plusieurs députés accompagnent leurs votes d'expressions de satisfaction. Mr. Georges Sturdza dit «qu'il remercie Dieu d'avoir vécu jusqu'au plus beau jour de la nation roumaine». L'achiprêtre Démètre Matcaș déclare «que ses électeurs (tout le clergé de Roman) l'ont prié, les larmes aux yeux, de voter pour l'Union des Principautés, Prince étranger etc., etc.» L'un des députés des villageois, Jean Roată, dit: «Nous ne savons pas féliciter, mais Dieu exaucera.»

Le résultat du vote est quatre-vingt-et-un *pour* et deux *contre*, savoir :

Pour :

Son Eminence L'Archevêque Métropolitain Sophronius Miclescu, Son Eminence Génadius Șendrea Tripoléos, lieutenant de l'évêché de Huși, Son Eminence Philarète Scriban Stavropoléos, Son Eminence Calinic Miclescu Hariopoléos, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite Melchisedech, l'économe Démètre Matcaș, le Vornic Constantin Rolla, le Vornic Démètre Miclescu, le Cloutcher Bădărău, Daniel Bălan, le Vornic Anastase Panu, le Dr. Aga Fătu, le Spathar Démètre Cozadini, le Major Mălinescu, le Vornic Michel Kogălniceanu, l'Aga Jean Docan, le Pitar Georges Massian, Démètre Savin, le Dr. Postelnic Constantin Vârnav, le Vornic Démètre Rallet, le Spathar Nicolas Canano, le Cloutcher Stéfan Călin, Siméon a Stancăï, le Vornic Sébastien Canano, le Dr. Aga Alexandre Jiean, le Vornic Alexandre Botez-Forĕscu, Constantin Morțun, Théodore Sin Pavel, le Postelnic Démètre Grigoriu, le Vornic Grégoire Balș, le Postelnic Michel Jora, le Comisse Basile Zaharia, Constantin Basile Ostachi, l'Aga Démètre Gheorghiadi, le Logothète Georges Sturdza, le Logothète Constantin Sturdza, le Vornic Constantin Hurmuzaki, Jean Levărdă, l'Aga Grégoire Vârnav, l'Aga Constantin Rosetti, le Spathar Démètre Cracti, Jean al Babei, le Comisse Pierre Brăescu, le Vornic Georges Pruncu, le Pitar Cyrille Ciocârlie, Jean Roată, Georges Ilie, le Vornic Basile Sturdza, le Postelnic Alexandre Teriachiu, le Serdar Jean Chrisanti, Basile Balaiș, le Spathar Constantin Iacovachi, le Vornic Lascar Catargi, le Postelnic Jean Fotea, le Postelnitchel Georges Vărlan, Răducan Sava, le Vornic Constantin Negri, le Major Alexandre Cuza, le Vornic Grégoire Soutzo, le Vornic Emmanuel Costachi, le Medelnitcher Basile Nicolau, Basile Stan, le Dr. Aga Emmanuel Costin, le Spathar Nicolas Carp, le Spathar Sandu Miclescu, Constantin Sturdza, Jean Olariul, Démètre Ghidionescu, le

www.dacoromanica.ro

Vornic Pierre Maurojény, le Vornic Nicolas Catargi, le Souldjar Nicolas Bosie, Pandelachi Croitoru, le Colonel Nicolas Iamandi, Démètre Vasiliev Romov, Lazare Galliardi, le Vornic Jean Cantacuzène, l'Aga Grégoire Costachi, Constantin Ştiun, Jean Roşca, Timothée Sacalof. No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 7 Octobre.

Contre :

Son Eminence le Lieutenant de l'Evêché de Roman Nectarius Hermeziu Sotiriopoléos, le Logothète Alexandre Balş.

Le Président, en vertu de l'article 79 du Règlement de l'Assemblée, déclare que la motion est adoptée. Ce résultat est accueilli aux acclamations unanimes et prolongées de : «**Vive l'union !**»

Sur l'avis de l'Assemblée, le Président lève la séance et fixe au eudi, 10 (22) Octobre, la prochaine séance.

14. Procès-verbal No. 8.—Séance du 10 Octobre 1857.

Aujourd'hui, huitième séance de l'Assemblée ad-hoc, Mr. Pierre Maurojény, l'un des Secrétaires, fait l'appel nominal. Quatre-vingts membres sont présents; cinq sont absents, dont deux par congé, deux pour cause de maladie, et le dernier, Mr. le Logothète Alexandre Balş, dont l'absence n'est pas motivée. No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 10 Octobre.

Mr. Constantin Hurmuzaki lit le procès-verbal de la séance du 7 Octobre, qui est approuvé par l'Assemblée et signé par son Président et ses Secrétaires.

Mr. le Vice-Président Constantin Negri donne communication à l'Assemblée d'une dépêche télégraphique de Paris de Mr. le Postelnic Basile Alecsandri, annonçant que l'état de sa santé ne lui permet pas de prendre part aux travaux de l'Assemblée; en conséquence le Président, en vertu de l'art. 120 du Règlement, porte ce fait à la connaissance du Gouvernement, pour qu'il soit procédé dans le district de Bacău à l'élection d'un autre député en remplacement du député démissionnaire.

Mr. *Constantin Rolla* communique à l'Assemblée un rapport du Comité des petits propriétaires concernant Mr. Démètre Vasiliev Romov. Ce rapport expose :

1. Que Mr. Romov s'est présenté pour prendre part à l'élection du Président du Comité des petits propriétaires ;

2. Que le mandat de Mr. Romov le nomme député de la part des clacaches;

3. Que le dit Mr. Romov déclare que, élu par les colonies bulgares et les habitants des domaines de l'Etat, comme le prouve éga-

www.dacoromanica.ro

No. 1980 Proc.-verb. 8. 1857 10 Octobre.

lement le rapport de la Préfecture d'Ismail sub No. 3.325, il ne peut faire partie de la classe des clacaches;

4. Que le Comité des petits propriétaires peut encore moins l'accepter parmi ses membres, parce que Mr. Romov est inscrit sur la liste d'appel parmi les paysans clacaches.

Mr. *Nicolas Catargi* prend la parole et dit «que les paysans clacaches font le travail dû au propriétaire en nature, tandis que les colons le payent en argent, que par conséquent il est juste que Mr. Romov soit classé parmi les paysans clacaches.»

Mr. *Michel Kogălniceanu* fait observer que l'on doit se garder de préjuger la question: «Nous ne pouvons pas, dit-il, forcer Mr. Romov de faire partie malgré lui d'un comité. Les comités sont institués pour représenter les intérêts spéciaux de chaque classe. Les intérêts des colons sont différents de ceux des petits propriétaires et de ceux des paysans clacaches. Les petits propriétaires ne peuvent être contraints à accepter malgré eux le représentant des colons; celui-ci à son tour ne peut être obligé à faire partie, contre sa volonté, du Comité des paysans, car les colons ne sont pas soumis au travail obligatoire. Il résulte par conséquent de ces considérations que, de même que la portion de la Bessarabie annexée à la Moldavie constitue, par son organisation, une exception dans l'organisation de la Moldavie, de même les intérêts des colons constituent une exception aux intérêts des autres classes. C'est pourquoi, je suis d'opinion que Mr. Romov, ne pouvant faire partie d'aucun comité, soit libre de représenter et de défendre directement et isolément dans l'Assemblée générale les intérêts des colons et de domaines de l'Etat en Bessarabie.»

Mr. *Basile Sturdza* réplique: «qu'à son avis la solution proposée par Mr. Kogălniceanu n'est pas admissible, vu que le Firman ne convoque que cinq classes et que ce serait sortir complètement de ses limites que de créer une sixième classe, représentée par une seule et unique personne; que le district ayant envoyé Mr. Romov comme mandataire des paysans clacaches, il est libre de renoncer à son mandat; mais que l'Assemblée ne saurait le considérer autrement que comme faisant partie du Comité des paysans»

Mr. *Michel Kogălniceanu* prie l'Assemblée de vouloir bien réfléchir au vote qu'elle va émettre, afin que, par une question de forme, elle ne vienne pas préjudicier au fond c. à. d. aux droits des colons. «Rappelons-nous, dit-il, que les colons et les domaines de l'Etat représentent la partie la plus importante de la population en Bessarabie. En décidant que Mr. Romov fera partie du Comité des paysans cla-

www.dacoromanica.ro

caches, ne risquons-nous pas de répandre l'inquiétude parmi les colons? La question semble de mince importance, mais les conséquences du vote peuvent être grandes.»

Mr. le Vice-Président déclare que l'Assemblée n'étant pas assez éclairée sur la question, la discussion en est remise à la prochaine séance.

Mr. *Démètre Rallet* demande la parole et donne lecture à l'Assemblée d'une proposition signée de lui et appuyée par MM. Michel Kogălniceanu, Pierre Maurojény, Lascar Catargi, Alexandre Botez-Forĕscu, le Dr. Fătu et le Dr. Vârnav:

Motion pour la nomination d'une commission chargée de rédiger un projet pour l'émission des vœux les plus importants d'intérêt général.

«Le soussigné prend la liberté de présenter à l'Assemblée ad-hoc le projet suivant:

«Considérant que l'art. 23 du Traité de Paris dit: «La Sublime «Porte s'engage à conserver aux Principautés une administration in«dépendante et nationale, ainsi qu'une entière liberté de culte, de lé«gislation, de commerce et de navigation;

«Les lois et statuts aujourd'hui en vigueur seront revisés. Afin «d'établir un parfait accord sur cette revison, une commission spé«ciale, sur la composition de laquelle les hautes Puissances contrac«tantes s'entendront, se réunira sans retard à Bucarest avec un com«missaire de la Sublime Porte;

«Cette commission sera chargée d'examiner l'état actuel des Prin«cipautés et de proposer les fondements ou les bases de leur future «organisation»;

«Considérant que l'art. 24 du même Traité contient: «S. M. le «Sultan s'engage à convoquer de suite, dans chacune des deux Pro«vinces, un Divan ad-hoc, composé de façon à constituer la représen«tation la plus exacte de toutes les classes de la société. Les Divans «seront appelés à prononcer les vœux de la population sur l'organi«sation définitive des Principautés»;

«Considérant que ces deux articles consacrent deux principes: 1° que les Principautés conserveront une entière liberté de législation, c. à. d. leur pleine et entière autonomie; et 2° que les lois et les statuts actuels vont être soumis à une revision, pour être remplacés par une organisation définitive, conforme aux vœux du pays;

«Considérant qu'en vertu de ces mêmes articles, une Commis-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 10 Octobre.

sion européenne est chargée d'examiner l'état actuel des Principautés et de proposer les bases de leur future organisation, et que, d'autre part, deux Assemblées ad-hoc sont convoquées pour exprimer les vœux du pays sur cette organisation, vœux qui devront être communiqués ensuite à la Commission, afin que celle-ci puisse à son tour les porter à la connaissance du Congrès de Paris;

«Considérant que le premier devoir de cette Assemblée est de respecter les deux principes consacrés par le Traité de Paris et nommément celui de conserver dans toute leur intégrité les droits des Principautés et particulièrement ceux de leur autonomie, et en même temps de remplir le but de sa convocation, c. à. d. d'exprimer les vœux de la nation sur la future organisation;

«Considérant que le moyen de mettre en harmonie le droit des Principautés de se donner elles-mêmes des lois avec le devoir imposé à l'Assemblée de remplir le but pour lequel elle a été convoquée, est que l'Assemblée se borne à poser les bases de la future organisation des Principautés et non qu'elle fasse des lois ou entre dans des détails;

«Considérant que le but des Puissances garantes a été de s'informer, par un examen consciencieux sur les lieux, des vœux de la nation roumaine en ce qui concerne la future organisation de leur patrie et de connaître quelles sont les bases d'organisation désirées par la nation, afin qu'ensuite ces mêmes bases président aux conclusions de l'acte final du Congrès et puissent être mises sous la garantie collective des Puissances, après quoi les lois servant a développer ces bases devront être élaborées par les pouvoirs législatif et executif du pays, constitué dans son entière liberté de législation;

«Considérant que par là l'autonomie du pays n'est nullement atteinte, car le Congrès n'a pas demandé aux Assemblées ad-hoc roumaines des projets de lois, mais seulement l'expression des vœux de la nation sur la future et définitive organisation, pour que l'Europe, approuvant le nouvel ordre de choses dans les Principautés, puisse les placer sous sa garantie;

«Considérant que le grand devoir de l'Assemblée est que, tout en conservant intacts les droits des Principautés, elle contribue autant que possible à hâter le moment tant désiré, où le pays, rentré dans son entière et pleine autonomie, se trouvera en position de développer et d'appliquer, par des lois votées par lui, les bases de la réorganisation définitive des Principautés, établies par les Assemblées ad-hoc, approuvées et garanties par les Puissances signataires du Traité de Paris;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 8.
1857
10 Octobre.

«Considérant la nécessité d'introduire un ordre systématique dans l'expression des vœux sur les bases ou principes d'organisation, et par conséquent de rédiger un projet sur les vœux les plus importants à énoncer et qui sont d'un intérêt général;

«En vertu des art. 23 et 24 du Traité de Paris, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie arrête:

«1. Il sera nommé une commission de neuf membres, chargée de rédiger et de communiquer à l'Assemblée, dans le délai de cinq jours un projet sur les propositions qui lui paraîtront être de l'intérêt général le plus important et qu'il sera indispensable de présenter à la Commission de Bucarest comme bases de la future organisation des Principautés.

«2. Cette commission ne perdra pas de vue les vœux exprimés par l'Assemblée dans la séance du 7 Octobre, et par conséquent le dit projet devra être rédigé en conformité de ces vœux.

«3. Ce projet sera soumis à l'Assemblée, et, après qu'il aura été pris en considération, de nouvelles commissions seront nommées pour étudier ces propositions. La même commission pourra être chargée de l'étude d'une ou de plusieurs de ces propositions à élaborer, avant qu'elles soient soumises à la discussion générale, conformément à l'art. 65 du Règlement.

«Il n'est dérogé en aucune façon par le présent projet au droit de chaque membre de l'Assemblée de présenter d'autres motions, en vertu des art. 58 et 61 du Règlement.»

(Signé) D. Rallet.

Nous appuyons la motion: M. Kogălniceanu, P. Maurojény, A. Botez, L. Catargi, Dr. Fătu, Dr. Vârnav.

Consultée par le Président, l'Assemblée vote l'urgence de la prise en considération de cette proposition et autorise l'élection d'une commission composée de neuf membres, pour travailler à la rédaction du projet proposé.

Le bureau procède à l'élection de la commission par scrutin de liste, dont le dépouillement donne le résultat suivant:

MM. Michel Kogălniceanu, 75 voix; Lascar Catargi, 72; Pierre Maurojény, 68; Emmanuel Costachi-Epureanu, 58; Basile Mălinescu 46; Basile Stanciu, 45; Constantin Iacovachi, 45 et Constantin Rolla, 44.

Son Eminence, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance et annonce la prochaine réunion pour le mardi, 15 Octobre.

www.dacoromanica.ro

15. Procès-verbal No. 9.—Séance du 15 Octobre 1857.

No. 1980.
Proc.-verb. 9.
1857
15 Octobre.

Aujourd'hui, la neuvième séance du Divan ad-hoc s'ouvre sous la Présidence de Mr. le Vice-Président Constantin Negri.

Mr. Alex. Teriachiu, l'un des Secrétaires suppléants, fait l'appel nominal. Soixante-treize membres sont présents, onze sont absents, dont six par congé, deux pour indisposition et trois dont l'absence n'est pas motivée, savoir: MM. Alexandre Balş, les Spathars Nicolas Carp et Sandu Miclescu.

Mr. Constatin Rolla lit le procès-verbal, qui est approuvé par l'Assemblée et signé par le Vice-Président et les Secrétaires.

La discussion s'ouvre sur la question de savoir de quelle classe de députés doit faire partie Mr. Romov, question remise dans la séance précédente à la séance d'aujoud'hui.

Mr. *le Dr. Vârnav* fait observer que d'après le Traité de Paris, très explicite sur ce point, toutes les classes devant être représentées dans le Divan ad-hoc et Mr. Romov représentant une classe des habitans du pays, il doit être admis comme membre du Divan, sans être obligé de figurer dans un comité étranger aux intérêts des colons, qu'il représente.

Mr. *Galliardi* appuye l'opinion exprimée par Mr. Kogălniceanu dans la dernière séance.

Mr. *D. Miclesco* fait remarquer que Mr. Romov peut faire partie de la classe des paysans clacaches, aussi logiquement que, dans la cinquième classe, figurent les propriétaires de maisons, les capacités et les corporations.

L'Assemblée, consultée par le Vice Président, décide que Mr. Romov ne saurait être contraint à faire partie d'une classe quelconque et qu'il est libre de proposer ce qu'il croira conforme aux intérêts des colons, conformément à l'article 60 du Règlement.

Mr. *Emmanuel Costachi,* rapporteur de la commission chargée de rédiger une série de questions par suite do la proposition faite dans la VIII-ème séance par Mr. D. Rallet, donne lecture à la tribune du rapport de cette commission :

Rapport de la Commission sur les questions générales à soumettre aux délibérations de l'Assemblée.

«La commision, chargée par communication du Président de l'Assemblée sub No. 12 de rédiger le projet d'une série de questions d'intérêt général de nature à pouvoir être soumises à la Commission internationale comme bases de la future organisation des Princi-

www.dacoromanica.ro

pautés et sans léser toutefois le principe de leur autonomie, s'est réunie plusieurs fois et a reconnu, après débats sur différentes questions proposées par quelques-uns de ses membres, que les douze questions ci-jointes doivent être considérées comme d'intérêt général. En conséquence elle les soumet à l'Assemblée.

«Invitée par décision de l'Assemblée à ne pas perdre de vue dans son travail les vœux exprimés dans la séance du 7 (19) courant, la commission croit de son devoir de porter à la connaissance du Divan une difficulté, qui s'est présentée dans l'accomplissement de sa tâche.

«Il est notoire que toutes les fois que les Principautés ont eu à s'occuper de leur législation, soit pour la constituer, soit pour la reviser, elles y ont travaillé avec un accord parfait. Les corps auxquels a incombé cette tâche, quoique politiquement séparés, ont toujours procédé avec entente. C'est ainsi que, sous les Princes Mathieu Bassarabe et Basile Lupu, ont eu lieu la promulgation des codes et l'adoption de la langue roumaine pour les affaires de l'Etat. C'est ainsi que, sous le Prince C. Maurocordato, a été introduite dans les deux Principautés la réforme administrative et judiciaire. C'est ainsi encore qu'en 1830, le Règlement Organique des deux Principautés a été rédigé par une seule commission moldo-valaque réunie à Bucarest; qu'en 1832, les Assemblées extraordinaires convoquées à l'effet d'examiner ce Règlement ont accompli leur mission avec une entente intime. Le même Règlement, art. 424, dit: «Les éléments de la fusion «du peuple moldo-valaque sont déjà posés dans ce Règlement par «l'uniformité des bases administratives des deux pays.»

«Et l'article 426 est ainsi conçu:

«L'identité de législation étant un des moyens les plus efficaces «pour consommer cette réunion, une commission mixte sera nommée «par le Gouvernement des deux Principautés, à l'effet de refondre «en un seul et même corps les lois moldo-valaques».

«En conséquence, si les Principautés non réunies ont travaillé en commun à la confection et à la revision de leurs lois, aujourd'hui qu'il s'agit de poser les bases de notre future réorganisation et que les populations des deux pays se sont déjà prononcées pour la réunion des deux Principautés en un seul Etat, l'entente intime entre les deux Divans ad hoc n'eût-elle pas été de première nécessité? Or, ces bases étant discutées séparément par chaque Assemblée, l'isolement et par suite la différence de point de vue pourraient bien avoir pour résultat, malgré l'identité des intérêts des deux pays, une divergence d'opinions sur les bases mêmes d'organisation.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 9. 1857 15 Octobre.

«L'avis de la commission est donc, que l'Assemblée prie la Commission européenne de bien vouloir prendre acte de ce fait, pour que des différences éventuelles dans l'expression des vœux des deux Assemblées sur les réformes futures ne préjudicient en rien au vœu de l'union politique, émis à l'unanimité par les députés des deux Principautés

«La commission a nommé Mr. le Vornic Em. Costachi-Epureanu son raporteur.»

(Signés) L'Archimandrite Néophyte Scriban, M. Kogălniceanu, C. Rolla, P. Maurojény, Em. Costachi, B. Mălinescu, C. Iacovachi, L. Catargi, B. Stan.

Mr. *le Logothète Georges Sturdza* demande l'impression du rapport in-extenso, pour être distribué aux membres de l'Assemblée, conformément à l'article 66 du Règlement.

Mr. *Michel Kogălniceanu* objecte que, d'après l'article 66 du Règlement, il faut d'abord décider si la série des questions présentées par la commission doit être mise en délibération et si elle sera répartie à des commissions spéciales; qu'alors seulement le rapport de la commission pourra être imprimé et distribué aux membres de l'Assemblée; que, quoique la nécessité d'imprimer cette série de questions ne soit pas pour lui évidente, il déclare néanmoins être de l'avis de l'honorable député de Roman, mais qu'il le prie de prendre en considération que par là l'Assemblée se condamne à l'inactivité pour plusieurs jours, et cela en présence de l'impatience du pays de connaître un jour plus tôt le résultat des travaux de l'Assemblée.

Le Vice-Président consulte l'Assemblée, qui se prononce pour l'impression du susdit rapport de la commission. A la suite de ce vote, le Vice-Président invite l'Assemblée à se réunir vendredi, 18 Octobre, puis lève la séance.

16. Série de questions générales à soumettre aux délibérations de l'Assemblée.

1. Rectification des frontières des Principautés par une Commission européenne.

2. Soumission des étrangers à la juridiction du pays.

3. Droit des Principautés d'établir librement leurs rélations commerciales.

4. Organisation de la force armée nationale en vue du système défensif des Principautés.

www.dacoromanica.ro

5. Liberté des cultes, avec la restriction prévue par les Capitulations. No. 1980. Proc.-verb. 9. 1857 15 Octobre.

6. Institution d'une autorité synodale centrale pour les affaires ecclésiastiques de l'Eglise roumaine.

7. Egalité devant la loi. Admissibilité de tous les Roumains à toutes les fonctions de l'Etat. Assiette égale et générale de l'impôt. Conscription générale.

8. Respect du domicile et de la liberté individuelle.

9. Droits politiques pour les indigènes de tout rite chrétien.

10. Séparation des pouvoirs législatif et exécutif.

11. Indépendance de la magistrature de l'administration proprement dite.

12. Responsabilité des Ministres.

Le Révérend Père Archimandrite Scriban demande au point 5: «que la liberté des cultes ne porte pas atteinte à la religion orthodoxe du pays»; et au point 6: «l'institution d'une autorité synodale avec des attributions législatives et administratives pour les affaires de l'Eglise roumaine.»

(Signés) L'Archimandrite Néophyte Scriban, M. Kogălniceanu, C. Rolla, P. Maurojény, Em. Costachi, B. Mălinescu, C. Iacovachi, L. Catargi, B. Stan.

17. Procès-verbal No. 10.—Séance du 18 Octobre 1857.

Aujourd'hui, la dixième séance de l'Assemblée ad-hoc s'ouvre sous la présidence de Mr. Constantin Negri, Vice-Président. No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octobre.

Mr. Constantin Rolla fait l'appel nominal. Soixante-dix-huit membres sont présents et six absents, savoir: trois malades, Son Em. le Métropolitain, MM. Anastase Panu et Alex. Balş, et les trois autres, l'Evêque suppléant de Roman, MM. S. Canano et C. Iacovachi, en congé.

Mr. P. Maurojény lit le procès-verbal de la séance du 15 Octobre, qui est approuvé par l'Asemblée et signé par le Vice-Président et les Secrétaires.

La discussion s'ouvre sur le rapport de la Commission chargée de la rédaction d'une série de questions générales à soumettre à la délibération de l'Assemblée, questions qui ont été imprimées et distribuées trois jours à l'avance.

Mr. *Pierre Brăescu* demande la parole et combat la proposition présentée par Mr. Rallet dans la séance du 10 Octobre.

Le Vice-Président le rappelle à la question, vu que la pro-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 10. 1857 18 Octobre.

position de Mr. Rallet a été adoptée dans la séance de 10 Octobre et qu'aujourd'hui il n'y a en discussion que la prise en considération de «la série de questions d'intérêt général» et le nombre des commissions spéciales à nommer pour les développer. Les opinions sont différentes sur ce point. Plusieurs membres font observer que la proposition de Mr. Rallet n'empêche pas l'exposé de considérants, en tant que relatifs à la prise en considération ou au rejet de la série de questions. Le Vice-Président consulte l'Assemblée sur l'incident, et la majorité se prononce pour la continuation de la discussion.

Mr. *P. Brăescu* combat la prise en considération de «la série de questions» et conclut «qu'il est désirable que ce Divan se réunisse à celui de Valachie, pour travailler de concert à la solution de toutes les questions relatives à l'entière organisation du pays et faire parvenir ensuite à qui de droit le résultat de ses travaux, afin qu'ils obtiennent approbation et garantie.»

Discours de M. Pierre Brăescu.

«Avant de me prononcer sur un vœu quelconque d'organisation, je crois nécessaire de toucher un point d'une importance d'autant plus grande qu'il est la clef de voûte de tous nos autres votes.

«Tout en reconnaissant que le Traité de Paris et le Firman Impérial sont notre point d'appui, il me paraît néanmoins logique de prendre en considération la source de leur existence, et je voudrais qu'avant d'entrer dans la voie tracée par ces deux actes, nous suivions l'exemple des hommes qui ont pris le plus vif intérêt à notre sort et qui, précisément sur le cas présent, ont été de l'avis qu'avant d'aborder la question de réorganisation des Principautés, il faudrait savoir d'abord si elles seront administrées séparément ou si elles seront réunies en un seul Etat; et c'est en effet en vue de ce résultat qu'a lieu, de notre part, la manifestation d'un vœu, qui date de nos ancêtres.

«Par ce que je viens de dire, je ne prétends pas présenter comme absolument nécessaire le résultat d'un désir que je n'ai qu'implicitement manifesté. Je veux seulement dire, ce qui d'ailleurs n'est pas une opinion isolée, que l'organisation de la Moldavie et de la Valachie en provinces séparées peut être tout autre que celle de ces Principautés réunies.

«Si donc je demandais, qu'avant de s'occuper de questions d'organisation intérieure, les deux Divans se réunissent pour travailler en commun à l'œuvre de la réorganisation prescrite par le Traité de

www.dacoromanica.ro

Paris et le Firman, il n'y aurait là rien d'étrange, puisque cette manière de procéder serait beaucoup plus logique, même dans l'hypothèse de la séparation, que ne l'est celle de faire travailler séparément les deux Divans en prévision de l'Union; et qu'en agissant autrement on enfreindrait les prescriptions de l'article 78 du Règlement de l'Assemblée, vu qu'on admettrait comme légal le vœu d'une moitié du Divan contraire à celui de l'autre moitié. Les actes seraient ainsi en contradiction avec les vœux. Une situation si fausse susciterait des rivalités, éterniserait les imputations et les récriminations, ferait enfin peser sur tous une responsabilité, qui n'aurait pour toute sauvegarde qu'un succès de hasard.

«Pour renoncer à la mesure dont il s'agit, il faudrait avoir, contre les conséquences d'une marche opposée, des garanties, dont l'absence nous charge d'une immense responsabilité envers le pays; tandis que la réunion des Divans, outre qu'elle n'a aucun des inconvénients signalés et qu'elle est le seul moyen de prouver l'entière identité des besoins, des vœux et des espérances des deux pays, a l'avantage de s'accorder avec les prescriptions du Traité de Paris et du Firman, qui nous laissent, en ce qui concerne l'expression de nos vœux sur notre organisation intérieure, une liberté sans autres limites que celles prescrites par la prudence et le possible.

«Mais comment toucher certains points, même ceux d'organisation, par un mode qui admet comme nécessaire, qui presuppose même, une Assemblée législative existant concomitamment avec les Divans?

«Ici se présente une question d'un autre ordre, celle de savoir par qui et quand sera convoquée cette seconde Assemblée? comment elle sera composée et quelle garantie offriront ses travaux?

«Pour échapper donc à de semblables complications, il serait de beaucoup préférable que les deux Divans de Moldavie et de Valachie fussent réunis, pour émettre des vœux identiques sur la complète organisation du pays et les faire parvenir à l'autorité qui a pouvoir de statuer et de garantir.

«En adoptant cette marche, nous satisferions aux prescriptions du Firman Impérial, à l'attente de nos mandants; nous économiserions le temps, si précieux aux yeux de beaucoup d'entre nous, comme je l'ai entendu souvent répéter. C'est ainsi, et seulement ainsi, que nous donnerons à nos travaux leur véritable couronnement, la stabilité et l'avenir.»

Mr. *Constantin Hurmuzaki* demande la parole et dit: «que la question de l'Union, et cette question seule, a motivé la convocation des Divans a d-h o c, et par conséquent qu'entrer dans des questions

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octobre.

d'organisation intérieure serait porter atteinte à la souveraineté et sourtout à l'autonomie des Principautés, garantie par le Traité de Paris. Il propose donc: 1° qu'avant tout, le Divan émette les vœux du pays sur les questions «politiques» d'intérêt général, etc; 2° qu'on mette en application le vœu de l'Union en travaillant de concert avec la Valachie; 3° qu'on adresse la prière aux Puissances garantes de respecter, avant tout et de fait, l'autonomie qu'elles nous garantissent.»

Discours de Mr. C. Hurmuzaki.

«Conformément à l'art. 66 du Règlement de l'Assemblée, il aurait fallu imprimer aussi la proposition de Mr. Rallet, afin que nous pussions mieux apprécier les motifs d'une démarche si contraire à notre programme.

«Personne n'ignore que nous avons un programme, qui a été adopté par le pays tout entier, accueilli avec acclamation par nos frères de Valachie et auquel la presse de toute l'Europe a applaudi.

«Voici ce que dit notre programme:

«Le parti de l'union est en même temps le parti du progrès.

«Par conséquent nous désirons de tout notre cœur que, dans notre pays aussi, s'introduise toutes les réformes qui nous mettent en état de civiliser notre société et de fortifier notre nation, réformes fondées sur les principes de la justice, de l'égalité devant la loi et du respect de la propriété.

«Toutefois, en nous fondant sur l'article 22 du Traité de Paris, qui consacre la pleine et entière liberté de notre législation (l'autonomie), nous désirons que toutes les réformes qui doivent s'introduire dans l'organisation intérieure des Principautés se réalisent, **non point au détriment, mais bien avec le respect et en vertu de notre autonomie.**

«Quelques précieuses et nécessaires que soient les réformes intérieures, nous mettons néanmoins **au-desus d'elles** le droit que nous possédons de faire nous-mêmes nos lois.

«Que les relations **légales** des Principautés avec la Porte soient réglées par les Puissances garantes, que notre territoire cesse d'être un champ ouvert aux luttes sanglantes et aux occupations hostiles, qui entravent tout progrès et tarissent la source de la richesse publique, que les pouvoirs exécutif et législatif s'établissent à la tête du pays, qu'on décide une fois pour toutes du sort politique de la Roumanie, **qu'on nous laisse enfin maîtres chez nous**, — et alors nous devrons et nous saurons réaliser nous-mêmes toutes les réfor-

www.dacoromanica.ro

mes intérieures dont le pays a besoin, réformes qui n'ont jusqu'ici été empêchées, en grande partie, que par les influences du dehors et par ce manque de stabilité qui ronge le pays au cœur.

«Aussi insistons-nous, **avant tout**, pour réclamer de la justice providentielle de l'Europe **qu'elle respecte notre existence nationale et notre autonomie, aussi bien en réalité qu'en droit**, et alors notre patrie, maîtresse d'elle-même, prouvera qu'elle sait répondre à l'attente des grandes Puissances et qu'elle est digne de leurs bienfaits.

«Le 7 Octobre l'Assemblée ad-hoc a exprimé, entre autres vœux, celui de l'Union des Principautés et du respect des droits des Principautés et particulièrement de notre autonomie.

«En exprimant les vœux inscrits dans notre programme, l'Assemblée l'a fait sien et l'a consacré de son autorité.

«Et que nous propose-t-on aujourd'hui ?

«On nous propose d'énoncer aussi des vœux concernant l'organisation **intérieure** des Principautés; ou bien, en d'autres termes, on nous propose de faire scission avec nos frères d'au-delà du Milcov, avec lesquels nous voulons nous unir; on nous propose de porter atteinte à l'autonomie des Principautés et de dévier de notre programme.

«On nous dit qu'en exprimant seulement des vœux à l'égard de l'organisation intérieure, nous ne portons nullement atteinte à l'autonomie, car nous ne faisons pas des lois.

«Mais je demande, si le futur Congrès n'approuvait pas quelques-unes des bases que nous proposerions, où serait l'indépendance du Gouvernement national, où serait l'entière liberté de législation, l'autonomie, qui nous est garantie par le Traité de Paris?

«Je demande encore, si nos frères d'au-delà du Milcov n'acceptaient pas quelques-unes des bases que nous proposerions, où serait l'Union des Principautés ?

«On nous dit encore, que le Traité de Paris et le Firman de convocation des Divans ad-hoc exigent la revision des statuts et des lois aujourd'hui en vigueur. Je le sais; mais je sais aussi que ce n'est que la question politique qui a provoqué la Guerre d'Orient; que la question de l'Union des Principautés seule, **et rien que cette question,** a motivé la convocation des Divans ad-hoc.

«Les protocoles du Congrès de Paris sub No. 6, 7 et 8 le prouvent jusqu'à l'évidence.

«L'interprétation d'un Traité, comme l'interprétation d'une loi, doit se faire de manière à ce qu'un article ne soit pas en contradiction avec un autre article. Cependant ceux qui prétendent que le

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octobre.

Divan ad-hoc est aussi appelé à reviser les statuts et les lois concernant l'organisation intérieure disent, en d'autres termes, que le Traité de Paris contient des contradictions, c. à. d. que par un article il reconnaît et garantit l'autonomie des Principautés et que par un autre il l'annule.

«Messieurs, ce ne sont pas les statuts vicieux des pompiers et des municipalités qui ont provoqué la Guerre d'Orient et amené la convocation des Divans ad-hoc; mais, je le répète, **la question politique** du Protectorat, sous l'influence duquel a été élaboré le Règlement Organique, et rien que cette question.

«Si ceux qui déduisent du Traité de Paris l'obligation pour le Divan ad-hoc de s'occuper de la revision des statuts et des lois concernant l'organisation **intérieure** voulaient être conséquents, ils devraient ne pas se borner à exprimer seulement **quelques vœux**; au contraire, ils devraient reviser toutes les lois, le Règlement Organique entier, le code civil, le code criminel, ainsi que les deux volumes de lois votées par les Assemblées générales et les deux volumes du Manuel administratif etc. etc.

«Mais tel n'a pas été le but du Congrès de Paris.

«Mon opinion est donc:

«1. Que nous devons avant tout exprimer les vœux du pays sur **les questions politiques d'intérêt général**, dont quelques-unes sont même inscrites dans notre programme;

«2. Que nous devons mettre en pratique notre vœu d'union, en travaillant **de concert** avec nos frères d'au-delà du Milcov; et

«3. Que loin de porter nous-mêmes atteinte à notre autonomie, nous devons, au contraire, prier les Puissances garantes de la faire respecter aussi **de fait**».

Mr. *Emmanuel Costachi* réplique «qu'on ne porte aucune atteinte à notre autonomie en procédant à l'énonciation des vœux d'intérêt général sur l'organisation intérieure, car notre autonomie, violée jusqu'aujourd'hui, ne sera réelle qu'après qu'elle aura été proclamée par le Congrès de Paris.»

Discours de Mr. Emmanuel Costachi.

«Messieurs, je voudrais faire passer en vous la conviction qu'il y aurait danger pour l'avenir de notre cause à limiter nos travaux au vote du 7 de ce mois. Permettez-moi quelques explications. Il y a un an à peine, la nationalité roumaine, tout le monde se le rappelle, **se perdait dans la nuit des temps**, notre existence politique était

www.dacoromanica.ro

tellement précaire et soumise à tant de chances défavorables, que nous avions perdu presque jusqu'à l'espoir d'un avenir meilleur, quand, à la suite d'une guerre sanglante entre les plus grandes Puissances du monde, a été signé le Traité de Paris.

«Inspirées de pensées généreuses envers nous, ces Puissances décidèrent la convocation de ce Divan, comme organe des vœux du pays sur son organisation future. C'est à cette fin que nous sommes aujourd'hui assemblés, et n'oublions pas, Messieurs, que hier encore l'exercice de ce droit était menacé.

«Vous connaissez les luttes qui ont précédé l'heure de notre réunion; nous avons failli voir nous échapper les bienfaits de la paix.

«La véritable voix du pays a couru le danger d'être étouffée; hier encore nous tendions une main suppliante vers ces Puissances, pour obtenir d'elles la libre expression de nos vœux en vertu du Traité de Paris, et aujourd'hui nous refuserions de nous conformer à ce Traité, au Firman qui en découle! Je vous le demande, Messieurs, qu'est-ce qui pourrait nous donner cette audace et cette insouciance? Quelques-uns d'entre nous arguent du vote du 7 Octobre et pensent que ce vote nous dispense de l'accomplissement ultérieur du mandat que nous impose le Traité de Paris. Grande erreur, Messieurs. Nous avons voté l'union, nous avons voté l'autonomie, c'est vrai; mais cette union, que nous avons tout espoir d'obtenir des Puissances, croyez-vous qu'elles nous l'accorderont par cela seul que nous la demandons? La considération qui guidera le conseil des Puissances sera, sans nul doute, que cette combinaison concorde avec l'intérêt général de l'Europe. N'est-ce donc pas pour nous un devoir de nous expliquer sur les bases du futur Etat, afin de leur prouver que sa constitution est réellement d'intérêt européen?

«On nous dit encore que ce serait porter atteinte à l'autonomie du pays.

«Certes, j'ai grand souci de son autonomie et de ses droits, mais je vous le demande, où la voyez-vous aujourd'hui cette autonomie? Elle est inscrite, il est vrai, dans nos Capitulations, consacrée par le Traité de Paris; mais de fait, Messieurs, le caractère même de ce Divan n'est-il pas la preuve la plus évidente que ce droit n'est pas encore réalisé? De même qu'une loi, quoique votée par un pouvoir législatif, n'est en vigueur qu'après la promulgation, ainsi le principe de notre autonomie n'aura de réalité que quand les Puissances réunies en auront proclamé de nouveau le libre exercice.

«Encore une fois, la seule base légale de l'existence de cette Assemblée est le Traité de Paris et le Firman; en nous en écartant, nous

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 10. 1857 18 Octobre.

ne sommes plus rien et nous assumons sur nous, non seulement une grande responsabilité vis-à-vis de nos commettants, mais encore le blâme de la postérité.

«Je vous conjure donc, Messieurs, de demeurer constants dans la voie que nous nous sommes tracée, car seule la légalité peut nous garantir un avenir heureux. Personne ne nous demande de nous occuper de la confection des lois, ni d'entrer dans les détails d'aucune question, mais ce qu'on nous demande c'est de poser des principes d'intérêt général.

«Permettez-moi, Messieurs, de vous rappeler, en finissant, les conseils d'un homme éminent, dont la parole a bien plus d'autorité que la mienne et qui nous a donné suffisamment de preuves de l'intérêt qu'il nous porte. Il nous a dit que notre conduite doit être telle qu'elle ne donne des armes qu'à nos amis pour nous défendre, sans en donner à nos ennemis pour nous combattre.»

Mr. *le Dr. Vârnav* monte à la tribune et dit: «qu'il est en parfaite conformité d'opinion avec Mr. Em. Costachi; qu'à son avis, ce n'est porter atteinte en aucune façon à l'autonomie du pays que de continuer d'en exprimer les vœux.»

Discours de Mr. le Dr. C. Vârnav.

«Je n'ai pas de discours préparé à vous lire; je n'ai qu'un cœur de Roumain, que je vais vous ouvrir. Ma plume est inhabile à composer un discours, mais ma conscience de Roumain m'inspirera des paroles, sinon éloquentes, du moins patriotiques.

«On demande si nous devons continuer d'exprimer les vœux du pays, et si, en ne nous arrêtant pas, nous ne porterions pas atteinte à son autonomie.

«Je parle en présence du pays, que cette Assemblée a l'insigne honneur de représenter. Comme membre de cette représentation du pays qui m'a honoré de sa confiance, je dis que nous ne devons pas nous arrêter au milieu de notre route, que nous devons achever d'édifier l'Europe sur nos désirs et que nous ne portons atteinte en aucune façon à l'autonomie du pays, en émettant des vœux.

«Constatons que le pays est la proie des abus et que ces abus ont atteint de telles proportions, qu'ils en paralysent tous les organes vitaux.

«Constatons que le Règlement Organique a été violé dans toutes ses dispositions et que le pays soupire après le moment, où il pourra,

www.dacoromanica.ro

en possession de son entière autonomie, se donner une loi, qu'on ne foulera plus aux pieds, que personne ne violera plus impunément.

«Le pays ne veut plus de privilèges, ni pour les familles, ni pour les individus; il veut le droit selon le vrai mérite, selon le vrai patriotisme. Assez de bassesses, assez de favoritisme et de concussion. Le pays est fatigué de ces hontes; il renie pour ses fils ceux qui dépouillent ses enfants. Le pays veut des fils tels que ceux qui ont élevé tant d'églises et qui ont affermi la religion, objet de notre culte. Le pays veut des fils tels que ceux qui ont fondé des monastères, bâti des ermitages, dans le seul but de propager parmi nous la morale chrétienne. Le pays veut des fils tels que ceux qui ont fondé des écoles et les ont dotées de terres grandes et productives, dans le seul but de faire fleurir chez nous la science, cet élément de civilisation et de prospérité. Le pays veut des fils tels que ceux qui ont fait bâtir tant d'hôpitaux et les ont richement dotés, pour que le pauvre y trouve l'asile et les secours que réclament ses besoins et ses souffrances.

«Le pays veut qu'à tous ses fils indistinctement soient répartis les droits et privilèges dont il est en possession; et la preuve que je suis bien en cela l'interprète fidèle de sa volonté, c'est qu'il a envoyé dans cette enceinte des hommes d'élite, aussi probes, aussi intègres qu'éclairés, nos ennemis eux-mêmes ne sauraient le nier. L'Europe nous tend les bras pour nous délivrer de nos souffrances séculaires et pour nous régénérer par des réformes et des institutions civilisatrices. Qui de nous refuserait de répondre à ses bienfaits? quel cœur se sentant une étincelle de cette flamme divine qui échauffe tout patriote, tout chrétien, ne courrait pas à elle? Allons donc au devant de l'Europe lui porter les vœux du pays et lui dire qu'il demande des réformes pour toutes les classes, des réformes en harmonie avec les lumières du siècle présent et les circonstances actuelles.

«Disons-lui que le pays veut, par son union avec la Valachie, former un Etat progressif désireux de respecter les droits de le Sublime Porte dans les limites des anciennes Capitulations; un Etat progressif dans l'intérêt de l'équilibre et de la paix de l'Europe.

«Le pays a bien d'autres vœux et désirs à manifester, et si je cédais à mes sentiments, je me ferais l'interprète de ses nombreux bésoins, mais je dois me borner.

«Cependant, je ne finirai pas sans dire à l'Assemblée qu'il n'y a ni aigreur, ni fiel dans mes paroles, qu'elles sortent d'une âme qui ressent profondément sans doute les souffrances de tant de frères dans le malheur, mais que la vérité seule les a dictées, parce que

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 10. 1857 18 Octobre.

je sais que ce lieu est un sanctuaire où elle a seule le droit de se faire entendre.»

Mr. *Michel Kogălniceanu* dit : «que la série de questions conserve intacte notre autonomie et que le Traité de Paris exige que nous posions quelques principes comme bases de notre future organisation, que nous devons montrer à l'Europe que nous ne voulons être ni Chine ni république sociale, mais une société européenne, tenant à toutes les conditions d'une société en voie de progrès, à la liberté de conscience, à l'égalité devant la loi, au respect de l'individu, du domicile et de la propriété ; que si nous nous en tenons aux grands principes, il n'y a pas de contradiction possible entre les vœux de cette Assemblée et ceux de l'Assemblée de Valachie; que pour cette raison, le programme de la commission doit être accepté, pour être ensuite soumis à l'examen des commissions spéciales.»

Discours de Mr. Michel Kogălniceanu.

«Les orateurs qui m'ont précédé à cette tribune ont traité le fond de la question, permettez-moi de ne toucher qu'à celle de la forme.

«D'après notre Règlement, nous ne pouvons plus revenir sur la question de fond; elle a été résolue par l'Assemblée. Rappelons-nous que, dans la séance de 10 Octobre, mon ami Mr. Rallet a fait une proposition, que l'Assemblée a approuvée à l'unanimité. Aujourd'hui, nous n'avons qu'à nous incliner devant la majesté du vote. Le projet d'ailleurs, devenu décision de l'Assemblée, maintient notre autonomie pleine et entière; il montre quels sont les vœux que nous pouvons énoncer pour nous conformer au Traité de Paris et quels sont ceux que nous devons réserver à la future Assemblée législative, comme étant des questions de la compétence de notre autonomie.

«C'est à tort qu'on a dit que le Traité de Paris ne demande l'expression de nos vœux que sur la question politique. Les instructions données par le Congrès de Paris à la Commission siégeant à Bucarest prouvent que nous avons à émettre des vœux sur l'organisation même du pays.

«Voice le texte de ces instructions:

«La Commission prêtera une attention particulière aux réformes «exigées par les statuts et règlements existants; elle aura à étudier «l'état des finances, l'assiette des impôts, les relations du clergé avec «l'administration, l'état des couvents, le système militaire».

«La décision de l'Assemblée a concilié le devoir de nous con-

www.dacoromanica.ro

former au désir de l'Europe avec celui de maintenir intacte notre autonomie. D'après cette décision, nous n'avons plus à nous occuper de projets de lois, mais seulement de quelques principes généraux, qui doivent présider à la future réorganisation et qui ne seront transformés en lois que lorsque, après la constitution définitive des pays, ils auront été votés et sanctionnés dans le plein exercice de notre autonomie. Ce double devoir qui nous incombe est très naturel et très facile à comprendre. L'Europe a reconnu notre autonomie, mais, avant de se décider à la prendre sous sa garantie, elle est en droit et a toute raison de prétendre connaître les bases que nous voulons donner à notre future organisation politique et sociale, car ce n'est qu'à la condition que nous nous organiserons en Etat européen, en société européenne, que les Puissances consentiront à nous tendre la main. Si nous voulions au contraire nous constituer soit en Etat chinois, soit en république sociale, soyons sûrs que l'Europe nous abandonnerait. Ce que veulent de nous les Puissances, c'est ce qu'elles ont voulu de la Belgique et de la Grèce. Ainsi donc, Messieurs, encore une fois, laissons les utopies, montrons à l'Europe que nous ne voulons faire de notre pays ni un Etat chinois ni une république, mais que nous voulons être une société européenne, que nous aspirons et tenons à toutes les conditions d'une société en voie de progrès. Je ne veux pas dire par là qu'il faille accepter le programme de la commission comme immutable. La commission n'a fait qu'établir une série de questions dans le but d'apporter l'ordre nécessaire dans l'expression de nos vœux. Je ne soutiens pas que la rédaction, l'ordre lui-même des questions soient exempts d'imperfection. L'Assemblée est en droit de les examiner et de les amender, en les soumettant à l'étude d'autres commissions spéciales. Le projet de Mr. Rallet conclut même dans ce sens. Les commissions auront à étudier, avec soin et maturité, une à une, toutes les questions. Il faut donc leur accorder le temps nécessaire pour cela.

«Encore une fois, Messieurs, à chaque jour sa tâche. La nôtre aujourd'hui est de nommer des commissions, et lorsque leur travail nous sera soumis, nous délibérerons, nous discuterons, nous approuverons ou nous improuverons.»

Le Vice-Président annonce à l'Assemblée qu'il y a un amendement relatif à la série de questions, signé par MM. le Dr. Fătu, le Dr. Costin, B. Nicolau, l'Evêque Génadius Şendrea Tripoléos, l'Archimandrite Melchisedech, et constate que cet amendement sera pris en considération lors de la discussion des 12 points, qui aura lieu

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 10. 1857 18 Octobre.

après que les commissions chargées de leur examen auront présenté leurs rapports.

Après avoir consulté l'Assemblée, on procède à l'élection de deux commissions, composées chacune de sept membres, pour étudier la série des questions sur lesquelles l'Assemblée aura à délibérer. La première commission, chargée de l'étude des six premières questions, est élue à la majorité absolue des voix. Sont membres de cette commission: MM. Lascar Catargi, Emmanuel Costachi, Pierre Maurojény, Anastase Panu, Démètre Rallet, Basile Sturdza et Constantin Hurmuzaki. La seconde commission, chargée de l'étude des six dernières questions, est également élue à la majorité des voix. Sont membres de cette commission: MM. Michel Kogălniceanu, Démètre Cozadini, Démètre Miclescu, Basile Mălinescu, Constantin Rolla, Jean Fotea et Jean Chrisanti.

Le Vice-Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance et fixe au vendredi, 25 Octobre, la prochaine séance.

18. Procès-verbal No. 11 — Séance du 25 Octobre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

La onzième séance de l'Assemblée ad-hoc s'ouvre sous la présidence de S. Em. le Métropolitain.

Mr. Démètre Rallet fait l'appel nominal; soixante-quinze membres sont présents et neuf absents, dont cinq par congé, savoir: MM. Basile Zacharia, B. Nicolau, Cyrille Ciocârlie, Const. Iacovachi et Georges Ilie; deux malades, MM. Georges Massian et Dém. Savin, et deux absents sans congé, MM. Alex. Balş et Grégoire Balş.

Mr. Const. Hurmuzaki lit le procès-verbal de la séance du 18 Octobre, lequel est approuvé par l'Assemblée et signé par le Vice-Président et les Secrétaires.

Mr. Georges Pruncu, indisposé, demande la permission de se retirer.

Mr. *D. Rallet* lit le rapport de la première commission, chargée de développer les 6 premiers points de la série de questions d'intérêt général; ce rapport est relatif au point 5, concernant la liberté des cultes avec la restriction contenue aux Capitulations:

«Cette commission a l'honneur de soumettre à l'honorable Assemblée un projet de résolution sur la question relative à la liberté des cultes dans les limites des Capitulations.

«Considerant que le précepte du Sauveur d'aimer son prochain comme soi-même renferme implicitement le principe de la tolérance;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 10
1857
25 Octobre

«Considérant que la tolérance est inséparable de la civilisation chrétienne et qu'elle resserre les liens de fraternisation entre les peuples;

«Considérant que la liberté des cultes est un principe admis et pratiqué dans tous les Etats civilisés, qui ne se sont réservé que le droit d'en surveiller l'exercice;

«Considérant que ce grand principe a toujours été appliqué et conservé dans les Principautés roumaines elles-mêmes, où tous les cultes reconnus par le Gouvernement ont joui d'un libre exercice, sans autre restriction que celle comprise dans les Capitulations (l'art. 6 du Traité de 1511 entre le Sultan Bajazet II et le Prince Bogdan, et art. 9 de celui conclu entre Mahomed II et Vlad V en 1460);

«Considérant que notre religion et notre langue ont été le palladium de la nationalité roumaine, l'Assemblée ad-hoc émet le vœu que l'organisation future ait pour base le principe suivant:

«La religion dominante en Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice des autres cultes reconnus est libre, mais avec la restriction prévue dans les Capitulations.

«La première commission a nommé pour son rapporteur Mr. Démètre Rallet.» Le 12 Octobre 1857.

(Signés) L. Catargi, Em. Costachi, P. Maurojény, A. Panu, B. Sturdza, C. Hurmuzaki.

Le Président donne lecture de quatre amendements sur ce sujet et nommément:

1. De l'amendement de Mr. *A. Fătu*, appuyé par MM. l'Evêque Génadius Şendrea Tripoléos, l'Archimandrite Melchisedech, le Dr. Costin et Basile Nicolau:

«Liberté entière du culte de la religion dominante.

«Exercice des autres cultes chrétiens, mais sans atteinte à la religion dominante et dans la limite des anciennes Capitulations.»

(Signé) Dr. A. Fătu.

Nous approuvons cet amendement: Génadius Şendrea Tripoléos, l'Archimandrite Melchisedech, Dr. Costin, B. Nicolau.

2. De l'amendement de Mr. *N. Carp*, appuyé par MM. S. Miclescu, A. Fătu, D. Ghidionescu et Const. Sturdza (Vaslui):

«L'an mil huit cent cinquante-sept, le vingt-cinq Octobre.

«Dans la question relative à la liberté des cultes dans la limite des Capitulations, le soussigné, membre de ce Divan, représentant des

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

grands propriétaires du district de Vaslui, a l'honneur de proposer la rédaction suivante comme conclusion au rapport de l'honorable commission:

«La religion dominante en Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice des autres cultes reconnus est toléré, mais avec la restriction prévue par les Capitulations et autant que les lois civiles du pays aujourd'hui en vigueur le permettent.»

(Signé) N. Carp.

Nous appuyons cet amendement: S. Miclescu, D. Ghidionescu, C. Sturdza (petit) prop.), Dr. Fătu.

3. De l'amendement de Mr. *D. Cracti*, appuyé par MM C. Rosetti, P. Brăescu, C. Morţun, N. Bosie, N. Iamandi:

«Considérant que le précepte du Sauveur «d'aimer son prochain «comme soi-même» n'est pas compatible avec la restriction des Capitulations;

«Considérant que la citation des art. 8 et 9 de ces Capitulations dans le rapport de la Commission ne sert nullement d'appui au principe;

«Considérant que les Capitulations des XIV-ème et XV-ème siècles n'engagent pas tous les Musulmans du globe, mais ceux-là seulement qui font partie de l'Empire Ottoman, et que les Sultans Mahomed II et Bajazet n'ont pu lier qu'eux et leurs successeurs par une clause interdisant à leurs sujets l'entrée et l'édification de mosquées dans le pays;

«Considérant qu'aujourd'hui ce vœu n'établirait pas un nouveau principe, puisque la liberté des cultes avec permission du Gouvernement compétent a été acceptée et maintenue en Roumanie;

«Nous proposons:

«1. Que les motifs exposés dans les considérants soient acceptés, en supprimant seulement les mots: «sans autre limite que celle com-«prise dans les Capitulations (art. 8 du Traité de l'an 1511 entre le «Sultan Bajazet II et le Prince Bogdan, et art. 9 de celui entre Ma-«homed II et Vlad V de 1460)».

«2. Que de la rédaction qui doit servir de base à la future organisation soient supprimés les derniers mots: «mais avec la restriction «prévue dans les Capitulations» et qu'on y substitue ceux-ci:

«La religion dominante en Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice des autres cultes connus est libre, comme il l'a été jusqu'aujourd'hui.»

(Signés) D. Cracti, C. Morţun, C. Rosseti, P. Brăescu, N. Iamandi, N. Bosie.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.11.
1857
25 Octobre.

4. De l'amendement de Mr. *M. Kogălniceanu*, appuyé par MM. C. Rosseti, D. Gheorghiadi, B. Mălinescu, D. Cozadini, A. Cuza et Michel Jora :

«Le soussigné propose qu'au paragraphe du vœu relatif à la liberté des cultes ainsi conçu: «l'exercice des autres cultes reconnus est «libre», soit substituée la rédaction suivante:

«L'exercice des autres religions connues est libre, mais avec la restriction prévue dans les Capitulations.»

(Signé) M. Kogălniceanu.

Nous appuyons cet amendement: C. Rosseti, D. Gheorghiadi, Mălinescu, D. Cozadini, A. Cuza, M. Jora.

La discussion s'ouvre sur l'amendement de Mr. A. Fătu, ainsi conçu: «Entière liberté du culte de la religion dominante; exercice des autres cultes chrétiens, en tant qu'ils ne portent pas atteinte à la religion dominante et avec la restriction comprise dans les anciennes Capitulations.»

Sa Révérence *l'Archimandrite Néophyte Scriban* demande la parole et dit «que le moment est arrivé de fixer la position de notre Eglise. Sa Révérence ne s'oppose pas à la liberté des cultes, mais il pense que, toute liberté en ce monde ayant ses limites, la liberté des cultes doit ne pas pouvoir porter atteinte à l'Eglise d'une nation, Eglise qui s'est toujours montrée tolérante. Puisque nous voulons, dit-il, la liberté pour tous, il nous faut vouloir aussi la liberté pour notre religion; cette religion a une église qui, dès l'origine, a eu un pouvoir législatif et administratif. La concentration du pouvoir civil doit entraîner aussi celle des pouvoirs de l'Eglise entre les mains d'un synode.»

Plusieurs députés font observer qu'en parlant de synode, Sa Révérence s'éloigne de la question. Après une observation du Président dans ce but, S. R. reprend et dit que, «quand le pays réclame le maintien de ses droits ab antiquo, l'Eglise aussi doit avoir le droit de se constituer en Eglise œcuménique et apostolique; que quand nous réclamons tous pour les autres le respect de la proprieté, nous devons réclamer aussi le respect et l'inviolabilité pour notre religion, pour notre Eglise, pour les droits de son autocéphalie, car l'Eglise est la plus grande, la plus légitime et la plus sainte de toutes les propriétés dont nous avons hérité de nos ancêtres; elle est le palladium de notre nationalité.»

www.dacoromanica.ro

Discours de l'Archimandrite Néophyte Scriban.

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

«Messieurs, je viens expliquer pourquoi j'ai différé d'opinion avec la commission, dont vous avez bien voulu m'élire membre, pour établir une série de questions touchant à l'intérêt général du pays.

«I. Le Traité de Paris et les instructions électorales nous disent que les principes, que nous discutons aujourd'hui, seront présentés, sous forme de vœux, pour servir de base à notre future constitution, constitution qui sera la loi fondamentale de notre Etat. Parmi ces questions se présente celle de l'importance que nous voulons donner, ou plutôt que nous voulons laisser, à notre Eglise dans cette constitution; si l'autorité de l'Eglise sera confondue avec celle de l'Etat ou bien si elle en sera séparée; si nous la rendrons instrument et esclave, ou si nous lui laisserons pleine liberté dans ses attributions ecclésiastiques, car aujourd'hui plus que jamais il faut déterminer ses rapports avec l'Etat, quelle est sa sphère d'action et quelles sont les règles d'après lesquelles elle doit se gouverner.

«Du reste, lorsque mes honorables collègues ont opiné pour la liberté des cultes dans le pays, je me suis complètement rangé à leur avis . . . Mais j'ai cru aussi que, comme la liberté sur cette terre a nécessairement ses limites, il y aurait peut-être danger à laisser à la liberté des cultes dans notre pays une trop grande extension, extension qui pourrait porter atteinte à la religion et à l'Eglise d'une nation, que n'a jamais préoccupée la pensée de faire du prosélytisme et qui du reste a toléré chez elle, de temps immémorial, tous les rites chrétiens et même non-chrétiens, quand partout ailleurs ils rencontraient la plus grande intolérance.

«Aujourd'hui donc que nous voulons une certaine liberté et un certain respect pour les autres, vu que nous demandons la justice pour tous, je crois qu'il faudrait la vouloir aussi pour notre Eglise, pour cette religion que nos immortels héros ont défendue durant des siècles! Car ce serait chose étrange de nous montrer justes envers les autres et injustes envers notre Eglise et notre religion! . .

«Mais cette religion a une Eglise, et cette Eglise est la notre . . Cette Eglise, depuis son établissement, a toujours eu un pouvoir administratif et législatif, car sans ces deux prérogatives elle n'aurait pu exister, ou du moins elle n'aurait acquis aucune importance, et la réalité nous prouve heureusement qu'elle n'en est pas à ce point. Il y a plus de cinq siècles qu'une autorité supérieure ecclésiastique a été établie en Valachie et une autre en Moldavie; maintenant que ces pays ont décidé leur unification pour la partie civile sous un seul

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octobre.

Prince, les autorités centrales ecclésiastiques doivent se centraliser dans un **synode**.

«Cependant, comme par l'exercice du privilège d'indépendance de nos Métropoles, il pourrait se produire certaines irrégularités et certains troubles par l'intervention de diverses influences, l'institution d'un synode écarterait ce danger. L'idée d'une semblable institution est aujourd'hui admise comme d'intérêt général par les Roumains; mais selon moi, ses attributions ne sont pas assez définies, et j'ai soutenu qu'il est indispensable de formuler en termes clairs l'essence de son autorité. J'ai soutenu que les attributions ecclésiastiques doivent être législatives et administratives, me basant sur ce fait que nos Métropoles ont été jusqu'à présent investies des mêmes attributions et que nos Archevêques, de concert avec les Evêques et le clergé du pays, ont réglé par des lois le dogme, la discipline et tous les besoins de l'Eglise et de ses fils spirituels; que de plus, ils ont administré directement leurs églises et le clergé, inspecté ses études et disposé librement des fonctions ecclésiastiques.

«Nos Métropolitains, et avec eux le clergé, ont toujours été en possession d'un droit exercé par d'autres rites chrétiens, c'est-à-dire de la charge des âmes de leurs fils en Jesus-Christ et de leur maintien dans la voie du salut. Ainsi donc, leur pouvoir est moral; la foi, les consciences et les âmes des fidèles constituent le domaine de leur pouvoir purement apostolique; d'où il suit qu'une semblable autorité doit être absolument revêtue d'attributions administratives et législatives concernant les intérêts ecclésiastiques, selon les usages constants de l'Eglise. Inutile de vous dire que ce qui a rapport au dogme et à l'immuable doctrine de l'Eglise doit faire l'objet exclusif de ses travaux; inutile de vous dire de même que ses décisions relatives au monde extérieur doivent être soumises à l'approbation du chef de l'Etat et que leur exécution est surtout de la compétence de ce dernier.

«Ainsi donc, Messieurs, décidez si l'autorité ecclésiastique, toute spirituellle qu'elle est, peut exister sans ces attributions, quand surtout, dès le commencement, on a posé la question, s'il faut que la sphère et la forme des attributions cléricales soient déterminées; s'il est possible de soumettre en tout l'Eglise à l'Etat, et s'il ne naîtrait pas de là des conséquences funestes autant à la religion qu'à notre société et à son état futur. Un synode sans ces deux attributions est un **non sens.** Car un synode sans attributions administratives et législatives doit subir la loi d'une autre autorité, pour être quelque chose ou pour travailler à quelque chose; en d'autres termes, n'être

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

qu'un instrument. Jugez, Messieurs, à quel degré de sujétion descend l'Eglise, qui est et ne peut être qu'une véritable mère pour tous.

«II. Autre observation, Messieurs. On a parlé et écrit il y a peu de temps sur le respect de la propriété ; le clergé a apporté sa sanction à ce principe; mais quelle propriété plus grande que l'Eglise?

«Il nous a été imputé avec éclat de ne pas vouloir conserver l'état de choses actuel; et sur cette fausse accusation on s'est écrié: «Qu'y a-t-il à conserver? la démoralisation, la corruption, le «népotisme, l'impunité et l'impudeur du vice!»

«Le clergé a confirmé cette réponse, en reniant la dégradation du présent et en remontant à la source pure des institutions à nous transmises par nous aïeux. Nous avons tous reconnu que, dans le présent, nos droits sont compromis et que nous n'avons à nous abriter que derrière notre pur et sain passé! Nous avons réclamé nos droits ab antiquo comme plus forts que le présent et possédant seuls la vertu de nous guérir de tous les maux présents.

«L'Eglise n'a-t-elle donc pas aussi le droit de dire: «Je ne veux «pas conserver une puissance injuste, héritage d'une iniquité passée; «je veux être digne de mon origine; je ne veux pas la conservation «des abus et de la corruption; je ne veux pas laisser s'obscurcir la «justice et la vérité au contact des vices et des péchés du monde; «je veux éclairer librement notre descendance, rachetée par le sang «précieux de mon fiancé et de mon Dieu». — Eh quoi, seule l'Eglise du pays ne pourrait pas reconquérir ses droits ab antiquo ; seul le clergé, seule l'Eglise ne pourraient pas progresser comme le siècle et reconquérir leur vraie position dans la société? Comment, seul il n'obtiendrait pas les droits constitutionnels de son Eglise; comment, seule l'Eglise n'aurait pas le droit de se constituer en Concile apostolique? Comment, elle n'aurait pas le droit de revendiquer les prérogatives à elle conférées par les Sts. Apôtres et les synodes œcuméniques, de faire des lois selon ses besoins et de s'administrer en tout conformément aux saints canons? et quel est l'homme assez fort pour s'opposer à une puissance aussi grande que le monde?

«Le Traité de Paris a accordé au clergé le droit d'énoncer ses vœux librement, et le clergé déclare, que prenant pour base les saints canons et l'autonomie du pays, ou l'indépendance de son Eglise, il veut se constituer en Eglise ayant une autorité synodale représentative et des attributions administratives et législatives pour ses besoins et ceux de ses fils spirituels, pour des lois rituelles et disciplinaires, pour l'administration du clergé, des décastères et de son instruction. L'Eglise, notre mère, n'a de liens et de chaînes pour

www.dacoromanica.ro

personne, Messieurs; elle a l'enseignement spirituel, au moyen duquel elle nourrit ses fils, les élève, les éclaire, les défend et les soutient dans les périls de cette vie.

«L'Eglise connaît mieux que personne et son autorité et les bornes de cette autorité, car c'est elle-même qui nous enseigne qu'il faut rendre à César ce qui appartient à César et à Dieu ce qui est à Dieu.

«Permettez-moi encore une observation. Se peut-il, Messieurs, que l'Eglise, qui est celle de ce pays depuis de longs siècles, n'ait pas le droit d'élever sa voix de mère pour secourir et défendre ses fils, si elle venait à être attaquée dans ses droits les plus saints? Se peut-il que le chef civil de l'Etat, qui règne sur ses fils, n'ait pas le droit de lui tendre une main secourable? Eh bien donc, la liberté, que nous voulons accorder à d'autres religions, peut-elle, au moyen de la propagande, aller jusqu'à nous ravir nos fils nés dans le Seigneur et nous expulser des églises d'Etienne-le-Grand, d'Alexandre-le-Bon? Et celui qui prendra place sur le trône d'Etienne-le-Grand, peut-il être hérétique, peut-il avoir le droit de dire qu'une loi du pays lui lie les mains, que la liberté des cultes a été garantie et que les questions religieuses ne le regardent pas? Je vous le demande, Messieurs, à une pareille réponse que resterait-il à faire à notre clergé. qui n'a pas l'esprit de prosélytisme qui existe ailleurs et qui n'a fait ni ne pourra jamais faire de la propagande? Assister, le cœur déchiré de douleur, à la perte quotidienne de ses fils, à la perte d'un dépôt sacré et antique, car tout ce que nous tenons de nos ancêtres est sacré, ou courber la tête sous le joug d'une puissance oppressive, sous la force des circonstances, ou bien encore accepter la mort des martyrs? En vérité, Messieurs, pour des hommes éclairés et prudents, la situation est très difficile.

«Ainsi donc, pourquoi nous, qui crions partout respect à autrui, justice à autrui, respect à la propriété, ne crierions-nous pas aussi respect et inviolabilité pour notre religion, pour notre Eglise, respect à ses droits d'indépendance? A l'Eglise et à ses droits, dis-je, car elle est la plus grande, la plus juste et la plus sainte propriété, que nos ancêtres nous aient transmise.

«C'est sous son égide que notre nationalité a été sauvée! C'est sous sa protection que s'est groupée notre nation, partout où elle s'est trouvée! . . . Sa propriété céleste nous a conservé notre propriété mondaine, nous a conservé les droits de nos Capitulations, dont nous sommes aujourd'hui si fiers! C'est elle qui nous a conservé notre langue et notre littérature!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

«Voilà, Messieurs, pourquoi j'ai voté conditionnellement. Jugez et pesez la gravité de mes observations et décidez, en votre âme et conscience, si j'ai eu raison ou non. Le pays est autonome, le pays est souverain: vive notre chère Roumanie unie et autonome!

«III. Enfin, Messieurs, permettez-moi de conclure. Lorsque j'ai opiné pour l'institution d'un synode en Roumanie avec des attributions législatives et administratives ecclésiastiques, je n'ai jamais eu en idée d'aspirer à une puissance papale de l'Eglise dans l'Etat; je ne pensais pas et n'ai jamais pensé à la cessation de nos relations dogmatiques avec l'Eglise œcuménique, notre mère à tous; je n'ai pas eu la pensée de mettre l'Etat sous la dépendance du synode, de soumettre le pouvoir temporel à la législation de l'Eglise, par les concordats, les inquisitions etc., pas plus que je n'ai songé, comme on me l'a imputé, à investir cette nouvelle autorité spirituelle de l'administration et de la législation matérielle des biens de l'Eglise et de l'institution d'un nouveau code de canons ecclésiastiques; non, Messieurs. . . . . C'est pourquoi, pour éloigner tout soupçon, je donne mon opinion personnelle, qui, je l'espère, ne sera pas isolée.

«1. Le clergé moldave ne tient aux biens de l'Eglise que pour la grandeur de l'Eglise et de la nation. Il ne recherche les biens que pour le soutien de sa famille et pour l'éducation de ses fils, pour ses écoles et ses séminaires, pour ses orphelins et ses invalides. Le clergé ne demande ni le luxe ni la richesse, car il sait que sa véritable mission est la vertu et que sa plus grande vertu est la croix du Seigneur, la pauvreté; que sans cela, pas de sainteté, et sans sainteté, pas de prêtres!

«2. Le clergé moldo-roumain est plus que convaincu que, s'il n'aspirait qu'aux richesses, les lumières, la sainteté et toutes les vertus seraient anéanties pour lui; que les richesses sont sa perte, et surtout que tant que le clergé sera riche et vivra dans le luxe, le mérite et la vertu ne seront pas la voie aux sièges apostoliques, que la mission apostolique ne sera qu'un masque et que la vertu n'existera plus dans l'Eglise, car les riches, selon les paroles de notre Sauveur, obtiendront difficilement le royaume des cieux.

«En résumé, Messieurs, je crois que le clergé désire, veut et demande la garantie des biens ecclésiastiques; il demande que ces biens n'appartiennent pas seulement de nom à l'Eglise, mais qu'ils lui appartiennent de fait.»

Mr. *A. Fătu* soutient son amendement et déclare, «pour ce qui est de l'article premier du projet proposé par la commission, qu'il

www.dacoromanica.ro

se range à son avis, mais que quant au second article, il insiste pour qu'il soit modifié dans le sens de son amendement, car, bien que la commission reconnaisse le droit de surveillance, si on n'introduisait pas les mots: «**sans porter atteinte**», ce serait par là tolérer contre notre religion les attaques de la propagande. Il ajoute que notre religion a été de droit à l'abri de toute atteinte et que nous ne pouvons tolérer le culte de la religion hébraïque, qu'autant que les Juifs auront une conduite convenable. Telles sont aussi les restrictions des Capitulations.»

Discours de Mr. le Dr. A. Fătu.

«Messieurs, à l'égard des amendements concernant le texte du programme des questions générales soumises au Divan par la commission chargée de leur rédaction, j'ai présenté à l'Assemblée, dans la séance du 18 Octobre, un amendement apportant aux N-os 3, 5, 6, 7, 8 et 9, les modifications qui m'ont paru opportunes.

«La discussion s'est ouverte sur le 5-ème point, dont la rédaction primitive était ainsi conçue: «La liberté du culte avec la restriction «des Capitulations». A cette rédaction je propose de substituer la suivante: «La pleine liberté du culte de la religion dominante, le «libre exercice des autres cultes chrétiens, sans pourtant porter at«teinte à la religion dominante et aux restrictions des Capitulations».

«L'honorable commission chargée de développer les questions posées par la première commission qui a rédigé la série a modifié le cinquième point de cette manière: «La religion dominante «en Roumanie est la religon orthodoxe d'Orient; l'exercice des autres «cultes reconnus est libre, avec les restrictions prévues par les Capi«tulations».

«En ce qui concerne cette première partie de la phrase: «la reli«gion dominante en Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient», je me range à l'avis de la commission; quant à la deuxième: «l'exer«cice des autres cultes reconnus est libre, avec les restrictions prevues «par les Capitulations», j'insiste pour qu'il ne soit rien changé à la rédaction de mon amendement, qui admet le libre exercice des autres cultes chrétiens reconnus, sans pourtant porter atteinte à la religion dominante.

«Et d'abord je m'appuie sur l'un des considérants exposés par l'honorable commission, celui qui reconnaît à l'Etat le droit de surveillance sur l'exercice des autres cultes, quand même on n'aurait pas prévu les moyens de garantir la religion dominante contre toute

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

atteinte; je demande comment on pourrait réprimer l'abus, lorsque l'un de ces cultes, dans son zèle de propagande, emploierait des moyens attentatoires à la sainteté et à l'autorité de la religion dominante? En vérité, que ferons-nous si un membre du clergé d'un autre culte, dans son zèle d'attirer à sa foi les enfants de notre Eglise, viendra prêcher en public les principes de ses dogmes et saper nos propres dogmes? Comment pourrons-nous parer les coups portés à notre croyance? Le scandale qui résulterait de cette lutte pour la dévotion publique, lorsqu'aux jours de fêtes de l'Eglise orthodoxe on verrait les fidèles d'un autre culte vaquer à des œuvres serviles comme en des jours ouvrables, pourrait porter une grave atteinte à notre religion.

«Il est aussi à remarquer, Messieurs, que les grandes crises par lesquelles le pays a passé ont rendu impossible chez nous le développement de l'instruction; que l'enseignement théologique ayant ainsi manqué à notre clergé, il est resté dans un état d'infériorité comparativement au clergé des autres cultes chrétiens des différents Etats.

«On peut donc prévoir que, dans une discussion religieuse entre un prêtre d'un rite chrétien et un de notre religion, celui-ci, n'ayant pas les connaissances nécessaires théologiques, pourra difficilement soutenir la lutte avec avantage. Par conséquent, cette supériorité aux yeux du public auditeur sera pour celui-là un moyen puissant de propager sa croyance et d'ébranler dans leur foi les fidèles de notre Eglise. La prérogative de la religion dominante accordée à notre religion ne serait donc qu'un vain mot, si elle n'avait pour soutien la clause susmentionnée, c'est à-dire que les autres cultes chrétiens reconnus seront libres, en tant qu'ils ne porteront pas atteinte au culte de la religion dominante.

«Il faut aussi prendre en considération que notre religion a toujours eu le droit d'inviolabilité vis-à-vis des autres cultes chrétiens.

«Je vous le demande donc, avons-nous reçu mandat de la nation pour aliéner ce droit, qui s'est conservé intact jusqu'à ce jour? et est-ce à nous, les véritables fils de la croyance de nos ancêtres, qu'il appartient d'y renoncer?

«Messieurs, mon amendement du 18 Octobre courant ne concerne que les cultes chrétiens. Mais en examinant attentivement la rédaction de la proposition faite par la seconde commission, je remarque que la proposition a bien plus de portée et qu'elle tend à accorder en général le libre exercice des autres cultes reconnus, ce qui donnerait à entendre qu'aussi le culte hébraïque aurait dans notre pays

www.dacoromanica.ro

la même liberté que les cultes chrétiens. Il est donc urgent que je dise quelques mots du culte hébraïque.

«Il est notoire que les Juifs s'occupent de leur commerce avec plus ou moins de liberté, selon la politique de chaque Etat où ils exercent leur culte, avec certaines restrictions, dans les maisons privées ou dans leurs synagogues. Quelle nécessité y a-t-il de changer cette loi? Tant que les Juifs habitant notre pays se comporteront de manière à ne point porter atteinte à nos lois, qui ont pour but la prospérité de la nation roumaine, ils continueront à jouir des droits qui leur sont octroyés par des actes émanés de notre Gouvernement et leur culte sera toléré, pourvu toutefois qu'ils n'agissent pas contrairement aux intérêts du pays, à la religion chrétienne et à la tranquillité publique.»

Mr. *Anastase Panu* réplique «qu'il ne comprend pas d'où peuvent surgir tant d'inquiétudes dans un pays et dans une Assemblée chrétiens, car la religion est pour les Roumains la base fondamentale de leur existence politique, le palladium de leur passé et de leur avenir; que la liberté des cultes a existé de tout temps dans les Principautés et qu'elle doit continuer d'y exister, notre religion étant une religion de paix; que le principe de la liberté des cultes existe dans l'Evangile, principe reconnu par l'Apôtre Paul, par St. Constantin, par St. Justin, principe inscrit sur toutes les pages des livres sacrés. Nous disons, continue l'orateur, que notre religion est la religion dominante; or, si elle est dominante, il est inutile de dire qu'elle a la liberté d'exister. Inscrivons en lettres d'or dans le temple de notre nationalité que **notre religion et notre langue ont été notre palladium**, mais inscrivons-y en même temps **la liberté des cultes.**»

Discours de Mr. A. Panu.

«Messieurs, en entendant ce qui a été lu et proposé à cette tribune au sujet de la grave question qui se discute et qui touche au premier des droits, au premier des devoirs des Roumains, celui de la foi en la religion de leurs pères, je me suis demandé d'où viennent toutes ces inquiétudes qui agitent la conscience de certains membres et qui se manifestent par leurs discours et leurs amendements.

«La religion de nos pères n'est pas seulement pour nous cette grâce divine descendue du ciel pour mettre l'homme en communication avec son Créateur; elle est encore la base fondamentale de notre existence politique, le palladium qui a protégé notre nationalité pendant plusieurs siècles de malheurs; c'est elle qui a formé les

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11 1857 25 Octobre.

héros qui, avec Etienne-le-Grand et les autres Princes, ont fait la gloire du nom roumain; c'est elle qui a inspiré la foi aux générations passées; c'est par elle encore, aidée de notre langue, que nous sommes arrivés au moment qui nous permet de proclamer notre souveraineté. Qui donc pourrait avoir aujourd'hui la pensée de se montrer hostile à cette religion, dont le passé est notre passé même, dont l'histoire este notre histoire, écrite sur tant de monuments élevés par la piété de notre ancêtres? Personne, non, personne. Frayeurs puériles, vains soucis, doutes coupables, qui troublent les consciences faibles et jettent le discrédit sur ceux qui viennent accomplir un sérieux devoir.

«Mr. Fătu demande, par son amendement, «pleine liberté de «culte pour la religion dominante et l'exercice des autres cultes chré«tiens, mais sans qu'il puisse en résulter de préjudice pour la reli«gion dominante». Si nous posons le principe que notre religion est la religion dominante, n'est-il pas absurde d'ajouter qu'elle jouira d'une pleine liberté de culte et que les autres cultes ne pourront pas lui porter atteinte?

«La condition de religion dominante n'implique-t-elle pas la liberté de culte et la mise hors d'atteinte de la part des autres cultes?

«Nous voulons élever et glorifier notre religion, aussi la nommons-nous dominante; puis nous manifestons des craintes pour la liberté de son culte; nous craignons pour elle les atteintes des autres cultes, et cela dans une société chrétienne, dans un pays chrétien!

«Je laisse, Messieurs, l'amendement proposé à votre appréciation. Quant au discours que vient de lire Sa Révérence l'Archimandrite Scriban, je n'ai point de réponse à y faire, vu qu'il a trait à la création d'un synode dans le pays, question que nous ne sommes pas appelés à traiter aujourd'hui.

«La commission chargée d'élaborer ce projet n'ayant pas encore présenté son travail, je ne puis pas aborder une question encore étrangère à l'Assemblée. Nous regrettons donc que Sa Révérence se soit trop hâtée de nous apporter les lumières des connaissances spéciales qu'elle pourrait posséder sur la question du synode. Je passe à la question du jour.

«La commission vous a présenté les considérants établissant que la liberté des cultes a existé et doit exister dans notre pays.

«Si notre religion est une religion de paix, de charité, d'amour, et si ces principes sacrés sont les éléments qui constituent le bonheur des sociétés humaines, ces principes ne peuvent exister que là où chaque homme peut croire en religion selon sa conscience et adorer

www.dacoromanica.ro

Dieu selon la voix de son cœur, car la foi c'est le salut On ne peut donc imposer à personne une autre religion que la sienne ; ce serait par là s'assimiler à Dieu, qui seul peut pénétrer au fond des cœurs et juger les consciences. No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre

«Le Sauveur nous enseigne que toute religion consiste en l'amour de Dieu et du prochain: «faites pour les autres ce que vous vou-«driez que l'on fit pour vous, voilà la loi et les prophètes». L'Apôtre Paul dit: «celui qui aime son prochain s'est conformé à la loi». St. Constantin déclare, dans la constitution conclue avec Licinius, «qu'il «a depuis longtemps la conviction que toute religion doit être libre, «et chacun doit pouvoir librement servir Dieu, comme il l'entend». St. Justin ajoute aussi que «rien n'est plus contraire à l'esprit de la «religion, que de contraindre les consciences».

«Je pourrais, Messieurs, vous citer une foule d'autres préceptes de l'Eglise, qui sont tous des préceptes de paix, d'harmonie et d'amour parmi les hommes; qui nous enseignent que le sentiment religieux ne saurait être fort que s'il est vrai, et qu'il ne saurait être vrai, que s'il est indépendant. Mais voilà les ministres de la religion qui sont parmi vous, Messieurs; qu'ils vous ouvrent les livres saints et vous lirez à chaque page «liberté des religions, liberté des cultes».

«Allez, dit le Sauveur, chez tous les peuples et enseignez l'E-«vangile». Remplissez donc cette sainte mission, o pasteurs spirituels; inspirez aux hommes la paix et l'amour, éclairez leurs consciences, conduisez-les à la vérité, à la justice, et alors vous serez appelés **le sel de la terre, les bons pasteurs.** Alors notre religion triomphera et éclairera le monde, comme elle l'éclaire depuis des siècles, sans qu'aucun nuage puisse en obscurcir les rayons. Que l'on inscrive en lettres d'or sur le temple de notre nationalité que la religion et notre langue nous ont défendus jusqu'à ce jour et nous ont conduits comme un autre Israël vers une autre existence, vers un autre avenir; mais que l'on y ajoute, en même temps, que tous ceux qui entreront dans la Roumanie soient libres d'adorer Dieu selon leurs convictions.»

L'amendement de Mr. Fatu, mis aux voix par assis et levé, est rejeté par la majorité de l'Assemblée.

La discussion s'engage ensuite sur l'amendement de Mr. N. Carp, ainsi conçu: «La religion dominante dans la Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice des autres cultes reconnus est toléré, mais avec les restrictions des Capitulations et l'observation des lois politiques aujourd'hui existantes dans le pays».

Mr. *N. Carp* déclare «que, par son amendement, il veut empêcher

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

la propagande et les processions publiques des autres religions et limiter le nombre de leurs églises.»

Mr. *Michel Kogălniceanu* demande la parole et dit: «que nous sommes convoqués en Assemblée pour constituer non seulement une société, mais aussi une nationalité. Notre devoir est donc, ajoute l'orateur, de bâtir un nouvel édifice. Nous devons en conséquence adopter les grands principes de liberté de conscience, de liberté religieuse. La Bible, l'Evangile ont proclamé la fraternité parmi les hommes. Ce principe a inspiré à nos pères la tolérance et leur a fait repousser toute inquisition. Les Principautés peuvent se glorifier devant l'Europe que leur sol n'a jamais été arrosé d'un sang versé par les guerres religieuses, que leur sol a été l'asile de tous les cultes. Chez nous le clergé orthodoxe a tout le pouvoir moral et matériel, il a même un pouvoir politique, par conséquent il ne saurait craindre que la liberté concédée aux cultes hétérodoxes puisse nuire à notre Eglise. L'intérêt de la nation exige la concentration de tous les éléments vitaux du pays et non leur division. L'Europe nous a tendu la main et a pris notre défense sans s'informer du culte auquel nous appartenons : il lui a suffi de savoir que nous sommes chrétiens. Voulons-nous que l'Europe soit juste envers la Roumanie, que la Roumanie soit donc juste aussi envers tous ses fils sans exception.»

Discours de Mr. M. Kogălniceanu.

«Le discours de mon honorable ami Mr. Panu a suffisamment réfuté la proposition de Sa Révérence Scriban et l'amendement du Dr. Fătu, qui veulent l'un et l'autre enlever aux Roumains la plus belle page de leur histoire, **la tolérance religieuse**, pratiquée de tout temps dans les Principautés. Je vois pourtant que la question est de nouveau soulevée par l'honorable député des grands propriétaires du district de Vaslui. Mr. Carp vient nous dire lui même, à l'appui de son amendement, ce qu'il entend par les mots: «le respect «de la loi politique du pays aujourd'hui en vigueur», c'est-à-dire qu'il veut la défense des processions publiques des cultes hétérodoxes et même la limitation du nombre des églises autres que celles du rite dominant. Je ne m'attendais pas à trouver dans l'Assemblée des adversaires à la liberté des cultes; la triste situation qui nous est faite rend néanmoins cela très compréhensible. Pour pouvoir vous dépeindre cette situation, permettez-moi de vous citer un passage d'un petit poème de Byron intitulé: *Les ténèbres*. Le sujet du poème est le

www.dacoromanica.ro

suivant: Il suppose qu'un matin le soleil qui répand la lumière et la chaleur oublie de se lever; alors les ténèbres couvrent toute la surface du globe; privée de lumière et de chaleur, la nature tombe dans la confusion, les eaux débordent, la terre devient stérile, le froid et les ténèbres saisissent l'humanité. Alors les pauvres mortels, pour se procurer quelque lumière et quelque chaleur, sont réduits à ruiner et à bruler tout ce qui tombe sous leurs mains; les villes et les villages sont livrés aux flammes; tout cela consumé, les hommes mettent le feu aux bois et forêts vierges; ces foyers éphémères de chaleur et de lumière une fois éteints, l'humanité se trouve de nouveau en lutte avec les ténèbres, s'entredéchire et marche à grands pas vers le néant; chacun ne pensant qu'à sa propre conservation, essaie d'arracher à son prochain un éclat de bois, afin d'obtenir ainsi, pour quelques instants, un peu de lumière. Au milieu de la terrible dévastation à laquelle la terre est condamnée, deux hommes se rencontrent dans leur fuite, sur les cendres encore fumantes d'un grand bois, devenu la proie des flammes. L'un d'eux ramasse un tison encore enflammé, et, à la pâle lueur qui en rayonne, il voit devant lui un autre homme. Il éteint alors en maudissant cette flamme, qui lui montre qu'il existe encore un second homme et que «cet homme «pourrait lui arracher le peu de bois, le peu de chaleur qui reste en«core sur la terre». Par ce tableau l'immortel poète a voulu dépeindre l'état auquel l'humanité serait réduite, si la presse, ce grand soleil de l'intelligence, lui était ravie.

«Voilà cependant ce que veulent pour nous ceux qui nous ont enlevé la presse, et cela dans des circonstances où nous en avons plus que jamais besoin pour éclairer, non seulement les autres, mais nous-mêmes. En effet, nous sommes ici appelés à constituer, non seulement une société, mais encore une nationalité. Pour atteindre ce double but, nous avons à détruire des privilèges isolés, qui doivent faire place à des droits généraux; or, pour réussir dans cette œuvre, nous avons besoin, avant tout, d'une puissance morale qui soutienne l'indépendance de notre conscience et la force de nos convictions.

«Par l'absence d'une presse, même la plus restreinte, nous nous trouvons pour la plupart étrangers aux questions que nous avons à débattre; ce qu'il y a de plus fatal encore, c'est que l'opinion publique, qui doit nous servir d'appui et nous éclairer, est encore moins préparée que nous; toutes les passions sont ainsi librement mises en jeu, et avant même que nous ayons voté, avant même qu'une question soit mise en discussion, nos intentions sont déjà mal interprétées, nos discours faussés, et nous-mêmes, malgré nous, nous

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11 1857 25 Octobre

subissons des pressions morales. Tout progrès, toute réforme exigés par les besoins du siècle sont ainsi attaqués et par les hommes du passé et par ceux mêmes qui prétendent tenir les rènes du progrès. D'où provient ce triste état de choses? C'est que le flambeau de la publicité est éteint dans notre pays, c'est que les gens de la routine, aussi bien que ceux qui s'intitulent libéraux, ne consultent dans leurs accusations contre nous que leurs intérêts et leurs passions ou les mesquines inspirations d'un patriotisme de clocher.

«Dans un pareil état de choses et pour ne point nous égarer, il ne nous reste qu'une route à suivre, celle de la sainte vérité, de l'éternelle justice.

«Pénétrons-nous donc de notre mission et de nos devoirs, pensons que nous avons à déblayer les ruines du passé et à construire à leur place un nouvel édifice, pensons enfin que nos travaux sont déstinés à être soumis à l'appréciation des plus grandes Puissances de l'Europe, celles qui représentent la civilisation même du monde.

«En agissant de la sorte, pourrons-nous procéder aux travaux de l'organisation future de la Roumanie par le rejet de la liberté de conscience, de la liberté religieuse, source de toutes libertés, de cette grande liberté enfin qui est inscrite en tête des constitutions de toutes les nations civilisées ou qui aspirent à se civiliser?

«La morale de toutes les religions et particulièrement de la nôtre nous dit: «ce qui ne te plaît, à autrui ne fais». Comment donc, en voulant empêcher ou restreindre la religion des autres dans notre pays, ne pensons-nous pas que nous avons des frères d'un même sang et d'une même croyance, qui sont soumis à des Gouvernements étrangers et qui ne professent pas notre religion? Que dirions-nous donc, si ces Gouvernements défendaient à nos frères la pratique de leur culte ou y mettaient des restrictions? Ne crierions-nous pas à la barbarie, à une monstruosité indigne du XIX-ème siècle? Et pourtant nous voudrions que ce qui serait de nature dans d'autres pays à provoquer notre réprobation fût permis dans le nôtre! Cela n'est pas possible. J'espère et j'attends mieux du bon sens de ma nation.

«La Bible donne au genre humain un seul père dans Adam; Jésus-Christ a proclamé la tolérance, en faisant de tous les hommes des frères. Voilà le principe qui a inspiré nos pères, voilà pourquoi la tolérance religieuse dans les Principautés est aussi ancienne que leur propre existence. Aussi nos ancêtres ont-ils toujours repoussé l'inquisition, que le Dr. Fătu voudrait aujourd'hui introduire, en prétendant que la pratique du culte hébraïque soit subordonnée à la conduite que tiendront les Juifs. Ce principe une fois admis, cette restriction mise

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb 11.
1857
25 Octobre.

à l'exercice du culte hébraïque, ne peut-elle facilement s'étendre aux autres cultes chrétiens? N'ai-je pas entendu l'un des députés de Vaslui demander l'interdiction des proccessions, la restriction du nombre des églises d'une croyance autre que l'orthodoxe, etc?

«Comment ces honorables membres ne comprennents-ils pas qu'ils enlevent ainsi aux Principautés leur plus beau titre de gloire aux yeux du monde entier, celui d'être le seul sol européen vierge de toute souillure de sang versé dans les guerres religieuses, celui d'avoir toujours été un asile, un lieu de refuge pour toutes les religions, pour tous les cultes persécutés!

«Au commencement du XV-ème siècle Alexandre-le-Bon accueille les Arméniens et leur assigne sept villes pour habitation. Leurs églises, bâties depuis quatre cents ans et qui sont encore debout, prouvent l'étendue de la tolérance dont ils ont joui sous tous les Gouvernements.

«Plusieurs Princes ont accordé à la religion catholique une protection particulière. Les églises catholiques fondées par nos Princes à Bacău, à Baia, à Cotnar et dans plusieurs autres localités, les donations à elles faites et l'accueil de ces mêmes Princes aux catholiques avaient amené une telle harmonie entre les orthodoxes et les catholiques, que les clergés des deux religions avaient presque oublié en Moldavie la discorde qui a déchiré l'Eglise du Seigneur. Aussi, sous le Prince Basile et postérieurement même à ce Prince, le clergé catholique allait-il fraternellement avec le clergé orthodoxe, aux grandes solennités du christianisme, présenter au Souverain du pays les images de la Nativité et du Baptême du Rédempteur.

«L'histoire nous a conservé un fait encore plus digne d'admiration. La plus grande des propriétés du couvent orthodoxe de Secu, Sabaoani, est une donation faite par un Hetman de Moldavie qui était catholique.

«La tolérance avait une telle puissance dans les Principautés, que tous, jusqu'aux sectes persécutées même dans la Russie orthodoxe, ont trouvé un refuge dans notre pays. L'histoire conserve avec reconnaissance l'acte par lequel le Métropolitain Jacob de Moldavie d'heureuse mémoire reconnaît la liberté du culte des Lipovans, aussi bien que celui des Juifs, qui, persécutés partout, ont toujours trouvé dans les Principautés une entière liberté de culte. A des époques bien plus critiques, cette tolérance accordée à toutes les religions n'a porté atteinte en quoi que ce soit à la religion ni à l'Eglise orthodoxe, et précisément aujourd'hui nous manifesterions la crainte de voir la foi de nos ancêtres courir un danger par la consécration en droit

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

du principe de la liberté des cultes, qui, en réalité, a toujours été reconnu dans les Principautés? Le clergé orthodoxe possède chez nous toute puissance morale et matérielle, il a même un pouvoir politique. Le Métropolitain du pays préside nos Assemblées nationales, les Evêques sont membres de droit du corps législatif, le clergé régulier et le clergé séculier y sont aussi représentés. Une grande partie des richesses sont encore entre les mains de nos couvents; par conséquent, tous les moyens d'influence sont à la disposition de l'Eglise orthodoxe. Où serait donc le danger, qui pourrait résulter pour notre foi de la liberté accordée aux cultes hétérodoxes?

«Il est de l'intêret de notre nation de concentrer tous les éléments vitaux du pays, de faire en sorte que tous les enfants de notre sol n'aient qu'un seul intérét, *le bien commun*; qu'une seule pensée, une seule volonté, le patriotisme, leur serve de mobile. Ce n'est qu'ainsi que nous pourrons constituer un pays fort. Au contraire, l'adoption de l'amendement de Mr. Carp ne ferait que conserver, ou plutôt ne ferait que multiplier parmi nous les éléments de la faiblesse la plus fatale pour notre avenir. Nous verrions alors les Roumains de religion orthodoxe, les Roumains de religion catholique, ceux qui professent le rite arménien, guidés, inspirés par des intérêts et des besoins différents et contradictoires; où serait-il alors le chiffre de 5.000.000 de Roumains, que hier encore, dans la séance du 7 Octobre, nous présentions à l'Europe comme le puissant élément de notre nationalité?

«Les adversaires de l'union ont prétendu au sein du Congrès de Paris que les Principautés avaient des intérêts différents: si nous acceptions l'amendement de Mr. Carp, nous prouverions par nos propres œuvres qu'ils ont été dans le vrai.

«En Valachie, non seulement la liberté des cultes est plus grande, mais les droits politiques mêmes sont plus étendus; ainsi par exemple les Arméniens ont le droit d'acheter des propriétés. Par conséquent, si nous voulons l'union, c'est à nous à faire un pas en avant; car certainement ce ne seront pas nos frères d'au-delà du Milcov qui consentiront à rétrograder jusqu'à nous.

«L'Empereur Mahomet, je crois, disait à Mr. de Lamartine: «Je «veux constituer dans mon Empire un tel état de choses, que tous «mes sujets soient égaux et que le Musulman ne soit reconnu qu'à «la mosquée, le Chrétien dans son église et le Juif dans sa synagogue». Hâtons-nous, Messieurs, de faire en sorte que les paroles de ce grand Sultan deviennent une vérité aussi en Roumanie, que le progrès soit notre loi et la tolérance notre flambeau.

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 11.
1857
25 Octobre.

«Que chacun puisse adorer Dieu selon sa conscience, *mon règne n'est pas de ce monde*, a dit le Sauveur. Nous n'avons pas à régler les affaires du ciel, mais à nous occuper de celles de la terre. Faisons donc en sorte qu'il règne sur la terre le grand précepte de notre religion, c'est à-dire la paix et la fraternité.

«Ouvrons notre histoire: elle nous dira qu'il fut un temps où Etienne-le-Grand, luttant pour son pays et la chrétienneté, se vit délaissé de toutes les Puissances orthodoxes. Le Pape seul tendit au héros moldave une main secourable; sans considérer si les Moldaves étaient catholiques ou orthodoxes, ne voyant en eux qu'un peuple chrétien combattant pour la chrétienneté, il leur envoya de l'argent et des subsides et exhorta tous les Souverains de la chrétienneté à ne pas laisser périr un peuple chrétien. Lorsque plus tard Etienne-le-Grand remporta la mémorable victoire de Racova, le Pape, sans s'arrêter devant cette considération que notre grand Prince n'était pas catholique, se félicita du succès d'un peuple chrétien et en rendit des actions de grâces à Dieu en l'église de St. Pierre par un Te-Deum solennel; là, à la face du monde, il décerna au héros moldave le titre de Boulevard de la chrétienneté.

«Messieurs, il est arrivé plus d'une fois que les Puissances de l'Europe, sans demander si les Roumains sont ortodoxes, catholiques ou protestants, mais sachant seulement qu'ils sont un peuple chrétien, nous ont tendu la main et nous ont protégés. Ce qui est arrivé peut encore se renouveler. Voulons-nous donc que l'Europe soit juste pour la Roumanie? Que la Roumanie soit juste envers tous ses fils sans exception de croyance. — *Je vote pour la liberté des cultes.*»

L'amendement de Mr. Carp est mis aux voix par assis et levé et repoussé par l'Assemblée.

Vient ensuite la discussion sur l'amendement de Mr. Cracti, ainsi conçu: «La religion dominante de la Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice des autres cultes connus est libre comme par le passé».

Mr. *D. Cracti* demande la parole et dit «qu'en reconnaissant d'une part la liberté des cultes et en la limitant d'autre part, comme le fait la commission dans son rapport, ce serait tomber dans une contradiction; qu'en outre, le restriction des Capitulations ne peut s'appliquer aussi aux Mahométans non-sujets de la Sublime Porte; qu'avant tout il faut être conséquent, et que le présent amendement n'est que la conséquence du principe de la liberté des cultes.»

Mr. *Grigoriu* réplique «que les amendements précédents ont le tort d'être extrêmes dans un sens, et que l'amendement présent a

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.11. 1857 25 Octobre.

celui de l'être dans l'autre; il ajoute que, par son adoption, nous sacrifierions un article des Capitulations, d'où dérive notre existence.»

Mr. *D. Miclescu* soutient également «qu'on ne peut pas déroger aux Capitulations; que les ayant prises pour point de départ, il faut continuer de marcher dans la même voie.»

Mr. *Em. Costachi*, comme membre de la commission, déclare «que cette restriction a été faite au point de vue du vote du 7 Octobre; que par elle on a voulu consacrer les bases de l'existence nationale, qu'il serait téméraire de violer ou d'ébranler.»

Mr. *M. Kogălniceanu* soutient la conservation de l'article des Capitulations, qui défend l'exercice du culte mahométan dans les Principautés, «car nos Capitulations, dit-il, sont plus que des paroles. Par l'absence de mosquées dans le pays, nous prouvons l'existence de ces Capitulations. Que nos droits soient consacrés, que notre autonomie devienne une vérité, et la Roumanie reconnaissante dira alors: liberté pour le culte mahométan.»

Discours de Mr. M. Kogălniceanu.

«Messieurs, il doit vous paraître singulier que moi, qui défendais tantôt la liberté de conscience et le libre exercice des cultes, je vienne maintenant me prononcer pour le maintien des restrictions des Capitulations, qui prohibent l'exercice du culte mahométan dans les Principautés.

«Si nous ne nous trouvions dans une position anormale, si notre autonomie n'était pas étroitement liée à cette même question, j'opinerais pour le libre exercice, dès aujourd'hui même, de la religion mahométane. Voyez, Messieurs, nos Capitulations sont plus que violées; on va même jusqu'à nous dire: Où sont-elles vos Capitulations? Où elles sont? parcourons des regards toute l'étendue des Principautés; y rencontrerons-nous une seule mosquée, un seul pouce de terrain possédé par les Musulmans? non! Pourquoi donc nous dit-on que nous appartenons au territoire turc, que nous faisons partie intégrante de l'Empire turc? La Sublime Porte et les Principautés ont conclu des Capitulations. La prohibition du culte des Mahométans et de leur séjour dans les Principautés est la preuve irrécusable de l'existence de ces Traités. Aujourd'hui, qu'on les révoque en doute, je ne saurais consentir à ce que cette preuve palpable de leur existence disparaisse. Mais que nos droits reçoivent une solennelle consécration et que notre autonomie soit reconnue pour une vérité par la Sublime Porte; qu'elle

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb.11.
1857
25 Octobre.

dise, elle aussi: «respect à l'autonomie de la Roumanie», et alors la Roumanie reconnaissante dira: «liberté du culte mahométan».

L'amendement de Mr. Cracti, mis aux voix par assis et levé, est rejeté par la majorité de l'Assemblée.

La discussion s'engage ensuite sur l'amendement de Mr. Kogălniceanu, ainsi conçu: «l'exercice des autres religions connues est libre, «mais avec la restriction des Capitulations».

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «que son amendement n'a pour but que de corriger la rédaction du projet de conclusion de la commission.»

Quelques-uns des membres de l'Assemblée demandent la défition du mot *reconnu.*

Mr. *C. Hurmuzaki* déclare «que, dans la pensée de la commission, le sens est celui-ci «reconnus jusqu'à présent par le Gouvernement». En même temps il propose sur ce point, comme membre de la commision, la rédaction suivante: «La religion dominante de la Rou- «manie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice du culte des «autres religions reconnues sera libre, mais avec les restrictions prévues par les Capitulations».

Mr. *M. Kogălniceanu* adhère à la rédaction proposée par Mr. Hurmuzaki et par suite retire son amendement.

S. R. *l'Archimandrite Néophyte Scriban* déclare «que, si l'on n'ajoute pas les mots: «*sans porter atteinte à la religion dominante*», le clergé ne prendra pas part au vote.»

Mr. *M. Kogălniceanu* «proteste contre cette déclaration, dans laquelle il voit une menace, ce qui est une infraction au Règlement de l'Assemblée, car il n'est permis à personne d'opérer une pression quelconque sur l'Assemblée, et réclame le rappel à l'ordre.»

Mr. C. *Hurmuzaki* lit en entier le projet de conclusion sur cette question, avec les modifications proposées par lui.

Le Président le met aux voix par assis et levé et la majorité de l'Assemblée l'adopte.

Le vote devant être constaté par écrit, conformément à l'art. 50 du Règlement de l'Assemblée, la séance est suspendue pour un quart d'heure, afin de mettre au net la rédaction de la décision définitive, sur laquelle chaque votant doit inscrire son vote.

A la reprise de la séance, S. R. *l'Archimandrite Melchisedech* dépose sur le bureau la proposition suivante, signée par tous les députés du clergé:

«Le clergé, par devoir canonique et pour la tranquillité de sa «conscience, désire que la rédaction du 5-ème point soit ainsi con- «çue: «**La religion dominante en Roumanie est la religion orthodoxe**

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proç.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

«d'Orient. L'exercice des cultes des autres religions reconnues est «libre, mais avec la restriction prévue par les Capitulations et sans «qu'il soit porté atteinte à la religion du pays.»

«Il propose donc et demande que cette sienne opinion soit inscrite dans le procès-verbal par le bureau de l'Assemblée ad-hoc et communiquée à la Commission internationale de Bucarest.»

Plusieurs membres font observer que le projet de résolution étant voté par l'Assemblée, aucun amendement ni proposition contre ce projet ne sauraient être mis en discussion; qu'en outre, cette proposition est identique à celle déjà faite par Mr. Fătu, laquelle a été repoussée. En ce qui concerne son insertion dans le procès-verbal, le Vice Président lit. l'art 103 du Règlement de l'Assemblée, qui résout affirmativement la question.

La discussion sur ce point étant close, on procède au vote, conformément à l'art. 50 du Règlement de l'Assemblée, sur la conclusion suivante:

«Considérant que le précepte du Sauveur d'aimer son prochain comme soi-même renferme implicitement le principe de la tolérance;

«Considérant que la tolérance est inséparable de la civilisation chrétienne et qu'elle resserre les liens de fraternisation entre les peuples;

«Considérant que la liberté des cultes est un principe admis et pratiqué dans toutes les Etats civilisés, qui ne se sont réservé que le droit d'en surveiller l'exercice;

«Considérant que ce grand principe a toujours été appliqué et conservé dans les Principautés roumaines elles-mêmes, où tous les cultes reconnus par le Gouvernement ont joui d'un libre exercice, sans autre restriction que celle contenue dans les Capitulations (art. 6 du Traité de 1511 passé entre le Sultan Bajazet II et le Prince Bogdan, et art. 9 de celui conclu entre Mohamed II et Vlad V en 1460);

«Considérant que notre religion et notre langue ont été le palladium de notre nationalité;

«L'Assemblée ad-hoc de la Moldavie émet le vœu que l'organisation future ait pour base le principe suivant:

«La religion dominante en Roumanie est la religion orthodoxe d'Orient. L'exercice des cultes des autres religions reconnues sera libre, sauf la restriction prévue par les Capitulations.»

Soixante membres votent **pour** ce projet de résolution et nommément: MM. D. Miclescu, D. Cozadini, J. Docan, Et. Călin, A. Jiean, T. Pavel, C. Bădărău, B. Mălinescu, D. Bălan, M. Kogălniceanu, Dr. Vârnav, A. Botez-Forĕscu, N. Canano, S. Stanciu, S. Canano, G. Vârnav, D. Grigoriu, M. Jora, C. Ostachi, D. Gheorghiadi, G. Sturdza.

www.dacoromanica.ro

C. Sturdza, Jean Levărdă, Gr. Vârnav, Jean a Babei, Jean Roată, B. Sturdza, A. Teriachiu, J. Chrisanti, B. Balaiş, L. Catargi, J. Fotea, G. Vârnav, R. Sava, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, B. Stan, N. Carp, J. Olariul, S. Miclescu, C. Sturdza (Vaslui), D. Ghidionescu, N. Catargi, N. Iamandi, N. Bosie, P. Croitoru,. D. Romov, L. Galliardi, C. Ştiun, J. J. Cantacuzène, Gr. Costachi, J. Roşca, T. Sacalof, A. Panu, D. Rallet, P. Maurojény, C. Rolla, C. Hurmuzaki, C. Negri.

Aucun membre n'a vote **contre**.

Treize membres se sont abstenus, dont dix, et nommément S. Em. l'Evêque-lieutenant de Roman Nectarius Hermeziu, S. Em. le Lieutenant d'Evêque de Huşi Génadius Şendrea, S. Em. Philarète Scriban, égumène du monastère de Socola, S. Em. Calinic Miclescu, égumène du monastère de Slatina, Sa Rév. l'Archimandrite Néophyte Scriban, Sa Rev. l'Archimandrite Melchisedech, S. S. l'économe Matcaş, MM. le Dr. Fătu, C. Morţun, ainsi que S. Em. le Métropolitain, par la raison que, bien qu'ils soient pour le principe de la liberté des cultes, ils désirent que l'on ajoute les mots: «*sans porter atteinte à la «religion dominante*»; trois membres, MM. C. Rosseti, D. Cracti, P. Brăescu, par la raison qu'ils sont pour la liberté des cultes sans nulle restriction.

Mr. le Dr. Costin était absent au moment du vote.

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «qu'il regrette que quelques membres se soient abstenus de voter; que selon la règle suivie par toute Assemblée, la discussion doit aboutir à l'expression de deux opinions, l'une pour, l'autre contre; que c'est la raison pour laquelle, conformément au Règlement, on vote d'abord sur les sous-amendements, puis sur les amendements et enfin sur l'ensemble de la proposition; que l'abstention ne peut amener que des résultats fâcheux, tel que celui de créer plusieurs minorités et pas de majorité, tandis que le but de nos discussions doit être d'obtenir pour résultat une résolution de l'Assemblée; que c'est pour quoi chacun de nous doit sacrifier une partie de ses opinions individuelles, puisque de cette manière seulement il est possible d'obtenir la majorité dans l'Assemblée; qu'en conséquence, il demande que l'abstention d'aujourd'hui n'ait pas l'autorité d'un précédent à suivre.»

Le Président déclare, conformément à l'art. 79 du Règlement, que la résolution ci-dessus est adoptée.

S. Em. le Métropolitain, se trouvant fatigué, propose à l'Assemblée la levée de la séance. Plusieurs membres en demandent la continuation par la raison que l'heure permet d'épuiser l'ordre du jour.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.11. 1857 25 Octobre.

En conséquence Son Eminence se retire et la séance continue sous la présidence de Mr. le Vice-Président C. Negri.

Mr. *P. Maurojény* lit, sur le 4-ème point, concernant l'organisation de la force armée nationale au point de vue du système défensif des Principautés, le rapport de la 1 ère commission chargée du développement des 6 premiers points de la série de questions d'intérêt général:

«La commission a l'honneur de soumettre à l'honorable Assemblée le projet de résolution suivant, sur la question relative à l'organisation de la force armée nationale en vue du système défensif à établir dans les Principautés:

«Considérant que l'art. 26 du Traité de Paris porte que: «il y «aura dans les Principautés une force armée nationale, organisée dans «le but de maintenir la sûreté de l'intérieur et d'assurer celle des «frontières»;

«Considérant que cet article assure aux Principautés leur antique droit d'avoir une force armée nationale et que, par conséquent, la paix, la prospérité, l'avenir même de ces pays sont intéressés à ce que cette question soit bien définie et fixée, à ce que les Principautés constituent un territoire neutre, conformément à l'esprit du Traité du 30 Mars, et à ce que leur armée ne soit employée qu'à la défense du territoire et à la sûreté intérieure;

«Considérant que, parmi les vœux admis par l'Assemblée dans sa 7-ème séance, se trouve celui de la neutralité du territoire des Principautés, vœu basé sur la conviction de l'Assemblée que les Puissances, qui ont généreusement pris les Principautés roumaines sous leur puissante protection, leur garantiront aussi ce droit, duquel dépend surtout leur avenir;

«Considérant que le système de défense doit être établi principalement en vue de cette neutralité, que nous demandons;

«Que les Principautés ne prétendent ni ne sauraient prétendre avoir une armée envahissante, une armée qui leur donnerait une apparence de Puissance agressive, et que tout ce qu'elles désirent c'est une organisation destinée à leur conserver et à leur assurer une existence pacifique;

«Considérant que la réalisation de ce vœu demande que l'organisation de notre force armée soit complète sous tous les rapports;

«Considérant qu'une des premières conditions de défense d'un pays contre les agressions du dehors, principalement quand ce pays ne dispose pas d'une armée nombreuse, c'est la construction de forteresses;

«Que le droit pour les Principautés d'élever en toute liberté et

www.dacoromanica.ro

en nombre suffisant, sur les points stratégiques les plus importants, des forteresses défensives et dont la garde appartienne en tout temps à la seule armée nationale, découle naturellement du droit à elles garanti par le Traité de Paris (art. 26);

«Considérant que l'organisation de l'armée doit s'effectuer de manière à mettre les Principautés-Unies en état de présenter, dans le cas d'invasion, une force suffisante pour arrêter, momentanément du moins, une armée agressive, sans qu'il en résulte toutefois de surcharge pour la population et le trésor, par le maintien sur pied de guerre, en temps de paix, d'un effectif armé disproportionné avec les ressources du pays;

«Considérant que l'article 26 du Traité de Paris porte en outre: «qu'aucune entrave ne pourra être apportée aux mesures extraordi- «naires de défense, que, d'accord avec la Sublime Porte, elles seraient «appelées à prendre pour repousser toute agression étrangère», et que par conséquent, cet article n'a en vue que les invasions éventuelles du territoire des Principautés;

«Considérant enfin que les Principautés jouissent aujourd'hui même du droit d'avoir une force armée nationale;

«En vertu de l'art. 26 du Traité de Paris;

«En vertu du droit que les Principautés exercent même aujourd'hui;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu que, pour l'organisation future, servent de base les principes suivants:

«1. Organisation de la force armée nationale en vue d'un système défensif du territoire des Principautés-Unies.

«2. Reconnaissance du droit des Principautés d'élever des forteresses de défense». 22 Octobre 1857.

(Signés) L. Catargi, Em. Costachi, P. Maurojény, A. Panu, D. Rallet, B. Sturdza, C. Hurmuzaki.

Mr. le Vice-Président donne lecture d'un amendement signé par Mr. B. Mălinescu et par MM. M. Kogălniceanu, N. Iamandi, N. Catargi, D. Cozadini:

«Le soussigné propose que, dans le projet de résolution concernant l'organisation de la force armée, soit intercalé le considérant suivant:

1. «Considérant que la position géographique des Principautés «exige que l'organisation de la force armée nationale soit absolument «combinée d'après un système de défense commun aux Principautés.»

2. Qu'à la place du vœu exprimé au premier point, soit substituée la rédaction suivante:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

«La force armée nationale sera organisée en vue de la neutralité et du système défensif des Principautés-Unies, afin qu'en cas d'invasion elles puissent facilement présenter une resistance»;

«Et qu'à la suite du deuxième point il en soit ajouté un troisième ainsi conçu:

«En aucun cas et en aucune époque ces forteresses ne pourront «être occupées que par des troupes de l'armée nationale des Principautés.»

Le 25 Octobre 1857.

(Signé) B. Mălinescu.

Nous appuyons cet amendement: Kogălniceanu, Cozadini, Colonel Iamandi, N. Catargi.

Mr. *P. Maurojény*, comme membre de la commission, déclare que les propositions de Mr. Mălinescu étant comprises dans les considérants du raport de la commission, elle ne s'oppose pas à l'adoption de l'amendement.

Mr. *M. Kogălniceanu* remercie la commission d'avoir accepté l'amendement, d'autant plus qu'il est d'opinion que l'on ne mettra dans l'acte final du Congrès que les principes exprimés par l'Assemblée sans les considérants qui les précèdent. «Toutes les fois, continue l'orateur, qu'un acte qui nous menace d'un danger nous est signalé, notre devoir est de tâcher de nous en préserver. Le protocole des Conférences de Constantinople du 11 Février 1856 est publié. L'article X dit «La Sublime Porte pourra en temps de guerre faire occuper «par des troupes ottomanes les forteresses qui auront été bâties à ses «frais exclusifs». Le présent point réclame une grande attention de la part de l'Assemblée, car selon nos droits, la Sublime Porte ne peut ni bâtir des forteresses sur notre sol, ni les faire occuper par des troupes turques.»

L'Assemblée, consultée, adopte, par assis et levé, l'amendement de Mr. Mălinescu.

Mr. le Vice-Président donne ensuite lecture d'un amendement de Mr. *D. Grigoriu*, appuyé par MM. Kogălniceanu, C. Morţun, B. Mălinescu, Dr. C. Vârnav:

«J'ai l'honneur de proposer au Divan de transformer en article le considérant de la commission relatif à l'emploi de l'armée des Principautés uniquement à la défense de leur territoire; par consé-

www.dacoromanica.ro

quent je crois qu'il serait bien que l'art. suivant fut inscrit et voté comme vœu du pays:

«En aucun cas les Principautés ne pourront être requises que pour «la défense de leur territoire.»

(Signé) D. Grigoriu.

Nous appuyons l'amendement: Morţun, Kogălniceanu, Mălinescu, Dr. Vârnav.

L'Assemblée adopte cet amendement par assis et levé.

La discussion étant épuisée, on procède au vote, conformément à l'article 50 du Règlement, sur la conclusion suivante:

«Considérant que l'article 26 du Traité de Paris porte «qu'il y «aura dans les Principautés une force armée nationale, organisée dans «le but de maintenir la sûreté de l'intérieur et d'assurer celle des frontières»;

«Considérant que par cet article on assure aux Principautés leur ancien droit d'avoir une force armée nationale, et que par conséquent la paix, la prospérité et même l'avenir des Principautés sont intéressés à ce que cette question soit bien définie et précisée;

«Que les Principautés constituent un territoire neutre, conformément à l'esprit du Traité du 30 Mars, et que leur armée ne doit être employée qu'à la défense de leur territoire et à la sûreté de l'intérieur;

«Considérant qu'au nombre des vœux exprimés par l'Assemblée dans sa septième séance est comprise la neutralisation du territoire des Principautés; que ce vœu est basé sur la conviction de l'Assemblée que les Puissances, dont la générosité a pris les Principautés roumaines sous leur puissante égide, sauront aussi leur garantir ce principe, dont dépend en grande partie leur avenir;

«Considérant que le système de défense doit être établi principalement en vue de la **neutralité**, que nous demandons;

«Considérant enfin que les Principautés ne prétendent ni ne sauraient prétendre avoir une armée envahissante, une armée qui leur donnerait l'apparence de Puissance agressive, et que tout ce qu'elles désirent c'est une organisation destinée à leur conserver et à leur assurer une existence pacifique;

«Considérant que la réalisation de ce vœu demande que l'organisation de notre force armée soit complète sous tous les rapports;

«Que la position géographique demande que l'organisation de la force armée nationale soit nécessairement combinée en un système de défense commun aux Principautés;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.11
1857
25 Octobre.

«Considérant qu'une des premières conditions de défense d'un pays contre les agressions du dehors, principalement quand ce pays ne dispose pas d'une armée nombreuse, c'est la construction de forteresses; .

«Que le droit pour les Principautés d'élever en toute liberté et en nombre suffisant, sur les points stratégiques les plus importants, des forteresses défensives et dont la garde appartienne, en tout temps, à la seule armée nationale, découle naturellement du droit à elles garanti par l'article 26 du Traité de Paris;

«Considérant que l'organisation de l'armée doit s'effectuer de manière à mettre les Principautés-Unies en état de présenter, dans le cas d'invasion, une force suffisante pour arrêter, momentanément du moins, une armée agressive, sans qu'il en résulte toutefois de surcharges pour la population et le trésor, par le maintien sur pied de guerre, en temps de paix, d'un effectif armé disproportionné aux ressources du pays ;

«Considérant que l'art. 26 du Traité de Paris porte en outre «qu'au-«cune entrave ne pourra être apportée aux mesures extraordinaires «de défense que, d'accord avec la Sublime Porte, elles seraient ap-«pelées à prendre pour repousser toute agression étrangère», et que par conséquent, cet article n'a en vue que les invasions éventuelles du territoire des Principautés;

«Considérant enfin que les Principautés jouissent aujourd'hui même du droit d'avoir une force armée nationale;

«En vertu de l'art. 26 du Traité de Paris;

«En vertu du droit que les Principautés exercent même aujourd'hui;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu que, pour l'organisation future, servent de base les principes suivants:

«**1. Organisation de la force armée nationale en vue de la neutralité et du système défensif des Principautés-Unies et de manière qu'en cas d'invasion elles puissent facilement présenter une force suffisante.**

«**2. Reconnaissance du droit des Principautés de pouvoir ériger des forteresses de défense.**

«**3. En aucun cas et à aucune époque ces fortereses ne pourront être occupées que par des troupes de l'armée nationale des Principautés.**

«**4. En aucun cas les troupes des Principautés ne pourront être employées qu'à la défense de leur pays.**»

Soixante-dix membres votent **pour** cette conclusion et nom-

www.dacoromanica.ro

mément: L'Evêque Génadius Şendrea Tripoléos, l'Evêque Philarète Scriban, l'Evêque Calinic Miclescu, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite Melchisedech, l'économe D. Matcaş, D. Miclescu, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Bădărău, A. Fătu, J. Levărdă, C. Rosseti, D. Cozadini, D. Cracti, J. à Babei, Daniel Bălan, P. Brăescu, J. Roată, B. Sturdza, B. Mălinescu, A. Teriachiu, J. Chrisanti, M. Kogălniceanu, J. Docan, C. Balş, J. Olariul, Dr. Vârnav, L. Catargi, G. Vârnav, N. Catargi, N. Canano, J. Fotea, Et. Călin, A. Cuza, R. Sava, S. Canano, C. Ştiun, Gr. Soutzo, A. Jiean, J. Roşca, M. Costachi, L. Galliardi, A. Botez, J. Vârnav, B. Stan, D. Ghidionescu, T. Sacalof, C. Morţun, N. Carp, N. Bosie, D. Grigoriu, M. Jora, D. Miclescu, C. Sturdza (Vasluj), P. Croitoru, T. Pavel, C. Ostachi, S. Stanciu, N. Iamandi, D. Gheorghiadi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, G. Sturdza, C. Rolla, D. Rallet, C. Hurmuzaki, A. Panu, P. Maurojény, C. Negri. — Aucun membre n'a voté **contre**. — Son Eminence l'Evêque Nectarius Hermeziu, le Dr. Costin et Mr. Romov étaient absents au moment du vote. No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 25 Octobre.

Conformément à l'article 79 du Règlement, le Vice-Président déclare que l'Assemblée a adopté.

Le Vice-Président, sur l'avis de l'Assemblée, lève la séance et annonce que l'Assemblée se réunira le mardi, 29 Octobre.

19. Procès-verbal No. 12. — Séance du 29 Octobre 1857.

Aujourd'hui, la douzième séance s'ouvre sous la présidence de Son Eminence le Métropolitain à dix heures et demie du matin. No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octobre.

Mr. C. Hurmuzaki lit l'appel nomminal, auquel répondent soixante-sept membres; sept sont absents, dont quatre par congé et nommément: MM. G. Vârnav, B. Zacharia, Cyrille Ciocârlie, Georges Ilie; et trois: MM. A. Botez-Forĕscu, A. Balş, Sandu Miclescu, dont l'absence n'est pas motivée.

Mr. *M. Kogălniceanu* demande la parole pour une question de Règlement, et dit «que le ton de modération et de conciliation qui règne dans la rédaction des procès-verbaux du bureau, publiés dans le Bulletin de l'Assemblée, est la plus grande preuve du désir de cette Assemblée de tranquilliser et non de troubler les esprits; que cependant il vient de recevoir aujourd'hui une dépêche télégraphique de Bârlad, annonçant que le Gouvernement a donné l'ordre de ressaisir les Bulletins de l'Assemblée déjà distribués; il prie en conséquence le bureau de demander au Gouvernement des explications sur ce qui

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12 1857 29 Octobre.

peut avoir motivé ces mesures et si c'est en conséquence d'ordres émanés de lui que ce fait aurait eu lieu.»

Son Eminence donne à l'Assemblée l'assurance «qu'Elle en informera qui de droit, mais qu'Elle ne voit là rien qui soit de nature à interrompre la publication des Bulletins, dont le but exclusif est d'informer le pays des travaux de l'Assemblée.»

Mr. A. Panu donne lecture du procès verbal de la séance du 28 Octobre, contre lequel réclament:

1. Mr. *Gr. Balş*, qui demande à être inscrit comme malade au procès verbal, disant avoir prévenu Son Eminence. Cette modification est adoptée.

2. Mr. *C. Morţun*, qui déclare s'être abstenu de voter dans la question de la liberté des cultes, parce qu'il a appuyé l'amendement de Mr. D. Cracti. Cette modification est également adoptée.

3. S. R. *l'Archimandrite Néophyte Scriban*, qui soutient n'avoir parlé sur les points V et VI que pour expliquer à l'Assemblée la divergence d'opinion qui existe entre lui et la commission, conséquemment pour une question exclusivement personnelle, et qu'il n'a donc pu être rappelé à la question par le Président.

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «que l'on ne parle que pour s'expliquer, mais qu'on ne doit parler que sur les questions à l'ordre du jour, et que lorsqu'un orateur est hors de la question, l'Assemblée a le droit de l'y faire rappeler.»

Mr. *A. Panu* déclare «que Sa Révérence a parlé sur le VI-ème point et qu'elle n'était pas dans la question, puisque c'était du V-ème point qu'il s'agissait; que Sa Révérence était donc bien hors de la question; qu'elle l'a reconnu elle-même, en passant sous silence deux pages de son discours.»

Sa Révérence *le Père Scriban* répond «que cela **n'est pas vrai.**»

Mr. *A. Panu* réplique «que tout pénétré qu'il soit du désir de remplir son devoir et de respecter le bon ordre, il ne peut cependant pas laisser sans les relever les paroles du Révérend Père qui, comme membre du clergé, est tenu plus que tout autre à donner l'exemple de la modération et de la concorde, et qu'il en appelle à l'Assemblée du démenti et de l'inconvenance de langage de Sa Révérence à son égard.»

Mr. *M. Kogălniceanu* appuie les paroles de Mr. Panu et ajoute «que les paroles du Révérend Père Scriban sont un manque d'égards à toute l'Assemblée, plus encore qu'à Mr. Panu; que ressentant individuellement l'offense, il demande formellement, en vertu de l'art. 46 du Règlement de l'Assemblée, le rappel à l'ordre du Père Scriban.»

www.dacoromanica.ro

Mr. *D. Grigoriu* fait observer «que S. R. ne méritait pas une réprimande aussi sévère, sa réclamation ne portant que sur une rectification au procès-verbal.»

Mr. *C. Hurmuzaki* ne croit pas «que le Père Scriban ait eu l'intention de blesser le bureau; il pense que son observation n'a eu pour but que de rectifier une assertion et d'établir que c'est non pas deux pages de son discours qu'il a omis de lire, mais seulement quelques lignes.»

L'Assemblée, consultée sur cet incident, maintient et adopte le procès-verbal.

Mr. *M. Kogălniceanu* demande la parole pour une question de Règlement concernant les députés absents. Il lit les art. 117, 118 et 119, les compare aux dispositions du Règlement Organique sur le même objet, qu'il trouve bien moins indulgentes. En conséquence il soutient «que le député connu, reconnu comme tel, ne s'appartient pas, mais appartient à ses mandants, et qu'il ne peut s'affranchir de l'accomplissement de ses devoirs que pour des causes plausibles; que l'absence de Mr. Alex. Balş à plusieurs séances consécutives rend applicable à son égard l'art 119 du Règlement.»

Le Président déclare «qu'il est vrai que Mr. A. Balş n'a pas assisté aux 8-ème et 9-ème séances, mais qu'à la 10-ème il l'a prévenu qu'une indisposition l'empêchait de prendre part aux délibérations de l'Assemblée, que par conséquent ses absences ne pouvaient compter que de la 11-ème séance. Son absence à la prochaine séance rendrait alors seulement applicable à son égard l'article du Règlement.»

Mr. *M. Kogălniceanu* replique «que les paroles de Son Eminence font loi pour tous les députés; mais qu'il n'est pas fait mention dans les procès-verbaux précédents de l'avis adressé par Mr. Alex. Balş. Mr. Kogălniceanu demande donc qu'il en soit donné lecture à l'Assemblée.»

Mr. *C. Hurmuzaki* donne lecture d'une proposition de Mr. G. Sturdza, appuyée par cinq autres membres. Plusieurs députés font instantanément observer que le Règlement exige que toute proposition soit affichée avant d'être lue et discutée (les art. 60, 61, 62, 63). Sur ce, on passe à l'ordre du jour.

Mr. *B. Mălinescu*, au nom de la 2-ème commission chargée du développement «de la série de questions d'intérêt général», lit le rapport sur la question de **l'égalité devant la loi, l'accessibilité de tous les Roumains à toutes les fonctions de l'Etat, l'établissement équitable et général des contributions, la soumission de tous à la conscription militaire**:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.12. 1857 29 Octobre.

«La seconde commission, chargée du dévelopemont des six derniers points de la série de questions d'intérêt général prise enc onsidération par l'Assemblée, ayant arrêté un projet de conclusion concernant le septième point, a l'honneur de le soumettre à l'Assemblée par l'organe de son rapporteur, Mr. le Major B. Mălinescu :

«Projet de conclusion.

«Considérant que les lois sont l'âme d'un Etat, que la vie, la force et le progrès des nations dépendent des principes qui président à leur confection;

«Considérant que la faiblesse et la décadence actuelles du pays proviennent aussi en partie de la désuétude de quelques-uns des anciens usages et institutions, qui ont été, durant des siècles entiers, le soutien de la grandeur de la nation;

«Que, par la suite, certaines exceptions et faveurs tolérées au profit de quelques classes sont devenues avec le temps une source d'infractions aux lois et d'abus incessants dans toutes les branches de l'administration du pays;

«Que le seul moyen de remédier aux plaies actuelles du pays est l'institution d'une législation sage, qui combinerait les anciens usages avec les besoins présents et les exigences du siècle;

«Considérant que le respect des lois est la première condition de leur durée;

«Qu'une loi a plus d'autorité lorsque, sortie du sein de la nation, elle a pour tous une égale mesure, consacrant à tous sans distinction les mêmes droits et les mêmes devoirs;

«Considérant que le premier des droits pour chacun dans la société est la liberté, le libre usage de ses facultés, de son activité, aussi bien que de sa fortune;

«Que la justice exige que ces droits soient également assurés à tous, c. à. d. de façon que tous soient égaux devant la loi;

«Considérant que le devoir le plus sacré pour chacun est de contribuer à l'entretien de l'Etat;

«Que d'après les anciens usages nul n'était exempt d'aucune obligation envers d'Etat;

«Qu'en 1737, pour la première fois seulement, la boïarie a été exemptée des impôts et autres charges envers le trésor, par chrysobulle de Prince Maurocordato;

«Que, dans la suite, les charges de l'Etat pesant principalement

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octobre.

sur quelques classes, sont devenues onéreuses pour elles et que les impôts sont même insuffisants à couvrir les besoins du pays;

«Considérant que de l'établissement et de la répartition justes et proportionnés des contributions dépend, non seulement la prospérité matérielle d'un pays, mais même en partie sa prospérité morale et intellectuelle;

«Qu'il est juste que, comme l'Etat garantit à tous équitablement les avantages et les profits, tous aussi, sans exception, soient soumis aux contributions, en proportion de leur fortune;

«Considérant que la conscription militaire n'est autre que l'impôt du sang;

«Considérant que le pays, avant la perte de sa force armée, comptait autant de soldats que de citoyens pour la défense du territoire;

«Que comme l'armée a pour mission la garde de la commune patrie, tous sont tenus également et sans distinction de se soumettre à la conscription militaire;

«Considérant en outre que l'efficacité des lois dépend de leur stricte exécution;

«Que les hommes chargés de leur application doivent être probes, actifs et doués de connaissances spéciales pour chaque fonction;

«Que plus grand sera le nombre des hommes ayant droit d'occuper des fonctions, plus grande sera pour le Gouvernement la facilité de trouver des fonctionnaires capables;

«Que comme chacun se doit au service de l'Etat dans la mesure de ses facultés, chacun aussi doit pouvoir arriver à toutes les fonctions publiques;

«Considérant enfin l'état de faiblesse où à été amené le pays par des circonstances de pression intérieure et extérieure, qui ont étouffé au sein de la nation tout germe d'amélioration;

«Qu'il n'y a qu'une législation sage et juste qui soit capable de concentrer tous les intérêts individuels, toutes les forces, pour ne former plus qu'un seul corps et une seule âme, et qu'ainsi seulement la nation pourra marcher dans la voie du progrès et se rendre digne de la bienveillance des Puissances européennes, qui ont garanti son existence;

«L'Assemblée désire que soient adoptés comme bases de la future réorganisation les principes fondamentaux suivants:

«Egalité de tous les Roumains devant la loi.

«Etablissement équitable et général des contributions, en proportion de la fortune de chacun sans distinction.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 12.
1857
29 Octobre.

«Soumission de tous à la conscription militaire.

«Accessibilité pour tous les Roumains de toutes les fonctions de l'Etat.»

(Signés) M. Kogălniceanu, B. Mălinescu, C. Rolla, D. Miclescu, J. Fotea, D. Cozadini, J. Chrisanti.

Mr. *B. Mălinescu* demande la parole et lit un discours qui contient en substance «que la force et la grandeur d'un peuple dépendent de lois équitables; que c'est ce qui a fait la force de nos aïeux; que le mal actuel du pays, mal devenu général, provient de la violation des lois; que cette plaie est tellement profonde, que la loi a perdu toute force et toute autorité; que l'égalité devant la loi est un principe adopté par toutes les nations civilisées, un principe d'éternelle justice; qu'il en est de même de la contribution de chacun aux dépenses de l'Etat, car lorsque tous contribueront, tous seront interressés à ce que les deniers publics soient employés au profit de l'Etat, c. à. d. de chacun; que la défense du pays est, par les mêmes raisons, un devoir pour tous. «En adoptant les principes proposés «par la commission, nous vivifions, continue l'orateur, le nouvel Etat, «nous l'appuyons sur des principes grands et justes.»

Discours de Mr. B. Mălinescu.

«Messieurs, en ouvrant l'histoire d'un peuple, en réfléchissant quelque peu à la vie des nations, on se convainc que leur grandeur dépend de la sagesse des lois et de leur stricte exécution. Où vous trouverez des lois justes et respectées, là aussi vous trouverez un pays puissant et heureux; où vous ne rencontrerez que faiblesse et souffrances, vous ne verrez non plus que relâchement, abandon et mépris des lois.

«S'il n'en était pas ainsi, comment nombre de petits Etats se trouveraient-ils plus puissants et plus vitaux que certains grands Empires!

«Si nous n'avions pas eu dans les temps passés de bonnes mœurs et de solides institutions, comment auraient pu faire nos ancêtres pour défendre le pays contre les agressions de plusieurs Etats, beaucoup plus puissants que n'était le nôtre?

«Si nous avions conservé nos mœurs et redressé nos lois selon les besoins et les exigences des temps, serions-nous dans la position où nous sommes? Non assurément.

«Mais d'où vient le mal, qui afflige aujourd'hui le pays? Beaucoup de citoyens honorables, fonctionnaires de l'Etat, se sont efforcés d'en

www.dacoromanica.ro

cicatriser les plaies, et malgré cela le mal est toujours là. Qu'on demande aux prêtres comment vont les affaires? Mal, vous répondront-ils. Qu'on adresse la même question aux négociants, aux villageois, aux petits propriétaires, vous obtiendrez de tous la même réponse. Le boyard lui-même ne nie pas que l'état de choses ne laisse beaucoup à désirer dans le pays. Il faut donc que le mal soit général, puisque personne n'est satisfait. Mais quel est l'ennemi commun, le mal dont nous souffrons tous? Le mal général, la plaie de laquelle souffre le pays, c'est le mépris dans lequel sont tombées les lois. A la suite du premier Prince phanariote s'introduisit chez nous un nouvel hôte, le favoritisme, ce qui en roumain signifie mépris des lois ou abus!

«Ainsi, Messieurs, tout passe-droit, faveurs, exceptions, privilèges, ou grâces, sont une brêche faite aux lois au profit du puissant du jour, brêche qui s'élargit continuellement par la foule des nouveaux passagers et qui enfin devient si grande qu'il est impossible à ceux chargés de défendre les lois d'en empêcher l'entrée.

«Les abus sont la plaie du pays, tous les voient et les connaissent et tous crient contre eux, tous sont sans force pour les empêcher. Le pouvoir a depuis quelque temps passé de main en main avec rapidité, sans cependant amener d'amélioration Quelle en est la cause? Les volontés les plus fermes, les sentiments les plus patriotiques se sont toujours brisés contre les abus. L'abus ayant acquis la force d'une seconde loi, a été plus puissant qu'eux. Combien qui, avant d'entrer en fonctions, criaient contre les abus, criaient encore plus haut après en être sortis. Si on leur demande: «Pourquoi avez-vous commis ou laissé commettre telle ou telle illégalité?» Ils répondront unanimement: «Ne savez-vous pas comment vont ici les choses; j'ai été impuissant, je n'ai pu échapper à tel ou tel». Et en vérité l'impuissance est complète, on ne saurait échapper aux exigences d'un abus enraciné. Mais vous, Messieurs, qui êtes les députés du pays, vous connaissez le mal et vous pouvez protéger le pays contre son ennemi le plus terrible. Malgré même que cette Assemblée ne soit pas une Assemblée législative, malgré que son pouvoir n'aille pas au-delà de l'expression de vœux, pourtant ses vœux serviront de base à cette future Assemblée qui aura mission de faire les nouvelles lois. Tels seront les vœux et les principes que vous émettrez, telles seront les lois de l'avenir.

«Hâtons-nous donc de déraciner les abus; posons des principes justes, pour qu'en toute circonstance ils trouvent l'appui de la loi. Quand la loi sera plus puissante que tous ceux qui voudraient l'enfreindre, vous ne verrez plus de masque de vertu; quand elle sera

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octobre.

égale pour tout le monde, alors seulement l'on pourra garantir à tous sûreté et justice. Autrement il n'y a qu'abus ou anarchie, conséquemment qu'injustice. Convaincues de cette vérité, toutes les nations civilisées ou celles qui ont marché dans la voie de la civilisation ont admis comme principe fondamental de leur législation l'égalité de tous devant la loi.

«De ce principe d'éternelle justice découlent tous les droits et les devoirs de chacun dans la société; chaque citoyen étant individuellement plus faible que la foule, a besoin de la protection des lois pour garantir ses droits, et la loi lui doit protection en toute circonstance. En un mot: la loi protège et sauvegarde, comme une seconde Providence sur la terre, la société toute entière. Donc, tous sans exception doivent respect à la loi, sont tenus à tous les sacrifices qu'exigent la défense de la société et le soutien de l'Etat. Qui présidérait à l'exécution des lois? Comment arriveraient toutes les améliorations et les sacrifices dont l'Etat a besoin? Qui le prémunirait contre les désordres de l'intérieur, où contre les invasions étrangères, si tous ne lui apportaient pas leur concours? Voilà pourquoi, après le respect dû aux lois, le plus grand devoir de chacun est de servir son pays et de le soutenir dans ses besoins selon sa fortune, assuré que le pays rendra dix fois plus qu'il n'a reçu. Un seul fait contemporain prouve la vérité de mes paroles.

«Depuis plus de vingt ans que l'on travaille aux routes du pays, on a employé plus de dix millions de jours de travail, ce qui élève les dépenses approximativement au chiffre de quarante millions de piastres, et cependant nous n'avons pas encore aujourd'hui de chaussée traversant le pays d'un bout à l'autre. Par d'autres mesures, avec dix ou quinze millions de piastres, on aurait pu construire, en cinq ou six années, quatre routes, deux en longueur et deux en largeur. Qu'a-t-on fait des vingt-cinq millions de piastres, capital de la nation? On les a perdus! Et ce ne sont pas là les seules pertes, car les propriétaires, fermiers ou négociants, ont perdu chaque année une somme considérable, en payant le transport de leurs marchandises beaucoup plus cher qu'ils ne l'auraient fait, si les routes avaient été pratiquables. Les villageois ont eu aussi des pertes à subir, car au lieu d'un transport par des routes mauvaises, ils en auraient fait deux sur de bonnes routes. Les autres habitants eux-mêmes ont été victimes de ce manque de routes, car ils ont dû payer plus cher leurs consommations. Tandis que des mesures efficaces, c'est-à-dire l'établissement d'un impôt pour chemins vicinaux, auraient évité à chacun non seulement ces pertes, mais bien des debours. C'est ce

www.dacoromanica.ro

qui faisait dire à l'Empereur Napoléon I-er que l'impôt est une rosée, qui de la terre s'élève au ciel pour se répandre de nouveau comme une manne bienfaisante.

«Il n'y a à craindre dans l'impôt que le mauvais emploi qu'on en fait, et c'est ce qui le rend lourd aux contribuables et au pays lui-même. Des impôts bien employés sont de l'argent pris dans une poche et mis dans l'autre avec de bons intérêts. Mais malheureusement, il est rarement arrivé dans ce pays aux impôts de retomber sur tous comme une manne bienfaisante.

«La suppression de tels abus est, je crois, le vœu le plus ardent de tous les membres de cette Assemblée et du pays entier, et pour que ce désir puisse s'accomplir, il faut que toutes les fortunes soient soumises à un impôt égal et général. Alors l'intérêt de chacun rendra la surveillance plus sévère et le trésor du pays ne sera plus dilapidé.

«Il est aussi juste qu'utile au pays que tous soient assujettis à la conscription militaire. Non pas que nous aspirions à devenir une Puissance offensive, à déclarer la guerre à qui que ce soit, comme quelques-uns font semblant de le craindre. Mais il faut que chacun sache qu'il est tenu de défendre son pays peut-être, qu'avec une armée bien organisée, si peu nombreuse qu'elle soit, les voisins ne viendront pas aussi souvent nous envahir. Ce seul avantage exemptera le pays de bien de surcharges. A la vérité, plus va le monde, plus il marche vers la paix. Dans notre siècle, les jeux olympiques ont lieu aux expositions de Paris et de Londres, avec cette différence que ce n'est pas la force physique qui est couronnée, mais le travail et les découvertes.

«Cependant, les peuples les plus avancés dans la civilisation se trouvent parfois forcés d'abandonner leurs paisibles travaux pour courrir aux armes. Nous, petit peuple, nous devons avoir hâte de nous constituer une force quelconque pour défendre en temps opportun la neutralité de notre territoire.

«Messieurs, un seul mot encore:

«Par les vœux émis jusqu'à ce jour, vous avez posé plusieurs des bases de l'organisation future. Voulant être plus forts, vous avez demandé l'Union avec vos frères les Valaques. Désirant la stabilité, l'ordre, vous avez demandé un Prince étranger héréditaire. Désirant enfin que la législation soit en rapport avec les besoins et les intérêts de la nation entière, vous avez demandé que les lois soient faites par une Assemblée générale. Cela ne suffit pas, vous devez aller plus loin; vous devez donner les éléments de vie au nouvel Etat

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octobre.

roumain, que vous voulez régénérer, et cette vie vous la lui donnerez par l'adoption de grands principes pour sa réorganisation.»

Le bureau donne lecture d'un amendement de Mr. *le Dr. A. Fătu*, appuyé par Son Eminence l'Evêque Génadius Şendrea Tripoléos, l'Archimandrite Melchisedech, MM. le Dr. Costin et B. Nicolau. Cet amendement étant relatif au 9-ème point, l'Assemblée en ajourne l'examen ainsi que les développements, dont son auteur avait commencé l'exposé, au moment de la discussion sur ce point.

Vient ensuite un deuxième amendement, signé par Mr. *D. Rallet* et appuyé par MM. Em. Costachi, Dr. Vârnav, Gr. Balş, A. Teriachiu, C. Rosseti, D. Gheorghiadi, Gr. Soutzo, N. Iamandi, C. Bădărău, J. Docan, C. Sturdza (Vaslui), L. Catargi, Et. Călin, A. Cuza, Gr. Costachi, S. Canano, Alex. Jiean, B. Sturdza, l'Archimandrite Melchisedech, N. Catargi, P. Maurojény, ainsi conçu:

«Les soussignés ont l'honneur de proposer à l'Assemblée que le projet de conclusion de la seconde commission sur le 7-ème point soit modifié comme suit:

«1. Que les considérants 2 et 3 soient remplacés par un seul, ainsi conçu:

«Considérant que le seul moyen de guérir les plaies dont souffre «aujourd'hui notre pays, c'est d'établir des lois sages, combinées avec «nos anciens us et coutumes, appropriés à nos besoins présents et «aux exigences du siècle».

«2. Que l'on supprime au 5-ème considérant les mots: «Con«sacrant à tous sans exception les mêmes droits et les mêmes de«voirs».

«3. Qu'on supprime également dans son entier le 6-ème considérant et que du 7-ème on retranche les mots: «et que ces droits «soient également assurés à tous, c. à. d. que».

«4. Que du 11-ème on supprime les mots: «et les impôts ne «sont pas suffisants pour couvrir les besoins du pays».

«5. Que du 13-ème soient supprimés les mots «tous les droits», et que les mots «en mesure de la faculté et de la fortune» soient remplacés par ceux-ci «en proportion avec la fortune».

«6. Que le 14-ème soit remplacé par le suivant:

«Considérant que la conscription militaire est une obligation «ayant pour but la défense du pays et la sûreté de chaque citoyen».

«7. Que le 15-ème soit entièrement supprimé.

«8. Que les 18-ème, 19-ème et 20-ème soient remplacés par les deux suivants:

«Que le seul mérite, sans nulle autre considération ou distinc-

www.dacoromanica.ro

«tion, soit à l'avenir un titre suffisant d'admissibilité à toutes les fonc-«tions de l'Etat»;

«Que cette faculté soit reconnue à chacun».

«9. Que le 21-ème soit rayé en entier.

«10. Que le 22-ème soit modifié de la manière suivante:

«Que la nation roumaine ne peut avancer dans la voie du pro-«grès que par des lois sages et équitables».

«11. Que le 23-ème soit modifié comme il suit :

«**Considérant enfin que les privilèges de classe doivent être «abolis;**

«L'Assemblée désire que l'on adopte, dans la future organisation, «comme principes fondamentaux.»

«12. Qu'au § II des vœux proposés, les mots: «d'après la fa-«culté», soient remplacés par ceux-ci: «en proportion de».

Pour faciliter à l'Assemblée un examen plus attentif du projet de Mr. Rallet, la séance est suspendue pour une demi-heure.

A la reprise de la séance, l'amendement est mis en délibération article par article.

D'abord l'amendement propose une modification aux considérants 2 et 3, à remplacer par un seul considérant.

L'Assemblée, consultée sur ce point, adopte cette modification par assis et levé.

L'amendement propose qu'on efface du 5-ème considérant les mots suivants: «consacrant à tous sans exception les mêmes droits «et les mêmes devoirs».

Mr. *D. Grigoriu* fait observer «que le considérant de la commission, reconnaissant le principe universel qu'une loi n'est bonne que lorsqu'elle s'appuie sur la nation, il ne voit pas pourquoi l'on supprimerait ce considérant.»

Mr. *Em. Costachi* répond «que la mission de la commission a été de définir, d'expliquer les points que l'Assemblée l'a chargée d'étudier; que la commission ne s'est pas bornée à cela, en adoptant au 5-ème considérant un principe constitutionnel, lequel traite des droits politiques, qui sont du domaine de la loi électorale, car il ne saurait être ici question d'autre chose que de reconnaître le principe de l'égalité devant la loi, c. à. d. l'égalité civile; que ce considérant préjuge la question des droits politiques.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «que le but de la réunion dans cette Assemblée a été d'y entrer comme classes et d'en sortir comme nation; que ce vœu est même exprimé par l'art. 2 du Règlement; que par conséquent la commission s'est renfermée dans ce qui est

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octobre.

de sa compétence, car elle avait la faculté de rejeter ou de modifier les points qui ont été soumis à son étude. Il ajoute qu'il ne reconnaît pas à un député le droit de dire que la commission ait outrepassé sa compétence, et que l'Assemblée seule peut adopter ou rejeter, en tout ou en partie, les travaux de la commission; que sans plus discuter sur l'amendement, l'égalité ne saurait être limitée à l'égalité des devoirs, car on arriverait ainsi au despotisme le plus arbitraire.»

Mr. *Em. Costachi* insiste sur ce point «que, si la commission n'a pas voulu préjuger la question des droits politiques, son considérant est au moins déplacé, car il vise à la loi électorale; la preuve en est, que le principe de l'égalité devant la loi a été adopté en France en 1789 et que, malgré cela, les droits politiques n'ont été exercés, jusqu'en 1848, que par deux cent mille citoyens.»

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «qu'il est loin de vouloir préjuger la question de la loi électorale.»

L'Assemblée est consultée par assis et levé. L'épreuve étant déclarée douteuse, on procède au vote par appel nominal. 45 voix contre 28 se prononcent pour l'amendement au 5-ème considérant.

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «que pour lui, il accepte tous les considérants de l'amendement de Mr. Rallet, vu qu'il n'y que le 5-ème amendement qui touche à une question de principe et qu'il se réserve de proposer un sous-amendement, après la clôture de la discussion sur les considérants.»

Par suite de la déclaration de Mr. Kogălniceanu, l'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte tous les considérants proposés dans l'amendement de Mr. Rallet.

Mr. *M. Kogălniceanu* donne lecture de son sous-amendement, tendant à ce que le dernier considérant de l'amendement sur l'abolition des privilèges de classes prenne aussi place en tête des vœux compris dans le projet de conclusion.

MM. *Em. Costachi* et *Alex. Cuza*, «convaincus que l'insertion de ce principe est le vœu intime et unanime de l'Assemblée, croient cet amendement inutile.»

Alors toute l'Assemblée se lève et proclame par acclamation l'adoption de ce principe.

Mr. *M. Kogălniceanu* retire son sous-amendement et dit: «que la consécration des grands principes qui nous constituent en société européenne est une gloire pour le pays; et que l'Assemblée, en votant l'abolition des privilèges, a fait un des grands actes de la nation roumaine.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.12.
1857
29 Octobre.

Sur ce, l'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité et par acclamation l'abolition **des privilèges de classes** et tous les autres vœux compris dans le projet de la commission, avec les modifications proposées par l'amendement de Mr. Rallet.

Ensuite Mr. le Vice-Président *Constantin Negri* félicite l'Assemblée sur son vote. «Cette abnégation, ajoute-t-il, prouve le patriotisme dont l'Assemblée est inspirée; ce vote est un acte qui sera justement apprécié par la nation, par l'Europe et par l'histoire.»

Avant de procéder, en vertu de l'article 50 du Règlement, à l'inscription des votes, la séance est suspendue, et pendant cet intervalle, on rédige l'acte conformément à la décision de l'Assemblée.

Son Em. le Métropolitain, se sentant fatigué, cède le fauteuil, et la séance est reprise sous la présidence du Vice-Président.

Le bureau donne lecture de deux réclamations:

1. Celle de Mr. *Romov,* appuyée par MM. Lazare Galliardi, Timothée Sacalof, C. Ştiun, Jean Roşca et Pandelachi Croitoru:

«Considérant que les colons bulgares sont en possession de droits exclusifs, consacrés par le Gouvernement Impérial de Russie et en vertu desquels ils se sont établis sur la partie de la Bessarabie aujourd'hui annexée à la Moldavie par le Traité de Paris;

«Considérant que d'après leur règlement, § 179, tome XII, il leur a été concédé des terres en propriété perpetuelle à eux et leurs descendants; que d'après le § 288, ils sont tenus de payer au Gouvernement 22 kopeks en argent pour chaque décétine, ainsi que 24 kopeks en argent par an et par chaque individu; que tous les colons bulgares, d'après le § 211 du même règlement, sont exemptés pour toujours de la conscription militaire;

«Considérant que par la proclamation du Gouvernement de la Principauté de Moldavie en date du 4 Février, adressée aux colons de le Bessarabie restituée à la Moldavie, leurs privilèges et immunités leur sont assurés;

«Considérant que les colons bulgares ont beaucoup contribué à l'amélioration de l'agriculture; qu'ils donnent une grande impulsion au commerce de villes du Danube par l'exportation de leurs produits, qui font la richesse du pays; qu'en augmentant leurs redevances et en enlevant les bras nécessaires à l'agriculture pour les besoins du service militaire, leur prospérité actuelle serait ruinée;

«Le soussigné, chargé de défendre les intérêts des colons bulgares de la Bessarabie, se voit obligé d'appeler l'attention de l'honorable Divan ad-hoc sur la nécessité d'émettre comme vœu, que ces colons continuent à demeurer dans la même situation que par

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12 1857 29 Octobre.

le passé; qu'ils puissent jouir de tous les privilèges et immunités qui ont attiré leurs ancêtres sur une terre stérile et complètement improductive pour l'Etat avant qu'ils ne vinssent s'y établir;

«Il a l'honneur de proposer en conséquence que le 7-ème point des vœux soit amendé comme il suit:

«Egalité devant la loi, accessibilité de tous le Roumains à toutes les fonctions de l'Etat, répartition juste et générale des contributions, soummission de tous à la conscription militaire, sans porter atteinte aux immunités des colons bulgares.»

2. Celle de Mr. *Lazare Galliardi* appuyée par MM. Romov, T. Sacalof, C. Ştiun, J. Roşca, P. Croitoru:

«Considérant que l'article 22 du Traité de Paris garantit aux Principautés danubiennes «tous les privilèges et immunités dont elles «jouissaient antérieurement» ;

«Considérant que par la proclamation du 4 Février 1857, adressée par le Gouvernement de Moldavie aux habitants de la Bessarabie annexée, promesse leur est faite par le dit Gouvernement qu'il ne sera point touché aux droits dont ils jouissaient sous le Gouvernement russe et que tous leurs privilèges seraient respectés;

«Considerant que, depuis la cession de la Bessarabie à la Russie, cette province entière a toujours été exemptée de la conscription militaire;

«Considérant que cette exemption a pour but économique de peupler un pays, qui était demeuré désert par suite des guerres et invasions;

«Considérant que, depuis l'annexion de cette partie de la Bessarabie à la Moldavie, la population a diminué par l'émigration des indigènes dans les provinces russes;

«Considérant qu'il est résulté de cette émigration de grandes pertes pour le commerce, à cause des obstacles provenant des frontières et des douanes dont est environné le territoire annexé;

«Considérant que ce pays, en passant d'un Gouvernement à un autre, a éprouvé des pertes sensibles, par l'introduction de nouveaux monopoles; que quelques-uns de ces monopoles sont tout-à-fait inconnus et nuisibles aux villes de la Bessarabie, qui constituent le tiers-état de la population ; que les circonstances présentes en Moldavie doivent amener l'affermissement et non l'affaiblissement de cette partie de sa population;

«Considérant que le tiers-état en Bessarabie a beaucoup contribué à l'amélioration de l'agriculture et à l'extension du commerce, par

www.dacoromanica.ro

l'exportation de ses produits, et qu'il constitue par cela même la richesse du pays;

«Considérant qu'en imposant aux habitants des contributions plus lourdes que celles qu'ils payaient sous le Gouvernement russe; que si on enlevait pour le service militaire les bras nécessaires au développement du commerce, de l'industrie et de l'agriculture qui ont tant souffert, ses babitants seraient complètement ruinés;

«Le soussigné, chargé de défendre les intérêts des villes du district d'Ismail, se voit obligé de proposer à l'honorable Divan ad-hoc l'amendement suivant à l'article 7:

«Egalité devant la loi pour tous les Roumains; assiette égale et générale de l'impôt, suivant la capacité et l'avoir de chacun sans distinction.

«Soumission de tous à la conscription militaire, sans toutefois porter atteinte aux droits et immunités des villes de la partie de la Bessarabie annexée.

«Accessibilité de tous les Roumains à toutes les fonctions de l'Etat.»

(Signé) L. Galliardi.

Cet amendement est appuyé par Mr. D. Romov, T. Sacalof, C. Ştiun, J. Roşca, P. Croitoru.

Mr. *D. Romov* déclare «que les colonies bulgares de la partie de la Bessarabie annexée à la Moldavie, étant en possession de privilèges et surtout de celui de l'exemption de la conscription militaire, il propose que ces privilèges soient reconnus par l'Assemblée.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «que l'Assemblée, comme Assemblée consultative, ne peut de fait ni établir ni abolir des privilèges; il pense de plus, qu'au moment surtout où les classes privilégiées de l'antique Moldavie abandonnent leurs privilèges, l'Assemblée ne saurait d'aucune façon se déclarer pour le maintien de certains privilèges exceptionnels; que cependant les colons peuvent être sans inquiétude pour leurs privilèges, qui restent intacts et qui, à l'époque de la réorganisation du pays, seront pris en considération par l'Assemblée législative.»

Mr. *le Dr. Vârnav* demande la parole et dit «qu'en exprimant des vœux, on ne crée et on ne détruit rien, et que lorsque la Roumanie sera constituée, l'Assemblée législative se prononcera sur ces privilèges.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, passe à l'ordre du jour.

En conséquence on procède au vote par inscription sur les conclusions suivantes:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 28 Octobre.

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, ce vingt-neuf Octobre.

«1. Considérant que les lois sont l'âme d'un Etat, que la vie, la force, le progrès des nations dépendent des principes qui président à leur confection;

«2. Considérant que le seul moyen de remédier aux plaies actuelles du pays est l'institution d'une législation sage, qui combinerait les anciens usages avec les besoins présents et les exigences du siècle;

«3. Considérant que le respect des lois est la première condition de leur durée;

«4. Qu'une loi a plus d'autorité lorsque, sortie du sein de la nation, elle a pour tous une mesure égale;

«5. Que la justice exige que tous soient égaux devant la loi;

«6. Considérant que le devoir le plus sacré pour chacun est de contribuer à l'entretien de l'Etat;

«7. Que, d'après les anciens usages, personne n'était exempt d'aucune obligation envers l'Etat; qu'en 1737, pour la première fois seulement, la boïarie a été exemptée des impôts et d'autres charges envers le trésor, par chrysobulle du Prince Maurocordato;

«8. Que dans la suite, les charges de l'Etat pesant principalement sur quelques classes, sont devenues onéreuses pour elles;

«9. Considérant que de l'établissement et de la répartition juste et proportionnée des contributions dépend, non seulement la prospérité matérielle d'un pays, mais même en partie sa prospérité morale et intellectuelle;

«10. Qu'il est juste que, comme l'Etat garantit à tous équitablement les avantages et les profits, tous aussi sans exception soient soumis aux contributions en proportion de leur fortune;

«11. Considérant que le service militaire est obligatoire pour la garde du pays et pour la sûreté de tout citoyen;

«12. Que, comme l'armée a pour mission la garde de la commune patrie, tous sont tenus également et sans exception de se soumette à la conscription militaire;

«13. Considérant en outre que l'efficacité des lois dépend de leur stricte exécution;

«14. Que le mérite seul, à l'exclusion de toute autre considération ou distinction, doit à l'avenir être un titre suffisant pour parvenir à toutes les fonctions de l'Etat;

«15. Que cette aptitude doit être reconnue à chacun;

«16. Que c'est uniquement par une législation sage et juste que la nation roumaine peut avancer dans la voie du progrès;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.12.
1857
29 Octobre.

«17. Considérant aussi que les privilèges de classes doivent êtreabolis;

«L'Assemblée ad-hoc émet le vœu que, dans la réorganisation future, les points suivants soient reconnus comme principes fondamentaux:

«1. Les privilèges de classes seront abolis dans la Roumanie.

«2. Egalité de toutes les Roumains devant la loi.

«3. Etablissement équitable et général des contributions en proportion de la fortune de chacun sans distinction.

«4. Soumission de tous à la conscription militaire.

«5. Accessibilité pour tous les Roumains de toutes les fonctions de l'Etat.»

Soixante-treize membres votent **pour**, savoir: LL. Em. les Evêques Nectarius Hermeziu, Génadius Şendrea, Philarète Scriban, Calinic Miclescu, Sa Révérence Néophyte Scriban, Sa Révérence l'Archimandrite Melchisedech, Sa Sainteté l'économe D. Matcaş, MM. D. Miclescu, C. Bădărău, Daniel Bălan, Dr. A. Fătu, D. Cozadini, B. Mălinescu, M. Kogălniceanu, J. Docan, G. Massian, Dr. C. Vârnav, D. Savin, N. Canano, A. Jiean, C. Morţun, G. Vurlan, Théodore sin Pavel, D. Grigoriu, Gr. Balş, M. Jora, C. Ostachi, D. Gheorghiadi, G. Sturdza, C Sturdza, Gr. Vârnav, J. Levărdă, C. Rosseti, D. Cracti, J. a Babei, P. Brăescu, B. Sturdza, Alex. Teriachiu, Jean Chrisanti, B. Balaiş, C. Iacovachi, L. Catargi, J. Fotea, Răducanu Sava, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, B. Stan, Dr. Costin, N Carp, C. Sturdza (Vaslui), J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Catargi, N. Bosie, Pandelachi Croitoru, N. Iamandi, Lazare Galliardi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, Const. Ştiun, J. Roşca, Timothée Sacalof, J. Roată, Et. Călin, S. Stanciu, Séb. Canano, D. Rallet, C. Hurmuzaki, P. Maurojeny, A. Panu, C. Rolla et C. Negri; aucun **contre**.

S'est abstenu Mr. D. Romov. Etaient absents au moment du vote Son Eminence le Métropolitain et MM. Gr. Pruncu et B. Nicolau.

En vertu de l'art. 79 du Règlement, Mr. le Vice-Président déclare que «**l'Assemblée a adopté**».

Mr. le Vice-Président annonce, que par suite de la démission de Mr. B. Alexandri comme député des grands propriétaires du district de Bacău, on a procédé à une nouvelle élection et que, Mr. le Hetman Alex. Aslan s'étant présenté avec un mandat de député élu en remplacement du démissionnaire, il y a lieu de vérifier ses pouvoirs.

Mr. *M. Kogălniceanu* propose la nomination d'une commission à cet effet.

Plusieurs députés pensent que la même commission, qui à été chargée de la vérification des pouvoirs des députés de Bacău, pourrait également remplir cette mission.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 12. 1857 29 Octobre.

Mr. *Bosie* objecte «que les commissions nommées à l'ouverture de la session pour vérifier les pouvoirs des députés ont accompli leur tâche et qu'elles ont même remis les dossiers au bureau; que par conséquent il y a nécessité de nommer une nouvelle commission.»

Le bureau donne lecture de deux proprositions:

1. L'une de Mr. *M. Kogălniceanu,* appuyée par MM. C. Morţun, C. Rosetti, P. Brăescu. D. Gheorghiadi, demandant la nomination d'une nouvelle commission pour vérifier les pouvoirs de Mr. le Hetman Alex. Aslan:

«Les soussignés proposent de nommer une nouvelle commission de 7 membres pour la vérification des pouvoirs du nouveau député de district de Bacău pour la grande propriété, vu que la commission chargée de la vérification des pouvoirs des membres de l'Assemblée n'a eu qu'une mission limitée, qu'elle a déjà remplie.»

(Signés) M. Kogălniceanu, Morţun, C. Rosseti, Brăescu, D. Gheorghiadi.

2. L'autre de Mr. *Em. Costachi,* appuyée par MM. B. Sturdza, Gr. Costachi, C. Sturdza, G. Sturdza, Gr. Balş, tendant à charger l'ancienne commission de cette vérification:

«Les soussignés sont d'avis qu'il n'est pas nécessaire de nommer une nouvelle commission pour la vérification des pouvoirs du nouveau député du district de Bacău, mais de confier cette tâche à la même commission qui a vérifié les pouvoirs des autres députés de Bacău »

(Signés) B. Sturdza, G. Costachi, Em. Costachi, C. Sturdza, G. Sturdza, Gr. Balş.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, se prononce pour la nomination d'une nouvelle commission composée de 7 membres.

On procède à l'élection de la commission; Mr. Lascar Catargi ayant eu seul la majorité absolue de 38 voix, l'opération du ballotage entre les autres membres est remise à la prochaine séance.

Mr. le Vice-Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance à 6 heures du soir et fixe la prochaine séance au jeudi, 31 Octobre.

20. Procès-verbal No. 13. — Séance du 31 Octobre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octobre.

Aujourd'hui, la treizième séance s'ouvre à dix heures et un quart du matin sous la présidence de Mr. le Vice-Président C. Negri.

Mr. P. Maurojény fait l'appel nominal. Soixante-et-six membres sont présents et huit absents, savoir trois malades: S. Em. le Métro-

www.dacoromanica.ro

politain et MM. C. Rolla et Alex. Balş; quatre en congé, MM. J. Docan, G. Vârnav, Cyrille Ciocârlie, Georges Ilie; et un, S. Em. l'Evêque de Roman, dont l'absence n'est pas motivée. No. 1980. Proc.-verb. 13· 1857 31 Octobre.

Mr. D. Rallet lit le procès-verbal, qui est adopté par l'Assemblée.

Mr. C. Hurmuzaki donne lecture de deux lettres, l'une de M. C. Rolla et l'autre de M. Alex. Balş, qui s'excusent de ne pouvoir assister aux séances de l'Assemblée pour raisons de santé.

Mr. *M. Kogălniceanu* demande la parole et dit «que la lettre motivant l'absence de Mr. Balş est une raison insuffisante; que par cette observation il ne prétend pas faire de personnalité, mais bien soulever une question de principe. Le Règlement même de l'Assemblée générale de 1832 statue qu'il ne suffît pas qu'un député se dise malade, pour que, par cette affirmation, son absence soit légimitée; un député n'a pas la permission de laisser son district sans représentant dans l'Assemblée. Il ajoute, que si l'on acceptait comme preuve suffisante une simple lettre, ce serait chose très facile à chaque député que de s'absenter même de la capitale, en laissant une série de lettres, dont l'une serait remise au Président de trois en trois séances.»

Mr. *Gr. Balş* réplique «que, puisqu'un juge est cru sur parole, un député dont l'être plus encore; qu'il est convaincu que chaque membre de l'Assemblée sans exception sait soutenir et la dignité de cette Assemblée et la sienne propre; que l'on ne saurait par conséquent supposer à personne l'intention d'abuser.»

Mr. *M. Kogălniceanu* répond «qu'il ne veut pas en venir à des personnalités; qu'il désire seulement que l'on pose à l'Assemblée la question de savoir, s'il suffît qu'un député se dise malade, pour être exempté de l'obligation d'assister aux séances de l'Assemblée.»

Mr. le Vice-Président déclare «qu'en temps opportun, il consultera l'Assemblée sur cet incident.»

On passe ensuite à l'ordre du jour. Le Vice-Président annonce que le scrutin ouvert pour la formation de la commission chargée de vérifier les pouvoirs de Mr. le Hetman Alex. Aslan n'a donné la majorité absolue qu'à un seul membre; que par suite les 12 autres membres, qui n'ont eu qu'une majorité relative, doivent être soumis au ballottage. Ceux-ci déclarent se retirer. Quelques députés objectent que personne n'a ce droit et que le ballottage doit s'effectuer. D'autres soutiennent que, du moment qu'il est loisible de renoncer à faire partie d'une commission déjà élue, il doit l'être à plus forte raison dans le cas présent. L'Assemblée consultée décide, par assis et levé, qu'il y a lieu de procéder à une nouvelle élection de six

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octobre.

membres seulement pour la dite commission, celle de Mr. L. Catargi étant définitive.

Le dépouillement du scrutin pour l'élection de ces six membres donne le résultat suivant: ont obtenu la majorité absolue : S. Em. l'Evêque Calinic Miclescu, 64 voix; MM. Em. Costachi, 64; B. Sturdza, 63; D. Miclescu, 63; A. Teriachiu, 56. MM. Gr. Balş et M. Jora n'ayant eu qu'une majorité relative, le premier de 36 voix, le second de 30, on procède au ballotage, qui donne à Mr. M. Jora 47 boules blanches et à Mr. Gr. Balş 28.

Mr. *B. Mălinescu* lit ensuite le rapport de la 2-ème commission chargée du développement de la série de questions d'intérêt général sur le 8-ème point, relatif au respect du domicile et à la liberté individuelle:

«La deuxième commission, chargée du développement des six derniers points de la série de questions d'intérêt général sur lesquelles l'Assemblée doit délibérer, ayant terminé son travail sur le huitième point, vient le soumettre à l'Assemblée par l'organe de son rapporteur, Mr. Basile Mălinescu:

«Considérant qu'à côté de la liberté de conscience et d'opinion la liberté individuelle et le respect du domicile sont les droits les plus sacrés de la liberté personnelle;

«Considérant que le respect du domicile est consacré dans le pays à dater de la réforme du Prince Constantin Nicolas Maurocordato, en 1741;

«Que plus tard, les influences extérieures et les fréquents changements du Gouvernement ayant amené un grand relâchement dans l'exécution des lois, il s'en est suivi l'arbitraire le plus absolu;

«Qu'une simple ordonnance ou un ordre verbal suffisait pour priver chaque citoyen indistinctement de la liberté individuelle et violer son domicile;

«Que fréquemment des personnes d'entre les premières notabilités, aussi bien que d'autres, ont été mises et tenues en état d'arrestation et exilées sans enquête, sans jugement, sans même qu'on leur accusât la nature du délit à elles imputé;

«Considérant que chaque membre de la société doit trouver sous l'égide de la loi sécurité, paix et tranquillité;

«Que toute violation du droit d'autrui ou infraction aux loix protectrices de l'ordre est prévue par la loi;

«Que pour tous les cas sont institués des tribunaux et des juges, qui connaissent des délits et appliquent les peines à chacun sans distinction;

www.dacoromanica.ro

«Considérant que priver quelqu'un de sa liberté individuelle, violer son domicile hors les cas prévus par la loi, ou bien le soustraire à ses juges naturels, serait le livrer à l'arbitraire;

«L'Assemblée émet et adopte les vœux suivants pour servir de principes fondamentaux à la réorganisation de la Roumanie:

«Respect du domicile et de la liberté individuelle.

«Soumission de chacun aux seuls juges que lui donne la loi.

«En aucun cas il ne pourra être créé des commissions ni tribunaux exceptionnels.»

(Signés) M. Kogălniceanu, B. Mălinescu, J. Chrisanti, D. Miclescu, J. Fotea, C. Rolla, D. Cozadini.

Mr. *C. Hurmuzachi* demande la parole sur le rapport de la commission et dit «que les mots: liberté individuelle et liberté personnelle sont des expressions identiques; le 1-er § du considérant dit en d'autres termes que la liberté personnelle constitue le droit le plus saint de la liberté personnelle, ou bien que la liberté individuelle est le droit le plus sacré de la liberté individuelle. Il propose donc la modification suivante: «Considérant etc. etc. sont les droits les plus sacrés des citoyens.»

Mr. *B. Mălinescu* déclare «que la commission adhère à cette modification, par la raison que la rédaction primitive provient d'une erreur de copiste.»

Mr. *C. Hurmuzaki* répond «que cette faute n'ayant pas été corrigée dans le rapport imprimé de la commission qui a été distribué, on aurait dû en donner connaissance à l'Assemblée.»

Mr. *A. Panu* donne lecture de l'amendement suivant:

«Les soussignés ont l'honneur de proposer l'amendement suivant au point 8 de la série de questions élaborées et soumises à l'Assemblée par la 2-ème commission.:

«Qu'on supprime au 3-ème considérant les mots: «par les influ-«ences du dehors et par les changements continuels du «Gouvernement» et plus loin les mots «le plus irréfléchi».

«Ils demandent de même la suppression du 5-ème considérant, vu qu'il n'est qu'une répétition du 4-ème.

«En outre, que des 3 points exprimant les vœux, on supprime les deux derniers, qui touchent à la constitution de la branche judiciaire et qui ne sont pas à leur place dans une conclusion relative au respect du domicile et à la liberté individuelle.»

Mr. *P. Braëscu* demande la parole et dit «qu'il voit que l'amendement supprime les deux derniers points par lesquels la commission

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octobre.

a voulu compléter les vœux du point 8. Il croit qu'on ne peut énoncer des vœux à moitié, qu'ils doivent être complets, et que la commission a été en droit de les insérer dans son rapport.»

Mr. *M. Kogălniceanu* demande les noms des signataires de l'amendement.

Mr. *A. Panu* lui répond qu'il est signé par 36 membres:

MM. A. Panu, A. Botez-Forĕscu, Gr. Soutzo, Gr. Balş, Dr. Vârnav, C. Sturdza (Vaslui), D. Rallet, J. Pruncu, L. Catargi, N. Carp, N. Canano, D. Ghidionescu, B. Sturdza, C. Sturdza, A. Teriachiu, G. Sturdza, Em. Costachi, Séb. Canano, S. Miclescu, Gr. Costachi, Dr. Costin, C. Bădărău, A. Jiean, L'Evêque Calinic Miclescu, L'Evêque Génadius Şendrea, l'Evêque Philarète Scriban, l'Archim. Néophyte Scriban, l'Archim. Melchisedech, l'économe Matcaş, N. Catargi, Dr. Fătu, J. Cantacuzène, N. Iamandi, A. Cuza, Gr. Vârnav, M. Jora.

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «que la majorité provient d'un vote, ou pour mieux dire, d'une décision du Divan, décision qui n'est que le résultat d'une discussion; il voit que, par la présentation d'un amendement signé par 36 membres, c. à. d. par la majorité absolue moins deux voix, il pourrait se produire une majorité sans discussion, ni décision. Il pense donc être en droit de prétendre qu'un pareil amendement empêche la libre discussion, et par suite exerce une pression morale. A quoi bon discuter, continue l'orateur, quand 36 membres se sont déjà prononcés, d'autant plus que les membres du bureau sont du nombre des signataires.»

Mr. *A. Panu* réplique «qu'il sait très bien que la discussion n'est à autre fin qu'à celle de s'éclairer; qu'un savant a dit que du choc de deux opinions jaillit la lumière; mais qu'il ne comprend pas pourquoi 5, 10, 20, 30 n'auraient pas le droit de discuter, d'adopter une idée et d'y souscrire avant qu'elle ait été soumise à l'appréciation de ceux qui y sont étrangers; il ne voit pas non plus la cause qui empêcherait les membres du bureau de s'entendre avec d'autres membres pour faire une proposition ou un amendement.»

Mr. *M. Kogălniceanu* «insiste sur les art. 20 et 23 du Règlement de l'Assemblée, qui démontrent clairement que l'intention des députés, fondée en cela sur les règlements de toute Assemblée parlementaire, a été de créer au sein du Divan une autorité impartiale, qui conduisît librement la discussion jusqu'au scrutin et dont les membres ne pussent voter que les derniers; que cette autorité disparaît, si le bureau signe des amendements. Il ajoute que cet amendement n'est qu'une manifestation tendant à imposer à l'Assemblée par le nombre des signataires et à préjuger la majorité; qu'il ne lui reste qu'à s'incliner devant cette majorité; mais que ce serait là un incident

www.dacoromanica.ro

fâcheux, car de la sorte les discussions et les conclusions n'auraient plus lieu dans l'Assemblée, puisqu'elles y arriveraient toutes prêtes.»

Mr. *P. Maurojény* fait observer «que tous les membres du bureau n'ont pas signé l'amendement.»

Mr. *M. Kogălniceanu* «s'excuse et retire son observation, par la raison que, ne connaissant pas nommément les membres signataires de l'amendement et voyant plusieurs Secrétaires se présenter à la tribune pour le défendre, il a pu facilement être induit en erreur.»

Mr. *A. Teriachiu* demande la parole pour une question de Règlement et dit «que les art. 20 et 23 sont loin de défendre à un membre du bureau de signer un amendement, du moment que les Secrétaires peuvent prendre part à la discussion; qu'entre le vote et l'amendement il y a une grande différence, et la preuve c'est que tout amendement est soumis à la discussion, tandis que le vote est le résultat de la discussion.»

Mr. *M. Kogălniceanu* «déclare s'en tenir à ce qu'il vient de dire, à savoir qu'il doit y avoir dans l'Assemblée une autorité qui préside impartialement à la discussion jusqu'au scrutin; que cette autorité c'est le bureau; mais qu'en voyant la majorité des membres du bureau soutenir l'amendement, les uns comme signataires, les autres à la tribune, il demande qu'est devenue cette autorité impartiale? Qu'est devenu le bureau?»

Mr. le Vice-Président déclare «que ceux des députés qui sont contraires à la présentation d'un amendement portant plus de cinq signatures doivent déposer une proposition dans ce sens, signée de 13 membres, vu que le Règlement ne prévoit pas cette restriction.»

On passe à la discussion de l'amendement.

Mr. *C. Hurmuzaki* demande la parole et soutient à la tribune le 3-ème considérant du rapport de la commission, par la raison «que les faits y contenus sont de tristes vérités, reconnues même par le Traité de Paris, qui défend nommément toute sorte d'ingérence dans les affaires des Principautés, et parce qu'il ne saurait oublier l'histoire du présent et surtout le terrorisme de l'année dernière et des mois de Mars et d'Avril de l'année courante. La relation de ces faits n'est de nature à nuire à personne, alors qu'ils sont inscrits dans l'acte national du 7 Octobre; que le passé doit nous servir de leçon; qu'en exprimant les vœux du pays, il faut bien aussi donner les raisons qui nous les font exprimer; que relater aujourd'hui les tristes circonstances qui nous font demander le respect du domicile etc., c'est exprimer le vœu de ne plus les voir se renouveler.»

Mr. *A. Panu* réplique «qu'il ne répondra qu'aux objections de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octobre.

Mr. Hurmuzaki; que les autres points de l'amendement n'ayant pas été attaqués, ils sont implicitement approuvés; qu'il croit qu'aux travaux de l'Assemblée doit présider un esprit de modération et de justice, aussi bien que dans l'expression des vœux en faveur de notre société; que plus nous serons sages et paisibles dans l'accomplissement de la mission qui nous a été confiée, plus le pays sera satisfait de nous, plus nous serons dignes, plus nous imprimerons à chaque acte sorti de nos délibérations le caractère qui convient aux actes d'une Assemblée appelée à traiter des grands intérêts de la nation, de son avenir et de son salut. Il croit que toutes les expressions qui rappellent de tristes souvenirs, des circonstances malheureuses, doivent être écartées et que l'Assemblée doit ne puiser ses inspirations que dans les nobles sentiments et dans la sainteté de la mission qu'a l'Assemblée d'exprimer des vœux pour la fondation d'un heureux avenir, et nullement dans les griefs contre un passé, dont il faut laisser l'appréciation à l'histoire et à la justice de Dieu. Il déclare qu'il a répondu aux objections de Mr. Hurmuzaki et qu'il se trouvera heureux, s'il a été aujourd'hui l'interprète des sentiments de l'Assemblée sur la question présente.»

Mr. *M. Kogălniceanu* demande la parole et déclare «être lui aussi contre toute pression extérieure ou intérieure; que c'est la raison qui l'a fait protester contre l'abstention. Mais qu'aujourd'hui il voit une semblable pression, et que, dans toute l'indépendance de sa conscience, il soutient qu'il existe une pression morale tendant à paralyser toute libre discussion, toute libre conclusion. Il ajoute avoir déjà deux fois réclamé contre l'abstention, deux fois demandé à ce que l'Assemblée décidât si un député peut ou non s'abstenir; qu'elle a refusé de prendre sa réclamation en considération et l'a rejetée; qu'aujourd'hui donc que la conclusion se trouve être préjugée, il déclare ne pouvoir que protester contre cette pression morale et s'abstenir, et annonce qu'il tiendra la même conduite en toute manifestation d'une semblable pression.»

Mr. *Em. Costachi* réplique «qu'il comprendrait que Mr. Kogălniceanu attaquât l'amendement proposé et soutînt l'opportunité de la discussion présente; que cependant il ne le voit pas combattre l'amendement ou faire aux membres signataires un reproche de leur opinion. Il dit que les opinions des membres de l'Assemblée n'ont à subir le contrôle de personne; que non pas 36, mais 60 membres ont le droit, si cela leur convient, de signer une proposition; que par là on ne préjuge nullement le résultat définitif du scrutin;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.13.
1857
31 Octobre.

que dix membres, un seul même, peuvent convaincre l'Assemblée et déterminer son vote, si leurs arguments sont concluants contre une proposition ou un amendement, fût-il signé de n'importe combien de membres; que le Règlement ne mettant à cela nulle restriction, tout ce qui n'est pas défendu, est permis; que chacun des députés a son mandat et sa responsabilité envers ses électeurs et envers le pays; que personne n'a le droit de contrôler les opinions de l'Assemblée.»

Mr. *A. Teriachiu* ajoute «que de même que Mr. le député de Dorohoi fait appel à des précédents toutes les fois qu'ils sont favorables à son opinion, lui de même s'appuie sur un précédent, celui de la première proposition de Mr. Em. Costachi concernant le Règlement, laquelle était appuyée par 39 membres.»

Mr. *M. Kogălniceanu* répond «qu'il a protesté alors comme aujourd'hui, ainsi que le procès-verbal du 3 Octobre en fait foi. Il ajoute qu'il était facile de concilier l'amendement avec le rapport de la commission; mais qu'il n'est ici question que de pression morale.»

Mr. le Vice-Président déclare itérativement «qu'il n'y a qu'une proposition signée par 15 membres qui puisse provoquer une modification au Règlement dans son article relatif aux signatures exigées au bas des amendements.»

Après cet incident on passe à la lecture de l'amendement point par point.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte les modifications proposées par l'amendement, point par point.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte les modifications proposées par l'amendement aux §§ 3 et 5 des considérants et rejette celles proposées par l'amendement aux formules des vœux II et III.

La séance est suspendue pour un quart d'heure, afin de rédiger l'acte à voter, conformément à l'art. 50 du Règlement de l'Assemblée.

A la reprise de la séance on procède au vote par inscription sur la conclusion suivante, dont Mr. P. Maurojény donne lecture:

«Aujourd'hui trente-et-un Octobre, mil huit cents cinquante-sept.

«Considérant que la liberté individuelle et le respect du domicile sont, comme la liberté de conscience et d'opinion, consacrés dans le pays depuis l'année 1741 par la réforme du Prince Constantin Maurocordato;

«Que depuis un certain temps les lois ont perdu de leur vigueur et que l'arbitraire domine;

«Qu'une simple ordonnance ou seulement même un ordre verbal suffisait pour priver chacun indistinctement de sa liberté individuelle et violer son domicile;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 13. 1857 31 Octobre.

«Considérant que sous l'égide de la loi chaque membre de la société doit trouver une existence paisible et tranquille;

«Que toute violation du droit d'autrui, ou toute infraction aux lois protectrices de l'ordre, sont prévues par la législation;

«Qu'il y a pour tous les cas des tribunaux et des juges publics;

«Considérant que priver quelqu'un de sa liberté individuelle, violer son domicile hors les cas prévus par la loi, ou bien le soustraire à ses juges naturels, serait le livrer à l'arbitraire;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie vote et adopte pour principes fondamentaux de la réorganisation de la Roumanie:

«**1. Respect du domicile et de la liberté individuelle.**

«**2. Soumission de chacun aux juges seuls que la loi lui assigne.**

«**3. En aucun cas il ne pourra être créé des commissions ou tribunaux exceptionnels.**»

Ont voté **pour** soixante-cinq membres, savoir: LL. Em. l'Evêque Génadius Şendrea, l'Evêque Philarète Scriban, l'Evêque Calinic Miclescu, LL. RR. les Archimandrites Néophte Scriban et Melchisedech, Sa Sainteté l'économe D. Matcaş, MM. C. Bădărău, B. Mălinescu, Daniel Bălan, D. Savin, C. Vârnav, Georges Massian, N. Canano, Etienne Călin, Siméon Stanciu, Séb. Canano, Alex. Jiean, Alex. Botez-Forĕscu, Théodore sin Pavel, D. Grigoriu, Gr. Balş, M. Jora, C. Ostachi, D. Gheorghiadi, G. Sturdza, C. Sturdza, J. Levărdă, Gr. Vârnav, D. Cracti, P. Brăescu, C. Rosseti, J. a Babei, G. Pruncu, Jean Roată, B. Sturdza, Alex. Teriachiu, B. Balaiş, L. Catargi, G. Vurlan, Răducanu Sava, Alex. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, B. Nicolau, B. Stan, Dr. Costin, N. Carp, Sandu Miclescu, G. Sturdza (Vaslui), J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Catargi, N. Bossie, Pandelachi Croitoru, N. Iamandi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, Timothé Sacalof, Const. Ştiun, Jean Roşca, D. Rallet, C. Hurmuzaki, P. Maurojény, A. Panu, C. Negri.— Aucun n'a voté **contre**.— Neuf membres se sont abstenus de voter, savoir: MM. D. Cozadini, M. Kogălniceanu, C. Morţun, B. Zacharia, Jean Chrisanti, C. Iacovachi, Lazare Galliardi, J. Fotea, D. Romov.

Mr. le Vice-Président déclare, conformément à l'art. 79 du Règlement, que «l'Assemblée a adopté».

Mr. le Vice-Président consulte l'Assemblée et lève la séance à 4 heures du soir. La prochaine séance est fixée au lundi, 3 Novembre.

21. Procès-verbal No. 14.—Séance du 4 Novembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Novembre.

La quatorzième séance de l'Assemblée ad-hoc s'ouvre à dix heures et demie du matin sous la présidence de S. Em. le Métropolitain.

Mr. C. Hurmuzaki fait l'appel nominal; soixante-dix-neuf mem-

www.dacoromanica.ro

bres sont présents; six sont absents, dont deux par congé, MM. Jean Docan et Georges Vârnav; un pour cause de maladie, Mr. Constantin Rolla, et trois dont l'absence n'est pas motivée, savoir: MM. Théodore sin Pavel, Dumitru Cracti et Alexandre Balş

Mr. Anastase Panu donne lecture du procès-verbal de la dernière séance, que l'Assemblée adopte sans observation.

Mr. Alex. Teriachiu, rapporteur de la commission chargée de la vérification du mandat de Mr. le Hetman Alexandre Aslan, le député nouvellement élu pour le district de Bacău, lit le rapport de cette commission, qui conclut ainsi: «La commission a examiné le mandat et les actes de l'élection, elle s'est convaincue que cette élection s'est passée dans toutes les formes voulues par la loi et en conséquence elle confirme le mandat de Mr. A. Aslan». L'Assemblée adopte ces conclusions.

Conformément à l'art. 13 de son Règlement, l'Assemblée procède à l'élection d'un Vice-Président, des Secrétaires et des Secrétaires-suppléants. En voici le resultat: 1. Vice-Président: Mr. Const. Negri, à l'unanimité. — 2. Cinq Secrétaires, savoir: MM. P. Maurojény, élu à majorité de 78 voix; D. Rallet avec 78 voix; C. Rola, 77 voix; An. Panu, avec 77 voix; C. Hurmuzachi, avec 77 voix; 3. Deux Secrétaires-suppléants, savoir: MM. Alex. Teriachiu, avec 69 voix; C. Morţun, avec 61 voix.

Après quoi le Président, conformément à l'art. 22 du Règlement, procède à la répartition des Secrétaires dans les comités; le sort désigne MM. Maurojény pour le Comité du clergé; Panu pour celui des grands propriétaires; Hurmuzaki pour celui des petits propriétaires; Rallet pour celui des paysans et Rolla pour celui des villes.

Le Président invite MM. les députés à se réunir le lendemain dans leurs comités afin d'élire leurs Présidents respectifs.

Mr. *Dém. Rallet* lit le rapport de la première commission chargée de développer la «série de questions d'intérêt général»; ce rapport est relatif au 6-ème point, qui traite: «de l'établissement d'une autorité synodale centrale chargée des intérêts spirituels de l'Eglise roumaine»:

«Cette commission a l'honneur de soumettre à l'honorable Assemblée le projet de conclusion suivant sur la question relative à l'établissement d'une autorité synodale centrale pour les besoins spirituels de l'Eglise roumaine:

«Considérant que les Capitulations conclues entre la Sublime Porte et les Principautés roumaines ont assuré à ces pays tous les droits qui constituent la souveraineté des Etats, et particulièrement

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Novembre.

un Gouvernement national indépendant et entière liberté de législation (autonomie);

«Que le Traité de Paris a garanti les droits des Principautés;

«Que l'Eglise des Principautés a toujours été indépendante (autocéphale), ainsi que le prouvent:

«a) L'acte synodal de Constantinople sous l'Empereur Paléologue (cité dans l'acte du Synode de Moldavie du 1-er Janvier 1752), qui, en vertu de la promesse donnée au Prince Alexandre-le-Bon par le fils de cet Empereur à son passage par la Moldavie, a reconnu et confirmé par chrysobulles impériaux **l'indépendance du Métropolitain de Moldavie**;

«b) La loi de l'Eglise (Nomocanon) aujourd'hui en vigueur et qui déclare expressément que les Métropolitains des Principautés ne relèvent ni d'Ochrida ni du Patriarche de Constantinople (Nomocanon imprimé à Tîrgoviște en 1652, page 403);

«c) Le témoignage du Prince Démétrius Cantémir (dans sa *Description de la Moldavie*), établissant que le Métropolitain de Moldavie occupe dans l'Eglise d'Orient un rang exceptionnel, que n'ont pas les autres Métropolitains, et que, quoiqu'il ne porte pas le titre de Patriarche, il ne relève de personne;

«d) Le Firman Impérial de l'an 1200 (de la fin du mois de Djémazil-Akher), qui repousse la prétention du Patriarche de Constantinople que le Métropolitain de Moldavie soit nommé expressément par le Patriarcat et son concile, et reconnaît et confirme l'indépendance de la Métropole de Moldavie du Patriarcat, ainsi que les droits et coutumes du pays sur lesquels se base cette indépendance;

«e) Le Règlement Organique des Principautés, qui reconnaît également l'indépendance des Métropolitains de ces pays à l'égard du Patriarche de Constantinople et qui établit à l'article 413 non seulement le mode de leur sacre, mais encore la procédure à suivre s'ils se rendaient coupables de quelque méfait, conférant le droit de les juger dans ce cas uniquement à un synode composé d'Evêques indigènes **des deux Principautés,** et pour les cas de délit politique, à un synode composé d'Evêques et de laïques;

«Considérant que, nonobstant cela, les Patriarches de Constantinople aujourd'hui encore s'efforcent de porter atteinte à l'indépendance des chefs de l'Eglise des Principautés, et souvent aussi **même pour des faits politiques**, d'exercer une pression en dehors de toute compétence sur les Métropolitains, et par leur intermédiaire, sur les pays mêmes;

«Considérant que l'Union des Principautés, demandée par les deux

www.dacoromanica.ro

Assemblées ad-hoc, doit avoir pour effet de centraliser aussi l'autorité ecclésiastique de ces pays, où la religion orthodoxe d'Orient est dominante;

«Considérant que l'institution d'un synode est même prescrite par les canons de notre Eglise; que même elle a été en vigueur dans les Principautés;

«Que cette institution ne connaît que des affaires et des besoins spirituels, canoniques et disciplinaires, et que les décisions du synode ne peuvent jamais léser les prérogatives de l'Etat, qui a toujours eu le droit de direction extérieure de l'Eglise, le droit de surveillance, de confirmation, de nomination, etc. etc.;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet les vœux suivants:

«1. Reconnaissance de l'indépendance de l'Eglise orthodoxe d'Orient dans les Principautés-Unies de toute autre autorité ecclésiastique, tout en conservant néanmoins, quant aux dogmes, l'unité de foi avec l'Eglise œcuménique d'Orient.

«2. Institution d'une autorité synodale centrale pour les affaires spirituelles, canoniques et disciplinaires.»

(Signés) B. Sturdza, P. Maurojény, D. Rallet, Em. Costachi, L. Catargi, A. Panu, C. Hurmuzachi.

Après quoi, un des membres du bureau lit un amendement déposé par S. R. *l'Archimandrite Melchisedech* et appuyé par S. R. l'Archimandrite Néophyte Scriban, S. S. l'économe Matcaș, MM. Gr. Balș, Alex. Botez-Forĕscu et D. Grigoriu:

«Les soussignés sont d'avis que dans le projet de résolution sur la question relative à l'institution d'une autorité synodale, on ajoute à la suite du deuxième article les mots: «**où sera représenté le «clergé séculier de chaque diocèse**».

«Que le deuxième article soit ainsi conçu: «L'institution d'une «autorité synodale centrale pour les affaires spirituelles canoniques et «disciplinaires, où sera représenté le clergé séculier de chaque dio«cèse.»

(Signés) L'Archimandrite Melchisedech, l'économe Matcaș, l'Archimandrite Néophyte Scriban, Grégoire Balș, Démètre Grigoriu, Alexandre Botez-Forĕscu.

La commission déclare accepter dans son ensemble l'amendement proposé.

Sa Révérence *l'Archimandrite Melchisedech* demande la parole et lit à la tribune un discours, pour établir «que le clergé séculier doit

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Novembre.

faire partie de ce synode: 1° Parce que telle est l'ancienne coutume suivie dans tous les synodes œcuméniques et locaux; 2° Parce qu'en fait les Evêques administrent l'Eglise principalement par l'intermédiaire du clergé séculier; 3° Parce que les prêtres séculiers forment cette portion du clergé qui, vivant en contact constant avec la société, en connaît le mieux les besoins et les souffrances; 4° Parce que dans la représentation de l'Eglise doivent figurer tous les intérêts de cette Eglise, comme dans l'Assemblée nationale figurent tous les intérêts de la nation et 5° Parce que le Firman de convocation des Divans ad-hoc, qui appelle tous les intérêts de la société à se faire représenter, accorde aussi au clergé séculier ce droit de représentation.

Discours de l'Archimandrite Melchisedech.

«Le clergé séculier doit prendre part au synode.

«1. L'histoire ecclésiastique nous prouve que le clergé séculier a pris part avec les Evêques et les Métropolitains aux conciles œcuméniques et locaux; que même les diâcres et autres membres du clergé, réputés pour leur savoir et leur moralité, y ont eu voix délibérative (voir les prolégomènes des synodes dans le Code ecclésiastique). On a vu souvent de simples prêtres représenter les Patriarches et les Papes dans les synodes, parce que la charge de pasteur, c'est-à-dire celle de conduire et diriger l'Eglise, appartient aux Evêques et aux prêtres avec des attributions différentes. Le devoir d'enseigner au peuple la loi du Seigneur est aussi imposé aux prêtres, mais sous la surveillance des Evêques. Le devoir de faire des œuvres pies oblige les prêtres comme les Evêques, mais dans des limites plus restreintes sans doute Les prêtres sont les organes des Evêques pour l'enseignement au peuple de la loi du Seigneur, pour la direction des églises et l'édification des fidèles. Il est donc naturel que ceux qui sont les ministres et les exécuteurs d'ordres supérieurs prennent part au conseil le plus élevé de l'autorité ecclésiastique, à laquelle est confié le règlement des relations spirituelles des ministres avec les ouailles, que leur expérience doit aider à marcher toujours droit dans la voie du salut et de la morale chrétienne.

«2. Bien que jusqu'aujourd'hui l'Eglise ait investi les Evêques, en qui est concentrée de fait l'autorité ecclésiastique, du droit de direction des âmes, il est incontestable que le clergé séculier a été leur principal instrument d'action dans cette sainte tâche; il est donc prouvé par l'expérience de plusieurs siècles, que le clergé séculier

www.dacoromanica.ro

non seulement peut, mais doit avoir voix délibérative dans les assemblées d'Evêques pour le règlement des affaires ecclésiastiques.

«3. D'après les canons de l'Eglise orthodoxe d'Orient les Evêques doivent être élus parmi les moines, ce qui semble imposer aux Evêques une vie de retraite, loin du fracas et des inquiétudes du monde, afin de pouvoir ainsi plus facilement offrir en leur personne le modèle le plus parfait des vertus pastorales; mais le clergé séculier est continuellement en rapport avec le monde, il est plongé dans ses misères, il voit de ses yeux, touche du doigt les souffrances, les épreuves de l'humanité; ce n'est pas seulement par la pensée et l'imagination qu'il se rend compte de toutes les douleurs et de toutes les misères qui sont le partage de l'homme ici-bas, il les connaît pour y participer. Son expérience est donc indispensable et doit peser d'un grand poids dans les conseils de l'Eglise, au moins en ce qui concerne les décisions ecclésiastiques relatives à la vie pratique du peuple. Si donc le clergé séculier faisait abandon de son droit de participer aux délibérations des assemblées ecclésiastiques, il prouverait par là le peu d'importance que l'on doit attacher à son expérience des affaires spirituelles du peuple.

«4. Il n'y a que peu de jours que nous avons émis et signé le vœu d'une Assemblée nationale, composée de façon à représenter tous les intérêts de la société. Aujourd'hui nous émettons le vœu que l'Eglise ait son assemblée ou synode. Le même principe d'équité et de justice ne doit-il pas présider à la formation de cette assemblée, de manière aussi qu'elle soit l'exacte représentation de tous les intérêts de l'Eglise?

«L'Eglise n'a qu'un seul et grand intérêt, celui du salut des âmes Ce grand intérêt général se ramifie en plusieurs intérêts spéciaux. L'un de ces intérêts est le développement intellectuel et la sanctification du peuple, et cette mission est particulièrement confiée aux prêtres. S'ils n'étaient pas admis à faire partie du synode, ce serait une preuve que l'on perd de vue l'intérêt le plus vital de la nation, celui de lui enseigner la loi de Dieu et de le diriger dans la voie de la morale.

«5. Le Firman Impérial, en vertu duquel existe cette Assemblée, a fait à tous les intérêts de notre société leur part de représentation dans son appel au pays, et c'est à ce titre que figurent ici les représentants du clergé séculier à côté de ceux des autres classes. Nous avons la conviction qu'il aura sa part de représentation dans les Assemblées politiques futures du pays. Nous croyons que le bas clergé a des intérêts aussi grands à protéger et à défendre dans l'assemblée

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Novembre.

ecclésiastique qui composera le synode; c'est ce qui nous fait demander son admission dans cette assemblée».

Mr. *Michel Kogălniceanu* dit «que les dogmes de notre religion sont immortels; que leur propagation dans le peuple dépendant du clergé, qui se compose de moines et en plus grande partie de prêtres séculiers, l'Assemblée tout entière appuie de ses sympathies l'amendement proposé, parce que la mission la plus difficile, celle d'éclairer notre population, est confiée au clergé séculier. Nous devons travailler, ajoute-t il, à augmenter le bien-être et les lumières du clergé séculier, car par là-même nous travaillons à augmenter le bien-être et les lumières du peuple.»

Discours de Mr. M. Kogălniceanu.

«Messieurs, les dogmes de la religion chrétienne sont immortels; néanmoins c'est principalement par la bouche du prêtre, par la prédication, qu'ils se propagent et qu'ils acquièrent parmi le peuple la vénération qui leur est due. Le clergé de la religion orthodoxe se divise en clergé séculier et en clergé régulier. Je crois être l'interprète de la grande majorité de cette Assemblée, en disant que nous sommes tous pour l'amendement proposé par plusieurs membres du clergé; que nous nous sentons tous les plus vives sympathies pour le clergé séculier; que tous nous voulons lui préparer un avenir heureux. Il est de vérité, Messieurs, que de tout le clergé, le prêtre séculier a la mission et la position la plus difficile, et malgré cela cependant il a été jusqu'aujourd'hui le plus délaissé, le plus oublié du corps clérical. Rien ne s'est fait pour son instruction, pour son amélioration. L'instruction du peuple dépend beaucoup, dépend surtout de l'instruction du clergé séculier. N'est-il pas en effet en contact continuel avec le peuple? n'accompagne-t-il pas l'homme dans toutes les phases de son existence? n'est-ce pas le prêtre qui nous reçoit a notre entrée dans la vie? n'est-ce pas lui qui nous bénit, quand, arrivés à l'âge mûre, nous cherchons le bonheur dans les liens du mariage? n'est-ce pas lui qui, après que nous avons fourni notre carrière ici-bas, nous conduit au lieu de l'éternel repos? Qui nous enseigne la morale évangélique? N'est-ce pas le prêtre? Comment donc le peuple, le peuple des campagnes surtout, aurait-il pu faire un pas dans la voie du progrès, quand rien ne s'est fait jusqu'à présent pour l'instruction du clergé?

«Et pourtant nous ne manquons pas des ressources nécessaires

www.dacoromanica.ro

pour cela; nous avons tout ce qu'il faut, plus qu'il ne faut même, pour l'amélioration du sort du clergé et pour l'instruction du peuple.

«Une grande partie de ces richesses ont été, je ne dirai pas peu sagement employées, mais ont servi, je le dirai bien haut, à un usage sans aucune utilité pour le clergé séculier, qui n'en a pas tiré le plus léger profit. Accordons-lui donc aussi à ce clergé le droit de faire partie du synode de l'Eglise roumaine et de pouvoir par là défendre ses légitimes intérêts, en se réservant la faculté d'arriver à un degré de culture intellectuelle qui lui permette de rivaliser avec le clergé des autres Etats chrétiens. Je le demande d'autant plus instamment, que je désire, pour l'honneur de la nation et de la religion, qu'on n'entende plus se reproduire dans une future Assemblée les paroles prononcées dernièrement par un très savant député, qui, pour tout argument contre le principe de la liberté des cultes, n'a fait valoir que l'état d'infériorité en instruction du clergé orthodoxe avec le clergé catholique ou protestant. Pour nous, Messieurs, soyons libéraux, mais soyons encore plus religieux. Comme hommes de progrès, tenons à la liberté des cultes, mais tenons aussi à l'instruction du clergé orthodoxe, car c'est ainsi que nous ferons preuve de zèle pour la religion de nos pères Encore une fois, occupons-nous d'améliorer l'état matériel et intellectuel du clergé, puisque par là nous améliorons l'état matériel, intellectuel et moral du peuple.»

L'Assemblée, consultée, adopte à l'unanimité, par assis et levé, l'amendement de S. R. l'Archimandrite Melchisedech.

Un des membres du bureau donne lecture d'un amendement de Mr. Démètre Grigoriu, appuyé par S. R. l'Archimandrite Neophyte Scriban, MM. Dém. Cozadini, Dém. Gheorghiadi, Bas. Mălinescu, Const. Sturdza (de Roman), P. Brăescu, Alex. Aslan, D. Miclescu, Nic. Carp, Gr. Balş, Gr. Vârnav et Al. Botez-Forĕscu:

«Au projet de résolution relative à la constitution d'une autorité synodale:

«Considérant que le mot: «*et entente*» de l'art. 1-er a un sens vague sur la nature du rapport que doit avoir notre Eglise avec l'Eglise œcuménique et qu'il peut donner lieu à une interprétation qui lèserait son autocéphalie;

«Considérant que nos saints canons prescrivent l'unité de foi et

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14 1857 4 Novembre.

de tous autres devoirs de l'autorité cléricale, je propose la suppression du mot: «*et entente*».

4 Novembre 1857.

(Signé) D. Grigoriu.

Approuvent l'amendement: D. Cozadini, D. Gheorghiadi, B. Mălinescu, P. Brăescu, A. Botez, l'Archimandrite Néophyte Scriban, C. Sturdza, A. Aslan, D. Miclescu, Gr. Vârnav, N. Carp, Gr. Balş.

La commission déclare se rallier complètement à l'amendement proposé.

L'Assemblée, consultée, adopte à l'unanimité, par assis et levé, l'amendement de Mr. Démètre Grigoriu.

Un des membres du bureau donne lecture d'un amendement de Mr. *Basile Mălinescu*, appuyé par MM. Dém. Cozadini, Const. Iacovachi, Jean Fotea, Gr. Vârnav, Gr. Balş et M. Kogălniceanu:

«Considérant que par l'acte de 1752, il a été statué que jamais les Métropolitains et les Evêques du pays ne pourraient être choisis parmi les étrangers, les soussignés proposent à l'Assemblée d'adopter le point suivant au projet de résolution relatif au sinode:

«3. Jamais et d'aucune façon, les Métropolitains ou les Evêques du pays ne pourront être élus parmi les étrangers ou parmi les naturalisés.»

4 Novembre 1857.

(Signés) B. Mălinescu, Kogălniceanu, C. Iacovachi, J. Fotea, Gr. Vârnav, Gr. Balş, D. Cozadini.

La commission déclare accepter l'amendement.

L'Assemblée, consultée, adopte à l'unanimité, par assis et levé, l'amendement de Mr. Mălinescu.

La séance est suspendue pour une demi-heure afin de rédiger l'acte de résolution, sur lequel l'Assemblée est appelée à voter, conformément à l'ar. 50 du Règlement de l'Assemblée.

A la reprise de la séance, l'Assemblée vote par signatures l'acte suivant:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le quatrième jour du mois de Novembre.

«Considérant que les Capitulations conclues entre la Sublime Porte et les Principautés roumaines ont assuré à ces pays tous les droits qui constituent la souveraineté des Etats, et particulièrement un

www.dacoromanica.ro

Gouvernement national indépendant et l'entière liberté de législation (autonomie) ;

No. 1980.
Proc.-verb. 14.
1857
4 Novembre

«Que le Traité de Paris a garanti les droits des Principautés;

«Que l'Eglise des Principautés a toujours été indépendante (αὐτοκέφαλος), ainsi que le prouvent:

«a) L'acte synodal de Constantinople sous l'Empereur Paléologue (cité dans l'acte du Synode de Moldavie du 1-er Janvier 1752), qui, en vertu de la promesse donnée au Prince Alexandre-le-Bon par le fils de cet Empereur à son passage par la Moldavie, a reconnu et confirmé par chrysobulles impériaux *l'indépendance du Métropolitain de Moldavie;*

«b) La loi de l'Eglise (Nomocanon) aujourd'hui en vigueur et qui déclaré expressément que les Métropolitains des Principautés ne relèvent ni d'Ochrida ni du Patriarche de Constantinople (Nomocanon imprimé à Tîrgoviște en 1652, page 403);

«c) Le témoignage du Prince Démétrius Cantémir (dans sa *Description de la Moldavie*), établissant que le Métropolitain de Moldavie occupe dans l'Eglise d'Orient un rang exceptionnel, que n'ont pas les autres Métropolitains, et que, quoiqu'il ne porte pas le titre de Patriarche, il ne relève de personne;

«d) Le Firman Impérial de l'an 1200 (de la fin du mois de Djémazil-Akher) qui repousse la prétention du Patriarche de Constantinople que le Métropolitain de Moldavie soit nommé expressément par le Patriarcat et son concile, et reconnaît et confirme l'indépendence de la Métropole de Moldavie du Patriarcat, ainsi que les droits et coutumes du pays sur lesquels se base cette indépendance;

«e) Le Règlement Organique des Principautés, qui reconnaît également l'indépendance des Métropolitains de ces pays à l'égard du Patriarche de Constantinople et qui établit à l'article 413 non seulement le mode de leur sacre, mais encore la procédure à suivre s'ils se rendaient coupables de quelque méfait, conférant le droit de les juger dans ce cas uniquement à un synode composé d'Evêques indigènes **des deux Principautés**, et pour les cas de délit politique, à un synode composé d'Evêques et de laïques;

«Considérant que, nonobstant cela, les Patriarches de Constantinople aujourd'hui encore s'efforcent de porter atteinte à l'indépendance des chefs de l'Eglise des Principautés, et souvent aussi, **même pour des faits politiques**, d'exercer une pression en dehors de toute compétence sur les Métropolitains, et par leur intermédiaire sur les pays mêmes;

«Considérant que l'Union des Principautés, demandée par les deux

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Novembre.

Assemblées ad-hoc, doit avoir pour effet de centraliser aussi l'autorité ecclésiastique de ces pays, où la religion orthodoxe d'Orient est dominante;

«Considérant que l'institution d'un synode est même prescrite par les canons de notre Eglise; que même elle a été en vigueur dans les Principautés;

«Que cette institution ne connaît que des affaires et des besoins spirituels, canoniques et disciplinaires, et que les décisions du synode ne peuvent jamais léser le prérogatives de l'Etat, qui a toujours eu le droit de direction extérieure de l'Eglise, le droit de surveillance, de confirmation, de nomination;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet les vœux suivants:

«1. Reconnaissance de l'indépendance de l'Eglise orthodoxe d'Orient dans les Principautés-Unies de toute autre autorité ecclésiastique, tout en conservant néanmoins, quant aux dogmes, l'unité de foi avec l'Eglise œcuménique d Orient.

«2. Institution d'une autorité synodale centrale pour les affaires spirituelles, canoniques et disciplinaires, dans laquelle sera représenté aussi le clergé séculier de chaque diocèse.

«3. Le Métropolitain, ni les Evêques du pays ne pourront jamais et d'aucune façon être élus parmi les étrangers ou les indigénés.»

Ont voté **pour** soixante-dix-neuf membres, savoir: Leurs Eminences Nectarius Sotiriopoléos, Génadius Tripoléos, Philarète Stavropoléos, Calinic Hariopoléos, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Arhimandrite Melchisedech, l'économe D. Matcaș, MM. Daniel Bălan, D. Miclescu, Const. Bădărău, D. Cozadini, B. Mălinescu, An. Fătu, Dr. Const. Vârnav, G. Massian, M. Kogălniceanu, D. Savin, Et. Călin, N. Canano, Séb. Canano, Al. Jiean, M. Jora, Sim. Stanciu, D. Grigoriu, Gr. Balș, Al. Botez Forăscu, Const. Morțun, B. Zacharia, D. Gheorghiadi, J. Levărdă, C. Ostachi, Gr. Vârnav, P. Brăescu, G. Sturdza, Const. Sturdza, Al. Aslan, Jean a Babei, Const. Rosseti, G. Pruncu, Cyrille Ciocârlie, Bas. Sturdza, G. Ilie, J. Roată, Const. Iacovachi, L. Catargi, B. Balaiș, J. Chrisanti, J. Fotea, Rad. Sava, Al. Cuza, G. Vurlan, B. Stan, Em. Costachi, Gr. Soutzo, Dr. M. Costin, Bas. Nicolau, I. Olariul, Nic. Carp, S. Miclescu, Const. Sturdza (de Vaslui), N. Catargi, Pand. Croitoru, Dém. Ghidionescu, Dém. Romov, Nic. Iamandi, Lazare Galliardi, Const. Știun, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, J. Roșca, Tim. Sacalof, D. Rallet, P. Maurojény, Const. Hurmuzaki, An. Panu, Al. Teriachiu, Constantin Negri, et en tête S. Em. le Métropolitain Sophronius Miclescu. — Aucun député n'a voté **contre**.

Conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, le Président annonce que «**l'Assemblée a adopté**».

www.dacoromanica.ro

Le Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance à $3^1/_2$ heures et annonce la prochaine pour mercredi, le 6 Novembre. No. 1980. Proc.-verb. 14. 1857 4 Novembre.

22. Procès-verbal No. 15. — Séance du 6 Novembre 1857.

La quinzième séance s'ouvre à $10^1/_2$ heures du matin sous la présidence de S. Em. le Métropolitain. No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

Mr. A. Panu fait l'appel nominal, auquel répondent soixante-dix-sept membres; huit sont absents, dont trois en congé: MM. G. Vârnav, J. Docan et M. Kogălniceanu; quatre malades: MM. C. Rolla, Et. Călin, Gr. Balş et G. Sturdza, et un dont l'absence n'est pas motivée, Mr. Al. Balş.

Mr. P. Maurojény lit le procès-verbal de la séance du 4 Novembre, que l'Assemblée adopte sans modification.

Mr. A. Panu donne lecture des communications des comités spéciaux concernant l'élection de leurs Présidents, qui sont: S. R. l'Evêque Philarète Scriban pour le Comité du clergé; MM. B. Sturdza pour celui des grands propriétaires; Dém. Cracti pour celui des petits propriétaires; Pand. Croitoru pour celui des paysans, et Séb. Canano pour le Comité des villes.

Mr. *B. Mălinescu* lit le rapport de la seconde commision chargée de développer la série des questions, sur le 10-ème point relatif «**à la séparation des pouvoirs exécutif et législatif**»:

«La deuxième commission, chargée du développement des six derniers points compris dans la série des questions d'intérêt général, a l'honneur de soumettre à l'Assemblée, par l'organe de Mr. Kogălniceanu, son rapporteur, le résultat de son travail sur le sixième vœu:

«Considérant que dès l'établissement des Principautés les pouvoirs exécutif et législatif ont toujours été séparés;

«Que le pouvoir exécutif a appartenu au Prince;

«Que le pouvoir législatif a été confié à l'Assemblée générale;

«Considérant que d'après les us et coutumes du pays, le Prince, chef de l'Etat, n'a jamais eu d'autres attributions que celles de diriger les affaires du pays, de régler l'administration, de veiller à la sûreté publique et au respect des lois, sans pouvoir toutefois en suspendre l'exécution ni les modifier;

«Considérant que du temps même des Princes étrangers, dans le siècle dernier, alors que les lois fondamentales du pays étaient tombées dans le discrédit et dans l'oubli, le pouvoir exécutif ne s'est jamais arrogé le droit de faire des lois sans le consentement et la décision de l'Assemblée générale, si restreinte qu'elle fût, comme en

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb.15.
1857
6 Novembre.

fait foi une série non interrompue d'arrêtés pris par des Assemblées réunies en états-généraux;

«Considérant que, d'après les mêmes usages et coutumes, toutes les classes libres de la population roumaine étaient représentées dans l'Assemblée générale, comme le prouvent les actes mémorables de l'abolition du servage des années 1747 et 1749 et que la représentation du pays n'a été restreinte au haut clergé et à un nombre limité de boyards que pendant la seconde moitié du siècle passé, alors que la nation était tombée dans la décadence;

«Considérant que le Règlement Organique lui-même consacre la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, qu'il détermine spécialement les attributions du Prince et celles de l'Assemblée législative, en reconnaissant nommément au Prince:

«a) Par l'art. 432, le pouvoir souverain et exécutif pour le maintien de l'ordre et de la tranquillité publique, la nomination à toutes les places, le commandement suprême de la gendarmerie;

«b) Par l'art. 58, le droit limité de publier des ordonnances pour l'exécution des lois existantes;

«c) Par les art. 355, 357 et 362, le droit de confirmation des sentences de mort et autres peines; celui de grâce et de commutation des peines;

«A l'Assemblée générale:

«a) Par l'art. 1, le droit d'élire définitivement le Prince;

«b) Par l'art. 411, d'élire le Métropolitain et les Evêques du pays;

«c) Par l'art. 413, de nommer les juges laïques pour juger le Métropolitain et les Evêques du pays;

«d) Par l'art. 54, de contrôler et de voter tous les ans les recettes et les dépenses de l'Etat, comme celles de toutes les caisses d'utilité publique et de voter l'assiette et la répartition des impôts;

«e) Par l'art. 58, de voter tous les projets de lois et les règlements dépassant les bornes d'une simple ordonnance émanée du Prince pour l'exécution des lois existantes;

«f) Par l'art. 365, de déterminer le véritable sens des lois, et dans les cas non prévus, d'en faire de nouvelles;

«g) Par les annexes E. X. d'accorder des pensions ou des récompenses nationales convenables à ceux qui auraient découvert des procédés utiles à l'économie rurale, l'industrie, ou aux individus qui auraient rendu quelque service extraodinaire et de grande utilité au pays;

«h) Par l'art. 74 ch. III, de fixer le tarif des douanes pour tous

www.dacoromanica.ro

les produits importés ou exportés, et cela de la façon la plus avantageuse au pays;

«i) Par l'art. 82, d'approuver ou d'improuver les ventes ou échanges des domaines de l'Etat;

«j) Par l'art. 299, de dresser les règlements nécessaires sur l'enregistrement des titres de possession et la tenue des archives publiques;

«k) Par l'art 410, de proposer au Prince des candidats parmi lesquels il ait à choisir l'archiviste de l'Etat, chargé de la garde des archives publiques;

«l) Par l'art. 363. de nommer la moitié des membres de la haute Cour de justice (Divan princier);

«m) Par l'annexe X, d'accorder ou de refuser la grande naturalisation;

«n) Par l'art. 431, de prendre, de concert avec le Prince, les mesures requises pour le rétablissement et l'observation des anciennes limites du pays;

«o) Par l'art. 403, de porter à la connaissance du Prince les abus des fonctionnaires civils et militaires et d'en demander la répression;

«p) Par l'art. 59, de juger de l'utilité de toutes les mesures générales extraordinaires, qui se rapportent à la sûreté du pays ou qui demandent soit une allocation de fonds, soit des dispositions législatives;

«q) Par l'art. 57, de faire au Prince des représentations sur tout objet d'utilité publique, et au besoin de lui exposer par des anaphoras les griefs et doléances du pays;

«r) Enfin par l'art. 60, de discuter et d'approuver les projets de contrats de ferme des revenus de l'Etat; de veiller à la conservation des propriétés publiques, à l'encouragement de l'agriculture et de l'industrie; de régler, de concert avec le Prince, tout ce qui est relatif à l'encouragement et à la facilité du commerce intérieur et extérieur du pays, à l'unité des poids et mesures, aux écoles, aux hospices et autres établissements de bienfaisance, aux fontaines, aux routes, aux biens conventuels, aux prisons, aux quarantaines, à l'entretien d'une gendarmerie nationale; en un mot de continuer d'être, en vertu des lois fondamentales du pays, le gardien des droits et le promoteur de la prospérité de ses concitoyens;

«Considérant que les déviations qui ont eu lieu dans le courant des dernières années au principe de la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, consacré même par l'ancienne législation du pays,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

ainsi que par le Règlement Organique, n'étant appuyées sur aucune loi votée par le pays et n'étant qu'abus et mesures arbitraires, ont servi à créer dans les Principautés le règne des abus et des mesures arbitraires;

«Considérant en outre qu'aux Conférences de Vienne, sur les observations du Prince Gortchacoff, les plénipotentiaires de France et d'Angleterre ont déclaré que le but de leurs Gouvernements n'est pas de détériorer les Principautés, mais d'en améliorer l'état, de façon à donner une pleine et entière satisfaction à leurs droits;

«Que conformément à cette déclaration, il ne saurait être porté atteinte aux pouvoirs souverain et législatif confié à l'Assemblée générale, conservés l'un et l'autre dans leur entier par les Principautés comme Etats autonomes et souverains, depuis les temps les plus reculés;

«Considérant que déjà dans la séance du 7 Octobre dernier, l'Assemblée ad-hoc a exprimé le vœu que le pouvoir législatif en Roumanie fût confié à une véritable Assemblée générale;

«Considérant que la légalité, le bon ordre et la stabilité demandent que, pour la future organisation de la Roumanie, le principe de la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, admis depuis des siècles dans les Principautés, soit reconnu et que les attributions et les obligations de l'un et de l'autre de ces deux pouvoirs soient précisées et limitées, vu que c'est là le seul moyen de rendre leur force aux lois et de rétablir dans le pays le respect de l'autorité;

«Se fondant sur l'art. 23 du Traité de Paris, qui nous assure une administration indépendante et nationale, ainsi qu'une entière liberté de législation;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie désire pour la future organisation de la Roumanie les principes fondamentaux suivants:

«I. Les pouvoirs exécutif et législatif continueront d'être séparés.

«II. Le pouvoir exécutif sera confié au chef de l'Etat assisté d'un Ministère.

«III. Le pouvoir législatif entier et indépendant sera confié à une seule Assemblée générale, composée sur des bases assez larges pour représenter tous les intérêts de la nation».

(Signés) C. Rolla, J. Fotea, D. Cozadini, J. Chrisanti, M. Kogălniceanu.

D'opinion contraire, D. Miclescu. 29 Octobre 1857.

Mr. *D. Miclescu*, un des membres de cette commission, demande la parole pour exposer son opinion, différente de celle de la commission:

www.dacoromanica.ro

Opinion contraire d'un membre de la commission chargée du développement du dixième point de la série des questions d'intérêt général.

No. 1980.
Proc.-verb. 15.
1857
6 Novembre.

«Considérant que le bien-être général est le but principal d'un Etat;

«Que le bien-être général n'est assuré dans un pays que lorsque le Gouvernement fonctionne en vertu de lois votées par le pouvoir législatif et exécutées par le pouvoir administratif;

«Considérant que pour qu'un Gouvernement soit bien organisé, il est nécessaire qu'il soit composé de deux pouvoirs différents, c'est-à-dire du pouvoir *législatif* et du pouvoir *exécutif*;

«Considérant que d'après les anciens usages, le pouvoir législatif dans les Principautés était confié en partie à l'Assemblée générale, à la composition de laquelle concouraient ab antiquo toutes les classes libres de la société roumaine, comme en font foi les mémorables actes de l'abolition du servage des années 1747 et 1749;

«Que la restriction de la représentation nationale dans le cercle du haut clergé et de quelques boyards ne date que du commencement de la décadence de notre nation;

«Considérant que le principe de la représentation nationale par l'Assemblée générale a été voté par ce Divan dans sa séance du 7 Octobre, lors du vote relatif au V-ème point, de manière que le pouvoir législatif se trouvant confié, selon les anciens usages et le principe établi par le Règlement Organique, à une Assemblée, cette Assemblée doit avoir aussi le caractère d'indépendance qui convient au législateur;

«Considérant que jusqu'à ce jour ces deux pouvoirs n'ayant pas été effectivement séparés, il est résulté de la confusion de leurs attributs qu'un simple office ou une disposition administrative a eu force de loi, sans le concours du pouvoir législatif;

«Considérant que le pouvoir exécutif est confié au Prince, qui possède la confiance de la nation; que c'est lui qui comme chef de l'Etat préside à l'administration, veille à l'exécution des lois et soumet à l'Assemblée générale des projets de loi, sans cependant pouvoir suspendre ni arrêter l'exécution des lois promulguées;

«Considérant que la restriction de l'art. 52 du Règlement Organique rend le pouvoir législatif illusoire, car en vertu de cet article, le pouvoir exécutif peut toujours paralyser un vote de l'Assemblée générale;

«Considérant enfin que la mission du pouvoir législatif étant

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

de voter les lois, d'établir tous les ans l'assiette de l'impôt, de contrôler les actes de l'autorité administrative, son indépendance et ses attributions ont reçu, comme le constate le passé, de graves atteintes, par l'intervention du Prince dans l'Assemblée générale avec voix impérative et non consultative, ce qui faisait du député un instrument du Gouvernement, soumis à l'influence des récompenses du Prince;

«Pour remédier donc, dans l'avenir, au mal produit par le conflit des pouvoirs, l'Assemblée ad-hoc désire que le principe suivant serve de base à la future organisation:

«**Le pouvoir exécutif doit être séparé du pouvoir législatif.**»

1857 Octobre 29.

(Signé) D. Miclescu.

Mr. *D. Miclescu* établit «que l'on ne peut nier que l'Assemblée a prouvé au pays et à l'Europe entière qu'elle fait volontiers le sacrifice de tous les privilèges de classe dans le but, désiré de tous, de créer, d'assurer au pays un avenir prospère; que ce principe doit engager l'Assemblée à bien peser les bases qu'elle propose pour l'organisation définitive. Toutes nos bonnes intentions, poursuit-il, seraient paralysées si le Gouvernement était maintenu dans la voie ouverte par le Règlement Organique, qui ne donne à l'Assemblée législative qu'un pouvoir purement illusoire. J'ai émis une opinion différente, ajoute-t-il, en ce qui concerne le 10-ème point, parce que la tâche de la commission se réduit à établir la ligne de démarcation entre ces pouvoirs et qu'elle n'a pas pour mission de toucher à la question concernant le mode de composition de la future Assemblée générale.»

Discours de Mr. D. Miclescu.

«Les habitudes parlementaires n'ont pu encore s'introduire chez nous, puisque jusqu'à présent la tribune est restée étrangère aux Assemblées délibérantes du pays. Permettez donc à un député, qui croit servir son pays en venant défendre à cette tribune son opinion personnelle, de compter sur l'indulgence de l'Assemblée et sur sa bienveillante attention, dans la courte exposition qu'il vient faire des raisons qui l'ont déterminé à émettre un avis différent de celui de ses honorables collègues signataires du rapport de la série des questions d'intérêt général de la commission sur le dixième point.

«On ne saurait nier, Messieurs, les dispositions constantes de l'Assemblée à donner au pays et à l'Europe la preuve que les sacrifices lui coutent peu, quand il s'agit de faire abandon de cer-

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA 659 - MUNICIPIULUI - BUCUREȘTI

tains privilèges de classe, dont l'abolition doit niveler les inégalités sociales et mettre dans le domaine commun des droits, auxquels la classe la plus malheureuse des citoyens n'avait aucune part.

«Les séances des 5 et 29 Octobre, si glorieuses pour toute la nation roumaine, resteront comme un témoignage de la générosité du boyard roumain. Oui, Messieurs, j'insiste sur le mot boyard, parce que dans la séance du 29 Octobre, lors du vote de l'abolition des privilèges, les boyards composaient les trois quarts de l'Assemblée.

«Nous pouvons donc dire que tous nos travaux n'ont qu'un but: celui d'assurer à tout Roumain un avenir heureux, de créer à la nation une existence qui soit désormais à l'abri des dangers du passé. De là, Messieurs, la nécessité pour nous d'apporter l'attention la plus sérieuse à l'énonciation des principes destinés dans notre pensée à servir de base à la future organisation de notre Gouvernement. Chaque point de notre programme doit être mûrement pesé, mais les 10-ème, 11-ème et 12-ème points doivent faire l'objet spécial de nos études, puisqu'ils comprennent les bases du système gouvernemental à l'aide duquel le Prince que nous appelons à la tête du pays devra le régir. Comment en effet attendre des sacrifices et des heureuses dispositions de cette Assemblée les avantages qu'ils semblent promettre, c'est-à dire la création d'indissolubles liens d'amour, de fraternité entre les citoyens, de solidarité, de réciprocité, d'intérêts tant publics que privés, si le futur Gouvernement pouvait en suivant les errements du passé, rendre ces bonnes dispositions infructueuses; s'il devait continuer de marcher dans la voie tracée par le chap. II du Règlement Organique, qui enlève au principe de la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, admis ab antiquo dans les Principautés, toute son efficacité. Les art. 52 et 56 de ce Règlement suffisent pour nous convaincre que le pouvoir législatif reconnu à l'Assemblée générale est illusoire, puisque, par le droit de sanction, de veto absolu et sans condition, d'anullation d'une loi votée par l'Assemblée, de dissolution de l'Assemblée, le Prince est de fait seul législateur. Ce pouvoir sans limite demande à être défini autrement qu'il ne l'est par la teneur du Règlement, aujourd'hui bien connu en Europe. A mon avis, notre vœu serait clairement exprimé et motivé par les considérants suivants, qui manifestent notre désir de voir disparaître pour l'avenir toute cause de conflit entre le pouvoir exécutif et le pouvoir législatif et de ne plus nous voir exposer à subir les funestes conséquences des contradictions du Règlement.

(Ici il lit son opinion, voir page 657.)

«J'en viens maintenant, Messieurs, aux raisons qui m'ont déterminé à me renfermer dans le premier article du projet soumis à votre

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

délibération. A mon avis, la tâche imposée à la seconde commission pour le développement du 10-ème point se bornait à tracer la ligne de démarcation entre les pouvoirs exécutif et législatif, sans toucher aux questions réservées à la future Asemblée générale. Autrement dit: la commission devait se borner à la question de compétence, sans toucher à l'élément devant servir à la constitution de la future Assemblée.

«J'ajouterai, Messieurs, qu'aujourd'hui nous pouvons exprimer le vœu que la plus grande indépendance soit reconnue à la future Assemblée générale dans ses attributions législatives et que nous ne pouvons nullement exprimer de vœu préjugeant la loi électorale.

«J'ai donc pensé devoir me borner à appuyer les considérants relatifs au vœu de la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, lequel nous devons assez catégoriquement formuler pour faire comprendre à l'Europe dans les futures conférences, quelle sorte de Gouvernement nous désirons, et pour établir en même temps la base des travaux de notre constituante, c'est-à-dire de l'Assemblée générale **de toute la Roumanie**, qui sera convoquée après que les Puissances garantes auront bien voulu consacrer les vœux que nous avons formulés la 7 Octobre. Le pays alors, par l'organe de son Assemblée, pourra faire les lois d'organisation de ce nouvel Etat roumain.»

Mr. *P. Brăescu* réplique «que non seulement le 3-me § des vœux exprimés est contenu dans les considérants de la commission et dans l'opinion divergente de Mr. Miclescu, mais qu'il comprend encore **l'unité et des bases larges**, qui sont des désirs universels et énoncés dans nos mandats; qu'ayant voté l'autre jour les bases de la composition du synode, nous ne pouvons nous refuser aujourd'hui à voter celles de l'Assemblée nationale. Il opine donc pour que tous les points du rapport soient maintenus.»

Un des membres de bureau donne lecture de deux amendements:

1. Celui du *Dr. Fătu*, appuyé par MM. l'Evêque Philarète Scriban, l'Evêque Génadius Şendrea, Dr. Costin et D. Ghidionescu:

«Les soussignés proposent l'amendement suivant au troisième paragraphe des vœux exprimés dans le rapport présenté par la commision chargée du développement du 10-ème point:

«1. Le pouvoir législatif sera confié à une seule Assemblée générale, composée sur des bases assez larges pour représenter toutes les classes de la société et tous les intérêts généraux de la nation.

«2. Le droit de présenter des projets de lois appartiendra aussi bien au chef de l'Etat qu'à l'Assemblée générale; et

«3. Les lois votées par l'Assemblée seront soumises à la sanction

www.dacoromanica.ro

du Prince, qui aura le droit de les rejeter dans deux sessions consécutives, mais qui sera tenu de les sanctionner, si l'Assemblée persiste dans son vote à une troisième session.»

1857 Novembre 6.

(Signé) Dr. Fătu.

Appuyons cet amendement: Dr. Costin, l'Evêque Philarète Scriban Stavropoléos, D. Ghidionescu, l'Evêque Génadius Tripoléos.

2. Celui de Mr. *Gr. Costachi*, appuyé par MM. Gr. Soutzo, Dr. Vârnav, N. Canano, C. Rosseti et A. Aslan:

«Considérant que la seconde commision n'a été chargée que du dévoloppement de la question de séparation des pouvoirs législatif et exécutif, et non pas d'établir les bases de leur constitution et de leurs attributs respectifs, les soussignés proposent à l'Assemblée de rejeter les art. 2 et 3, ainsi que les considérants du projet présenté par la commisssion, et d'adopter la conclusion suivante:

«Considérant que par le vote du 7 Octobre l'Assemblée a adopté pour bases de la future organisation nationale les deux principes de l'hérédité, comme base d'autorité et d'ordre, et de la représentation nationale, comme base de liberté et de progrès;

«Considérant que, par la question de séparation des pouvoirs exécutif et législatif, l'Assemblée a établi la coexistence sans conflit de ces deux principes;

«Considérant que la séparation du pouvoir exécutif d'avec le pouvoir législatif est adoptée et consacrée comme la plus forte garantie de la liberté; vu que du moment que l'un de ces deux pouvoirs concentrerait en lui les attributions de l'un et l'autre pouvoirs, non seulement il cesserait d'être un pouvoir limité, contrôlé et pondéré, mais encore serait transformé en pouvoir absolu;

«Considérant que dans tous les Gouvernements représentatifs, la séparation de ces pouvoirs est considérée comme une garantie de liberté;

«Le soussigné demande que l'Assemblée émette le vœu que la séparation des pouvoirs exécutif et législatif soit admise comme un des principes fondamentaux de la future organisation de la Roumanie.»

(Signé) Gr. Costachi.

Nous appuyons cet amendement: C. Rosetti, Dr. Vârnav, A. Aslan, Gr. Soutzo.

Quelques députés émettent l'avis, que l'amendement de Mr. Gr. Costachi s'éloignant le plus du rapport de la commission et son

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 11. 1857 6 Novembre.

adoption rendant superflu l'amendement de Mr. Fătu, il conviendrait de lui donner la priorité. L'Assemblée, consultée, par assis et levé, accorde la priorité à l'amendement de Mr. Gr. Costachi.

Mr. *D. Miclescu* déclare retirer son opinion écrite et s'unir à l'amendement de Mr. Gr. Costachi.

Mr. *Em. Costachi* prend la parole. «Par le vote du 7 Octobre, dit-il, l'Assemblée a admis comme principe constitutif de l'organisation du nouvel Etat, d'une part la forme monarchique et l'hérédité et d'autre part la dévolution du pouvoir législatif à une représentation nationale. La tâche de la commission était de poser et de développer le principe de la séparation des deux pouvoirs; elle a dépassé sa compétence en voulant rédiger un projet de constitution. Le 1-er point du rapport de la commission se base sur nos anciennes institutions, pour en déduire la séparation des pouvoirs; quelque glorieux que serait le fait pour notre pays, cependant ni avant ni après le Règlement nous n'avons vu adopté chez nous ce salutaire principe de la séparation des pouvoirs; il eût donc été plus logique de ne se baser que sur le vote du 7 Octobre. Les 2-ème et 3-ème points du rapport accordent au futur chef de l'Etat un rôle peu flatteur; si nous examinons la constitution si libérale de la Belgique, nous verrons qu'elle donne au Souverain le droit de coopérer avec le pouvoir législatif à la confection des lois. Il ajoute que ces tendances peuvent devenir dangereuses pour nous et recommande à l'Assemblée l'adoption de l'amendement.»

Discours de Mr. Em. Costachi.

«Messieurs, je me vois forcé avec regret de venir combattre le projet de la 2-ème commission concernant la séparation des pouvoirs législatif et exécutif, non seulement sous le point de vue du vœu exprimé par les points 2-ème et 3-ème de ce projet, mais encore sous celui des tendances de la rédaction.

«Examinons d'abord la mission de cette commission.

«Nous voyons que l'Assemblée a adopté, par son vote du 7 Octobre, comme principes constitutifs de la réorganisition du nouvel Etat, d'une part la forme monarchique héréditaire et d'autre part l'abandon du pouvoir législatif à une représentation nationale.

«La commission s'est-elle arrêtée là? Non. Elle a dépassé sa compétence; elle a voulu nous donner un mode de constitution, un mode d'après lequel ces deux pouvoirs doivent, selon elle, être constitués, tant en ce qui concerne leurs attributs respectifs, que leurs rapports réciproques.

www.dacoromanica.ro

«Revenons donc, pour le moment, au vœu du 1-er point et aux considérants sur lesquels il s'appuie. Nous ne voyons pas que la séparation des pouvoirs, comme déduction de ce principe, soit basée sur nos institutions politiques antérieures et postérieures au Règlement. On a procédé de la même manière dans le projet de l'égalité devant la loi; on a apporté alors, comme maintenant, l'histoire du passé pour considérant à l'appui du projet relatif au respect du domicile. Je vous avoue, Messieurs, que ce serait une découverte toute nouvelle pour les Etats civilisés de l'Europe, qui, au prix de tant de sacrifices et de peines, ont définitivement conquis ces grands principes de liberté et de progrès, ce serait, dis-je, une découverte admirable que celle de trouver ces mêmes principes inscrits dans les annales du pays. On nous a plusieurs fois donné lecture, toujours dans le même but, de la réforme de Const. Maurocordato. En effet, Messieurs, c'était là une grande réforme, un grand pas vers le progrès pour notre pays à cette époque! Mais voulez-vous savoir ce qui se passait dans la Roumanie sous le règne néfaste des Princes phanariotes? Permettez-moi de vous lire un passage de l'historien Şincai, tome 3, page 251. Vous savez, Messieurs, qu'alors notre pays était sous le régime du sabre et de la bastonnade. Où donc la commission a-t-elle vu l'ombre même du principe de la séparation des pouvoirs législatif et exécutif? Voulez-vous savoir ce que Const. Maurocordato lui-même a fait dans notre pays? Il a totalement aboli la liste civile, mais en fondant ses propres revenus avec ceux de l'Etat, ce qui veut dire qu'il s'était rendu maître de la caisse publique sans nul contrôle. Je le demande, cela peut-il s'appeler une application du principe de la séparation des pouvoirs? Moi aussi, Messieurs, je me serais flatté et consolé, si j'avais pu découvrir que ce principe a été pratiqué sous les Princes phanariotes; mais les faits positifs effacent les illusions.

«Arrivons maintenant au Règlement Organique.

«Le Prince avait l'initiative; l'Assemblée générale discutait et adoptait un projet de loi; le Prince le confirmait, et cependant cette loi restait sans aplication, tant qu'elle n'était pas confirmée par les Cours Suzeraine et Protectrice. Et puis cette Assemblée même, comment était-elle composée? Le Prince délivrait, 24 heures avant les élections, 50 décrets de boiarie pour un district, de telle sorte que le corps des électeurs et même le député élu ne représentaient rien autre chose que la volonté du Prince.

«Vous voyez donc, Messieurs, que nous ne pouvons trouver de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

meilleurs, de plus solides considérants, que ceux du vote du 7 Octobre, comme le propose l'amendement présent.

«Examinons maintenant les 2-ème et 3-ème points du projet de la commission.

«On nous dit que le chef de l'Etat sera assisté d'un Ministère, mais que le pouvoir législatif entier et indépendant sera confié à l'Assemblée générale. Nous avons demandé, Messieurs, un Prince étranger, issu de l'une des dynasties régnantes de l'Europe. Je suis forcé de vous avouer que je ne trouve rien de flatteur pour sa future autorité dans le rôle que la commission lui prépare ; je vois même, selon la constitution belge, l'une des plus libérales de l'Europe, que l'une des attributions du chef de l'Etat est de coopérer à la confection des lois avec le pouvoir législatif.

«D'après le projet de la commission, l'autorité du chef de l'Etat serait-elle autre que celle d'un Président du Conseil des Ministres, dont il doit, dit-on, être assisté?

«De semblables principes doivent être combattus comme compromettants pour notre avenir, à cause des tendances que le Congrès peut nous supposer.

«Je me flatte, Messieurs, d'être aussi homme libéral et de progrès ; mais je crois mieux servir la cause de mon pays en vous exposant les dangers auxquels nous exposerait l'adoption du projet de la commission.

«Le Sauveur dit: «demandez et il vous sera donné». Dans la question présente une politique sage nous démontre que plus nous demanderons, moins il nous sera donné. En vue donc de consolider avant tout notre nationalité, je rejette le projet de la commission de toute la force de ma conviction, et viens vous proposer l'amendement.»

Mr. *B. Mălinescu* répond «qu'un législateur, quand il élabore une loi, doit examiner avant tout les usages, les institutions, le degré de culture, la position géographique etc. d'un pays; que la commission a pensé que sa mission n'était pas de donner à l'Europe et au Congrès des leçons sur la manière dont se font les constitutions, mais de leur montrer que notre pays a possédé, de longue date et dans les époques les plus adverses, des Assemblées législatives ; la commission n'a nullement eu l'intention, ajoute-t-il, de réduire le pouvoir exécutif aux attributions d'un simple Principicule, aujourd'hui surtout que le pays demande un Prince étranger héréditaire. Ce qui prouve, poursuit-il, la pureté des intentions de la commission, c'est le considérant du rapport ainsi conçu: «consacrer le principe établi

www.dacoromanica.ro

«depuis des siècles dans les Principautés, celui de la séparation de «pouvoirs executif et législatif, et définir, par une ligne nettement «tracée, les attributions de l'un et de l'autre des pouvoirs: car tel est «le seul moyen de rendre leur autorité aux lois et de rétablir dans «le pays la respect du Gouvernement.» Les abus des Princes ne peuvent prouver le contraire, car nous possédons une foule d'actes émanés des Assemblées générales et sanctionnés par les Princes, qui établissent l'existence de ces Assemblées et le maintien de la séparation des pouvoirs.»

Discours de Mr. B. Mălinescu.

«Messieurs,

«Un législateur n'a pas à rechercher si une loi est absolument bonne, pour l'appliquer immédiatement et la mettre en vigueur dans son pays; telle loi très bonne pour un pays peut, pour un autre, être très mauvaise. Le législateur ne doit jamais perdre de vue les traditions, les institutions, le degré de culture, la situation géographique et une foule d'autres circonstances.

«Mr. le député de Bêrlad vient nous dire, une constitution à la main, que la commission n'aurait pas assez précisé les limites des attributions du pouvoir exécutif et qu'il ne voit nulle part une Assemblée législative d'un pouvoir aussi étendu.

«La commission a cru, Messieurs, qu'il n'entrait pas dans sa mission de donner une leçon à l'Europe et au Congrès sur la manière dont se font les constitutions et sur le moyen le plus efficace de séparer les pouvoirs dans un Etat. Il y a là assez d'hommes compétents, qui savent tout ceci mieux que nous.

«La commission, en rédigeant ce projet, a eu principalement en vue la nécessité de montrer à l'Europe et aux Puissances que notre pays a eu de date très ancienne des Assemblées législatives, même jusqu'aux temps les moins heureux, c'est-à-dire jusqu'à une époque postérieure au Règlement Organique. Autrement, ces Puissances auxquelles nous adressons nos vœux, auraient facilement pu croire que nous demandons des droits que nous n'avons pas possédés, dont nous ne sentons pas la nécessité et que nous ne saurions pas aprécier s'ils nous étaient accordés.

«Si la commission n'a pas mieux spécifié les attributions du pouvoir exécutif. elle n'a pas voulu et ne veut pas donner à entendre par là que le pouvoir exécutif doit être restreint aux simples attributions d'un Prince du dernier échelon de la hiérarchie souveraine,

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 11.
1857
6 Novembre.

au moment même où le pays demande un Prince héréditaire d'une maison régnante, pas plus qu'elle n'a eu l'intention, en citant le Règlement Organique, d'indiquer un modèle à prendre comme base d'une future Assemblée constituante, comme voudrait le faire entendre Mr. le député de Bêrlad. Au contraire, les derniers considérants montrent clairement la pensée qui a inspiré la commission; ainsi elle propose: «Que le principe, depuis des siècles adopté dans les «Principautés, de la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, soit «consacré et que les attributions de l'un et de l'autre de «ces deux pouvoirs soient précisées par une ligne de dé«marcation bien tranchée, comme seul moyen de rendre la force «aux lois et de rétablir dans le pays le respect de l'auto«rité.» Voilà Messieurs la conclusion de la commission.

«Quant aux allégations de l'honorable député de Bêrlad, que nous n'avons pas eu d'Assemblées législatives, que quand même nous en aurions eu, cela ne prouverait rien, ou que les Princes grecs bâtonnaient les boyards, occisaient les gens, je répondrai: que personne ne nie les actes de tyrannie et les cruautés des Princes grecs, mais il ne résulte pas de là que nous n'avons pas conservé le principe de la séparation des pouvoirs. L'histoire et une quantité d'actes témoignent authentiquement que, sous ces mêmes mauvais Princes, les questions d'une certaine importance se résolvaient dans les Assemblées générales et que ces solutions étaient confirmées par le Prince.

«Que les attributions de ces Assemblées n'étaient pas assez déterminées et que les Princes abusaient de leur pouvoir, cela n'est que trop vrai; mais c'est justement la raison pour laquelle nous voulons une réorganisation.»

Mr. *A. Teriachiu* réplique «que le projet de la commission dit trop ou trop peu. Si son but a été de poser et de motiver le principe de la séparation des pouvoirs, alors les considérants et les conclusions de la commission sont déplacés, comme n'ayant pas pour unique objet de proclamer cette séparation, mais comme tendant plus spécialement à établir les attributions de chaque pouvoir et le cercle de leur action. Le rapport, dit-il, confond le fonctionnement des pouvoirs et la loi électorale, et ainsi envisagé, le projet dit trop. Mais si son but a été de déterminer en même temps les attributions et l'exercice de chaque pouvoir, alors le projet ne dit pas assez, car les attributions qu'il énumère ne sont pas les seules qui constituent soit le pouvoir exécutif, soit le pouvoir législatif. Le projet est défectueux et arbitraire, car il introduirait un défaut d'équilibre entre les pouvoirs publics de l'Etat, qui peut devenir dan-

www.dacoromanica.ro

gereux. En outre, si nous entrions dans la voie ouverte par la commission, il faudrait pousser la limitation plus loin encore, en précisant aussi les rapports du pouvoir exécutif avec le pouvoir législatif, car l'un ne va pas sans l'autre. L'orateur ajoute que le 3-ème point du projet contient des expressions vagues et élastiques, qui préjugent la loi électorale, que l'Assemblée n'est pas appelée à voter, n'étant qu'une Chambre consultative.»

Discours de Mr. Teriachiu.

«Messieurs,

«Le projet de la seconde commission dit trop, ou trop peu; je m'explique.

«Si le but de la commission a été de motiver ou d'établir uniquement le principe de la séparation des pouvoirs législatif et exécutif, alors les 2-ème, 3-ème, 4-ème considérants, ainsi que les mots: «composée sur des bases larges» sont mal placés, parce qu'ils n'ont pas rapport à la séparation des pouvoirs et qu'ils tendent plutôt à déterminer les attributs de chaque pouvoir et à tracer le cercle de leur compétence.

«Par le 4-ème considérant, lettres *a*, *b*, *c*, on tend à préciser la compétence et les attributs du pouvoir exécutif.

«Par le même considérant, de la lettre *a* à la lettre *r*, on préciserait la compétence et les attributs du pouvoir exécutif.

«Par les mots: «l'Assemblée sera composée sur des bases larges» on aborde d'une manière vague et générale **la loi électorale**.

«La commission est sortie du cercle de la séparation des pouvoirs, en confondant des principes tout-à-fait différents, c. à. d. l'exercice des pouvoirs et la loi électorale; par conséquent le projet dit trop.

«Si la commission s'est proposé, à propos de la séparation des pouvoirs, de déterminer aussi les attributs de chacun d'eux, ainsi que leur exercice, elle dit trop peu, parce que, avec les seuls attributs énumérés dans le projet, on ne peut constituer ni l'un ni l'autre pouvoir.

«Parmi les attributs essentiels du pouvoir législatif, on compte aussi les suivants: décréter l'établissement ou l'abolition des offices publics, statuer les modes du recrutement, les règles de l'admission et de l'avancement dans l'armée; mettre en accusation les Ministres responsables et les hauts fonctionnaires de l'Etat; accuser et poursuivre tous ceux qui comploteraient contre la sûreté publique ou contre la constitution du pays.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 15
1857
6 Novembre.

«On compte également parmi les attributs importants du pouvoir exécutif les suivants : proposer à l'Assemblée des projets de loi, sanctionner les lois votées par le pouvoir législatif, les promulguer, veiller à leur application et exécution ; convoquer, ajourner, proroger et dissoudre les corps législatifs etc. Aucun de ces principes essentiels n'est contenu dans le projet de la commission.

«En abordant les attributs du pouvoir législatif, il faudrait nécessairement, pour être conséquent, fixer aussi les attributs du pouvoir exécutif, car sans cela le projet serait défectueux; il serait même arbitraire, parce qu'il produirait l'absence de pondération dans les pouvoirs publics de l'Etat, absence dangereuse si l'on ne déterminait pas l'exercice des deux pouvoirs législatif et exécutif.

«On devrait alors aller plus loin et établir aussi les relations de ces deux pouvoirs, qui ne sauraient exister l'un sans l'autre.

«Il est inutile, Messieurs, d'insister à prouver la confusion que fait le projet des idées les plus distinctes. Je demande seulement si c'est bien là la voie rationnelle, que doit suivre une Assemblée consultative.

«La séparation des pouvoirs est un principe adopté par toutes les nations civilisées, même par celles qui ont un Gouvernement absolu; tandis que l'exercice des pouvoirs et leurs attributs sont dans un rapport intime avec le degré de culture, avec l'état social d'une nation, et presupposent l'établissement des bases de la représentation nationale, que nous ne pouvons ni ne devons préjuger.

«Par les mots : «**l'Assemblée sera composée sur des bases lar-**«**ges**», nous anticipons sur la loi électorale. Les bases de la représentation nationale sont-elles étroitement liées à la séparation des pouvoirs ? Non.

«Laisser subsister dans le projet ces mots vagues et élastiques, ce serait non seulement préjuger la loi électorale, mais encore perdre l'indépendance que nous devons tous conserver pour le moment où nous serons appelés à nous exprimer sur ce point important de notre future organisation.

«L'honorable député de Iassy à dit que lorsqu'on fait une loi, il ne faut pas seulement avoir en vue l'absolu de la loi ; je suis en cela de son avis, et je crois que l'important pour un législateur est de se convaincre si une loi est appropriée aux circonstances et réclamée par les besoins du pays, si elle est d'une application immédiate. ou bien si elle demande l'ajournement. Nous ne nous refusons pas à reconnaître la nécessité d'une loi éléctorale; mais quelles seront les bases que cette loi devra établir, ce sera là l'objet des discussi-

www.dacoromanica.ro

ons de l'Assemblée qui sera appelée à faire des lois; maintenant nous n'avons que des vœux à exprimer, et aujourd'hui un vœu tout spécial, la séparation des pouvoirs.

«J'opine donc pour le rejet des dits considérants du projet, pour le rejet des 2-ème et 3ème points, et j'appuie l'amendement de Mr. Gr. Costachi.»

Mr. *D. Grigoriu.* «Nous sommes convoqués, dit-il, pour exprimer des vœux sur les réformes à introduire dans la future organisation du pays. La question de la séparation des pouvoirs est un point capital dans toute constitution; des attributions et des limites que nous donnerons au pouvoir exécutif résultera pour nous la faculté de nous garantir de la violence, de l'oppression et du despotisme. Pareillement, les bases et les attributions du pouvoir législatif nous garantiront une représentation sincèrement nationale. Nous devons nettement tracer la démarcation entre les deux pouvoirs. Les considérants historiques du rapport de la commission établissent que le principe de cette séparation a existé chez nous de temps immémorial, sans que le despotisme qui a régné prouve le contraire. Le projet de la commission ne pèche qu'en ce qu'il n'est pas assez complet, car il n'énumère pas toutes les attributions de ces pouvoirs. Etre l'exécuteur des lois votées par l'Assemblée générale n'est pas, continue l'orateur, un rôle de si peu d'importance; notre but ne doit pas être de doter le pouvoir exécutif d'une infinité de droits et de prérogatives, qui seraient incompatibles avec l'intérêt du pays; nous devons chercher à limiter les deux pouvoirs. En conséquence il vote pour le rapport de la commission.»

Discours de Mr. D. Grigoriu.

«Nous sommes réunis dans ce Divan pour énoncer des vœux qui puissent servir de bases à une constitution; nous sommes appelés à énoncer les principes adoptables pour la future organisation du pays. Il est donc utile, il est même nécessaire de nous prononcer sur la question des pouvoirs exécutif et législatif, question où les vœux du pays peuvent avoir un vaste champ. Ces deux pouvoirs sont les principaux dans toute constitution; c'est d'eux que dépend la bonne organisation d'un Etat; c'est des droits, de la compétence, des attributions et des bornes que nous donnerons au pouvoir exécutif que dépend notre sécurité contre les violences, l'oppression et le despotisme, comme des bases et des attributions du pouvoir législatif dépend pour nous une vraie représentation nationale, expression

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

fidèle des intérêts de la nation. Il est donc de toute nécessité, sous ce rapport, aussi bien que sous le rapport du principe que nous discutons aujourd'hui, de fixer les attributions et de tracer les limites de l'un et de l'autre pouvoir, par une ligne de démarcation bien tranchée, autrement ces mots: «le pouvoir exécutif sera séparé «du pouvoir législatif», ne présentant qu'un sens vague, ne sauraient amener le résultat salutaire auquel nous aspirons Un amendement contre le projet vient d'être présenté, amendement qui repousse tout d'abord les considérants et les deux derniers points de la conclusion, qui fait en un mot table rase du projet. En ce qui concerne les considérants, qui exposent entre autres les attributions du pouvoir législatif d'après le Règlement, attributions belles et assez étendues, je ne suis pas de l'avis de Mr. Costachi, député de Bêrlad, qui veut les supprimer. Je ne m'accorde pas non plus à dire avec lui que le principe législatif n'a existé en Moldavie ab antiquo sur des bases larges; au premier cas je réponds que nous nous trouvons amenés sur la question de la séparation des pouvoirs exécutif et legislatif, et voulant exprimer nos vœux sur les attributions législatives d'un pouvoir tel que nous le voulons, les considérants de la commission tendant à démontrer l'existence chez nous jusqu'à ce jour du principe législatif ne me paraissent nullement déplacés, d'autant plus que ces droits et prérogatives font en grande partie l'objet de nos vœux pour l'avenir, car je le répète encore, puisque nous traitons de la séparation des pouvoirs, il faut bien exprimer nos vœux sur leur organisation. Quant au second cas, je soutiens, avec la commission, que le principe du pouvoir législatif a été, ab antiquo, largement appliqué, et que si, comme notre collègue l'affirme, certain Prince a concentré dans sa cassette les revenus de l'Etat, cela ne prouve que l'existence de fait du despotisme; que si un autre Prince grec, le sabre à la main, a menacé la vie d'un enfant en prison avec sa mère, qui n'a pu le sauver que moyennant cinq bourses d'argent, cela ne prouve encore rien que le despotisme d'un Prince grec, ainsi que celui de beaucoup d'autres. Si du temps de la défunte Assemblée générale, le Prince créait 50 ou 100 boyards pour faire choix parmi eux d'electeurs de son système, cela prouve-t-il autre chose encore que le despotisme et c'est justement pour ne plus retomber dans le despotisme ou l'anarchie et remédier aux maux dont nous avons été victimes jusqu'à ce jour, que nous devons énoncer nos vœux sur les attributions des pouvoirs exécutif et législatif.

«Ainsi donc, je ne trouve le projet de la commission défectueux

www.dacoromanica.ro

qu'autant qu'il me paraît ne pas suffisamment déterminer les attributions de ces deux pouvoirs; et l'amendement de Mr. Fătu ayant pour but de combler cette lacune, je me réserve de me prononcer quand il viendra en discussion. L'honorable député de Bêrlad a attaqué aussi le projet, par la raison qu'il donne au pouvoir législatif la prérogative de complète indépendance, tandis qu'en n'assignant au pouvoir exécutif que le simple rôle d'exécuteur, il n'en fait qu'un capitaine de gendarmerie.

«J'ai l'honneur de répliquer que ce n'est pas peu que d'être chef d'une nation et à la tête d'une population de 5 millions de Roumains; que c'est un assez beau rôle que celui de présider à l'exécution des lois émanées de la nation par l'organe de l'Assemblée générale, surtout lorsqu'il est sincère. Notre intention n'est pas d'agrandir le cercle des droits et des prérogatives du pouvoir exécutif, de façon à le rendre incompatible avec le bien du pays; notre désir est de renfermer l'un et l'autre pouvoir dans ses limites naturelles, et si la commission a dit que le pouvoir législatif devait être complet et indépendant, cela ne doit pas nous empêcher de déterminer les attributions du pouvoir exécutif. C'est pourquoi je repousse l'amendement, qui, bornant le rapport de la commission au premier principe de la conclusion, ne répond pas à notre intention d'instituer dans le pays une seule chambre indépendante sur des bases larges et nationales. Je vote pour le maintien du projet.»

Mr. *le Dr. Vârnav* dit «qu'aujourd'hui n'ayant à traiter que du principe de la séparation des pouvoirs, on n'a pas à discuter des questions qui ont été décidées par les vœux énoncés le 7 Octobre touchant l'Assemblée et le Prince; en conséquence, il appuie l'amendement de Mr. Gr. Costachi.»

Mr. *B. Mălinescu*: «Le projet de la commission, dit-il, est attaqué pour deux motifs. L'un c'est que le projet en dit trop ou trop peu; cependant la commission n'a fait qu'exposer dans ses considérants notre état dans le passé et dans le présent et énoncer quelques vœux, se rapprochant le plus possible des intentions du Traité de Paris. L'autre motif c'est que les deux derniers points sont superflus comme ne servant qu'à dénoter des tendances. Mais en exprimant des vœux nous manifestons également des tendances. La seule tendance de la commission a été d'exposer qu'il serait convenable et utile que l'Assemblée législative fut établie sur les bases des anciennes Assemblées générales, composées **du clergé, des boyards et des autres communautés.**»

www.dacoromanica.ro

Discours de Mr. B. Mălinescu.

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

«Messieurs les députés opposés au projet de la commission combattent surtout deux choses: d'abord les considérants, qui selon eux disent trop, ou trop peu, que la question de séparation des pouvoirs et de leurs attributions respectives aurait demandé un traité complet; je n'ai à cela, que deux mots à répondre: la commission n'a prouvé ni plus ni moins que ne prouvent le passé et notre état actuel, par ses considérants et par les voeux qui les suivent, pensant par là se rapprocher d'avantage des prescriptions du Traité de Paris.

«D'un autre côté, on nous a objecté l'inutilité des deux derniers points, qui n'exposent que des tendances. A les bien prendre MM., tous les actes de cette Assemblée ne sont jusqu'à présent que des tendances; nous ne faisons pas des lois, nous exprimons des désirs, c'est-à-dire que nous manifestons certaines tendances. Les tendances de la commission sont évidentes, elle a cru qu'il serait utile et bon que l'Assemblée législative future fût organisée sur les mêmes bases que les anciennes. A cette fin, je vais vous citer une formule tirée de ces nombreuses» décisions générales anciennes. Cette formule se trouve dans l'acte d'émancipation des voisins (vecini): «le sixième «jour d'Avril . . . étant tous assemblés, tant le clergé que les boyards «et autres communautés....»

«La commission n'a pas eu d'autres tendances».

Mr. *A. Panu* répond «que la mission de la commission a été de déterminer la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, de définir les attributions de chacun d'eux et leur fonctionnement, chacun dans sa sphère. Il ajoute que les 2-me et 3-me points forment une proposition; complètement distincte de celle contenue dans le 1-er point. Un article de loi, dit-il, ne peut contenir à la fois plusieurs propositions: la commission dans ces deux points détérmine la composition des pouvoirs exécutif et législatif, question toute différente de celle qu'elle avait à développer et qui se discute en ce moment, savoir la separation des deux pouvoirs, et non le mode de leur composition. Nous n'aurons à exprimer notre opinion à cet égard que lorsque cette question sera mise en discussion. C'est pourquoi l'orateur vote pour l'amendement.»

Discours de Mr. A. Panu.

«Messieurs, la prolongation de la discussion sur une question aussi simple est la preuve, à mon avis, de la défectuosité du projet de la commission.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 15.
1857
6 Novembre.

«Je n'avais nullement l'intention de prendre la parole, car je savais que plusieurs de mes amis se proposaient de parler sur la question présente, et j'espérais ainsi la voir promptement et heureusement résolue. Mais je m'aperçois que dans la discussion on perd de vue et le point de départ et le but où l'on tend.

«La mission de la commission était de fixer le mode de la séparation des pouvoirs législatif et exécutif, de déterminer leurs attributs, l'étendue et la limite de leur rapports, en un mot leur sphère d'action, afin que l'un et l'autre de ces pouvoirs puissent fonctionner sans confusion et avec harmonie. Le 2-me et le 3-me points forment une proposition tout-à-fait séparée de celle comprise dans le 1-er point, tandis qu'un article de loi ne peut pas en même temps contenir plusieurs propositions: c'est une condition admise par tous les législateurs. L'illustre Bentham dit: «Un article de loi doit être clair, ne «pas donner lieu à une interprétation différente, ni s'en référer à un «autre article.» J'ai remarqué pendant le cours de la discussion, que l'on inclinait vers l'adoption de mesures ayant trait à l'indépendance de l'Assemblée constituante. Mais, sommes-nous aujourd'hui appelés a nous occuper de cette question! La mission de la commission a-t-elle bien été de déterminer le mode de formation d'une constituante! Non certes.

«La commission n'a eu d'autre mission, comme nous l'avons déjà dit, que celle d'établir la ligne de démarcation entre les pouvoirs exécutif et législatif. Cependant elle règle par les 2-me et 3-me points la constitution de ces pouvoirs, question toute différente de celle soumise à son étude et qui fait maintenant l'objet de la discussion, c. à. d. la séparation des pouvoirs.

«Lorsque nous serons appelés, Messieurs, à nous prononcer sur le mode de constitution des pouvoirs législatif et exécutif, alors chacun de nous pourra franchement et sans détours se prononcer selon les inspirations de sa conscience, selon ses convictions.

«Lorsqu'un député est appelé à exprimer une opinion, il doit, selon moi, parler devant l'Assemblée comme devant le pays, la main sur la conscience et exclusivement préoccupé de son devoir.

«On a dit encore dans le cours de la discusion que l'on ne prétendait point faire la leçon à l'Europe en fait de lois et de constitution. Nous savons bien que telle n'a pas été l'intention de la commission; mais c'est à nous de prouver que nous savons faire une loi sans chercher à introduire un article sous forme d'un autre tout-à-fait différent et hors de discussion. Ensuite, est-il bien de la dignité du pouvoir législatif d'établir lui-même le mode de la constitution? Ce pouvoir qui représente la souveraineté de la nation, qui connaît les

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

besoins d'un pays, qui a la première, la plus grande des missions dans un Etat régulier, celle de faire des lois, serait-ce digne de l'introduire presque furtivement dans un autre article de loi, comme ne méritant point d'occuper à lui seul, dans notre constitution, une place bien distincte et bien marquée!

«Lorsque nous serons appelés à nous prononcer sur le mode de constitution des pouvoirs législatif et exécutif, il nous sera loisible de donner notre opinion sur cette question avec toute la dignité voulue et la sagesse commandée par les besoins de notre société.

«Je vote donc pour l'amendement présenté.»

L'Assemblée est consultée par assis et levé. Le résultat étant douteux, on procède, sur la demande de dix membres, au vote par appel nominal. l'Assemblée adopte par 46 voix contre 31 l'amendement de Mr. Gr. Costachi pour être substitué au projet de la commission.

La séance est suspendue, afin de rédiger le projet ainsi amendé à signer par l'Assemblée.

Après une demi-heure, la séance est reprise et l'on procède à la signature de l'acte suivant:

»Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le sixième jour du mois de Novembre.

«Considérant que par son vote du 7 Octobre l'Assemblée a adopté deux principes constitutifs de la future organisation de la nation, savoir l'hérédité, comme base d'autorité et d'ordre, et la représentation nationale, comme base de liberté et de progrès;

«Considérant que le projet de la séparation des pouvoirs exécutif et législatif a pour but d'assurer l'existence de ces deux principes sans conflit;

«Considérant que cette séparation a toujours été admise et consacrée comme la plus puissante garantie de liberté, car du moment où l'un des deux pouvoirs cumulerait les attributions de l'autre, non seulement il cesserait d'être un pouvoir limité, contrôlé et pondéré, mais encore deviendrait nécessairement un pouvoir absolu;

«Considérant que la séparation des deux pouvoirs est admise comme une garantie de liberté dans tous les Etats représentatifs;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu qu'à la future organisation de la Roumanie, le principe suivant soit admis comme base:

«**Séparation des pouvoirs exécutif et législatif en Roumanie**»

Ont signé **pour** cinquante-et-un membres: LL. EE. les Evêques Nectarius Sotiriopoléos, Génadius Tripoléos, Philarète Stavropoléos,

www.dacoromanica.ro

Calinic Hariopoléos; LL. RR. les Archimandrites Néophyte Scriban, Melchisédech et l'économe Matcaș; MM. D. Miclescu, C. Bădărău, G. Massian, D. Savin, Dr. Vârnav, N. Canano, S. Canano, A. Jiean, A. Botez-Forëscu, M. Jora, B. Zacharia, C. Sturdza, J. Levărdă, Gr. Vârnav, A. Aslan, C. Rosseti, J. Prunou, Cyrille Ciocârlie, J. Roată, G. Ilie, B. Sturdza, C. Iacovachi, L. Catargi, J. Fotea, G. Vârlan, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, B. Nicolau, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (de Vaslui), N. Catargi, N. Iamandi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, J. Roșca, D. Rallet, P. Maurojény, C. Hurmuzaki, A. Panu, A. Teriachiu, C. Negri et S. Em. le Métropolitain Sophronius Miclescu.— Ont signé **contre** treize membres, qui appuient le projet de la commission; ce sont: MM. D. Bălan, S. Stanciu, C. Morțun, Théodore sin Pavel, D. Grigoriu, C. Ostachi, J. a Babei, J. Chrisanti, B. Balaiș, R. Sava, B. Stan, J. Olariul et P. Croitoru. — Se sont **abstenus** douze membres: MM. A. Fătu, D. Cozadini, B. Mălinescu, E. Gheorghiadi, D. Cracti, P. Brăescu, D. Ghidionescu, N. Bosie, D. Romov, L. Galliardi, C. Știun et Th. Sacalof.

Un membre était absent pendant le vote, c'est Mr. le Dr. Costin.

Conformément à l'article 79 du Règlement, le Président déclare que «l'Assemblée **a adopté**».

Mr. *A. Panu* lit le rapport de la première commission chargée de développer la série de questions sur le 2-e point, relatif à **la soumission des étrangers résidant dans les Principautés-Unies à la juridiction du pays:**

«Les étrangers jouissent dans les Principautés de nombreux privilèges, qui s'appuient sur des Traités (Capitulations) conclus par la Sublime Porte avec les Puissances chrétiennes. Ces Capitulations peuvent-elles être imposées aux Principautés et les Puissances contractantes ont-elles intérêt à en soutenir le maintien?

«Examinons d'abord la question de droit, et nous verrons que les Capitulations précitées ne sont nullement faites pour les Principautés.

«D'après les Capitulations des années 1393, 1460, 1511 et 1634 conclues par la Sublime Porte avec les Principautés roumaines, ces pays se sont réservé un Gouvernement national, indépendant et une entière liberté de législation.

«Les Capitulations conclues entre l'Empire Ottoman et les Puissances chrétiennes n'ont pu en conséquence obliger en même temps les Principautés.

«Les actes susmentionnées de 1393, 1460, 1511 et 1634 reconnaissent aux Princes des pays le droit de conclure des Traités in-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.15. 1857 6 Novembre.

ternationaux. A ces Princes donc revenait aussi le droit de conclure des conventions pour le règlement des relations extérieures du pays. Ce droit, les Principautés l'ont exercé, ainsi qu'en font foi les Traités qu'elles ont conclus avec les autres Puissances postérieurement à leurs Capitulations avec la Sublime Porte, tels que:

«Le Traité de Mircea, Souverain de Valachie, avec Sigismond, Roi de Hongrie, en 1396;

«Le Traité d'alliance de Dan IV avec Corvin en 1488;

«Le Traité du quadruple alliance du même Prince Dan avec la Pologne, la Hongrie et la Moldavie en 1498;

«Le Traité de Pierre Rareș avec Sigismond en 1527;

«Celui de 1538 du même Prince Rareș avec la Pologne;

«Celui d'Etienne Lăcustă en 1539 avec la Pologne;

«Le Traité de Michel-le-Vaillant avec Rodolphe, Empereur d'Allemagne, en 1598;

«Le Traité d'alliance offensive et défensive de Mathieu Bassarabe avec Rakocz, Prince de l'Ardialie, en 1638;

«Le Traité de Basile Lupu avec le Khan de Tartarie;

«Le Traité de Pierre-le-Boiteux avec l'Angleterre, en 1588;

«Même dans des temps plus rapprochés, les Principautés ont exercé le droit de conclure des conventions avec les Etats limitrophes. Nous pourrons citer pour exemple:

«Le cartel conclu avec l'Autriche en 1838 pour l'extradition des déserteurs;

«La convention conclue encore avec l'Autriche en 1854 pour la ligne télégraphique.

«L'exercice non interrompu de la souveraineté des Principautés ne laisse subsister aucun doute que l'application des Capitulations conclues par la Sublime Porte avec les autres Puissances chrétiennes n'a pu s'étendre aussi aux Principautés.

«Examinons maintenant si les Puissances étrangères ont intérêt à maintenir dans les Principautés l'application des Capitulations qu'elles ont conclues avec la Sublime Porte.

«Les Capitulations établissent plusieurs droits en faveur des sujets des Etats chrétiens. Ainsi on accorde aux consuls le droit d'avoir une garde, d'exercer la juridiction civile et criminelle, de réclamer leurs sujets tombés en esclavage, de donner en cas de besoin les secours nécessaires aux vaisseaux des Etats chrétiens, d'exempter les héritages de l'imposition connue sous le nom de «droit «d'aubaine», d'assurer le respect des transactions et par dessus tout d'assurer le respect de la religion chrétienne, ainsi que le libre

www.dacoromanica.ro

exercice de culte. Les Etats chrétiens avaient stipulé tous ces privilèges en faveur de leurs nationaux résidant en Turquie en vue de l'état des choses dans ce pays. Mais les coutumes et lois qui régissent les Principautés diffèrent entièrement de celles de l'Empire Ottoman. De cette différence dans l'état des choses en Moldo-Valachie, il est résulté que ces Capitulations non seulement n'ont pas pu recevoir leur application dans toute leur étendue, mais encore qu'elles ont été pour les Gouvernements locaux un obstacle dans l'administration des pays. L'application de ces Capitulations a été limitée, parce que dans les lois des Principautés le droit d'aubaine est inconnu, parce que rien n'y défend aux étrangers de contracter avec les Roumains, parce que le droit roumain et le code de commerce français y sont en vigueur, parce qu'elles, ont des tribunaux stables, parce qu'elles n'ont eu ni ports militaires, ni marine, parce que la religion chrétienne y est dominante, parce que toutes les religions y sont tolérées. De plus, la juridiction consulaire elle-même n'y a jamais existé avec toute la latitude stipulée aux Capitulations, car l'article 294 du Règlement Organique, les articles 46 et 2009 du Code civil et les articles 17 et 19 du Code criminel ont toujours été appliqués avec l'assistance officielle des consulats et avec celle stipulée dans le cartel conclu entre la Moldavie et l'Autriche en 1838.

«Mais cette application même des Capitulations telle qu'elle a été possible, c'est-à-dire réduite à l'intervention des consuls dans toutes les affaires concernant leurs nationaux, a paralysé l'application des lois civiles et criminelles. Ces circonstances ont, à côté de cela, favorisé l'immigration dans les Principautés de ces étrangers qui fuyaient leur patrie pour échapper aux lois de leur sol natal et venir jouir chez nous de privilèges exclusifs.

«Par conséquent les Etats chrétiens n'ont aucun intérêt à maintenir des Capitulations, qui ne sont pas applicables dans les Principautés roumaines et qui n'amènent que confusion et conflits interminables. Au contraire, les Principautés roumaines, qui ont adopté les lois, les principes et les tendances de l'Europe civilisée, sont en droit de réclamer, d'après le droit international, les avantages réciproques que les autres Etats chrétiens s'accordent entre eux. Une des conséquences de ce droit international européen est la soumission des étrangers à la juridiction de l'Etat sur le territoire duquel ils résident, ainsi que le démontre Vatel dans son ouvrage du droit des gens, § 101, 102, 103, 105, 108, ch. VIII, liv. II.

«En conséquence, vu les droits souverains que les Principautés se sont réservés par leurs Capitulations de 1393, 1460, 1511 et 1634,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 15. 1857 6 Novembre.

dans lesquels droits est compris celui de régler leurs relations avec les Puissances étrangères par des conventions spéciales;

«Considérant que les Principautés n'ont jamais renoncé à ce droit et qu'au contraire, postérieurement même à la conclusion de leurs Capitulations avec l'Empire Ottoman, elles l'ont exercé en tout temps, en toute occasion et en pleine connaissance de leurs droits;

«Considérant que les Capitulations conclues par les Sultans avec les Etats chrétiens sont des actes de souveraineté et par conséquent obligatoires seulement pour les pays où ils avaient la plénitude de la souveraineté, et non point pour les territoires où ils n'exerçaient aucun droit semblable, et cela d'après le principe juridique, que les stipulations conclues entre des individus ne peuvent léser les tiers (Kluber, § 144; Martens, § 3);

«Considérant également que l'application des stipulations de ces Capitulations étrangères aux Principautés est incompatible avec l'état différent des choses, des institutions et des mœurs de ces pays;

«Considérant que l'application partielle de ces Capitulations, non seulement lèse les droits des Principautés et engendre des abus, mais encore n'est d'aucun intérêt pour les Etats chrétiens;

«Considérant que l'une des conditions de l'existence, du développement et de la prospérité d'un Etat est que tous ceux qui séjournent sur son territoire respectent ses lois et n'aient point en perspective une éventualité d'impunité;

«Considérant que la soumission des étrangers à la juridiction locale des Principautés est basée sur le droit des gens, comme conséquence logique des droits séculaires de ces pays d'avoir un Gouvernement national et indépendant, et qu'elle ne lése point le droit des autres Etats;

«Considérant enfin, que d'après le droit privé, qui use de son droit ne lèse personne (qui juro suo utitur, neminem lædit);

«L'Assemblée émet le vœu:

«Que les étrangers qui séjournent dans les Principautés soient soumis à la juridiction du pays».

(Signés) L. Catargi, Em. Costachi, P. Maurojény, A. Panu, D. Rallet, B. Sturdza, C. Hurmuzaki.

Un des membres du bureau donne lecture d'un amendement de *Mr. Grigoriu,* appuyé par MM. le Dr. Vârnav, C. Morţun, Gr. Balş, N. Carp et N. Canano:

«Je propose qu'à la fin de l'art. du projet de conclusion concer-

www.dacoromanica.ro

nant les sujets étrangers, on ajoute les mots: «sans l'intervention «des consuls», mots qui seuls expriment l'idée de voir l'autorité locale libre de toutes entraves dans l'application des lois.»

1857 Novembre 4.

(Signé) D. Grigoriu.

Appuyons cet amendement: Gr. Balş, C. Morţun, N. Carp, Sèb. Canano, Dr. Vârnav.

Mr. *A. Panu* déclare «que la commission se rallie à l'amendement».

Mr. *D. Miclescu* dit «que les considérants exposés par la première commission concernant le 2-ème point ne pouvaient être mieux et plus clairement développés qu'ils ne le sont dans son rapport. Cependant, fait-il observer, l'art. 297 du Règlement Organique, quoique violé par des lois postérieures, renferme aussi ce principe; aussi pense-t-il que l'Assemblée doit exprimer le vœu que: **les étrangers résidant dans les Principautés soient soumis à la juridiction du pays, sans intervention de la part des consulats dont ils relèvent**».

Discours de Mr. D. Miclescu.

«On ne pouvait donner des renseignements ni plus ni mieux détaillés sur le deuxième point, que ceux contenus dans le rapport par lequel la prelnière commission soumet aujourd'hui son projet de résolution à la délibération de l'Assemblée. Les considérants sont appuyés sur des faits incontestables et authentiques; par conséquent, cette commission est d'autant plus louable, qu'elle n'a négligé de produire aucun des arguments irréfutables de nature à nous éclairer et en même temps de démontrer à l'Europe qu'il est juste d'exiger que les étrangers résidant dans les Principautés soient soumis à la juridiction du pays.

«Le Règlement Organique par l'art. 297 établit ce même principe, ce qui n'empêche pas de voir paraître dès sa mise en application un office de 1835 (tome 1, page 74 de la Collection) qui est une infraction au principe de l'article 297 du dit Règlement.

«Nous voyons en outre successivement en 1840 (page 240 de la Collection) et en 1841—1845 (tome 1 et 2) d'autres offices et circulaires, qui paralysent le pouvoir exécutif et administratif du pays et qui tendent à constituer les droits les plus attentatoires à son autonomie et à sa souveraineté.

«Ainsi donc, Messieurs, après avoir rappelé et l'art. 297 et la marche suivie du temps des Princes depuis 1832 jusqu'aujourd'hui; après avoir signalé les embarras où tous les indigènes se trouvent

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.15. 1857 6 Novembre.

chaque fois qu'ils ont, soit de procès, soit des réclamations contre différents sujets étrangers; après avoir rappelé enfin combien l'administration locale est paralysée, tant dans la capitale que dans les villes des districts où résident des agents consulaires; combien ces genres de conflits amènent de malentendus désagréables entre le chef de l'Etat et les représentants des autorités étrangères desquelle ces sujets rélèvent, e viens proposer, pour nous montrer plus conséquents avec le considérant suivant du projet, de nous prononcer plus catégoriquement sur le principe général qui fait l'objet de notre vœu et prier l'Assemblée d'exprimer dans sa formule le désir que «les étrangers résidant dans les Principautés soient soumis à la «juridiction du pays sans l'intervention des consulats dont ils re«lèvent».

Mr. *A. Panu* «remercie le préopinant pour les paroles flatteuses qu'il a adresées à la commission sur son travail, et dit que de pareilles expressions témoignent autant en faveur de celui qui les prononce qu'en faveur de ceux à qui elles s'adressent; qu'en ce qui concerne la conclusion proposée, comme elle est identique avec celle de Mr. Grigoriu, il déclare que la commission l'accepte et demande que l'Assemblée décide».

Consultée par assis et levé, l'Assemblée adopte à l'unanimité le projet de la commission avec l'addition proposée par l'amendement, et l'on procède à la signature de l'acte suivant:

«L'an mil huit cents cinquante-sept, le sixième jour du mois de Novembre.

«Les étrangeres jouissent dans les Principautés de nombreux privilèges qui s'appuient sur des Traités (Capitulations) conclus par la Sublime Porte avec les Puissances chrétiennes. Ces Capitulations peuvent-elles être imposées aux Principautés et les Puissances contractantes ont-elles intérêt à en soutenir le maintien?

«Examinons d'abord la question de droit, et nous verrons que les Capitulations précitées ne sont nullement faites pour les Principautés.

«D'après les Capitulations de années 1393, 1460, 1511 et 1634 conclues par la Sublime Porte avec les Principautés roumaines, ces pays se sont réservé un Gouvernement national, indépendant et une entière liberté de législation.

«Les Capitulations conclues entre l'Empire Ottoman et les Puissances chrétiennes n'ont pu en conséquence obliger en même temps les Principautés.

«Les actes susmentionnés de 1393, 1460, 1511 et 1634, recon-

www.dacoromanica.ro

naisent aux Princes des pays le droit de conclure des Traités internationaux. A ces Princes donc revenait aussi le droit de conclure des conventions pour le règlement des relations extérieures du pays. Ce droit, les Principautés l'ont exercé, ainsi qu'en font foi les Traités qu'elles ont conclus avec les autres Puissances postérieurement à leurs Capitulations avec la Sublime Porte, tels que:

«Le Traité de Mircea, Souverain de Valachie, avec Sigismond, Roi de Hongrie, en 1396;

«Le Traité d'alliance de Dan IV avec Corvin, en 1488;

«Le Traité de quadruple alliance du même Prince Dan avec la Pologne, la Hongrie et la Moldavie, en 1498;

«Le Traité de Pierre Rareș avec Sigismond, en 1527:

«Celui de 1538 du même Prince Rareș avec la Pologne;

«Celui d'Etienne Lăcustă en 1539 avec la Pologne;

«Le Traité de Michel-le-Vaillant avec Rodolphe, Empereur d'Allemagne, en 1598;

«Le Traité d'alliance offensive et défensive de Mathieu Bassarabe avec Rakocz, Prince de l'Ardialie, en 1638;

«Le Traité de Basile Lupu avec le Khan de Tartarie;

«Le Traité de Pierre-le-Boiteux avec l'Angleterre, en 1588;

«Même dans des temps plus rapprochés, les Principautés ont exercé le droit de conclure des conventions avec les Etats limitrophes. Nous pourrons citer pour exemple:

«Le cartel conclu avec l'Autriche en 1838 pour l'extradition des déserteurs;

«La convention conclue encore avec l'Autriche en 1854 pour la ligne télégraphique.

«L'exercice non interrompu de la souveraineté des Principautés ne laisse subsister aucun doute que l'application des Capitulations conclues par la Sublime Porte avec les autres Puissances chrétiennes n'a pu s'étendre aussi aux Principautés.

«Examinons maintenant si les Puissances étrangères ont intérêt à maintenir dans les Principautés l'application des Capitulations qu'elles ont conclues avec la Sublime Porte.

«Les Capitulations établissent plusieurs droits en faveur des sujets des Etats chrétiens. Ainsi on accorde aux consuls le droit d'avoir une garde, d'exercer la juridiction civile et criminelle, de réclamer leurs sujets tombés en esclavage, de donner en cas de besoin les secours nécessaires aux vaisseaux des Etats chrétiens, d'exempter les héritages de l'imposition connue sous le nom de «droit d'aubaine», d'assurer le respect des transactions et par dessus tout d'assurer le

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.15. 1857 6 Novembre.

respect de la religion chrétienne, ainsi que le libre exercice des cultes. Les Etats chrétiens avaient stipulé tous ces privilèges en faveur de leurs nationaux résidant en Turquie en vue de l'état des choses dans ce pays. Mais les coutumes et lois qui régissent les Principautés diffèrent entièrement de celles de l'Empire Ottoman. De cette différence dans l'état des choses en Moldo-Valachie, il est résulté que ces Capitulations non seulement n'ont pas pu recevoir leur application dans toute leur étendue, mais encore qu'elles ont été pour les Gouvernements locaux un obstacle dans l'administration des pays. L'application de ces Capitulations a été limitée, parce que dans les lois des Principautés le droit d'aubaine est inconnu, parce que rien n'y défend aux étrangers de contracter avec les Roumains, parce que le droit roumain et le code de commerce français y sont en vigueur, parce qu'elles ont des tribunaux stables, parce qu'elles n'ont eu ni ports militaires, ni marine, parce que la religion chrétienne y est dominante, parce que toutes les religions y sont tolérées. De plus, la juridiction consulaire elle-même n'y a jamais existé avec toute la latitude stipulée aux Capitulations, car l'article 294 du Règlement Organique, les articles 46 et 2009 du Code civil et les articles 17 et 19 du Code criminel ont toujours été appliqués avec l'assistance officielle des consulats et avec celle stipulée dans le cartel conclu entre la Moldavie et l'Autriche en 1838.

«Mais cette application même des Capitulations, telle qu'elle a été possible, c'est-à-dire réduite à l'intervention des consuls dans toutes les affaires concernant leurs nationaux, a paralysé l'application des lois civiles et criminelles. Ces circonstances ont, à côté de cela, favorisé l'immigration dans les Principautés de ces étrangers qui fuyaient leur patrie pour échapper aux lois de leur sol natal et venir jouir chez nous de privilèges exclusifs.

«Par conséquent, les Etats chrétiens n'ont aucun intérêt a maintenir des Capitulations, qui ne sont pas applicables dans les Principautés roumaines et qui n'amènent que confusion et conflits interminables. Au contraire, les Principautés roumaines, qui ont adopté les lois, les principes et les tendances de l'Europe civilisée, sont en droit de réclamer, d'après le droit international, les avantages réciproques que les autres Etats chrétiens s'accordent entre eux. Une des conséquences de ce droit international européen est la soumission des étrangers à la juridiction de l'Etat sur le territoire duquel ils résident, ainsi que le démontre Vatel dans son ouvrage du droit des gens, § 101, 102, 103, 105, 108, ch. VIII, liv. II.

«En conséquence, vu les droits souverains que les Principautés

www.dacoromanica.ro

se sont réservés par leurs Capitulations de 1393, 1460, 1511 et 1634, dans lesquels droits est compris celui de régler leurs relations avec les Puissances étrangères par des conventions spéciales;

«Considérant que les Principautés n'ont jamais renoncé à ce droit et qu'au contraire, postérieurement même à la conclusion de leurs Capitulations avec l'Empire Ottoman, elles l'ont exercé en tout temps, en toute occasion et en pleine connaissance de leurs droits;

«Considérant que les Capitulations conclues par les Sultans avec les Etats chrétiens sont des actes de souveraineté et par conséquent obligatoires seulement pour les pays où ils avaient la plénitude de la souveraineté, et non point pour les territoires où ils n'exerçaient aucun droit semblable, et cela d'après le principe juridique, que les stipulations conclues entre des individus ne peuvent léser les tiers (Kluber, § 144; Martens, § 53;

«Considérant également que l'application des stipulations de ces Capitulations étrangères aux Principautés est incompatible avec l'état différent des choses, des institutions et des mœurs de ces pays;

«Considérant que l'application partielle de ces Capitulations, non seulement lèse les droits des Principautés et engendre des abus, mais encore n'est d'aucun intérêt pour les Etats chrétiens;

«Considérant que l'une des conditions de l'existence, du développement et de la prospérité d'un Etat est que tous ceux qui séjournent sur son territoire respectent ses lois et n'aient point en perspective une éventualité d'impunité;

«Considérant que la soumission des étrangers à la juridiction locale des Principautés est basée sur le droit des gens, comme conséquence logique des droits séculaires de ces pays d'avoir un Gouvernement national et indépendant, et qu'elle ne lèse point le droit des autres Etats;

«Considérant enfin, que d'après le droit public, comme d'après le droit privé, qui use de son droit ne lèse personne (qui jure suo utitur, neminem lædit);

«L'Assemblée émet le vœu:

«Que les étrangers qui séjournent dans les Principautés soient soumis à la juridiction du pays, sans intervention des consulats.»

Ont voté **pour** soixante-dix-sept membres: LL. EE. les Evêques Nectarius Sotiriopoléos, Génadius Tripoléos, Philarète Stavropoléos, Calinic Hariopoléos, LL. RR. les Archimandrites Néophyte Scriban, Melchisedech et l'économe Matcaș, MM. D. Miclescu, C. Bădărău, D. Bălan, A. Fătu, D. Cozadini, B. Mălinescu, G. Massian, D. Savin, Dr.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.15. 1857 6 Novembre.

Vârnav, N. Canano, S. Canano, S. Stanciu, A Jiean, A. Botez-Forĕscu, C. Morţun, Th. Sin Pavel, D. Grigoriu, M. Jora, B. Zacharia, C. Ostachi, D. Gheorghiadi, C. Sturdza, J. Levărdă, Gr. Vârnav, A. Aslan, C. Rosseti, D. Cracti, J. a Babei, P. Brăescu, G. Pruncu, Cyrille Ciocârlie, J. Roată, G. Ilie, B. Sturdza, J. Chrisanti, B. Balaiş, C. Iacovachi, L. Catargi, J. Fotea, G. Vârlan, R. Sava, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, B. Nicolau, B. Stan, Dr. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vaslui), J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Catargi, N. Bosie, P. Croitoru, N. Iamandi, D. Romov, L. Galliardi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, C. Ştiun, J. Roşca, T. Sacalof, D. Rallet, P. Maurojény, C. Hurmuzaki, A. Panu, A. Teriachiu, C. Negri et en tête S. Em. le Métropolitain Sophronius Miclescu.

Aucun membre n'a voté **contre**.

Conformément à l'art. 79 du Règlement, le Président annonce que «l'Assemblée a **adopté**».

Après avoir consulté l'Assemblée, le Président lève la séance à 3 ½ heures et annonce la prochaine réunion pour samedi, 9 Novembre.

23. Procès-verbal No. 16.—Séance du 9 Novembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb.16. 1857 9 Novembre.

Aujourd'hui, la seizième séance s'ouvre à dix heures et demie du matin, sous la présidence de S. Em. le Métropolitain.

Mr. A. Teriachiu fait l'appel nominal, auquel répondent soixante-dix-sept membres; huit sont absents, savoir: trois en congé, Sa Rév. l'Archimandrite Melchisedech, MM. Docan, A. Botez-Forescu; trois malades, MM. C. Rolla, D. Cozadini, Et. Călin, et deux dont l'absence n'est pas motivée, MM. A. Balş et A. Cuza.

Mr. C. Hurmuzaki donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, que l'Assemblée adopte sans modification.

Mr. *Michel Kogălniceanu* prend la parole pour une question de Règlement et dit «que dans l'une des précédentes séances il a prié le bureau de rechercher les motifs de la saisie, par ordre du Gouvernement, du Bulletin de l'Assemblée; qu'il y a des districts où pas un seul exemplaire de ce Bulletin n'a encore pénétré; qu'il est bien convaincu que le bureau a fait toutes les démarches voulues pour obtenir la révocation d'une mesure aussi imméritée, aussi extralégale. Cependant, continue l'orateur, l'Assemblée n'a constaté jusqu'à ce jour aucun résultat de cette intervention, et cette mesure devient pour nous de jour en jour plus inquiétante. La presse est aujourd'hui le monopole du Gouvernement, qui non content de ce pri-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 16.
1857
9 Novembre.

vilège, séquestre le Bulletin de l'Assemblée, empêche le résultat de nos travaux d'arriver à la connaissance publique, et nous place ainsi, par cette interdiction, en suspicion envers nos mandants. En outre, c'est encore le Gouvernement qui, par l'organe d'un journal monopolisé entre ses mains, par «*La Gazette de Moldavie*», laisse libre et sans entrave la publication dans le pays entier de toutes les fausses nouvelles et de toutes les calomnies. Il cite comme preuve à l'appui de ses griefs le No. du 7 Novembre du susdit journal. La saisie du Bulletin, continue-t-il, donne lieu en même temps à des calomnies et à toutes sortes de soupçons non fondés à l'égard de nos travaux et, par la monopolisation de la presse, ainsi que par les fausses nouvelles qu'on répand aves intention au moyen de «*La Gazette de Moldavie*», on jette l'inquiétude dans la population. C'est pourquoi je crois ne pas me tromper sur les sentiments de MM. les députés, en venant, au nom de l'Assemblée toute entière et pour sa dignité, protester contre la prohibition des Bulletins, contre l'esprit pernicieux de parti dont est animée la gazette subventionnée par le Gouvernement, contre l'accusation qu'il y a de l'agitation dans les Principautés, contre les tentatives faites dans le but de produire cette agitation. Il termine en proposant qu'une adresse de l'Assemblée porte à la connaissance de la Commission internationale siégeant à Bucarest cette mesure rigoureuse et imméritée».

Discours de Mr. M. Kogălniceanu.

«Plusieurs séances ont eu lieu depuis que j'ai prié le bureau de prendre des informations relativement à la séquestration des Bulletins de l'Assemblée, opérée sur les ordres du Gouvernement. Il y a des districts où jusqu'à présent aucun des exemplaires de ce Bulletin n'est encore parvenu. Je suis bien convaincu que le bureau a fait toutes les démarches nécessaires pour obtenir la cessation d'une mesure aussi immeritée, je dirai même aussi illégale. Cependant jusqu'ici les réclamations faites au nom de l'Assemblée n'ont eu aucun résultat. Au contraire, nous voyons que la persévérance du Gouvernement à empêcher l'effet du Bulletin devient de plus en plus énergique, ce qui accroît nos inquiétudes.

«La liberté de la presse, sur une dépêche de Son Ex. l'ex-Reis-efendi Fouad-Pacha, a été abolie en Moldavie, l'année dernière; pas un journal, même censuré, ne peut être publié, ne peut être adressé au public, car la presse est devenue aujourd'hui le monopole du Gouvernement, qui l'exerce au moyen de «*La Gazette de Moldavie*».

www.dacoromanica.ro

No, 1980.
Proc.-verb. 16. 1857
9 Novembre.

«Voici donc la manière dont procède le Gouvernement. Il séquestre le Bulletin de l'Assemblée, il empêche le résultat de nos travaux de parvenir à la connaisance publique; et par là, dans un pays come le nôtre, accoutumé à ne compter sur personne, pas même sur lui, il nous place en état de suspicion vis-à-vis de nos électeurs, et cela à l'époque la plus critique, au moment où nos actes ont besoin d'être connus partout, pour que le pays sache que nous n'avons pas manqué à nos devoirs et que nous ne négligeons pas de poser en toute pureté de conscience, dans la crainte de Dieu et avec le sentiment de notre difficile position, les bases d'un avenir plus heureux pour notre pays. Quelle ne doit pas être cependant l'impression produite sur nos populations, en voyant les sous-administrateurs et les gendarmes aller de village en village arrêter et même détruire les Bulletins de l'Assemblée comme une marchandise empestée? Dans quel discredit et dans quel cas d'accusation ne nous met-il pas, nous, députés de notre pays, vis-à-vis du pays même? Comment une pareille mesure ne provoquerait-elle pas contre nous tous les soupçons, toutes les calomnies? Comment ne produirait-elle même de l'agitation? D'un autre côté, ce même Gouvernement, par le journal dont le monopole est entre ses mains, qui est rédigé par son censeur même, laisse libre la publication de toutes les fausses nouvelles, de toutes les calomnies, de tous les articles *infâmes* qu'une partie de la presse étrangère publie avec intention contre les Principautés. Il y a quelques jours cette gazette a publié, sans un mot de réfutation, que le complot de la Servie avait des ramifications avec le partie unioniste des Principautés et qu'on avait adopté le plan de former deux royaumes Bulgaro-Serbe et Daco-Roumain. La preuve de ceci existe dans le No. 7 de cette gazette. Voici ce que publie encore Mr. le censeur-rédacteur:

«On parle de la prochaine réunion du Congrès de Paris, car il «faut finir avec la question des Principautés; si la décision n'est «pas prompte, ce retard ne pourra être que défavorable à l'Autriche. «Cet Etat ne saurait voir avec indifférence que, sur les confins de «l'Empire, l'agitation, qui non seulement a établi ses quartiers gé«néraux dans les Principautés Danubiennes, mais qui s'est répandue «aussi dans les provinces voisines de la Porte, soit sans cesse ali«mentée d'un nouveau venin.»

«La gazette dit que cet article est extrait de la «*Gazette de Wurtemberg*». Mais le gazettier qui prétend être roumain, ne trouve pas un mot de protestation contre une pareille assertion!

«Il est de notre devoir, Messieurs, comme Roumains et comme

www.dacoromanica.ro

députés, de protester à la face du pays contre le plan systématique de faire croire à des troubles dans les Principautés et de les provoquer même. D'un côté, par la séquestration de notre Bulletin, on donne motif aux calomnies et à toute espèce d'inquiétudes sans fondement sur nos travaux. D'un côté, par le monopole de la presse, par des publications intentionnées de fausses nouvelles dans «*la Gazette de Moldavie*», on sème l'inquiétude parmi la population. Comment qualifier une pareille mesure? Comment rester indifférents et froids devant l'emploi de pareils moyens?

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Novembre.

«C'est pourquoi, Messieurs, je ne crois pas me tromper sur vos sentiments en protestant, au nom de l'Assemblée entière et de sa dignité, contre la suppression des Bulletins, contre le dangereux esprit de parti dont cette gazette subventionnée par le Gouvernement est animé, contre l'accusation qu'on fait peser sur le pays de fomenter des troubles, contre les tentatives que l'on fait pour les provoquer; et si le Gouvernament s'oppose à la libre circulation de nos Bulletins, d'une absolue nécessité pour mettre un terme aux calomnies que répandent les malpensants, les mauvais patriotes, j'ose proposer que. par une adresse, l'Assemblée porte à la connaissance de la Commission internationale de Bucarest la mesure sévère et imméritée prise contre nous par le Gouvernement, et qui ne tend à rien moins qu'à nous livrer en proie aux calomnies et aux fausses interprétations et par là nous enlever la tranquillité d'esprit et l'indépendance de conscience, qui nous est si nécessaire pour remplir la mission à nous confiée.»

Le Président déclare qu'il a fait auprès du Gouvernement les démarches voulues, mais qu'elles ont été sans résultat. Il annonce qu'il vient de lui être remis pour ce même but un projet d'adresse, dont Mr. D. Rallet donne lecture:

Adresse du Président de l'Assemblée ad-hoc de Moldavie à la Caïmacamie de Moldavie, No. 27 du 6 Novembre 1857.

«L'Assemblée ad-hoc a décidé, par l'art. 6 de son Règlement, de porter à la connaissance publique, au moyen d'un Bulletin de ses séances, la série de ses travaux.

«Le Ministère de l'Intérieur, a refusé dès la 1-ère expédition la distribution dans les districts du Bulletin de l'Assemblée; mais à la suite de la notification verbale faite à ce sujet à S. Ex. par le soussigné, S. Ex. a bien voulu ordonner la distribution demandée. Cependant, dans la séance du 22 Octobre, Mr. le député de Dorohoi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Novembre.

Michel Kogălniceanu a produit une dépêche de Bêrlad, par laquelle on faisait connaître que la saisie des Bulletins déjà distribués avait été ordonnée par l'administration. Le bureau fut alors chargé par l'Assemblée de prier S. Ex. de bien vouloir faire connaître si de pareilles mesures émanaient d'un ordre du Gouvernement.

«En outre le soussigné se voit obligé d'ajouter à ces faits que le Département de l'Intérieur a de nouveau refusé hier soir l'expédition du Bulletin.

«La publication du Bulletin n'ayant pour but que d'éclairer le public sur les travaux du Divan et de le préserver des interprétations et des insinuations malveillantes, que nous voyons se reproduire aujourd'hui, tout empêchement apporté à la la distribution de ce Bulletin ne saurait qu'encourager la calomnie et égarer l'opinion publique.

«C'est pourquoi le soussigné a l'honneur de prier S. Ex. de bien vouloir lever tout obstacle à cette distribution, ou faire connaître si c'est effectivement le Gouvernement qui s'oppose à la publicité des travaux du Divan, afin que ce fait important soit soumis à l'Assemblée pour sa gouverne.»

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «que l'Assemblée entière n'attendait pas moins du patriotisme de S. Em. le Métropolitan et des membres du bureau; que le silence du Gouvernement après cette communication est précisément ce qui l'engage à redoubler d'insistance et à renouveller la proposition déjà presentée de nommer une commision pour rédiger un projet de doléance de la part de l'Assemblée à la Commission européenne au sujet des mesures imméritées prises par le Gouvernement contre le Bulletin de l'Assemblée et de l'état de suspicion, dans lequel il place l'Assemblée vis à-vis du pays.

Mr. *P. Maurojény*, comme membre du bureau, dit «que le Gouvernement a fait des promesses, mais n'a pas répondu formellement à la communication de S. Em., et qu'il pense que le Gouvernement tardera à répondre jusqu'à ce que le Divan ait fini ses travaux; il est donc d'avis qu'on prenne des mesures en conséquence».

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité la proposition de nommer une commission de trois membres pour rédiger l'adresse ci-dessus mentionnée.

L'on procède à l'élection de la commission, et le vote donne le résultat suivant:

Mr.	M. Kogălniceanu	74 voix.
»	B. Sturdza	69 voix.
»	Em. Costachi	66 voix.

www.dacoromanica.ro

Mr. B. Sturdza déclare se retirer et l'on procède de nouveau à l'élection d'un troisième membre: Mr. D. Miclescu obtient 64 voix.

Mr. *A. Panu* fait lecture d'une proposition des députés des communes; la lecture achevée, il ajoute «que l'Assemblée a écouté avec attention la proposition des députés des communes, que leurs plaintes, leurs souffrances et leur espoir en un avenir meilleur ont eu de l'écho dans les cœurs de tous les Roumains; en conséquence et conformément à l'art. 58 du Règlement de l'Assemblée, la présente proposition sera inscrite et passera à la discussion, dès que les questions d'intérêt général auront été votées».

Mr. *Const. Rosetti* dit «qu'il a écouté avec la plus grande attention la proposition des députés des communes et qu'il reconnaît lui-même que les paysans ont beaucoup souffert, mais qu'il sait en même temps que beaucoup des points exposés par eux ne sont pas tels qu'ils le disent; qu'en conséquence, il croit qu'il serait convenable, dans leur propre intérêt, qu'ils modifiassent leur proposition, qui contient non seulement des inexactitudes, mais encore des faits qui n'ont jamais existé. L'orateur appelle de tous ses vœux l'amélioration du sort des paysans; aussi s'inscrit-il pour déposer une proposition en temps convenable».

Mr. *C. Hurmuzaki* lit le rapport de la première commission chargée de développer la série de questions, sur le 3-me point relatif à la «**faculté pour les Principautés d'établir librement leurs relations commerciales**»:

«La première commission à l'honneur de soumettre à l'honorable Assemblée le projet de décision qui suit sur la question du **libre établissement des relations commerciales des Principautés**:

«Considérant:

«1. Que les bases de l'existence nationale et politique des Principautés roumaines sont les Capitulations qu'elles ont conclues avec la Sublime Porte en 1393, 1460, 1511 et 1634;

«2. Que ces Capitulations ont assuré aux Principautés roumaines un Gouvernement national indépendant, une entière liberté de législation etc., en un mot tous les droits qui constituent la souveraineté intérieure et extérieure;

«3. Que dans ces droits se trouve compris aussi le droit qu'ont les Principautés de régler elles-mêmes leurs intérêts. et comme de raison, leurs relations commerciales avec les autres Etats;

«4. Que les Principautés roumaines ont toujours exercé ces droits et qu'elles n'ont jamais été soumises même de fait (de facto) à la législation commerciale de la Turquie, témoin les nombreux Traités

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 16. 1857 9 Novembre.

qu'elles ont conclus avec d'autres Etats souverains durant une série de siècles **après** la conclusion des Capitulations turco-roumaines, savoir:

«a) Le Traité d'Etienne VI le Jeune, Prince de Moldavie, avec Sigismond, Roi de Pologne, en 1518 [1]), dans lequel est stipulé entre autres sur le négoce l'article suivant:

«Il sera permis aux négociants du Voévodat d'Etienne de Mol-«davie d'aller en toute sûreté sur nos terres, de faire le commerce et «d'exercer leur négoce, en payant toutefois les droits aux anciennes «douanes et en respectant le droit des anciens entrepôts. Il sera éga-«lement permis aux marchands et sujets polonais d'aller librement et «sûrement en Moldavie pour faire leur commerce et exercer leur né-«goce en payant les impôts aux anciennes douanes et en respectant «le droit des anciens entrepôts» [2]);

«b) Le Traité entre Pierre Rareș, Prince de Moldavie, et Sigismond, Roi de Pologne, du 13 Décembre 1527 [3]), par lequel est stipulée aussi la liberté de commerce entre la Moldavie et la Pologne et se trouvent confirmés en tous points les articles susmentionnés du Traité de 1518;

c) Le Traité entre Etienne, Prince de Moldavie, et ce même Sigismond, du 20 Février 1539, par lequel est stipulé aussi qu'il est permis aux négociants des deux pays d'exercer leur négoce; que les anciennes voies en usage soient aussi maintenant libres et que les sujets polonais ne soient plus forcés à payer des droits de douane autres que l'ancien [4]).

«d) Le Traité de commerce conclu le 27 Août 1588 entre Pierre-

---

[1]) La septième année après la conclusion de la Capitulation entre Bogdan, père de cet Etienne, et Bajazet II.

[2]) «Item mercatoribus Stephani Woiewodæ e Terra Moldaviensi liberum erit et securum ire per terras nostras, et mercari ac negotia sua exercere, solutis vectigalibus in teloneis consuetis, et servato iure antiquorum emporiorum seu depositoriorum — Et similiter nostris mercatoribus et subjectis liberum esse debet et securum et apertum ire per terram Moldaviensem, ac mercari, ac negotia exercere, solutis vectigalibus et teloneis antiquis et servato jure antiquorum depositoriorum.» (Dogiel, Codex diplomaticus Regni Poloniae, tome I, pag. 610—613, Ex. archiv. Reg. Lib. 27, N. 22, fol 284).

[3]) Seize ans après la conclusion de la Capitulation de Bogdan avec la Sublime Porte.

[4]) «Ut mercatoribus utrinque libera sit mercandi facultas.— Ut quibus antiquitus solebant intineribus uti, illis nunc quoque libere uti liceat — Ut non alia quam prisca vectigalia nostri mercatores dare necesse habeant.» (Dogiel, Cod. diplom. Regni Poloniae, tome I, pag. 617, Ex. archiv. Regni).

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 16.
1857
9 Novembre.

le-Boiteux, Prince de Moldavie, et Elisabeth, Reine d'Angleterre [1], dont la teneur suit:

«Nous, Pierre, par la grâce de Dieu Prince de Valachie et de Moldavie, savoir faisons par les présentes à tous ceux a qui il convient, ou qu'il conviendra, que nous avons conclu ce Traité avec Son Excellence William Hareborn, ambassadeur de son illustre et puissante Majesté Elisabeth, Reine d'Angleterre, de France et d'Irlande, près le Sérénissime et tout puissant Empereur des Turcs, dans la forme suivante: savoir que, dorénavant, tous les négociants et autres sujets de S. M. auront le droit d'aller et de séjourner dans notre pays, de faire le commerce, de vendre, de conclure des transactions et même d'entreprendre et de faire tout ce qui serait dans l'intérêt de leur société et à l'avantage du commerce, sans aucune opposition ou obstacle, mais bien entendu sans dommage pour nos droits de douane, c'est-à-dire qu'il nous soit compté trois ducats sur chaque objet de la valeur de 100 ducats. Nous confirmons toutes ces clauses par cet acte. En foi de quoi nous avons apposé notre sceau» [2];

«e) Des nombreux Traités et conventions que les Principautés ont conclus plus tard tant entr'elles qu'avec les autres Etats, nous ne citerons ici que les plus modernes, tels que la convention entre la Moldavie et la Valachie de 1836 et 1846 pour l'union des douanes etc., la convention pour l'établissement de la correspondance télégraphique internationale entre la Moldavie d'une part, l'Autriche, la Confédération Germanique et les autres Etats de l'Europe d'autre part, du 11 Octobre 1855;

«5) Considérant que la Turquie elle-même a toujours reconnu l'indépendance et l'autonomie commerciale des Principautés roumaines, en soumettant toujours ses produits, à leur entrée dans les Principautés, aux lois commerciales et aux droits de douane de ses pays, comme il ressort de l'extrait des statuts de l'ancienne douane de 1761, intitulée la **grande douane** [3], et de l'exercice non interrompu et quotidien de ce droit sur les frontières des Principautés du côté de la Turquie;

«6) Que l'indépendance et l'autonomie commerciale des Principautés ont été reconnues et consacrées par le Règlement Organique des deux Principautés, qui contient les dispositions suivantes:

---

[1]) Soixante-dix-sept ans après la conclusion des premières Capitulations.

[2]) Richard Hacluyt, *The principal navigations, voyages, traffics and discovertes of the English Nation etc. etc.* tome II, London 1559, pag. 290.

[3]) *Archives Roumaines*, tome II, pag. 323—346.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Novembre.

«a) Le tarif des douanes pour tous les produits, objets et denrées et autres exportés par les indigènes **et les sujets de la Sublime Porte** sera fixé par l'Assemblée générale ordinaire avec la sanction du Prince, de manière la plus avantageuse pour le pays (chap. III, section III, art. 79, No. III);

«b) Que les Principautés roumaines auront pleine et entière liberté de commerce;

«Que l'exportation des bestiaux et des produits est à jamais libre sur toutes les frontières des Principautés, sans aucune entrave (chap. V, sect. I, art. 148);

«Que les ports des Principautés sont ouverts à tous les pavillons sans aucune exception (art. 149 Règl. Org.);

«Que l'importation et l'exportation de Moldavie en Valachie réciproquement sont libres et exemptes de tout droit de douane (art. 152 Règl. Org.);

«c) Que pour toutes les affaires de commerce on prendra dans le Code de commerce français toutes les dispositions applicables à l'état des choses des Principautés; ces dispositions seront coordonnées et traduites en roumain pour servir de règle dans les affaires commerciales (ch. VIII, art. 318 Règl. Org.);

«Considérant:

«7. Que les Principautés roumaines jouissent de la pleine liberté de navigation pour leurs bâtiments et sous pavillon national, liberté reconnue par le Règlement Organique, chap. V, sect. I, art. 150, et le Hatichérif du Sultan Mahmoud, de glorieuse mémoire, de l'an 1250 (1834) et mis en vigueur par le Gouvernement des deux Principautés par la distribution quotidienne des patentes qui permettent aux bâtiments de naviguer librement, chargés ou à lest, avec leurs équipages, sur la Mer Noire et les autres mers, et d'arborer le pavillon des Principautés en vertu des droits de ces pays notifiés aux ambassadeurs et aux Puissances étrangères, etc.;

«8. Que les Princes des Principautés ont le droit de délivrer des passeports aux indigènes qui voudraient voyager au-delà des frontières (Règl. Org., ch. III, sect. III, No. VIII);

«9. Que les Principautés, en vertu de leur autonomie, jouissent aussi du droit postal (Règl. Org., ch. III, sect. II, art. 74, No. IX; Sect III, art. 79. No. II);

«Considérant:

«10. Les principes reconnus par le droit public:

«a) Que les stipulations conclues entre deux parties ne peuvent léser les droits d'un tiers;

www.dacoromanica.ro

«b) Que personne ne peut passer à un autre plus de droits, qu'il n'en possède lui-même (Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet) ;

«c) Qu'un Souverain lié une fois par un Traité ne peut conclure un autre Traité contraire au premier [1]);

«d) Que l'impuissance d'exécuter les Traités sans léser les droits d'un tiers rend ces Traités non obligatoires;

«e) Que de deux Traités incompatibles, le plus ancien a la préférence [2]);

«f) Que jamais un Traité ne peut contenir des dispositions contraires aux droits d'un tiers [3]);

«Et par conséquent que les Capitulations et les conventions postérieures, tant anciennes que modernes, conclues entre la Sublime Porte et les autres Puissances, ne peuvent léser les Capitulations antérieurement conclues entre la Sublime Porte et les Principautés roumaines et ne peuvent être obligatoires pour ces pays ;

«11. Que l'établissement des postes étrangères dans les Principautés et la participation d'autres Puissances au revenu postal n'ont aucune raison légale;

«12. Que la convention télégraphique entre la Turquie et l'Autriche publiée le mois passé, qui prétend attirer aussi dans son cercle les Principautés, est d'autant plus attentatoire aux droits des Principautés, qu'entre ces Principautés et l'Autriche il existe déjà des conventions télégraphiques conclues **directement** en 1854;

«Conformément donc au Traité de Paris qui a garanti les droits des Principautés et nommément la liberté complète de commerce et de navigation;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu suivant:

«**Que les Puissances garantes veuillent bien reconnaître l'ancien et imprescriptible droit des Principautés-Unies de régler elles-mêmes leurs relations commerciales avec les autres Etats.**»

3 Novembre 1858.

(Signès) B. Sturdza, P. Maurojény, D. Rallet, Em. Costachi, L. Catargi, A. Panu, C. Hurmuzaki.

Un des membres du bureau donne lecture d'un amendement de

---

[1]) Vattel, tome I, liv. 2, chap. 12, §. 165.—Kluber, §. 144.
[2]) Martens, § 53.—Oppenheim, § 4, pag. 232.
[3]) Heffter, §. 83, pag. 153.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Novembre.

Mr. *M. Kogălniceanu*, appuyé par MM. Gheorghiadi, Gr. Vârnav, Dr. Vârnav, G. Ilie, Cyrille Ciocârlie et D. Ghidionescu:

«Le soussigné propose les modifications suivantes tant au rapport qu'au projet de la première commission sur le principe du libre établissement des relations commerciales en Roumanie:

«Que le 5-ème considérant commence par le mot: «considérant»; que les No. 5 et 6 soient changés en 1 et 2;

«Que le 7-ème considérant commence par le mot: «considérant»; que le No. 8 soit suprimé en donnant aux considérants sous No. 7 et 9 les No. 1 et 2

«Qu'au 9-ème considérant, devenu le deuxième, on ajoute, après les mots «que les Principautés», les suivants: «dans leur pleine au-«tonomie».

«Qu'à la suite du considérant relatif à la reconnaissance du droit postal aux Principautés, on ajoute un nouveau considérant ainsi conçu:

«Considérant que le Traité de Paris a reconnu en principe que «les Principautés peuvent avoir et ont des intérêts commerciaux dis-«tincts et qu'elles ont le droit de les défendre et de les asseoir; que «c'est en vue de l'exercice de ce droit qu'elles ont fait partie avec «les autres Etats riverains de la Commission fluviale appelée à régler «la libre navigation du Danube, la plus grande voie commerciale des «Principautés.»

«Que le 10-ème considérant soit indiqué sous le No. 1, et que les notes 1, 2, 3, soient suprimées.

«Que le 11-ème considérant soit indiqué sous le No. 2 et le 12-ème sous le No. 3.

«Qu'il soit ajouté à la suite un nouveau considérant sous No. 5, ainsi rédigé:

«Considérant que l'influence de l'ambassadeur de la Sublime Porte «auprès de la Cour de Vienne et celle du Commissaire Ottoman «dans la Commission fluviale tendent à paralyser l'indépendance et «à restreindre le droit des Commissaires des Principautés Danubiennes; «que l'on a cherché à obtenir même leur remplacement, lors de leur «refus de figurer comme simples attachés auprès du Commissaire «Ottoman; que cette influence est en opposition flagrante avec le «texte du Traité de Paris, comme aussi une lésion du droit reconnu «aux Principautés d'être représentées dans cette commission au même «titre et avec les mêmes attributions que les autres Etats riverains».

«Que le 12-ème considérant soit indiqué sous le No. 4, et la date de 1854 remplacée par celle de 1855, et que le texte lui-même de

www.dacoromanica.ro

la convention télégraphique conclue entre l'Empire autrichien et les Principautés soit communiqué à la Commision internationale, en annexe à ce projet.»

(Signé) M. Kogălniceanu.

Appuyons cet amendement: D. Gheorghiadi, Dr. Vârnav, G. A. Vârnav, G. Ilie, Cyrille Ciocârlie, D. Ghidionescu.

Mr. *M. Kogălniceanu* démontre, «que sauf les deux considérants, les autres points de l'amendement ne sont que des changements de rédaction. Le Congrès de Paris, dit-il, considérant que le Danube est la plus grande artère du commerce de l'Europe a voulu appliquer aussi à ce fleuve le principe de la liberté de navigation déjà appliqué au Rhin. C'est dans ce but que le Traité a décidé qu'un règlement pour la navigation de Danube serait élaboré pas les Commissaires de tous les Etats riverains. Aucune restriction n'a été faite pour les Principautés; leurs Commissaires devaient seulement être acceptés par la Porte. Dès que la commission fut réunie, le Commissaire turc éleva la prétention de suprématie sur ceux des Principautés, lesquels, comme des vassaux, ne devaient avoir à ses travaux, selon elle, que le caractère de simples attachés auprès de lui et être tenus de se conformer en tout à ses opinions. Les Commissaires des Principautés entrèrent d'abord avec le titre de **délégués**; plus tard ils obtinrent celui de **Commissaires.** Le précédent Commissaire moldave a même été rappelé, sur les instances de la Porte. L'acte de navigation a été signé récemment. Quelques-uns des Commissaires soulevèrent ici une nouvelle difficulté; ils contestèrent à ceux des Principautés le droit de signer l'acte, par ce motif que, dans leur opinion, ces pays étaient des Etats non-souverains. Finalement les Commissaires des Principautés furent admis à signer l'acte réglant la liberté de navigation du Danube, mais la ratification n'en a été signée que par le Wurtemberg, la Bavière, l'Autriche et la Turquie; les Principautés n'auront qu'une copie de l'acte, et cela encore par l'intermédiaire de la Turquie. Aucune de ces restrictions ne nous est imposée par le Traité de Paris; ce document, si remarquable, ne fait aucune différence entre les droits de l'Autriche, de la Turquie, du Wurtemberg et de la Bavière et ceux de la Moldavie, de la Valachie et de la Servie. Tous ces pays font partie de la Commission fluviale au même titre d'Etats souverains; leurs Commissaires doivent donc avoir les mêmes droits. L'orateur voit dans ces restrictions imposées aux Commissaires des Principautés Danubiennes une violation du Traité de de Paris, un conflit qu'il est du devoir de l'Assemblée de soumettre à la décision souveraine

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.16. 1857 9 Novembre.

des prochaines Conférences de Paris par l'intermédiaire de la Commission internationale siégeant à Bucarest. Je le répète encore une fois, ajoute-t-il, les droits des Principautés ont été violés à Vienne, et c'est pourquoi j'ai proposé mon amendement.»

Mr. *D. Ballet*, au nom de la première commission, déclare «qu'elle adhère à l'amendement, en maintenant cependant le considérant VIII du projet.»

Consultée par assis et levé, l'Assemblée adopte à l'unanimité le projet de résolution de la commission, avec les modifications proposées par l'amendement et avec le maintien du considérant VIII du projet.

La séance est suspendue pour une heure, pour rédiger l'acte à signer, conformément à l'art. 50 du Règlement de l'Assemblée.

La séance est reprise sous la présidence du Vice-Président, et il est donné lecture de la résolution suivante:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le neuvième jour du mois de Novembre.

«Considérant:

«1. Que les bases de l'existence nationale et politique des Principautés roumaines sont les Capitulations qu'elles ont conclues avec la Sublime Porte en 1393, 1460, 1511 et 1634;

«2. Que ces Capitulations ont assuré aux Principautés roumaines un Gouvernement national indépendant, une entière liberté de législation etc. etc., en un mot tous les droits qui constituent la souveraineté intérieure et extérieure;

«3. Que dans ces droits se trouve compris aussi le droit qu'ont les Principautés de régler elles-mêmes leurs intérêts, et comme de raison, leurs relations commerciales avec les autres Etats;

«4. Que les Principautés roumaines ont toujours exercé ces droits et qu'elles n'ont jamais été soumises même de fait (dè facto) à la législation commerciale de la Turquie, témoin les nombreux Traités qu'elles ont conclus avec d'autres Etats souverains durant une série de siècles **après** la conclusion des Capitulations turco-roumaines, savoir:

«a) Le Traité d'Etienne VI le Jeune, Prince de Moldavie, avec Sigismond, Roi de Pologne, en 1518 [1]), dans lequel est stipulé entre autres sur le négoce l'article suivant:

«Il sera permis aux négociants du Voévodat d'Etienne de Mol-«davie d'aller en toute sûreté sur nos terres, de faire le commerce «et d'exercer leur négoce, en payant toutefois les droits aux ancien-

[1]) La septième année après la conclusion de la Capitulation entre Bogdan, père de cet Etienne, et Bajazet II.

www.dacoromanica.ro

«nes douanes et en respectant le droit des anciens entrepôts. Il sera «également permis aux marchands et sujets polonais d'aller librement «et sûrement en Moldavie pour faire leur commerce et exercer leur «négoce, en payant les impôts aux anciennes douanes et en respec-«tant le droit des anciens entrepôts» [1];

«b) Le Traité entre Pierre Rareş, Prince de Moldavie, et Sigismond, Roi de Pologne, du 12 Décembre 1527 [2], par lequel est stipulée aussi la liberté de commerce entre la Moldavie et la Pologne et se trouvent confirmés en tous points les articles susmentionnés du Traité de 1518;

«c) Le Traité entre Etienne, Prince de Moldavie, et ce même Sigismond, du 20 Février 1539, par lequel est stipulé aussi qu'il est permis aux négociants des deux pays d'exercer leur négoce; que les anciennes voies en usage soient aussi maintenant libres et que les sujets polonais ne soient plus forcés à payer des droits de douane autres que l'ancien [3];

«d) Le Traité de commerce conclu le 27 Août 1588 entre Pierre-le-Boiteux, Prince de Moldavie, et Elisabeth, Reine d'Angleterre [4], soixante-dix-sept ans après la conclusion de la première Capitulation, dont la teneur suit:

«Nous, Pierre, par la grâce de Dieu Prince de Valachie et de «Moldavie, savoir faisons par les présentes à tous ceux à qui il con-«vient, ou qu'il conviendra, que nous avons conclu ce Traité avec «Son Excellence William Hareborn, ambassadeur de son illustre et «puissante Majesté Elisabeth, Reine d'Angleterre, de France et d'Ir-«lande, près le Sérénissime et tout puissant Empereur des Turcs, «dans la forme suivante: savoir que dorénavant tous les négociants «et autres sujets de S. M. auront le droit d'aller et de séjourner dans

[1] «Item mercatoribus Stephani Woiewodae e terra Moldaviensi liberum erit et securum ire per terras nostras, et mercari ac negotia sua exercere, solutis vectigalibus in theloneis consuetis, et servato iure antiquorum emporiorum seu depositoriorum. — Et similiter nostris mercatoribus et sujectis liberum esse debet et securum et apertum ire per teram Moldaviensem, ac mercari, ac negotia exercere, solutis vectigalibus et teloneis antiquis et servato jure antiquorum depositoriorum.» (Dogiel, Codex diplomaticus Regni Poloniae, tome I, pag. 610—613. Ex archiv. Reg. Lib. 27, No. 22, fol. 284).

[2] Seize ans après la conclusion de la Capitulation de Bogdan avec la Sublime Porte.

[3] «Ut mercatoribus utrinque libera sit mercandi facultas. — Ut quibus antiquitus solebant itineribus uti, illis nunc quoque libere uti liceat. — Ut non alia quam prisca vectigalia nostri mercatores dare necesse habeant.» (Dogiel, Cod. diplom. Regni Poloniæ, tome I, pag. 617, Ex. archiv. Regni).

[4] Soixante-dix-sept ans après la conclusion des premières Capitulations.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16. 1857 9 Novembre.

«notre pays, de faire le commerce, de vendre, de conclure des transactions et même d'entreprendre et de faire tout ce qui serait dans «l'intérêt de leur société et à l'avantage du commerce, sans aucune «opposition ou obstacle, mais bien entendu sans dommage pour nos «droits de donane, c'est-à-dire qu'il nous soit compté trois ducats sur «chaque objet de la valeur de 100 ducats. Nous confirmons toutes «ces clauses par cet acte. En foi de quoi nous avons apposé notre «sceau» [1];

e) Des nombreux Traités et conventions que les Principautés ont conclus plus tard tant entre elles qu'avec les autres Etats, nous ne citerons ici que les modernes, telles que: la convention entre la Moldavie et la Valachie de 1836 et 1846 pour l'union des douanes etc.; la convention pour l'établissement de la correspondance télégraphique internationale entre la Moldavie d'une part, l'Autriche, la Confédération Germanique et les autres Etats de l'Europe d'autre part, du 11 Octobre 1855;

«Considérant:

«1. Que la Turquie elle-même a toujours reconnu l'indépendance et l'autonomie commerciale des Principautés roumaines, en soumettant ses produits, à leur entrée dans les Principautés, aux lois commerciales et aux droits de douane de ces pays, comme il ressort de l'extrait des statuts de l'ancienne douane de 1761, intitulée la **grande douane**, et l'exercice non interrompu et quotidien de ce droit sur les frontières des Principautés du côté de la Turquie;

«2. Que l'indépendance et l'autonomie commerciale des Principautés ont été reconnues et consacrées par le Règlement Organique des deux Principautés, qui contient les dispositions suivantes:

«a) Le tarif des douanes pour les produits, objets et denrées et autres exportés ou importés par les indigènes **et les sujets de la Sublime Porte** sera fixé par l'Assemblée générale ordinaire, avec la sanction du Prince, de la manière la plus avantageuse pour le pays (chap. III, section III, art. 79, No. III);

«b) Que les Principautés roumaines auront pleine et entière liberté de commerce;

«Que l'exportation des bestiaux et des produits est à jamais libre sur toutes les frontières des Principautés, sans aucune entrave (chap. V, sect. I, art. 148);

«Que les ports des Principautés sont ouverts à tous les pavillons sans aucune exception (art. 149 Règl. Org.);

[1] Richard Hacluyt, *The principal navigations, voyages, traffics and discovertes of the English Nation etc. etc.* tome II, London 1559, pag. 290.

www.dacoromanica.ro

«Que l'importation et l'exportation de Moldavie en Valachie et réciproquement sont libres et exemptes de tout droit de douane (art. 152 Règ. Org.);

«c) Que pour les affaires de commerce on prendra dans le code de commerce français toutes les dispositions applicables à l'état des choses des Principautés; ces dispositions seront coordonnées et traduites en roumain, pour servir de règle dans les affaires commerciales (ch. VIII, art. 318 Règl. Org.);

«Considérant:

«1. Que les Principautés roumaines jouissent de la pleine liberté de navigation pour leurs bâtiments et sous pavillon national, liberté reconnue par le Règlement Organique (chap. V, sect. I, art. 150) et le Hatichérif du Sultan Mahmoud de glorieuse mémoire, de l'an 1250 (1834) et mis en vigueur par le Gouvernement des deux Principautés par la distribution quotidienne des patentes qui permettent aux bâtiments de naviguer librement, chargés ou vides, avec leurs équipages, sur la Mer Noire et les autres mers, et d'arborer le pavillon des Principautés, en vertu des droits de ces pays notifiés aux ambassadeurs et aux Puissances étrangères, etc;

«2. Que les Princes des Principautés ont le droit de délivrer des passe-ports aux indigènes qui voudraient voyager au-delà des frontières (Règl. Org., ch. III, sect. III, No. VIII);

«3. Que les Principautés, en vertu de leur autonomie, jouissent aussi du droit postal (Règl. Org., ch. III, sect. II, art. 74, No. IX; sect. III. art. 79, No. II);

«4. Que la Traité de Paris a reconnu en principe que les Principautés peuvent avoir et ont des intérêts communs distincts et qu'elles ont le droit de les défendre et de les asseoir; que c'est en vue de l'exercice de ce droit qu'elles ont fait partie avec les autres Etats riverains de la Commission fluviale appelée à régler la libre navigation du Danube, la plus grande voie commerciale des Principautés;

«Considérant:

«1. Les principes reconnus par le droit public:

«a) Que les stipulations conclues entre deux parties ne peuvent léser les droits d'un tiers;

«b) Que personne ne peut passer à un autre plus de droits qu'il n'en possède lui-même (Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet);

«c) Qu'un Souverain lié une fois par un Traité ne peut conclure un autre Traité contraire au premier;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.16.
1857
9 Novembre.

«d) Que l'impuissance d'exécuter les Traités sans léser les droits d'un tiers rend ces Traités non obligatoires;

«e) Que de deux Traités incompatibles, le plus ancien a la préférance;

«f) Qu'un Traité ne peut jamais contenir des dispositions contraires aux droits d'un tiers, etc.;

«Et que par conséquent les Capitulations et les conventions postérieures, tant anciennes que récentes, conclues entre la Sublime Porte et les autres Puissances, ne peuvent porter atteinte aux Capitulations antérieurement conclues entre la Sublime Porte et les Principautés roumaines, ni ne peuvent être obligatoires pour celles-ci;

«2. Que l'existence de postes étrangères dans les Principautés et la participation d'autres Puissances au revenu postal des Principautés n'ont aucune base légale;

«3. Que la convention télégraphique de la Turquie avec l'Autriche, publiée le mois passé et qui prétend comprendre aussi les Principautés dans son cercle d'action, est une violation d'autant plus manifeste de leurs droits, qu'il existe déjà entre ces Principautés et l'Autriche une convention télégraphique conclue **directement** en 1855;

«4. Que l'influence exercée par l'ambassadeur de la Sublime Porte près le Cabinet de Vienne et par le Commissaire ottoman près la Commission fluviale, dans le but de paralyser l'indépendance et de limiter les droits des Commissaires des Principautés Danubiennes et de faire remplacer ces derniers quand ils ne se prêtaient pas au rôle de simples attachés auprès du Commissaire ottoman, est une déviation du texte du Traité de Paris et une violation du droit reconnu aux Principautés de figurer et de travailler dans cettte Commission au même titre et avec les mêmes attributions que les autres Etats riverains;

«Basée sur la Traité de Paris, qui a garanti les droits des Principautés et particulièrement **leur entière liberté de commerce et de navigation**;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu: **que les Puissances garantes veuillent bien reconnaître l'antique et imprescriptible droit des Principautés-Unies de régler elles-mêmes leurs relations commerciales avec les autres Etats.**»

Ont voté **pour** soixante-quatre membres: LL. EE. les Evêques Génadius Tripoléos, Philarète Stavropoléos, Calinic Hariopoléos, LL. RR. les Archimandrites Néophyte Scriban et l'économe Matcaș, MM. G. Sturdza, C. Sturdza, D. Miclescu, C. Bădărău, D. Grigoriu, A. Fătu, C. Morțun, D. Bălan, M. Kogălniceanu, B. Mălinescu, Gr. Balș,

www.dacoromanica.ro

Dr. Vârnav, D. Gheorghiadi, G. Massian, S. Canano, D. Savin, A. Jiean, S. Stanciu, S. Miclescu, N. Carp, C. Sturdza (de Vaslui), B. Zaharia, A. Aslan, Th. sin Pavel, C. Ostachi, C. Rosetti, J. Levărdă, J. a Babei, Cyrille Ciocârlie, C. Iacovachi, J. Roată, G. Ilie, J. Chrissanti, L. Catargi, J. Fotea, G. Vârlan, B. Balaiș, R. Sava, Gr. Soutzo, Em. Costachi, B. Nicolau, B. Stan, N. Iamandi, Dr. Costin, N. Bosie, D. Ghidionescu, J. Olariul, P. Croitoru, Gr. Costachi, C. Știun, T. Sacalof, J. Roșca, M. Jora, B. Sturdza, D. Rallet, A. Panu, C. Hurmuzaki, P. Maurojény, C. Negri. Aucun membre n'a voté **contre**

Etaient absents au moment du vote treize membres: S. Em. le Métropolitain, S. Em. l'Evêque Nectarius Sotiriopoléos, MM. N. Canano, G. Vârnav, Gr. Vârnav, D. Cracti, P. Brăescu, G. Pruncu, A. Teriachiu, N. Catargi, D. Romov, L. Galliardi, J. Cantacuzène.

Conformément à l'art. 79 du Règlement, le Vice-Président proclame que «l'Assemblée **a adopté**».

Le Vice-Président, ayant consulté l'Assemblée, lève la séance à $4^1/_2$ heures et annonce la prochaine pour le mardi, 12 Novembre.

24. — Convention télégraphique conclue entre l'Autriche et la Moldavie.

Le soussigné, Conseiller intime et Général commandant le corps d'occupation dans les Principautés Danubiennes, est chargé de déclarer au nom du Gouvernement Impérial que celui-ci s'engage:

1. A mettre les lignes télégraphiques autrichiennes à la disposition de l'Etat et des particuliers pour les correspondances entre la Moldavie d'une part et l'Autriche, les Etats de l'association télégraphique germano-autrichienne et les autres Etats de l'Europe, d'autre part;

2. A prendre pour compte de l'Autriche jusqu'au point de jonction dit Nemerniceni la taxe des dépêches venant d'Autriche et des autres Etats en Moldavie et à laisser pour le compte de la Moldavie celle des dépêches à partir du dit point aux stations télégraphiques de la Principauté;

3. A appliquer aux correspondances télégraphiques de ou pour la Moldavie, tant en ce qui concerne le solde des dépêches, qu'en ce qui regarde leur traitement en général et les détails du service télégraphique, les stipulations des Traités de l'association télégraphique germano-autrichienne;

4. A dresser, chaque trimestre, en allemand ou français, un compte des dépêches expédiées d'Autriche ou d'autres Etats en Moldavie ou au-delà; à envoyer ce compte au Ministère de la Principauté de Mol-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 16 1857 9 Novembre.

davie et à payer en monnaie sonnante de convention la somme qui sera portée par le bureau central I. R. de comptabilité à l'avoir du Gouvernement de Moldavie, après déduction des sommes revenant au Gouvernement autrichien.

Bucarest, le 11 Octobre 1855.

(Signé) Coronini, Feld-Maréchal-Lieutenant.

A l'honorable Ministère de l'Intérieur de la Principauté de Moldavie à Jassy, No. 11.595.

25. Procès-verbal No. 17. — Séance du 12 Novembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

La dix-septième séance s'ouvre à $10^1/_2$ heures du matin sous la présidence de S. Em. le Métropolitain.

Mr. A. Panu fait l'appel nominal, auquel répondent soixante-dix-neuf membres; six sont absents, savoir: deux par congé, S. R. l'Archimandrite Melchisédec, Mr. A. Botez-Forĕscu; un malade, Mr. C. Rolla, et deux, MM. G. Vârnav et G. Pruncu, dont l'absence n'est pas motivée.

Mr. A. Teriachiu lit le procès-verbal de la dernière séance, que l'Assemblée adopte sans modification.

Sept députés, qui dans cette dernière séance étaient absents pendant la signature de l'acte voté par l'Assemblée et relatif à ce que les Puissances garantes veuillent bien reconnaître l'ancien et imprescriptible droit des Principautés-Unies de régler à elles seules leurs relations commerciales avec les autres Etats, demandent à signer aussi cet acte; ce sont Mr. J. Cantacuzène, L. Galliardi, N. Canano, Gr. Vârnav, A. Teriachiu, N. Catargi et S. Em. le Métropolitain.

Mr. *D. Rallet* donne lecture de la démission de Mr. le Logothète A. Balş, député des grands propriétaires du district de Putna:

«Fondé sur les dispositions de l'art. 23 du Traité de Paris et sur celles de l'art. 5 du Firman Impérial de convocation du Divan, en vertu duquel cette Assemblée est appelée à s'occuper de la revision des lois et statuts de la Principauté en vue de sa réorganisation intérieure, je me suis déjà vu contraint, à l'occasion d'une question politique d'une grande importance traitée par l'Assemblée, d'émettre une opinion contraire, que l'Assemblée a fait déposer dans ses archives.

«Considérant en outre le programme adopté pour les travaux de l'Assemblée, moi soussigné, fidèle à mon mandat et au respect des droits de la Moldavie, ne pouvant contrairement à ma conscience

www.dacoromanica.ro

prendre part aux travaux du Divan, je viens déposer par le présent acte mon mandat entre les mains de mes mandants et me considère comme déchargé de la mission de député du district de Putna.» (Signé) Alex. Balş Logothète. No. 1980 Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

Après quoi on décide que les mesures voulues seront prises pour l'élection d'un autre député.

Mr. *Em. Costachi* lit le projet d'adresse suivant à la Commission internationale siégeant à Bucarest, rédigé par la commission nommée d'urgence dans la dernière séance:

«Le Traité de Paris a assuré aux Assemblées ad-hoc des Principautés la faculté d'exprimer librement et sans entraves les vœux de la nation, de manière à garantir leurs déliberations et leurs votes contre toute pression intérieure, directe ou indirecte.

«Basée sur cette garantie, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie se voit à regret dans l'obligation de soumettre à l'attention et à l'appréciation de la Commission internationale de Bucarest la mesure arbitraire, que le Gouvernement vient de prendre pour empêcher la distribution du Bulletin des séances.

«En un moment aussi solennel, en un moment où tous les esprits sont préoccupés de la future réorganisation qui va assurer un avenir heureux à la nation roumaine, l'Assemblée a pensé que c'était pour elle un saint devoir de porter à la connaissance du public le résultat de ses travaux. Dans ce but, il a été fondé un Bulletin destiné à reproduire textuellement les procès-verbaux de ses travaux, afin d'une part d'éclairer le public sur les questions soumises à la discussion et sur les votes émis, et d'autre part afin de contribuer, autant qu'il dépend d'elle, au maintien du bon ordre et de la tranquillité publique, en réfutant par avance toute fausse interprétation ou toute insinuation, que des malveillants, profitant de l'absence de toute publicité, s'efforceront et s'efforcent de propager.

«L'Assemblée ne croit pas être sortie du cercle de ses attributions en publiant les procès-verbaux de ses séances; car du moment que ces procès-verbaux sont soumis à la Commission internationale, quel motif y aurait-il de les cacher au pays, par qui cette Assemblée a été élue, au pays qui a les yeux continuellement fixés sur l'œuvre de ses députés?

«La modération, que l'Assemblée s'est efforcée d'apporter jusqu'à ce jour dans tous ses travaux, suffira pour prouver à l'honorable Commission qu'elle s'est pénétrée de la grandeur de sa mission, tant envers le pays qu'envers les Hautes Puissances. Le cas où

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857

dans l'avenir il se présenterait une question de nature assez délicate pour ne pas permettre une publicité trop étendue, ce cas lui-même a été prévu par l'Assemblée, qui pour cette éventualité s'est posé à elle-même des limites, afin d'éviter de donner pâture à une agitation quelconque des esprits, ainsi que le prouvent les art. 6, 7, 8, 104 de son Règlement.

«Aujourd'hui, l'Assemblée voit que le Gouvernement, sans prendre en considération la nécessité où elle est de ne pas provoquer par là les fausses interprétations et les imputations injustes et sans l'ombre d'un motif plausible, se refusant de faire droit aux demandes qui lui ont été adressées à ce sujet; que le Gouvernement, disons-nous, non seulement maintient les ordres qu'il a donnés, mais qu'il va plus loin encore, en ordonnant la saisie par voie exécutive des premiers numéros déjà distribués.

«L'Assemblée laisse à la haute sagesse de la Commission internationale à juger, si une pareille mesure a pu être motivée par le contenu des Bulletins publiés jusqu'à ce jour, si elle est faite pour assurer le bon ordre, ou si tout au contraire elle n'est pas de nature à faire naître l'inquiétude et le doute. Et en réalité, les inconvénients, que l'Assemblée a cherché à écarter par la publication de ses travaux, commencent déjà à se produire par suite de cette mesure; des malveillants, profitant de l'ignorance dans laquelle se trouve le pays sur ces travaux, cherchent à égarer les esprits, dans l'intention de provoquer la signature de diverses protestations.

«L'Assemblée, forte de la conscience avec laquelle elle remplit sa mission, ne croit pas sortir de la limite de ses devoirs en portant ce fait à la connaissance de la Commission internationale, afin de laisser à la responsabilité de qui de droit toutes les conséquences, qui pourraient résulter des mesures prises par le Gouvernement.»

Cette lecture achevee, Mr. *Em. Costachi* ajoute, «que la commission d'urgence n'a pas cru qu'il fût de la dignité de l'Assemblée de mentionner les inconvenantes publications de «*La Gazette de Moldavie*». Nous savons tous, dit-il, que cette feuille est malade de vieillesse et soumise à toutes influences des changements de température.»

Mr. *L. Catargi* fait observer, «qu'il est nécessaire de spécifier explicitement dans l'adresse que ceux qui cherchent à provoquer l'agitation dans le pays sont les candidats à la Caïmacamie, à la Principauté et les émissaires des étrangers.»

www.dacoromanica.ro

Mr. *Em. Costachi* réplique, «que la commission a pensé qu'il fallait éviter toute personnalité.» No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

Mr. *L. Catargi* demande alors, «que ses paroles soient inscrites au procès-verbal.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, approuve à l'unanimité le projet d'adresse de la commission.

Mr. *C. Hurmuzaki* lit le rapport de la première commission chargée de développer la série de questions sur le premier point relatif à la rectification des frontières des Principautés par une commission européenne:

«Il est notoire que les Principautés roumaines, dans leurs Capitulations avec la Sublime Porte, se sont réservé tous les droits qui constituent la souveraineté des Etats, ainsi qu'il a été exposé plus au long dans l'acte voté par le Divan ad-hoc le 7 Octobre dernier et dans les résolutions relatives à la soumission des étrangers résidants dans les Principautés aux lois du pays et au libre établissement des relations commerciales;

«Que lors de la conclusion de ces Capitulations, les frontières des Principautés étaient bien plus étendues qu'elles ne le sont aujourd'hui, ainsi que l'établissent d'innombrables documents historiques;

«Que par l'article 3 de la Capitulation de la Moldavie de l'année 1511, la Sublime Porte s'est formellement obligée à défendre la Moldavie contre toute attaque, à la maintenir dans l'état où elle était, à la garantir contre tout arbitraire et à ne pas souffrir qu'on lui fît subir jamais ni morcellement ni partage;

«Que cette obligation pour la Sublime Porte a été renouvelée par la Capitulation de l'année 1634, art. 5, ainsi conçu: «Les frontières de «la Moldavie seront conservées intactes sur toute leur étendue»;

«Qu'une obligation identique a été stipulée aussi en faveur de la Valachie par l'art. I de la Capitulation de 1460, par lequel la Sublime Porte s'engage à protéger la Principauté de Valachie;

«Qu'aux Conférences de Carlowicz, où fut signé le Traité de paix du 26 Janvier 1699, la Sublime Porte a de nouveau formellement reconnu cette obligation par sa réponse à l'Autriche et à la Pologne, lorsque la première de ces Puissances demanda l'extension de ses frontières jusqu'au Danube, en d'autres termes les Principautés de Valachie, Moldavie et Bessarabie, et que la seconde réclamait la Moldavie. Cette réponse était ainsi conçue: «qu'Elle ne peut leur «donner ni leur soumettre ces pays, car ils n'ont pas été conquis par

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 17. 1857 12 Novembre.

«le sabre, mais se sont placés de leur plein gré sous la protection «de la Turquie, et que par conséquent ils sont libres»;

«Que l'Autriche aussi a reconnu ces faits aux Conférences de Passarowicz, où fut conclu le Traité de paix du 21 Juillet 1718, et dans lesquelles cette Puissance, pour motiver sa demande itérative de se faire accorder la Moldavie et la Valachie, mettait en avant que la Porte est seulement protectrice, mais non pas souveraine de la Moldavie et de la Valachie;

«Sans parler ici des diverses cessions de territoires, dont, malgré ses engagements, la Sublime Porte a fait subir la perte aux Principautés roumaines, ainsi que le prouve, entre autres, la dépêche circulaire de S. E. le Ministre des Affaires étrangères de France du 23 Mai 1855, dépêche qui, après avoir reconnu les Capitulations, ajoute: «La «Moldavie a perdu la moitié du territoire que lui avaient garanti les «Sultans»;

«Nous bornant à mentionner seulement que, même postérieurement à ces cessions, les Principautés roumaines ont encore essuyé des pertes considérables de territoire, par suite des continuels empiétements auxquels leurs frontières ont été et continuent d'être exposées, ainsi qu'il ressort clairement d'une note de S. E. le Baron de Koller, Internonce d'Autriche auprès la Sublime Porte, du 12 Octobre 1855, adressée à S. E. Fuad-Pacha, alors Ministre des Affaires étrangères de Turquie; cette notte commence par reconnaître qu'il y a eu un nouvel empiétement sur la frontière entre la Moldavie et la Bucovine et finit par donner l'assurance que: «des mesures con«venables ont été prises, afin que la ligne de démarcation «trop avancée fût reculée jusqu'à son tracé primitif»;

«Considérant enfin:

«1. Que le Règlement Organique de la Principauté de Moldavie, chap. IX, sect. VI, art. 431, prévoit les empiétements et le mode de leur redressement et statue que: «la frontière moldave du côté «de la Bucovine et de la Transylvanie ayant subi des empiétements «sur divers points, le Prince et l'Assemblée générale ordinaire pren«dront, en temps convenable, les mesures nécessaires afin de rectifier «le tracé sur les anciennes limites»;

«2. Qu'en conséquence, tant en vertu des Capitulations qu'en vertu du statut fondamental du pays, les Principautés seules ont le droit de régler les frontières qui les séparent des Etats limitrophes; droit dont les Principautés ont toujours fait l'usage convenable, ainsi qu'en font foi plusieurs Traités conclus par elles avec d'autres Etats

www.dacoromanica.ro

postérieurement à leurs Capitulations avec la Porte Ottomane, et dont nous ne citerons que les suivants :

«a) Celui conclu entre Etienne, dit Lăcustă (sauterelle), Prince de Moldavie, et Sigismond I, Roi de Pologne, du 20 Février 1530 (28 ans après la première Capitulation, entre la Moldavie et la Turquie) et qui stipule: «qu'il ne sera établi de frontières et limites autres «que celles anciennement fixées entre la Pologne et la «Moldavie, et telles qu'elles sont décrites dans les actes» «(ut non alli fines limitesque terminentur, quam qui fuerunt priscis «temporibus inter Regnum et Moldaviam terminati et privilegiis sunt «descripti» — Dogiel, Cod. diplom. Regni Poloniae, tome I, page 617);

«b) Celui conclu entre Neagu Bassarabe, Prince de Valachie, et le Roi Jean Zapolia en 1520, qui rectifie et fixe la frontière entre la Valachie et la Transylvanie;

«3. Qu'il résulte de là que tous les règlements de frontières qui n'ont pas été débattus de concert avec les Principautés, seules compétentes à asseoir leurs intérêts, ne peuvent être valables, non plus qu'obligatoires pour elles, et cela d'après les principes suivants du droit public :

«a) Une convention entre deux parties ne peut nuire au tiers;

«b) Ce qui m'appartient ne peut, sans mon consentement, devenir la propriété d'autrui (id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest);

«c) Ce qui dès l'origine n'est pas valable ne peut être validé par l'effet du temps (quod initio vitiosum est, non potest, tractu temporis, convalescere);

«4. Qu'en outre, toutes ces fixations de frontières faites postérieurement au Règlement Organique, ainsi que celles faites récemment encore à la suite de nouveaux empiétements, ne peuvent avoir de valeur légale, par ce motif encore qu'elles n'ont pas été faites avec le concours de l'Assemblée générale ordinaire, sans laquelle ni un Prince Régnant, ni un Gouvernement provisoire ne sont en droit de prendre la moindre disposition à cet égard;

«5. Que le Traité de Paris du 30 Mars 1856, art. 22 et 25, a placé les Principautés roumaines, ainsi que leurs droits, sous la garantie collective de toutes les Puissances signataires de cet acte, le plus important de notre siècle ;

«6. Qu'il suit de là que, du jour de la publication de ce Traité, les Principautés et leurs droits (au nombre desquels est l'indépendance d'un Gouvernement national et autonome) ne peuvent subir aucune atteinte ni réduction;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

«7. Que nonobstant cela, plusieurs empiétements sur le territoire de la Moldavie à sa frontière de Bucovine et de Transilvanie ont eu lieu dans le courant de ces deux dernières années, pendant que les Principautés roumaines étaient occupées par les armées autrichiennes, en d'autres termes après que ces Principautés se trouvaient déjà placées sous la garantie collective des Puissances signataires du Traité de Paris;

«8. Qu'aujourd'hui encore on procède par le même mode de délimitation qu'autrefois, mode qui non seulement est contraire aux droits des Principautés et à la lettre de leur loi organique, mais qui est aussi de nature à infirmer les stipulations du Traité de Paris, qui plaçant ces pays sous la garantie collective de l'Europe leur a garanti par là-même **l'intégrité** de leur territoire;

«Considérant enfin que la rectification de frontières par une Commission européenne est une mesure déjà pratiquée une fois par le Congrès de Paris et seule capable de nous inspirer de la confiance et de nous rendre la tranquillité;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu suivant: que les Puissances garantes, reconnaissant l'ancien et imprescriptible droit des Principautés de régler elles-mêmes les frontières qui les séparent des États voisins, veuillent bien leur accorder aussi la rectification des frontières des Principautés-Unies par une Commission européenne.»

10 Novembre 1857.

Le Rapporteur de la commission, Const. Hurmuzaki.

(Signés) B. Sturdza, P. Maurojény, D. Rallet, Em. Costachi, L. Catargi, A. Panu, C. Hurmuzaki.

Mr. *B. Mălinescu* prend la parole et dit, «que dans le bel exposé fait par le rapport qui vient d'être lu, un point important a été omis, celui de la frontière du Danube.»

Mr. *C. Hurmuzaki* répond «que la commission se réserve de présenter un projet spécial sur cette question.»

Mr. *D. Grigoriu* félicite la commission sur la lucidité, avec laquelle elle a exposé les droits du pays.

Mr. *Em. Costachi* répond «que les félicitations reviennent de droit à Mr. Hurmuzaki, qui est l'auteur du projet.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité et sans modification le projet de résolution présenté par la première commission.

La séance est suspendue pour une heure, afin de donner le temps

www.dacoromanica.ro

de mettre par écrit l'acte qui doit être signé, conformément à l'art. 50 du Règlement de l'Assemblée.

A la reprise de la séance, l'on procède à la signature de l'acte suivant:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le douzième jour du mois de Novembre.

«Il est notoire que les Principautés roumaines, dans leurs Capitulations avec la Sublime Porte, se sont réservé tous les droits qui constituent la souveraineté des Etats, ainsi qu'il a été exposé plus au long dans l'acte voté par le Divan ad-hoc le 7 Octobre dernier et dans les résolutions relatives à la soumission des étrangers résidants dans les Principautés aux lois du pays et au libre établissement des relations commerciales;

«Que lors de la conclusion de ces Capitulations, les frontières des Principautés étaient bien plus étendues qu'elles ne le sont aujourd'hui, ainsi que l'établissent d'innombrables documents historiques ;

«Que par l'article 3 de la Capitulation de la Moldavie de l'année 1511, la Sublime Porte s'est formellement obligée à défendre la Moldavie contre toute attaque, à la maintenir dans l'état où elle était, à la garantir contre tout arbitraire et à ne pas souffrir qu'on lui fît subir jamais ni morcellement ni partage ;

«Que cette obligation pour la Sublime Porte a été renouvelée par la Capitulation de l'année 1634, art. 5, ainsi conçu : «les frontières de «la Moldavie seront conservées intactes sur toute leur étendue» ;

«Qu'une obligation identique a été stipulée aussi en faveur de la Valachie par l'art. 1 de la Capitulation de 1460, par lequel la Sublime Porte s'engage à protéger la Principauté de Valachie ;

«Qu'aux Conférences de Carlowicz, où fut signé le Traité de paix du 26 Janvier 1699, la Sublime Porte a de nouveau formellement reconnu cette obligation par sa réponse à l'Autriche et à la Pologne, lorsque la première de ces Puissances demandait l'extension de ses frontières jusqu'au Danube, en d'autres termes les Principautés de Valachie, Moldavie et Bessarabie, et que la seconde réclamait la Moldavie; cette réponse était ainsi conçue : «qu'elle ne peut leur donner ni «leur soumettre ces pays, car ils n'ont pas été conquis par le sabre, «mais se sont placés de leur plein gré sous la protection de la Tur«quie, et que par conséquent ils sont libres» ;

«Que l'Autriche aussi a reconnu ces faits aux Conférences de Passarowicz, où fut conclu le Traité de paix du 21 juillet 1718, et dans lesquelles cette Puissance, pour motiver sa demande itérative de se

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

faire accorder la Moldavie et la Valachie, mettait en avant que la Porte est seulement protectrice, mais non pas souveraine de la Moldavie et de la Valachie;

«Sans parler ici des diverses cessions de territoires, dont, malgré ses engagements, la Sublime Porte a fait subir la perte aux Principautés roumaines, ainsi que le prouve, entre autres, la dépêche circulaire de S. E. le Ministre des Affaires étrangères de France du 23 Mai 1855, dépêche qui, après avoir reconnu les Capitulations, ajoute: «La Moldavie a perdu la moitié du territoire que lui avaient garanti «les Sultans» ;

«Nous bornant à mentionner seulement que, même postérieurement à ces cessions, les Principautés roumaines ont encore essuyé des pertes considérables de territoire, par suite des continuels empiétements auxquels leurs frontières ont été et continuent d'être exposées, ainsi qu'il resort clairement d'une note de S. E. le Baron de Koller, Internonce d'Autriche auprès la Sublime Porte, du 12 Octobre 1855, adressée à S. E. Fuad-Pacha, alors Ministre des Affaires étrangères de Turquie; cette note commence par reconnaître qu'il y a eu un nouvel empiétement sur la frontière entre la Moldavie et la Bucovine et finit par donner l'assurance que: «des mesures «convenables ont été prises, afin que la ligne de démarca«tion trop avancée fut reculée jusqu'à son tracé primitif»;

«Considérant enfin:

«1. Que le Règlement Organique de la Principauté de Moldavie, chap. IX, sect. VI, art. 431, prévoit les empiétements et le mode de leur redressement et statue que: «la frontière moldave du côté de la Bu«covine et de la Transylvanie ayant subi des empiétements sur di«vers points, le Prince et l'Assemblée générale ordinaire prendront, «en temps convenable, les mesures nécessaires afin de rectifier le «tracé sur les anciennes limites»;

«2. Qu'en conséquence, tant en vertu des Capitulations qu'en vertu du statut fondamental du pays, les Principautés seules ont le droit de régler les frontières qui les séparent des Etats limitrophes; droit dont les Principautés ont toujours fait l'usage convenable, ainsi qu'en font foi plusieurs Traités conclus par elles avec d'autres Etats, postérieurement à leurs Capitulations avec la Porte Ottomane, et dont nous ne citerons que les suivants:

«a) Celui conclu entre Etienne, dit Lăcustă (sauterelle), Prince de Moldavie, et Sigismond I, Roi de Pologne, du 20 Février 1530 (28 ans après la première Capitulation entre la Moldavie et la Turquie), et qui stipule: «qu'il ne sera établi de frontières et limites autres

www.dacoromanica.ro

«que celles anciennement fixées entre la Pologne et la Mol-
«davie et telles qu'elles sont décrites dans les actes» («ut non
«alii fines limitesque terminentur, quam qui fuerunt priscis tempo-
«ribus inter Regnum et Moldaviam terminati et privilegiis sunt des-
«cripti» — Dogiel, Cod. diplom. Regni Poloniae, tome I, page 617);

«b) Celui conclu entre Neagu Bassarabe, Prince de Valachie, et le Roi Jean Zapolia en 1520, qui rectifie et fixe la frontière entre la Valachie et la Transylvanie;

«3. Qu'il résulte de là que tous les règlements de frontières qui n'ont pas été débattus de concert avec les Principautés, seules compétentes à asseoir leurs intérêts, ne peuvent être valables, non plus qu'obligatoires pour elles et cela d'après les principes suivants du droit public:

«a) Une convention entre deux parties ne peut nuire au tiers;

«b) Ce qui m'appartient ne peut, sans mon consentement, devenir la propriété d'autrui (id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest);

«c) Ce qui dès l'origine n'est pas valable, ne peut être validé par l'effet du temps (quod initio vitiosum est, non potest, tractu temporis, convalescere);

«4. Qu'en outre, toutes ces fixations de frontières faites postérieurement au Règlement Organique, ainsi que celles faites récemment encore, à la suite de nouveaux empiétements, ne peuvent avoir de valeur légale, par ce motif encore qu'elles n'ont pas été faites avec le concours de l'Assemblée générale ordinaire, sans laquelle ni un Prince Régnant ni un Gouvernement provisoire ne sont en droit de prendre la moindre disposition à cet égard;

«5. Que le Traité de Paris du 30 Mars 1856, art. 22 et 25, a placé les Principautés roumaines, ainsi que leurs droits, sous la garantie collective de toutes les Puissances signataires de cet acte, le plus important de notre siècle;

«6. Qu'il suit de là que, du jour de la publication de ce Traité, les Principautés et leurs droits (au nombre desquels est l'indépendance d'un Gouvernement national et autonome) ne peuvent subir aucune atteinte ni réduction;

«7. Que nonobstant cela, plusieurs empiétements sur le territoire de la Moldavie, à sa frontière de Bucovine et de Transilvanie, ont eu lieu dans le courant de ces deux dernières années, pendant que les Principautés roumaines étaient occupées par les armées autrichiennes, en d'autres termes après que ces Principautés se trou-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 17. 1857 12 Novembre.

vaient déjà placées sous la garantie collective des Puissances signataires du Traité de Paris;

«8. Qu'aujourd'hui encore on procède par le même mode de délimitation qu'autrefois, mode qui non seulement est contraire aux droits des Principautés et à la lettre de leur loi organique, mais qui est aussi de nature à infirmer les stipulations du Traité de Paris, qui, en plaçant ces pays sous la garantie collective de l'Europe, leur a garanti par là-même **l'intégrité** de leur territoire;

«Considérant enfin que la rectification des frontières par une Commission européenne est une mesure déjà pratiquée une fois par le Congrès de Paris, et seule capable de nous inspirer de la confiance et de nous rendre la tranquillité;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu suivant: que les Puissances garantes, reconnaissant l'ancien et imprescriptible droit des Principautés de régler elles-mêmes les frontières qui les séparent des Etats voisins, veuillent bien leur accorder aussi la rectification des frontières des Principautés-Unies par une Commission européenne.»

Ont signé à la unanimité : LL. EE. les Evêques Nectarius, Génadius, Philarète et Calinic; LL. RR. l'Archimandrite Scriban et l'économe Matcaş; MM. D. Miclescu, C. Bădărău, D. Bălan, Dr. Fătu, D. Cozadini, D. Savin, N. Canano, B. Mălinescu, Dr. Vârnav, G. Massian, M. Kogălniceanu, J. Docan, Et. Călin, S. Canano. S. Stanciu, A. Jiean, C. Morţun, D. Grigoriu, Gr. Balş, Th. sin Pavel, M. Jora, D. Gheorghiadi, C. Ostachi, B. Zacharia, G. Sturdza, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Rosseti, J. Levărdă, J. a Babei, A. Aslan, D. Cracti, J. Roată, P. Brăescu, Cyrille Ciocârlie, G. Ilie, B. Sturdza, J. Chrisanti, C. Iacovachi, L. Catargi, B. Balaiş, J. Fotea, G. Vârlan, A. Cuza, Em. Costachi, R. Sava, Gr. Soutzo, B. Nicolau, B. Stan, Dr. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (de Vaslui), N. Iamandi, D. Romov, L. Galliardi, Gr. Costachi, J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Catargi, P. Croitoru, J. Roşca, N. Bosie, J. Cantacuzène, C Ştiun, T. Sacalof, D. Rallet, A. Panu, C. Hurmuzaki, A. Teriachiu, P. Maurojény, C. Negri, et en tête S. Em. le Métropolitain.

Conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, le Président déclare que «l'Assemblée a adopté».

Mr. *M. Kogălniceanu* lit le rapport de la seconde commission chargée de développer la série de questions sur le 9-ème point, relatif aux droits politiques à accorder aux indigènes de tout rite chrétien:

«La seconde commission chargée de l'étude de la série de ques-

www.dacoromanica.ro

tions d'intérêts général a l'honneur de soumettre à l'Assemblée, par Mr. Kogălniceanu, son rapporteur, le résultat de son travail sur le neuvième point, relatif aux **droits politiques** à accorder aux indigènes de tout rite chrétien.

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Novembre.

«Considérant que le but principal de toute société, et à plus forte raison de toute nation, doit être d'assurer son développement progressif; que le moyen le plus puissant pour la nation roumaine d'atteindre ce but consiste, d'abord, dans la concentration de tous les éléments qui, par un intérêt commun, lient les populations indigènes des deux Principautés; que cet intérêt commun ne se peut mieux consolider que par l'établissement des mêmes devoirs et des mêmes droits pour tous les indigènes;

«Considérant que la soumission de tous les indigènes aux contributions, à la conscription militaire et aux autres charges publiques établit l'égalité des obligations;

«Considérant que l'égalité des obligations réclame l'égalité des droits, principe déjà adopté par la reconnaissance de l'égalité devant la loi;

«Considérant que le principe de la liberté des cultes, qui a également été adopté, ne peut faire de la différence de religion un titre d'exclusion sous le rapport de l'égalité des droits, en tant que la défense de la nationalité, ou la position des Principautés comme Etats éminemment chrétiens, ne réclame point une exception provisoire à ce principe, ainsi que c'est le cas pour le non-chrétiens;

«Considérant que la justice, que l'intérêt de la nationalité, que le progrès de la société ont toujours été un puissant mobile pour les Roumains d'accorder dans leur pays les mêmes droits à un plus grand nombre de chrétiens indigènes, guidés en cela par la maxime qu'un pays ne peut s'estimer heureux que lorsqu'il distribue la justice égale entre tous ses enfants;

«Considérant qu'en Roumanie tous ceux qui portent le nom de Roumains doivent avoir une part égale de devoirs comme de droits;

«Considérant que, parmi les droits qui découlent de l'égalité devant la loi, les plus importants, ceux qui lient le plus étroitement les hommes envers leur pays sont les droits politiques;

«Considérant que de ces droits, d'après nos anciennes institutions, tous les habitants indigènes, sans distinction de telle ou telle communion chrétienne, ont joui également, ainsi que l'attestent nos annalistes, les actes de nos Assemblées législatives et nombre de biens fonciers possédés dans les Principautés par des chrétiens hétérodoxes et particulièrement par de petits propriétaires fonciers catholiques.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

«Considérant que les droits politiques, égaux pour tous les citoyens indigènes ou naturalisés, à quelque communion chrétienne que ceux-ci appartiennent, sont reconnus même en principe par le Règlement Organique, annexe X. I;

«Considérant que le même principe a été reconnu déjà par l'Assemblée ad-hoc, lorsqu'elle a admis dans son sein des députés, soit professant eux-mêmes la religion catholique, soit étant choisis par des électeurs hétérodoxes;

«Considérant enfin, que ce serait une marque de notre reconnaissance pour les puissantes nations qui ont pris l'avenir des Roumains sous leur garantie, que, loin de restreindre le droit politique de l'indigénat, nous l'étendissions aux coreligionnaires mêmes de ces nations;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie souhaite et admet pour la future réorganisation de la Roumanie les principes suivants:

«1. Tous les indigènes, à quelque communion chrétienne qu'ils appartiennent, jouiront de tous les droits politiques à l'égal des indigènes professant la religion orthodoxe;

«2. Les indigènes naturalisés, à quelque communion chrétienne qu'ils appartiennent, ne pourront obtenir la jouissance des droits politiques, tant qu'ils n'auront pas reçu la grande naturalisation (1), accordée par une loi de l'Assemblée legislative.»

(Signés) M. Kogălniceanu, B Mălinescu, C. Rolla, D. Miclescu, J. Fotea, D. Cozadini, J. Chrisanti.

Mr. *A. Panu* annonce «qu'il a été déposé sur le bureau cinq amendements, dont quelques-uns proposent l'ajournement et d'autres le rejet de la proposition.»

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «que dans son opinion et comme question de priorité, il ne fait aucune distinction entre l'ajournement et le rejet; à son avis il n'y a que deux propositions: *pour* ou *contre.*»

Mr. *A. Panu* réplique «que l'ajournement n'entre pas dans la discussion du projet, tandis que le rejet entame le fond de la question.» Il donne lecture des amendements suivants:

1. Un amendement de Mr. *Hurmuzaki*, appuyé par l'Evêque Philarète Scriban, l'Evêque Calinic Miclescu, l'économe Matcaș, C.

(1) La grande naturalisation, d'après le Statut organique en vigueur, s'obtient par un vote de l'Assemblée législative, après un laps de dix années imposé à titre d'épreuve, ou de sept années, si le naturalisé a épousé une indigène.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb 17.
1857
12 Novembre.

Sturdza (de Vaslui), Gr. Vârnav, D. Grigoriu, Cyrille Ciocârlie, A. Jiean, D. Cracti, G. Vârlan, N. Canano, C. Morţun, Et. Călin, S. Canano:

«Considérant:

«1. Que le 9-ème point de la série de questions générales présuppose l'existence d'une loi destinée à régler les conditions desquelles doit dépendre l'exercice des droits politiques, loi qui n'existe pas et doit être faite par la prochaine Assemblée générale législative; et

«2 Que le 9-ème point est immédiatement lié à la loi de l'indigénat;

«Les soussignés ont l'honneur de proposer le renvoi de cette question comme étant de la compétence de la prochaine Assemblée législative.»

1857, 12 (24) Novembre.

(Signé) C. Hurmuzaki.

Appuyons cet amendement: L'Evêque Calinic Miclescu, l'économe Démètre Matcaş, C. Sturdza (razeche), G. A. Vârnav, D. Grigoriu, Cyrille Ciocârlie, A. Jiean, D. Cracti, l'Evêque Philarète Scriban, N. Canano, C. Morţun, Et Călin, S. Canano, G. Vârlan.

2. Celui de Mr. *Gr. Costachi*, appuyé par MM. N. Iamandi, J. Docan, A. Aslan et A. Cuza:

«Considérant que par le vote du 7 Octobre a été émis le vœu que l'héritier du chef de l'Etat soit élevé dans la religion orthodoxe; que par celui du 25 Octobre a été adopté le principe d'une église dominante, et que par conséquent l'élément religieux a été considéré par l'Assemblée comme un élément politique de l'unité nationale;

«Considérant que, dans tous les Etats de l'Europe qui ont aspiré à l'unité nationale, l'égalité de droits politiques pour tous les cultes n'a été proclamée qu'après que le développement général de la langue, de la littérature et des idées morales en avait rendu l'application possible;

«Considérant que dans nos Principautés l'hétérodoxie est le caractère distinctif des nationaux étrangers et que le commerce, les arts et métiers et les arts libéraux sont exercés dans les villes en proportion prépondérante par les hétérodoxes;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.17.
1857
12 Novembre.

«Considérant que la population des communes urbaines est surtout appelée à former le tiers-état et à servir de lien d'union entre toutes les classes de la société;

«Considérant que la position géographique des Principautés et leur intarissable source de richesse appellent pour l'avenir, dans leur sein, le concours des lumières, des bras, des capitaux étrangers; qu'elles-mêmes, loin de vouloir se soustraire aux influences bienfaisantes de tous les éléments de civilisation et de prospérité publique, désirent au contraire leur introduction chez elles, sans autre réserve pour elles-mêmes que l'intègre possession des droits politiques;

«Considérant que les mariages mixtes, seul lien entre les familles de cultes différents, conséquemment entre les éléments hétérogènes dont se compose la nation roumaine, ne sont pas permis dans les Principautés, comme dans d'autres Etats orthodoxes, et que cette question, de nature toute spirituelle, est préalablement de la compétence de l'Eglise;

«Nous soussignés croyons que la solution du principe énoncé au 9-ème point de la série de vœux doit être renvoyée à la prochaine Assemblée législative »

(Signé) Gr. Costachi.

Appuyons cet amendement: Colonel Iamandi, J. Docan, A. Aslan, A. Cuza.

3. Celui de Mr. *G. Sturdza*, appuyé par MM. C. Sturdza (de Roman), Gr. Soutzo, N. Carp, S. Miclescu:

«Considérant que le Divan ad-hoc est appelé à énoncer les vœux du pays;

«Considérant que le pays a besoin d'être fortifié et non affaibli par l'introduction d'éléments étrangers;

«Les soussignés considèrent comme un saint devoir de proposer le rejet du projet de la commission concernant le 9-ème point de la série de questions et de prier le Divan de se prononcer dans ce sens.»

(Signé) G. Sturdza.

Appuyons cet amendement: Nicolas Carp, S. Miclescu, Gr. Soutzo, C. Sturdza.

4. L'amendement de Mr. *Em. Costachi*, appuyé par l'Evêque Génadius, l'Archimandrite Scriban, MM. B. Stourdza, Gr. Balş, J. Cantacuzène, M. Jora, P. Brăescu, ainsi conçu:

«Dans le futur Etat roumain, la religion orthodoxe

www.dacoromanica.ro

ne sera pas une condition sine qua non pour l'acquisition des droits politiques; cette faculté devra être accordée à tous ceux qui professent la religion chrétienne et qui réuniraient aussi les autres conditions légales qui constituent la qualité de Roumain.»

5. L'amendement de Mr. *le Dr. Fătu*, appuyé par l'Evêque Génadius, l'Archimandrite Melchisedec, le Dr. Costin, B. Nicolau, ainsi conçu :

«Les Roumains et les individus légalement naturalisés de religon orthodoxe jouiront seuls des droits politiques.»

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «que, quant à lui, il accepte l'amendement proposé par Mr. Em. Costachi au projet de la commission; il demande quelques instants, afin de s'entendre avec les autres membres de la commission.»

Après cinq minutes de suspension, la séance et reprise.

Mr. *Em. Costachi* annonce «qu'il s'est mis d'accord avec la commission, qui accepte son amendement, et qu'en conséquence le rapport de la commission, ainsi amendé, est conçu dans les termes suivants :

«Considérant que le but principal de toute société et plus encore de toute nation doit tendre à son développement;

«Considérant que l'équité, l'intérêt national, le progrès de la société, ont constamment poussé les Roumains à accorder des droits égaux au plus grand nombre des indigènes de tout rite chrétien, guidés en cela par la vérité de ce principe, qu'un pays ne peut prospérer qu'à la condition d'être juste envers tous ses enfants;

«Considérant que tous les enfants de la Roumanie ne peuvent être et s'appeler que Roumains ;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu suivant comme l'une des bases de la future organisation de la Roumanie:

«Dans le futur Etat roumain la religion orthodoxe ne sera pas une codition sine qua non pour l'acquisition des droits politiques; cette faculté sera accordée à tous ceux qui professent la religion chrétienne et qui réuniraient aussi les autres conditions légales qui constituent la qualité de Roumain.»

Mr. *D. Miclescu*, un des membres de la seconde commission, déclare ne pas adhérer à la transaction acceptée par ses collègues.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, accorde la priorité à l'amendement de Mr. Hurmuzaki.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Novembre.

Mr. *N. Bossie* demande la parole. «Le projet de la seconde commission, dit-il, accorde tous les droits à tous les étrangers naturalisés, c'est-à-dire à tous les Arméniens, à tous les Allemands, à tous les Juifs; en d'autres termes, dans cette nouvelle Jérusalem, tous les Juifs usurperont les droits des indigènes.....»

A cet endroit, les clameurs de l'Assemblée interrompent l'orateur et le Président le rappelle à l'ordre, après lui avoir fait observer que le projet de la commission ne contient rien qui ressemble aux principes qu'il lui attribue. Mr. Bossie quitte la tribune.

Mr. *Kogălniceanu* lui succède. «La première condition, dit l'orateur, pour que nous soyons une Assemblée digne, c'est de nous respecter les uns les autres; c'est ainsi seulement que nous arriverons à être honorés par les étrangers et que nous nous rendrons dignes de la bienveillance des Souverains qui vont décider de notre sort. La seconde commission a adopté l'amendement de Mr. Em. Costachi et il n'y est nullement parlé d'étrangers ou de Juifs; on n'y parle que de chrétiens et toujours de chrétiens, et maintenant l'on vient lui prêter d'autres intentions; l'on vient ébranler la confiance de l'Assemblée envers les hommes qui l'ont toujours méritée, par les services qu'ils ont faits pour leur pays; c'est pourquoi, ajoute-t-il, je proteste contre les paroles de Mr. Bossie et je demande que l'on respecte nos opinions, comme nous respectons les siennes.»

Mr. *G. Sturdza*, dans un discours écrit, dit «que l'Assemblée a déjà voté à l'unanimité que notre religion est la religion dominante dans les Principautés; en accordant aujourd'hui aux individus professant d'autres cultes des droits égaux aux nôtres, notre religion et notre nationalité ne seraient plus dominantes; nous en avons de tristes exemples devant les yeux, à nos frontières, en Bucovine, en Transylvanie et dans le Banat. Rappelons-nous bien, continue-t-il, qu'il existe des sociétés pour la propagation du catholicisme en Orient et pour l'établissement de colonies dans les Principautés; il est de notre devoir de garder intactes notre religion et notre nationalité, ce précieux héritage de nos ancêtres; moi aussi j'aime la lumière et le progrès, mais en même temps je respecte l'opinion publique et veux rester fidèle à mes commettants; je sais que le pays ne veut pas des principes contenus dans ce 9-ème point, et je serais coupable si je déclarais qu'il les désire. Depuis des siècles nous donnons et donnons encore, et personne ne nous a rien donné, c'est à peine si l'on nous a accordé le droit d'exprimer nous vœux, et d'autre part l'on nous conteste nos Capitulations, notre autonomie même; j'ai assez prouvé, en signant le programme national et par mes votes dans l'Assem-

www.dacoromanica.ro

blée, que je désire les réformes sages, modérées, graduelles et adaptées aux mœurs et au degré de culture intellectuelle du pays. Je vote pour le rejet du 9-ème point.»

Discours de Mr. G. Sturdza.

«Messieurs!

«L'Assemblée a décidé unanimement que notre religion sera la religion dominante dans les Principautés.

«En donnant aujourd'hui à d'autres religions des droits égaux aux nôtres, nous leur donnons une part d'influence dans l'Assemblée générale du pays, dans le Gouvernement, non seulement sous le rapport de la religion, mais aussi sous celui de notre nationalité.

«En d'autres termes, notre religion et notre nationalité ne seront plus dominantes de fait, mais seront placées au contraire au même rang que les autres religions et nationalités, et surtout nous aurons des luttes de religion et de nationalité, ce dont nous avons été préservés jusqu'aujourd'hui.

«Voici ce que nous pouvons attendre de l'acceptation du 9-ème point.

«Nous en avons de tristes exemples sur nos frontières mêmes; voyez la Bucovine, l'Ardeal, le Banat. Il y a à peine quatre-vingts ans que nous avons perdu en temps de paix et par cession la Bucovine, cette infortunée sœur de la Moldavie, et aujourd'hui ce pays n'est plus roumain; de plus, la religion du pays est là opprimée par la religion catholique et la religion orthodoxe-unie.

«L'an dernier même, le village Boianu, sur la frontière moldave, autrefois la propriété des Neculcea, a passé parmi les orthodoxes-unis, à la suite de l'oppression des prêtres.

«Dans l'Ardeal, les nationaux Roumains, formant la majorité de toute la population, ont été tellement opprimés, que la plus grande partie d'entre eux a été obligée de chercher son salut dans le changement de religion, dans la reconnaissance du Pape pour chef de l'Eglise, qui a déjà sacré leur Métropolitain actuel, et aujourd'hui les fonctions publiques en Autriche ne sont confiées qu'à ceux qui professent la religion catholique.

«Vous n'ignorez pas, Messieurs, qu'en Autriche et en Allemagne, il s'est formé des sociétés pour propager le catholicisme en Orient et introduire des colonies allemandes dans les Principautés.

«N'oublions pas que le clergé catholique des Principautés est

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

sous la protection de l'Autriche et reçoit de la Cour d'Autriche une partie de ses revenus.

«Je vous demande, quand d'autres Etats grands et forts cherchent à étendre et à fortifier la religion dominante et leur nationalité par des moyens oppressifs, devons-nous, nous si faibles et si persécutés, détrôner volontairement notre religion et mettre en péril avec elle notre nationalité?

«Quelques-uns des honorables membres qui soutiennent le 9 ème point, voulant se faire une majorité et dans ce but influencer les députés et surtout le clergé, disent hautement que les opposants à leur proposition sont des partisans russes.

«Messieurs, mon passé témoigne si j'ai servi et suis capable de servir des intérêts étrangers, de servir d'autres intérêts que ceux de ma patrie et de ma nation.

«Je suis Roumain, Roumain pur, et comme Roumain il est de mon devoir de conserver intact le plus précieux héritage de nos ancêtres, la religion, la nationalité et l'autonomie, et de le transmettre intact à nos descendants.

«Moi aussi, Messieurs, j'aime la lumière et le progrès, mais je respecte en même temps l'opinion publique, et je veux être fidèle à mes électeurs, qui m'ont envoyé ici pour défendre les droits du pays et notre nationalité.

«Quand je sais que le pays ne désire pas l'application du principe compris dans le 9-ème point, je serais en faute envers mes électeurs, envers tout le pays et envers l'Europe même, si je disais que le pays désire la dégradation de notre religion et de notre nationalité.

«Nous ne sommes pas appelés à énoncer nos vœux personnels, ni les voeux des étrangers, mais les vœux de ceux qui nous ont élus.

«Le pays a toujours prouvé qu'il recevait à bras ouverts les étrangers bienveillants pour notre nation, mais il est naturel qu'une bonne mère prenne d'abord soin de ses enfants et ne répartisse à d'autres que son superflu. Depuis des siècles nous n'avons fait que donner sans rien recevoir; on nous à peine permis d'énoncer nos vœux, tandis que d'un autre côté on nous conteste même les Capitulations et l'autonomie.

«Je sais que les réformateurs impatients s'écrieront que je suis réactionnaire et arriéré. Eh bien! j'aime mieux recevoir ces titres, que d'encourir le reproche de ma conscience, pour avoir aussi travaillé à la ruine de notre religion et de notre nationalité.

«Autant il est beau de donner ce qu'on a, autant il serait blâmable de disposer aussi légèrement des droits d'autrui.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Novembre.

«Nul doute, Messieurs, que notre pays n'ait besoin de réformes: mais ces réformes doivent être sages, mesurées, graduées, en rapport avec les coutumes, les besoins et le degré de culture du pays, mais non intempestives et contraires aux intérêts de la religion dominante et de la nationalité.

«Notre programme, mon vote pour l'abolition des privilèges et pour l'égalité devant la loi, prouvent que je suis aussi ami des réformes.

«Bref, Messieurs, dans le 9-ème point je vois un danger pour l'avenir de la Roumanie et j'en propose le rejet.»

Mr. *M. Kogălniceanu* demande la parole pour repondre. «Je ne conteste pas, dit-il, que le 9-ème point a fortement ému et inquiété l'Assemblée, et naturellement aussi le pays, qui n'est pas assez préparé aux réformes; les réformes naissent d'abord dans l'esprit des théoriciens, qui les discutent et les propagent; chez nous les moyens de propagation ont manqué complètement depuis que l'on nous a retiré le plus puissant de tous, la presse; cette absence de moyens pour nous éclairer rend notre position bien plus difficile; c'est pourquoi il faut y travailler dans cette Assemblée avec d'autant plus de calme et de ménagement réciproques. Notre mission est difficile, et personne ne doit hésiter à déclarer que c'est parce que l'on nous a caché la lumière: il est beau d'acquérir de la popularité, mais il est plus beau encore de combattre, de mourir, s'il le faut, pour défendre un principe de vérité et de justice. J'appuie la proposition, continue-t-il, parce que je désire que la tranquillité et l'harmonie règnent dans le pays; parce que je ne veux pas que la religion soit un motif d'exclusion pour un citoyen et parce que je veux que tout le monde soit roumain en Roumanie. Le sentiment qui porte quelques membres à repousser le 9-ème point est noble, mais ceux qui le défendent ne sont pas moins animés de sentiments patriotiques. Je comprends très bien que l'inquiétude soulevée se fonde sur la conduite des étrangers naturalisés jusqu'à ce jour, quoique parmi ceux-ci aussi il y ait d'honorables exceptions; je comprends aussi que ceux qui hier encore étaient sujets étrangers, qui viennent de publier des mémoires pour établir qu'ils forment une nation, ne peuvent être admis comme indigènes; je suis aussi opposé à ceux-ci. Mais comment pourrions-nous enlever les droits de nationaux aux indigènes du rite arménien qui ne se sont mis sous la protectiou d'aucune Puissance étrangère, aux paysans catholiques qui ont pris part avec nous à toutes les charges, à toutes les souffrances du pays? Je vois dans le projet qui nous occupe le seul moyen d'abolir le monopole de l'acquisition de l'indigénat,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

qu'ont possédé jusqu'aujourd'hui les Grecs et les Russes; en outre, il ne faut pas payer d'ingratitude et de mépris **ceux** qui veulent nous constituer en nation, en refusant d'accorder des droits aux indigènes leurs coréligionnaires. Le patriotisme de clocher a causé la ruine de beaucoup de nations fortes et grandes; il ne peut y avoir de nation que là où il y a unité; c'est pourquoi aussi nous avons demandé l'Union, car nous ne voulons pas qu'il y ait dans le pays diverses agglomérations, mais un seul peuple marchant vers un même but, sa reconstitution en nation. L'orateur demontre que repousser le projet c'est enlever leurs droits à des milliers des paysans soumis à l'impôt, au recrutement et participant à toutes les charges de l'Etat; tels sont les Bulgares et les Russes entrés parmi nous par suite de l'annexion d'une partie de la Bessarabie, tels sont les paysans catholiques qui, si nous les privons de leurs droits, dans le cas d'une agression, n'auront plus d'intérêt à se mettre de notre côté. Est-ce ainsi, dit-il, que nous voulons fortifier notre nationalité? Il serait dangereux de laisser exister dans nos pays des agglomérations privées de tout droit; ce n'est pas l'établissement d'un plus ou moins grand nombre d'étrangers qui peut perdre la Roumanie, appelée par la Providence à posséder les pays situés aux bouches du Danube; car elle n'a pas succombé lors de l'envahissement des nations barbares, lorsque la langue slavone était la langue officielle de l'Etat et de l'Eglise, et lorsqu'elle subissait le joug des Phanariotes. Aujourd'hui, sous l'égide de l'Europe entière, nos craintes de périr en accordant des droits politiques aux Arméniens, et surtout aux catholiques, qui, avouons-le, en on fait acte de possession déjà lors de l'élection de cette Assemblée, — nos craintes seraient dénuées de tout fondement. Quel crime ont-ils donc commis depuis cette époque, pour qu'il nous soit permis aujourd'hui de leur enlever ces droits? Mr. le député poursuit, que la religion orthodoxe n'a rien à craindre; elle est, dit-il, la religion dominante et le synode proclamé en sera un ferme soutien. N'oublions pas, ajoute-t-il, que nous venons de proclamer la liberté des cultes et l'égalité devant la loi; le refus des droits politiques aux hétérodoxes jettera la dissension parmi les populations. Reportons notre pensée vers l'avenir; examinons quelles armes nous fournirions nous-mêmes à nos adversaires. «Quoi, di-«raient-ils, ils veulent la liberté et prétendent la prohiber aux autres, «sous l'unique pretexte que ces derniers n'adorent pas de la même «manière le même Dieu!» Ce serait prouver, par ce refus, que nous sommes loin d'avoir foulé aux pieds ces préjugés, dont la Turquie elle-même a fait justice, à la suite de l'intervention des Puissances

www.dacoromanica.ro

et par le Hati-Houmaïum accordé par le Sultan. Mr. le député conjure donc tous les membres de l'Assemblée de proclamer un principe de plus de progrès et d'équité.»

Discours de Mr. M. Kogălniceanu.

«Messieurs!

«Je viens avouer de prime abord et sans préambule que le 9-ème point de la série des questions d'intérêt général, c'est-à-dire la proposition de reconnaître l'accessibilité des droits politiques aux indigènes et aux naturalisés de tout rite chrétien sans distinction, que ce point, dis-je, a produit une impression et une inquiétude assez vives dans le sein de l'Assemblée, impression et inquiétude qui naturellement ont dû être d'autant plus grandes dans le pays. Je suis loin de contester ceci; je comprends même que cela ne pouvait être autrement. Le pays sent parfaitement que l'état actuel des choses est loin d'être bon; il désire une réforme sociale, sans être toutefois capable de nous en indiquer les conditions et les moyens. Le pays n'y est pas préparé. On sent généralement le mal; mais bien peu de personnes en connaissent le remède. Comment du reste pourrait-il en être autrement? Les réformes naissent dans l'esprit des théoriciens, ce sont eux qui d'abord les discutent et les propagent; ce n'est que plus tard que le peuple les adopte. Voyez ce que dans le principe il en est arrivé de l'Evangile, de la parole du Christ, le plus grand des réformateurs. Toutes les nations avaient senti le besoin d'un nouvel ordre de choses. Mais ce n'est que le Sauveur qui avait reconnu la grande réforme, et quoique Dieu, il a pourtant pris des apôtres et leur a dit: Allez instruire les peuples! Sur une petite échelle, très insignifiante à l'égard de l'Europe, mais très importante à l'égard de notre pays, nous sommes aussi appelés à faire une réforme. Toutes nos institutions sont pourries; nous sommes appelés à procéder à une nouvelle organisation. Comment pourrions-nous cependant croire qu'elle serait de suite agréée par les masses, lorsque tous les moyens nous ont manqué et nous manquent encore pour l'expliquer, pour la développer et la faire bien recevoir par notre nation? De tous les moyens propres à pouvoir propager la lumière, la presse a de tout temps été le plus puissant. Un Prince, pour lequel nous pouvons maintenant être justes, car il est mort et nous n'avons plus de motif ni de le flatter ni de l'insulter, en face du Traité de Paris qui avait promis aux Principautés une libre consultation sur leurs besoins, — ce Prince, dis-je, sentit que pour pou-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre

voir en parfaite connaissance exprimer ses vœux, une nation avait besoin, avant tout, d'une éducation qui la prépare à la grande mission. Dans le court délai qui nous était accordé, la presse pouvait seule nous donner jusqu'à un certain degré cette éducation. Grégoire Ghica nous donna donc la liberté de la presse.

«Messieurs, permettez-moi de vous rappeler ces quelques mois pendant lesquels la Moldavie a joui de ce grand bienfait. Avouez vous-mêmes, Messieurs, si pendant ces quelques mois la presse n'a pas fait beaucoup de bien au pays, si elle n'a pas contribué au réveil du sentiment national, si elle n'a pas répandu dans le pays bien de bonnes idées? Mais après cette trop courte liberté, il arriva une **fatale dépêche**. La Turquie, contrairement à l'autonomie des Principautés, garantie par le Traité de Paris, par une simple lettre de **Fuad Pacha**, nous enleva le plus puissant moyen de nous éclairer : **la Presse**, et nous rejeta dans les anciennes ténèbres. Ainsi, au moment même où nous avions besoin de tous les moyens, de toutes les voix de la publicité pour faire ressortir toutes les idées, afin que chacun puisse propager sans obstacle le résultat de ses méditations; en ce même moment on séquestre la presse et on convoque cette Assemblée appelée à exprimer les vœux d'un malheureux pays, à en projeter la future organisation, une Assemblée partagée en plusieurs classes, pour la plupart dépourvues de toute éducation politique! Et c'est ainsi que, par l'absence de la presse, nous nous sommes vus restreints dans un cercle fatal. Les lumières sont étouffées, les idées saines ne peuvent se faire jour, les calomnies et les fausses nouvelles ont libre jeu; et la réforme doit cependant sortir toute prête et tout-à-coup, comme Minerve de la tête de Jupiter!

«Je comprends donc parfaitement dans de pareilles circonstances l'inquiétude qui nous préoccupe, ainsi que la position de l'Assemblée rendue encore plus difficile. Mais c'est justement cette situation fatale qui doit nous engager à travailler avec un redoublement de calme et d'indépendance. Et la première condition pour y parvenir c'est d'avoir une estime réciproque pour l'opinion de chacun de nous, aussi différente qu'elle soit. Ce n'est qu'en agissant ainsi que nous pourrons remplir dignement notre mission : elle est difficile; que la responsabilité en retombe sur celui qui nous l'a rendue telle, mais notre devoir c'est de marcher en avant! Voilà pourquoi je viens, sans crainte et à la face de tous, défendre mon opinion. Mr. le Logothète Georges Sturdza a dit qu'il est Roumain et qu'il parle comme Roumain. Qu'il veuille bien me permettre de lui répliquer que je suis aussi Roumain et même plus que lui. L'ori-

www.dacoromanica.ro

gine de ma famille est toute roumaine; je suis descendant d'une antique souche de co-propriétaires (razèches), qui étaient établis sur les rives du Kogălnic. Si par conséquent c'est le titre de Roumain qui doit être mis dans la balance pour faire prévaloir une opinion, alors c'est mon opinion qui doit triompher. Mais la question n'est pas de savoir lequel de nous est plus ou moins Roumain; nous ne sommes arrivés dans l'enceinte de cette Assemblée que comme Roumains; la question est de savoir lequel de nous défend l'idée la plus juste!

«Messieurs! Il est beau d'avoir un grande popularité, il n'existe pas de plus belle récompense pour un député que celle d'être applaudi; mais il y a encore quelque chose de plus beau, c'est le devoir de combattre et de mourir même pour un principe de vérité et de justice! Et ce principe, Messieurs, c'est que nous devons être justes pour tous les fils de la Roumanie!

«Voilà pourquoi j'appuie le projet; car ce n'est que par la justice que nous pouvons avoir la tranquillité dans le pays, et ce n'est que par des liens de fraternité que nous pouvons concentrer toutes les forces de notre nation et avoir une belle et véritable patrie: la Roumanie. Voilà, Messieurs, mon opinion franche et libre; à mes yeux, tout fils du pays, tout indigène, est Roumain! Je ne m'inquiète nullement de la manière dont il prie Dieu; c'est mon opinion. Peu m'importe de ce que l'on dit, de ce que l'on agite en dehors de cette Assemblée. La calomnie faite pour ramper dans les antichambres ne me fera pas dévier de ce que je crois être bon et profitable pour mon pays. Homme libre par excellence, à tous ceux qui voudraient m'en imposer, je leur répondrai avec les paroles même de stoïciens: «Vous pou«vez tont m'enlever; mais vous ne pourrez jamais me ravir à moi«même!» Il se peu que je reste seul de mon opinion, mais cela ne m'empêchera pas de croire qu'elle finira toujours par triompher; j'ai la conviction intime que bientôt le temps viendra où, en Roumanie aussi, la religion ne sera plus un motif d'exclusion pour aucun citoyen et où **tous** seront **Roumains** dans notre chère **Roumanie**.

«Le sentiment qui fait que quelques-uns rejettent le projet peut-être noble, il dérive de la crainte de porter atteinte à la nationalité; mais soyez cependant convaincus que ceux qui défendent le projet ne sont pas inspirés par un patriotisme moins chaleureux, car il soutiennent que plusieurs verges liées ensemble sont plus difficiles à casser que lorsqu'elles sont séparées. Je comprends l'inquiétude de ceux qui combattent le 9-ème point; ils ont devant leurs yeux les faits et actes des étrangers que nous avons naturalisés avec tant de légerté, quoiqu'il y ait aussi parmi eux d'honorables exceptions. Quoi-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

que naturalisés, il y a cependant beaucoup parmi eux qui. aujourd'hui encore, se considèrent et travaillent comme des Grecs, comme des Russes etc., etc. Je comprends également que ceux qui jusqu'hier étaient sujets étrangers ne peuvent être, par un coup de baguette, transformés en indigènes! Pour ceux-ci, moi aussi je suis sévère, et même plus sévère que Mr. le député de Roman. En effet, que voyons-nous maintenant? A peine le public a-t-il apris qu'il y a dans l'Assemblée des hommes qui ne veulent pas faire de la différence de religion un titre d'exclusion aux droits politiques, que déjà les trois quarts de ceux qui jusqu'hier étaient sujets étrangers viennent se déclarer indigènes. D'autres, comme quelques-uns d'entre les Arméniens, viennent se présenter avec des mémoires, avec le titre prétentieux de: **nation arménienne**, lorsqu'ils devraient ne pas oublier que, si nous sommes et avons été pour leur participation aux droits politiques, ce n'a été que parce que nous ne les regardons pas comme **nation arménienne**, mais bien comme Roumains de **religion arménienne**. Notre grande protestation, celle qui a amené l'annulation des premières élections, et notre entrée dans l'enceinte de cette Assemblée en font foi. Pour les sujets étrangers, comme pour la nation arménienne, je suis tout aussi sévère que Mr. Sturdza; pour les uns comme pour les autres, je n'ai pas de droits politiques à leur donner; aux uns comme aux autres, je leur dirai: «Si vous «êtes des étrangers, si vous tenez à former parmi nous une nation «isolée, vous n'aurez rien de commun avec les droits de la nation «roumaine! Vous qui avez désespéré de l'avenir de notre pays; «vous qui, dans l'infortune n'avez pas pris part à nos douleurs «et vous êtes tenus sous la protection des drapeaux étrangers, vous «ne pouvez pas être à mes yeux des indigènes! Aujourd'hui que le «soleil commence à luir aussi pour la Roumanie. ses rayons ne doi- «vent éclairer et chauffer que ses fils, ceux qui ont su supporter «le malheur et la tempête, ceux qui n'ont pas désespéré de leur «patrie!» Mais le malheureux artisan appartenant au rite arménien qui n'a pas eu recours aux protections étrangères et qui pareil à l'artisan de religion orthodoxe a supporté tous les abus de pouvoir et de l'Aga (Préfet de Police) et de l'Ispravnic (administrateur) et du commissaire et du gendarme; — mais le malheureux villageois catholique, qui tout autant que le villageois orthodoxe supporte depuis trois siècles toutes les charges du pays, frère avec lui à la capitation, à la corvée du Gouvernement, à la corvée seigneuriale; comment pourrai-je les repousser, eux qui sont naturalisés par des souffrances séculaires? comment les éloignerai-je du sein de notre

www.dacoromanica.ro

mère et leur dirai-je qu'ils ne peuvent pas prendre part aux biens du pays, qu'ils n'ont pas de droits, qu'il n'y a pas d'espoir pour eux, qu'ils sont étrangers, qu'ils sont nés sans droits et que sans droits ils doivent mourir?

«Ceci, Messieurs, serait de toute impossibilité, car nous violerions la grande loi de toutes les sociétés: la justice; car par là, loin d'affermir notre nationalité, nous ne ferions que l'affaiblir. Je m'explique. Le Règlement, l'annexe X au point I, consacre le principe que **tout étranger d'un rite chrétien quelconque peut obtenir par l'indigénat des droits politiques;** cependant, à la même annexe, le point IV contient la restriction suivante: «ne **pourront jouir des «droits politiques** que les chrétiens du rite orthodoxe, ou ceux qui «auraient embrassé cette religion». Faut-il encore vous dire qui a ajouté cette phrase? Pouvez-vous vous imaginer qu'il y ait eu d'autres personnes que les Grecs et les Russes, qui étaient intéressés dans la question; que les Grecs et les Russes, qui jusqu'à ce jour ont le monopole de l'indigénat dans notre pays? Messieurs, je ne veux ni ne dois attaquer aucune nationalité, pas même une personnalité. Mais nous ne pouvons pas supprimer notre histoire. Quels sont les étrangers qui nous ont fait plus de mal que les Grecs, ou pour mieux dire les Phanariotes? Certes, il y a parmi eux aussi des exceptions. On y compte le Prince Constantin Maurocordato qui a aboli dans les deux Principautés le servage, le Prince Moruzi qui a fait de bonnes choses en Moldavie, et surtout ce palais où nous nous trouvons aujourd'hui; il y a encore le Prince Maurojény de Valachie, le dernier Voévode qui a conduit une armée roumaine sur le champ de bataille et qui a rendu les drapeaux roumains vainqueurs dans plusieurs luttes avec les Russes et les Autrichiens! Ce sont là des exceptions; mais que la règle est terrible! Eh bien! Messieurs, c'est justement ce monopole, dont jusqu'à ce jour n'ont joui que les orthodoxes et particulièrement les Grecs; c'est ce monopole de pouvoir seuls être naturalisés que je veux, si non annuler, mais du moins paralyser, en enlevant la barrière mise à l'indigénat pour les étrangers hétérodoxes, et surtout pour ceux de l'Occident, envers lesquels nous avons contracté une si grande dette et desquels nous avons encore aujourd'hui à espérer la décision de notre sort. L'abolition de cet obstacle est réclamée non seulement par la justice, mais aussi par notre devoir même, qui nous dit qu'il ne faut pas payer avec mépris et ingratitude **celui** qui veut nous faire devenir une nation. Je dis mépris et ingratitude, car ce serait l'une et l'autre, si nous disions que l'indigène, comme l'étranger qui

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.17. 1857 12 Novembre.

demande l'indigénat, rien que parce qu'il est de religion catholique, ne saurait aspirer à la jouissance des droits politiques dans les Principautés. Messieurs, ne permettons pas aux idées étroites de nous conduire dans une voie fausse. Le patriotisme de clocher n'a jamais rendu une nation grande, mais il a au contraire causé la perte de bien de pays renommés. La Grèce est tombée parce que ses citoyens n'ont pas voulu se concentrer sous le drapeau et dans l'unité de l'Hellade. Ils ont préféré avoir leur existence isolée et s'entredéchirer comme Spartiates, Athéniens, Thébains, Platéens etc. etc. Aussi sont-ils tombés sous le joug d'Alexandre et ensuite sous celui des Romains, tandis que ceux-ci aboutirent à dominer le monde, parce qu'ils n'ont jamais cherché à faire du nom de Romain le monopole des seuls citoyens de Rome. Quelle est la cause que l'Italie, notre mère, malgré tous ses efforts, malgré toutes ses souffrances, n'a pas encore pu jusqu'à ce jour parvenir à l'unité? C'est le patriotisme de clocher, c'est la vie municipale, et non pas la vie nationale, qui dans le moyen-âge a inspiré ses républiques et mêmes ses hommes d'Etat! Les Italiens sous le nom de Lombardes étaient en lutte avec d'autres Italiens sous le nom de Toscans, de Vénitiens, de Modenais, de Napolitains, de Siciliens, et en attendant l'Allemand appesentissait son pied de fer sur la tête de la malheureuse Italie!

«La nation est une création des temps modernes. La nation n'est que là où existe l'Unité. C'est cette grande idée qui nous a fait demander l'Union des Principautés sœurs. Jamais cependant ni l'Union, ni notre nation ne pourront être fortes, tant que nous aurons sur notre sol différentes agglomérations d'habitants et que nous les tiendrons séparés de nous par leur exclusion des biens et des droits que la Patrie donne à ses enfants. L'exclusion des droits crée en effet des intérêts divers et fait naître la haine et la discorde. Nous autres cependant, nous voulons ne former qu'un seul peuple en marchant vers le même but: **la consolidation de la nationalité roumaine**. Ce n'est que le rejet des restrictions qui pourra amener parmi nous l'harmonie; ce n'est que l'harmonie qui donnera à notre nation des forces, et ce n'est que les grands forces qui pourront créer la véritable Union nationale. Nous devons donc tous viser à réunir toutes les agglomérations d'habitants par les liens les plus indissolubles de l'harmonie; mais il n'y a de l'harmonie que là où est la justice, où est l'égalité. Permettez moi, Messieurs, de vous adresser une seule question. Qu'est-ce qui serait plus conforme à nos intérêts nationaux: est-ce de voir en discorde, en inimitié, ville avec ville, village avec village, parce

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Novembre.

que les uns sont orthodoxes et les autres catholiques, ou bien de voir sur toute la surface de la Roumanie depuis les Carpathes jus qu'à la Mer Noire toutes les villes, tous les villages, sans distinction de religion et d'origine, étroitement liés par la fraternité, par l'intérêt, par le même droit et le même but? La réponse n'est pas douteuse. Je veux maintenant vous montrer l'avenir qui nous attend, si nous rejetons le projet et si nous déclarons par conséquent sans droits politiques des milliers d'habitants, qui ont pris et prennent part à tous les devoirs, à la capitation, au recrutement, aux corvées, à toutes les charges du pays. Chacun de ces habitants, déclarés des étrangers sur le propre sol de leur patrie, serait en droit de dire ce qu'aux premières élections un paysan **catholique** de Sabaoani, élu député villageois du district de Roman, a répondu à l'Ispravnic, qui lui disait ne pouvoir le reconnaître comme député, parce qu'il était catholique:

«Comment, seigneur, maintenant que tous le villages m'ont élu «député pour défendre leurs droits dans la grande Assemblée, vous «dites ne pouvoir pas me reconnaître comme tel, parce que je suis «**catholique**? Mais lorsque vous nous demandez des corvées, lorsque «vous touchez notre capitation, lorsque vous prenez nos enfants dans «les rangs des troupes du pays, lorsque nous vous travaillons le bo«ïeresc, pourquoi alors ne nous considérez-vous pas comme des ca«tholiques, mais comme de véritables orthodoxes? Eh bien! seigneur, «si nous ne pouvons être deputés parce que sommes catholiques, eh «bien! laissez nous aussi être tranquillement catholiques lorsqu'il s'a«git de payer la capitation et de supporter toutes les autres charges et corvées!»

«Messieurs, le rejet du projet nous présenterait encore dans l'avenir un autre péril, et de beaucoup plus grand. Il est notoire que l'homme ne se plaît que là où il trouve sympathie et affection; vous savez également que notre pays a eu depuis des siècles le triste privilège de servir de théâtre aux luttes étrangères; plus d'une fois il a été envahi par les armées des Etats voisins. Le livre de l'avenir nous est fermé; nous ne pouvons donc savoir si ce qui est déjà si souvent arrivé ne se répète encore. En pareil cas que verrions nous? A un envahissement de la part de la Russie, nous verrions les Bulgares, les Lipovans, les Russes, habitants des districts de Cahul et d'Ismaïl, qui nous ont été dernièrement rendus, accourant présenter le pain et le sel à leurs frères de sang et de religion. A un envahissement de la part d'Autriche, tous les habitants catholiques accourraient au-devant de leurs frères de religion. Quant aux

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17 1857 12 Novembre.

Juifs, je ne dis rien; nous avons vu leur conduite lors de la dernière occupation. Il en serait tout autrement, si chacun, sans distinction de religion et de rite, était attaché au pays par une véritable égalité, c'est-à-dire non seulement par une égalité de devoirs, mais encore par une égalité de droits. Dans ce cas l'étranger, en mettant le pied sur notre sol, ne trouverait que des cœurs pour le haïr et des bras pour le combattre. Cest ainsi que notre nationalité et notre pays seraient beaucoup plus forts. L'histoire, Messieurs, nous prouve combien il est dangereux d'être injustes envers une partie des habitants d'un pays, et cela pour cause de religion. Bien souvent cette injustice a causé la perte de ce pays. Il y avait jadis un grand et beau pays, un **pays de chevaliers,** un pays avec lequel nous avons été en lutte pendant des siècles: **la Pologne!** Eh bien! la Pologne est tombée parce qu'elle n'a pas été juste pour tous ses fils; parce que d'une part toutes les libertés étaient concentrées dans les mains de l'aristocratie, et que d'autre part, la population étant composée de catholiques et d'orthodoxes, les premiers cherchaient à opprimer les derniers. C'est là la cause que les Cosaques, qui jadis étaient les braves compagnons d'armes des Polonais, ont rompu leur pacte avec la République aristocratique et sont allés grossir les rangs des armées russes; c'est là la cause que les Evêques et les habitants ruthéniens orthodoxes, poursuivis par les Evêques et les nobles catholiques, ont eu recours à l'intervention étrangère et que Catherine, sous le prétexte de défendre ses correligionnaires, a occupé la Pologne; et aujourd'hui la Pologne n'existe plus! En France, combien les poursuites des protestants ne lui ont-elles pas causé de malheurs? Le massacre de la S-te Barthélemy forme encore aujourd'hui une des pages les plus terribles de l'histoire des luttes religieuses! La révocation de l'édit de Nantes a dépouillé la France de ses hommes de génie, d'industrie et d'art les plus distingués, et les talents transportés sur le sol étranger ont préparé à la France de puissants concurrents.

«Mais, nous disent les adversaires du projet, en donnant des droits politiques aux catholiques, nous levons la seule barrière qui a sauvegardé jusqu'ici notre nationalité: alors les étrangers nous envahiront et notre nation est perdue! D'abord, le projet n'ouvre pas le voie aux étrangers: nous ne proposons que de reconnaître le **droit** et cela rien que pour les **indigènes.** Mais supposons que, par l'adoption formelle du principe que les indigènes hétérodoxes peuvent jouir des droits politiques au même titre que les orthodoxes, on donne aussi aux étrangers le moyen de parvenir, par la grande na-

www.dacoromanica.ro

turalisation, à ces mêmes droits; je ne vois pas encore où en serait le grand danger.

No. 1980.
Proc.-verb. 17.
1857
12 Novembre.

«La grande naturalisation, selon les lois de notre pays, ne peut être accordée que par l'Assemblée générale; elle est soumise chez nous à des conditions beaucoup plus difficiles que partout ailleurs. Jamais le nombre des étrangers, qui entreraient dans notre pays par cette voie, ne pourra être assez grand pour présenter un danger réel. Et puis, Messieurs, ne faut-il pas aussi avoir foi en l'étoile de la Roumanie? Les Roumains sont destinés par Dieu à posséder les pays situés aux bouches du Danube. La Roumanie n'a pas péri lorsqu'elle a été submergée par le déluge des hordes barbares. Notre race s'est alors retirée au millieu des Carpathes; le Făgăraș et le Maramureș, semblables à l'arche de Noë, ont alors conservé la nationalité roumaine. Puis, après le déluge, que voyons-nous? Deux poignées d'hommes conduits par Radu-Negru et par Bogdan Dragoș sortent des montagnes, descendent le long des rivières, prennent possession de tous les pays situés entre les Carpathes et le Danube jusqu'à la Mer Noire, et pas plus tard que 40 ans après, nous voyons nos braves Voévodes luttant avec les Hongrois et les Polonais à la tête d'une armée de 50, de 60 mille hommes.

«La Roumanie n'a pas péri, lorsque le slavonisme s'était étendu sur tout l'Orient de l'Europe, lorsque même la langue slave dans les Principautés était devenue la langue de l'Etat et de l'Eglise! Les actes d'Etienne-le-Grand et de Michel-le-Brave sont écrits en langue slave, et quand la Roumanie a-t-elle jamais été plus forte et plus glorieuse qu'au temps de ces Voévodes?

«La Roumanie n'a pas péri lorsque le Turc et le Phanariote avaient envahi nos pays, lorsque toute vie avait été chez nous étouffée, lorsque nos droits étaient foulés aux pieds, lorsque nos frontières étaient entourées de forteresses turques, et lorsqu'à Iassy et à Bucarest deux Princes-fermiers étrangers, venus de Stamboul, nous donnaient des lois en langue grecque!

«Comment peut-on donc craindre qu'aujourd'hui, dans un siècle de justice et de lumières, la nationalité roumaine périrait; aujourd'hui qu'elle vient de recevoir la consécration la plus solennelle; que les Principautés roumaines ont été mises sous l'égide de l'Europe? Comment pouvons-nous, inspirés par un préjugé qui nous deshonore, par un danger qui ne peut exister que dans l'imagination de quelques personnes tombées dans l'erreur ou de quelques malveillants, venir aujourd'hui refuser, que dis-je, enlever aux indigènes hétérodoxes les droits politiques? J'ai dit enlever, et cela est, car aujourd'hui

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

même les hétérodoxes ont chez nous des droits politiques. Nous avons dans le pays depuis des siècles des propriétaires fonciers catholiques (razèches), dont plusieurs sont parvenus à des fonctions publiques; ils ont acquis des titres de boïarie; sous Michel Sturdza ils ont exercé le droit d'électeurs pour l'Assemblée générale même. Nous avons encore des étrangers catholiques ou protestants qui ont obtenu sous le Gouvernement passé la grande naturalisation. En Valachie, avec laquelle nous aspirons à nous unir, les catholiques et les Arméniens ont des droits politiques et des propriétés territoriales. Le même cas se présente aussi chez nous dans la partie de la Besserabie récemment rendue à la Moldavie. Par conséquent, sur quels principes de justice viendrions-nous aujourd'hui déclarer que les droits politiques ne peuvent être exercés et obtenus que par les orthodoxes, et spolier ainsi de ces droits tous les indigènes d'un autre rite chrétien et les rendre ainsi étrangers dans leur propre pays?

«On nous dit que la religion orthodoxe, à laquelle nous devons tenir, serait un obstacle, et que le Règlement Organique, que nous sommes appelés à modifier, exprimerait une semblable exclusion. Nous devons cependant ne pas oublier que dernièrement encore nous avons décrété la liberté des cultes; que bien des cas du Règlement sont tombés en désuetude avant que nous les ayons abolis, comme toutes les lois qui ne sont plus conformes au degré de civilisation d'un peuple. Nous devons également ne pas oublier que nous avons décrété l'égalité devant la loi. Or, quelle égalité serait-elle celle qui donne à l'un un droit et le refuse à l'autre? En disant égalité, nous avons dit abolition des privilèges, et nous venons aujourd'hui mettre les indigènes hétérodoxes dans une position tout-à-fait inégale vis-à-vis des indigènes orthodoxes? Nous donnons donc aux derniers des privilèges, en rendant les premiers étrangers à leur sol.

«Si donc l'on rejette le projet de la commission, je déclare solennellement que nous aurons anéanti l'égalité et consolidé les privilèges; car toute loi qui n'a pas la même mesure pour tous n'est pas une loi d'égalité, mais une loi de privilège! Messieurs, permettez-moi de soumettre à votre appréciation une autre considération, d'une importance non moins grande et qui doit nous engager à reconnaître que les naturalisés de tout rite peuvent aussi obtenir des droits politiques. Cette considération c'est la composition même de notre société. En effet, quels sont les éléments dont se forme cette société? D'une part, nous voyons des boyards grands ou petits, propriétaires ou non propriétaires, des fonctionnaires supérieurs ou inférieurs, comme vous voudrez, mais toujours des boyards. D'autre part, ce sont les

www.dacoromanica.ro

laboureurs, co-propriétaires ou paysans clacaches, mais rien que des laboureurs. Ainsi donc deux classes opposées et en face l'une de l'autre. Le lien le plus national, le trait d'union le plus puissant, qui seul pourrait établir l'équilibre et arrêter l'antagonisme, le tiers-état, qui d'après l'abbé Sieyès doit être le pivot d'une nation, cet état manque totalement en Moldavie. Nos villes ne sont peuplées que de Juifs et d'un petit nombre d'étrangers de différents rites. Tout le commerce des villes et des campagnes est envahi par les Juifs, qui sont pour les trois quarts sujets étrangers. Observez, Messieurs, que la loi électorale, en vertu de laquelle nous avons été convoqués, donne aux villes le droit d'envoyer vingt députés, qui dans l'esprit du législateur devaient être les représentants du tiers-état. Eh bien, dans toute l'Assemblée nous n'avons qu'un seul négociant, le député de Focşani, et quatre médecins, qui eux aussi sont des boyards. Où est donc, Messieurs, notre tiers-état? Nous ne l'avons pas et notre devoir est de le créer. L'élément de sa constitution est dans l'adoption du projet de la commission. Appelons parmi nous, au moyen de l'indigénat, ces étrangers qui habitent depuis bien des années avec nous, qui par l'habitude, par leurs intérêts, par la langue et même par l'amour qu'ils portent à notre sol, se sont tenus de fait indigènes et qui ne se sont rendus éloignés de nous, que parce que le Règlement Organique les écartait de toute possibilité de devenir des citoyens roumains! Ne nous faisons pas illusion, que sans cette mesure nous pourrions jamais avoir un tiers-état dans notre pays. Le caractère du Moldave n'est pas, au moins jusqu'à ce jour, porté pour la profession commerciale, ce grand élément du tiers-état. Ceci ne date pas d'aujourd'hui. Voici ce que, il y a cent quarante ans, disait à ce sujet le Prince Démètre Cantémir, dans sa *Description de la Moldavie*:

«Les Grecs, les Albanais, les Serbes et les Bulgares vivent en «Moldavie en toute liberté; les uns s'occupent du commerce, les autres «sont, moyennant salaire, en service chez le Prince. Il y a peu d'Allemands, de Polonais et de Cosaques; les uns sont soldats, tandis «que d'autres servent à la Cour; mais parmi les Polonais il y en a «quelques-uns qui se sont élevés à la boïarie. Les Arméniens sont «soumis aux mêmes lois que les autres négociants et habitants de «villes de la Moldavie, et payent aussi un impôt à l'Etat; **leurs églises «sont comme celles des catholiques; elles ne sont ni plus petites, «ni moins richement parées que celles des orthodoxes; ils jouissent «de la liberté de leur culte.** Les Juifs sont dans les mêmes condi«tions; seulement ils payent un impôt plus grand que les autres; ils

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

«ne s'occupent que du commerce et du débit des boissons; ils peu-«vent partout construire une synagogue, mais en bois et non en «pierre. Les Russes et les Hongrois ont toujours été des paysans «seigneuriaux en Moldavie. Les véritables Moldaves, à l'exception des «boyards, dont j'ai parlé plus haut, les uns sont habitants de villes «et les autres paysans. . . . . .

«Les paysans sont ceux qui habitent les villages, les habitants de «villes ne sont soumis qu'à l'Etat, auquel ils payent leurs taxes, et «s'occupent de toutes choses. Parmi les Moldaves il y a peu de com-«merçants, parce qu'ils sont fiers de nature . . . . et considèrent «tout commerce comme chose honteuse, à l'exception du commerce «des grains, qu'ils exercent sur leurs propriétés. C'est là, à mon avis, «la cause qu'il y a peu de Moldaves habitants de villes qui soient «riches et qu'il existe continuellement une si grande pénurie dans «le pays, quoique la quantité d'objets exportés est plus grande que «celle des objets importés, parce que par suite de la nonchalance de «nos compatriotes, les négociants étrangers turcs, juifs, arméniens, «grecs que l'on nomme djélépi, ont accaparé tout le commerce de la «Moldavie, en exportant à Constantinople et d'autres forteresses de «nombreux troupeaux de bestiaux de toute taille, qu'ils achètent sur «place à bas prix et les revendent le double et le triple. Vu cepen-«dant que ces négociants, qui sont les plus riches, n'ont pas la per-«mission de s'établir en Moldavie et d'y avoir des propriétés territo-«riales, la plus grande quantité d'argent passe à l'étranger et il en «rentre fort peu; en sorte qu'il y en a à peine assez pour couvrir «le payement du tribut et d'autres dépenses turques.»

«Les paroles de Cantémir nous indiquent ce que nous avons à faire pour parvenir à nous créer un tiers-état. Ces mêmes paroles de Cantémir répondent aussi au discours de Mr. le député des grands propriétaires du district de Roman, qui nous cite, comme argument contre le projet, la Bucovine, où la moitié des terres seraient devenues la propriété des Arméniens. Et pourquoi cela? Parce que Joseph II, Empereur catholique, loin de ravir leur droits aux Moldaves ortodoxes de la Bucovine, à la prise de cette côte de la Moldavie, a déclaré que la différence de religion ne peut pas établir d'exception à l'exercice des droits civils et politiques. Alors les Arméniens de la Moldavie, quoiqu'ils l'habitaient depuis des siècles, voyant qu'on leur enlève leurs droits, qu'on les déclare étrangers sur le sol de leur naissance, n'ont plus regardé la Moldavie comme leur patrie. Limités au seul droit de pouvoir affermer des terres, ils n'ont cherché qu'à exploiter les terres et particulièrement les paysans (comme

www.dacoromanica.ro

dans les colonies américaines les maîtres exploitent les nègres), aussi toute leur énergie n'a-t-elle été employée qu'à amasser de l'argent, et dès que le capital était assez grand, ils passaient en Bucovine où ils pouvaient acheter des terres, où ils pouvaient obtenir des droits politiques et où enfin ils pouvaient donner à leurs enfants une patrie! N'eût-il pas mieux valu pour notre pays à ce que cette émigration n'ait pas lieu? à ce que les Arméniens conservassent pour la Moldavie leur activité et leur fortune? Au lieu d'exploiteurs d'hommes, nous aurions eu un plus grand nombre de citoyens utiles!

«Reflechissons donc sérieusement, Messieurs, que par le rejet du projet nous ne refusons pas seulement, mais nous enlevons même des droits séculaires aux indigènes hétérodoxes, comme sont les petits propriétaires catholiques de Bacău et de Iassy (razèches); ceux-ci jusqu'aujourd'hui ont toujours été considérés comme indigènes, pourvus de tous les droits civils et politiques. Les uns sont boyards, d'autres fonctionnaires publics. Je connais personnellement quelques-uns d'entre eux qui ont exercé sous Michel Sturdza librement leur droit d'électeurs pour l'Assemblée générale. N'avons-nous pas aujourd'hui, malgré les prescriptions contradictoires du Règlement, prescriptions qui ont fait leur temps, n'avons-nous pas des étrangers catholiques ou protestants, qui, sous Grégoire Ghica, ont obtenu la grande naturalisation, qui comptent actuellement parmi les boyards, les fonctionnaires de l'Etat et les grands propriétaires de la Moldavie? N'avons-nous pas une population catholique et arménienne, qui nous est arrivée par la partie de la Bessarabie rendue à la Moldavie? Un grand nombre parmi ceux-ci sont propritéaires territoriaux, et comme nobles et ci-devant fonctionnaires de l'Etat ont des droits politiques. Les indigènes chrétiens hétérodoxes ont exercé exactement comme les indigènes orthodoxes leur droit politique d'électeurs à l'occasion de la convocation de cette Assemblée ad-hoc. Le tiers au moins de nos députés, si pas davantage, ont été délégués par des corps électoraux formés en partie de catholiques et d'Arméniens. Ici, sur ces bancs, nous avons même un député catholique, c'est le député de la ville d'Ismaïl. La validité de son élection a été reconnue par toute l'Assemblée. Eh bien, pouvons-nous maintenant ravir leurs droits à nos électeurs mêmes, à ceux qui nous ont délégués ici pour défendre leurs droits? Comment pouvons-nous les déclarer étrangers dans leur patrie même? lorsque, notre grande tâche surtout est, par une véritable égalité, par les liens des mêmes devoirs et des mêmes droits, de réunir tous les indigènes, sans différence de religion, dans la même harmonie, dans le même amour envers le pays; afin

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

qu'ainsi nous puissions tous former une seule nation, la nation roumaine; qu'ainsi nous puissions tous avoir, aimer et défendre une seule patrie: la belle Roumanie!

«Je vous prie, Messieurs, de bien faire attention au vote que vous allez donner. On n'enlève nulle part les droits civils et politiques que pour un méfait et à la suite d'un jugement rendu. Quel méfait ont-ils donc commis nos électeurs hétérodoxes, pour venir maintenant leur ravir leurs droits et par conséquent leur faire subir une véritable dégradation? Ou bien leur crime a-t-il peut-être été de ce qu'ils nous ont choisis pour leurs députés?

«Je vous prie encore de réfléchir aussi aux considérations du dehors; réfléchissons à ce que dira l'Europe; réfléchissons à l'avenir, à l'arme que nous donnons contre nous à nos adversaires. Je pense que le plus mauvais service que nous pouvons rendre à notre cause, c'est de voter dans le sens de MM. Georges Sturdza et Constantin Hurmuzaki. Quelle triste recommandation ne nous donnerions-nous pas aux yeux de l'Europe catholique et protestante, qui a tant fait pour la Roumanie! Irons-nous par reconnaissance déclarer les religions catholique et protestante comme titres d'exclusion à la condition d'indigénat en Roumanie? Quelle arme ne serait-ce pas donner contre nous à nos adversaires, qui, en face d'un pareil vote, seraient en droit de dire à l'Europe: «Voyez quels hommes, quels pays vous voulez «émanciper. Ils demandent justice et leur premier acte c'est de la «refuser et, plus encore, de l'enlever à leurs frères, à leurs indigènes «mêmes, dont le seul crime est d'adorer la divine Trinité sous une «autre forme de rite!» Quelle triste et malheureuse impression devra faire un semblable vote sur le monde civilisé, ainsi que sur l'avenir de la Roumanie! Quelle triste et malheureuse preuve donnerons-nous de notre peu de civilisation? Ce serait là le seul résultat de notre vote; car dans ce siècle de lumière, on ne saurait s'imaginer que les Puissances garantes prendront plus en considération nos préjugés que la voix de la sainte justice, qui crie sans cesse: «Ne faites pas «à autrui ce qui ne vous plaît pas; aimez-vous bien ensemble, car «vous êtes tous les fils d'un même Père!»

«Comment les adversaires du projet ne pensent-ils pas que les représentants de trois Souverains catholiques et de deux Souverains protestants vont prendre part aux conférences chargées de décider de notre avenir, que des Monarques signataires du Traité de Paris il n'y a qu'un seul de religion orthodoxe, tandis qu'un autre, le Sultan est de religion musulmane!

«Ainsi donc la chose arrivera toujours, en dépit de notre vote;

www.dacoromanica.ro

car je soutiens qu'il est impossible que les religions catholique, protestante, arménienne en Roumanie y soient frappées d'ostracisme par le verdict des Conférences! Prenez pour exemple ce qui a été fait en Turquie, dans le pays même des Musulmans, là où quelques années auparavant le dernier meneur de barque (kaïktchi) ou porte-faix (hamal) turc pouvait impunément cracher au visage du premier notable des chrétiens et le nommer chien ou ghiaour! Eh bien, Messieurs, regardez quel changement a été opéré dans les idées, dans les faits même en Turquie?

«Voici ce que dit le Hati-Houmaïoum du 18 Février 1856, décrété par S. M. le Sultan sur les instances de l'Europe chrétienne:

«Toute distinction ou appellation tendant à rendre une classe «quelconque des sujets de mon Empire inférieure à une autre classe, «à raison du culte, de la langue ou de la race, sera à jamais effacée «du protocole administratif. Les lois séviront contre l'usage, entre «particuliers ou de la part des autorités, de toute qualification injurieuse «ou blessante. Vu que tous les cultes sont et seront librement prati-«qués dans mes Etats, aucun sujet de mon Empire ne sera gêné dans «l'exercice de la religion qu'il professe et ne sera d'aucune manière «inquiété à cet égard. Personne ne pourra être contraint à changer «de religion. La nomination et le choix de tous les fonctionnaires «et autres employés de mon Empire étant entièrement dépendants de «ma volonté souveraine, tous les sujets de mon Empire sans distinc-«tion de nationalité seront admissibles aux emplois publics et aptes «à les occuper selon leurs capacités et leurs mérites et conformé-«ment à des règles d'une application générale.

«L'égalité des impôts entraînant l'égalité des charges, **comme «celle des devoirs entraîne celle des droits,** les sujets chrétiens et «des autres rites non musulmans devront, aussi bien que les Musul-«mans, satisfaire aux obligations de la loi de recrutement, etc.»

«Voilà, Messieurs, les grands principes d'humanité, de civilisation, de grande et éternelle justice, que S. M. le Sultan Abdoul-Medgid a proclamés en Turquie!

«Malgré les préjugés, malgré tout le fanatisme des Musulmans, le Hati-Houmaïoum a commencé à être mis en exécution.

«On a déjà établi à Constantinople un Conseil suprême, destiné à s'occuper des intérêts généraux de l'Empire, où, sous la présidence du Grand-Visir et à côté du chef de la religion musulmane, du Cheik-ul-islam, siègent le Patriarche grec, le Patriarche catholique, le Patriarche arménien et le Grand Rabbin; c'est un grand fait, un fait sans exemple!

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

«A Vienne, Messieurs, l'Ambassadeur qui représente le personne même de S. M. le Sultan est un ghiaour, c'est le beyzadé Callimach. Il en est de même de bien d'autres Ministres et envoyés de la Porte à l'étranger, de bien d'autres hauts fonctionnaires ottomans dans l'intérieur de l'Empire, lesquels tous sont chrétiens. Nous devons ce grand progrès aux insistances énergiques des grandes Puissances chrétiennes. Eh bien, Messieurs, si l'Europe civilisée a obtenu un semblable résultat de cette Turquie fanatique et dont la souveraineté certes n'était contestée par personne, comment croyez-vous que cette même Europe, qui tient aujourd'hui dans ses mains le sort de la Roumanie, ne saura pas, à la future organisation, nous imposer, même malgré nous et en dépit de tous nos préjugés, les mêmes principes de justice et d'humanité? Ne nous flattons donc pas que notre vote contre le projet pourrait être de quelque poids pour les Conférences; il ne pourrait tout au plus, je le répète, que donner une faible opinion de notre civilisation, que nous compromettre aux yeux de nos bienfaiteurs, que donner des armes contre nous à nos adversaires! Et voici pourquoi:

«Vous savez, Messieurs, que l'Angleterre a opiné au Congrès de Paris en faveur de l'union des Principautés, tandis qu'aujourd'hui—on le prétend du moins—elle a changé d'opinion. La cause que l'on attribue à ce revirement est que nos adversaires ont fait accroire au Cabinet britannique que l'union des Principautés sœurs n'est pas un vœu de notre cœur, un besoin de notre nation, mais que cette idée nous a été inspirée par la Russie, qui, par une semblable combinaison, voudrait regagner sur le Danube son ancienne prépondérance; que la Roumanie, unie avec les Russes par les mêmes liens de l'orthodoxie, ne serait qu'un avant-poste de la Russie contre la Turquie etc. etc. De tous les arguments que l'on emploie contre l'union, notre religion, l'orthodoxie, est toujours l'alpha et l'oméga. Chez les Roumains, s'écrient nos adversaires, ignorants et incultes, la religion est plus puissante que la nationalité ! L'orthodoxie les jettera constamment dans les bras de la Russie.

«Eh bien, Messieurs, en déclarant qu'en Roumanie, pour les indigènes, tout autant que pour les naturalisés, l'orthodoxie devra être la condition sine qua non pour obtenir des droits politiques, ne serait-ce pas donner nous-mêmes prise aux accusations que l'on fait peser sur nous? tandis que, bien au contraire, nous devrions prouver par toutes nos démarches, par tous nos actes et particulièrement par tous nos votes, que nous ne sommes ni Russes, ni Turcs, ni Au-

www.dacoromanica.ro

trichiens, mais bien des Roumains et que Roumains nous voulons mourir! No. 1980. Proc-verb. 17. 1857 12 Novembre.

«Ah, Messieurs, que n'ai-je assez d'éloquence pour faire pénétrer ma voix dans toutes les convictions, pour la faire arriver à tous les cœurs, afin de vous émouvoir et vous convaincre de l'urgence qu'il y a à ce que nous soyons justes envers tous les fils de la Roumanie! Que n'ai-je assez d'éloquence pour faire de vous les apôtres de la liberté de conscience, afin que nous arrivions par là à voir dans chaque indigène un de nos frères et qu'ainsi nous puissions tous nous convaincre, que pour être dignes de la liberté, nous devons d'abord savoir la respecter chez les autres; que pour pouvoir obtenir des droits, nous ne devons pas commencer par les enlever aux autres?

«Je m'adresse à vous, représentants du clergé, vous qui portez les beaux titres de ministres de la paix, d'officiers de la morale. Ne vous opposez pas à une loi d'humanité et de justice. Nous avons fait et nous fairons encore tout ce qui pourra rendre la religion orthodoxe puissante et glorieuse. Vous ne pouvez plus avoir d'inquiétudes à ce sujet. Rappelez-vous que la fraternité et la véritable égalité ont été propagées sur la terre par Jésus-Christ le Sauveur; rappelez-vous que sa religion est une religion d'amour et non pas de haine. N'oubliez pas les paroles de l'évangeliste Jean, qui dit que tous ceux qui croient en la Sainte Trinité du Père, du Fils et du St. Esprit, sont chrétiens. Rappelez-vous toujours ces paroles du Christ:

«On vous a enseigné d'aimer ceux qui vous aiment et de haïr «votre ennemi. Et moi je vous dis: aimez vos ennemis, faites du bien «à ceux qui vous haïssent et priez pour ceux qui vous persécutent «et vous calomnient.

«Afin que vous puissiez être les fils de votre Père, qui est aux «cieux, qui fait lever le soleil pour les bons comme pour les méchants, «et qui envoie la pluie pour les justes comme pour les iniques!»

«Je m'adresse à vous aussi, députés des paysans clacaches, qui portez le nom de paysans, parce que vous représentez le pays, la grande partie du pays obéré et opprimé. Rappelez-vous que les paysans catholiques ont été soumis comme vous autres aux mêmes redevances, aux mêmes corvées; qu'ils ont souffert comme vous les coups, les insultes et toutes les charges. Ils ont travaillé, ils ont soupiré avec vous, ils ont eu le même passé, laissez-leur donc avoir aussi le même avenir. Vous avez trouvé et trouverez appui dans l'Assemblée à vos douleurs, à vos besoins. Eh bien, ne vous laissez pas abuser, fuyez les paroles que l'on vous dit à l'oreille pour vous rendre injustes envers vos frères. Rappelez-vous qu'entre vous et les

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

catholiques il y a la parenté la plus resserrée, cette parenté des mêmes souffrances, de la même oppression. Dans votre intérêt même, vous qui demandez justice, je vous en conjure, ne la refusez pas à vos frères!

«Je m'adresse à vous, représentants des petits propriétaires (razèches), ces descendants de l'ancienne boïarie roumaine; vous que les Puissances de l'Europe, après un siècle d'oppression, ont appelés aussi à prendre part à la réorganisation de notre patrie, que vos ancêtres ont jadis défendue sur les champs de bataille. Oh! faites que de votre bouche ne sorte point une parole d'injustice; prouvez au monde que, quoique tombés, il y a toujours en vous la vive étincelle de **l'ancienne liberté roumaine**; prouvez au monde que vous êtes encore dignes de vous relever et de coopérer à la régénération de la Roumanie.

«Je m'adresse enfin à la boïarie. Oh! vous, qui par la naissance, par la fortune, par l'intelligence, êtes à la tête de la nation, soyez dignes de la mission qui vous est confiée, menez à bonne fin notre grande entreprise. Nous avons renoncé à nos privilèges; mais il est encore en notre pouvoir de rester les coryphées de notre pays, pour que la nation voie toujours en nous ses élus. Pour cela, nous n'avons qu'à nous tenir à la tête des réformes voulues par les lumières du siècle et les besoins de notre patrie. Notre intelligence, notre justice et notre patriotisme deviendront par là des privilèges, que jamais et dans nul cas personne ne saurait nous enlever. Je m'adresse particulièrement à vous, qui constituez la partie jeune et forte de la boïarie. Je comprends que les plus âgés tiennent au Règlement; il leur rappelle une époque que chacun aime: **la jeunesse**. Le Règlement a été fait par eux dans leur jeunesse; ils ont par conséquent raison d'aimer les lois qu'ils ont faites. Mais, Messieurs, une génération ne saurait avoir plus de droits qu'une autre. De même que ces Messieurs se sont fait des lois à leur guise et ont vécu sous leur égide, de même doivent-ils nous permettre de nous faire aussi des lois à notre guise et selon nos besoins. La perfectibilité est non seulement la loi de l'honneur, elle est aussi la loi de l'humanité. Le Règlement Organique a été un progrès en 1832; en 1857 il n'est plus qu'une constitution usée. Ne nous arrêtons donc plus à la voix des hommes du passé et procédons avec courage et énergie à une organisation conforme aux besoins actuels de la nation et aux idées du siècle!

«Messieurs, j'ai assez abusé de votre patience; je veux et dois terminer mon discours. Mais avant de descendre de la tribune, per-

www.dacoromanica.ro

mettez-moi de vous rappeler un beau spectacle et de vous en représenter un plus beau encore dans l'avenir.

«Vous souvenez-vous, Messieurs, lorsque sur les places de nos villes, de nos bourgs et de nos villages, nous avons vu les boyards, les négociants et les villageois, jeunes et vieux, se donner la main et danser la **Hora de l'Union?** Eh bien, Messieurs, je connais une hora encore plus belle, c'est celle où tous les indigènes orthodoxes, catholiques et arméniens se donneront la main; c'est celle où, sans s'occuper de la différence de leurs religions, que Dieu seul peut juger, ils seront unis par les mêmes besoins et les mêmes droits, par les mêmes intérêts et le même amour pour le pays. Cette hora, Messieurs, sera la **Hora de la Roumanie unie et autonome!**

«Je vote donc pour le principe du progrès et de l'éternelle justice, je vote pour le projet!»

L'un des membres du bureau relit l'amendement de Mr. Hurmuzaki.

Mr. *Em. Costachi* dit «qu'il veut faire une simple observation, à savoir que l'amendement prétend déclarer l'Assemblée incompétente, en alléguant qu'il serait de l'attribut de la future Assemblée d'accorder ou non des droits politiques. Un tel argument peut-il être pris au sérieux après la proclamation par l'Assemblée de l'égalité devant la loi, à la suite de laquelle toute une classe de la société vient de sacrifier ses privilèges?»

Mr. *C. Hurmuzaki* demande la parole et dit «que le projet de la commission renferme le suffrage universel».

Mr. *M. Kogălniceanu* proteste contre cette assertion et déclare «que l'Assemblée ne compte dans son sein aucun membre communiste, ni socialiste, ni partisan du suffrage universel».

Mr. *C. Hurmuzaki* soutient les paroles précédentes, se basant sur les paroles, qu'il cite, du projet de la commission: «de quelque religion chrétienne qu'ils soient» et les suivantes: «tous les indigènes jouiront de tous les droits politiques, à l'égal des indigènes de religion orthodoxe.» Les considérants de ce même projet fournissent à Mr. Hurmuzaki des arguments à l'appui de sa proposition.

Mr. *Em. Costachi* «dit que ce projet a été retiré et que son amendement lui a été substitué, tout en conservant du projet rejeté les considérants 1 et 6, dans lequel les mots: «d r o i t s e t o b l i g a t i o n s» ont été remplacés par le mot: «l i e n s».

Mr. *C. Hurmuzaki* déclare «que, du moment que le projet n'existe plus, son observation tombe; il ajoute que la liberté des cultes n'implique pas encore l'exercice des droits politiques pour tous les cul-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 17. 1857 12 Novembre.

tes; il cite à l'appui l'exemple de l'Angleterre, où jusqu'en 1829 les catholiques n'avaient pas le droit d'entrer au Parlement et où aujourd'hui encore quelques-unes des fonctions publiques sont réservées à ceux qui professent la religion dominante; il cite encore l'exemple de la Suisse, pays plus civilisé que le nôtre, où le serment de fidélité à la religion catholique est exigé dans quelques cantons catholiques pour y obtenir la naturalisation. Il conclut en disant que cette question sera discutée, lorsque la future Assemblée législative aura à régler les conditions d'acquisition et d'exercice des droits politiques.»

Mr. *C. Negri* demande la parole et dit: «Je veux entrer dans le fond de la question; le moment est venu où notre patrie doit accomplir de grands actes politiques. Tous les votes du Divan auront un grand retentissement en Europe, dans le monde, dans l'histoire; ce que nous avons encore à faire doit être en harmonie avec ce que nous avons fait; et c'est sur les bases solides du progrès et de la justice que nous devons asseoir notre pays. Si, nous plaçant à un autre point de vue, nous envisageons les dangers, dont peuvent menacer notre nationalité les étrangers qui viendraient s'établir chez nous, accaparant l'industrie, les richesses, les fonctions publiques, nous laissant loin derrière eux et dans l'impuissance de défendre notre pays en vrais Roumains, alors il faut nous efforcer de les parer. Ces dangers, continue l'orateur, je les vois dans les art. 15 et 18 de la Conférence de Constantinople du 11 Février 1856, qui accordent les droits civils et politiques à tous les étrangers sans distinction de naissance ni de religion. Nous parviendrons à diminuer le danger des colonisations en acceptant une partie de ce que stipulent ces articles, afin de ne pas être obligés de gré ou de force à en accorder davantage et afin que les Puissances voient que nous avons donné et fait tout ce que nous pouvions donner et faire. Si les Arméniens, continue-t-il, qui se sont déjà établis chez nous depuis Alexandre-le-Bon, s'intitulent encore nation arménienne, cela vient de ce que, par suite de dissensions religieuses, nous les avons haïs et repoussés du sein de notre nation; cette haine nous l'avons prise aux Byzantins, qui ont apporté dans notre pays cet esprit de querelles et de persécutions religieuses, qui les préoccupait uniquement, même au moment où Mahomet II leur enlevait Constantinopole. Chassons ces préjugés, pratiquons la tolérance religieuse que nous venons de voter; que le futur Synode fasse des lois pacificatrices; tendons-leur une main de paix et d'amitié, et alors les Arméniens ne seront plus Arméniens, mais Roumains. Quel sera le sort, demande l'orateur, de ces 50 à 60 mille indigènes catholiques

www.dacoromanica.ro

qui depuis des siècles partagent notre sort? A cette question nous répondent les souffrances qu'ils ont supportées avec nous, l'esprit d'équité, les besoins du siècle et les conseils d'une politique sage, qui nous apprend que nous n'arriverons à former une Roumanie grande et puissante qu'en resserrant par des liens plus forts tous les éléments de la nation. En finissant, l'orateur ajoute: Rappelons-nous ce grand précepte de notre religion: Ne fais à autrui ce que tu ne veux pas qu'on te fasse; en conséquence, puisque nous demandons des droits pour nous, accordons des droits aux autres.»

Discours de Mr. C. Negri.

«Le temps des grands actes politiques est arrivé pour notre patrie. Les travaux qui ont été accomplis jusqu'à présent dans le sein de cette de cette Assemblée sont destinés à avoir un puissant écho dans les annales du pays, dans l'Europe entière, qui a aujourd'hui les yeux tournés vers nous dans l'expectative, et parmi les générations futures de la Roumanie.

«Il faut que ce qui nous reste à faire soit d'accord avec ce que nous avons déjà fait, pour que nous soyons conséquents avec nous-mêmes, pour que nous répondions aux mœurs et aux besoins de ce siècle et pour que nous accomplissions jusqu'au bout notre haute mission, qui est d'asseoir notre prochaine réorganisation sur les bases durables du progrès et de la justice.

«La question qui nous occupe aujourd'hui est le projet consistant à accorder à tous les indigènes appartenant à l'une des religions chrétiennes la jouissance de tous les droits politiques, absolument comme les indigènes de religion orthodoxe, tandis que les naturalisés appartenant à l'une des religions chrétiennes ne pourront jouir des mêmes droits qu'à la condition d'obtenir la grande naturalisation par un vote de l'Assemblée législative.

«J'aborde sans crainte cette question, que je divise en trois points:

«Les étrangers à naturaliser;

«Les Armeniens indigènes;

«Les Catholiques indigènes.

«Partons de ce point de vue qu'en effet notre nationalité serait peut-être menacée si les étrangers envahissaient notre pays, car ils sont tous plus habiles que nous dans la science de gouverner, en économie politique, pour le commerce, l'agriculture, les métiers et les arts; que ces étrangers, nous étant supérieurs dans toutes ces

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

branches, les monopoliseraient dans leur seul intérêt, au point de nous ravir complètement nos moyens d'existence par une concurrence écrasante; qu'ils attireraient sur eux les faveurs de l'Etat, peut-être en nous écartant nous-mêmes et en passant par-dessus nous, et que, dans un moment de calamité politique, comme ceux qui se sont déjà abattus sur nous en si grand nombre, ces habiles étrangers, ayant acquis par leur mérite la suprématie dans le pays, ne le défendraient pas avec ce zèle, avec cette ardeur, avec ce dévouement sacré que les véritables Roumains puisent dans les traditions de leurs ancêtres.

«Reconnaissant ceci comme vrai et partant de cette conviction, l'intelligence la plus ordinaire doit nous conseiller de chercher les moyens d'empêcher cette invasion. J'ouvre le livre et je vois que les articles 15 et 18 de la Conférence de Constantinople s'expriment ainsi: «Les étrangers pourront posséder des terres en Moldavie et «en Valachie, en remplissant les mêmes charges que les indigènes «et en se soumettant aux lois. Toutes les classes de la population, «sans aucune distinction de naissance ni de culte (c'est-à-dire de re«ligion) jouiront des mêmes droits civils, et principalement du droit «de propriété sous toutes ses formes; mais la jouissance des droits po«litiques sera interdite temporairement aux habitants soumis à une «protection étrangère.»

«Et je me demande: Est-ce que ces articles, inscrits après commune entente avec les sept grandes Puissances, ne doivent pas nous servir de boussole pour nous indiquer la voie de leurs décisions futures à cet égard?

«Mais ces Conférences n'ont plus leur autorité, me répondra-t-on. C'est juste, en effet, pour ce qui concerne leur politique, qui a été modifiée; mais dans les questions qui concernent notre organisation intérieure, je crois qu'elles resteront sans doute telles qu'elles sont actuellement, et le temps nous le prouvera; car les grandes Puissances qui y ont pris part sont celles-là mêmes qui ont conseillé à la Sublime Porte, deux ans plus tard, de publier l'acte solennel donnant absolument tous ces droits à tous leurs sujets, quelles que soient leur religion et leur condition.

«C'est à la suite de cet acte que nous avons vu le Patriarche grec orthodoxe, l'Evêque catholique, l'Evêque arménien et le Grand Rabbin siéger les uns à côté des autres dans les conseils de l'Empire avec le cheik mahométan; c'est à la suite de cet acte que nous avons vu de grandes et honorables notabilités de toutes les religions occuper les hautes fonctions de l'Empire Ottoman.

www.dacoromanica.ro

«Si nous prenons encore comme exemple d'autres grands Etats voisins, nous voyons qu'en Autriche et en Russie on a accordé les mêmes droits à tous les indigènes sans distinction. Ce sont là de grands exemples, dont nous devons toujours nous souvenir.

«Quant à nous, nous craignons l'invasion des étrangers. Il est vrai que j'ai entendu, moi aussi, chuchoter le mot de colonies, mais ce mot m'effraye, je vois en lui un danger, car je sais ce que sont et ce qu'ont été les colonies autour de nous. Il faudrait donc, à mon avis, chercher à diminuer ce danger, en prenant, pendant qu'il en est temps encore, les conseils que nous donnent les dits articles de ces Conférences et en acceptant une partie de bonne volonté et de notre propre mouvement, dans la crainte qu'on ne nous impose le tout. C'est pourquoi je suis d'avis que nous devons nous borner à concéder les droits politiques aux indigènes de religion chrétienne seulement, comme le dit le projet, pour ne pas être forcés de les accorder sans distinction à tous ceux qui ne sont pas indigènes et qui ne sont pas chrétiens. En nous arrêtant à cette manière de faire, les grands Puissances, desquelles dépend aujourd'hui tout notre avenir, verront que nous donnons tout ce que nous pouvons donner, que nous faisons tout ce que nous pouvons faire, et c'est seulement ainsi que nous pouvons espérer qu'elles nous permettront de rester dans une limite, au-delà de laquelle nous rencontrerions, à mon avis, un grand précipice; qu'elles nous permettront, dis-je, d'ajourner à plus tard d'autres réformes plus grandes, que nous aurons le temps d'étudier, d'éclaircir par l'expérience, de conformer au temps d'alors, et auxquelles nous devons arriver graduellement et non tout d'un coup.

«Voilà, je crois, ce que le tact politique et le sentiment de notre faiblesse demandent que nous fassions.

«Les Arméniens, qui sont au nombre des indigènes visés par le projet, sont établis depuis plusieurs siècles sur le sol de la Roumanie. Le Prince Alexandre-le-Bon, illustre dans le souvenir de notre race, les a reçus en Moldavie, où ils erraient en grand nombre, après avoir quitté leur pays à cause de l'envahissement des étrangers et des querelles de religion. Ce Prince intelligent les fixa à Suceava, sa capitale, leur accorda sa protection et leur facilita l'accomplissement du culte qu'ils suivaient alors en Orient; il leur fit bâtir une église et ne fit aucune différence entre eux et ses nombreux sujets. Doux, industrieux, paisibles, ils donnèrent au commerce une grande impulsion inconnue jusqu'alors et s'occupent encore de nos jours, toujours avec la même intelligence et la même probité, du commerce, dont

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.17. 1857 12Novembre.

le développement parmi eux a procuré au pays de grands et incontestables bénéfices.

«On ne les a jamais vu prendre part aux émeutes ni aux séditions ni à aucun autre des troubles, dont notre pays a si gravement souffert.

«Si on leur donne encore le nom de nation arménienne, c'est parce que nous les avons pris en aversion à cause des dissensions religieuses, parce que nous les avons souillés dans leur religion tout aussi chrétienne que la nôtre, parce que nous les avons repoussés avec mepris et injustement et que nous n'avons pas suivi le saint enseignement de l'ancien et du nouveau Testament, qui nous commande *d'aimer notre prochain.*

«Si on leur donne encore le nom de nation arménienne, c'est parce que nous les avons repoussés de notre nation. Tout homme sur cette terre porte dans son cœur une image, qui est sa sauvegarde et son salut.

«Cette image, c'est celle de la Patrie.

«Se voyant ainsi repoussés avec aversion et injustice, les Arméniens se sont créé dans leur esprit une patrie imaginaire, qui n'existe pas et ne peut pas exister pour eux; car c'est ici qu'ils naissent, c'est ici qu'ils vivent, c'est ici que la terre leur donne leur dernier asile.

«Mais d'où vient cette aversion et de quelle époque date-t-elle? Elle date surtout de l'arrivée dans notre pays des Byzantins, qui y ont apporté avec eux ces discussions implacables et ces querelles religieuses, dans lesquelles ils perdaient un temps de plaintes et de dangers même au moment où Mahomet II s'emparait de Constantinople.

«Voilà ce que nous enseigne l'histoire.

«Il nous manque ceci: mettons en application et inscrivons dans nos cœurs, comme il l'est sur le papier, le vote de la tolérance religieuse; que le prochain Synode fasse, dans sa sagesse, des lois d'apaisement, comme dans toute l'Europe; tendons-leur une main de paix et d'amitié, effaçons la haine religieuse qui n'est plus de notre siècle ni dans l'esprit du christianisme, et alors les Arméniens ne seront plus Arméniens, mais Roumains, comme tous les orthodoxes Grecs, Serbes, Bulgares, Albanais, d'où descendent une grande partie de nos familles, qui à leur louange et à leur honneur sont des plus roumaines que nous ayons aujourd'hui.

«Quant aux indigènes catholiques, ils n'ont pas besoin que nous parlions d'eux longuement. Ils sont 50 à 60 mille, qui, depuis plusieurs siècles, dans nos jours de douleur et d'amertume ont supporté et enduré avec nous et comme nous toutes les souffrances que Dieu

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 17.
1857
12 Novembre.

a bien voulu nous faire subir, pour nous amener à la sagesse et à la justice dont nous avons aujourd'hui besoin.

«Que devons-nous faire, comment devons-nous agir avec les indigènes catholiques? Je crois que les Puissances répondront à cette question; mais, pour nous, répondent en même temps les souffrances du siècle passé, le sentiment de la justice, qui est sur cette terre le don le plus sacré descendu du ciel, les besoins impérieux du siècle, la politique sage, qui dans l'élément de force d'un pays faible évite la discorde et met l'union entre toutes les parties dont il se compose, pour les rendre plus fortes les unes par les autres, pour faire un tout homogène, une Roumanie enfin dont toutes le branches désunies se confondent et se refassent en un seul tronc vigoureux et puissant.

«Je finis par un précepte sacré de notre sainte et miséricordieuse religion chrétienne:

«Fais aux autres ce que tu voudrais qu'on te fit à toi-même!

«Nous demandons la justice; accordons la justice!»

«Telles sont les raisons, pour lesquelles je suis pour le projet qui accorde à tous les indigènes de religion chrétienne de jouir de tous les droits politiques à l'égal des indigènes de religion orthodoxe, mais à cette condition que la prochaine Assemblée législative fixe quels sont ceux qui sont ou ne sont pas indigènes et s'occupe de faire une loi sur l'indigénat.»

Plusieurs députés paysans s'écrient: «Oui, oui, ne repoussons pas nos frères».

L'Assemblée, consultée à trois reprises par assis et levé, repousse à la majorité l'amendement de Mr. Hurmuzaki.

Dix députés demandent le vote par appel nominal, en vertu de l'art. 51 du Règlement de l'Assemblée. D'autres protestent et soutiennent que, du moment que le bureau à constaté une majorité par assis et levé, le vote par appel nominal ne peut avoir lieu; on ne pourrait y avoir recours qu'en cas de doute.

Mr. *Em. Costachi* somme les membres qui ont signé l'amendement de déclarer sur leur honneur s'ils n'ont pas la conviction que c'est la minorité qui s'est levée pour l'amendement.

Un membre du bureau donne lecture de l'art. 51 du Règlement: «Dans les questions de Règlement, de clôture des discussions, de priorité, de question préalable et autres semblables, l'Assemblée émet son opinion par assis et levé. Le Président invite les députés qui sont pour à se lever et ceux qui sont contre à rester assis. Le Président et les Secrétaires décident du résultat de l'épreuve, qui

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 17. 1857 12 Novembre.

peut se répéter trois fois. En cas de doute, ou si dix députés le demandent, on procède au vote par appel nominal».

Mr. *M. Kogălniceanu* soutient, comme membre de la commission qui a redigé le Règlement, «que c'est précisément sur cet article qu'il se base pour s'opposer à l'appel nominal. Selon cet article, l'appel nominal n'a lieu que lorsque dix députés le demandent pour remplacer le vote par assis et levé, ou lorsqu'à la suite de ce dernier, la majorité est douteuse; si l'on donne à cet article un sens tout différent, il déclare se retirer de l'Assemblée.»

Mr. *B. Sturdza* lit l'art. 51 et ajoute «qu'il ressort de cet article que l'appel nominal s'applique lorsqu'il y a doute, ou bien lorsque dix membres le réclament, quand même il n'y a pas doute; que dans deux cas précédents l'Assemblée a appliqué l'article dans ce sens; en conséquence, conclue-t-il, si nous voulons être justes, nous ne pouvons refuser le vote par appel nominal.»

Mr. *D. Miclescu* prend la parole. «Ce sont les nombreux amendements, dit-il, qui ont fait naître la confusion dans les esprits; que l'Assemblée veuille bien prendre en considération que l'amendement de Mr. Hurmuzaki et celui de Mr. Gr. Costachi sont identiques quant au principe.»

On procède au vote par appel nominal, qui donne un résultat de quarante-deux voix pour et de trente-six voix contre l'amendement de Mr. Hurmuzaki. Un député, Mr. D. Bălan, est absent pendant l'appel.

Mr. *Em. Costachi* prend la parole. «Puisque l'Assemblée, dit-il, mue par des sentiments de patriotisme, ajourne le principe de l'acquisition des droits politiques pour les hétérodoxes, je propose, partant du même point de vue, que l'Assemblée applique le même principe aux orthodoxes étrangers.»

Plusieurs députés approuvent la proposition par des acclamations. Un des Secrétaires fait observer qu'il est nécessaire de faire à ce sujet une proposition écrite.

Le Président, après avoir consulté l'Assemblée, annonce que la signature des votes aura lieu à la prochaine séance de jeudi, 16 Novembre, et lève la séance à 5 heures.

www.dacoromanica.ro

26. Procès-verbal No. 18.—Séance du 14 Novembre 1857.

No. 1980.
Proc.-verb. 18.
1857
14 Novembre.

Aujourd'hui, la dix-huitième séance de l'Assemblée s'ouvre à $10\,^1/_2$ heures du matin, sous la présidence de S. Em. le Métropolitain.

Mr. D. Rallet fait l'appel nominal; soixante-dix-neuf membres sont présents; cinq sont absents, savoir: en congé, Mr. A. Botez-Forëscu; malades, MM. C. Rolla et J. Roată; et MM. J. Docan et N. Canano, dont l'absence n'est pas motivée.

Mr. A. Panu donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté par l'Assemblée.

On procède ensuite par appel nominal à la signature du vote sur l'amendement de Mr. Hurmuzaki discuté dans la dernière séance.

Mr. *C. Negri* exprime l'opinion «que pour la dignité de chaque député, pour la dignité de l'Assemblée entière, chaque membre doit voter en ce moment dans le même sens qu'à la séance précédente»

Mr. *C. Hurmuzaki* prend la parole. «La formalité que nous sommes appelés à remplir au bureau, dit-il, n'est que la constatation d'un fait accompli, savoir de ce fait que, dans la séance passée, à l'appel nominal, tel a voté **pour** et tel autre **contre** mon amendement; en d'autres termes, nous sommes appelés à certifier par écrit le vote émis dans la précédente séance; personne ne peut donc changer ce vote, car le résultat en a déjà été inséré au procès-verbal qui vient d'être lu et que l'Assemblée a approuvé; changer ce vote serait en émettre un nouveau, et par conséquent ce serait violer le Règlement, violation qui nous mettrait dans l'obligation de protester.»

L'acte à signer est ainsi conçu:

«1. Considérant que le 9-ème point de la série de questions d'intérêt général suppose l'existence d'une loi destinée à régler les conditions desquelles doit dépendre l'exercice des droits politiques, loi qui n'existe pas aujourd'hui et qui devra être faite par la future Assemblée législative;

«2. Que le 9-ème point de la série de questions d'intérêt général se trouve étroitement lié à la loi sur l'indigénat;

«L'Assemblée décide:

«Cette question sera écartée, comme étant de la compétence de la future Assemblée législative.»

Ont signé **pour** trente-neuf députés: LL. EE. les Evêques Nectarius et Philarète Scriban, Calinic Miclescu, l'économe Matcaş, MM. D. Miclescu,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Novembre.

C. Bădărău, Fătu, Séb. Canano, Jican, Călin, Grigoriu, Morţun, G. Sturdza C. Sturdza, Levărdă, G. Vârnav, Aslan, Cracti, Ciocârlie, Elie, Vârlan, Sava, Soutzo, Nicolau, Stan, Costin, Carp, S. Miclescu, C. Sturdza, (Vaslui), Ghidiones.u, Bossic, Iamandi, Croitoru, Gr. Costachi, Sacalof, Ştiuu, Roşca, Hurmuzaki et S. Em. le Métropolitain.

Ont voté **contre** trente-cinq: S. Em. Génadius, S. R. l'Archimandrite Scriban, MM. Cozadini, Mălinescu, Kogălniccanu, Massian, Savin, Dr. Vârnav, Pavel, Stanciu, Gr. Balş, M. Jora, Zacharia, Gheorghiadi, Ostachi, Brăescu, C. Rosseti, J. a Babei, B. Sturdza, Chrisanti, Balaiş, Iacovachi, Olariul, L. Catargi, Fotea, Cuza, Em. Costachi, N. Catargi, Galliardi, Cantacuzène, Rallet, Panu, Maurojény, Teriachiu, Negri.

Mr. Romov s'abstient. Trois: MM. J. Docan, N. Canano et J. Roată sont absents.

Conformément à l'art. 79 du Règlement, le Président proclame que «l'Assemblée *a adopté*».

Un des membres du bureau donne lecture d'une protestation de Mr. *L. Galliardi*, député de la ville d'Ismail (dans la partie de la Bessarabie annexée à la Moldavie). Cette protestation, dirigée contre le vote qui vient de s'accomplir, demande que l'on discute ses raisons et qu'on envoie la pièce à la Commission internationale.

Mr. *C. Hurmuzaki* prend la parole ; il lit l'art. 21 du Traité de Paris, qui donne aux habitants de la portion de Bessarabie cédée par la Russie un délai de 3 ans pour émigrer, et demande si Mr. Galliardi a renoncé à ce privilège, s'il a déclaré qu'il veut s'établir en Moldavie, devenir Roumain et s'il a juré fidélité à la Principauté? Mr. Galliardi est aujourd'hui assis parmi nous dans l'enceinte de cette Assemblée ad-hoc, il proteste contre une décision de la majorité et demain peut-être, usant de la latitude que lui accorde l'art. 21 du Traité de Paris, il passera en Russie. De plus, d'après une décision du Conseil, Mr. Galliardi ne pouvait même pas être élu, car il ne professe pas la religion dominante, laquelle, en vertu du Règlement Organique, invoqué par la dite décision, est une condition indispensable pour exercer les droits politiques Personne n'a le droit de protester contre une décision de la majorité de l'Assemblée et Mr. Galliardi moins que personne, non seulement pour les raisons ci-dessus, mais encore parce que dans la séance passée l'occasion ne lui a pas manqué de discuter et de s'opposer. L'orateur propose le rejet sans conditions de la protestation de Mr. Galliardi, dans laquelle il ne voit qu'une tentative pour remettre en discussion une question tranchée par un vote.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 18.
1857
14 Novembre.

Mr. *L. Galliardi* fait observer «que, ne pouvant s'exprimer en roumain avec facilité, il lui a été impossible de discuter.»

Mr. *D. Grigoriu* dit «que le rôle d'un député patriote est dans l'Assemblée de faire des propositions, des amendements, de prendre part aux discussions, de donner son vote et d'avoir à s'incliner devant la majorité, quelle qu'en soit la décision. Mr. Galliardi vient aujourd'hui mettre en discussion le vote de l'Assemblée; il l'invalide, l'attaque et proteste contre. Venir protester de cette façon contre le vote de l'Assemblée, c'est, comme minorité, faire acte de rébellion, c'est soumettre la majorité à l'absolutisme dela minorité; et il opine en terminant pour la non acceptation de la protestation par l'Assemblée.»

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «qu'il s'incline devant la majorité; qu'il est pourtant à observer que, lors de la discussion sur la liberté, le clergé s'est présenté avec une protestation écrite et que l'Assemblée a admis l'inscription de cette protestation au procès-verbal, conformément à l'art. 103 du Règlement. Il conclut pour l'inscription au procès-verbal de la protestation de Mr. Galliardi.»

Mr. *C. Hurmuzaki* répond «que le clergé n'a pas protesté, mais qu'il s'est simplement abstenu de voter, parce que dans le vœu relatif à cette question les mots: «sans porter atteinte à la religion domi-«nante» n'ont pas été insérés. Il ajoute que Mr. Kogălniceanu lui-même a donné l'exemple de l'abstention, quand il s'est trouvé dans la minorité; que le procédé de Mr. Galliardi contestant aujourd'hui le vote de la majorité ne saurait être accepté»

Mr. *Grégoire Balş* déclare «que la protestation de Mr. Galliardi est une atteinte à la dignité de l'Assemblée et que, si on ne veut pas introduire l'anarchie dans le Divan, on doit repousser cette protestation.»

Mr. *D. Grigoriu* dit «qu'il a vu avec peine l'Assemblée divisée sur ce point dans la dernière séance, car le désir de faire le bien du pays est dans le cœur de tous; mais que la protestation de Mr. Galliardi n'a d'autre but que de mettre le désaccord dans l'Assemblée, de compromettre sa dignité et d'invalider son vote; qu'il propose en conséquence de repousser cette protestation.»

Mr. *N. Catargi* fait observer «que le but de Mr. Galliardi n'est pas de protester; que l'Assemblée n'étant que consultative, chacun est en droit d'émettre son opinion et qu'il est nécessaire que toute opinion parvienne à la connaissance de la Commission. Il demande donc que la déclaration dont il s'agit soit communiquée à cette dernière.»

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «que nous désirons tous l'harmonie;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Novembre.

que ce que Mr. Galliardi demande tend à maintenir l'harmonie dans l'Assemblée; que Mr. Galliardi ne dit que ceci: «que le dernier vote «est de nature à répandre l'inquiétude parmi la population de la Bes-«sarabie.»

Mr. *Miclescu* pense «qu'il y a malentendu et que la réclamation de Mr. Galliardi pourrait être acceptée, en y supprimant le mot de protestation.»

Mr. *Gr. Vârnav* trouve la protestation de Mr. Galliardi déplacée, car on n'enlève le droit à personne par le renvoi du 9-ème point à la future législature, qui agira selon qu'elle le croira utile.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, se prononce pour la non prise en considération de la protestation de Mr. Galliardi et en refuse l'envoi à la Commission internationale, comme contraire à l'esprit du Règlement de l'Assemblée.

On passe à l'ordre du jour et il est donné lecture d'une proposition de Mr. *Em. Costachi*, appuyée par l'Evêque Génadius Şendrea, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite Melchisédech, MM. B. Sturdza, L. Catargi, B. Nicolau, D. Gheorghiadi, M. Kogălniceanu, P. Brăescu, M. Jora, B. Zacharia, Sacalof, B. Mălinescu, J. Chrisanti, ainsi conçue:

«Considérant que par le vote de l'Assemblée du 12 Novembre, le principe de la concession des droits politiques aux hétérodoxes a été remis à la future Assemblée législative;

«Considérant que ce renvoi a été motivé sur ce que la solution de cette question est étroitement liée à la loi de l'indigénat;

«Le soussigné propose à l'Assemblée l'émission du vœu suivant:

«Que lorsque cette question sera traitée par la future Assemblée législative, les principes qui seront appliqués aux hétérodoxes étrangers le soient aussi aux orthodoxes étrangers qui voudraient obtenir les droits politiques.»

(Signés) Em. Costachi, B. Sturdza, L. Catargi, B. Nicolau, Génadius Tripoléos, Kogălniceanu, Timothée Sacalof, Zacharia, M. Jora, Mălinescu, J. Chrisanti, Brăescu, N. Scriban, D. Gheorghiadi, Melchisédech.

Selon Mr. *C. Hurmuzaki*, «la proposition que l'on vient de lire n'est pas la même que celle que l'on a lue et soumise comme urgente au vote de l'Assemblée dans la précédente séance; cette proposition n'était revêtue que de quatre signatures, tandis que la présente en a 15, et que dans le contenu même il y a des différences essentielles.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Novembre.

Mr. *Em. Costachi* répond «que sa proposition d'aujourd'hui est une question d'urgence et qu'il la soumet comme telle à l'Assemblée; qu'avanthier la minorité s'est soumise à la décision de la majorité, qui est inattaquable; que sa proposition se base sur le vœu de la majorité, qu'il ne veut nullement invalider; que la question d'avant-hier contenait le refus des droits politiques aux hétérodoxes; que l'Assemblée a remis la décision de ce point à la prochaine Assemblée législative, en vue de sa liaison immédiate à la question de l'indigénat et craignant que, par l'introduction d'éléments hétérogènes, elle ne porte atteinte à l'élément roumain. Il ajoute qu'il surgit aujourd'hui une nouvelle crainte, celle que le vote d'avant-hier ne soit interprété comme un manque de reconnaissance envers les grandes Puissances (reconnaissance qui est inscrite dans nos cœurs en lettres ineffaçables) et comme invalidant le vote du 7 Octobre. Il dit encore que la crainte de la majorité de voir l'élément indigène absorbé par les étrangers est de nature à être prise en considération; que dans ce sens nous n'avons fait aucune exception, car nous avons rejeté jusqu'à la nouvelle Assemblée même les nations sœurs française et piémontaise. Il ajoute que, se plaçant aujourd'hui au point de vue de la majorité, les mêmes craintes doivent exister pour les orthodoxes aussi. Il cite l'histoire au temps des Phanariotes, les troubles fomentés par les Grecs en 1821 et 1853, et ne veut point scruter si ces mêmes Grecs ont répondu à l'hospitalité dont ils ont constamment joui dans les Principautés roumaines. Il demande en conséquence qu'à la prochaine Assemblée les principes qui seront établis pour les chrétiens hétérodoxes soient de même appliqués aux orthodoxes étrangers; il propose donc l'urgence comme moyen de protester contre les imputations que nous nourrissons des sympathies pour la Russie. Il ajoute que notre reconnaissance envers les Puissances doit être égale pour toutes; pour la Russie qui au Congrès de Paris défendit notre existence nationale, existence qui, malgré les preuves historiques que nous possédons, a été toujours méconnue dans ses Traités avec la Sublime Porte; envers les autres Puissances parce qu'après les nombreux sacrifices qu'elles ont faits, elles n'ont pas manqué d'inscrire en tête du Traité de Paris l'amélioration du sort des Roumains.»

Mr. *D. Grigoriu* prend la parole et dit: «Mr. Em. Costachi demande par sa proposition un vote définitif sur la question et enchaîne par cela même d'une façon obligatoire la liberté de la future Assemblée, lorsque par son vote la majorité a renvoyé la question à la future Assemblée, sans accorder à personne de nouveaux droits et sans pri-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857. 14 Novembre.

ver personne aussi des droits acquis; la proposition de Mr. Costachi nous fait tomber en contradiction avec nous-mêmes et nous fait recourir aux moyens extrêmes; ele ne s'appuie que sur la nécessité de prouver que nous n'avons pas de sympathies russes, lorsque nos votes ont prouvé largement que nous sommes Roumains, véritablement Roumains, et que nous sommes tous animés du désir de faire le bien de notre pays. Mr. Grigoriu demandè pourquoi nous prendrions en considération la proposition de Mr. Costachi, qui sous une autre forme ne diffère nullement de la proposition déjà votée par le Divan; pourquoi no resterions-nous pas fidèles au vote déjà émis une fois, de renvoyer la solution de cette question à la future Assemblée. Mr. Grigoriu ajoute que le projet de la commission sur cette question a été imprimé et distribué à MM. les députés, que tous ont eu le temps de l'étudier; proposer donc maintenant l'urgence, c'est nous refuser les moyens de nous éclairer; nous refuser le temps nécessaire d'étudier la question, c'est nous obliger à nous prononcer sans l'avoir approfondie et par conséquent à commettre une erreur dans une question de cette gravité, surtout lorsqu'on nous demande un vote réactionnaire. Mr. Grigoriu ajoute, que quant à ce qui est de notre reconnaissance envers les Puissances garantes, elle ne peut faire l'ombre d'un doute; que notre reconnaissance envers elles est illimitée, parce qu'elles nous appellent à la vie politique et nous fournissent les moyens nécessaires pour nous constituer en Etat.»

Mr. *Grégoire Balş* prend la parole et dit: «Que sur la question de fond il est d'accord avec Mr. Costachi; mais vu que dans la séance précédente l'Assemblée a repoussé l'amendement de Mr. Costachi et vu que la proposition d'aujourd'hui n'est que ce même amendement sous une autre forme, il reste conséquent avec le vote précédent et demande le rejet de toute proposition, qui tendrait à renverser le vote de la majorité.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «que l'urgence de la proposition de Mr. Em Costachi est d'une nécessité absolue pour repousser l'imputation d'ingratitude envers les Puissances, imputation qui pourrait nous être faite par ceux qui intérprètent défavorablement nos vœux, ensuite pour nous soustraire aux demandes innombrables de naturalisation faites par des personnes qui jusqu'à ce jour ont été sujets étrangers, comme nous pouvons le voir journellement dans «*La Gazette de Moldavie.*»

Mr. *C. Hurmuzaki* dit: «La proposition de Mr. Em. Costachi a pour but d'invalider le vote de la séance précédente; mon amendement ne préjuge pas la question, il ne fait que la renvoyer à la pro-

www.dacoromanica.ro

chaine Assemblée législative, tandis que la proposition de Mr. Em. Costachi restreint, enchaîne par avance l'action de la prochaine Assemblée. Il en appelle à l'honneur de Mr. Costachi pour déclarer, si la proposition qui vient d'être lue est la même que celle qui a été faite dans la séance précédente; que lui le premier a applaudi alors cette proposition, pour se soustraire à l'imputation qui pourrait nous être faite d'avoir des sympathies russes et que par conséquent son amendement n'a été dicté par aucun sentiment d'ingratitude envers les Puissances.»

Mr. *Em. Costachi* répond «que, lorsque dans la séance précédente il a fait appel à l'honneur de Mr. Hurmuzaki pour que celui-ci reconnût qu'une faible minorité seulement s'était levée pour appuyer son amendement, ce dernier avait gardé le silence; quant à moi, ajoute Mr. Costachi, je répondrai à cet appel: la proposition actuelle n'est pas la même que celle de la séance précédente, mais ceci ne prouve rien, car si la rédaction en a été changée, le fond en est le même.»

Mr. *C. Hurmuzaki* déclare «que la proposition actuelle tend à renverser le vote de la majorité et que si elle était prise en considération, il ne prendrait plus part à la discussion.»

Mr. *le Dr. Vârnav* dit «que tous les députés désirent le respect du Règlement de l'Assemblée; qu'il voit cependant que la non observation de ce Règlement provoque une telle confusion dans l'Assemblée, qu'on ne peut comprendre de quoi il s'agit, et que du moment que lui ne comprend rien, comment les députés paysans pourraient-ils comprendre la moindre des choses; il demande qu'en vertu du Règlement de l'Assemblée, ses paroles soient inscrites au procès-verbal, car, ajoute t-il, j'ai déjà beaucoup parlé, sans que les procès-verbaux aient jamais fait mention de mes paroles; même les discours que j'avais remis au bureau sous ma signature pour être imprimés, ne l'ont pas été fidèlement.»

Le bureau pose la question pour savoir si la proposition de Mr. Costachi est acceptée d'urgence ou non. Mr. G. Balş et plusieurs autres députés déclarent s'abstenir de la discussion, si la question est posée de cette façon. Le bureau demande alors à la Chambre si la proposition est prise en considération. Dix membres demandent l'appel nominal.

L'Assemblée décide par 41 voix contre 35 que la proposition de Mr. Costachi n'est pas prise en considération. S'abstient du vote Mr. N. Catargi; sont absents au moment de l'appel nominal MM. M. Jora et C. Morţun.

Son Eminence le Métropolitain quitte le fauteuil de la prési-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Novembre.

dence et la séance continue sous la présidence de Mr. le Vice-Président C. Negri.

Un des membres du bureau donne lecture d'une proposition de Mr. *D. Cracti* et de deux autres propositions de Mr. *M. Kogălniceanu.* L'Assemblée en ordonne l'impression et la distribution à MM. les députés, conformément à l'art. 66 du Règlement.

On passe à l'ordre du jour. Mr. *D. Miclescu* lit le rapport de la 2-ème commission sur le point XI de la série de questions d'intérêts général, à savoir l'indépendance de la magistrature, un des plus importants que l'Assemblée est appelée à exprimer pour le bien du pays:

«La seconde commission chargée du développement de la série de questions d'intérêt général a l'honneur de soumettre à l'Assemblée, par l'organe de Mr. Miclescu, son rapporteur, le résultat de son travail sur la question de l'indépendance de la branche judiciaire de celle de l'administration proprement dite:

«Considérant que le pouvoir exécutif a pour mission de sauvegarder deux intérêts bien distincts, l'intérêt public et l'intérêt privé; que les relations du peuple avec l'Etat et celles d'individu à individu sont réglées par des lois spéciales;

«Que l'abandon du soin de leur application à une seule et unique autorité a produit d'incessants abus;

«Considérant que la condition caractéristique d'un Gouvernement bon et régulier est la division du **pouvoir exécutif** dans son exercice en administratif et judiciaire; que de tout temps a existé chez nous un principe, la séparation du pouvoir administratif proprement dit d'avec le pouvoir judiciaire;

«Considérant que le Règlement Organique lui-même, au commencement du chapitre VIII, art. 279, établit une semblable division du pouvoir exécutif; que les art. 302 et 318 de ce même Règlement, en reconnaissant le principe de la compétence des instances judiciaires respectives, reconnaît en même temps celui de leur indépendance;

«Considérant que le principe de l'inamovibilité des magistrats est aussi implicitement reconnu par l'art. 285 du Règlement, qui, dans l'énumération qu'il fait des avantages du principe, y rattache l'indépendance des magistrats;

«Considérant de plus que le Prince, dont la personne est sacrée et inviolable, doit être au-dessus de tout soupçon ou imputation; que bien que la justice se rende au nom du Chef de l'Etat, la dignité et l'indépendance exigée des autorités judiciaires ne souf-

www.dacoromanica.ro

frent cependant aucune intervention étrangère au corps judiciaire lui-même; que la seule prérogative qui convienne à la haute position d'un Prince est la prérogative citée à l'art. 356 du Règlement Organique, c'est-à-dire celle de commuer les peines ou de gracier les condamnés criminels;

«Considérant qu'il est constant par l'expérience des derniers temps que le pouvoir administratif proprement dit ne se trouvant pas suffisamment séparé d'avec le pouvoir judiciaire, il est résulté de là de nombreux inconvénients et abus;

«Considérant que le code de notre procédure civile et criminelle a besoin de modifications, qui aient pour effet de rendre la branche judiciaire réellement indépendante, en lui garantissant par des institutions efficaces ce résultat;

«L'Assemblée désire comme principes fondamentaux de la future réorganisation de la Roumanie:

«1. La complète indépendance de la branche judiciaire de la branche administrative proprement dite.

«2. L'inamovibilité des magistrats d'après une loi expresse, votée par l'Assemblée législative.»

(Signés) M. Kogălniceanu, B. Mălinescu, C. Rolla, D. Miclescu, J. Fotea, D. Cozadini, J. Chrisanti.

Mr. *D. Miclescu* prend ensuite la parole et dit: «Qui de nous n'a pas eu à souffrir plus ou moins de l'état de choses actuel? qui de nous n'a pas eu de longues luttes à soutenir par-devant les tribunaux? Pendant les 15 ans qu'il a passés dans la magistrature, continue-t-il, il a eu maintes fois l'occasion de constater des renvois indéfinis, des sentences arbitraires, des contradictions flagrantes dans les jugements; il a pu voir comment un puissant voisin faisait disparaître l'infime parcelle de terrain des razèches et il a pu apprécier les tristes conséquences de sentences aussi iniques. Que par là il veut constater que chacun a été plus ou moins victime du système de procédure qui nous a régi et qui nous régit encore, système dans lequel le Prince juge, le Ministre de la Justice juge, le Conseil des Ministres juge; système dans lequel en un mot tous accusent, jugent, décident et condamnent, sans qu'une loi vienne par une sérieuse responsabilité les arrêter dans leurs sanctions arbitraires. C'est par ce vote que l'Assemblée aura préparé des bases solides aux droits privés et reconnu l'absolue nécessité d'instituer le jury pour les affaires criminelles, d'établir l'inamovibilité de la magistrature, de créer une Cour de Cassation, d'instituer des procureurs et d'épargner enfin

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. — 1857 14 Novembre.

au Prince une immixtion juridique dans les affaires civiles. Mr. Miclescu finit, en disant que ce n'est qu'avec de semblables institutions que nous pouvons avoir des tribunaux indépendants et à l'abri de toute suspicion.»

Discours de Mr. D. Miclescu.

«Messieurs!

«Permettez-moi de faire ressortir l'importance du vœu relatif à l'indépendance de la branche administrative au point de vue de l'intérêt général. Si les droits individuels de chacun des membres de la société étaient placés sous une sûre garantie, il en résulterait une satisfaction et une tranquillité générale, qui serait l'une des principales sources de bonheur pour la nation roumaine.

«L'importance du 11-ème point soumis à la discussion de l'Assemblée est profondément sentie par chacun de nous! Qui d'entre nous n'a pas été plus ou moins victime d'amères injustices? qui de nous ne s'est pas vu contraint à courir pendant des années d'instance en instance?

«Pendant quinze ans d'exercice dans la carrière de la magistrature, j'ai eu tous les jours l'occasion de constater avec effroi comment un fils, au lieu de recevoir en héritage de ses parents un avoir quelconque, n'a reçu en succession qu'un procès compliqué en vieux parchemins et documents rapiécés et vermoulus.

«Je puis affirmer que dans plusieurs de ces procès il m'est arrivé de constater que 40 et 50 ans avaient été sacrifiés en luttes et en angoisses pour un seul procès, qui aujourd'hui encore n'est peut-être pas terminé. Il y a des procès dont on transporte les énormes dossiers d'une instance à l'autre au moyen d'un brancard; il y a des chrysobulles dont la lecture indique clairement que justice a été rendue arbitrairement et contrairement à tout principe d'équité, non à celui en faveur de qui plaidait le droit, mais à un heureux favori de la Cour!

«J'ai vu des terres entières, qui nourrissaient des centaines de familles de razèches, passer par de semblables chrysobulles en d'autres mains; ou pour parler plus clairement, j'ai vu plus d'un voisin puissant arrondir sa propriété de la petite terre des razèches. Enfin, chacun de nous a vu provenir les plus tristes faits de ces jugements partiaux, et je ne fais pas cette énumération, Messieurs, pour exciter et raviver les animosités, je ne veux que constater que chacun de nous, sans exception, est plus ou moins victime du système de pro-

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA 759 - MUNICIPIULUI - BUCUREȘTI

cédure que nous avons eu jusqu'ici, fonctionne encore, système par lequel le Prince, le Ministre de l'Intérieur et le Conseil administratif interviennent dans les procès, référant, jugeant, décidant et condamnant, interprétant selon leur caprice la procédure embrouillée prescrite par le chap. VIII du Règlement Organique, sans rencontrer devant eux l'autorité puissante et efficace d'une loi qui les charge d'une ombre de responsabilité dans cette usurpation de compétence.

No. 1980. Proc.-verb. 18, 1857 14 Novembre.

«Un étranger, ami sincère de la nation roumaine, parle dans ses écrits de l'administration de la justice chez nous en termes aussi vrais que sévères: «Comment en effet la justice pourrait-elle être «impartialement rendue là où le Prince Régnant n'est autre chose que «le juge permanent et le gendarme de ses sujets?»

«Les articles 362, 363 et 364 du Règlement remettent à la prérogative du Prince le sort de chaque jugement; c'est lui qui nomme les juges, et c'est lui encore qui peut les destituer quand il lui plaît, même sans motif. Le Prince a la large faculté de confirmer ou de casser les jugements émanés de ses commis, érigés momentanément en magistrats par une faveur princière qui ne tient qu'au caprice.

«C'est pourquoi, Messieurs, l'Assemblée, en votant le principe de l'indépendance de la branche judiciaire, asseoit le droit privé sur une base solide et reconnaît la nécessité absolue de changer entièrement notre vicieux code de procédure, ce qui constituera l'une des charges de la future Assemblée législative. A mon sens, cette Assemblée marchera à ce but si désiré, en prenant pour guide et en acceptant les principes suivants:

«1. Institution des jurés pour les procès criminels, ce qui écartera bien de cruelles irrégularités, bien d'injustices même dans de pareils cas.

«2. Inamovibilité des juges, ce qui sera une puissante sauvegarde contre toutes les influences auxquelles les soumet fatalement l'état actuel.

«3. Etablissement d'une Cour de Cassation, ce qui empêchera l'immixtion et la compétence trop étendue du Grand Logothète.

«4. Institution de procureurs dans toutes les instances judiciaires comme garantie de l'observation des règles et lois.

«5. Et enfin retrait au Prince du droit d'immixtion dans les causes civiles.

«Ce sont là, Messieurs, autant d'institutions garantissant l'indépendance de la branche judiciaire; d'elles seules nous pouvons espérer des tribunaux indépendants, où les droits d'un chacun pourront être

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Novembre.

discutés et reconnus hors de toute influence et de personne et de fortune.

«Emettons donc le vœu, Messieurs, que les instances judiciaires soient chez nous comme ailleurs de saints autels, où chacun puisse sans crainte et sans apprehension, en toute confiance, venir mettre en dépôt son honneur, sa vie et sa fortune. Alors nous pourrons dire que l'honnête homme sera à l'abri de la calomnie et de la persécution; qu'à l'assassin, au voleur, au faussaire, sera appliquée, sans ménagement, la peine de leurs crimes; que l'orphelin, la veuve et le razèche ne trembleront plus, quand ils auront à demander justice.»

Mr. *N. Catargi* demande, «si la 2-ème commission consent à effacer du 3-ème considérant les mots suivants: «que de tout temps «nous avons eu en principe la séparation du pouvoir purement ad«ministratif du pouvoir judiciaire», car de tout temps chez nous les deux pouvoirs étaient au contraire confondus.»

Les membres de la 2-ème commission acceptent la modification proposée.

L'un des membres du bureau donne lecture d'un amendement de Mr. *A. Teriachiu*, appuyé par MM. A. Cuza, Gr. Soutzo, Gr. Balş, Gr. Vârnav et N. Catargi:

«Les soussignés proposent l'amendement suivant au projet de la seconde commission relatif à l'indépendance de la branche judiciaire de la branche administrative:

«Que le 3-ème considérant soit modifié de la manière suivante:

«Considérant que la condition caractéristique d'un Gouvernement «bon et régulier est la séparation du pouvoir exécutif dans son «exercice en deux ordres distincts, l'administratif et le judiciaire, «comme organes par lesquels fonctionne le pouvoir exécutif.»

«Que le 5 ème considérant soit modifié de la manière suivante:

«Considérant que la meilleure garantie de l'indépendance de la «branche judiciaire est l'inamovibilité des juges, principe adopté «même par le Règlement Organique.»

«Que le 7-ème considérant soit supprimé, comme n'étant qu'une répétition du 3-ème considérant, ou vice-versa.

«Que le 2 ème point dans l'expression des vœux soit modifié de la manière suivante:

«L'inamovibilité des juges. Le mode en sera réglé par une loi «votée par la future Assemblée législative.»

(Signés) A. Teriachiu, A. Cuza, Gr. Soutzo, Gr. Vârnav, N. Catargi, Gr. Balş.

www.dacoromanica.ro

Mr. *A. Teriachiu* prend la parole et dit «qu'il y a deux pouvoirs publics dans un Etat, le pouvoir législatif et le pouvoir exécutif; que le projet présenté en reconnaît un troisième, le pouvoir judiciaire; que ce serait là une contradiction au principe adopté par l'Assemblée, la séparation du pouvoir législatif du pouvoir exécutif; que ce serait là aussi commettre une erreur de théorie, vu que la branche judiciaire est un élément du pouvoir exécutif; qu'avec la branche administrative elle forme les deux éléments, au moyen desquels ce pouvoir fonctionne; il croit que nous devons conserver intact le principe des deux pouvoirs dans l'Etat et constater ensuite que le pouvoir exécutif sera divisé en deux différents ordres, l'ordre judiciaire et l'ordre administratif, chacun avec des attributions et des compétences distinctes. Il propose en outre dans son amendement de statuer que l'inamovibilité des juges est un principe salutaire, une garantie d'indépendance pour la branche judiciaire et de constater ensuite que le Règlement Organique lui-même l'ayant ainsi entendu, l'a aussi adopté. Il propose donc la modification suivante sur ces bases du 5-ème considérant: «Que l'inamovibilité des juges est sa-«lutaire non pas parce qu'elle a été adoptée par le Règlement, mais parce «qu'elle est la première condition de l'indépendance judiciaire.»

Les membres de la seconde commission déclarent accepter l'amendement de Mr. Teriachiu.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité le projet de la seconde commission avec les modifications proposées dans l'amendement de Mr. Teriachiu.

La séance est suspendue pour une demi-heure, afin de rédiger, conformément à l'article 50 du Règlement, l'acte final de l'inscription des votes.

A la reprise de la séance, il est donné lecture du projet de résolution suivant:

«L'an mil huit cents cinquante-sept, quatorze Novembre.»

«Considérant que le pouvoir exécutif a pour mission de sauvegarder deux intérêts bien distincts, l'intérêt public et l'intérêt privé; qu'autres sont les lois qui président aux rapports du peuple avec le Gouvernement, autres sont celles qui règlent les relations d'individu à individu;

«Considérant que la condition caractéristique d'un Gouvernement bon et régulier est la division du pouvoir exécutif dans son exercice en deux ordres distincts, l'administratif et le judiciaire, comme organes par lesquels fonctionne ce pouvoir;

«Considérant que le Règlement Organique lui-même, au com-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.18. 1857 14 Novembre.

mencement du chap. VIII, art. 279, établit une semblable division du pouvoir exécutif; que les art. 302 et 318 du même Règlement reconnaissent tant le principe de la compétence respective des instances judiciaires, que celui de leur indépendance;

«Considérant que la principale garantie d'indépendance de la branche judiciaire est l'inamovibilité des juges, principe adopté aussi par le Règlement Organique, art. 285;

«Considérant que le Prince, dont la personne est sacrée et inviolable, doit être au-dessus de tout soupçon ou imputation; que bien que toute justice se rende au nom du Chef de l'Etat, ni la dignité, ni l'indépendance exigée des autorités judiciaires ne souffrent aucune ingérence hors du sein des dites autorités; que la seule prérogative digne de la haute position du Prince est celle citée dans l'art. 355, c'est-à-dire celle de commuer les peines ou de gracier les condamnés criminels;

«Considérant que l'expérience des temps présents a démontré que de nombreux inconvénients et abus sont résultés de ce que le pouvoir purement administratif n'était pas assez exactement séparé du pouvoir judiciaire;

«Considérant que notre code de procédure civile, aussi bien que celui de procédure criminelle, ont besoin de modifications, ayant pour but de mieux établir l'indépendance de la branche judiciaire et de la sauvegarder par des institutions efficaces;

«L'Assemblée émet le vœu que les principes suivants servent de base à la future organisation de la Roumanie:

«I. La complète indépendance de la branche judiciaire de la branche administrative proprement dite.

«II. L'inamovabilité des magistrats d'après une loi expresse votée par l'Assemblée législative.»

Ont voté **ponr** soixante-treize membres: LL. EE. les Evêques G. Şendrea, Ph. Scriban et C. Miclescu, S. R. l'Archimandrite N. Scriban, l'Archimandrite Melchisédech et l'économe D. Matcaş, MM. D. Miclescu, C. Bădărău, D. Cozadini, Dr. Fătu, B. Mălinescu, D. Bălan, M Kogălniceanu, Gr. Balş, D. Savin, G. Massian, D. Cracti, Dr. Vârnav, Et. Călin, S. Stanciu, N. Çatargi, S. Canano, A. Jiean, G. Vârnav, D. Grigoriu, T. Pavel, B. Zacharia, D. Gheorghiadi, C. Sturdza, G. Sturdza, C. Ostachi, Gr. Vârnav, J. Levărdă, A. Aslan, P. Brăescu, C. Rosseti, J. a Babei, P. Croitoru, J. Olariul, J. Pruncu, G. Ilie, C. Ciocârlie, D. Romov, B. Sturdza, C. Iacovachi, J. Chrisanti, N. Carp, S. Miclescu, L. Catargi, B. Balaiş, R. Sava, J. Fotea, Em. Costachi, C. Sturdza (Vaslui), B. Nicolau, G. Vârlan, Gr. Soutzo, B. Stan, D. Ghidionescu,

www.dacoromanica.ro

Dr. Costin, N. Bossie, N. Iamandi, Gr. Costachi, C. Ştiun, L. Galliardi, J. Roşca, T. Sacalof, Hurmuzaki, Teriachiu, P. Maurojény, D. Rallet, A. Panu, C. Negri. Aucun membre n'a voté **contre**. Au moment du vote six membres ont été absents, savoir: l'Evêque Hermeziu, MM. Morţun, Jora, Cuza, Cantacuzène et S. Em. le Métropolitain. No. 1980. Proc.-verb. 18. 1857 14 Novembre.

Conformément à l'art. 79 du Réglement, le Vice-Président annonce que «l'Assemblée *a adopté*».

Après avoir consulté l'Assemblée, le Vice-Président lève la séance à 4 heures et annonce la prochaine réunion pour le 18 Novembre.

27. Procès-verbal No. 19. — Séance du 18 Novembre 1857.

Aujourd'hui, la dix-neuvième séance s'ouvre sous la présidence du Vice-Président Constantin Negri. No. 1890. Proc.-verb. 19 1857 18 Novembre.

Mr. C. Hurmuzaki fait l'appel nominal: soixante-seize membres sont présents; huit sont absents, dont quatre en congé, MM. l'économe Matcaş, C. Morţun, J. Levărdă, Gr. Vârnav; trois malades, S. Em. le Métropolitain, MM. M. Jora, C. Rolla, et un, Mr. J. Fotea, dont l'absence n'est pas motivée.

Mr. A. Teriachiu lit le procès-verbal de la séance précédente, contre lequel réclament:

1. Mr. *M. Kogălniceanu*:

a) Parce que le procès-verbal attribue à un orateur les mots: «que «Mr. Kogălniceanu a aussi donné l'exemple de l'abstention, lorsqu'il «s'est trouvé du côté de la minorité»; selon lui, «ces mots n'ont pas été dits, car ils auraient immédiatement provoqué de sa part la réponse qu'il fait aujourd'hui. Il dit qu'il s'est toujours incliné devant la majorité, qu'il ne s'est donc pas abstenu par la raison qu'il s'est trouvé du côté de la minorité, mais parce que, dans l'amendement signé par 36 membres, il a vu une sorte de pression morale, contre laquelle il a dû protester, ainsi que témoigne le procès-verbal d'alors»;

b) Parce que le procès-verbal dit encore qu'il a demandé l'urgence pour la proposition de Mr. Em. Costachi pour deux motifs: «d'abord pour repouser les imputations à nous faites d'ingratitude «envers les Puissances» et secondement «pour échapper à la multi«tude des demandes de naturalisation faites par des personnes qui jusqu'à «ce jour ont été sujets étrangers, comme nous pouvons le voir «journellement dans «*La Gazette de Moldavie*». «Ce second motif, dit Mr. Kogălniceanu, n'a pas été exposé par moi dans ces termes; voici mes paroles: «pour échapper aux demandes de naturalisation «des orthodoxes et principalement des Grecs, qui hier encore étaient

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Novembre.

«sujets étrangers», et j'ai cité à l'appui des exemples pris dans «*La Gazette de Moldavie*»;

c) Parce que l'on attribue encore à un orateur les paroles suivantes: «Et du reste Mr. Galliardi ne pouvait même pas être élu d'après «une décision du Conseil, car il ne professait pas la religion dominante «qui, d'après le Règlement Organique invoqué par cette décision, «est une condition absolue pour l'exercice des droits politiques», paroles qui n'ont pas été prononcées, «car j'aurais immédiatement répliqué, dit Mr. Kogălniceanu, vu qu'elles auraient visé à invalider les mandats de quelques-uns des membres de l'Assemblée et à compromettre l'autorité morale de l'Assemblée elle-même, qui elle-même avait antérieurement reconnu pour député Mr. Galliardi, catholique et élu par des catholiques romains, ainsi que plusieurs autres députés, tels que ceux des grands propriétaires de Cahul, les députés de la ville de Roman, les députés villageois de Roman, Bacău, Tecuciŭ et Fălciŭ, tous élus par des électeurs catholiques romains ou Hongrois, comme on dit.»

Mr. M. Kogălniceanu demande donc la modification du procès-verbal aux trois points cités plus haut.

Mr. *N. Bossie* demande «qu'à l'avenir le mot **Hongrois** ne soit plus employé et qu'il soit remplacé par celui-ci: **Roumains catholiques**».

Mr *D. Cracti* déclare «que lui aussi est élu par des électeurs catholiques».

2. *L'Archimandrite Néophyte Scriban* fait observer «que quelques députés du clergé ont dit, lorsqu'il a été question de reconnaissance envers les Puissances: «que notre reconnaissance ne doit pas se mon«trer seulement en paroles, mais se produire par des actes» et que ces paroles ont été omises dans le procès-verbal. Il en demande donc la rectification».

Mr. *C. Hurmuzaki* fait appel à la mémoire de l'Assemblée pour constater qu'il a prononcé ces paroles, mais il déclare en même temps qu'il en admet l'omission au procès-verbal.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte les modifications proposées au procès-verbal de la séance précédente par MM. M. Kogălniceanu et l'Archimandrite N. Scriban.

L'un des membres du bureau donne lecture de la démission de Mr. C. Rolla comme Secrétaire. On procède à l'élection d'un nouveau Secrétaire et Mr. D. Grigoriu est élu à la majorité absolue de 38 voix; deux membres étaient absents au moment du vote.

Mr. *C. Hurmuzaki* donne lecture d'une proposition de Mr. *D.*

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 19.
1857
18 Novembre.

Cracti, appuyée par MM. D. Grigoriu, Morţun, Gr. Vârnav, B. Zacharia :

«Considérant que les bases principales de l'organisation politique et sociale d'un peuple sont le respect et l'inviolabilité de la religion, le respect et l'inviolabilité individuelle, le respect et l'inviolabilité du domicile, le respect et l'inviolabilité de la propriété quelle qu'elle soit;

«Considérant que le respect et l'inviolabilité de la propriété est l'une des premières conditions de stabilité et de prospérité;

«Considérant que le principe du respect et de l'inviolabilité de la propriété a généralement contribué à la civilisation des peuples;

«Considérant que le peuple roumain aspire ardemment à ce grand principe;

«Les soussignés proposent pour la prochaine réorganisation le projet de conclusion suivant:

«1. Respect de la propriété quelle qu'elle soit.

«2. L'expropriation pour cause d'utilité publique ne pourra avoir lieu qu'en vertu d'une décision de l'Assemblée générale, avec indemnité convenue de gré à gré ou par experts.

«3. Sous aucun prétexte et jamais en Roumanie la confiscation ne pourra être appliquée.»

1857 Novembre 8.

(Signé) D. Cracti.

Appuyons cette proposition: D. Grigoriu, C. Morţun, G. Vârnav, B. Zacharia.

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «que la propriété est un droit existant antérieurement au droit civil; que le respect de la propriété est inscrit en tête de toutes les constitutions, ainsi que dans toutes nos lois anciennes et nouvelles. Il montre que la propriété est de plusieurs sortes, qu'il y a propriété mobilière et immobilière, la propriété intellectuelle, celle du travail, etc.; que la discussion est oiseuse sur ce point, tout le monde respecte la propriété; et qu'il se trouve par conséquent en parfait accord sur le principe proposé par Mr. Cracti. Il ajoute que, quant aux deux derniers points, c'est-à-dire l'expropriation et la confiscation, ils les croit inutiles, comme étant déjà compris dans nos codes, car l'expropriation pour cause d'utilité publique et avec indemnité est prévue par le § 479 du Code civil et la confiscation, d'après l'art. 355 du Règlement Organique, est à jamais prohibée, comme contraire aux lois et aux coutumes du pays. C'est pourquoi, se basant sur un précédent, dans la même intention que celle qui a motivé la proposition de Mr. Cracti, il demande que toute

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.19. 1857 18 Novembre.

l'Assemblée, sans discussion et par acclamation, proclame ce grand principe, base de toute société: «le respect de la propriété».

Mr. *D. Cracti* réplique «qu'il sait parfaitement que le principe de la propriété est partout reconnu; que cependant toute propriété n'a pas toujours été respectée, car la propriété n'est pas seulement territoriale, qu'elle s'étend à tous les objets et que c'est là ce qu'il entend par les mots: respect de la propriété de toute nature. Il ajoute qu'en spécifiant dans sa proposition les cas relatifs à l'expropriation, il a voulu en restreindre l'application, car le paragraphe cité du Code civil est appliqué aujourd'hui dans les Principautés par le Ministère de l'Intérieur, par l'Assemblée et le Prince, et que c'est là le motif qui l'a déterminé à en réserver l'application rien qu'à l'Assemblée générale; que pour ce qui est de la confiscation, elle n'est que très obscurément mentionnée dans le Règlement Organique. Toutes ces causes l'engagent à persister pour l'adoption de sa proposition dans son entier.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé sur la proposition de Mr. D. Cracti et sur le mode proposé par Mr. M. Kogălniceanu, adopte à l'unanimité et par acclamation pour la future organisation de la Roumanie le grand principe du «respect de la propriété.»

Mr. *B. Mălinescu* demande «qu'il soit fait mention au procès-verbal qu'il a demandé la parole à deux reprises sans l'avoir obtenue.»

Mr. le Vice-Président répond «qu'il n'a pas entendu Mr. Mălinescu demander la parole.»

Mr. *C. Hurmuzaki* donne lecture de la proposition de Mr. *M. Kogălniceanu* relative à une nouvelle série de questions d'intérêt général et à l'urgente réunion des comités des différentes classes, laquelle proposition est signée par MM. l'Evêque Génadius Tripoléos, l'Archimandrite N. Scriban, l'Arch. Melchisédech, B. Mălinescu, D. Gheorghiadi, Dr. Vârnav, D. Cracti, C. Iacovachi, l'économe Matcaș, P. Brăescu, D. Grigoriu, D. Cozadini, B. Zacharia, J. Fotea, A. Cuza:

«Considérant que la série de questions d'intérêt général admise par l'Assemblée dans la séance du 18 Octobre va être épuisée;

«Considérant que cette série ne complète pas les bases de la réorganisation politique et sociale de la Roumanie ;

«Considérant qu'outre les questions d'intérêt général qui sont soumises aux délibérations de l'Assemblée en séance générale, il y a des questions qui intéressent certaines classes spéciales de la société et qui, selon la teneur du Firman confirmé par les Puissances garantes, doivent être discutées d'abord dans les différents comités;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 19. 1857 18 Novembre.

«Le soussigné, en vertu de la décision du 10 Octobre et des art. 57, 58, 59, 60, 86 et 87 du Règlement de l'Assemblée, propose:

«I. Une nouvelle série de questions d'intérêt général, ainsi conçue:

«a) L'institution ou le perfectionnement des municipalités et des communes dans tout le pays.

«b) L'institution de Conseils généraux dans tous les districts.

«c) L'instruction publique gratuite et obligatoire dans toutes les villes et villages.

«d) La régularisation de la redevance que les Principautés payent à la Sublime Porte.

«e) L'établissement des relations avec les Puissances garantes en cas de violation des droits de la Roumanie.

«f) La question de la loi électorale en vue de la prochaine Assemblée législative.

«II. La réunion immédiate des comités spéciaux pour formuler les vœux d'intérêt spécial.»

14 Novembre 1857.

(Signé) M. Kogălniceanu.

Appuyons cette proposition: Mălinescu, D. Gheorghiadi, Génadius Tripoléos, l'Archimandrite Neophyte Scriban, Dr. Vârnav, l'Archimandrite Melchisédech, D. Cracti, C. Iacovachi, l'économe Matcaș, P. Brăescu, D. Grigoriu, D. Cozadini, Zacharia, J. Fotea, A. Cuza.

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «que le 10 Octobre l'on a proposé une série de 12 questions, dont 11 ont été traitées; que la douzième est sous presse et va être immédiatement soumise à la délibération de l'Assemblée; que dans sa conviction, l'Assemblée n'a pas encore accompli sa mission; qu'il reste à traiter les institutions destinées à développer le sentiment du patriotisme dans tous les degrés de l'échelle sociale; que ces institutions sont la constitution des municipalités et des communes. Il ajoute que les lieux qui nous ont vus naître et croître ont la plus salutaire influence sur le développement du patriotisme; que chez nous les villes et les villages sont sans indépendance, tous les intérêts généraux et locaux étant concentrés dans les mains du Gouvernement. Il démontre ensuite que les Conseils généraux sont une des plus salutaires institutions, pour la grande propriété surtout, car ces Conseils ont dans leurs mains les

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 12 Novembre.

intérêts du district, par le contrôle qu'ils exercent sur l'administration, de même que les Conseils d'arrondissement et municipaux décident des intérêts locaux; que par conséquent il faut établir le principe, que ce qui est d'intérêt local appartiendra aux autorités locales et que les affaires d'intérêt général seront exclusivement de la compétence de la haute administration. Quant au troisième point, l'honorable opinant considère l'établissement d'écoles dans tous les villages et villes comme l'un des plus puissants moyens de répandre la lumière et de relever la population rurale, car si 30 ans plutôt on avait eu partout des écoles, les lumières du peuple seraient aujourd'hui d'un grand secours pour la réorganisation du pays, mais que l'instruction publique a été tellement négligée qu'il ne se trouve aujourd'hui que quelques rares écoles de village dues à la bienveillance de quelques propriétaires. Il en vient ensuite à la question du règlement du tribut et démontre, qu'en demandant la conservation des Capitulations, on a demandé le maintien du tribut, qui par des circonstances indépendantes du pays, a toujours augmenté et en telle progression qu'avant le Traité d'Andrinople il était prélevé sous sept ou huit dénominations différentes et que ce Traité a réduit à une seule; que les Conférences de Constantinople du 11 Février 1856, art. 7, en agitant la question du tribut, donnent à entendre que le but de la Turquie serait d'augmenter cette redevance, ce que, selon l'orateur, est contraire aux Capitulations, contraire au Traité de Paris qui, en consacrant les droits des Principautés, a ôté à la Sublime Porte le droit d'augmenter d'une obole cette redevance; qu'il faut donc que le Congrès de Paris se trouve saisi de la question pour lui donner une solution irrévocable; qu'il est aussi indispensable que le même Congrès détermine les relations des Principautés avec les Puissances garantes en cas de conflit entre les dites Principautés et la Porte. C'est pourquoi, dit en terminant l'orateur, il faut prier le Congrès de décider d'une manière bien nette ce qui appartient à la Sublime Porte et ce qui est à nous, afin de nous mettre à l'abri des conflits, des Firmans et des dépêches ministérielles contraires à nos droits; il faut pour cela demander que l'on nous indique la voie à suivre, pour en appeler en cas de conflit à la justice des Puissances garantes. Passant ensuite au sixième point, l'orateur dit que c'est pour la première fois qu'on a vu dans le Principautés une Assemblée générale convoquée en vertu d'une loi électorale élaborée hors du pays, faite sans la participation de la nation; que c'est là une des raisons pour lesquelles doit être prévu le cas d'une loi électorale, en vertu de laquelle la pro-

www.dacoromanica.ro

chaine Assemblée législative sera convoquée, afin que cette loi ne nous arrive plus que du pays et par le pays!»

Mr. *A. Panu* demande la question préalable et dit «que c'est une position difficile qui lui est faite: le cœur lui commande ce que la raison lui défend; qu'en lisant la nouvelle série de questions proposées comme étant d'intérêt général et en entendant les patriotiques paroles de Mr. Kogălniceanu, il applaudissait en son âme aux nobles désirs de l'auteur; qu'il convient sans peine que c'est travailler à la gloire et au bonheur de sa patrie que de rédiger des projets d'organisation empreintes de la civilisation de l'Europe, des leçons de l'expérience, mais qu'en considérant le caractère de cette Assemblée et la mission qu'elle a à remplir envers la nation, il croit consciencieusement qu'il est sage et patriotique de déclarer les travaux de l'Assemblée terminés sur les questions d'intérêt général et de les borner aux douze points. Il ajoute que chaque paragraphe de la nouvelle série de questions contient des utilités et des améliorations réelles, mais que ce qu'il y a de plus nécessaire pour la nation a été dit par la proclamation de la souveraineté de la Roumanie; qu'après une aussi solennelle déclaration, le pays n'a plus qu'à attendre la décision de son sort. L'orateur démontre que ces points nouveaux ne sont pas les seuls qui aient une place à revendiquer dans la Constitution de la Roumanie; que pour lui toute la question est de voir enfin décidé le sort de la nation. Il propose en conséquence de terminer les travaux de l'Assemblée; que le pays veut sortir du provisoire actuel et connaître enfin sa destinée; que l'Europe aussi se lassera d'attendre; que l'Assemblée doit profiter du moment où tous les regards sont attachés sur elle, pour terminer ses travaux; qu'aller plus loin, c'est entrer dans une voie sans horizon. L'orateur, en finissant, conjure l'Assemblée de bien réfléchir sur le vote qu'elle va émettre. Il propose le rejet des questions présentées, la clôture des questions d'intérêt général et la réunion immédiate des comités, et demande, qu'après les travaux des comités, l'Assemblée exprime le vœu que les Divans soient appelés à se réunir pour faire la loi électorale, vœu qui sera présenté le dernier au Congrès de Paris, avec l'expression de la reconnaisance des Roumains».

Discours de Mr. A. Panu.

«Il est sans doute pénible d'avoir à opter entre les sentiments du cœur et les exigences de la raison, quand celle-ci nous impose des obligations différentes, mais irrécusables. Cependant Dieu a placé

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Novembre.

la tête au-dessus du cœur. La raison doit imposer silence au sentiment.

«En parcourant la série des questions proposées récemment comme dictées elles aussi par l'intérêt général; en écoutant les paroles patriotiques que vient de prononcer Mr. Kogălniceanu, j'applaudissais dans mon cœur à toutes ces belles aspirations et j'approuvais le noble empressement, avec lequel ces propositions ont été appuyées par plusieurs des honorables membres de l'Assemblée.

«Projeter des travaux utiles à la nation, prendre à la civilisation de l'Europe, à l'enseignement des siècles, le plus possible de ces principes qui contribuent à la renaissance morale et matérielle d'un peuple, c'est désirer en effet la grandeur et le progrès de la patrie.

«Mais en réfléchissant à tête reposée au point de départ de cette Assemblée, à la mission qui lui est échue devant nos compatriotes; en y pensant dans un de ces moments de recueillement, où l'homme est seul avec sa conscience, où il demande les raisons de ce qu'il a fait et de ce qu'il devra faire encore, je me suis dit, qu'après avoir terminé la discussion des douze points, que vous avez d'abord cru devoir suffire à notre but, il est prudent, il est patriotique de nous arrêter, de clôre les travaux de l'Assemblée pour ce qui concerne les travaux de l'Assemblée et les questions d'intérêt général.

«Je comprends, oui, je comprends bien l'émotion de plusieurs d'entre vous en écoutant ces paroles. Cette émotion est noble, je la respecte. Car chacun des articles nouvellement proposés renferme des institutions utiles, des intentions d'amélioration. Cependant, la chose la plus utile que nous puissions faire en ce moment c'est de nous dire: «Nous avons proclamé la souveraineté de la nation roumaine, «nous avons dit devant le monde et devant Dieu: cette nation veut «vivre, elle revendique la place qui lui appartient parmi les autres «nations civilisées, la place que les ténèbres de la barbarie de plu«sieurs siècles, que le fer et le feu n'ont pu lui ravir». Après de si solennelles déclarations, attendons l'accomplissement de notre sort. L'Europe attend le résultat des travaux de l'Assemblée pour arrêter sa décision. Devons-nous la retarder encore? Cela peut-il nous être utile? Une fois les nouveaux points qu'on nous présente adoptés, aurions-nous donc épuisé les dispositions que doit renfermer la future Constitution de l'Etat roumain?

«Chacun de nous a lu les constitutions des différents pays et sait combien de grands et utiles principes pourraient encore trouver place dans la série de nos vœux. Mais à mon sens, il ne s'agit pas

www.dacoromanica.ro

de cela maintenant; le temps passe rapide et irrévocable et nous devons en profiter pour voir enfin notre sort se décider. Regardons autour de nous, écoutons ce qui se dit et se fait chez nous et ailleurs; nous comprendrons bientôt que chaque moment entraîne de nouveaux dangers, de nouvelles complications pour nos destinées.

«Terminons donc, Messieurs, nos travaux; le pays vous crie: assez! Il lui tarde de sortir du provisoire où il se trouve et de voir enfin son sort se décider. L'Europe elle-même se lassera enfin à nous attendre.

«Profitons du moment. Tous les regards sont dirigés sur nous à l'heure qu'il est; ne tardons plus, pour que des nouveaux intérêts ne distraient l'attention de l'Europe que nous occupons encore aujourd'hui. Terminons nos travaux, car aller plus loin c'est nous engager dans un chemin dont nous ne pouvons prévoir l'issue.

«Je vous parle la voix de ma conscience, Messieurs; réfléchissez, je vous en conjure, au vote que vous allez émettre, il aura une grande influence sur notre sort commun.

«Je propose donc de repousser les nouvelles questions qu'on vous propose et de considérer dès à présent comme terminée la discussion des questions d'intérêt général; je propose que les comités se réunissent aussitôt pour s'occuper des questions qui leur ont été confiées et dont la principale est celle des paysans, qui doit être réglée pour tranquilliser tout le monde. Je propose, en même temps, qu'après la clôture des travaux confiés aux comités, on vote la réunion de deux Divans, valaque et moldave, pour la confection de la loi électorale: ce serait le dernier vœu, qui simultanément avec le témoignage de la reconnaissance roumaine, devra être présenté au Congrès de Paris».

L'orateur ayant été interrompu par des applaudissements répétés, ajoute:

«Je vous remercie, Messieurs, de ces preuves de votre approbation; elles témoignent de la noblesse de vos sentiments et de la communauté de nos manières de voir. J'en appelle donc à ce beau mouvement, au patriotisme qui vous inspire et vous répète: finissons, finissons nos travaux; rapportons-nous en maintenant à la décision du Congrès de Paris.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «qu'il sent lui aussi le besoin d'en finir au plus vite; qu'entre lui et Mr. Panu il n'y a qu'une différence, c'est qu'à ses yeux la nouvelle série de questions est de nécessité absolue pour la réorganisation des Principautés, comme comprenant des questions vitales; que les conflits entre la Sublime Porte et

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 19. 1857 18 Novembre.

les Principautés ont seuls attiré sur ces dernières la longue suite de malheurs dont elles ont été victimes; que seul le décret d'une loi électorale faite hors du pays et incompatible avec la situation des pays a été la source des plaintes générales; que le développement des institutions municipales et communales peut seul relever la population et fortifier la nationalité; que ces considérations l'engagent à insister pour l'adoption de la nouvelle série de questions. L'orateur comprend d'ailleurs la nécessité de se hâter; mais n'oublions pas, continue-t-il, que le Firman nous donne six mois et que nous aurons rempli notre mission en trois mois. J'en appelle au patriotisme de tous; pour la première fois dans l'histoire des nations, nous voyons les Etats les plus grands et les plus civilisés du monde consentir à écouter les vœux d'une nation qui veut revivre; ne laissons pas échapper une occasion, qui ne se présentera plus de sitôt. Voilà pourquoi il vaut mieux avoir à nous repentir d'avoir demandé trop que trop peu».

Mr. *A. Panu* reprend «qu'en effet l'occasion est belle pour exprimer tous nos désirs au sept Puissances, appelées par la Providence à mettre fin aux souffrances séculaires de la nation roumaine; que lui et tous les membres de l'Assemblée sont pénétrés du plus vif désir de voir la patrie heureuse; que la voix, qui s'élève d'un bout à l'autre du pays, ne fait que demander à Dieu et aux Puissances généreuses la reconnaissance de la Roumanie. Mais il croit que l'Assemblée ne doit pas prolonger ses travaux. L'Europe attend, dit-il, le pays attend et nous devons répondre à cette grande nécessité. Les questions nouvellement présentées sont bonnes, utiles, soit; mais il y en a de plus utiles encore; pourquoi ne pas aussi les inscrire dans le programme? Les bases de la loi électorale doivent être posées de concert avec la Valachie. Nous ferons acte de patriotisme, en terminant les travaux généraux de l'Assemblée et en décidant l'ouverture des comités, pour qu'ils s'occupent aussi des questions spéciales; après quoi, nos vœux transmis à la Commission et de là au Congrès décideront enfin du sort de notre chère patrie.»

Mr. *M. Kogălniceanu* demande la parole pour une question de Règlement. Il dit «qu'il reconnaît ne plus avoir le droit de parler une troisième fois sur la question présente, à moins que l'Assemblée ne le lui accorde; vu donc l'importance et la délicatesse de la question, il prie l'Assemblée de lui accorder le bénéfice de l'article 40 du Règlement».

L'Assemblée, consultée par assis et levé, accède à la demande de Mr. Kogălniceanu, en concédant à Mr. Panu la même faveur.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Novembre.

Mr. *M. Kogălniceanŭ* dit «que la proposition de Mr. Panu, tendant à faire déclarer la série de questions d'intérêt général épuisée, est non seulement un rejet complet de cette série, mais encore une proposition radicale équivalant à celle de la clôture de l'Assemblée. Il ajoute que les vœux des électeurs doivent être la règle de conduite des députés; qu'il n'est ici guidé, comme Mr. Panu, que par le patriotisme; que chaque membre de l'Assemblée est désireux d'arriver par une complète harmonie à un heureux résultat et que c'est dans ce but et pour concilier la libre expression des vœux avec la nécessité généralement sentie de faire parvenir le plus promptement possible ces vœux au Congrès, qu'il propose donc la transaction suivante:

«1. Les points *a* et *b* étant d'intérêt général et d'intérêt spécial à la fois, peuvent être présentés à l'Assemblée par les comités eux-mêmes.

«2. En ce qui concerne l'instruction publique, il croit qu'il n'entre dans les vues d'aucun des députés d'en empêcher le développement; que tous sont d'avis que ce point soit inscrit dans l'acte final du Congrès, afin que le Gouvernement futur soit obligé de le mettre en application beaucoup mieux que ne l'ont fait les Gouvernements passés; qu'il croit ce point de nature à être adopté par l'Assemblée sans considérants et par acclamation.

«3. Les points *d*, *e*, *f* sont des questions tellement graves, qu'elles peuvent seules nous assurer l'autonomie et la paix.

«Il vaut mieux, dit-il, en terminant, prolonger de quelques jours nos travaux, que nous exposer au repentir par trop de précipitation à clôre la session.»

Mr. *A. Panu* demande la suspension de la séance pour 10 minutes, afin de s'entendre avec ses amis politiques sur cette transaction.

A la reprise de la séance, *Mr. Panu* exprime «l'admiration que lui inspire le beau et grand spectacle d'une lutte de patriotisme et de dévouement au pays; que les sentiments que les honorables députés ont montrés pendant la courte suspension de la séance seront consignés glorieusement dans les annales de l'Assemblée; qu'il vient donc déclarer avec satisfaction souscrire à la transaction proposée par Mr. Kogălniceanu, comme conciliant toutes les opinions, et demande en conséquence:

«1°. Que les points *a* et *b* ne soient pas mis en discussion, vu que ces questions pourront être présentées par les comités, si ceux-ci le jugent convenable.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 19. 1857 18 Novembre.

«2°. Que le point concernant l'instruction publique soit accepté avec acclamation par l'Assemblée dans la séance présente.

«3°. Que pour les points *d*, *e*, *f* il soit nommé une commission qui termine ses travaux dans l'intervalle de deux séances.

«Qu'ensuite les comités, comme le demande Mr. Kogălniceanu, se réunissent pour énoncer leurs vœux spéciaux ; après quoi on clôra la session comme on l'a ouverte, c'est-à-dire par un acte de gratitude envers les généreuses Puissances.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, admet à **l'unanimité** et d'acclamation pour l'une des bases de la Constitution roumaine le principe de «l'instruction publique gratuite et obligatoire dans tous les villages et les villes».

On procède à l'élection d'une commission de trois membres, nommée d'urgence pour élaborer les questions comprises sous les lettres *d*, *e*, *f* de la nouvelle série de questions. Sont élus à la majorité absolue MM. P. Maurojény avec 67 voix, M. Kogălniceanu avec 69 et A. Panu avec 44 voix.

Mr. le Vice-Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance à 3 heures de l'après-midi et annonce la prochaine réunion pour mercredi, le 20 Novembre.

28. Procès-verbal No. 20.—Séance du 20 Novembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

Aujourd'hui, la vingtième séance de l'Assemblée s'ouvre à 10½ heures du matin sous la présidence du Vice-Président, Mr. C. Negri.

Mr. Maurojény fait l'appel nominal, auquel répondent 74 membres; 10 sont absents, savoir: quatre malades, S. Em. le Métropolitain, MM. C. Rolla, Gr. Balş, et G. Sturdza ; quatre par congé, S. R. l'économe Matcaş, MM. Morţun, Levărdă et Gr. Vârnav, et deux dont l'absence n'est pas motivée, S. Em. le lieutenant de l'Evêché de Roman et Mr. le Dr. Costin.

Mr. Grigoriu lit le procès-verbal de la précédente séance, que l'Assemblée approuve avec les modifications adoptées par elle.

Le Vice-Président, en vertu de l'art. 117 du Règlement de l'Assemblée, donne lecture d'une demande de congé de 16 jours faite par Mr. Chrisanti. Consultée par assis et levé, l'Assemblée n'accorde pas.

On passe à l'ordre du jour.

Mr. *M. Kogălniceanu* lit le rapport de la seconde commission chargée de développer la série des questions et nommément le 12-ème point, relatif à la responsabilité des Ministres :

«La seconde commission chargée de l'étude de la série de que-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 20.
1857
20 Novembre.

stions d'intérêt général a l'honneur de soumettre à l'Assemblée, par Mr. Kogălniceanu, son rapporteur, le résultat de son travail sur le douzième point, relatif à **la responsabilité des Ministres:**

«Considérant que, d'après l'antique loi du pays, l'Assemblée générale (obșteasca Adunare) dans les deux Principautés a été investie non seulement du droit de faire les lois, mais aussi de se faire rendre compte de leur exécution par les grands dignitaires de l'Etat, ainsi que cela est attesté par plusieurs décisions des Assemblées roumaines, et notamment par la décision de l'Assemblée générale de Valachie en 1652, acte qui se trouve dans les archives d'Etat à Bucarest et par lequel cette Assemblée a jugé et condamné à mort les grands boyards Stroe (Vel Vistier), Radu de Fărcaș (Sous-Vistier) et Tudor Cămărașu, convaincus de péculat au préjudice du trésor public et de celui du Prince Régnant;

«Considérant que le statut organique en vigueur (article 133), voulant mettre un terme à l'intervention personnelle et absolue du Prince dans les affaires de l'Etat, a institué le Conseil des Ministres, dont les membres sont en même temps les chefs des divers départements chargés de la direction des branches respectives de l'administration publique; qu'aux termes de l'annexe Q, § XVIII, et de l'art. 403 du dit statut organique, le principe de la responsabilité des Ministres, ainsi que de tous les fonctionnaires de l'Etat, est déjà légalement consacré; que l'article précité du statut rend les fonctionnaires de l'Etat responsables devant l'Assemblée générale, investie du droit de porter à la connaissance de Chef de l'Etat toutes les déviations qui seraient imputables aux fonctionnaires et de demander la punition des prévaricateurs;

«Considérant que le principe de cette responsabilité, si expressément écrite dans le statut, n'a jamais été appliqué, parce que les Princes Régnants, au lieu de chercher la force et la solidité pour leur Gouvernement dans la stricte observation des lois, dans l'affection de leurs concitoyens, ont mieux aimé recourir aux influences et aux protections extérieures, pour se mettre à l'abri contre les réclamations et les mécontentements de la nation; que par cela même ils ont réussi à soustraire également leurs Ministres à toute responsabilité envers le pays; et que d'un autre côté, l'Assemblée générale, faible, incomplète et composée seulement d'éléments dépendants du pouvoir, n'a jamais eu le courage ni l'autorité nécessaires pour user des prérogatives dont elle était seule légalement investie en vertu du statut fondamental;

«Considérant que ce défaut de responsabilité depuis le Premier

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

Ministre jusqu'au dernier fonctionnaire public, qu'il soit imputable à l'Assemblée ou au Gouvernement, n'en est pas moins la source de toutes ces violations de loi, de tous ces abus de pouvoir, qui ont compromis la dignité nationale et amené l'affaiblissement et l'indifférence dans les sentiments pour les droits du pays et pour le bien public, dont les Gouvernements qui se sont succédé dans les Principautés depuis 1834 n'ont donné que trop souvent le spectacle au monde ;

«Considérant qu'en rendant illusoire cette responsabilité des grands dignitaires de l'Etat envers le pays, le Prince n'avait plus à demander à ses Ministres d'autres qualités que celle d'être soumis à ses volontés; que lors même que quelques hommes honnêtes ont été appelés à prendre la direction des affaires, leurs efforts pour faire le bien ont été paralysés, tantôt par le manque d'accord avec leurs collègues, tantôt par le peu de temps qu'ils devaient rester au pouvoir, mais principalement par cette prétention du Prince Régnant à jouir seul de la prérogative de diriger les affaires, et par conséquent à être seul responsable;

«Considérant que le défaut de responsabilité ministérielle est cause que les revenus de l'Etat dans le cours normal des choses, au lieu de servir à accroître la prospérité nationale et le progrès moral et matériel du pays, ont été gaspillés en grande partie, soit dans des allocations inutiles ou illégales, soit même pour procurer à certaines personnes des avantages particuliers, dépenses cachées sous divers noms, tels que contrats de fournitures à l'Etat, récompenses publiques, dédommagements et tant d'autres sortes de transactions inavouables ;

«Considérant que le défaut de responsabilité est la principale cause que l'administration publique, au lieu d'être le plus puissant agent de progrès et l'organe de la légalité, au lieu de veiller à la sauvegarde de la vie, de l'honneur et de la propriété des citoyens, au lieu de contribuer au bien-être et au contentement de la nation, n'a fait que pousser à l'ébranlement de ces grandes bases de toute société; que c'est la cause aussi que l'administration supérieure, en centralisant dans ses mains toutes les affaires grandes et petites, a paralysé entièrement l'action légitime et l'indépendance des magistratures municipales, a traité les revenus de villes ainsi qu'elle faisait des revenus de l'Etat et, de cette façon, a étouffé toute cette vie municipale, si nécessaire pour intéresser les populations à la chose publique ;

«Considérant que le défaut de responsabilité a été cause que

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

l'autorité judiciaire, au lieu d'être l'organe de la loi et la gardienne des droits et des biens des citoyens et, en conséquence, un pouvoir indépendant et respecté par le Gouvernement, aussi bien que par le pays, est devenue une corporation de fonctionnaires relevant directement du Prince Régnant et commis, non pas à la garde des lois, mais à l'éxecution des ordonnances princières; que c'est lá la source de ce pouvoir extra-légal que certains Ministres de la Justice se sont arrogé par des rapports aux Princes et même par de simples apostilles. pour annuler des arrêts judiciaires par des interprétations erronées et par des arrêtés en dehors de leur compétence, qui ne faisaient qu'augmenter les doutes et mettre en question tout ce qu'une société a de plus sacré au monde, c'est-à-dire la propriété, et pour dire tout en un mot, d'abroger de leur autorité arbitraire des mesures législatives tout entières et même des prescriptions formelles de nos Codes civil et pénal;

«Considérant que le défaut de responsabilité est cause que l'armée nationale n'a gagné qu'un développement apparent et nullement en rapport avec les crédits considérables affectés par le budget du pays; que c'est là la cause que souvent la dignité du grade et l'honneur du drapeau ont été sacrifiés à des intérêts étrangers;

«Considérant que c'est par le défaut de responsabilité que les biens de l'Eglise, destinés particulièrement à des œuvres d'utilité publique, ont été, tant le fonds que les revenus, livrés au gaspillage, soit parce que le premier n'a pas été efficacement protégé contre les usurpations des seigneurs voisins, ou qu'il a été réduit par suite d'échanges préjudiciables et illégaux, soit en raison de l'usage qu'on a fait des seconds, en leur donnant un emploi tout contraire à leur destination, en laissant ainsi de côté toute amélioration morale et matérielle dans la condition du clergé, et surtout du clergé séculier, et en négligeant également de tenir en bon état les édifices dédiés au culte, ainsi qu'on peut le voir par les ruines de la cathédrale même de Iassy et de l'Evêché de Roman;

«Considérant que le défaut de responsabilité est également cause du peu de progrès qu'a fait, malgré d'énormes dépenses, l'instruction publique elle-même, qui se bornait à quelques écoles incomplètes dans les villes, et dont la propagation parmi les populations rurales n'a été jusqu'aujourd'hui même l'objet d'aucune mesure;

«Considérant que c'est par le défaut de responsabilité que les travaux publics les plus nécessaires pour le développement de nos richesses nationales n'ont amené jusqu'à présent d'autre résultat que la construction de quelques chaussées, malgré les énormes ressour-

www.dacoromanica.ro

No. 1980 Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

ces d'argent et de main-d'œuvre qui ont été mises à la disposition du Gouvernement;

«Considérant que c'est uniquement au défaut de responsabilité qu'il faut imputer les abus de pouvoir, les usurpations d'autorité entachées de toutes sortes d'illégalités, les actes d'arbitraire des diverses branches de l'administration, et que c'est par là qu'on a provoqué incessamment ce mécontentement général, ces réclamations instantes, unanimes, et ces justes remontrances des oppositions qui se sont élevées dans le pays contre tous les Gouvernements, alors même qu'ils se promettaient de faire le bien, réclamations générales et doléances d'opposition qui ont suscité ces recours des Gouvernements aux influences et aux interventions étrangères, d'où ne pouvait résulter que la violation de l'autonomie des Principautés;

«Considérant enfin que la responsabilité des Ministres est le seul moyen fait pour remédier aux maux du passé et établir en Roumanie un Gouvernement solide, juste et impartial, aux yeux duquel le progrès soit une loi; pour imposer au Gouvernement aussi bien qu'aux gouvernés le respect de la légalité; pour donner au Prince Régnant lui-même le pouvoir de résister aux exigences et aux influences du dehors; pour placer le Prince Régnant au-dessus des doléances, des passions et des luttes de parti et rendre sa personne inviolable; pour que les Ministres se considèrent comme les fonctionnaires de l'Etat et administrent en conséquence, mais non comme des instruments aveugles de la volonté du Prince Régnant; pour faire qu'à l'avenir la dignité et les droits de la nation ne soient plus sacrifiés aux intérêts, aux prétentions ni aux influences du dehors; pour qu'enfin l'autonomie roumaine soit une réalité sainte et sacrée;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie souhaite et adopte, en vue de la future organisation de la Roumanie, les bases fondamentales suivantes:

«1. Responsabilité des Ministres devant l'Assemblée générale.

«2. Une loi spéciale votée par l'Assemblée dans sa première session et qui établira le tribunal chargé du jugement des Ministres mis en accusation par l'Assemblée.

«3. Les Ministres condamnés ne pourront, dans aucun cas, être graciés par le Chef de l'Etat.»

Le 17 Novembre 1857.

(Signés) C. Rolla, Miclescu, Fotea, Cozadini, Chrisanti, Mălinescu, Kogălniceanu.

www.dacoromanica.ro

Mr. *le Dr. Vârnav* soutient le projet. «Si nos ancêtres, dit-il, ont eu le droit de juger les Ministres, nous devons aussi l'avoir, d'autant plus que les revenus du pays augmentant, un plus sage discernement est requis dans leur administration. Il demande que les Ministres soient punis par les lois, car il ne veut plus d'une Assemblée générale comme celles que nous avons eues, faibles, sans dignité et sans souci du bien public; il ne veut plus que les Ministres soient aux ordres des diplomates étrangers et se fassent les agents de l'illégalité et de l'injustice. Je désire, poursuit-il, voir cesser désormais les souffrances et les abus et c'est pourquoi j'appuie la salutaire proposition de la commission.»

Consultée par assis et levé, l'Assemblée adopte à l'unanimité le projet dans tout son ensemble.

Mr. *M. Kogălniceanu* lit une proposition signée de lui et de MM. Iacovachi, Gheorghiadi, N. Scriban, Melchisédech, Génadius, Cracti, Dr. Vârnav, Zacharia, Cuza, Morţun et Jora:

Projet de résolution présenté à l'Assemblée par Mr. Kogălniceanu.

«Considérant que le cinquième point des vœux nationaux, voté par l'Assemblée ad-hoc dans la séance du 7 Octobre, constate qu'en Roumanie le pouvoir législatif doit être confié à une Assemblée générale, dans laquelle seraient représentés tous les grands intérêts de la nation;

«Considérant qu'en la séance du 6 Novembre l'Assemblée s'est bornée à exprimer en principe la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, sans se prononcer spécialement sur le mode de constitution du pouvoir legislatif;

«Considérant que depuis le memorable acte d'abolition du servage des paysans agriculteurs, voté en 1746 et 1749, les Assemblées nationales générales ont cessé dans les deux Principautés d'être composées des différentes classes libres de la société roumaine et qu'elles ont été depuis limitées à un petit nombre de fonctionnaires et de grands boyards, qui, nommés par le Prince et dépendant de lui, ont constitué sous la dénomination turque de Divan un simulacre de Sénat, nullement de nature à représenter, bien moins encore à sauvegarder les droits et les intérêts de la nation, comme l'attestent quatre-vingts ans de calamités;

«Considérant que l'Assemblée générale instituée par le Règlement Organique de 1832, quoique très incomplète, puisqu'elle ne

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

représentait que les intérêts du haut clergé et de la noblesse, était un progrès comparativement du moins au Divan antérieur, pour la raison que:

«1. Elle a élargi jusqu'au dernier rang de noblesse, celui de Vel Chatrar, le cercle des boyards qui pouvaient en être membres, au lieu que tous les boyards du Commisse au Chatrar, et le plus souvent ceux-mêmes ayant le rang d'Aga, Spathar et Ban, étaient exclus des Divans précédents;

«2. Qu'on exigeait non seulement des titres de boïarie, mais encore que la moitié des membres de l'Assemblée, c'est-à-dire les députés des districts, possédassent des propriétés foncières;

«3. Que l'Assemblée générale était composée de députés élus, si défectueuses que fussent les élections, si peu indépendantes qu'elles fussent de l'influence du Gouvernement;

«Considérant que ni le Divan avant 1832, ni l'Assemblée générale instituée en vertu du Règlement Organique ne sont plus conformes aux vœux et aux besoins actuels de la nation roumaine;

«Considérant que le § XXVIII du protocole des Conférences de Constantinople du 11 Février 1856 menace le pays d'instituer un Sénat incompatible avec les coutumes, les besoins, les vœux et surtout avec les éléments nationaux;

«Considérant que le pays tout entier, selon le vœu émis dans la séance du 7 Octobre, désire n'avoir, comme par le passé, qu'une seule et véritable Assemblée générale nationale, qui soit composée, selon la demande de l'Assemblée ad-hoc de Valachie, sur des bases assez larges et adaptées au dégré de culture et aux besoins généraux pour former une représentation vraie, réelle de tous les grands intérêts de la société roumaine;

«Considérant qu'une pareille Assemblée, tout en possédant le pouvoir législatif dans sa plénitude, ne doit pas pourtant pouvoir s'arroger les droits du pouvoir exécutif, parce que le pays a besoin d'un Gouvernement plein de force, de justice et de dignité;

«Considérant que pour atteindre ce double but, il est nécessaire que l'Assemblée soit composée d'éléments nationaux, que le Prince possède tout pouvoir et toute autorité non seulement pour faire respecter la loi, mais aussi pour préserver le pays d'une législation défectueuse;

«Comme complément aux vœux émis dans les séances du 18 Octobre et 6 Novembre,

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu que la future organisation de la Roumanie ait pour bases fondamentales les principes suivants:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 20.
1857
20 Novembre.

«1. Le rejet de l'institution du Sénat de la législation de la Roumanie, sous quelque forme ou dénomination que ce soit.

«2. Une seule Assemblée nationale législative, composée, d'après les anciennes coutumes, sur des bases assez larges et conformément au dégré de culture de la population, d'après un mode d'élection qui en fasse la représentation de tous les grands intérêts de la nation.

«3. Reconnaître au Prince le droit de sanctionner les lois votées par l'Assemblée, de les soumettre à un second débat et, en cas de refus, de prononcer la dissolution de l'Assemblée, en appelant par la même ordonnance le pays à de nouvelles élections.

«4. Défense aux députés d'accepter du Gouvernement, pendant toute la durée de la session, ni fonctions, ni dignités, ni autres récompenses, sans être, par le fait seul de l'acceptation d'une seule de ces charges ou distinctions susmentionées, considérés démissionnaires.»

(Signé) Kogălniceanu.

Appuyons cette proposition: Iacovachi, Gheorghiadi, Génadius Tripoléos, l'Archimandrite N. Scriban, l'Archimandrite Melchisédech, Zacharia, Fotea, Morţun, Jora, Dr. Vârnav, D. Cracti, A. Cuza.

Mr. *M. Kogălniceanu* expose «que dans la séance du 7 Octobre l'on a voté que le pouvor législatif serait confié: «à une Assemblée générale, dans laquelle seraient représentés *tous les intérêts* de la nation». Ce vote, dit-il, renferme tout ce qui peut nous garantir une Assemblée complète et indépendante; mais comme il a été diversément interprété, il est de notre devoir d'expliquer bien clairement la signification que nous avons entendu lui donner. Dirigeons-nous d'après le proverbe: ab hoste consilium. Le protocole des Conférences de Constantinople du 11 Février 1856 nous menace de l'institution d'un Sénat, institution complètement en désaccord avec nos coutumes et nos lois; c'est pourquoi nous devons clairement énoncer que nous ne voulons point d'un Sénat. De même que nous désirons une Assemblée indépendante et sur des bases larges, continue l'orateur, de même aussi nous voulons un Gouvernement fort, qui puisse vaincre les résistances, de quelque part qu'elles viennent, car aucun de nous ne veut faire du Souverain un simple Président de République; c'est pourquoi j'ai proposé le 3-ème point, et je le propose encore, car je veux que l'Assemblée générale ne s'occupe que des intérêts du pays.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20Novembre.

Un des membres du bureau donne lecture de deux amendements, savoir:

1. Celui de Mr. *P. Maurojény*, appuyé par Mr. Em. Costachi, l'Evêque Calinic, C. Sturdza, Aslan et Rosseti:

«Le soussigné a l'honneur de présenter à l'Assemblée le projet de conclusion suivant sur la proposition de Mr. Kogălniceanu à l'ordre du jour:

«En ce qui concerne le 1-er point relatif au rejet hors la Constitution roumaine de l'institution du Sénat sous quelque forme et dénomination que ce soit, ainsi que le 2-ème point, celui d'une seule Assemblée nationale législative, composée, d'après les anciennes coutumes, sur des bases assez larges et conformes au degré de culture de la population et d'après un mode d'élection qui en fasse l'expression de tous les grands intérêts de la nation;

«Considérant que l'Assemblée a émis dans la séance du 7 Octobre le vœu suivant:

«Le pouvoir législatif confié à une seule Assemblée générale «représentant tous les intérêts de la nation»;

«Que par les mots **une Assemblée générale**, le Divan n'a pas compris **deux Assemblées** ou **un Sénat** à coté de l'Assemblée générale, mais bien une seule Assemblée législative résultant d'élections régulières et indépendantes;

«Considérant que par les mots: «une Assemblée générale repré«sentant tous les intérêts de la nation», le Divan ne pouvait avoir en vue que cette Assemblée pût être constituée sur **des bases étroites**, mais bien au contraire sur des bases assez larges, du moment qu'elle devrait représenter **tous les intérêts de la nation;**

«L'Assemblée écarte de la discussion ces questions renouvelées.

«Quant aux points III et IV, le soussigné propose de les adopter avec la restriction des considérants suivants:

«Considérant que le Divan dans la séance du 7 Octobre a émis le vœu d'une Assemblée générale, composée sur des bases assez larges pour représenter tous les grands intérêts de la nation; que cette Assemblée doit de plus être investie d'un pouvoir législatif réel, qui n'empiète pas sur les attributions du pouvoir exécutif, vu que le pays a besoin d'un Gouvernement fort, juste et digne;

«Considérant que, pour atteindre ce double but, l'Assemblée doit être composée d'éléments nationaux, vitaux et indépendants du Gouvernement et que le Prince doit être investi d'un pouvoir suffisant pour faire, non seulement respecter les lois, mais encore pour épargner au pays les dangers d'une législation pernicieuse;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie désire comme bases fondamentales de la future réorganisation de la Roumanie les principes suivants:

«1. Reconnaître au Prince le droit d'accorder et de refuser son approbation aux lois votées par l'Assemblée, de les soumettre à une seconde délibération de la dite Assemblée, et en cas de persistance de celle-ci dans son premier vote, d'en prononcer la dissolution, en ordonnant en même temps de nouvelles élections.

«2. L'obligation pour les députés de n'accepter pendant la durée de leur mandat ni places, ni titres, ni autre récompense du Gouvernement, sous peine d'être considérés comme démissionnaires par le fait même de l'acceptation de l'une des charges ou distinctions susdites.»

Le 20 Novembre 1857.

(Signé) P. Maurojény.

Appuyons cet amendement: Em. Costachi, Calinic Hariopoléos, C. Sturdza, A. Aslan, C. Rosseti.

2. Celui de Mr. *D. Grigoriu,* appuyé par Mr. N. Canano, Ciocârlie, Bădărău, Bossie, Ilie, Carp, Mălinescu et Călin:

«Considérant que par l'article 3 du projet de conclusion de Mr. Kogălniceanu est reconnu au Prince le droit de veto absolu, puisqu'il y est dit que le Prince a le droit de refuser sa sanction aux lois, de les renvoyer à de nouveaux débats et, en cas de refus, de prononcer la dissolution de l'Assemblée; mais que ce projet ne dit pas ce qui resterait à faire à l'égard du vote qui aura motivé la dissolution de l'Assemblée lors de la réunion de la nouvelle législative;

«Considérant qu'une telle prérogative absolue est incompatible avec le bien-être du pays, puisqu'elle laisserait le pouvoir législatif sous la dépendance du pouvoir exécutif;

«Considérant que la dissolution de l'Assemblée est un appel fait aux électeurs, dans le cas où le pouvoir exécutif jugerait la loi votée désavantageuse pour le pays; et qu'en laissant à ce pouvoir la faculté de dissoudre continuellement l'Assemblée législative, le fait du veto absolu serait une sorte de déconsidération jetée sur la volonté du pays manifestée par le résultat d'une nouvelle élection;

«Le soussigné a l'honneur de proposer d'inscrire le 4-ème point du projet sous No. 5 et de rédiger l'art. 3 comme suit:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 20.
1857
20 Novembre

«Le Prince aura le droit:

«a) De sanctionner les lois votées par l'Assemblée;

«b) De les renvoyer une seconde fois à l'Assemblée, pour être soumises à de nouveaux débats; et

«c) En cas de refus de la part de l'Assemblée de les discuter de nouveau, de prononcer sa dissolution, en ordonnant en même temps de nouvelles élections;

«d) Obligation pour le Prince de sanctionner les lois votées par l'Assemblée dans une seconde législature.»

Le 20 Novembre 1857.

(Signé) D. Grigoriu.

Nous appuyons cet amendement: Cyr. Ciocârlie, C. Bădărău, N. Canano, N. Bossie, G. Ilie, N. Carp, B. Mălinescu, Călin.

Mr. *Em. Costachi* démontre «qu'entre la proposition de Mr. Kogălniceanu et l'amendement de Mr. Maurojény il n' y a pas divergence de principe, mais une simple différence de rédaction. Voter que nous ne voulons pas de Sénat, continue l'orateur, est superflu après le vote du 7 Octobre, par lequel il a été très clairement exprimé que nous n'en voulons pas, vu surtout que nous avons nommé avant-hier une commission chargée de s'occuper de la question d'une loi électorale pour une Assemblée législative unique. Le Sénat est chez nous une institution impopulaire et anti-nationale; par le vœu de l'abolition des privilèges de classe, nous avons décidé l'abolition des intérêts de classe, et par conséquent nous nous sommes prononcés contre l'établissement d'un Sénat. Mr. Costachi démontre que le 2-ème point est aussi superflu, comme également identique avec le vote du 7 Octobre. En ce qui concerne le 3-ème point, il l'accepte avec une vive satisfaction, car une autorité forte peut seule nous garantir la stricte exécution des lois. Il accepte de même le 4-ème point comme une garantie d'indépendance pour l'Assemblée, qui n'était autrefois que l'instrument docile du Prince. En conséquence, il appuie l'amendement de Mr. Maurojény.»

Mr. *M. Kogălniceanu* expose «que l'amendement de Mr. Maurojény satisfait complètement aux motifs qui l'ont amené à faire sa proposition; il remercie Mr. Maurojény d'avoir constaté le fait que personne ne veut du Sénat, qui ne peut nous être d'aucune utilité; il cite l'exemple d'une Principauté voisine, où le Sénat vient de recourir contre le Gouvernement à des menées criminelles et condamnables. L'a-

www.dacoromanica.ro

mendement de Mr. Maurojény, poursuit-il, répond également aux motifs qui ont dicté le 2-ème point, car cet amendement demande aussi la composition d'une Assemblée indépendante et assise sur des bases larges. Quant aux 3-ème et 4-ème points, il n'existe aucune différence entre sa proposition et l'amendement; aussi déclare-t-il, en ce qui le concerne, adhérer à cet amendement.»

Mr. *D. Grigoriu* prend la parole. «Je ne veux pas soutenir, dit-il, que par notre vote du 7 Octobre nous ayons déclaré que nous désirons un Sénat ou deux Chambres; mais je maintiens les 1-er et 2-ème points du projet, parce que la rédaction du 2-ème point est conforme à celle des Valaques; parce que les avantages des principes qu'il renferme ont été démontrés dans les motifs exposés par Mr. Kogălniceanu; quant au 1-er point, qui repousse l'institution d'un Senat, je ne vois pas pourquoi nous ne dirions pas explicitement ce que Mr. Maurojény déclare avoir été entendu implicitement. Je ne puis pas, ajoute-t-il, accepter de même le 3-ème point, qui accorde un pouvoir et des droits trop étendus au pouvoir exécutif: le droit de dissoudre indéfiniment l'Assemblée. En d'autres termes, le veto absolu accordé au Souverain subordonne la Chambre au pouvoir exécutif et la rend indigne du nom de représentation nationale, puisqu'il lui ôte toute volonté. Chez nous, les Princes qui ne possédaient que des pouvoirs limités ont su s'en attribuer de très étendus; comment aujourd'hui, quand nous demandons à marcher en avant dans la carrière de la civilisation, pourrions-nous vouloir d'une Assemblée sans volonté ni initiative? N'est-ce pas assez pour le Chef de l'Etat du droit de sanctionner les lois, de les renvoyer à une nouvelle discussion, de dissoudre l'Assemblée quand il ne croit plus sa coopération utile au bien public? Mais le veto absolu est un droit incompatible avec le principe d'un Gouvernement constitutionnel. L'orateur maintient que le Souverain doit être obligé de sanctionner la loi dans le cas où la nouvelle Assemblée voterait dans le même sens que celle qui a été dissoute, car ce serait là une preuve que le pays approuve cette loi.»

Discours de Mr. D. Grigoriu.

«Je viens à la tribune, Messieurs, pour vous exprimer mon opinion sur l'amendement de Mr. Maurojény; j'y viens en même temps pour soutenir le mien. Mr. Maurojény prétend que par notre vœu du 7 Octobre, lorsque nous avons demandé l'Union et une Chambre, nous entendîmes une seule Chambre sur des bases larges, aussi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

bien que le refus de l'institution d'un Sénat; en d'autres termes, Mr. Maurojény est d'accord en cela avec nous tous; il croit seulement inutile d'exprimer ce vœu par des articles spéciaux. Je ne vois pas, Messieurs, pourquoi il en serait ainsi; pourquoi ne pas exprimer notre vœu dans ce sens, du moment que c'est le sens que vous avez voulu lui donner? Pourquoi ne pas énoncer explicitement ce que Mr. Maurojény dit être sous-entendu? Par notre vœu du 7 Octobre nous avons demandé l'institution d'une Chambre législative, mais l'expression de ce vœu n'exclut nullement la possibilité d'instituer un Sénat. Nous en avons déjà été menacés par les Conférences de Constantinople. J'opine donc, en présence de ce fait et des arguments exposés par Mr. Kogălniceanu, pour le maintien de la rédaction du projet, dont le but est de démontrer tout ce qu'une pareille institution contient d'antipathique et d'impopulaire.

«Quant à l'art. 3, Mr. Maurojény, après y avoir introduit ses considérants, aboutit à la même conclusion que le projet. Je suis, Messieurs, contre cet article; s'il est de l'intérêt d'une bonne administration d'avoir un Gouvernement équitable, fort et énergique, il est aussi de l'intérêt du pays d'avoir une Assemblée législative digne et indépendante.

«Cette Assemblée ne doit pas empiéter sur les attributs du pouvoir exécutif, mais en retour, ce pouvoir doit respecter l'Assemblée, en respectant ses vœux, qui sont ceux du pays. La nation doit vouloir, tout comme le Chef de l'Etat doit exécuter. Or, accorder au pouvoir exécutif le droit absolu de refuser l'approbation des lois votées, lui accorder le droit de dissolution de la Chambre indéfinement et quasi à son bon gré, comme le projet que je combats tend à l'établir, c'est subordonner la Chambre, c'est la rendre dépendante du pouvoir exécutif, c'est l'obliger de ployer le genou devant ce pouvoir.

«Bien assez de prérogatives pour le Chef de l'Etat! Il peut approuver les lois; il peut les renvoyer avec des observations, lorsqu'elles lui semblent impropres au bien du pays; il peut en appeler aux électeurs, c'est-à-dire au pays, du rejet de ses observations par l'Assemblée. Mais si, cette Assemblée dissoute, la nouvelle Assemblée vote la loi dans le même sens que l'ancienne, je veux que le Chef de l'Etat soit tenu d'approuver cette loi et de la promulguer; sans quoi, s'il lui est permis de refuser l'approbation de la loi votée une fois de plus par une nouvelle Chambre, ou bien de dissoudre sans cesse les Chambres, je ne vois pas la possibilité d'existence du Gouvernement représentatif demandé. Le veto absolu accordé au pouvoir

www.dacoromanica.ro

exécutif tue toute volonté du pays! A quoi pourrait nous être utile une Assemblée législative, si elle ne doit pas être écoutée, si elle doit être continuellement menacée de dissolution? A quoi nous servirait, à nous surtout, qui avons eu tant à endurer de nos Chefs d'Etat, une Chambre subordonnée et paralysée? En vue de ce fait véridique que je viens de citer, cette Chambre, si elle est digne, ne tardera pas de travailler à élargir le cercle de sa liberté; et ne sera-ce pas provoquer par ce travail des conflits dans le pays? Pourquoi tant de zèle à vouloir accorder de grandes prérogatives au Chef de l'Etat? Ne conviendrait-il pas mieux de prendre des précautions pour la sécurité du pays, en faisant le partage des pouvoirs d'une manière impartiale et équitable? Sachez-le bien, Messieurs, vous n'aurez accordé au pouvoir exécutif que ce qui est de juste, que vous lui aurez accordé plus que vous n'auriez voulu; lui accorder beaucoup, c'est lui accorder l'excès. Ce sont l'injustice et l'oppression qui renversent les trônes les mieux assis; l'assentiment et l'amour du pays sont les seuls qui puissent soutenir ces trônes sur la hauteur où ils sont placés.

«N'enlevons donc pas, Messieurs, à la nation son droit de faire les lois avec indépendance, tout en reconnaissant au Chef de l'Etat celui de les mettre en vigueur.

«Je suis donc pour le rejet de la conclusion du projet; quant au 3-ème point, je soutiens l'amendement que j'ai eu l'honneur de vous présenter et qui a pour but de ne pas mettre le pouvoir exécutif au-dessus de la volonté du pays.»

Mr. *P. Maurojény* déclare «que par son amendement il n'a pas voulu combattre les principes énoncés dans le projet de Mr. Kogălniceanu; il soutient que l'Assemblée ayant déjà voté le 7 Octobre que le pouvoir législatif serait confié à une Assemblée générale, adopter aujourd'hui les 1-er et 2-ème points du projet, ce serait voter deux fois pour le même objet, ce serait exprimer le même vœu par les deux points, dont l'un renferme une proposition positive et l'autre une proposition négative. Il ajoute que proclamer que nous ne voulons pas d'un Sénat est superflu, car le 7 Octobre on a voté une Assemblée législative et non pas un Sénat ou deux Chambres; que pareillement le 7 Octobre on a voté une Assemblée législative dans laquele seraient représentés tous les intérêts de la nation, et par conséquent une Assemblée établie sur des bases non restreintes. Je crois, poursuit-il, que cette explication, qui du reste a été adoptée par l'Assemblée et passée au procès-verbal, répond suffisamment à toute imputation d'attaque contre le vote du 7 Octobre. En ce qui concerne les 3-ème

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

et 4 ème points, je laisse le soin de les soutenir à l'auteur du projet, vu que j'y ai adheré par mon amendement.»

Mr. *D. Grigoriu* expose «que Mr. Maurojény et lui sont d'accord et sur le Sénat et sur la question de la représentation nationale sur des bases larges, qu'ils ne diffèrent l'un de l'autre qu'en ce que Mr. Maurojény croit le rejet implicite du Sénat suffisant, tandis que lui pense qu'il doit être explicitement formulé. En ce qui concerne le 3 ème point, il maintient qu'autant le pouvoir exécutif doit être fort, autant le pouvoir législatif doit être indépendant; que le second ne doit pas empiéter sur le premier, et que celui-ci à son tour doit respecter la représentation nationale, qui est l'expression du pays.»

«Nous sommes appelés, réplique Mr. *A. Teriachiu*, pour dire ce que nous désirons, et non pas ce que nous ne désirons pas; s'il en était autrement, nous devrions énumérer une longue série de choses que nous ne voulons pas. Le vœu exprimé dans la séance du 7 Octobre et relatif à une Assemblée générale représentant les grands intérêts de la nation ne permet pas de douter que nous ne voulons ni un Sénat ni deux Chambres. Il est impossible d'émettre un double vote sur le même objet; c'est là la signification de l'amendement de Mr. Maurojény touchant le 1-er et le 2-ème points. Quant au veto à accorder au Souverain, rappelons-nous que la souveraineté nationale réside également dans l'Assemblée législative et dans le Chef de l'Etat; il en résulte que l'autorité de ce dernier doit lui permettre de s'opposer aux empiétements de l'Assemblée. Mr. Grigoriu nous a dit, continue l'orateur, que l'Assemblée ne doit pas s'agenouiller devant le Souverain, car ce serait par là ouvrir la voie à l'absolutisme; rétorquant l'argument, je prétends qu'il est bien moins admissible encore que le Chef de l'Etat doive s'agenouiller devant le pouvoir législatif, car ce serait constituer la dictature de la Chambre, dictature bien autrement dangereuse que l'absolutisme du Souverain; si nous adoptions les principes posés dans l'amendement de Mr. Grigoriu, où serait la pondération des pouvoirs, où serait l'équilibre dans l'Etat! En faisant de l'Assemblée le seul pouvoir souverain et du Chef du Gouvernement un simple exécuteur des ordres de ce pouvoir, nous tomberions dans l'excès contraire et nous rendrions le Chef de l'Etat l'esclave de l'Assemblée. Nous ne voulons ni de la dictature de la Chambre, ni du despotisme du Souverain; c'est pourquoi je vote contre l'amendement de Mr. Grigoriu.»

Mr. *D. Grigoriu* demande la parole pour une question de Règlement et dit «que comme l'amendement de Mr. Maurojény se confond pour

www.dacoromanica.ro

le 3-ème point avec le projet de Mr. Kogălniceanu, son amendement doit avoir la priorité en ce qui touche ce point.»

Mr. *A. Teriachiu* répond «que Mr. Grigoriu s'est déjà expliqué sur son propre amendement en discutant celui de Mr. Maurojény.»

Mr. *B. Sturdza* fait observer «qu'une fois la discussion ouverte, elle porte à la fois et sur tous les amendements et sur le projet, et que la question de priorité n'est applicable que pour la mise aux voix.»

Mr. *N. Catargi* est d'avis «que, du moment que Mr. Kogălniceanu a adhéré à l'amendement de Mr. Maurojény, cet amendement se substitue au projet.»

Mr. *B. Mălinescu* expose «que dans la séance du 7 Octobre l'on a exprimé entre autres le vœu relatif a une Assemblée législative; que plus tard il a semblé à une partie de l'Assemblée que ce vœu n'était pas assez explicite; que c'est là ce qui a motivé la proposition de Mr. Kogălniceanu tendant à énoncer un double vote, négatif relativement au Sénat et positif relativement à une Assemblée établie sur des bases larges; que cependant, pour que l'Assemblée reste conséquente avec elle-même et n'émette pas un vœu négatif, il propose de placer les points 1 et 2 dans les considérants.»

Mr. *P. Maurojény* dit «que Mr. Mălinescu vient de placer la question sous son véritable jour, car la cause réelle de la proposition de Mr. Kogălniceanu c'est le soupçon d'arrière-pensée qui planait sur le vote du 7 Octobre. C'est pour cela, poursuit-il, que j'ai cru convenable de donner les explications nécessaires dans les considérants de mon amendement sur le 1-er et le 2-ème points; et c'est pour cela aussi que je maintiens qu'un second vote sous forme de vœu dans cette question ne saurait plus avoir lieu.»

S. R. *l'Archimandrite N. Scriban* dit «que les explications données par Mr. Maurojény sont satisfaisantes et que, si une partie de l'Assemblée insiste sur les mots «bases larges», ce n'est à autre fin que d'établir une uniformité de rédaction entre ce vœu et celui exprimé par la Valachie».

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare «qu'il n'y a qu'une différence de rédaction entre l'amendement de Mr. Maurojény et son projet; que pour sa part il a retiré sa proposition, mais que ses amis se la sont appropriée; qu'il propose donc une transaction à cet égard».

Mr. *N. Catargi* demande la suspension de la séance pour cinq minutes, dans le but d'amener une entente sur cette question.

La séance est suspendue. A sa reprise, Mr. le Vice-Président demande si les signataires du projet de Mr. Kogălniceanu acceptent la substitution de l'amendement de Mr. Maurojény à la proposition,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

selon l'avis émis là-dessus par Mr. Kogălniceanu lui-même; que de cette manière le vote serait simplifié; qu'il ne resterait plus à mettre aux voix que l'amendement de Mr. Grigoriu et celui de Mr. Maurojény substitué à la proposition.

S. E. l'Evêque Génadius Şendrea, l'Archimandrite Melchisédech, MM. Iacovachi, J. Fotea, M. Jora, Dr. Vârnav, D. Cracti et A. Cuza acceptent la substitution de l'amendement de Mr. Maurojeny à la proposition faite par Mr. Kogălniceanu, qui n'est plus appuyée que par S. R. l'Archimandrite Scriban et MM. D. Gheorghiadi et B. Zacharia.

Mr. *M. Kogălniceanu* objecte «que, quoique plusieurs des signataires de sa proposition se soient rétirés, d'autres peuvent se l'approprier; que si par conséquent deux députés encore déclarent qu'ils appuient la proposition, celle-ci ne saurait être écartée.»

MM. *D. Cozadini* et *D. Grigoriu* déclarent «qu'ils s'approprient la proposition et qu'ainsi le nombre de cinq exigé par le Règlement de l'Assemblée se trouve complété.»

Mr. *B. Stourdza* prend la parole et dit «que les explications données par Mr. Maurojény concernant les points 1 et 2 ne laissent plus aucun doute sur le sens du vote du 7 Octobre; qu'il est donc conséquent d'écarter ces deux points en vue des déclarations qui viennent d'êtres faites à ce sujet. Mais qu'il opine en même temps pour l'élimination des 3-ème et 4-ème points de la proposition, non pas que le contenu en soit mauvais, mais simplement comme inopportuns et comme se rapportant à des détails de Constitution; que par le 3-ème point toutes les attributions du Chef de l'Etat ne sont pas détérminées, et qu'avant de traiter la question du véto, il eût été nécessaire d'entrer dans celle de savoir à qui doit revenir le droit d'initiative, au Chef de l'Etat ou à l'Assemblée législative; il propose donc que tous les points formant l'objet de la proposition soient, écartés d'autant plus que lors de la discussion sur la séparation des pouvoirs, les deux dernières propositions faites alors sur le même objet ont été écartées comme inopportunes. Il ajoute qu'il voit du reste avec satisfaction le contenu du 3-ème point figurer dans cette proposition, car il dément formellement toute supposition qu'il existerait dans l'Assemblée des tendances démocratiques, mais qu'il n'en opine pas moins pour que la question soit ajournée pour le moment où les attributions des pouvoirs devront être définies.»

L'Assemblée se trouve divisée sur la question de savoir lequel des deux amendements doit avoir la priorité; consultée par assis et levé, elle accorde la priorité à l'amendement de Mr. Grigoriu, qui est mis aux voix et adopté à la majorité par assis et levé.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

L'amendement de Mr. Grigoriu étant adopté, les points 1 et 2 de l'amendement de Mr. Maurojény sont seuls mis aux voix.

Le résultat du vote par assis et levé est douteux; dix membres demandent le vote par apel nominal, qui donne le résultat suivant: 35 voix pour et 35 voix contre; deux membres s'abstiennent, MM. Kogălniceanu et B. Mălinescu; deux sont absents, MM. Cozadini et Romov.

Conformément à l'article 77 du Règlement de l'Assemblée, l'amendement de Mr. Maurojény est considéré comme rejeté.

Il est procédé ensuite au vote sur la proposition de Mr. Kogălniceanu avec les modifications contenues dans l'amendement de Mr. Grigoriu; le vote par assis et levé constate que la majorité de l'Assemblée est pour l'adoption de la proposition ainsi amendée. Dix membres réclament le vote par appel nominal; l'on y procède et le résultat est le suivant: 42 voix *pour*, 18 voix *contre*, 13 députés s'abstiennent, ce sont: S. Em. l'Evêque Calinic Miclescu, MM. Rosseti, B. Sturdza, J. Cantacuzène, A. Teriachiu, A. Panu, A. Cuza, C. Hurmuzaki, Em. Costachi, C. Sturdza (Vaslui), P. Maurojény, N. Catargi et D. Rallet, qui motive son abstention en disant: «J'ai déjà voté ceci le 7 Octobre, je ne puis donc pas voter deux fois pour le même objet.» Mr. Romov est absent au moment du vote.

La signature du vote, conformément à l'art. 50 du Règlement de l'Assemblée, est remise à la prochaine séance.

L'Assemblée procède ensuite à la signature de la résolution suivante, votée dans la séance précédente:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le 18-ème jour du mois de Novembre.

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu que les deux principes suivants soient adoptés comme bases à la future organisation de la Roumanie:

«1. *Respect de la propriété.*

«2. *Instruction publique gratuite et obligatoire dans toutes les villes et toutes les communes du pays.*»

Ont signé **pour** soixante-sept membres. Personne n'a voté **contre.**

Conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, le Vice-Président déclare que «l'Assemblée *a adopté*».

On procède ensuite à la signature de l'acte de résolution, dont la teneur suit:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le vingtième jour du mois de Novembre.

«Considérant que, d'après l'antique loi du pays, l'Assemblée gé-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

nérale (obștească Adunare) dans les deux Principautés a été investie non seulement du droit de faire les lois, mais aussi de se faire rendre compte de leur exécution par les grands dignitaires de l'Etat, ainsi que cela est attesté par plusieurs décisions des Assemblées roumaines, et notamment par la décision de l'Assemblée générale de Valachie en 1652, acte qui se trouve dans les archives d'Etat à Bucarest et par lequel cette Assemblée a jugé et condamné à mort les grands boyards Stroe (Vel Vistier), Radu de Farcaș (Sous-Vistier) et Tudor Cămărașu, convaincus de péculat au préjudice du trésor public et de celui du Prince Régnant;

«Considérant que le statut organique en vigueur (article 133), voulant mettre un terme à l'intervention personnelle et absolue du Prince dans les affaires de l'Etat, a institué le Conseil des Ministres, dont les membres sont en même temps les chefs des divers départements chargés de la direction des branches respectives de l'administration publique; qu'aux termes de l'annexe Q, § XVIII, et de l'art. 403 du dit statut organique, le principe de la responsabilité des Ministres, ainsi que de tous les fonctionnaires de l'Etat, est déjà légalement consacré; que l'article précité du statut rend les fonctionnaires de l'Etat responsables devant l'Assemblée générale, investie du droit de porter à la connaissance du Chef de l'Etat toutes les déviations qui seraient imputables aux fonctionnaires et de demander la punition des prévaricateurs;

«Considérant que le principe de cette responsabilité si expressément écrite dans le statut n'a jamais été appliqué, parce que les Princes Régnants, au lieu de chercher la force et la solidité pour leur Gouvernement dans la stricte observation des lois, dans l'affection de leurs concitoyens, ont mieux aimé recourir aux influences et aux protections extérieures, pour se mettre à l'abri contre les réclamations et les mécontentements de la nation; que, par cela même, ils ont réussi à soustraire également leurs Ministres à toute responsabilité envers le pays; et que d'un autre côté, l'Assemblée générale, faible, incomplète et composée seulement d'éléments dépendants du pouvoir, n'a jamais eu le courage ni l'autorité nécessaires pour user des prérogatives dont elle était seule légalement investie en vertu du statut fondamental;

«Considérant que ce défaut de responsabilité depuis le Premier Ministre jusqu'au dernier fonctionnaire public, qu'il soit imputable à l'Assemblée ou au Gouvernement, n'en est pas moins la source de toutes ces violations de loi, de tous ces abus de pouvoir qui ont compromis la dignité nationale et amené l'affaiblissement et l'indiffé-

www.dacoromanica.ro

rence dans les sentiments pour les droits du pays et pour le bien public, dont les Gouvernements qui se sont succédé dans les Principautés depuis 1834 n'ont donné que trop souvent le spectacle au monde;

«Considérant qu'en rendant illusoire cette responsabilité des grands dignitaires de l'Etat envers le pays, le Prince n'avait plus à demander à ses Ministres d'autres qualités que celle d'être soumis à ses volontés; que lors même que quelques hommes honnêtes ont été appelés à prendre la direction des affaires, leurs efforts pour faire le bien ont été paralysés, tantôt par le manque d'accord avec leurs collègues, tantôt par le peu de temps qu'ils devaient rester au pouvoir, mais principalement par cette prétention du Prince Régnant à jouir seul de la prérogative de diriger les affaires et par conséquent à être seul responsable;

«Considérant que le défaut de responsabilité ministérielle est cause que les revenus de l'Etat, dans le cours normal des choses, au lieu de servir à accroître la prospérité nationale et le progrès moral et matériel du pays, ont été gaspillés en grande partie, soit dans des allocations inutiles ou illégales, soit même pour procurer à certaines personnes des avantages particuliers, dépenses cachées sous divers noms, tels que contrats de fournitures à l'Etat, récompenses publiques, dédommagements et tant d'autres sortes de transactions inavouables;

«Considérant que le défaut de responsabilité est la principale cause que l'administration publique, au lieu d'être le plus puissant agent de progrès et l'organe de la légalité; au lieu de veiller à la sauvegarde de la vie, de l'honneur et de la propriété des citoyens; au lieu de contribuer au bien-être et au contentement de la nation, n'a fait que pousser à l'ébranlement de ces grandes bases de toute société; que c'est la cause aussi que l'administration supérieure, en centralisant dans ses mains toutes les affaires, grandes et petites, a paralysé entièrement l'action légitime et l'indépendance des magistratures municipales, a traité les revenus des villes ainsi qu'elle faisait des revenus de l'Etat et de cette façon a étouffé toute cette vie municipale, si nécessaire pour intéresser les populations à la chose publique;

«Considérant que le défaut de responsabilité a été cause que l'autorité judiciaire, au lieu d'être l'organe de la loi, la gardienne des droits et des biens des citoyens, et en conséquence un pouvoir indépendant et respecté par le Gouvernement, aussi bien que par le pays, est devenue une corporation de fonctionnaires relevant direc-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 20. 1857 20 Novembre.

tement du Prince Régnant et commis, non pas à la garde des lois, mais à l'exécution des ordonnances princières; que c'est là la source de ce pouvoir extra-légal que certains Ministres de la Justice se sont arrogé par des rapports aux Princes et même par de simples apostilles, pour annuler des arrêts judiciaires par des interprétations erronées et par des arrêtés en dehors de leur compétence, qui ne faisaient qu'augmenter les doutes et mettre en question tout ce qu'une société a de plus sacré au monde, c'est-à-dire la propriété, et, pour tout dire en un mot, d'abroger de leur autorité arbitraire des mesures législatives toutes entières et même des prescriptions formelles de nos Codes civil et pénal;

«Considérant que le défaut de responsabilité est cause que l'armée nationale n'a gagné qu'un développement apparent et nullement en rapport avec les crédits considérables affectés par le budget du pays; que c'est là la cause que souvent la dignité du grade et l'honneur du drapeau ont été sacrifiés à des intérêts étrangers;

«Considérant que c'est par le défaut de responsabilité que les biens de l'Eglise, destinés particulièrement à des œuvres d'utilité publique, ont été, tant le fonds que les revenus, livrés au gaspillage, soit parce que le premier n'a pas été efficacement protégé contre les usurpations des seigneurs voisins, ou qu'il a été réduit par suite d'échanges préjudiciables et illégaux, soit en raison de l'usage qu'on a fait des seconds, en leur donnant un emploi tout contraire à leur destination, en laissant ainsi de côté toute amélioration morale et matérielle dans la condition du clergé, et surtout du clergé séculier, et en négligeant également de tenir en bon état les édifices dédiés au culte, ainsi qu'on peut le voir par les ruines de la cathédrale même de Iassy et de l'Evêché de Roman;

«Considérant que le défaut de responsabilité est également cause du peu de progrès qu'a fait, malgré d'énormes dépenses, l'instruction publique elle-même, qui se bornait à quelques écoles incomplètes dans les villes, et dont la propagation parmi les populations rurales n'a été jusqu'aujourd'hui même l'objet d'aucune mesure;

«Considérant que c'est par le défaut de responsabilité que les travaux publics les plus nécessaires pour le développement de nos richesses nationales n'ont amené jusqu'à présent d'autre résultat que la construction de quelques chaussées, malgré les énormes ressources d'argent et de main-d'œuvre qui ont été mises à la disposition du Gouvernement;

«Considérant que c'est uniquement au défaut de responsabilité qu'il faut imputer les abus de pouvoir, les usurpations d'autorité en-

www.dacoromanica.ro

tachées de toutes sortes d'illégalités, les actes d'arbitraire des diverses branches de l'administration, et que c'est par là qu'on a provoqué incessamment ce mécontentement général, ces réclamations instantes, unanimes et ces justes remontrances des oppositions qui se sont élevées dans le pays contre tous les Gouvernements, alors même qu'ils se promettaient de faire le bien, réclamations générales et doléances d'opposition qui ont suscité ces recours des Gouvernements aux influences et aux interventions étrangères, d'où ne pouvait résulter que le violation de l'autonomie des Principautés;

«Considérant enfin que la responsabilité des Ministres est le seul moyen fait pour remédier aux maux du passé et établir en Roumanie un Gouvernement solide, juste et impartial, aux yeux duquel le progrès soit une loi; pour imposer au Gouvernement, aussi bien qu'aux gouvernés, le respect de la légalité; pour donner au Prince Régnant lui-même le pouvoir de résister aux exigences et aux influences du dehors; pour placer le Prince au-dessus des doléances, des passions et des luttes de parti et rendre sa personne inviolable; pour que les Ministres se considèrent comme les fonctionnaires de l'Etat et administrent en conséquence, mais non comme des instruments aveugles de la volonté du Prince Régnant; pour faire qu'à l'avenir la dignité et les droits de la nation ne soient plus sacrifiés aux intérêts, aux prétentions ni aux influences du dehors; pour qu'enfin l'autonomie roumaine soit une réalité sainte et sacrée;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie souhaite et adopte, en vue de la future organisation de la Roumanie, les bases fondamentales suivantes:

«1. Responsabilité des Ministres devant l'Assemblée générale.

«2. Une loi spéciale votée par l'Assemblée dans sa première session et qui établira le tribunal chargé du jugement des Ministres mis en accusation par l'Assemblée.

«3. Les Ministres condamnnés ne pourront das aucun cas être graciés par le Chef de l'État.»

Ont voté **pour** soixante-onze membres. Personne n'a signé **contre**.

Conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, Mr. le Vice-Président déclare «que l'Assemblée *a adopté*».

Mr. le Vice-Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance à 4 heures de relevée et annonce la prochaine réunion au samedi, 23 Novembre.

www.dacoromanica.ro

30. Procès-verbal No. 21.—Séance du 23 Novembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Novembre.

La vingt-et-unième séance de l'Assemblée s'ouvre aujourd'hui à $10^1/_2$ heures du matin, sous la présidence de Son Eminence le Métropolitain.

Mr. D. Grigoriu fait l'appel nominal; 77 membres sont présents; 7 sont absents, savoir: 2 par congé, MM. C. Mortun, Gr. Vârnav; 2 malades, MM. C. Rolla, N. Carp; 3 absents sans motif, MM. l'Evêque Génadius Şendrea, G. Vârnav, J. Fotea.

Mr. Hurmuzaki lit le procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté.

Mr. *Gr. Balş* demande la parole et dit «qu'une indisposition l'ayant empêché de prendre part au vote émis sur la proposition de Mr. Kogălniceanu, il n'a pas le droit d'apposer sa signature sur l'acte de confirmation de ce vote; que cependant il proteste contre ce vote, comme contraire au vœu exprimé le 7 Octobre, vu que la proposition de Mr. Kogălniceanu restreint ce vœu, qui demande que **tous les interêts** de la nation soient représentés dans l'Assemblée générale, tandis que la proposition de Mr. Kogălniceanu dit seulement les grands intérêts de la nation; l'honorable député déclare que par cette protestation il ne demande pas l'annulation du vote, mais qu'il réclame seulement l'insertion dans le procès-verbal des paroles qu'il vient de dire.»

Mr. *L. Catargi* fait observer «qu'il n'a pas été contre la proposition de Mr. Kogălniceanu, mais pour cette proposition, modifiée toutefois selon l'amendement de Mr. Maurojény; qu'au moment du vote il n'a entendu se prononcer que contre l'amendement de Mr. Grigoriu, comme contenant certains points qui ne figurent dans aucune Constitution.»

Mr. *Em. Costachi* «trouve hardi que Mr. Balş, qui dernièrement, à l'occasion d'une protestation de Mr. Galliardi, s'est prononcé le premier contre cette protestation comme contraire à la dignité de l'Assemblée et comme étant de nature à introduire l'anarchie dans le Divan, vienne protester aujourd'hui contre un vote formel de l'Assemblée; cet acte est, selon Mr. Costachi, une infraction au Règlement et un manque d'égard envers l'Assemblée.»

Mr. *Gr. Balş* réplique «qu'il ne reconnaît à aucun député le droit de qualifier ses actes de hardiesse; qu'il a protesté parce qu'il a eu mandat; qu'il est appelé à énoncer les vœux de ses électeurs et

www.dacoromanica.ro

que le vote émis est contraire à celui du 7 Octobre; et que les décisions de l'Assemblée sont pour lui sacrées.»

Mr. *Em. Costachi* répond «qu'on ne saurait protester contre un vote et en même temps le respecter; que ce serait là une grande contradiction. L'orateur démontre ensuite que les membres favorables ou opposés à la proposition de Mr. Kogălniceanu se basaient tous sur le vote du 7 Octobre, qui n'a nullement été restreint. Quant au mot de hardiesse, l'honorable membre croit qu'il était de son devoir de défendre la dignité de l'Assemblée et que cette expression ne s'applique pas à la personne de Mr. Balș.»

Mr. *M. Kogălniceanu* prend la parole et dit «que le mot de hardiesse s'adresse à l'acte et non à la personne; mais que ce qui est bien une personnalité, c'est de lui imputer à lui, Kogălniceanu, l'intention de restreindre le vote du 7 Octobre; qu'aucun membre ne lui prêtera cette pensée, car le rejet même du Sénat prouve le contraire; que s'il a proposé de décider que le pays ne veut pas de Sénat, mais une Assemblée sur des bases larges, il ne l'a fait que parce que l'on trouvait le vote du 7 Octobre trop restreint.»

Mr. *D. Rallet* donne lecture d'une adresse de l'Assemblée ad-hoc de Valachie. Il ajoute que cette adresse doit nous causer d'autant plus de plaisir, qu'elle nous vient de la part de toute une nation-sœur par l'intermédiaire de ses représentants légaux:

Adresse du Divan ad-hoc de Valachie au Divan ad-hoc de Moldavie.

«Les ténèbres où nous avions été perdus jusqu'à présent, séparés que nous étions les uns des autres, ballottés au gré des événements, réduits au dernier degré de faiblesse, nous ont faits maintes fois tomber dans le découragement pour notre avenir. Luttes incessantes, cruelles souffrances, injustices de la destinée: voilà l'élément où nous avons vécu jusqu'à ce jour. L'espérance, cependant, ne nous a jamais abandonnés et la Providence a eu enfin pitié de nous.

«Les Puissances signataires du Traité de Paris se sont aperçues qu'ici, aux confins de l'Europe, respire une nation accablée d'injustices, démembrée, deux côtes d'un même corps, deux branches d'un même arbre. Vous avez eu le bonheur de vous prononcer les premiers devant les hautes Puissances, de leur déclarer, avec cette conviction que donne la vérité même, «que nous avons la même «origine, le même nom, la même langue, la même religion, la même «histoire, la même civilisation, les mêmes institutions, les mêmes lois

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Novembre.

«et coutumes, les mêmes craintes et les mêmes espérances, les mêmes «besoins à satisfaire, les mêmes frontières à garder, les mêmes dou- «leurs à vouer à l'oubli, le même avenir à assurer et enfin la «même mission à remplir».

«Merci à vous, frères, pour ces paroles! Nos cœurs ont tressailli en les entendant et nous avons reconnu en elles l'accent même de la Roumanie. Elle a parlé d'abord par votre organe, et sa voix a vibré dans nos oreilles juste au moment décisif où nous allions entrer aussi dans le voie tracée par nos ancêtres et où nous marcherons ensemble, nous l'espérons, et inébranlablement unis de corps, comme nous sommes unis de pensée et de cœurs, non moins que par le sang.

«Aujourd'hui l'Europe nous connaît, nous entend et nous voit.

«Elle sait maintenant qui nous sommes et ce que nous sommes.

«Elle a reconnu nos droits, et c'est pour cela qu'elle a envoyé ses délégués nous consulter sur nos besoins et sur nos vœux.

«Les erreurs et les rivalités qui nous avaient désunis se sont éteintes au milieu de nos souffrances communes et séculaires. Patrie et nationalité sont au fond du cœur de chacun de nous. L'union est devenue le symbole de notre foi politique; elle s'est identifiée à notre âme, à notre existence nationale. Frères bien-aimés, si contraire que nous soit la fortune, désormais l'Union est faite pour nous.

«Les dates des 7 et 9 Octobre sont de mémorables dates dans les fastes de notre patrie. Le lien, que nous venons de contracter ensemble, nous l'avons, les uns et les autres, proclamé à la face du monde entier. Mais vous avez eu la fortune insigne de déclarer les premiers cette Union. Nous vous félicitons, o frères chers à nos cœurs, de cette faveur du basard; nous vous félicitons d'autant plus que, pour obtenir ce beau résultat, vous avez eu à triompher des plus grands obstacles.

«L'union sera désormais l'étoile de notre vie et, pleins de foi en elle, nous nous écrierons ensemble: «Vive la Roumanie une et «indivisible!»

Cette adresse est accueillie avec les plus vives acclamations et les cris de: «Vive de l'Union, Vive la Roumanie!»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, décide à l'unanimité que le bureau rédigera une réponse à cette adresse.

Mr. *A. Panu* donne lecture d'une adresse de Mr. A. Aslan, élu le 25 Octobre député des grands propriétaires de Bacău:

«Je croirais faillir à ma conscience et manque à un devoir

www.dacoromanica.ro

sacré envers ma patrie, si au milieu d'une Assemblée si imposante et si nationale, qui a énoncé avec tant de zèle et de vérité les vœux de la nation, je ne venais pas faire acte d'adhésion complète à des vœux aussi patriotiques, les seuls qui puissent nous procurer un avenir glorieux et prospère. No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Novembre.

«Elu le dernier, je n'ai pas eu l'heureux avantage de signer l'acte mémorable du 7 Octobre; mais mon cœur s'est uni au sentiment de sympathie de la nation entière dans l'expression de son vœu pour l'Union des Principautés. Qu'il me soit donc permis de venir m'associer à ce vœu et de réclamer comme un insigne honneur de signer l'acte où il est exprimé, ainsi que tous ceux qui l'ont suivi et auxquels je n'ai pas pris part.

«Je veux par là, Messieurs, remplir mon mandat et justifier les belles paroles de l'Ecriture Sainte: «que celui qui arrive à la «onzième heure est admis comme celui qui arrive à la première».

23 Novembre 1857.

(Signé) A. Aslan.

«Voilà encore un vote qui prouve, continue l'orateur, que l'acte du 7 Octobre est un vote national, un vote émis par tous avec enthousiasme et bonheur; mais quoiqu'il soit de notre devoir à tous d'applaudir aux patriotiques paroles de Mr. Aslan, néanmoins nous ne pouvons accéder à son désir de signer l'acte du 7 Octobre; cet acte n'est plus à nous, il appartient à l'histoire, qui lui a déjà assigné sa place, et dans le moment même, avec les circonstances dans lesquelles il s'est accompli; il forme déjà une page de notre vie nationale, qui ne revient plus et qui a emporté dans son cours les noms et les faits de chacun de nous. Mr. Aslan, qui a été élu en place du député démissionnaire et n'a pu prendre part à la séance du 7 Octobre, a droit à tous nos éloges pour les nobles et beaux sentiments qu'il a exprimés et sa demande d'aujourd'hui sera insérée dans le procès-verbal comme un témoignage du patriotisme qui remplit son âme.»

Mr. *Em. Costachi* dit «que la patriotique déclaration de Mr. Aslan, élu député un mois après le vote, prouve la persistance du pays dans son désir de l'Union.»

L'on procède à la signature de l'acte voté, émis dans la séance précédente par assis et levé:

«Aujourd'hui l'an mil huit cents cinquante-sept, le vingtième jour du mois de Novembre.

«Considérant que le cinquième point des vœux nationaux, voté

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.21. 1857 23Novembre.

par l'Assemblée ad-hoc dans la séance du 7 Octobre, constate qu'en Roumanie le pouvoir législatif doit être confié à une Assemblée générale dans laquelle seraient représentés tous les grands intérêts de la nation;

«Considérant qu'en la séance du 6 Novembre l'Assemblée s'est bornée à exprimer en principe la séparation des pouvoirs exécutif et législatif, sans se prononcer spécialement sur le mode de constitution du pouvoir législatif;

«Considérant que depuis le mémorable acte d'abolition du servage des paysans agriculteurs, voté en 1747 et 1749, les Assemblées nationales générales ont cessé dans les deux Principautés d'être composées des différentes classes libres de la société roumaine et qu'elles ont été depuis limitées à un petit nombre de fonctionnaires et de grands boyards, qui, nommés par le Prince et dépendant de lui, constituaient, sous la dénomination turque de Divan, un simulacre de Sénat, nullement de nature à représenter, bien moins encore à sauvegarder les droits et les intérêts de la nation, comme l'attestent quatre-vingts ans de calamités;

«Considérant que l'Assemblée générale instituée par le Règlement Organique de 1832, quoique très incomplète, puisqu'elle ne représentait que les intérêts du haut clergé et de la noblesse, était un progrès comparativement du moins au Divan antérieur, pour la raison que:

«1. Elle a élargi jusqu'au dernier rang de noblesse, celui de Vel Chatrar, le cercle des boyards qui pouvaient en être membres, au lieu que tous les boyards du Commisse au Chatrar, et le plus souvent ceux-mêmes ayant le rang d'Aga, Spathar et Ban, étaient exclus des Divans précédents;

«2. Qu'on exigeait non seulement des titres de boïarie, mais encore que la moitié des membres de l'Assemblée, c'est-à-dire les députés des districts, possédassent des propriétés foncières;

«3. Que l'Assemblée générale était composée de députés élus, si défectueuses que fussent les élections, si peu indépendantes qu'elles fussent de l'influence du Gouvernement;

«Considérant que ni le Divan avant 1832, ni l'Assemblée générale instituée en vertu du Règlement Organique ne sont plus conformes aux vœux et aux besoins actuels de la nation roumaine;

«Considérant que le § XXVIII du protocole des Conférences de Constantinople du 11 Février 1856 menace le pays d'instituer un Sénat incompatible avec les coutumes, les besoins, les vœux et surtout avec les éléments nationaux;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 21.
1857
23 Novembre.

«Considérant que le pays tout entier, selon le vœu émis dans la séance du 7 Octobre, désire n'avoir, comme par le passé, qu'une seule et véritable Assemblée générale nationale, qui soit composée, selon la demande de l'Assemblée ad-hoc de Valachie, sur des bases assez larges et adaptées au dégré de culture et aux besoins généraux, pour former une représentation vraie, réelle, de tous les grands intérêts de la société roumaine;

«Considérant qu'une pareille Assemblée, tout en possédant le pouvoir législatif dans sa plénitude, ne doit pas pourtant pouvoir s'arroger les droits du pouvoir exécutif, parce que le pays a besoin d'un Gouvernement plein de force, de justice et de dignité;

«Considérant que pour atteindre ce double but, il est nécessaire que l'Assemblée soit composée d'éléments nationaux, vitaux et indépendants du Gouvernement et que le Prince possède tout pouvoir et toute autorité, non seulement pour faire respecter la loi, mais aussi pour préserver le pays d'une législation défectueuse;

«Comme complément au vœux émis dans les séances du 18 Octobre et 16 Novembre:

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu que la future organisation de la Roumanie ait pour bases fondamentales les principes suivants:

«1. Le rejet de l'institution du Sénat de la législation de la Roumanie, sous quelque forme ou dénomination que ce soit.

«2. Une seule Assemblée nationale législative, composée d'après les anciennes coutumes sur des bases assez larges et conformément au dégré de culture de la population, d'après un mode d'élection qui en fasse la réprésentation de tous les grands intérêts de la nation.

«3. Reconnaître au Prince le droit de sanctionner les lois votées par l'Assemblée, de les soumettre à un second débat, et en cas de refus, de prononcer la dissolution de l'Assemblée, en appelant par la même ordonnance le pays à de nouvelles élections.

«4. Obligation pour le Prince de sanctionner les lois votées par l'Assemblée dans une seconde législature.

«5 Défense aux députés d'accepter du Gouvernement, pendant toute la durée de la session, ni fonctions, ni dignités, ni autres récompenses, sans être, par le fait seul de l'acceptation d'une seule de ces charges ou distinctions susmentionnées, considérés démissionnaires.»

Mr *L. Catargi* et plusieurs membres déclarent avoir voté contre la proposition de Mr. Grigoriu, mais nullement pour le Sénat.

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «qu'un vœu unanime contre l'institution d'un Sénat est un beau spectacle, que le procès-verbal doit mention-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 21. 1857 23 Novembre.

ner que ceux qui ont voté contre, comme ceux qui se sont abstenus, n'ont pas voté pour le Sénat.»

Mr. *L. Catargi* déclare «qu'il a voté contre l'amendement de Mr. Grigoriu et non contre la proposition avec l'amendement de Mr. Maurojény; c'est pourquoi lui et plusieurs membres s'abstiennent.»

Plusieurs membres font remarquer qu'aujourd'hui il n'y a plus lieu à discussion et qu'il ne s'agit que de confirmer le vote de la séance précédente.

Mr. *C. Negri* déclare «que s'il vote contre, cela ne veut pas dire qu'il soit pour le Sénat, mais seulement contre la proposition de Mr. Grigoriu.»

Ont signés **pour** 41 membres, savoir: Mr. l'Archimandrite Néophyte Scriban, Dr. Fătu, C. Bădărău, D. Cozadini, B. Mălinescu, Sim. Stanciu, M. Kogălniceanu, N. Canano, G. Massian, Et. Călin, D. Savin, N. Bossie, Dr. Vârnav, T. sin Pavel, B. Zacharia, D. Bălan, C. Ostachi, D. Gheorghiadi, D. Cracti, P. Brăescu, G. Ilie, J. a Babei, J. Roşca, J. Roată, Cyr. Ciocârlie, J. Chrisanti, B. Balaiş, C. Iacovachi, R. Sava, B. Stan, L. Galliardi, G. Vârlan, B. Nicolau, S. Miclescu, J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Iamandi, Pand. Croitoru, C. Ştiun, T. Sacalof, D. Grigoriu. Ont signé **contre** quatre membres comme étant pour la proposition de Mr. Maurojény et contre l'amendement de Mr. Grigoriu, savoir: MM. l'Archimandrite Melchisédec, D. Miclescu, J. Docan, C. Negri. Se sont **abstenus** pour le même motif 23 députés, savoir: MMr. l'Evêque Philarète Scriban, l'Evêque Calinic Miclescu, S. Canano, A. Jiean, A. Botez-Forĕscu. M. Jora, C. Sturdza, C. Rosseti, J. Pruncu, B. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargi, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, C. Sturdza (Vaslui), N. Catargi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, A. Panu, D. Rallet, C. Hurmuzaki, P. Maurojény.

Conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, le Président déclare que «l'Assemblée *a adopté* l'amendement».

L'un des membres du bureau donne lecture d'une proposition de Mr. *C. Hurmuzaki*, appuyée par MMr. N. Catargi, A. Teriachiu, C. Sturdza (Vaslui), G. Sturdza, Dr. Vârnav, Gr. Balş, C. Sturdza, D. Miclescu, C. Rosseti, S. Canano, N. Canano, M. Jora, L. Catargi, N. Iamandi, A. Cuza, A. Botez-Forĕscu, J. Pruncu, A. Jiean, S. Miclescu, Dr. Fătu, et qui propose un vote de reconnaissance à la presse et aux publicistes français, qui ont défendu la cause roumaine.

Mr. *M. Kogălniceanu* prend la parole et dit «que la proposition de Mr. Hurmuzaki répond à un sentiment qui se trouve dans tout

www.dacoromanica.ro

cœur roumain, celui de la reconnaissance envers ceux qui nous veulent du bien. L'orateur ne croit pas néanmoins qu'il faille mettre une restriction à cette acte de gratitude, car, dit-il, non seulement la presse française, mais tout ce qui est presse et plume indépendante en Europe a défendu nos droits; nous avons pour exemple dans la presse anglaise le *Daily News* et beaucoup de journaux de province, la presse grecque, italienne, russe et même une partie de la presse allemande. Il ajoute que la reconnaissance du pays doit s'étendre sur ceux même qu'il ne connaît pas et qui défendent sa cause; que c'est une belle chose que la reconnaissance envers des défenseurs inconnus; que les remercîments doivent donc s'adresser à tous.»

Le Président fait observer à Mr. Kogălniceanu qu'il doit proposer un amendement.

Mr. *M. Kogălniceanu* lit en attendant le rapport de la commission d'urgence concernant «le don des Principautés à la Sublime Porte» et demande que l'Assemblée décide l'urgence sur la question et la mette immédiatement en discussion.

L'Assemblée repousse l'urgence et décide que la proposition sera imprimée et distribuée, pour être mise en discussion à la prochaine séance.

L'un des membres du bureau donne ensuite lecture de l'amendement de Mr. *M. Kogălniceanu* à la proposition de Mr. Hurmuzaki, amendement signé par lui-même et appuyé par MM. D. Cracti, B. Zacharia, Dr. Vârnav, C. Iacovachi, P. Brăescu, et qui propose que le vote de remercîment soit, sans distinction de nation, adressé à toute la presse européenne qui a soutenu les droits de la Roumanie.

Mr. *C. Hurmuzaki* demande la parole et dit «que toute la presse autrichienne et surtout les gazettes les plus importantes de Vienne, telles que *l'Ost-deutsche Post*, *l'Osterreichische*, *le Vanderer*, *la Presse*, les principaux journaux de l'Allemagne, tels que la *Gazette d'Augsbourg*, *l'Allgemeine Zeitung* de Leipzig, la *Gazette de Cologne*, la *Gazette de Francfort*, la *Gazette Nationale* de Berlin, les principaux journaux anglais, tels que le *Times*, le *Morning Post*, combattent nos droits avec acharnement; c'est pourquoi Mr. Kogălniceanu ne saurait leur voter des remercîments, pas plus qu'aux défenseurs inconnus de notre cause; que sa proposition tend à adresser des remercîments à ceux-là seulement qui, comme St. Marc-Girardin, Léon Plée, Edgard Quinet, nous ont donné les preuves

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.21. 1857 23 Novembre.

les plus évidentes de leur sympathie et luttent aujourd'hui encore pour notre cause.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «que tout ce qui a une plume indépendante en Europe nous défend et que notre reconnaissance doit s'adresser à tous; il démontre que dans la presse grecque le *Spectateur de l'Orient* a défendu notre cause avec beaucoup d'érudition et a combatu, l'histoire ottomane en main, le *Journal de Constantinople*; que les journaux russes et surtout les journaux piémontais et quelques journaux anglais nous sont favorables. Soyons reconnaissants, ajoute-t-il, envers tous ceux qui soutiennent nos droits et l'Union des Principautés. Il propose que le vote de remercîments soit général pour toute la presse bienveillante et spécialement pour la presse française.»

Mr. *D. Miclescu* dit «qu'il serait bon que les auteurs de la proposition et de l'amendement s'entendissent sur une seule rédaction, afin que le vote de l'Assemblée fût unanime».

Après un quart d'heure de suspension, la séance est reprise, sous la présidence de Mr. le Vice-Président C. Negri.

Mr. *Kogălniceanu* prouve «que son amendement n'exclut nullement la proposition de Mr. Hurmuzaki; qu'il ne fait que lui donner une plus grande extension; que par conséquent il ne lèse personne.»

Mr. le Vice-Président prie MM. Hurmuzaki et Kogălniceanu de s'entendre sur la rédaction d'une seule et même proposition, qui sera lue dans la prochaine séance, et qu'alors l'Assemblée décidera la question; que l'ordre du jour étant épuisé, il serait bon que l'Assemblée décidât si les comités, qui se trouvent ouverts, commenceront immédiatement leurs travaux.

Mr. *B. Mălinescu* prend la parole et dit «que les paysans ont déja donné une proposition, dont on a remis la discussion après que la série des douze points serait épuisée; que ces douze points ont été traités et qu'il voit cependant le droit de priorité accordé à d'autres questions secondaires; que la proposition de Mr. Hurmuzaki, si opportune et convenable qu'elle soit, n'a pas l'importance des questions d'intérêt général, qui font l'objet de la mission du Divan.»

Mr. *A. Panu* dit «qu'il a été décidé que la question des paysans ferait l'objet de la discussion de l'Assemblée aussitôt après la série des questions générales qui se discutent encore.»

Mr. *Em. Costachi* ajoute «que nous éprouvons tous le besoin d'en finir, car une prolongation pourrait être compromettante pour notre cause. Il propose donc, qu'en vertu de l'art. 58 du Règlement, l'Assemblée décide à l'unanimité la série de questions générales termi-

www.dacoromanica.ro

née par les 12 points traités et les 4 qui restent à discuter; que l'on prononce en même temps les comités ouverts et qu'ils soient invités à procéder immédiatement à leurs travaux.» No. 1980 Proc.-verb 21. 1857 23 Novembre.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité la proposition de Mr. Em. Costachi.

Mr. le Vice-Président prie les Présidents des comités de se réunir lundi, 25 Novembre, et après avoir pris l'avis de l'Assemblée, il lève la séance à $2^1/_2$ heures de l'après-midi et annonce la prochaine réunion pour mardi, 26 Novembre.

31. Procès-verbal No. 22 —Séance du 26 Novembre 1857.

Aujourd'hui la vingt-deuxième séance de l'Assemblée s'ouvre à $10^1/_2$ heures du matin, sous la présidence de S. Em. le Métropolitain. No. 1980. Proc.-verb. 22 1857 26 Novembre.

Mr. C. Hurmuzaki fait l'appel nominal. Sont présents quatre-vingts membres; quatre sont absents, savoir, Mr. C. Rolla, malade, et MM. l'Evêque Nectarius Hermeziu, Gr. Vârnav, Const. Sturdza (Vaslui), dont l'absence n'est pas motivée.

Mr. P. Maurojény donne lecture de procès-verbal de la précédente séance, contre lequel réclame seul Mr. *le Dr. Vârnav*, qui soutient s'être exprimé de la manière suivante: «que notre amour pour le pays est trop grand, nous tenons trop à ses droits, trop à l'Union pour ne pas considérer comme un de nos premiers devoirs de remercier ces hommes qui ont soutenu les droits et l'Union des Principautés», et que c'est pour cette raison que son nom figure parmi les signataires de la proposition de Mr. Hurmuzaki et de l'amendement de Mr. Kogălniceanu. En conséquence il demande l'insertion de ses paroles dans le procès-verbal.

L'Assemblée fait droit à cette réclamation et adopte le procès-verbal ainsi modifié.

Mr. *M. Kogălniceanu* lit le rapport de la commission nommée d'urgence pour élaborer un projet de resolution touchant le «don des Principautés à la Sublime Porte»:

«Les soussignés, par l'organe de Mr. M Kogălniceanu, leur rapporteur, présentent à l'Assemblée un projet de vœu concernant *la redevance des Principautés à la Sublime Porte:*

«Considérant que par les anciennes Capitulations les Principautés roumaines se sont engagées à payer une redevance annuelle à la Porte, en retour de la protection que les glorieux Padischahs ottomans leur ont garantie, redevance fixée pour la Valachie à

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 22. 1857 26 Novembre.

3000 pièces rouges ou ducats et pour la Moldavie à 4000 ducats, sous la dénomination de pechkèche (don);

«Considérant que cette redevance n'a pas enlevé aux Principautés leur souveraineté; que d'après le droit des gens, un Etat peut, tant qu'il conserve son indépendance de Gouvernement, se mettre, pour sa sûreté, sous la protection d'un autre Etat et même lui payer un tribut, sans que pour cela il perde rien de sa souveraineté, comme l'histoire ottomane même nous en offre la preuve dans des Etats beaucoup plus forts que les Principautés, lesquels ont payé à la Turquie des tributs bien plus considérables, sans pour cela cesser de compter parmi les Etats souverains de l'Europe;

«Considérant que la redevance annuelle, à laquelle se sont soumises la Valachie vers la fin du XIV-ème siècle et la Moldavie vers le commencement du XVI-ème, n'a fait qu'augmenter par la suite des temps en violation des Capitulations; que toujours les Principautés ou se sont opposées à cette augmentation, ou ont protesté contre la violation de leurs droits, comme en font foi:

«a) L'abdication du Prince Pierre-le-Boiteux de Moldavie (1591), lequel, disent les annales, voyant que la Turquie voulait élever la redevance à 10.000 ducats, préféra quitter le trône et le pays, que de consentir à ce qu'un pareil ordre de choses commençât sous son règne;

«b) Les longues luttes de Michel-le-Brave, d'Aaron et de plusieurs autres Princes de la Moldavie et de la Valachie, soutenues dans le seul but de défendre les Capitulations des Principautés;

«c) Les Traités conclus en 1710 et 1711 par les Princes Brancovanu et Cantémir avec Pierre-le-Grand, Traités que ces Princes n'ont conclus, comme l'histoire en fait foi, que parce que les Principautés se voyaient menacées d'être transformées en Pachalics;

«d) La pétition de l'Assemblée générale de la Valachie adressée le 16 Mars 1716 à l'Empereur d'Allemagne pour le prier de stipuler dans son Traité de paix avec la Porte la réduction du tribut au chiffre primitif et d'en faire annuler l'augmentation imposée sous le règne du Prince Brancovanu [1]);

---

[1]) «Che l'annale tributo sia determinato **secondo l'uso antico,** senza altra estraordinaria imposizione, dovendosi levare l'aggiunto per forza ne tempo del Voivoda Brancovano, e che ni un Turco sia mandato in Valachia con ordine della Porta, ma che i commandi siano dati agli boiari residenti in Constantinopoli, **metre più si danneggia la provincia conli donativi ingiusti, che sogliano darsi a simili personne, che con l'ordinario tributo.** «L'original se trouve dans les archives impériales de Vienne, voir le *Magasin de la Dacie*, tome IV, page 209.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb 22.
1857
26 Novembre.

«Considérant qu'après la paix du Pruth et l'avènement des Princes étrangers aux trônes de Principautés, les Capitulations n'ont pas plus été respectées dans leurs autres stipulations, que dans celles relatives au tribut, qui a constamment augmenté sous les différentes dénominations de haragie, baéram-pechkèche, rékibia, idigué, emfiémo katési, moukarel et autres, non compris même la redevance en différents produits, tels que bestiaux, bois de construction, main-d'œuvre, cadeaux forcés sans fin payés au Khan de Crimée, au Sultan du Boudjac, au Visir, aux Pachas commandant les forteresses et à tous les grands, qui absorbaient ainsi tous les revenus, toutes les ressources du pays ;

«Considérant que ces redevances, sous toutes formes et dénominations, ont forcé les Roumains de recourir à la protection des Puissances chrétiennes la Russie et l'Autriche;

«Que ces plaintes ont engagé la Cour de Russie à stipuler par l'art. XVI, point 8, du Traité de Koutchouk-Kaïnardgi (17 Juillet 1774) la réduction du tribut à payer par les Principautés à un commissaire envoyé à cet effet tous les cinq ans, ainsi que le rétablissement de tous les avantages dont jouissaient les deux Principautés du temps de Mahomet IV (1647-1687) ;

«Que les redevances ne cessant d'augmenter contrairement à toutes les stipulations, l'envoyé de Russie et l'Internonce d'Autriche, s'appuyant sur le Traité de Kaïnardgi et sur la convention Biunkloukavak, obtinrent de la Porte Ottomane le sened du 28 Octobre 1783 (15 Safer 1198) et le Hatichérif délivré à la même époque aux Princes des deux Principautés, par lequel la Porte s'engagea de nouveau :

«a) A réduire la redevance des deux Principautés à la somme collective de 474.444 piastres 20 paras, payable chaque année à Constantinople, et une autre somme sous la dénomination de baéram et rékibia, fixée pour la Valachie à 130.000 piastres et pour la Moldavie à 115.000 piastres;

«b) A ne plus rien exiger des Princes pour les maintenir à la tête du Gouvernement des Principautés ;

«c) A ne rien prendre, ni du pays, ni des Princes à leur avènement au trône;

«d) A ne plus permettre aux Pachas, aux cadis et autres fonctionnaires turcs d'exiger la moindre rétribution des Princes ou du pays;

«e) A exempter les Princes de l'obligation d'envoyer à leur entrée en fonctions des dons aux Pachas;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 22. 1857
26 Novembre.

«f) A ne plus retirer des Principautés ni approvisionnements, ni bois de construction, sans en payer préalablement le prix;

«g) A ne plus envoyer de commissaires dans le pays, sauf les cas extraordinaires, et à ne plus leur permettre de prendre ni rétributions ni pechkèches (don);

«Considérant que la Sublime Porte, bien qu'elle n'ait pas strictement tenu ses engagements, a publié en outre en 1802 (Dgémazioul-Akher 1217) par l'intervention de la Russie un nouveau Hatichérif, par lequel elle a aboli toutes les redevances en argent et en produits imposées aux Principautés et non comprises dans le sened de 1783;

«Considérant que malgré l'art. 5 du Traité de Bucarest (16 (28) Mai 1812), par lequel la Porte s'est engagée, lors de la cession de la Bessarabie à la Russie, à réduire les redevances de la Moldavie proportionnellement à la diminution de l'étendue du pays, ces redevances et dons forcés ont été maintenus sur le même pied que par le passé; de telle sorte que sur la somme de 1.433 047 piastres qui composait les revenus du pays en 1819, la Porte, les Pachas et autres fonctionnaires et délégués turcs de Constantinople pour différentes missions n'ont pas reçu moins de huit cent mille piastres, comme le prouvent les états originaux du trésor de cette même année (1 Juin 1818, 31 Mai 1819), quand aux termes du sened de 1783 les redevances de la Moldavie, avant même le réduction de son territoire, alors qu'elle s'étendait jusqu'au Dniester, ne devaient pas dépasser la somme de 282.944 piastres;

«Considérant que la Sublime Porte s'était engagée par le Traité d'Andrinople conclu le 2 (14) Septembre 1829 à réduire toutes les redevances, tant en argent qu'en nature, auxquelles les Principautés avaient été soumises, en une seule somme d'argent payable anuellement, ainsi qu'en une autre somme équivalente à la redevance d'une année, à payer à chaque changement de Prince, moyennant quoi les Principautés étaint déchargées de toute autre redevance en nature et rentraient en possession de leur ancienne liberté de commerce;

«Et que par le Traité de St. Pétersbourg (29 Janvier 1834), la redevance annuelle pour les deux Principautés a été fixée à 6.000 bourses, c'est-à-dire 3.000.000 piastres turques, somme inscrite dans le Règlement Organique sous le nom de «redevance à la Porte» et qui a été payée sans interruption jusqu'à ce jour;

«Considérant que lors de la dernière retraite de l'armée russe des Principautés, S. Ex. Derviche-Pacha, Commissaire ottoman, a promis au nom de S. M. I. le Sultan, dans la proclamation du Septem-

www.dacoromanica.ro

bre 1854, adressée aux habitants du pays, de respecter tous leurs droits ab-antiquo;

«Considérant qu'aux Conférences de Vienne, dès la première séance, celle du 15 Mars 1855, les plénipotentiaires de France et d'Angleterre ont reconnu le principe émis par le Prince Gortchacoff que l'annulation des Traités conclus entre la Russie et la Turquie ne pouvait enlever aux Principautés, à la conclusion de la paix, aucun des avantages dont elles ont joui jusqu'à ce jour;

«Considérant que la déclaration de S. Ex. Derviche-Pacha et le principe adopté aux Conférences de Vienne, consacrés l'un et l'autre par l'art. 22 du Traité de Paris, infirment d'une manière absolue l'art. 6 des protocoles des Conférences de Constantinople, qui semble viser à une augmentation de la redevance des Principautés, par ces mots «que la Moldavie et la Valachie devront payer annuellement «au Gouvernement impérial un tribut fixé à une somme convenable «et proportionnée»;

«Considérant que la somme à payer à la Sublime Porte à chaque changement de Prince, en vertu du Traité d'Andrinople, n'est pas seulement contraire aux anciennes Capitulations, mais semble être une prime à chaque changement de Prince, en opposition avec le premier besoin des Principautés, celui d'un Gouvernement stable et permanent;

«En conséquence de vœux exprimés en la séance du 7 Octobre, l'Assemblée ad-hoc demande que les magnanimes Puissances garantes veuillent bien résoudre la question du tribut dû à la Sublime Porte par les Principautés d'une manière conforme aux incontestables droits de ces dernières.»

21 Novembre 1857.

(Signés) P. Maurojény, A. Panu, M. Kogălniceanu.

Un des membres du bureau donne lecture d'un amendement de Mr. *Luscar Catargi*, appuyé par MM. le Dr. Vârnav, N. Canano, N. Iamandi, Gr. Balș, N. Catargi, ainsi conçu:

«Les soussignés proposent d'ajouter aux considérants du projet relatif au Don des Principautés à la Sublime Porte, le considérant suivant après les mots: «a été payé sans interruption jusqu'au-«jourd'hui»:

«Considérant qu'outre les dons fixés par le Traité de St Pétersbourg du 29 Janvier 1834, il a été prélevé par les nombreux fonctionnaires et commissaires turcs venus dans la Principauté avec

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 22. 1857 26 Novembre.

différentes missions de fortes sommes, comme en font foi les registres du trésor et des municipalités.»

Mr. *L. Catargi* «motive la présentation de son amendement par la nécessité qu'il y a d'éclairer le Congrès de Paris sur un fait de nature à prouver que les fonctionnaires turcs ont reçu, outre le don, des sommes très fortes, que le pays n'étaient tenu en aucune façon de payer.»

Mr. *Vârnav* appuie l'amendement «par la raison qu'on ne saurait fournir au Congrès de trop amples renseignements.»

Selon Mr. *M. Kogălniceanu*, «le présent amendement et la proposition sont incompatibles. On ne saurait contester, il est vrai, le fait signalé dans l'amendement et prouvé par des chiffres, que les dons et sommes versés entre les mains des envoyés et commissaires ottomans forment une série non interrompue de dépenses considérables, mais la constatation de ce fait ne peut faire l'objet du présent projet de résolution, qui n'a trait qu'au don. De plus, il est bien certain qu'il n'est entré dans le trésor de la Porte rien de plus que ce qui lui revenait Ce n'est pas le Gouvernement ottoman qui est responsable des sommes distribuées aux fonctionnaires turcs à titre de cadeaux, mais bien les autorités locales qui se sont permis de telles dépenses injustifiables. L'amendement ne serait donc pas à sa place dans le texte même du projet, et on doit se borner à l'insérer dans le procès-verbal. De cette manière, il passera sous les yeux du Congrès, lorsqu'il sera saisi de cette question.»

Mr. *L. Catargi* déclare «que si l'amendement doit être inséré dans le procès-verbal, il n'insiste plus, vu que par là il a atteint son but, qui n'est autre que de faire parvenir à la connaissance du Congrès le fait qu'il signale.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité le projet de conclusion de la commission d'urgence et décide que la confirmation du vote par signature, en vertu de l'art. 50 du Règleglement, aura lieu dans la prochaine séance.

Le Président, sur avis de l'Assemblée, lève la séance à $12^1/_2$ heures, et fixe au vendredi, 20 Novembre, la prochaine réunion. Les membres se rendent ensuite dans leurs comités respectifs, pour continuer leurs travaux.

www.dacoromanica.ro

32. Procès-verbal No. 23. — Séance du 2 Décembre 1857.

No. 1980.
Proc.-verb. 23.
1857
2 Décembre.

Aujourd'hui, la vingt-troisième séance s'ouvre sous la présidence du Vice-Président Constantin Negri.

Mr. A. Panu lit l'appel nominal, auquel répondent 78 membres; six sont absents, dont cinq pour cause de maladie, Son Em. le Métropolitain, MM. C. Rolla, M. Jora, C. Sturdza, Cyr. Ciocârlie, et un par congé, Mr. J. Chrisanti.

Mr. P. Maurojény lit le procès-verbal, contre lequel réclame seul Mr. *le Dr. Vârnav*, qui constate «que dans la discussion relative à l'amendement de Mr. L. Catargi, il a prononcé les paroles suivantes: «C'est justement parce que nous savons trop bien que les sommes «données à différents fonctionnaires et commissaires turcs ne l'ont pas «été au sû de S. M. le Sultan, mais contrairement à sa volonté, qu'il «faut que ce fait soit porté à la connaissance du Congrès.» Il demande en conséquence l'insertion de ses paroles dans le procès-verbal.»

L'Assemblée approuve le procès-verbal avec cette modification.

On procède ensuite par appel nominal à la signature de l'acte de résolution suivant, voté dans la séance précédente:

«L'an mil huit cents cinquante-sept, le vingt-sixième jour du mois de Novembre.

«Considérant que par les anciennes Capitulations les Principautés roumaines se sont engagées à payer une redevance annuelle à la Porte en retour de la protection que les glorieux Padischahs ottomans leur ont garantie, redevance fixée pour la Valachie à 3.000 pièces rouges ou ducats, plus tard augmentée à 10.000, et pour la Moldavie à 4.000 ducats, sous la dénomination de pechkèche (don);

«Considérant que cette redevance n'a pas enlevé aux Principautés leur souveraineté; que d'après le droit des gens, un Etat peut, tant qu'il conserve son indépendance de Gouvernement, se mettre pour sa sûreté sous la protection d'un autre Etat et même lui payer un tribut, sans que pour cela il perde rien de sa souveraineté, comme l'histoire ottomane même nous en offre la preuve dans des Etats beaucoup plus forts que les Principautés, lesquels ont payé à la Turquie des tributs bien plus considérables, sans pour cela cesser de compter parmi les Etats souverains de l'Europe;

«Considérant que la redevance annuelle, à laquelle se sont soumises la Valachie vers la fin du XIV-ème siècle et la Moldavie vers le commencement du XVI-ème, ne fait qu'augmenter par la suite des temps en violation des Capitulations; que toujours les Prin-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 2 Décembre.

cipautés, ou se sont opposées à cette augmentation, ou ont protesté contre la violation de leurs droits, comme en font foi:

«a) L'abdication du Prince Pierre-le-Boiteux de Moldavie (1591), lequel, disent les annales, voyant que la Turquie voulait élever la redevance à 10.000 ducats, préféra quitter le trône et le pays, que de consentir à ce qu'un pareil ordre de choses commençât sous son règne;

«b) Les longues luttes de Michel-le-Brave, d'Aaron et de plusieurs autres Princes de la Moldavie et de la Valachie, soutenues dans le seul but de défendre les Capitulations des Principautés;

«c) Les Traités conclus en 1710 et 1711 par les Princes Brancovanu et Cantémir avec Pierre-le-Grand, Traités que ces Princes n'ont conclus, comme l'histoire en fait foi, que parce que les Principautés se voyaient menacées d'être transformées en Pachalics;

«d) La pétition de l'Assemblée générale de la Valachie adressée le 16 Mars 1718 à l'Empereur d'Allemagne pour le prier de stipuler dans son Traité de paix avec la Porte la réduction du tribut au chiffre primitif et d'en faire annuler l'augmentation imposée sous le règne du Prince Brancovanu [1]);

«Considérant qu'après la paix du Pruth et l'avènement des Princes étrangers aux trônes des Principautés, les Capitulations n'ont pas plus été respectées dans leurs autres stipulations que dans celles relatives au tribut, qui a constamment augmenté sous les différentes dénominations de **haragie, baéram-pechkèche, rékibia, idigué, emfiémo katési, moukarel** et autres, non compris même la redevance en différents produits, tels que bestiaux, bois de construction, main-d'œuvre, cadeaux forcés sans fin, payés au Khan de Crimée, au Sultan du Boudgiag, au Vizir, aux Pachas commandant les forteresses et à tous les grands, qui absorbaient ainsi tous les revenus, toutes les ressources du pays;

«Considérant que ces redevances, sous toutes formes et dénominations, ont forcé les Roumains de recourir à la **protection des Puissances chrétiennes** la Russie et l'Autriche;

---

[1]) «Che l'annale tributo sia determinato **secondo l'uso antico,** senza altra estraordinaria imposizione, dovendosi levare l'aggiunto per forza nel tempo del Voivoda Brancovano, e che ni un Turco sia mandato in Valachia con ordine della Porta, ma che i commandi siano dati agli boiari residenti in Constantinopoli, **mentre più si danneggia la provincia conli donativi ingiusti che sogliano darsi a simili persone, che con l'ordinario tributo.**» L'original se trouve dans les archives impériales de Vienne, voir le *Magasin de la Dacie*, tome IV, page 209.

www.dacoromanica.ro

«Que ces plaintes ont engagé la Cour de Russie à stipuler par l'art. XVI, point 8, du Traité du Koutchouk-Kaïnardgi (17 Juillet 1774) la réduction du tribut à payer par les Principautés à un commissaire envoyé à cet effet tous les cinq ans, ainsi que le rétablissement de tous les avantages dont jouissaient les deux Principautés du temps de Mahomet IV (1648—1687);

«Que les redevances ne cessant d'augmenter contrairement à toutes les stipulations, l'envoyé de Russie et l'Internonce d'Autriche, s'appuyant sur le Traité de Kaïnardgi et sur la Convention de Biunkloukavak, obtinrent de la Porte Ottomane le sened du 28 Octobre 1783 (15 Safer 1198) et le Hatichérif délivré à la même époque aux Princes des deux Principautés, par lequel la Porte s'engagea de nouveau:

«a) A réduire la redevance des deux Pricipautés à la somme collective de 477.444 piastres 20 paras, payable chaque année à Constantinople, et à une autre somme sur la dénomination de baéram et rékibia, fixée pour la Valachie à 130.000 piastres et pour la Moldavie à 115.000 piastres;

«b) A ne plus rien exiger des Princes pour les maintenir à la tête du Gouvernement des Principautés;

«c) A ne rien prendre ni du pays ni des Princes à leur avènement au trône;

«d) A ne plus permettre aux Pachas, aux cadis et autres fonctionnaires turcs d'exiger la moindre rétribution des Princes ou du pays;

«e) A exempter les Princes de l'obligation d'envoyer à leur entrée en fonctions des dons aux Pachas;

«f) A ne plus retirer des Principautés ni approvisionnements, ni bois de construction, sans en payer préalablement le prix;

«g) A ne plus envoyer des commissaires dans le pays, sauf les cas extraordinaires, et à ne plus leur permettre de prendre ni rétributions ni pechkèches (don);

«Considérant que la Sublime Porte, bien qu'elle n'ait pas strictement tenu ses engagements, a publié en outre en 1802 (Dgémazioul-Akher 1217) par l'intervention de la Russie un nouveau Hatichérif, par lequel elle a aboli toutes les redevances en argent et en produits imposées aux Principautés et non comprises dans le sened de 1783;

«Considérant que malgré l'art. 5 du Traité de Bucarest 16 (28) Mai 1812) par lequel la Porte s'est engagée, lors de la cession de la Bessarabie à la Russie, à réduire les redevances de la Moldavie proportionnellement à la diminution de l'étendue du pays, ces redevances et dons forcés ont été maintenus sur le même pied que par le passé; de telle sorte que sur la somme de 1.433 047 piastres, qui

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 2 Décembre.

composait les revenus du pays en 1819, la Porte, les Pachas et autres fonctionnaires et délégués turcs de Constantinople pour différentes missions n'ont pas reçu moins de **huit cents mille** piastres, comme le prouvent les états originaux du trésor de cette même année (1 Juin 1818, 31 Mai 1819), quand aux termes du sened de 1783 les redevances de la Moldavie, avant même la réduction de son territoire, alors qu'elle s'étendait jusqu'au Dniester, ne devaient pas dépasser la somme de 282.944 piastres;

«Considérant que la Sublime Porte s'était engagée par le Traité d'Adrinople, conclu le 2 (14) Septembre 1829, à réduire toutes les redevances, tant en argent qu'en nature, auxquelles les Principautés avaient été soumises, en une seule somme d'argent payable annuellement, **ainsi qu'en une autre somme équivalente à la redevance d'une année, à payer à chaque changement de Prince**, moyennant quoi les Principautés étaient déchargées de toute autre redevance en nature et rentraient en possession de leur ancienne liberté de commerce;

«Et que par le Traité de St. Pétersbourg (29 Janvier 1834) la redevance annuelle pour les deux Principautés a été fixée à 6.000 bourses, c'est-à-dire 3.000.000 de piastres turques, somme inscrite dans le Réglement Organique sous le nom de «redevance à la Porte» et qui a été payée sans interruption jusqu'à ce jour;

«Considerant que lors de la dernière retraite de l'armée russe des Principautés, S. Ex. Derviche-Pacha, Commissaire ottoman, a promis au nom de S. M. I. le Sultan, dans sa proclamation du Septembre 1854, adressé aux habitants du pays, de respecter tous leurs droits **ab antiquo**;

«Considérant qu'aux Conférences de Vienne, dès la première séance, celle du 15 Mars 1855, les plénipotentiaires de France et d'Angleterre ont reconnu le principe émis par le Prince Gortchacoff que l'annulation des Traités conclus entre la Russie et la Turquie ne pouvait enlever aux Principautés, à la conclusion de la paix, aucun des avantages dont elles ont joui jusqu'à ce jour;

«Considérant que la déclaration de S. Exc. Derviche Pacha et le principe adopté aux Conférences de Vienne, consacrés l'un et l'autre par l'art. 22 du Traité de Paris, infirment d'une manière absolue l'art. 6 des protocoles des Conférences de Constantinople, qui semble viser à une augmentation de la redevance des Principautés par ces mots que «la Moldavie et la Valachie devront payer annuellement au Gou«vernement Impérial un tribut fixé a une sommme convenable et «proportionnée»;

«Considérant que la somme à payer à la Sublime Porte à chaque

www.dacoromanica.ro

changement de Prince, en vertu du Traité d'Andrinople, n'est pas seulement contraire aux anciennes Capitulations, mais semble être une prime à chaque changement de Prince, en opposition avec le premier besoin des Principautés, celui d'un Gouvernement stable et permanent;

«En conséquence de vœux exprimés en la séance du 7 Octobre, l'Assemblée ad-hoc demande que les **magnanimes Puissances garantes veuillent bien résoudre la question du tribut dû à la Sublime Porte par les Principautés d'une manière conforme aux incontestables droits de ces dernières.**»

Ont voté **pour** à l'unanimité.

Conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, le Vice-Président déclare que «l'Assemblée *a adopté*».

Mr. *D. Rallet* donne lecture à l'Assemblée du projet de réponse suivant à l'adresse de l'Assemblée ad-hoc de Valachie:

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie a reçu avec un vif sentiment de joie l'adresse de félicitation, dont l'a honorée l'Assemblée de nos frères de Valachie.

«Oui, nous avons enduré de rudes et longues souffrances, mais fermes appuis d'une sainte cause nous avons eu une foi si forte en nos droits, que le but de nos espérances, qui dans le passé nous paraissaient un rêve, est enfin aujourd'hui à la veille d'être atteint. Oui, frères par le sang, par le cœur et par la destinée, oui nous formerons une nation; les Puissances de l'Europe et l'opinion publique, cette souveraine du monde, nous préparent un avenir heureux. Nous serons une nation, car pénétrés de l'importance de notre mission, nous avons, vous et nous, exprimé le 7 et le 9 Octobre les mêmes vœux et les mêmes besoins, avec tout le calme qu'ont pu nous inspirer la conscience de nos droits et notre foi dans l'acte le plus grand de notre siècle, le Traité du 30 Mars.

«C'est principalement la proposition de l'Union des Principautés faite au Congrès qui a motivé la consultation de nos vœux; nous avons répondu comme un seul homme, en répétant unanimement un vœu, qui de nos ancêtres s'est transmis jusqu'à nous comme un saint héritage. Nous avons demandé l'Union et la garantie de l'Europe pour nos droits foulés aux pieds.

«Le Dieu de nos pères, qui n'a pas permis que tant et de si tristes vicissitudes nous entraînassent à notre perte, nous protégera encore en ce moment, où nous sommes dans l'attente des institutions qui doivent servir de base à notre édifice national.

«Vous nous félicitez d'avoir les premiers proclamé l'Union, quand

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 23. 1857 2 Décembre.

ce n'est là qu'une faveur du sort; vous nous félicitez de la lutte que nous avons soutenue contre de grands obstacles; mais ces dificultés, si sérieuses qu'elles aient été, n'ont pu pourtant étouffer complètement les plaintes de tout un peuple, dont la voix a été enfin entendue des grandes Puissances de l'Europe.

«Permettez-nous donc, frères, de venir vous apporter aussi l'expression de notre reconnaissance la plus sincère et la plus solennelle pour l'appui que vous nous avez prêté dans notre lutte.

«Permettez-nous surtout de vous féliciter pour l'imposante unanimité, avec laquelle vous avez proclamé l'Union. Que dès aujourd'hui disparaissent les frontières entre deux peuples frères, comme s'es éteint tout sentiment de discorde dans les cœurs de vrais fils d'une grande nation.

«Que l'union des esprits et des cœurs porte pour fruit l'Union des deux pays.

«Que dès aujourd'hui l'union soit notre vie; pleins de foi en elle, écrions-nous ensemble: «Vive la Roumanie unie et pros-«père!»

Cette adresse est adoptée à l'unanimité et avec acclamation par l'Assemblée, qui procède ensuite au renouvellement de son bureau. Cette opération donne le résultat suivant:

1. Vice-Président, Mr. C. Negri, à l'unanimité.

2. Secrétaires, MM. P. Maurojény, D. Rallet, A. Panu, C. Hurmuzaki, D. Grigoriu, à la majorité absolue.

3. Sous-secrétaires, MM. A. Teriachiu, C. Morţun, à la majorité absolue.

Après avoir donné connaissance à l'Assemblée du résultat du vote, Mr. le Vice-Président *Const. Negri.* parlant au nom du bureau, remercie l'Assemblée et lui exprime sa reconnaissance de l'honneur qu'elle fait aux membres du bureau par cette troisième élection; il ajoute que, si le bureau a pu involontairement manquer à ses devoirs, l'Assemblée veuille bien le lui pardonner; que cela ne provient que du manque d'expérience de la vie parlementaire, où nous débutons.

Après avoir pris l'avis de l'Assemblée, le Vice-Président lève la séance et fixe au samedi, 7 Décembre, la prochaine réunion.

www.dacoromanica.ro

33. Procès-verbal No. 24.— Séance du 9 Décembre 1857.

No. 1980.
Proc.-verb. 24.
1857
9 Décembre.

Aujourd'hui, la vingt-quatrième séance de l'Assemblée s'ouvre sous la présidence du Vice-Président Constantin Negri.

Mr. C. Hurmuzaki lit l'appel nominal, qui constate la présence de 78 membres et l'absence de 6, dont 2 pour cas de maladie, Son Eminence le Métropolitain et Mr. C. Rolla; 1 en congé, Mr. Chrisanti; et 3 dont l'absence n'est pas motivée, MM. D. Rallet, J. Docan et L. Galliardi.

Mr. A. Panu lit le procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté sans modification.

On procède, conformément à l'art. 22 du Règlement de l'Assemblée, à la répartition des Secrétaires dans les comités respectifs par la voie du sort, qui désigne Mr. Rallet au Comité du clergé, Mr. Hurmuzaki au Comité des grands propriétaires, Mr. Maurojény au Comité des petits propriétaires, Mr. Grigoriu au Comité des paysans et Mr. Panu au Comité des villes.

Mr. *C. Hurmuzaki* lit le rapport de la commission chargée de développer la question relative à la rectification des frontières des Principautés par une Commission européenne:

«La première commission a l'honneur de soumettre à l'Assemblée ad-hoc le projet de résolution suivant, relatif à la rectification des frontières des Principautés par une Commission européenne:

«Il est notoire:

«I. Que les Principautés de Moldavie et de Valachie, non seulement aux époques anciennes, mais postérieurement même à la conclusion de leurs Capitulations avec l'Empire Ottoman, s'étendaient jusqu'à la Mer Noire.

«Ce fait historique est constaté, entre autres preuves:

«a) Par les titres du Voévode Mircea, Prince de Valachie, qui a conclu la première Capitulation avec la Turquie, titres parmi lesquels figurent ceux-ci: «Maître des pays de l'une et l'autre rive du Danube jusqu'à la Mer Noire, de la forteresse de Drista (Silistrie), Souverain de la Dobroudja, etc [1]);

«b) Par le Traité du 15 Mars 1412 entre Sigismond, Roi des

---

[1]) Engel, *Geschichte der Walachei*, pag. 157; Dionisius Photinos, *Historia*, tome III, pag. 370, nota; Dogiel, *Codex diplomaticus regni Poloniae*, tome I, pag. 598: «terrarum Dobrodicieii Despotus et Tristri (Silistrie) Dominus»; idem pag. 599; Gebhardi, *Geschichte der Walachei*, pag. 293 nota.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Décembre.

Romains, de Hongrie etc. et Vladislas, Roi de Pologne, concernant le mode de partage entre eux de cette pomme de discorde, la Moldavie, au cas qu'Alexandre, Prince de cette Principauté, leur refuserait secours contre les Turcs. Ce Traité stipule, entre autres dispositions, que la partie du territoire de la Moldavie située entre le Pruth et la Mer Noire, c'est-à-dire la moitié, avec la forteresse de Kilia, appartiendra à Sigismond, et l'autre moitié, avec la forteresse d'Ackerman, à Vladislas [1]);

«c) Par le témoignage d'Enée Silvie qui dit, dans son *Histoire de l'Europe, Hongrie*, chap. I, II, VI, que la Valachie (Moldavie) s'étend de l'Ardeal jusqu'à la Mer Noire («a Transilvanis incipiens usque «ad Euxinum protensa pelagus»);

«d) Par le témoignage du Vornic Urechia *(Annales de la Moldavie*, page 98), qui prouve que les frontières de la Moldavie s'étendaient jusqu'au Dniester et jusqu'à la Mer Noire;

«e) Par nombre d'actes princiers, qui font foi que les Princes de Moldavie avaient entre autres titres celui de Souverains depuis les monts jusqu'à la mer [2]);

«f) Par le témoignage du Prince Démètre Cantémir *(Description de la Moldavie*, éd. allemande, pag. 39), qui dit: que la Moldavie a toujours eu pour frontières au midi le Danube et à l'est la Mer Noire;

«g) Par les cartes géographiques du XVIII-ème siècle, qui indiquent toutes sous le nom de Mer de Moldavie (le pont Euxin de Moldavie) la Mer Noire à commencer d'Ackerman jusqu'à l'embouchure du Danube, et nommément jusqu'à celle du canal de St. Georges [3]).

«II. Que la Bessarabie formait la troisième partie de la Principauté de Moldavie et comprenait les districts de Boudjac, Ismail Ackerman et Kilia [4]).

«III. Que par conséquent cette partie aussi de la Bessarabie comprise entre les bras du Danube, et nommément entre de celui Kilia et celui de St. Georges, et s'étendant jusqu' à la Mer Noire, a incontestablement appartenu à la Principauté de Moldavie. Cette vérité ressort:

«a) De la position de la forteresse moldave l'ancienne Kilia

[1]) Pray, *Dissertationes*, pag. 146; Dlugosz, lib. XI, pag. 321; Engel, pag. 116—117.

[2]) Chronique d'Urechia, pag. 100, note de Miron Costin.

[3]) Colson, pag. 216, etc.

[4]) Cantémir, pag. 69; Sulzer, *Geschichte des Transalpinischen Daciens*, pag. 455 et suiv; Wolff, *Beschreibung der Moldau*, tome I, pag. 9 et 67.

www.dacoromanica.ro

(Eski Kilia), qu'indiquent les ruines qui se trouvent à l'intérieur du Delta à une distance assez considérable de la rive droite du bras du Danube, appelé bras de Kilia, près de l'embouchure de ce bras; cette forteresse **commandait tout le territoire compris dans le Delta;**

«b) Des noms roumains de la plupart des endroits, tels que cours d'eau, baies, lacs, îles, etc. dans l'intérieur du Delta, noms qui se sont conservés jusqu'aujourd'hui, bien que le territoire où ils se trouvent soit resté désert en vertu des stipulations des Traités russo turcs de Bucarest et d'Andrinople. Parmi ces noms, nous ne signalerons ici que les suivants:

«Entre le bras de Kilia et celui de Sulina les îles Ionescĭ (îles Jean), balta Draculuĭ (la marre du Diable), lacurile Pescaruluĭ (les lacs du pêcheur), Tatarul mare (le Grand Tartare), Tatarul mic (le Petit Tartare), Lunga (la longue), Piperu (le poivre), Furtuna (la tempête), Boldu (la pointe), Teslenescĭ, Roşca (la rouge), Babele (les vieilles);

«Entre le bras de Sulina et celui de St. Georges: les lacs Dragulinul mare (le grand Dragoulin), Dragulinul mic (le petit Dragoulin), Valeniĭ marĭ (le grand Valéni), Valeniĭ micĭ (le petit Valéni), Lumina (la lumière), Porcul (le porc), Porculeţul (le petit porc), lacul lui Isaac (le lac d'Isaac), Isăccelul (le petit Isaac), Roşul (le rouge), Roşuleţul (le petit rouge), Bivolul (le buffle);

«En aval de Sulina près de la mer: Bivoleţul (le petit buffle:) coliba pescarilor (la chaumière des pêcheurs), Obrotini, lacul brumeĭ (le lac de la gelée blanche), coliba ţuţuenilor (la chaumière des pâtres);

«c) D'une foule d'actes gouvernementaux émanés des Princes de Moldavie et dont nous ne citerons ici que les suivants: l'acte de cession par lequel le Voévode Pierre, Prince de Moldavie, remit aux Hongrois la forteresse de Kilia (1448) [1], pour l'avoir aidé à expulser le Voévode Roman du trône de Moldavie; le secours prêté en 1462 par Mahomet II, allié d'Etienne-le-Grand, contre les Hongrois, pour assiéger et leur reprendre d'assaut la forteresse de l'ancienne Kilia [2]; la prise des forteresses de Kilia et d'Ackerman par Etienne-le-Grand; l'établissement par lui des parcalabes (préfets) dans ces forteresses; la réédification et la réparation par lui faite de ces forteresses [3];

---

[1]) Chronique moldave d'Urechia, pag. 111; Engel, pag 127.

[2]) Engel, *Geschichte der Moldau*, pag. 134; Gebhardi, *Geschichte der Moldau*, pag. 592—593.

[3]) Engel, *Geschichte der Moldau;* Zinkeisen, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, tome II, pag. 381—382; Urechia, pag. 119:

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Décembre.

l'hospitalité accordée dans la forteresse de Kilia en l'année 1475 à de jeunes génois qui, réduits en esclavage à la prise de Caffa et conduits à Constantinople pour être enrôlés dans le corps des janissaires, parvinrent à s'échapper et à se réfugier dans cette forteresse moldave; l'incendie de la forteresse de Kilia par les Moldaves sous le règne de Pierre Rareș [1];

«d) D'un rapport du Divan de Moldavie au Général Elem, alors commandant de l'armée russe, pendant l'occupation de 1769, rapport qui contient entre autres faits les suivants: que la frontière de Moldavie s'étendait jusqu'au Dniester et au Danube, comprenant Bender, la Forteresse blanche (Ackerman), Kilia, Smile (Ismail), Tomarova (Réni) et Hotin, toutes forteresses et localités des frontières du pays;

«e) D'une demande que les députés de la Moldavie envoyés à St. Pétersbourg en 1769 adressèrent à l'Impératrice Catherine dans les terme suivants: «et quand il aura plu à Dieu de soumettre aux «armées invincibles de V. M. ce pays, qui s'étend du Dniester au Da«nube, nous vous demandons que ce territoire, qui a anciennement «appartenu à la Moldavie, ne reste pas sous un pouvoir étranger, mais «qu'il revienne de nouveau à la Principauté de Moldavie d'après son «ancienne frontière» [2].

«IV. Que la Moldavie n'a jamais été soumise à l'Empire Ottoman par la force des armes, mais qu'elle s'est placée de son plein gré sous sa protection, réserve faite de tous les droits qui consti-

---

«En l'année 6973 (1465) 25 Janvier, le Prince Etienne, dans le but de reconquérir les forteresses que les Turcs avaient prises à ses prédécesseurs, leva une forte armée, à la tête de laquelle il se dirigea vers la forteresse de Kilia.

«Arrivé devant les murs de la place dans la nuit du mercredi au jeudi, il la bloqua. La journée du jeudi se passa sans escarmouche, mais depuis le matin jusqu'au soir du vendredi, il battit en brèche les murailles. Le samedi la garnison capitula et le Prince Etienne entra dans la forteresse de Kilia, où il passa trois jours en fêtes et en actions de grâces, s'efforçant de se concilier les habitants. De là il se dirigea sur la Forteresse blanche (Ackerman), qu'il prit d'assaut C'est ainsi qu'il reprit les deux forteresses, sous les murs desquelles il y eut beaucoup de sang versé. Après les avoir pourvues de vivres et de garnisons, et les avoir placées sous le commandement des parcalabes Isaïe et Buctea, il revint à sa résidence de Suceava.»

«En 6986 (1479) 22 Juin, Etienne commença à bâtir la forteresse de Kilia (il y ajouta un fort, le plus petit, près de la grande forteresse, à laquelle il fit les réparations et les additions qu'il crut nécessaires, en y ajoutant des pans de muraille.)» — Note de Miron Costin au passage ci-dessus.

[1] *Archives roumaines*, pag. 191.

[2] Idem, tome I, pag. 278.

www.dacoromanica.ro

tuent *l'indépendance des Etats*, comme en font foi les Capitulations de 1511 et 1634 conclues avec une entière liberté et confirmées sans interruption depuis lors jusqu'à nos jours par la Sublime Porte.

«V. Que par l'art. 3 de la Capitulation de 1511 et par l'art. 5 de celle de 1634, la Sublime Porte s'est obligée à défendre la Moldavie, «cette terre libre et non soumise (art. I de la Capitulation de 1511), «contre tous ceux qui pourraient violer son territoire» et la conserver dans son état primitif, sans qu'il soit porté aucune atteinte à ses droits et en la garantissant du moindre démembrement ou partage.

«VI. Que par conséquent cette obligation de la Sublime Porte s'étendait aussi sur le Delta du Danube, qui était partie intégrante de la Moldavie; car celui qui s'est obligé à défendre le tout, s'est par là engagé à défendre les parties dont le tout se compose.

«VII. Que cependant le Sultan Soliman en 1538 (c'est-à-dire 27 ans après la conclusion de la Capitulation entre Bogdan et Bajazet II) a distrait une très grande partie du territoire de la Moldavie, et nommément l'angle entre la Mer Noire, le Dniester et le Pruth, ainsi que les forteresses d'Ackerman et de Kilia, qu'il fit occuper par des garnisons turques, et déclarant le territoire démembré terre soumise (raïa), le mit sous le commandement d'un Pacha, acte d'autant plus contraire à tous les principes de justice, qu'il n'avait pour cause que l'opposition du Prince Pierre Rareș à l'augmentation du pechkèche (don) annuel de 4.000 ducats, stipulé par la Capitulation de 1511 et que ce Sultan voulait élever à 10.000 ducats et transformer en tribut [1]).

«VIII. Qu'en outre, en 1812, par l'art. 4 du Traité de paix de Bucarest, la Sublime Porte a cédé à la Russie une grande partie de la Moldavie, ainsi que toute la Bessarabie, avec une partie du Delta, stipulant que le Pruth, à commencer de son entrée sur le territoire moldave jusqu'à son point de jonction avec le Danube, et de là la rive gauche de Danube jusqu'à Kilia et jusqu'au point où ce bras se jette dans la mer formeraient la ligne frontière, à cette condition cependant que la navigation continuerait à être commune pour les deux Etats et que les îles du Danube, à commencer d'Ismail jusqu'à Kilia, comme plus rapprochées de la rive gauche, appartiendraient à la Russie.

«IX. Que la Sublime Porte, reconnaissant impraticable la ligne de frontière stipulée par l'art. 4 du Traité de Bucarest de l'année 1817,

[1]) Cantemir, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, pag. 232 note; Gébhardi, pag. 632.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Décembre.

conséquemment en temps de paix, a de plus cédé à la Russie les deux grandes îles voisines d'Ismail et de Kilia, c'est-à-dire le reste du Delta compris entre le bras de Kilia et celui de Sulina, comme le constate le protocole signé à Constantinople le 21 Août 1817 par la Porte et l'Ambassadeur de Russie près le Sultan et confirmé par l'art. 2 de la Convention d'Ackerman de l'année 1826.

«X. Qu'en 1829, par l'art. 3 du Traité d'Andrinople, la Sublime Porte a encore cédé à la Russie le second Delta, d'entre les bras de Sulina et de St. Georges, lequel, comme partie intégrante de la Moldavie, a été placé sous la protection de l'Empire Ottoman par les Capitulations solennelles attestées et confirmées par l'art. 5 du dit Traité.

«Considérant en outre:

«1. Que le Traité de Paris a stipulé par l'art. 21 que le territoire cédé par la Russie sera incorporé à la Principauté de Moldavie;

«2. Que le territoire cédé par la Russie comprend aussi le Delța de Danube;

«3. Que le susdit Traité, par les art. 22 et 25, a mis les Principautés roumaines et leurs droits, conséquemment l'intégrité territoriale de ces pays, sous la garantie de toutes les Puissances qui l'ont signé; que par suite il garantit aux Principautés le Delta du Danube, à elles restitué par l'art. 21;

«4. Que par l'art. 23 du même Traité, la Sublime Porte a contracté, entre autres obligations, celle de conserver aussi aux Principautés roumaines leur pleine liberté de commerce et de navigation;

«5. Que l'art. 14 du susdit Traité, en proclamant la libre navigation du Danube, a levé tous les obstacles à la libre navigation de ce fleuve;

«6. Considérant que, nonobstant cela et postérieurement au protocole des Conférences de Paris du 6 Janvier 1857, la Sublime Porte a pris sous son immédiate et exclusive domination tout le territoire des Deltas du Danube;

«7. Considérant que le mode actuel d'application de cette mesure ferme complètement à la Moldavie toute communication directe avec la Mer Noire, puisque le bras de Kilia ne fait aujourd'hui frontière dans sa totalité que depuis Ismail jusqu'à Kilia et Vilkov, et qu'à partir de ce dernier point, où ce bras se partage en plusieurs branches, on a pris pour ligne de frontière jusqu'à la mer la plus étroite et la plus écartée de ces branches, celle de Gâscă

www.dacoromanica.ro

(de l'oie), laquelle, non seulement n'est pas navigable même pour les petits bateaux, mais est encore guéable pour les piétons dans la saison d'été;

«8. Considérant que cette frontière, non seulement a condamné les ports de Réni, d'Ismail, de Kilia et de Vilkov, jadis prospères, à une inévitable ruine, mais que, de plus, elle a mis les Principautés roumaines dans une complète impuissance de profiter des bienfaits de la liberté de leur propre fleuve et d'user du droit de pleine liberté de navigation et de commerce, que leur a garanti le Traité de Paris; que ce fait ressort des rapports des autorités civiles et militaires de la Principauté de Moldavie [1]), lesquels ne laissent pas le

---

[1]) Rapport du commandant de la garnison d'Ismail à l'Inspecteur général de l'armée de la Principauté de Moldavie, 6 Mai 1857, Nr. 242. — «J'ai acquis la certitude, par le rapport sous Nr. 6 du commandant de la garnison de Kilia, que les Turcs franchissent continuellement notre ligne frontière à la faveur de la grande distance qui sépare nos sentinelles et que, non contents de causer des dommages aux habitants de la Moldavie, ils contraignent nos pêcheurs des lacs de la rive gauche à payer pour leur poisson un droit de douane. Ce procédé, qui ne repose sur aucun droit et auquel servent de prétexte les assertions fausses que le poisson aurait été pêché dans les lacs situés dans les îles d'au-delà du Danube, est une cause de persécution et de tracasseries contre les pêcheurs, qui ne peuvent même pas continuer leur profession, etc.»

Fragment d'un rapport du même commandant. en date du 20 Mai 1857, Nr. 352. — «Par le rapport du chef de police de Vilkov, Mr. le Lieutenant Bachrim, dont ci-joint copie sub Nr. 322, m'est signalée la conduite abusive des soldats ottomans de la rive droite du Danube envers les pêcheurs de Vilcov, qu'ils contraignent, même par le bâton, à passer de leur côté et qu'ils forcent à payer, contre toute justice, un droit de douane pour le produit de leur pêche, et qui occupent en outre de force un poste sur la rive de notre frontière.

«En conséquence de ces renseignements et pour obvier aux inconvénients signalés, j'ai posté là sans retard et momentanément un piquet de vingt soldats sous les ordres d'un officier supérieur d'infanterie, pour occuper les points de la frontière où le besoin d'une surveillance se fait le plus sentir.»

Fragment d'un rapport de Mr. le Lieutenant Bachrim, du 16 Mai 1857. — «D'un côté les Turcs occupent de force un poste sur cette rive du Danube, de l'autre ils chassent nos pêcheurs, les arrêtent sur le Danube, les maltraitent de coups et les font passer de l'autre côté du Danube; ces procédés causent en outre une perte importante au trésor moldave dans ses revenus douaniers, qu'il prélevait jusqu'aujourd'hui.

«Les habitants de cette ville (Vilkov), qui n'ont d'autres moyens d'existence que la pêche et qui n'ont ni terres à labourer ni autres spéculations, sont venus me déclarer qu'ils sont tous prêts à partir.»

Adresse de l'ex-Ministre de l'Intérieur le Logothète Basile

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Décembre.

moindre doute sur les désavantages de la nouvelle frontière et sur les tristes suites d'un tel état de choses;

«9. Considérant que la Sublime Porte elle-même a formellement reconnu que la délimitation stipulée par l'art. 4 du Traité de Bucarest, en vertu duquel elle avait cédé, avec la Bessarabie, la moitié de la rivière du Pruth et tous les îlots situés entre Ismail et Kilia, est inexplicable et que, pour cette raison, par la nouvelle cession à la Russie en temps de paix, 1817, des grandes îles voisines d'Ismail et de Kilia, elle a volontairement avancé la frontière jusqu'au bras de Sulina;

«10. Considérant que cette impossibilité d'application, qui a motivé en 1817 l'avancement de la ligne frontière jusqu'au bras de Sulina, ligne qui se trouve décrite avec tant de clarté dans l'art. 2 de la Convention d'Ackerman, n'a cessé d'exister et qu'elle existe encore aujourd'hui plus impérieuse, puisqu'on n'a pas même restitué

Ghica, du 31 Mai 1857, Nr. 11.307, au Secrétariat d'Etat de la Principauté de Moldavie, qui, après avoir montré que les soldats ottomans ont étendu leur cordon maritime et territorial sur une branche du Danube qui passe par les villes de Réni, Ismail, Kilia et Vilkov, quand cette branche devrait appartenir à la Moldavie puisqu'elle coule sur son territoire, invite le Secrétariat d'Etat à prendre les mesures convenables pour préserver de toute atteinte les droits qu'a la Moldavie sur cette partie de terre, à elle concédée par le Traité.

Rapport cité dans l'annexe D. de l'administration d'Ismail, sous Nr. 1.194, en date du 26 Mai 1857, au Ministère de l'Intérieur.— «Au rapport sous Nr. 894, a été joint le rapport original de la police de Vilkov, sous Nr. 302, dont l'honorable Ministère aura sans doute pris connaissance. Il est aussi nécessaire de prendre en considération la circonstance suivante: que le bras du Danube passant par Réni, Ismail, Kilia et Vilkov se partage, à partir de cette dernière ville, en huit branches. Les soldats ottomans ont étendu leur cordon maritime et territorial sur toutes ces branches, parmi lesquelles est comprise la branche principale navigable pour les vaisseaux, ne laissant à la Moldavie qu'un seul petit cours d'eau qui coule dans l'intérieur même de la Moldavie et qui se jette dans la mer. Ce cours d'eau n'est navigable que pour de petites barques de pêcheurs; les revenus de la pêche de ces huits branches est prélevé au profit du trésor de l'Empire Ottoman, tandis qu'il est de droit que le bras le plus profond et le plus apte à la navigation soit commun aux territoires moldave et turc.»

Fragment du rapport du commandant de la garnison d'Ismail à la Hetmanie de la Moldavie, en date du 23 Mai 1857, sous Nr. 362.— «J'ai constaté en même temps, que les Ottomans, qui passent de notre côté par où ils veulent, sont aidés de toute façon par les autorités locales, et nommément par la police de Kilia et la préfecture; celles-ci leur délivrent des ordres circulaires adressés aux communes, afin de leur procurer des charrettes et des chevaux; en outre, elles recrutent pour le compte des Turcs des volon-

www.dacoromanica.ro

à la Moldavie les petits îlots situés entre Ismail et Kilia, qui avec la Bessarabie ont été cédés à la Russie en 1812;

«11. Considérant que les raisons qui ont motivé la régularisation des frontières entre la Russie et la Turquie méritent d'être prises en très sérieuse considération, dans l'intérêt de la Moldavie, pour le tracé des frontières entre elle et la Turquie, d'autant plus que la Moldavie, comme cela est notoire, a exercé sans entrave et sans conteste jusqu'à la cession de la Bessarabie par la Sublime Porte, en 1812, le droit de libre navigation, non seulement sur le bras de Kilia dans toute son étendue, mais encore sur les autres bras du Danube, dont le curage, jusqu'à la paix d'Andrinople en 1829, était confié aux seuls parcalabes (préfets) moldaves;

«12. Considérant que la Moldavie était incontestablement en droit de réclamer tout le territoire cédé par la Russie en exécution du

---

taires, dont il a passé jusqu'à présent environ 800 au-delà du Danube. Je ne sais pas qui peut avoir prescrit ces mesures; je crois que le Gouvernement local ne peut avoir donné de semblables ordres ni à la préfecture, ni à la police.

«La population se plaint vivement des mauvais traitements et des injustices qu'elle a à subir de la part des Turcs: les habitants disent que d'après la proclamation du Gouvernement, ils savent être soumis à l'administration moldave et non à l'administration turque. Ces causes font que beaucoup d'entre eux émigrent. . . . .»

Fragment du rapport du Lieutenant Bachrim, en date du 21 Juin 1857. — «Les pêcheries de la rive droite du Danube, savoir celles des îles de Kilia, ainsi que d'autres lacs, ayant été affermées à un Arménien nommé *Karabet*, celui-ci, à l'aide des sentinelles turques qui gardent leur frontière, oblige les pêcheurs de Vilkov à aller jusqu'à Sulina pour acquitter les droits de pêche. C'était là une grande fatigue et une grande perte de temps pour les pêcheurs, mais, par mon intervention, il a été décidé que ce droit serait acquitté à l'avenir sur la rive turque, vis-à-vis le poste de notre caserne.»

Rapport du Major Lupaşcu, adressé au Hetman de Moldavie, en date du 25 Juin 1857, sous Nr. 24 — «En vertu des ordres de V. E., sous Nr. 1835, je lui ai envoyé en annexe à mon rapport Nr. 6 l'inventaire des corps de garde situés le long de la ligne du Danube et de la mer, à cette occasion j'ai pu me convaincre que ni la préfecture d'Ismail, ni même le commandant militaire d'ici ne connaissent la véritable branche du Danube qui appartient à la Moldavie, car l'administration militaire turque a pris possession de toutes les branches du Danube et n'a laissé à la Moldavie qu'un petit cours d'eau nommé Guéssova; il en résulta très souvent des malentendus, car les individus qui pêchent en mer n'ayant pas d'autre voie pour rentrer dans la ville de Vilkov, sont obligés d'y entrer par le canal du Danube nommé Otchakoff, où les autorités turques les arrêtent pour leur faire acquitter les droits de pêche.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 24. 1857 9 Décembre.

Traité de Paris, puisque, comme nous l'avons prouvé ci-dessus, il a été et est propriété inaliénable et partie intégrante de cette Principauté qui, en se plaçant par ses Capitulations sous la protection de l'Empire Ottoman, n'a jamais renoncé ni à l'entière indépendance de son existence politique et nationale, ni à son intégrité territoriale garantie par les Capitulations conclues avec la Porte; et par conséquent

«13. Que les Principautés roumaines sont d'autant plus en droit de demander la fixation d'une frontière favorable à leur navigation et à leur commerce, conséquemment la modification de la frontière actuelle, que celle-ci leur rend absolument impossible l'exercice de ces droits à elles garantis par le plus grand acte de notre siècle;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie **désire et demande que les Puissances veuillent bien décréter la rectification de la nouvelle frontière entre la Principauté de Moldavie et l'Empire Ottoman par une Commission européenne, d'une manière conforme aux imprescriptibles droits de propriété, de liberté de navigation et de commerce, garantis aux Principautés roumaines par les art. 15, 21, 22 et 23 du Traité de Paris.**»

5 Décembre 1857.

Rapporteur, Const. Hurmuzaki.

(Signés) L. Catargi, Em. Costachi, A. Panu, P. Mauro-jény, D. Rallet, B. Sturdza, Const. Hurmuzaki.

Mr. *M. Kogălniceanu* demande 24 heures pour étudier ce rapport.

Mr. *le Dr. Vârnav* dit «que la proposition est trop importante et le travail trop beau, pour qu'il ne se croie pas en devoir de réclamer l'ajournement au lendemain.»

L'Assemblée accorde cette demande.

Le Vice-Président, sur l'avis de l'Assemblée, lève la séance et annonce la prochaine séance au mardi, 10 Décembre, et les députés se rendent ensuite dans leurs comités respectifs.

33. Procès-verbal No. 25. — Séance du 10 Décembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 25. 1857 10 Décembre.

La vingt-cinquième séance de l'Assemblée s'ouvre sous la présidence de S. E. le Métropolitain.

Mr. A. Panu fait l'appel nominal, auquel répondent 82 membres; 2 sont absents, savoir: 1 malade, Mr. Const. Rolla; 1 en congé, Mr. J. Chrisanti.

Mr. D. Grigoriu donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté sans modification.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 25.
1857
10 Décembre.

Mr. *le Dr. Vârnav* fait «observer que, du moment que le Divan de Bucarest a terminé ses travaux, il est de nécessité absolue que le Divan de Moldavie termine aussi les siens, en déclarant urgente la discussion de toutes les questions encore à l'ordre du jour et en remplissant toutes les formalités exigées pour que le Congrès puisse se réunir le plus tôt possible.»

Mr. *Const. Hurmuzaki* lit le rapport de la commission chargée du développement de la question relative à «la rectification des frontières des Principautés par une Commission européenne».

Mr. *M. Kogălniceanu* annonce qu'il a à présenter un amendement; il fait l'éloge du rapport de la commission, et spécialement de tous les travaux sortis de la plume de Mr. Hurmuzaki. Il donne ensuite lecture de son amendement, proposant certaines modifications et additions:

«Le soussigné propose les modifications qui suivent au projet de résolution concernant la rectification des frontières des Principautés sur les bouches du Danube:

«1. Ajouter dans le premier considérant, après les mots «s'étendaient», ceux-ci: «des deux côtés du Danube».

«2. Supprimer les arguments qui figurent sous les lettres *c*, *d*, *e*, *f*.

«3. Ajouter au cinquième considérant: «et par conséquent à toutes ses bouches».

«4. Faire suivre dans le 9-ème considérant les mots «et de «Kilia» des suivants: «qui toujours ont fait partie du territoire des «villes d'Ismail et de Kilia et même ont toujours fourni aux habitants «de ces villes leurs moyens d'existence».

«5. Ajouter dans le 10-ème considérant, après le mot «Ackerman», les mots suivants: «après la *distraction* des îles qui forment le pre«mier Delta et qui se trouvent situées vis-à-vis d'Ismail et de Kilia, villes «desquelles elles ont toujours été dépendantes».

«6. Changer la seconde date 1817 du 10-ème en celle de 1812, comme faute de typographie.

«7. Faire suivre le 11-ème considérant du nouveau considérant qui suit:

«Considérant que même par le Hati-Houmaïoum de S. M. le «Sultan en 1774 (de l'hégire 1188, mois de Chéval), délivré aux Prin«cipautés roumaines, la Sublime Porte a reconnu dans l'art. IX que «l'Anadouna, c'est-à-dire le lit du Danube, séparera les Principautés «de la Turquie et que par conséquent cette ligne, le lit le plus im«portant des branches du Danube, prise comme frontière entre les «Principautés et la Turquie, doit aller jusqu'à la Mer Noire».

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 25.
1857
10 Décembre.

«8. Ajouter au considérant 15: «que si, après la Conférence de «Paris du 6 Janvier 1857, la Moldavie ne devait point réclamer, par «respect pour les décisions des Puissances garantes».

«9. Placer au commencement du 13-ème considérant, qui n'est qu'une suite du 12-ème, les mots: «Les Principautés sont néanmoins».

«10. Faire suivre le 13-ème considérant d'un nouveau considérant ainsi conçu:

«Considérant que sans les îles situées vis-à-vis d'Ismail et de «Kilia, lesquelles ont été cédées à la Russie en 1817 comme indis«pensables à ces villes et anciennement dépendantes d'elles, les ports «d'Ismail, Kilia, Vilkov, sont menacés d'une ruine complète;

«Que quand même le bras de Sulina ou celui de St. Geor«ges, par les bienveillantes mesures prises par l'Europe, seraient «curés et en état de servir à la grande navigation et au grand com«merce, les Principautés n'éprouveraient pas moins impérieusement «le besoin d'être seules maîtresses du bras de Kilia, pour le mettre, «à l'aide du curage, au service de leur navigation et de leur commerce».

«11. Remplacer dans la formule des vœux les mots «Princi«pauté de Moldavie» par ceux de «Principautés-Unies.»

(Signés) Kogălniceanu, Mălinescu, Iacovachi, Gheorghiadi, l'Archimandrite Néophyte Scriban, J. Vârlan

La séance est suspendue pendant 10 minutes, pour laisser à la commission le temps de délibérer sur l'amendement de Mr. Kogălniceanu.

A la reprise de la séance, Mr. *C. Hurmuzaki* communique à l'Assemblée le résultat de l'entente qui s'est établie entre la commission et Mr. Kogălniceanu. Les points 1, 3, 4, 5 et 6 de l'amendement ont été acceptés. Le point 7, malgré les preuves fournies par le rapport que les Principautés ont un incontestable droit de propriété sur tous les Deltas du Danube, est adopté, mais seulement à titre de témoignage que la frontière actuelle est en contradiction avec celle reconnue même par les Hatichérifs de 1774 et qu'elle est beaucoup moins favorable que cette dernière. La commission n'a pas accepté les points 8 et 9 de l'amendement, parce que le Traité de Paris a concédé à la Moldavie tous les Deltas, tandis que le protocole des Conférences de Paris du 6 Janvier 1857, qui met tous les Deltas sous la domination de la Turquie, n'est pas encore ratifié; parce qu'enfin la Moldavie a des droits incontestables de propriété sur tous les Deltas, droit que le rapport de la Commission met si bien en évidence. Le point 10

www.dacoromanica.ro

est accepté. Une seule modification est admise pour le point 12, où le mot «a» a été remplacé par le mot: «aurait». No. 1980. Proc.-verb 25. 1857 10 Décembre.

Mr. *B. Sturdza* fait remarquer «qu'en présence des preuves relatées dans le rapport de la commission constatant les droits de propriété des Principautés sur tous les Deltas, la frontière fixée par le Hatichérif de 1774 serait une restriction à ces droits; c'est pourquoi il propose de dire dans le rapport, «que même d'après ce Hati-«chérif, la frontière d'aujourd'hui nous est défavorable».

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité le projet de la commission avec les modifications comprises dans l'amendement de Mr. Kogălniceanu et l'addition proposée par Mr. B. Sturdza.

La confirmation du vote par signature est remise à la prochaine séance.

Le Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance et annonce la prochaine réunion pour vendredi, 13 Décembre.

Les députés, sur l'invitation du Président, se rendent ensuite dans leurs comités respectifs.

34. Procès-verbal No. 26.—Séance du 13 Décembre 1857.

Aujourd'hui, le vingt-sixième séance de l'Assemblée s'ouvre sous la présidence du Vice-Président Mr. Constantin Negri. No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Décembre.

Mr. C. Morţun fait l'appel nominal; soixante-seize membres sont présents, huit sont absents, savoir: cinq malades, S. Em. le Métropolitain, MM. C. Rolla, M. Costin, P. Maurojény et Const. Ostachi; un en congé, Mr. Chrisanti, et deux dont l'absence n'est pas motivée, MM. J. Docan et J. Cantacuzène.

Mr. C. Hurmuzaki lit le procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté sans modification.

On procède ensuite à la signature de l'acte de résolution voté dans la dernière séance et dont la teneur suit:

«L'an mille huit cents cinquante sept, le dixième jour du mois de Décembre.

«Il est notoire:

«I. Que les Principautés de Moldavie et de Valachie, non seulement aux époques anciennes, mais postérieurement même à la conclusion de leurs Capitulations avec l'Empire Ottoman, s'étendaient des deux côtés du Danube jusqu'à la Mer Noire.

«Ce fait historique est constaté, entre autres preuves:

«a) Par les titres du Voévode Mircea, Prince de Valachie, qui a

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Décembre.

conclu la première Capitulation avec la Turquie, titres parmi lesquels figurent ceux-ci: «Maître des pays de l'une et l'autre rive du Danube jusqu'à la Mer Noire, de la forteresse de Drista (Silistrie), Souverain de la Dobroudja, etc. [1];

«b) Par la Traité du 15 Mars 1412 entre Sigismond, Roi des Romains, de Hongrie, etc. et Vladislas, Roi de Pologne, concernant le mode de partage entre eux de cette pomme de discorde, la Moldavie, au cas qu'Alexandre, Prince de cette Principauté, leur refuserait secours contre les Turcs. Ce Traité stipule, entre autres dispositions, que la partie du territoire de la Moldavie située entre le Pruth et la Mer Noire, c'est-à-dire la moitié, avec la forteresse de Kilia, appartiendra à Sigismond, et l'autre moitié, avec la forteresse d'Ackerman, à Vladislas [2];

«c) Par le témoignage d'Enée Silvie, qui dit, dans son *Histoire de l'Europe*, *Hongrie*, chap. I, II, VI, que la Valachie (Moldavie) s'étend de l'Ardeal jusqu'à la Mer Noire («a Transilvanis incipiens usque ad «Euxinum protensa pelagus»);

«d) Par le témoignage du Vornic Urechia (*Annales de la Moldavie*, pag. 98), qui prouve que les frontières de la Moldavie s'étendaient jusqu'au Dniester et jusqu'à la Mer Noire;

«e) Par nombre d'actes princiers qui font foi que les Princes de Moldavie avaient, entre autres titres, celui de Souverains depuis les monts jusqu'à la mer [3];

«f) Par le témoignage du Prince Démètre Cantémir (*Description de la Moldavie*, éd. allemande, pag. 39) qui dit: que la Moldavie a toujours eu pour frontières au midi le Danube et à l'est la Mer Noire;

«g) Par les anciennes cartes géographiques et même par celles du XVIII-ème siècle, qui indiquent toutes sous le nom de Mer de Moldavie (le pont Euxin de Moldavie) la Mer Noire, à commencer d'Ackerman jusqu'à l'embouchure du Danube, et nommément jusqu'à celle du canal de St. Georges [4].

«II. Que la Bessarabie formait la troisième partie de la Princi-

---

[1] Engel, *Geschichte der Walachei*, pag. 157; Dionisius Photinos, *Historia*, tome III, pag. 370, nota; Dogiel, *Codex diplomaticus regni Poloniae*, tome I, pag. 598: «terrarum Dobrodicieii Despotus et Tristri (Silistrie) Dominus»; idem pag. 599; Gebhardi. *Geschichte der Walachei*, pag. 293 nota.

[2] Pray, *Dissertationes*, pag. 146; Dlugosz, lib. XI, pag. 321; Engel, pag. 116—117.

[3] Chronique d'Urechia, pag. 100, note de Miron Costin.

[4] Colson, pag. 216, etc.

www.dacoromanica.ro

pauté de Moldavie et comprenait les districts de Boudjac, Ismail, Akerman et Kilia [1]).

«III. Que par conséquent cette partie aussi de la Bessarabie comprise entre les bras du Danube, et nommément entre celui de Kilia et celui de St. Georges, et s'étendant jusqu'à la Mer Noire a incontestablement appartenu à la Principauté de Moldavie. Cette vérité ressort:

«a) De la position de la forteresse moldave l'ancienne Kilia (Eski Kilia), qu'indiquent les ruines qui se trouvent à l'intérieur du Delta, à une distance assez considérable de la rive droite du bras du Danube, appelé bras de Kilia, près de l'embouchure de ce bras; cette forteresse **commandait tout le territoire compris dans le Delta**;

«b) Des noms roumains de la plupart des endroits, tels que cours d'eau, baies, lacs, îles, etc. dans l'intérieur du Delta, noms qui se sont conservés jusqu'aujourd'hui, bien que le territoire où ils se trouvent soit resté désert en vertu des stipulations des Traités russo-turcs de Bucarest et d'Andrinople. Parmi ces noms, nous ne signalerons ici que les suivants:

«Entre le bras de Kilia et celui de Sulina: les îles Ionescĭ (îles Jean), balta Draculuĭ (la marre du Diable), lacurile Pescaruluĭ (les lacs du pêcheur), Tatarul mare (le Grand Tartare), Tatarul mic (le petit Tartare), Lunga (la longue), Piperu (le poivre), Furtuna (la tempête), Boldu (la pointe), Teslenescĭ, Roşca (la rouge), Babele (les vieilles);

«Entre le bras du Sulina et celui de St. Georges: les lacs Dragulinul mare (le grand Dragoulin), Dragulinul mic (le petit Dragoulin), Valeniĭ marĭ (le grand Valéni), Valeniĭ micĭ (le petit Valéni), Lumina (la lumière), Porcul (le porc), Porculeţul (le petit porc), lacul luĭ Isaac (le lac d'Isaac), Isăccelul (le petit Isaac), Roşul (le rouge), Roşuleţul (le petit rouge), Bivolul (le buffle);

«En aval de Sulina près de la mer: Bivoleţul (la petit buffle), Coliba pescarilor (la chaumière des pêcheurs), Obrotini, lacul brumeĭ (le lac de la gelée blanche), coliba ţuţuenilor (la chaumière de pâtres);

«c) D'une foule d'actes gouvernementaux émanés des Princes de Moldavie et dont nous ne citerons ici que les suivants: l'acte de cession par lequel le Voévode Pierre, Prince de Moldavie, remit aux Hongrois la forteresse de Kilia (1448) [2]), pour l'avoir aidé à expulser le Voévode Roman du trône de Moldavie; le secours prêté

[1]) Cantémir, pag. 69; Sulzer, *Geschichte der Transalpinischen Daciens*, pag. 455 et suiv; Wolff, *Beschreibung der Moldau*, tome I, pag. 9 et 67.

[2]) Chronique moldave d'Urechia, pag. 111; Engel, pag. 127.

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Décembre.

en 1462 par Mahomet II, allié d'Etienne le-Grand, contre les Hongrois pour assiéger et leur reprendre d'assaut la forteresse de l'ancienne Kilia [1]); la prise des forteresses de Kilia et d'Ackerman par Etienne-le-Grand; l'établissement par lui des parcalabes (préfets) dans ces forteresses; la réédification et la réparation par lui faite de ces forteresses [2]); l'hospitalité accordée dans la forteresse de Kilia en l'année 1475 à de jeunes génois qui, réduits en esclavage à la prise de Caffa et conduits à Constantinople pour être enrôlés dans le corps des janissaires, parvinrent à s'échapper et à se réfugier dans cette forteresse moldave; l'incendie de la forteresse de Kilia par les Moldaves sous le règne de Pierre Rareș;

«d) D'un rapport du Divan de Moldavie au Général Elem, alors commandant de l'armée russe, pendant l'occupation de 1769, rapport qui contient entre autres faits les suivants: que la frontière de Moldavie s'étendait jusqu'au Dniester et au Danube, comprenant Bender, la Forteresse blanche (Ackerman), Kilia, Smile (Ismail), Tomarova (Réni et Hotin, toutes forteresses et localités des frontières du pays [3]);

«e) D'une demande que les députés de la Moldavie envoyés à St. Petersbourg en 1869 adressèrent à l'Impératrice Catherine dans les termes suivants: «et quand il aura plu à Dieu de soumettre aux «armées invincibles de V. M. ce pays qui s'étend du Dniester au Danube,

---

[1]) Engel, *Geschichte der Moldau*, pag. 134, Gebhardi, *Geschichte der Moldau*, pag. 592—593.

[2]) Engel, *Geschichte der Moldau;* Zinkeisen, *Geschichte der Osmanischen Reiches*, tome II, pag. 381—382; Urechia, pag. 119:

«En l'année 6973 (1465) 25 Janvier, le Prince Etienne dans le but de reconquérir les forteresses que les Turcs avaient prises à ses prédécesseurs, leva une forte armée, à la tête de laquelle il se dirigea vers la forteresse de Kilia.

«Arrivé devant les murs de la place dans la nuit du mercredi au jeudi, il la bloqua La journée du jeudi se passa sans escarmouche, mais depuis le matin jusqu'au soir du vendredi, il battit en brèche les murailles. Le samedi la garnison capitula et le Prince Etienne entra dans la forteresse de Kilia, où il passa trois jours en fêtes et en actions de grâces, s'efforçant de se concilier les habitants. De là il se dirigea sur la Forteresse blanche (Ackerman), qu'il prit d'assaut. C'est ainsi qu'il reprit les deux forteresses, sous les murs desquelles il y eut beaucoup de sang versé. Après les avoir pourvues de vivres et de garnisons et les avoir placées sous le commandement des parcalabes Isaïe et Buctea, il revint à sa résidence de Suceava.»

«En 6986 (1477) 22 Juin, Etienne commença à bâtir la forteresse de Kilia (il y ajouta un fort, le plus petit, près de la grande forteresse, à laquelle il fit les réparations et les additions qu'il crut nécessaires, en y ajoutant des pans de muraille.)» — Note de Miron Costin au passage ci-dessus.

[3]) *Archives Roumaines*, pag. 194.

www.dacoromanica.ro

1980
Proc.-verb. 26.
1857
13 Décembre.

«nous vous demandons que ce territoire, qui a anciennement appartenu «à la Moldavie, ne reste pas sous un pouvoir étranger, mais qu'il re- «vienne de nouveau à la Principauté de Moldavie d'après son ancienne «frontière» [1].

«IV. Que la Moldavie n'a jamais été soumise à l'Empire Ottoman par la force des armes, mais qu'elle s'est placée de son plein gré sous sa protection, réserve faite de tous les droits qui constituent *l'indépendance des Etats*, comme en font foi les Capitulations de 1511 et 1634, conclues avec une entière liberté et confirmées sans interruption depuis lors jusqu'à nos jours par la Sublime Porte.

«V. Que par l'art. 3 de la Capitulation de 1511 et par l'art. 5 de celle de 1634 la Sublime Porte s'est obligée à défendre la Moldavie : «cette terre libre et non soumise (art. I de la Capitulation de 1511) «contre tous ceux qui pourraient violer son territoire, en la conser- «vant dans son état primitif, sans qu'il soit porté aucune atteinte à ses «droits et en la garantissant du moindre démembrement ou partage».

VI. Que par conséquent cette obligation de la Sublime Porte s'étendait aussi sur le Delta du Danube, qui était partie intégrante de la Moldavie; car celui qui s'est obligé à défendre le tout, s'est par là engagé à défendre les parties dont le tout se compose.

«VII. Que cependant le Sultan Soliman en 1538 (c'est-à-dire 27 ans après la conclusion de la Capitulation entre Bogdan et Bajazet II) a distrait une très grande partie du territoire de la Moldavie, et nommément l'angle entre le Mer Noire, le Dniester et le Pruth, ainsi que les forteresses d'Ackerman et de Kilia, qu'il fit occuper par des garnisons turques, et déclarant le territoire démembré terre soumise (raïa), le mit sous le commandement d'un pacha, acte d'autant plus contraire à tous les principes de justice, qu'il n'avait pour cause que l'opposition du Prince Pierre Rareș à l'augmentation du pechkèche (don) annuel de 4.000 ducats, stipulé par la Capitulation de 1511, et que ce Sultan voulait élever à 10.000 ducats et transformer en tribut [2].

«VIII. Qu'en outre, en 1812, par l'art. 4 du Traité de paix de Bucarest, la Sublime Porte a cédé à la Russie une grande partie de la Moldavie, ainsi que *toute la Bessarabie, avec une partie du Delta*, stipulant que le Pruth, à commencer de son entrée sur le territoire moldave jusqu'à son point de jonction avec le Danube, et de là la

[1] *Archives Roumaines*, tome I, pag. 278

[2] Cantemir, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, pag. 282, note 32; Gebhardi, pag. 632.

www.dacoromanica.ro

1980
Proc.-verb. 26. 1857
13 Décembre.

rive gauche du Danube jusqu'à Kilia et jusqu'au point où ce bras se jette dans la mer, formeraient la ligne frontière, à cette condition cependant que la navigation continuerait à être commune pour les deux Etats et que les îles du Danube, à commencer d'Ismail jusqu'à Kilia, comme plus rapprochées de la rive gauche, appartiendraient à la Russie.

«IX. Que la Sublime Porte, reconnaissant impraticable la ligne de frontière stipulée par l'art. 4 du Traité de Bucarest de l'année 1812, en 1817, conséquemment en temps de paix, a de plus cédé à la Russie les deux grandes îles voisines d'Ismail et de Kilia, c'est-à-dire le reste du Delta compris entre le bras de Kilia et celui de Sulina, comme le constate le protocole signé à Canstantinople le 21 août 1817 par la Porte et l'Ambassadeur de Russie près le Sultan et confirmé par l'art 2 de la Convention d'Ackerman de l'année 1826.

«X. Qu'en 1829, par l'art. 3 du Traité d'Andrinople, la Sublime Porte a encore cédé à la Russie le second Delta d'entre les bras de Sulina et de St. Georges, lequel, comme partie intégrante de la Moldavie, a été placé sous la protection de l'Empire Ottoman par les Capitulations solennelles attestées et confirmées par l'art. 5 du dit Traité.

«Considérant en outre:

«1. Que le Traité de Paris a stipulé par l'art. 21 que le territoire cédé par la Russie sera incorporé à la Principauté de Moldavie;

«2. Que le territoire cédé par la Russie comprend aussi le Delta de Danube;

«3. Que le susdit Traité, par les art. 22 et 25, a mis les Principautés roumaines et leurs droits, conséquemment l'intégrité territoriale de ces pays, sous la garantie de toutes les Puissances qui l'ont signé; que par suite il garantit aux Principautés le Delta du Danube à elles restitué par l'art. 21;

«4. Que par l'art. 23 du même Traité, la Sublime Porte a contracté, entre autres obligations, celle de conserver aussi aux Principautés roumaines leur pleine liberté de commerce et de navigation;

«5. Que l'art. 14 du susdit Traité, en proclamant la libre navigation du Danube, a levé tous les obstacles à la libre navigation de ce fleuve, et par conséquent de toutes ses branches;

«6. Considérant que, nonobstant cela et postérieurement au protocole des Conférences de Paris du 6 Janvier 1857, la Sublime Porte a pris sous son immédiate et exclusive domination tout le territoire des Deltas du Danube;

«7. Considérant que le mode actuel d'application de cette mesure ferme complètement à la Moldavie toute communication directe avec

www.dacoromanica.ro

1980
Proc.-verb. 26.
1857
13 Décembre.

la Mer Noire, puisque le bras de Kilia ne fait aujourd'hui frontière dans sa totalité que depuis Ismail jusqu'à Kilia et Vilkov, et que de ce dernier point, où ce bras se partage en plusieurs branches, on a pris pour ligne de frontière jusqu'à la mer la plus étroite et la plus écartée de ces branches, celle de Gâscă (de l'oie), laquelle, souvent, non seulement n'est pas navigable même pour les petits bâteaux, mais est encore guéable pour les piétons dans la saison d'été;

«8. Considérant que cette frontière, non seulement a condamné les ports de Réni, d'Ismail, de Kilia et de Vilcov, jadis prospères, à une inévitable ruine, mais que de plus elle a mis les Principautés roumaines dans une complète impuissance de profiter des bienfaits de la liberté de leur propre fleuve et d'user du droit de pleine liberté de navigation et de commerce, que leur a garanti le Traité de Paris; que ce fait ressort des rapports des autorités civiles et militaires de la Principauté de Moldavie (voir pages 823 — 825, note) lesquels ne laissent pas le moindre doute sur les désavantages de la nouvelle frontière et sur les tristes suites d'un tel état de choses;

«9. Considérant que la Sublime Porte elle-même a formellement reconnu que la délimitation stipulée par l'art. 4 du Traité de Bucarest, en vertu duquel elle avait cédé, avec la Bessarabie, la moitié de la rivière du Pruth et tous les îlots situés entre Ismail et Kilia, lesquels ont toujours fait partie du territoire de ces villes, leur servant même de moyens d'existence, est inapplicable, et que pour cette raison, par la nouvelle cession à la Russie en temps de paix, 1817, des grandes îles voisines d'Ismail et de Kilia, elle a volontairement avancé la frontière russe jusqu'au bras de Sulina;

«10. Considérant que cette impossibilité d'application, qui a motivé en 1817 l'avancement de la ligne frontière jusqu'au bras de Sulina, ligne qui se trouve décrite avec tant de clarté dans l'art. 2 de la convention d'Ackerman, n'a cessé d'exister et qu'elle existe encore aujourd'hui plus impérieuse, puisqu'on n'a pas même restitué à la Moldavie les petits îlots situés entre Ismail et Kilia, qui avec la Bessarabie ont été cédés à la Russie en 1812;

«11. Considérant que les raisons qui ont motivé la régularisation des frontières entre la Russie et la Turquie méritent d'être prises en très sérieuse considération, dans l'intérêt de la Moldavie, pour le tracé des frontières entre elle et la Turquie, d'autant plus que la Moldavie, comme cela est notoire, a exercé sans entrave et sans conteste, jusqu'à la cession de la Bessarabie par la Sublime Porte en 1812, le droit de libre navigation, non seulement sur le bras de Kilia dans toute son étendue, mais encore sur les autres

www.dacoromanica.ro

1980 Proc.-verb. 26. 1857 13 Décembre.

bras du Danube, dont le curage, jusqu'à la paix d'Andrinople en 1829, était confié aux seuls parcalabes (prefets) moldaves;

«12. Considérant que même par le Hati-Houmaïoum de Sa Majesté le Sultan, délivré aux Principautés roumaines en 1774 (de l'hégire 1188, le mois de Chéval), la Sublime Porte a reconnu dans l'art. IX que l'Anadouna, c'est-à-dire le lit du Danube, séparera les Principautés de la Turquie, et que par conséquent cette ligne, le lit important des branches du Danube, prise comme frontière entre les Principautés et la Turquie, doit aller jusqu'à la Mer Noire;

«13. Considérant que la Moldavie est incontestablement en droit de réclamer tout le territoire cédé par la Russie en exécution du Traité de Paris, puisque, comme nous l'avons prouvé ci-dessus, il a été et est propriété inaliénable et partie intégrante de cette Principauté, qui, en se plaçant par ses Capitulations sous la protection de l'Empire Ottoman, n'a jamais renoncé ni à l'entière indépendance de son existence politique et nationale, ni à son intégrité territoriale garantie par les Capitulations conclues avec le Porte; et par conséquent;

«14. Que les Principautés roumaines sont d'autant plus en droit de demander la fixation d'une frontière favorable à leur navigation et à leur commerce, conséquemment la modification de la frontière actuelle, que celle-ci leur rend absolument impossible l'exercice de ces droits à elles garantis par le plus grand acte de notre siècle;

«15. Considérant que sans les îles situées vis-à-vis d'Ismail et de Kilia, lesquelles ont été cédées à la Russie en 1817 comme indispensables à ces villes et anciennement dépendantes d'elles, les ports d'Ismail, Kilia, Vilkov sont menacés d'une ruine complète;

«16. Que quand même le bras de Soulina ou celui de St. Georges seraient, en conséquence des bienveillantes mesures prises par l'Europe, mis par le curage en état de pouvoir servir à la grande navigation et au grand commerce, les Principautés n'éprouveraient pas moins impérieusement le besoin d'être seules maîtresses du bras de Kilia, pour le mettre à l'aide du curage au service spécial de leur navigation et de leur commerce;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie **désire et demande que les Puissances veuillent bien décréter la rectification de la nouvelle frontière entre les Principautés-Unies et l'Empire Ottoman par une Commission européenne, d'une manière conforme aux imprescriptibles droits de propriété, de liberte de navigation et de commerce, garantis aux Principautés roumaines par les art. 15, 21, 22 et 23 du Traité de Paris.**»

Ont voté **pour** à l'unanimité: LL. EE. les Evêques Génadius

www.dacoromanica.ro

Şendrea Tripoléos, Philarète Scriban, Calinic Miclescu Hariopoléos, les Archimandrites Néophyte Scriban et Melchisédech, l'économe D. Matcaş, MM. D. Miclescu, Dr. Fătu, C. Bădărău, J. Levărdă, D. Cozadini, B. Mălinescu, D. Bălan, M. Kogălniceanu, Dr. Vârnav, G. Massian, N. Canano, D. Savin, Et. Călin, S. Canano, A. Botez, A. Jiean, T. Pavel, Siméon Stanciu, Gr. Balş, M. Jora, B. Zacharia, D. Gheorghiadi, A. Aslan, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Rosseti, J. a Babei, D. Cracti, P. Brăescu, G. Pruncu, Cyrille Ciocârlie, G. Elie, B. Sturdza, J. Roată, B. Balaiş, A. Teriachiu, C. Iacovachi, J. Fotea, L. Catargi, A. Cuza, G. Vârlan, Em. Costachi, B. Nicolau, R. Sava, B. Stan, S. Miclescu, Grég. Sutzo, C. Sturdza, J. Olariul, N. Catargi, N. Bossie, J. Roşca, D. Ghidionescu, G. Sturdza, N. Iamandi, Paud. Croitoru, D. Romov, L. Galliardi, Gr. Costachi, C. Ştiun, T. Sacalof, J. Vârnav, N. Carp, C. Hurmuzaki, D. Grigoriu, D. Rallet, C. Morţun, Const. Negri. 1980 Proc.-verb. 26-1857 13 Décembre.

Conformément à l'art 79 du Règlement, le Vice-Président déclare que «l'Assemblée *a adopté*».

L'Assemblée se prononce pour la discussion de deux propositions émanées du Comité des grands propriétaires.

La première proposition, relative à l'établissement des Conseils généraux des districts, est votée à l'unanimité par assis et levé.

On procède immédiatement après le vote à la signature de l'acte de résolution suivant:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le 13 Décembre.

«Considérant que les corps délibérants sont la voie la plus directe pour éclairer le Gouvernement sur les intérêts et les besoins du pays;

«Que l'institution de tels corps a produit pour le développement matériel et moral de tous les pays où elle a été mise en application les résultats les plus considérables;

«Que la nécessité d'une semblable institution est aussi généralement sentie dans notre pays;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet comme vœu les principes suivants:

«I. Reconnaissance des districts comme personnes civiles.

«II. Etablissement dans chacun d'eux d'un Conseil de district, dont la composition ait pour base le principe de l'élection et qui ait pour principales attributions:

«a) De dresser le budget des dépenses ordinaires et extraordinaires du district.

«b) De contrôler les comptes, dépenses et revenus du district.

www.dacoromanica.ro

1980
Proc.-verb. 26
1857
13 Décembre.

«c) D'opérer dans le district la répartition des impôts directs d'après les règles établies par la loi.

«d) De proposer toutes les mesures d'intérêt particulier au district.

«e) De se prononcer sur les questions d'intérêt général, quand il sera consulté par le Gouvernement.

«III. Le mode de la composition de ces Conseils, le temps de leur session et leurs autres attributions feront l'objet d'une loi spéciale, qui sera votée par la future Assemblée législative.»

Ont voté **pour** à l'unanimité: LL. EE. les évêques Génadius Şendrea Tripoléos, Philarète Scriban, Calinic Miclescu, les Archimandrites Néophyte Scriban et Melchisédech, l'économe D. Matcaş, MM. D. Miclescu, Dr. Fătu, C. Bădărău, J. Levărdă, D. Cozadini, B. Mălinescu, D. Bălan, M. Kogălniceanu, Dr. Vârnav, G. Massian, N. Canano, D. Savin, Et. Călin, S. Canano, A. Botez, A. Jiean, T. Pavel, Siméon Stanciu, Gr. Balş, M. Jora, B. Zacharia, D. Gheorghiadi, A. Aslan, C. Sturdza, Gr. Vârnav, C. Rosetti, J. a Babei, D. Cracti, P. Brăescu, G. Pruncu, Cyrille Ciocârlie, G. Ilie, B. Sturdza, J. Roată, B. Balaiş, A. Teriachiu, C. Iacovachi, J. Fotea, L. Catargi, A. Cuza, G. Vârlan, Em. Costachi, B. Nicolau, B. Stan, R. Sava, S. Miclescu, Grégoire Sutzo, C. Sturdza, J. Olariul, N. Catargi, N. Bossie, J. Roşca, D. Ghidionescu, G. Sturdza, N. Iamandi, Pand. Croitoru, D. Romov, L. Galliardi, Gr. Costachi, C. Ştiun, T. Sacalof, J. Vârnav, N. Carp, C. Hurmuzaki, D. Grigoriu, D. Rallet, C. Morţun, C. Negri.

Conformément à l'art. 79 du Règlement, le Vice-Président déclare que «l'Assemblée *a adopté*».

Mr. *A. Teriachiu* donne lecture de la seconde proposition du Comité des grands propriétaires, relative à l'abolition de tout impôt sur l'exportation du bétail, des produits agricoles, des matières brutes et en général de toutes les matières premières ou objets fabriqués dans le pays, et de l'opinion de la minorité du dit comité, laquelle minorité, voyant dans cette proposition une question d'organisation intérieure étroitement liée au système financier, se prononce pour la remise de la solution de cette question à la prochaine Assemblée législative:

Proposition du Comité des grands propriétaires.

«Considérant que toute taxe sur l'exportation des produits, soit agricoles soit industriels, est une mesure restrictive condamnée par l'économie politique comme désavantageuse à la production;

«Considérant qu'une semblable taxe est surtout défavorable pour un pays éminemment agricole comme la Roumanie, qui est intéressée

www.dacoromanica.ro

à faciliter le plus possible l'exportation de ses produits, de quelque nature qu'ils soient;

«Le Comité des grands propriétaires propose à l'Assemblée générale d'émettre le vœu suivant:

«Abolition de toute taxe sur l'exportation de bestiaux, des produits agricoles, des matières brutes et en général de toutes les matières premières ou fabriquées du pays.»

Mr. *le Dr. Vârnav* combat l'opinion de la majorité, «par la raison que bon nombre d'économistes éminents sont contre le principe sur lequel elle s'appuie et que l'Assemblée législative future sera à même de mieux combiner le système des impôts. Il propose, en conséquence, le rejet du projet, car selon lui c'est là, pour l'Assemblée, le seul moyen d'arriver plus promptement à la fin de ses travaux.»

Mr. *Em. Costachi* soutient, comme membre de la minorité du Comité, «que le principe de la répartition des impôts en proportion des fortunes une fois proclamé, il faut en laisser l'application à la prochaine Assemblée et ne pas anticiper aujourd'hui sur ses décisions; il croit que l'impôt sur l'exportation est un impôt juste, qu'on ne saurait abolir qu'en augmentant l'impôt foncier, qui par là deviendrait trop onéreux.»

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «que tout impôt sur l'exportation est une entrave à la production, augmentée encore par les chicanes des douaniers; qu'il faut chercher autant que possible à faciliter les échanges; selon l'orateur, on doit adopter le principe de la proposition présente, car il contribuera certainement à faire accepter par l'Europe le vœu émis par le Divan et tendant à ce que soit reconnu aux Principautés le droit d'établir librement leurs relations commerciales; au reste, cette proposition est conforme à l'art. 61 du Règlement Organique, qui proclame l'exportation libre et franche de toute taxe. La taxe ici en question n'a été introduite et maintenue qu'illégalement et parce que l'intérêt particulier des Princes y trouvait sa satisfaction, fait qui a motivé tant de plaintes de la part du pays. En conséquence, il appuie le projet du Comité des grands propriétaires.»

Mr. *Em. Costachi* réplique «que Mr. Kogălniceanu n'a pas répondu à son principal argument, celui de l'anticipation sur les droits de l'Assemblée future par un vote du Divan sur la question présente. Il pense donc qu'on ne doit pas faire peser tout le poids de l'impôt direct sur la propriété foncière. Extirpons les abus, dit en terminant l'orateur, faisons un sage emploi du revenu des impôts, et nous pourrons alors constater les avantages qui résultent pour le pays des droits sur l'exportation.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 26. 1857 13 Décembre.

Selon Mr. *P. Brăescu*, «le vote de l'égalité devant l'impôt par l'Assemblée ne comporte pas d'exception en faveur de telle ou telle partie de la production du pays; on ne saurait donc discuter actuellement le mode de répartition de l'impôt, puisque c'est là une des attributions de la future Assemblée législative. Cette question doit être entièrement réservée, vu qu'il peut arriver le cas de nécessité sociale ou politique de frapper d'une taxe les produits exportés ou même d'en prohiber l'exportation. D'ailleurs, toute taxe des produits retombe sur les consommateurs. Pour toutes ces raisons, il se prononce contre le projet.»

Mr. *Const. Rosseti* repousse aussi le projet, «par cette seule considération que l'Assemblée n'a pas le droit de régler présentement les affaires financières du pays, sa mission se bornant à poser les grands principes généraux de reforme, après l'émission desquels il ne lui restera plus, dans l'intérêt même du pays, qu'à terminer ses travaux dans le plus court délai possible et à clôre sa session.»

Mr. *D. Grigoriu* fait observer «que la minorité dans le Comité des grands propriétaires convient que le projet actuel est étroitement lié au système financier; selon l'orateur, il faut d'abord bien étudier les besoins du pays et alors seulement répartir l'impôt et résoudre cette question. Si l'application d'un principe donne lieu à des abus, il faut les détruire, en conservant le principe lui-même. Toutes les taxes douanières pour l'importation pèsent sur le pays, celle pour l'exportation pèse sur les étrangers; si on abolit cette taxe, il faudra, quand le besoin s'en présentera, la remplacer par une taxe sur le pays tout entier. De plus, si le Congrès venait à confirmer le projet actuel, on se trouverait dans l'impossibilité de rétablir cette taxe en cas de besoin; telles sont les raisons qui lui font repousser le projet.»

Mr. *M. Kogălniceanu* pense «que quels que puissent être les besoins du pays, la taxe sur l'exportation sera toujours la dernière à établir; il ajoute que l'Europe, en convoquant l'Assemblée ad-hoc, a voulu s'assurer à l'avance si nous sommes en état de former une société européenne. L'Europe, sans nul doute, reconnaîtra notre autonomie, mais elle veut être édifiée sur l'usage que nous comptons en faire. Acceptant le projet, nous prouverons ainsi que nous connaissons l'esprit du siècle, en reconnaissant l'un des plus grands principes de l'économie politique.»

On consulte l'Assemblée par assis et levé; l'épreuve est déclarée douteuse. Dix membres demandent le vote par appel nominal: 40 voix se prononcent **contre** le projet, 34 **pour**, un membre s'abstient, un est absent.

La majorité se prononce pour l'ajournement de cette question jusqu'à la future législative.

www.dacoromanica.ro

Conformément à l'art. 79 du Règlement, le Vice-Président déclare que «l'Assemblée *n'a pas adopté*».

No. 1980. Proc.-verb.26. 1857 13 Décembre.

Le Vice-Président, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance et fixe au lundi, 16 Décembre, la prochaine réunion.

35. Procès-verbal No. 27.—Séance du 16 Décembre 1857.

Aujourd'hui, la vingt-septième séance s'ouvre sous la présidence de S. Em. le Métropolitain.

No. 1980. Proc.-verb. 27. 1857 16 Decembre.

Mr. A. Panu fait l'appel nominal. Soixante-quinze membres sont présents; neuf sont absents: un par congé, Mr. D. Gheorghiadi; six malades, MM. C. Rola, D. Rallet, C. Ostachi, Cyr. Ciocârlie, Em. Costin, P. Maurojény, et deux, MM. G. Vârnav et J. Fotea, dont l'absence n'est pas motivée.

Mr. C. Hurmuzaki lit le procès-verbal de la précédente séance, qui est adopté sans modification.

Mr. *A. Panu* donne lecture de rapport du Comité du clergé sur ses travaux. L'Assemblée en ajourne la discussion.

Mr. *A. Teriachiu* lit le rapport de la commission d'urgence chargée du développement du point relatif à «l'établissement des relations des Principautés avec les Puissances garantes dans le cas de violation des droits de la Roumanie».

Mr. *M. Kogălniceanu* demande, comme membre de la commission, 'ajournement de la discussion de ce projet, «parce que. pendant l'intervalle qu'en a exigé l'impression jusqu'à ce jour, il s'est produit un fait de nature à faire réfléchir. On accuse l'Assemblée, dit l'orateur, d'avoir besoin de l'appui de la force armée pour protéger ses débats, parce qu'il y aurait dans son sein des députés exaltés. Je crois que cette accusation exige une réponse, comme preuve de l'injustice de cette accusation.»

L'Assemblee ajourne la discussion du susdit rapport.

S. Em. le Métropolitain, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance et fixe au mercredi, 18 Décembre, la prochaine réunion.

36. Procès-verbal No. 28.—Séance du 18 Décembre 1857.

La vingt-huitième séance de l'Assemble ad-hoc s'ouvre à $10^1/_2$ heures sous la présidence de Son Eminence le Métropolitain.

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

L'appel nominal fait par Mr. Grigoriu constate la présence de soixante-dix-huit membres et l'absence de six, savoir: deux par congé,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

MM. D. Gheorghiadi, G. Ilie; quatre malades, MM. C. Rolla, D. Rallet, C. Ostachi, Cyrille Ciocârlio.

Mr. A. Panu donne lecture du procès-verbal de la précédente séance, qui est adopté sans modification.

L'ordre du jour appelle la discussion sur les rapports des propriétaires et des paysans.

Mr. *C. Hurmuzaki* commence la lecture de la proposition des députés des payans, déjà lue dans la séance du 9 Novembre.

Sur l'observation de quelques membres que cette proposition ayant été non seulement lue, mais imprimée, il est inutile d'en donner de nouveau lecture, l'Assemblée adhère à cet avis.

Proposition des députés paysans.

«En vertu d'une des stipulations du Traité conclu entre les sept grandes Puissances dans la ville capitale de Sa Majesté l'Empereur des Français, nous, députés des communes rurales, envoyés dans cette Assemblée de la part des habitants soumis à la corvée seigneuriale dans les quatorze districts de Moldavie, ayant été convoqués pour exprimer les vœux de notre pays, et après avoir délibéré entre nous sur les besoins et les souffrances de douze cent mille âmes, qui nous ont délégués pour être l'écho de leurs plaintes au milieu de cette grande Assemblée, composée des représentants des diverses classes de la société, au nom de nos commettants, nous élevons notre faible voix pour confesser la vérité comme en face du Dieu vivant.

«Nous osons dire que, jusqu'à ce jour, toutes les charges les plus lourdes de l'Etat ont pesé uniquement sur nous et que nous n'avons joui de presqu' aucun des avantages sociaux; ceux qui étaient exempts de toute charge ont eu toute la jouissance des biens de ce fécond pays.

«Nous avons seuls payé de lourdes taxes par tête; seuls, nous avons fourni des conscrits pour l'armée; seuls, nous avons rétribué les fonctionnaires, administrateurs, magistrats, sous-administrateurs, gendarmes; seuls, nous avons fait les corvées pour les chemins, les transports gratuits, les corvées de toute sorte et pour quelque envahisseur étranger que ce fût; seuls, d'un autre côté, obligés au travail forcé sur les terres des seigneurs, nous leur donnions la main-d'œuvre pour les réparations nécessaires à leurs fermes; toute corvée rurale, bon gré mal gré, nous devions seuls la faire dans leurs exploitations. Aux Juifs monopoleurs nous avons été vendus, livrés, comme matière inépuisable à exploiter. La boisson est ainsi devenue chère et empoisonnée pour nous.

www.dacoromanica.ro

«Nous avons seuls, dans ce pays abondant en grain, mangé toujours un pain noir et amer, trempé souvent de nos larmes. Une guerre, une agression étrangère, éclataient-elles sur notre pays, nous seuls en supportions le fléau; les armées étrangères, nous les avons nourries, servies, transportées; car la plupart du temps, les seigneurs puissants abandonnaient le pays et s'en allaient chercher un refuge au-delà des frontières; et quand, par la grâce de Dieu, la paix était faite et le calme rendu à notre patrie, quand l'abondance renaissait, tous revenaient pour en jouir; les seigneurs n'avaient senti aucune de nos peines; tout le poids et tous les malheurs des temps devaient être endurés par ceux qui n'avaient pas abandonné leurs foyers. Pendant les hivers rigoureux, les armées étrangères exigeaient de nous des transports lourds et à destination éloignée; nous les transportions au Danube et au-delà du Danube; nos bœufs, transis de froid, tombaient roides morts, et souvent l'homme aussi tombait à côté d'eux; dans sa case chétive, ses enfants souffraient la faim, car ce que l'ennemi n'enlevait pas pour ses besoins, les agents avides de nos autorités le prenaient pour eux et devenaient ainsi de riches seigneurs.

«Cependant, dès que le torrent de l'invasion étrangère était écoulé, dès que la tourmente s'apaisait, nos guérets recevaient la semence, les moissons reverdissaient, et nos champs, fécondés par notre sueur, refleurissaient. Notre pays n'exploite aucune mine d'or, nous n'avons ni arts ni industrie avancés comme d'autres pays; toute richesse, toute abondance, ce sont nos bras et nos bêches qui les procurent.

«Notre large et beau Danube emporte au loin les produits de nos sueurs, et c'est de ces contrées lointaines que reviennent tout l'or et tout l'argent qui sont répandus dans ce pays; mais, ici, toute équité, toute justice nous manquent.

«Lorsque nous osions faire entendre une plainte, ou formuler des doléances, ou articuler des griefs, le préfet du district nous frappait, le sous-préfet nous frappait, le gendarme nous frappait. l'agent du fisc nous frappait, le sous-intendant du seigneur nous frappait, l'intendant nous frappait, le fermier nous frappait, le seigneur terrien nous frappait: quiconque se levait le premier et était le plus fort, celui-là était notre maître. Le bœuf et la vache, fruit péniblement acquis par nos labeurs, nous ne savions point s'ils étaient bien à nous; le produit de nos basses-cours et le lait qui devait fournir la nourriture à nos enfants nous étaient la plupart du temps injustement enlevés.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«La corvée rurale, primitivement fixée à six jours, a été portée à douze, chaque jour comptant depuis le lever jusqu'au coucher du soleil. Plus tard, on a fait des lois pour interpréter la journée du corvéable, et la corvée a été élevée; puis, par suite de nouvelles interprétations, la corvée est devenue encore plus pesante; si bien que maintenant le corvée est, non plus de douze journées, mais de douze mois: nous travaillons du printemps à l'automne, nous travaillons dès la fonte des neiges, sans cesser même les jours de fête, et nous n'en venons jamais à bout dans l'année!

«La récolte est belle et abondante dans les vastes champs des seigneurs; mais le cœur se fend lorsqu'on jette ses regards sur nos terrains; souvent nos guérets sont à l'abandon, et si nos maïs poussent, les mauvaises herbes les font dépérir et ils n'ont pas le temps de mûrir avant la saison des brumes; cependant le maïs des seigneurs est déjà récolté et luit à l'égal de l'or dans leurs granges. Quand arrivent les froids et la morte saison et que nous nous trouvons sous l'empire du besoin, nous allons racheter même notre propre travail, afin de nous mettre en état de pourvoir à l'entretien de nos pauvres familles, et pour comble, il nous faut, dans cette triste extrémité, entendre les reproches habituels des cœurs endurcis, qui mettent sur le compte de notre paresse l'impossibilité où nous avons été de travailler nos terrains.

«Avant le Règlement en vigueur, tout villageois avait la jouissance de dix, quinze et même douze faltches de terrain; nous pouvions élever du bétail, qui nous aidait à faire face à nos besoins, et le pays en tirait avantage; car les nombreux troupeaux qui s'exportaient étaient élevés par nous. Par le Règlement actuel, la corvée rurale a été aggravée et l'étendue de nos terrains diminuée. On a attribué quatre faltches seulement à ceux qui possèdent deux bœufs; à ceux qui n'ont point de bœufs, on a accordé moins encore. Toutefois, dans le Règlement il est dit que, «là où le seigneur terrien n'aura pas «assez de terrain pour donner aux villageois, il devra leur laisser «les deux tiers de l'étendue totale de la terre». Quelques-uns donnent, d'autres ne donnent pas, chacun suivant son bon plaisir.

«Nous n'avons été consultés ni sur la confection de cette loi, ni sur celle des autres; nous ne sommes engagés par aucun accord. Seuls, les seigneurs, les possesseurs des terres, ont fait ces lois, auxquelles nous avons obéi cependant, malgré le poids et l'amertume qui devaient nous en revenir. Mais Dieu ne pouvait nous oublier et il a touché de son esprit de miséricorde le cœur des plus puissants Monarques du monde; et ainsi, cette fois, interrogés, nous devons exposer nos griefs et nos doléances. Qu'un passé douloureux

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

soit effacé de notre mémoire! que l'image en soit bannie de nos cœurs! loin de nous tout ressentiment! plus de place dans nos âmes pour la discorde et les dissensions sociales! il est encore parmi nos seigneurs des hommes craignant Dieu; ils se souviendront que, dans le principe, nous avons, tous à l'envi, combattu et versé notre sang pour la défense de notre foi et de nos foyers; alors ils étaient comme nos pères et nous étions leurs enfants; ce n'est que du règne des Princes grecs, nous le savons du reste, que date la décadence des institutions du pays et de notre classe.

«C'est pourquoi nous ne faisons ici ni récriminations ni reproches à l'adresse de personne, et nous demandons en grâce d'être excusés pour toute parole qui, en disant la vérité, pourrait aller blesser quelqu'un.

«Nous souhaitons ardemment que le peuple roumain tout entier soit uni de cœur et vive dorénavant en paix et content sur ce sol vénérable de la Roumanie, afin que la nation grandisse et prospère; car ainsi qu'il est écrit: toute cité qui se divise périra.

«Ainsi donc, pour qu'à l'avenir soit écarté tout sujet de mésintelligence et de mécontentement entre la classe des habitants des communes rurales et les seigneurs terriens, au nom du Dieu tout-puissant et de la sainte justice, nous vous demandons et très humblement nous vous prions d'exaucer nos vœux.

«Outre les grands vœux que, de concert avec les autres classes, nous avons émis dans cette réunion générale des représentants du pays, la classe des habitants des communes rurales soumis à la corvée seigneuriale demande qu'à l'avenir le cultivateur soit aussi compté parmi les hommes; qu'il ne soit plus, ainsi qu'il l'a été jusqu'à présent, assimilé au bétail sans parole; que les châtiments corporels, dont le fisc et les seigneurs font depuis longtemps l'instrument de notre dégradation morale, que le fouet et les verges, qui trop souvent ont déshonoré les cheveux blancs de nos pères et maintes fois provoqué des avortements douloureux chez nos pauvres femmes, que la fustigation soit abolie à jamais; que les pénalités nous soient justement appliquées comme aux autres classes et que nous ne soyons plus condamnés sans jugement.

«Nous demandons également qu'à l'avenir toute corvée prescrite ou non par une loi, que toute avanie, aussi bien que la taxe par tête, soient abolies pour toujours. Au lieu et en place de toutes ces charges et taxes, qu'on établisse un impôt sur l'avoir de chacun sans distinction, et non pas d'après la règle inique suivie jusqu'à présent et par laquelle celui qui était presque dénué de tout payait beaucoup,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Décembre.

tandis que celui qui possédait de grands biens contribuait à peine ou même ne contribuait point aux dépenses de l'Etat.

«Nous demandons et prions encore qu'à l'avenir les communes soient réellement assurées d'avoir des autorités électives sorties de leur sein: ces autorités communales veilleront, sous la haute surveillance du Gouvernement, à tous les besoins des communes, ainsi qu'au maintien de l'ordre au village, dans les champs, sur les chemins, à la sûreté, à la garantie, à la défense de la fortune, des revenus, des contributions, des dépenses, des travaux, des contrats ruraux, en un mot de tous les droits et devoirs des communes rurales.

«Que l'état de choses actuel soit irrévocablement condamné; car nos maires de village et nos magistrats de paix, qui sont institués par les suffrages communaux, n'ont pas toujours été respectés par les autorités supérieures; car nos caisses communales, que nous avons toujours régulièrement alimentées et qui auraient dû présenter déjà tout un trésor d'épargnes montant à des milliers et des milliers de piastres, ces caisses, formées par nos deniers, ont été comme un tonneau sans fond: le gain de notre dur travail y passait aussitôt qu'il était réalisé. Dieu seul peut dire dans quelles mains il s'en allait; les communes ne possèdent point d'écoles, ni aucune des améliorations qu'elles auraient pu réaliser elles-mêmes.

«En somme, nos soupirs, nos doléances de chaque jour, le principal vœu de notre classe, l'objet des prières que nous élevons jour et nuit à Dieu, c'est l'abolition de la corvée seigneuriale.

«Aussi voulons-nous la racheter, cette corvée, avec toutes les obligations onéreuses qui s'y rattachent et qui rendent les seigneurs terriens si oppressifs à notre égard. Nous voulons nous affranchir, nous racheter du servage où nous sommes; nous voulons nous racheter pour nous appartenir, pour n'être plus à personne qu'à notre pays, pour qu'aussi bien le pays soit nôtre; nous sommes à genoux, nous sommes tous affaissés: un pareil état, nous ne pouvons plus l'endurer... Nous n'entendons cependant léser en rien le droit de qui que ce soit; mais que notre droit non plus ne soit pas anéanti.

«Nous tenons de nos pères et de nos aïeux le droit de cultiver autant de terrain qu'il en faut pour assurer la subsistance de nos familles et de notre bétail, sans que personne puisse nous chasser de ce sol. Tous les actes publics les plus respectables, tous les règlements anciens et nouveaux consacrent ce droit, ainsi que le droit qu'ont nos enfants d'être dotés de terrains de subsistance jusqu'à concurrence des deux tiers de chaque fonds de terre; le Règlement même encore aujourd'hui en vigueur nous donne le droit de cultiver

www.dacoromanica.ro

autant de terrain que nous pouvous; de leur côté les seigneurs terriens ont le droit de nous demander le travail seigneurial.

«Qu'une Assemblée législative générale soit donc convoquée. Là, nos propres représentants ayant place, on délibérera sur les droits des seigneurs et sur nos propres droits, et telle redevance que le pays tout entier trouvera bon de nous imposer, nous l'acquitterons à la sueur de nos fronts; car tous comme un seul homme nous voulons nous racheter de l'esclavage, et pour être maîtres dans nos familles, maîtres de nos foyers, aussi bien que de nos champs, nous travaillerons de bon cœur, et nous nous rachèterons.

«Telles sont nos très humbles prières et demandes.

«Nous prions cette grande Assemblée du pays de fixer les regards de son esprit sur nos doléances en même temps que sur la sainte justice; qu'elle veuille bien délibérer dans sa sagesse sur ce qui convient et sur ce qui ne convient pas, et communiquer ensuite son opinion aux sept délégués réunis à Bucarest et qui sont, à nos yeux, l'image des sept Puissances.

«Quant à ce que nous avons à dire en notre nom à ces hauts personnages, c'est de les prier de laisser pénétrer dans leurs cœurs ce faible écho de nos plaintes, ces demandes unanimes de douze cent mille âmes, qu'ils voudront bien déposer aux pieds de Leurs Majestés Impériales les puissants arbitres, desquels, après Dieu, nous attendons notre salut. Les grandes Puissances qui ont pris et qui tiennent à cette heure en leurs mains les destinées de la Roumanie peuvent seules accomplir ce grand acte, d'aider tout un peuple vivant à soulever la pierre sépulcrale, sous laquelle on s'efforce de l'étouffer. Les glorieures victoires remportées peuvent s'effacer sur les colonnes où elles sont gravées, mais la mémoire de la régénération de la Roumanie, gravée au fond de tous les cœurs roumains, se transmettra d'âge en âge, au milieu d'un concert incessant de bénédictions, qui recommanderont à la postérité les noms des régénérateurs d'un peuple.»

Iassy, 26 Octobre (7 Novembre) 1857.

(Signés) Jean Roată, Siméon Stanciu, Raducanu Sava, Daniel Bălan, Constantin Ostachi, Théodore sin Pavel, Jean a Babei, Démètre Savin, Pandelachi Croitoru, Timothée Sacalof, Jean Olariul, Basile Balaiș, Jean Levărdă, Jean Roșca, Basile Stan.

Mr. *P. Maurojény* donne lecture du rapport du Comité des grands propriétaires sur ses travaux:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre

A Son Eminence le Métropolitain, Président de l'Assemblée ad-hoc de Moldavie.

«Le Comité des grands propriétaires s'est réuni le 26 Novembre et s'est occupé des questions suivantes concernant les intérêts de cette clase:

«1. Dans la première séance Mr. Kogălniceanu a proposé l'établissement des Conseils généraux de district. L'examen de cette proposition a été confié à une commission composée de MM. P. Maurojény, Gr. Costachi, A Teriachiu.

«Le travail de cette commission, accepté à l'unanimité dans la 3-ème séance, a été adressé à l'Assemblée ad-hoc.

«2. Dans la deuxième séance Mr. Kogălniceanu a présenté une proposition relative à l'abolition de tout droit sur l'exportation du bétail, des produits agricoles, des matières brutes et en général des produits bruts ou fabriqués dans le pays.

«Cette proposition, déclarée urgente, a été adoptée à la majorité de 18 voix contre une minorité de 6, qui a envisagé cette proposition comme une question d'organisation intérieure, comme se rapportant spécialement à la partie financière du pays et en a demandé l'ajournement jusqu'à la future Assemblée législative.

«Cette décision est aussi soumise à l'Assemblée ad-hoc.

«3. La commission composée de MM. G. Sturdza, B. Sturdza, L. Catargi, D. Miclescu, Gr. Balș, nommée dans la première séance pour étudier la proposition des paysans et pour proposer au comité son avis, a présenté son rapport dans la quatrième séance

«Dans la cinquième séance a été discutée une proposition de MM. P. Maurojény, Gr. Costachi, A Teriachiu, M. Jora et J. Cantacuzène, demandant que la future Assemblée législative eût à voter une loi qui réglât définitivement les relations des propriétaires et des paysans, en ayant principalement en vue de remédier aux défectuosités que présente le Règlement actuel et d'établir des principes qui puissent être susceptibles de concilier tous les intérêts relatifs à cette importante question.

«Cette proposition, mise aux voix, a été rejetée à la majorité de 16 voix contre 6.

«Dans la sixième séance Mr. Kogălniceanu a fait une motion par laquelle il demandait: 1. Qu'on n'adoptât pas le projet de décision présenté par la commission dans la question des paysans; 2. Qu'on fît à l'égard de la proposition des paysans une nouvelle réfutation, qui ne préjugeât pas la question.

«Cette motion a été rejetée à l'unanimité.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«Dans la septième séance il a été discuté une proposition de Mr. C. Rosseti, qui demandait l'abolition du travail obligatoire, la concession à chaque paysan de 15 perches de terrain, y compris la maison, dans l'enceinte du village, l'établissement des communes, la reconnaissance du droit de fermage à des prix déterminés de 12 en 12 ans, et enfin la confection par l'Assemblée législative future d'une loi basée sur ces principes.

«Cette proposition a aussi été rejetée à l'unanimité.

«Dans la même séance a été rejeté également à l'unanimité un amendement de Mr. Gr. Costachi, proposant que la future Assemblée législative procédât à une réforme juste et réfléchie, en partant du principe de la liberté du travail et de l'indépendence de la propriété.

«Ensuite a été discutée une motion de Mr. D. Rallet, proposant l'abolition de la redevance en travail pour les terrains concédés par les propriétaires aux paysans d'après les statuts actuels, ainsi que la régularisation définitive par la future Assemblée législative des relations entre propriétaires et paysans, en prenant pour base des principes qui, sans porter atteinte aux droits des propriétaires, puissent concilier en même temps les intérêts de paysans.

«Cette proposition, amendée par MM. B. Sturdza et D. Miclescu, a été rejetée par 13 voix **contre**: MM. J. Docan, A. Botez-Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza, Const. Sturdza, A. Aslan, G. Pruncu, N. Catargi, S. Miclescu, Gr. Soutzo, N. Carp, L. Catargi, Gr. Costachi, et 11 voix **pour**: MM. Rolla, N. Canano, A. Teriachiu, D. Miclescu, M. Jora, J. Fotea, M. Kogălniceanu, Em. Costachi, P. Maurojény, D. Rallet, B. Sturdza; Mr. C. Rosseti s'est abstenu.

«La commission s'approprie un amendement de Mr. Aslan et un autre de Mr. N. Catargi, qui proposent quelques modifications au rapport de la commission. La majorité du comité a adopté ce rapport avec les modifications proposées par les deux amendements susmentionnés. Ont voté **pour** 13: MM. J. Docan, A. Botez-Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza. Const. Sturdza, A. Aslan, G. Pruncu, N. Catargi, Gr. Costachi, S. Miclescu, Gr. Soutzo, N. Carp, L. Catargi. Ont voté **contre** 8: MM. Rolla, Jora, Em. Costachi, Kogălniceanu, Teriachiu, Maurojény, Rallet, J. Fotea. Se sont **abstenus** 4: MM. Const. Rosseti, D. Miclescu, N. Canano, B. Sturdza.

«Les différentes opinions qui se sont produites sur cette question dans le sein du Comité des grands propriétaires sont présentées ci joint à l'appréciation de l'Assemblée ad-hoc, et nommément:

«I. Opinion de la majorité du Comité;

«II. Proposition de Mr. D. Rallet amendée par MM. B. Sturdza et D.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

Miclescu et appuyée par MM. Rolla, Jora, Em. Costachi, Kogălniceanu, Teriachiu, Maurojény, J. Fotea, D. Miclescu, N. Canano, B. Sturdza, Rallet.

«III. Proposition individuelle de Mr. Constantin Rosseti.

«Dans la neuvième séance le comité a déclaré à l'unanimité avoir terminé l'énonciation de ses vœux.

«En communiquant à Votre Eminence le résultat des travaux du Comité des grands propriétaires, le soussigné La prie de vouloir bien en donner connaissance à la Commission internationale de Bucarest, conformément à l'art. 87 du Règlement de l'Assemblée.»

Le Président du Comité des grands propriétaires,

(Signé) B. Sturdza.

Secrétaire, C. Hurmuzaki.

Iassy, le 13 (25) Décembre 1857.

Mr. *C. Hurmuzaki* lit la décision de la majorité du Comité des grands propriétaires:

Décision de la majorité du Comité des grands propriétaires.

«Le Comité des grands propriétaires a écouté attentivement la proposition présentée par les paysans à l'Assemblée générale dans la séance du 9 Novembre. Après une mûre délibération il s'est assuré:

«1. Que cette proposition n'a pas été élaborée au sein du Comité des députés paysans, vu quelle n'a pas été contresignée par le Secrétaire du comité, contrairement aux §§ 57 et 58 du Règlement de l'Assemblée, et que par conséquent cette proposition ne peut être considerée que comme rédigée par des personnes qui, uniquement dans le but de troubler la tranquillité publique, ont profité de l'ignorance des députés paysans pour émettre des principes subversifs et provoquer la discorde et la haine entre propriétaires et paysans, ainsi que le prouve la terminologie créée à cette fin de «boyards de terre», employée dans tout le cours de la proposition à la place du mot propriétaire, terminologie d'autant plus malheureuse qu'elle ne comprend pas une grande partie des propriétés habitées par les paysans, et nommément les propriétés du clergé, des propriétaires non-boyards et des razèches;

«2. Que par conséquent ni le style, ni les tendances communistes de la plainte susmentionnée ne sauraient être imputés aux députés paysans signataires. Toute la responsabilité de cet écrit n'incombe donc que sur les rédacteurs, qui ont abusé de la confiance de ceux au nom desquels ils parlent;

«3. Que bien que quelques-unes des plaintes comprises dans

www.dacoromanica.ro

la proposition susmentionnée soient vraies et justes, et par là qu'elles méritent une attention toute sérieuse, néanmoins l'état actuel des paysans moldaves est bien plus prospère que celui des paysans de beaucoup d'autres pays, qui jouissent d'une meilleure organisation et d'une civilisation supérieure;

«4. Que la majorité des propriétaires a saisi toutes les occasions qui leur étaient offertes, pour alléger autant que possible les charges, que faisaient peser sur les paysans établis sur leurs terres les événements politiques et les abus des administrateurs;

«5. Que les intérêts des propriétaires fonciers ont beaucoup plus souffert que ceux des paysans, car pendant que ceux-ci ne fournissaient aux armées étrangères que des transports et le travail manuel, les propriétaires étaient forcés de fournir les objets nécessaires à l'approvisionnement des innombrables armées d'occupation, tels que pain, foin, bois, paille, boissons, quartier, et en 1828 et 1829 des chariots même et des bêtes de somme. Les propriétaires achetaient souvent des vivres, non seulement pour les armées, mais aussi pour les paysans établis sur leurs terres, afin de subvenir à leurs nécessités dans des temps de disette à la suite des sécheresses ou des dégâts causés par les sauterelles, sans parler des secours que les paysans recevaient des propriétaires, soit en argent pour payer les contributions, pour acheter du bétail et pour satisfaire à d'autres nécesités, soit en matériaux pour maisons, hangars, haies, instruments aratoires;

«6. Que ce triste état de choses, quoique exagéré dans la proposition susmentionnée, doit être imputé à nos Gouvernements, qui seuls sont responsables des abus décrits, et non pas aux propriétaires, et qu'il n'est qu'une conséquence naturelle des guerres incessantes, des occupations militaires et des fréquents changements de Gouvernements et d'administrations, en un mot une conséquence inévitable du manque de stabilité auquel les Principautés sont condamnées depuis plus d'un siècle et demi;

«7. Que c'est précisément ce triste état de choses qui nous a déterminés à en chercher le remède dans l'Union des Principautés en seul Etat avec un Prince étranger et l'hérédité du trône;

«8. Que sans attendre la proposition des paysans, les classes privilégiées, et parmi celles-ci celle des grands propriétaires, ont de leur propre gré proclamé à l'unanimité et avec acclamation:

«I. L'abolition de tous les privilèges;

«II. L'égalité de tous devant la loi;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«III. La répartition égale et générale des contributions en proportion de la fortune de chacun sans distinction;

«IV. La soumission de tous à la conscription militaire;

«V. L'admissibilité de tous les Roumains aux fonctions de l'Etat; et par conséquent qu'elles ont contribué à écarter les principaux motifs de plaintes de la part des paysans, plaintes présentées à l'Assemblée le 9 Novembre, c'est-à-dire douze jours après la proclamation des principes susmentionnés;

«9. Que l'assertion des paysans, qu'anciennement la redevance due aux propriétaires n'était que de six jours, puis de douze, est inexacte d'après le témoignage de l'histoire, qui prouve:

«a) Que la majorité des paysans étaient serfs;

«b) Que tous les paysans, sans distinction d'origine, travaillaient sans mesure ni limite au profit de leurs maîtres, dont la volonté seule fixait le nombre des jours de travail, ainsi que l'atteste le Prince Démètre Cantémir, dans sa *Description de la Moldavie*, pages 245 — 252;

«c) Qu'il n'était permis de recevoir aucun paysan désertant la propriété de son maître, comme le prouve la loi du Prince Basile publiée en l'an 1646, pag. 3, art. 18, ainsi conçue: «Nul ne doit donner «ni refuge ni asile au paysan qui déserte la terre ou le domicile de «son propriétaire. Le contrevenant à cette loi sera tenu de payer au «Prince 12 livres d'argent et 24 livres au boyard maître du paysan. «De plus, le Gouvernement facilitera le retour du paysan à son do«micile, les frais et dépenses devant être à la charge du délinquant»;

«d) Que le 6 Avril 1749 les classes privilégiées, le clergé et les boyards abolirent de leur plein gré le servage et les tristes privilèges qui en découlaient, en déclarant à l'unanimité que les serfs ne sont pas des esclaves, vu que le mot *vecin*, serf, ne signifie que «pay«san sans propriété» et décidèrent que les hommes ne suivraient pas la vente de la terre, mais que, comme paysans, ils demeureraient dans le village, en y faisant le travail habituel, travail spécifié dans sa nature, comme dans sa durée, et fixé pour chaque homme à 24 jours par année, et qu'ils seraient tenus en outre à donner la dîme;

«e) Que le Prince Grégoire Alexandre Ghica, à la suite des innombrables plaintes qu'il recevait de la part des paysans établis sur les terres des boyards, sur celles des monastères et des razèches, contre les propriétaires de ces terres, ainsi que de la part de ces derniers contre les paysans établis sur leurs terres, a, par son chrisobulle du 1-er Janvier 1766, réduit les jours de travail de 24 à 12 jours, déterminé la quantité de travail de chaque journée, consacré

www.dacoromanica.ro

en même temps le droit des propriétaires fonciers de prélever la dîme sur tous les produits, ainsi que le droit de monopole de la vente des boissons; autorisé le règlement des relations entre les propriétaires fonciers et les paysans par des arrangements de gré à gré, et statué enfin que les paysans, qui auraient contracté des arrangements pour le travail, seraient tenus de se conformer à ce même contrat;

«f) Que le Prince Grégoire Ghica par son chrysobulle du 30 Septembre 1777 a en outre obligé les paysans de donner aux propriétaires fonciers deux jours de travail surérogatoire pour la réparation des étangs, des moulins et autres bâtisses, et de faire un transport et deux charrois de bois;

«g) Que le Règlement Organique, chap. III, sect. VII, art. 118, 132, a obligé les paysans à travailler au profit des propriétaires fonciers dans le cours d'une année, selon l'ancien usage, douze journées, dont la tâche a été déterminée; à donner la dîme de tous les produits, à faire deux transports à une distance d'une à huit heures, à faire deux charrois de bois au domicile du propriétaire et à travailler quatre jours à la réparation des batisses sises sur la terre; le Règlement Organique, art. 129, a également confirmé le droit exclusif des propriétaires de vendre sur leurs terres toute espèce de boissons;

«h) Que le statut publié l'an 1851, en abolissant sans dédommagement la dîme due par les paysans aux propriétaires, en exemptant aussi les paysans de l'obligation de construire des magasins pour la conservation des maïs du propriétaire et en libérant ceux qui ne possédaient ni bœufs, ni chevaux, des quatre jours de travail à la réparation des batisses des propriétaires, dus au lieu des transports prescrits par le Règlement Organique, a en même temps augmenté de 20 prajines le pâturage revenant à chaque paysan, et que par conséquent, loin d'augmenter les redevances du paysan, il a notablement amélioré son état;

«i) Que tous les règlements par lesquels les relations entre les propriétaires fonciers et les paysans établis sur ces mêmes terres, depuis l'acte mémorable de l'abolition du servage jusqu'au statut actuel, ont stipulé non seulement les jours de travail dus par les paysans aux propriétaires, mais aussi la mesure de travail de chaque journée, tandis que le Règlement actuel a déterminé la quantité de travail, non point par le nombre des jours, mais seulement par la mesure en usage dans le pays, la faltche et ses fractions, n'admettant dans cette réglementation qu'une seule exception à l'égard des réparations des bâtisses, pour lesquelles il a prescrit 4 jours or-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

dinaires, et que par conséquent les rédacteurs de la plainte (proposition) des paysans arguent par ignorance du Règlement actuel, quand ils disent qu'aujourd'hui le paysan doit travailler 12 jours par année et que chacun de ces jours dure un mois;

«10. Que les paysans en Moldavie ne sont pas attachés à la glèbe (glebae adscripti), mais bien des hommes libres, qui peuvent se transporter où bon leur semble, changer leur état selon leur bon plaisir, embrasser toute profession et entreprendre toute spéculation, en un mot qu'ils ne sont pas chez nous ce qu'en d'autres pays on appelait des serfs (Leibeigene) et par conséquent qu'ils ne sont soumis à aucune des obligations et prestations qui étaient imposées à cette classe d'hommes;

«11. Qu'il n'est point étonnant que le paysan ait pu avant le Règlement Organique exploiter à son profit une plus grande quantité de terrain qu'aujourd'hui:

«1. Parce qu'alors le paysan, à part le travail susmentionné, était encore chargé de plusieurs autres prestations que le Règlement Organique a abolies; et

«2. Parce qu'alors le pays étant beaucoup plus grand et la population moins nombreuse qu'à présent, les propriétaires, pour retirer un profit quelconque de leurs vastes champs, qui, faute de bras et de capitaux, demeuraient incultes, en permettaient volontiers l'exploitation sans autre redevance que la dîme des produits, non seulement aux paysans établis sur leurs terres, mais aussi aux propriétaires et aux paysans des environs et même aux étrangers venus de loin et disposés à accepter cette condition. Mais aujourd'hui que la population a augmenté et augmente journellement par des immigrations continuelles même des pays voisins où les paysans sont propriétaires, aujourd'hui qu'une partie considérable des terres jadis incultes des propriétaires a été mise à la disposition des nouvelles générations de la population rurale; aujourd'hui que le commerce et l'agriculture ont pris un si grand et si rapide développement qu'il y a peu de terres dans la partie de la plaine qui aient des pâturages pour l'élève du bétail, jadis la principale branche de notre agriculture; aujourd'hui que le prix de la terre a haussé en proportion de ce développement et que d'autre part le prix du travail, par suite de l'augmentation du nombre des bras et de leur remplacement par différentes machines, n'a pu augmenter dans la même proportion, le Règlement Organique et le statut rural actuel ont dû établir et ont établi une proportion plus juste entre la valeur du terrain affermé par

www.dacoromanica.ro

les propriétaires au paysan et celle du travail avec lequel celui-ci paie son fermage;

«12. Que l'or et l'argent qui entrent dans le pays ne proviennent pas uniquement de la sueur des plaignants, mais en grande partie aussi des capitaux considérables employés par les propriétaires en achats de bestiaux et d'instruments agricoles, en salaires aux manœuvres pris soit dans leurs propres villages, soit dans le voisinage, soit même à l'étranger, comme par exemple en Bucovine, en Galicie, en Transylvanie etc;

«13. Que si les paysans n'ont pas été appelés à la confection des lois qui les concernent, les propriétaires fonciers non plus n'ont pas été appelés à la confection de celle en vertu de laquelle ils ont été privés sans dédommagement de plusieurs avantages qui leur revenaient de la part des paysans, et nommément de la dîme qui, comme partie de la redevance annuelle due au propriétaire pour le terrain concédé en exploitation aux paysans comme objet de droit civil, n'a été abolie dans tous les pays civilisés que moyennant une juste indemnisation;

«14. Que le règlement des relations entre les propriétaires et les paysans par arrangement de gré à gré, non seulement n'a point été défendu par les lois, ainsi que le prouve le chrisobulle du Prince Gr. A. Ghica du 1-er Janvier 1766, art. 15, mais au contraire a même été le but avoué du Règlement Organique, art. 118, lit. E, et du statut rural de 1851, art. 4, où il est expressément dit: «que ces règlements «serviront de base jusqu'à ce que **les fermages pourront s'opérer «par des arrangements de gré à gré»**, sans parler qu'avant comme après la promulgation du Règlement cette mesure a été même apliquée dans plusieurs localités;

«15. Que le Règlement Organique, art. 123, et les statuts ruraux de 1851, art. 16, en statuant que le propriétaire est tenu, dans les villages sis sur des terres de peu d'étendue, de céder en exploitation, proportionnellement au nombre des habitants, les $^2/_3$ de sa propriété, n'a point étendu cette disposition **à la totalité de la terre**, ainsi que l'avancent les rédacteurs de la proposition des paysans contrairement à la vérité; mais que, bien au contraire, ces règlements ont explicitement ajouté que cette répartition ne peut s'appliquer qu'aux terrains destinés au **pâturage, au fauchage** et **au labour,** sans parler que cette disposition n'est qu'une exception applicable seulement aux propriétés trop restreintes, et par conséquent ne saurait être généralisée et appliquée à toutes les terres, et que le même art. 123 du Règlement Organique et l'art. 17 des statuts ruraux de 1851 portent que: **si le**

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 28. 1857
18 Décembre.

nombre total des habitants du village ne pouvait avoir toute la quantité de terrain désignée par le règlement actuel, alors les paysans pourront se transporter ailleurs ou bien passer des arrangement de gré à gré avec le propriétaire;

«Le Comité des grands propriétaires opine donc, sur les vœux exprimés dans la proposition susmentionnée des paysans, ce qui suit:

«1. Le vœu émis qu'à l'avenir les paysans soient placés au rang des hommes et que les coups de fouet soient abolis coïncide avec le vote de l'Assemblée, qui a proclamé l'égalité devant le loi et l'instruction publique gratuite et obligatoire pour toutes les villes et villages, d'où il suit que la future Assemblée, conformément à ce vote, devra réformer la législation pénale, qui, basée jusqu'ici sur la distinction des classes et pleine de défectuosités monstrueuses, ne répond plus aux exigences du siècle.

«2. Le vœu que les corvées publiques et l'impôt de la capitation soient abolis dans l'avenir est amplement satisfait par les votes de l'Assemblée du 29 Octobre, relatifs à l'abolition des privilèges de classe, à l'égalité devant la loi et à la répartition équitable des contributions, etc.

«3. Le vœu d'avoir dans les villages des magistratures élues parmis les villageois, étant tout à fait moral et favorable au bon ordre, mérite d'être pris en considération; c'est donc à la future Assemblée législative de régler le mode et l'étendue de son application, conformément aux intérêts et au degré de culture des paysans et sans perdre de vue l'annexe P. art XXXV et XXXVI du Règlement.

«4. Le vœu de l'abolition du travail obligatoire ou des statuts ruraux réclamé par les députés payans est une mesure désirée aussi par les propriétaires: a) parce que ce travail, qui d'après le Règlement Organique et les statuts ruraux de 1851, doit être une juste compensation de la valeur annuelle du terrain que les propriétaires donnent aux paysans en exploitation, ne remplit ni ne peut remplir cette condition, aujourd'hui que d'une part le prix do la terre est si élevé et que de l'autre la quantité du travail due au propriétaire est demeurée invariable, et par conséquent n'est plus une juste compensation de la valeur du terrain affermé au paysan, et b) parce qu'en présence des tendances si hostiles au principe de la propriété, qui se manifestent sous les auspices de quelques réformateurs incompétents, les propriétaires ne sauraient plus désirer l'application des statuts ruraux de 1851, et cela pour sauver leurs propriétés de l'application d'utopies condamnées par tout le monde, ainsi que le prouve l'expression de **travail obligatoire,** expression qui n'est qu'un sophisme communiste et qui, en d'autres termes, n'est que la propriété universelle «sans

www.dacoromanica.ro

«achat ni payement de la terre», que les rédacteurs de la proposition des paysans considèrent comme propriété commune à tous comme le sont l'air et le soleil; tandis que le travail obligatoire ne découle pas d'un droit féodal, n'est pas un vain privilège de la boïarie, pas plus qu'un reste du servage, qui en Moldavie est aboli depuis l'année 1749; mais ainsi qu'il a été dit plus haut, le travail obligatoire n'est que l'équivalent de l'exploitation du terrain que les paysans reçoivent des propriétaires pour leur usage, c'est le prix annuel du fermage payé en travail aux propriétaires, non seulement boyards, mais aussi aux propriétés foncières conventuelles et aux propriétaires non-boyards.

«5. Le vœu d'avoir à exploiter autant de terrain qu'ils voudraient, sans que personne puisse les en empêcher, ni eux ni leurs fils, jusque à concurrence des deux tiers de la propriété, indiquant une tendance manifeste à porter atteinte à la propriété, le Comité des grands propriétaires répond:

«a) Que le terrain que les paysans reçoivent en exploitation à la condition d'en payer la concession en travail est une propriété incontestable du propriétaire foncier, acquise par des titres légaux, titres reconnus valables par toutes les législations en général et la nôtre en particulier, tels que successions, partages, sentences judiciaires, donations, échanges, achats, tous confirmés par les chrisobulles des Princes, tous attestés et consacrés par une possession paisible et non interrompue de plusieurs siècles;

«b) Que le droit des propriétaires fonciers s'étend sur toute la terre sans en excepter la moindre parcelle, comme il est prouvé:

«I. Par les ventes et achats, qui tous comprennent, non seulement la terre réservée à la propre exploitation des propriétaires, mais aussi le terrain concédé en exploitation aux paysans, terrain que l'acheteur paie au même prix que la première;

«II. Par les nombreux acquits contre les petits propriétaires (razèches), qui aujourd'hui sont dans la condition des paysans sur les terres par eux aliénées;

«III. Par l'affermage quotidien à des paysans nouvellement mariés et à des émigrés des terrains, qui jusque-là avaient été exclusivement exploités par le propriétaire de toute la terre;

«IV. Par de nombreuses hypothèques qui s'étendent sur toute la terre;

«V. Par les lois du pays, et nommément par le chrysobulle du Prince Gr. A. Ghica du 1-er Janvier 1766, par le Règlement Organique et les statuts aujourd'hui en vigueur, qui, en réglant les relations entre les propriétaires et les paysans établis sur les terres de ceux-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1980 18 Décembre.

là, n'ont pas laissé l'ombre d'un doute que la terre allouée aux paysans est la propriété incontestable du propriétaire de toute la terre;

«VI. Par le Règlement Organique et les statuts de 1851 art...., qui accordent au propriétaire le droit d'éloigner de sa terre les paysans turbulents; auquel cas, le terrain que les paysans ont eu en exploitation rentre immédiatement en la disposition illimitée du propriétaire de la terre, sans que le paysan éloigné ait droit à aucun dédommagement, si ce n'est pour les plantations (arbres fruitiers) qu'il aurait faites sur la terre du propriétaire;

«VII. Par le Règlement Organique, art. 123 et 124, lit. *d*, qui, en accordant au paysan la faculté de se déplacer d'une terre sur une autre, non seulement ne lui reconnaît pas de droit au moindre dédommagement pour les terrains qu'il a reçus du propriétaire en exploitation, mais au contraire statue expressément que la maison, toutes les plantations et tous les terrains que le paysan aurait rendus productifs resteront au propriétaire sans nulle indemnisation, qui assurément eut été réservée au profit du paysan, si celui-ci avait eu l'ombre d'un droit de propriété;

«VIII. Par les lois de la Principauté de Valachie et par celles de la Bessarabie, qui reconnaissent aux propriétaires le droit illimité de propriété, tandis qu'elles ne reconnaissent aux paysans établis sur les terres de ceux-là que le droit de fermiers;

«IX. Par tous les actes judiciaires, qui constatent que, dans les procès auxquels ont été exposées les terres des propriétaires de la part des voisins ou d'autres réclamants, les paysans établis sur ces terres n'ont jamais participé ni aux procès ni aux suites des procès; et

«X. Que les paysans n'ont jamais eu le droit ni de grever d'hypothèques le terrain reçu en exploitation, ni de l'aliéner, ni de le transmettre soit à leurs héritiers, soit à des étrangers à titre d'héritage de vente ou d'échange.

«Par conséquent, les paysans ne peuvent acquérir la propriété des terrains qu'ils exploitent qu'en vertu d'une bonne entente avec les propriétaires des terres, à l'exemple des paysans de la Bessarabie, dont un grand nombre ont acheté de leurs propriétaires des terres entières, partant aussi le terrain qu'ils avaient en exploitation, terres dont nous ne citerons que deux, celles de Mindgir et de Tomaï, du district de Cahul, chacune de 4.000 dessétines et annexées aujourd'hui l'une et l'autre à la Moldavie.

«L'acquisition de la propriété par bonne entente, à laquelle personne ne s'oppose et qui est une mesure désirée de tous, pourrait se réaliser facilement dans les Principautés, alors que les institutions

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA
859
MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI

sages seraient appliquées avec sincérité par un Gouvernement stable, qui s'imposerait pour mission l'extirpation des abus dont sont victimes les paysans; car une propriété acquise de cette manière peut seule assurer la prospérité de l'acquéreur, qui par cela qu'il la devra à son travail et à son activité, s'y attachera de toute son affection et deviendra un homme d'ordre, un vrai défenseur de la légalité et des institutions de sa patrie, tandis que toute autre mesure imposée et précipitée ne pourrait qu'ébranler les fondements les plus solides de la société et provoquer en même temps la décadence de l'agriculture.

«C'est pourquoi, considérant:

«1. Que le paysan en Moldavie n'est ni serf, ni attaché à la glèbe, pas même sujet des propriétaires, comme était même jusqu'à nos jours le paysan en Autriche et en Allemagne, mais qu'il est au contraire homme libre;

«2. Que comme il a été démontré plus haut, le travail que le paysan fait pour le propriétaire n'est pas une prérogative de la boïarie, n'est pas un service personnel qui ait pour origine des privilèges féodaux surannés; n'est pas ce qu'en d'autre pays s'appelait la corvée, mais n'est au contraire que le loyer de la terre concédée en exploitation par le propriétaire au paysan, une obligation basée sur un contract bilatéral, dont la continuation ou la cessation ne dépend que du gré des deux parties;

«3. Que les paysans ont le droit de se déplacer où bon leur semble et par conséquent de se libérer de leur obligation envers les propriétaires pour le terrain que ceux-ci leur donnent en exploitation;

«4. Que le terrain exploité par le paysan à son profit est la propriété incontestable des propriétaires fonciers;

«5. Que les droits de la propriété sont garantis par le Règlement Organique, chap. III, sect. I, dans les termes suivants: «Conformément «aux institutions primordiales du pays, les droits sacrés de la propriété «foncière seront à jamais conservés intacts dans toutes leurs attri«butions et soumis uniquement au libre usage et à la disposition «exclusive du propriétaire»;

«6. Que l'Assemblée ad-hoc de Moldavie à proclamé à l'unanimité le principe du respect de la propriété comme l'une des bases de la réorganisation future;

«7. Que d'après toutes les législations et d'après l'art. 462 du Code civil de Moldavie, le droit de propriété est la faculté exclusive de disposer de la substance, ainsi que des fruits d'une chose, selon sa volonté et son bon plaisir, et par conséquent que la demande des députés des paysans de racheter le travail, ou en d'autres termes de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

donner au propriétaire de l'argent au lieu du travail dû en nature, renferme une violation palpable du droit de propriété, vu qu'elle tend à restreindre la libre disposition, condition essentielle du droit de propriété ;

«8. En présence de ces circonstances, tout règlement des relations entre paysans et propriétaires, qui n'aurait pas pour base une transaction de gré à gré, par laquelle les paysans pourraient devenir non seulement fermiers, mais encore propriétaires, ne saurait être juste ni concilier les intérêts réciproques;

«9. Que cette mesure, dont la justice et l'utilité ont été prévues et par le chrysobulle du Prince Gr. A. Ghcia du 1-er Janvier 1766 et par le Règlement Organique et par les statuts de 1851 aujourd'hui en vigueur, ainsi que par le protocole des Conférences ministérielles de Constantinople du 11 Février 1856, a même été appliquée dans cette Principauté, où sur plusieurs terres déjà les paysans travaillent d'après des arrangements *de gré à gré*, tandis que sur d'autres, toujours en vertu des arrangements de gré à gré, ils payent en argent la concession du terrain à exploiter à leur profit;

«10. Que si l'application de cette mesure n'a pas eu plus d'extension, c'est uniquement par suite des conditions par lesquelles la loi entravait le libre déplacement des paysans d'une terre sur une autre, tandis que les propriétaires, rassurés par ces obstacles, ne sentaient pas la nécessité de régler par des arrangements de gré à gré leurs relations avec les paysans établis sur leurs terres;

«11. Que ce n'est que par les transactions libres qu'on pourrait faire disparaître la disproportion qui existe, quant à la population et aux prix de la terre, entre différents districts de la Moldavie;

«12. Que le règlement des relations entre propriétaires et paysans par transactions libres est une mesure réclamée même par l'économie politique, qui proclame la liberté de la concurrence et des transactions comme dogme fondamental et n'admet l'intervention du Gouvernement que dans le cas où les essais de règlement par des arrangements à l'amiable ne répondraient pas au but désiré, ou bien dans le cas où les moyens privés seraient insuffisants pour le réaliser;

«13. Que la réforme des relations actuelles, étant de nature à exercer la plus grande influence sur l'agriculture, source principale de la richesse nationale, exige la plus grande attention et les études les plus approfondies, des combinaisons et des mesures préalables, sans lesquelles les institutions les plus bienveillantes et les plus philantropiques, loin d'assurer le résultat voulu, ne produiraient que

www.dacoromanica.ro

troubles et ébranlements et amèneraient inévitablement la décadence de l'agriculture et du commerce;

No 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«14. Que la réforme du système actuel présuppose l'existence d'un Gouvernement stable et fort, d'un Gouvernement disposant de tous les moyens intellectuels, moraux et matériels pour la réaliser avec l'impartialité, la persévérance, l'autorité et la sagesse que reclame l'importance de cette question vitale, question de laquelle dépend l'existence de la classe la plus nombreuse de la population et même le bien-être des autres classes, la tranquillité publique et la préservation du pays contre les tristes conséquences de la précipitation ou des passions mises en jeu;

«15. Que l'intérêt même des propriétaires exige l'abolition du mode actuel des relations entre eux et les paysans;

«16. Que la justice réclame également que cette réforme ne s'opère au détriment ni des propriétaires ni des paysans, dont le bien-être doit faire l'objet des soins particuliers non seulement du Gouvernement, mais aussi des propriétaires, qui ne pouvant méconnaître l'utilité de cette nombreuse clase de l'Etat désirent vivement l'amélioration de son sort;

«Le Comité des grands propriétaires émet donc le vœu que les principes suivants soient pris pour base de la future organisation:

«I. Le mode actuel de compensation par le travail de la concession du terrain a exploiter doit être aboli.

«II. L'Assemblée législative, dans sa première session, devra fixer un délai dans lequel les relations entre les propriétaires et les paysans cultivateurs établis sur les terres des premiers pourront être réglées par des arrangements de gré à gré.

«III. L'Assemblée législative fera une loi, à laquelle seront soumis ceux des propriétaires et des paysans qui n'auraient pas profité du délai fixé pour le règlement de leurs relations réciproques par des arrangements de gré à gré.

«IV. Cette loi sera basée sur le principe du respect de la propriété et aura en vue en même temps la stabilisation et les moyens de vivre des paysans aujourd'hui cultivateurs.»

(Signés) J. Docan, A. Botez-Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, G. Pruncu, N. Catargi, S. Miclescu, Gr. Soutzo, N. Carp, L. Catargi, Costachi.

Mr. *A. Teriachiu* lit l'opinion de la minorité de ce même Comité:

www.dacoromanica.ro

Opinion de la minorité au sein du Comité des grands propriétaires.

No. 1980. Proc-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«Les soussignés ont l'honneur de faire la proposition suivante relativement à la question des rapports entre les paysans des communes rurales avec les propriétaires:

«1. Considérant que la proposition des paysans, élaborée en dehors de leur comité, contrairement aux art. 57, 85, 86, du Règlement de l'Assemblée, contient, outre la longue énumération de leurs souffrances, ayant pour cause d'une part les invasions étrangères et d'autre part les abus imputables au relâchement des institutions en vigueur, beaucoup de recriminations non fondées et des tendances regrettables, accusées par les désignations controuvées de boyards terriens et essayant à dénaturer le caractère des relations existantes entre les paysans et les propriétaires;

«2. Qu'ainsi que de semblables tendances ne peuvent inquiéter la propriété, protégée dans toute sa plénitude par les lois du pays, consacrée par le principe du maintien des sociétés modernes et confirmée par le vote de l'Assemblée du 18 Novembre, de même on ne peut nous empêcher de considérer l'amélioration du sort des paysans des communes rurales comme une condition de la prospérité de notre pays;

«3. Que contrairement à ces mêmes tendances qu'on n'aurait pas dû formuler même comme une hypothèse, néanmoins les propriétaires, la classe la plus considérée du pays, la classe qui a toujours donné des preuves d'intelligence et de générosité, a été jusqu'à présent à la tête du mouvement national et n'a par conséquent nullement besoin de recourir à des faits historiques pour défendre ses droits, consacrés par les lois du pays et par des milliers de transactions et de titres légaux;

«4. Que les propriétaires et les paysans, ces deux éléments qui ont sauvé la France des troubles dans lesquels les chercheurs de systèmes voulaient la plonger, sont appelés, de même qu'ils se sont partagé bien des malheurs, à cicatriser aussi, par un accord mutuel, bien des plaies du passé et à développer les richesses de ces pays bénis de Dieu;

«5. Que par les votes de l'Assemblée du 29 Octobre, douze jours avant qu'en séance lecture fût donnée de la proposition des payans de communes rurales, et par les votes du 18 Novembre quelques principes ont été posés, qui contribueront à l'amélioration du sort des paysans et qui seront approuvés plus tard par une organisation conforme à leurs intérêts vitaux;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«6. Que pour concilier l'impossibilité dans laquelle nous nous trouvons, comme Assemblée consultative, de décréter des lois par rapport à une question qui devrait être particulièrement pour nous l'objet d'une étude sérieuse; car même dans les autres Etats, où les réformes n'ont pas été soumises à aucune impulsion des événements extérieurs, une semblable réforme a passé par des mesures transitoires;

«7. Qu'une mesure coërcitive et mal combinée paralyserait l'agriculture, sans produire une amélioration sensible au sort des paysans, ainsi qu'il a eu lieu en Bucovine, d'où des centaines des paysans ont passé en Moldavie pour gagner leurs moyens d'existence;

«8. Qu'en ce qui concerne cette question, il est particulièrement nécessaire de prendre des dispositions uniformes d'avec notre sœur patrie, comme dans une question très étroitement liée par rapport à l'agriculture, l'unique industrie des Principautés, et au bien-être et l'avenir de la majorité du peuple roumain;

«9. Que les accords de gré à gré prévus à l'art. 118, lit. E, du Règlement Organique, pour pouvoir être appliquables et justes, exigeraient tout de même, non seulement l'établissement des paysans des communes, mais aussi des dispositions paternelles d'un Gouvernement national;

«10. Considérant enfin que pour établir une **nationalité roumaine**, sans laquelle il n'existe point de vie nationale, ni une patrie assurée contre les calamités passées, ni une **Union prospère et puissante**, il est urgent que le Gouvernement et l'Assemblée future en fassent l'objet de leurs occupations ;

«En conséquence, les soussignés proposent qu'à la future organisation le vœux suivants soient pris pour bases:

«I. L'abolition de la redevance du travail pour le terrain concédé aux paysans par les propriétaires conformément aux lois existantes.

«II. Régularisation définitive des rélations entre propriétaires et paysans et établissement de principes, qui, sans léser les droits des propriétaires, pussent satisfaire aussi les intérêts des paysans.

«III. La future Assemblée législative, dans sa prochaine session, votera une loi, à laquelle et les paysans et les propriétaires seront soumis et qui, développant ces principes, tranchera cette question si importante et vitale pour les Principautés-Unies.»

1857, le 11 Décembre.

(Signé) D. Miclescu, M. Kogălniceanu, D. Rallet, M. Jora, N. Canano, A. Teriachiu, M. Costachi, J. Fotea, C. Rolla, P. Maurojény, B. Sturdza.

Mr. *A. Panu* donne lecture de l'opinion isolée de Mr. C. Rosseti:

www.dacoromanica.ro

Opinion individuelle de Mr. C. Rosseti-Teţcanu.

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«L'opinion du soussigné dans la question des paysans est que les boyards ou propriétaires, toutes les fois qu'ils ont été appelés à régler législativement les relations entre eux et les paysans, n'ont jamais été ni aussi injustes, ni aussi oppresseurs, que les paysans induits en erreur le prétendent dans leur proposition. L'augmentation de travail dont il y est question n'a pas eu pour cause les tendances des propriétaires à les opprimer, mais elle est résultée de la nature même des choses. Cet état de choses provenait de ce qu'à l'époque, où la terre et même les produits n'avaient presqu'aucune valeur, on n'exigeait pas un grande compensation de la part de celui auquel on se trouvait heureux de pouvoir céder n'importe quelle quantité de terre, pourvu qu'on en retirât un bénéfice, si mince qu'il fût. Ces transactions, pour ne pas dire ces lois, augmentaient de temps en temps les charges des paysans, au fur et à mesure de l'augmentation du prix de la terre et de ses produits; ce sont là les chances ordinaires de la vente et de l'achat; lorsqu'on ne prélevait que la dîme, les avances faites par le propriétaire au paysan n'équivalaient guère que de 10 à 15 piastres. Aujourd'hui que le propriétaire reçoit de chaque paysan la valeur de douze ducats en travail, il lui donne pour sa nourriture un capital représentant une valeur d'au-moins 120 ducats. Ce n'est donc pas là qu'est l'injustice, d'autant plus que le travail, d'après les prix courants, est même au-dessous de la valeur indiquée plus haut. Mais l'injustice consiste dans la foule des abus qui se sont commis et qui se commettent encore journellement, abus dont les faibles ne pouvaient manquer d'être victimes, vu que le Gouvernement, non seulement les tolérait, mais souvent même les provoquait. Le Prince tolérait les abus parce qu'il avait lui-même à en souffrir d'autre part; les boyards, les petits propriétaires en souffraient aussi. Enfin, ce qui est incontestable, le poids le plus lourd retombait sur les cultivateurs, comme la classe la plus faible, car tous ceux qui étaient victimes de quelques grandes injustices se dédommageaient sans doute par les abus qu'eux-mêmes commettaient aux dépens des autres, tandis que les cultivateurs, privés d'un pareil privilège, n'avaient aucun moyen de se dédommager de leurs pertes; voilà la source du mal, voilà la plaie de notre pays, dont les habitants, à quelque classe qu'ils appartiennent, ne sont pas mauvais par nature, mais que les injustices incessantes, qu'ils ont eu à supporter par suite de causes extérieures, ont malheureusement reduits à être tour-à-tour opprimés

www.dacoromanica.ro

et oppresseurs. Pour preuve de ce que j'avance, voici un exemple. Aujourd'hui que les magnanimes Puissances européennes ont bien voulu prendre sous leur puissante égide la défense de nos droits et nous appeler à exprimer nos vœux pour le bonheur de notre pays, ou pour mieux dire à poser les bases d'une nouvelle constitution plus en harmonie avec les intérêts du pays, l'Assemblée a dans tous ses travaux fait preuve de justice et de modération; non seulement nous nous sommes dépouillés de tous nos privilèges avec le plus grand désintéressement, mais nous avons encore accepté avec joie de contribuer avec les plus faibles à toutes les charges, dans le but de fortifier notre chère patrie et d'échapper à la corruption du dehors. Il nous reste aujourd'hui la question des relations des paysans avec les propriétaires, question plus difficile et plus compliquée, parce qu'il s'agit d'équilibrer les intérêts vitaux de chaque classe. Mais si propriétaires et paysans étaient justes et savaient judicieusement concilier, selon les besoins du siècle, les intérêts du pays avec les leurs propres, l'entente deviendrait facile sur la solution à donner à la question, sans laisser entre les différentes classes un levain de haine, ce dont Dieu veuille nous préserver les uns et les autres; car se serait là le moyen de faire notre malheur à tous. Voici donc l'opinion du soussigné sur la réforme à introduire dans les relations des propriétaires avec les paysans:

«I. Abolition du boïaresc, c'est-à-dire abolition du mode actuel de payement en travail du revenu de la propriété concédée en exploitation aux paysans.

«II. Concession en toute propriété à chaque paysan de quinze perches (prajines) dans l'enceinte du village, avec sa maison, et institution des communes.

«III. Droits pour les paysans au fermage de la quantité de terrain indispensable à leur nourriture, moyennant payement en argent, selon les prix courants de la localité au commencement du bail [1]). Ce bail sera fixé pour un terme de 12 années, à la condition cependant que ce bail ne pourra jamais cesser, à moins que le paysan même ne voulût se désister de ce droit; les baux seront modifiés de 12 en 12 ans sur les prix de la dernière année.

«Le propriétaire ne pourra être obligé de donner en ferme au-delà des deux tiers du terrain exploitable de sa propriété.

«Ces dispositions ne seront mises à exécution qu'après que la

[1]) Une loi spéciale réglera le mode d'évaluation du terrain dans chaque localité

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

future Assemblée législative aura fait une loi sur ces bases précises et lorsque nous aurons ce Gouvernement fort et stable, objet de tous nos vœux.

«Tels sont, sommairement, mes vœux dans les circonstances actuelles. J'en crois la réalisation nécessaire pour la propriété et les paysans. J'exposerai plus en détail les motifs sur l'abolition du travail obligatoire et l'application de la nouvelle institution concernant les relations des propriétaires avec les paysans à l'Assemblée générale, lorsque je défendrai non seulement les droits des propriétaires, mais aussi ceux des paysans. Car avant tout, je préfère toujours le bien général à celui d'une seule classe.»

Mr. *D. Grigoriu* donne lecture de l'opinion de la majorité du Comité des petits propriétaires et de l'opinion individuelle de Mr. B. Zacharia, ainsi que celle de MM. Hurmuzaki et C. Sturdza:

Décision de la majorité des petits-propriétaires (razèches).

«La question des relations des villageois habitant des terres avec les propriétaires de ces terres est une de celles, qui ont été confiées à la commission. Chargée d'élaborer un projet de vœu dans cette importante question, la commission, dans le but de remplir dignement et religieusement sa mission, a pris en considération: «a) Les lois qui ont préexisté dans le pays au Règlement Organique; b) le Règlement Organique; c) Les statuts de 1851 aujourd'hui en vigueur; et d) la proposition des députés des paysans; et elle s'est convaincue:

«1. Que ce sont les anciennes lois, le Règlement Organique et les statuts de 1851, qui établissent la réciprocité des droits et obligations des villageois, aussi bien que des droits et obligations des propriétaires. Les villageois ont et ont eu le droit d'avoir du terrain labourable sur les terres qu'ils habitent; les propriétaires ont et ont eu celui de percevoir pour ce terrain une indemnisation en travail, ou la valeur en argent, selon la détermination et décision de la loi. (Articles 118, 119, 120, 121, 122, 123, 130 du Règlement Organique, chap. III.—Articles 1—4—8—16 et 36 des statuts de 1851. — Art. 40—47 des statuts concernant les villageois des montagnes.)

«2. Que l'indemnisation, que les propriétaires peuvent percevoir pour le terrain qu'ils sont tenus de céder aux villageois, est limitée et une fois pour toutes déterminée par la loi; que, outre cette indemnisation en argent ou en travail, il n'est pas permis aux propriétaires

www.dacoromanica.ro

d'exiger d'avantage; que de plus, les accords même de gré à gré entre les propriétaires et les villageois, mais qui dépasseraient le cercle tracé par la loi, qui seraient préjudiciables aux villageois, sont formellement prohibés (art. 39).

«3. Que le mode d'indemnisation des propriétaires établi par le Règlement Organique et les statuts de 1851 est de deux sortes. Différant complètement l'un de l'autre, ces deux modes sont également préjudiciables au droit de la propriété, et cependant tous deux mis en vigueur. L'expérience de plusieurs années demontre aujourd'hui lequel de ces deux modes est le plus équitable, le plus pratique, le moins oppressif et le moins compatible avec l'abus à l'égard des paysans, tout en respectant les droits de la propriété.

«4. Que d'après le Règlement Organique et les statuts de 1851, les paysans habitant des grandes propriétés sont tenus d'indemniser le propriétaire pour les terrains qu'il leur donne en travail, et seulement en travail, lequel travail est déterminé et précisé, tant pour sa nature que pour sa quotité, par les art. 4, 8 des statuts de 1851 et les art. 118, 119, 120, 121, 122, et 123 du Règlement Organique.

«5. Que c'est en vertu du même Règlement Organique et des mêmes statuts de 1851 que les villageois établis sur les terres des razèches (petits propriétaires) sont soustraits à cette obligation ; ils ont la faculté de payer les terrains qu'ils reçoivent de la propriété, non pas en travail déterminé et précisé pour chaque jour, ni en transports, ni en journées de réparations, ni en charroi de bois, mais bien en argent, la valeur de 12 journées de travail d'après les prix courants (art. 130, chap III du Règlement), ou toujours en argent, la valeur de la terre accordée par la propriété d'après les prix courants dans chaque localité (art. 36 des statuts de 1851).

«Ces deux articles ont statué qu'il serait payé aux razèches le prix du travail et non pas le prix de la terre.

«6. Que seuls les incurables, les vieillards âgés de plus de 60 ans et les veuves pauvres ont la faculté d'avoir sur les grandes propriétés une maison et 10 prajines de terrain pour jardin, sans être tenus de payer une indemnisation quelconque (art. 26 des statuts de 1851).

«7. Que sur les terres des razèches, les habitants, de quelque condition qu'ils soient, sont exempts d'indemnisation envers le propriétaire pour la maison et le jardin qu'ils en reçoivent (art. 36 des statuts de 1851).

«Cette inégalité d'indemnisation de la propriété vient indubitablement de ce que, lors de la confection et réformation de la loi, tous

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

les intéressés dans la question n'ont pas été consultés. Néanmoins le principe établi pour les grandes propriétés, à savoir que le paysan n'y puisse payer en argent la valeur du travail, a donné lieu dans différentes localités à d'innombrables abus. C'est ce qui appert dans la proposition des députés des paysans, et d'une manière plus évidente dans les témoignages compris dans les protocoles des boyards commissaires qui ont élaboré les statuts de 1851, et dans l'office de l'ex-Prince Michel Sturdza de 1844, No. 22, adressé à l'Assemblée générale lors de la votation de la loi qui accorde aux paysans des montagnes la faculté de payer l'indemnisation en argent, au lieu du travail qu'ils étaient tenus de faire et dont valeur a été estimée en argent par la susdite loi.

«Le principe statué à l'égard des paysans établis sur les terres des razèches et sur les terres sises dans les montagnes, à savoir de racheter la corvée, est le seul qui n'ait donné lieu aux abus, vu que l'on ne voit aucune plainte des paysans contre les razèches, ni aucune protestation contre la mesure mise en vigueur sur les propriétés de ces derniers.

«La proposition des députés des paysans de racheter la corvée qu'ils sont tenus de faire sur les grandes propriétés est motivée par les abus, conséquence de la défectuosité du système. Cette proposition est basée sur l'exemple de la mesure en vigueur chez les razèches, en vigueur aussi avec d'incontestables succès sur les terres des boyards, sur celles des couvents ou des razèches, sises dans les montagnes, mesure d'ailleurs agréée de l'esprit de l'art. 130 du Règlement Organique et de l'art. 36 des statuts de 1851; c'est la seule qui soit, à l'avis de ce comité, la plus pratique, la plus conciliatrice et sans préjudice pour aucun parti.

«Vouloir établir aujourd'hui un autre principe, qui tend à enlever au paysan la faculté de se nourrir, de vivre, sur la terre où il est établi, au moyen d'une indemnisation équitable et déterminée par la loi en faveur de la propriété, comme cela s'est pratiqué jusqu'à ce jour, ce serait vouloir empirer le sort des villageois au lieu de l'améliorer, car ne vouloir accorder au paysan que la maison avec dix prajines de terrain et même avec le terrain de pâturage, tout en l'exemptant du travail en faveur du propriétaire, qui de cette manière recouvre la possession de presque toute la propriété, ce serait enlever à ce paysan les droits que la loi lui a toujours reconnus; ce serait de plus le vouer à un travail trois fois plus pénible que celui auquel il est voué par la loi actuelle. Il y a plus: que ferait-on dans ce cas des habitants des montagnes et de ceux des terres des

www.dacoromanica.ro

razèches, et même de ceux qui, sur les grandes propriétés, ne doivent leur terrain labourable ou de pâturage qu'à leurs propres bras, puis que ces terrains ont été défrichés par eux-mêmes?

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«La commission, en prenant en sérieuse considération: 1) les différents principes établis par les susdites lois; 2) les résultats de leur mise en application; 3) les nouvelles théories qui peuvent découler encore de cette question, a trouvé convenable pour le moment l'adoption et l'application universelle du principe compris dans les art. 130 du Règlement et 36 des statuts de 1851.

«La commission représentant la petite propriété a donc formulé la proposition suivante en vue de la future organisation:

«a) Les habitants des terres, sans exception, jouiront de l'usufruit de ces mêmes terrains dont ils se trouvent les usufruitiers en vertu de la loi existante.

«b) La future Assemblée législative fixera, une fois pour toutes, à l'exemple de la mesure en vigueur dans les montagnes, la valeur en argent du travail d'indemnisation de la propriété; après quoi les villageois auront la faculté de payer l'indemnisation annuelle à la propriété en argent, au lieu de la payer en travail.

«c) Les descendants des villageois ne pourront plus demander du terrain au propriétaire, mais ils auront la faculté d'hériter sans aucun empêchement des droits de leurs pères, en continuant de payer la somme fixée et déterminée par la loi.

«d) Il est permis aux villageois de passer des accords avec le propriétaire pour de nouveaux terrains, s'ils en avaient besoin; toute latitude de prix, de terme de fermage, de conditions réciproques, quant aux nouveaux terrains concédés par la propriété, sera accordée à tous les deux partis, en conformité même avec la loi en vigueur.»

1857 Novembre 30.

(Signés) D. Cracti, C. Morțun, J. Chrisanti.

Du même avis: N. Bossic, C. Massian, C. Bădărău, Et. Călin, G. Vârlan, Cyr. Ciocârlie, C. Ştiun.

Dix ont voté **pour** la présente proposition; un, Mr. B. Zacharia, a été **contre**, ainsi que MM. C. Hurmuzaki, C. Sturdza et B. Nicolau.

Président, D. Cracti.

Opinion individuelle de Mr. B. Zacharia.

«A l'égard de la proposition faite par mes collègues petits propriétaires concernant les relations entre les propriétaires fonciers et les paysans, mon opinion est que le Règlement actuellement en vi-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre

gueur doit être maintenu dans toute sa force obligatoire pour les deux parties, sauf les modifications suivantes:

«a) Tous les abus qui n'ont pour cause que la faiblesse de l'administration doivent cesser;

«b) Qu'il doit être loisible aux paysans de payer en argent leur redevance annuelle, une fois fixée d'après une juste évaluation du terrain pour chaque localité; et que tout paysan, qui ne payerait pas la redevance dans le terme prescrit par la loi, devra être obligé à faire le travail dans les conditions établies par le Règlement aujourd'hui en vigueur.»

1857 Décembre 16.

(Signé) B. Zacharia.

Opinion de Mr. C. Hurmuzaki.

«Le soussigné ne peut pas adhérer au rapport de la commission, adopté par la majorité du Comité des petits propriétaires, par les raisons suivantes:

«1. Parce que le dit rapport, loin de se borner à l'expression des vœux de la classe représentée par ce comité, ne contient en grande partie que des réflexions et des vœux qui regardent le règlement des relations entre les **grands** propriétaires et les paysans établis sur les terres de ces derniers, ainsi que sur celles du clergé;

«2. Parce que le rapport de la commission a passé sous silence que la plupart des **petits** propriétaires (razèches) de la Moldavie et même la plupart des membres de ce comité n'ont pas des paysans sur leurs terres, et par conséquent qu'ils sont à l'abri des suites de la réforme proposée par la majorité du Comité des petits propriétaires;

«3. Parce que le rapport de la commission a passé sous silence que la majeure partie des terres appartenant à des petits propriétaires (razèches) ne sont ni divisées, ni délimitées, et par conséquent que les paysans qui s'y trouveraient ne **pourraient** pas même récompenser par le travail l'exploitation du terrain que les razèches leur donneraient et qu'ils ne leur donnent pas dans la majeure partie des localités, comme il est de notoriété publique — sans parler que les paysans ne pourraient pas même savoir à qui d'entre la foule des copropriétaires ils devraient faire le travail in natura;

«4. Puisque le rapport de la commission a passé sous silence que, selon la teneur expresse de l'art. 40 du Règlement de 1851, par suite du manque de terrain, les paysans habitant les montagnes

www.dacoromanica.ro

ne reçoivent pas de terrains labourables, et qu'en vertu de l'art. 45 du même Règlement, les paysans des montagnes n'ont le droit de donner aux propriétaires de terres de l'argent au lieu du travail en nature, que lorsque les propriétaires n'auraient pas assez de terrain pour le faire exploiter à leur profit par les paysans d'après le Règlement;

«5. Puisque le rapport de la commission a passé sous silence que la rétribution en argent n'a été adoptée par le Règlement de 1851 que là où, à cause de circonstances particulières, la redevance en travail in natura ne peut guère être appliquée, sans parler de l'état moral de la majeure partie des petits propriétaires, qui, ne différant pas de celui des paysans, a dû motiver une disposition exceptionnelle — disposition qui, d'après les principes de toutes les législations du monde, ne saurait être étendue à d'autres cas tout-à-fait différents;

«6. Puisque d'après les lois de tout pays une prestation en nature, basée sur un contract bilatéral, tel que celui d'entre les propriétaires de terres et les paysans, ne peut être transformée en argent, sans le consentement mutuel;

«7. Puisque toutes les lois et institutions humaines, même les meilleures, sont soumises à des abus, lesquels, loin de pouvoir servir de mesure à l'égard de la bonté ou de la défectuosité d'une loi ou d'une institution, prouvent seulement que son application n'a pas été assez contrôlée, n'a pas été juste, ou en d'autres termes, que les administrations ont manqué à leurs devoirs;

«8. Puisque aussi la redevance en argent a été, est et sera soumise aux abus les plus criants, comme cela est prouvé par la loi de l'an 1844, destinée à remédier à trois causes principales qui entravent la prospérité des paysans, loi par laquelle l'Assemblée générale ordinaire a défendu la transformation du travail obligatoire en argent, en déclarant en même temps de la manière la plus explicite que cette transformation est un de ces trois vices qui ont provoqué la loi en question;

«9. Puisque le rapport de la commission n'a pas relevé, qu'en vertu de l'art. 45 des statuts de 1851, les paysans habitant les montagnes, à part la redevance pécuniaire, sont obligés à quatre journées de travail in natura au profit du propriétaire de terres et en outre de couper et de charrier jusqu'à l'habitation du propriétaire deux palmes (8 palmes font une toise moldave) de bois par chaque paire de bœufs;

«10. Puisque l'application du principe de la transformation du

www.dacoromanica.ro

No. 1970. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

travail en argent, non seulement limiterait le droit de la propriété, mais empêcherait même l'amélioration du sort des paysans, qui par des transactions libres, prévues par le Réglement Organique ainsi que par les statuts de 1851, pourraient devenir non seulement fermiers, mais aussi propriétaires, à l'aide bien entendu d'un Gouvernement digne de sa haute mission et d'établissements de crédit, qui dans tous les pays civilisés et bien organisés ont facilité et assuré aux paysans la faculté de devenir propriétaires, ainsi que le développement de l'agriculture et du commerce;

«11. Puisque le rapport de la commission contient une contradiction palpable, quand d'un côté il propose la trasformation forcée du travail en argent et de l'autre des transactions, mais uniquement pour le terrain dont les paysans auraient besoin au-delà de la quantité désignée par les statuts aujourd'hui en vigueur;

«12. Puisque ceux qui connaissent l'état actuel et le degré de civilisation des paysans ne sauraient douter le moins du monde que le payement en argent leur sera plus difficile que celui en travail et par conséquent que ce mode de solution n'améliorera pas leur sort;

«13. Puisque nous sommes appelés à énoncer des vœux, les vœux de nos électeurs, tandis que la proposition de la commission, loin de contenir l'objet des vœux de nos électeurs, leur inspire au contraire les plus vives inquiétudes;

«14. Parce que cette question est trop grande, trop difficile, trop vitale, pour être décidée à l'improviste, sans études et recherches préalables, sans préparatifs et essais graduels, moyennant arrangements et transactions libres, et sans connaître aussi l'opinion de nos frères d'au-delà du Milcov, auxquels nous voulons nous réunir.

«Pour toutes ces raisons, j'émets l'opinion suivante:

«I. Les relations entre les propriétaires et les paysans établis sur les terres de ces derniers doivent être réglées par des transactions libres, moyennant lesquelles les paysans pourront, non seulement transformer le travail en argent, mais aussi devenir fermiers et même propriétaires.

«A cet effet, il sera fixé un terme de deux ans.

«II. Pour assurer la liberté de ces transactions, on doit éloigner les entraves par lesquelles la loi d'aujourd'hui a rendu si difficile la libre transmigration des paysans d'une terre à une autre.

«III. Attendu que la prospérité de la population agricole a partout été et doit être l'objet de la sollicitude particulière de l'Etat, la future Assemblée législative votera une loi à laquelle

www.dacoromanica.ro

seront soumis tous les propriétaires et tous les paysans qui n'auraient pas profité du terme ci-dessus indiqué.

«IV. Cette loi aura pour base, non seulement le respect de la propriété, mais aussi la nécessité de la stabilisation des paysans et de l'amélioration de leur état matériel et moral.

«V. Jusqu'à la promulgation de la nouvelle loi, les statuts de 1851 continueront à être obligatoires pour les deux parties.

«VI. Le futur Gouvernement facilitera les transactions et surtout les moyens pour les paysans de devenir propriétaires, par des institutions de crédit, par l'encouragement des sociétés etc.»

(Signé) Const. Hurmuzaki.

J'adhère à cette opinion: C. S. Sturdza.

Mr. *A. Teriachiu* donne lecture d'un amendement à la proposition des paysans, signé de MM. l'Evêque Génadius Şendrea, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite Melchisédech, l'économe D. Matcaş, B. Mălinescu, D. Cozadini, D. Cracti, D. Ghidionescu, T. Sacalof, L. Galliardi, N. Bossie, C. Ştiun, D Romov, J. Chrisanti, C. Bădărău:

«Les soussignés viennent soumettre à l'honorable Assemblée ad-hoc l'amendement suivant à la proposition en date du 26 Octobre, concernant le rachat de la corvée et l'établissement des communes:

«I. Considérant que, dès l'origine, les habitants de la Principauté ont été constitués propriétaires de terres; que dès les temps les plus reculés, même dès le temps de la colonisation romaine, la propriété a été partagée; que l'établissement des Principautés a trouvé également les hab tants propriétaires du sol, dont une très petite partie seulement, restée déserte, était à la disposition des Princes, comme le prouvent:

«a) Le témoignage d'Eutrope, qui dit, au VIII-e livre de son *Adrien*: «La Dacie, ayant été dépeuplée par les longues guerres de Décébal, Trajan, pour la repeupler, amena de toutes les parties de l'Empire romain une multitude immense de colons, qui prirent possession des villes et des villages»;

«b) Dion Cassius, Gibbon, Petru Maior, en un mot toute l'histoire, tant romaine que byzantine, qui constate que les Roumains n'ont jamais abandonné en totalité leurs patrimoines, même à l'époque des invasions des barbares;

«c) Le rapport de l'Assemblée générale de 1817 sur la condition de la propriété dans le pays, rapport dont voici un passage: «A côté «de ces preuves tirées de l'histoire, nous avons aussi des documents «particuliers, c'est-à-dire les chrysobulles des anciens Princes qui ont «régné peu après le Prince Dragoş, lesquels prouvent non seulement

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Décembre.

«que cette terre était habitée avant qu'elle fût occupée par Dragoș, «mais aussi que les habitants en étaient propriétaires par droit d'héri- «tage patrimonial, de descendance en descendance; en outre, d'autres «documents émanés du Prince Etienne en 6995, 7002 et 7010, du «Prince Pierre en 7037 et de plusieurs autres anciens Princes, confir- «mant des ventes et des achats d'anciens patrimoines et des partages «entre les propriétaires indigènes.... Si l'état de la propriété eût été «autre, comment aurait-on pu employer les expressions **de père en «fils?...** Nous ne pouvons non plus ne pas indiquer les terres qui «constituaient anciennement les domaines des Princes: 1. les terres «désertes, c'est-à-dire qui de mémoire d'homme n'avaient jamais été «occupées; 2. les terres dont les possesseurs ne pouvaient présenter «les titres de propriété; 3. les **braniște**, c'est-à-dire les parcs et les «prairies princiers; 4. les emplacements des villes; — mais ces terres «étaient en très petit nombre, comme cela est prouvé par les chry- «sobulles des anciens Princes, qui achetaient des terres des propriè- «taires pour en faire des donations aux monastères et à d'autres «personnes....»

«d) La *Statistique* du Prince N. Soutzo, où on lit: «Lorsqu'au «XIII-ème siècle, un Gouvernement plus stable eût succédé aux époques «de troubles et d'invasions, une partie du territoire se trouvait par- «tagée entre les anciens propriétaires fonciers, qui étaient les propriè- «taires originaires, dont les descendants sont connus de nos jours sous «le nom de razèches (petits propriétaires du sol)»;

«II. Considérant qu'à la suite des guerres nombreuses et des troubles qui pesaient sur le pays, il arrivait toujours que les terres passaient aux mains du premier venu; que les anciens propriétaires n'ayant d'autres titres de propriété que l'ancienneté de possession, quelques Princes ont profité de cette circonstance pour faire donnation non seulement d'un grand nombre de terres, mais aussi de villes habitées, comme cela est prouvé:

«a) Par le crysobulle de Prince N. Maurocordato, de 1741, qui dit: «Faisons savoir que chacun est autorisé à posséder sa terre et «à en prélever le revenu, et qu'à l'avenir l'un ne possède pas celle «d'un autre, comme cela est arrivé à plusieurs»;

«b) Par le chrysobulle du Prince Racoviță, de 1756, relatif au re- peuplement du pays, et où on lit: «Nous avons cherché, par l'in- «termédiaire de plusieurs personnes et par divers moyens et informa- «tions, à découvrir le raison pour laquelle il y a, dans plusieurs en- «droits de ce pays, manque d'hommes, nombre d'emplacements de «villages depuis longtemps déserts, sans que personne se rappelle les

www.dacoromanica.ro

«avoir vus habités, et d'autres dont on ne connaît pas même les pos-«sesseurs terriens»;

«c) Par des centaines de chrysobulles qui, à chaque changement de Prince, reconnaissent le droit à la propriété de terres sur la simple demande qui en était faite, sans que cette demande fût provoquée par aucune contestation touchant cette propriété;

«d) Par le chrysobulle du Prince Ypsilante et la confirmation du Prince A. Moruzi, faisant donation de la Vrancea au détriment des propriétaires primitifs; cette donation fut annulée par l'Assemblée générale dans un rapport de 1817, où on lit: «Il est clairement prouvé «que les habitants de Moldavie possèdent leurs terres comme pa-«trimoine de leurs ancêtres et qu'il n'y a pas nécessité d'exiger d'eux «d'autres titres de propriété que l'ancienneté de possession, cette longue «et paisible occupation étant une preuve suffisante de leurs droits; car «si de pareils titres étaient exigés des possesseurs de toutes les classes, «il ne resterait pas la millième partie des terres entre les mains des «possesseurs actuels; tout le reste entrerait dans le domain princier».

«III. Considérant que l'avantage d'être exempté du payement des contributions, les malheurs des guerres et la violence, ont réduit quelques-uns des anciens propriétaires terriens à se mettre sous la dépendance d'un maître privilégié; que l'exemple des pays voisins et l'intérêt du fisc ont facilité cette soumission, comme cela est prouvé:

«a) Par de *Annales* du pays, tome 1-er, règne du Prince Duca, où on lit que «les seigneurs terriens voulaient établir comme droit «coutumier, que quiconque aurait habité douze ans un village, y restât «comme **vecin** (colon)»;

«b) Par le Prince Cantémir, qui démontre dans sa *Description de la Moldavie*, qu'une partie des corvéables sont les descendants des anciens petits propriétaires terriens qui ont aliéné leurs patrimoines, poussés qu'ils y étaient par la pauvreté, et qui ont été injustement forcés d'accepter le joug de la soumission;

«c) Par l'acte de l'Assemblée générale de 1749 fait par toutes les classes du pays et qui déclare que «les **vecini** ne sont pas libres «de quitter les villages sans un ordre émané du Prince et de la tré-«sorerie»; d'après même l'urbarium d'aujourd'hui, les paysans qui changent de village sans l'autorisation de la trésorerie encourent une grande responsabilité;

«d) Par le rapport de l'Assemblée de 1805, où les boyards, en demandant l'augmentation de la corvée, disent «qu'ils n'ont pas même «la dîme des journées de l'année selon la justice et comme il est «d'usage chez tous les autres peuples». Le rapport en question est

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 28. 1857 18 Décembre.

ainsi apostillé par le Prince A. Moruzi: «Convaincu que le service «indiqué dans ce rapport n'est pas oppressif et qu'il est de beaucoup plus léger que dans les pays voisins» (voir les quatre volumes d'*Uricariul* de Th. Codrescu);

«e) Par les titres de propriété de tous les grands domaines, qui nous montrent que la plupart sont composés d'une quantité de villages ayant appartenu aux petits propriétaires, dont, sous le régime même du Règlement, on a considérablement diminué le nombre par différents genres de procès;

«f) Par la *Statistique* du Prince N. Soutzo, pag. 80, où il est dit: «Les «puissants et les riches étaient les boyards; dans les circonstances tu«multueuses qui ont pesé sur la Moldavie, deux besoins également im«périeux leur assujétirent les populations faibles et pauvres: celui de «subsister et celui d'être protégé; la force des choses amena le servage «des habitants par les seigneurs, qui, peu à peu, devinrent les maîtres; «les paysans travaillèrent selon la volonté du seigneur; ils furent «attachés à la terre; les paysans soumis à ce régime étaient connus «sous le nom de **vecini**, les autres étaient libres et connus sous le «nom de princiers (domnesci)»;

«g) Par *l'Etat du travailleur* de N. Balcescu et les actes annéxés au *Magasin de la Dacie*, tome II, où il est dit: «L'étude des «chrysobulles nous a convaincus qu'en effet, du temps des Princes guer«riers, ou peu après, on trouve la plupart des documents par lesquels «les petits propriétaires fonciers vendent leurs propriétés, ou par les«quels elles leur sont ravies»;

«IV. Considérant que, dès le principe jusqu'au Règlement en vigueur, la redevance pour la terre occupée se bornait à la dîme; que les donations faites par les Princes ne conféraient d'autres droits que celui du prélèvement de cette dîme sur les habitants; que la corvée au profit des seigneurs terriens est une véritable redevance seigneuriale, c'est-à-dire un privilège qui a pour origine des services bénévoles, transformés ensuite en douze journées de travail obligatoire depuis le lever jusqu'au coucher du soleil, mais que la loi n'a jamais reconnu aux petits propriétaires terriens le droit de corvée sur les habitants de leurs villages, comme cela est prouvé:

«a) Par une foule de chrysobulles de donation, qui contiennent cette formule: «En donnant à notre fidèle seigneur tel domaine, nous «lui permettons de prélever, selon l'ancienne coutume, la dîme sur «les produits des champs et des prairies»;

«b) Par l'urbarium de Gr. A. Ghica, de 1766, qui statue: «Chaque «paysan doit douze journées de l'année au seigneur terrien à tel tra-

www.dacoromanica.ro

«vail que le seigneur voudra l'employer; la journée compte du lever «jusqu'au coucher du soleil, y compris le temps de repos convenable «et juste; le paysan n'aura à sa charge aucun autre transport ni re«devance; quant aux habitants des villages appartenant aux petits «propriétaires terriens, ils ne seront pas soumis au travail, mais paye«ront en argent»;

«c) Par l'urbarium du Prince Gr. J. Callimach, qui prescrit douze journées de travail pour l'année, selon l'ancienne coutume;

«d) Par le chrysobulle du Prince Gr. A. Ghica, de 1777, qui augmente la corvée sur la demande de boyards, et qui dit que, «pour venir en aide à la classe entière des boyards... aux douze jours «de travail il en a été ajouté deux de travail surérogatoire pour la «réparation des étangs, des moulins et des bâtiments de ferme, les «transports et deux charrois de bois de chauffage»;

«e) Par le rescrit du Prince Soutzo, de 1794, qui contient cette ordonnance: «Si les habitants d'un village n'ont pas suffisamment de «terrain pour leur labour et leur foin, l'ispravnic doit chercher sur «d'autres domaines voisins la quantité de terrain nécessaire à leurs «besoins, qu'il leur assignera, après avoir informé de cette mesure «le seigneur terrien, qui ne percevra que la dîme et ne pourra exiger «d'autre redevance, de quelque nature qu'elle soit»;

«f) Par l'urbarium demandé par les boyards en 1805 et con«firmé par le Prince A. Moruzi, qui dit: «De même, lorsque le «préfet se convaincra que le seigneur terrien n'a pas de la terre «labourable à donner en quantité suffisante aux habitants établis sur «le domaine, même après leur avoir réparti le surplus des prai«ries, dans ce cas il leur en donnera sur les domaines voisins, selon «**l'ancienne coutume**; et ces habitants payeront au seigneur terrien «la dîme suivant l'usage, sans qu'ils soient forcés à aucune autre re«devance, de quelque nature que ce soit; les paysans contribuables «établis sur les terres des petits propriétaires ou autres, sans distinc«tion, qui n'auraient pas de propriété, ne seront pas soumis à la «corvée, mais payeront en argent à raison de deux piastres par an, «et la dîme légale;... qu'à l'avenir le service indiqué dans cet urba«rium soit une loi immuable, mais aussi que les privilèges attachés «au rang de boyard soient maintenus;... il est de toute justice que la «classe des boyards, qui se sacrifie pour le pays, ait droit au travail «des paysans, comme rémunération des services rendus à l'Etat»;

«g) Par l'histoire, qui désigne sous le nom de **claca** le travail des paysans au profit des seigneurs terriens, et par des centaines de documents publics, par lesquels ce même travail est désigné sous le nom

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

de corvée et la personne même qui profite de ce travail sous celui de seigneur terrien; c'est le Règlement Organique qui, le premier, en vue des principes bienfaisants de la propriété, a introduit l'expression de **propriétaire;**

«V. Considérant que les habitants des villages n'ont pas été serfs selon la loi, que même les **vecini** n'ont été attachés à la glèbe que par abus, que la loi du Prince Basile n'a été appliquée ni longtemps, ni dans toute sa rigueur, mais que constamment elle a été contestée à l'égard des **vecini**, comme cela ressort:

«a) Des *Annales* du pays sous le règne du Prince Duca, où il est dit: «Le Prince rendait justice à tous, et particulièrement à ceux «qui se plaignaient de l'état de colon; il n'accordait pas facilement «le droit de vicinité à celui qui réclamait, disant que c'était un péché «de rendre esclave son frère: «Car même les païens, qui ont acheté «un esclave moyennant argent, lui rendent la liberté après la sep-«tième année; mais toi, chrétien comme lui, tu veux le rendre **vecin** «sans même l'avoir acheté!»

«b) Par l'acte de 1749 de l'Assemblée générale composée des représentants de toutes les classes, qui constate que les plaintes de la part des vecini n'ont pas manqué sous les autres Princes; que les **vecini** ne sont pas serfs; que les vexations auxquelles ils ont été en butte ne venaient que de l'audace de quelques seigneurs terriens, qui n'avaient pas le droit de vendre les **vecini;** que la vente des domaines n'impliquait pas la vente des hommes, qui, comme habitants des villages, doivent rester dans le village;

«VI. Considérant qu'outre les **vecini**, il y avait nombre d'autres habitants des villages dans des conditions tout-à-fait différentes; que le dépeuplement du pays ayant eu lieu par suite des lourdes contributions et des troubles continuels, les anciens habitants qui revenaient et les nouveaux colons n'étaient soumis qu'à certaines conditions fort légères; que l'Assemblée générale de 1749, et plus tard l'urbarium du Prince Gr. A. Ghica, ont passé le niveau sur tous les habitants, comme cela est prouvé:

«a) Par l'urbarium de N. Maurocordato, de 1741, qui dit: «Les «étrangers qui viendraient s'établir sur les domaines des monastères «et des boyards ne seront pas soumis à la vicinité (état de colon); ceux «qui habiteront les domaines et ne seront pas **vecini** seront obligés à «faire douze jours de corvée et à donner la dîme»;

b) Par le chrysobulle du Prince Racoviță de 1752, qui contient cette dispositition: «Comme nous avons acquis la conviction «que nombre d'habitants de ce pays, qui avaient émigré dans d'autres

www.dacoromanica.ro

«pays, les uns pour une cause, les autres pour une autre, désirent «maintenant rentrer dans leurs foyers et dans leur patrie, n'importe «sur quels domaines, soit conventuels, soit seigneuriaux, ils viendront «s'établir, ils ne devront que la dîme de leurs produits, de leurs prai-«ries et de leurs ruches, selon la coutume; mais les jardins ne seront «pas soumis à la dîme; en outre, ils ne devront aucun transport ni «autre service bénévole, ni le payement de la piastre par maison»;

«c) Par le chrysobulle de C. Racoviță de 1756, qui statue que «ceux qui viendront dans le pays pourront s'établir sur le domaine «de quiconque et à l'endroit qui leur semblera le plus propre à satis-«faire à leurs besoins et à leur subsistance, sous condition de donner «au seigneur terrien la dîme usitée des champs et des prairies, dont «seront exemptés les jardins attenants à leurs maisons; ils ne seront «nullement soumis à la corvée, ni aux journées de service bénévole, «seulement, à la place de la corvée, ils payeront au seigneur terrien «six piastres par maison.... Donné en conseil des grands boyards et «de l'archevêque, et qu'aucune des dispositions présentes ne soit jamais «abrogée»;

«d) Par l'urbarium du Prince Gr. A. Ghica de 1766, qui dit: «Chaque habitant doit au seigneur terrien douze jours de travail par «année»;

«VII. Considérant que tout seigneur terrien a toujours été tenu de fournir toute la terre nécessaire à la subsistance des habitants, sans aucune restriction; que ce n'est qu'en 1805 qu'a été fixée pour la première fois la quantité des pâturages et des prairies (16 à 20 faltches dans quelques districts, 12 à 15 dans d'autres, et enfin 8 à 10); que les domaines qui n'avaient pas cette quantité de terres devaient être partagés en trois parties, dont les deux tiers, prairies, pâturage et champs, étaient affectés aux habitants, et qu'il ne restait au seigneur que la troisième partie, comme cela est prouvé:

«a) Par l'urbarium du Prince Gr. J. Callimach, qui dit que «les «habitants doivent être libres d'utiliser, pour leur subsistance, l'étendue «de terre qui leur est nécessaire, sans que le seigneur terrien puisse «les en empêcher»;

«b) Par le rescrit du Prince N. Soutzo, qui dit: «Tous les habi-«tants des villages ont droit, sur le domaine où ils se trouvent établis, «à la quantité de terre nécessaire pour leurs ensemencements et leurs «fenaisons; l'ispravnic ne tolérera pas d'infraction à cette règle de la «part du seigneur terrien, de quelque rang qu'il soit, et il fera com-«prendre à ce dernier l'obligation où il est de donner aux paysans la «quantité voulue de terre de labour et de prairies»;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«c) Par l'urbarium réclamé par les boyards et confirmé par le Prince A. Moruzi en 1805, lequel, pour la première fois, limite à une quantité déterminée le terrain concédé aux villageois, en statuant: «qu'on donnera aux villageois de première classe huit 'faltches pour «seize têtes de bétail entre le Pruth et le Dniester, six entre le Pruth «et le Siret, et quatre au-delà du Siret..... mais que sur le domaine «où il n'y aurait pas assez de prairies, toute la prairie sera divisée «en quatre portions, dont le seigneur terrien prendra le quart pour «ses besoins et dont les villageois prendront les trois quarts restants;.... «le seigneur terrien devra donner, de même à chaque villageois «du pâturage pour le même nombre de têtes de bétail; ils (les villageois) «auront, en un endroit séparé et contigu, leur terre de labour en quan«tité suffisante; si les habitants d'un village se plaignaient que la «terre de labour ne leur suffit pas et si le seigneur terrien refusait «de leur en accorder suffisamment, dans ce cas l'ispravnic (administra«teur du district) devrait leur assigner une partie du terrain non dé»friché proportionnelle à l'étendue du domaine; si, de même, l'ispravnic «s'est convaincu que le seigneur du domaine sur lequel habitent les «villageois ne possède pas assez de terrain à leur donner pour labourer, «même en y affectant une partie de ses prairies, les villageois auront la «faculté d'en prendre sur les terres voisines, suivant l'ancienne cou«tume»;

«d) Par *le supplément* du Prince Jean Sturdza de 1828 (10 Mars) à l'urbarium de Gr. A. Ghica de 1777, statuant que, pour chaque tête de bétail des villageois, le seigneur terrien doit donner une **demi faltche** de pré, jusqu'à concurrence de douze bestiaux pour le villageois de première classe, c'est-à-dire **six faltches**; «le seigneur terrien «donnera également le pâturage nécessaire dans la même proportion.... «le seigneur terrien donnera aussi du terrain de labour en quantité «suffisante et en proportion avec le nombre des membres de la famille «du villageois.... Quant aux terres d'une petite contenance relative«ment au nombre des habitants, elles seront divisées en trois parties, «dont deux tiers, terres labourables et prés, seront donnés aux villa«geois et un tiers restera de droit au seigneur terrien»;

«VIII. Considérant que les lots de terre que le villageois avait pris une fois en sa possession pour ses besoins ne pouvaient plus lui être repris par le seigneur terrien; que dans le cas où il devenait invalide par vieillesse, il n'était plus obligé à la corvée; que le Règlement Organique (de 1834) a, pour la première fois, statué que les terrains seraient repris aux vieillards et infirmes qui ne pouvaient

www.dacoromanica.ro

plus faire la corvée; que les jardins des villageois n'ont jamais été soumis à aucune dîme, comme il appert:

«a) Du chrysobulle de C. Racoviţă de 1752, qui dit: «Mais sur «les produits des jardins, des champs, on ne prélèvera pas la dîme «et on n'importunera pas les villageois par des transports, des corvées «ou la piastre par maison»;

«b) Du chrysobulle du Prince Racoviţă de 1756, qui dit: «Mais, «sur le jardin attenant à la maison on ne prélèvera rien»;

«c) De l'urbarium du Prince Gr. A. Ghica de 1766, qui dit: «Tous les jardins seront soumis à la dîme, d'après la coutume; seront «seuls exceptés les jardins potagers pour les besoins domestiques des «villageois;... mais l'infirme n'aura charge d'aucun service»;

«d) Du rescrit du Prince N. Soutzo de 1794, statuant que «les «terrains que les villageois prendront, soit sur le domaine seigneurial «qu'ils habitent, soit sur le domaine seigneurial voisin, demeureront «en leur possession, tant qu'ils en payeront la dîme au seigneur terrien, «lequel ne pourra les reprendre qu'autant qu'ils seraient abandonnés «comme épuisés par les villageois eux-mêmes»;

«e) De l'urbarium de 1805, réclamé par les boyards et confirmé par le Prince A. Moruzzi, lequel dit: «On prélèvera la dîme de tous «les produits du sol, à l'exception de ceux des jardins qui servent à «leurs besoins (des villageois);... de même les infirmes, les invalides, «ne seront en rien importunés;... les terrains, que les villageois possè-«dent, ne pourront leur être repris par le seigneur terrien»;

«IX. Considérant qu'autrefois les villageois avaient aussi le droit de jouissance sur les forêts; que ce n'est que bien plus tard qu'ils ont dû payer la dîme pour le bois de construction et de vente, sans pourtant être soumis à aucune redevance pour le bois destiné à la construction de leurs maisons et à leur chauffage, comme il appert:

«a) Du rapport de l'Assemblée des boyards de 1792, confirmé par le Prince A. Moruzzi, dans lequel il est dit que, «malgré les dispo-«sitions du code de la trésorerie, qui laissent à chacun la faculté de «couper dans les forêts toute espèce de bois comme bon lui semblera... «pour que les habitants des villages ne manquent pas de bois, qui-«conque coupera du bois, de quelqu'espèce que ce soit, devra à l'a-«venir en donner la dîme; mais quant au bois que les villageois cou-«peront pour la construction de leurs maisons et pour leur chauffage, «ils n'auront pas à donner la dîme.... et qu'on ne leur prenne pas «d'argent à la place de la dîme; car quiconque oserait contrevenir à «cette décision, non seulement devra perdre cette dîme, mais encore «être puni»;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28. 1857
18 Décembre.

«b) Du rescrit du Prince N. Soutzo de 1794, qui dit: «Qu'on ne «prenne pas d'argent à la place de la dîme, ni la dîme pour le bois «de chauffage, et qu'on ne cherche pas à s'opposer à la satisfaction «des besoins du peuple»;

«X. Considérant que par la transmission des domaines seigneuriaux d'une personne à une autre, les droits et jouissances des villageois ne peuvent être atteints, car le contrat entre deux personnes ne saurait léser les droits d'un tiers; que chaque acquéreur achète les domaines seigneuriaux dans les conditions où ils se trouvaient antérieurement; que même, dans leurs baux à ferme, les seigneurs terriens sont obligés de stipuler cette condition: qu'on donnera aux villageois les terrains suivant les statuts, comme il appert:

«a) De l'urbarium de Prince Gr. J. Callimach de 1766, où il est dit: «Les seigneurs terriens qui voudront affermer leur domaine ne «pourront le faire qu'avec cette condition: que les villageois soient «autorisés à cultiver les terrains propres à leurs besoins, sans pouvoir «en être empêchés par le fermier»;

«b) Des baux à ferme actuellement intervenus, qui renferment cette clause: qu'on donnera aux villageois les terrains suivant le statut;

«XI. Considérant que toujours il y a eu des plaintes et griefs, d'un côté de la part des villageois à cause de l'augmentation de la corvée, et de l'autre de la part des seigneurs terriens contre les villageois par suite de la non-exécution de la corvée seigneuriale, comme il appert:

«a) De l'urbarium du Prince Gr. A. Ghica de 1766. lequel dit: «Vu les continuelles pétitions par lesquelles on nous expose qu'ils «(les villageois) sont en butte aux vexations des seigneurs terriens «pour la corvée que ceux-ci exigent sans aucune règle ni équité, «comme aussi les plaintes de plusieurs seigneurs terriens contre les «habitants de leurs domaines, qui ne veulent se soumettre à la corvée «que quand bon leur semble et autant qu'il leur plaît...; et comme de «semblables plaintes affluent au Divan, etc....»;

«b) Du statut du Prince Gr. J. Calimach de 1768, qui prouve la fréquence «des petitions de la part des villageois, qui se plaignent «des vexations injustes et outrées, auxquelles ils sont en butte de la «part des seigneurs terriens relativement à la corvée et à d'autres «services.... aussi bien que de la part des seigneurs terriens, se plai«gnant que les habitants de leurs domaines ne veulent pas travailler «même pendant les 12 jours selon l'ancien usage»;

«c) De la confirmation de l'urbarium de 1805, qui dit: «C'est

www.dacoromanica.ro

«pour mettre fin aux continuels débats entre les seigneurs terriens et «les villageois, etc...»;

«XII. Considérant que la corvée seigneuriale, au lieu d'être allégée, a été successivement augmentée, en sorte que, par les interprétations qu'on a données des 12 journées (6 seulement dans les villages des districts situés sur les frontières) depuis le lever jusqu'au coucher du soleil, et la fixation d'une quantité de travail déterminée pour chaque journée, les 12 journées équivalent à 40, comme il appert:

«De l'urbarium du Prince C. N. Maurocordato et de tous les autres statuts et de l'urbarium du Prince Jean Sturdza de 1828;

«XIII. Considérant que le Règlement Organique, loin d'avoir allégé les charges des villageois, a augmenté leur travail et les redevances en sus de celles qui sont comprises dans l'urbarium de 1805, le plus onéreux de tous les règlements antérieurs à cette époque; qu'en diminuant en même temps la quantité de terrain que possédaient antérieurement les villageois, la nouvelle législation a été reconnue être si onéreuse pour les villageois, que même le dit Règlement, par son art. 119, et plus tard une loi expresse de l'Assemblée générale ont dû ajourner pour plusieurs années, dans certains districts de la basse-Moldavie, la mise à exécution d'une mesure ayant pour but de retirer aux paysans une partie du terrain qu'ils possédaient;

«Que les améliorations apportées par le statut de 1851 sont plutôt illusoires que réelles pour les quatre cinquièmes des villageois, c'est-à-dire pour tous ceux qui ont des bœufs [1]); car non seulement la dîme s'est transformée en un surcroît de travail, mais encore, à la faveur de cette amélioration imaginaire, par l'augmentation de moitié de l'impôt de capitation pour deux années, équivalant à 3.111.772 piastres [2]), et par la conservation du principe et du régime anciens,

---

[1]) **Urbarium** suivant le Règlement du 1832.

	Praj	Jours.
Le sarclage du maïs	48	= 4
La moisson	64	= 4
La fenaison	80	= 4
L'Assemblée générale de 1840 a établi, comme équivalant de la dîme, le sarclage de . .	12	= 1
	13	

Urbarium actuel (depuis 1851).

	Praj.	Jours.
Le sarclage du maïs	42	= 3½
La moisson	56	= 3½
La fenaison	80	= 4
Le labour	84	= 2
	13	

[2]) Le compte rendu de la séance du Conseil Administratif du 23 Avril 1851 dit: «En considération des concessions faites aux villageois... la **petite augmentation** de l'impôt, exigée une fois pour toutes, ne peut leur être à charge.».

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre.

la corvée seigneuriale, à part l'obligation de construire les séchoirs de maïs, est restée telle que le Règlement Organique l'avait établie, avec toutes ses conséquences; car:

«1. Le travail que le villageois doit au propriétaire en vertu de l'art. 4, lit. A, B, V, G et art. 8, lit. A, B, V, ne peut être évalué à moins de 48 à 50 journées de travail pour le villageois qui n'a pas de bœufs, de 65 à 70 journées pour celui qui a deux bœufs et de 76 à 80 pour le villageois qui a quatre bœufs, ou, en terme moyen, à 65 journées pleines et entières [1];

«2. Le villageois étant obligé, non seulement de travailler, mais aussi de récolter et rentrer les denrées et le foin du propriétaire, perd souvent des semaines entières à étendre les gerbes, à sécher le foin, à refaire les meules mouillées par la pluie ou mêlées par le vent;

«3. Le villageois, étant obligé d'aller travailler pour le propriétaire même sur d'autres domaines seigneuriaux jusqu'à la distance de quatre heures, sans aucune diminution de la quantité de travail, perd souvent à cela encore beaucoup de temps;

«4. Le villageois étant obligé d'aller travailler pour le propriétaire chaque fois qu'il en est requis, presque toujours il arrive que c'est justement alors que son champ aurait besoin de ses soins, et il en résulte que ses propres produits se perdent;

«5. Si on tient compte des dimanches et des jours fériés et des nombreux obstacles causés par les intempéries auxquelles est exposé le travail agricole, on conviendra que le paysan n'a plus de temps à sa disposition pour travailler son champ, dont la récolte doit nourrir sa famille et le mettre en état de subvenir aux exigences de l'Etat;

«6. Le propriétaire, en vertu des art. 5 et 35, a encore seul le droit de vendre les liqueurs alcooliques, le pain, la viande, etc. etc. sur le domaine seigneurial et le droit de prélever la dîme des vignes et des vergers qui excèdent dix prajines (la $^1/_{80}$ partie d'une faltche), et établit ainsi un impôt important sur le villageois;

«7. De plus, par l'art 72 du Règlement, tous les propriétaires

---

[1] Suivant la *Statistique* du Prince Nicolas Soutzo, le statut du Prince A. Moruzzi élevait le travail à 40 journées; avec l'augmentation de travail existant en vertu de l'urbarium actuel, le villageois sans bœufs, d'après le calcul des agriculteurs, travaille 20 journées au maïs, 12 journées à la moisson, 14 journées à la fenaison, 4 journées aux réparations; le villageois qui a deux bœufs travaille 8 journées pour les transports, 4 journées aux charrois de bois de chauffage, 4 journées au labour et au hersage; mais pour le villageois qui a quatre bœufs le travail augmente de 6 journées, sans compter les éventualités des saisons et autres contretemps.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre

à l'exception des razèches, ont le droit d'exonérer de la capitation et d'autres corvées pour l'Etat le cinquième des familles habitant les villages dont la population n'excède pas deux cents habitants [1]) et le dixième dans les domaines où la population est au-dessus de ce nombre, faisant ainsi retomber sur le reste des villageois toutes les charges publiques qui auraient dû peser sur 33.000 familles, profitant, eux, les seigneurs terriens, d'une somme de 175.000 ducats par an au détriment de l'Etat;

«XIV. Considérant que les droits des villageois, aux termes du statut actuel, sont les suivants:

«a) En vertu de l'art. 13, lit. B, V, et art. 27, lit. B et suiv. le propriétaire est obligé de donner $2^1/_2$ faltches de terrain au villageois sans bœufs, 2 faltches à celui qui a 2 bœufs et $5^1/_2$ faltches à celui qui a 4 bœufs, ou 4 faltches l'un dans l'autre;

«b) En vertu de l'art. 13, lit. A, et des art. 26 et 43, le villageois a droit à dix prajines de terrain pour sa maison, sa cour et son jardin, dans l'enceinte même du village, sans être obligé de donner la dîme et sans que l'enceinte du village puisse être comptée dans le nombre de faltches qui lui advient; car la veuve, l'infirme ou le vieillard âgé de soixante ans, en abandonnant au propriétaire le terrain qu'ils ont eu pour leur nourriture, peuvent habiter leur maison et jouir du produit de leur jardin sans être obligés au travail;

«c) En vertu de l'art. 16, les villageois ont le droit, si le terrain ne leur suffisait plus, de demander, conformément à l'art 13, le partage du terrain cultivable de tout le domaine seigneurial, aux deux tiers duquel ils ont droit, l'autre tiers restant à la disposition du propriétaire;

«d) En vertu de l'art. 29, le propriétaire n'a pas le droit de changer les terrains que les villageois ont a leur disposition;

«e) En vertu de l'art. 19, le villageois, en remplissant certaines conditions, onéreuses il est vrai, peut quitter le domaine, en abdiquant ses droits; mais dans le cas seulement d'insubordination, le seigneur terrien, suivant l'art. 23, peut exiger, par l'intermédiaire du Gouvernement, l'éloignement du villageois, en le dédommageant de ses plantations, loi qui peut donner lieu à des abus, mais qui ne lèse en rien les droits du villageois, car elle établit au contraire l'existence de son droit;

---

[1]) Ce droit d'exemption, établi par la réforme du Prince C. N. Maurocordato de 1741, avait produit des abus intolérables. Le Règlement Organique l'a établi tel que nous venons de le dire.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«XV. Considérant que le Règlement de 1832, aussi bien que le statut actuel, ont conservé en principe, quoique avec restriction, les droits consacrés par les anciennes coutumes et constatés par plus de vingt statuts, chrysobulles et rescrits promulgués dans l'intervalle d'un siècle;

«Que même d'après la loi présente, qui, par une étrange contradiction, tend à faire du villageois tantôt un homme libre, tantôt un serf, tantôt un colon propriétaire, tantôt un emphytéote, tantôt un usufruitier, et ouvre même la voie pour faciliter sa transformation en fermier, les droits réciproques reconnus par le statut actuel peuvent se résumer ainsi:

«a) Droit du propriétaire d'exiger 12 journées de travail (expliquées, commentées et réglementées comme on l'a fait), la dîme des vergers et vignobles excédant dix prajines, le monopole des liqueurs alcooliques;

«b) Droit du paysan à l'emplacement de sa maison et de son jardin dans l'enceinte du village sans aucune obligation pour lui, usufruit de quatre faltches de terrain l'un dans l'autre et, en cas que le domaine ne soit pas assez étendu pour fournir à tous cette quantité de terrain, le droit sur les deux tiers du terrain cultivable, sans qu'on puisse le déplacer, ou en d'autres termes, deux tiers du terrain cultivable sont affectés aux villageois (**par indivis**), et les villageois sont astreints à un service de corps personnel au profit des seigneurs terriens;

«XVI. Considérant que non seulement le statut actuel n'a fait aucun progrès vers la définition des droits et devoirs réciproques, mais qu'en substituant une augmentation de travail à la dîme comme redevance réelle pour le terrain que le villageois possède, il a tout-à-fait dévié de l'ancien principe, reconnu même par le Règlement, et que, d'un autre côté, en réglant le travail, non d'après une quantité déterminée comme on le prétend, mais d'après une quantité de terrain à cultiver, à récolter, etc. (charge qui, loin d'être fixe, devient ainsi, suivant l'état des saisons, trois et quatre fois plus grande) les abus et les inconvénients, qui ont de tout temps subsisté, n'ont pu et ne peuvent être évités, comme cela ressort des plaintes et mécontentements continuels de la part des villageois contre les propriétaires, aussi bien que de ceux-ci contre les villageois, lesquelles plaintes n'ont effectivement pas cessé jusqu'à ce jour;

«XVII. Considérant que, de même que la corvée seigneuriale est oppressive et vexatoire pour les villageois, elle lèse les intérêts du propriétaire, puisque:

www.dacoromanica.ro

«1. En effet, dans un intervalle de trente années, la culture n'a fait qu'augmenter sans que l'agriculture ait fait aucun progrès, parce que les exploiteurs, comptant sur la corvée seigneuriale et sur l'augmentation du nombre des bras, n'ont pas assez songé au perfectionnement des instruments, ni à l'amélioration du mode d'exploitation;

«2. D'un autre côté, suivant le statut actuel, les terres exploitables étant à la disposition des villageois sans qu'ils en soient les maîtres absolus, ni le villageois ni le propriétaire ne cherchent à les améliorer;

«3. L'obligation pour le propriétaire de donner jusqu'à concurrence des deux tiers du terrain cultivable produit le même effet: le propriétaire, ne sachant pas au juste la partie de terrain à céder jusqu'au tiers qui doit lui rester, se trouve arrêté dans l'exécution de ses projets d'amélioration;

«Que même si on établissait les accords de gré à gré, que le statut actuel a voulu faciliter, non seulement on léserait le principe du droit incontestable qu'a le paysan sur une partie du terrain et qui fait de lui un copropriétaire au lieu d'un fermier, mais qu'aussi de cette manière le paysan serait à la merci du propriétaire, qui pourrait lui faire la loi [1];

«XVIII. Considérant que le système de la fixation des prix de la corvée seigneuriale pour chaque année ou pour plusieurs années par l'intervention du Gouvernement est un système reconnu vicieux et impraticable, les deux parties ne se trouvant, en pareil cas, satisfaites ni l'une ni l'autre;

«Que même en laissant gratuitement la maison et le pâturage en toute propriété au paysan, si on lui reprenait la terre nécessaire à sa subsistance, il se verrait, pour ainsi dire, enfermé dans un fort par le territoire du propriétaire, comme cela est arrivé aux **razèches** (petits propriétaires) qui, par le concours de plusieurs circonstances, ne se trouvant plus maîtres que de l'enceinte du village et d'une petite quantité de pâturages entourés d'un ou de plusieurs grands propriétaires, sont actuellement dans une position plus pitoyable que les paysans soumis à la corvée, à cause de la gêne, conséquence fatale de cet état de choses;

«XIX. Considérant que l'expérience de plus d'un siècle a condamné irrévocablement tous les urbariums qui, en conservant les

[1] L'essai fait en Bessarabie par le Gouvernement russe ne nous laisse pas le moindre doute à ce sujet car, malgré l'adoption des accords de gré à gré, le Gouvernement a dû revenir à la corvée seigneuriale.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

principes vicieux, ont voulu établir des règles équitables entre les seigneurs terriens et les paysans; que les besoins de la nation, de l'époque et du progrès exigent que les relations existant entre les seigneurs terriens et les paysans soient à jamais abolies et qu'à l'état actuel succède un ordre de choses stable et conforme aux principes de la propriété admis chez tous les peuples civilisés;

«Qu'une pareille réforme, où sont en jeu les intérêts de cinq à six cents propriétaires d'un côté et de plus de deux cent mille familles de cultivateurs de l'autre, doit être fondée sur des principes d'équité, de justice et d'humanité;

«Qu'autant il est nécessaire de ne pas léser les droits des propriétaires et de ne pas les laisser sans moyen de cultiver les terrains qu'ils ont le droit de posséder à l'exclusion des paysans, autant il est urgent de ne pas porter atteinte aux droits des paysans ni de faire d'eux des prolétaires nomades, plaie qu'un pays agricole et fertile comme le nôtre ne doit jamais souffrir et de laquelle il n'a jamais souffert;

«Que de même que la propriété exige des établissements stables adaptés au degré de culture où se trouve aujourd'hui le pays, l'état dans lequel se trouvent les paysans exige absolument une amélioration;

«Que toute amélioration morale, intellectuelle et matérielle est impossible tant qu'ils se trouveront dans les conditions présentes;

«Que ce qu'il y a de plus urgent à faire pour le paysan, c'est de le mettre dans une position indépendante, en lui conservant les moyens de subvenir, par son travail, à ses besoins et aux exigences de l'Etat et de réveiller en lui, en lui concédant une partie de la terre qu'il arrose de ses sueurs, l'amour de la patrie et le vif désir de la défendre;

«Que pour la complète émancipation du paysan, il est de toute nécessité d'anéantir cette ancienne autorité, qui fait du propriétaire ou de son représentant le juge ou l'administrateur du village et des paysans; que malgré la loi existante, qui établit l'institution d'une autorité et d'un conseil élu par et parmi les villageois, cette institution n'a pas prospéré, n'a point produit les résultats qu'on en attendait, non seulement à cause de son imperfection, mais aussi par suite de l'imprévoyance des Gouvernements et de la continuelle immixtion des particuliers dans les affaires du village et des paysans;

«XX. Considérant que, chez tous les peuples qui ont marché dans la voie du progrès, partout où a existé la corvée, partout où il y a eu des charges analogues aux nôtres, elles ont dû être abolies comme des choses pernicieuses pour toute la nation;

www.dacoromanica.ro

«Que dans plusieurs Etats où les corvées seigneuriales ont été abolies, on a adopté le rachat comme le principe le plus équitable, le plus pratique; qu'en adoptant chez nous un tel moyen pour l'affranchissement plein et entier du terrain dû aux villageois, les propriétaires obtiendraient des capitaux suffisants pour l'exploitation du reste de leurs terres;

«Que le principe de l'évaluation en argent du travail des paysans est adopté dans l'urbarium actuel comme il l'a été anciennement, ainsi qu'on le voit chez les paysans établis sur les terres des **razèches** et chez les paysans des montagnes, en vertu de l'art. 36 de l'urbarium de la plaine et des art. 45—47 de celui de la montagne; que pour effectuer un pareil rachat, on ne demande que la capitalisation des corvées pendant un nombre convenable d'années, la somme du rachat devant être payée par les villageois sous forme de contribution avec amortissement, de manière que, dans un délai fixé, ils puissent se libérer complètement;

«XXI. Considérant enfin que le sort d'un million et demi d'âmes, que l'intérêt, la dignité, l'affermissement de la nation entière demandent que de nos lois et coutumes disparaisse ce reste d'institutions d'un siècle barbare et qu'un ordre de choses fondé sur les bases éternelles du respect de la personne, de la propriété et de la loi, lui succède;

«Par ces raisons donc:

«a) Que, si étendus qu'aient été d'après les coutumes et statuts anciens les droits des paysans sur la quantité du terrain nécessaire à leurs besoins, les nouveaux statuts eux-mêmes leur reconnaissent un droit de servitude agricole sur les deux tiers de la terre en rapport avec le domaine où ils sont soumis aux corvées envers le seigneur;

«b) Que, par la transmission des domaines d'une main dans une autre, les droits des villageois n'ont pu nullement être lésés, car toutes les fois qu'un domaine se vendait, les habitants continuaient à tirer profit de leurs terres; qu'aucune loi ancienne ou nouvelle n'a autorisé le possesseur terrien à expulser les villageois des terrains occupés par eux, pour pouvoir les vendre, et que jamais un pareil cas ne s'est présenté;

«c) Que n'importe quelle dénomination on donne et sous quel aspect on présente le travail et les charges des villageois, ce ne sont en réalité que des corvées et des servitudes à l'égard des seigneurs terriens privilégiés, comme on le voit clairement dans tous les urbariums, qui ont défendu et qui défendent que les petits proprié-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

taires du sol puissent exiger un travail personnel des paysans habitant leurs villages, et qu'on ne leur a pas encore accordé le droit de les exempter des contributions et autres charges, ni obligés à donner des terres aux paysans;

«d) Que les corvées sont reconnues mauvaises et nuisibles à l'agriculture, aux paysans, aux seigneurs terriens et à l'économie du pays ou elles existent;

«e) Que quelques accords de gré à gré qu'on proposât d'après l'article 29 du statut en vigueur, «ces accords ne seraient pas ac«ceptés s'ils étaient plus onéreux que les obligations imposées aux «paysans par l'urbarium actuel»;

«Pour émanciper le paysan de sa servitude, pour libérer la propriété du sol des conditions défavorables dans lesquelles elle se trouve:

«L'Assmblée émet, comme principe de la future organisation, les vœux suivants:

«I. Rachat de la corvée et affranchissement plein et entier de la quantité de terrain concédée aux paysans par l'urbarium d'après le **statu quo.**

«II. Abolition des monopoles, reconnaissance de la commune comme personne morale et établissement d'autorités communales choisies parmi les habitants du village pour administrer tous les intérêts locaux.»

(Signés) Mgr. l'Evêque Génadius Şendrea, les Révérends Archimandrites Néophyte Scriban et Melchisédech, l'économe D. Matcaş, MM. B. Mălinescu, D. Cozadini, D. Cracti, D. Ghidionescu, T. Sacalov, L. Galliardi, N. Bossie, C. Ştiun, D. Romov, J. Chrisanti, C. Bădărău.

La séance est suspendue pour un quart d'heure.

A la reprise de la séance, Mr. *Em. Costachi* prend la parole et dit «que la question des relations entre les propriétaires et les paysans a été débattue dans les comités; que le présent amendement n'est qu'une réproduction de la proposition des paysans et une anticipation sur la discussion; que conséquemment il demande le rejet de cet amendement, comme anti-réglementaire.»

Dix membres demandent le vote par appel nominal sur l'amendement, qui est mis hors de discussion par 37 voix contre 32; 9 membres se sont abstenus.

Mr. *C. Negri* lit une proposition signée par lui et par MM. R. Sava, J. Levărdă, J. Roată, B. Balaiş, D. Bălan:

www.dacoromanica.ro

Proposition de Mr. C. Negri.

No 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre.

«Attendu que l'organisation et la consolidation d'un état de choses nouveau ont besoin, avant tout, d'être appuyées sur des éléments puissants; que ces éléments eu-xmêmes doivent tirer leur force d'institutions qui correspondent au but proposé; que chez nous le principal et même l'unique élément de force réside dans la masse du peuple attaché à la culture du sol; que ce peuple est essentiellement agricole et que par lui s'est développée et se développera toujours l'industrie agricole, qui est la source la plus importante de la richesse du pays;

«Que ce pays, cher à nous tous, est composé de parcelles qui appartiennent à chacun de nous, mais dont l'ensemble seul forme ce grand patrimoine qui est la patrie commune; que dans la grande famille de cette nation, c'est le lot de terrain que chacun possède qui nous lie tous à la patrie entière et nous pousse d'instinct à la défendre, à en assurrer l'existence et la prospérité, puisque par là se rencontrent à la fois le bien de tous en général et de chacun en particulier;

«Que pour déterminer l'élément principal et le plus considérable de ce pays à coopérer de bon cœur et avec un noble sentiment du devoir à la stabilité, à la prospérité et surtout à la défense du pays, il faut que cet élément soit tiré du sol même; car celui-là défendra quelque chose qui aura quelque chose à défendre.

«Le soussigné, pour toutes ces raisons, propose:

«Qu'un système d'appropriation du sol soit établi en faveur des habitants des communes rurales.

«Considérant en même temps que, dans tout le monde civilisé, la propriété, quelles que soient les phases qu'elle ait traversées, est toujours restée la chose que respecte le plus une société bien organisée et que les lois garantissent le plus éfficacement;

«Que chez nous, les boyards propriétaires du sol, comme la classe la plus éclairée, ont de tout temps concouru, ainsi qu'ils l'ont fait notoirement de nos jours mêmes, à tout ce qui pouvait servir à la défense des droits du pays, en ne reculant, il faut le dire à leur louange, devant aucun sacrifice nécessaire en pareil cas;

«Que les boyards propriétaires, par cela seul qu'ils sont la portion la plus éclairée de la société, sont à même de comprendre que le devoir de chacun envers son pays est d'autant plus sacré et le lie d'autant plus étroitement à ce pays, que chacun a sa part de jouissance dans les avantages sociaux;

www.dacoromanica.ro

No. 1890. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

«Que les boyards propriétaires, comme principaux citoyens du pays, pas plus aujourd'hui que par le passé, n'hésiteront à servir les intérêts de tous, de manière à ce que l'assiette définitive de ce pays soit telle, que tous ses éléments, harmonisés et satisfaits, puissent constituer effectivement une solide organisation de la patrie commune;

«Que les boyards propriétaires, grâce aux lumières qu'ils possèdent et à la sage prévoyance politique qui les caractérise, se pénétreront plus que personne de la force des choses, à laquelle il faut céder, car elle s'appelle utilité publique et raison d'Etat;

«Que les boyards propriétaires, dans leur magnanimité, ne doivent pas s'arrêter à quelques mots inconsidérés et sans mesure échappés aux habitants des communes, mais s'attacher au contraire à dépouiller ce langage de son âpreté et à voir qu'au fond c'est le cri de souffrance de toute une classe déshéritée qui se fait entendre;

«Qu'enfin, chez ces boyards propriétaires qui saluent eux-mêmes aujourd'hui l'heure solennelle de la régénération nationale, les cœurs doivent s'élever au niveau des titres; car pour accomplir les grandes réformes dont le pays éprouve l'impérieux besoin, s'il faut de grands actes, il faut aussi de grands sentiments;

«Par toutes ces considérations, le soussigné propose encore:

«Que les boyards propriétaires consentent à vendre les terrains aux habitants de communes.

«Considérant, d'un autre côté, que le sol de la Roumanie est assez fécond pour que tous les habitants qui y sont attachés et qui en tirent leurs moyens de subsistance soient suffisamment et surabondamment pourvus; que ce sont les bras de nos paysans qui ont amassé les trésors formant aujourd'hui le capital du pays;

«Pour ces raisons, le soussigné propose encore:

«Que l'étendue de terrain à acquérir en toute propriété par les habitants des communes soit limitée aux mesures du possessoire actuel, et cela uniquement en faveur de ceux des paysans qui les possèdent; de plus, que ces terrains, vendus, une fois pour toutes, par les boyards propriétaires aux habitants des communes, soient payés d'après une juste évaluation, selon les qualités du sol dans les diverses localités du pays.

«Considérant, en outre, que de telles réformes et abolitions faites trop précipitamment dans le régime suranné d'un pays entraînent souvent des perturbations sensibles, aussi bien dans les relations sociales que dans le commerce et la production agricole du pays, où

www.dacoromanica.ro

une stagnation temporaire est à craindre pour le développement régulier de ses ressources;

«Pour toutes ces raisons dernières, le soussigné propose:

«1. Que jusqu'au moment où les habitants des communes auront réglé avec les boyards l'indemnité pécuniaire pour prix des terrains à acquérir, les premiers s'en tiennent à l'état de choses actuel, à moins qu'on ne trouve, du consentement des deux parties, un moyen plus propre à réaliser immédiatement cette mesure d'une manière satisfaisante;

«2. Que cette acquisition de terrains reste, après une durée de quinze années, complètement facultative;

«3. Que la future Assemblée législative s'occupe, dans sa première session, d'arrêter les mesures relatives au règlement du prix des terrains suivant le principe énoncé plus haut, c'est-à-dire d'après une juste évaluation et conformément aux qualités du sol dans les diverses localités du pays et, tout en ne perdant pas de vue les leçons que nous offre une triste expérience faite en cette matière dans les pays voisins, de décider enfin, dans l'intérêt de l'établissement solide de la propriété du sol entre les mains des habitants des communes, que ceux-ci ne pourront que sous certaines conditions aliéner les terrains acquis par eux.»

(Signé) C. Negri.

Nous appuyons cet amendement: Raducanu Sava, Jean Roată, Daniel Bălan, Jean Levărdă, Basile Balaiş.

Quelques députés en demandent l'impression; d'autres demandent un délai de 24 heures pour faciliter une entente sur cette proposition, qui leur paraît être la seule planche de salut dans la question.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, se prononce pour l'urgence sur la motion de Mr. Negri.

Mr. *C. Rosseti* lit un discours tendant à prouver «que l'affermissement de l'Etat, aussi bien que l'amélioration du sort des paysans, exige que ceux-ci deviennent propriétaires; mais que le moyen juste d'arriver à ce résultat est difficile à trouver; que l'amélioration du sort d'une classe ne doit pas se faire au détriment d'une autre; que le moyen de solution qu'il propose, dans l'opinion isolée qu'il a émise, est une transaction de nature à créer dans un temps très court une situation prospère aux paysans, à la propriété, et à amener la bonne entente entre les différentes classes; que nous devons prouver au

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

monde entier que le Roumain, quand il se trouve en présence des intérêts de la nationalité et de l'affermissement de sa patrie, sait se dépouiller de tous ses avantages particuliers et les sacrifier à l'intérêt. public».

Discours de Mr. C. Rosseti-Teţcanu.

«Avant d'aborder la question qui m'amène à la tribune, je vous demande la permission de dire quelques mots sur des faits qui me sont tout personnels.

«De toutes les questions qui ont été traitées dans cette Assemblée, celle qui l'occupe aujourd'hui est la plus grave; elle est la plus grave, parce que chaque parole qui y sera prononcée ne produira pas un vain écho, mais elle retentira plus ou moins dans le cœur et touchera de près ou de loin les intérêts de chacun. Elle est la plus grave, par la raison aussi qu'elle tendra à l'abolition d'une institution par laquelle les classes respectives sont étroitement liées dans leurs intérêts et leurs relations et que tout changement d'un régime consacré par l'habitude, fût-il en mieux, est toujours inquiétant. Après avoir constamment gardé le silence jusqu'à présent, je crois devoir, au moment où j'entreprends cette tâche difficile, je crois devoir dire avant tout sur quoi je me suis appuyé, pour me déterminer à prendre la parole dans cette grave circonstance sur une question aussi compliquée.

«Messieurs! Je n'ai point le talent de l'orateur, je n'ai pas la science du savant; je ne connais presque pas l'histoire, car je ne me suis guère occupé de tout cela; mais voici ce que je sens et sais bien: je connais la justice, parce que j'ai toujours éprouvé les effets de l'injustice; je connais le vrai, je connais l'homme avec toutes ses passions et ses faiblesses; de plus, je suis indépendant, car j'ai tout sacrifié pour conquérir l'indépendance. Voilà les éléments où ma pensée a pris naissance et dont je me servirai dans tout mon discours, d'un bout à l'autre; je déclare que tout ce que je dirai sera puisé dans ma conscience intime et dans mon sentiment du bien de l'humanité; j'en prends à témoin le Très-Haut, qui ne regarde pas aux beaux discours seulement, mais lit dans les cœurs des hommes; je déclare que, lorsque je serai combattu avec force, je saurai démêler les sentiments d'où viendra l'opposition et j'y répondrai peut-être par le silence.

«Je suis monté à la tribune pour soutenir les droits de la propriété et ceux du travail de l'agriculteur; je vous préviens, cependant,

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre

que je défendrai les uns comme les autres, non pas seulement par la force des lois et des coutumes du pays, mais à d'autres titres plus grands. Je défendrai la propriété, parce que je sais que la société ne peut pas exister sans le respect de la propriété; je défendrai le travail du cultivateur et les garanties de son existence par les mêmes raisons et d'autant plus qu'en réalité c'est précisément le travail qui crée la propriété, c'est le travail qui nous fait vivre tous.

«Pour ce qui est de s'en tenir exclusivement aux lois existantes aujourd'hui chez nous et de défendre par ce moyen la propriété seule, j'abandonne cette voie à ceux qui n'en voudront pas suivre d'autre; quant à moi, peu soucieux des pratiques du passé, je soutiendrai en même temps tout ce que selon moi le siècle réclame, tout ce qui pourait faire le bien-être de mon pays, sans regarder toujours en arrière, ni considérer ce que d'autres ont dit en d'autres temps; tels sont mes principes, puisés dans mon désir de voir la paix et la concorde au sein de l'humanité entière.

«Je parlerai maintenant sur la question même, à l'appui de ma proposition.

«Messieurs!

«On sait qu'autant pour la force d'un Etat que pour la prospérité de ses habitants, il est urgent de rendre l'habitant propriétaire de la terre qu'il cultive au profit de tous; mais il est difficile de trouver une combinaison propre à améliorer le sort d'une classe, sans en léser d'autres.

«La difficulté est grande, car obliger les propriétaires actuels à partager leurs terres entre les habitants sans indemnité équitable, ce serait attaquer la propriété, ce serait poser un principe subversif de tous ces principes qui forment la société, ce serait enfin vouloir faire une chose qui ne pourrait jamais avoir d'application, comme tout le monde le sait. Grande est la difficulté, car obliger le propriétaire à vendre à des prix raisonnables autant de terrain que les paysans en auront besoin, sur une garantie quelconque de payement à termes (garantie aujourd'hui impossible chez nous), à côté d'autres conséquences fâcheuses qui naîtraient de pareilles mesures, ce serait encore établir un principe aussi pernicieux qu'incompatible avec les droits de la société et les lois qui la régissent. Je dis pernicieux, car ce serait faire des lois opposées à des lois existantes et qu'on ne pourrait défaire; c'est-à-dire que vous forceriez les uns à vendre et les autres à acheter contre leur gré, chose qui n'est permise par aucune autre loi, e surtout dans ce pays, où la propriété n'en est jamais

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1875 18 Décembre.

venue à cette extrémité. Je dis incompatible avec les lois de la société, parce que même selon la nature, que nous sommes souvent obligés de prendre pour guide, il n'est qu'une seule classe d'hommes en position d'acheter, tandis que les autres sont toujours dans le cas de vendre. Celui, qui à l'activité joint la force du corps et l'intelligence, achète; celui, qui au contraire ne possède aucun de ces avantages, qui au contraire n'a en partage que la paresse, la dissipation, la faiblesse du corps ou de l'esprit, celui-là vend et perd tout. Cet homme-là est condamné, par suite de son mauvais naturel ou de sa mauvaise éducation, à vivre à jamais sous la dépendance d'autrui; on ne pourrait enfin faire acheter quelque chose à cet être, qui est incapable de conserver ce qu'il a. Non!. . Non!...

«Ce serait en vain de mettre à exécution des théories hors de nature, car non seulement elles n'amélioreraient rien, mais elles amèneraient encore de plus grandes complications dans les circonstances actuelles.

«Considérant donc que, par ces deux moyens, il ne serait pas bon de rendre le paysan propriétaire, comme l'exige impérieusement l'intérêt général, je viens développer d'autres moyens, signaler d'autres routes, qui, sans léser les droits d'aucune classe, sans forcer personne à des choses tout-à-fait arbitraires, conduiront chacun au résultat désiré et seront en même temps conformes aux autres lois de la société.

«Ces moyens, les voici:

«Affranchir le paysan de toute obligation envers le propriétaire, et nommément du travail du boéresc (autrement dit «pontul»), et n'imposer au propriétaire d'autre obligation que celle de donner en toute propriété aux paysans: à chacun une maison avec 15 prajines de terrain dans l'enceinte du village, avec le droit d'y former leur commune, et de 4 à 6 faltches de terrain à chacun pour leur nourriture et celle de leurs bestiaux, — enfin à chacun selon ses moyens d'exploitation, contre un payement annuel par faltche, payable au prix courant de l'endroit à l'époque où commence le bail; une loi spéciale sera faite à cet effet, afin de faciliter la constatation des prix de chaque localité; la durée du bail serait de 12 ans et le prix en serait acquitté chaque année en automne après la rentrée de tous les produits, afin que le paysan ne soit pas gêné pour le payement.

«Il est bien entendu que, si après l'expiration du bail le paysan voulait le renouveler, le propriétaire serait obligé d'y adhérer, toujours pour le terme de 12 ans, en prenant pour base le prix courant de l'endroit à l'époque du renouvellement du bail. Si le paysan trouvait du terrain à meilleur marché en dehors du lieu de son do-

www.dacoromanica.ro

micile, il serait libre de l'affermer en cet autre endroit et d'en prendre moins sur la terre de son domicile, c'est-à-dire de n'y prendre que ce qui lui serait strictement nécessaire. L'obligation de donner du terrain ne pourra cesser pour le propriétaire, que lorsque les $^2/_3$ de la propriété seront affermés, car la troisième partie doit rester en sa pleine disposition.

«Le soin de développer ultérieurement les principes de cette organisation, de donner des garanties aux droits des deux parties par des lois conformes à la justice et d'assurer l'accomplissement des obligations qui en découlent, appartient à la future Assemblée générale constituante.

«Je me bornerai maintenant à indiquer seulement les bases qui doivent être invoquées pour l'abolition du boéresc.

«Une telle modification assurerait certainement et dans peu de temps la prospérité du paysan cultivateur, celle des propriétés et même la bonne harmonie entre les différentes classes de la société.

«Je dis entre les différentes classes de la société, parce que le revenu de la propriété serait payé au propriétaire, le produit du travail serait laissé au travailleur, qui dès lors en disposerait et en trafiquerait librement, sans être dépendant de personne et sans éprouver d'injustes entraves dans le soin de ses intérêts.

«Mais on pourrait dire: «Cela ne revient pas au même; il est plus «facile au paysan de payer par le travail que par l'argent le terrain «qu'il reçoit pour sa subsistance.» Il me sera facile d'expliquer que ce n'est pas la même chose, et je prouverai même qu'il est beaucoup plus avantageux pour le paysan de payer en argent et d'utiliser son travail à son profit personnel.

«Une faltche de terrain, dans les localités où le prix est au maximum, peut être louée à raison de 150 piastres par an. Le paysan, en semant sur ce terrain du maïs, par exemple, et étant libre d'y travailler pour son compte, récoltera 18 mertzes de grains, si non davantage; 18 mertzes de maïs, cotées non pas aux prix auxquels il se vend depuis bien des années, mais au moins à 30 piastres la mertze, font 540 piastres; ôtez 150 piastres pour le payement du terrain, il reste au paysan 300 piastres, outre les éteules qu'il utilise à la nourriture de ses bestiaux et qui représentent encore la valeur d'au moins 50 piastres; ainsi, le paysan gagnerait annuellement par son travail 440 piastres par faltche, sans parler de la liberté dont il jouirait et qui est plus précieuse que tout bénéfice pécuniaire. Et quelle liberté? Je ne veux parler que de celle que l'on accorde aujourd'hui chez nous à tant d'autres individus: Juifs, Arméniens, Grecs,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

en un mot à tous ceux qui habitent notre pays. Du moment qu'ils ont pris une terre en ferme et payé le prix voulu, ils ne sont inquiétés par personne; mais dans quelle condition différente est notre pauvre paysan! Grâce au règlement qui le régit et sous prétexte que c'est pour son bien qu'il doit payer en travail, il n'est pas de jour où il échappe à la contrainte; souvent on ne lui laisse même pas le temps de prendre ses repas en repos; enfin, il ne peut presque jamais exploiter convenablement le terrain qui lui est donné pour sa nourriture, parce que le propre du payement par le travail c'est d'être non seulement très tracassier, mais aussi très favorable aux abus. Tous les propriétaires ne commettent certainement pas ces abus; mais aussi presque tous ne voient pas souvent leurs paysans par leurs propres yeux; ce sont malheureusement les intendants, les sous-intendants et les fermiers qui communiquent journellement avec eux; et voilà la source de la misère de ceux-ci, tandis que les premiers achètent des propriétés à leur tour.

«Je dis donc que, pour extirper ce mal qui n'apporte d'avantage pour aucun de nous, il faut permettre au paysan cultivateur de devenir lui-même notre fermier et d'utiliser son travail à son profit; c'est son unique et légitime propriété; que par là, non seulement nous le délivrerons de ses tracasseries, mais encore, après 5 à 6 ans de fermage, il poura réaliser un capital suffisant pour acquérir le terrain nécessaire à sa subsistance.

«Enfin, dans l'espace de 12 ans de fermage, il apprendrait à son tour à être propriétaire, et alors, quand il voudra lui-même devenir propriétaire, quand il aura atteint ce but désiré, il saura apprécier cette propriété qu'il a souhaitée, à laquelle il a aspiré depuis si longtemps et qu'il aura gagnée au prix de son labeur. Si, au contraire, il devenait tout d'un coup propriétaire, je ne sais si cela lui donnerait le bien-être; je ne sais non plus si cette propriété serait durable; car qui acquiert facilement perd de même, et quand une fois on s'habitue à perdre, plus d'espoir pour l'avenir; pour nous convaincre, prenons cet exemple: parmi les boyards, ceux qui se sont trouvés tout d'un coup à la tête d'une grande propriété et ceux, au contraire, qui l'ont acquise par le travail; les premiers la perdent pour la plupart sans retour, tandis que les derniers la conservent généralement.

«Voyons maintenant où le paysan pourrait acheter ce terrain pour en devenir propriétaire, quand il se trouverait à même de le faire. J'ai dit plus haut qu'il y a une classe de gens qui se trouvent toujours dans le cas de vendre (et elle est nombreuse aujour-

www.dacoromanica.ro

d'hui) voilà donc où pourra acheter celui qui en aura les moyens; en second lieu, ils pourront encore acheter le terrain sur lequel ils ont leur domicile; car il arrivera certainement une époque, où les propriétaires vendront à leur tour. Ils vendront, parce qu'ils sont en quelque sorte faits pour cela, parce que tous ils en reconnaîtront la nécessité, tant en vue de raffermir l'Etat, qu'en vue d'autres considérations. Après cela, il y a encore d'autres moyens et d'autres facilités, qui pourront découler de la Constitution même du pays et être appliqués par un Gouvernement ferme et stable.

«Mais on pourrait dire: «Si vous rendez le paysan fermier, vous «le verrez encore bien plus pauvre, il n'aura pas de quoi payer le «prix de la terre, qu'il ne pourra travailler suffisamment; ainsi, non «seulement vous le mettrez dans un plus grand embarras, mais en- «core vous perdrez pour longtemps l'agriculture, qui est la seule ri- «chesse de ce pays.»

«Je répondrai à cela que cette crainte ne serait point du tout fondée et que, si quelqu'un, par excès de sollicitude et de désir pour le bien du pays et des paysans, se trouvait sans cesse assailli de semblables craintes, il ne ferait certainement pas le bien du pays.

«Mais expliquons clairement par quels moyens le paysan se trouvera en état de payer le prix de sa ferme.

«Il est notoire que ce paysan travailleur est le seul qui, par son travail, a jusqu'à présent supporté toutes les charges du pays; qu'il a soutenu l'Etat, fait les grands revenus des propriétaires et la fortune des fermiers, entretenu sa famille et sa maison, entretenu l'armée, fait toutes les corvées légales et illégales etc. etc., et maintenant qu'on en vient à vouloir le soulager de la majeure partie de toutes ces charges, devons-nous douter qu'il ne puisse payer le terrain travaillé par lui et duquel il tire, ainsi que je l'ai déjà montré, un bénéfice aussi sensible? Nullement. Car de tous les biens terrestres, il n'en est point de plus réel et de plus sûr que le fruit du travail de la terre; il fait vivre tout le monde, les grands et les petits, l'homme utile, comme l'homme inutile.

«Non seulement l'agriculture ne périrait pas, mais elle reprendrait au contraire un essor plus vigoureux que jamais.

«Elle ne périrait pas, parce que le pain qui se fait aujourd'hui dans notre pays n'est que le produit de 5 à 6 falches de terre, que le paysan peut travailler à son profit et à celui du propriétaire. Si on lui donnait cette même quantité de terrain en ferme, la quantité de terrain travaillé et productif ne serait-elle pas la même? Nécessairement, ce serait toujours la même quantité, correspondante

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

au travail des mêmes cultivateurs, attendu que les autres classes ne s'adonnent pas à l'agriculture.

«L'agriculture sera plus florissante encore, parce que le paysan, prenant du terrain en ferme, le travaillera bien mieux qu'il ne l'a fait jusqu'à présent pour les autres.

«Il le travaillera mieux: 1. parce qu'avec le produit de ce terrain il devra payer le prix de ferme; 2. parce qu'il espère acquérir, avec le gain que la ferme lui fournira, une propriété complète et l'indépendance (précieux souhait pour tout homme); 3. parce qu'étant libre d'utiliser son temps comme il le jugera plus avantageux, libre des *podvezi*, corvées et autres abus qui surviennent quelquefois précisément au moment le plus propice au travail de la terre, il est certain qu'il aura plus de temps qu'auparavant à consacrer aux travaux agricoles.

«Si je reproduis ici toutes ces circonstances, ce n'est pas en me fondant sur des suppositions ou sur des théories abstraites, mais en m'appuyant sur une expérience de 30 ans, acquise par un séjour constant au milieu de cette classe; j'ai vu de mes yeux traîner la femme du paysan au boéresc, le mari sans cesse harcelé pour une redevance qu'il ne pouvait payer et leur fils aîné parti avec son chariot pour des corvées, d'où son retour était impatiemment attendu par les intendants et les fermiers pour le mettre au travail de la récolte. Je ne dirai pas ici tout ce que j'ai vu de faits de ce genre; je me bornerai à ajouter que j'ai souvent vu le fruit des sueurs de cet homme perdu au milieu de l'ivraie par suite de toutes ces causes, et le laboureur qui produit tout dans ce pays, je l'ai vu ne conservant rien lui-même.

«Que personne donc ne me vante maintenant la bonté de ce règlement et que l'on ne me dise pas que le paysan a son avenir assuré, car je sais ce qu'il en est de l'un et de l'autre.

«Nul, selon moi, n'est plus coupable de tous ces maux qui pèsent sur le paysan, que la législation elle-même, d'après laquelle le revenu d'une propriété a pour expression le travail du paysan. Le règlement des relations entre les deux parties a pu être juste dans un temps, mais il est complètement vicieux aujourd'hui et incompatible avec le XIX-ème siècle. Abandonnons donc avec joie, Messieurs, une législation, qui a de tout temps entravé la justice!

«On pourrait encore me dire qu'un droit ne peut jamais être aboli. J'aurais beaucoup à répondre à une pareille objection, si je voulais donner une entière définition du mot *droit*. Mais le temps me manque et je répondrai en peu de mots, que la plus grande partie des droits

www.dacoromanica.ro

se consacrent par là société et que les societés modifient incessamment leurs habitudes dans la succession des siècles.

«Il y a d'innombrables exemples de choses, qui ont été légales dans un siècle et sont devenues illégales dans un autre; et pour mieux prouver ce que j'ai dit, je prendrai pour exemple un fait contemporain.

«Qui peut nier qu'il n'y a pas plus de 30 ans de cela personne d'entre nous ne pensait que l'esclavage fût une illégalité? Et qui ne sait pas aujourd'hui que le seul mot d'esclave est une expression ridicule?

Oui, Messieurs, telle est la destinée du monde; le temps fuit sans s'arrêter, de générations en générations; il vieillit, il détruit et renverse tout sur son passage, mais il signale cependant à l'intelligence les réformes qu'il exige de l'avènir; heureux donc celui qui, attentif à ces avertissements, marche d'un pas mesuré et progressif, sans jamais rester en arrière, ni trop avancer!

«Plus heureux encore est le peuple, qui a le bonheur d'être conduit par un Gouvernement assez sage, pour comprendre les besoins et les exigences du siècle!

«Il est donc de notre devoir à nous, qui sommes aujourd'hui appelés à proclamer en face de Dieu et de l'Europe entière les réformes nécessaires au bien de notre pays et à proclamer les bases de la stabilité de l'Etat; il est de notre devoir de mettre au nombre des principes généraux de la réforme que nous désirons l'amélioration de la position des agriculteurs, en y procédant d'abord par le mode que j'ai indiqué, comme approprié aux circonstances actuelles.

«Je pense que par là, non seulement notre conscience sera satisfaite, mais nous pourrons encore prouver aux yeux du monde entier que, quand il s'agit du bien-être de sa patrie, le Roumain sait faire abnégation de ses intérêts personnels pour les sacrifier à l'intérêt général; les générations futures nous béniront pour avoir religieusement accompli la mission à laquelle nous avons été appelés, en leur laissant, non plus des ennemis, mais des frères et des amis dans ces mêmes paysans, dont l'appui leur sera un auxiliaire pour défendre et faire respecter leurs propriétés, ainsi que les plus grands de tous les droits.

«A quoi nous serviraient les grandes propriétés de 70 à 80 mille faltches, si elles restaient non cultivées et sans production? A quoi nous servirait encore de voir une petite classe d'individus dans une position florissante, tandis que la masse du peuple gémirait dans la faiblesse et la misère? A rien sans doute, qu'à nous entraîner dans

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28 1857 18 Décembre.

un commun abîme de malheur et nous faire reconnaître alors que la possession sans la liberté n'a rien de réel.

«Réveillons-nous donc, mes frères, et, prévoyant les malheurs de l'avenir, empêchons-les de tomber sur nos descendants. Soyons justes envers tous, afin que le Seigneur Dieu de nos pères nous aide par les Puissances magnanimes à recouvrir à notre tour les droits de notre chère patrie, qui ne nuiraient à personne.

«Il ne me reste plus maintenant qu'à répéter ici succintement mon désir de voir appliquer complétement la proposition, que j'ai déposée au comité dans le même sens.

«J'ai dit qu'il fallait faire en sorte de connaître les prix réels du terrain dans chaque localité, parce que ces prix sont fort différents les uns des autres.

«Ils sont différents, parce que dans les propriétés que la nature a dotées de tous les avantages nécessaires à la vie de l'homme, tels que l'eau, les forêts, le bon terrain, l'air pur et autres améliorations dues à l'activité des propriétaires, la population s'est successivement accrue et par conséquent le prix du terrain s'est élevé; dans les propriétes, dépourvues au contraire de quelques-uns de ces avantages, l'homme n'y demeurant pas volontiers, la population est moindre et le prix du terrain d'autant plus bas; enfin, là où il n'y a que déserts, abandonnés du propriétaire lui-même, où aucun homme ne saurait habiter, le prix du terrain est presque nul.

«Donc, si l'on adoptait un prix uniforme pour toutes les localités, comme on le voit dans le règlement actuel, si peu prévoyant, qui régit les relations entre les paysans et les propriétaires, nécessairement ce serait, non seulement faire une injustice envers les uns comme envers les autres, mais ce serait donner naissance à un mal encore plus grand parce que l'on verrait alors s'accroître la population dans certaines localités, tandis que dans d'autres elle resterait stationnaire.

«C'est dans cette même pensée que j'ai proposé d'étendre le fermage accordé aux paysans cultivateurs aux deux tiers seulement des propriétés, en ajoutant que de là il résulterait avec le temps un autre avantage bien plus sensible, parce que les prix des différentes localités tendraient à une uniformité plus générale, les uns cessant de s'élever et les autres continuant à monter, par suite de l'établissement dans ces localités d'un grand nombre d'habitants à des prix qui seraient nécessairement réduits, du moment où les prix se trouveraient proportionnés à la qualité du terrain. De cette manière, la culture serait partout assurée; des forêts, des vergers, seraient plan-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre.

tés, des courants d'eau seraient ouverts; et la propriété prospérerait, car l'homme répand la vie autour des lieux qu'il habite; là, au contraire, où il n'habite pas, tout semble morne et triste; en un mot, le travail et la justice amènent avec eux le bonheur, tandis que le malheur et la discorde sont le cortège de l'oppression et de la paresse.

«Considérant donc que l'intérêt le plus réel d'une propriété en est la culture par l'augmentation de sa population; considérant que, dans l'intérêt même de la société, des garanties doivent être accordées au travail et à l'existence du cultivateur, j'ai dit, et je dirai encore, que le propriétaire doit affermer à ses paysans les deux tiers de sa propriété, car ce droit leur revient même de par le Règlement actuel, fait par des hommes qui n'avaient en vue que leurs propres intérêts; en conséquence, nous, qui sommes aujourd'hui appelés à rendre compte à l'Europe de nos besoins et de nos vœux, nous ne devons pas nous montrer plus arriérés que les hommes du passé.

«Je termine en faisant appel à la conscience de tous les honorables députés et en priant le Très-Haut de nous guider dans la route, qui doit nous mener tous au bonheur et notre patrie à la jouissance de ses droits.»

Mr. *Gr. Balş* lit un discours, où il développe et soutient la conclusion de la majorité du Comité des grands propriétaires:

Discours de Mr. Gr. Balş.

«Le travail de la commission chargée par le Comité des grands propriétaires d'émettre son opinion sur la proposition des députés villageois a été attaqué, au sein même du comité, principalement sur trois points; ce travail, qui a obtenu la majorité du Comité des grands propriétaires, permettez-moi de venir, comme membre de cette commission, le défendre aussi en votre présence, espérant qu'après vous avoir expliqué les raisons sur lesquelles la commission s'est appuyée, la majorité de l'Assemblée aussi approuvera ce travail.

«La commission, Messieurs, a été accusée d'avoir employé un ton de violence dans son exposé; qu'elle n'aurait pas dû qualifier de communistes et de perturbateurs de l'ordre social ceux qui ont écrit la pétition des députés paysans; qu'elle ne devait attribuer aucune responsabilité à d'autres qu'à ceux qui l'ont signée; que par là la commission donnerait des armes à nos ennemis, qui chaque jour écrivent que notre peuple est travaillé par des idées subversives.

«A cette accusation je répondrai, Messieurs, que la commission, ayant lu la pétition des paysans, a été convaincue que dans cet écrit

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

prédominaient en réalité un esprit communiste et des idées subversives, qu'il n'avait pas été rédigé par les députés villageois, que le but de ceux qui l'ont écrit n'était que celui de présenter, d'un côté, aux yeux de l'Europe la classe des boyards propriétaires comme une classe de tyrans oppresseurs du peuple et, de l'autre, de prouver, qu'à cause même de cette oppression, notre peuple serait vraiment porté à des idées subversives.

«Après avoir acquis cette certitude, la commission, sachant que jamais nos habitants n'ont été agités de pareilles idées, que le peuple moldave dans ces derniers mois a donné des preuves irrécusables et un exemple à tous les peuples que l'esprit de modération et de légalité prédomine chez lui; à l'heure la plus solennelle pour un peuple, à l'heure où, les Roumains étant appelés par le Traité de Paris à prononcer leurs vœux, le cœur d'un chacun tressaillait et toutes les classes de la société se donnaient la main pour consolider plus sûrement la nationalité et l'avenir des Roumains; à l'heure où le Gouvernement étouffait sa voix, qu'a fait le peuple roumain de la Moldavie? Il n'a point abandonné la légalité, il n'a point entrepris, comme d'autres peuples, la voie des renversements pour faire entendre sa voix, mais il a protesté contre ceux qui voulaient empêcher l'expression véritable de son désir; voilà pourquoi, Messieurs, la commission n'a pas voulu que cette pétition paraisse au Congrès de Paris comme émanant du véritable sentiment des paysans villageois; nous n'avons pas voulu laisser peser sur eux une culpabilité, qu'ils n'ont pas méritée.

«Nous connaissons tous, Messieurs, nos habitants villageois; un cœur noble bat dans leur sein, un cœur de Roumain. Ils respectent toujours le bien d'autrui et obéissent aux lois; jamais, dans les villages, les essais de systèmes et de renversements ne produiraient aucun effet, car le bon sens naturel du Roumain lui ferait de suite reconnaître la voie sur laquelle on veut l'égarer. Nous connaissons tous, Messieurs, sans vouloir les nommer, ceux qui, profitant de l'ignorance des paysans, ont écrit leur complainte, pour amener seulement du désordre. Emissaires étrangers, ils se sont rendus ici pour compromettre nos vœux par-devant l'Europe.

«Je vous le demande, Messieurs, la commission a-t-elle procuré par ceci des armes aux ennemis, comme on le lui impute, ou bien elle a constaté d'où le mal provenait?

«Passons maintenant au second chef d'accusation contre la commission. Les uns disent que, par les faits historiques qu'elle a cités, elle a imprimé une tache à la nationalité roumaine; d'autres disent qu'elle

www.dacoromanica.ro

a eu recours à des faits historiques pour établir les droits de la propriété. Les uns et les autres sont dans l'erreur.

«La commission a cité Cantémir, que l'honnorable député de Dorohoi, Mr. Kogălniceanu, a cité lors de la discussion du point 9, non pour en tacher les habitants villageois, mais pour démontrer comme fausses les insinuations de la pétition, qui tendent à prouver que les paysans ont été les premiers occupants de notre terrain, et que par conséquent ils ont été vaincus avec leurs propriétés et assujettis à une certaine féodalité, qui existerait encore en partie. La commission, présumant que cette pétition sera présentée au Congrès, a voulu démontrer que déjà dès l'année 1749 les boyards ont aboli l'espèce de féodalité qui existait en Moldavie, sans que la révolution les y ait contraints; qu'aujourd'hui il n'y a plus aucune trace de féodalisme et que les paysans sont libres et indépendants des propriétaires. Nous n'avons donc fait que citer un fait historique d'un auteur plusieurs fois cité à l'appui de tous nos vœux et non point pour établir les droits de la propriété, car jamais les députés propriétaires ne suivront pas dans la discussion la trace de ceux qui voudraient leur contester la propriété à l'aide de l'histoire, ce qui tendrait à détruire la tranquillité du pays et leur mériterait la qualification de socialistes.

«Examinons maintenant, Messieurs, le 3-ème chef d'accusation soulevé contre la commission. Mr. M. Kogălniceanu, l'honorable député des grands propriétaires do Dorohoi, a présenté dans notre comité une motion demandant le rejet du travail de la commission, s'appuyant, entre autres, sur ce que la commission dénierait systématiquement les droits des paysans, qui leur sont garantis par ces mêmes réglements qui garantissent ceux de la propriété, et que par cela les propriétés deviendraient l'objet des haines populaires. J'ai repoussé avec indignation, dans le Comité des grands propriétaires, cette accusation, aussi peu vraie que machiavélique, ce qui a motivé dans le Comité des grands propriétaires le rejet de la motion à l'unanimité.

«Quels sont les droits des paysans d'après le règlement aujourd'hui en vigueur? Le droit de prendre en ferme du propriétaire une certaine quantité de terrain, avec l'obligation de la payer en un travail, qui, lors de la confection du règlement, était censé représenter, en général, la véritable valeur du terrain. La commission, qu'a-t-elle dit? qu'ai-je dit, comme rapporteur et défenseur du travail? J'ai dit que les paysans n'avaient pas même l'ombre de propriété; que la propriété dans toute son intégrité nous était garantie par toutes les lois

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

du pays et par mille transactions légales; que le règlement d'aujourd'hui une fois abrogé d'après la demande des paysans, règlement qui n'est que provisoire, comme le prouve l'art. 4, et confectionné pour empêcher les abus,—il ne saurait en resulter aucun droit ni pour les propriétaires, ni pour les paysans, c'est-à-dire que ni le paysan ne saurait revendiquer encore le droit d'exiger le fermage du terrain, ni le propriétaire celui d'exiger du paysan du travail, mais qu'alors il faudrait une nouvelle loi, qui, basée sur le respect de la propriété, pût concilier en même temps les intérêts sociaux des paysans.

«Par là nous avons protesté contre l'expression de rachat du boéresc, expression qui ne tend à rien moins qu'à dépouiller les propriétaires de leur droit et du terrain acquis par eux en toute bonne foi. Car si les paysans veulent racheter quelque chose, c'est le terrain, qui ne leur appartient pas, qu'ils doivent racheter, mais non point le travail, qui est de fait leur propriété.

«Heureusement pour la commission et pour tous ceux qui ont adopté son projet, l'honorable député de Dorohoi, Mr. Kogălniceanu lui-même, a avoué que son accusation n'était pas fondée, puisqu'il a adopté plus tard l'opinion de la minorité des grands propriétaires, que: «la pétition des paysans a essayé de dénaturer les relations «existantes entre propriétaires et paysans»; que «l'Assemblée future, «annulant le règlement d'aujourd'hui, réglera définitivement les rela«tions entre propriétaires et paysans, sans porter atteinte au droit de «propriété et conciliant (seulement) les intérêts des paysans.»

«De ce qui precède vous pouvez voir, Messieurs, que ceux qui veulent à toute force reconnaître aux paysans, après annulation du règlement existant, un droit sur la propriété, sont très faibles dans leurs arguments, puisqu'en 24 heures ils changent d'opinion et viennent signer la même chose que le commission a dite, c'est-à-dire que les paysans ne sauraient fonder leur demande que sur un intérêt social.

«Mais ce qui est plus regrettable, c'est qu'un personnage tel que Mr. le député de Dorohoi propose dans sa motion que nous devons à tout prix conserver la tranquillité publique. Qu'est-ce que cela veut dire? Serait-ce que les propriétaires devraient renoncer à défendre par la voie légale leur propriété contre les attaques auxquelles elle se voit exposée? Doivent-ils faire des concessions à la peur? ou bien, comme l'a très bien dit Mr. le député de Botoşani Nicolas Canano, ceci n'est qu'un conseil indirect que Mr. Kogălniceanu adresse aux paysans? Comme Roumain, comme député des grands propriétaires, je proteste, Messieurs, contre de pareilles insi-

www.dacoromanica.ro

nuations, que je ne veux pas qualifier, car les habitants villageois attendent dans le plus grand calme l'amélioration de leur sort, sans même rêver que le terrain que le propriétaire leur donne pour leur nourriture leur appartiendrait, et les propriétaires également ne demandent pas mieux que d'effectuer l'amélioration du sort des paysans.

«J'en appelle, Messieurs, à votre justice à tous: le propriétaire n'est-il pas maître absolu de toute sa terre? Est-il juste qu'on lui prenne sa terre, fruit de son travail et l'avenir de ses enfants, et qu'on la donne à d'autres, sans lui payer préalablement et comptant la valeur réelle du terrain; serait-ce juste que, lorsque l'heure de l'allégresse générale aura sonné pour tous les Roumains, quand l'union des Principautés sera proclamée, la classe qui aura le plus contribué à ce bonheur, la classe des propriétaires, ait seule à se plaindre de la félicité générale? Je suis persuadé que votre réponse sera unanime: non, ce n'est pas juste.

«Si ce n'est pas juste, Messieurs, alors la question des paysans, que nous croyons très difficile, est très facile; car je vous déclare, comme député des grands propriétaires, comme propriétaire, au nom des propriétaires de Neamțu, je dirai même au nom de tous les propriétaires de la Moldavie, que si la future Assemblée législative de Moldavie, après une profonde étude, trouvait que les paysans doivent être rendus propriétaires pour leur bonheur et la consolidation de la nation, et que par ce moyen l'agriculture, qui est la seule source de richesse nationale, ne serait pas complètement anéantie, nous adhérerions tous à une semblable mesure, qui toutefois ne doit pas être précipitée avec perte pour la propriété.

«Permettez-moi encore, qu'avant de finir, je vous explique le but et les avantages de la décision adoptée par les grands propriétaires en faveur des paysans.

«Le Comité des propriétaires a manifesté le désir que la future Assemblée législative assurât la stabilité des villages par l'indemnité de la proprété, en laissant à l'appréciation de l'Assemblée de régler la quantité de terrain nécessaire à cette stabilité et d'avoir en vue d'assurer le mode d'existence des villageois; quel est l'homme d'ordre et de légalité qui peut accuser les propriétaires de n'avoir pas répondu par là au véritable désir des paysans? Les députés propriétaires, en abolissant le fermage en travail, en assurant aux paysans la propriété des villages et en laissant à la Législative future le droit de décider le mode le plus pratique pour donner aux paysans le terrain nécessaire à leur nourriture et leur assurer par conséquent les moyens d'existence, ont fait tout ce qu'un député peut faire sans manquer

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

à ceux qui l'ont élu et sans donner de motif aux propriétaires de protester contre lui.

«Il y a peut-être des hommes qui recherchent tant la popularité qu'ils lui sacrifieraient volontiers les droits des propriétaires; quant à moi, je leur abandonne une pareille popularité, qui ne sera qu'éphémère, et je préfère dire la vérité, qui plus tard sera appréciée par les villageois eux-mêmes, dont le sort sera ainsi assuré et amélioré.

«Encore un mot, Messieurs les députés villageois: Plusieurs vous ont dit que les propriétaires vous veulent du mal; ceux qui se disent vos amis vous excitent sans cesse contre les propriétaires. Permettez-moi de vous dire que ceux-là sont vos véritables ennemis, car le propriétaire ne signifie rien sans vous; son terrain manquant de bras n'a aucune valeur; voilà pourquoi les propriétaires ont toujours été intéressés à la richesse et au bien-être de tous leurs paysans.

«Je vous conseille donc de n'écouter point ceux qui ne vous veulent pas du bien; ouvrez vos bras aux propriétaires, comme vos pères l'ont fait à nos pères, et croyez que tous les propriétaires ne sont mus que par une seule et même pensée, celle de vous voir dans le meilleur et le plus florissant état, pour lequel ils ne se refuseraient pas à certains sacrifices.

«Rappelez-vous, lorsque le *privighetor* enlevait vos chars pour les transports militaires, lorsque vous aviez besoin d'argent pour le tribut, lorsque vous manquiez de pain à cause de la sécheresse ou a cause des sauterelles, à qui recouriez vous? aux propriétaires! Et vous devez en convenir que vous avez rarement eu ce recours sans effet. Pourquoi les philanthropes prodigues des biens d'autrui, qui vous ont écrit votre pétition, ne venaient pas vous ouvrir leur bourse et vous secourir? Pensez que, chaque fois que vous en appellerez à la générosité des propriétaires, ils feront tout leur possible pour que vous sortiez contents d'une Assemblée appelée à faire le bonheur de tous les Roumains. Mais ceux qui vous ont conseillé de signer un écrit, que vous n'avez pas compris, j'en suis persuadé, n'ont voulu que vous envenimer contre les propriétaires. Dites-moi seulement, lorsqu'un valet de ferme à vous viendrait dire à son maître: «Ta charrue «à quatre bœufs doit m'appartenir, car depuis bien longtemps et à la «sueur de mon front c'est moi qui l'ai fait travailler; je vous ai pro«duit des récoltes, que vous avez vendues et revendues, et moi je «suis toujours à ne rien avoir», que répondrait le maître à son valet? N'est-ce pas qu'il lui dirait: «Je t'ai payé pour cela des gages, je ne «te dois plus rien»? Mais si, au contraire, ce même valet venait dire à

www.dacoromanica.ro

son maître: «Je t'ai servi de longues années fidèlement, je voudrais «m'établir pour reposer sous mon toit, mais je n'ai pas de quoi; aide-«moi de ce que ton cœur voudra bien, afin que j'y reconnaisse la ré-«compense de mes services et que je puisse te bénir durant toute ma «vie»; n'est-ce pas qu'alors le maître, tout en lui refusant sa charrue et ses quatre bœufs, lui dira: «Va, mon enfant, prendre les deux «veaux qui sont dans mon enclos et, Dieu aidant, tu pourvoieras à «ton existence».

Mr. *A. Panu* constate «que l'amélioration du sort des paysans est l'objet des vœux et des désirs de tout le monde. Il n'approuve ni la propositions des paysans, ni la conclusion de la majorité du Comité des grands propriétaires, car nous n'avons pas à apprécier les considérants, mais seulement les solutions proposées; tous les projets sont faits sous l'influence du présent, aucun d'eux n'est assez mûri, parce que là-dessus l'opinion publique n'a pas eu encore le temps de se former, préocupée qu'elle a été jusqu'à présent d'une seule pensée, celle de l'Union. Il est d'avis de laisser la solution de cette question à la future Assemblée législative, qui prononcera en pleine connaissance de cause, sous un Gouvernement stable, à l'abri des influences du dehors et du dedans. Pour toutes ces raisons, il appuie l'opinion de la minorité du Comité des grands propriétaires.»

Discours de Mr. A. Panu.

«Jamais, Messieurs, je ne me suis présenté devant vous avec plus d'embarras que dans le moment présent. Des préoccupations particulières m'agitent.

«Appelé à émettre un vote dans la question pendante, je me sens plus que jamais accablé sous le poids d'une grande responsabilité. Mon cœur est plein d'inquiétude, car ces débats intéressent la vie et l'avenir de la Moldavie et je me demande si nous sommes à la hauteur de si graves delibérations et suffisamment préparés à les entreprendre? si nous avons étudié la question sous ses différents points de vue?

«Pouvons-nous dire, dans notre âme et conscience, qu'à son égard nous nous sommes formé une conviction, que cette conviction est juste et éclairée et qu'elle peut assurer le bonheur du pays?

«Ces demandes, Messieurs, je n'ai cessé à me les adresser depuis que la question d'améliorer la position du paysan a été mise sur le tapis. En homme honnête, la possibilité de contribuer par mon vote à quelque calamité publique a dû me préoccuper.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre.

«Qu'il me soit permis de vous communiquer mes scrupules et de demander à vos lumières et à votre patriotisme ce qui me fait défaut aujourd'hui: la confiance dans mon propre jugement, l'assurance dont mon esprit a besoin.

«Tout le monde sent la nécessité d'améliorer le sort du paysan.

«La nation roumaine, revendiquant ses droits, ne saurait prendre rang parmi les autres nations civilisées, qu'en accordant à tous ses enfants les droits et les avantages qu'exige l'esprit du siècle et que réclame le besoin d'un progrès raisonnable et sauveur. Les députés des paysans ont présenté la proposition qui fait le sujet de notre discussion actuelle; c'est moi qui fus chargé par le bureau de la lire à cette tribune. Je témoignerai toujours de l'attitude calme et digne, dans laquelle l'Assemblée a écouté cette proposition. Ceux qui cherchent à dénigrer la noblesse de vos sentiments ont pu juger dans cette occasion du patriotisme dont l'Assemblée est pénétrée et de la force morale qui nous soutient constamment et nous élève à la hauteur des circonstances. Votre silence, Messieurs, le calme sérieux avec lequel vous avez suivi la lecture de ce papier étaient une tacite condamnation de tout ce qu'il renferme de déplacé et d'irréfléchi.

«A quoi serviraient, en effet, les récriminations dirigées contre nos frères? Ne sommes-nous pas tous venus ici avec la résolution d'imposer silence à la haine et à l'animosité et de ne puiser que dans l'amour et l'indulgence les vœux qui doivent conduire à la guérison des plaies, que la haine et la discorde fomentées par nos ennemis nous ont causées?

«Les députés des paysans usaient d'un droit, lorsqu'ils ont exposé ici leurs doléances, lorsqu'ils ont exprimé leurs vœux pour un avenir plus heureux; l'Assemblée, de son côté, ne pouvait apporter trop de soin à l'examen et à l'étude d'une question si importante. Mais il paraît, hélas, que les Roumains n'ont point encore assez profité de la triste expérience du passé, des malheurs et des douleurs, dont leurs dissentiments les ont frappés. Oh, ils sont bien coupables ceux qui méconnaissent leur devoir dans les moments de crise, ce devoir qu'impose à chaque membre de la société l'époque, où un peuple entier réclame ses droits et sa place au soleil!

«Si je condamne cependant de tout mon cœur les tendances subversives qui percent dans la proposition citée, je ne puis dissimuler l'impression pénible que m'a causée la lecture de la réplique élaborée par la commission du Comité des grands propriétaires; j'honore les hommes qui ont composé cette commission, je saisis de nouveau l'occasion de leur témoigner à cette tribune le respect que

www.dacoromanica.ro

je porte à leurs sentiments. Mais c'est précisément ce respect qui m'enhardit à leur dire, en passant, et avant d'examiner la question au fond, qu'il n'était pas convenable ni opportun, qu'il ne fallait pas qu'un pareil écrit émanât des grands propriétaires. Eux qui forment la classe la plus influente, par leurs biens comme par leur intelligence; eux qui, dans toute société, ont la mission providentielle de lui ouvrir la voie de la civilisation, de scruter les misères de leurs frères, pour y porter remède; eux qui, par leur éducation, sont investis aujourd'hui dans le pays du rôle le plus éminent et le plus noble, celui d'être les promoteurs et les instruments de toute réforme et de toute amélioration, ils ne devaient pas, je le répète, il ne leur sciait pas de rédiger une pareille réplique.

«Quand les députés des paysans sont venus montrer à nu leurs plaies, quelqu'extravagant qu'ait été le cri de leur douleur, il ne fallait pas essayer de guérir ces plaies en les déchirant. On ne demande pas le soulagement du malade agité par la fièvre à des moyens qui ne peuvent qu'augmenter la chaleur du paroxysme!

«Mais nous n'avons point à apprécier les considérants sur lesquels s'appuie telle ou telle demande, car la responsabilité de ces considérants ne nous regarde pas. Nous avons à exposer aujourd'hui notre opinion sur les solutions proposées, et nous devons bien peser notre vote sur ces solutions, puisqu'ellent tranchent si profondément dans la vie morale et physique de la nation et que c'est d'après notre vote qu'on jugera quel est chacun de nous, quels sont ses principes et quelle part il pourra prendre à la régénération de la Roumanie.

«Je passe maintenant à l'examen même des différentes solutions proposées pour la question qui nous occupe.

«Je ne doute pas, Messieurs, que toutes ces solutions émanent de cœurs roumains; toutes ont en vue le bien et la grandeur de la nation; mais quelle est celle qui répond le mieux aux besoins du pays, à l'esprit du siècle, à la justice et à la légalité, sans lesquelles nulle réforme ne saurait s'accomplir et durer?

«Il ne suffit pas que l'on me dise: «J'ai mis toute mon âme dans «l'élaboration de ce projet; j'ai consulté l'histoire, j'ai trouvé que le «mode le plus approprié de l'amélioration du sort de nos paysans est «celui que je présente.» Ces paroles peuvent être l'expression d'un sentiment sincère et louable; mais elles ne suffisent pas pour qu'on adopte sans autre épreuve un projet, qui concerne de si près la classe la plus nombreuse de la société et qui touche à tous les grands intérêts du pays. Et à cet égard voici ce que dit un publiciste: «Les

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28.
1857
18 Décembre.

«principes ne sont pas toujours détruits par d'autres principes, Pour «nous en faire changer, il nous faut la lumière qui éclaire notre esprit».

«Mr. de Lamartine dit: «Longtemps avant que le législateur «puisse formuler en loi une conviction sociale, il est permis au phi«losophe de la discuter. Le législateur est patient, parce qu'il ne «doit pas se tromper. Son erreur retombe sur la société toute en«tière. On peut tuer une société à coup de principes et de vérités, «comme on la sape avec l'erreur et le crime. Ne l'oublions jamais; «ne nous irritons pas contre les timides lenteurs de l'application.»

«Eh bien! lequel des projets présentés a subi l'épreuve d'une discussion, d'un examen devant le tribunal du pays, devant ce critérium où chaque idée arrive avec sa forme absolue, laquelle ne tient compte de rien, où elle se modifie et se transforme d'après les temps, d'après les mœurs et les coutumes, d'après les préjugés même! Où sont les faits, qui constatent d'une manière évidente les avantages de tel ou tel projet? Où sont les études, qui ont envisagé la question sous toutes ses faces, qui ont prevu toutes les éventualités, qui ont pesé la gravité de circonstances tant prochaines qu'éloignées et qui offrent guérison et sûreté pour tous les cas?

«Si je m'arrête au point de vue de la légalité, je vois que dans tel projet on conteste justement le principe, que je trouve défendu dans tel autre.

«Si je demande les résultats sociaux de ces projets, j'aperçois quelques aspirations généreuses, lesquelles, pour se traduire en faits, ont besoin de l'approbation de ceux, qui se croient justement des droits à les combattre.

«Enfin, si j'interroge l'économie politique, je ne vois pas, non plus, lequel des projets présentés conviendrait le mieux au pays et à notre situation, car on ne saurait nier que ce qui est utile à tel pays peut bien être préjudiciable à tel autre et qu'on ne saurait se refuser à tenir compte des nécessités locales et des exigences du temps, qui donnent le caractère distinctif à chaque nation et la mesure de la civilisation de chacune.

«A ce propos, je me permettrai une observation; elle se rapporte à l'agriculture, cette grande et principale source de notre richesse. Supposez que, l'un ou l'autre projet étant adopté, son application fasse tout-à-coup diminuer la somme de la production agricole, et cela précisément au moment des réformes générales exécutées dans le nouvel Etat roumain; d'où prendrez-vous, dans ce cas, les moyens nécessaires pour faire face à la dépense publique augmentée? Aucun des

www.dacoromanica.ro

projets présentés ne prévoit l'éventualité d'une pareille crise; cependant, qui oserait garantir que cette crise n'arrivera point?

«Ne vous abusez pas, Messieurs; ces projets ne sont éclos que sous l'influence des circonstances récentes qui nous serrent de près et du désir qui pousse chacun de nous vers un nouvel avenir, vers un nouvel état de choses.

«Il y a, je le crois, des hommes honorables, instruits et pleins de zèle patriotique, qui pourront m'objecter que leurs projets sont le fruit des méditations de plusieurs années et que les circonstances ne leur ont pas permis jusqu'ici de les produire au grand jour.

«Je leur répondrai avec les paroles du Ministre français, adressées précisément à l'un de ceux qui voulaient réformer les conditions de la propriété: «On peut facilement, dans sa tête, dans son cabinet, «sur le papier, arranger les destinées de l'humanité. On en a le droit, «lorsqu'on est guidé par un sentiment aussi honorable que celui d'un «amour profond des hommes et d'une compassion sincère pour les «maux qu'ils souffrent.

«Mais cela ne saurait suffire. Chaque système a besoin d'être «discuté par l'opinion publique, et ce n'est qu'après avoir fait son temps «comme théorie, qu'il pourra être traduit en loi.»

«Or, comment le pays se prononce-t-il dans l'occasion présente?

«Quel est le projet qu'il adopte, quel est celui qu'il repousse?

«L'opinion du pays est en vérité que la position des paysans doit être améliorée; mais pour que la réforme adoptée soit heureuse et bienfaisante, il ne faut pas donner aujourd'hui, comme expression d'un vœu général, des projets de réformes radicales et définitives improvisés d'hier seulement; car dans la question qui s'agite, il ne s'est point produit encore de vœu général, il n'aurait pas eu le temps de se former.

«Rappelez-vous, Messieurs, l'époque mémorable où fut conclu le Traité de Paris. Quelle était alors la préoccupation générale, quel était le sentiment dominant dans le pays? Les Roumains pouvaient enfin parler librement à la face du monde; il leur était permis d'exhaler leurs plaintes, étouffées pendant des siècles, devant le tribunal élevé, où leurs destinées avaient trouvé de sympathiques défenseurs. Eh bien, dans l'exubérance des sentiments qui remplissaient nos cœurs, quel était, je le répète, le vœu qui dominait tous les autres, qui d'un bout du pays à l'autre s'élevait brillant comme l'étoile de la délivrance au-dessus des deux Principautés? C'était le vœu de l'union des deux sœurs jumelles, de la réunion de la Moldavie et de la Valachie; il absorbait tous les autres vœux; pour son accomplissement tout le monde confondait

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

ses efforts et employait partant tous les moyens disponibles. Ce qui prouve cet élan général, ce sont les travaux des comités, qui se sont mis à la tête de la nation depuis le moment où la conclusion du Traité de Paris fut connue jusqu'à l'achèvement des élections; c'est la discussion qui eut lieu au sein de cette Assemblée dans sa dixième séance; sauf les quatre points capitaux, dans lesquels se sont confondus nos vœux comme dans un dogme fondamental de notre religion politique, l'Assemblée n'a discuté les différentes autres questions que pour déférer à des considérations politiques.

«Après ces réflexions et bien d'autres encore, auxquelles votre patriotisme n'aura pas de peine à suppléer, je puis dire, en toute sûreté de conscience, qu'il ne nous est pas permis, que nous ne devons pas résoudre maintenant la question des paysans, du moins que nous ne pouvons pas le faire d'une manière définitive, d'une manière surtout qui compromettrait les principes sur lesquels se base notre législation actuelle. C'est assez vous dire que nous devons réserver cette grande responsabilité à une future Assemblée législative!

«Alors le pays sera calme; il aura son Gouvernement définitif; la nation sera sûre du sol qu'elle foule sous ses pieds; les intrigues intérieures et celles qui viennent du dehors n'auront plus la même arène ouverte chez nous, car notre position aura changé. Dieu aidant, elle sera telle que les véritables Roumains la peuvent désirer, telle qu'ils l'espèrent. Alors le pays aura des opinions arrêtées sur la question qui nous occupe en ce moment, comme sur bien d'autres concernant l'organisation intérieure du pays, puisque son attention ne sera plus divisée comme aujourd'hui; le sens judicieux de ses élus produira une loi, qui répandra des bienfaits sur le pays, loin de causer la ruine, l'irritation et le mécontentement que nous nous exposons de provoquer généralement, en adoptant un des projets qu'on vous présente aujourd'hui.

«Bornons-nous donc à poser le principe de l'abolition du **boérese**, puisque les paysans le demandent, que les propriétaires y consentent et qu'en conséquence le pays entier le désire.

«Ajoutons y, selon la minorité du Comité des grands propriétaires, le vœu que le soin de régler définitivement les relations entre les paysans et les propriétaires, que l'établissement des principes qui satisfassent aux intérêts des paysans sans léser les droits des propriétaires soit réservé à une future Législative.

«De cette façon, nous n'irritons aucune passion, nous ne lésons aucun intérêt, nous ne violons aucune loi, nous laissons à chacun le

www.dacoromanica.ro

temps de méditer, de trouver les principes sauveurs, qui, correspondant à notre vœu, devront guider la future Législative dans la solution de cette question vitale.

«Qu'il me soit permis de citer à cette occasion quelques paroles de Victor Hugo, parce qu'elles expriment mes sentiments et s'adressent à tous les esprits honnêtes: «Vous comptez parmi vous des cœurs «généreux, des esprits puissants et bienveillants; vous voulez comme «nous le bien de la patrie. Eh bien! aidez-nous, aidez-nous. N'irritez «pas là où il faut concilier, n'armez pas une misère contre une mi«sère, n'ameutez pas un désespoir contre un autre désespoir. Oh! je «vous conjure, dites à ceux qui ont confiance en vous, dites-leur de «ne point se hâter, dites-leur de ne rien précipiter, dites-leur de re«venir à l'ordre, aux idées de travail et de paix, car l'avenir est pour «nous. Il ne faut qu'un peu de patience et de fraternité».

«N'est-ce pas, Messieurs, que ces paroles s'appliquent à notre situation actuelle? Il nous faut un peu de patience encore et des sentiments fraternels.

«Je dirai maintenant aux grands propriétaires: Comme Roumains, la nation attend de vous plus que de ses autres enfants; montrez-vous donc dignes de la haute mission qui vous est échue dans la société; regardez ce peuple, ce sont vos frères qui demandent qu'on leur fasse aussi une part dans la régénération de la Roumanie. Soyez-leur justes et affectueux et ils béniront en vous leurs bienfaiteurs. Ne craignez pas le fantôme des idées subversives, qu'on évoque devant vous; ces idées surgissent chez tous les peuples dans les temps de crise, mais, comme les divagations momentanées de la fièvre, elles disparaissent aussitôt que le calme et la santé rentrent dans le corps social.

«Messieurs, la propriété est inviolable, car elle est plus vieille et plus élevée que toutes les lois, que toutes les institutions. Elle triomphera donc de toute attaque, de toute tentative folle ou criminelle. Fondement des sociétés, elle est plus forte que le granit, elle est impérissable. Dieu l'a donnée aux sociétés et l'a laissée en héritage aux générations qui se succèdent sur la terre, pour les conserver et les fortifier.

«Que je voudrais maintenant que ceux qui lancent contre nous des mémorandums calomnieux puissent m'entendre; c'est à eux que je dirais:

«Oui, c'est Panu qui tient ce langage; Panu à qui vous refusiez tout droit dans son pays, à qui vous avez renié son origine incontestable de Roumain et jusqu'à ses liens de famille et à qui vous ne teniez compte ni des services rendus au pays, ni de la prison endurée

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

pour lui; c'est bien ce même Panu, qui mettra tous ses efforts à défendre la propriété, parce qu'il la considère comme la base fondamentale de toute société!»

Selon Mr. *M. Kogălniceanu*, «jamais question plus épineuse ne s'est présentée; sa solution demande non seulement du patriotisme, mais beaucoup de tact et de prudence; deux grands intérêts se trouvent ici en présence: la propriété et le sort de la nation. Elus, dans un moment critique et difficile, exclusivement en vue d'une question politique, nous avons dû nous soumettre à une volonté supérieure à la nôtre, celle du Traité de Paris, le palladium de nos droits; c'est pour cela que nous sommes entrés dans l'examen des questions de la future organisation. Il faut mettre fin aux inquiétudes de l'intérieur et du dehors; le résultat des secondes élections nous a substitués à un parti vaincu, qui cherche à dénaturer chacun de nos votes; nous voyons qu'à coté d'un memorandum, qui conteste la légalité de 23 élections, les journaux ont encore publié trois notes du Ministère des Affaires étrangères de Constantinople, dont la dernière prétend que l'Assemblée est composée d'hommes exaltés, et cela au point qu'il a fallu la faire garder par la force armée. Nos adversaires se sont évertués, à force d'intrigues, à provoquer une manifestation, dont les débats sur le point IX leur ont donné l'occasion. Malgré ces tentatives, l'Assemblée, sans avoir nullement besoin ni de garde, ni de force armée, qu'elle n'a jamais réclamée, a émis paisiblement son vote sur ce point et la minorité s'est soumise à la décision de la majorité. Si une circonstance qui avait peu de gravité a produit une manifestation, à laquelle *La Gazette de Moldavie* a donné son approbation, c'est une raison de plus pour l'Assemblée de ramener la paix et le calme à la place de l'inquiétude présente, sans parler des journaux étrangers malveillants, qui traitent les unionistes tantôt d'hommes rétrogrades, rouillés et sourds à tout progrès, tantôt de communistes. L'Assemblée, quel que pourrait être son vote, n'en serait pas moins accusée et par les propriétaires et par les paysans. Il ajoute qu'un grand nombre de propriétaires, dans les derniers temps, ont défendu la cause des paysans; l'Assemblée, en outre, a donné à ces derniers une preuve incontestable de bon vouloir par ses votes sur l'égalité devant la loi, sur l'égalité devant l'impôt et sur l'abolition des privilèges. Tous les propriétaires désirent l'abolition du travail obligatoire et la stabilisation des paysans; il n'y a divergence d'opinion que sur le mode d'application. Les paysans doivent donc attendre dans la tranquillité et le calme les réformes futures; les propriétaires doivent être également rassurés, le caractère de l'Assemblée n'étant que consultatif et

www.dacoromanica.ro

toutes les réformes devant s'introduire sans la spoliation des propriétaires. Il termine, en disant qu'il ne veut pas traiter la question de droit, qui a été discutée par les comités compétents; mais que, partant du point de vue social, nous désirons tous l'amélioration de la condition des paysans; qu'en même temps nous devons tous désirer, non seulement l'union politique des Principautés, mais encore l'union intime de toutes les classes.»

Discours de Mr. Michel Kogălniceanu.

«Tant dans le Comité des grands propriétaires que maintenant à la tribune, j'ai eu l'honneur d'être l'objet des fréquentes et bienveillantes attaques du député de Piatra, Mr. le Ministre de l'Intérieur Grégoire Balş. Mr. Balş est descendu jusqu'aux personnalités. Cela me donnerait le droit de répondre sur le même ton, et peut-être alors ne serais-je plus en reste avec lui. Mais je ne m'étonne nullement de la manière d'agir de Mr. le député de Piatra; ce n'est pas la première fois que je me rencontre avec lui dans un camp opposé; je comprends donc son hostilité contre moi. Mon plus grand crime à ses yeux est d'être conséquent avec moi-même et avec mes antécédents; c'est une qualité, que beaucoup de mes adversaires sont loin de posséder. Je ne suis pas monté à la tribune pour jeter de l'huile sur le feu, mais pour y jeter de l'eau: c'est pourquoi je n'imiterai pas Mr. Balş et je m'abstiendrai de toute personnalité.

«Messieurs, il y a vingt ans que je suis sur la brèche, que je lutte par la plume, par la parole, par les faits. Dans la question des paysans clacaches (soumis à la corvée seigneuriale), comme dans toutes les questions que j'ai défendues dans cette Assemblée, je suis conséquent avec moi-même. Tout ce que j'ai écrit, tout ce que j'ai dit, tout ce que j'ai fait à l'âge de vingt ans, je le reconnais et j'y souscris encore aujourd'hui, que j'ai dépassé le seuil de la quarantième année de ma vie. Je respecte la propriété, je la défends et je l'aime, d'abord comme élément, comme base indispensable de la société, et en second lieu même dans mon intérêt personnel, parce que je suis moi-aussi propriétaire rural, parce que ma terre est justement et honorablement gagnée et qu'elle me fournit mes moyens d'existence. Mais je pense que, justement pour lui donner la sécurité, il faut faire des concessions, et je crois que ma manière de la défendre est plus opportune que celle de Mr. Balş. Si, comme récompense de mon zèle pour mon pays, l'histoire me consacre deux lignes, je suis certain qu'elle sera juste envers moi et qu'elle dira que je n'ai jamais été un révolutionnaire, mais que j'ai toujours voulu

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

et que je veux l'ordre par le progrès. Je laisse donc tomber l'incident personnel et j'en viens à l'objet principal de la discussion.

«Jamais, Messieurs, il ne s'est présenté dans la Principauté une question plus grave et dont la solution demandât, non seulement plus de patriotisme, mais aussi plus de tact et de prudence, que celle de l'abolition de la corvée et de l'établissement des ouvriers agricoles. Depuis deux cents ans, cette question est suspendue sur notre tête comme l'épée de Damoclès, car elle tient en lutte deux intérêts des plus grands et des plus vitaux: la propriété et la population agricole, en d'autres termes la base de la société et le sort de la nation.

«En effet, j'ai absolument le droit de soutenir que de la solution de cette question dépend le sort même de notre nation. Que deviendrait la nation, que deviendrait le pays, si nos paysans étaient malheureux? Et j'emploie le mot de paysan dans le sens le plus noble, celui d'habitant des campagnes. Loin de moi la pensée de chercher, comme d'autres, à mépriser cette classe, la plus nombreuse et la plus importante de la société. Pour moi, les paysans ne sont pas des prisonniers de guerre, ils ne sont pas achetés avec de l'argent; c'est-à-dire que ce ne sont ni nos **vecini** (serfs), ni des **étrangers,** mais ils sont l'élément le plus puissant de la nation roumaine. Les paysans sont le pays lui-même, ce sont eux que les devanciers des boyards d'aujourd'hui appelaient **nos chers compatriotes**, alors même qu'ils voulaient augmenter la corvée, comme le prouve la demande adressée par les boyards au Prince Moruzi en 1805. Que serait notre pays, que serait notre nation, je le répète, sans les paysans? Cette question prouve combien la solution est difficile, et je crois cependant que nous pourrions trancher le nœud gordien, si nous ne consultions que notre patriotisme.

«Mais malheureusement, cela ne suffit pas; il nous faut aussi prendre en considération les circonstances critiques que nous traversons. Voilà la difficulté, voilà le grand obstacle.

«Permettez-moi de m'expliquer. Une première difficulté résulte des restrictions, qui ont été imposées à l'initiative de plusieurs députés. Beaucoup d'entre nous n'ont été élus qu'en vue de la question politique, que pour être les organes des vœux politiques de la nation des deux Principautés, les organes des quatre points du programme, comme on dit, afin que ces vœux reçussent, par leur expression dans l'Assemblée ad-hoc, une consécration légale.

«Mais au-dessus de la volonté de nos électeurs et de la nôtre, se trouvait et se trouve le Traité de Paris, le palladium de notre nationalité, lequel, en décidant que les deux Principautés seront ap-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 28
1857
18 Décembre

pelées à se prononcer sur leur organisation future, par deux Assemblées ad-hoc composées de manière à constituer la représentation la plus exacte de tous les intérêts et de toutes les classes de la nation, a par là-même donné le droit de parler aux petits comme aux grands!

«La Commission internationale de Bucarest nous a donc imposé, en vertu du Traité de Paris, l'obligation d'aller plus loin que la question politique, d'aborder aussi les réformes intérieures.

«C'est ainsi que nous nous sommes trouvés placés entre deux dangers: celui de nous montrer insoumis à la volonté des grandes Puissances qui ont pris entre leurs mains le sort de notre patrie et de laisser, en conséquence, aux étrangers le soin de donner une organisation au pays — organisation qui serait peut-être incompatible avec nos intérêts — et celui de sacrifier nous-mêmes l'autonomie de notre pays. Tant qu'il nous a été possible, nous avons cherché à nous tenir à l'écart d'un danger aussi bien que de l'autre, en faisant des réserves sur notre droit de nous donner nous-mêmes des lois et en nous en tenant, dans l'expression de nos vœux sur la réorganisation intérieure, le plus possible aux généralités. Le Bulletin des séances de l'Assemblée est la preuve évidente de la réserve, qui nous a guidés dans l'expression même de ces généralités, où nous nous sommes bornés aux seuls points de grand intérêt général. Le Firman de convocation de l'Assemblée ad-hoc a cependant concédé aussi aux Comités des différentes classes le droit d'émettre chacun ses vœux spéciaux. Nous n'étions ni ne sommes compétents d'empêcher les classes de la nation à user de ce droit, et c'est ainsi que le danger que nous craignions s'est présenté quand même.

«Les députés des paysans clacaches ont soumis à l'Assemblée la proposition relative **au rachat de la corvée**, qui en d'autres termes ne tend à rien moins qu'**à rendre les paysans pleinement propriétaires sur les terrains, dont ils n'ont aujourd'hui que l'usufruit, en échange du travail obligatoire qu'ils donnent aux propriétaires des terres.**

«Cette proposition ne présentait rien d'inattendu pour ceux qui prévoyaient les choses de loin, pour ceux qui ont depuis longtemps étudié l'état de la classe agricole dans les Principautés. Ceux-ci savaient que la première demande, que les paysans clacaches présenteraient à l'Assemblée, devait forcément être **l'abolition de la corvée.** Mais pour la grande majorité, pour ceux qui sont habitués à ne s'occuper que du présent, que des affaires courantes, sans penser à l'avenir, la proposition des paysans clacaches a été une surprise tout

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

aussi forte que l'explosion d'une bombe qui serait tombée au milieu d'eux.

«La grande majorité des propriétaires ruraux n'ont jeté qu'un seul cri d'effroi: que la propriété était menacée. Tout député qu'on supposait avoir une opinion différente de celle de la foule; qui reconnaissait que l'état actuel des paysans était mauvais et qu'il ne pouvait plus être maintenu, dans l'intérêt des agriculteurs aussi bien que dans celui des propriétaires des terres, et surtout dans celui de la nation; tout député auquel on attribuait dans cette question des idées libérales, était qualifié de **communiste**, mot dont le sens échappe à la plupart de ceux qui l'ont continuellement à la bouche, mot qui exprime une plaie des sociétés viellies, plaie qui n'atteindra pas pendant des siècles encore les Principautés.

«Voilà la seconde difficulté!

«Messieurs, si j'étais monté à cette tribune dans le but d'envenimer la discussion, je n'aurais qu'à imiter la majorité du Comité des boyards propriétaires ruraux; je n'aurais qu'à traiter la question de droit et à aborder l'histoire de la propriété foncière dans les Principautés. Me basant sur des actes de beaucoup plus de valeur que ceux sur lesquels s'appuie cette majorité, je pourrais prouver toute la fausseté de sa théorie concernant une propriété foncière libre de toute servitude. Malheureusement, nous sommes encore loin d'avoir une pareille propriété libre, telle que cette majorité se l'imagine dans sa théorie. Une telle propriété libre n'existe que dans l'Occident de l'Europe; nous autres, nous n'aurons une véritable propriété libre, que si la proposition des paysans clacaches reçoit une solution définitive, de manière que nous, les propriétaires ruraux, n'ayons plus envers les paysans aucune obligation imposée par la loi et que ceux-ci ne soient plus liés envers nous par aucune obligation imposée également par la loi; tant qu'on n'aura pas donné une pareille solution, je soutiens, me basant sur les statuts de 1851, que la propriété foncière n'est pas libre dans les Principautés; c'est à son émancipation que nous devons viser, nous surtout qui possédons des terres. C'est en vain que nous nous démènerons, c'est en vain que nous crierons au communisme, c'est en vain que nous aurons recours aux arguments et aux citations; le fait est tel. la propriété foncière dans les Principautés est soumise à une lourde servitude. Je cite le titre même du règlement du Prince Ghica. Il dit textuellement: **Règlementation des droits et des obligations des propriétaires des terres et des paysans cultivateurs habitant ces terres.**

«Ne vous étonnez pas si vous m'entendez m'exprimer ainsi, moi,

www.dacoromanica.ro

député des grands propriétaires. Mes commettants, je m'honore à le dire, m'ont envoyé ici pour défendre les droits des propriétaires ruraux, mais nullement pour nier ou pour contester les droits des paysans, car en ce cas j'attaquerais la loi suprême qui consacre et assure la **propriété, la justice,** et je n'aurais jamais accepté un pareil rôle.

«Sans m'étendre plus sur la question de droit, je me borne à dire que, de même que je n'approuve pas sur plusieurs points la proposition de la majorité du Comité des boyards propriétaires, je n'approuve pas non plus la proposition des députés clacaches. Par là, je ne veux cependant pas nier le mal social, que cette proposition dévoile. Ce mal est réel, il existe, il devient de plus en plus inquiétant. Beaucoup d'entre nous le connaissaient dès longtemps déjà, mais bien peu ont eu le courage de le proclamer publiquement, lorsque, sans crier gare, les députés paysans sont venus nous le mettre sous les yeux dans toute son effroyable nudité. C'est ici, dans la description cruelle de ce mal, faite dans un moment plus que critique et lorsque nos adversaires n'attendaient qu'un prétexte pour attaquer les hommes qui défendent dans l'Assemblée les principes libéraux des sociétés européennes, c'est ici que je vois le mal, que je vois la grande difficulte. J'ai donc un motif sérieux pour condamner la proposition des paysans; pour déclarer que par cette proposition, qu'ils ont faite contrairement aux conseils qu'on leur a donnés et sans vouloir attendre l'initiative, qu'auraient prise, ainsi que j'en suis encore aujourd'hui convaincu, quelques-uns des propriétaires libéraux eux-mêmes, comme ils l'ont prise aussi dans d'autres questions, — que par cette proposition, dis-je, les paysans se sont fait eux-mêmes du mal, car ils ont, d'un côté, donné un argument très puissant à ceux qui s'opposent à la réforme et, de l'autre, ils ont rendu très difficile la position de plusieurs députés qui sont de tout cœur avec eux et les ont presque mis dans l'impossibilité de s'exprimer dans cette question libres de toute pression sur leur conscience. En effet, sans parler des menaces qui sont faites aux hommes, qui par conviction pensent que toute organisation sociale à faire dans les Principautés doit commencer **par les fondations** et non **par les toits de l'édifice** et que l'établissement des paysans serait **la consolidation** même **de la nation**, il nous faut reconnaître que la proposition des députés clacaches est venue, à notre grand regret et à notre grand dommage, donner une arme terrible à nos adversaires politiques!

«Cette proposition a répandu la terreur parmi les propriétaires ruraux Quel meilleur moyen pour les exciter contre nos travaux,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

pour agiter le pays! Quel moyen plus puissant pour attaquer, sous le voile de la propriété menacée, les votes nationaux et libéraux de l'Assemblée et pour étayer les projets séparatistes et réactionnaires! On a donc commencé à agiter d'un côté les proprietaires, de l'autre les paysans. Aux premiers on disait que nous voulons leur ravir les terres, aux seconds que nous ne sommes capables de rien faire en leur faveur et qu'il y a deux mois et demi que nous les bernons de vaines promesses. Il n'y a pas de calomnie qu'on n'ait répandue contre nous. Chaque courrier postal portait dans les districts des centaines de fausses nouvelles. La séquestration des Bulletins de l'Assemblée, le défaut absolu de toute publicité ont laissé le champ libre aux suppositions et aux accusations; chacun a commencé à devenir inquiet, et pour nous en assurer, nous n'avons qu'à jeter les regards sur ce qui se passe autour de nous; les maisons particulières et les hôtels sont remplis de propriétaires ruraux accourus de toute la Moldavie. La pression devient de plus en plus forte et, l'inquiétude de plus en plus grande. Notre devoir, notre patriotisme exigent que nous mettions fin à cette inquiétude, qui est également accrue par les circonstances extérieures.

«Messieurs, il ne faut pas nous dissimuler la gravité de la situation; nous sommes issus d'un second tour de scrutin, nous remplaçons ici un parti vaincu, qui ne pourra jamais nous pardonner de l'avoir obligé à quitter ces bancs. Ce parti se tient donc aux aguets. Mr. Panu vous a parlé d'un mémorandum des séparatistes, par lequel ils contestent l'élection de 23 députés, si je ne me trompe. Notre position officielle nous contraint à ne pas le réfuter; lorsque nous serons rentrés dans la vie privée, nous repousserons la calomnie, nous prouverons que nous avons justement et légalement mérité l'honneur d'exprimer devant l'Europe les vœux de la Moldavie. Mais si ce parti conteste la validité de nos élections, combien plus il doit contester la validité de nos travaux! Considérez la conduite des partisans du statu-quo. Ils guettent chacun de nos mouvements, ils interprètent malicieusement chacune de nos propositions, chacun de nos votes; rappelez-vous leurs tentatives d'exciter les préjugés et les passions populaires, lorsque l'Assemblée s'est occupée des droits politiques des indigènes chrétiens hétérodoxes.

«Sans nous attaquer à la personnalité de qui que ce soit, nous ne pouvons cependant pas dire que le Gouvernement soit le partisan de l'opinion politique de l'Assemblée; il est généralement connu combien peu de liberté,—bien plus, combien d'obstacles et de luttes nous avons eus avant les élections. La liberté, dont nous jouissons actuellement, s'arrête sur le seuil de l'Assemblée. Nous n'avons

www.dacoromanica.ro

aucun journal, même censuré, pour dissiper les préjugés et chasser les craintes, et cependant la Sublime Porte nous accuse déjà par trois notes, qualifiant d'une part l'Assemblée de révolutionnaire et d'autre part la présentant comme discréditée à ce point qu'elle a dû, à l'occasion des débats sur le 9-ème point des vœux d'intérêt général, se faire garder par la force armée. Nous savons aujourd'hui comment les choses se sont passées; les timides et les égarés nous ont dévoilé le piège, qu'on nous avait tendu.

«L'Assemblée avait le devoir de proclamer de droit un principe, qui de fait existe en Moldavie: **les droits civils et politiques pour les indigènes de tout rite chrétien**. Les hommes de la réaction s'en sont inquiétés, sous prétexte que, par là, on ouvrirait les portes aux étrangers et que la nationalité roumaine serait périclitée. Ceux qui n'ont en vue que leur propre popularité ont immédiatement pris leur parti, et nos adversaires politiques se sont mis en tête de la foule. Une misérable manifestation a eu lieu à la Métropole. Le jour où l'on a traité la question, le Gouvernement, que personne n'avait sollicité, a cru devoir poster 20 soldats de garde aux portes de l'Assemblée. Ni la manifestation réactionnaire ni la garde militaire n'ont eu aucune influence sur les hommes convaincus. Nous avons fait notre devoir;—et après le vote, la minorité s'est inclinée devant la majorité, attendant avec confiance la décision du Congrès.

«Si le Gouvernement a toléré la manifestation, s'il lui a donné une sorte de consécration, en annonçant par *La Gazette de Moldavie* qu'il avait reçu une pétition réactionnaire et qu'il désapprouvait la demande des Arméniens; si, ainsi qu'on le dit, il en a référé à Constantinople en exagérant les faits, tout cela ne peut pas retomber à la charge de l'Assemblée. Réjouissons-nous seulement que, dans la note même de la Sublime Porte, ceux qui ont contribué à cette coupable manifestation ont été qualifiés comme de raison. S. Ex. Ali-Pacha leur donne le nom de **populace**, foule (gloată) dans le sens le plus bas.

«Je me suis un peu étendu, Messieurs, sur cet incident, pour vous faire voir que, si nos adversaires, pour nous créer des difficultés, ont profité d'un point si insignifiant que le 9-ème, combien plus ils ont dû profiter des inquiétudes provoquées dans le pays par le point très important de **l'abolition de la corvée!** Surtout lorsqu'il leur était si facile de s'approprier le beau rôle de **défenseurs de la propriété menacée!** Et comment n'auraient-ils pas profité de la proposition des députés clacaches, lorsque non seulement elle contient des exigences

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

radicales, mais lorsque son ton, l'état misérable des choses qu'elle décrit avec tant d'énergie, en généralisant les abus, lorsque—disons le mot — la haine qu'elle manifeste contre les propriétaires ruraux, tout leur donne un prétexte puissant pour s'écrier qu'on **insulte la boïarie** et qu'on attaque aussi la propriété, en voulant découvrir une **négation de la propriété** dans l'expression de **boyard terrien** ou **boyard de la terre,** expression habituelle dans la bouche du paysan et que les députés clacaches ont employée dans leur présente proposition.

«Voilà les raisons qui m'obligent, Messieurs les députés des clacaches, à condamner votre proposition; car par sa teneur, par la forme dont vous l'avez revêtue, vous avez donné des armes puissantes à vos adversaires et avez rendu à l'Assemblée même beaucoup plus difficile la tâche de donner une solution juste et définitive à votre demande.

«Et vous n'aviez nullement besoin — surtout dans les circonstances présentes — de mettre tant d'insistance, tant d'énergie dans la description d'un mal, que nous connaissons tous, nous-mêmes les propriétaires, et auquel — j'en ai la conviction — la grande majorité d'entre nous veut de toute son âme remédier! Et cela non seulement pour votre bien, mais aussi pour le nôtre!

«Messieurs, je ne vous ai dévoilé qu'une partie seulement des dificultés inséparables de la discussion et de la solution de cette question. Quelle que soit là-dessus notre décision, nous sommes mis dans la triste position de ne pas pouvoir apaiser les esprits, excités non pas tant par le souci des intérêts qui sont en jeu, que par les intrigues internes et externes. Quelle que soit là-dessus notre décision, nous serons également condamnés. Si, pour apaiser les propriétaires ruraux, nous adoptons la théorie de la majorité du Comité des boyards propriétaires ruraux, nous donnerons un vote contraire à tous nos vœux précédents, un vote contraire à la nation. Nous donnerons ainsi évidemment raison à toutes les plaintes contenues dans la proposition des députés clacaches; et en ce cas, tous les hommes animés de sentiments libéraux et nos adversaires du dehors seront dans leur droit de répéter ce que depuis longtemps on colporte dans quelques journaux et dans quelques publications étrangères, à savoir que: «Les boyards ne sont pas capables de faire «une réforme radicale en faveur des habitants cultivateurs. Leur pa«triotisme ne se réveille que pour **demander,** et non pour **donner**; «l'aristocratie roumaine est arriérée, rouillée et sourde à tout progrès;

www.dacoromanica.ro

«elle ne veut pas avoir un peuple robuste et patriote. Le seul mobile «qui l'a poussée à embrasser avec tant d'ardeur l'idée de l'union a «été l'espoir de pouvoir, sous ce pavillon, conserver ses privilèges et «l'aspiration de ses membres à devenir **boyards du royaume de Rou-«manie** au lieu d'être ce qu'ils sont aujourd'hui: boyards de deux «faibles petits pays officiellement traités comme provinces turques.»

«Si, au contraire, nous approuvons la demande des paysans clacaches, nous soulèverons contre l'Assemblée la grande majorité des propriétaires ruraux, ou pour mieux dire nous les jetterons dans les bras de nos adversaires politiques, et nous, qui ne voulons que ce qui a été fait par les Etats les plus conservateurs, nous serons considérés par tout le monde comme communistes.

«Aussi, Messieurs, faut-il, comme je l'ai déjà dit, que dans cette question le patriotisme prédomine et fasse taire toute autre considération. Pour aucun motif, moi-même, qui n'ai cependant jamais reculé devant aucune difficulté, je ne suis pas d'avis qu'il faille sortir des généralités et donner une solution définitive à la question.

«Le pays n'est pas éclairé, il n'est pas préparé à une semblable réforme. Une telle question, comme l'a dit mon honorable ami Mr. Panu, ne se peut étudier et décider en quelques heures ou en quelques jours; il y faut des mois, sinon des années. Il faut donc laisser au pays le temp d'étudier la question, de s'habituer à cette idée. J'ai foi dans le patriotisme des propriétaires! J'ai foi dans le bon sens des clacaches! Le pays a eu aussi d'autres questions graves à résoudre et il a su le faire avec courage et abnégation. Je ne vous citerai que **l'émancipation des Tziganes**, décrétée il y a deux ans. Qui d'entre nous ressent plus aujourd'hui le besoin d'avoir des esclaves? Je crois qu'il en sera de même pour **l'émancipation des paysans**.

«La voix même du pays exige que nous nous abstenions d'une solution radicale et que nous mettions de la sorte fin aux inquiétudes légitimes ou illégitimes; que nous écartions tout motif d'agitation et que nous conservions à tout prix la tranquillité et la paix. Par là, je ne veux pas dire que l'Assemblée doive s'abstenir de tout vœu, et d'un vœu digne de nous; mais que ce vœu se limite à constater la nécessité d'une réforme, qui soit un pas en avant en faveur du cultivateur, dans le sens de l'abolition de la corvée ou du travail obligatoire et dans le sens de l'établissement des habitants. Laissons au Gouvernement futur, à la Législative future, le soin de décider le mode, le système, l'époque et toutes les autres mesures complémentaires de la réforme. L'Europe, le pays et l'histoire nous tiendrons

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 28. 1857 18 Décembre.

compte des difficultes où nous nous trouvons et de la grande nécessité où nous avons été de ne pas faire plus!

«Messieurs les députés des paysans clacaches! Après plus d'un siècle, les Puissances signataires du Traité de Paris vous ont rendu, à vous également, le droit d'exposer dans l'Assemblée du pays vos douleurs, vos besoins et vos vœux. Vous avez travaillé de concert avec les autres classes à poser les fondements du nouvel édifice de notre nation. Avouez vous-mêmes si une seule fois dans cette Assemblée on a exprimé un seul vœu qui n'ait pas été aussi à votre avantage, qui n'ait pas visé à l'avantage de toute la nation? De même que dans nos vœux précédents, nous compatissons aujourd'hui également à vos douleurs et nous désirons, tous ceux qui nous trouvons ici — quelle que soit la différence de nos opinions — nous désirons tous remédier à ces douleurs et rendre votre classe heureuse, sans quoi ni notre classe, ni la nation toute entière ne peuvent être heureuses. Ne croyez pas que les boyards aient été et soient insensibles à vos souffrances. Avant que les Puissances de l'Europe vous aient accordé le droit de parler dans l'Assemblée, il s'est constamment trouvé des boyards pour prendre la défense de vos intérêts, pour dévoiler vos souffrances, pour travailler à l'amélioration de votre sort. Beaucoup d'entre eux ont parlé de vos souffrances et ont défendu vos droits bien plus chaleureusement peut-être que vous ne l'ayez fait vous-mêmes dans votre proposition!

«Il y a cent quarante ans depuis que le Prince Cantémir — et je le cite expressément, puisque Mr. Grégoire Balş s'est servi de cette source historique, — a décrit votre misérable état».

Vu l'heure avancée, Son Eminence, après avoir consulté l'Assemblée, lève la séance à $5^1/_2$ h. de l'après-midi et fixe au lendemain la prochaine réunion.

37. Procès-verbal No. 29.—Séance du 19 Décembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Décembre.

Aujourd'hui, la vingt-neuvième séance s'ouvre sous la présidence de Son Em. le Métropolitain.

Mr. D. Grigoriu fait l'appel nominal; sont présents 78 membres et 6 absents: dont 2 en congé, MM. Gheorghiadi et G. Ilie; 4 malades: MM. Rolla, Ostachi, Cyr. Ciocârlie et Et. Călin.

Le procès-verbal de la séance précédente, lu par Mr. Hurmuzaki, est adopté sans modification.

La discussion sur la question relative aux relations entre les propriétaires fonciers et les paysans est reprise.

www.dacoromanica.ro

Mr. *B. Sturdza* demande la parole pour une question personnelle et dit «que Mr. Kogălniceanu a cité hier dans son discours le rapport de la commission de 1850; que les paroles qui lui ont été attribuées, comme contenues dans le rapport cité, n'y sont nullement comprises et qu'il se réserve le droit de le faire imprimer, comme preuve à l'appui, aussitôt qu'il en aura l'original à sa disposition.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique «que le rapport de la commission de 1850 a été imprimé trois fois en français, et nommément dans *Le Journal de Constantinople*; que jusqu'à ce qu'il ait l'original sous les yeux, il est en droit de maintenir sa citation comme exacte et comme traduction fidèle. Il donne en même temps lecture du texte français extrait de l'ouvrage de Mr. Bălcescu intitulé *Question économique des Principautés Danubiennes.*»

Mr. *N. Bossie* demande la parole et «appuie l'abolition du boéresc (travail obligatoire), ainsi que la concession en toute propriété aux paysans, moyennant indemnité, des terrains qui leur sont cédés en culture, vu qu'il trouve juste et convenable: 1. que le paysan soit aussi propriétaire en Roumanie; 2. que l'intérêt public exige que quatre millions de Roumains possèdent chacun un pied de terre, pour pouvoir développer leurs vertus et marcher dans la voie du progrès; 3. que s'il en était autrement, ce serait étouffer toute civilisation et toute industrie nationales; 4. qu'en rendant le paysan propriétaire, on procure un grand avantage au pays et à la nation, dont les intérêts doivent passer avant toutes choses.»

Discours de Mr. N. Bossie.

«J'ai remonté à la tribune pour appuyer l'abolition du boéresc, ou en d'autres mots le droit de propriété de paysan, c'est-à-dire du Roumain, moyennant une indemnité légale, mais pas un droit facultatif; car le paysan est comme le saule, plus on abat ses branches, plus il devient beau et touffeux.

«Mes raisons sont les suivantes:

«1. Je trouve qu'il serait juste et convenable que, dans la future Roumanie, le pauvre Roumain eût aussi une propriété. Que je regrette de ne pas être un historien, ou un homme instruit, car je pourrais alors infailliblement vous démontrer que si les paysans, si nos Roumains, sont des vrais descendants des colonies de Trajan, il est injuste que le Roumain soit deshérité sur le sol de ses ancêtres!

«Si j'étais historien, je pourrais facilement vous désigner avec

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29 1857 19 Décembre.

des preuves palpables quels sont ceux qui ont défendu ce pays pendant des siècles contre les barbares.

«Eh bien! Ne serait-il pas injuste que les paysans roumains, qui ont versé leur sang pour la défense de la patrie, soient seuls exclus de la minime portion de son sol?

«2. Disons que leurs droits historiques et séculaires, plus anciens ou plus nouveaux, ont été perdus, que le droit du Roumain, que son droit de propriété sur la terre défendue et arrosée du sang de ses ancêtres, s'est éteint depuis longtemps; mais si leurs droits ont été perdus, l'avantage public, l'intérêt du pays, non seulement ne doivent être perdus, mais encore quel est celui d'entre nous qui ne les désire pas?? . . .

«Si nous désirons tous le bien du pays, serait-il avantageux pour la future Roumanie que trois ou quatre millions de Roumains soient privés d'un pouce au moins de terre, qui les engage par des liens d'attachement au pays?

«Comment le Roumain aimerait-il son pays? Comment s'intéresserait-il à son bien-être? Comment voulez-vous qu'il mette du cœur à la défendre contre l'ennemi du dehors, s'il ne jouit sur son sol d'une autre propriété que de la fosse de trois aunes, qu'il ne doit encore posséder qu'après sa mort? Comment développera-t-il ses vertus, dans ce pays, dans ce grand tombeau pour lui et pour toutes ses facultés!

«Il est à observer, en outre, que s'il a perdu toutes les preuves en appui de son droit de proprieté sur sa terre, l'avantage public, l'intérêt géneral du pays, crient à haute voix que le Roumain doit être dorénavant propriétaire en Roumanie.

«3. Quelqu'un pourrait dire: bien, très bien! nous faisons aujourd'hui un propriétaire du Roumain, mais le Roumain aura des enfants et demain, après-demain, il sera forcé de partager son petit guéret entre cinq et dix enfants; c'est-à-dire selon le dire de quelques individus, ils seront réduits à la misère. Je suis d'une toute autre idée, et je ne crois pas me tromper, que le besoin (qui selon le proverbe du Roumain a enfanté toutes les inventions), leur apprendra ce qu'ils devront faire, et voilà ce que le besoin leur conseillera: Un ou deux tout au plus des dix enfants cultiveront la terre, un autre sauvera les âmes des chrétiens comme prêtre, un autre ceindra l'épée pour défendre les frontières du pays comme soldat, les autres, pour vivre, auront nécessairement recours aux métiers, en sorte que je suis très persuadé et mon cœur me dit, que ni la culture natio-

www.dacoromanica.ro

nale, ni l'industrie nationale ne peuvent renaître dans ce pays envahi par l'industrie étrangère qu'en faisant un propriétaire du Roumain.

«Par cela, la culture et l'industrie nationales renaîtront, et c'est seulement de cette manière que la Roumanie arrivera à devenir un pays éminemment roumain et pas étranger.

«Quant aux calomnies jetées avec tant d'injustice et de dédain sur notre caractère national, en soutenant que le Roumain, le paysan, serait paresseux, qu'il irait trop souvent au cabaret, c'est-à-dire qu'il serait ivrogne, et autres, je ne daigne pas même y répondre. Le Roumain paresseux! Quelles charrues applanissent les monts? il me semble que celles du paysan! Qui bêche les champs? les bras du paysan! Qui moissonne les vastes champs? les bras du Roumain! Qui fauche les plaines? les bras du paysan! Je n'ai jamais vu dans notre cher et bon pays un Arménien fauchant, un Grec bêchant, ou un Juif moissonnant mais des Roumains et toujours des Roumains! Qui nous apporte la nourriture dans les villes? c'est le paysan! Qui transporte les milliers de kilés de céréales à Galați? ce sont encore les Roumains.

«On ose appeler le Roumain paresseux, mais qu'on dise, au nom de l'éternelle justice, quand le paysan a-t-il travaillé pour son propre compte, pour que vous puissiez l'appeler paresseux. Il est toujours au cabaret! Il est ivrogne!... Mais quand a-t-il été assez heureux pour ne pas être réduit au désespoir? C'est pour oublier ses peines, ses douleurs, qu'il est allé au cabaret, mais nous autres boyards, nous allons autre part, nous avons des moyens et nous passons la frontière.

«Messieurs, les paysans ont aussi ressenti les douleurs du passé, ils ont aussi lu des programmes et des vers! Le poète de la Roumanie, notre ami à tous (qu'il me soit permis de le citer), s'écriait pendant que nous étions dans les temps les plus critiques (*La Moldavie 1857*):

«Scumpă Moldovo, țéră de jale,
«Ah! în ce ḑile tu aĭ ajuns,
«Lasă-m'a plânge ranele tale,
«Căcĭ pân' în suflet mĕ simt pătruns. etc., etc.»

(«Chère Moldavie, terre de deuil, quels jours néfastes luisent pour «toi! Ah! laisse-moi pleurer sur tes plaies, qui m'ont déchiré l'âme, «etc., etc.»)

«A ces paroles les paysans se sont dit: «Il y a à Jassi une grande «lutte engagée entre les boyards et les Gouvernements changeants; «mais qui sont ces boyards? Ce sont les boyards qui ont toujours «protesté contre les abus commis dans le pays, ce sont les boyards

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Décembre.

«qui ont aboli l'esclavage des Tziganes, et il faut espérer qu'ils nous «affranchiront aussi. Les boyards sont éclairés. Oh! nous avons ri «d'eux pendant les dernières années, nous avons ri parce que nous «ne savions rien, nous ignorions que les boyards combattaient pour le «bien du pays. Aujourd'hui que nous le savons, il faut leur prêter la «main, car l'habit de drap ne peut rien sans l'habit de bure, ni l'ha«bit de bure sans l'habit de drap.»

«Toutes les intimidations de quelques boyards malintentionnés pour le pays ont été vaines, toutes les vexations des *privighetors* ont été vaines, nos Roumains sont restés inébranlables dans leur résolution; la preuve en est devant nous. Le député des clacaches du district de Tutova a pénétré à travers les brigades de gendarmerie, en bravant la colère de l'ispravnic, et s'est rendu à Jassi auprès de Mr. le Consul de Sa Majesté l'Empereur des Français, pour protester contre les élections de députés imposés, qu'on avait fait en premier lieu.

«Or donc, pour que le Roumain soit encore plus laborieux, pour qu'il rejette au loin de lui les vices, pour qu'il ait des vertus, comme l'a dit dans la séance sur le 9-ème point du programme Mr. le député des grands propriétaires du district de Dorohoi, razèche des bords du Cogălnic, qu'il a vu danser la hora de l'Union par tous sans exception, — c'est vrai, j'ai vu aussi danser la hora du salut de la nation roumaine par le riche et par le pauvre, par le boyard et le paysan, — allons donc nous donner la main tous ceux qui avons un cœur de Roumain et unissons nos forces pour arracher le vêtement de l'esclavage de sur les épaules du paysan; qu'il soit le maître de sa personne et de sa propriété.

«Ils sont nos véritables frères, boyards; ils sont pour vous comme des fils; parmi les paysans il y a plus encore, on trouve beaucoup des anciennes familles du pays, les familles Tăutu, Dragomir, Movilă, Racoviță, Lăpușneanu, Tomșa, Dragoș et plusieurs autres familles. Que les paysans ont été propriétaires, la preuve en est dans le député des clacaches du district de Putna, dans celui du district de Covurlui, dans les députés des districts de Suceava, de Bacău, qui ont eux-mêmes été des razèches!

«Nos ancêtres ont tous ensemble et sans distinction défendu notre bien-aimé pays, en consacrant par leur sang son autonomie souveraine.

«4. Je ne vous donne plus d'autres raisons, pour vous démontrer que c'est une justice de rendre le paysan propriétaire, que cela serait avantageux pour tout le pays, que c'est de cette manière seulement que le bien-être et l'industrie nationale fleuriront, qu'on ne

www.dacoromanica.ro

peut développer que de cette manière les talents et les vertus du Roumain; mais je conclus en disant, que des millions de paysans, de Roumains se présentent aujourd'hui devant le pays et demandent à être libres et propriétaires dorénavant. Je suis aussi propriétaire, j'ai aussi vingt faltches de terre, et je tiens à ma propriété tout autant, je l'ai à cœur tout autant, que le propriétaire aux douze chrysobulles princiers et 80.000 faltches, qui a peut-être encore autant de milliers de ducats dans son coffre-fort et peut-être plus encore; mais le pays le veut, et je dois m'y soumettre.

«Monseigneur, dans la séance du 7 Octobre, Votre Eminence a prononcé les paroles de notre divin Sauveur Jésus-Christ: «Le pasteur «est là où est son troupeau.» Eh bien! le troupeau demande justice, fait appel à son pasteur.

«Boyards! vous représentez les lumières du pays, vous savez que Roumain veut dire homme libre; faites en sorte que les Roumains vous soient reconnaissants, car je vous assure que, si tout un pays de Roumains demande la propriété dans un pays roumain, dites-moi qui pourrait la leur refuser. Ils s'offrent aujourd'hui de payer une indemnité légale, car ils ne demandent à devenir propriétaires que moyennant une rétribution légale, et pas un droit facultatif.

«5. Nous avons fait appel à la justice des Empereurs et des Rois, il faut que nous soyons justes envers nos frères, que nous soyons unis entre nous pour mériter l'union, car de cette manière seulement nous serons dignes de notre Sauveur le Christ, qui a dit: «Votre foi vous a sauvés, restez en paix.»

Dix membres demandent, conformément à l'art. 44 du Règlement de l'Assemblée, la clôture de la discussion.

Mr. *Em. Costachi* demande la continuation de la discussion.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, se prononce pour la clôture de la discussion et pour la mise aux voix, par appel nominal, des différentes motions.

La motion de Mr. *C. Negri* est mise aux voix. Ont voté **pour** seize, et nommément: l'Evêque Génadius Şendrea, l'Evêque Ph. Scriban, l'Evêque Calinic Miclescu, MM. Dr. Fătu, G. Massian, Gr. Vârnav, P. Brăescu, J. Roată, C. Iacovachi, B. Balaiş, G. Vârlan, R. Sava, C. Negri, A. Cuza, C. Sturdza (Vaslui), N. Bossie. Trente-quatre ont voté **contre**: l'Archimandrite Melchisédech, l'économe Matcaş, C. Bădărău, Dan. Bălan, A. Panu, B. Mălinescu, J. Docan, D. Savin, Dr. Vârnav, N. Canano, S. Stanciu, S. Canano, G Vârnav, A. Botez-Forescu, T. sin. Pavel, Gr. Balş, C. Hurmuzaki, A. Aslan, J. a

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Décembre.

Babei, G. Pruncu, B. Sturdza, J. Chrisanti, L. Catargi, J. Fotea, Gr. Soutzo, M. Costachi, B. Stan, N. Carp, S. Miclescu, P. Maurojény, N. Iamandi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi, S. E. le Métropolitain. Se sont **abstenus** vingt-sept, et nommément: L'Evêque Nectarius Hermeziu, l'Archimandrite N. Scriban, D. Miclescu, D. Cozadini, M. Kogălniceanu, A. Jiean, C. Morţun, D. Grigoriu, M. Jora, B. Zacharia, G. Sturdza, C. Sturdza, J. Levărdă, C. Rosseti, D. Cracti, A. Teriachiu, B. Nicolau, Dr. Costin, J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Catargi, Pand. Croitoru, D. Romov, L. Galliardi, C. Ştiun, J. Roşca, T. Sacalov. Mr. D. Ralet a été **absent**.

On procède au vote sur la proposition de *la majorité du Comité des grands propriétaires:* Ont voté **pour** vingt-trois, et nommément: L'Evêque Nectarius Hermeziu, L'Evêque Calinic Miclescu, J. Docan, N. Canano, Séb. Canano, A. Jiean, G. Vârnav, A. Botez-Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, C. Hurmuzaki, A. Aslan, G. Pruncu, L. Catargi, Gr. Soutzo, M. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vaslui), N. Catargi, N. Iamandi, Gr. Costachi. Ont vote **contre** quarante-sept, et nommément: L'Evêque Génadius Şendrea, l'Evêque Philarète Scriban, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite Melchisédech, l'économe Matcaş, C. Bădărău, Dan. Bălan, A. Panu, D. Cozadini, B. Mălinescu, M. Kogălniceanu, G. Massian, D. Savin, Dr. Vârnav, S. Stanciu, C. Morţun, T. sin Pavel, D. Grigoriu, J. Levărdă, Gr. Vârnav, C. Rosseti, D. Cracti, J. a Babei, P. Brăescu, J. Roată, A. Teriachiu, J. Chrisanti, B. Balaiş. C. Iacovachi, G. Vârlan, R. Sava, C. Negri, A. Cuza, M. Costachi, B. Nicolau, B. Stan, J. Olariul, D. Ghidionescu, P. Maurojény, N. Bossie, Pand. Croitoru, D. Romov, L. Galliardi, C. Ştiun, J. Roşcă, T. Sacalov et S. E. le Métropolitain. Se sont **abstenus** sept, et nommément: D. Miclescu, Dr. Fătu, M. Jora, B. Zacharia, B. Sturdza, J. Fotea, J. Cantacuzène. Mr. D. Ralet était **absent** au moment du vote.

Il est procédé au vote sur la motion de *la minorité du Comité des grands propriétaires.* Ont voté **pour** trente-deux, et nommément: LL. Em. L'Evêque Nectarius Hermeziu et Calinic Miclescu, MM. D. Miclescu, C. Bădărău, A. Panu, M. Kogălniceanu, G. Massian, N. Canano, S. Canano, A Jiean, G. Vârnav, Gr. Balş, M. Jora, C. Hurmuzaki, Gr. Vârnav, A. Aslan, G. Pruncu, B. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargi, J. Fotea, Gr. Soutzo, Em. Costachi, Em. Costin, S. Miclescu, C. Sturdza (Vaslui), P. Maurojény, N. Catargi, J. Cantacuzène, D. Ralet, J. Docan, S. Em. le Métropolitain. Ont voté **contre** trente-deux, et nommément: L. L. Em. les Evêques Génadius Şendrea et Philarète Scriban, L'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 29.
1857
19 Décembre.

Melchisédech, l'économe D. Matcaș, D. Bălan, D. Cozadini, B. Mălinescu, D. Savin, Dr. Vârnav, S. Stanciu, T. sin Pavel, C. Sturdza, J. Levărdă, C. Rosseti, D. Cracti, J. a Babei, P. Brăescu, J. Roată, J. Chrisanti, B. Balaiș. C Iacovachi, R. Sava, C. Negri, B. Nicolau, B. Stan, N. Carp, J. Olariul, D. Ghidionescu, N. Bossie, Pand. Croitoru, N. Iamandi, D. Romov, L. Galliardi, Gr. Costachi, C. Știun, J. Roșca, T. Sacalov. Huit se sont **abstenus** de voter, et nommément: le Dr. Fătu, A. Botez-Forëscu, B. Zacharia, G. Sturdza, C. Morțun, D. Grigoriu, G. Vârlan, A. Cuza.

L'on procède au vote sur l'opinion individuelle de Mr. *C. Rosseti.* Ont voté **pour** quatre, et nommément: LL. Em. L'Evêque Génadius Șendrea et Philarète Scriban, MM. Gr. Vârnav et C. Rosseti. Se sont **abstenus** du vote six, et nommement: L'Arch. Melchisédech, M. Kogălniceanu, D. Ralet, P. Brăescu, B. Sturdza, A. Cuza Etaient **absents** MM. D. Fătu et D. Bălan. Ont voté **contre** tous les autres députés, au nombre de soixante-six.

La motion de *la majorité du Comité des petits propriétaires* est ensuite mise aux voix. Ont voté **pour** neuf, et nommément: l'Evêque Ph. Scriban, C. Bădărău, G. Massian, C. Morțun, D. Cracti, J. Chrisanti, C. Vârlan, N. Bossie, C. Știun. Se sont **abstenus** neuf, et nommément: L'Arch. Néophyte Scriban, l'Arch. Melchisédech, MM. P. Brăescu, l'économe Matcaș, M. Kogălniceanu, B. Nicolau, D. Grigoriu, B. Zacharia, D. Romov. Le Dr. Fătu était **absent** au moment du vote, et tous les autres députés, au nombre de cinquante-huit, ont voté **contre**.

Suit le vote sur l'opinion émise par *la minorité du Comité des petits propriétaires.*

Mr. *Em. Costachi* demande la parole, pour donner lecture d'un amendement sur cette motion.

Quelques membres font observer que la clôture de la discusion a été prononcée.

Le bureau déclare que toutes les propositions ayant trait à la question ont été débattues dans la discussion générale; que l'Assemblée a prononcé la clôture de la discussion et que, conformément à l'article 44 du Règlement de l'Assemblée, aucune discussion sur cette question ne pouvant plus avoir lieu, l'amendement présenté ne saurait être admis.

Mr. *Em. Costachi* proteste au nom de ses électeurs contre l'opposition faite à la mise en discussion de son amendement sur la proposition en question.

Mr. *Gr. Balș* appuie cette protestation.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Décembre.

Mr. *D. Cracti* dit «que Mr. Hurmuzaki, dans sa motion, a contesté à la majorité du Comité des petits propriétaires le droit de s'occuper de la question des relations entre les grands propriétaires et les paysans et que pourtant il en a agi de même, en traitant cette question dans la même motion.»

Sur l'observation faite par le bureau que la discussion est close, l'on procède de nouveau au vote.

Ont voté **pour** l'opinion émise par *la minorité du Comité des petits propriétaires* trente-cinq, et nommément: L'Evêque Nectarius Hermeziu, l'Evêque Calinic Miclescu, MM D. Miclescu, J. Docan, Dr. Vârnav, D. Ralet, N. Canano, S. Canano, A. Jiean, J. Vârnav, A. Botez-Forăscu, D. Grigoriu, Gr. Balş, M. Jora, G. Sturdza, C. Sturdza, C. Hurmuzaki, Gr. Vârnav, A. Aslan, G. Pruncu, B. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargi, J. Fotea, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza (Vaslui), N. Catargi, N. Jamandi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi et son Em. le Métropolitain. Ont voté **contre** trente-six, et nommément: l'Evêque Génadius Şendrea, l'Evêque Phil. Scriban, l'Arch. Néophyte Scriban, l'économe Matcaş, MM. C. Bădărău, Dan. Bălan, A. Panu, D. Cozadini, B. Mălinescu, M Kogălniceanu, G. Massian, D. Savin, S. Stanciu, C. Morţun, T. Pavel, J. Levărdă, C. Rosseti, D. Cracti, J. a Babei, P. Brăescu, J. Roată, J. Chrisanti, B. Balaiş, C. Iacovachi, Rad. Sava, C. Negri, A. Cuza, B. Stan, J. Olariul, N. Bossie, P. Croitoru, D. Romov, L. Galliardi, J. Roşca, T. Sacalov, C. Ştiun. Se sont **abstenus** cinq, et nommément: L'Arch. Melchisédech; B. Zacharia, Em. Costachi, B. Nicolau, P. Maurojény. Ont été **absents** au moment du vote, MM. le Dr. J. Fotea et Ghidionescu.

On passe au vote sur l'opinion individuelle de Mr. *Zacharia*. A voté **pour** Mr. Zacharia. Se sont **abstenus**: L'Evêque Calinic Miclescu et Mr Kogălniceanu. Etaient **absents** au vote quatre, et nommément: le Dr. Fotea, G. Vârnav, D. Cracti, Ghidionescu. Tous les autres membres, au nombre de soixante-onze ont voté **contre**.

Suit le vote sur *la proposition des députés des paysans*. Ont voté **pour** vingt-cinq, et nommément: L'Evêque Génadius Şendrea, l'Archim. N. Scriban, l'économe D. Matcaş, MM. C. Bădărău, Dan. Bălan, D. Cozadini, B. Mălinescu, D Savin, S. Stanciu, T. sin Pavel, J. Levărdă, J. a Babei, P. Brăescu, J. Roată, B. Balaiş, R. Sava, B. Stanciu, J. Olariul, N. Bossie, Pand. Croitoru, D. Romov, L. Galliardi, C. Ştiun, J. Roşca, T. Sacalov. Ont voté **contre** quarente-quatre, et nommément: l'Evêque Nectarius Hermeziu, l'Evêque Phil. Scriban, l'Evêque Cal. Miclescu, MM. D. Miclescu, Panu, Balş, Gr. Vârnav, J. Docan, S. Canano, M. Jora, G. Massian, A. Jiean, B. Zacharia, G. Vârnav, G. Sturdza, D.

www.dacoromanica.ro

Rallet, A. Botez-Forĕscu, C. Sturdza, N. Canano, D. Grigoriu, C. Hurmuzaki, Dr. Vârnav, A. Aslan, C. Rosseti, G. Pruncu, B. Sturdza, A. Teriachiu, L. Catargi, J. Fătu, G. Vârlan, C. Negri, A. Cuza, Gr. Soutzo, Em. Costachi, Em. Costin, N. Carp, S. Miclescu, C. Sturdza, P. Maurojény, N. Catargi, N. Iamandi, J. Cantacuzène, Gr. Costachi et S. Em. le Métropolitain. Se sont **abstenus** sept, et nommément: l'Arch. Melchisédech, M. Kogălniceanu, C. Morțun, D. Cracti, J. Chrisanti, B. Nicolau, C. Iacovachi. No. 1980. Proc.-verb. 29. 1857 19 Décembre.

Son Em. le Métropolitain annonce que l'Assemblée a rejeté toutes les propositions mises aux voix et qu'elles seront en conséquence expédiées à la Commission internationale.

Son Em. lève la séance, après avoir consulté l'Assemblée, et fixe la prochaine séance au vendredi, 20 Décembre.

38. Procès-verbal No. 30.—Séance du 20 Decémbre 1857.

Aujourd'hui, la trentième séance du Divan s'ouvre à $10^1/_2$ heures du matin, sous la présidence de Son Em. le Métropolitain. No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

Mr. A. Panu lit l'appel nominal, auquel repondent 71 membres; 13 sont absents, à savoir: MM. D. Gheorghiadi, G. Ilie, D. Ghidionescu, Et. Călin, en congé; MM. C. Rolla, C. Ostachi, G. Sturdza, C. Ciocârlie, N. Carp, malades; MM. N. Canano, G. Vârlan, N. Catargi et J. Cantacuzène, lesquels n'ont point motivé leur absence.

Mr. D. Grigoriu lit le procès-verbal de la dernière séance; il est adopté avec quelques modifications.

Mr. *A. Panu* donne lecture du rapport de la commission nommée d'urgence et du projet y annexé, relativement au mode des relations des Principautés avec les Puissances garantes dans le cas d'une violation de leurs droits:

«La commission chargée d'élaborer le projet de résolution sur la nouvelle série de questions d'intérêt général a l'honneur de soumettre à la bienveillante attention de l'Assemblée ad-hoc la formule de vœu suivante:

«Considérant que déjà aux Conférences de Vienne de 1855, dans les séances des 17 et 19 Mars, les grandes Puissances ont prévu le cas de désaccord touchant les droits et l'interprétation du futur acte constitutif des Principautés roumaines;

«Considérant qu'aux termes de l'art. 25 du Traité de Paris, les Principautés sont placées sous la garantie collective des Puissances cosignataires; que, par conséquent, toute violation des droits des Principautés, de quelque part qu'elle vînt, serait contraire aux stipu-

www.dacoromanica.ro

1980
Proc.-verb. 30.
1857
20 Décembre.

lations du dit traité; que, dans ce cas, les Principautés ont le devoir et le droit d'en appeler à l'intervention impartiale et décisive des Puissances garantes;

«Considérant qu'à l'avenir aussi il se peut produire des cas de désaccord, qui réclameraient l'intervention des Puissances garantes;

«Considérant que, pour que la garantie des Puissances signataires du Traité de Paris soit efficace et avantageuse aux Principautés, il est indispensable que les Principautés aient une voie régulière et sans entraves, par laquelle elles puissent, le cas échéant, demander et obtenir l'appui promis;

«Considérant que, d'après les stipulations formelles des Capitulations, par lesquelles les Principautés se sont assuré leur souveraineté, elles ont toujours eu le droit d'accréditer des représentants et agents politiques et commerciaux auprès des Puissances étrangères et que, d'un autre côté, elles en ont reçus chez elles, droit qu'elles ont exercé longtemps après la conclusion de leurs Capitulations avec la Porte; que, cependant, les Principautés se trouvent aujourd'hui réduites à avoir seulement un seul agent politique près la Sublime Porte; que bien que, selon l'art. 403 du statut fondamental en vigueur, ces agents, doivent être nommés par les Gouvernements locaux et choisis exclusivement parmi les indigènes, les agents des deux Principautés près la Sublime Porte sont en ce moment des étrangers imposés par la Sublime Porte; et que, par conséquent, ils sont loin d'être les représentants des Principautés et les défenseurs de leurs droits;

«Considérant que, par suite de la nouvelle situation faite aux Principautés en conséquence de la garantie collective des Puissances cosignataires du Traité de Paris, ces agents n'ont ni ne peuvent avoir qualité pour représenter les Principautés auprès des Puissances garantes;

«Considérant que, faute de définir ou de préciser exactement la voie légale et régulière par laquelle les Principautés, en cas de violation de leurs droits, pourraient librement réclamer le soutien des Puissances garantes, cette garantie collective, stipulée formellement par le Traité de Paris, ne saurait répondre d'une manière satisfaisante à l'intérêt européen et à la bienveillante pensée qui a présidé à sa création;

«Se fondant sur les anciennes Capitulations des Principautés avec la Sublime Porte, aussi bien que sur l'art. 25 du Traité de Paris, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie formule le vœu que les magnanimes Puissances représentées aux prochaines Conférences veuillent bien prévoir et établir la voie légale, par laquelle les Principautés-Unies, en cas d'attaque contre leurs droits, de quelque côté qu'elle provînt, pour-

www.dacoromanica.ro

raient demander et obtenir l'assistance puissante du grand arbitrage européen».

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Décembre.

11 Décembre 1857.

(Signés) P. Maurojény, A. Panu, M. Kogălniceanu.

Mr. *M. Kogălniceanu* prend la parole. «Il fait remarquer que dans la séance du 17 Décembre il a demandé l'ajournement de la discussion sur cet sujet, afin que le Divan puisse s'entendre sur un fait important, à savoir la troisième note de Son Ex. le Ministre des Affaires étrangères de la Sublime Porte. Dans cette note, dit-il, l'Assemblée est qualifiée d'exaltée et en butte aux menaces de la populace, au point d'avoir eu besoin de la protection de la force armée. Une pareille accusation, continue Mr. Kogălniceanu, demande de notre côté une justification ou tout au moins le rétablissement des faits. Le Traité de Paris, poursuit l'orateur, a decidé que les Principautés seraient consultées sur leur constitution future; cette décision fut prise parce que les Puissances ne pouvaient s'entendre sur l'organisation politique qui nous conviendrait. Lord Clarendon et d'autres plénipotentiaires ont demandé pour nos Assemblées la plus complète indépendance; pour la garantir, on a demandé le remplacement des Princes par des Gouvernements provisoires, dont l'unique devoir aurait été le maintien de la tranquillité publique et de l'ordre légal. L'Europe elle-même s'est chargée de nous préserver d'une pression quelconque sur nos délibérations, en recommandant aux commissaires d'observer la plus stricte impartialité et de s'abstenir de toute influence ou ingérence. Mr. Kogălniceanu ne veut point rappeller la manière dont les stipulations du Traité de Paris ont été réalisées lors des premières élections. Il dit que le parti vaincu ne saurait pardonner au Divan actuel d'être considéré aujourd'hui par l'Europe comme l'organe légal des vœux du pays, conformément à ce qui a été convenu au Traité de Paris. Aucune des Puissances n'a cru devoir intervenir dans les travaux ni dans les vœux émis par les Divans de Jassi et de Bucarest, se réservant à se prononcer définitivement aux Conférences; mais malheureusement pour nous, la Sublime Porte n'a pas observé la même ligne de conduite. Elle nous a accusés et dénoncés dans trois notes successives. J'en appelle au Divan et à la Commission, poursuit Mr. Kogălniceanu, de décider si aucun de nos travaux porte le cachet de l'exaltation ou d'un esprit de désordre! Cependant notre mission était bien difficile; nous devions faire des réformes politiques et sociales; or, les réformes sociales entraînent toujours et partout une certaine inquiétude, une certaine agitation des esprits; nos dernières séances prouvent néanmoins que, même dans les questions brûlantes, le

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 30
1857
20 Décembre.

calme le plus profond, la plus grande concorde n'ont jamais cessé de régner. Bien loin de reconnaître cet état des choses, les notes de la Sublime Porte ne font qu'encourager nos adversaires. C'est pourquoi, dit Mr. Kogălniceanu, nous devons faire preuve de patriotisme, en terminant les travaux du Divan le plus tôt possible; si nous nous trouvons aujourd'hui sous le poids d'une grande accusation, que notre patriotisme n'en soit que plus grand encore! Ainsi, nous devons clôre notre Assemblée, comme nous l'avons commencée, par un acte de remercîment aux Puissances garantes, acte par lequel nous montrerons derechef que nous respectons et voulons respecter les droits de la Sublime Porte, tels que les définissent nos antiques Capitulations; acte par lequel nous prierons l'Europe d'écarter toute espèce de conflit entre nous et la Sublime Porte et de prendre en considération la situation provisoire des Principautés, dont la prolongation peut leur devenir fatale; acte dans lequel nous assurerons enfin avoir énoncé les véritables vœux du pays, dont le plus grand, celui qui s'est assimilé avec le sang même de nos populations, dont la réalisation est devenue une nécessité irrécusable, est l'Union des Principautés. Mr. Kogălniceanu conclut, en proposant qu'une commission soit nommée d'urgence pour rédiger cet acte.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité le projet sus-énoncé. Elle décide que le bureau s'adjoindra Mr. Kogălniceanu pour constituer la commission chargée d'urgence de l'élaboration de l'acte en question.

S. R. *l'Evêque Philarète Scriban* lit le rapport du Comité des prêtres concernant les travaux de ce comité:

Rapport du Comité représentant le clergé dans l'Assemblée ad-hoc de Moldavie, adressé à Son Eminence l'Archevêque Métropolitain de Moldavie, Mgr. Sofronius, Président de cette Assemblée.

«Nous soussignés, membres du clergé, conformément à une résolution de l'Assemblée ad-hoc, nous étant plusieurs fois réunis en séance de comité, pour nous consulter ensemble sur les besoins d'amélioration qu'éprouve le clergé, nous avons formulé, à la majorité des voix, les douze points ci-après, qui résument les vœux particuliers du clergé et que très humblement nous prions Votre Eminence de présenter à l'Assemblée selon qu'il convient et de soumettre ensuite à la Commission internationale (siégeant à Bucarest), afin qu'ils servent de bases à la future organisation du pays et du clergé. Quant

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Décembre.

à l'opinion particulière formulée par écrit par Sa Grandeur Monseigneur l'Evêque Calinic Miclescu, nous la présentons ci-jointe en original. De plus, nous devons constater l'abstention de Monseigneur l'Evêque Nectarius Sotiriopoléos».

(Signés) Génadius Şendrea, Philarète Scriban Stavropoléos, l'Archimandrite Néophyte Scriban, l'Archimandrite Melchisédech, l'économe D. Matcaş

Le Secrétaire du Comité, P. Maurojény.

Vœux du Comité du clergé.

«Le Comité du clergé émet le vœu que, dans la future organisation du pays, on prenne pour base les principes suivants:

«1. Que l'Eglise indépendante (autocéphale) et orthodoxe de la Moldo-Roumanie, fille et membre de la Sainte Eglise universelle et apostolique d'Orient, dont la source et le chef est notre Seigneur et Dieu Jésus-Christ, confesse et garde sans altération aucune tous les dogmes et les saints canons apostoliques et synodaux, ainsi que les saintes traditions, se conformant en tout à la foi de l'Eglise d'Orient. A cette fin et en cas de nécessité le Synode, pour le maintien de l'unité de foi, pourra, s'il le juge convenable, se consulter sur les dogmes avec l'Eglise œcuménique.

«2. Que l'organisation de l'instruction cléricale permette au clergé, tant régulier que séculier, d'acquérir les connaissances comprises dans les classes de philosophie et de théologie.

«3. Que l'organisation de l'ordre monacal soit placée dans des conditions qui le rendent utile à l'Etat et à la religion, conformément aux saints canons.

«4. Que toutes les dignités et fonctions ecclésiastiques soient basées sur l'érudition et la moralité, prouvées par des faits et des mérites notoires.

«5. Que conformément aux saints canons de l'Eglise et aux droits ab-antiquo du clergé, prenne part à l'élection des Métropolitains et des Evêques, conjointement avec le Synode national, le clergé monastique, aussi bien que le clergé séculier, représentés chacun par des délégués extraordinaires envoyés par chaque district du diocèse vacant.

«6. Que tous les desservants soient salariés et qu'ils jouissent de tous droits civils, à l'égal des autres citoyens; de plus, que les

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

terrains, affectés en vertu du statut organique aux desservants des paroisses communales, continuent à leur être donnés à l'avenir comme par le passé.

«7. Que les fonds du clergé, tant des évêchés et des monastères que des communautés religieuses et des églises paroissiales, forment une seule caisse, soumise au contrôle du Synode comme propriété de l'Eglise.

«8. Que l'enseignement religeux dans toutes les écoles de l'Etat, tant dans les villes que dans les communes rurales, aussi bien que dans les écoles privées, soit confié à des prêtres.

«9. Que tous les règlements spéciaux et les statuts relatifs aux évêchés, monastères, séminaires, consistoires, églises paroissiales et toutes autres institutions ecclésiastiques, soient, conformément à l'esprit des canons sacrés, établis par le Synode national, sauf la confirmation par le Prince Régnant et sous la réserve du droit de propriété de l'Eglise, selon les saints canons ecclésiastiques.

«10. Que les supérieurs de tous les monastères du pays, ainsi que les recteurs des séminaires sans exception, soient exclusivement indigènes.

«11. Que toutes les églises et tous les monastères du pays ne relèvent que de la juridiction des Evêques diocésains respectifs et du Synode national, sans aucune restriction.

«12. Que nul ecclésiastique ne soit condamné ni destitué sans un jugement préalable, conformément aux lois et aux canons ecclésiastiques.»

(Suivent les signatures des membres du Comité.

Amendement proposé par Mgr. Calinic Miclescu, Evêque de Hariopoléos.

«1. Sur le vœu exprimé dans le premier point, concernant les rapports de l'Eglise roumaine avec l'Eglise œcuménique d'Orient, le soussigné pense qu'il est superflu de les présenter encore une fois à l'Assemblée, après le vote déjà exprimé par elle à l'unanimité au sujet de l'institution même d'un Synode national.

«2. Quant à une organisation de l'enseignement clérical, qui permette aux prêtres, appartenant soit à l'ordre monastique, soit au clergé séculier, d'acquérir les connaissances des facultés de philosophie et de théologie, par lesquelles la condition de tous les desservants puisse être améliorée, tant sous le rapport moral que sous le rapport matériel, afin que, dans l'avenir, ils ne soient préoccupés que du soin

www.dacoromanica.ro

de remplir dignement la haute mission spirituelle qui leur est confiée, le soussigné pense que c'est à la future Législative ordinaire de faire une loi sur cette matière, conformément aux règles adoptées dans d'autres Etats civilisés.

«3. Quant à l'organisation de l'ordre monastique d'après des conditions avantageuses pour la religion et la société, le soussigné pense qu'il faut suivre en cela les saints canons.

«4. Quant à la promotion dans les fonctions ecclésiastiques et à la collation des titres honorifiques, le soussigné pense qu'il faut qu'elles soient fondées sur l'instruction et la moralité exemplaires, prouvées par des actes authentiques et des mérites incontestables, conformément aux saints canons.

«5. Pour ce qui est de la question soulevée par le cinquième point, le soussigné pense qu'il faut l'écarter de la série des vœux que le comité doit émettre, et cela par la raison qu'elle touche à un système électoral dont les bases ne peuvent être jetées que par suite de la réunion des deux pays, auquel cas c'est à une Assemblée législative nommée par les Principautés-Unies qu'il appartient d'aviser à la confection d'une telle loi.

«6. Ce sixième point, le soussigné pense qu'il est renfermé dans son second point avec la modification proposée.

«7. Ce septième point, le soussigné pense qu'il faut l'écarter totalement, attendu qu'il touche à l'organisation intérieure et rentre, par conséquent, dans la compétence d'une Assemblée législative ordinaire.

«8. Sur la question soulevée par le huitième point, à savoir l'établissement de l'enseignement religieux dans toutes les écoles, c'est assurément un vœu qui est dans l'intérêt de l'Eglise tout autant que dans nos sentiments patriotiques; mais le soussigné pense que c'est là un point qui touche à l'organisation de l'enseignement de l'Etat et qui doit être ajourné jusqu'à la réorganisation de cette branche d'administration.

«9. Le neuvième point ne peut se régler que lorsqu'on procédera à l'organisation du Synode national.

«10. Sur le principe renfermé dans le dixième point, qui dit expressément que les supérieurs de tous les monastères sans exception, aussi bien que les recteurs des séminaires, devront être uniquement pris parmi les Roumains indigènes, le soussigné pense qu'il ne peut s'appliquer qu'aux supérieurs des monastères; quant aux recteurs des séminaires, si l'on exige qu'ils soient uniquement des Roumains indigènes, on fera une restriction au grand dommage du sé-

www.dacoromanica.ro

1980 Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

minaire de notre clergé; car si, dans un temps donné, on ne pouvait trouver parmi les Roumains des hommes qui possédassent assez de lumières, ou même si l'on n'en pouvait former assez pour remplir toutes les places qui doivent être occupées, ne serait-ce pas un dommage pour l'instruction de notre clergé? Si le pays est fermé aux hommes de savoir étrangers, ce ne sera sans doute qu'à son dommage; car nous serions forcés de demeurer avec notre savoir borné; et comme, d'un autre côté, l'Eglise et la nation se sont prononcées hautement en faveur d'une instruction cléricale dans la plus large acception du mot et que ce vœu ne saurait être réalisé sans maîtres versés dans les lettres grecques et latines, ne s'ensuivrait-il pas que la réalisation d'un tel vœu devrait être poursuivie sans maîtres habiles dans l'enseignement? Il va de soi que nos Roumains seront toujours préférés, alors qu'ils posséderont parfaitement les connaissances et les sciences prescrites par les programmes que la nation s'est tracés elle-même.

«11. Sur le principe renfermé dans le onzième point et formulé en ces termes: «Que toutes les églises, tous les monastères et toutes «les communautés religieuses relèvent de la juridiction du Synode»; une telle proposition, nous devons le dire, ne serait pas en conformité avec les canons sacrés, qui prescrivent que les églises, monastères et communautés religieuses, dans chaque diocèse, relèveront de l'Evêque diocésain; car si le vœu du comité se réalisait, ce serait un coup porté à la dignité de chacun de nos Evêques diocésains, ou, en d'autres termes, le Synode serait reconnu comme l'autorité dirigeant les affaires des diocèses, et non pas les Evêques diocésains.

«12. Quant au principe renfermé dans le douzième point et tendant à garantir les personnes ecclésiastiques contre les condamnations et les destitutions arbitraires, ce principe se trouve appliqué même aujourd'hui, et en ce qui concerne son extension et sa stricte aplication, c'est au Synode national qu'il appartient d'en faire un des objets de ses délibérations »

Amendement de Mgr. Nectarius Hermeziu, suffragant intérimaire du diocèse de Roman.

«Je n'adhère nullement aux points suivants: III, VII et XI de la formule de vœux arrêtée par la majorité du Comité du clergé.

«Sur le troisième point, touchant l'organisation du monachisme, je trouve convenable de suivre entièrement les prescriptions des canons de notre Eglise, sans rechercher aucunement des conditions nouvelles.

www.dacoromanica.ro

No 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Décembre.

«Quant au septième point, touchant les fonds du clergé, la matière étant réglée par les prescriptions des canons 38 et 41 des Saints Apôtres et 12 et 13 des Actes du septième Concile œcuménique, pour moi, comme ecclésiastique, je ne puis émettre un vœu contraire aux canons.

«Relativement au onzième point, qui dit que toutes les églises, tous les monastères et toutes les communautés religieuses doivent ressortir à la juridiction de l'Evêque et du Synode, si cette proposition était mise en exécution, l'Eglise serait alors soumise à deux autorités, ce qui est contraire aux canons, outre que ce serait en même temps porter à la dignité de chaque Evêque diocésain une atteinte grave et telle qu'il ne s'en serait jamais vu nulle part.»

10 Décembre 1857.

(Signé) Nectarius Sotiriopoléos.

A propos de ce rapport, Mr. *A. Panu* donne lecture de deux amendements:

Le 1-er est de Mr. *D. Miclescu*; il est appuyé par MM. N. Carp, N. Iamandi, A. Cuza, C. Sturdza (Vaslui), A. Aslan et S. Miclescu :

«Les soussignés proposent à l'honorable Assemblée ad-hoc l'adoption du projet suivant, à la place des vœux émis par le Comité du clergé:

«Considérant que, l'Assemblée, par son vote du 4 Novembre, a demandé l'indépendance de toute suprématie extérieure de l'Eglise orthodoxe de la Moldo-Roumanie;

«Considérant que, pour maintenir l'unité de foi avec l'Eglise d'Orient, l'Eglise de la Moldo-Roumanie indépendante et orthodoxe, sœur et membre de l'Eglise universelle et apostolique d'Orient, dont la source et le chef est notre Seigneur Jésus-Christ, confesse et maintient sans altération tous les dogmes, les saints canons apostoliques et synodaux et toutes les traditions en parfaite conformité avec la foi de l'Eglise d'Orient, et qu'elle pourra à l'avenir, en cas de besoin et en vue de la conservation de l'unité de foi, quand le Synode le jugera convenable, se consulter avec l'Eglise œcuménique pour tout ce qui est de dogme;

«Considérant que toutes les classes de la société ont émis des vœux de progrès et d'amélioration à apporter aux lois du pays aujourd'hui existantes, le Comité du clergé propose d'adopter comme base de la future organisation les principes suivants:

«1. Organisation de l'instruction cléricale sur des principes propres à assurer au clergé, tant régulier que séculier, des connaissances

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

philosophiques et théologiques suffisantes; l'amélioration du sort de tous les ecclésiastiques sous le rapport matériel et moral; la faculté de se livrer exclusivement à leur haute mission spirituelle. La future Assemblée législative votera dans ce but des lois analogues à celles existantes dans d'autres Etats civilisés.

«2. Organisation de l'ordre monacal d'après des principes, qui le rendent utile à l'Etat et à la religion, conformément aux saints canons.

«3. Les promotions aux fonctions et aux rangs ecclésiastiques devront être basées sur une érudition et une moralité exemplaires, prouvées par des actes notoires, ainsi que sur des mérites incontestables, conformément aux saints canons.

«4. L'élection des Métropolitains et des Evêques diocésains se fera à l'avenir par l'Assemblée générale, conjointement avec le saint Synode.

«5. Les biens-fonds ecclésiastiques, c'est-à-dire ceux des évêchés, des couvents, des monastères et de leurs succursales sans exception et des églises, formeront une caisse, qui fournira leur salaire à tous les desservants ecclésiastiques du pays, afin de les mettre à l'abri du besoin.

«6. Les chaires pour l'enseignement religieux dans toutes les écoles de l'Etat, dans toutes les villes et les villages, ainsi que dans les écoles privées, seront occupées par des prêtres.

«7. Les règlements spéciaux et le personnel des évêchés, monastères, séminaires, consistoires, églises et de tout autre institution cléricale, seront, conformément à l'esprit des saints canons, de la compétence du Synode, qui les soumettra à la discussion de l'Assemblée législative et à la sanction du Prince Régnant, pour leur donner force de loi.

«8. Le clerc qui ne recevra pas les ordres dans le pays ne pourra jouir des avantages accordés au clergé indigène, admis à exercer tous les droits politiques, comme les laïques.

«9. Toutes les églises et les monastères du pays dépendront uniquement de la juridiction des Evêques diocésains.

«10. Le Synode seul aura le droit de décider les conflits et les cas d'insubordination entre le clergé inférieur et l'Evêque diocésain, et aucun clerc ne sera condamné ni destitué sans jugement préalable, conformément aux lois et aux saints canons.»

18 Décembre 1857.

(Signés) D. Miclescu, N. Carp, Colonel Iamandi, C. Sturdza (Vaslui), A. Aslan, S. Miclescu, A. Cuza.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
30 Décembre.

«Le 2-ème de Mr. M. *Kogălniceanu* est appuyé par Mr. D. Cozadini, D. Cracti, T. Sacalov, B. Mălinescu, C. Iacovachi, le Dr. Vârnav, D. Grigoriu, P. Brăescu, C. Morţun et J. Chrisanti:

«Le soussigné a l'honneur de soumettre à l'approbation de l'Assemblée ad-hoc les additions et modifications suivantes à introduire dans le projet de la majorité du Comité clérical:

«Doivent être modifiés comme il suit:

«5 point. Conformément aux saints canons, aux droits du clergé ab-antiquo, à la loi fondamentale du pays, l'élection des Métropolitains et des Evêques diocésains sera faite par l'Assemblée générale du pays et confirmée par le Chef de l'Etat. Cette Assemblée sera composée des députés de l'Assemblée législative, du Synode et des représentants extraordinaires du clergé régulier et séculier, choisis dans les districts du diocèse vacant.

«6 point. Tous les fonctionnaires ecclésiastiques sans exception seront salariés et jouiront des mêmes droits politiques que les autres citoyens, en vertu de la loi électorale qui sera votée par les Assemblées réunies des deux Principautés. Le terrain, qui en vertu du Règlement Organique est concédé aux paroisses des villages, leur sera donné aussi à l'avenir.

«Le salaire et les autres avantages matériels, qui seront assurés aux curés des paroisses orthodoxes, seront également accordés aux curés des paroisses catholiques.

«7 point. Les biens ecclésiastiques des évêchés, couvents, monastères sans distinction, des ermitages et des églises paroissiales, ne formeront plus qu'une seule caisse, administrée par le Ministère des Cultes. Sous aucun prétexte les égumènes des monastères ne pourront prendre en ferme à leur compte les terres du clergé, afin qu'à l'avenir ils puissent s'occuper exclusivement de la haute mission spirituelle qui leur est confiée. Le budget des dépenses annuelles sera dressé par le Synode et le Ministère des Cultes et sera soumis au contrôle de l'Assemblée législative. Après avoir pourvu aux salaires et autres besoins de l'Eglise, l'excédant des revenus sera affecté au développement de l'instruction publique et d'autres établissements de bienfaisance, principe reconnu déjà par l'art. 6, § D de la loi organique concernant l'administration des biens ecclésiastiques.

«8 point. Toutes les chaires pour l'enseignement religieux dans les écoles de l'Etat, ainsi que dans les écoles privées, seront occupées par des prêtres.

«9 point. Les règlements spéciaux et les états des évêchés, monastères, séminaires, dycastères, églises paroissiales et toute autre

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

institution ecclésiastique, seront dressés par le saint Synode; cependant, pour avoir force de loi, ils devront être confirmés par le Gouvernement, et nommément ceux de la branche administrative seront soumis au Chef de l'Etat et ceux du ressort législatif devront être d'abord discutés et votés par le Corps législatif et soumis ensuite, comme toute autre loi, à la sanction du Prince.

«10 point. Les égumènes de tous les monastères sis dans le pays et les supérieurs des séminaires sans exception ne pourront jamais être pris parmi les étrangers, ni parmi ceux qui à l'avenir auraient reçu à l'étranger, sans autorisation de l'Eglise indigène, l'ordre de la prêtrise.

«11 point. Toutes les églises et les monastères sis dans le pays relèveront de la juridiction des évêchés diocésains respectifs en première instance et du Synode en instance d'appel.

«12 point. Les ecclésiastiques ne pourront être destitués ni condamnés sans jugement préalable.

«Le soussigné demande en outre qu'on y ajoute ces deux derniers points, et nommément:

«13 point. A l'avenir les Métropolitains et les Evêques diocésains seront élus parmi tous les membres du clergé monacal, sans exiger des candidats d'autres conditions que la vertu, l'érudition théologique et les qualités spirituelles, conformément aux saints canons.

«14. point. Le règlement de la question des monastères dédiés aux Saints-Lieux, comme question dont la solution n'est que de la compétence du pays, conformément à la réserve faite par l'Assemblée dans la séance du 3 Octobre (procès-verbal V), est reservé au futur Gouvernement du pays dans la plénitude de son autonomie.»

(Signé) M. Kogălniceanu.

Nous appuyons cet amendement: T. Sacalov, D. Cozadini, D. Cracti, B. Mălinescu, C. Iacovachi, Dr. G. Vârnav, D. Grigoriu, P. Brăescu, C. Morţun, J. Chrisanti.

Jassi, 19 Décembre 1857.

S. R. *l'Archimandrite Melchisédech* lit un discours, dans lequel il développe et soutient les vœux du clergé. «Ces vœux, dit-il, sont inspirés par l'intérêt national, par l'intention de voir progresser le clergé et sa position s'améliorer, de conserver la religion, ce précieux héritage de nos ancêtres, et de favoriser le développement intellectuel des prêtres, appelés à éclairer et à conseiller le peuple.»

www.dacoromanica.ro

Discours de l'Archimandrite Melchisédech.

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Décembre.

«Le clergé vient exprimer ses vœux devant l'Assemblée nationale. Ce ne sont pas, il est aisé de le voir, des vœux d'une conquête, d'une influence particulière, d'un intérêt de caste, mais des vœux d'un intérêt national, des vœux de progrès pour le clergé, en parallèle avec le progrès que nous souhaitons à notre société toute entière. La position de notre clergé dans le sein de la société est, de tous les autres intérêts de la nation, le plus légitime et le plus en rapport avec l'esprit de l'Evangile; c'est la position du pasteur qui supporte patiemment, avec son troupeau, toutes les intempéries de l'hiver, en attendant le retour du printemps, qui, en égayant son troupeau, doit faire aussi sa joie à lui.

«En désirant des réformes et des améliorations dans l'intérêt du sort du clergé, nous ne faisons que désirer, d'un côté, de conserver le gage précieux que nous ont légué nos ancêtres — la sainte religion — et, de l'autre, de participer au progrès de la société, selon la mission dévolue au clergé, d'éclairer le peuple et d'en être le guide spirituel et conformément aux exigences du siècle dans lequel nous vivons. Car ce serait, Messieurs, une injustice criante d'y mettre obstacle ; ce serait contraire à la nature, ce serait la politique la plus infamante, que d'empêcher le clergé de goûter aussi des bienfaits du progrès, auxquels participent les autres membres de la société.

«Ainsi, **conservation de notre religion et progrès** doit être la devise du clergé roumain. C'est là aussi ce qu'exprime le Comité du clergé, par les vœux spéciaux qu'émet aujourd'hui la majorité de ce comité.

«1. Avant tout, nous déclarons de nouveau que **notre Eglise est un membre de l'Eglise œcuménique, qu'elle professe et observe intacts tous les dogmes et les saints canons apostoliques et synodaux, ainsi que les saintes traditions, en se conformant en tout à l'Eglise d'Orient pour tout ce qui concerne la foi.**

«Nous faisons de nouveau cette profession de foi, pour enlever toute espèce de prétexte à ceux qui voudraient nous inculper jusque dans la cause de la religion, pour laquelle ils nous doivent tant. Les sentiments religieux du Roumain sont attestés par son histoire, par son pays, qui est rempli de monuments religieux; ils sont attestés par l'Orient orthodoxe, qui a vécu et vit des aumônes du Roumain.

«En ce moment même et en exprimant nos vœux, nous n'entendons pas rompre les liens dogmatiques qui nous unissent à l'Eglise

www.dacoromanica.ro

1890 Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

d'Orient; mais nous voulons nous soustraire dans l'avenir aux abus. Pour ce qui concerne l'unité de la foi, nous désirons continuer de nous consulter avec la susdite Eglise, en cas de besoin, au sujet de l'observation des dogmes. Et nous le désirons comme une conséquence du symbole de la foi, dans lequel nous confessons et croyons en «**une sainte Eglise**». Cette unité dogmatique de l'Eglise, nous désirons la conserver, et elle ne peut être conservée que par une consultation mutuelle des Eglises, dans les cas de dissidence en matière de dogmes. C'est ce qui a donné lieu, comme nous le voyons dans l'histoire ecclésiastique, aux Conciles œcuméniques, où les pères de tout le monde chrétien se réunissaient pour se consulter sur les dogmes et le bon ordre de l'Eglise.

«Depuis que les Conciles œcuméniques ont cessé de se réunir, cette unité de l'Eglise est conservée au moyen des correspondances entretenues par les Eglises particulières avec celles qui ont un rang plus élevé et sont plus renommées par leur antiquité ou par d'autres prérogatives qu'elles possèdent.

«Tout en désirant de conserver l'unité de la foi, nous voulons néanmoins éviter de **perdre**, d'après la teneur même des canons, **sous aucun prétexte, ni même celui d'une œuvre sacrée, la liberté que nous a donnée avec son sang notre Seigneur Jésus-Christ, le rédempteur de tout le genre humain** [1]), liberté à laquelle tient avec force tout peuple chrétien.

«Que nos frères d'Orient nous montrent le même amour chrétien que les Moldo-Roumains leur ont toujours témoigné, pour que tous d'une voix et d'une âme nous glorifions **Jésus-Christ, le fondateur et le promoteur de notre foi.**

«2. La mission du clergé est la mission des Apôtres, que le Sauveur a envoyés dans le monde en leur disant: «Allez et enseignez à toutes les nations», et par cette considération, il les a nom-

[1]) Conc. œcumén. III, chap. 8. Citons ces mots textuellement: «Aucun des Evêques aimés de Dieu, ne doit s'emparer d'un autre diocèse qui n'a pas été auparavant ou dès le commencement sous sa juridiction, et si quelqu'un s'en est emparé, fût-ce même sous le prétexte d'une œuvre sainte, il doit le restituer, afin que les canons des pères ne soient pas violés et qu'il n'intervienne l'orgueil de la possession mondaine; il ne faudrait pas non plus renoncer, en la perdant peu à peu, à la liberté que nous a donnée avec son sang notre Seigneur Jésus-Christ, le rédempteur de tout le genre humain. En conséquence, le saint Concile œcuménique a décidé de maintenir, pour chaque diocèse, intacts et inviolables les droits qui lui appartiennent ab-antiquo. Toute transgression à ce qui vient d'être décidé sera considérée par tout le saint Concile œcuménique comme nulle et non avenue.»

www.dacoromanica.ro

més tantôt **lumière du monde,** tantôt **sel de la terre** et d'autres fois **citadelle sise sur la montagne,** et de leur ignorance il a déduit l'ignorance du peuple. Si la lumière est les ténèbres, que seraient donc les ténèbres?

«Il est vrai que l'idée d'un **clergé éclairé** a depuis longtemps lui dans notre patrie. Déjà en 1664, le Prince Basile Lupu fonda dans l'enceinte du monastère des Trois-Saints, à Jassi, une Académie, où l'on faisait, entre autres, un cours d'enseignement théologique.

«Le Prince Nicolas Maurocordato établit une imprimerie et une école dans le couvent de St. Saba à Jassi et les confia à la curatelle de Chrisanti, Patriarche de Jérusalem, qui se trouvait alors en Moldavie. Le Prince Constantin Maurocordato avait pris des mesures énergiques pour l'enseignement du clergé, en stipulant par son règlement de 1741: «**qu'il y ait à la Métropole, dans les évêchés et «dans tous les monastères des professeurs et des élèves pour l'en-«seignement.**» *(Uricarul,* IV, pag. 396.) Le Prince Gr. Ghica (1775) régla également la création d'écoles dans les évêchés et dans les monastères, avec ordre de ne conférer la diaconat ou la prêtrise à quiconque n'exhiberait pas des certificats de la part des professeurs de l'enseignement ecclésiastique, constatant que le candidat est versé dans cet enseignement. A cette mesure ont non moins contribué plusieurs de nos hiérarques, tels que les Métropolitains Dossothée, Georges, Jacob et Benjamin, ce dernier ayant, au commencement de ce siècle, mis les fondements du premier séminaire en Moldavie. Nous pouvons nommer aussi le Révérend père supérieur Païsius, qui a allumé le flambeau de l'instruction du clergé dans le couvent de Neamţu, par les institutions dont il a doté ce couvent et par ses travaux littéraires, secondés par ceux de ses compagnons. Mais les fréquents changements des Princes et autres calamités de l'intérieur et du dehors, qui sont venues fondre l'une après l'autre sur nos pays, ont entravé le progrès désiré dans cette branche, comme dans toutes celles des améliorations publiques de la patrie.

«Aujourd'hui, grâce à la loi de 1851, qui a élargi les bases de l'enseignement clérical, ainsi qu'à la sollicitude paternelle de Son Eminence le Métropolitain Sophronius Miclescu, l'instruction du clergé vient d'entrer dans une phase beaucoup plus satisfaisante. Néanmoins, par des causes en partie évidentes, en partie inconnues, cette branche de l'instruction publique se trouve encore dans un état précaire et a besoin d'être assurée sur des fondements solides et placée à l'abri des intrigues des malveillants, qui se sont toujours efforcés de ren-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

verser toutes les bonnes lois et institutions, pour satisfaire leur égoïsme et leur personnalité.

«Puisque, grâce à Dieu, nous sommes arrivés à une époque, où nous désirons tous **la lumière, le progrès, la civilisation**, il faut nécessairement allumer aussi le flambeau destiné à donner la lumière au clergé, lequel, de son côté, doit éclairer le peuple, de même que l'œil éclaire le corps. Les députés du clergé, pénétrés de ce besoin impérieux de la patrie, désirent que les mesures les plus énergiques soient prises à l'avenir dans le but de doter le clergé des connaissances qui font l'ornement de notre siècle et qui sont le partage du clergé de tous les Etats éclairés.

«Le monachisme est intimement lié aux institutions de notre Eglise. Ce sont les moines qui, d'après les canons, fournissent les principaux pasteurs de l'Eglise: les Métropolitains, les Evêques et les égumènes. Le monachisme est le type de la piété chrétienne; il représente cette abnégation évangélique, cet ascétisme, qui fait que le chrétien, dégagé des liens de la chair et du sang, est prêt à se sacrifier pour la gloire de Dieu et le salut de ses semblables; c'est dans la vie monacale que l'on se livre nuit et jour à la méditation de la loi divine; c'est là qu'on étudie et que l'on apprend les voies, par lesquelles l'homme parvient à être sur la terre la vertu personnifiée; c'est là que résident le désintéressement, l'obéissance, l'humilité, l'ascétisme, l'amour évangélique, qui font que l'on est prêt à donner son âme pour son prochain. Le Christ lui-même a avoué qu'il ne saurait exister d'amour plus fort que celui-là.

«Et quel bien immense ne résulterait-il pas pour la société de ces qualités morales inhérentes au monachisme! La société doit être jalouse d'un tel bien et chercher d'en avoir sa part. Aussi le clergé désire-t-il que, selon l'esprit des saints canons, le monachisme soit organisé de manière que les biens moraux qu'il possède soient dirigés dans le but de devenir utiles à la société et à la religion.

«4. Le devoir du clergé en général est d'éclairer et de moraliser le peuple par les préceptes de Jésus-Christ. Les fonctionnaires ecclésiastiques sont les surveillants et les guides du clergé dans cette haute mission. Ils sont appelés, d'après les paroles de l'Apôtre, **à remplir les lacunes** occasionnées par l'inadvertance ou l'incertitude des membres du clergé inférieur. Ce sont eux, par conséquent, qui doivent particulièrement briller dans la science du Seigneur et dans la pratique de la piété chrétienne.

«Ils doivent être, dans le sens véritable, **le flambeau placé dans**

www.dacoromanica.ro

le chandelier pour éclairer tout le monde, la citadelle sise sur la montagne et qui ne peut être cachée.»

«Les rangs et les honneurs dans la société sont une invention des hommes sages, dans le but d'encourager la vertu, en l'exaltant et en la faisant estimer par le peuple, et d'y attirer le plus grand nombre d'adeptes possible. Ce sage moyen, l'Eglise aussi l'a adopté anciennement, comme une récompense patente du mérite de ses serviteurs. Or, ces rangs ne sauraient avoir de valeur que s'ils étaient inséparables de la vertu et du mérite et en rapport avec l'intérêt de la patrie; autrement, ils ne seraient que l'aliment d'une ambition dégénérée et d'aucune utilité pour l'Etat, et il serait alors mieux qu'ils n'existassent même pas.

«Par ces considérations, nous désirons que **les promotions dans les fonctions et les grades ecclésiastiques soient basées sur l'érudition, la moralité et des mérites évidents au profit de l'Eglise et de la patrie.**

«5. Anciennement, l'élection des Métropolitains se faisait par les ecclésiastiques. Voici ce que le Prince Cantémir nous dit à ce sujet: «Le clergé choisit lui-même ses nouveaux pasteurs, mais seulement «sur la convocation faite par le Gouvernement; encore faut-il que le «choix soit sanctionné par le Prince, c'est-à-dire que c'est de la main «de celui-ci que l'élu reçoit son bâton pastoral.»

«Sous le règne des Phanariotes cet usage disparut, comme tant d'autres bonnes institutions, et nous voyons en 1761 le Prince Théodore Callimach rappeler de Constantinople son frère Gabriel et, après la démission du Métropolitain Jacob Putneanu, lui conférer la dignité de Métropolitain sans consulter le clergé, se contentant de lui remettre les insignes pastorales en présence du clergé et des boyards.

«Cet acte était complètement opposé aux canons et aux traditions de l'Eglise, qui donnent ce droit aux Evêques et aux prêtres (voir chap. 30 du Syn. apost; chap. 3 du Syn. œcum. VII; chap. 13 du Syn. de Laod.); il était de même contraire au règlement concernant l'ordination des Archevêques, où il est dit expressément, à propos des candidats à l'episcopat, qu'ils sont élus et examinés par les Evêques et les prêtres. Après les canons, vient la loi du Règlement Organique, qui attribue exclusivement ce droit à l'Assemblée des boyards.

«Mais nous ne comprenons pas que le clergé séculier ne puisse faire partie de ces Assemblées. En effet, dans le 13-ème canon du Synode de Laodicée il est dit: «Ceux d'entre les séculiers, les plus

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

«éclairés et les plus pieux, devront prendre part aux élections avec «les Evêques et les prêtres.»

«Il est même à désirer qu'il en soit ainsi; car plus les bases de l'Assemblée seront larges, plus le résultat en sera favorable pour l'Eglise.

«Donc, conformément aux canons et aux droits consacrés ab-antiquo, le clergé, tant monastique que séculier, ne doit pas être exclu de l'élection des Archevêques, comme il l'a été jusqu'aujourd'hui; il doit au contraire prendre part à ces élections concurremment avec le Synode, par l'organe des députés de chacun des districts du diocèse vacant.

«6. Il est incontestable que la religion et l'Eglise forment un des plus fermes soutiens de l'Etat et de la nation ; que ceux qui servent la religion servent aussi la société, qui doit veiller sur cette catégorie de ses serviteurs avec autant de sollicitude que sur toute autre.

«Les prêtres séculiers, surtout les clercs de classe inférieure, les chantres et les sacristains, ont été en butte à des injustices criantes, tant dans les villes que dans les campagnes. Dans les villes, ils ont été réduits, pour la plupart, à vivre littérallement de la charité des chrétiens, qui ont pris l'habitude de payer aux prêtres les prières et les cérémonies religieuses qu'ils font pour eux. Dans les campagnes, ils sont, à peu d'exceptions près, réduits à gagner leur pain quotidien par un travail semblable à celui des villageois.

«Ce déplorable état des prêtres est une des principales causes du peu de progrès obtenu dans la civilisation du clergé, et par conséquent du peuple.

En effet, la plupart des jeunes gens, et souvent les plus intelligents, après avoir achevé leurs études au séminaire, ne voyant pas dans le clergé une position honorable, digne de la vocation de prêtre, refusent la prêtrise et préfèrent une carière civile.

«C'est pourquoi nous désirons que tout fonctionnaire ecclésiastique soit salarié proportionnellement à sa position dans la société et à ses devoirs, pour qu'il puisse tout entier se consacrer à la prédication de la morale évangélique, à l'instruction et au salut du troupeau qui lui est confié.

En proposant de réunir tous les biens du clergé, ceux des évêchés, de monastères, des ermitages et des églises, en une seule caisse sous le contrôle du Synode, nous n'avons d'autre but que celui d'établir chez nous aussi cette antique institution de l'église primitive dont parlent les livres saints, d'après laquelle chacun dé-

www.dacoromanica.ro

posait ses biens aux pieds des Apôtres, qui les distribuaient ensuite où besoin était, par le ministère de personnes choisies à cet effet. (Acte II, 44, 45 et V, VI.)

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

«En proposant la réunion des biens du clergé sous le contrôle du Synode, nous voulons l'emploi régulier et légal du bien clérical au profit des églises et surtout de leurs desservants. Nous voulons nous préserver du gaspillage et des abus commis au détriment des revenus de l'Eglise. Qui ne sait, en effet, qu'il existe un grand nombre d'églises, surtout dans les villes, qui mettent leurs revenus à la disposition de quelques personnes, qualifiées de **curateurs?**

«Il en est de même de plusieurs ermitages, qui ont leurs propres fonds et qui, par suite de divers abus, se trouvent hors d'état d'offrir aux membres de la communauté la nourriture quotidienne et les abandonnent à la charité publique.

«Nous voulons enfin l'institution d'une caisse unique pour les biens du clergé, parce que l'Eglise a besoin d'une foule d'améliorations, qu'elle ne pourra jamais atteindre en l'absence de moyens suffisants et d'un contrôle sévère.

«8. Pour que notre jeunesse ne soit point privée de la connaissance des dogmes et de la morale chrétienne, l'enseignement doit en être donné dans les écoles par des prêtres, qui, certes, sauront le faire consciencieusement.

«9. Considérant que les règlements concernant les caisses cléricales doivent avoir une tendance religieuse, morale, conforme à l'esprit de l'Evangile et aux canons de l'Eglise, il est évident qu'ils doivent être faits par le Synode, qui, comme la suprême autorité spirituelle, veille en même temps à l'instruction et aux règlements ecclésiastiques.

«Ce vœu est fondé sur l'existence même des canons de l'Eglise, qui eux aussi ne sont rien moins que des règlements votés par les Synodes et sanctionnés par les Rois chrétiens, pour servir de guide en matière ecclésiastique.

«Les statuts concernant le personnel nécessaire à chacune de ces caisses seront dressés par cette autorité, comme la plus capable de connaître mieux que personne les besoins du clergé et de ses desservants et la plus à même d'apprécier les travaux et le mérite de ces derniers.

«Mais pour que de semblables institutions puissent avoir la force que leur est nécessaire, il faut que, selon l'ancien usage, elles soient soumises à la sanction du Prince.

«10—11. Les monastères et les églises sont des fondations ser-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

vant d'appui à la religion et à la nationalité. Dans leur sein s'est conservée notre littérature au milieu de tant de catastrophes; c'est de là que sont sortis la discipline et les idées religieuses, qui se sont répandues dans notre pays parmi notre peuple; c'est là, enfin, que le malheur a de tout temps trouvé un asile.

«Mais par les nombreux exemples que nous ont offerts nos monastères, nous avons vu que, dès l'instant où des étrangers en étaient devenus les supérieurs, la nationalité et le sentiment religieux en étaient expulsés, en sorte que le Roumain chrétien n'y trouvait plus rien de national, ni langue roumaine, ni cœur roumain, ni piété roumaine; il n'y rencontrait plus que haine et mépris de tout ce qui est national.

«Aussi, mus par l'amour de la patrie et de notre nationalité, nous ne pouvons que désirer que toutes les églises, tous les monastères, les ermitages du pays, relèvent exclusivement de l'autorité de notre Eglise, des Evêques et du Synode; à l'exemple des autres pays chrétiens bien organisés, que nul en dehors de ceux-ci ne puisse nommer les supérieurs, et que ces derniers ne puissent être nommés que parmi ceux qui ont servi la patrie et en ont mérité.

«Partant du même point de vue, nous désirons que l'éducation ecclésiastique ne soit point confiée à des étrangers dans les instituts d'enseignement religieux, car de ces instituts il ne doit sortir que des prêtres roumains, des promoteurs de la religion et de la nationalité.

«Nous le disons, parce que nous croyons que la nation roumaine ne sera jamais assez malheureuse pour que dans tout son clergé, parmi tous ceux que le pays fait instruire à tant de frais, tant ici qu'à l'étranger, il ne se trouve des personnes possédant les connaissances requises par le programme des séminaires.

«12. Le dernier point est trop clair pour tout Moldo-Roumain, pour avoir besoin d'aucune explication. On peut seulement ajouter que la garantie offerte aux fonctionnaires ecclésiastiques pour la conservation de leurs postes sera un motif de plus pour les engager à concentrer toutes leurs facultés dans l'exercice de leurs fonctions et dans l'accomplissement rigoureux des devoirs qui y sont attachés.»

Mr. *D. Miclescu* lit un discours, où il est dit que nous avons tous montré dans la dernière séance du 4 Novembre combien nous vénérons la religion et combien nous désirons le progrès de ses ministres; mais qu'il ne saurait adhérer à tous les points du projet du Comité ecclésiastique, dont quelques-uns lui paraissent trop exclusifs

www.dacoromanica.ro

et devoir entraîner l'établissement d'une caste à part dans la nation; qu'il a donc prépare l'amendement qu'il soutient.» 1980 Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

Discours de Mr. D. Miclescu.

«Messieurs,

«Dans le rapport du Comité du clergé se voient échelonnés douze points proposés par la majorité de ce comité pour servir de base à l'organisation future de l'Etat roumain. Mais il faut se rappeler que, pour que ces vœux soient appuyés par nous, laïques, nous devons nous pénétrer de cette grande et sainte vérité de l'Evangile: «Rendez à César ce qui appartient à César et à Dieu ce qui est à Dieu», afin qu'en défendant l'Etat civil contre toute oppression ou prédomination de la part d'une certaine classe, nous puissions d'autant plus appuyer tout vœu tendant au progrès moral du clergé de notre pays! Le vote de l'Assemblée de 4 Novembre, le discours digne d'éloges prononcé le même jour par l'honorable député de Dorohoi, Mr. Kogălniceanu, pour défendre les droits des prêtres séculiers, la satisfaction avec laquelle nous avons tous voté en faveur d'une question de progrès et pour maintenir la dignité de notre religion, témoignent de la confiance et du respect que nous avons pour la religion et ses ministres. C'est le cœur soumis, avec une pensée pure, courbé jusqu'à terre, que je m'incline devant le saint pasteur, qui, au nom de Dieu Notre Seigneur, me conseille de marcher dans la voie de la vérité en ce qui concerne la sainte religion et les saints canons irrécusables. Mais cependant, que jamais les choses spirituelles ne se changent en un joug d'asservissement! Etre pasteur ne veut pas dire dominer ou régner! Et je dis cela, parce que je vois qu'une partie du clergé, des personnes vénérables, confondent les dogmes et les saints canons de l'Eglise avec des questions de privilèges, des questions de caste et des principes protecteurs d'un système égoïste et exclusif. Il est de mon devoir de m'opposer et de mettre un frein à des tendances destructrices de l'ordre social. Exemples: les articles 5, 7 et 9 du rapport du comité.

«L'art. 10 peut être interprété ainsi: c'est qu'on ne se soucie du clergé étranger qu'autant qu'il ne s'agit des postes bien payés du clergé, et qu'il est permis à un prêtre, qui pour ses ouailles est un mentor et un professeur indispensable, de garder ses sentiments patriotiques, quels qu'ils soient, pourvu qu'il soit prêtre! Eh bien non, saints pères, vous vous trompez si vous pensez que les charges et la responsabilité morale sont moindres pour ces derniers que pour un égumène. C'est pourquoi je soutiens, que la personne

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

non ordonnée dans le pays doit être considérée comme étrangère, car nous avons dans le pays nos Métropolitains et nos Evêques et nous n'avons nullement besoin de chercher des patrons parmi les Patriarches et les Métropolitains des monastères étrangers! Les prières et le lieu de l'ordination sont pour les clercs des conditions de nationalité et de fidélité à la patrie beaucoup plus fortes que le lieu de naissance ou les liens du sang. Les Apôtres du Sauveur ont été de races différentes, ce n'était pas seulement des Israélites, et leur fidélité envers leur maître et leur Dieu a été une et la même! Ce n'est pas en vain que l'Eglise chante le saint cantique: «Vous tous qui êtes baptisés en Jésus-Christ, vous avez en même temps reçu la foi de Jésus-Christ. Aléluïa!» Que l'on écarte donc la condition exclusive pour les égumènes et les recteurs et que l'on adopte la condition du lieu d'ordination des clercs.

«Quant à l'art. 6, concernant les prêtres des villages, il cache une arrière-pensée! Pardonnez-moi, saints pères, si j'ose m'exprimer avec tant de franchise, mais la question la plus grave, la plus délicate, qui jusqu'à hier, depuis quelques semaines, emotionnait le pays, depuis le plus petit jusqu'au plus grand, vous était connue, et par cet article vous renouvelez indirectement et excitez de nouveau la lutte à peine calmée; il ne faut pas verser de l'huile sur le feu, quand votre rôle est d'apaiser et de pacifier! Vous direz que vous avez pitié du malheureux; aidez-le en ce cas comme il vous est prescrit: que votre main gauche ignore ce que donne votre main droite. Vous répondrez, que vos poches et vos cassettes sont vides, et alors je ne vous parlerai pas des saints docteurs sans argent ni des grands hiérarques de l'Eglise chrétienne, car je suis peu versé dans les Saintes Ecritures; mais je vous donnerai comme exemple un bon chrétien, connu dans le pays sous le nom de Lumînăricâ. Cet homme pauvre, sans souliers, sans habits, allait de ville en ville, de village en village, demandant l'aumône aux riches, et s'en allait porter des consolations et la vie dans les huttes des nécessiteux. Voilà une bonne chose à mettre en pratique et non la discorde, l'ambition et l'avidité!»

S. R. *l'économe D. Matcaş*, représentant du clergé séculier de Roman, déclare, au nom du clergé et de ses électeurs, «que le clergé est loin de viser à la domination, au concordat, à l'inquisition. Il est notoire, dit-il, que le clergé orthodoxe n'a jamais poursuivi des vues despotiques, que le clergé séculier en particulier est intimement mêlé à la vie de la nation et qu'il sent avec la nation; qu'en conséquence, si Sa Révérence soutient le projet en question, c'est dans la conviction que le clergé doit progresser simultanément avec la nation entière.»

www.dacoromanica.ro

Mr. *N. Bossie* lit un discours, dans lequel il demande qu'on relève le clergé séculier; il veut qu'on lui fasse une position digne de sa destination et qu'on emploie les grandes ressources matérielles dont il dispose pour salarier les prêtres séculiers, pour fonder des écoles dans les couvents, pour établir des séminaires etc. etc. Il rappelle comment le collège du couvent de Neamtzu a été supprimé.»

Discours de Mr. N. Bossie.

«Au commencement était le verbe et le verbe était à Dieu et Dieu était le verbe.»

«Les sociétés humaines du monde entier sont inspirés de ce sentiment puissant, qui semble être instinctif à l'homme et qui est le sentiment de respect, d'amour et de croyance en Dieu.

«L'homme, sitôt qu'il a commencé à penser et à juger, a reconnu que le monde a un créateur, d'autant plus puissant qu'il est intelligent et bon. Bien que le respect ou l'adoration de Dieu se retrouve, sous différents aspects et sous diverses formes, chez tous les peuples, même les plus sauvages, la croyance naturelle en un Dieu ne suffisait pas à l'intelligence bornée du mortel et il a fallu que la révélation divine éclairât l'homme, en le poussant vers la connaissance de Dieu, le dirigeât en même temps dans la voie du bien et complétât sa partie morale.

«Sitôt les sociétés formées, on vit la religion, la sainte religion, devenir la base de ces sociétés, le centre qui les unit et qui forme le lien de fraternité entre l'humanité.

«Le pouvoir temporel parle seulement à l'intelligence, mais le pouvoir spirituel parle tout à la fois à l'âme et à l'intelligence.

«Constamment et chez toutes les nations, la religion a eu ses maîtres, ses Apôtres; la religion a eu ses ministres et par conséquent ses défenseurs, qui avaient pour mission de dévoiler les mystères de la religion, d'enseigner au peuple la connaissance de Dieu et de le diriger dans la voie du bien; c'est à l'accomplissement de ces devoirs sacrés ou à leur inobservation qu'a toujours été dû le salut ou la perte d'une nation, comme nous pouvons l'observer dans l'histoire de tous les peuples.

«La religion chrétienne, Messieurs les députés, cette sainte religion, fille du ciel, qui nous a été révélée par le fils, et le verbe de Dieu, qui a été sanctifié et scellé par son sang et par sa mort,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

cette religion a été prêchée au monde entier par les saints Apôtres, les Pères de l'Eglise et les martyrs indomptables.

«Notre Sauveur Jésus-Christ n'a pas choisi les propagateurs de sa religion parmi les riches, les puissants et les orgueilleux, mais il a choisi douze pêcheurs très pauvres, à qui il a recommandé la simplicité et la pauvreté la plus complète, en leur disant: «Vous «n'aurez ni besace, ni bâton, ni deux habits, ni n'aurez souci du len- «demain, car votre Père qui est dans les cieux, de son œil vigilant, «veillera sur vous. Allez et enseignez le salut au monde entier, et «la récompense sera digne de l'ouvrier.»

«Les saints Apôtres et leurs disciples, armés seulement de la puissance du verbe divin, ont soumis les Empereurs les plus puissants et tous les peuples, en les conquérant non par la force des armes, ni à prix d'or, mais par leurs enseignements, par leur vie morale et par leur patience, et la religion du Christ, notre Sauveur, prêchée par douze Apôtres choisis parmi des pêcheurs simples et pauvres, règne aujourd'hui sur le monde entier.

«Tant que la simplicité évangélique a été conservée par les disciples des saints Apôtres, la religion est toujours sortie triomphante des persécutions les plus cruelles. Les hommes, du temps même des saints Apôtres, accouraient en foule et embrassaient la religion chrétienne et déposaient leurs biens aux pieds des Apôtres, afin de venir en aide aux pauvres et aux veuves et de soigner les infirmes et les malades. Et malgré cela, les saints Apôtres n'abusaient pas de ces biens et se nourrissaient de leur propre travail, ainsi que le constate le saint Apôtre Paul, le précepteur des peuples, lorsqu'il dit: «Je n'ai jamais mangé gratis le pain d'autrui, et ces mains m'ont «servi à moi et à ceux qui étaient avec moi.»

«Voilà la façon dont les saints Apôtres ont propagé les vérités de la religion, et c'est pourquoi ils ont répandu leur parole comme la foudre jusqu'aux extrémités du monde.

«L'histoire de l'Eglise nous dit que, dans les derniers temps, l'amour de la gloire, l'amour de soi-même, la convoitise des biens terrestres et des plaisirs du monde ont perdu les âmes de ceux qui étaient à la tête des fidèles et ont attiré la colère de Dieu sur les fidèles; s'il y a eu tant de persécutions contre l'Eglise et qu'elle ait eu à subir tant d'épreuves, c'est parce qu'elle s'était écartée des principes de la simplicité évangélique et parce que les soucis mondains enlevaient à ses chefs le temps nécessaire à l'enseignement du verbe. De là sont sorties tant d'hérésies, des milliers de schismes, des milliers de luttes perpétuelles et enfin la séparation de l'Eglise.

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA 959 - MUNICIPIULUI - BUCUREȘTI

No. 1980.
Proc.-verb. 30.
1857
20 Décembre.

«L'histoire de notre Eglise roumaine représente, bien qu'en petit, l'histoire de l'Eglise chrétienne entière. Quand notre nation roumaine était dans sa simplicité primitive et luttait à mains armées contre les ennemis et les voisins qui voulaient envahir notre pays, légué par nos ancêtres, un simple prêtre, par quelques paroles prononcées au nom de la religion, était en état d'encourager et de soulever tout le peuple et de le faire en un instant se sacrifier pour la défense de la patrie.

«Les moines mêmes, de leurs demeures tranquilles ou de leurs cellules situées dans des endroits déserts, dans des grottes, dans des crevasses du sol et sur la crête des monts, et qui consacraient tout leur temps en prières, à la lecture des Saintes Ecritures et aux travaux manuels, répandaient sans cesse les enseignements salutaires et les consolations de la religion pour instruire et fortifier le peuple, car la voix du peuple est la voix du Dieu ; et bien souvent même les Princes, accablés de soucis et remplis de peur, se rendaient chez ces pieux vieillards et leur demandaient des prières et des conseils, et quand ces Princes s'en retournaient vainqueurs de la lutte contre l'ennemi acharné de la patrie, ils faisaient ériger une église ou un monastère comme monument de reconnaissance, de souvenir, et ces monuments existent encore.

«L'histoire du plus grand nombre des monastères de notre pays est liée à l'histoire des victoires remportées sur les ennemis de notre patrie.

«Tout le monde sait quelle grande pensée salutaire a présidé à la fondation de ces établissements.

«Nul n'ignore que ces saintes fondations n'ont été et ne sont destinées qu'à être des établissements de bienfaisance, mais l'instabilité des temps, le fréquent changement des Gouvernements, les invasions étrangères, qui, l'une après l'autre, ont apporté la désorganisation dans notre cher pays, ont mis ces établissements dans le triste état où ils se trouvent actuellement.

«Messieurs les députés, nous sommes à un moment de réforme, et il faudrait que l'Eglise restât telle qu'elle a été lors des réformes faites en 1831?

«Depuis lors, notre nation roumaine a fait de grands progrès, malgré les lourdes difficultés où elle s'est trouvée, malgré toutes les influences étrangères, malgré les noires intrigues de quelques-uns et malgré les nombreuses commissions instituées pour les écoles.

«Voyons si l'Eglise, qui n'a eu aucune de ces entraves, a pro-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

gressé dans la voie de l'enseignement et de la morale, ou bien si elle a, comme dit le Roumain, rétrogradé?

«L'Eglise moldo-roumaine est une des plus riches, et malgré cela nous savons tous très bien comment cette colossale fortune a été employée jusqu'à ce jour.

«Le clergé moldo-roumain se divise en deux, en moines et en prêtres séculiers.

«Le prêtre séculier accompagne l'homme dès le sein de sa mère, depuis qu'il est dans les langes, jusqu'au tombeau; le prêtre séculier veille au chevet du malade; le prêtre séculier recueille son dernier soupir, son dernier souffle, et par ses prières il recommande son âme à Dieu; le prêtre séculier console en même temps la famille désespérée; le prêtre séculier court toute la journée, voire même la nuit, par la pluie, par la neige, par les tourmentes, parcourant tous les hameaux des villages et rendant service à tous les fidèles qui l'appellent; le prêtre séculier est le maître enseignant de droit du peuple, et non seulement les enfants, mais aussi les vieillards l'appellent père; le prêtre séculier enseigne à tous, il conseille les paysans; le prêtre séculier enseigne à tous les vérités de la religion, dans son langage simple; et pour tout cela quelle est sa récompense? La pauvreté, la pauvreté la plus horrible! Ceux qui ont vécu à la campagne savent parfaitement que le plus grand nombre de ces prêtres ne vivent que de la charité des fidèles. Qui n'a vu le prêtre séculier se servir d'un chariot de louage et vivre du travail de ses bras, sans participer aucunement à l'immense avoir du clergé pour nourrir sa famille et élever ses enfants? Et nous avons encore l'audace de dire que nos prêtres séculiers sont ignorants! Mais est-ce leur faute? ont-ils en entre les mains toutes les richesses léguées par nos ancêtres aux monastères pour le bien général? Nous savons à qui incombe la faute, mais je m'étonne qu'il y ait encore des prêtres séculiers et qu'ils soient ce qu'ils sont.

«Je demande maintenant, quels services les moines, dont l'existence est si largement assurée et dont quelques-uns jouissent de très grands revenus, rendent-ils à la société? Jusqu'à ce que l'on fasse un prêtre séculier, qui est incontestablement nécessaire à la société, il y a une foule de formalités à remplir, on rencontre un grand nombre de difficultés,—tandis que il n'y a rien de plus facile que de faire un moine

«En ordonnant un prêtre séculier, on donne un serviteur nécessaire à l'Etat; mais que quelqu'un se fasse moine, l'Etat perd un serviteur, parfois même un contribuable, que la société est obligée de

www.dacoromanica.ro

nourrir de ses sueurs, chose qui ne devrait avoir lieu, à juste raison, que pour les impotents et les vieux serviteurs de l'Etat.

«Il est temps, Messieurs, que ces biens, qui jusqu'à ce moment ont été et sont employés, non selon les intentions des donataires ni au profit de la nation roumaine et de l'Eglise,—il est temps, dis-je, que ces biens soient administrés dignement.

«Les monastères doivent être le refuge des savants, le refuge des gens qui désirent se livrer à l'étude. Les monastères doivent être également le refuge des vieillards qui ont servi honnêtement le Gouvernement, et non le refuge des paresseux.

«Avec quoi a-t-on créé les corps de volontaires de 1821? Avec les biens des monastères fondés par nos ancêtres pour le bien de la nation roumaine. Qui a ceint le sabre d'Ypsilanti et de Pendedeca? Nous le savons tous. Qui a ensuite dévasté les églises et autres demeures sacrées? Les volontaires. Qui a commis les plus grandes cruautés dans notre pays? Toujours les volontaires. Depuis 1840, sous le Règlement actuellement en vigueur, un monastère situé près de la capitale, et personne ne le niera, **le beau monastère de Cetaţuia,** a été éclairé avec des chandelles de suif, afin que le père égumène puisse entasser plus d'or dans ses caisses.

«Puis, avec quoi ont été créés les corps de volontaires de 1853? Toujours avec l'argent des monastères. Nous savons tous qui a pris le premier les armes, aussi ne le nommons-nous plus; de même que nous connaissons tous celui qui a béni le drapeau des volontaires dans notre pays, qui a été toujours paisible. Où sont ces volontaires? Nous avons tous lu la *Steaua Dunării* et nous avons tous vu que leur patrie même n'a pas voulu les recevoir. Eh bien! Savez-vous où ils sont? Dans notre pays, aux monastères de **Răchitoasa**, de **Floresci** et de **Făstâcii**; les intendants, les économes, les portiers, les aubergistes des villages de ces monastères sont tous des volontaires et leurs forestiers et leurs gardes champêtres sont aussi des volontaires.

«Qu'on n'aide pas les volontaires avec ces richesses colossales; qu'on crée des appointements pour les prêtres séculiers qui servent l'Etat, des écoles pour éclairer la jeunesse des deux sexes et d'autres améliorations salutaires.

«La nation roumaine a en ce moment besoin de dépenser beaucoup pour ces améliorations, mais elle a en même temps en main ces grandes ressources, qu'elle doit employer, car si on les laisse encore aux mains de ceux qui les ont administrées jusqu'à ce jour, qui peut affirmer qu'ils les administreront mieux à l'avenir? Le passé nous en est témoin, et on peut facilement deviner à quoi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

nous devons nous attendre dans l'avenir, si nous n'y prenons garde.

«La mission des membres du clergé est assez grande et assez élevée: être les ministres du Dieu suprême, défendre les dogmes saints entre tous, prêcher et soutenir la morale évangélique déchue et donner au peuple l'exemple du désintéressement, de la justice et d'une vie pure, faire résonner dans l'Eglise — qui aujourd'hui est muette! — la parole de Dieu et la vraie foi, voilà un trésor non amoindri, un trésor non dépensé, un trésor que l'Eglise a en sa puissance illimitée, et il conviendrait qu'elle ne le tînt pas caché, mais qu'elle le répartît au contraire entre les fidèles.

«Ces saints devoirs, devoirs moraux de notre Eglise nationale, sont fort anciens. Le canon 37 des saints Apôtres impose aux Evêques de réunir le Synode deux fois par an, afin de consulter les dogmes de la vraie foi et de résoudre les doutes religieux qui surgissent dans l'Eglise; et c'est sur la base de ce même canon que tous le synodes de nos saints Pères décident.

«Voici un droit intact, dont jouit notre sainte Eglise, droit qui a toujours existé et qu'elle devra immédiatement mettre en application: le Synode administrateur de l'Eglise, mais non de ses biens.

«Si l'on réfléchit un instant, on peut facilement se rendre compte du profit que retirerait l'Eglise de notre nation roumaine de l'assemblée de plusieurs hommes de savoir, hommes éclairés et savants, qui se réuniraient chaque année pour discuter les questions relatives à la prospérité morale de l'Eglise, et je suis intimement convaincu et plein d'espoir que, ayant à la tête du clergé un très saint prélat qui a embrassé avec tant de chaleur, qui a soutenu et porté dans ses très saints bras la question nationale, et plusieurs députés du clergé, hommes éclairés, pleins de bonne volonté et n'ayant aucun autre intérêt que de relever la sainte Eglise de la nation roumaine, nous arriverons au but si désiré et si attendu, de voir s'élever de nouveau dans notre nation le temple de la religion déchue, et nous, ainsi que la nation toute entière, nos descendants, les enfants de nos enfants, nos arrière-petits-neveux, et les cendres mêmes de ceux qui se sont endormis dans l'eternité, tressautant dans leurs tombeaux, nous bénirons tous le saint Archevêque et le clergé éclairé qui travailleront dans ce but.

«Mon désir est:

«Que l'Etat prenne à son compte tous les biens du clergé et qu'il s'en serve pour payer les archipasteurs.

«Que des biens des monastères on paye les prêtres séculiers, en limitant leur nombre au strict nécessaire.

www.dacoromanica.ro

«Qu'on crée des écoles dans tous les monastères sans distinction (car au saint monastère de Neamțu le père supérieur vient de supprimer le gymnase, bien que l'acte de fondation de ce Saint-Lieu prescrive qu'on crée imédiatement des écoles), limitant le nombre des moines, pour qu'ils ne fourmillent pas dans le pays et que seulement ceux qui ont terminé leurs cours de philosophie et de théologie puissent être faits moines — afin d'avoir toujours dans le haut clergé des hommes éclairés — ainsi que les vieillards qui ont servi fidèlement l'Etat et les infirmes.

«Qu'on crée des séminaires ou des écoles dans tous les districts.

«Qu'on crée des écoles dans tous les couvents de nonnes, afin que nous ayons des institutrices roumaines et que nous ne soyons plus obligés de recourir aux étrangères, comme nous l'avons fait jusqu'à ce jour.»

Mr. *Em. Costachi* prend la parole. «Il fait observer que les questions de dogme sont de la compétence de la suprématie spirituelle; que les côtés politiques et administratifs de l'organisation religieuse appartiennent à la juridiction de l'Etat; que le projet du clergé vise à l'établissement d'une caste particulière, d'un Etat dans l'Etat; qu'il doit donc être combattu dans l'intérêt de l'Etat, comme dans celui de la religion; que tout contact du clergé avec les biens matériels lui est fatal. Mr. Costachi s'associe à l'amendement de Mr. Kogălniceanu, qui ne laisse au clergé que le seul pouvoir spirituel; mais il trouve dans le point 6 de cet amendement une contradiction, car si les propriétaires des terres contribuent aux impôts dont on prélève le salaire du clergé, pourquoi lui donneraient-ils encore du terrain? Mr. Costachi soutient ensuite qu'il est juste que les prêtres soient citoyens et ne forment point de caste à part; qu'il désire que le clergé n'ait point de biens qui lui soient particuliers, pour qu'il puisse mieux contrôler l'emploi de ceux destinés à le subventionner.»

Mr. *M. Kogălniceanu* dit «que, si l'Assemblée veut que le clergé honore à la fois et sa vocation et la nation, que l'ignorance des prêtres roumains ne soient plus représentée comme un argument contre la liberté des cultes, on doit travailler au développement moral et intellectuel du clergé. Il soutient le point 3 du projet, parce qu'il le croit plus libéral que l'opinion de la minorité; qu'il fait compâtir le prêtre aux souffrances du pays et le fait marcher en tête de la nation. En ce qui concerne le point 5, Mr. Kogălniceanu déclare s'unir à l'opinion de Mr. Miclescu, mais avec une portée plus étendue, par la raison que les Métropolitains et les Evêques doivent réunir toutes les qualités politiques et spirituelles. C'est pourquoi il trouve utile que

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

les prêtres séculiers prennent part aux élections, car alors un lien étroit les unira à l'Archevêque du pays. A l'égard du point 6, il pense que le prêtre doit être citoyen; en ce qui concerne ce point, il a cependant modifié la rédaction trop vague du projet. Relativement aux terrains donnés aux prêtres des communes rurales, Mr. Kogălniceanu demande que le **statu quo** soit maintenu jusqu'à l'achèvement de l'organisation des communes et jusqu'à ce qu'on ait réglé la question de l'appropriation des villageois. Pour compléter ce point, il y ajoute une disposition pour les prêtres catholiques. Mr. Kogălniceanu soutient qu'autant le prêtre doit rester libre dans l'accomplissement de sa mission spirituelle, autant le côté matériel en doit être réservé à l'Etat; qu'en ce point, il est plus radical que Mr. Miclescu, et s'il demande pour les prêtres séculiers ce que l'Evêque Calinic propose dans son projet concernant ces prêtres, à savoir qu'ils ne s'occupent que de leur mission spirituelle, à plus forte raison doit-il le désirer pour les égumènes.»

S. R. *l'Evêque Calinic Miclescu* fait observer «que, dans son amendament, il n'a point fait de distinction entre le clergé séculier et le clergé monastique.»

Mr. *M. Kogălniceanu* poursuit, en déclarant qu'il est contre le point 9 tel qu'il est rédigé et qu'il y a eu erreur dans le point 10; qu'il désire que les abbés et surtout les recteurs des séminaires soient Roumains, puisqu'ils sont appelés à élever une génération entière. En ce qui concerne le point 8 de l'amendement de Mr. Miclescu, il croit que, si une consécration donnée en pays étranger est reconnue ensuite par nos autorités civiles et ecclésiastiques, cela peut suffire. Mr. Kogălniceanu observe qu'il a ajouté deux points encore: par le point 13 nous assurerons l'indépendance des Evêques et des Métropolitains, en écartant les candidatures rivales, dont on s'est toujours servi pour paralyser les Métropolitains quand ils prenaient la défense des droits de la nation. Abordant le 14-ème point, Mr. Kogălniceanu montre que l'Assemblée ne remplirait pas sa mission jusqu'au bout, si elle ne constatait pas, par un vote unanime, qu'elle considère la question des couvents relevant des Lieux-Saints comme dépendant uniquement de la compétence exclusive du pays, puisqu'elle a de tout temps été réglée par le Gouvernement local et puisque les propriétés de ces couvents ont de tout temps été considérées comme des propriétés indigènes. Mr. Kogălniceanu est d'avis que les Roumains doivent continuer à venir en aide aux Lieux-Saints de l'Orient, car c'est une gloire pour les Principautés de conserver et de propager le christianisme dans les contrées non chrétiennes, et par

www.dacoromanica.ro

conséquent de soutenir les Patriarchats d'Antioche, de Jérusalem etc. etc; mais il veut que cela se fasse par le libre arbitre du pays. Aussi tient-il à ce que la question soit résolue par les Principautés mêmes dans toute la plénitude de leur autonomie.»

Discours de Mr. Michel Kogălniceanu.

«Je ne viens pas traiter la question soumise à la discussion au point de vue religieux, et encore moins au point de vue dogmatique.

«Le Père Melchisédech a développé devant vous les vœux du clergé, comme un membre de ce clergé. Moi, je veux traiter la question comme député du pays et comme homme pratique avant tout, comme un homme qui regarde autour de lui pour voir dans quelle situation est le clergé dans les Etats civilisés et qui désire le voir dans la même situation en Roumanie. Evitant toutes phrases oiseuses, toutes considérations générales, j'aborde immédiatement la discussion de chacun de ces vœux séparément.

«Le premier est une profession de foi, la confession du dogme de la religion orthodoxe; je n'ai là-dessus à entrer dans aucun examen et, comme fils de l'Eglise, je m'incline.

«Le second point demande que l'instruction cléricale soit organisée de façon à ce que le clergé, tant régulier que séculier, possède les connaissances que l'on enseigne dans les classes de philosophie et de théologie. J'appuie ce vœu de toute mon âme. Si nous voulons que notre clergé soit digne de sa mission et honore le pays, si nous désirons que l'ignorance de nos prêtres ne serve plus d'argument contre la liberté des cultes, ainsi que l'a soutenu dans cette enceinte même mon savant collègue le Dr. Fătu, il nous faut travailler de toutes nos forces au développement moral et intellectuel du clergé et particulièrement du prêtre séculier. J'ai toujours stigmatisé et stigmatiserai sans cesse l'indifférence de nos Gouvernements à l'égard de l'instruction des prêtres; j'ai flétri et flétrirai sans relâche la coupable conduite de quelques-uns des chefs de notre Eglise, qui, pour argent ou pour faveur, métamorphosaient en ministres des autels des garçons arrachés la veille à leur charue et dépourvus de toute préparation et de toute connaissance, quand, d'autre part, ceux que le séminaire avait formés pour leur saint ministère étaient abandonnés et sans soutien. En réalité, aujourd'hui encore, nous voyons les séminaristes obligés d'abandonner la carrière à laquelle ils se destinaient et devenir scribes dans les chancelleries, par la raison que toutes les paroisses sont pourvues, sont inondées de prêtres igno-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre

rants et sacrés contrairement aux lois. L'on a dit que la religion se perd chez nous ; la faute n'en doit être attribuée qu'à la facilité avec laquelle notre épiscopat augmente sans cesse le nombre des prêtres et des moines non préparés, corrompus et dépourvus d'intelligence ; ne sait on pas que ce qui fait la force et le respect de la religion ce n'est pas le nombre, mais les vertus et les connaissances des prêtres? Je demande l'abolition de ce scandale, qui consiste à accorder du jour au lendemain la prêtrise à des valets de charrue et, je le répète, j'appuie le second point de la motion.

«C'est pour les mêmes motifs que j'appuie aussi le troisième point. Notre clergé régulier fait la honte de notre Eglise. Nous avons des monastères riches de centaines de mille piastres, de millions de piastres, renfermant des centaines et des milliers de moines, et parmi cette immense quantité d'hommes s'intitulant les serviteurs de Dieu, l'instruction est la chose la plus rare et la moins estimée. Notre clergé régulier est devenu une institution parasyte et complètement inutile à la religion et à l'Etat. Voyez le rôle misérable des moines dans la grande lutte nationale que nous avons soutenue, voyez comment ils s'acquittent de leur mission spirituelle! Le matérialisme étouffe en eux toutes les vertus civiques et religieuses.

«Le clergé régulier demande donc à être radicalement réformé. Je veux que le moine n'oublie jamais qu'il est en même temps citoyen. C'est pourquoi j'appuie le troisième point, par préférence à l'amendement du Père Calinic Miclescu. La majorité du Comité du clergé demande cette organisation dans des conditions profitables à l'Etat et à la religion, tandis que l'égumène de Slatina la demande d'abord au profit de la religion et à peine ensuite au profit de la société. Le projet est donc plus libéral, plus national et même plus profitable à la religion que l'amendement. Chez nous, patrie et religion ont toujours été étroitement liées ensemble. Un mauvais citoyen pourrait à peine faire un bon moine. Je désire donc, d'accord avec la majorité du Comité. que le clergé régulier soit avant tout utile à l'Etat; alors il le sera indubitablement aussi à la religion. Je veux que le moine coopère aux destinées du pays, qu'il sympathise aux souffrances de ses concitoyens. Par là je ne fais que reintégrer le clergé dans la position élevée qu'il a occupée pendant des siècles dans les Principautés; je veux le replacer à la tête de la nation.

«Quant à l'opinion émise par Sa Révérence le Lieutenant à l'évêché de Roman, je n'ai rien à en dire. Les expressions, dont ce vénérable partisan du statu-quo s'est servi pour qualifier la demande de réorganisation du clergé régulier, donnent par elles-mêmes suffi-

www.dacoromanica.ro

samment la mesure des capacités intellectuelles et des aspirations patriotiques de l'Evêque de Sotiriopoléos.

«Le quatrième point exprime le vœu que l'avancement dans les fonctions ecclésiastiques soit basé sur l'instruction et la moralité, prouvées par des actes et des mérites bien constatés. J'appuie ce vœu. Si je combats le népotisme dans les choses profanes, je le hais d'autant plus dans les choses sacrées. Les Métropolitains et les Archevêques ne doivent pas avoir d'autre famille que leur troupeau. Je ne veux pas qu'un membre du clergé avance par la protection de ses parents, qui occupent des positions élevées. Je veux qu'à l'avenir la vocation, les connaissances, les vertus théologiques et civiques soient les seuls titres, qui permettent d'arriver aux dignités ecclésiastiques.

«Le cinquième point demande que l'élection des Métropolitains et des Evêques soit attribuée exclusivement au Synode et aux représentants du clergé régulier et séculier du diocèse vacant. Un pareil principe, qui tend à enlever à l'Assemblée du pays le droit de la nomination des chefs de l'Eglise, est contraire à notre loi fondementale; aussi mon amendement, de même que celui de Mr. D. Miclescu, rejette avec toute l'énergie la proposition du Comité du clergé. «Donnez à César ce qui appartient à César et à Dieu ce qui est à Dieu» a dit le Sauveur lui-même. Nous avons donné intégralement et sans restriction ce qui est à Dieu; donnons maintenant à César ce qui appartient à César, c'est-à-dire à l'Etat. Les Métropolitains et les Evêques ne sont pas que des archiprêtres, c'est-à-dire chefs de prêtres; ils sont également chefs de la nation. Ils sont membres de droit de l'Assemblée générale, où se discutent les affaires les plus importantes, les lois et l'administration du pays. Il faut en conséquence que les Métropolitains et les Evêques soient aussi des hommes politiques; qu'outre les qualités spirituelles, ils aient également des connaissances civiles. Aussi ne puis-je que demander le respect de notre loi fondamentale, à savoir que, selon nos anciennes coutumes séculaires, les Métropolitains et les Evêques continuent à être élus par l'Assemblée législative. Mais comme ils sont aussi des chefs spirituels, on devra, à l'occasion de leur élection, convoquer également la partie spirituelle, et non seulement le Synode, mais aussi les représentants du clergé séculier et régulier de chaque district du diocèse vacant, un par district. Je veux établir, comme il est nécessaire, des liens intimes entre les chefs de l'Eglise et le bas clergé; et en faisant entrer parmi les électeurs des archiprêtres les prêtres séculiers et les simples moines, j'établis ces liens du jour même de

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb. 30. 1857 20 Décembre.

l'élection; je mets donc le bas clergé en position de donner son vote pour les candidats qu'ils sait au courant de ses besoins et de ses vœux.

«Le sixième point demande que tous les desservants de l'Eglise soient salariés, qu'ils jouissent des droits politiques et que les prêtres des villages continuent à posséder les terrains qui leur ont été affectés par le Règlement Organique. En principe, toute cette proposition est bonne; mais la rédaction en est un peu trop vague. Pour ce qui regarde le salaire, j'ai ajouté dans mon amendement les mots **sans distinction**, parce que je veux qu'il soit bien entendu que, depuis le premier chef de l'Eglise jusqu'au dernier prêtre ou moine, personne ne devra plus avoir entre ses mains des revenus de fonds ecclésiastiques ou des fortunes **indivis**; tout cela devra être remplacé par un **salaire** suffisant, mais en aucun cas excessif. Je suis absolument opposé au système, d'après lequel quelques-uns des membres du clergé vivent dans l'opulence et ammassent des trésors, tandis que l'immense majorité des desservants de l'Eglise souffre la faim. Pour ce qui regarde les droits politiques, je suis loin d'en exclure le clergé de leur exercice. Puisque nous voulons que le prêtre soit citoyen, il nous faut lui accorder les droits des citoyens. Je reconnais donc en principe ce droit au clergé; mais pour ce qui regarde le développement du principe, j'ajourne la question à la prochaine loi électorale. Pour ce qui regarde les terrains que les propriétaires ruraux sont aujourd'hui obligés à donner aux prêtres des villages, je demande par mon amendement le maintien du statu-quo jusqu'à l'organisation définitive des communes et à la réglementation de la question des communautés des paysans par leur établissement. Qu'il soit cependant bien entendu que, par là, je n'entends exproprier personne, que je ne préjuge rien, mais que je laisse la question entière à l'appréciation de la future Assemblée législative. A la suite du sixième point des vœux du clergé, j'ai ajouté un nouveau vœu, qui aura, j'en suis sûr, l'approbation de toute l'Assemblée, car je lui offre l'occasion de réparer, en partie du moins, l'erreur commise par l'ajournement du 9-ème point des vœux d'intérêt général. Je propose donc que l'Assemblée adopte ce principe que: le salaire et tous les autres avantages matériels, qui seront assurés au clergé des paroisses orthodoxes, soient accordés aussi au clergé des paroisses catholiques. Nous avons une nombreuse population catholique. Nous devons donc nous occuper aussi de la situation du clergé catholique. Nous devons le mettre sur un pied d'égalité avec le clergé orthodoxe; en retour, il devra, bien entendu, se mettre sur le pied d'é-

www.dacoromanica.ro

galité avec notre clergé orthodoxe en ce qui concerne ses devoirs et il sera par conséquent complètement soumis aux lois du pays, comme clergé national catholique. (Signes d'approbation sur tous les bancs de l'Assemblée).

«Le septième point demande la concentration des fonds cléricaux, sans distinction, entre les mains du Synode, comme propriété de l'Eglise. Je ne m'attendais nullement à voir figurer ce point parmi les vœux du clergé, d'un clergé surtout qui nous a donné des preuves qu'il voulait entrer dans la voie du progrès. Ce vœu, en effet, loin d'être un pas en avant, est un pas gigantesque fait en arrière. Vous voulez que les fonds du clergé soient concentrés entre les mains du Synode; mais comment conciliez-vous ce vœu avec les protestations du clergé lorsqu'il a été question de la création du Synode: que la mission de celui-ce sera purement spirituelle, que personne ne prétend s'ingérer dans l'administration des fonds, que le matérialisme a tué l'autorité morale du clergé et que le clergé, en rejetant loin de lui le matérialisme, veut ressusciter pour la religion, pour la morale, pour la science? Je suis donc complètement opposé au vœu de la majorité du Comité du clergé, qui demande qu'on lui concède la gestion des biens cléricaux. Je demande, au contraire, qu'on le prive même des fonds qu'on a encore laissés à sa disposition sous différents prétextes et qui n'ont servi qu'à compromettre la religion. Autant le prêtre doit avoir toute autorité, toute liberté dans l'accomplissement de sa mission spirituelle, autant cette haute mission exige qu'il soit indépendant de toute occupation matérielle. Toute la partie matérielle doit donc être laissée à l'Etat. J'ai beaucoup voyagé dans ma vie et j'ai eu par là l'occasion de visiter des pays où le clergé possède des biens, comme l'Espagne, l'Italie, et d'autres pays où le clergé ne possède pas de biens, tels que la France, l'Autriche — et, tout près de nous, la Bucovine. Eh bien, je voudrais que, pour l'honneur de notre pays, pour l'honneur de notre religion, notre clergé fût comme le clergé catholique de France et le clergé orthodoxe de Bucovine, lesquels, l'un aussi bien que l'autre, éloignés de la gestion des biens cléricaux, se contentent d'être salariés et peuvent ainsi se dédier librement et sans entrave à leur mission morale et spirituelle. Je demande par conséquent la centralisation de tous les fonds cléricaux entre les mains du Département des Cultes, comme Mr. D. Miclescu le demande également, mais d'une manière un peu plus radicale que lui, puisque le budget des Cultes et les comptes de la gestion des fonds seront, d'après mon amendement, soumis au contrôle de l'Assemblée générale, comme

www.dacoromanica.ro

No 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

les comptes de toutes les autres caisses publiques. Le Révérend père égumène de Slatina demande, au second point de son amendement, relatif à l'enseignement des prêtres, que le sort de ceux-ci soit amélioré, afin qu'ils n'aient plus à s'occuper à l'avenir que de l'accomplissement de leur haute mission. Si l'on peut imposer une telle condition aux prêtres, d'autant plus devons-nous l'imposer aux Evêques et surtout aux égumènes. (Le Révérend père égumène de Slatina interrompt l'orateur et déclare que dans son amendement il n'a pas fait de distinction entre le clergé d'ordre monastique et le clergé séculier). Aussi, dans le but de délivrer les égumènes des charges matérielles, ai-je demandé, par mon amendement, que les égumènes des monastères ne puissent plus administrer des terres à leur propre compte. Mr. le député de Jassi a, dans un exorde peu parlementaire, attaqué la personnalité du clergé séculier, en lui reprochant ses vices et sa soif d'or, à ce clergé qui assez souvent souffre la faim! Il lui a reproché aussi l'esprit de discorde, parce qu'il a eu quelquefois le courage de partager une opinion contraire à celle de certains boyards. Si nous nous laissions aller à des récriminations pour les votes émis, nous devrions, avec beaucoup plus de justice, adresser des reproches aux égumènes, qui ont voté plutôt comme boyards ou fermiers de terres que comme des pères spirituels du peuple! Mais il n'est pas temps de nous adresser des récriminations! Sans faire aucune personnalité, je me bornerai à dire que je voudrais voir l'égumène deux fois plus détaché des biens matériels que le prêtre séculier, parce que ce dernier a femme et enfants, tandis que l'égumène ne doit avoir d'autre famille que sa communauté et d'autres occupations que de prêcher la parole de Dieu. Mais il m'est arrivé de voir des égumènes-fermiers qui passaient leur temps plus volontiers à la distillerie d'eau-de vie qu'à l'autel de Dieu! (Rires sur les bancs de l'Assemblée). Aussi, Messieurs, faut-il, pour l'honneur de notre religion, ne laisser plus l'administration des terres à la charge des égumènes! A la fin du septième point de mon amendement, j'ai ajouté un principe, qui est consacré d'ailleurs par nos lois actuelles, à savoir qu'après avoir satisfait à tous les besoins de l'Eglise, l'excédant des revenus du fond clérical servît à la propagation de l'enseignement public et à d'autres institutions de bienfaisance. Il n'y a assurément pas de disposition, qui puisse être plus agréable à Dieu et aux hommes que celle-ci! Faisons toutefois des vœux pour qu'à l'avenir cet excédant soit mieux employé qu'il ne l'a été jusqu'à ce jour!

«Le huitième point des vœux du Comité du clergé demande

www.dacoromanica.ro

que seuls les prêtres occupent les chaires de religion dans les écoles des villes et des villages. Je suis prêt à voter ce point. J'ai déclaré dès le principe que je donne au clergé ce qui est au clergé, mais je réserve à l'Etat ce qui appartient à l'Etat. C'est donc justement parce que je veux réserver à l'Etat ou pour mieux dire à la société civile l'enseignement public, sans aucune intervention ou influence de la part du clergé, que je donne à l'Eglise ce qui lui appartient: l'instruction religieuse.

«Le neuvième point des vœux du Comité du clergé est la continuation du septième; il réclame également **la propriété de l'Eglise entre les mains du Synode**. Je ne peux qu'être absolument contraire à ce point, au sujet duquel l'amendement de Mr. D. Miclescu et le mien se trouvent en parfait accord; l'un et l'autre ils accordent au Synode le droit de refondre seulement ses institutions spéciales et les statuts pour les évêchés, les monastères, les séminaires, les dycastères et autres établissements ecclésiastiques; mais pour que ces statuts aient force obligatoire, ces amendements prescrivent qu'ils devront au préalable être votés par l'Assemblée législative et confirmés par le Prince.

«Le dixième point des vœux de la majorité du Comité du clergé demande que les égumènes des monastères et les recteurs des séminaires sans distinction ne soient jamais des étrangers. Il me semble qu'il y a ici une faute de rédaction. On aurait dû dire plutôt: «Les «égumènes des monastères et les recteurs des séminaires seront «Roumains.» Quoi qu'il en soit, moi je vote pour ce vœu, de préférence à l'amendement du Révérend père égumène de Slatina, qui permet la nomination de recteurs pris aussi parmi des étrangers.

«Messieurs, je n'ai été que trop souvent dans cette Assemblée accusé de prendre le parti des étrangers. C'est là une accusation imméritée. J'ai été favorable aux étrangers, lorsque j'ai eu la conviction que de la favorisation des étrangers il résultait des avantages pour les indigènes. Mais cette fois-ci, je suis absolument contraire aux étrangers. Le père Calinic se rallie au principe de la majorité du Comité du clergé, à savoir que les égumènes ne soient élus que parmi les indigènes, mais pour les recteurs il permet qu'on les prenne aussi parmi les étrangers. Il me semble y découvrir une grande inconséquence. Si vous croyez dangereux de mettre à la tête d'un monastère, d'une communauté d'hommes mûrs, un étranger, ne croyez-vous pas qu'il serait plus dangereux encore de mettre des étrangers à la tête d'un séminaire, d'une communauté d'adolescents? Comment ne pensez-vous pas que les recteurs des sémi-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.30. 1857 20 Décembre.

naires sont les éducateurs de toute une génération et qu'il serait donc dangereux et peut-être fatal de confier toute une génération, l'avenir de notre clergé, entre les mains d'un étranger?

«Le Révérend père égumène de Slatina motive son opinion par la difficulté où nous serions aujourd'hui de trouver dans le pays des Roumains doués de connaissances suffisantes, et dit que c'est pour cette raison qu'il propose de permettre que le rectorat des séminaires soit confié aussi aux étrangers. Or, un recteur ne doit pas indispensablement être également professeur. Le recteur est l'administrateur, le ménager du séminaire.

«Je ne prétends pas qu'il ne faudrait pas attirer chez nous, encourager et bien récompenser les professeurs étrangers. Moi tout le premier, je reconnais que notre instruction publique n'atteindra pas cette haute position morale où nous la voyons arrivée partout ailleurs, tant que nous n'aurons pas un corps professoral qui soit à la tête de notre société par son talent, sa science et ses principes; je reconnais également que nous ne pourrons jamais avoir un tel corps professoral dans le pays, si nous ne le complétons pas par des capacités étrangères. Aussi désiré je de tout cœur qu'on fasse appel à des professeurs étrangers. Mais par là, je ne veux pas dire qu'il faille confier aussi le rectorat aux étrangers. C'est une question, c'est un devoir de nationalité pour nous, de nous préserver de tout ce qui pourrait accroître parmi nous les influences extérieures. Si dans les circonstances actuelles par exemple, nous mettions à la tête d'un séminaire un étranger, nous pourrions être certains d'avoir par là donné cet établissement entre les mains du Consul dont dépendrait le recteur étranger. Je prie donc l'Assemblée de rejeter la proposition du Révérend père égumène de Slatina. Je ne puis également pas admettre le huitième point de l'amendement de Mr. Miclescu, qui veut que le clerc qui n'aurait pas reçu les ordres dans le pays ne jouisse pas des droits accordés aux clercs indigènes. Mr. le député de Jassi me permettra de lui faire remarquer, que sa proposition est non seulement d'un exclusivisme sans exemple dans aucun autre pays, non seulement d'une injustice criante pour la plupart des desservants actuels de nos églises qui ont été ordonnés dans d'autres pays orthodoxes, mais aussi et surtout une restriction contraire à notre religion. Comment, si par une dévotion particulière, un Roumain allait se faire ordonner prêtre aux Saints-Lieux, où Christ a prêché la loi de la vérité, où il a souffert et a été crucifié pour l'humanité, ce Roumain cesserait d'être indigène et, rentrant dans son pays, nous devrions le considérer comme ayant perdu sa nationalité primitive? Messieurs,

www.dacoromanica.ro

je ne vois pas dans cette proposition aucun principe, ni aucune mesure prise dans le but de nous préserver d'un danger quelconque. Je n'y vois qu'une question personnelle, une mesure tendant a exclure des prochaines élections ecclésiastiques quelques-uns des candidats actuels. Pour conserver à l'Etat et à l'Eglise tout le droit qui leur revient, je suis prêt à déclarer que, pour tout clerc qui aurait pris les ordres à l'étranger sans l'assentiment du Gouvernement local civil et ecclésiastique, ou qui, en rentrant dans le pays, ne ferait pas confirmer l'ordination ou le rang reçus à l'étranger, l'ordination aussi bien que le rang n'aient aucune valeur. Cette condition est suffisante pour conserver les droits de l'Etat et de l'Eglise, pour maintenir la discipline et éloigner tout danger possible. Mais je n'accepterai jamais la proposition injuste, qui tendrait à faire perdre sa nationalité à tout Roumain qui, par une dévotion que je comprends très bien, irait prendre les ordres où aux Saints-Lieux, parce qu'ils ont été le berceau du christianisme, ou dans tout autre pays où il y aurait des autels orthodoxes.

«Le onzième point de la proposition du Comité du clergé présente également une mauvaise rédaction. Je m'associe au principe qui y est compris, mais je demande que la rédaction en soit modifiée de la manière suivante: «Toutes les églises et tous les monastères du pays «dépenderont de la juridiction des Evêques diocésains respectifs en pre-«mière instance et du Synode en instance d'appel.» Le Révérend père Lieutenant de l'évêché de Roman, toutes les fois qu'une proposition lui déplaît, prétend qu'elle est contraire aux canons ecclésiastiques; cette fois-ci il s'oppose également à la juridiction du Synode. Le R. P. Hermeziu prête aux canons une trop grande élasticité. Je puis prouver à l'aide du *Pidalion* (code des canons de l'Eglise orthodoxe), et le voici (l'orateur montre un gros livre in-folio),—que notre religion surtout reconnaît la compétence et la nécessité des Synodes, car l'Eglise de Jésus-Christ est basée sur la liberté, sur le droit de décider qu'a la majorité des fidèles, et non sur le despotisme épiscopal. Quant à son affirmation que la juridiction du Synode blesserait la dignité de chaque Evêque diocésain, comme il ne s'en serait vu nulle part ailleurs, je lui ferais observer que ce n'est pas le pouvoir, grand ou petit, reconnu à l'Evêque qui blesse sa dignité, mais la manière dont cet Evêque emploie le pouvoir qui lui est confié, sa conduite comme prêtre, comme citoyen, comme homme qui ne doit pas avoir deux opinions, une en public et une autre entre quatre yeux.

«Le douzième et dernier point des vœux de la majorité du Comité du clergé demande qu'aucun membre du clergé ne soit condamné

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre

ni destitué sans un jugement préalable. C'est là un vœu naturel et conforme aux grands principes de sécurité, de justice et de légalité proclamés par l'Assemblée nationale. Si aucun citoyen ne doit être lésé dans ses droits ni soumis à l'arbitraire, d'autant plus est-il indispensable que le prêtre soit protégé contre toute instabilité, contre toute oppression, contre le caprice et la haine de ses supérieurs; afin que, libre dans sa conscience et ne dépendant que des lois canoniques, il puisse remplir sa mission spirituelle. Le vœu du Comité du clergé est une protestation contre l'état de choses actuel, où le prêtre inférieur est absolument livré au bon plaisir des Evêques et surtout des archiprêtres. Je ne veux pas entrer dans les détails, car je pourrais citer à l'Assemblée des faits trop tristes d'un arbitraire effroyable. Il faut donc assurer sérieusement la condition du bas clergé, en le mettant sous la protection des lois et à l'abri de toute oppression de la part de ses supérieurs. Aussi proposé-je à l'Assemblée d'adopter ce douzième point.

«C'est par ce douzième point que se terminent les vœux du comité. Mais moi j'ai pris la liberté d'y ajouter deux points nouveaux, que je considère comme indispensables pour la réorganisation complète des affaires cléricales. Permetez-moi, Messieurs, de vous les exposer.

«Par le treizième point, je demande que les Métropolitains et les Evêques soient élus désormais parmi tous les membres du clergé régulier. D'après le Règlement et les dernières lois, le Métropolitain ne peut être élu que parmi les deux Evêques diocésains, et les Evêques doivent être élus parmi les égumènes des monastères et et parmi les Archimandrites. Une pareille restriction n'est pas imposée par les canons de notre Eglise. L'expérience prouve qu'elle est également funeste à l'Etat et à la religion. L'intérêt de l'un et de l'autre est que le Métropolitain et les Evêques soient élus parmi les hommes les plus dignes. Errare humanum est. Nous pouvons commettre une erreur dans l'élection de l'un ou de deux Evêques. Mais pourquoi, après avoir eu le malheur d'élire de mauvais Evêques, serions-nous obligés à élire parmi eux le Métropolitain, et pourquoi serions-nous par là réduits à avoir aussi un mauvais Métropolitain? Revenons donc à la liberté que nous laissent les canons, d'élire les chefs de notre Eglise parmi tous les membres de celle-ci. Lorsqu'un deux reçoit les ordres, on entonne en son honneur **l'axios** (il est digne); nommons donc toujours le plus digne. Je vous prie, Messieurs, de vouloir bien vous rallier à mon opinion et l'adopter dans l'intérêt même de l'indépendance du Métropolitain de toute pres-

www.dacoromanica.ro

sion extérieure. Que Son Eminence le Métropolitain veuille bien m'excuser, si je prends la liberté de citer un fait qui le concerne personnellement, et je lui demande d'autant plus des excuses qu'on dit qu'il ne faut pas adresser des compliments aux présents. Moi je n'adresse cependant pas des compliments, ni ne fais des éloges, je constate un simple fait.

«Messieurs, vous connaissez tous la conduite patriotique de notre clergé, et surtout celle de Son Eminence le Métropolitain, dans la grande lutte nationale que nous avons eu à soutenir. Eh bien, pour paralyser l'activité de Son Eminence, pour amoindrir son archiépiscopal courage, quelle fut l'arme employée par nos adversaires? L'art. 412 du Règlement, qui circonscrit l'élection du Métropolitain parmi les seuls Evêques diocésains. D'un côté, le Patriarche de Constantinople, adversaire des droits de notre Eglise, reçut l'ordre d'adresser au Métropolitain des observations et des menaces pour s'être placé à le tête de la nation pour appuyer et soutenir ses demandes et ses droits. D'un autre côté, on fit à un autre Evêque, que Dieu ait en sa sainte garde—candidat au siège métropolitain malgré lui peut-être — on fit à cet Evêque toute sorte de promesses pour l'exciter contre le chef de notre Eglise, et en guise de récompense on lui adressa des lettres flateuses, des décorations et on lui montra enfin le siège métropolitain vacant! Eh bien, ma proposition a le but de mettre fin à un tel état de choses. On paralysait le Métropolitain par des candidats fixés d'avance. Qu'il n'y ait donc plus désormais des candidats fixés d'avance; que le Métropolitain et les Evêques soient élus parmi tous les membres du clergé; le candidat, fût-il même simple moine, s'il est digne, que persone ne puisse plus nous empêcher de le placer sur le siège archiépiscopal occupé jadis par Théoctiste et par Dossothée!

«Le quatorzième et dernier point de mon amendement demande que la régularisation de la question des monastères dédiés aux Saints-Lieux soit réservée au futur Gouvernement, comme une question dont la solution est entièrement de la compétence du pays.

«Messieurs, il y a deux cents ans que cette question a commencé à être agitée dans les Principautés, et elle reste encore aujourd'hui non résolue! Nous ne remplirions pas notre mission, si, avant de nous séparer, à la fin de nos travaux, nous ne disions pas ce que nous avons déjà exprimé à leur début, et nommément dans la séance du 3 Octobre, que la solution de cette question, solution qui doit être donnée une fois, **est de notre absolue compétence.** Malgré les cris, malgré les intrigues des égumènes grecs, malgré les interventions étrangères, nous ne tolérerons jamais qu'une décision étrangère vienne nous exproprier d'un

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

cinquième du territoire des Principautés. Dans tous les temps, même les plus critiques, le pays a toujours réglé seul la condition légale des fonds des monastères dédiés, parce que ceux-ci ont toujours été considérés comme des fonds indigènes. Rappelons-nous ce que signifie l'expression de «**dédiés aux Saints-Lieux**» Cantémir nous dit que: «lorsque les fondateurs d'un monastère veulent le préserver de tout «danger, de toute dilapidation des fonds, ils le mettent sous la «protection des lieux les plus respectés du christianisme, pour que «ceux-ci le **défendent** et non pour qu'ils le **pillent.**» Les Saints-Lieux ne sont donc que des **curateurs**. Mais ils se sont approprié les fonds des monastères mis sous leur protection et qui se trouvent aujourd'hui réduits au plus misérable état. Le temps est trop court pour entrer dans les détails de la question. Bornons-nous donc à dire que cette question ne peut ni ne doit être résolue que par le futur Gouvernement du pays dans sa complète indépendance, comme une question touchant à notre nationalité et à notre autonomie, et que toute décision qu'on émettra là-dessus en dehors du pays ne peut pas anihiler les droits des Principautés. La terre que les égumènes grecs réclament comme propriété de la nation grecque est une terre roumaine, une terre arrosée du sang de nos ancêtres; elle se trouve dans les Principautés et doit rester aux Principautés. Par là, je ne prétends pas que les Principautés doivent oublier la grande mission que leur ont léguée nos anciens Princes, celle de protéger et de défendre la religion orthodoxe dans les pays qui ont jadis été le berceau du christianisme et qui sont aujourd'hui soumis au Croissant. Rappellons-nous que ce n'est qu'à l'aide des Principautés que les Patriarchats d'Antioche, de Jérusalem et d'Alexandrie ont tenu et tiennent encore debout. Cette mission est belle, les Roumains doivent la remplir à l'avenir également. Mais je le répète: La question des monastères dédiés ne peut ni ne doit être résolue que par les Principautés mêmes dans la plénitude de leur autonomie!»

Mr. *D. Miclescu* déclare s'associer à l'amendement de Mr. Kogălniceanu, avec une seule exception concernant le point 8.

La séance est suspendue pour dix minutes. Elle est rouverte sous la présidence du Vice-Président Mr. C. Negri.

Mr. *Em. Costachi* lit un sous-amendement à l'amendement de Mr. Kogălniceanu et au projet du Comité du clergé; ce sous-amendement est signé de Mr. Em. Costachi et de plus de MM. M. Jora, Gr. Vârnav, S. Canano, D. Cozadini, L. Catargi et N. Bossie.

«Je propose d'ajouter à l'art. 10 les mots suivants: «ni parmi

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1875 20 Décembre.

«ceux qui, à l'avenir, auraient reçu à l'étranger, sans l'autorisation de «l'Eglise indigène, l'ordre de la prêtrise»;—à l'art. 6 les mots suivants: «il est bien entendu qu'aussitôt que le salaire aura été fixé d'une «manière satisfaisante pour les prêtres de villages, les propriétaires «fonciers seront libérés de la charge qui pèse aujourd'hui sur eux, «celle de pourvoir à leur entretien, et qu'alors les maisons et les «jardins, qui se trouvent aujourd'hui en la possession des personnes «ecclésiastiques, devraient seuls rester à la disposition des paroisses.»

(Signé) Em. Costachi.

Nous appuyons ce sous-amendement: M. Jora, D. Cozadini, G. A. Vârnav, S. Canano, L. Catargi, N. Bossie.

MM. *D. Miclescu* et *Kogălniceanu* adhèrent au sous amendement.

Mr. *B. Sturdza* ne s'unit pas à la modification que le sous-amendement propose concernant le point 10 et veut effacer les mots: «sans l'autorisation de l'Eglise du pays», car ce principe ne s'établissant que pour l'avenir, ne lèse point les droits de ceux qui aujourd'hui se trouveraient appartenir à la classe des personnes sacrées en pays étranger; en conséquence, il n'y a aucune nécessité d'ouvrir une porte à des exceptions arbitraires, d'autant plus que celui qui voudrait se faire sacrer ailleurs, sachant exactement la position à laquelle il s'expose, choisirait sa voie en connaissance de cause.

Mr. *M. Kogălniceanu* soutient la modification, comme une question de conscience et de consolation spirituelle.

Sa R. *l'Archimandrite N. Scriban* fait observer «que, d'après la loi canonique, on ne procède à la consécration d'une personne appartenant à un autre diocèse, qu'avec le consentement de l'Evêque ou de l'Archevêque dont relève le récipendaire.»

Mr. *B. Sturdza* croit que «c'est justement quand il s'agit de conscience ou de consolation spirituelle que celui qui se fait sacrer, étant poussé par un sentiment de dévotion, n'aspire plus à des droits mondains.»

Mr. *A. Panu* lit un sous-amendement de Mr. *B. Sturdza*, signé de lui et de MM. Gr. Balş, N. Iamandi, J. Docan et C. Sturdza (Vaslui):

«Je propose de supprimer du sous-amendement de Mr. Em. Costachi les mots suivants: «sans l'autorisation de l'Eglise indigène».

(Signé) B. Sturdza.

Nous appuyons ce sous-amendement: Gr. Balş, N. Iamandi, J. Docan, C. Sturdza.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30 1857 20 Décembre.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, n'adopte pas le sous-amendement de Mr. B. Sturdza.

La majorité de l'Assemblée adopte ensuite, toujours par assis et levé, l'amendement de Mr. Costachi, puis chacun des points de l'amendement de Mr. Kogălniceanu, avec les modifications énoncées dans le sous-amendement de Mr. Em. Costachi, et enfin le projet entier du Comité du clergé, avec les modifications proposées dans l'amendement de Mr. Kogălniceanu et dans le sous-amendement de Mr. Em. Costachi.

Mr. *D. Cracti* lit une proposition du Comité des petits propriétaires concernant l'établisement général des communes:

«Considérant que l'institution des tribunaux rustiques, établie par le Statut organique, chap. VIII, sect. II, § 319, n'a point répondu au but pour lequel elle avait été créée, à cause des entraves qui ont été apportées à l'exercice indépendant et libre du droit des communes rurales d'élire et d'installer leurs magistrats; que, tout au contraire, ces élections ont été ou violentées ou rendues vaines par la nomination directe des magistrats, que se sont arrogée tantôt l'autorité administrative supérieure, tantôt les propriétaires;

«Considérant qu'un besoin impérieux réclame une amélioration dans l'état actuel des habitants des villages, qu'ils soient copropriétaires cultivateurs ou cultivateurs soumis à la corvée; qu'une telle amélioration ne peut être entreprise avec succès tant que les magistrats des communes ne pourront pas être librement élus et maintenus dans leurs fonctions pour le bien des communes:

«Les soussignés, représentants de la petite propriété foncière, proposent à l'Assemblée ad-hoc le projet de résolution suivant, relatif aux bases de l'organisation définitive des Principautés:

«1. Constitution générale des communes.

«2. Elections libres et indépendantes des membres des judicatures communales.

«3. Confection d'une loi spéciale sur la compétence et les attributions des justices communales.

Jassi, Décembre 1857.

(Signés) N. Bossie, C. Sturdza, Cyr. Ciocărlie, Et. Călin, J. Chrisanti, Bădărău, G. Massian, C. Ştiun, B. Nicolau, C. Morţun, G. Vârlan.

Le Président du Comité, D. Cracti.

Mr. *D. Cracti* «appuie cette proposition, qui n'est pas nouvelle, sur

www.dacoromanica.ro

le Règlement et sur ce que les petits propriétaires demandent le maintien du Règlement sous ce rapport.»

Mr. *Gr. Balş* dit «que le Règlement ne parle que des tribunaux de villages, mais nullement de communes, expression qui équivaudrait à l'établissement des villages en propriétaires; que les grands propriétaires ne sont pas contraires aux villages, mais que la question a été ajournée à une future Assemblée, afin qu'on puisse mieux juger alors quel degré de liberté convient à nos paysans. Mr. Balş lit ensuite d'un livre de Mr. Thouvenel, intitulé *La Hongrie et la Valachie*, le fragment suivant: «On avait aussi institué dans les campagnes une «sorte de magistrature, qu'il a fallu suspendre, parce que les popula-«tions n'étaient pas assez éclairées pour la comprendre dignement. Dans «le but de diminuer autant que possible les frais des procès et «d'éviter des déplacements toujours coûteux et difficiles, on avait «décidé que les paysans choisiraient parmi eux un certain nombre «d'arbitres, chargés de statuer sur toutes les contestations. Qu'arri-«va-t-il? C'est que, dans chaque localité, les élus devinrent des maî-«tres insupportables; ils jetaient en prison, faisaient battre et ran-«çonnaient leurs administrés tant et si bien, que ces derniers, comme «les animaux de la fable, implorèrent avec instance le rappel de «leurs tyrans. Ce fait prouve deux choses, d'abord que les boyards «sont décidés à émanciper leurs paysans dès qu'ils le pourront et «ensuite, qu'avant de se livrer à de ridicules déclamations sur l'es-«clavage des habitants de ces contrées, si différentes de la nôtre, il «faut examiner un peu quelle est leur aptitude à la liberté.»

Mr. *D. Cracti* répond «que la proposition des **razèches** ne regarde que les razèches; que le fragment cité du livre de Mr. Thouvenel ne saurait être appliqué à la situation actuelle; que les tribunaux de villages existent encore de nom et que, si les élus d'un village avaient pu commettre des abus, ce ne serait pas une raison pour supprimer l'institution entière.»

Mr. *L. Catargi* dit «que la question de tribunaux de villages a été votée hier, étant comprise dans la proposition des paysans et des grands propriétaires.»

Mr. *Em. Costachi* croit «que l'institution bien entendue et appliquée des tribunaux de villages écarterait bien et beaucoup d'inconvenients existant aujourd'hui, mais que le Comité des razèches est allé plus loin que ses vœux spéciaux à cet égard, ainsi que le prouve le considérant 2 de la proposition.»

Mr. *D. Cracti* dit «que les razèches ont des communes, que sur

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

leurs terres il y a des paysans **clacaches**, que la question est donc de leur compétence.»

Mr. *D. Miclescu* fait observer «qu'un tribunal de village n'est pas une commune, laquelle suppose quelque chose de plus que ces tribunaux.»

Mr. *M. Kogălniceanu* croit «qu'on ne saurait refuser les communes aux **razèches**; mais qu'en ce qui concerne l'établissement de la commune dans des villages assujettis au boéresc, il pense que l'Assemblée ne saurait plus intervenir. L'instance, dit-il, qui aura à résoudre la question des relations des paysans avec les propriétaires, saura bien trancher aussi la question des communes.»

Mr. *A. Teriachiu* opine «que nous ne sommes pas compétents à décider cette question; que la proposition des petits propriétaires confond deux principes complètement différents, les tribunaux de villages et les communes; que les premiers sont une institution établie par nos lois fondamentales, que nous devons conserver; que les secondes, au contraire, sont une institution nouvelle, étroitement liée à la question des relations des propriétaires et des paysans. Mr. Teriachiu ne comprend donc pas, comment les petits propriétaires ont pu, d'une question de juridiction, de quelques considérations de tribunaux destinés seulement à connaître les conflits des paysans, arriver à la question des communes, qui touche à celle de la propriété, question déjà traitée par les Comités qui en sont chargés et soumise au vote de l'Assemblée. Mr. Teriachiu croit donc que ce serait agir contre le Règlement que de revenir à cette question.»

Mr. *Em. Costachi* lit un amendement à la proposition des petits propriétaires, amendement signé par lui et par MM. L. Catargi, D. Miclescu, N. Iamandi et M. Jora:

«Qu'on supprime au deuxième considérant les mots: «s o i t c l a- «c a c h e s (corvéables)», comme une question déjà votée hier par l'Assemblée.

«Au point I, les mots «e n g é n é r a l» doivent être remplacés par: «tous les villages de razèches».

(Signé) Em. Costachi.

Appuyons cet amendement: L. Catargi, D. Miclescu, N. Iamandi, M. Jora.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, repousse l'amendement de Mr. Costachi.

On met aux voix par appel nominal la proposition des petits propriétaires; 31 membres votent **pour**, 9 **contre** la proposition; 18

www.dacoromanica.ro

membres **s'abstiennent** de voter; 12 membres étaient **absents** lors du vote. No. 1980. Proc.-verb. 30. 1857 20 Décembre.

Mr. Le Vice-Président, consultant préalablement l'Assemblée, lève la séance à 6 heures de l'après-midi et annonce la prochaine réunion pour samedi, 21 Décembre.

39. Procès-verbal No. 31.—Séance du 21 Décembre 1857.

Aujourd'hui, la trente et-unième séance de l'Assemblée s'ouvre sous la présidence de Mr. le Vice-Président C. Negri. No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

Mr. D. Grigoriu lit l'appel nominal: 72 membres sont présents; 11 absents, dont 3 malades: S. Em. le Métropolitain, MM. Rolla et C. Ostachi, 7 en congé: MM. l'Evêque Hermeziu, D. Gheorghiadi, Cyr. Ciocârlie, G. Ilie, S. Miclescu, D. Ghidionescu, J. Cantacuzène; et 1 dont l'absence n'est pas motivée, Mr. G. Vârnav.

Mr. C. Hurmuzaki lit le procès-verbal de la précédente séance; l'Assemblée l'adopte avec les modifications qui y ont été faites.

Mr. *D. Cracti* lit une motion de la majorité du Comité des petits propriétaires, ainsi que l'opinion divergente émise par Mr. Hurmuzaki, sur le droit qui serait accordé aux petits propriétaires d'être représentés dans la future Assemblée législative:

Proposition du Comité des petits propriétaires.

«Considérant que les razèches (petits propriétaires fonciers), par le nombre considérable de leurs personnes et des biens-fonds qu'ils possèdent, sont attachés directement ou indirectement à tous les intérêts du pays;

«Considérant que leur position et leur qualité comme propriétaires du sol exigent nécessairement qu'ils soient représentés dans les Assemblées générales ordinaires du pays en proportion de leur intérêt social, et non pas en proportion de l'étendue des biens que chacun possède;

«Considérant que, d'après le dernier Firman électoral, les razèches n'ont été représentés que par un seul député pour chaque district;

«En vue de la future organisation, les représentants des petits propriétaires du sol proposent les bases suivantes:

«1. Que le droit électoral, pour les électeurs comme pour les éligibles, soit basé, quant à la petite propriété foncière, sur une étendue de dix faltches;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

«2. Que le nombre des députés soit déterminé en proportion du nombre total des électeurs, et non d'après le nombre ou l'étendue des biens particuliers.»

Jassi, 5 Décembre 1857.

(Signés) D. Cracti, C. Morţun, B. Nicolau, B. Zacharia, G. Massian, Et. Călin, G. Vârlan, C. Ştiun, Cyr. Ciocârlie.

Opinion individuelle de Mr. C. Hurmuzaki.

«Le soussigné trouve juste le vœu de la majorité, «que les «petits propriétaires soient aussi représentés dans la future Assemblée «législative»; cependant il ne peut pas adhérer au mode de représentation demandé par la présente proposition;

«1. Parce que l'art. 2 de la proposition annule le vœu énoncé dans l'art. 1-er de la même proposition. Et en effet l'art. 1-er demande comme base des droits électoraux une propriété de dix faltches au moins, tandis que l'art. 2 demande pour base de la représentation des députés non l'étendue de la propriété, mais le nombre des électeurs;

«2. Parce que la représentation d'une classe doit être en juste proportion avec la représentation des autres classses, pour ne pas donner lieu à la prépondérance d'une classe sur les autres;

«3 Parce que non seulement la classe des petits propriétaires, mais aussi celle des paysans, ainsi que celle des habitants des villes chef-lieux des districts, ne sont représentées chacune que dans la proportion d'un député par district, sans parler de plusieurs classes de la société, dont les unes, comme celle du clergé des villages, ne sont pas représentées du tout et d'autres, comme celle des professions libérales et du commerce, ne le sont que d'une manière fort limitée et imparfaite;

«4. Parce que le nombre des électeurs ne sert de base que là où est introduit le suffrage universel et nullement là où il n'y a que représentation des classes;

«5. Parce que, par les mêmes raisons, les autres classes aussi pourraient demander à être représentées en proportion du nombre des électeurs, ou en d'autres termes le suffrage universel, mode d'élection qui présuppose l'existence de plusieurs conditions et garanties morales;

«6. Parce qu'ne fois que nous avons énoncé le vœu de nous unir avec nos frères d'au-delà du Milcov, il n'est pas même opportun

www.dacoromanica.ro

de poser les bases de la future représentation sans une entente préalable avec eux, et enfin parce que la présente proposition est même superflue, une fois que l'Assemblée ad-hoc a nommé une commission spéciale pour la question de la loi électorale concernant la future Assemblée législative.» (Signé) C. Hurmuzachi.

Mr. *D. Cracti* demande la parole et appuie la motion de ce comité, en démontrant que la majorité n'est nullement en contradiction avec elle-même, ainsi que Mr. Hurmuzaki l'a prétendu en émettant son opinion.

Mr. *C. Hurmuzaki* déclare «qu'il s'abstient de répondre à de semblables arguments.»

Mr. *Gr. Balş* prend la parole. «Dans la séance du 7 Octobre, dit-il, nous avons voté en faveur d'une Assemblée législative qui soit la représentation de tous les intérêts de la nation; l'Assemblée a en outre chargé une commission d'élaborer d'urgence un projet concernant la loi électorale à venir. Mr. Balş considère, par conséquent, cette motion comme inopportune.»

On demande la question préalable. Consultée par assis et levé, l'Assemblée adopte et écarte ainsi de la discussion la motion susmentionnée.

L'Assemblée procède à la signature de l'acte suivant, voté dans la dernière séance:

«L'an mil huit cents cinquante-sept, le dix-huitième jour du mois de Décembre.

«Considérant que déjà aux Conférences de Vienne de 1855, dans les séances des 17 et 18 Mars, les grandes Puissances ont prévu le cas de désaccord touchant les droits et l'interprétation du futur acte constitutif des Principautés roumaines;

«Considérant qu'aux termes de l'art. 25 du Traité de Paris, les Principautés sont placées sous la garantie collective des Puissances cosignataires; que, par conséquent, toute violation des droits des Principautés, de quelque part qu'elle vînt, serait contraire aux stipulations du dit traité; que, dans ce cas, les Principautés ont le devoir et le droit d'en appeler à l'intervention impartiale et décisive des Puissances garantes;

«Considérant qu'à l'avenir aussi il se peut produire des cas de désaccord, qui réclameraient l'intervention des Puissances garantes;

«Considérant que, pour que la garantie des Puissances signataires du Traité de Paris soit efficace et avantageuse aux Principautés, il est indispensable que les Principautés aient une voie régulière et sans

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

entraves, par laquelle elles puissent, le cas échéant, demander et obtenir l'appui promis;

«Considérant que, d'après les stipulations formelles des Capitulations par lesquelles les Principautés se sont assuré leur souveraineté, elles ont toujours eu le droit d'accréditer des représentants et agents politiques et commerciaux auprès des Puissances étrangères, et que, d'un autre côté, elles en ont reçus chez elles, — droit qu'elles ont exercé longtemps après la conclusion de leurs Capitulations avec la Porte; que, cependant, les Principautés se trouvent aujourd'hui réduites à avoir seulement un seul agent politique près la Sublime Porte; que bien que, selon l'art. 408 du statut fondamental en vigueur, ces agents doivent être nommés par les Gouvernements locaux et choisis exclusivement parmi les indigènes, les agents des deux Principautés près la Sublime Porte sont en ce moment des étrangers imposés par la Sublime Porte et que, par conséquent, ils sont loin d'être les représentants des Principautés et les défenseurs de leurs droits;

«Considérant que, par suite de la nouvelle situation faite aux Principautés en conséquence de la garantie collective des Puissances cosignataires du Traité de Paris, ces agents n'ont ni ne peuvent avoir qualité pour représenter les Principautés auprès des Puissances garantes;

«Considérant que, faute de définir ou préciser exactement la voie légale et régulière par laquelle les Principautés, en cas de violation de leurs droits, pourraient librement réclamer le soutien des Puissances garantes, cette garantie collective, stipulée formellement par le Traité de Paris, ne saurait répondre d'une manière satisfaisante à l'intérêt européen et à la bienveillante pensée qui a présidé à sa création;

«Se fondant sur les anciennes Capitulations des Principautés avec la Porte, aussi bien que sur l'art. 25 du Traité de Paris, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie formule le vœu que les magnanimes Puissances, représentées aux prochaines Conférences, veuillent bien prévoir et établir la voie légale, par laquelle les Principautés-Unies, en cas d'attaque contre leurs droits, de quelque côté qu'elle provînt, pourraient demander et obtenir l'assistance puissante du grand arbitrage européen.»

Ont voté **pour** à l'unanimité.

L'Assemblée procède ensuite à la vérification par signature du vote suivant émis dans la dernière séance, sur la motion faite par le Comité du clergé:

«L'an mil huit cents cinquante-sept, le vingtième jour du mois de Décembre.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc-verb 31. 1857 21 Décembre.

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet le vœu que la future organisation du pays ait comme base les principes suivants:

«1. L'Eglise indépendante (autocéphale) et orthodoxe de la Moldo-Roumanie, fille et membre de la sainte Eglise universelle et apostolique d'Orient, dont la source et le chef est notre Seigneur et Dieu Jésus-Christ, confesse et garde sans altération aucune tous les dogmes et les saints canons apostoliques et synodaux, ainsi que les saintes traditions, se conformant en tout à la foi de l'Eglise d'Orient. A cette fin et en cas de nécessité, le saint Synode, pour le maintien de l'unité de foi, pourra, s'il le juge convenable, se consulter sur les dogmes avec l'Eglise œcumenique.

«2. Organisation de l'instruction cléricale sur un pied, qui permette au clergé, tant régulier que séculier, d'acquérir les connaissances comprises dans les classes de philosophie et de théologie.

«3. Organisation de l'ordre monacal dans des conditions qui le rendent utile à la religion, conformément aux saints canons.

«4. Toutes les dignités et fonctions ecclésiastiques seront basées sur l'érudition et la moralité, prouvées par des faits et des mérites notoires.

«5. Conformément aux saints canons, aux droits du clergé ab-antiquo, à la loi fondamentale du pays, l'élection des Métropolitains et des Evêques diocésains sera faite par l'Assemblée générale du pays et confirmée par le Chef de l'Etat. Cette Assemblée sera composée des députés de l'Assemblée législative, du Synode et des représentants extraordinaires du clergé régulier et séculier choisis dans les districts du diocèse vacant.

«6. Tous les fonctionnaires ecclésiastiques sans exception seront salariés et jouiront des mêmes droits politiques que les autres citoyens, en vertu de la loi électorale, qui sera votée par les Assemblées réunies des deux Principautés. Le terrain, qui, en vertu du Règlement Organique, est concédé aux paroisses des villages, leur sera donné aussi à l'avenir; il est bien entendu qu'aussitôt que le salaire aura été fixé d'une manière satisfaisante pour les prêtres de village, les propriétaires fonciers seront libérés de la charge qui pèse aujourd'hui sur eux, celle de pourvoir à leur entretien, et qu'alors les maisons et les jardins qui se trouvent aujourd'hui en la possession des personnes ecclésiastiques devraient seuls rester à la disposition des paroisses. Le salaire et les autres avantages matériels, qui seront assurés aux curés des paroisses orthodoxes, seront également accordés aux curés des paroisses catholiques.

«7. Les biens ecclésiastiques des évêchés, couvents, monastères

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

sans distinction, des ermitages et des églises paroissiales, ne formeront plus qu'une seule caisse, administrée par le Ministère des Cultes. Sous aucun prétexte les égumènes des monastères ne pourront prendre en ferme à leur compte les terres du clergé, afin qu'à l'avenir ils puissent s'occuper exclusivement de la haute mission spirituelle qui leur est confiée. Le budget des dépenses annuelles sera dressé par le Synode et le Ministère des Cultes et sera soumis au contrôle de l'Assemblée législative. Après avoir pourvu aux salaires et autres besoins de l'Eglise, l'excédant des revenus sera affecté au développement de l'instruction publique et d'autres établissements de bienfaisance, principe reconnu déjà par l'art. 6, § C de la loi organique concernant l'administration des biens ecclésiastiques.

«8. Toutes les chaires pour l'enseignement religieux dans les écoles de l'Etat, ainsi que dans les écoles privées, seront occupées par des prêtres.

«9. Les règlements spéciaux et les états des évêchés, monastères, séminaires, dycastères, églises paroissiales et toute autre institution ecclésiastique, seront dressés par le saint Synode; cependant, pour avoir force de loi, ils devront être confirmés par le Gouvernement, et nommément ceux de la branche administrative seront soumis au Chef de l'Etat, et ceux du ressort législatif devront être d'abord discutés et votés par le Corps législatif et soumis ensuite, comme toute autre loi, à la sanction du Prince.

10. Les égumènes de tous les monastères sis dans le pays et les supérieurs des séminaires sans exception ne pourront jamais être pris parmi les étrangers, ni parmi ceux qui à l'avenir auraient reçu à l'étranger, sans l'autorisation de l'Eglise indigène, l'ordre de la prêtrise.

«11. Toutes les églises et les monastères sis dans le pays relèveront de la juridiction des Evêques diocésains respectifs en première instance et du Synode en instance d'appel.

«12. Les ecclésiastiques ne pourront être destitués ni condamnés sans jugement préalable.

«13. A l'avenir les Métropolitains et les Evêques diocésains seront élus parmi tous les membres du clergé monacal, sans exiger des candidats d'autres conditions que la vertu, l'érudition théologique et les qualités spirituelles, conformément aux saints Canons.

«14. Le règlement de la question des monastères dédiés aux Saints-Lieux, comme question dont la solution n'est que de la compétence du pays, conformément à la réserve faite par l'Assemblée dans la séance du 3 Octobre (procès-verbal V), est reservé au futur Gouvernement du pays dans la plénitude de son autonomie.»

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb.31.
1857
21 Décembre.

Ont voté **pour** à l'unanimité.

Le Président, conformément à l'art. 79 du Règlement de l'Assemblée, déclare que «l'Assemblée *a adopté* les deux actes transcrits ci-dessus».

Mr. *D. Cracti* donne lecture d'une motion de la majorité des petits propriétaires, se rapportant aux procès illégalement jugés depuis l'introduction du Règlement Organique jusqu'à l'époque actuelle:

Proposition du Comité des petits propriétaires.

«Les soussignés, représentants de la classe des petits propriétaires (razèches), s'étant réunis aujourd'hui, 30 Novembre 1857, en comité, se sont consultés sur les vœux spéciaux qu'ils ont été chargés par leurs mandataires d'exprimer dans l'Assemblée générale du pays, pour que ces vœux puissent parvenir aux grandes Puissances garantes des Principautés roumaines.

«Quant aux vœux généraux, les petits propriétaires ont voté de concert avec les députés des grands propriétaires, du clergé, des habitants de villes et des paysans.

«Ce sont eux qui, peut-être, plus que tous les autres, ont désiré et désirent des réformes justes et salutaires.

«Les petits propriétaires ont désiré et désirent plus que tous les autres un Prince étranger, parce que, après de longues souffrances, après de longs malheurs et injustices, ce n'est qu'en lui qu'ils pourront trouver, eux aussi, un soutien, un défenseur et un véritable père.

«En effet, la classe des petits propriétaires représente, non seulement les habitants propriétaires primitifs de la Roumanie, mais encore plusieurs d'entre eux sont les descendants des plus illustres familles de la nation, qui faisaient jadis la gloire du pays et le défendaient.

«Les chrysobulles et les anciens documents, qui constituent les propriétés, sont pour la plupart le prix du sang que leurs ancêtres ont versé sur les champs de bataille, ou la récompense des services signalés rendus en temps de paix et dignes de la reconnaissance de la patrie.

«Un semblable passé n'est nullement en harmonie avec le misérable état actuel des petits propriétaires; la cause ne peut en être attribuée à leur incapacité ou à leur manque d'activité, car des faits incontestables prouvent que leur décadence provient des événements extérieurs, qui ont si souvent et si longtemps pesé sur le pays, et particulièrement encore des iniquités de l'intérieur, auxquelles les petits

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

propriétaires (razèches) sont depuis un certain temps continuellement en butte.

«A peine les petits propriétaires (razèches) commençaient-ils, après la retraite des armées étrangères, à respirer un peu plus librement et à jouir des bienfaits de la paix, en s'occupant de leurs travaux agricoles, de leurs champs ravagés, qu'ils se voyaient en butte aux prétentions des propriétaires voisins, tout puissants, les uns par eux-mêmes, les autres par leurs liens de famille avec le Prince Régnant, ou par l'influence directe et indirecte qu'ils exerçaient sur le Gouvernement, en sorte que les malheureux petits propriétaires (razèches), poursuivis par tous, sans protection, se voyaient ravir leurs propriétés, tantôt par des procès iniques, même par dépossession violente, tantôt encore par d'énormes et inutiles dépenses qu'ils devaient s'imposer pour se traîner pendant de bien longues et malheureuses années aux portes des tribunaux, où ils ne trouvaient souvent pour juges que leurs voisins mêmes et leurs oppresseurs.

«Les Princes changeaient souvent dans les Principautés, parfois tous les ans, au gré de la Sublime Porte.

«Toutes les fois qu'un nouveau Prince arrivait, les puissants voisins des petits propriétaires, auxquels ils avaient si souvent ravi un lambeau de leurs propriétés, ne manquaient jamais, pour légitimer en quelque sorte leurs usurpations passées et se ménager la facilité d'en faire de nouvelles, de se plaindre au Prince de prétendus empiétements sur leurs terres de la part des petits propriétaires, ou de prétexter des échanges ou des achats qu'ils auraient contractés avec les razèches et que ceux-ci refusaient de reconnaître. Il parvenaient de la sorte à se faire délivrer des ordres de délimitation, des décisions de la part du Divan, et sous prétexte d'empiétement, de rectification des limites d'après des signes naturels, ou enfin en vertu d'un prétendu droit de copropriété, ils finissaient par se créer de nouveaux documents, à l'aide desquels ils s'appropriaient un nouveau morceau de la terre des razèches.

«Il arrivait parfois des Princes bons, qui protégeaient tant soit peu les droits des razèches, mais cela ne durait pas longtemps, car les boyards parvenaient par leurs plaintes et leurs intrigues à les faire remplacer.

«Voilà en abrégé la cause de la décadence matérielle et morale des razèches; car plus la propriété des razèches s'amoindrissait par les empiétements et par les frais des procès, plus diminuaient leurs moyens de vivre et d'élever leurs enfants; en sorte que la plupart d'entre eux sont arrivés à l'état de simples paysans, dépourvus en grande

www.dacoromanica.ro

partie même des connaissances élémentaires de la lecture et de l'écriture.

«Le Règlement Organique a voulu mettre fin à cet état de choses.

«Aussi l'art. 291, chap. VIII prescrit-il une délimitation générale, et pour qu'en effet la justice fût assurée à celui qui prouverait l'avoir, il fut établi par plusieurs articles un ordre légal, des commissions d'enquête locale, des tribunaux judiciaires inférieurs et supérieurs, où chacun pouvait réclamer, interjeter appel, présenter des documents et prouver son droit.

«Si cet ordre de choses avait été strictement observé par les Gouvernements qui se sont succédé depuis la promulgation du Règlement, si l'on n'avait pas obstrué le voie tracée, si les tribunaux avaient été composés comme l'exigeait le Règlement, si l'on avait respecté la procédure prescrite, si les influences et les ordres iniques n'avaient pas été plus forts que la loi, le pauvre et l'opprimé auraient nécessairement pu parvenir à prouver la vérité et à obtenir quelquefois justice. Mais les choses se sont passées d'une manière tout-à-fait différente; la loi fondamentale a été violée, toutes les fois que l'intérêt privé le voulait; elle était violée par le Prince, par les Ministres et par tous les employés sans conscience et sans dignité.

«Ces vérités sont prouvées par des actes authentiques, publiés par le Gouvernement lui-même.

«L'art. 365, chap. VIII du Règlement dit que: «s'il arrivait un «cas non-prévu par la loi, ou bien si le texte en était obscur, le Divan «princier, en émettant son opinion sur l'esprit de la loi ou bien la «nécessité d'en formuler une, en instruirait, par un rapport détaillé, «l'Hospodar, qui le recommanderait à l'attention de l'Assemblée gé«nérale ordinaire, lors de sa convocation. Cette Assemblée déterminera «le véritable sens de la loi, et dans le cas non-prévu, elle en fera «une nouvelle, qui, sanctionnée par l'Hospodar, servira de règle in«variable.»

«En vertu de quoi, l'art. 318, chap VIII du Règlement défend formellement aux instances de demander ou de recevoir dans les procès des décisions ou des règles de conduite des instances supérieures ou du Ministère de la Justice; mais dans les cas douteux, le Ministère de la Justice, en recevant des rapports sur ces cas, rédigera des mémoires, les présentera au Prince, qui les transmettra à l'Assemblée générale, pour que celle-ci avise à combler les lacunes de la législation; il appert de ces articles que l'Assemblée générale seule avait le droit d'expliquer la loi ou d'en faire une nouvelle. Nonobstant cela, des centaines d'instructions étaient données chaque année

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

par MM. les Ministres et par les Princes Régnants, les unes contraires aux autres et toutes illégales; souvent même annulait-on par des interprétations les anciennes lois et même les lois fondamentales, ou bien leur donnaition un scns contraire, de manière que l'on remettait le droit à la disposition de chaque juge, et qu'il n'y avait que celui qui ne le voulait pas qui n'abusât pas de son pouvoir.

«Deux gros volumes contiennent les preuves de ces tristes, mais manifestes vérités.

«Il serait trop long d'énumérer et de comparer tous les actes de cette nature; nous nous bornerons donc à présenter les faits généraux et à en citer les tristes résultats.

«En vertu du Règlement, l'Assemblée générale a voté en 1734 une loi concernant les réclamations pour empiétement et le mode de procédure dans ce cas; cette loi prescrit un terme d'un an pour que tous les propriétaires, qui se croiraient lésés dans leurs droits de propriété par leurs voisins, aient à réclamer, sous peine pour eux de perdre pour toujours, une fois ce délai passé, tout droit à réclamation pour l'avenir.

«Bien longtemps après l'expiration de ce délai, parut une simple instruction, qui statuait qu'un propriétaire, qui n'aurait pas réclamé dans le terme voulu par la loi, pouvait profiter de la réclamation de son adversaire.

«Cette instruction a ouvert la voie aux injustices et facilité la spoliation des razèches.

«On a vu par suite surgir des procès, là où il n'en existait pas; on a vu renverser les signes les plus naturels d'abornement, des colines séculaires transformées en simples taupinières, les rivières détournées de leur cours, les élévations transformées en précipices et les plaines prendre la place des montagnes; on a vu adjuger une terre tout entière à des personnes, qui n'en réclamaient qu'un morceau de terre.

«Par suite d'un semblable état de choses, plusieurs razèches ont perdu leurs terres; en d'autres endroits on n'a laissé aux razèches que l'emplacement du village, en sorte que ces malheureux, serrés de tous côtés, n'ayant ni chemins, ni eaux, ont été forcés les uns d'abandonner même l'habitation de leurs ancêtres et de se disperser, les autres à se soumettre à leurs voisins, comme paysans, seul moyen pour eux d'obtenir la tranquillité, beaucoup d'autres n'ont pu conserver de leurs propriétés que les titres et les documents, comme la preuve criante que le terrain acheté aujourd'hui par les razèches au prix de leur travail et de leurs sueurs a jadis été acquis par leurs

www.dacoromanica.ro

ancêtres, au prix de leur sang versé pour défendre contre les invasions extérieures la terre, que leurs descendants n'ont pu défendre contre les envahisseurs de l'intérieur.

«On a vu encore des procès entre deux personnes, dont le jugement a été mis en application de manière que l'un a pris les terres d'autres personnes étrangères, contre lesquelles il n'y avait pas eu la moindre réclamation et qui n'avaient pas été citées en comparution pendant tout le cours de ces procès; les protestations faites contre des pareilles iniquités n'ont eu d'autre résultat qu'un simple ordre du Département de la Justice ou tout au plus du Divan princier, confirmé par le Prince, et qui ne faisait que consacrer ces iniquités, sous le prétexte fastidieux que l'application a été selon toutes les formes voulues; et de cette manière des personnes qui n'avaient été ni appelées en justice, ni jugées, ni condamnées, fût-ce même injustemment, par les instances compétentes, perdaient leurs propres terres.

«Un pareil état de choses, qui était arrivé à la dernière extrémité et dont les résultats forment pour les razèches une série de drames, ne saurait partout ailleurs qu'attirer des suites pénales, tandis que chez nous ce n'a été qu'une longue série de plaintes, de misères, de larmes, qui appellent d'une voix plaintive la vengeance du ciel; car la justice n'existe plus sur le sol de notre pays.

«Après 14 ans d'iniquités, cédant à la voix du peuple, qui devait finir par devenir celle de Dieu, beaucoup de personnes qui, par leur fonctions, avaient violé les lois, beaucoup de ceux qui avaient profité de ces infractions, se sont donné la main avec les opprimés et protestèrent en 1848 contre l'abus, en demandant la stricte observation du Règlement. Cette réclamation présentait un contraste étrange, car les opprimés l'avaient faite pour obtenir justice contre les iniquités qu'ils avaient subies, tandis que les oppresseurs l'avaient appuyée pour obtenir la stricte observation de l'art. 364, chap. VIII du Règlement, par lequel ils voulaient entendre la garantie et le maintien de tout jugement rendu, fût-il le plus inique, une fois que ce jugement est confirmé par le Prince.

«Cette protestation, prise dans toute l'étendue de ses termes, fait foi que le Règlement a été loin d'être respecté.

«Le Prince Grégoire Ghica, après son avènement au trône de la Moldavie, a voulu reviser tous les jugements iniques rendus depuis la mise en application du Règlement. Il se basait en ceci sur la connaissance personnelle qu'il avait de l'état de choses du passé, ainsi que sur le rapport d'une commission de boyards, nommée pour signaler les vices de ce passé et proposer les améliorations nécessaires.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

Voici comment s'exprime la commission dans son rapport sur les affaires judiciaires:

«La mauvaise administration de la justice a également donné «lieu à d'innombrables abus: les tribunaux n'étaient plus l'asile de la «vérité et du droit, l'asile du faible contre le fort; ils étaient tombés «dans un tel état de discrédit moral, qu'il ne pouvait sortir et ne sortait «de leur sein que des jugements arrêtés d'avance au Palais. Les siè«ges de ces tribunaux n'étaient occupés que par des juges ignorants «et d'une probité suspecte.

«Une procédure embrouillée, des décrets princiers, décidaient «les grandes questions de droit, de manière à dégoûter les plaideurs «et à leur faire maudire l'état de dégradation, où était tombée la «justice dans notre pays.»

«Ce désir de justice du Prince Ghica n'a pu être satisfait, par suite de l'opposition à ses vues de la part de ceux, qui avaient trempé dans ce sacrilège commerce de violations des lois.

«Nous n'invoquerons ici, pour témoignage, que les votes émis à l'unanimité par toute l'Assemblée ad-hoc.

«Dans la séance du 11 Novembre, l'un des plus anciens et des plus probes employés de la branche judiciaire, en donnant lecture du rapport concernant l'indépendance du pouvoir administratif du judiciaire, a tracé avec des couleurs vives et vraies le tableau de l'organisation des tribunaux, de la manière dont se rendait la justice et dont les juges, sans le moindre scrupule, violaient la loi et opprimaient le razèche, la veuve et le pauvre.

«Un des considérants de la proposition adoptée par l'Assemblée ad-hoc concernant la responsabilité des Ministres est ainsi conçu:

«Considérant que le manque de responsabilité est cause que la «branche judiciaire, au lieu d'être l'organe de la loi et la protectrice «des droits et de la fortune des citoyens, et conséquemment un pou«voir indépendant et respecté du Gouvernement et du pays, est de«venue un corps de fonctionnaires directement dépendants du Prince, «soumis à ses ordres et nullement aux lois;

«Que de là provient le pouvoir extra-légal, que quelques-uns des «Ministres de la Justice se sont arrogé d'annuler, par de simples rap«ports faits au Prince et même par de simples apostilles basées sur «des interprétations fausses et sur des ordres incompétents, les sen«tences judiciaires, de mettre ainsi en doute et en péril tout ce qu'il «y a de plus sacré au monde: la propriété, et même d'abolir direc«tement des lois entières, ainsi que les dispositions des Codes civil et «pénal».

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

«Enfin il existe encore une preuve plus forte que toutes les autres du mépris de la loi, de la violation du droit sacré, violation qui s'est pratiquée et se pratique systématiquement dans les Principautés: c'est le cri unanime de la nation roumaine des deux Principautés, que le régime des Princes indigènes a fait son temps, et la demande faite à l'aréopage européen de donner à la Roumanie un Prince étranger, qui seul peut introduire dans le pays la justice, tant désirée par tous les habitants et particulièrement par les faibles.

«Voilà les preuves de la manière dont les razèches ont été réduits à le dernière extrémité, de sorte que beaucoup d'entre eux travaillent le boéresc sur la terre que leurs ancêtres leur avaient léguée, terre qui en maints endroits forme des propriétés grandes, belles et étendues.

«Il paraît que depuis longtemps on avait remarqué chez les puissants cette cupide faiblesse d'agrandir leur propriété au détriment des faibles, car un remords de conscience ou bien un sentiment de justice a motivé l'établissement d'une ancienne coutume du pays, conservée par le temps et transformée ensuite en loie écrite. Cette coutume, contenue dans le § 1938 du Code civil, dit: «Une possession «même de 40 ans ne profite pas aux puissants, quand même l'em«piétement injuste sur des immeubles appartenant à des faibles, et «dont la longue possession ne reposerait que sur la force, serait con«sacré par des chrysobulles.»

«Or donc:

«Considérant que les instructions données par le Prince Régnant et par les Ministres, et qui ont servi de lois, n'ont été et ne sont pas valables, en vertu des art. 395 et 318, chap. VIII du Règlement, ainsi que du livre VII, tit. 45 du Droit romain, qui dit:

«Relatam a preside sententiam, contra solitum judiciorum «ordinem, autoritatem rei judicatae non obtinere certum est»;

«Considérant que toute sentence prononcée par le juge est nulle, si elle est en dehors de sa compétence, en dehors du sens de la loi (art. 170, de regula juris):

«Factum a judice quod ad officium ejus non pertinet, ratum «non est»;

«Considérant qu'une sentence rendue contrairement à la loi n'étant pas valable, n'a mullement besoin d'appel **(Digesta libro XIIX** (sic) **titulo VIII: «Item cum contra sacras constitutiones judi«catur appellationis neccessitas remititur»—Digesta libro X, l. IX, tit. VIII: «Quæ sententiæ sine appelationes rescindantur»;**

«En vertu donc de la coutume du pays comprise dans le § 1938

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

du Code civil et maintenue particulièrement en faveur des razèches et des faibles victimes des puissants et des grands, ces mêmes razèches opprimés, injustement condamnés et illégalement dépouillés, les uns en partie et d'autres totalement, de leur avoir et de leurs terres, viennent aujourd'hui réclamer leur droit et demandent de la justice des grands Monarques, qui ont pris sous leur égide la nation roumaine, faible et opprimée, qu'à la future organisation soit pris en considération ce qui suit:

«Que l'Assemblée générale du pays soit tenue de nommer une commission composée de 18 de ses membres probes et compétents, qui seront chargés de recevoir pendant un délai suffisant les réclamations des opprimés; toutes les réclamations que la commission trouverait fondées, c'est-à-dire toutes les sentences qu'elle trouverait n'être pas basées sur les lois, sur les règles de la procédure, mais sur des instructions arbitraires et illégales, et par conséquent frappées de nullité, devront être cassées et les possesions rétablies dans le statu-quo; c'est-à-dire dans l'état antérieur à la violation ou à la mise en exécution de la sentence inique; ceux qui croiraient avoir le droit de réclamer pourront le faire et poursuivre d'après les lois par la voie des tribunaux compétents.

«L'espoir des razèches et des opprimés est grand, parce qu'ils est fondé sur la justice impérissable; leur espoir est fondé, parce qu'ils attendent justice de la part des plus puissants et des plus magnanimes Souverains de l'Europe, qui comme une Providence ont prêté l'oreille aux plaintes d'un peuple malheureux par suite de l'oppression du dedans et du dehors et qui demande: **justice et salut!** Comment cette voix, qui retentit des sommets des Carpathes jusqu'à l'autre extrémité du pays, ne trouverait-elle pas d'écho dans les cœurs de ceux qui, sur la terre, sont l'image de Dieu?

«Se pourrait-il qu'à cette époque de justice, où toutes les classes des habitants des Principautés sont appelées au bonheur, les razèches seuls, qui ont été victimes de l'injustice, de l'oppression et de l'infortune, les razèches, ces habitants primitifs de la Roumanie, restassent seuls privés de leurs droits et de leurs patrimoines? Les sentiments de justice qui ont inspiré les glorieux signataires du Traité de Paris, aujourd'hui représentés par les hommes éminents qui composent la Commission internationale de Bucarest, est pour les razèches de Moldavie une forte garantie, que pour eux aussi l'heure de la réparation a sonné.

«Bénis soit donc dans tous les siècles les noms de ceux, qui mettront un terme aux souffrances des Roumains et particulièrement

www.dacoromanica.ro

des opprimés et des victimes de l'injustice, les noms de ceux qui rétabliront en Roumanie le royaume de Dieu, le royaume de la justice!»

Ont voté **pour:** MM. D. Cracti, C. Morţun, B. Nicolau, N. Bossie, B. Zacharia, Et. Călin, G. Vârlan, A. Chrisanti, G. Massian, Cyr. Ciocârlie, C. Bădărău et C. Ştiun.

Ont voté **contre:** MM. C. Sturdza et C. Hurmuzaki.

Mr. *C. Hurmuzaki* donne lecture de son opinion individuelle sur cette motion, opinion à laquelle s'est associé aussi Mr. Constantin Sturdza de Vaslui:

Opinion séparée de Mr. C. Hurmuzaki.

«Le soussigné ne peut pas adhérer à l'opinion de la majorité:

«1. Parce que l'état de choses décrit avec tant d'exagération ne regarde qu'une bien antérieure époque à celle inaugurée par le Règlement Organique, qui, en organisant aussi la branche judiciaire, a établi trois instances et, en outre, pour plus de garantie pour les plaideurs, a, non seulement soumis toute sentence judiciaire au contrôle des jurisconsultes de l'Etat et du Ministère de la Justice, mais encore en a subordonné la validité à la revision et à la confirmation du Prince, mesure de sollicitude qui n'existe nulle part;

«2. Parce que, par suite de l'art. 391, etc., etc., chap. VIII, sect. XIII du Règlement, pour mettre fin à une foule de litiges sans cesse renaissants à cause d'usurpations et d'empiétements de limites, il a été fixé pour ces réclamations un délai d'un an, depuis le 20 Septembre 1834 jusqu'au 20 Septembre 1835, pendant lequel tout le monde a réclamé, même ceux dont les terres n'avaient pas subi d'empiétements;

«3. Parce qu'une loi votée en 1839 par l'Assemblée générale et confirmée par le Prince, savoir: «La loi ayant pour but de mettre «un terme aux procès pour empiétements», a établi même une procédure spéciale pour l'examen et la décision sur toutes les réclamations faites pendant le délai susmentionné;

«4. Parce qu'en vertu de cette loi, toutes les réclamations ont été classées par les Divans de la haute et de la basse-Moldavie, examinées sur les lieux et décidées, au nombre de 130 par année, par jugements d'arbitres choisis par les parties, toujours sur les lieux et en présence des plaideurs et de l'ingénieur du district, qui a levé à cet effet tous les plans des terres en litige;

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb.31. 1857 21 Décembre.

«5. Parce que toutes les réclamations examinées et décidées sur les lieux de la manière sus-indiquée, ont été soumises ensuite à l'examen et à la décision de toutes les instances, ainsi qu'à la confirmation du Prince;

«6. Parce que plusieurs des lois publiées après la promulgation du Règlement Organique ont été votées par l'Assemblée générale, ou bien approuvées par elle;

«7. Parce qu'il y a eu, il y a et il y aura toujours des abus, et surtout chez nous, où la connaissance des lois n'est pas une condition indispensable pour occuper des fonctions judiciaires;

«8. Parce que, malgré tout cela, nous avons eu aussi des juges bons et justes, nous avons eu aŭssi au Ministère de la Justice des fonctionnaires impartiaux, qui ont réparé les suites des abus et de l'ignorance;

«9. Parce que toutes les législations sages tâchent de diminuer le nombre des procès et, par là, d'assurer la propriété et la tranquilité des concitoyens;

«C'est pourquoi elles ont même adopté le principe de la prescription;

«10. Parce que le Règlement Organique a également proclamé ce principe salutaire, en statuant par l'art. 364, chap. VIII, sect. VII, ce qui suit: — «Pour faire cesser les graves inconvénients du renou-«vellement des procès et les conséquences qui en résultent par l'in-«stabilité de la chose jugée et de la propriété, ainsi que par la re-«naissance de différends interminables qui, en perpétuant les poursuites «ligitieuses, influent aussi sur le caractère des individus, il est statué «que tout procès décidé par le Divan princier, dont le jugement «aura été confirmé par le Prince, est à jamais terminé et qu'il ne «pourra plus être renouvelé dans aucun cas, ni pendant le règne ac-«tuel de l'Hospodar, ni sous celui de ses successeurs»;

«11. Parce que le Code civil, étant bien antérieur au Règlement Organique, l'art. 1938 de ce même code n'est relatif qu'aux empiétements maintenus par la force, qui grâce à Dieu sont devenus chose rare;

«12. Parce qu'en présence de l'article sus-cité, qui n'admet pas même la prescription dans des cas d'empiétements maintenus par la force, la mesure proposée par la majorité du comité est même tout-à-fait superflue;

«13. Parce que l'adoption de la proposition de la majorité encouragerait même des milliers de réclamations non-fondées, comme cela est arrivé de 1834 à 1835, perpétuerait les procès, ébranlerait

www.dacoromanica.ro

la garantie des fortunes et la tranquillité des citoyens et détruirait les fondements de l'édifice social.

«Fondé sur ces raisons et prenant en considération les principes reconnus par toutes les législations: «res judicata pro veritate habetur» et «publice interest non convelli rerum judicatarum «auctoritatem», le soussigné repousse la présente proposition.»

(Signé) C. Hurmuzaki.

J'adhère à cette opinion: C. S. Sturdza.

La question préalable est mise aux voix; plusieurs députés se prononcent avec énergie contre cette proposition et demandent le temps nécessaire pour se consulter; la séance est suspendue pour dix minutes.

A la reprise de la séance, la question préalable est mise aux voix par appel nominal; une majorité de 55 voix contre 11 décide qu'il n'y a pas lieu de discuter sur la question faite par le Comité des petits propriétaires; 4 membres s'abstiennent de voter.

Mr. *A. Panu* lit la proposition faite par le Comité des députés des villes:

A Son Em. Monseigneur Sophronius, Métropolitain de Moldavie et Président de l'Assemblée ad-hoc.

«Le Comité des députés des villes, ayant terminé ses travaux, a l'honneur d'en communiquer à l'Assemblée le dossier, composé de 8 pièces, savoir:

«Un projet de la part des députés du port de Galaţĭ:

«Les soussignés, députés du port de Gălaţĭ, ont l'honneur de proposer:

«1. L'organisation dans toutes les villes de Roumanie des municipalités et de leurs conseils, ainsi que tous les autres établissements relatifs à cette institution, appliquée dans sa plus grande étendue;

«2. Le maintien du port-franc de Galaţĭ, ainsi que la création dans ce port d'un entrepôt pour les marchandises étrangères de toute espèce.

«La navigation libre, ainsi que la liberté du commerce de toute nature sur le bras de Kilia jusqu'à la Mer Noire.»

7 Décembre 1857.

(Signés) C. Negri, A. Cuza.

«Un projet présenté par Mr. Mălinescu et appuyé par six autres députés:

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Décembre.

«Le soussigné a l'honneur de proposer le projet de résolution suivant:

«Considérant que l'état actuel du commerce, de l'industrie et des municipalités exige absolument une réforme et une amélioration;

«Le Comité des députés des villes désire:

«1. L'émancipation de toutes les villes de Roumanie. L'abolition des monopoles de toute espèce et nature. La capitalisation des dîmes et redevances pour les terrains emphytéotiques.

«2. L'organisation du régime municipal dans toutes les villes de Roumanie, par l'établissement des municipalités avec des Conseils délibératifs, ainsi que de toutes les autres institutions nécessaires, pour qu'elles puissent répondre à leur véritable but.

«3. La liberté du commerce et de l'industrie. La création des institutions nécessaires pour le maintien du crédit.

«4. Que tous ceux qui s'occuperont en Roumaine de commerce ou d'industrie soient soumis sans exception aux statuts et à toutes les obligations envers l'Etat.»

Jassi, 9 Décembre 1857.

(Signé) B. Mălinescu.

Nous appuyons cette proposition: D. Cozadini, D. Gheorghiadi D. Ghidionescu, G. Ilie, T. Sacalov.

«Deux projets présentés par Mr. le Dr. Fătu et appuyés par six autres députés:

«Considérant que par suite de l'envahissement d'un grand nombre de Juifs, qui ne réunissent pas les conditions indispensables au progrès et à l'avantage du bien public — envahissement provoqué par les mauvaises institutions et la conduite irréfléchie des Gouvernements passés — notre pays, et surtout les villes, ont depuis quelque temps supporté de lourdes charges, qu'il leur est impossible de supporter davantage;

«Considérant qu'on n'a pas appliqué jusqu'à ce jour la disposition de l'art. 94, chap. III du Règlement Organique, qui dit: «Il est «incontestable que les Juifs, qui se sont répandus en Moldavie et dont «le nombre augmente journellement, vivent pour la plupart aux dépens «des indigènes, et exploitent presque toutes les ressources au détri«ments du progrès de l'industrie et de la prospérité publique. Pour «obvier autant que possible à cet inconvénient, la même commission «consignera dans le tableau de recensement la condition de chaque «Juif, afin que ceux qui n'auraient point un état et qui, sans exercer

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Décembre.

«aucun métier utile, vivraient sans aveu, soient éliminés et que de «pareils individus ne puissent plus entrer en Moldavie»;

«Le soussigné a l'honneur de faire la proposition suivante:

«Défense aux Juifs de s'établir à l'avenir dans les villes du pays, à l'exception de ceux qui posséderaient les qualités et les moyens d'exercer la profession à laquelle ils déclareraient appartenir, pourvu toutefois que cette profession fût profitable au pays. Renvoi de tous ceux qui n'auraient les qualités susdites.»

3 Décembre 1857.

(Signé) Dr. Fătu.

Nous appuyons cette proposition: Dr. Costin, P. Brăescu, D. Ghidionescu, T. Sacalov, G. Ilie.

«Considérant que les étrangers, qui tant d'après les Traités que d'après l'art. 99, lit. G, et d'après l'art. 14, annexe R du Règlement Organique, n'ont pas eu le droit d'exercer le commerce en détail, mais seulement en gros, en sont arrivés, par abus et contrairement même aux réclamations du fisc adressées à l'Assemblée générale en 1832 et 1835, aussi qu'aux référés au Conseil Administratif sous No. 9614 de 1843, sous No. 285 de 1844 et sous No. 8099 de 1852,—en sont arrivés à spéculer en détail et à exercer le commerce dans toutes ses branches, sans l'autorisation du Gouvernement et sans se se faire inscrire parmi les patentés, en se mettant par là en situation de retirer tous les avantages du commerce du pays, sans se soumettre aussi à des redevances égales avec les indigènes;

«Le soussigné a l'honneur de faire la proposition suivante:

«Toutes les obligations envers l'Etat doivent être également et sans exception imposées à tous ceux qui voudraient excercer le commerce et l'industrie en Roumanie, indigènes ou étrangers.»

3 Décembre 1857.

(Signé) Dr. Fătu.

Nous appuyons cette proposition: G. A. Vârnav, Dr. Costin, P. Brăescu, D. Ghidionescu, T. Sacalov, G. Ilie.

«Une proposition de Mr. B. Mălinescu sur le projet du Dr. Fătu, pour le règlement de la condition des Israélites:

«Les soussignés opinent que le règlement concernant les Juifs est une mesure de la compétence des municipalités et de la police; qu'il ne mérite pas d'être présenté au Congrès de Paris et que par

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

conséquent il ne peut qu'être recommandé à la future Assemblé législative».

(Signé) B. Mălinescu.

Nous appuyons cette proposition: G. A. Vârnav, Dr. Jiean.

«Un amendement de Mr. D. Grigoriu au projet de Mr. Mălinescu:

«Au projet de résolution présenté par Mr. B. Mălinescu le 10 Décembre.

«1. Ajouter à l'art. 1-er sur l'émancipation des villes de Roumanie les mots: **de toutes sortés de privilèges,** et supprimer les mots: **la capitalisation des emphytéoses et des dîmes.**

«2. Supprimer à l'art. 4 les mots: **aux statuts etc.**»

10 Décembre 1857.

(Signé) D. Grigoriu.

«Un sous-amendement de Mr. Gr. Vârnav concernant également la proposition de Mr. Mălinescu:

«Au projet de résolution présenté par Mr. B. Mălinescu le 10 Décembre.

«I. Dire à l'art. 1-er, concernant l'émancipation des les villes de Roumanie: «l'émancipation de toutes les villes de résidence de Rou«manie»; ajouter: «de toutes espèces de privilèges» et supprimer les mots: «la capitalisation des emphytéoses et des dîmes» — et à l'art. 4 supprimer les mots: «aux statuts etc.»

10 Décembre 1857.

(Signé) G. A. Vârnav.

«Une proposition de Mr. Galliardi appuyée par trois autres membres:

«Considérant que l'art. 23 du Traité de Paris garantit aux Principautés danubiennes une pleine liberté de commerce;

«Considérant que, par l'annexion d'une partie du territoire de Bessarabie, par ce même Traité, à la Moldavie, les villes commerçantes situées sur la Danube sont privées, par la nouvelle frontière, de presque toutes les sources qui alimentaient leur commerce et qu'il est indispensable d'accorder quelques avantages à ces villes pour les sauver d'une ruine inévitable;

«Le soussigné a l'honneur de faire la proposition suivante:

«1. Que la ville d'Ismail soit declarée port-franc.

«2. Que les droits de transit des marchandises, des céréales et du bétail, qui seraient introduits de Russie dans la Bessarabie

www.dacoromanica.ro

annexée, pour être expédiés à l'étranger et vice-versa, soient reglés et fixés par une loi équitable.» No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

20 Novembre 1857.

(Signé) Lazare Galliardi.

Nous appuyons cette proposition: B. Mălinescu, Dr. Vârnav T. Sacalov.

«Et enfin le procès-verbal qui montre la manière dont se sont répartis les votes sur les différents points des projets présentés:

«Procès-verbal.

«L'an mil huit cents cinquante-sept, le quatorze Décembre. A la suite des discussions qui ont eu lieu au sein du Comité des villes sur les différents projets qui lui ont été soumis, les points suivants ont été adoptés à la majorité:

«Le 1-er point du projet des députés de Galaţi, dont teneur suit:

«Art. I. Organisation dans toutes les villes de la Roumanie des «municipalités et de leurs Conseils, ainsi que tous les autres établis-«sements relatifs à cette institution, appliquée dans sa plus grande «étendue.»

«Quatorze membres ont voté **pour**, trois **contre**, et deux étaient **absents.**

«L'art. II. Maintien du port-franc de Galaţi, ainsi que l'établis-«sement dans ce port d'un entrepôt pour les marchandises de toute «nature.»

«Ont voté **pour** 16, **contre** 2 et 2 **absents.**

«Le 3-ème article de ce projet a été abandonné, par raison d'identité avec un point du projet sur les bouches du Danube, voté dans la 24-ème séance de l'Assemblée.

«Du projet présenté par Mr. Mălinescu et appuyé par MM. Gheorghiadi, D. Cozadini, D. Ghidiohescu, G. Ilie et T. Sacalov:

«L'art. I concernait l'émancipation de toutes les villes de la Roumanie, l'abolition des monopoles de toute espèce, la capitalisation des dîmes et redevances pour les terrains emphytéotiques.

«A été rejeté: 11 voix **contre**, 7 **pour** et 2 **absents.**

«Sur l'art. II, relatif à l'organisation du régime municipal dans toutes les villes de la Roumanie, par l'établissement des municipalités avec des Conseils délibératifs, ainsi que de toutes les autres institutions nécessaires, pour qu'elles puissent répondre à leur véritable but, le vote a été ainsi motivé:

«Le 2ème point étant conforme au premier article de la proposi-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

tion de MM. les députés de Galaţi adopté, il a été jugé inutile d'en faire l'objet d'un vote

«L'art. III, concernant la liberté du commerce et de l'industrie, l'établissement des institutions nécessaires pour continuer le crédit, a été adopté à l'unanimité.

«L'art. IV, ayant pour objet la soumission sans exception de tous ceux, qui s'occuperont en Roumanie de commerce et d'industrie, aux statuts et à toutes les obligations envers l'Etat, a été voté à la majorité absolue, avec suppression au 2-ème paragraphe des mots: «aux statuts et», proposée par un amendement de Mr. Grigoriu.

«Mr. Gheorghiadi seul a été **contre**.

«Voici, sur le 1-er point du projet présenté par Mr. Mălinescu, le sous-amendement de Mr. Gr. Vârnav:

«Dire à l'art. I, concernant l'émancipation des villes de la Rou«manie: «l'émancipation de toutes les villes de résidence de la Rou«manie»; ajouter: «de toutes sortes de privilèges» et supprimer les «mots: «capitalisation des emphytéoses et des dîmes», et à l'art. IV «ceux de: «aux statuts».

«Ce sous-amendement a été rejeté à la majorité absolue.

«Le projet présenté par MM. le Dr. Fătu, Dr. Costin, P. Brăescu, D. Ghidionescu, G. Ilie et T. Sacalov, émet le vœu suivant:

«Le soussigné a l'honneur de faire la proposition suivante:

«Défense aux Juifs de s'établir à l'avenir dans les villes du pays, «à l'exception de ceux qui posséderaient les qualités et les moyens «d'exercer la profession à laquelle ils déclareraient appartenir, pourvu «toutefois que cette profession fût profitable au pays. Renvoi de tous «ceux qui n'auraient les qualités susdites.»

«Le vote sur ce projet a été motivé de la manière suivante:

«Cette proposition est comprise dans le vote sur l'amendement que Mr. Mălinescu a proposé dans cette question, amendement appuyé par MM. Gr. Vârnav et le Dr. Jiean et dont voici la teneur.

«Les soussignés opinent que le règlement concernant les Juifs «est une mesure de la compétence de la municipalité et de la police; «qu'il ne mérite pas d'être présenté au Congrès de Paris et que, par «conséquent, il ne peut qu'être recommandé à la future Assemblée «législative.»

«Ont voté sur cet amendement: 15 **pour**, 3 **contre**, 2 **absents**.

«La seconde proposition présentée par le Dr. Fătu et appuyée par MM. le Dr. Costin, P. Brăescu, Gr. Vârnav, D. Ghidionescu, G. Ilie, T. Sacalov, émet le vœu suivant:

«Toutes les obligations envers l'Etat doivent être également et

www.dacoromanica.ro

«sans exception imposées à tous ceux qui voudraient exercer le commerce et l'industrie en Roumanie, indigènes comme étrangers.»

«Cette proposition a été reconnue à l'unanimité, par assis et levé, comme étant comprise dans le quatrième point du projet de Mr. Mălinescu.

«La proposition de Mr. Galliardi, appuyée par Mr. Mălinescu, Dr. Vârnav et T. Sacalov:

«L'art. I contient:

«Que la ville d'Ismail soit déclarée port franc.»

«Ont voté **pour** 10, **contre** 5, se sont **abstenus** 2, et Mr. Cuza a été **absent**.

«L'art. II propose:

«Que le droit de franchise des produits agricoles et du bétail «passant de Russie par la Bessarabie annexée, pour être expédiés à «l'étranger et vice-versa, soit réglé et fixé par une loi équitable.»

«**Contre** 11 voix, 6 **pour**. 2 **absents.**

«Le Comité des députés de villes déclare que ces propositions forment l'ensemble de ses travaux, qu'il vient de clôre.»

(Signés) Président, S. Canano.

Secrétaire, A. Panu.

Mr. *A. Panu* donne lecture d'une proposition faite par Mr. *Maurojény,* demandant le renvoi à la prochaine Législative des vœux faits par le Comité des villes; cette proposition est appuyée par MM. Botez-Forĕscu, l'Evêque Ph. Scriban, Gr. Balș et Cracti:

Proposition de Mr. P. Maurojény.

«Les soussignés proposent le suivant projet de résolution concernant les questions émises dans le rapport du Comité des députés de villes:

«Tous les articles énoncés dans ce procès-verbal, ayant trait spécialement au développement du régime municipal, qui est l'élément du bien-être matériel et moral des villes, et ensuite aux réformes d'un intérêt tout-à-fait local, l'Assemblée les considère comme des questions relevant de la compétence de l'Assemblée législative.»

(Signé) P. Maurojény.

Nous appuyons la présente proposition: A. Botez-Forĕscu, l'Evêque Philarète Scriban, Gr. Balș, D. Cracti.

www.dacoromanica.ro

No. 1980
Proc.-verb. 31.
1857
21 Décembre.

L'Assemblée, consultée par assis et levë, adopte à l'unanimité la proposition de Mr. Maurojény.

Mr. *D. Grigoriu* donne lecture d'une proposition de Mr. Romov, député des colonies bulgares de la Bessarabie, proposition qui est soutenue par MM. Sacalov, Roşca, R. Sava et Ştiun:

«Les colons bulgares, depuis leur descente en Bessarabie, ont reçu des Monarques de toutes les Russies des privilèges héréditaires et perpétuels, qui font de cette colonie un corps à part au milieu de la nombreuse population de la Russie. Leurs droits et immunités sont compris dans le tome XII du Recuéil des lois russes.

«Ces lois ont toujours été respectées ad literam, aussi bien par les colons que par le Gouvernement russe, jusqu'au 1 Mars de l'année courante, c'est-à-dire jusqu'à l'application du Traité de Paris, conclu par les grandes Puissances européennes le 18 (30) Mars 1856, en vertu duquel a été annexée à la Moldavie une partie des colonies bulgares, au nombre de 40 villages, avec la ville de Bolgrad, centre de leur gouvernement.

«Le Gouvernement moldavë, par la proclamation du 4 Février de l'année courante, a également garanti à tous les habitants de la partie de la Besarabie annexée à la Moldavie le respect de leurs droits et privilèges; mais

«Considérant que le pays se trouve maintenant à la veille de sa réorganisation;

«Considérant que le Traité de Paris accorde aux habitants du pays le droit d'exprimer leurs vœux;

«Considérant en un mot que le temps n'a peut-être pas permis au Gouvernement de prendre assez complètement connaissance de toutes les immunités des colons;

«Je prends la liberté de déclarer à l'honorable Divan ad-hoc, que les vœux des colons sont: que la future réorganisation ne lèse en rien les privilèges à eux accordés par les Souverains de Russie, surtout en ce qui constitue cette population en une classe toute exceptionnelle, ainsi que je l'ai demontré plus haut.

«Et quoique l'honorable Divan ait par un vote formel proclamé le respect de la propriété, pour remplir entièrement mon mandat, je viens exprimer plus explicitement quelques-uns des vœux les plus importants des colons:

«a) Vu que le dialecte moldave est étranger à la plus grande partie d'entre eux, je demande que le service divin dans les églises des colonies bulgares se fasse comme jusqu'aujourd'hui en langue bulgare, afin qu'il soit compris de tous.

www.dacoromanica.ro

«b) Que le droit de propriété soit respecté à leur égard dans le sens des privilèges dont ils sont en possession.

«c) Que leur administration intérieure, savoir: surveillants d'arrondissements et suppléants, tribunal communal et scribes, ne puisse être que le résultat de l'élection par la communauté de chaque cercle et village, et des individus faisant partie de ces communautés, conformément aux instructions citées ci-dessous au § 12 des privilèges des colons; qu'elle ait la faculté, pour l'avenir comme par le passé, d'employer le dialecte en usage dans les chancelleries villageoises et coloniales, jusqu'à ce que la nouvelle génération ait pu apprendre la langue roumaine.

«d) Afin de pouvoir conserver à la jeunesse bulgare la langue de leurs pères, qu'il soit loisible aux colons, comme par le passé, d'établir des écoles où ils le jugeront nécessaire.

«e) Que, comme les colonies n'ont jamais eu d'écoles où la jeunesse ait pu faire des études un peu sérieuses et systématiques, le vœu des colons est: qu'il leur soit permis d'établir une école centrale dans la résidence de Bolgrad, sous dénomination d'Ecole spéciale pour la jeunesse bulgare, où seront enseignées les sciences nécessaires selon que l'exigent le progrès de l'époque et des circonstances; cette école sera entretenue au compte de la communauté des colons, composée de 40 villages, avec sa résidence de Bolgrad; la colonie se réserve le droit de contrôle sur les dépenses de cette école et celui de choisir les professeurs nécessaires.

«J'ai fait mention plus haut des droits et immunités des colons comme compris dans les documents et §§ spéciaux du tome XII de la Collection des lois russes. Les colons se chargent d'en faire une traduction certifiée conforme, pour la présenter en haut lieu.

«Afin d'éclairer l'honorable Divan ad-hoc sur ce point, je citerai en passant quelques-uns des articles les plus importants consacrant nos droits coloniaux:

«1. En général les terres appartenant aux colonies, aussi bien que les terres et lacs des rives du Danube et du Pruth, sont passées à titre de donation en possession à perpétuité à la communauté des colons (d'après le mode de partage qu'en fit alors le Gouvernement Impérial, chaque cercle obtint une étendue de terrain proportionnée au nombre des habitants).

«2. Les colons, en retour du terrain productif à eux concédé en toute propriété, payeront au trésor comme redevance annuelle 22 kopeks argent par chaque dessétine; ils payent de plus annuellement 24 kopeks de capitation par chaque habitant mâle; cette dernière

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

contribution est destinée à l'entretien de l'administration coloniale; sont perçus de plus 2 kopeks argent par habitant mâle, inscrit sur le régistre du recensement; cette dernière perception est affectée à la formation d'une caisse de réserve, destinée à venir en aide aux victimes de l'incendie.

«Ces redevances sont perçues en Septembre et Octobre, après la rentrée des récoltes.

«3. Chaque colonie a ses magasins de réserve, pour assurer en temps de disette la subsistance du peuple. Les colons sont obligés de fournir à ces magasins de réserve un cert-ferique de seigle et un demi cert-ferique de blé d'été par chaque habitant mâle, inscrit sur les régistres de recensement. Chaque habitant mâle doit payer de plus 40 kopeks, dont la perception constitue un capital de réserve qui est déposé à la Banque Impériale d'Odessa et porte intérêt.

«Après la récolte de chaque année, on amasse en un grenier de réserve un cert-ferique de blé et un demi de seigle par chaque individu mâle, sous la dénomination de dépôt par habitant.

«4. Les colons sont pour toujours exemptés de satisfaire à la loi du recrutement, mais les engagements volontaires sont permis.

«5. Les colons sont de même exemptés de toute charge de casernement, hors le cas où l'armée est de passage par ces colonies.

«6. Les colons sont libres de passer en tout temps dans une autre classe et enfin d'émigrer dans tout autre Etat avec leurs familles et leur avoir.

«7. Tout colon peut accroître sa fortune, par l'achat d'autant de terres et d'immeubles qu'il peut en acquérir, et les posséder en toute sécurité.

«8. Il est permis aux colons de voyager en toute liberté et sans être molestés pour leur commerce, leurs spéculations et leurs industries.

«Il n'est prélevé aucune espèce d'impôt sur les liqueurs spiritueuses dans les colonies.

«10. Il n'est point permis aux Juifs, à quelque classe qu'ils appartiennent, d'établir leur domicile dans les colonies; ils ne peuvent qu'y séjourner temporairement.

«11. Il n'est permis à aucun individu de ces classes, qui ne sont pas admises à faire partie de la communauté des colons, sous quelque dénomination que ce soit, d'élire domicile sur les terres coloniales; il ne lui est non plus permis d'ouvrir magasin dans ces colonies, ni de spéculer, sans l'assentiment et la permission de la communauté coloniale.

«12. Il est accordé aux colons droit plein et entier d'élire eux-

www.dacoromanica.ro

mêmes leurs surveillants d'arrondissement et suppléants, leurs tribunaux communaux et leurs écrivains parmi leurs confrères colons, à l'exception des personnes d'autre classe ou dénomination.

«En soumettant la présente proposition au Divan, je le prie de bien vouloir la communiquer à l'honorable Commission internationale, pour qu'à la future réorganisation les droits et immunités des colons soient pris en considération et qu'on veuille bien consulter le Gouvernement pour ce qui a rapport au statu-quo de l'administration intérieure, ainsi qu'aux droits et immunités des habitants des domaines de l'Etat, lesquels droits font l'objet d'une exception définie dans ces lois, dont la traduction sera soumise à la commission.

«Je demande en outre qu'il soit fait mention de cette circonstance, qu'avec le tracé de la nouvelle frontière entre la Bessarabie russe et la Moldavie, les terres de quelques colonies, comme Fântâna zînelor, R. Bolgrad, Tabacul et Congaz, sont restées en grande partie sur le territoire russe; malgré la promesse de la part du Gouvernement russe de laisser pour le moment le passage libre aux colons pour travailler ces terres qui se trouvent au-delà de la frontière, il est indispensable de régler définitivement, d'une manière plus claire, plus légale et plus stable, un point d'une si grande importance. A cette fin, l'honorable Divan est prié de prendre à temps les mesures convenables.»

(Signé) Démètre Romov.

Nous appuyons cette proposition: Timothée Sacalov, Jean Roşca, Răducanu Sava, Constantin Ştiun.

Mr. *C. Hurmuzaki* donne lecture d'une motion de Mr. *A. Teriachiu*, appuyée par MM. N. Iamandi, Dr. Fătu, N. Carp, l'Evêque Calinic Miclescu, S. Canano, Gr. Soutzo, N. Canano, et G. Pruncu:

«La proposition de Mr. le député des colonies bulgares ayant trait à plusieurs questions d'organisation intérieure et même à des questions spéciales d'administration, qui sont de la compétence et du ressort d'un Gouvernement stable, constitué, et nullement de la compétence d'une Assemblée consultative, les soussignés ont l'honneur d'en proposer le renvoi à la future Assemblée législative.»

(Signé) A. Teriachiu.

Nous appuyons la présente proposition: N. Iamandi, Dr. Fătu, N. Carp, L'Evêque Calinic Hariopoléos, S. Canano, Gr Soutzo, N. Canano, G. Pruncu.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 31.
1857
21 Décembre.

Mr. *M. Kogălniceanu* fait observer «que le vote de renvoi n'empêche nullement l'Assemblée de remplir le devoir qui lui est imposé, celui de témoigner une compassion pleine et entière pour les souffrances éprouvées par les habitants de la partie de la Bessarabie annexée à la Moldavie; qu'un vote dans ce sens pourrait attirer l'attention de qui de droit sur l'amélioration à faire à leur état actuel, en attendant la réorganisation définitive du pays.»

Mr. *D. Romov* «prie l'Assmblée d'être favorable à la population de cette partie de la Bessarabie, assurant qu'elle aussi lui serra reconnaissante de tout cœur.»

Mr. *N. Catargi* prend la parole. «Nous devons tous, dit-il, compâtir aux souffrances de cette population; nous ne saurions néanmoins émettre un vote à cet égard, car nous semblerions vouloir faire le procès du Gouvernement actuel.»

Mr. *M. Kogălniceanu* réplique, «qu'en émettant le vote qu'il a proposé, on ne fait nullement le procès du Gouvernement, qui probablement n'a même pas connaissance de la majeure partie de tout ce que supporte cette population. Il dit que la voix de l'Assemblée à cet égard serait un apel moral en faveur de l'amélioration du sort de cette population.»

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité la motion de renvoi de Mr. A. Teriachiu.

Mr. *A. Panu* donne lecture d'une motion de Mr. *Em. Costachi*, appuyée par MM. Dr. Costin, Gr. Balș, M. Kogălniceanu, L. Catargi, N. Canano, J. Fotea, N. Iamandi, B. Mălinescu:

«Considérant que le système financier actuel doit, par suite des différents votes émis par l'Assemblée, subir une réforme radicale, non seulement à l'égard du mode de répartition des contributions, mais aussi à l'égard de leur emploi plus utile;

«Considérant que le système de donner en entreprise les revenus de l'Etat pour plusieurs années a été appliqué en Moldavie et l'est encore aujourd'hui;

«Considérant que la continuation de ce système, en liant dès à présent les mains au Gouvernement futur pour plusieurs années, non seulement empêcherait l'introduction d'une réforme indispensable du système financier, mais compromettrait en outre les moyens les plus importants de faciliter les améliorations désirées dans toutes les branches du service et des besoins publics;

«Sur ces bases, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie, dont le devoir sacré est d'éloigner autant que possible et sans sortir de son rôle consultatif toutes les entraves qui obstrueraient la voie du dévelop-

www.dacoromanica.ro

pement et de la prospérité de futur Etat de Roumanie, émet le vœu: No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

«Que les revenus de l'Etat ne soient plus affermés pour un terme plus long que celui d'une année.»

(Signé) Em. Costachi.

Nous appuyons cette proposition: Kogălniceanu, L. Catargi, Dr. Costin, B. Mălinescu, N. Iamandi, J. Fotea, N. Canano, Gr. Balş.

Consultée par assis et levé, l'Assemblée adopte à l'unanimité cette motion.

Mr. *M. Kogălniceanu* donne lecture du projet concernant la question de la loi électorale, élaboré par la commission nommée d'urgence par l'Assemblée à cet effet.

L'Assemblée, consultée par assis et levé, adopte à l'unanimité et aux cris de vive l'Union le projet présenté.

Il est procédé à la vérification par signature de ce vote. Suit l'acte:

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le vingt-et-unième jour du mois de Décembre.

«Considérant que, d'après l'ancienne coutume dominante dans les Principautés roumaines, les Assemblées générales ont toujours été convoquées et ont toujours siégé suivant des lois électorales faites dans le pays et par le pays;

«Considérant que la convocation des Assemblées ad-hoc actuelles de Jassi et de Bucarest, faite par suite d'une loi électorale confectionnée en dehors du pays, a été une mesure amenée par un cas tout-à-fait exceptionnel, mesure que les Principautés, en vertu de leur autonomie, garantie formellement par le Traité de Paris, ne peuvent désirer de voir se reproduire;

«Considérant que, pour se conformer aux prescription du Traité de Paris, l'Assemblée ad-hoc de Moldavie, par sa résolution du 10 Octobre dernier, tout en procédant à l'émission des vœux d'intérêt général, a fait néanmoins la réserve de son droit d'autonomie, aussi bien que de toutes les questions qui, par suite du vote au sujet de l'union des deux Principautés sœurs, veulent indispensablement être résolues par le vote des Assemblées réunies;

«Considérant que, de toutes les questions, celle qui exige nécessairement une délibération commune des Assemblées réunies est la rédaction d'une loi électorale pour la future Législative de la Roumanie, et que la réunion des deux Assemblées ne peut avoir lieu avant

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb 31. 1857 21 Décembre.

la reconnaissance de l'union des Principautés par les Puissances garantes;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie termine l'émission de ses vœux par ce dernier et indispensable vote:

«En accédant au principal vœu que la nation roumaine a émis à l'unanimité dans les Assemblées ad-hoc de Jassi et de Bucarest, c'est-à-dire l'union des Principautés en un seul Etat et leur constitution définitive, nous, représentants des populations, prions les Puissances garantes d'approuver le vœu des deux Assemblées ad-hoc tendant à ce qu'une seule Assemblée soit convoquée à l'effet d'élaborer la loi électorale pour la future Législative, conformément aux principes précédemment adoptés par cette Assemblée au sujet de la constitution de cette Législative».

Les députés signent **pour** à l'unanimité.

Le Vice-Président, conformément au § 79 du Règlement de l'Assemblée, déclare que «l'Assemblée *a adopté*».

La séance est suspendue pour une demi-heure, afin de donner au bureau le temps de délibérer sur l'acte qui doit être présenté à l'Assemblée concernant la clôture de ses travaux et le vote de reconnaissance à émettre pour les Puissances garantes.

A la réouverture de la séance, Mr. *M. Kogălniceanu* donne lecture de l'acte suivant, que l'Assemblée adopte à l'unanimité avec de chaleureuses acclamations et aux cris répétés de: «**Vivent les Puissances garantes! Vive l'Union!**»

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le vingt-et-unième jour du mois de Décembre.

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie, convoquée, en vertu du Traité de Paris, pour exprimer les vœux du pays sur la future organisation des Principautés roumaines, compte aujourd'hui trois mois de session. Les procès-verbaux de ses séances, ses actes, communiqués les uns et les autres à la Commission internationale de Bucarest et revêtus du caractère de la publicité, témoignent hautement du patriotisme, du respect pour l'ordre légal, de la prudence et de la modération qui ont présidé à ses travaux. Pénétrée de l'importance de sa mission, de la grandeur de ses devoirs envers les bienveillantes Puissances qui l'ont convoquée, comme envers le pays qui l'a élue, l'Assemblée, sans s'arrêter devant aucune des oppositions qu'elle a rencontrées, est entrée résolument dans la voie, que lui traçait le Traité de Paris. Aujourd'hui, elle a un nouveau devoir à accomplir, celui de clôre ses travaux.

«En effet, si, dès le principe, l'état des choses du dedans a rendu

www.dacoromanica.ro

difficile la mission de l'Assemblée et sa position plus que délicate, combien les circonstances du dehors n'ont-elles pas dû accroître la gravité de cette position? L'Assemblée a eu, dès le début, conscience de sa situation. D'une part, elle était appelée à conserver dans toute son intégrité l'autonomie des Principautés, consacrée par leurs Capitulations avec la Sublime Porte, et à exprimer les vœux de la nation sur la future organisation politique du pays; d'autre part, s'inclinant devant la teneur des stipulations du Traité de Paris, elle devait aborder la question des réformes intérieures. Cette voie offrait déjà par elle-même plus d'une difficulté. Partout une réforme produit des mécontentements et des anxiétés. Ce fait a dû se produire, à bien plus forte raison, dans un pays placé dans une situation tout-à-fait anormale, exposé à toutes les intrigues de l'intérieur et de l'extérieur, sentant la nécessité des réformes, tout en posant les bases de son organisation politique, ses institutions sociales, et ne disposant d'aucun moyen de publicité pour éclairer l'opinion publique, combattre les préjugés et dissiper les craintes mal fondées inspirées par les malveillants.

«Ces circonstances, déjà suffisantes pour créer à l'Assemblée un surcroît de difficultés, s'aggravaient encore de la présence d'un Gouvernement provisoire, peu sympathique par sa nature à la mission d'une Assemblée, qui devait ainsi rencontrer des entraves à chaque pas dans la voie qu'elle avait à parcourir; en sorte que, si elle a pu surmonter tous les obstacles, ce n'est qu'à l'aide de l'inébranlable confiance, qu'avait en elle la grande majorité de ses concitoyens, et de la prudence, avec laquelle elle a toujours restreint ses débats.

«Forte de l'engagement réciproque que se sont imposé les Puissances signataires du Traité de Paris, de laisser aux Principautés toute liberté dans l'expression de leurs vœux et d'attendre la réunion des Conférences pour se prononcer sur les travaux accomplis à Jassi et à Bucarest, l'Assemblée ad-hoc était autorisée à croire que des difficultés extérieures ne viendraient pas s'ajouter à celles de l'intérieur; malheureusement, elle s'est vue en butte, durant tout le temps de ses travaux, à des imputations officielles, tendantes à démontrer qu'elle se serait écartée de la voie qui lui était tracée par le Traité de Paris et que les vœux émis par elle ne seraient ni l'expression des vœux du pays ni celle des véritables besoins de la nation!

«Ainsi la dernière note du Ministère Ottoman accuse l'Assemblée de vouloir prolonger et accroître l'agitation dans les Principautés, de chercher à amener des troubles sérieux, d'être composée d'hommes à l'esprit exalté et d'être divisée par les intrigues des partis. Toutes

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 — 21 Décembre.

ces accusations, que l'on veut faire peser sur l'Assemblée, lui imposent l'obligation de se défendre et lui créent en même temps une situation, dont l'intérêt du pays l'engage à sortir au plus vite.

«La tranquillité publique, qui règne dans toute l'étendue du pays, et qui, malgré toutes les tentatives des malveillants, n'a pas été un seul instant troublée, cette tranquillité, qui se maintiendra aussi dans l'avenir, nous l'espérons, est la preuve la plus éclatante qu'il n'existe dans les Principautés ni péril ni agitation. Pour ce qui est de l'esprit d'exaltation de la majorité des membres de l'Assemblée, les procès-verbaux des séances, les discours des orateurs, reproduits textuellement, et principalement les vœux émis, prouvent jusqu'à quel point les imputations contre les députés moldaves sont dépourvues de fondement.

«L'Assemblée, dans toute la sincérité de ses convictions, ne croit pas avoir outre-passé la limite de ses devoirs ni envers l'Europe, ni envers la Sublime Porte, ni envers le pays; elle s'est inclinée devant les stipulations du Traité de Paris; elle a protesté et proteste encore de son désir immuable de respecter dans toute leur intégrité les droits de Sa Hautesse le Sultan, tels qu'ils sont consacrés et précisés par nos anciennes Capitulations avec l'Empire Ottoman; elle a défendu avec dignité, avec modération, mais aussi avec énergie, les droits de la nation roumaine; elle a exprimé, autant qu'il a été en son pouvoir, librement et sans entraves, les vœux de la population à l'égard de la future organisation politique et sociale des Principautés. C'est l'accomplissement de ce devoir par l'Assemblée qui lui a attiré les imputations susmentionnées; ces imputations, en se répandant dans le public, ont dû contribuer immanquablement à alimenter l'esprit de parti dans le pays, esprit de parti formé et encouragé par divers aspirants à l'Hospodorat, qui mettent tout prétexte à profit pour dénaturer les vœux de l'Assemblée, qu'ils regardent, à juste titre, comme un obstacle à la satisfaction de leurs projets ambitieux et de leurs intérêts privés.

«L'Europe, qui a pris sous sa sauvegarde les droits des Principautés, qui a insisté pour une application véritable et réelle du Traité de Paris, jugera si les accusations venues du dehors contre cette Assemblée ont été et sont méritées et si elles étaient de nature à lui faciliter sa mission, déjà très épineuse par elle-même!

«Les députés des différentes classes de la Moldavie croient de leur devoir de terminer leurs travaux par le même acte qui les a inaugurés, c'est-à-dire par le témoignage unanime et sincère de la reconnaissance impérissable de la nation roumaine envers les grandes Puissances de l'Europe, qui l'ont appelée à produire librement, à la

www.dacoromanica.ro

face du monde, et ses droits et les atteintes qu'ils ont subies, et ses vœux d'organisation future comme nation libre et comme société européenne.

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

«Grâces soient rendues aux grands et glorieux Monarques, qui ont entendu les cris de souffrance d'un peuple opprimé; grâces leur soient à jamais rendues, à eux qui ont pris sous leur puissante égide les droits et la nationalité du peuple roumain! Puissent nos bienfaiteurs, les puissants Souverains de l'Europe, demeurer convaincus que les vœux, émis avec une si grande unanimité dans les deux pays, ne sont pas l'expression d'idées et de projets éphémères. L'Assemblée ad-hoc de Moldavie, en présence de Dieu et des hommes, proclame qu'elle n'a énoncé que les grands et véritables vœux de la nation; elle prend le ciel à témoin qu'aujourd'hui et en tout temps, en tout lieu et en toute circonstance, la conviction inébranlable qui prédomine dans le pays est que seule l'autonomie pleine et entière de la Moldo-Valachie, seule l'union des deux peuples, seul un Prince étranger placé à leur tête, seul un pouvoir législatif véritable représentation de tous les intérêts de la nation, peuvent assurer l'existence de cinq millions de Roumains, développer la prospérité de leur territoire et concilier en même temps les interêts de l'Europe.

«L'Assemblée, en toute sûreté de conscience, déclare que la réalisation de ces vœux fondamentaux, la satisfaction de ces besoins indispensables, peut seule rendre utiles et efficaces les autres vœux émis en conséquence. Sans leur accomplissement, il sera difficile à un Gouvernement, si bien organisé qu'il soit, de se concilier les sympathies de la nation, de fermer les plaies du passé, de donner au pays le repos et la satisfaction générale et de répondre ainsi aux bienveillantes intentions de l'Europe relativement aux Principautés du bas-Danube.

«Se reposant sur l'équité et la générosité des grandes Puissances, l'Assemblée ad-hoc de Jassi, organe légitime et véritable de la Moldavie, attend leur décision solennelle. Inspirée par cette même confiance, elle croit de son devoir d'appeler en même temps la bienveillante attention de ces grandes Puissances sur l'état anormal, où les Principautés se trouvent depuis le Traité de Paris. Elles comprendront qu'avec des lois dont la revision a été décidée et qui, par là, ont perdu leur force morale, qu'avec des Gouvernements éphémères, privés de l'appui et du contrôle du pouvoir législatif, et destinés, par leur nature même, à ne faire que du provisoire; qu'avec une administration dont presque toutes les branches sont en pleine désorganisation, ces pays se trouvent dans une stagnation complète; que

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb, 31. 1857 21 Décembre.

nulle voie n'est ouverte aux améliorations et que la source du progrès est tarie. Les Principautés ont pourtant soif de se voir le plus tôt possible rétablies en la pleine possession de leur autonomie, de voir accomplir leurs vœux, si importants et si salutaires, de procéder un moment plus tôt à l'institution de ce Gouvernement national, fort, juste, lequel seul mettra un terme aux maux du passé et donnera au pays la stabilité, qui, depuis tant d'années, est l'objet des désirs de toutes les classes de la société sans exception et sans laquelle stabilité les Principautés n'ont à espérer ni repos ni salut.

«Cette stabilité et les conditions qui s'y rattachent, l'Europe seule peut nous les accorder. Cinq millions de Roumains, les bras ouverts, les yeux fixés vers ce grand centre, où va se décider le sort de leur patrie, attendent en toute confiance le mot magique qui doit répandre la joie et le bonheur au milieu d'un peuple entier, ce mot qui transmettra de génération en génération, de siècle en siècle, les noms des Monarques bienfaiteurs, ce mot enfin qui doit annoncer la résurrection de la Roumanie réunie et autonome!»

Après l'émission de ce vote unanime, l'Assemblée témoigne ses remercîments au bureau chargé de la rédaction de l'acte précité.

Mr. le Vice-président déclare que cet acte, de même que plusieurs autres, est dû à la plume de Mr. Kogălniceanu et que lui le premier le prie d'accepter ses remercîments pour ses travaux.

L'Assemblée vote alors à l'unanimité des remercîments à Mr. Kogălniceanu.

A la suite de l'initiative prise par Mr. *Em. Costachi*, l'Assemblée témoigne à l'unanimité ses sentiments de vive reconnaissance à Son Em. le Métropolitain, qui a su diriger les séances avec autant de bonté que de sollicitude.

L'Assemblée vote encore des remercîments à Mr. le Vice-Président Constantin Negri, au bureau et en particulier à Mr. Démètre A. Sturdza, le rédacteur des procès-verbaux; puis ensuite à tous les attachés du bureau, qui se sont acquitté de leurs fonctions avec zèle et diligence.

Mr. le Vice-Président *C. Negri* dit «qu'il regrette beaucoup d'avoir été prévenu par Mr. Em. Costachi et de n'avoir pu proposer le premier, comme il en avait le désir, le vote de remercîment dû à Mr. D. A. Sturdza, auquel l'Assemblée doit effectivement rendre témoignage de l'intelligence avec laquelle il a su s'acquitter des travaux, dont il a bien voulu se charger. Il ajoute qu'il a la satisfaction de voir, d'autre part, que les sentiments grands et patriotiques, qui ont prédominé dans l'Assemblée à son ouverture, l'animent aussi à

www.dacoromanica.ro

la clôture de ses travaux; que l'union et l'entente, qui règnent aujourd'hui dans son sein, sont la garantie la plus plausible pour l'avenir du pays; il remercie l'Assemblée pour le vote émis en faveur du bureau et prie Mr. A. Panu, l'un des Secrétaires, de mieux exprimer à la tribune ses sentiments de reconnaissance.»

Mr. *A. Panu* prend la parole:

«Ma situation, dit-il, est difficile; comme vous, Messieurs, je me trouve vivement ému à cette heure solennelle. Il est des moments dans la vie des nations qui décident de leur existence; un peuple appelé à se prononcer sur son sort, à indiquer lui-même la place qu'il occupera sur la terre, à examiner et à demontrer les conditions qui seules peuvent assurer son existence, se trouve élevé par là au-dessus de tous les intérêts et exerce le droit le plus grand, le plus sacré que Dieu a donné aux nations, le droit de souveraineté.

«Nous nous trouvons au milieu de ces moments suprêmes, depuis que nous siégeons dans cette Assembiée.

«N'étant pas préparés pour une mission aussi haute, nous avons sans doute commis des erreurs dans la voie que nous avons parcourue, mais ces erreurs ont été plutôt le résultat de notre inexpérience que de nos sentiments. On pourra nous reprocher de n'avoir pas montré le sang-froid et le tact nécessaires aux hommes d'Etat, mais nos ennemis mêmes ne pourront effacer de leur conscience la conviction que notre nation nous est chère. Il viendra un temps, où l'on connaîtra ceux qui ont travaillé pour le bien de la Roumanie.

«En terminant le serie de nos vœux et dans l'attente des communications de la Commission internationale, nous pouvons profiter des vacances de Noël pour rentrer dans le sein de nos familles. Nous emportons avec nous le souvenir de tous nos travaux et de toutes les impressions que nous avons partagées. Je crois qu'une solidarité morale nous enchaîne mutuellement; lorsque nous parlerons des travaux de cette Assemblée, n'oublions pas, Messieurs, que nous avons été tous dirigés par le patriotisme le plus sincère et le désir convenable du bien de la nation; n'oublions pas que la divergence qui s'est produite parfois dans nos opinions n'est pas provenue d'un désaccord dans nos sentiments, car notre cœur à tous battait pour le pays, mais qu'elle n'a été produite que par la différence d'avis sur le mode le meilleur à adopter pour atteindre au même but.

«Vous venez, Messieurs, d'émettre un vote de remercîment en faveur de notre bureau. La charge que vous nous avez imposée à été au-dessus de nos forces. Aussi inexpérimentés que vous, Messieurs, dans la vie parlementaire, nous étions appelés à répondre et à notre

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 31. 1857 21 Décembre.

devoir comme députés et à la confiance dont vous nous avez honorés. Avons-nous répondu à cette double tâche? Notre conscience nous dit que nous avons fait tout ce qui a dépendu de nous, et votre bienveillance, Messieurs, vient de démontrer que vous nous tenez compte de nos efforts. Vous avez pourtant émis, Messieurs, un vote juste, le vote de reconnaissance pour le mérite de notre Vice-Président; lorsque je m'unissais aussi de tout cœur à ce beau et noble vote, sa voix est venue m'appeler à cette tribune pour vous remercier en son nom et en celui de votre bureau . . . . . .

«Aujourd'hui, pressons-nous, Messieurs, d'accomplir encore une fois un devoir religieux, celui de répéter notre vote de reconnaissance aux Puissances qui ont pris notre sort sous leur protection. Que le premier et le dernier cri des Roumains soit un cri de gratitude élevé au ciel pour leurs bienfaiteurs. Ce cri passera à l'histoire à travers les siècles, et à la suite du nom de notre Dieu Tout-Puissant on y lira les noms des Augustes Monarques, qui ont compris et accompli les décrets de la Providence.»

L'Assemblée répète à l'unanimité le cri de «**Vivent les Puissances garantes**».

Mr. *Gr. Balş* prend la parole: «Quoique l'on ait pu croire, dit-il, que des scissions se soient produites dans l'Assemblée, il n'y a eu que des divergences dans les opinions; écartons-les également, et qu'une fraternité pleine et entière règne dans le pays, telle que moi le premier je l'appelle de tous mes vœux.»

L'Assemblée déclare ensuite que ses travaux se trouvent clos et, qu'en considération des fêtes de Noël, Messieurs les députés peuvent s'absenter en congé. L'Assemblée charge en outre le bureau de terminer l'expédition de ses travaux à la Commission internationale de Bucarest, de recevoir les communications qui pourraient lui venir de la commission et de réunir les députés en séance, dans le cas où il serait nécessaire de répondre à ces communications.

Mr. le Vice-Président lève la séance.

MM. les députés manifestent le désir de se rendre in corpore chez Son Eminence le Métropolitain, pour prendre congé d'Elle.

40. Procès-verbal No. 1 des séances du Comité des grands propriétaires.—Séance du 26 Novembre 1857.

No. 1980.' Proc.-verb. 1. 1857 26 Novembre.

Aujourd'hui, le Comité des grands propriétaires s'est réuni sous la présidence de Mr. B. Sturdza.

Mr. A. Panu donne lecture de l'appel nominal, auquel répondent 27 membres, 1 étant absent: Mr. G. Pruncu.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 1.
1857
26 Novembre.

On donne lecture d'une proposition de Mr. *M. Kogălniceanu*, appuyée par MM. C. Rolla, Em. Costachi, C. Rosseti, M. Jora et Gr. Balş :

«La *grande* propriété est intéresée d'une manière spéciale au développement du pays. L'un des moyens le plus puissants pour y parvenir est d'instituer partout des *Corps délibératifs*, qui devront d'un côté proposer toutes les mesures d'amélioration et de l'autre *vérifier* les dépenses occasionnées par ces mêmes améliorations. Le soussigné propose donc à l'honorable Comité des grands propriétaires de prendre en considération la question de *la reconnaissance des districts comme personnes civiles* et de l'institution dans chaque district d'un *Conseil général*, dont les membres *soient élus* et aient à s'occuper de toutes les questions qui regardent les intérêts et les améliorations spéciales au district, à établir le *budget des revenus* du district, à vérifier dans chaque session annuelle les *dépenses de l'année, à répartir sur les arrondissements les charges et les impôts de l'Etat votés par la Législative* et enfin à proposer au Gouvernement toutes les mesures d'intérêt général. Le mode de la composition des Conseils généraux et toutes leurs autres attributions formeront l'objet d'une loi spéciale, qui sera votée dans la première session de l'Assemblée législative.»

Le 26 Novembre 1857.

(Signé) M. Kogălniceanu.

Nous appuyons cette proposition: C. Rolla, Em. Costachi, C. Rosseti, M. Jora, Gr. Balş.

Le Comité nomme à l'unanimité une commission, composée de 3 membres: MM. P. Maurojény, A. Teriachiu, Gr. Costachi, pour référer sur cette proposition.

Mr. *Gr. Balş* demande qu'on prenne en discussion la proposition des paysans.

Mr. *M. Kogălniceanu* est d'avis qu'on nomme une commission pour étudier la question et proposer au comité la réponse à y donner.

Mr. *P. Maurojény* dit que le comité devrait fixer d'abord les bases, sur lesquelles le travail de la commission devra s'appuyer.

Le Comité, consulté par assis et levé sur la nomination d'une commission pour étudier la proposition des députés paysans, décide, à la majorité de 15 contre 10 voix, la nomination de cette commission. Mr. Aslan était absent au moment du vote.

On procède à la nomination de la commission, composée de 5 membres. Réunissent la majorité absolue des voix MM. B. Sturdza

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 1. 1857 26 Novembre.

avec 23 voix, L. Catargi avec 22, Gr. Balş avec 20, P. Maurojény avec 22, et la majorité relative MM. C. Rolla, Em. Costachi, A. Tériachiu. MM. P. Maurojény, C. Rolla, Em. Costachi et A Teriachiu renoncent à la délégation qu'on leur a donnée. On procède à une nouvelle élection pour deux membres et réunissent la majorité absolue MM. G. Sturdza avec 16 voix et D. Miclescu avec 17 voix.

Le Comité décide ensuite à l'unanimité:

1. Qu'en vértu du § 93 du Règlement de l'Assemblée, on modifie le § 60 du Règlement en ce qui concerne le Comité des grands propriétaires, en permettant de discuter aussi les propositions présentées par un seul membre;

2. Que les propositions, qu'on aurait à faire, soient présentées jusqu'au 3 Décembre à midi et que, ce délai passé, on n'accepte plus d'autres propositions que celles concernant les relations des propriétaires avec les paysans.

La séance est levée.

41. Procès-verbal No. 2 des séances du Comité des grands propriétaires. — Séance du 28 Novembre 1857.

No. 1890. Proc.-verb. 2. 1857 28 Novembre.

Le Comité des grands propriétaires s'est réuni aujourd'hui sous la présidence de Mr. B. Sturdza. Mr. le Secrétaire A. Panu étant malade, Mr. le Secrétaire A. Teriachiu le remplace.

A l'appel nominal sont présents 24 membres et 3 absents, et nommément: MM. G. Sturdza, N. Carp, J. Cantacuzène.

La vérification du procès-verbal de la séance précédente est ajournée à la séance prochaine à cause de la maladie de Mr. le Secrétaire A. Panu.

Mr. *A. Teriachiu* donne lecture d'une proposition de Mr. *M. Kogălniceanu,* appuyée par MM. Gr. Soutzo, D. Miclescu, N. Catargi, L. Catargi. (Cette proposition de Mr. Kogălniceanu, relative à l'abolition de la taxe sur l'exportation des produits agricoles et industriels, a été insérée au procès-verbal No. 26 du 13 Décembre des séances de l'Assemblée ad-hoc; aussi ne l'avons-nous plus insérée ici).

On discute d'abord sur la question préalable, qui est écartée par la majorité du Comité. Consulté par assis et levé, le Comité adopte à la majorité de voix la déclaration d'urgence; il adopte ensuite la proposition même, à la majorité de 18 voix contre 6; la minorité demandait l'ajournement de la question à l'Assemblée législative, parce qu'elle touche à l'organisation intérieure et est en re-

www.dacoromanica.ro

lation avec le système financier. On décide à envoyer le projet adopté avec un rapport à l'Assemblée générale. No. 1980. Proc.-verb. 2. 1857 3 Décembre.

La séance est levée avec l'assentiment des députés et la prochaine réunion est annoncée pour vendredi, 29 Novembre.

42. Procès-verbal No. 3 des séances du Comité des grands propriétaires. — Séance du 3 Décembre 1857.

Aujourd'hui, le Comité des grands propriétaires s'est réuni dans sa troisième séance sous la présidence de Mr. B. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 3. 1857 3 Décembre.

Mr. le Secrétaire suppléant A. Teriachiu lit l'appel nominal, auquel répondent 27 membres.

Mr. A. Teriachiu donne ensuite lecture des procès-verbaux des séances I et II des 26 et 28 Novembre, qui sont adoptés sans modifications.

Mr. *A. Teriachiu* donne lecture du rapport de la commission chargée du développement de la proposition de Mr. Kogălniceanu relative aux Conseils généraux. (Ce rapport a été inséré au procès-verbal No. 26 du 13 Décembre des séances de l'Assemblée ad-hoc.)

Le rapport est adopté à l'unanimité par le comité.

Mr. *C. Rosseti* donne lecture d'une proposition sur les relations des habitants cultivateurs (cette proposition a été insérée au procès-verbal No. 28 du 18 Décembre des séances de l'Assemblée ad-hoc), qu'on envoie à la commission chargée d'étudier la proposition des paysans.

Mr. *B. Sturdza* déclare que le délai pour la déposition des propositions, fixé dans la première séance, est passé et qu'on n'en recevra plus aucune autre que celles relatives aux relations des propriétaires avec les paysans.

La séance est levée.

43. Procès-verbal No. 4 des séances du Comité des grands propriétaires. — Séance du 3 Décembre 1857.

Aujourd'hui, la quatrième séance du Comité des grands propriétaires s'ouvre sous la présidence de Mr. B. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Décembre.

Mr. A. Panu donne lecture de l'appel nominal, auquel répondent 27 membres.

Mr. A. Panu donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté sans modifications.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Décembre.

On procède à l'élection du Président du comité: Mr. B. Sturdza réunit la majorité absolue de 23 voix.

On confirme par signature les résolutions suivantes adoptées dans les séances précédentes:

I.

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le vingt-huitième jour du mois de Novembre.

«Considérant que toute taxe sur l'exportation des produits, soit agricoles, soit industriels, est une mesure restrictive condamnée par l'économie politique comme désavantageuse à la production; considérant qu'une semblable taxe est surtout défavorable pour un pays agricole comme la Roumanie, qui est intéressée à faciliter le plus possible l'exportation de ses produits, de quelque nature qu'ils soient;

«Le Comité des grands propriétaires propose à l'Assemblée générale d'émettre le vœu suivant:

«Abolition de toute taxe sur l'exportation des bestiaux, des produits agricoles, des matières brutes et en général de toutes les matières premières ou fabriquées du pays.»

Ont signé **pour** 17, à savoir: MM. C. Rolla, D. Miclescu, M. Kogălniceanu, J. Docan, D. Rallet, Gr. Soutzo, N. Canano, S. Miclescu, G. Vârnav, C. Sturdza, A. Botez-Forĕscu, L. Catargi, M. Jora, J. Fotea P. Maurojény, G. Pruncu, N. Catargi. Personne n'a été **contre**. Se sont **abstenus** de la signature du vote, en vertu de leur déclaration figurant au second procès-verbal, 7 membres: MM. A. Aslan, C. Rosseti, Gr. Balş, Em. Costachi, Gr. Costachi, A. Teriachiu, B. Sturdza.

II.

«Aujourd'hui, l'an mil huit cents cinquante-sept, le troisième jour du mois de Décembre.

«Considérant que les Corps délibératifs sont la voie la plus directe pour éclairer le Gouvernement sur les intérêts et les besoins du pays;

«Que l'institution de tels corps a produit pour le développement matériel et moral de tous les pays où elle à été mise en application les résultats les plus considérables;

«Que la nécessité d'une semblable institution est généralement sentie dans notre pays aussi;

«L'Assemblée ad-hoc de Moldavie émet comme vœu les principes suivants:

«I. Reconnaissance des districts comme personnes civiles;

www.dacoromanica.ro

«II. Etablissement dans chacun d'eux d'un Conseil de district, dont la composition ait pour base le principe de l'élection et qui ait pour principales attributions:

«a) de dresser le budget des dépenses ordinaires et extraordinaires du district;

«b) de contrôler les comptes, dépenses et revenus du district;

«c) d'opérer dans le district la répartition des impôts directs, d'après les règles établies par la loi;

«d) de proposer toutes les mesures d'intérêt particulier au district;

«e) de se prononcer sur les questions d'intérêt général, quand il sera consulté par la Gouvernement

«III. Le mode de la composition de ces conseils, la durée de leur session et leurs autres attributions feront l'objet d'une loi spéciale, qui sera votée par la future Assemblée générale.»

Ont signé **pour** 24, et nommément MM. C. Rolla, G. Pruncu, G. Vârnav, N. Canano, Sandu Miclescu, A. Aslan, N. Catargi, M. Jora, C. Rosseti, J. Fotea, J. Cantacuzène, Lascar Catargi, A. Botez-Forĕscu, Gr. Soutzo, D. Miclescu, M. Kogălniceanu, P. Maurojény, J. Docan, Em. Costachi, A. Teriachiu, N. Carp, Gr. Costachi, B. Stourdza. Personne n'a été **contre**.

Mr. *Gr. Balş* donne lecture du rapport de la commission chargée d'étudier la proposition des paysans.

Le rapport de cette commission signé par MM. G. Sturdza, L. Catargi, Gr. Balş et D. Miclescu, ayant été lu par son rapporteur Mr. Gr. Balş, après qu'on en eût supprimé et modifié quelques parties selon l'amendement de Mr. A. Aslan, a été signé par la majorité du Comité des grands propriétaires et inséré ensuite au procès-verbal No. 28 du 18 Décembre des séances de l'Assemblée ad-hoc sous le titre: *Opinion de la majorité du Comité des grands propriétaires.*

Voici les passages *supprimés* du rapport de la commission:

(A la fin du 3-ème paragraphe):

..... où, comme cela se passe par exemple en Angleterre, la misère est si grande que ni le colossal impôt de plus de cent millions qu'on prélève chaque année en faveur des pauvres, n'a cependant pu sauver une bonne partie de la population d'Irlande de la mort cruelle par la faim, ni arrêter l'émigration en masse des Irlandais, qui a fait perdre à ce malheureux pays près de 2 millions d'âmes en quelques années.

www.dacoromanica.ro

(Les lettres **a, b, c**, du 9-ème paragraphe sans modifications, telles qu'elles figuraient en premier lieu au rapport):

No. 1980.
Proc.-verb. 4.
1857
3 Décembre.

a) Que les paysans de Moldavie étaient tous vecini, c'est-à-dire des paysans voisins sans terre (selon la définition donnée par l'Assemblée générale du pays le 6 Avril 1749), en partie amenés des pays voisins d'entre les ennemis vaincus par les armes, en partie achétés par les boyards des districts de la haute-Moldavie ou parmi les razèches appauvris avec la terre qu'ils possédaient, et en partie donnés par les Princes avec les terres qu'ils habitaient;

b) Que tous les *voisins* sans distinction d'origine travaillaient sans mesure ni limite au profit de leurs maîtres, dont la volonté seule fixait le nombre des jours de travail,

c) Que les boyards étaient libres de vendre leurs paysans, mais non hors le village où ils étaient nés, et seulement avec la terre, et que cette vente était légale et valable (Cantémir, *La description de la Moldavie*, éd. allemande, pag. 273; éd. roumaine, pag. 245, 252).

(Le premier point des vœux du Comité, avant qu'il fût modifié):

1. Le vœu qu'à l'avenir les paysans soient placés au rang des hommes a été satisfait par la proclamation de l'égalité devant la loi et de l'instruction obligatoire et gratuite pour toutes les villes et tous les villages; quant au vœu concernant l'abolition des coups de fouet, *conséquence immédiate de ces principes*, il dépendra de la future Assemblée législative, qui aura a réformer, entre autres, aussi la législation pénale, qui, basée sur la distinction des classes et pleine de défectuosités monstrueuses, ne répond plus aux exigences du siècle présent.

Dans le 4-ème point, à la fin du rapport, il manquait le mot de **stabilisation**, *qui a été ajouté dans la résolution de la majorité.*

MM. *M. Kogălniceanu* et *C. Rolla* protestent contre la qualification donnée aux paysans dans le rapport de la commission et contre son ton provocant.

Mr. *L. Catargi* déclare que, du moment qu'on peut présenter des amendements au rapport, il n'y a lieu à aucune protestation.

Mr. *D. Miclescu* dit qu'il est convaincu que les paysans ne connaissent même pas le contenu de leur proposition.

Mr. *Em. Costachi* observe que, toutes les fois qu'il s'est entre-

www.dacoromanica.ro

tenu avec les députés paysans, ceux-ci ont reconnu la proposition comme leur appartenant; du moment donc qu'ils en prennent la responsabilité, on ne peut pas supposer qu'elle soit faite par d'autres. Il est évident que, n'ayant pas de l'instruction, les députés des paysans ont fait écrire leur proposition par une autre personne.

Mr. *Gr. Balş* donne lecture de l'art. 57 du Règlement de l'Assemblée et dit que les paysans ne se sont pas réunis en comité; que leur proposition est faite en dehors du comité et renferme des idées communistes; qu'il nous faut effacer la tâche, que ces idées rejeteraient sur les paysans, et en laisser la responsabilité à ceux qui ont rédigé la proposition.

Mr. *A. Teriachiu* dit que, lorsqu'on a lu pour la première fois la proposition des paysans dans l'Assemblée, une grande indignation s'est emparé de tous; que la commission répond aux paroles provocantes de la proposition par d'autres paroles plus provocantes encore, au lieu de répondre avec calme.

Mr. *M. Kogălniceanu* ne croit pas que la proposition des paysans ait été écrite par un des 27 membres de ce comité, malgré les regards étincelants de Mr. Balş, pendant qu'il donnait lecture du rapport.

Plusieurs membres, parmi lesquels Mr. Balş, déclarant que cette assertion constitue une attaque personnelle, Mr. *Kogălniceanu* déclare retirer ses paroles.

Mr. *Gr. Balş* prend la parole et dit qu'il a défendu avec assez de clarté les paysans et que Mr. Kogălniceanu vient maintenant l'accuser.

Le Président constate que ces paroles contiennent une attaque personnelle, surtout après que Mr. Kogălniceanu a retiré son observation.

Mr. *C. Rosseti* dit qu'en ce qui concerne le contenu de la proposition des paysans clacaches, il est également d'avis, et le déclare la main sur la conscience et en présence de Dieu, que les paysans n'ont pas eu d'eux-mêmes de pareilles idées, dont le but leur échappe encore aujourd'hui, et que celui qui a rédigé leur proposition n'a pas compris quel était leur avantage, ou n'a pas eu pour but cet avantage, mais bien autre chose.

Mr. *M. Kogălniceanu* déclare que la proposition des paysans n'est pas écrite par eux et que le tact nécessaire lui faut défaut.

Mr. *D. Rallet* expose que les paysans se sont rendus chez lui, à son domicile, et lui ont présenté leur proposition; que l'ayant lue et n'en approuvant pas le contenu, il a refusé de la contresigner, surtout qu'elle était datée d'une époque où il ne fonctionnait pas encore en qualité de Secrétaire de Comité des paysans.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 4. 1857 3 Décembre.

Mr. *P. Maurojény* dit que la question présente touche aux plus vitaux intérêts du pays; que le rapport comprend deux parties: la réfutation et les vœux. Il déclare avoir écouté avec sang froid la proposition des paysans, mais qu'en lui-même il en a ressenti une profonde indignation; que celui qui a rédigé cette proposition a commis un grand crime envers le pays et envers la nation, car elle cherche à insulter, à stigmatiser les propriétaires devant le pays et devant l'Europe, en frappant dans l'intelligence de la nation et en la discréditant pour l'avenir. Toutes ces attaques devaient être relevées avec dignité et calme, afin que nous ne tombions pas dans la même faute que l'auteur de la proposition des paysans. Il fallait que le comité fût unanime dans ses conclusions, chacun de nous sacrifiant un peu de son exclusivisme. Il nous faut faire quelque chose qui ait en vue l'intérêt général et qui ne lèse pas le principe de la propriété; ce n'est qu'ainsi que nous nous sauverons, et que nous sauverons aussi le pays.»

Mr. *C. Rolla* demande l'impression du rapport de la commission, pour qu'on puisse l'étudier.

Le comité approuve cette demande et le Président, ayant pris l'avis du comité, lève la séance.

44. Procès-verbal No. 5 des séances du Comité des grands propriétaires. — Séance du 9 Décembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

Aujourd'hui, la cinquième séance du Comité des grands propriétaires est ouverte sous la présidence de Mr. B. Sturdza.

Mr. C. Hurmuzaki donne lecture de l'appel nominal, auquel répondent 26 membres, 1 étant malade: Mr. C. Rolla.

On donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, sur lequel présentent des observations MM. Em. Costachi, M. Kogălniceanu, A. Teriachiu et Gr. Balş.

Mr. *A. Teriachiu* soutient que les discussions ne doivent pas être inscrites aux procès-verbaux du comité, car c'est ainsi qu'en a décidé le comité à l'unanimité.

Mr. *Miclescu* soutient l'opinion de Mr. Teriachiu et Mr. *L. Catargi* conteste que le comité ait pris une telle décision.

Mr. *Em. Costachi* soutient, au contraire, l'inscription au procès-verbal du résumé de l'opinion de chaque membre.

MM. *Gr. Balş*, *M. Kogălniceanu*, *P. Maurojény*, *N. Catargi* appuyent la demande de Mr. Em. Costachi.

Consulté par assis et levé, le comité adopte la proposition de Mr. Em. Costachi.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Décembre.

Réclament contre le procès-verbal :

1. Mr. *Em. Costachi*, qui réclame d'abord au nom de Mr. *C. Rolla*, lequel a déclaré protester contre le qualification de communistes donnée à tous ceux qui ne partagent pas l'avis de la commission. En son nom personnel, Mr. Costachi fait remarquer qu'il a dit que plusieurs membres du comité s'étant entretenus avec les députés des paysans dans le local de l'Assemblée, ceux-ci ont toujours revendiqué pour eux la responsabilité de leur proposition et, qu'en conséquence, puisqu'il en prennent la responsabilité, il est inutile de supposer que cette pétition ait été rédigée par d'autres.

Mr. *Lascar Catargi* constate que les députés des paysans lui ont déclaré, dans le même local de l'Assemblée, qu'ils avaient été poussés par d'autres à écrire leur pétition.

2. Mr. *M. Kogălniceanu*, qui dit: Après Mr. Rolla, j'ai moi aussi protesté contre l'insulte faite aux paysans dans le rapport de la commission par la qualification de serfs et d'hommes achetés ; comme homme qui a étudié l'histoire de son pays, comme grand propriétaire et comme Roumain, je proteste également contre les inexactitudes historiques contenues dans ce rapport. J'ai dit ensuite que je ne croyais pas que la proposition des paysans ait été écrite par l'un de nous ; et j'assurais qu'elle n'était pas écrite par moi, malgré les regards perçants que Mr. Balş attachait sur moi. J'ai dit enfin qu'il était bien entendu que les députés paysans avaient pu s'adresser à d'autres pour la rédaction de leur proposition et que je reconnaissais son défaut de tact.

3. Mr. *A. Teriachiu:* J'ai dit que lorsqu'on a donné pour la première fois lecture de la proposition des députés paysans dans l'Assemblée, nous avions tous ressenti une grande indignation ; que nous avions condamné l'esprit de cette proposition et qu'il n'était pas de la dignité du Comité des grands propriétaires de tomber dans les mêmes erreurs que les paysans.

4. Mr. *Gr. Balş*: Avant que Mr. Kogălniceanu eût parlé de mes «regards perçants», j'avais dit que je ne croyais personne des membres du Comité des grands propriétaires capable d'avoir écrit la proposition des paysans.

On passe à la discussion du rapport de la commission.

Mr. *A. Teriachiu* donne lecture d'une contre-proposition, signée par MM. P. Maurojény, Em. Costachi, A. Teriachiu, M. Jora, J. Cantacuzène:

«Les soussignés, après avoir lu le projet de résolution présenté par la commission du Comité des grands propriétaires, relative à la

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

proposition qui a été faite à l'Assemblée par les paysans cultivateurs, se voient obligés d'exposer les raisons qui les empêchent d'adopter ce projet de résolution.

«Bien que la proposition des députés des paysans revête en effet un caractère de récrimination exposée avec une certaine amertume; bien qu'un pareil écrit semble destiné plutôt à exciter la discorde et la haine entre les deux plus importants éléments de notre société, la propriété et la classe agricole, au lieu de réclamer la réforme d'un état de choses que personne ne défend et de faire par là un appel à la concorde et à la bonne entente de tous;

«Quoiqu'une telle proposition, en réclamant la réforme des institutions actuelles en ce qui concerne les relations des propriétaires avec les habitants paysans, tendît à présenter le payement de la terre en travail (boéresc) comme une obligation personnelle et à créer certains droits par la citation de faits historiques, lorsque seul le Règlement Organique et les lois actuellement en vigueur peuvent servir de base légale à toute réforme; quoiqu'en évitant d'employer le mot de p r o p r i é t é et en donnant aux propriétaires la vague dénomination de b o y a r d s t e r r i e n s, elle ait révélé des tendances hostiles au droit de propriété, tendances condamnables, puisqu'elles s'éloignent de l'esprit de la légalité et de l'ordre social; cependant ce comité, qui représente la grande propriété, doit procéder d'un point de vue plus élevé, doit suivre la voie de concorde et du progrès qu'ont tracée les votes précédents de l'Assemblée jusqu'à ce jour et laisser les argumentations de cette nature à ceux qui en auraient besoin pour soutenir des droits qu'ils voudraient se créer dorénavant;

«Par ces raisons, les soussignés ne peuvent pas accepter la forme donnée au projet de résolution de la commission, et si la proposition des députés paysans arrivait non seulement sous les yeux de la Commission internationale de Bucarest, mais aussi sous les yeux des membres de la Conférence de Paris, les soussignés sont convaincus que les hommes éminents, dont l'une et l'autre sont composées, sauront démêler la vérité de ce qui n'est que passion et exagération, le droit de ce qui n'est qu'utopie et tendances subversives, et leur juste appréciation est pour nous la plus sûre garantie qu'on ne portera pas atteinte ni au grand principe de la propriété, ni à tous nos droits, consacrés par les institutions et les lois du pays, aussi bien que par plusieurs titres légaux.

«Les soussignés ne peuvent également approuver l'argumentation historique du projet de résolution. L'histoire du pays ne constate que

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Décembre.

les différentes phases, par lesquelles est passée la propriété dans sa formation graduelle; elle ne peut cependant pas constituer des droits contre les lois établies. De même que le Comité des paysans cultivateurs a été dans l'erreur, s'il a voulu découvrir les droits des paysans dans des faits historiques, le Comité des grands propriétaires commettrait également une faute, s'il en appelait à l'aide de l'histoire pour étayer le principe de la propriété dans le pays et pour consolider ses droits. Ce principe se trouvant inscrit dans toutes nos institutions, personne n'a le droit d'invoquer un autre argument à ce sujet, car une pareille tentative s'attirerait, non seulement de la part de ce pays, mais de celle de l'Europe toute entière, la qualification méritée de subversive de l'ordo légal et de l'institution fondementale de la société.

«Pour ce qui regarde la conclusion même du projet de résolution de la commission, les soussignés ne peuvent également l'adopter, par la raison que cette conclusion, non seulement préjuge la question de la réforme à introduire, mais lui donne même une solution.

«L'Assemblée ad-hoc n'ayant qu'un caractère consultatif et sa constitution étant basée sur les classes, toute solution qu'on donnerait à cette question pourrait être considérée comme partiale; en conséquence, cette Assemblée ne peut que constater la nécessité de la réforme du statut actuel.

«Par ces motifs, les soussignés proposent le projet de résolution suivant:

«1. Considérant que la nécessité de la réforme du statut qui règle maintenant les relations entre les propriétaires et les paysans agriculteurs est non seulement indéniable, mais ressentie et reconnue par le pays tout entier;

2. Considérant que, bien que cela soit une vérité incontestable, cette question se présentant cependant aujourd'hui pour la première fois d'une manière sérieuse dans les pays, sa solution ne peut être donnée qu'à la suite d'études approfondies de tous les intérêts sociaux avec lesquels elle se trouve en rapports étroits, études à défaut desquelles l'Assemblée ne peut pas assumer la responsabilité d'une mesure précipitée dans une question si vitale pour le pays;

«3. Considérant que la gravité de cette question très délicate exige que la réforme soit opérée et appliquée lorsqu'il y aura un état de choses normal dans le pays et sous un Gouvernement définitif, qui puisse présenter toutes les garanties de stabilité et d'ordre et dont la coopération à la nouvelle réglementation soit le plus sérieux gage de justice et d'impartialité;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Décembre.

«Nous proposons les vœux suivants:

«1. Réglementation définitive des relations entre les propriétaires ruraux et les paysans cultivateurs, sur la base de l'abrogation des dispositions défectueuses que présente le Règlement actuel et de l'adoption de principes qui concilient tous les intérêts auxquels touche cette importante question.

«2. La future Assemblée législative votera, dans sa première session, une loi relative au développement et à l'application de ces principes.»

Le 9 Décembre 1857.

(Signés) P. Maurojény, Em. Costachi, A. Teriachiu, M. Jora, J. Cantacuzène.

Mr. *C. Hurmuzaki* donne lecture des amendements suivants:

1. L'amendement de Mr. *Gr. Costachi:*

«Considérant que même le Règlement Organique, par son art. 118, lit. E, se prononce en faveur des arangements de gré à gré entre les paysans et les propriétaires;

«Considérant que les arrangements de gré à gré supposent la liberté du travail et la liberté de la propriété, principes qui font partie de toutes les législations des peuples civilisés;

«Considérant que les paysans mêmes ont demandé l'abolition du travail imposé par les lois comme équivalent de la terre;

«Considérant que le principe des arrangements de gré à gré a été adopté aussi dans les Conférences de Constantinople;

«Considérant que l'accroissement du nombre des petits propriétaires (razèches) et l'enrichissement de ces mêmes habitants dans la Bessarabie annexée est la plus évidente preuve du résultat heureux des arrangements de gré à gré;

«Le soussigné est d'avis que la future Assemblée legislative, en se guidant d'après les principes de la liberté du travail et de la liberté de la propriété, devra adopter, à l'introduction de cette réforme, les mesures les plus justes et les mieux combinées, aussi bien pour l'époque que pour les intérêts sociaux existants».

2. L'amendement de Mr. *A. Aslan*, appuyé par MM. A. Botez-Forĕscu, G. Pruncu, Gr. Soutzo:

«Les soussignés proposent les modifications ci-dessous au projet de la commission:

«Qu'on supprime l'art. 9, lit. A, et qu'on le remplace par ces mots: «A) que la majorité des paysans de Moldavie ont été *vecini.*»

«Qu'on supprime le lettre C, en ajoutant à la fin de la lettre

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

B ce qui suit: «ainsi que l'atteste le Prince Cantémir dans sa *Des-*«*cription de la Moldavie*, pages 245—252.»

«Qu'on modifie de la manière ci-après la réponse au vœu No. 1: «Le vœu émis, qu'à l'avenir les paysans soient placés au rang des hom-«mes et que les coups de fouet soient abolis, coïncide avec le vote «de l'Assemblée, qui a proclamé l'égalité devant la loi et l'instruction «publique gratuite et obligatoire pour toutes les villes et les villages; «d'où il suit que la future Assemblée, conformément à ce vote, «devra réformer la législation pénale, qui, basée jusqu'ici sur la dis-«tinction des classes et pleine de défectuosités monstrueuses, ne ré-«pond plus aux exigences du siècle.»

«Qu'on supprime au 3-ème point toute la partie qui suit les mots: «autres pays plus civilisés et mieux organisés».

«Qu'on modifie enfin le 4-ème article de la solution de la manière suivante: «Cette loi sera basée sur le principe du respect de «la propriété et aura en vue en même temps la stabilisation et les «moyens de vivre des paysans aujourd'hui cultivateurs».

Le 8 Décembre 1857.

(Signés) A. Aslan, Gr. Soutzo, A. Botez-Forĕscu, G. Pruncu.

3. La proposition de Mr. *C. Rosseti*, qui a été lue dans séance précedente.

Mr. *M. Kogălniceanu* présente une déclaration écrite, par laquelle il se prononce contre le rapport de la commission, se réservant de soumettre à l'Assemblée générale les raisons et les causes de son vote.

Mr. *D. Miclescu*: La réunion dans les comités doit avoir un but; si chacun de nous se réservait d'exposer son opinion sur les affaires de sa classe dans l'Assemblée, se refusant à la faire connaître au comité, notre réunion ici serait inutile; d'autre part, si nous adoptions cette marche, nous sortirions du texte du Firman de convocation.

Mr. *Em. Costachi*: Chacun est maître de son opinion et a le droit de savoir jusqu'où peut s'étendre son mandat.

Mr. *N. Catargi*: La déclaration écrite de Mr. Kogălniceanu est un vote anticipé et on ne doit pas l'accepter.

Mr. *M. Kogălniceanu* retire sa déclaration écrite.

On discute sur la priorité des amendements.

Mr. *P. Maurojény:* Quelques-uns des amendements tendent à une modification du projet; les autres proposent des solutions différentes. Ma contre-proposition démontre que l'Assemblée ne peut donner aucune solution à la question, qu'elle ne peut que déclarer et constater la nécessité de la réforme. Elle a donc la priorité,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

puisqu'elle est la plus éloignée du rapport de la commission, car elle propose l'ajournement de la question, sans indiquer tel ou tel principe.

Mr. *Em. Costachi* soutient la même opinion.

Mr *L. Catargi*: Tous les amendements sont pour l'ajournement de la question et celui de Mr. Rosseti est le plus éloigné.

Mr. *A. Teriachiu*: Mr. Rosseti a dit lui-même que sa proposition indique un mode de solution; elle ne peut donc être plus éloignée du rapport de la commission que la proposition de Mr. Maurojény.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Sans m'expliquer sur la contre-proposition de Mr. Maurojény, je dis que nous devons nous convaincre que seul l'ajournement de la question peut nous satisfaire tous et qu'il faut que nous terminions nos travaux comme nous les avons commencés. Toutes les propositions indiquent une base pour la solution de la question; seule la contre-proposition de Mr. Maurojény ne fait que constater la nécesité de la réforme.

Mr. *Gr. Balş*: La commission, dans le but de simplifier la discussion, accepte les modifications au rapport proposées par l'amendement de Mr. A. Aslan.

Mr. *Em. Costachi*: Pour la question de priorité, nous devons nous conduire d'après la Règlement et d'après le précédent établi par l'Assemblée lors de la discussion sur le 9-ème point, où l'on a voté d'abord sur les amendements proposant l'ajournement.

Mr. *Gr. Balş*: La commission a pensé que, si les paysans se basent sur l'histoire pour prouver qu'ils ont été les premiers occupants, de la terre, les grands propriétaires doivent démontrer la fausseté de cette théorie.

Mr. *Em. Costachi*: Je trouve que baser le droit de propriété sur nos actes et nos lois, c'est donner à ce droit la plus solide base. En outre, le rapport de la commission indique une solution, et la question étant difficile à résoudre, les passions étant excitées, l'Assemblée consultative étant basée sur les classes et la question venant pour la première fois en discussion, l'Assemblée actuelle ne pourrait rien décider de définitif là-dessus. La solution qu'on nous propose serait une loi qui établirait un principe, et la future Assemblée n'aurait qu'à appliquer ce principe une fois établi. Or, il n'appartient pas à l'Assemblée consultative d'imposer des solutions à l'Assemblée législative. Laissez au temps de préparer les opinions, et alors on pourra donner à cette question aussi une solution en toute conscience.

Mr. *Miclescu*: Je suis d'avis d'émettre un vote de principe, comme

www.dacoromanica.ro

dans tous les votes d'intérêt général. Si les paysans n'avaient présenté leur proposition telle qu'elle est formulée, s'ils n'avaient demandé qu'une réforme basée sur la justice, on pourrait ajourner la question; mais aujourd'hui, à la suite de la provocation des paysans, nous, les grands propriétaires, nous sommes obligés à nous défendre. Par l'ajournement de la question, nous nous placerions dans une position critique vis-à-vis des paysans, comme aussi vis-à-vis de l'Europe. Par la solution que propose le rapport, nous satisfaisons aussi bien les paysans que les propriétaires.

Mr. *Em. Costachi:* Par la solution du rapport de la commission ni le paysan, ni le propriétaire ne sont assurés; il faut d'abord étudier la question.

Mr. *L. Catargi*: Dans la proposition de Mr. Maurojény je trouve des expressions très vagues:

1. Le Règlement actuel est défectueux; qui regarde la défectuosité du Règlement, sont-ce les paysans, sont-ce les propriétaires?

2. Dans cette proposition on ne réfute pas celle des paysans.

3. Pour que la Congrès puisse donner une solution, il faut qu'il ait devant les yeux les objections des propriétaires à la proposition des paysans et l'exposé de leurs droits.

4. La solution est indispensable; puisque tous les journaux disent qu'il y a chez nous «servage», «corvée», nous devons prouver que nous voulons l'établissement des habitants cultivateurs, avec, en même temps, le respect de la propriété.

Mr. *C. Rosseti*: Puisqu'on a mis en discussion l'amendement de Mr. Maurojény, qui tend à modifier la réfutation par la commission de la proposition des paysans, je déclare que je serais également disposé à m'y associer, car moi aussi je ne veux pas me baser sur l'histoire pour constater le droit de propriété. Mais comme ce même amendement décide qu'on ne donnera aucune solution à la question des paysans, je ne peux pas m'y associer, car je suis d'avis qu'on peut facilement résoudre une telle question, en premier lieu pour défendre la propriété et en second lieu pour exposer les mesures, qui, selon moi, fortifieraient le pays, ce qui est pour moi le suprême intérêt.

Mr. *A. Teriachiu:* Dans les considérants du rapport on dit: «les propriétaires ne peuvent pas se soumettre au Règlement»; par là et par la solution proposée, on écarte totalement le Règlement. Le rapporteur invoque l'histoire, lorsqu'il aurait dû s'appuyer sur les lois, les bases légales, dont si nous nous éloignions, nous tomberions

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

dans un chaos sans issue. Le droit de propriété est consacré par le Règlement. Quant aux solutions, nous n'en pouvons pas donner aujourd'hui:

1. Pour les raisons produites par Mr. Em. Costachi.

2. Parce que nous nous trouvons en présence de plusieurs solutions, au sujet desquelles nous ne sommes pas tombés d'accord; car il y a beaucoup parmi nous qui peuvent dire, la main sur la conscience, que l'opinion qu'il soutiennent est celle que leurs électeurs mêmes partagent.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Je soutiens, contrairement à l'opinion de Mr. Catargi, que les propriétaires ruraux en Moldavie, d'après les lois actuelles, reçoivent, contre la terre qu'il donnent aux communautés de paysans, soit le travail obligatoire appelé *boeresc* en Moldavie, *clacă* en Valachie—l'un et l'autre *corvée* en français et en allemand *Frohern* ou *Roboth*—soit un payement en argent équivalant au travail obligatoire. Je soutiens de même, et je prie qu'on insère au procès-verbal mon opinion, qu'en Moldavie la propriété foncière et les droits des propriétaires ruraux sont consacrés et définis par l'urbarium actuel; ce même urbarium consacre et définit également les droit des communautés des paysans cultivateurs. De même que je ne veux léser les uns, je ne peux non plus léser les autres. Les défauts que présente l'urbarium actuel doivent donc être amendés par des concessions réciproques.

Mr. *Lascar Catargi*: Dans le statut de 1851 le mot de *boéresc* ne figure pas.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Nous ne devons pas perdre de vue que dans le Firman de convocation de l'Assemblée figure l'appellation de «habitant clacache».

Mr. *Gr. Balș* donne lecture d'un discours, par lequel il défend le rapport de la commission.

Le discours de Mr. Grégoire Balș.

«Permettez-moi de vous dire, comme rapporteur de la commission, que je divise la question des paysans en deux: la question de droit et la question sociale de l'amélioration du sort des habitants villageois.

«Quant à la question de droit, Messieurs, je vous dirai, sans crainte d'être démenti, que jamais les paysans de Moldavie n'ont rêvé qu'ils pouvaient avoir le moindre droit de propriété sur les terrains qu'on leur donne, pour qu'ils en retirent leur nourriture.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 5.
1857
9 Décembre.

«Messieurs, la propriété est la valeur matérielle du travail de l'individu, la réalisation de son activité; la première réalisation de son activité est l'occupation de la terre; aussi la constitution agricole est-elle l'élément essentiel dans le développement, la force et le progrès d'un pays. Au début, la propriété se manifeste en effet comme un résultat de la force, non pas du travail; cette origine de la propriété terrienne est reconnue par presque tous les Etats; mais une propriété, quelqu'ait été son origine, en passant légalement de main en main, se purifie dans un certain temps du pêché original. (Idée exprimée dans l'organisme des lois qui sont l'âme d'un Etat par l'introduction de la prescription du § 1931 du Code civil). Mais ce cas même, Messieurs, n'existe pas chez nous, si nous pouvons nous baser sur Cantémir, qui nous dit que les paysans ne sont pas de véritables Moldaves, mais qu'ils descendent de Russes et de Transylvains, auquel cas on les nomme Moldaves hongrois; par conséquent, ils ne peuvent pas être considérés comme les premiers occupants de la terre. Mais si quelqu'un venait contester aujourd'hui la véracité de Cantémir comme historien, je lui répondrais qu'un historien ne peut pas être pris à témoin pour certain fait et récusé pour certain autre. Ainsi donc, Messieurs, la propriété de la terre ne peut aujourd'hui être considérée chez nous que comme née du travail de l'homme, travail reconnu et protégé par les lois. Quelques-uns disent que le Règlement actuel donne à l'habitant villageois certains droits qu'on ne peut pas supprimer en abolissant la loi actuelle; à ceux-ci je répondrai que l'art. 131 du Règlement stipule la transformation de l'obligation du travail en un contrat et en même temps que le droit qu'a le paysan sur le terrain est un droit de louage, un droit temporaire, non-soumis à la succession. Ce droit de possession temporaire devient évident par le comparaison des statuts actuels de Moldavie avec les statuts connus des Romains et des Germains, dont aucun ne leur ressemble guère.

«Le droit du paysan des Principautés sur le terrain dont il retire sa nourriture n'est pas celui d'un emphytéote, car ce terrain ne peut pas être vendu ni laissé en héritage; il n'est pas une propriété censuelle (hobzîes); ce statut comprend en soi non seulement le *jus in se* de l'emphytéose, mais aussi un *domininium utile*; il n'est pas non plus une possession héréditaire, puisqu'il ne peut pas être transféré à un autre; ce droit n'est pas un droit d'usufruit à vie, mais seulement un droit de ferme annuelle, à la condition d'acquitter le fermage en travail. Par conséquent, le paysan ne peut se baser sur aucun droit, après l'abolition du Règlement actuel, lorsque le Règlement

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

Organique, sect. VII, art. 4, lit. F, dit expressement que «le travail dû «à la propriété devant être prêté en retour des avantages qui sont «accordés par les propriétaires aux villageois, il est indispensable «de déterminer d'un côté la totalité de ces avantages et de fixer «de l'autre les obligations auxquelles ces villageois seront soumis en «échange, afin de prévenir désormais toute contestation ou mesure «arbitraire, jusqu'à ce que les fermages des terres puissent avoir «lieu par des arrangements de gré à gré»; car le Règlement étant provisoire et n'ayant d'autre but que de prévenir les contestations et les abus, dès qu'une des parties, que ce Réglement concerne, réclame son abolition, on n'en peut plus déduire des droits pour aucune des parties, c'est-à-dire que le propriétaire ne peut plus réclamer le travail du cultivateur, ni celui-ci la possesion du terrain;

«D'autres veulent établir une comparaison entre les relations actuelles des paysans avec les propriétaires et celles qui existaient en Prusse en 1807; ils sont dans l'erreur, puisque, dans les Principautés, les classes ne sont pas des castes fermées, ayant chacune une profession déterminée.

«Il n'existe pas chez nous de propriétés terriennes particulières qui soient soustraites au commerce, car il n'existe pas de différence entre la propriété seigneuriale et la propriété paysanne

«Le morcellement et l'aglomération des terres étant libres et exigés même par la loi de l'hérédité, le droit héréditaire ne fixe pas la fortune dans une famille, ni ne la soustrait à la volonté du testateur.

«Il n'existe pas en Moldavie aucune mesure de juridiction patrimoniale, le village même étant chargé de la police champêtre. Dans les Principautés les nombreuses servitudes et charges réelles du droit allemand n'existent pas.

«Il n'existe pas de féodalité non plus, de manière que l'expression émanicipation de la propriété ou rachat du travail n'a aucune signification.

«Aussi, Messieurs, je le répète, ceux qui ont rédigé la pétition des paysans n'ont eu d'autre but que d'exciter la haine et la discorde entre les propriétaires et les cultivateurs, car ils n'ont pas présenté la question comme une question sociale, comme une question intéresant l'amélioration du sort des cultivateurs, qu'on veut rendre propriétaires en retour d'une juste indemnité accordée à la propriété; ils ont voulu inspirer aux paysans des idées subversives de l'ordre social, des idées condamnées par toute l'Europe, en contestant aux propriétaires, à la classe qui dans tous les pays du monde défend

www.dacoromanica.ro

l'ordre légal, le fruit de son travail et l'avenir de ses enfants, la terre achetée et acquise de bonne foi. S'ils avaient présenté la question comme une question sociale, je leur aurais répondu: Cette question doit être étudiée, puisqu'aujourd'hui, d'après la *Statistique* du Prince Nicolas Soutzo, il y a 326.078 paysans cultivateurs propriétaires de 188 341 faltches de terre et que ces cultivateurs ne sont pas en général aussi riches que ceux qui se trouvent aujourd'hui en qualité de fermiers sur les terres seigneuriales et conventuelles; et toutes les fois que l'Etat, après une étude approfondie de la question sociale, croirait nécessaire de décider l'établissement des cultivateurs qui sont aujourd'hui fermiers, il ne se trouvera aucun propriétaire pour se refuser à faire des sacrifices même (chacun selon ses forces), dans le but d'améliorer le sort des paysans; car les descendants de ceux qui ont émancipé les *vecini* déjà en 1749, les contemporains de ceux qui ont proclamé l'émancipation des Tziganes en renonçant même, pour un grand nombre, à toute indemnisation, ceux enfin qui se sont mis à la tête de la nation pour demander l'Union des Principautés sous un Prince étranger, ceux qui ont proclamé l'abolition des privilèges sans y être poussés ou forcés par qui que ce soit, ceux-là ne peuvent être que des hommes animés comme tout autre, sinon plus, de sentiments nationaux et patriotiques, puisque le mot de réforme dans leur bouche est toujours synonime de rénonciation à un droit. Aussi, Messieurs, dirai-je, en terminant, que la commission n'a pu faire autrement que défendre la propriété avec tous les arguments possibles, en exposant la question de droit et en laissant de côté la question sociale pour la future Assemblée législative, qui, après des études approfondies, lorsqu'elle se convaincra que les arrangements de gré à gré ne remplissent pas le but désiré, fera une loi qui, sans toucher au droit de la propriété, aura en vue l'établissement et les moyens de vivre des paysans.»

Mr. *P. Maurojény*: Mes paroles seraient vagues, si je donnais une solution, et toute solution qu'on ne comprendrait pas bien serait également vague. Mais la simple proposition d'ajourner la question ne peut jamais être vague. Dans l'introduction de ma proposition, je condamne de toute manière la proposition des paysans. J'y dis que le Règlement actuel présente des *défauts*, tels que *le travail obligatoire* ou le payement de la terre en travail. Je soutiens, cependant, que le pays n'est pas préparé à cette question. Lors des élections, c'est la question politique qui nous a absorbé tous; les électeurs nous ont donné leurs votes eu égard à cette question, non à la question sociale, que tous étaient d'avis de laisser pour plus tard. Lorsque nos électeurs nous ont nommés,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

ils n'ont pas discuté la question sociale; aussi ne pouvons-nous pas lui donner une solution. Toute solution qu'on donnerait à cette question ne saurait être définitive ni pour nous, ni pour nos électeurs. Constatons donc la nécessité d'une réforme à faire par l'Assemblée législative, qui aura le temps d'étudier et de recueillir des données dans le pays sur cette question et qui pourra, en conséquence, la décider en connaissance de cause.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Je déclare d'abord que, lié par un mandat impératif et surtout par ma parole d'honneur, je ne peux proposer aucune solution et suis pour le statut actuel. La meilleure chose pour le présent est l'ajournement de la question, parce que beaucoup d'entre nous sont là-dessus en désaccord avec leurs électeurs. Nous devons chercher à préserver la tranquillité publique, car il y a une grande agitation dans le pays. Deux grands intérêts sont en jeu: la question sociale de l'établissement des habitants cultivateurs et le respect de la propriété; les propriétaires sont aujourd'hui inquiets et effrayés tout autant que les cultivateurs. Il ne faut pas chercher à préjuger en rien la question.

Mr. *D. Miclescu*: Je crois que l'ajournement ne fera qu'accroître encore l'inquiétude. La solution de la commission est satisfaisante, car elle ne lèse aucunement les droits de la propriété et d'autre part elle offre aux paysans l'établissement et les moyens de vivre. Tous reconnaissent que le statut actuel est pernicieux, et la proposition sur les arrangements de gré à gré a été faite précisément parce que la question n'est pas encore mûre.

Mr. *Gr. Costachi*: Le statut actuel présente des défauts, aussi bien pour une partie que pour l'autre; pour les paysans, le travail obligatoire; pour le propriétaire, le fait que l'exercice du droit de propriété chez nous n'est pas libre, comme doit l'être une véritable propriété. Nous devons avoir la liberté du travail et la liberté de la terre. Le statut actuel est un lien arbitraire pour les deux parties; il faut défendre et assurer la propriété, en lui accordant la liberté nécessaire. La commission même laisse une période de transition, jusqu'à ce que la future Assemblée prenne les mesures les plus justes et les plus claires.

Mr. *C. Rosseti*: Je ne crois pas nécessaire d'ajourner la question, parce qu'alors elle devra revenir de nouveau en discussion avec toutes ses aspérités. Nous sommes appelés à émettre nos vœux sur cette question aussi, comme sur les autres. Son ajournement ne peut causer que de l'inquiétude. En lui donnant une solution, nous ne faisons

www.dacoromanica.ro

pas une loi, nous exprimons seulement un vœu, comme dans toutes les questions que nous avons discutées jusqu'à présent.

No. 1980. Proc.-verb. 5. 1857 9 Décembre.

Mr. *Gr. Balş*: Le Firman de convocation de l'Assemblée ad-hoc nous place dans deux situations au sein de l'Assemblée: comme membres des classes, dont nous avons à défendre tous les intérêts particuliers, et comme députés du pays. Les paysans ayant attaqué les droits des grands propriétaires, nous sommes tenus, comme classe, à les réfuter et à exposer nos droits et notre opinion. Dans l'Assemblée générale, comme député du pays, je soutiendrai l'ajournement de la question sociale, comme ayant une trop grande gravité.

Mr. *P. Maurojény*: Ma contre-proposition ne rejette pas la réfutation faite par la commission, car j'ai également désapprouvé la proposition des paysans et j'ai défendu la propriété. Je n'accepte pas le rapport de la commission pour ce qui regarde la forme, car je désire que la réponse des grands propriétaires soit digne de cet important corps du pays. Je ne veux ensuite pas donner une solution à la question, parce que nous remplirons entièrement notre mandat en exprimant seulement le vœu d'une réforme. Il est bien entendu, que, si ma proposition est adoptée, le rapport de la commission devra être refait et adapté à la solution qui sera donnée.

Les opinions des membres du comité étant divisées sur la manière de poser le vote, Mr. le Président les consulte par assis et levé, et la majorité décide que la contre-proposition de Mr. Maurojény soit mise en son entier au vote par appel nominal.

On voté **pour** 6, **contre** 16; se sont **abstenus** 4, dont Mr. M. Kogălniceanu, pour la raison qu'il est opposé aux considérants de la proposition, mais favorable à sa conclusion.

La séance est levée.

45. Procès-verbal No. 6 des séances du Comité des grands propriétaires.—Séance du 10 Décembre 1857.

Aujourd'hui, la sixième séance du Comité des grands propriétaires est ouverte sous la présidence de Mr. B. Sturdza.

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

Mr. C. Hurmuzaki donne lecture de l'appel nominal, auquel répondent 25 membres, 2 étant absents: MM. C. Rolla, G. Vârnav.

On donne lecture du procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté avec les rectifications admises par le comité.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Mr. L. Catargi a affirmé dans la séance précédente que j'aurais dit, dans une des séances de l'Assemblée, que le Firman de convocation n'a pas exposé les véritables circon-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

stances du pays. Je ne crois pas que les procès-verbaux de l'Assemblée contiennent une telle assertion de ma part.

Mr. *L. Catargi* dit que Mr. Kogălniceanu s'est exprimé de la sorte, aussi bien dans les séances de l'Assemblée, qu'en particulier.

Mr. *M. Kogălniceanu*: J'ai toujours dit et je dis aujourd'hui également seulement ceci, que le Firman, en tant que loi électorale, est incompatible avec notre état.

Mr. le Secrétaire donne lecture d'une motion de Mr. *M. Kogălniceanu*:

«Considérant que cette question a provoqué dans toute la société, parmi les propriétaires ruraux, aussi bien que parmi les cultivateurs, une grande inquiétude;

«Considérant qu'après tous les essais, qu'après toutes les consultations, nous avons acquis la triste expérience que cette question n'est pas étudiée et que le pays n'est pas préparé à opérer une si grande réforme; que toute solution qu'on lui donnerait serait précipitée et ne pourrait qu'accroître l'inquiétude publique, qu'elle fût donnée en faveur d'une partie ou de l'autre;

«Que plusieurs des députés de la classe des boyards propriétaires ruraux sont même empêchés par leurs électeurs de proposer une autre réforme que le statut actuel;

«Considérant toutefois que les droits des boyards propriétaires ruraux, de même que leur dignité, exigent qu'une réfutation soit faite de la propositiun présentée dans la séance du 9 Novembre par les députés des paysans cultivateurs et tendant à acquérir en leur faveur *le droit de racheter la corvée ou le travail obligatoire*; que la réfutation qui a été faite par la commission chargée de ce soin du sein du Comité des boyards propriétaires ruraux, non seulement ne présente pas la question sous son véritable jour, mais est rédigée aussi dans un ton qu'on pourrait qualifier d'incompatible aussi bien avec l'intérêt qu'avec notre dignité de boyards et de propriétaires ruraux; que nous n'assurons pas nos propriétés en les exposant aux haines populaires par la dénégation systématique des droits des ouvriers agricoles, droits que garantissent les mêmes lois et statuts qui garantissent également nos droits de propriétaires ruraux;

«Considérant que la seule réfutation indispensable, juste et digne, que le Comité des boyards propriétaires ruraux peut et doit faire, est celle qui, tout en prenant la défense de nos droits, chercherait à calmer et à apaiser les inquiétudes et les haines, de quelque part qu'elles viennent;

«Considérant que notre devoir, comme boyards propriétaires ru-

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 6.
1857
10 Décembre.

raux, comme députés et comme Roumains, qui jusqu'à ce jour avons été à la tête de la nation, non seulement par droit de naissance et par les privilèges de classe, mais aussi comme intelligence et comme patriotisme, — notre devoir est d'éloigner toute cause d'agitation et de garder partout et à tout prix ce qui dans les circonstances présentes est surtout nécessaire aux Principautés, ce qui serait un crime de compromettre: *la tranquillité publique;*

«Considérant que le seul moyen de ne pas donner des armes aux mains de ceux qui veulent profiter de tout prétexte pour troubler cette tranquillité publique, si précieuse, et d'amener de nouveaux malheurs sur le pays, est *l'ajournement de la question;*

«Le soussigné, faisant appel au patriotisme de ses honorables collègues qui ont signé l'acte national et mémorable du 7 Octobre, dont les résultats seraient complètement compromis par l'adoption d'un projet de solution, propose:

«I. Le rejet du projet de résolution présenté par la commission.

«II. Une nouvelle réfutation, qui, sans préjuger la question, se borne seulement à repousser les attaques qu'on jugera que la proposition des députés des paysans cultivateurs contient contre nos droits comme propriétaires ruraux et contre notre dignité de boyards.

«III. L'ajournement de toute solution.»

Le 6 Décembre 1857.

(Signé) M. Kogălniceanu.
Député des boyards grands propriétaires
du district de Dorohoi.

Mr. *N. Catargi*: Je vois employée dans la motion de Mr. Kogălniceanu l'expression de boyards propriétaires ruraux. Il y a des boyards dans plusieurs comités. L'expression employée par Mr. Kogălniceanu tend à remplacer celle de boyards terriens de la proposition des paysans.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Dans le Firman de convocation il est dit: *boyards et fils de boyards* possédant un certain nombre de faltches. Sans être boyards, nous n'aurions pas pu entrer dans ce comité, avec le simple titre de propriétaires.

Mr. *Gr. Costachi*: La motion de Mr. Kogălniceanu conclut à l'ajournement. Cette question, nous l'avons votée hier et nous ne pouvons donc plus revenir sur un vote une fois émis. Les menaces de haine, qui nous sont faites par cette motion, je les repousse, comme je l'ai toujours fait. La commission a défendu la propriété comme un droit pour le soutien de l'ordre et de la société.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Une proposition peut être adoptée ou

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

rejetée, mais aucune ne peut être rejetée de manière qu'elle ne soit plus portée devant l'Assemblée comme l'expression de l'opinion d'une minorité, si petite soit-elle.

Mr. *D. Miclescu*: J'ai remarqué dans la motion de Mr. Kogălniceanu ces paroles: «Que la commission aurait dénié par son rapport les droits des paysans.» Je relève ces paroles très graves, qui compromettent notre dignité, car la commission a cherché avant tout à être juste.

Mr. *Gr. Balş*: La motion qui nous a été présentée est celle d'un député des grands propriétaires, qui, en sa qualité de grand propriétaire, vient accuser la commission et tous ceux qui partagent son avis, qu'ils auraient dénié les droits des paysans. Je proteste avec indignation contre de telles paroles; la commission a mis dans son rapport tout ce qu'elle a cru juste; personne n'empêche Mr. Kogălniceanu de faire de même.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Lorsqu'on a donné lecture du rapport de la commission, Mr. Rolla et moi nous avons protesté contre la qualification de communistes. Nous n'avons que protesté; Mr. Balş proteste lui aussi aujourd'hui, mais avec indignation. Je laisse à l'appréciation de l'Assemblée, si le mot indignation peut être employé, parce qu'on est simplement d'un avis différent.

Mr. *Gr. Balş*: En effet, Messieurs, MM. Rolla et Kogălniceanu ont protesté contre l'appellation de communistes, dont la commission avait voulu qualifier les rédacteurs de la proposition des paysans, et nullement ceux qui ne partagent pas l'opinion de la commission. Mais en disant que la commission dénie les droits des paysans, on accuse très gravement ses membres, qui n'ont voulu ni ne veulent le faire, et c'est pourquoi je proteste pour la seconde fois avec indignation contre une telle accusation.

On donne pour la seconde fois lecture de la motion de Mr. Kogălniceanu.

Mr. *N. Canano*: Cette motion est un conseil donné aux paysans sur ce qu'ils devront faire, si le rapport de la commission est adopté par l'Assemblée.

Mr. *C. Sturdza*: Dans tout cet écrit je ne vois qu'une provocation à la révolte.

Mr. *A. Botez-Forĕscu*: Je suis pour le rejet de cette motion, qui accuse la commission de provoquer par son travail à la révolte.

Mr. *A. Aslan*: Je demande copie de la motion de Mr. Kogălniceanu, faite dans le but de nous menacer, afin qu'elle me serve de preuve, pour faire voir qui est celui qui veut troubler la tranquillité publique.

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 6.
1858
10 Décembre.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Au nom du Traité de Paris, je demande qu'on protège l'indépendance de mon opinion et qu'on respecte ma personne.

Mr. *Em. Costachi*: Les paroles qui m'ont tout d'abord fait impression à la lecture de la motion ont été celles, par lesquelles il est dit que la commission dénierait aux paysans leurs droits. Ces paroles sont trop fortes, eu égard à la solidarité que nous devons conserver entre nous. Mais c'est toujours en vue de la solidarité, que nous devons cependant accorder à chacun le droit d'exposer, sous sa responsabilité, son opinion, si erronée fût-elle.

Le Président: Il est bien entendu que la motion sera mise en discussion.

On passe à la question préalable.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Le statut de 1851 porte le titres: «Statut relatif à la régularisation des droits et des obligations des propriétaires ruraux et des paysans cultivateurs». Dans le rapport de la commission les paroles: droits des paysans ne figurent pas. Voilà sur quoi je me base.

Mr. *L. Catargi:* Comme membre de la commission, je déclare qu'elle a entendu par le mot «règlement», employé très souvent dans son rapport, le statut cité par Mr. Kogălniceanu.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Par le statut sont consacrés les droits des propriétaires ruraux et les droits des paysans; dans le rapport de la commission, il n'est pas question de l'établissement des villages, et nous, les propriétaires, n'avons pas le droit de chasser les habitants de leurs villages.

Mr. *Forĕscu*: Personne de nous n'y a pensé.

Mr. *D. Miclescu*: Mr. Kogălniceanu, en parlant des droits et obligations des propriétaires et des paysans, pourrait éveiller l'idée que les paysans ont un droit quelconque sur la terre. Le paysan a sur la propriété indépendante autant de droits que le propriétaire sur les bras indépendants du paysan. De même qu'on accorde toute indépendance aux bras, on doit accorder toute indépendance à la propriété.... Nous reconnaissons toutefois tous que, au point de vue de la question sociale et économique, de la nationalité et de la bonne entente, il nous faut chercher les moyens d'établir les paysans et de leur assurer les moyens de vivre; personne ne veut les chasser des villages. Tout cela est compris dans le rapport de la commission.

Consulté par assis et levé sur la question préalable, le comité rejette à la majorité des voix la motion de Mr. Kogălniceanu.

Le Président, ayant consulté le comité, lève la séance.

www.dacoromanica.ro

46. Procès-verbal No. 7 des séances du Comité des grands propriétaires. — Séance du 11 Décembre 1857.

No. 1890. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

Aujourd'hui, la septième séance du Comité des grands propriétaires est ouverte sous la présidence de Mr. B. Sturdza.

Mr. C. Hurmuzaki donne lecture de l'appel nominal, auquel répondent 26 membres, 1 étant absent, Mr. G. Vârnav.

On lit le procès-verbal de la séance précédente, qui est adopté avec les modifications admises par le comité.

On lit la proposition de Mr. *C. Rosseti*, présentée dans la troisième séance.

Mr. *Em. Costachi*: En ce qui concerne l'introduction patriotique de la proposition de Mr. C Rosseti, je l'en remercie beaucoup; mais je ne peux pas m'associer à la solution qu'il indique, parce que je suis pour l'ajournement de toute solution. Je trouve en outre quelques inexactitudes dans les faits mêmes sur lesquels il s'appuie; car la norme de payement, proposée comme base, n'est pas la vraie; elle dépend des différences qui existent dans les diverses localités et il est à constater qu'il y a également une autre différence entre l'évaluation du travail en 1851 est celle d'aujourd'hui; puis, les paysans n'ont pas partout droit aux $^2/_3$ de la terre, ils n'ont ce droit que sur les petites terres. Mr. Rosseti a généralisé une exception.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Le but de toute société est d'émanciper la propriété. Celui-ci doit être également notre but dans la réforme que nous devons faire. Mr. Rosseti reconnaît, par sa proposition, qu'il existe actuellement une servitude sur la propriété; mais au lieu de proposer qu'elle soit levée en retour de certaines concessions, il propose la ferme obligatoire, c'est-à-dire une nouvelle espèce de servitude. Cette proposition est, au point de vue social, un progrès; j'y suis toutefois opposé, car elle maintient la servitude de la propriété, que nous ne pourrons lever que par des concessions et par l'établissement des paysans.

Mr. *C. Rosseti*: En réponse à l'observation de Mr. Em. Costachi relative à la norme de payement proposée par moi, je ferai remarquer que, dans un exposé général de certaines circonstances relatives à la propriété, je n'ai pas pu indiquer aussi spécialement quels seront les prix pour chaque localité, ce que personne, je crois, ne pourrait faire, s'il voulait parler de la question seulement d'une manière générale; je répondrai également, relativement à la valeur du travail du paysan, que je n'ai pas pu prendre pour base la seule éva-

www.dacoromanica.ro

luation d'un Règlement que je reconnais insuffisant, mais aussi la réalité, et la réalité est que le paysan procure des avantages beaucoup plus grands que ceux qui sont prévus dans le Règlement cité et dont on demande aujourd'hui l'abolition pour sauvegarder de grands intérêts sociaux.

Mr. *L. Catargi*: Comme représentant des grands propriétaires du district de Covurlui, je déclare qu'en adoptant la proposition de Mr. C. Rosseti, on adopterait l'idée de l'expropriation des propriétaires; que les prix qu'il a indiqués peuvent être bons pour le district de Bacău, mais non pour la basse-Moldavie, où il y a plusieurs terres qui ont peu d'habitants et d'autres qui n'en ont point. Mr. Kogălniceanu dit qu'il existe une servitude sur nos terres; je proteste contre une telle assertion.

Mr. *Gr. Balş*: Moi aussi je proteste contre l'assertion qu'il existerait une servitude sur les terres des propriétaires. Le statut actuel est obligatoire pour une partie autant que pour l'autre, et dès qu'une des parties réclame son abolition, on n'en peut plus déduire aucun droit ni pour une partie ni pour l'autre. Pour ce qui regarde la question sociale, je suis aussi d'avis qu'il faut décider quelque chose en faveur des habitants; aussi la commission a-t-elle pensé à l'établissement des paysans et à leurs moyens de vivre. Pour les prix, je dirai qu'en général le travail des habitants a une valeur beaucoup moindre que celle du terrain accordé en exploitation; dans certains localités, p. e. dans la basse-Moldavie, le travail est plus cher et la terre moins chère. Le statut est en général favorable aux cultivateurs et injuste pour les propriétaires.

Mr. *A. Teriachiu*: Je vois une contradiction dans la proposition de Mr. Rosseti. Il reconnaît que nos statuts ont établi le droit de propriété dans toute sa plénitude. S'il en est ainsi, par une conséquence logique, ce droit s'étend aussi à la maison et aux 15 perches de terrain. La proposition de Mr. Rosseti constitue donc une atteinte à la propriété, que nous, députés des grands propriétaires, liés par mandat envers nos commettants, ne pouvons pas admettre. Ou nous avons le droit de propriété dans toute sa plénitude, et en ce cas nous devons le respecter, ou nous ne l'avons qu'en partie. C'est là que commence le conflit que nous ne sommes pas compétents à trancher; et c'est là aussi un des motifs qui m'ont poussé à demander l'ajournement de la question à la future Assemblée, qui est seule compétente de donner une solution juste et impartiale à la question.

Mr. *C. Rosseti*: Je ne me suis jamais contredit dans ma vie, et je le ferai encore moins dans cette grande question, comme Mr. Te-

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

riachiu pourra le constater, lorsque je soutiendrai ma proposition dans l'Assemblée générale. Je suis d'avis que nous devons donner une solution à la question et exposer d'une manière claire nos vœux, aussi bien pour la défense de la propriété, que pour l'amélioration de l'état des habitants cultivateurs, car si nous ajournions la question, je ne sais pas si notre peuple et les Puissances européennes mêmes ne diraient pas que c'est uniquement parce que cette question touche de trop près à nos intérêts, que nous disons tous qu'elle n'est pas mûre, qu'elle n'est pas assez étudiée.

Mr. *D. Miclescu*: Je m'associe à Mr. Rosseti pour ce qui regarde la question sociale, mais non quant à la solution qu'il propose. Mr. Rosseti n'accorde, par sa solution, pas même autant que le rapport de la commission, car il donne 15 perches de terrain et la maison, tandis que le rapport demande l'établissement des habitants. La commission assure également aux habitants les moyens de vivre. Comme député du pays, je dirai qu'il serait très avantageux de rendre les paysans propriétaires sans causer des dommages aux propriétaires des terres.

Consulté par assis et levé, le comité repousse à la majorité des voix la proposition de Mr. Rosseti.

On donne lecture de l'amendement de Mr. Gr. Costachi.

Mr. *Gr. Costachi*: Par les mots: «des mesures plus justes et mieux combinées» je veux écarter toute accusation que nous voudrions porter atteinte aux droits des habitants cultivateurs. L'orateur expose que le travail est le développement de l'activité de l'homme et la propriété le fruit du travail libre; que l'idée morale de l'institution de la propriété est supérieure à toute loi et qu'aucune réforme ne peut attaquer la propriété. Il montre par quelles phases est passée la propriété territoriale au moyen-âge jusqu'à sa constitution définitive. Il montre que chez nous les principes dominants ont été autres; que la plupart des habitants étant *vecini* (serfs) et qu'ils ont été émancipés par l'acte de 1749. Cet acte a reconnu deux principes: la propriété définitive et l'interdiction pour les paysans de se transporter d'une terre sur une autre. Le statut actuel, en introduisant le principe de la liberté pour les paysans de se transporter sur une autre terre, a eu en vue aussi les arrangements de gré à gré, principe également vicieux, car s'il admet en réalité l'arrangement de gré à gré, en forme il est toujours une loi obligatoire. On doit donc libérer la propriété, en la mettant dans sa véritable situation, d'autant plus que les habitants cultivateurs mêmes réclament l'abolition du statut actuel. Quant aux nouveaux-mariés, ils n'ont qu'une simple faculté,

www.dacoromanica.ro

non un droit établi. Le statut est un contrat personnel; on ne porte donc pas atteinte à un droit quelconque de succession, que les habitants cultivateurs n'ont pas. Aussi proposé-je pour l'avenir les arrangements de gré à gré.

Discours de Mr. Gr. Costachi.

«La question qui nous préoccupe aujourd'hui touche à deux intérêts des plus vitaux de la société, le travail et le capital le plus primitif, qui est la terre.

«Qu'est-ce que le travail?

«Il n'est que le libre développement de l'activité de l'homme; par le travail, soit manuel, soit intellectuel, l'homme satisfait d'abord aux besoins tant matériels que moraux de son existence et celle de sa famille. Etre intelligent et sociable, l'homme ne borne pas son activité à la satisfaction journalière et temporaire de ses besoins, mais il tâche aussi à ammasser un surplus, qui constitue sa fortune, sa propriété. La propriété n'est donc que le fruit du travail libre. En passant par droit de succession aux héritiers, elle établit des liens intimes entre une génération et celles qui la suivent. La propriété est en même temps la base du crédit; or, le crédit alimente l'industrie et le commerce, qui nous mettent en relation avec d'autres Etats. De cette manière, la propriété devient un intérêt social et universel. C'est le motif moral, qui a décidé tous les Etats modernes à inscrire en tête de leurs Constitutions le principe du respect de la propriété, principe que nous aussi avons voté dans l'Assemblée générale, car il est un des principes fondementaux de la société.

«Le droit de propriété n'a pas toutefois été respecté dans toutes les époques de l'histoire et je me vois obligé à faire une courte exposition historique de cette institution, d'autant plus qu'on pourrait facilement s'imaginer que les réformes introduites dans d'autres Etats de l'Europe peuvent être introduites, à leur exemple, dans notre pays également.

«La propriété au moyen-âge était exposée à des empiétements continuels. Le caractère du moyen-âge est celui de l'injustice, du rapt et de la barbarie; une nouvelle population étrangère se répand sur la plus grande partie de l'Europe et conquiert les anciens habitants et la terre qui les nourrissait.

«Les chefs des invasions répartissent la terre conquise entre leurs hommes d'armes, qui s'obligent à marcher à la guerre lorsqu'ils y seront appelés. Cette terre passe aux héritiers du vassal,

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

avec la même obligation envers le Souverain, et ce lien prend le nom de droit féodal, qui a depuis été introduit dans toutes les autres relations sociales et dont se sont développées par la suite toutes les autres obligations personnelles de payement, soit en espèces, soit en travail, qu'on nommait corvée. Les droits de la souveraineté sont passés plus tard au pouvoir central du Roi. Par la Révolution française, qui a été une réforme sociale radicale, il n'a pas été fait une nouvelle distribution de terres à ceux qui n'en possédaient point, mais on a élibéré, contre indemnité, la propriété de toutes les charges qui l'obéraient.

«Chez nous, au contraire. les étrangers qui sont venus dans notre pays se sont établis sur les terres des boyards comme cultivateurs et ont porté le nom de *verini;* l'institution connue sous le nom de *vecinătate* (servage) a été abolie par le chrysobulle du Prince Maurocordato en 1749. Ce chrysobulle procède de deux principes; en premier lieu il reconnaît le droit absolu du propriétaire sur sa terre, en second lieu il decrète l'interdiction pour le cultivateur de se transporter d'une terre sur une autre. La legislation subséquente n'a été que le développement de ces principes une foi établis, car du moment qu'on a interdit aux cultivateurs le transfert, le législateur a dû ensuite intervenir pour établir toujours par la loi les droits et les obligations respectives des deux parties.

«Le Règlement de 1832 est le premier qui reconnaît deux nouveaux principes de liberté et de progrès, car d'une part il introduit le principe du libre transfert du cultivateur et de l'autre il admet également, bien que pour une date non-fixée, mais comme une conséquence indispensable du premier principe, la liberté des transactions et les arrangements de gré à gré. Notre statut est vicieux, car il contient une contradiction, puisqu'il est dans son essence intime un contrat, qu'il présuppose le libre arrangement des deux parties intéressées et qu'il est en même temps une loi, par conséquent obligatoire sans aucun arrangement entre les parties. Sa réforme ne peut donc cónsister qu'en l'abolition de l'obligation imposée par la loi et son remplacement par les arangements de gré à gré. Par là, on ne renverse pas complètement les relations existantes, on ne porte pas atteinte à la propriété, puisqu'on n'accorde pas au cultivateur le droit de transmettre, par droit de succession, à ses héritiers, la terre, qu'il n'a reçue que personnellement, pour l'exploiter et en retirer les moyens de vivre; de plus, cette réforme ne s'applique qu'à ceux qui, à l'avenir, auront besoin de terrains à exploiter pour en retirer leur nourriture. Le statut actuel reste en vigueur,

www.dacoromanica.ro

comme une mesure de transaction, seulement pour ceux qui ont aujourd'hui l'état de cultivateurs de la terre.»

Mr. *M. Kogălniceanu*: Je trouve que le rapport de la commission fait un pas de plus que l'amendement de Mr. Gr. Costachi, car la commission reconnaît la nécessité de l'établissement des paysans. Ce que nous voyons en Bessarabie, où il y a de grandes terres et où, après la publication du contrat normal, on employe les arrangements de gré à gré, ne se peut pas introduire également dans des localités peu peuplées, sans dire aussi que cette mesure attirerait après elle le transfert des villages de leurs emplacements actuels.

Mr. *Gr. Costachi:* J'ai déclaré deux fois de suite que ma solution concerne l'avenir, c'est-à-dire ceux qui auront dorénavant besoin de terre.

Mr. *M. Kogălniceanu*: Je réponds que la propriété est d'autant plus grande dans un pays que l'agriculture y est plus développée, comme on le constate chez les habitants de la Bessarabie.

Le comité, consulté par assis et levé, ajourne à la majorité des voix sa décision sur la proposition de Mr. Gr. Costachi.

On donne lecture d'une proposition de Mr. D. Rallet, appuyée par Mr. J. Fotea:

«Le soussigné a l'honneur de faire la proposition suivante, relativement à la question des rapports entre les paysans des communes rurales avec les propriétaires.

«Considérant que la proposition des paysans, élaborée en dehors de leur comité, contrairement aux art. 57, 85, 86 du Règlement de l'Assemblée, contient, outre la longue énumération de leurs souffrances, ayant pour cause d'une part les invasions étrangères et d'autre part les abus imputables au relâchement des institutions en vigueur, beaucoup de récriminations non fondées et des tendances regrettables, accusées par la désignation controuvée de boyards terriens et essayant à dénaturer le caractère des relations existantes entre les paysans et les propriétaires;

«Qu'ainsi que de semblables tendances ne peuvent inquiéter la propriété, protégée par les lois du pays, consacrée par le principe du maintien des sociétés modernes et confirmée par le vote de l'Assemblée du 18 Novembre, de même on ne peut nous empêcher de considérer l'amélioration du sort des paysans des communes rurales comme une condition de la prospérité de notre pays;

«Que contrairement à ces mêmes tendances, qu'on n'aurait pas dû formuler même comme une hypothèse, néanmoins les propriétaires, la classe la plus considérée du pays, la classe qui a toujours

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

donné des preuves d'intelligence et de générosité, a été jusqu'à présent à la tête du mouvement national et n'a par conséquent nullement besoin de recourir à des faits historiques pour défendre ses droits, consacrés par les lois du pays et par des milliers de transactions et de titres légaux;

«Que les propriétaires et les paysans, ces deux éléments qui ont sauvé la France des troubles dans lesquels les chercheurs de systèmes voulaient la plonger, sont appelés, de même qu'il se sont partagé bien des malheurs, à cicatriser aussi, par un accord mutuel, bien de plaies du passé et à développer les richesses de ces pays bénis de Dieu;

«Mais considérant que par les votes de l'Assemblée du 29 Octobre et du 18 Novembre quelques principes ont été posés, qui contribueront à l'amélioration du sort des paysans et qui seront approuvés plus tard par une organisation conforme à leurs intérêts vitaux;

«Que pour concilier l'impossibilité dans laquelle nous nous trouvons, comme Assemblée consultative, de décréter des lois par rapport à une question, qui devrait être particulièrement pour nous l'objet d'une étude sérieuse; car même dans les autres Etats, où les réformes n'ont pas été soumises à aucune impulsion des événements extérieurs, une semblable réforme a passé par des mesures transitoires;

«Qu'une mesure coërcitive et mal combinée paralyserait l'agriculture, sans produire une amélioration sensible au sort des paysans, ainsi qu'il a eu lieu en Bucovine, d'où des centaines de paysans ont passé en Moldavie pour gagner leurs moyens d'existence;

«Qu'en ce qui concerne cette question, il est particulièrement nécessaire de prendre des dispositions uniformes d'avec notre sœur patrie, comme dans une question aussi étroitement liée par rapport à l'agriculture, l'unique industrie des Principautés, et au bien-être et l'avenir de la majorité du peuple roumain;

«Que sous un Gouvernement stable et national, le pays, dans la plénitude de sa souveraineté, réglera aussi la question des biens conventuels, qui ont, dans d'autres Etats également, contribué largement à l'amélioration de l'état des paysans cultivateurs;

«Que les accords de gré à gré prevus à l'art. 118, lit. E du Règlement Organique, pour pouvoir être appliquables et justes, exigeraient tout de même, non seulement l'établissement des paysans des communes, mais aussi des dispositions paternelles d'un Gouvernement national;

www.dacoromanica.ro

No. 1980.
Proc.-verb. 6.
1857
10 Décembre.

«Considérant enfin que pour établir une *nationalité roumaine,* sans laquelle il n'existe point de vie nationale, ni une patrie assurée contre les calamités passées, ni une *Union prospère et puissante,* il est urgent que le Gouvernement et l'Assemblée future en fassent l'objet de leurs occupations;

«En conséquence, le soussigné propose qu'à la future organisation les vœux suivants soient pris pour bases:

«I. L'abolition de la redevance du travail pour le terrain concédé aux paysans par le propriétaires conformément aux lois existantes.

«II. Régularisation définitive des relations entre propriétaires et paysans et établissement des principes, qui sans léser les droits des propriétaires, puissent satisfaire aussi les intérêts des paysans.

«III. La future Assemblée législative, dans sa prochaine session, votera une loi, à laquelle et les paysans et les propriétaires seront soumis et qui, développant ces principes, tranchera cette question si importante et vitale pour les Principautés-Unies.»

1857, le 11 Décembre.

Mr. *Em. Costachi*: Après tant de discussions agitées, il serait bien de nous rallier tous à cette proposition, avec laquelle nous nous présenterions dignement devant l'Assemblée.

Mr. *L. Catargi:* Par la présente proposition, nous reviendrions sur le vote donné contre la proposition de Mr. Maurojény.

Mr. *D. Rallet*: Ma proposition diffère de celle qui a été mentionnée par Mr. L. Catargi. Ma proposition contient le vœu de l'abolition de la corvée (boéresc) et du respect du droit des propriétaires, qui ne se trouve pas compris dans la proposition de Mr. Maurojény; il en est de même pour quelques autres considérants.

Mr. *P. Maurojény* : Aucune des propositions qui ont été présentées jusqu'à présent n'a pu répondre aux opinions de tous et garder en même temps la juste mesure. Je remercie Mr. Rallet d'avoir trouvé la voie, qui nous permettra de sortir de la confusion où nous nous débattons. Ne laissons pas échapper cette occasion, qui nous est offerte pour nous entendre.

La séance est suspendue pour une demi-heure, afin de laisser à la commission chargée de rédiger le rapport le temps de délibérer sur la proposition de Mr. Rallet.

A la réouverture de la séance, Mr. *le Président* prend la parole et dit: Mr. Rallet a présenté une proposition, qui contient en résumé tous les principes du rapport de la commission. Comme membre de la commission, je déclare que, trouvant cette proposition plus calme

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 6. 1857 10 Décembre.

et mieux appropriée à la situation, Mr. Miclescu et moi nous l'adopterons, si Mr. Rallet accepte un amendement que nous avons à proposer.

On donne lecture de cet amendement:

«Les soussignés ont l'honneur de proposer les modifications ci-après à la proposition de Mr. Rallet:

«Au considérant 2, au lieu de: «pour la propriété par les lois «du pays», dire: «pour la propriété protégée dans toute sa plénitude «par les lois du pays».

«Au considérant 3, au lieu de: «n'a nullement besoin de re«courir à des faits historiques pour défendre ses droits», dire: «ne «veut pas recourir à des faits historiques».

«Au considérant 5, au lieu de: «les votes de l'Assemblée du . «. . . et du . . . . », dire: «les votes de l'Assemblée du . . . . «et du . . . . , douze jours avant qu'en séance lecture fût donnée «de la proposition des paysans des communes rurales».

«Supprimer complètement le considérant 9.»

11 Décembre 1857.

Mr. *D. Rallet:* J'accepte l'amendement; mais je désire que la modification proposée au considérant 5 soit intercalée après les mots: «le vote du 29 Octobre», parce que le vote du 18 Novembre a été émis après la lecture en séance de la proposition des habitants cultivateurs.

Mr. *Gr. Balș:* La proposition des habitants cultivateurs attaque, non seulement quiconque est propriétaire, mais aussi les ancêtres des propriétaires d'aujourd'hui, auxquels elle conteste tout honneur et tout droit. Cette proposition a en outre des tendances subversives de l'ordre social établi. Le rapport de la commission prouve que le reproche relatif à l'esprit subversif ne doit pas être adressé aux habitants, mais bien aux rédacteurs de la proposition; il expose les droits que nous avons et aussi que l'expression de *rachat de la corvée* est subversive de l'ordre social. J'accepterai cependant toute autre résolution, qui n'affaiblirait pas les preuves contenues dans le rapport de la commission et n'en changerait que la rédaction; la proposition de Mr. Rallet n'appuie pas assez sur les droits des propriétaires et ne réfute pas les assertions fausses contenues dans la proposition des habitants.

Mr. *Em. Costachi*: La plus grave erreur de la commission est qu'elle s'est crue obligée de repousser une attaque. Nous ne sommes pas des avocats, mais bien les députés du pays; la seule réponse digne qu'aurait pu faire une Assemblée comme la nôtre aurait été de

www.dacoromanica.ro

répondre par le mépris du silence, par la générosité. Je crois que si nous constatations les animosités qui existent entre nous, le Congrès pourrait prendre sur lui de donner à la question une solution, qui ne corresponderait pas peut-être à nos besoins.

No. 1980.
Proc.-verb. 6.
1857
10 Décembre

Mr. *Gr. Balş:* Pour ce qui me regarde, je m'inclinerai devant la décision du Congrès, qui donnera peut-être une solution beaucoup plus impartiale à la question.

Mr. *Miclescu:* Je ne désire pas que le Congrès décide une question si importante.

Mr. *C. Rosetti*: Et moi je désire que la question soit décidée par le Congrès de Paris, après que la propriété et tous ses droits seront défendus contre les imputations qu'on leur adresse et après qu'on aura fait l'exposé clair et circonstancié de l'état des choses dans notre pays.

Mr. *A. Aslan:* Je ne comprends pas comment Mr. Miclescu, un des membres de la commission, en est arrivé à soutenir la proposition de Mr. Rallet; je le prie de m'en exposer les motifs, pour que je puisse m'y associer également.

Mr. *Miclescu:* Permettez-moi, Messieurs, comme membre de la commission, de répondre à l'observation de Mr. Aslan. Je soutiens la proposition de Mr. Rallet, parce que je n'y trouve rien d'autre que ce qui est dit dans la résolution de la commission sur cinq feuilles de papier. Le principe de la proposition est le même que celui de la résolution. Mr. Rallet n'a fait qu'une économie de papier et d'encre.

Mr. le Président dit qu'il donne aussi la même réponse à l'observation de Mr. Aslan.

Mr. *Rallet*: Et moi je crois que qui veut prouver trop, aussi bien en littérature qu'en politique, ne prouve le plus souvent rien. La longueur d'un acte n'est pas un argument en faveur de ses affirmations. Il me semble que ma proposition correspond au caractère que doit avoir tout acte émané du Comité des grands propriétaires.

Mr. *A. Teriachiu:* Je propose une modification à l'amendement: qu'on modifie les termes du 5-ème considérant de la manière ci-après: «n'ont pas besoin».

Les signataires de l'amendement acceptent cette modification.

On met aux voix par appel nominal la proposition de Mr. Rallet avec l'amendement de MM. B. Sturdza et D. Miclescu: Votent **pour** 11, et nommément: MM. C. Rolla, N. Canano, A. Teriachiu, D. Miclescu, M. Jora, J. Fotea, M. Kogălniceanu, Em. Costachi, P. Maurojény, D. Rallet, B. Sturdza. Votent **contre** 13, et nommément: MM.

www.dacoromanica.ro

No. 1980. Proc.-verb. 7. 1857 10 Décembre.

J. Docan, A. Botez-Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, G. Pruncu, N. Catargi, S. Miclescu, Gr. Soutzo, N. Carp, L. Catargi, Gr. Costachi. 1 s'est **abstenu**, Mr. C. Rosseti.

On donne ensuite lecture d'un amendement de Mr. N. Catargi:

«Le soussigné a l'honneur de proposer l'addition suivante au IX-ème point du rapport de la commission à la suite de l'expression: *n'ont jamais participé ni aux procès ni aux suites des procès*:

«Que les paysans n'ont jamais eu le droit d'aliéner le terain reçu du propriétaire en exploitation; qu'ils n'ont par conséquent pu le transmettre soit à leurs héritiers, soit à des étrangers, ni à titre d'héritage, ni à titre de vente ou d'échange.»

La commission accepte cet amendement.

On met aux voix par appel nominal le rapport de la commission avec l'amendement de MM. Aslan et Catargi: Votent **pour** 13, et nommément: MM. J. Docan, A. Botez-Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, G. Pruncu, N. Catargi, S. Miclescu, Gr. Soutzo, N. Carp, L. Catargi, Gr. Costachi. Votent **contre** 8, et nommément: MM. C. Rolla, M. Jora, Em. Costachi, M. Kogălniceanu, A. Teriachiu, P. Maurojény, D. Rallet, J. Fotea. Se sont **abstenus** 4, et nommément: MM. C. Rosseti, D. Miclescu, N. Canano, B. Sturdza.

La séance est levée.

47. Procès-verbal No. 8 des séances du Comité des grands propriétaires.—Séance du 12 Décembre 1857.

No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 12 Décembre.

Aujourd'hui, la huitième séance du Comité des grands propriétaires est ouverte sous la présidence de Mr. B. Sturdza.

Répondent à l'appel nominal 25 membres; 2 sont absents: MM. C. Rolla, G. Pruncu.

La confirmation du procès-verbal de la séance précédente est ajournée à la prochaine séance.

On confirme, par l'inscription des votes, la résolution de la majorité du comité relative à la question des relations des habitants cultivateurs avec les propriétaires. (Insérée au procès-verbal No. 28 du 18 Décembre des séances de l'Assemblée ad-hoc).

Ont signé **pour** 13 membres, et nommément MM. Forĕscu, Gr. Balş, G. Sturdza, C. Sturdza, A. Aslan, L. Catargi, Gr Soutzo, N. Carp, S. Miclescu, N. Catargi, Gr. Costachi, G. Pruncu, J. Docan. Ont signé **contre** 5, pour le motif qu'ils sont pour la proposition de Mr. Rallet avec les modifications de l'amendement de MM. B. Sturdza et Miclescu, et nommément MM. M. Kogălniceanu, A. Teriachiu, J.

www.dacoromanica.ro

Fotea, Em. Costachi, D. Rallet. Se sont **abstenus** de signer 5, et nommément: MM. M. Jora, D. Miclescu, N. Canano, B. Sturdza et C. Rosseti, qui est pour sa proposition. No. 1980. Proc.-verb. 8. 1857 12 Décembre.

On procède à la signature de l'opinion de la minorité de 11 membres et nommément: MM. D. Miclescu, M. Kogălniceanu, D. Rallet, M. Jora, N. Canano, A. Teriachiu, Em. Costachi, J. Fotea, P. Maurojény, C. Rolla, B. Sturdza. (Voir le procès-verbal No. 28 du 18 Décembre des séances de l'Assemblée ad-hoc).

Un membre du bureau donne lecture d'une lettre de Mr. J. Cantacuzène, par laquelle il communique que, s'étant absenté hier lorsqu'on a voté sur les différentes propositions, il déclare aujourd'hui adhérer à l'opinion de la minorité.

Une discussion s'ensuit sur l'acceptation de cette déclaration et le comité décide qu'elle ne peut pas être considérée comme un vote, puisque le vote ne peut être émis que par les députés présents et non par les absents.

La séance est levée.

48. Procès-verbal No. 9 des séances du Comité des grands propriétaires.—Séance du 13 Décembre 1857.

Aujourd'hui, la neuvième séance du Comité des grands propriétaires est ouverte sous la présidence de Mr. B. Sturdza. No. 1980. Proc.-verb. 9. 1857 13 Décembre

Répondent à l'appel nominal 19 membres; 8 sont absents, et nommement: 4 malades, MM. C. Rolla, G. Sturdza, N. Carp, P. Maurojény; et 4 dont l'absence n'est pas motivée, MM. J. Docan, N. Canano, G. Pruncu, J. Fotea.

Lecture est donnée des procès-verbaux No. VII et VIII des séances des 12 et 13 Décembre, qui sont adoptés avec les modifications apportées par le comité.

Le comité, consulté par assis et levé, décide de clôre ses travaux et de les communiquer à l'Assemblée ad-hoc et à la Commission internationale, conformément au § 87 du Règlement de l'Assemblée.

Le comité émet à l'unanimité un vote de remercîment à Mr. le Président pour l'impartialité, avec laquelle il a dirigé les débats; de même à Mr. Démètre Sturdza, le rédacteur des procès-verbaux, qui a donné tant de preuves de zèle, d'activité et de savoir, que la patrie peut à juste raison s'en enorgueillir.

On donne lecture du présent procès-verbal, qui est adopté par le comité sans modification.

La séance est levée.

www.dacoromanica.ro

TABELA CRONOLOGICĂ

A

ACTELOR SI DOCUMENTELOR

din

VOLUMUL VI. I.

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857	Septemb.-Decemb.	Procesele-verbale ale Adunării ad-hoc a Moldovei din 22 Septembre până la 21 Decembre 1857	1	—
»		August-Septembre.	Lista alegătorilor, carĭ aŭ luat parte la alegerile din 29 și 30 August, 2, 4 și 5 Septembre 1857	»	—
»		«	Lista deputaților Adunării ad-hoc din Iași	30	—
»		Septembre 22.	Programă pentru deschiderea Adunării ad-hoc a Moldovei, Duminecă 22 Septembre 1857	33	—
»		» »	Cuvîntul Inalt Prea Sfinției Sale Părinteluĭ Mitropolit la deschiderea Adunării ad-hoc	34	532
»		» »	*Procesul-verbal No. 1*	35	533
			Deschiderea Adunării.	»	»
			Alegerea secretarilor provisorii	»	534
»		» 23.	*Procesul-verbal No. 2*	36	»
			Alegerea a 2 comisiuni pentru verificarea titlurilor deputaților.	»	»
»		» 27.	*Procesul-verbal No. 3*	37	»
			Verificarea titlurilor deputaților. Se amână decisiunea pentru starețul mănăstirii Neamț și egumenul mănăstirii Vorona .	»	535

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Septembrie 27.		Alegerea comisiuniĭ pentru alcătuirea Regulamentuluĭ Adunăriĭ.	37	535
			Anexa A. Rapport de la commission No. 1, chargée de la vérification des pouvoirs des députés des districts de Iași, Botoșanĭ, Dorohoĭ, Suceava, Neamț, Roman et Bacău, adressé au Divan ad-hoc.	—	»
			Anexa B. Rapport de la seconde commission pour la vérification des pouvoirs	—	537
	» Octombrie	2.	*Procesul-verbal No. 4*	37	538
			Discuțiune asupra Regulamentuluĭ Adunăriĭ.	38	»
	» »	3.	*Procesul-verbal No. 5*	40	540
			Raportul comisiuniĭ 1-a asupra alegeriĭ starețuluĭ de Neamț și a egumenuluĭ de Vorona	»	»
			Proiectul de încheiere al d-luĭ M. Kogălniceanu pentru invalidarea lor.	43	544
			Discutarea și votarea Regulamentuluĭ Adunăriĭ	»	»
			Propunerea d-luĭ M. Costachi pentru ștergerea unor articole din Regulament	45	546
	» »	»	Regulamentul Adunăriĭ ad-hoc a Moldoveĭ.	47	—
	» »	4.	*Procesul-verbal No. 6*	60	548
			Alegerea biurouluĭ definitiv al Adunăriĭ . .	»	»
	» »	7.	*Procesul-verbal No. 7*	62	549
			Constituirea comitetelor speciale	»	»
			Proiectul de încheiere pentru a exprima recunoscința țĕriĭ către Puterile garante . .	»	»
			Propunerea d-luĭ M. Kogălniceanu pentru cele 5 puncte: Respectarea Capitulațiunilor, Unirea, Principe străin, Neutralitatea, Puterea legiuitoare	63	550
			Discuțiune asupra propuneriĭ:		
			Cuvîntul d-luĭ C. Hurmuzaki	68	556
			Intîmpinarea d-luĭ A. Balș	74	563
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	75	564
			Propunerea este admisă de Adunare	78	567
	» »	10.	*Procesul-verbal No. 8*	80	569
			Vacanța scaunuluĭ de deputat al Bacăuluĭ, în urma demisiuniĭ telegrafice a d-luĭ V. Alecsandri	»	»
			Raportul comitetuluĭ proprietarilor micĭ că nu poate primi în sînul sĕŭ pe d-l Romov, deputat al coloniilor bulgărescĭ	»	»
			După discuțiune, se amână decisiunea Adunăriĭ	81	570
			Propunerea d-luĭ D. Rallet pentru numirea uneĭ comisiunĭ, care să redacteze propunerile principale pentru basele organisațiuniĭ Principatelor	82	571

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Octombrie	10.	Propunerea se admite și se alege o comisiune de 9 membri.	84	573
»	»	15.	*Procesul-verbal No. 9*	»	574
			Se decide ca d-l D. Romov să nu facă parte din nicĭ o clasă; ci să rĕmâe ca simplu deputat al coloniștilor bulgarĭ.	85	»
			Raportul comisiunĭĭ de 9 pentru redactarea șirulŭĭ de cestiunĭ generale ce sunt a se desbate de Adunare.	»	»
			Se decide tipărirea luĭ	87	576
»	»	»	Șir de cestiunĭ generale ce sunt a se desbate de către Adunare	»	»
»	»	18.	*Procesul-verbal No. 10*	88	577
			Discuțiune asupra raportuluĭ comisiunĭĭ de 9 pentru șirul de cestiunĭ generale:		
			Cuvîntul d-luĭ P. Brăescu	89	578
			Cuvîntul d-luĭ C. Hurmuzaki	90	580
			Cuvîntul d-luĭ M. Costachi.	93	582
			Cuvîntul d-luĭ Dr. C. Vârnav.	94	584
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	96	586
			Se aleg douĕ comisiunĭ de câte 7 membri pentru a desvolta șirul de cestiunĭ generale.	98	588
»	»	25.	*Procesul-verbal No. 11*	»	»
			Raportul comisiunĭĭ 1-a asupra punctuluĭ 7 din șirul de cestiunĭ: «libertatea culturilor în mărginirea Capitulațiunilor»	99	»
			D-niĭ Fătu, Carp, Cracti, Kogălniceanu propun amendamente.	»	589
			Discuțiune asupra proiectuluĭ de încheiere și a amendamentelor:		
			1. Amendamentul d-luĭ Dr. A. Fătu:		
			Cuvîntul Archimandrituluĭ N. Scriban.	102	592
			Cuvîntul d-luĭ Dr. A. Fătu	107	597
			Cuvîntul d-luĭ A. Panu	109	599
			Amendamentul d-luĭ Fătu se respinge.	111	601
			2. Amendamentul d-luĭ N. Carp:		
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	112	602
			Amendamentul d-luĭ Carp se respinge . .	117	607
			3. Amendamentul d-luĭ D. Cracti:		
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	»	608
			Amendamentul d-luĭ Cracti se respinge .	118	609
			4. D-l Kogălniceanu retrage amendamentul sĕŭ, după ce comisiunea face unele modificărĭ în proiectul eĭ	»	»
			Proiectul comisiunĭĭ se adoptă.	119	»
			Propunerea deputaților clerului	»	»
			Încheierea pentru libertatea culturilor . . .	»	610

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Octombrie	25.	Abținerea cleruluĭ de la vot	120	611
			Raportul comisiuniĭ pentru șirul de cestiunĭ asupra punctuluĭ 4: «organisarea armateĭ naționale»	121	612
			Proiectul se admite cu unele amendamente.	124	615
			Incheierea pentru organisarea armateĭ	»	»
	»	29.	*Procesul-verbal No. 12*	126	617
			D-l Kogălniceanu despre sechestrarea de către guvern a Buletinelor ședințelor Adunăriĭ	»	»
			Discuțiune asupra absențeĭ de la ședințe a unor deputațiĭ	128	619
			Raportul comisiuniĭ 2-a pentru șirul de cestiunĭ asupra punctuluĭ 7: «egalitatea înaintea legiĭ»	»	620
			Discuțiune asupra proiectuluĭ de încheiere:		
			Cuvîntul d-luĭ V. Miclescu	131	622
			Amendamentul d-luĭ Rallet	134	626
			Se votează cu aclamațiune «desființarea privilegiilor de clasă»	137	629
			Cererile d-luĭ Romov și a d-luĭ L. Galliardi pentru privilegiile coloniilor bulgare	»	»
			Incheierea asupra egalitățiĭ înaintea legiĭ	140	632
			Discuțiune pentru alegerea comisiuniĭ de verificarea alegeriĭ d-luĭ Aslan în locul d-luĭ V. Alecsandri ca deputat al Bacăuluĭ	142	633
			Se alege d-l Lascăr Catargi membru în comisiune; pentru ceĭ-lalțiĭ membri este balotagiŭ	143	634
	»	31.	*Procesul-verbal No. 13*	»	»
			Alegerea restuluĭ comisiuniĭ pentru verificarea alegeriĭ d-luĭ Aslan	144	635
			Raportul comisiuniĭ 2-a pentru șirul de cestiunĭ asupra punctuluĭ 8: «respectul domiciliuluĭ și al libertățiĭ individuale»	»	636
			Discuțiune asupra amendamentuluĭ d-luĭ A. Panu subscris de 36 membri	146	637
			Se adoptă amendamentul	150	641
			Incheierea Adunăriĭ pentru respectul domiciliuluĭ și al libertățiĭ individuale	»	»
	» Noembrie	4.	*Procesul-verbal No. 14*	152	642
			Se valideză alegerea d-luĭ Aslan ca deputat al Bacăuluĭ	»	643
			Se realege biuroul Adunăriĭ	»	»
			Raportul comisiuniĭ 1-a pentru punctul 6 din cestiunile generale: «înființarea Sinoduluĭ»	153	»

www.dacoromanica.ro

			PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Noembrie	4. Discuțiune asupra raportuluĭ la punctul 6: Amendamentul Archimandrituluĭ Melchisedec.	154	645
		Cuvîntul Archimandrituluĭ Melchisedec. .	155	646
		Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	157	648
		Se adoptă de Adunare amendamentul Archimandrituluĭ Melchisedec.	158	649
		Amendamentul d-luĭ D. Grigoriu se adoptă	»	»
		Amendamentul d-luĭ V. Mălinescu se adoptă	»	650
		Incheierea Adunărĭĭ pentru înființarea Sinoduluĭ.	159	650
»	»	6. *Procesul-verbal No. 15*	161	653
		Raportul comisiunĭĭ 2-a pentru șirul de cestiuni asupra punctuluĭ 10: «despărțirea puterĭĭ executive de cea legislativă».	»	»
		Părerea separată a d-luĭ D. Miclescu. . . .	165	657
		Discuțiune asupra punctuluĭ 10:		
		Cuvîntul d-luĭ D. Miclescu	167	658
		Amendamentul d-lor A. Fătu și Gr. Costachi	169	660
		Cuvîntul d-luĭ Em. Costachi.	171	662
		Cuvîntul d-luĭ Mălinescu	173	665
		Cuvîntul d-luĭ A. Teriachiu	175	667
		Cuvîntul d-luĭ D. Grigoriu.	177	669
		Cuvîntul d-luĭ V. Mălinescu	179	672
		Cuvîntul d-luĭ A. Panu	180	»
		Se admite amendamentul d-luĭ Gr. Costachi.	182	674
		Incheierea Adunărĭĭ asupra despărțirĭĭ puterĭĭ executive de cea legislativă	»	»
		Raportul comisiunĭĭ 1-a pentru șirul de cestiuni asupra punctuluĭ 2: «supunerea străinilor din Principatele-Unite la jurisdicția țĕrĭĭ»	183	675
		Discuțiune asupra punctuluĭ 2:		
		Amendamentul d-luĭ D. Grigoriu.	186	678
		Cuvîntul d-luĭ D. Miclescu	187	679
		Se admite proiectul comisiunĭĭ cu adaosul amendamentuluĭ.	188	680
		Incheierea pentru supunerea străinilor din Principatele-Unite la jurisdicția țĕrĭĭ. . . .	»	»
»	»	9. *Procesul-verbal No. 16*	192	684
		D-l M. Kogălniceanu despre sechestrarea Buletinelor Adunărĭĭ de către guvern	»	»
		Adresa Președinteluĭ Adunărĭĭ către Căimăcămia Moldoveĭ pentru sechestrarea Buletinelor	194	687
		Alegerea uneĭ comisiunĭ pentru a redacta o plângere către Comisiunea europeană . .	195	688
		Se trimite la comitetele speciale plângerea deputaților locuitorilor pontașĭ	196	689

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Noembrie	9.	Raportul comisiuniĭ 1-a pentru șirul de cestiuni asupra punctuluĭ 3: «sloboda întemeiare a comerciuluĭ»	196	689
			Amendamentul d-luĭ Kogălniceanu se adoptă	201	694
			Incheierea Adunăriĭ pentru sloboda întemeiare a legămintelor comerciale ale Principatelor-Unite	203	696
	»	»	Conveńțiunea telegrafică încheiată între Austria și Moldova	208	701
	»	12.	*Procesul-verbal No. 17*	209	702
			Demisiunea d-luĭ A. Balș din deputat al Putneĭ	»	»
			Adresa către Comisiunea internațională pentru sechestrarea Buletinuluĭ Adunăriĭ	»	703
			Raportul comisiuniĭ 1-a pentru șirul de cestiuni asupra punctuluĭ 1: «îndreptarea hotarelor Principatelor prin o Comisiune europeană»	211	705
			Incheierea pentru îndreptarea hotarelor	215	709
			Raportul comisiuniĭ 2-a pentru șirul de cestiuni asupra punctuluĭ 9: «drepturile politice pentru pămînteniĭ de orĭ-ce religie creștină».	218	712
			Discuțiune asupra punctuluĭ 9:		
			Amendamentele d-lor C. Hurmuzachi, Gr. Costachi, G. Sturdza, Em. Costachi și Dr. A. Fătu	220	714
			Propunerea comisiuniĭ modificată cu amendamentul d-luĭ M. Costachi	222	717
			Cuvîntul d-luĭ G. Sturdza	224	719
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	227	723
			Cuvîntul d-luĭ C. Negri	245	743
			Amendamentul d-luĭ Hurmuzachi se admite.	249	748
			Se amână propunerea d-luĭ M. Costachi pentru ca să se aplice aceeași mĕsură ortodoxilor străinĭ ca și eterodoxilor	»	»
	»	14.	*Procesul-verbal No. 18*	250	749
			Incheierea pentru înlăturarea cestiuniĭ drepturilor politice ale neortodoxilor	»	»
			Protestarea d-luĭ L. Galliardi contra acesteĭ încheieri	251	750
			Adunarea refusă să o comunice Comisiuniĭ internaționale	253	752
			Propunerea d-luĭ M. Costachi pentru drepturile politice ale străinilor ortodoxĭ	»	»
			Discuțiune asupra urgenței pentru această propunere	254	»
			Nu se iea propunerea în discuțiune	256	755
			Raportul comisiuniĭ a 2-a pentru șirul de ces-		

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Noembrie	14.	tiunĭ asupra punctuluĭ 11: «neatîrnarea părţiĭ judecătorescĭ de administraţiune»	257	756
			Discuţiune asupra punctuluĭ 11: Cuvîntul d-luĭ D. Miclescu	259	758
			Amendamentul d-luĭ Teriachiu	261	760
			Se adoptă proiectul Comisiuniĭ cu amendamentul d-luĭ Teriachiu	262	761
			Incheierea Adunăriĭ pentru neatîrnarea părţiĭ judecătorescĭ de administraţiune	»	»
»	»	18.	*Procesul-verbal No. 19*	264	763
			Alegerea d-luĭ Grigoriu ca secretar în locul d-luĭ Rolla demisionat	265	764
			Propunerea d-luĭ Cracti pentru regularea dreptuluĭ de expropriare pentru interes public	»	765
			Adunarea, după discuţiune, adoptă înscrierea principiuluĭ «respectuluĭ proprietăţiĭ»	266	766
			Propunerea d-luĭ Kogălniceanu pentru o nouă serie de cestiunĭ generale	267	»
			Discuţiune asupra propuneriĭ: Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	268	767
			Cuvîntul d-luĭ A. Panu	270	769
			Transacţiunea propusă de d-l Kogălniceanu	273	773
			Se admite transacţiunea de Adunare	»	774
			Alegerea comisiuniĭ de 3 pentru o nouă serie de cestiunĭ de interes general	274	»
»	»	20.	*Procesul-verbal No. 20*	»	»
			Raportul comisiuniĭ 2-a pentru şirul de cestiunĭ asupra punctuluĭ 12: «responsabilitatea ministrilor»	»	»
			Se adoptă proiectul de încheiere	278	779
			Propunerea d-luĭ M. Kogălniceanu pentru compunerea Adunăriĭ generale viitoare	»	»
			Discuţiune asupra propuneriĭ: Amendamentele d-lor P. Mavrogheni şi D Grigoriu	281	782
			Cuvîntul d-luĭ D. Grigoriu	284	785
			Se adoptă propunerea d-luĭ M. Kogălniceanu modificată de amendamente	289	791
			Incheierea pentru respectul proprietăţiĭ şi gratuitatea şi obligativitatea instrucţiuniĭ publice	»	»
			Incheierea pentru responsabilitatea ministrilor	290	»
»	»	23.	*Procesul-verbal No. 21*	294	796
			Protestarea d-luĭ Gr. Balş contra propuneriĭ d-luĭ Kogălniceanu pentru viitoarea Adunare	»	»
			Adresa Adunăriĭ ad-hoc a Ţĕriĭ-Românescĭ	295	797

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	franc.
1980	1857 Noembrie	23.	D-l Aslan cere să iscălească votul de la 7 Octombrie	297	798
			Incheierea pentru compunerea Adunării generale	»	799
			D-l Hurmuzaki propune un vot de recunoscință preseĭ francese	300	802
			Propunerea d-luĭ M. Costachi pentru închiderea maĭ repede a lucrărilor	302	804
»	»	26	*Procesul-verbal No. 22*	303	805
			Raportul comisiunii de urgență asupra «dării Principatelor către Poartă»	»	»
			Amendamentul d-luĭ L. Catargi	307	809
			Se adoptă proiectul de încheiere al comisiunii	»	810
»	»	29.	*Procesul-verbal No. 23*	308	811
			Incheierea pentru «darea Principatelor către Poartă»	»	»
			Răspunsul la adresa Adunării ad-hoc a Țării-Românesci	312	815
			Se realege biuroul Adunării	313	816
»	Decembrie	9.	*Procesul-verbal No. 24*	314	817
			Raportul pentru îndreptarea hotarelor Principatelor prin o Comisiune europeană	»	»
»	»	10.	*Procesul-verbal No. 25*	323	826
			D-l Vârnav cere ca Divanul să-și termine maĭ iute lucrările, ca și Divanul din Bucuresci	»	827
			Discuțiune asupra cestiunii îndreptării hotarelor Principatelor:		
			Amendamentul d-luĭ M. Kogălniceanu	324	»
			Adaosul d-luĭ V. Sturdza	326	829
»	»	13.	*Procesul-verbal No. 26*	»	»
			Incheierea pentru rectificarea fruntariilor Principatelor	327	»
			Propunerea Comitetului marilor proprietarĭ pentru comisiuni generale ținutale	334	836
			Propunerea Comitetului marilor proprietarĭ pentru desființarea taxeĭ de exportațiune pe vite și producte agricole	335	838
»	»	16.	*Procesul-verbal No. 27*	341	841
			Se amână lucrările Adunării, pentru a se răspunde la învinuirile ce-i aduc protivnicii	»	»
»	»	18.	*Procesul-verbal No. 28*	342	»
			Propunerea deputaților sătenĭ	»	842
			Raportul Comitetului proprietarilor marĭ despre lucrările sale	347	848
			Incheierea majorității Comitetului proprietarilor marĭ asupra propuneriĭ deputaților sătenĭ	349	850

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Decembrie	18.	Socotința minorității Comitetului proprietarilor mari asupra propunerii deputaților sătenĭ	359	862
			Osebita socotință a d-luĭ C. Roset-Tețcanu	361	864
			Incheierea majorității Comitetului proprietarilor micĭ asupra relațiunilor dintre proprietarĭ și sătenĭ	363	866
			Osebita socotință a d-luĭ V. Zaharia	366	869
			Socotința d-luĭ C. Hurmuzaki	367	870
			Amendamentul Episcopului Șendrea	369	873
			Propunerea d-luĭ C. Negri	385	891
			Discuțiune asupra relațiunilor dintre sătenĭ și proprietarĭ:		
			Cuvîntul d-luĭ Roset-Tețcanu	388	894
			Cuvîntul d-luĭ Gr. Balș	397	903
			Cuvîntul d-luĭ A. Panu	402	909
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	409	917
»	»	19.	*Procesul-verbal No. 29*	417	926
			Urmarea discuțiunĭ asupra relațiunilor dintre sătenĭ și proprietarĭ:		
			Cuvîntul d-luĭ N. Bosie	418	927
			Votul asupra propunerilor, amendamentelor și socotințelor presentate de comitete și de membriĭ Adunăriĭ	422	931
»	»	20.	*Procesul-verbal No. 30*	425	935
			Raportul comisiunĭ pentru statornicirea relațiunilor Principatelor cu Puterile garante în cas de călcarea drepturilor Românieĭ	»	»
			D-l Kogălniceanu propune să se termine cât maĭ în grabă lucrările Adunăriĭ printr'un act de mulțumire către Puterĭ	427	937
			Raportul Comitetului cleruluĭ asupra lucrărilor sale	428	938
			Dorințele Comitetului cleruluĭ	»	939
			Amendamentul Episcopului Calinic	430	940
			Amendamentul Episcopului Nectarie Hermeziu	431	942
			Amendamentul d-luĭ D. Miclescu	432	943
			Amendamentul d-luĭ M. Kogălniceanu	433	945
			Discuțiune asupra dorințelor cleruluĭ:		
			Cuvîntul Archimandritului Melchisedec	435	947
			Cuvîntul d-luĭ D. Miclescu	442	955
			Cuvîntul d-luĭ N. Bosie	444	957
			Cuvîntul d-luĭ M. Kogălniceanu	451	965
			Sub-amendamentul d-luĭ M. Costachi	461	976
			Sub-amendamentul d-luĭ V. Sturdza	462	977
			Se adoptă proiectul Comitetului cleruluĭ cu		

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Decembrie. 20		modificările din amendamentele d-lor Kogălniceanu și Costachi	463	978
			Propunerea Comitetuluĭ proprietarilor micĭ pentru statornicirea comunelor	»	»
			Amendamentul d-luĭ M. Costachi	465	980
			Se adoptă propunerea proprietarilor micĭ . .	»	»
	»	21.	*Procesul-verbal No. 31*	»	981
			Propunerea Comitetuluĭ proprietarilor micĭ pentru compunerea Adunărĭĭ generale. .	466	»
			Socotința d-luĭ C. Hurmuzachi	»	982
			Propunerea Comitetuluĭ nu se primesce . .	467	983
			Incheierea pentru statornicirea relațiunilor Principatelor cu Puterile garante în cas de călcarea drepturilor Românieĭ	»	»
			Incheierea pentru organisarea cleruluĭ . . .	469	984
			Propunerea majorității Comitetuluĭ proprietarilor micĭ pentru procesele nelegiuit hotărîte	471	987
			Socotința d-luĭ C. Hurmuzaki	478	995
			Nu se iea în discuțiune propunerea Comitetuluĭ proprietarilor micĭ pentru procese . .	480	997
			Incheierea Comitetuluĭ deputaților orașelor .	»	»
			Se amână propunerea Comitetuluĭ orășenilor .	486	1004
			Propunerea d-luĭ Romov pentru drepturile coloniilor bulgare	»	»
			Se amână cererea d-luĭ Romov	490	1008
			Propunerea d-luĭ M. Costachi să nu se maĭ arendeze veniturile statuluĭ decât pe 1 an .	»	»
			Incheierea pentru legea electorală	491	1009
			Actul de mulțumire al Adunărĭĭ către Puterile garante	492	1010
			Mulțumirile Adunărĭĭ adresate biuroului și d-luĭ D. A. Sturdza, redactorul proceselor-verbale .	496	1014
			Discursul d-luĭ Panu	»	1015
			Inchiderea lucrărilor Adunărĭĭ ad-hoc . . .	498	1016
			Procesele-verbale ale ședințelor Comitetuluĭ proprietarilor marĭ.		
	» Noembrie 26.		*Procesul-verbal No. 1*	»	»
			Propunerea d-luĭ Kogălniceanu pentru crearea Consiliilor generale de ținut	499	1017
			Comisiunea aleasă pentru a studia propunerea deputaților sătenĭ	»	»
	»	28.	*Procesul-verbal No. 2.*	500	1018
			Propunerea d-luĭ Kogălniceanu pentru desființarea taxeĭ de exportațiune pe productele agricole	»	»

www.dacoromanica.ro

				PAG. rom.	PAG. franc.
1980	1857 Decembrie	3.	*Procesul-verbal No. 3*	501	1019
			Se adoptă propunerea pentru Consiliile generale de ţinut	»	»
			Propunerea d-luĭ Roset asupra relaţiunilor dintre sătenĭ şi proprietarĭ	»	»
»	»	»	*Procesul-verbal No. 4*	»	»
			Incheierea pentru desfiinţarea taxeĭ asupra exportaţiuniĭ productelor agricole	»	1020
			Incheierea pentru corpurile deliberative în ţinuturĭ	502	»
			Raportul comisiuniĭ comitetuluĭ asupra propuneriĭ deputaţilor sătenĭ	503	1021
			Discuţiune asupra relaţiunilor dintre sătenĭ şi proprietarĭ	504	1022
»	»	9.	*Procesul-verbal No. 5*	505	1024
			Urmarea discuţiuniĭ asupra relaţiunilor dintre sătenĭ şi proprietarĭ	506	»
			Contra-propunerea d-luĭ P. Mavrogheni . .	507	1025
			Amendamentele d-lor Gr. Costachi, A. Aslan, C. Roset	509	1028
			Cuvîntul d-luĭ Gr. Balş	513	1032
			Se respinge contra-propunerea d-luĭ Mavrogheni	517	1037
»	»	10.	*Procesul-verbal No. 6*	»	»
			Urmarea discuţiuniĭ asupra relaţiunilor dintre sătenĭ şi proprietarĭ:		
			Moţiunea d-luĭ M. Kogălniceanu, care e respinsă	»	1038
»	»	11.	*Procesul-verbal No. 7.*	521	1042
			Urmarea discuţiuniĭ asupra relaţiunilor dintre sătenĭ şi proprietarĭ:		
			1. Asupra propuneriĭ d-luĭ Roset:		
			Cuvîntul d-luĭ Gr. Costachi	523	1045
			2. Propunerea d-luĭ D. Rallet	526	1047
			Amendamentul d-luĭ V. Sturdza	528	1050
			Se respinge prin vot propunerea d-luĭ Rallet	529	1051
			Amendamentul d-luĭ N. Catargiu la raportul comisiuniĭ	»	1052
			Raportul comisiuniĭ se adoptă cu majoritate	530	»
»	»	12.	*Procesul-verbal No. 8*	»	»
			Se adeveresc prin iscălitură încheierile majorităţiĭ şi minorităţiĭ comitetuluĭ	»	»
»	»	13.	*Procesul-verbal No. 9*	531	1053
			Comitetul îşĭ încheie lucrările	»	»

BIBLIOTECA - MUNICIPIULUI - BUCUREŞTI
www.dacoromanica.ro